Josē Rafael de Sta Teresa

Año de 1604.

Josephus de Antiquitatibus ac de bello Judaico.

Cordova

¶ Tabula Rubricarum cuiuscumque capituli singulorum librorum: tam de Antiquitatibus quam de bello Iudaico secundum numerum librorum & cartarum.

¶ Incipit Liber primus.

¶ Incipit Liber secundus.

¶ Incipit Liber tertius.

¶ Incipit Liber quartus.

¶ Incipit Liber octauus.

¶ Incipit Liber nonus.

Incipit Liber decimus.

¶Incipit Liber.XI.

¶Incipit Liber.XII.

Incipit Liber.XV.

Incipit Liber.XVI.

Incipit Liber.XVII.

¶Incipit Liber.XVIII.

¶Incipit Liber.XIX.

¶Incipit Liber.XX.

Explicit Tabula Antiquitatis iudaicæ.

Rubricæ nuper editæ supe libro Iudaico p Magistrũ Franciscũ Macærata ordinis minorum.

Incipit Liber primus.

Gentiles ob inuidiá in ioannẽ cœperunt agere seditionem q tãdem deuicti sunt:& ipse rebus administratis per triginta tres ános moritur relinquens filios post se:hic princeps pontifex & propheta fuit:prædixit filios duos maiores non regnaturos. cap.vii clx.cxiii.

Aristobolus succedit in regnum patri:cõtendit cũ matre quia eã dominam regꝫ reliquerat ioãnes:ipsam fame necauit deceptus uerbis matris suæ frattem Antigonũ iterficere fecit:hoc audito tanto merore confectus ut tandem moreretur. cap.viii.car.clxxxiii.

Alexander frater Aristoboli rex cõstituiť:occidit fratrẽ pugnat cũ Ptolomæo: occupat bona Theodori a quo oĩa recuperanť:& fere decẽ milia iudæoꝝ iterficiunť; multas ciuitates occupat; congrediť cũ Obedio rege arabũ a quo supato exercitu: uix solus euasit : Hyerosolimã petit nititur redire in gratiá cũ subdiis quos nullo mõ sedare potuit. cap.ix.car.clxxxiiii.

Iudæi petũt auxilium Demetrii qui superat prælium: sed timore perterritus quia sex milia ex iudæis se contulerant ad Alexandrum discessit messalim ciuitatem deuastat : mulieres earumqꝫ filios coram matribus necabat : qua impietatis perterriti octo milia iudæorum profugiunt eadẽ nocte in iudæam. cap.x.car.clxxxiiii.

Bellum gerit Antiochus frater Demetrii cũ alexandro q licet opida multa diremisset & multos occidisset:non potuit tamen antiochũ arcere;sed per regem arabum tãdem deuictus est: Alexander in iudæã reuertitur q moriens uxori reliquit principatũ;hæc declarat filiũ hyrcanũ pontificẽ Aristobolũ uero regẽ. hic fraude multos sibi deuinciẽs matre morbo laborãte castella multa occupat.mater uero miserata;Hyrcanũ coniugẽ & filios aristoboli carcere cõclusit interĩ moritur alexander:reconciliant Hyrcanus & Aristobolus. cap.xi.car.clxxxv.

Antipater hortať Hyrcanũ ut impiũ repetat ad regẽ arabiæ accedũt ꝑ auxilius & in Aristobolum uadũt & supant mortuusqꝫ esset nisi dux romanoꝝ:soluisset obsidionẽ. cap.xii.car.clxxxv.

Aristobolus prosequitur & resarcitis copiis congressus cum Hyrcano occidit supra sex milia eorum:Antipater & Hyrcanus ad Pompeium qui tũc erat in Damasco accedũt ut restituat Hyrcanum:Pompeius cũ exercitu ad fines iudeæ peruenit.Aristobolus alexandrũ confugit:Pompeiũ alloquitur paccato Pompeio policitationibus:audita morte mitridati perrexit Hyerosolimã:decepit Pompeium,eo qꝫ ex promissis nihil est factum:iratus Pompeius aristobolum in custodiá collocat & ad ciuitatem tentat accedere ut euertat. cap.xiii.car.clxxxv.

Hesitante Pompeio quomodo urbem caperet orta est seditio inter eos qui in ciuitate erant deniqꝫ uicta est pars Aristoboli receptis romanis in iis consilus cum Hyrcano quomodo aliam partem quæ in locum tutissimum cõfugerat caperet tandem sine consilio & auxilio Pompeii: nihil esset factum. cap.xiiii.car.clxxxvi.

Tentás põpeius locũ inuadere tertio mẽse uix turrim unam euerserat. cap.xv.car.clxxxvi.

Faustus cornelius muros primus ascendit multi occiduntť multi ex muris se proiciũt;Pompeius cũ suis comitibus ingreditur : in tẽplum ingressus neminẽ nisi pontificẽ uidit ꝑcepit qꝫ nihil auffereretť;postero die solẽpnia celebrauit: Hyrcanũqꝫ pontificẽ declarauit : Pompeius uero cum Scauro ducens Aristobolum romam profectus est. cap.xvi.car.clxxxvi.

Scaurus in arabiam proficisciť patitur multa ob asperitatem locorum: Alexander Aristoboli filius interim iudæam populatur timet Gabiniũ;ꝑpterea loca arabiæ munit:Gabinius præmisso Marcoantonio adiunctis aliis obuiam fit Alexandro coactus Alexander congredi cum Gabinio: uictus effugit Gabinius restaurat loca:perterritus Alexander legatos ad eum misit pollicens sibi omnia castella quæ ipse Gabinius eruit funditus. cap.xvii.car.clxxxvi.

Gabinius Hyerosolimam deducto Hyrcano reuertitur Aristobolus interim parato exercitu alexandrium occupat:sed tumultu romanorum in macherunta confugit sed tãdem capitur & ad Gabinium perducitur:Alexander interim iudæam reduxit in discessionem: romanos multos trucidare decreuerat Gabinius concordiam persuasit sed certantibus ipsis alexander fugatus dispersit:Gabinius Hyerosolimam reuertitur. cap.xviii.car.clxxxvii.

Crassus succedit Gabinio:suscipit syriam:aufert aurũ tẽpli:perit trãsgresso euphrate : Cassius syriam deffendit:occidit Pisilaũ colligentẽ seditiosos aristoboli. cap.xix.car.clxxxvii.

Cassius ex arabis coniugem suscipit: sociat sibi regem arabum per affinitatem bellum uult gerere cum aristobolo:Cæsar mittit e roma Aristobolum solutum uinculis in syriam: perit ueneno & Alexander eius filius occiditur;Ptolomæus aufert Antigonum & eius sorores a coniuge aristoboli:& minorem sibi coniugio copulat:Antipater mortuo Pompeio contulit se in clientelam Cæsaris & mitridates cum antipatræ uictores fiunt;& Pompeius tandem gratia antipatris pontificatum cõfirmauit hyrcano. cap.xx.car.clxxxvii.

Antigonus corá cæsare criminabatur antipatrẽ: sed cæsar cognitis meritis antipatris hyrcanũ confirmat & cuius uellit dignitatis præponit adoptionem:declaratur procurator iudeæ:sedat iudæam:hyrcanum reddit in gratiá populis tãdem Pialiũ filium maiorẽ præposuit territorio Hyerosolimoꝝ:Herodem minorem natu curatorẽ galyleæ: herodiam deprǽhendit cum multis aliis ex hoc cognitus est sexto cæsari propinquo magni cæsaris. cap.xxi.car.clxxxvii.

¶ Incipit Liber secundus.

¶ Archelaus propter turbationes nouas cogitur proficisci romam: multos occidit die festo q pascha appellatur. relinqt Philippum procuratorem regni & curatorē familiarium regeratione administrationis reddit cæsari archelaus: accusat Archelaus apud Cæsarem q noīe tantū Cæsarem ostendisset regē non re ipsa: deffendit a Nicolao archelaus: & ad pedes Cæsaris se prosternit: iudæi cum relictis ab Archelao congrediunt: Varus res componit petunt iudæi ut per iudices res administrantur: Cæsar nō annuens his Archelaū tetrarcham fecit in media parte: pollicens regia dignitate donaturum: aliam medietatem regni aliis duobus filiis Herodis dimisit: donauit Cæsar aliis muneribus cæteros filios & filias Herodis. Cap.i.Car.cci.

Iudæus qdā interim simulat se esse alexandrū ob similitudinē cū illo romā uenit cognoscit a Cæsare: patefacit ipse Cæsari dolū & fraudē: his uidens Cæsar remigū numero inseruit: suasorē illius fraudis interficit: ponūtur quædā secte philosophoꝝ & eoꝝ uita. cap.ii.car.ccili.

Decedente regno archelai Philippus & Herodes antipas regunt Tetrarchas suas: defertur imperium ad Tiberium post mortē augusti: Pilatus mittitur a Tyberio in iudæam: ob imagines Cæsaris quas intulit in templa oritur discordia maxima: Gaius cæsar uult deus appellari: eius imagines & statuas præcipit erigi: renitentibus illis minat eis: moritur Gaius: Claudius rapitur i regnū: mittit agrippā ad senatum ut placeat eū esse regem: non admittit curia: remittit agrippas ad senatum nuntians pugnam aduersus eos. cap.iii.car.cciiii.

Senatus uadit ad Claudiū: offert uictimas deo: ipse donat agrippā regio patrimonio: moritur agrippa: Claudius regnū i puinciā redegit: & Herodes q regnabat i calcide morit. c.iiii.car.ccv.

Post obitum herodis qui in chalcide regnauit: Claudius agrippam filium agrippæ regē instituit: Cumanus curam accipit alterius prouinciæ: unde inter iudæos oriuntur multi tumultus in die festi azimoꝝ: populus in fugam se conuertit: & propter egressum de constipatione .xxx. milia hominum consumpta sunt. cap.v.car.ccvi.

Insurgunt tumultus latrocinantium: unde quidā per cumanum capiuntur: libri legis per militem quendā comburunt: accensi iudæi ex hoc conqueruntur apud cumanū: adiudicatus est ille ad supplicium ex hoc populus quieuit. cap.vi.car.ccvi.

Conflictus oritur inter gallyleos & samaritanos: quidā gallyleus ad festiuitatem ascendens interficit: Cumanus ad sedationē mittit pcarores: hyerosolima audito homicidio uolgus in impetū in samariā irruit: Cumanus accurrit cū ala militū: multos interfecit principes hyerosolimæ pcatur ut ab incepto desistant: iudæi tandē eoꝝ præcibus acquiescūt. cap.vii.car.ccvi.

Fiunt his temporibus multa latrocinia samaritaꝝ primates accedūt ad domiciū quadratū: cōquerentes de huiusmodi latronibus: cōueniunt & nobiles iudæoꝝ deffendētes: distulit domitius iudiciū: liddam uenit: audiens iteꝝ querelas samaritanoꝝ quosdā pcutit securi: quosdā delegauit: Cumanus uidet romā pficisci: de reddenda ratione administrata prouincia apud claudiū: ex samaritis tres interficiunt: Cumanus iubet ex urbe discedere. cap.viii.car.ccvi.

Nero succedit Domitio quadrato: fratrem matrem & uxorem interfecit: ad Histrionum opera se conuertit. cap.ix.car.ccvi.

Aristoboli filius regnat in armenia: auget regnū agrippæ residuū iudeæ fœlici credit: hic eleazaꝝ depræhendit mittit romam cū multis aliis: insurgit nouū genus lattocinantiū. s. siccarioꝝ: insurgūt qdā secte hoīum q consiliis & ypocrisi hoies decipiant. cap.x.car.ccvi.

Egyptius quidam pseudo prophetæ congregat .xxx. milia hominum hyerosolimā uult ascendere: Felix cum quibusdam armatis eos depellit & fugat: insurgunt quidem magi qui tentant reuocare populum a seruitute romanoꝝ: insurgunt tumultus in cæsaria inter populum scilicet iudæum & græcum: Felix nequiens paccare ex utrisq nobiles ad neronē mittit: Succedit Cæstius felici qui plurimos latronum interficit. cap.xi.car.ccvii.

Albinus fit successor q fauit latronibus: & postea Cæstius florus q ita se gessit ut multi coacti sint relinquere patrē ob publica latrocinia: & rapinas suas. cap.xii.car.ccvii.

Fit quæstio in cæsarea inter iudæos & cæsarienses de synagoga iudæoꝝ quia impediebant adillic accessum: iocundus q erat præfectus equitū pergebat sedare tumultū: recedūt iudæi in narbata cum libris legis primates iudæoꝝ ad floꝝ accedunt cōquerentes: quos iubet uinciri propter ablationē libroꝝ legis: ex hoc oriunt iurgia maxia apud Hyerosolimas accusat Florus & eius timore populus effugit: Florus indignatus sedēs p tribunali militibus pcepit ut floꝝ uenaliū diriperant: unde multi interfecti & spoliati & domus oīum dirute sunt. cap.xiii.car.ccvii.

Rex quidam agrippa alexandrū proficiscens: inuenit germanā suam beticē: uidens iniquitatē militū misit ad floꝝ ut a sede desineret: q noluit imo peiora operat uenit hyerosolimā & uota deo exoluit: regina uero florum præcatur. cap.xiiii.car.ccviii.

Multitudo clamat contra florum: primates sedant multitudinem florus uidēs multitudinem sedatam nouam quærit insurgere discordiam: multi occidūtur per romanos sed desperatione du-

ctus populus irruit in romanos:quos epulit ex urbe:uidens florus nihil posse agere ab urbe digre ditur Cæsariam uenit. cap.xv.car.ccviii.

Florus nõ cessans: iudæos apud Cæstiũ accusat de defectiõe dirigit tribunus neapolitanus ad hæc inuestigãda suscipit a iudæis benignissime:& conqrunt de floro cognita ĩ humanitate flori: uulgus uult legatos fieri ad neroné de crudelitate flori. cap.xvi.car.ccviii.

Aduocat contionem iudæoꝝ & constituit in suggestu beronicem germanam Flori rex Agrip pa qui omnes hortatur iudæos ad quietem & patientiam dicens hæc nõ placere Cæsari:neq; eos posse romanis obsistere:qui toti orbi iam dominant randem acquiescit populus:uolensq; persua dete ut Floro obediunt. quousq; successor ueniat. accensa multitudo ex urbe pepulerunt: ipse in regnum discessit. cap.xvii.car.ccix.

Quidá eo tpe insurgũt & romanos oẽs interficiunt Eleazarus dux militũ prohibet romanos hostias immolare:Nobiles quidá hortantur ne id fiat:ad Floꝝ destinantur legati & ad Agrippam ut cũ exercitu ascenderent in ciuitaté:diuiditur ciuitas in duas partes: quidá nobiliũ & pontificũ confugerunt quidam in cloacis latuerunt. cap.xviii.car.ccx.

Quintadecima die mensis augusti fit impetus in amoniá & oẽs obsessos in eo ꝑsidio capiunt: post regé accedunt exurunt turres:ptæcant manaimũ ut liceat aufugere qbus conceditur relictis so lum romanis intus:q confugiũt in turres regias:illi uero qui cũ manaimo erant:irruẽtes illa loca diripientes strato pedum incenderunt. cap.xix.car.ccxi.

Capitur ananias pontifex & cũ fratre Ezechia occidit & insurgunt quidá cõtra Manaimum: nollentes eũ regem: interficit sophista a populo: interficit manaimus:p romanos ẽt multi ex iu dæis occidunt:ita ut cæsaria uacuata iudæis remaneat. cap.xx.car.ccxi.

Iudæi diuisi uicos & loca alia inflámauerũt: ĩmensa cædes fit ex iudæis & aliis ; Ciuitates oẽs plene cadaueribus scythopolite tñ iudæis dimicant:clam tamen nocte dormientes tertia:eos ĩua dunt.xiii.milia interficiunt ex iudæis & coꝝ substantiá diripiunt. cap.xxi.car.ccxi.

Circũfusis scythopolitis a iudæis Symon quidam qui multos ex iudæis quottidie truncaue rat educens gladiũ nullũ hostiũ interfecit & patré & matré & filios & uxoré interfecit ꝑdignatio ne:ne hostiũ qs gloriaret:& seipsum:cædes maxia fit in scythopoli urbes & populi cũ uicini iudæ os oẽs interficiũt:multæ ciuitates aliæ pepcerũt eis miseratione more. cap.xxii.car.ccxii.

In regno Agrippæ insurgit pnicies aduersus iudæos:uarus multos ciues q ad agrippá & Cæsti um uenerát poscendi ꝑsidii gratia initinere occidit:húc Vaꝝ agrippa punire nõ audet summouit eum e regione qua procurabat. cap.xxiii.car.ccxii.

Iudæi persuadent romanis ut deserant castellũ; utuntur honoribus iudæi in alexandria quos Alexander concesserat conflictus continuus cũ iudæis & græcis fit. cap.xxiiii.car.ccxii.

Alexandrini cõueniunt ut larginoné ad herodem mittant: pcmiscent iudæi cũ græcis in am phiteatro:fit discordia maxima inter eos: Tyberius alexander coercuit eos hortationibus q irru dentes Tyberiũ contumeliis appetebant ille quasi oẽs fecit interficere:domos diripere. Zabolon ciuitas acæstio occupat diripit domos & loca incendit. cap.xxv.car.ccxii.

Cæstius ꝑmittit exercitũ ĩ ioppé q capit:intẽdit eá & uiros oẽs ĩterficit. cap.xxvi.car.ccxiii.

Cæstius mittit Cesenium gallum in gallyleá suscipiunt eum ciuitates qui uero non obtempe rabant insequitur & trucidabat:progrediens multa loca inuadit:Iudæi ad diem festum Hyeroso limam petierunt:qui auditis militibus uenientibus:dimissis solénitatibus in romanos irruerunt: quorum multos occiderunt. cap.xxvii.car.ccxiii.

Quærit agrippa uerbis iudæos auertere ut desisterẽt:mittit pottatũ & phœbũ ad iudæos:pe rimit phœbus:Cæstius íducit exercitũ í oppidũ iudæoꝝ ĩcẽditq; ptẽ ciuitatis. c.xxviii.ca.ccxiii.

Quidam uocabant cæstium patefacturi portas:q cogniti proiecti sunt ex muris.Cæstius ten tat muros ascendere & inuadere templum:repugnantur a iudæis:recedit cæstius & iudæi insequ untur: dimittit quæ erant impedimẽto ad fugam: & nisi nox aduenisset totus exercitus periisset: nocte aufugit:insequuntur iudæi:ex romanis mortui sunt quinq; milia & treceni peditũ:ex equi tibus noningenti & octuaginta. cap.xxix.car.ccxiii.

Post fugam Cæstii multi nobiliũ ex ciuitate fugiunt mittit quosdam ad Neronem nunciatu ros eius miseriam:Qui cæstium fugauerant reuersi sunt in hyerosolimam:ex romanis qui supere rant amicos sibi sociant:Eleazarus persuadet populo ut sibi parcat cõstituunt diuersi diuersis lo cis præfecti:Iosephus unus ex præfectis subditos sibi quærit cõciliare:multos ex illis præponit & præficit regionibus gallyleæ sibi subdire : munit loca omnia propter romanos quos timet insur git quidem insidiator cum multis qui gallyleam depopulantur congregat pecunias : cogitabatq; diuersa in perniciem Iosephi. cap.xxx.car.ccxiii.

Quidam qui aggressi sunt procuratoré bernicis & multa abstulerũt:quia Iosephos iussit ut re gibus restituerent illa:contra eum tumultus maximos parant: accusantes eũ esse proditoré irru unt in eius domũ:quærit placare illos uerbis:præualet aduersus eos: Ioannes quidá fraudé molit contra Iosephũ insidias:cognita fraude ut de iniuria uendicaret accedit cũ militibus ad Ioannem

¶Incipit Liber tertius.

Ad ſamaritas cerealis mittit a Veſpaſiano: quia eos pronos ad tumultũ uidebat: inopia quæ quidam moriebant: quidã ad romanos confugiebant: reliquos uero oẽs nequiens perſuaſione placare occidit: erant aũt undecim milia & ſexcenti. cap.xix.car.ccxxi.

Ageres ſuper altitudinẽ murorum iotapatenis effertur: quidam ad Veſpaſianum uenit profugus ex ciuitate: nuncians paucitatem ciuium & facilitatem capiendi: Veſpaſianus exercitum parat nocte hora qua ille docuerat ciuitatem aggrediuntur: & cuſtodes occidunt: ciuitatem igrediunt: quidam uero ne oppeterent per romanos ſe ipſos interfecerunt: tandẽ Veſpaſianus incendi fecit ciuitatem uniuerſam. cap.xx.car.ccxxi.

Ioſephus ne a romanis inueniretur in puteũ ſe demiſit lapideq; ſupra impoſuit ne uiderẽt: nocte exibat perſcrutans ſi poſſet euadere: indicatur p quandã mulierem mittit ad eum cum fide de uenia: timebat uero Ioſephus in ſomnis ſimulachra ei apparent deprecatur deũ. in manus romanoꝝ ſe cõmittit: habita prius oratione ad ſocios. cap.xxi.car.ccxxii.

Ioſephus dehortat ſuos a cæde: nequiens reuocare a propoſito: oẽs ſe ipſos interfecerũt: ducit Ioſephus ad Veſpaſianũ iubet Veſpaſianus eum cuſtodiri ad Neronẽ mittereti Ioſephus alloquit Veſpaſianum ſeorſum cũ filio ueſpaſiani eũq; dominum & regem orbis prædicit: Veſpaſianus eũ liberat muneribuſq; uariis eum donat. cap.xxii.car.ccxxi.

Veſpaſianus in ptolomaida reuertit multi clamant de excidio Ioſephi ipſe nihil reſpondebat: legiones duas mittit hyemarũ cæſaream: quaſdam ſcitopolim. cap.xxiii.car.ccxxiii.

Quidam ex iudæis q fugerant collectis in tyoppa: fabricatis piratis nauibus inuiũ faciebant pelagus illaꝝ partium: Veſpaſianus uero illuc applicans: tum per romanos tum p uentos q illoꝝ naues in ſcopulos cõpellebant: quatuor milia & ducenta cadauera inuẽta ſunt. Ciuitatẽ incendit dimittitq; Veſpaſianus equites qui loca tuerentur. cap.xxiiii.car.ccxxiii.

Audita captiuitate tyotapate ab hyeroſolimis: maximus eos inuaſit dolor: audito q Ioſephus eſſet cũ romanis ira in eũ cõcitabant ita ut in romanos ſæuius icitarent. cap.xxv.car.ccxxiii.

Veſpaſianus ad agrippam proficiſcit: audit tyberiada & taricheas rebellare: iratus mittit filiũ ſuum illuc: appropinquantes ciuitati quidam ex ſenioribus ad Veſpaſiani pedes ſuppliciter accedunt is uero eis indulxit. cap.xxvi.car.ccxxiii.

Veſpaſianus præmiſit traianum in arcem an multitudo pacem cupiat: illi apertis portis eum liberatorem ac benemeritum proclamant: poſt ad taricheas proficiſcitur: caſtra ponit: ſuperatis illis: ad nauale bellum ſe contulerunt. cap.xxvii.car.ccxxiii.

Congregata multitudine prope ciuitatẽ in planitiæ uidens Veſpaſianus filium ſuũ mittit: ipſe uero patri nunciauit dicens opus eſſe pluribus auxiliis: ſuos deinde hortatur. eoꝝ genus & aĩum reminiſcens ut ſtrenue ſint dimicaturi: Veſpaſianus mittit auxilia: gentẽ aggrediuntur: oẽs fugant oppidũ occupant: cunctos occidunt præter indigenas. cap.xxviii.car.ccxxiiii.

Letatur Veſpaſianus audita uictoria filii: poſt aduerſus eos qui ad lacum deſcenderant rates fabricari iuſſit. cap.xxix.car.ccxxiiii.

Declaratur natura lacus: & ubertas & reꝝ aeris & uicinoꝝ locoꝝ. cap.xxx.car.ccxxiiii.

Fabricatis ratibus inſequit illos per lacum Veſpaſianus: nemine remanente occiſi ſunt. paucis poſt diebus intollerabilis fetor ex cadaueribus in terrã amari cõpulſis inſurrexit: ut nõ ſolũ uictis ſed romanis miſerabilis fuerit: totũq; aerem corrupit. cap.xxxi.car.ccxxv.

Reſidet Veſpaſianus p tribunali apud Tarichea quidq; de ſupſtitibus fiendũ ſit deliberat: tandem quoſdã occidit: quoſdam donat: quoſdã uendit. cap.xxxii.car.ccxxv.

¶Incipit Liber quartus.

¶Excisis iotapatis reliqui iudæi ſe dederũt romanis præter quædã caſtella & ciuitates: quaꝝ nola ponunt & eaꝝ conditio lacum quendã gamala occupant intrantes romani: domos hoſtium tecta oĩa circũdant: ex quo multi romani mortui recedereq; coacti ſunt. Cap.i.Car.ccxxv.

Veſpaſianus cũ paucis relinquit: his uero oppugnantibus reſiſtit uidentes eius aĩum: quaſi diuinũ reputantes impetũ remittunt ipſe uero exiit caſtrum. cap.ii.car.ccxxv.

Veſpaſianus ad romanos ueniens uiſis aduerſis caſibus romanos conſolat: hortaturq; ad ulciſcẽdos hoſtes gamalenſes quantũ poſſunt reſiſtunt. cap.iii.car.ccxxvi.

Veſpaſianus quoſdã q berium montẽ occupauerãt inuadit ad eos mittit. placidũ q eos hortetur ad pacẽ: ſed illis renitentibus: placidus congredit: fingens fugã: aduerſus illos reuertit multos occidit: multi confugiũt hyeroſolimã: reliqui montẽ placido tradunt. cap.iiii.car.ccxxvi.

In gamala tres milites nocte turrim effodiunt: decidit turris magno ſonitu: omnes perturbati fugiebant quos romani trucidabant: titus urbem inuadit; occidit multos: multi in arcẽ cõfugiũt: ita ut cruor effuſus totum oppidũ diluat. cap.v.car.ccxxvi.

Veſpaſianus ducit totum exercitum ad uerticem montis quo confugerant q ſuperetant: eos

Incipit Liber quintus.

¶Incipit Liber sextus.

¶Incipit Liber septimus.

FINIS.

Hyeronimus Squarzaficus Alexandrinus. Raynaldo de Nouimaio impressoriæ artis.op.f.

CVm egræcia in Italiam traiecissem:Iosephiq; libros offendissem: quos antea quã
hinc decederem librariis castigatissimos:& emendatissimos summa diligentia im
primendos esse demandaueram. Non ut quæstum consequerer : sed ut aliqua ex
parte de lingua latina bene meritus essem & cognitiones multarum rerũ propa-
garentur. Vidi opus eruditissimum nundum absolutum:& ut in annalibus uete-
rum facile deprehendi potest a Ruffino aquiligiensi in linguam latinam transla
tum:opus egregii inquã auctoris: qui sine titulo:sine uita : & sine elogio erat in lucem proditurus:
quod cum animaduertissem hoc a me ferendum minime putaui.Obiter ipsius uitam ex iuratissi
mis auctoribus eliciram subiecimus.Fuit enim Iosephus hyerosolimitanus:Mathatiæ sacerdotis
filius tempore Tyberii Cæsaris natus.Cum Iesus esset cruci affixus: & usq; ad traiani tempora cõ
senuit a Vespasiano cum Tito filio cum bellum in Hyerosolimam gererent : captus fuit quidem
litteratum:& multarum rerum peritus:sacerdotio insignitus:prophetarum ac somniorum inter-
præs optimus:ac futurorum non ignarus:prodigia & multa exposuit . Apud iudæos Nerone re-
gnante:quæ uisa fuere armatas acies.f.cœlo currere:atq; aera subito nubiũ ignæ collucere:& plæ
raq; alia multa quæ in eius leguntur historia.Iosephus ad perniciem urbis futura affirmauit. Cui
sententiæ uulgus assentiens ab imperio romano deffecere:occasione sibi oblata.Propterea q̃ præ
fecti romani missi essent contra iudaicam religionem ut aquilas templo inferrẽt.Iudæi romano-
rum auaritia uexati eorum præfectos trucidarunt.Aquilas e templo deiecerunt:ipsamq; ciuitaté
iugo Neronis leuarunt:prouincias muniunt:qui eis præessent creant:atq; ex tribus in qua est me
tropolis Hyerosolima eiq; Samaria proxima.Tertia galilea gẽtibus finitima Iosepho obuenit qui
rei militaris belli impetum a romanis missum primo exciperet.Et cum igni ferroq; omnis ꝓuin
cia deuastaretur:in Iopathã montanam ciuitatem obsidetur. Tandem Iosephus perquisitus a Ve-
spasiano dum in puteo latitaret mulieris indicio cognoscitur: eo Nicanorem tertium tribunum
militum misit:cum priores milites ab Iosepho non audirentur: qui factum incẽsarum metu per-
territus delusis sociis.Nam & permulti iudæorum cum eo erant inpotestatem romanorum per-
uenit.Quem imperator diligẽti custodia seruari iussit.Iste autem Vespasiano semotis arbitris al-
loquitur:sibi & filio imperatores fore prædixit:quem Vespasianus non inuitus audiuit:quæ om-
nia ut euenere Iosephũ ab omni seruitute soluit:atq; summis laudibus tollit. Augustus post euer-
sione hyerosolimæ præfecit ciuitate donatus:cum Tito.& Vespasiano patre uixit annis.xxvi.atq;
cognomine flauiæ familiæ donatus.Nec etiã prætermittenda duxi: quæ ex Hyeronimo carptim
& cessim:idest sub epythomate collegi:quod ob ingentia eius illustria facinora:utpote uir singu-
laris eruditione præditus ut ex libris septem iudaicæ captiuitatis quos imperatoribus patri & fi-
lio obtulit exploratissimum fuit statuam romæ meruerit:quodq; scripserit alios.xxiiii.antiquita-
tum libros ab exordio mundi usq; ad quartumdecimum annum Domitiani cæsaris quodue ar-
cheotecos:idest conflictus aduersus Appionem grammaticum alexandrinũ.Aliaq; præclara ope-
ra accuratissime cõscripta reliquerit:quæ in manus nostras præterq̃.xx.uolumina antiquitatum:
& Hyerosolimæ captiuitatis septem: & in Appionem duo recideret. Non ad commemorandum
sumus admodum curiosi:sed a me hoc unum iterpositum iri summo studio duxi in ignominiam
iudaicæ prauitatis:quando uir egregius optime de Christo sensisse uideatur cum inquit. Eodem
tempore Iesus uir sapiens:si tamẽ uerum oportet dicere.Erat enim mirabilium patrator operum
qui libenter uera suscipiunt plurimos quoq; tam de iudæis : quam degentibus sui sectatores ha-
buit & credebatur esse Christus cumq; inuidia nostrorum principũ cruci cum Pilatus addixisset
nihilominus qui eum dilexerant perseuerauerunt.

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROOGVS IN LIBROS AN TIQ VITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER : ET DE GRECO IN LATINVM TRA DVCTOS PER VENERABILEM·PRESBYTERVM RVFFINVM AQ VILEIENSEM VI RVM DOCTISSIMVM.

HISTORIAM CONSCRIBERE DISPONENTIBVS NON VNAM nec eandem uideo eiusdem studii causam:sed multas existere:& ab alterutro plurimum differentes. Nam quidam eorum sui sermonis pandere uolentes ornatum: & ex hoc gloriá aucupantes:ad partem huius disciplinæ accedunt. Alii uero illis gratiam referentes : de quibus ipsam descriptionem esse contigerit in opere eodem ultra uirtutem coacti sunt laborare. Quidam autem ipsa rerum necessitate uim passi sunt:ut ea quibus interfuerunt cum agerétur: scripturæ declaratione colligerent: Multos auté magnitudo rerum utilium in occulto iacentium inuitauit : ut historiam ex his ad utilitatem deberent proferre comunem Harum itaq; quas prædixi causarum : duæ nouissimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanq; quod inter Romanos & nos iudæos fuit : & qui actus ei quiq; finis accesserit : experimento ipse cognoscens narrare coactus sum: propter eos qui ueritatem in ipsa conscriptione corrumpút.Præsens autem opus assumpsi:credens etiam dignú studium Græcis omnibus aperiri.Continebit itaq; omnem antiquitatem nostram & conuersationis ordinem ex hæbraicis litteris interprætatum: Dudú siquidem cum bella conscriberem proposueram declarare qui fuerint in inicio iudæi:& quibus sint usi fortunis:& per quem legislatorem sint eruditi hoc quod ad pietatem aliáq; uirtutis continentiam noscitur attingere: & q̃ longis pugnantes téporibus : inuiti nouissime uenerint ad certamina Romanorum. Sed quoniam ingens erat operis eius ordo & ualde perplexus in ipso libro diuidens disponensq; principia:atq; finem conscriptionem ipsam abbreuiare tétaui.Tempore nanq; procedente secundum illud quod solet accidere grandia cogitantibus : mihi quoq; segnicies tarditasq; successit tantam arripiendi materiam in usum extraneæ quippe linguæ : & a nostra consuetudine peregrinæ. Erant autem qui me historiæ desiderio pro rebus talibus inuitarent : & præcipue horum omnium epafroditus uir qui uniuersas quidem diligere disciplinas : maxime autem rerum gestarum. cognitione gauderet utiq; ;cum & ipse magnis rebus & multimodis causis interfuisset ; & in omnibus mirabilem naturæ fortitudinem:& immutabilem uoluntatem suæ uirtutis ostenderet. Huic enim uiro semper obediens qui utiliter & bene agentium cooperator existeret ; ne uideret desidia potius q̃ optimo labore gaudere : ad hoc me protinus armaui illud quoq; super ea quæ iá dicta sunt non transitorie cogitans:quia per hæc & de nostra prosapia aliquid tradere nostris uolui:& de Græcis si quis eorum scire quæ nostra sunt uoluerit. Cóperi siquidem quomodo Ptolomeorum secundus rex maxime circa disciplinam & librorum collectionem studiú habés in nostra præcipue lege opus suæ largitatis ostendit : & constituta eius festinauit græca uoce transferri. Pontifex uero noster Eleazarus: nulli uirtute secundus non inuidit:ut prædictum regem hac utilitate priuaret : cui omnino forsitá restitisset: nisi patriæ nostræ congrueret : ut nihil bonorum eius remaneret occultum : Ideoq; mihi scilicet ipse conuenire putaui ; ut magnanimitatem quidem pontificis imitaret : & ut regie largitati similiter responderetur ab eis qui doctrine amatores esse noscútur . Neq; enim ille omnem descriptionem a translatoribus accepit : quando ea tantúmodo quæ legis sunt ; hi qui ad explanationem missi fuerant . Alexandriam tradiderunt: cum sint alia innumera quæ per sacras litteras indicantur : utpote quinq; milium historia in istis exposita:& diuerse quidem in his continentiæ sunt.multæ uero ciuitatum fortunæ:& fortia facta ducum:& mutabilitates conuersationum : quod totum ex ipsa historia præcipue poterit quilibet agnoscere. si eam uoluerit lectitare: in qua etiam reperitur : quomodo eis qui uoluntatem propriam non sequuntur ; & ea quæ bene sancita sunt transcendere non præsumút omnia ad terminum fidei tendentia Prospere paguntur; & honoris fœlicitas præbetur a deo; quando uero recesserit aliqui ab huius diligentiæ ueritate; fiunt eis olia sub inopia; quæ uidebantur in abundantia cóstituta ; & incalamitatem importabilem eis uertitur ; quicquid quasi bonum agere festinabant . Iam itaq; eos qui lecturi sunt hos libros exoro ; ut uoluntatem suam deo submittant : & legislatorem nostrum probent si naturam eius digne considerauit:& semper decétes actus uirtutis eius exposuit: purá rõnem de illo custodiens ab omni quæ refer tur ab aliis turpitudine fabularum: licet ex longitudine temporis : & ætate uetustiore potuisset multam figmentorum falacium habere licentiam. Fuit enim ante annos duo milia : In qua longitudine seculi neq; ipsorú deorum generationes poetæ: nisi forte hoíum actus aut leges dicere præsumpserunt; integritatem uidelicet eorum quæ a me conscripta sunt;procedens sermo ordine proprio declarauit:Hoc facturum me in negotio isto proposui: ut nihil adiciam ; nec iterum pretermittam . Quia uero pene omnia ex moyseos legislatoris sapientia apud nos pendere noscuntur ; necesse mihi est pauca de illo prædicere ne qui legentium quæriant ; cui nostri sermo studium descriptionis habens de dictis & factis in tantam naturæ rationem processerit. Sciendú itaq; quõ legislator ille omnium rerum necessa-

rium iudicauit ut quisquis suam uitam bene gubernaturus & legem esset aliis positurus:dei primi-
tus deberet considerare naturam; operamq; eius mente contemplaretur:& eius exemplum imitare-
tur:& quantum esset uirtus hunc sequi tentaret. Neq; enim uel ipsi legislatori fuit sufficiens mens:
dum in ipsius utiq; contemplatione deficeret : nec eis qui conscripturi sunt pro causa uirtutis ali-
quis prosper euentus erit:nisi prae omnibus doceantur quia pater omniũ & dominus deus existens :
& uniuersa respiciens:sequentibus se uitam foelicissimam praebet:a uirtute uero digredientes:maxi-
mis calamitatibus subdit. Hoc ergo docere desiderans Moyses suos ciues ac populos legis con-
stitutionem nõ ab ore communi:nec a propriis placitis inchoauit: sed ad deum & mundi fabricam
eo℞ mẽtes erigens & persuadens: quoniam creatura℞ terrenarum opus dei praecipuũ hoĩes sumus:
dum habuisset eos iam ad ipietatem obedientes: de rebus reliquis eis facillime persuasit. Alii nanq;
legislatores fabulas sequẽtes humano℞ delicto℞ confusionem potius in deos suos sacrilego sermo-
ne uerterunt:& multam malignis peccandi licentiam praebuerunt. noster uero legislator summam
uirtutem deum habere pronũcians. infudit hominibus ea participari:& eos qui taliter non saperent
nec crederent: iussit ineuitabiliter castigari. Secũdum hoc ergo argumentũ facere examinationem
lecturos exoro. sic eni considerantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maiestaté dei atq; clemẽ-
tiam uidetur incongruum: Cuncta naq; circa naturam rerum affectionem consonam habere noscũ-
tur. alia quidem aperto uel simplici modo legislatore tangente. alia uero cum sua honestate allego-
rice proferente ; quia qui clare dici proderat: haec manifeste declarauit . Volentibus autem etiam
cãs re℞ singulas considerare: cõtẽplatio multa nimis:& ualde philosophica reperitur. Quod ego nũc
quidem dicere suppono : sed deo tempus praebẽte nobis post hoc opus tentabo conscribere. Cõuer-
tar autem ad re℞ narrationem:reminiscens primitus eo℞:quae de mũdi fabrica Moyses dixit. Haec
aũt in sacris libris comperi ita conscripta.

Iosephi antiquitatis iudaicae liber primus incipit foeliciter.

De creatione caeli & terrae:& de operibus sex dierum:& requiae diei septimi. CAPI. I.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS CELVM ET TERRAM: SED DVM
terra ad aspectũ non ueniret:& profunditate tenebris celaretur & spiritus dei
desuper portaretur deus fieri iussit lumen:quo facto cõsiderans omnem ma-
teriam:separauit lumen & tenebras:& aliae quidem rei nomen imposuit no-
ctem ; aliud uero uocauit diem:uespere & mane appellãs initium lucis & re-
quiem. Et his quidem est primus dies : moyses autem eum unum esse dixit.
Et licet sufficiat cãm huius rei etiam nunc dicere:tamen quia pollicitus sum
rationem causarum singularum scorsum tradere:illud ad huius rei interprae-
tatiõem me necessarium est differre. Post haec secunda die caelum super om-
nia collocauit:ipsumq; ab aliis distinguens: in semetipso constitutum esse praecepit: & ei cristallum
circũfigens: humidum eum:& pluuialẽ ad utilitatem quae fit ex terrae imbribus : cõgrue fabricatus
est. Tertia die statuit terram:circa eam mare diffundens. Ipsa uero die repente uirens herba & semẽ
de terra sunt orta. Quarta autem die ornauit caelũ sole & luna:aliisq; sideribus : motus eis tribuẽs
atq; cursus:qbus hora℞ distictiones manifeste designarent. Quita die aĩalia natatilia & uolatilia:alia
quidem in profundo. alia uero in aere esse constituit:copulas ea ad cõmunionem atq; permixtionẽ
cã prolis profuturae: & ut eo℞ natura multiplicari potuisset & crescere. Sexto uero die creauit qua-
drupedũ genus: masculinum faciens atq; foemininũ:in quo ẽt hoiem finxit. Ita ergo mundũ cũctũ
sex diebus & omnia quae in eo sunt facta Moyses ait. Septimo die deum ab operibus manuũ sua℞
requieuisse dicens. Vnde ẽt nos eo die laboribus propriis uacare dignoscimur:eum sabbatum ap-
pellantes:quod nomen requiem haebraica lingua significat.

De plasmatione ꝓthoplastorum:& de plantatione paradisi:& de introductione
Adam & Euae in ipsum. CAPI. II.

POst septimã uero diẽ cepit de hois natura moyses reddere rationẽ:ita dicens. Fin-
xit deus hoĩem:puluerẽ de terra sumẽs:& i eũ spiritũ ispirauit & animã. Hic ãt hõ
Adã uocatus ẽ:qđ nomẽ haebraica ligua significat rubeus:quoniã cõspsa rubea ter-
ra factus ẽ. Talis ẽ.n. uirgo tellus & uera. Praesẽtauit quoq; deus ade aĩalia scđm ge-
nus foemininũ masculinũq; demonstrans: & his nomina iposuit:qbus ẽt nũc no-
cant. Videns ergo deus adã non habentem societaté ad foeminã neq; cohabitatio-
nem cũ utiq; nõ esset: delectãs aũt in aliis aĩalibus quae copulata uidebantur : una dierũ eo dormi-
ẽte: auferẽs costã eius: finxit ei mulierẽ:& Adã sibi iunctã:cognouit de se fuisse plasmatã. Issa haebra-
ica ligua mulier appellat. Nomen uero mulieris illius erat Eua:qđ significat oĩum uiuentiũ matrẽ.
Dicitur aũt deum etiã ad orientem plantasse paradisum omni germinatione florentem:in hoc eni
esse & uitae plantationem ; & aliam prudentiae:qua cognosceretur quid esset bonũ:quidue malũ: &
in hunc ortum introduxisse Adã & eius uxorem: praecipientem plãtationum eos habere solicitudi-
nem. Rigatur uero ortus hic ab uno flumine:circa omnẽ terrã undiq; perfluente. Hic in quattuor
diuidit ptes : & phisõ. quidẽ nomẽ ẽ uni:qđ fundationẽ significat:eductus i idiã:in pelago late diffu-

dit:qđ geta nűcupať a græcis:euphrates aűt & tigris in mare rubrű ferűtur. Vocať euphrates qdé fotas:quod significat dispsiones seu flos:tigris autẽ diligat.quod indicat acutum aliquid & angustű.Geon quoq; p ægyptű fluẽs:ostẽdit eű qui nobis ab oriẽte redditur qué græci appellát nullű.

De transgressione prothoplastorum:& de eiectione eorum de paradiso. CAPI. .III.

DEus igiť adá & mulieré ex aliis qdé plátatiõibus gustare præcepit. De prudentiæ uero plátatiõe uoluit abstinere:pdicẽs cõtigẽtibus ex ea pditioné esse uẽturá. Et dű illo tpe cűcta aĩalia cõcordarẽt:serpẽs cohabitás cű adá atq; muliere inuidiá habuit:in qbus eos arbitrabať eẽ fœlices obediẽtes utiq; præceptis dei. Quos reputás p inobediẽtiá calamitatis succűbere:psuasit mala uolűtate mulieri:ut de prudẽtiæ plátatiõe gustaret dicẽs in ea eẽ boni maliq; cognitioné.Quo facto:beatam eis uitá:& cui nihil diuinæ cognitiõis deesset dicebat accedere:& seduxit qdé mulieré:ut dei mádata cõtẽneret.Quæ cű ex illa plátatiõe gustasset:& tali epulatiõe gauderet:ẽt ade exide ut uesceret psuasit.Quo facto:semetipsos cognouerűt eẽ nudos:cõfusionẽq; manifestá habẽtes:tegumẽtű sibimet requirebát.Illa náq; plátatio cá acuminis erat & itellectus.Foliis ergo fici semetipsos opuerűt:& hæc genitalibus opponẽtes:uidebanť sibi in his magis eẽ fœlices quæ prius reputabát se difficilius iuenire.deo aűt in hortű ueniẽte:adá ne ad eius ueiret colloquiű:cõscius iiqtatis suæ discessit.Deus itaq; itẽdẽs qđ egerat:cám requirebat pp quá prius eius alloqo delectareť:postea uero refugeret atq; cõfűndereť.Illo ergo nihil loquẽte;eo q̃ se cognouerat dei trásgressű fuisse mádatű:deus ait.Mihi qdé de uobis notű ẽ:quẽadmodű fœlicẽ uitá extra oium malo℞ passioné habueritis:nulla sollicitudine aĩum uestrű cõturbáte:cű uobis spõte ad fructum & ad uoluptatis abűdátiá oriretur uniuersa:me pùidẽte uirẽtia sine uestro labore & miseria:sed nűc male psentibus senectus uelox uobis adueniet:& nõ lõga uita succedit:quoniá mihi cõtumeliá tali uolűtate fecistis; mea mádata puaricádo. Neq; enĩ uirtutis cá taciturnitate cõstrigeris:sed mala cõsciẽtia retineris.Adá uero peccati ueniá postulabat:rogabatq; deű:ne eű nimis affligeret:& de facto cõiugẽ accusabat: dicẽs se ab ea seductű deliqsse.Quæ rursus de serpẽte q eá seduxerat quærebať. Deus aűt adá uictű cõsilio mulieris:pene subiecit:pcipiẽs terræ ne qcq̃ eis spõte pferret:sed laborátibus & opatiõe cõtritis:alia qdé fruges daret:alia denegaret.Euá uero partu & cõceptionű doloribus castigauit: quõ Adá i qbus ipsa fuerat a serpẽte decepta seducẽs:calamitatibus iplicita.Abstulit & serpẽti uocẽ: iratus eius malignitati quá gesserat in adá:& uenenum ei sub ligua ponẽs:q eẽt hoibus inimicű: præcepit ut mulier eius capiti plagas iferret:ille uero iacens hoibus eẽt aduersus:& itẽrű facilẽ eis p uidicta portaret.Qué etiá pedibus priuauit:ut uolutatus in puluere trahereť.Et deus quidem hæc eos pati præcipiens:transmigrauit Adam & Euam ex horto in aliam regionem.

De iterfectiõe Abel p Cain: & de pena qua multatus ẽ Cain:& de duabus colűnis latericia & lapidea:in qbus cõscripserűt filii Adá omné disciplina re℞ cælestiű q̃ p se adiuenerűt. CA. IIII.

NAti sűt aűt eis filii duo masculi:quo℞ unus qdé por appellabať Cain:qđ nomẽ iterptatű significat possessioné.Abel uero secűdus:qđ significat:nihil hoc.Quibus natæ sűt etiá filiæ.Germái siqdé diuersis studiis luctabanť.Abel qdé iunior iusticiá colebat:& i oibus qcűq; gerebat:deű putabat eẽ psẽtẽ:uirtutiq; pspiciebat:cuius erat cõuersatio pastoralis.Cain át erat circa alia malignissimus:& ad lucra solűmõ semp itẽtus. Terrá arare primus cõpit:& fratrẽ huiusmõi cá pemit.Nam cű eis placuisset sacrificare deo:Cain qdé de culturæ germiatiõibus optulerat fructű. Abel aűt lac:& primogenita grægű:agnű deus potius in hoc sacrificio delectatus ẽ:q spõtaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus:& non in illis quæ ex iuẽtiõe hoĩs auari nata uidebanť.Qua pter Cain indignatus:eo q Abel fuisset ei a deo ppositus:fratrẽ iteremit.Qué cű necasset:& mortuű occultaret:credidit latere cõmissű.Deus aűt sciẽs qđ erat factű:uenit ad Cain:de fratre pquirẽs ubi eẽt:q eű diebus plurimis nõ uideret: dű cætero tpe illű cű eo cõuersari respiceret.Cain aűt hesitás:nec habens qđ deo potuisset dicere:ipseq; prius se q fratrẽ nõ uiderit dicere cogitaret:cű domius ueheméter istaret & pscrutareť:idignatus ille:nõ se eẽ pedagogű nec custodẽ eius:nec actuű fratris affatus ẽ.Deus ergo repẽte Cain increpauit itereptoré fratris effectű:& ait.Ammiror si de fratre nescis dicere qđ factű sit:qué ipse peremisti?Cui tamẽ sacrificiű celebráti: atq; poscẽti:ne ob hoc irá susciperet:seuioré pená homicidii relaxauit:maledictűq; eẽ cõstituit & eius sobolé usq; ad generatõné septimá miatus ẽ esse puniẽdá:& ex illa terra eű cű uxore pıecit.Quo formidáte:ne bestiis capiẽdus icideret:& eo mõ periret iussit ut nihil triste de tali cogitatiõe metueret: nec enĩ ei ppterea mali qcq̃ euẽtret p bestias:ac p oẽm terrá eű sine formidie signo ei posito quo notus fieret:abire pcepit. Multá ergo pagrás terrá cű sua uxore Cain collocatus i loco q naida nűcupať:ubi moratus ẽ quo ẽt ei filii nati sűt.At uero pená illá nõ habuit p emendatione:sed pro icremẽto mali:libidinẽq; potius nutriuit i corpore: licet eű iiuria secű cõmorátiű hác haberet:augẽs domű multitudine pecunia℞:ex rapinis & uiolentia eű gesta℞.Ad luxuriá quoq; & latrocinia suos familiares iuitans:quo℞ doctor in cælestis studiis erat:& simplicitaté qdé cű q̃ pus uiuebát hoĩes adinuentiõe mẽsura℞ & põde℞ pmutauit: integráq;.eo℞ uitam ex earű rerum ignorantia & magnanimitate ad calliditaté corruptionemq;

pduxit : Termios terræ primus posuit ciuitatéq; cõstituit:murisq; muniuit:illicq; coegit suos cõuenire domesticos. Hãc ergo ciuitaté ab enoch filio suo seniore enoichi appellauit. Enoch uero irath filius fuit:ex quo maiuahel:cuius fuit filius matusahel q habuit filiũ lamech: cui filii & filiæ septé & septuagita fuerũt ex duabus uxoribus eius nati sella & ada. Hoȝ iobal quidé qui fuit de ada, tabernacula fixit:& greges amauit:tubal consãguineus eius existés:musicã coluit:& psalteriũ:citharãq; laudauit. Tubalcain qui ex altera natus est:fortitudine cũctos excellés:res bellicas decéter exercuit:ex his etiãq; ad libidiné attinét corporis enutriuit:ferrariam artem primus inuenit: habuitq; sororé noĩe noemma. Et quoniã lamech diuinas res sapiéter sciens:uidebat se subiacere pene Cain ob necé fratris:hoc suis uxoribus idicauit. Adhuc aũt uiuéte Adã:cõtigit Cain sobolé p successioné esse nequissimã:& aliũ alio peioré existere:qui utiq; ad bella incõtinétes erant & ad latrocinia properabãt. Siquis eoȝ segnis esset ad effundendũ sanguiné: aliis rebus pessimis immanebat:contumeliã faciens & auarus existens. Adã uero q primus de terra factus é:& de quo nos exigit ratio adhuc habere sermoné: Abel quidé extĩcto Cain aũt propter necé eius effugato: de procreatione filioȝ cogitabat:& uehemẽter eũ generationis amor habebat:agété annos ducẽtos & trigita:sup quos alteris uiués septingétis defunctus é. Fuerũt aũt ei & alii filii plurimi: iter quos etiã seth: sed de aliis quidé longũ est dicere:conabor uero de seth dicere tãtũmodo. Is nãq; nutritus & pueniés ad ætaté quæ iam posset ea quæ sũt bõa discernere:uirtuti studuit:& cũ suisset uir egregius:imitatores sui filios dereliquit. Illi quoq; omnes cũ boni fuissét orti:in eadé terra sine uexatione uiuentes:felicissime cõmorati sũt:nihilq; eis usq; ad uitæ terminũ crudele puenit. Disciplinã uero reȝ cælestiũ & ornatum eaȝ primitus iuenerũt:& ne dilaberétur:ab hominibus quæ ab eis iuenta fuerãt:aut anteq uenirent ad cognitioné deperirent : cũ pdixisset adam exterminationem rerum omnium:unam ignis uirtute:alteram aquaȝ ui ac multitudine fore uenturam: duas facientes colũnas:aliam ex lateribus:aliam ex lapidibus ambabus quæ inuenerant conscripserunt:ut & si constructa lateribus exterminaret ab ymbribus :lapidea permanés præberet hominibus scripta cognoscere:simul & quia lateralem aliã posuissent:quæ tamen lapidea permanet hactenus in terra syria. Et isti quidé septem generationibus permanserunt:deum iudicantes esse dominum omnium: & ad uirtutem semper inspicientes.

De inũdatiõe diluuii sup terrã:& ubi Noe saluatus é cũ generatiõe sua p arcã. CAPI. .V.

DEinde tempore procedente de paternis solemnitatibus ad mala progressi sũt:neq; legitimos honores ulterius præbétes deo:neq; circa hoĩes iustitiæ uerba faciétes:sed zelũ quem prius habuerunt pro uirtute:in duplam maliciam postea per ea quæ gerebãt monstrauerunt. Ob hoc itaq; contra se deũ irritauerunt. Nam multi angeli dei mulieribus coeũtes iniuriosos filios genuerũt:q oẽ bonũ despiciétes pp confidentiam fortitudinis similia his qui dicti sunt a græcis gigantes ppetrare traduntur ; Noe autem grauiter ferens eorum actus:& habens eorum consilia nimis ingrata:agebat ut ad meliora eorum mentem actusq; transferret. Cũ ergo uideret nõ acquiescentes ad talia:sed uehementer eos maloȝ libidine detineri:metuens ne ipsum quoq; cum uxore & filiis & suis omnibus interficerét discessit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iustitiã dilexit:condemnauit autem non solum illorum maliciam: sed omne genus humanum. Quod dũ ei disperdere placuisset:& aliud constituere genus malignitate priuatum:& minuere hominũ uitam:annisq; non quantis prius uixerant:sed usq; ad cẽtũ .xx. annos esse mensuram: tunc aridam conuertit in maria:& sic uniuersi inũdatione perierunt. Noe uero liberatus est solus:dicente ei deo:ut sibi fabricã ad saluté huiusmodi faceret idest arcã quattuor cameras habenté:& longitudinem cubitorum trecentorum:quinquaginta uero latitudiné: & triginta altitudinem:in quam cum matre filiorum:& eorũ uxoribus introiuit. Et alia quidem, quæ sibi pro solatio uitæ erant necessaria posuit cunctorumq; animalium ad seruandũ genus eorum:masculos simul ac foeminas pariter introduxit:aliorum uero animalium numerũ septuplũ. Erat itaq; arca parietibus atq; camera fortis:ut ex nulla parte fluctuaret:nec aquæ uiolentia uinceretur. Et Noe quidem cum suis ita saluatus est. Erat autem & ipse quidem ab Adã decimus lamech uero filius:cuius pater fuit matusalã. Hic fuit ex enoch qui fuit iareth:iareth autem fuit ex malaleel:qui de cainan natus est:qui fuit ex enos cũ sororibus plurimis. Enos uero seth filius fuit qui natus est ex adam. Contigit quoq; hæc passio sexcentesimo anno natiuitatis noe mése secundo:qui a macedonibus Dyo nuncupatur:ab hæbreis autem marachat:seu anmarsuane. Hi enĩ in ægypto annum constituerunt. Moyses auté nisan mensem qui est xanticus:primum in festiuitatibus definiuit:in quo ex ægypto hæbreos eduxit. Hic ergo apud eũ etiã in cũctis muneribus diuinis ualde pollebat:in ueditiõibus aũt & emptionibus:& alia gubernatiõe prioris sæculi decreta seruauit. Pluuiam uero inchoasse dicit die septima & uigesima die præsentis mensis:& usq; ad hoc tempus ab adam qui primus creatus est, anni fuerũt duo milia:sexcenti quinquaginta sex. Quod tẽpus in sacris libris cõscriptũ:multa integritate signatũ é:una cum natiuitatibus insigni uirorum:qui tunc fuerunt simul & terminis. Adam siquidé cũ eẽt ducentoȝ annoȝ & .xxx. seth filius natus est:qui nongentos & .xxx. uixit annos. Seth cẽtesimo & quinto anno genuit enos. Qui cũ

quinq; & nongentis uixisset annis:caine filio suo diligentiá tradidit re℞ qué genuerat áno nonagesimo.Hic uixit annis.xii.& nōgétis. Caina cú uixisset.x.& nōgétis annis:malaleel filiú dereliqt: anno℞ septuaginta.Iste malaleel cum uixisset nonaginta:& octingentisquinq; annis defunctus é: iareth filium derelinquens:quem genuit cum.lx.iam & centum esset annorum. Cui octo &.lx.super hæc & nongentis annis uiuenti:enoch filius successit:natus cú.lx.duo℞ & centú annorú pater eius existeret.Qui uiuens trecentis.lxv.annis:discessit ad deum.Vnde non finis eius inuenit esse conscriptus.Matusalas autem enoch filius quinto ei & centesimo áno natus:lamech filium habuit cum esset annorum. lxxvii. & centum: cui tradidit principatum qué ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & nouem.Lamech itaq; cum habuisset principatú annis septingétis & septé Noe suú filiú rerum præceptorem ostendit:qui de lamech natus est agente:annum ætatis secúdú & octogesimum:quiq; qnquaginta & nongentis annis rerum extitit præsul. Isti uero anni q collecti sunt:tempus quod prius conscriptú est cōpleuerunt.Nullus itaq; perscrutetur prisco℞ fines quando cú suis filiis:eorúq; auis aut attanis suá quis extendebat ætaté: sed tantum ortú generationis eorum intendat.Igitur decernéte deo:& incipiente pluere :aqua cunctis diebus.xl.ferebaẗ: ita ut usq; ad quindecim cubitos transcenderet terram.Quod propterea factú est:ne plurimos fugæ occasio liberaret.Quiescente autem pluuia:aquæ uix centum quinquaginta diebus defecere: quasi mense.vii.Quo instante paulatim inchoauit latens herba parere.Deinceps dú arca circa súmitatem cuiusdam montis in armenia constituti sedisset:intelligens noe aperuit eam:& respiciés modicam terram circa eam:in spe meliore constitutus:tunc quidem siluit. Post paucos uero dies aqua amplius recedente misit coruum uolens agnoscere:si quid etiam aliud terræ fuisset ab aqua derelictum:& ad egrediendum iam tutum esse uideretur . Qui cuncta reperiens inundantia non regressus est ad noe.Post septem ergo dies colúba quam miserat ut aliquid de terra cognosceret: lutulenta remeante simul & ramum oliuæ portante:cognoscens terrá diluuio liberatam:manésq; adhuc.vii.aliis diebus:animalia ex arca dimisit:& ipse cum generatione sua simul egressus:sacrificásq; deo cú suis epulabaẗ.Húc aút locú armeni egressoriú uocát:illic ení arcæ saluatæ reliquias núc usq; puinciales ostédút.Huius uero diluuii & arcæ memoriá faciút oés q historias barbaricas conscripserunt:quorum unus berosus chaldeos narrans de diluuio taliter est affatus . Dicitur & nauis eius quæ in armeniá uenit:circa monté chordieum adhuc aliqua pars esse:& quosdam bitumen exinde tollere:quo maxime homines ad expiationes utuntur.Meminit autem eo℞ & hieronymus ægyptius:qui antiquitatem ph nicis noscitur descripsisse.Sed & manaseas damascenus in nonagesimosexto historiarum libro ita de eis dicit.Est & super miniadá excellus mōs in armenia:qui paris appellatur: í quo multos confugientes:sermo est diluuii tempore liberatos & quédá simul in arca deuectum in montis ocilæ uenisse summitatem:lignorumq; reliquias multo tépore conseruatas Fuit autem iste quem etiam moyses legislator iudæorum scripsit .

Noe post diluuium oblaris domino hostiis,orat nullam aquarum iundationem ulterius induci super terram. CAPI. VI:

NOe uero metuens:ne per annos singulos diluuium terræ deus induceret:humanú genus decernés omnino deleri:sana incendens omnia:supplicabat de cætero deú pro statu priori:ut nullam ulterius huiusmodi uastationé super eá induceret: quo periret genus omne aíaliú:sed punitis malis parceret eis qui ,ppter bonitatem fuerát derelicti:& decreuerát mala uitare:ná infœliciores scilicet essent ab illis & peori afflictione dánati si nō saluarenẗ ad integrú sed magis alteri diluuio seruarenẗ:cú priores quidem terrorem experimétúq; uidissent:posteri uero perditionem nouissimam sustinerent : rogabatq; ut eius hostias propicius suscipere dignaretur:& nullam iracundiam similem ulterius terra susciperet:ut eius opibus impignati & ciuitates constituentes uitam habere possent fœliciorem:& nullo bonorú quibus ante hymbrem adepti fuerant fraudarentur:ad longam utiq; senectuté & uitæ longitudiné puenturi.

Deus annuit pcibus noe:arcú pluuialé designás ei í testimoniú fœderis. CAPI. VII.

NOe ergo has effundente preces;deus pro iusticia uirú diligens annuit : ut eius uota ad finem usq; perduceret:neq; defunctos dicens ipe se perdidisse sed pœná præ malicia ppria pertulisse:neq; ut tales essent homines qui ita perderétur fuisse factos cú utiq; castú eis nosset esse prícipiú:neq; donasse uitá quæ corruptiōi delectareẗ;sed p quá cōtumeliá íquir me pietati & uirtuti fecerút:p ea quoq; cōpulerút me ut pœná hác eis íferré.Cessabo nanq; de cætero post hanc iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere : & multo potius te rogante:& si in aliquo amplius aliquando peccauerint;iam non opus erit hymbriú magnitudo : neq; enim aq̄ ulterius terras ita rigabo.Moneo tamen ut ab humana nece omnes abstineant:& sint ab homicidio purificientes quippe tale aliquid punituri sunt . Vltimi uero cúctis aíalibus his ut uultis:& desiderium quisquis habuerit:dominos enim uos omnium esse feci terrenorum: & nataliú:& quæcúq; uolatilem habét motú:& in aere quæcunq; uegetantur abstinétes a sanguie in quo est anima.Designo auté uobis futuram requiem arcu meo.Arcus enim dei apud illos eis esse putatur.Et deus hæc quidem dicens atq; promittens siluit.

De morte noe & de filiis eius. CAPI. .VIII.

NOe uero cũ uixisset post diluuiũ trecentis & quĩquaginta annis: omne tẽpus fœliciter agens mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinq̃gesimo. Nullus ergo ad uitam modernam & annorum breuitatem quibus nũc uiuimus uitam comparans antiquorũ: putet falsaq; de illis sũt dicta: & ex eo q̃ nũc uita tãto nõ ducatur tẽpore: credat neq; illos ad uitæ illius lõgitudinẽ peruenisse. Illi nãq; cũ essent religiosi: & ab ipso deo facti: & cũ eis pabula oportuniora ad maius tẽpus existerẽt p̃parata: tãtorũ annorũ circulis rite uiuebant. Deĩde p̃pter uirtutes & gloriosas utilitates quas iugiter perscrutabãtur. i. astrologiã & geometriã: deus eis amplius uiuẽdi solacia cõdonauit: q̃ nunq̃ ante adiscere potuissẽt nisi sexcẽtis uiuerent annis. Per tot enĩ annorũ curricula magnus annus ĩplet̃. Testes aũt mei dicti sunt, omnes qui antiquitatem apud græcos & barbaros cõscribere uoluerunt. Nã & manethon qui descriptionẽ fecit ægyptiorũ: & Berosus q̃ chaldaica deflorauit: & mochus & estius: ad hæc & Hieronymus ægyptius qui phœnicam disposuerunt: concordant cum meis dictis. Isiodus quoq; & egatheus: & hellaneus: & accusilaus & inter hos ephorus: & nicolaus ĩ historiis suis memoriã faciũt ãtiquorũ annis mille uiuẽtiũ. De his itaq; sicut singulis gratũ: cẽata cõsiderẽt. Filii aũt noe tres erãt Sem Cham & Iaphet qui ante cẽtũ annos diluuii fuerãt generati. Hi primũ de mõtibus ad cãpestria descenderunt ut habitaculũ illic haberẽt: & alios ualde metuentes p̃pter diluuium ad cãpos descẽdere: & segniter habentes: ab excelsis locis ad ĩferiora uenire coegerunt: quippe ut eorũ fiduciæ imitatores existerent. Et campus quidem in quo prius habitauerũt: sennar appellatur. Deo autem iubẽte eos ad crementum hominum peruenire dispersi sũt: ne ĩter se dissensiões efficerẽt. sed ut multa terrarũ ĩhabitãtes spacia abũdãtia fructuũ poterentur. Qui cũ eẽnt ierudití: & deo ĩobediẽtes existerẽt: in calamitatibus ĩcidẽtes: sua grauiter peccata senserũt. Et quia iuuẽtutis multitudĩe florebãt: rursus eos deus a semetipsis migrare fecit: quoniã nõ illius p̃pitiatiõe putabãt se bona habere: sed p̃priã fortitudinẽ sibi putabãt cãm eẽ diuitiarũ. Vnde apposuerũt ut uolũtati dei ĩobediẽtes existerent: putãtes q̃ per ĩsidiã eius ab alterutris migrarẽtur: ut diuisi facilius possent subiugari deo.

De nemroth filio chã: & de ædificatione turris: & de discordia diuersarũ linguarũ. CAPI. IX.

FEcit autẽ eos eẽ elatos ad iniuriã dei & cõtemptũ nẽbroth filius cham filii noe. Qui cum esset audacior & manu fortissimus: suadebat eis ut nõ deo ascriberent: quia hominibus p illũ fœlicitas eueniret: sed quod eis propria uirtute præberetur: & cognatos generis sui ad causam tyrannidis adduxit: solus ipse præsumẽs homines a dei timore reuocare: & spem suam in propria uirtute reponere: ulcisciq; se dementes in deum putabat: interminantem ferre diluuium terræ. Ob quam causam turrim altiorem ædificanda suadebat: ubi aquæ non posset ascendere. Multitudo autem prona erat ut nembroth præceptionibus obediret: graue putantes seruitium obsequi deo: & turrim ædificabant in nullo sua studia deficiẽtes. Sumebat ergo altitudo facilitatem, & plusq̃ sperare quis posset: multis manibus fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima: ut prope eam respicientibus longitudo uideretur minui. Edificabatur autem ex latere cocto colligato ex bitumine: ne forte penetraretur: ac solueret̃ aquis. Sic illos insanientes deus intendens exterminare omnes nõ decreuit. quomodo nec alius dudum perditis formidabãt. sed discordiam illis immisit diuersarum linguarum: ut per multas absonasq; uoces ĩtellectu carere potuissent. Locus autem in quo turrim ædificabant: nunc babylon uocatur: dicta propter confusionem quã circa locutionem suam tunc habuerũt. Hæbrei nãq; babel confusionem appellant. De hac uero turri diuersisq; uocibus hominum meminit & sibylla dicens. Cum omnes homines unius uocis existerent: quidam turrim ædificauerunt excelsam: tãquã ascensuri per eam in cælum. Dii uero ĩmitentes uentos: euerterunt turrim: & uocem propriã unicuiq; partiti sunt: propterea & uocari contigit babyloniam ciuitatem. De campo quoq; qui uocat̃ sennar in regione babylonis: meminit estius ita dicens. Qui de sacerdotibus sunt ereptiuous sacre sumentes in sennar babylonis uenerunt.

De dispersione gentium in uniuersas terras: post ædificationem turris. CAPI. X.

DIuisit autẽ post hæc diuersitate linguarum migrationes agentes ubiq; & terrã appræhẽdẽtes unusq̃sq; fœlicẽ: & ad quã eos deus deduceret: ita ut oĩs terra p eos cõpleret̃: mediterranea simul atq; maritima. Quidã etiã nauibus trãseuntes ĩsulas habitauerunt: unde & aliquæ gẽtes ab institutoribus positas appellatiões hactenus seruãt. Quidã uero placita sibi noĩa mutauerũt: alii autem ut ĩhabitatoribus clarius eẽ uisũ ẽ; confusionẽ hoĩum fecerunt. Græci tamẽ rei huius auctores: qui posteris temporibus cõfortati: etiam antiquorũ gloriam propriam effecerunt: exornauerunt & gentes noĩbus: ut eis sapiens esse uidebat̃: ornatum utiq; ponentes eorum reipublicæ uelut a se constitutæ.

De filiis iaphet filii noe: & de gentibus quæ per eos institutæ sunt CAPI. XI.

OVerunt autem noe filiis filii: quorum nomina propter honorẽ gẽtibus ĩposuerũt homines q̃ quãcũq; terrã appræhẽdere potuerũt. Iaphet ergo noe filius habuit filios .xii. Isti habitauerũt regionẽ a tauro & aman montibus incipiẽtẽ & p̃tingentẽ ĩ asiã: usq; ad

flumen tanaim. In europa uero terra gazirorum cũ nullus eorum q̃ supradicti sũt ibidẽ habitator existeret: gẽtes eius diuersis se noibus appellabant. Qui nũc a græcis galathæ nũcupant: oli dicti sũt gomoritæ quos gomer istituit. Magog uero magogas a se nominatos istituit: isti a græcis scythæ sũt appellati. Itẽ filiorum iaphet madeus & ianus fuerũt: & ex madeo qdẽ sũt gẽtes q̃ a græcis medi uocant: de iano uero oẽs ionii helladicique descẽdũt: q & græci. Vnde & mare ionicũ appellat. Cõdidit aũt iobel iobelos: q nostris tẽporibus hyberes q & hyspani a qbus postea celtiberi nũcupati sũt. Moga uero primũ dicebat: q̃ postea cappadocia: nũc aũt cæsarea: a romãis sortito hoc uocabulo idest a cæsare. Moschũ amorochũ plãtati sũt q nũc capadoces nũcupant: quorũ antiquæ appellatiõis signũ ostẽdit. Nã ciuitas ẽ apud eos q̃ hactenus modicha dicit: ostẽdẽs itelligere ualẽtibus: eo q aliquãdo oẽs gẽtes regionis ipsius ita uocatæ sũt. Thyras aũt thyrenses appellauit suos quorum priceps fuit: a qbus græci traũ nomẽ cõmutauerũt. Tãtæ siqdẽ gẽtes p iaphet filios istitutæ sũt. Gomer aũt habẽte tres filios: astenegas quidẽ astinegos istituit: q nũc regini uocant a græcis. Riphaar aũt ripheos: q dicunt paflagones: tygrã uero tygrameos: q friges a græcis sũt nũcupati: Aiano iaphet filio & ipso tres habente filios helisas heliseos uocauit eos quorum princeps fuit: qui nũc sunt coli. tarsis uero tarsos: sic enim antiquitus cilicia uocabat. Tarsus nãque apud eos maxima ciuitatum metropolis appellatur thau litiera pro theta mutata. Cethim autem cethimam insulam habuit: quæ nunc dicitur ciprus & ab ea omnes insulæ: & maritima loca ceti hæbraice appellant. Testis enim est sermonis mei una in cipro ciuitatum: quæ antiquam appellationem ualuit retinere. Cithis enim ab his qui ei græcum nomen imposuerunt uocatur: neque sic fugiens scithii nomẽ. Iaphet itaque filii seu nepotes has habuerunt gentes: quæ forsan ignorantur a græcis. Hoc ergo prædicens ad narrationem reuertar eorum unde digressus sum. Nomina siquidem propter scripturæ decorem græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neque enim prouinciæ nostræ est huiusmodi formis uti: sed licet unum quidem scema: & finis nominum sit unus: ultimas tamen nominum sillabas aliter illi declinant. Noe itaque apud eos nochus appellatur: & Abraam abramus: & sic hæc forma in omni scemate custoditur.

Iobel condidit Ispaniam / fuit nepos Noe pris Iaffet

De filiis chani filii Noe: & de gentibus per eos institutis. CAPI. XII.

Filii autem cham a prouincia syria & amã: & libano mõte cũctas terras obtinuerũt quæcunque ad mare sunt positæ: appræhendentes enã eas quæ usque ad occeanũ sũt: & proprias facientes appellationes tamen aliorum quidem omnino perierunt: in alias uero aliorum trãsmutatæ & trãsformatæ nimis ignotæ sũt. Quattuor enĩ filiis existẽtibus chã: chuso quidem nihil nocuit tempus. Nam ethiopes quorum princeps fuit hactenus: & a semetipsis: & ab omnibus asianis chusei uocitantur. Seruata uero etiam merseis secundum appellationem prisca memoria. Egyptum namque mersin: & merseos omnes uocamus ægyptios. Instituit autem & phut lybiam: phutos a se uocans prouinciales. Est autem & fluuius in mauritania prouincia: qui isto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos græcorum historiographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacẽti prouincia quæ phut uocatur ei nomen impositum. Mutatum est autem ei nomen quod nunc est ab uno filiorum mersaim: qui lybius dictus est. Post paululum quoque dicemus & causam pro qua contigit africam nominari. Chananeus uero quartus existens filius Cham: quæ nunc iudæa uocatur inhabitans regionem a se chananeam appellauit. Fuerunt itaque filii ex istis. chuso quidem sabas: ex quo sabeneulas a quo euilei: qui nunc getuli appellatur: sabath ex quo sabatheni: qui nominantur a græcis ustabarri. Condidit etiam saba sebathenos. Rã uero rameos instituit: & duos filios habuit: quorum iudas quidem ægyptiacam gẽtem hesperiorum inhabitans: iudæis cognomen suum reliquit: sabas autem sabatheos. Nembroth quoque filius chusi permanens apud babylonios: tyrannidem exercuit: sicut a me primitus etiam declaratum est. Porro mẽbroth cum essent octo filii: omnem terram a gaza ægyptum usque tenuerunt. Solius autem philistim cognomen prouincia custodiuit: cuius partem græci palestinam appellãt. Ex aliis uero idest nomeo: & anamia: & iabim: solus iabim a se prouinciam lybiam nominauit. Nedĩ autem & petrosim: & ceslim: & cephytos: ultra nomina nihil scimus. Bello enĩ ethiopico de quo postea declarabimus, eorum ciuitates euersæ sũt. Erãt & chanaan filii sichem: qui & ciuitatem sui nominis ædificauit in fœnice. Sydon uero a græcis appellata est. Amat amatheos instituit: quæ etiam nunc est: & a prouincialibus amathi uocatur: macedonesque eam ephaniam ab uno priscorum nomine uocauerunt. Aratheus aradum insulam habuit: eruceus autem arcem: quæ i lybano posita ẽ. De aliis uero. vii. idest Eugeo: Cytheo: Iebuseo: Amorreo: Gergeseo: Eueo. Sineo: Samareo: præter nomina in sacris libris nihil habuimus. Hæbrei nãque eorum destruxere ciuitates: huiusmodi causa calamitatibus appræhensas.

Noe iebriatus: nudatus: irrisus: irrisorem filium maledictioni subdit: fratribus eius maledictum patris effugientibus. CAPI. XIII.

Noe itaque post inundationem terra ad propriã reuertente naturã: uenit ad opera. Et cũ uineã in ea plantasset: uidens fructum in ea perfectum: uindemiauit: & ad usum uino deducto sacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in sopore resolutus est; nudatusque

inhonefte iacebat. Quem cum uidiffet iunior filiorum: fratribus irridēdū oftendit. Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe fenfiffet: aliis quidem filiis fœlicitatē optauit. Cham uero propter cognitionem fui non quidem maledixit: fed eius proli: & aliis effugientibus maledictum: deus chananei filios emigrauit: & de his quidem dicemus in reliquis.

De filiis Sem filii noe: feu de gentibus per ipfos inftitutis: & de ortu abrae. CAPI. XIIII.

Sem uero tertio noe filio quinq; fuerunt nati: qui ufq; ad oceanum feorfum habitant afiam ab euphrate facientes initium. Elam fiquidem elamites: qui pfarum funt principes dereliquit. Affur autem ninum conftituit ciuitatem: & fubiectos fibi fyros nominauit qui fuerunt ualde f lices. Arphaxat autem qui nunc chaldæi uocantur arphaxatheos nominauit cum princeps eorum effet. Aran uero aramenos ĩftituit: quos græci fyros appellant. Quos autem nunc lydos uocant luth tũc ludos nominauit. Aran filiis. iiii. exiftentibus. Cis quidem inftituit trachonitidem: & damafcum quæ media paleftinæ fyriæq; conũcta eft: armeniam otius: geter batrianos: mes autē mefeneos quæ nũc arax uocatur ab omnibus. Arphaxat autem filius fuit Sela: de quo natus eft heber: a quo iudæos hæbreos ĩ initio uocauerũt. Heber iectan genuit & phalech: dictus eft autem phalech: quoniam fecũdum diuifionem habitationum natus eft. Phalech diuifionem hæbrei uocant. Iectan uero qui filius fuit heber: habuit filios: helmodath. faletha: formoth: iare: adoram: ugal: dehela: febal: abimahel: fapha: ophir: ebila: iobal. Ifti a flumine cophino ĩdiæ: & pofita circa fyriæ loca q̃dā ĩhabitãt. Hæc itaq; de filiis fem dicta fufficiãt. Faciā uero de hæbreis quoq; fermonē. Phalech enim filio heber: fuit quidē filius reu: huius aũt faruch: de quo nachor filius generatus eft: cuius filius fuit thares: qui fuit pater abraā. Hunc dicimus decimum eē a noe. Secundo autem anno & nonagefimo: fuper ducentos poft diluuium natus eft thares: & feptuagefimo anno genuit Abraam. Nachor cum effet uiginti & centum annorum genuit thare. De faruch autem Nachor nafcitur. circa annos triginta centum. Reu uero Saroch habuit cum effet annorum triginta centum. Hifdem annis habuit phalech reu Heber autem quarto & trigefimo & centefimo anno genuit Phalech: natus & ipfe de Sela: tricefimũ ãnum habente: atq; centefimum: quem arphaxat genuit quinto tricefimo: & centefimo anno natus. Sem filius arphaxat natus eft poft annos duodecim facti diluuii. Abraam autem habuit fratres nachor & aram. Quorũ aram quidē filio derelicto Loth: & fara: & Melcha: filiabus inter chaldæos mortuus eft in ciuitate chaldæorum quæ dicitur Vr: & hactenus fepulturæ eius oftenditur. Duxerunt autem uxores fratris fui filias: Melchan quidem Nachor: Saram uero Abraam. Porro Thares dum odio habuiffet terram Chaldæorum propter luctum Aran: migrauerunt omnes in Charran mefopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientem fepeliunt: cũ uixiffet annis ducētis quinq;. Recidebatur enim iā uita hominũ: fiebatq; paulatim breuior ufq; ad generationem moyfi: poftq̃ terminus uitæ centum & uiginti pofitus eft annorum: hos annos ftatuente deo quãtos & moyfen prouenit uixiffe. Nachor ergo de Melcha octo fuerunt filii. Vxus. Baus. Camuel. Zachama. Zaus. Zadephaus. Zadaphus. Bathuel. Ifti Nachor filii fuerunt legitimi. Thabeus aũt & Gadā: & Thatmaubas de cõcubina eius nati funt. Bathuel aũt: filio nachor nata ē Rebecca filia: & filius laban. &

Abraam fecũdū præceptū domini de chaldæa migrat ĩ chananeā. CAPI. XV.

Abraā uero Loth filiū fratris fui Aran uxoris fuæ Saræ germanū adoptauit: filiū legitimum nõ habens: dimifitq; chaldæā cum feptuaginta & quinq; annorū eēt: deo iubēte ut migraret ĩ chananeā: ĩ qua etiā habitauit eāq; ,pli fuæ reliquit: prudēs exiftēs nimis & ĩtelligēs ĩ oĩbus rebus: & fapiēs ĩ his q̃ audierat: & de q̃buflibet aliq̃d cogitaret. Propterea & uirtute & fapiētie maior aliis fuit: & opinionē quā de deo tunc cũcti habebant: & ĩnouare & ĩmutare præualuit. Primus itaq; præfumpfit pronunciare deum creatorem unum effe cunctorum. Reliqua uero licet ad fœlicitatem poft præceptum: præbentis fingula quæq; dari: & non propria fubfiftere uirtute confeffus eft. Hæc cõiciebat per terræ paffionē & maris: & ea quæ contingunt circa folem & lunam: & ex omnibus quæ circa cælum femper eueniunt. Virtute enim eis præfente & prouidentia ordinationis eorum cuncta difponi dicebat: quibus quæcunq; priuarentur manifefti fierent: q; neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceffaria funt fua poteftate potuerũt poffidere quæ fecundum iuuentutis fortitudinem miniftrantur: cui bonum folũmodo eft: honorem & actionē tribuere gratiarum. Propter quæ chaldæis & aliis mefopotamitis in eum confurgentibus: migrationem eligens fecun: per uoluntatem & adiutorium dei: terram chananeam late poffedit: ubi collocatus altare ædificauit: & hoftias ĩmolauit deo. Meminit aũt patris noftri abraā berofus: nõ q̃dem nominans eũ: fed ita dicens. Poft diluuiū decima generatione apud chaldæos fuit quidā uir iuftus & magnus: in cæleftibus rebus expertus. Iechateus aũt etiā memoriā eius plus aliquid fecit. Librum enim de eo conficiens dereliquit. Nicolaus uero damafcenus in quarto hiftoriarũ fic ait. Abraā regnauit ĩ damafco ueniens aduena cum exercitu de terra quæ fup babylonē dicitur chaldæorum. Igitur poft nõ multum tēpus exurgēs etiā de hac regione cũ populo fuo: terrā quæ tunc chananea: nunc uero iudæa dicitur habitauit: & hi qui de illo multipliciter funt progeniti: de qui-

bus in alio libro quæ dicenda sunt explanabo. Abram nunc usq; in damascena ciuitate nomē habetur in gloria:& uicus ostenditur:qui ab eo habitatio dicitur abraam.

Abraam fame opprimente chananeam: egyptum ingreditur:ubi dignus & clarus habetur: disciplinā arismetricæ:& astrologiæ:contradens ægyptiis:a quibus iterum regressus in chananeā: partitur terram cum loth cognato suo. CAPI. XVI.

FAme uero posteris tꝑibus apprȩhendente chananeā Abraā ægyptios uiuere fœliciter audiens:ad eos ꝓficisci tēdebat:ut eoꝝ abūdātia pticiparet:& sacerdotū simul auditor esset:& agnosceret quæ de diis exponerēt:& aut meliores īueniēs sequeret:aut eos sua prudentia in ornatū meliorē trāsponeret:deducēs pariter sarā:metuēs aūt uesaniā ægyptioꝝ circa mulieres:ne rex eū pp uxorē ipsā trucidaret hanc exq̄siuit artē:ut se fratrem eius assimularet:sed & illā hoc docens respondere eo ꝙ sibi ꝓdesse cōfideret. Qui cū uenisset ægyptū:ptulit Abrae ꝙ ipse ꝓuiderat Tunc eni pulchritudo uxoris eius inotuit. Vnde & Pharao non sufficiens de his quæ de ipsa dicebant: et ipsam inspicere festinauit:arbitratus se sarā contingere posse. Sed deus īpediuit desideriū eius iniustū ægritudine scilicet:& tumultu cāsꝫ. Cūq; ꝓ libertate sacrificaret:per irā dei pestem sacerdotes aduenisse significabāt:eo ꝙ uxori pegrini iniuriā uoluisset inferre. Ille uero primescens interrogauit Saram:ut diceret ipsa quæ esset:& ille qui eam adduxerat. Qui cum ueritatē audisset:excusabat se apud Abraā:dicens putasse sororē: & non eius uxorem.& festinasse circa eam cognationē facere sibi:& non iniuriæ causa suum desiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit:& ut esset inter sapientissimos ægyptiorū instituit:uirtutemq; eius & gloriā ex hoc contigit esse clariorem. Nam cum essent ægyptii diuersis moribus complacentes:& ad inuicem leges proprias reprobantes:& a se propterea dissidentes: sibimet eos comparans & unumquemq; despiciens:uerba eorum inania: nihilq; uerum habentia demonstrabat. Erat igitur in ammiratione cunctorum tanq̄ uir sapiens:atq; paratus non solum ad intelligendum:sed ad satisfaciendum:& ad loquendum quæcunq; docere niteretur. Arismetricam eis quoq; contulit:& quæ de astrologia sunt ipse quoq; contradidit. Nam ante aduentum Abraam in ægyptum hæc ægyptii penitus ignorabant. A chaldæis enim hæc plantata noscunt ī egypto:unde etiam peruenisse noscuntur ad græcos. Et cum uenisset in chananeam:partitus est terram cum Loth. Dum pastores eorum iurgia inter se facerent propter loca pasturæ:electiōem tūc atq; conditionem concessit Loth. Sumens itaq; ipse partem ab eo relictam: habitauit in ciuitate ebron:quæ est antiquior annis septem:ciuitate egyptia prothanide. Loth igitur terram quæ ē posita in campo circa iordanem fluuium habitauit:non longe a ciuitate sodomorum: quæ tūc iam erat bona:nunc autem probatur exterminata uoluntate dei. Quam cām loco proprio designabo.

Sodomite congressi cum assyriis prælio uincuntur:uicti captiui abducuntur: cum quibus loth captiuus abducitur. CAPI. XVII.

VLlo nanq; tꝑe assyriis asiā obtinētibus:reges sodomitaꝝ ualde florebāt diuitiis:& iuuētute multa:qbus erant qnq; reges:eoꝝ ꝓuinciā gubernātes: Ballas. Baleas: Sinnabarus Sinoborus:& Ballinoꝝ:rex. Singuli nanq; eoꝝ hēbāt ꝓpriū pricipatū. Aduersū quos cōgressi assyrii:& q̄tuor ptes sui exercitus facientes:obsidebāt eos. Dux erat unusq̄sq; suis ordinatus. Cōmisso igitur prælio uincētes assyrii:tributū iposuerūt regibus sodomoꝝ. duodecim siquidem annis isti seruiētes:tributū sibimet impositū soluere passi sunt:tertiodecimo abstinuerunt. Quapropter exercitus assyrioꝝ sup eos aduenit:ducētibus simul exercitū:Rabsido:Arioco:Chodorlaonio:Thadallo. Isti nāq; & uniuersam diripuerūt asiam:& gigantū sobo'ē subuerterunt. Qui cū uenissent sodomis:castra posuerūt in ualle quæ dicit puteus bituminis. Illo nāq; tꝑe putei erant in eo loco. Nunc.n.exterminata ciuitate sodomoꝝ:uallis illa palus effecta est:quæ dicit assatilis.i.bituminalis. de hac itaq; palude:rursus nō post multa dicemus. Sodomitis igit cū assyriis congressis:& prælio forti commisso:multi quidem eorum mortui: reliqui uero captiui ducti sunt:cum quibus & loth ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat.

Abraā irruēs in assyrios:loth & captiuos sodomitaꝝ eripuit:cui regresso occurrit rex sodomitarū:& melchisedech rex solimoꝝ:deīde accepto ꝓmisso diuio de posteritate:genuit ismael:ipseq; circūcisus est præcipiente domino:& ismael:totaq; domus eius. CAP. XVIII.

ABraā cū audisset calamitatē eius:timor simul de loth cognato eius:& misericordia ī eū ingressa est pp sodomitas atq; amicos uicinos. Et cū festinaret eis ferre solatiū: nō tardauit sed accessit:& qnta nocte irruens sup assyrios circa dan:sic.n. alter iordanis fons appellat: & inueniens eos anteq̄ armarent:alios qdē in lectulis cōstitutos occidit: qui neq; suspectionē cladis haberent:alii uero nondū in soporē cōuersi:ꝓ ebrietate pugnare nō ualētes effugerunt. Abraā aūt ꝓsequēs eos expoliatos usq; ad terrā damascenoꝝ:ostendens uictoriā nō in multitudine:nec in plurimis manibus eē:sed confidentiā pugnatoꝝ & fortitudinē ꝓualere ī deo: cōtra totius numeri quātitatē cū trecētis decē & octo uernaculis & tribus amicis tantū exercitū superauit. quicūq; igitur hostiū manus effugerunt:inglorii sunt reuersi. Abraam autem captiuos

eripiens sodomitarum qui capti fuerant ab assyriis:cum pace reuersus est. Occurrit ergo ei rex sodomorum ad colloquendum:in loco qui uocatur uallis regia:in uia solime ciuitatis. Susceptitq; eum rex melchisedech:quod significat rex iustus:& erat utiq;& sine dubio talis:ita ut ꝓpter hãc causam etiam sacerdos dei esset solimorum. Quam ciuitatem postea hierosolymam uocauerunt. Ministrauit autem iste melchisedech Abraam exercitui xenia:& multam abundãtiam rerum opportunarum simul exhibuit:& sup epulas collaudare eum cœpit ac benedicere deum:qui ei subdiderat inimicos. Abraam uero dante ei etiam decimas spoliorum munus accepit. Rex autem sodomorum prædam quidem de Abraam non poscebat:homines uero qui eius esset recipere præcabatur:quos ab assyriis eripuerat. Abraam ergo ait non hoc solum se facere:sed nec aliam utilitatem ex illa habiturum præda:nisi quæcũq; pro cibo seruorum eius impensa uidebantur: partem uero quandam amicis illis fore præbendam qui cum eo pugnabant:quorum primus escol uocabatur:ner alius:mãbre tertius. Laudans igitur uirtutem eius deus ait. Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiam. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cum nondum esset qui ei succederet:erat eni adhuc sine filio. Deus & filium ei promisit generãdũ eẽ:& multã ex illo sobolẽ:& proximam stellarum numero pro futurã. Et ille quidẽ hæc audiẽs:deo sacrificium obtulit:ab eo iussus hoc facere. Erat eni huiusmodi sacrificiũ:uitula triẽnis: & capra triennis:& aries similiter triennis:& turtur & colũba:quæ diuidi iusserat:auiũ uero nihil diuisũ est:& anteq̃ constitueretur ara alitibus super uolantibus pro concupiscẽtia sanguinis uox affuit diuina:significãs malignos proli eius uicinos fore annis quadrigẽtis in ægypto:in quibus afflicti super essent inimicis: & uicẽtes bello chananeos:habituri essent coꝝ terras & ciuitates. Abraam igitur habitauit quidẽ circa luzã quæ uocaẽ ogygi. Est enim regio chananeoꝝ nõ longe ab ebrõ ciuitate. Et cum grauiter haberet sup nõ pariente muliere: deprecatus est deum:ut ei sobolẽ masculi cõdonaret:deo igitur iubente:ut cõfideret pro aliis omnibus bonis in quibus a mesopotamia eductus fuerat:etiã filios ꝓmisit ei futuros. Tũc sara ꝑcipiẽte deo unã ãcillaꝝ cui nomẽ erat agar:ægyptiã genere:collocauit ei tãq̃ ex ea filios habitura. Et cũ concepisset ãcilla:iniuriã facere saræ præsumpsit:quasi rex foret filius:qui ex ea fuerat procreatus. Hãc dũ Abraã pro uindicta saræ tradidisset:fugã meditata est:& afflictiones non sustinens deprecata est deum:ut eius misereret occurritq; per desertum eunti diuinus angelus:iubẽs eam ad dominos remeare: & uitã habituram potiorem caste uiuentem. Tunc nanq; eo ꝙ in dominam superba ingrataq; fuerat:mala talia pertulisse:quæ si inobediens esset deo:& longius abscederet:eam perire dicebat:si uero rediret:fieret mater pueri in illa terra postea regnaturi. His obediens illa: ueniam a dominis reuersa impetrauit:& post non multa peperit ismael:ac si quis dicat: a deo nobilitatem:eo ꝙ exaudient preces Abraam. Itaq; cum sex annorum esset & octoginta:natus est ei ismael quem prædiximus. In nonagesimonono autem anno eodem constituto apparuit deus:promittens quod filius ei de sara nasceretur:iussitq; eum uocari ysaac: significans gentes magnas ex eo futuras:& reges:& qui pugnantes omnem terram chananeam a sydone usque ad ægypti terminos obtinerent:præcepit: ut genus quod ei nasceretur:aliis non misceretur: suaque genitali circuncidere:& hoc faciẽdum octaua die post partum. Causam uero circuncisionis nostræ in aliis indicabo. Consulenti autem Abraam:utrum ismael uiueret longeuus:significauit deus eum patrem gẽtium fore magnarum. Et Abraam quidem in his gratias agens:repente circuncisus est:& omnes qui apud eum erant: & puer pariter ismael qui die illa tredecim erat annoꝝ. ipse uero nonaginta & nouẽ annos habebat.

De abraã quõ tres angelos suscepit:a qbus audiuit & saram filium pariturã:& sodomitaꝝ euersionẽ:& de loth:qui & ipse suscepit angelos hospicio:& de euersione sodomoꝝ simulq; de eruptiõe loth cũ tota domo eius:& quomodo uxor loth conuersa est in statuam salis:cum respicit ciuitatẽ pereuntem:& de cõmixtione filiarum cum patre. CAPI. XIX

EOdẽ scilicet tẽpore sodomitæ diuitiis & abũdãtia pecuniaꝝ elati:hoibus cõtumeliam faciebant:& erãt ĩpii circa deum:ut nequaq̃ recordarent̃ beneficioꝝ eius auersiq; sũt a susceptione peregrinoꝝ:& circa eos affectus habere desiterũt. Exaspatus igiẽ in his deus disposuit punire eoꝝ supbiã:& ciuitatẽ eoꝝ subuertere:regionẽq; cũctã simul exterminare. ita ut neq; plãtatio neq; fructus ultra ex ea cõsurgeret. Cũ hæc de sodomitis deus decreuisset explere:ãbraã respiciẽs tres ãgelos:dũ sẽderet ad ilicẽ mãbre circa ianuas domus suæ: putaretq; eẽ peregrinos:cõsurgẽs amplexatus ẽ. & ibidẽ eos retinẽs:rogabat quatenus xenia eis ĩpartiret. Quibus annuentibus:panes repente de similia præcepit fieri. & occidens uitulum & assans: eis obtulit sub quercu iacentibus. At illi ei gloriam præbuerunt. Et cum adhuc comederent: de muliere requirebant ubi esset sara. Quo dicente intus eam esse:uenturos se in futuꝝ eẽ dixerũt: & inuenturos eam iam matrem existere. In hoc uero subridente muliere: & ĩpossibile sibi fore filiũ hẽre dicẽte,cũ ipsa qdẽ nonaginta ãnoꝝ esset:uir aũt eius cẽtũ. tũc illi iã nõ se celare cõtinuerunt;sed pronunciauerunt semetipsos angelos dei eẽ:& ꝙ missi sunt ut unus significaret de filio: duo uero sodomitas euerterent. Hæc audiens Abraam doluit super sodomitis: exurgensq; deum deprecatus est: ne iustos & bonos simul perderet cum malignis. Deo uero dicente: nullum

sodomitarum esse bonum, nam si inter eos essent .x. ex omnibus: remitteret peccati supplicium:
Abraam quidem cessauit: angeli uero in ciuitatem sodomã peruenerũt, quos loth pro susceptio-
ne rogabat: cum esset circa peregrinos ualde humanus: & Abraam benignitatis discipulus. Sodo-
mitæ uero respicientes iuuẽculos nimio uultus decore præcipuos: & apud loth eo successisse co-
gnoscentes: ad uim & iniuriam eorum pulchritudinis sunt conuersi. Loth autem monente ut ca-
sti essent, & nequaq̃ ad peregrinorum cõfusionem accederent, sed reuerentiã in eorum successio-
ne haberent, q̃ si ita intẽperantes essent filias suas pro illis cõcupiscentiæ eorum se præbiturum
dicebat: neq; sic quieuerunt. Deus ergo eorũ præsumptionibus indignatus: alios equidem exceca-
uit: ita ut nõ possent ad ingressum domus accedere: & sodomitarũ oẽm populum pestifere morti
damnauit. Loth itaq; deo dicente ei futuram sodomorũ perniciẽ: ereptus est cum coniuge filias
duas assumens: quæ adhuc uirgines erant. Sponsi egredi contẽnentes: consuetudinẽ hanc uerborũ
loth esse dixerunt. Deus ergo imisit gladium in ciuitatem: eãq; cum habitatoribus concremauit:
terrãq; simili exterminauit incendio, sicut dudum a me dictum est: cum bellũ iudaicũ descripsis-
sem. Vxor autem loth descendens: cum respiceret sæpius ciuitatem: & eius curam haberet: inter-
dicente deo ne hoc faceret: in statuam salis conuersa dinoscitur. Vidi siquidem eam: hactenus enĩ
manet. Fugit autem ille cum filiabus: in paruo quodam agro se continẽs ab igne liberato, qui lo-
cus segor hactenus appellatur, sic enim hæbrei modicum uocant. Illic igitur desolatione hoium:
& inopia ciborum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatũ exi-
stimantes: cuicunq; misceri uoluerint se licere credebant, hoc autem faciebant ne deficeret genus
humanum. Fuerunt igitur filii de seniore quidem moab: ac siquis dicat ex patre, iunior autẽ ge-
nuit ãmon: quod nomen significat filius generis. Et instituerunt: alter quidem moabitas: quorum
hactenus magna gens est, alter uero ãmonitas: utraq; enim gens est in ualle syriæ. Et loth quidem
huiusmodi esse contigit de sodomitis egressurum.

Quomodo Abraã migrauit in gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem abraæ: sed corre-
ptus a domino: reddidit eam ipsi intactam: & de natiuitate ysaac. CAPI. XX.

ABraam uero migrauit in gerara palestinæ: in loco sororis sarã habens: similia prioribus
simulans pro timore. Metuebat enim abimelech locorum regem: qui etiam cum ada-
masset saram credens eam se posse corrũpere: propter concupiscentiam in ægritudinẽ
incidit dei uoluntate, medicisq; desperantibus cum: consoporatus per somnium ne cõ-
tumeliam faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquantulũ leuigatus: amicis exposuit: q̃ deus ægri-
tudinem hanc ei intulerat pro ultione peregrini: ut eius uxorem sine iniuria cõseruaret: quod nõ
sororem eam haberet idem: sed lege iunctam uxorem: & promisisset præbiturũ se ei de cetero ho-
spitatem: si pro uxore ille sine timore consisteret. Et cum hæc dixisset: Abraam amicis suadenti-
bus euocauit: nihilq; ulterius eundem coniugi quasi aliquid turpe passuram formidare præcepit:
deum eius habere curam dicens: cuius auxilio uxorem suam permanẽtem sine iniuria reputaret.
Deo enim protestante conscientiaq; mulieris: dicebat neq; eam se ab inino appetisse si uxorem eẽ
scisset: sed tanq̃ pro sorore seductum rogabat: ut mitis circa eum esset: & deum ei propicium face-
ret: & si apud eum manere uellet: omnem ubertatem ei conferret. uolenti uero discedere: danda
munera rerum omnium: quibus ad eum indigens aduenisset. Hæc illo dicente: abraam non se de
cognatione mulieris mentitum esse dicebat: fratris eam filiam referẽs & eo q̃ præter hoc figmẽ-
tum aduentum suum non fuisse securum arbitraretur: nec esse suam culpam in illius ægritudine
predicabat: & debere regem habere de salute fiduciã paratũq; se manere apud eum dicebat. Abi-
melech autem & terram ei distribuit & pecunias constitueruntq; inter se: ut sine dolo cõuersarẽ-
tur: facientes ad quẽdam puteũ fœdus: quẽ bersabee uocant: quod fœdus putei potest dici: sic.n.
hactenus a puincialibus noiatur. Post non multũ uero tpis natus est filius Abraam de Sara: sicut
fuerat ei a deo p̃dictũ: quẽ noiauit Ysaac: quod significat risum. Nam eo q̃ Sara riserat dicẽte do-
mino q̃ pareret: nec iam p̃ senectute speraret partũ, iõ filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tũc age-
bat nonaginta, Abraam uero centũ. Natus est ergo filius utroq; sene: quem repente post dies octo
circunciderunt, & ex illo post totidem diem mos est iudæorum circũcisiones efficere. Arabes au-
tem post annos .xiii. circũciduntur eo q̃ Ismael gentem eorum instituit filius Abraæ de concubi-
na, hoc fuerit tempore circũcisus de quo certissime omne tempus exponam.

Quõ Abraã monente sara: & p̃cipiente domino emisit a se agar cũ filio ismaele CAP. XXI.

SAra natũ de ancilla agar primitus diligebat Ismael: nihil in eo fauoris iminuẽs quem
utiq; q̃si ppriũ filiũ: & pricipatus nutriebat heredẽ. Ysaac aũt filio pcreato: nõ digna-
batur eũ cũ Ismael nutrire cũ senior eẽt: eũq; posset opprimere patre moriẽte. Suade-
bat ergo Abraæ: ut eũ in aliã regionẽ cũ matre transmitteret. Ille uero in initio suã non
apposuit uoluntatẽ ad ea q̃ Sara fieri festinabat: crudele nimis arbitratus puulũ filiũ
cũ muliere & necessariis ĩdigentes abiicere. Postea uero cũ deo placuisset ad q̃ Sara p̃cipiebat cõ-
sentiẽs: matri tradidit Ismaelẽ q nondũ a se poterat gubernari & aquã i utre & panẽ ferẽtẽ iussit
abire: quo itineris necessitas ĩp aret. Dũ ergo abeũti necessaria deficerẽt: erãt in malis: cũ eẽt aqua

difficilis: & exponés puerũ sub arbore quadã ꝑtrahenté animã ne ea ꝑsẽte deficeret: ꝑcul abscessit
Ad quã ueniés diuinus angelus dixit ei adesse fonté & mõuit: ut ꝓuideret puerũ & recrearet dicés
grãdia eẽ ei cõferéda de pueri sospitate. Illa cõfidés de ꝓmissionibus & studés alere puerũ: adhiben-
do curã: declinauit erũnas. Cũ uero puer ad uirilé peruenisset ætaté: uxor ei cõiũcta ẽ ægyptia gene-
re: unde erat ipsa antiqtus oriũda: de qua filii Ismaeli nati sũt. xii. Nabaioth. Darus. Abdelus. Mar-
samus. Masmarus. Ydumas. Masmisus. Quodamus. Themasus. Iechurus. Naphlesus. Cadomas. Isti
nãq; oẽm terrã ab eufrate ad mare rubrũ positã usq; tenuerũt. Nabatheã nominãt es ꝓuiciã. Sunt
aũt isti q géte. Arabicã secũdũ tribũ ab eis uocãt & ꝓpter uirtuté eoꝝ: & ꝓpter Abraæ dignitaté.
Ysaac aũt filiũ suũ pater Abraã diligebat cũ eẽt unigenitus: eiq; a deo ꝓ munere in senectute cõces-
sus. Prouocabat eñi ad fauoré amoréq; suũ ipse potius puer parẽtes: eo quia omni uirtute studue-
rit: & parẽtũ haberet sollicitudinem: & affectum circa dei religionem.

Abraam accepit mandatum a domino de immolatione ysaac. CAPI. XXII.

ABraam aũt cum fœlicitaté suã filio legittimo relicturus eẽt morti uicinus hoc dei uo-
lũtate ꝓmeruit. Qui tẽtare uolés religioné eius: apparuit ei: cũcta quæ præstitisset di-
numerãs, & quoniã hostiũ melior fuisset effectus: & ꝑsẽté fœlicitaté eo studio peperis-
set: & ysaac filiũ habuisset: eundé filiũ eius sibi sacrã imolatione ꝑcepit offerri: in mõte
nomine morim eleuatũ: ara ibidé collocata: sic eni apparitura religioné eius: si etiã saluti filii ꝑpo-
neret quod deo placeret. Abraam autem in nullo iustum esse decernens non obediri deo: sed cun-
ctos ei ministrare debere: tanq̃ eius prouidentia uiuãt omnes quibus est ipse propitius celans cõ-
iugem dei præceptum: & quam ipse habuisset de nece filii uoluntatem: sed neq; seruorum cuiq̃
hoc palam faciés: ne forte deo parere prohiberetur: sumens ysaac cum duobus seruis: & quæ erãt
ad sacrificium necessaria imponens asino ibat ad montem: & duobus quidem diebus iter cum eo
serui fecerunt. Tertia uero cum iam circa locum montis essent: reliquos in campo relinquens q
cum eo erant: cum solo filio uenit ad montem: in quo templum rex dauid postea collocauit. Por-
tabant autem cætera secum sacrificio necessaria: ꝓter uictimam. Ysaac uero cum præsentem fœ-
licitatem eius studio percepisset: cumq; quinq; & uiginti esset annorum: altare constructo interro-
gabat quid esset sacrificaturus pater: cum uictima deesset. Ille autem dicebat deum ad præbédũ
hoc idoneum: qui etiam quæ non sunt abundanter hominibus cõdonauit: & ea quæ sunt ab his
qui in semetipsis cõfiderẽt posset auferre dixturũ & illi uictimã: si ꝓpitius ad sacrificiũ suũ digna-
ret accedere. Dum ergo altare fuisset constructũ: & ligna sup ĩposita: & oĩa præparata dicit ad fi-
liũ. O puer: quem innumeris uotis a deo optaui mihi cõferri: & dũ peruenisses ad uitã: nihil est qđ ꝓ
alimẽto tuo nõ feci: neq; me fœliciorẽ arbitrabar: nisi cũ te uiderẽ ad uirilé iuuẽtuté peruenisse: &
moriés te successoré mei honoris: & pricipatus relinq̃re cũ gauderé: qui dei uolũtate tuus pater
sũ factus dénuo secũdũ eius placitũ te repono: hanc fortiter portari dicatõné. Deo nãq; te cædo: q
hũc honoré a nobis dignat accipere: eo q̃ placitus mihi fuit: ac ꝑ oĩa suffragator. Natus ergo fœli-
citer morere: nõ cõi mõ hãc uita egrediens: sed a patre ꝓprio oblatus deo patri cunctoꝝ ob legiti-
mũ sacrificiũ. Reor eñi quia te dignũ iudicauerit: nec egritudine: nec bello: nec qualibet alia pas-
sione quæ solent hominibus accidere ex hac uita liberare: sed cũ orationibus & sacrificiis animã
tuam suscipere: & apud se nihilominus obtinere: eritq; de cetero mei curam habens: senectutemq;
regens: qua gratia maxime te nutriebam: hæc mihi deo scilicet pro te præbituro. Ysaac autem ha-
bens patrem fortissimum: sapientiaq; delectatus: & libẽtissime eius sermones accipiens: ait: q̃a neq;
iustum esset ab initio nasci eturi si dei & patris iudiciũ eẽt refutaturus: aut non se monstraret am-
borum uolũtatibus præparatum: quando liceret solo patre hæc uolẽte facere: si non obediret eẽt
iniustum. Hoc dicens accessit ad cædé: pariter & ad altare. Sed idé opus infirmatũ ẽ: offerẽte deo ĩ-
pedimentum. Clamauit ergo noĩatim deus abraam: suspendés eũ a nece filii. Non enim quasi san-
guiné desideraret humanũ: necẽ filii se ei ĩperasse dicebat: neq; cuius patré eũ fecerat: hũc ei aufer-
re cũ tanta ĩpietate poscebat: sed eius mẽté probare se uelle: si etiã talia iussus audiret. Cognoscés
uero eius obedientiã: & excellentiã religionis intendés delectari q̃dé se in his quæ ei præbuerat:
nec unquã fraudandũ: eũ omni cura dicebat: & genus eius honorãdũ futurũq; filiũ eius lõgeuum
fœliciterq; uicturũ in oĩbus bonis præbiturũq; se magnũ soboli eius principatũ: atq; genus eoꝝ:
& multis gentibus & diuitiis esse constituendũ: & memoriã sempiternã generis eius principibus
affuturam: chananeãq; terrã filios eius armis possessuros: & exemplũ boni futuros cunctis homi-
nibus. Hæc cũ dixisset deus arietem ad sacrificium produxit ex improuiso. Illi uero ꝑter spẽ semet
ipsos amplexantes: quippe qui bonoꝝ taliũ ꝓmisiones audirent osculabãtur. Altero uero die sa-
crificio celebrato reuersi sũt ad sarã fœliciterq; degebant cuncta quæ uellent eis præbente deo.

De morte sara & sepultura ipsius: post cuius morté Abraã accepit cethurã uxoré. CA. XXIII.

ET sara nõ quidé multo tẽpore defuncta est: cũ uixisset annis cẽtũ uigitisepté: sepultaq;
est in hebrõ ꝑmittẽtibus chananeis: sepulcrũq; eius publice factũ ẽ: Abraã emẽte agrũ
siclis quadringẽtis: a quodã ephron de hebrõ. & sepulchra sibi Abraã & eius soboli cõ-
stituit. Post hæc autem abraam duxit uxoré nomine cethurã ex qua ei filii. vi. nati sũt:

& ad labores ualidi:& sapientia cauti;zambri:iezar;madan;magiani;iesuoch;& esue. Nati sunt etiã his filii:& esue quidem sabbati fuit & dadã. Huic uero fuerint asurim & iacusim:& iomin. Madan autẽ habuit aphan:& apher:& noch:& abida:& helda. His omnibus filiis filiorũq; natis Abraam ex propriis dona prebuit:qui & trogoditen apprahenderunt:& foelicem arabiam;inquantum in mare rubrum pertingit. Dicitur autem:quia dũ apher castra fixisset in libiam:& filiorum eius filii;habitassent in ea terram illam ex illius nomine affricam uocauerũt. Testatur meo sermoni alexander q dicitur polihystor;idest multa℞ historiarũ;sic dicẽs. Cledemus ãt ꝓpheta q & malchus: scribẽs historiã iudæo℞:sicut etiã moysẽs legislator eo℞ retulit;ait: qa de cethura abrææ fuerũt filii multi. Dicit ãt eo℞ ẽt nõia tria:epheran;surin: iaphran & de surin qdẽ assyriã nuncupatã. ex duobus autem reliquis iaphran & epheran:ciuitatẽ abrian prouinciamq; affricam nuncupatã: his auxilium præbuisse herculem in libia:& duxisse uxorem;filiam iepharan nomine ecbeã: & genuisse ex ea dodorum filium cuius filius phoron:ex quo barbari sorophacinominãtur.

Quomodo ysaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. CAPI. XXIIII.

Isaac aũt iam circa.xl.annos constituto a patre Abraã ut uxorẽ duceret rebeccã q fuit neptis fratris eius nachor:filia batuelis:seniorẽ seruo℞ suo℞ misit ad spõsandã eã magnis fidei sacramentis obstrictũ:qđ hoc more faciebãt:sub foemore manũ mittẽtes deinde iuocãtes deũ:in testimoniũ futuro℞. Misit aũt & munera ibidẽ cõmonẽtibus quæ apud illos rariora essẽt:aut nec omnino repirẽtur in illa regione. Qui tpe multo uadẽs: eo q sit iter agẽtibus:dira mesopotamia;hyeme qdẽ ꝑpter luti ꝑfunditatẽ:æstate uero ꝑpter aquæ defectionẽ:isup etiã latronibus ibidẽ cõmanẽtibus;quos diffugere nõ esset facile:nisi ꝑuidẽtia uiatoribus inhereret;uenit in ciuitatẽ carreno℞. Et cũ esset in suburbanis uirgĩes uidit plures eũtes ad aquã orauitq; deũ;ut rebecca ob quã despõsandã filio eũ misit Abraã;si secũdũ uolũtatẽ eius eẽnt nuptiæ celebrãdæ;inter illas ita cognosceretur;ut alus qdẽ aquã poscẽti negãtibus illa præberet: & ille qdẽ hanc uoluntatem habens;uenit ad puteũ;rogauitq; uirgines;ut potum ei præberẽt. Illis aũt auertẽtibus se idicãtibusq; aquam domi portare: & nõ præbere illi: quæ utiq; difficile posset hauriri. una ex illis omnibus icrepãs eas ꝑ peregrino q̃si nõ esset hominibus ad illas aliquãdo cõmunio:quia neq; aquã participarẽt egeno;sola ei præbuit abũdanter. Ille aũt in spẽ omniũ re℞ ueniens;uolens cognoscere ueritatẽ laudabat eius nobilitatẽ:atq; benignitatẽ: qa etiã cũ suo labore egẽtibus sufficiẽtiã ꝑbere minĩe declinasset;iterrogabat uero:de qbus pentibus eẽt;optauitq; qđ illi gratissimũ foret:ut in domũ boni uiri ueniret:filios ei pitura germanos. Illa uero neq; hæc inuidit uolẽti cognoscere:sed & genus idicauit:& rebecca iquit ego dicor;pater aũt;batuhel fuit:sed ille iã defũctus ẽ;laban uero frater ẽ noster;q & domui prospicit simul & matri:& moe uirginitatis sollicitudinẽ gerit. Ille gaudebat de his quæ facta fuerãt atq; dicta;deũ ita uidẽs suo itineri clare ꝑspicere:& ꝑferẽs redimicula:& alia pariter ornamẽta: qbus uirgines decet uti;dedit puellæ. ut ei cã populi hæc retributio foret & honor;iustũ eẽ dicẽs;ut talia mereret quæ fuerit bona ꝑter;uirgines uniuersas. Poscebat aũt succedere apud eos:quãdo ad eã itegrius aliter puenire neq̃ret; sibi eẽ cautius;q̃ quibus iã uidebat expertus & conicere ex ea matris fratrisq; clemẽtiã:& q nihil eẽt eorum uirtuti difficile:neq; se eos grauatu℞ sed mercedẽ pegrinationis ꝑbitu℞:& ꝑpriis expẽsis usu℞ eẽ dicebat. Illa uero de pentũ qdẽ suo℞ clemẽtia recte eũ asseruit arbitratũ;culpauit aũt de mercedis uerbo:cũ oĩa sine mercede eẽt habiturus. Sed ut nũciaret prius laban;quo pmittẽte accersiẽdũ eẽ dicebat. Quod cũ factũ fuisset:pegrinus adductus ẽ:& camelos qdẽ sumẽtes q erãt labã famulicis diligẽtiã adhibebãt;ipse uero cœnaturus cũ eo igrediebat:& post cœnã ad eũ matrẽq; puellæ locutusq; ẽ dicẽs. Abraã tharæ q est filius;uester uero cognatus nachor .n. ho℞ mulier puero℞ auus uester ex eodẽ patre uel matre misit ad uos;petẽs ut hãc puellã filio suo uxorẽ dens iungendã;qui solus ẽ ei legitimus:in oĩbus bonis enutritus;cui possibile qdẽ fuit fœlicissimã ide mulierẽ ei copolare:sed noluit. Honorãs aũt genus nuptias postulat;cuius studiũ ac uolũtatẽ nolite cõtẽnere. Dei enĩ uolũtate alia nunq̃ ꝑter ꝓspera ꝑ iter cõtigerũt;& puellã citius & uestrã inueni domũ. Dũ ꝓximus eẽm ciuitati;uirgines uidẽs plurimas uenientes ad puteũ;oraui ut in istã iciderẽ:qđ & factũ ẽ. Nuptias ergo diui na ꝑsciẽtia despõsatas uos quoq; firmate. Illi uero p ea quæ eis fuerãt secũdæ collata dispõne diuiæ uolũtatis itellexerũt;miserũtq; sicut petebat uirginẽ quã duxit ysaac potitus omniũ re℞ Abrææ. Nam qui fuerũt de cethura nati:exĩde migrauerunt.

Abraam moritur:& sepelitur in ebron cum sara coniuge sua. CAPI. XXV.

Post paululũ uero tẽporis mortuus ẽ ẽt Abraã;uir qdẽ omni uirtute summus: & digne a deo ꝑ studio qđ circa eũ habuerat honoratus. Vixit ãt oẽ tẽpus suũ annis cẽtũ septuagintaquinq;:& in ebron cum sara coniuge sua a suis filiis ysaac & Ismaele sepultus est.

De conceptu uel partu rebeccæ:& quomodo ysaac peregrinatus est in gerariis tempore famis:& quia cum senuisset:& caligarent oculi eius. benedixit iacob cum putaret se benedicere esau. CAPI. XXVI.

Porro post mortẽ abraã cõcepit uxor ysaac:cuius uẽtre nimis intumescente:hæsitãs cõsuluit deũ:respõditq; geminos parituram fore rebeccã:& in omnibus gentibus esse no-

minādos:maioris āt primatū eē minuēdū. Pepit ergo paulatim secūdū diuinū eloquium geminos filios:quorum senior ut credimus a capite usque ad pedes erat uehementer hirsutus quē iunior pcedētem tenebat a planta. Diligebat pater seniorē qdē qui uocabatur Esau secūdū ethimologiā pilorum hæbrei nanque capilaturā seiron dicūt:Iacob aūt iunior carus erat genitrici. Fame uero supueniēte: dū placuisset ysaac:ut iret in ægyptū ubertuosā ualde prouinciā:pergebat in geraris deo præcipiēte. Hūc suscepit rex Abimelech pro muneribus & amiciciis Abraam:Et cū multo circa eū fauore fuisset usus initio:in hoc permanere sēper inuidia faciente est prohibitus. Videns namque deum in ysaac esse præsentem:& tanto eum fouentem expulit eum. Ille uero huiusmodi inuidia tentatus per abimelech tunc equidē discessit in agrū:qui dicitur Pharan.i.cōuallis non longe a geraris:ubi cum foderet puteū:irruentes pastores in lite cōgressi sunt:prohibentes illud opus ipleri:quo nolēte contendere præualuisse uidebātur. Discedentes aūt alium fodiebat:quem etiā aliis iniuriā facientibus quibusdam abimelech pastoribus relinquens:abscessit expectans bonæ uoluntatis gratiorem licentiam. Quod dum esset ei sponte concessum:ut puteum sine prohibitione foderet roboth puteum apellauit:quod nomen significat spaciosum. Priorum uero alius quidem Escon appellatur: quod potest dici lingium:alius uero suennam:quod nomen significat inimicitias:ysaac itaque regum magnitudine pullulabat. Abimelech autem contra se crescere putans ysaac:propter hoc quod cū eo litigans ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicicia nihil ei prodesset:conuerso ysaac ad ultionem eorum quæ uidebantur esse perpessus:amicicias rursus cum eo firmauit: & unū ad hunc suorum ducum philocum nomine destinauit. Et cū omnia quæ popocerat abimelech meruisset propter ysaac bonitatem qui recenti iracundiæ priscam gratiam in se:inque patiē suū habitam præposuerat: tulit eum in propria ysaac uero filius Esau circa quem maximum habebat pater affectum:cum esset annorum .xl. duxit uxores agamidā edonis filiam:& alybamin eusebonis uirorum inter chananeos ualde potentiū:semetipsum faciens dominum in potestate nuptiarum:& neque patris consiliū sumens:quod nec permisisset ysaac:si in eius uoluntate iaceret:nō.n.libenter habebat ad proninciales suam copulare cognationem. Nolens ergo molestus eē filio:ut iuberet eū a mulieribus abstinere:tacere decreuit. Cum senex autem esset:& aspectum penitus non haberet: euocans Esau:& senectutem indicans:quod & pro cæcitate & passione ullius impedimentum ei iam esset deo seruire iussit eum egredi ad uenandum:ut dum caperet qdcunque potuisset:ei præpararet ad cœnā postquam domino suplicaret:ut auxiliator ei in omni uita: & coopator existeret:incertūque esse dicens: quando etiā moriretur:& ante hoc eis se præbiturum:ut deū propiciū eius orationibus habere mereretur. Et Esau quidem ad uenationem egressus est. Rebecca uero deum pro fauore Iacob rogabat:& præter ysaac uolūtatem: iussit hædos ei occidere: cœnamque præparare. Iacob ministrabat matri ei semper obediens. Cum uero fuisset parata cœna hædi pelle brachia cōuoluit Iacob ut pater propter pilos eē crederet Esau. Nā cū in oibus aliis similarent eo quod essēt gemini in hoc tātūmodo differebāt:trepidusque Iacob ne anteque fierēt oratiōes reptus in hac caliditate:patrē ut cōtraria faceret irritaret: pferebat patri cœnā. Ysaac uero sentiēs uocē Iacob proprio eū nomine uocitabat. Illo autē brachiū porrigente cui pellē circundederat: contingens eū ysaac ait. Voce qdē Iacob proximus secundū pellis uero profunditatē Esau uideris esse:nihilque suspicās mali eū cœnasset cōuersus est ad orationes & dei preces. Domine inquit omniū sæculorum & creator uniuersæ substantiæ tu patri meo concessisti magnam fortitudinem honorū:& me dignū rebus præsentibus effecisti:& ex me procedentibus promisisti adiutorē:& propicium: & datorē te semper meliorum. Hæc ergo confirma:& noli me despicere propter præsentem necessitatē: propter quam & præcipue a te deposco:& hunc filium propicius serua mihi:& ab omni malo sine passiōe custodi:dās ei fœlicem uitam:possessionemque bonorum:quorumcunque tibi potestas est præbere. Fac eum metuendum equidem inimicis:amicis honorabilem atque gratissimū. Et ille quidem arbitratus pro Esau se orationes efficere:rogabat deum. Mox autem ut cessauit a benedictione:affuit Esau:ysaac sentiens quod egerat:cessabat. Esau uero petebat similia quæ fratri iam fuerant collata. Patre negante:eo quod omnes in Iacob fuissent orationes expēsæ luctum agebat:quod esset oratiōe frustratus:eiusque lachrymis afflictus pater:eo quod circa uenationem & fortitudinem corporis esset aptus in armis & omnibus operibus Esau probabilem fore dicebat:eumque fructum earum rerum:& gloriam sempiternā:etiā genus quod ab eo descenderet habiturū:fratri uero esse seruiturum.

Iacob timens fratrem fugit ad laban in mesopotamiam:ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores:cum ancillis earum bala & zelpha:ex quibus filios .xii. genuit:& unam filiam: quæ regresso Iacob de mesopotamia ad chananeam:uiolata est a sichem filio emmor regis sicimorum: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percusserunt in ore gladii CAPI. XXVIII.

IAcob aūt metuētē fratrē ulcisci se i illo uolētē mater eripuit. Marito aūt psuasit:ut Iacob de mesopotamia cognatā suā daret uxorē:eū iā ismaelis patrui filiā basamin: Esau uxorē cōiugē accepisset. Nō.n.deuoti erāt chananei circa ysaac i pōribus eius bellis ualde grauati: cū baxenatī cepisset:circa quā pcipue laborauerat. Iacob aūt i mesopotamiam missus a matre propter nuptias filiæ Laban eius germani: permittente ysaac nuptias celebra-

rito q̃ fuisset ei uxoris consilio persuasum per chananeá properabat:& propter odium prouincia-
lium:apud nullum quidé succedere uoluit:sed sub diuo iacebat:caput suum lapidibus subditis sup-
ponens:ibiq; per somnium uidit huiuscemodi uisionem:astitisse sibi scalam a terra pertingentem
ad cælum:& per eam descendentes figuras:honestiorem naturam habentes quam hoies,& ad ulti
mum super eam deum manifeste sibimet apparentem: nominatimq; uocáté:& huiusmodi uerba fa
cientem. Iacob cum patris boni sis filius:& aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit fatigare te in
præsentibus non oportet:sed sperare meliora; etenim opulentissima tibi maximoq; bonorum meo
solatio erit ubiq; præsentia. Abraam itaq; ex mesopotamia ego huc deduxi a cognatis expulsum;&
patrem tuum:cunctis fœlicem ostendi:quorum non minorem partem in te quoq; reponam. Con-
fidens ergo ex hoc itinere tuo. proficiscere me protegente securus. Impetrabis eni nuptias ad quas
ualde festinas:eruntq; tibi filii boni quorum multitudo numero maior erit:& potentiores filios de
relinquent:quibus ego huius terræ dominatum condonabo:eorumq; filiis qui replebũt omné quã
sol respicit terram simul & maria. Sed neq; ullum periculum timeas:nec laborum multitudiné me-
tuas:me prouidente oía quæ tibi conferenda sũt:& in præsẽtibus:& multomagis in prosperis. Hæc
itaq; deus iacob prædixit. ille uero lætus effectus in his quæ uiderat:fuerantq; promissa;clarificauit
illos lapides; quippe cũ tantorũ bonorũ illic factũ ei fuisset alloquiũ:uotũq; fecit imolaturũ se sup
eos: si acquirés uitá ipassibilé remearet:deoq; ꝓmissũ exoluit denuo remeãs. Nã & ipsũ agrũ hono-
rãdũ esse decreuit:eiq; bethel nomé iposuit quod diuinas diuitias latina lĩgua significat. Procedens
ad mesopotamiá lõgo tépore uenit í carrá: pastoresq; i suburbanis iueniés: & pueros adolescẽtulos
ac uirgines ad quendá puteũ aquá hauriturus; morabat cũ eis potũ quærés:& uerba cũ eis faciens
percunctabaturq; ab eis si noscẽt quendá laban: adhuc si superesset. Illi uero oés se nouisse dixerunt;
taléq; uirũ esse q ignorari nõ possit: eiusq; filiá una cũ eis gregé pascere:quá mirabant nõ esse præ-
senté: dicẽtes ei. Ab ipsa itegrius agnoscere poteris:quæcũq; de illo audire desideras. Hæc itaq; illis
dicẽtibus: astitit puella cũ pastoribus: qui una descenderãt:eiq; Iacob ostẽderũt dicẽtes. Peregrinus
iste uenit de patre tuo cõsulés. Illa uero læta facta per infantiá propter Iacob præsentiá:requirebat
eum.quis eẽt & ad eos unde uenisset:& qua causa adductus fuisset: orabatq; simul ut eẽt possibile
præstandi ei quibus uenisset egens. Iacob autem non propter cognationis causam:neq; propter fa-
uorem præsentem:sed amore puellæ uictus obstupescebat:pulchritudinem eius talé esse conspiciés
ut pauce mulierũ ita florerent:& ait. Mihi ad te & patré tuũ;si tamen tu filia es laban familiaritas
& antiqua mea tuaq; generatione consistens:de Thare enim abraam & aram & nachor filii sunt
progressi. Batuel tuus auus filius est nachor. De Abraam autem & Sara quæ nata est de aran:ysaac
pater meus est. Vicinum & nouũ cognationis pignus inuicé possidemus. Rebecca auté mea mater:
laban tui patris soror est ex eodem simul patre & matre progenita. Consobrini siquidé sumus ego
& tu. Nunc ueniens amplector uos:antiquáq; nobilitatem renouaturus assisto. Illa uero recordata
sicut iuuenibus accidere solet quæ præaudisset a patre de Rebecca:& parentes sciens nomé eius de
siderantér audire:propter paternum fauorem ad lachrymas adducta est:& amplexata Iacob. Quem
cum osculata fuisset:perducere maxima delectatione optabat ad patrem:omnibusq; domesticis me-
moriam matris eius esse dicebat:intenditq; ei totius boni retributionem:eũq; ad patrem iam ueni
re iubebat: & sequi se præcedentem; nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.
Hæc dicens ducebat eum ad laban. Cognitusq; ab auunculo: & ipse sine formidine inter amicos
erat &illis delectationem maternam conferebat inopinabiliter eis ostensus. Post non paucos itaq;
dies laban gaudere se quidem in eius maxime præsentia:& ultra quam indicare possit sermone di-
cebat causam pro qua uenisset:patrem matremq; senes derelinquens:& eius præsentiæ solatis indi-
gentes ab eo quærebat:præbiturumq; se omnia quibus opus haberet promisit. Iacob autem omné
ei causam narrabat:dicens ysaac fuisse geminos filios:se:& esau: quem dum pro paternis oratiõibus
matris sapientia fefellisset; illum se interficere uoluisse dicebat; tanquam ablato sibi a deo regno;
& bonis quæ pater optasset: & hanc fuisse causam suæ præsentiæ:materno mandato factæ. Omni-
bus enim inquit nobis sũt fratres: sed mater amplius illius cognationem metuens:ita mihi prospe-
xitq; utiq; solum meæ pueritie munimen iudicauit. Vnde deum respiciens in præsentibus sum se-
curus. Laban autem & propter parentes eius promisit omnem se ei participare clementiam:& pro-
pter matrem pro cuius fauore licet absenns studium suum circa eum se dicebat ostendere: gregis
scilicet curam eum habiturum constituere se dicebat; & præponendum his exoptabat:uoluntatéq;
ad proprios remeare parentes cum talibus donis & honoribus dimittendum qualibus talis cogna-
tus fuisse promeritus esset. Iacob libenter hæc audiens; donec esset quidem apud eos:hunc laborem
ferre gratissime se respondit:mercedem uero pro tali labore Rachel nuptias postulauit; cum etiam
propter alia honore digno haberetur:& maxime quod ministro eius fuisset aduentus. Amor nanq;
puellæ cum huiusmodi uerba facere compellebat. Laban gauisus in his annuit ei puellæ nuptias:
nec alium generum meliorem sibi optasse; si tamen apud eum aliquãtum maneret tempus ad cha-
naneos non se missurum filiam:quando etiam de sororis cura penitentiam agere se dicebat q̃ eam
ibidem direxisset. Cum uero iacob hoc fieri consentiret; septem promisit annos: tantum enim so-

cero iudicauit ministrandum:uirtutis suæ prebens experimentum ut quis esset magis agnosceretur
Laban suscipiens sermonem tempore transacto preposuit epulas nuptiarum. Nocte ergo superue-
niente: ignorante iacob collocauit ei alteram filiarum Lyam seniorem: & non decoram aspectu il-
le uero per ebrietatem nocte ei permixtus. die facto apud laban de iniustitia querebatur: Qui dan
dam ueniam necessitati poscebat: ob quá talia gesserat;non enim per malignitaté ei lyam dedisse:
sed alia maiore causa uictum se hoc fecisse dicebat;quæ tamé impedire nõ posset:sed amãta daturũ
se eá post septé annos alios promittebat. Consensit ergo iacob:nihil.saliud ei amor puellæ facere
permittebat: & præteritis aliis septé ánis rachel accepit uxoré. Erát ambabus mistræ quas dederat
pater: zelpha quidé lyæ.Rachel aút bala non quidé ancillæ:sed subditæ. Et lyæ magna erat sollici
tudo de amore uiri: qué habebat circa sororem sperabatq; se existentibus filiis honorandá:& exo-
rabat continue deũ:natoq; masculo filio:& propter hoc cõuerso ad eá uiro ruben filiũ nominauit:
eo quia dei misericordia ei fuisset cõcessus: hoc enim significat istud nomen. Habuit aút post tem
pora ét alios tres filios:simeon: quod nomé significat exaudibilem ei fuisse deum:deinde leui quasi
firmator societatis:post hunc iudam quod gratiarum significat actionem. Rachel auté metuens ne
propter copiam partus sororis minorem apud uirum partem haberet collocauit cum Iacob suam
famulam balam ex qua nascitur dan: quod a deo iudicatum latina significat lingua & post húc ne-
ptalim tanq̃ ex machinationibus;eo q̃ contra partus sororis copiam arte fuerat usa.Hoc & lya fecit
contra opus sororis denuo machinata:collocauit ei & ipsa suam famulam:& natus est de zelpha fi-
lius gad.quod quis potuerit appellare fortuitum:& post hunc aser:quod beatificú poterit dici: qui
lyæ gloriam cumulauit. Cum autem ruben senior filiorũ lyæ matri mandragore mala portaret:ra-
chel aspiciens dari sibi poscebat:quia cupierat cibũ:illa non consentiente:sed sufficere ei dicenteq;
eam uiri honore priuasset;rachel mitigans sororis iram concessura se ei dicebat;ut cum ea uir illa
nocte maneret.Qua hoc percipiente munus Iacob cú lya dormiuit. Rursus ergo nati ei filii sunt:
ysachar quidem quod significat mercede factum;zabulon quod indicat fauoris pignus ad eá. Nata
est auté & filia dina. Post hæc tempora natus est & rachel filius Iosesph: quod significat augmentú
alicuius faciendum.Hoc ergo omne tempus quod fuit anni uiginti pascebat soceri greges. Post hoc
rogabat ut sumptis uxoribus ab eo discederet. Socero hoc non permitente latenter hoc facere co-
gitabat:uxores requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem discedere libenter dicentibus
rachel & simulachra deorum quos collere patria lex erat pariter furata cum lya sorore fugiebat &
utriusq; pueri:& puellæ cum filiis: & quecũq; possessio eis erat. Ducebat etiam grægum medietaté
non respiciente laban.Rachel deorum simulachra portabat:licet docuisset eá Iacob huiusmodi deo
rum honorem spernendum:ut si compræhenderentur sequente patre ueniam illa ad hæc cõfugiés
impetraret. Laban autem post primum diem cognoscés Iacob discessú simul & filiarũ multú malo
animo persequebatur maxima uirtute circundatus; & septima die in quodá colle procul eos collo-
catos inuenit:& tunc quidé quia erat uespera requieuit. Visio ergo ei apparuit monens:quatenus si-
niens generũ atq; filias cõquiescere:nihil in eos p furore præsumere:sed ut pacta faceret cú Iacob: q̃
si eius contẽnens paucitatem; aggrederetur cum eo pugnare ei auxilium dicebat illa uisio præbitu
ram.Laban aút dum huiuscemodi ei factum a deo fuisset alloquiũ: orto die Iacob euocans & mani
festans ei uisionem: cui credens ad talia declinasset:coepit eum culpare dicens: quõ eum & pauperé
uenientem ad se:& omnium susciperet indigenté: eiq; cunctá possessionis suæ ubertaté præbuerit.
Nam & filias meas inquit coniunxi tibi:fauorem tuum circa nos per hæc agendum esse confidens:
tu uero neq; matris tuæ aut cõmunionis quá circa me per cognationem habes:neq; uxorú quas du
xisti pudorẽ gerens;neq; filiorum quorum sum auus;lege apud me usus es belli: possessioné meam
quidem auferens:filiabus auté genitorem suum fugere persuadens; sacra quoq; paterna diripiens:
domi utiq; portaturus: quæ & a meis parentibus honorata sunt:& a me religione ipsa coluntur:&
hæc quidé quæ nec expugnátes suos inimicos faciút:tu perpetrasti cognatus; & sororis quidé meæ
filius:filiarum uero maritus & coepulator meus domui meæ talia ingerere nequaquam dubitasti.
Cum hæc dixisset Laban: ita satisfaciebat Iacob dicens.Ego non solú deum patriæ desideraui: sed
etiam omnes una cognatos:& post tantú tempus dignum est me ad propria remeare.Pro præda ue
ro quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniustus: cum te deceret gratias nobis soluere pro
his quæ a me custodita & facta maiora sunt:quõ in hoc iustitia non priuaris:cú mihi ingratus exi
stis. Cur partem eius paruam absumentes abscessimus.Filiæ uero tuæ non mea malignitate secutæ
sunt:sed iusta deuotione quam scimus uxoribus legitimis circa uiros posse competere. Sequuntur
non tantum me quantum filios.& hæc quidem ipse dicebat:ne aliquod gereretur incongruũ:quæ-
rebatur autem accusationem quam faciebat: quia cum matris eius uideretur esse germanus: & fi-
lias ei iunxisset:imperiis eum uulnerasset asperrimis.xx.annis eum detinens:& alia quidem nuptia-
rum occasione fecisset: quæ licet crudelia leuiter sustinuisset:peiora tamen facta post nuptias:quæ
quilibet etiam inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter laban usus est Iacob. Videns enim ei de
um ad quodcunq; uoluisset esse præstabilem promittebat ut quicquid natum fuisset ei præberet:
interdum quicquid album procederet: aliquando uero quæq; nigra nascerentur.Crescente sub no-

mine iacob gregum partu aliquando quidem fidem de præsenti non custodiebat:aliquando aút in alterum annum præbiturum se esse dicebat:eo q multitudine gregum uideret cum abúdare: cum in futuro tátum fore potius desperaret:fallebarq; rursus in his quæ nata consiceret. De sacris autem furatis iussit inquisitionem fieri. Cum accepisset ergo laban perscrutandi potestatem: rachel hoc audiens posuit ydola i stratorio cameli qui portabat eá:& sedés naturalé sibimet purgationé dicebat imminere. Et laban quidem cessauit amplius perscrutari: nō credens q cum tali passione ad ydola accederet: fecitq; cum iacob fœdus:in nullo eoꝝ quæ gesta fuerant memoriá habiturus:sed & ille filias suas se dilecturum. Et has pollicitationes fecerunt super mōtes quosdam in quibus columnam statuerunt sub climate aræ:unde collis ipse dicitur galaath:ex quo hactenus terrá galaditen appellant. Et cum factis pactionibus immolassent:laban quidem reuersus est;iacob in chananeam procedente:subide uisiones apparebant: de futuro ei spem optimam pollicétes. Et locú illum quidem appellauit dei castra. Volés autem nosse quid cogitaret eius frater: singula cogniturus cum integritate præmisit:metuensq; propter priscam suspitionem:præcepit his quos mittebat ut dicerét esau:quia iacob putans iniustum esse ut hic te irascente conuiueret: de prouincia sponte discessit:& nunc sufficiens tempus esse putans reconciliationis reuersus est ducens uxores & filios:cum diuitiis acquisitis:& cú præciosis rebus semenpsum tibi traditurus: quod maximú bonum fore iudicat:ut cum fratre fruatur his: quæ ei sunt a diuinitate collata. Et illi quidé hæc iudicauerunt. Esau uero lætus effectus: fratri cum quadringétis occurrit armatis. Iacob audiens uenire eum in occursum sibi cum tantis armatis expauit. Deo tamen spem salutis suæ cōmisit & prouidentiam rerum præsentium fecit:quatenus & ipse suú sine passione seruaret: inimicisq; præualeret si aliquod iniustum facere uoluissent. Distribuens ergo qui cum eo erant: alios equidem præmittebat:alios aút post tergum proxime sequi iubebat:ut si uim paterent qui præmissi fuerant insistente fratre refugium sequétes haberét: & omnes qui cú eo erant hoc modo disponens:misit quosdá fratri munera deportantes. Erant iumenta quæ mittebantur:& quadrupedum multitudo uariorum:quæ grata suscipientibus forent:eo q illi rarius hæc haberent. Mittebant aút diuersis uicibus ut frequéter aduenientes multi eé putarent. Placabat ergo p dona irá eius:si adhuc aliqua idignatio remansisset:sed etiá sermonibus bládis iubebat uti:quos mittebat ad eú. Hæc disponés per totú dié nocte ueniéte mouebat suos. Cúq; fluuiú quédá tráisisset nomine iabos:Iacob ibi remanenti uisio quædá apparuit:cú qua luctabat:illa utiq; uisióe initiú certaminis faciéte:q etiá uoce usa é:simul & uerbis:letariq; eum in his monés quæ facta uidebant: nec modico se p̄ualuisse crederet:sed grádé angelú dei uicisse:& hoc signú arbitrari magnoꝝ sibi fore bonorum:& q núq̄ eius desereret genus:nec fortioré hominú queq̄ illius esse uirtutis:præcepitq; eú uocari israhel:quod hæbraica lingua significat reluctáté angelo sacro. Hæc igit iacob poscente illa uisio prædicebat. Qui sentiens angelú dei esse:rogabat:ut quá parté hiturus esset ei significaret. Et uisio quidé cú ista dixisset disparuit. Letatus auté iacob in his phanuel locú denominauit. Cúq; ei pp certamé dolor fuisset factus circa neruú latú:& ipse abstinuit eo cibo: & pp illú neq; nob:s é comestibilis. Proximú iá audiés eé fratré iussit p̄cedere utráq; cōiugé seorsú cum ancillis:suis:ut de lóge cōspicerét opa uirorum pugnantium:si hoc uoluisset esau. Fratrem autem sibi p̄xime uenienté ipse salutauit:nihil de eo dolose cogitanté. Et esau áplexus eú requirebat de multitudine filioꝝ & mulierum. Et cú cognouisset:ipse quidem uenire eos rogabat ad patrem. Iacob ergo excusante eos de iumétoꝝ labore: esau discessit in seir:illic.n.commorabatur:appellauitq; uillá de sua.s.hirsuta capillatura. Iacob auté uenit ad scenas.i.ad tabernacula q̄ hactenus sic uocantur. Vnde in sicimiá quoq; profectus est:quæ ciuitas é chananeoꝝ. Sicimitis autem solennitaté agentibus:dina quæ fuit filia iacob:sola transiuit ad ciuitatem:emptura ornamétú p̄uincialú mulierum. Vidés ergo sichem regis emmor filius:eam corrupit abreptam:& amore cōfectus deprecatur patrem: ut ei puellam acciperet in uxorem. Ille uero consentiens uenit ad iacob supplicans ut filio suo sichem dinam lege contingeret. Iacob igitur neq; cōtradicere ualés pp dignitaté supplicátis:neq; legitimú iudicans alienigene filiá copulare petit concedédum sibi spacium: ut deliberaret de quibus poscebat. Abscessit ergo rex sperás iacob nuptias filio suo concessurum. Iacob aút indicans filiis:& corruptioné sororis & supplicatiōem emmor: petebat cogitandum eé quid fieret:& plurimi quidé tacebant:consilium non iueniétes. Symeō uero & leui puellæ fratres ex matre eadé nati:huiusmōi sibi cōstituerunt actionem adiuicé: ut cú esset festiuitas & sicimitæ requie:& epulis uterent: incunctanter primis custodiis asistétes dormientes occiderent: & uenientes in ciuitatem interficerent omnem masculum:& regé cum eis & filium eius:solisq; parcerét mulieribus. Hæc efficientes p̄ter cōsciétiam patris reuocauerút diná. Iacob aút factorum magnitudinem admiranti:& filiis irascéti deus asistens:iussit eú confidere:& purificantem tabernacula: sacrificia celebrare: quæ prius cum iret in mesopotamiam pro somni apparitione deo uouerat. Cum igitur purgaret suos laban deos inuenit neq;.n. sciebat a rachel furatos esse:& quia eos celasset in terra sub arbore quadá hos ergo ide tollés sacrificabat in bethel ubi somniú uiderat cú mesopotamiá prius iret:hic eni proficiscés uenit in effrata: ubi rachel ex partu mortuá sepeliuit

quæ sola inter cognatos in ebrõ honoré sepulturæ habere non meruit. Et ualde flens filium ex ea natum beniamin appellauit:propter dolorem qui ob eum matri prouenerat. Isti sunt ergo filii Iacob omnes:masculi quidé duodecim;fœmina uero una.Hoꝶ octo legitimi: de lya sex qdé:duo uero de rachel:q̃tuor át de famulabus.bini ex utraq;quoꝶ & noia supius dixi.

Moritur ysaac ĩ ebron:& sepultura filiis suis:rebecca uxore prius defuncta. CAP. XXVIII.

VEnit ergo hinc in ciuitatem ebron positam inter chananeos.Illic aũt ysaac cõmorabatur:& paululũ quidé pariter uixerunt.Rebeccã Iacob uiuã nõ repperit. Moritur & ysaac:non post multũ q̃ filius eius aduenit:& sepultus est a filiis cũ uxore in ebrõ:ubi erat sepultura eius parentũ.Fuit ergo ysaac deo uir carus & multa eius prouidentia dignus: post abraam ualde longeuus. Cumq; uixisset centum octuagintaquinq; annis: cum uirtute defunctus est.

Incipit liber secundus antiquitatis iudaicæ.

Quomodo esau & Iacob ysaac filii habitacula diuiserũt:& esau quidem idumeam tenuit: Iacob autem chananeam. CAP. I.

POst morté uero ysaac filii eius inuicé tabernacula diuiserunt:& non ea quæ acceperant tenuerunt:sed esau quidé ebron ciuitaté fratri dans habitabat in seir: & in idumea regnabat, quã regioné a semetipso ita uocauit. Edom enĩ noiatus est:quã nuncupationé huiusmodi uenationis cã sortitus é. Aliquãdo labore uenationis esuriens rediebat:dũ adhuc puer esset ætate:inueniensq; fratré lentem præparanté sibi ad prandiũ rubeũ coloré nimis habenté:& propterea potius incitatus rogabat ut pberet sibi cibũ. Qui uendere sibi primatũ pp cibũ per eius esuriem cõpulit fratrem. Ille fame compulsus concessit cũ sacramento primatũ. Quãobrem pp ruboré cibi a coetaneis infantiæ tpe edom nocatus est.Hebrei náq; edom rubeũ dicunt.Et ideo regioné sic appellauit:quã græci honestius idumeã denoiauerũt. Fuit aũt pater filiorum numero qnq; quoꝶ hieus quidé & hielõ:& chore ex una muliere sũt geniti:oolibama nomine reliquoꝶ uero eliphas quidé ex ada:rabuel aũt de basemath ether sunt nati.Hieus quidé filii non fuerunt:heliphas uero fuerũt legitimi qnq;:themã:omath:sepphu:gathan:cenes.Amalech enim naturalis non erat:de cõcubina thana noie pcreatus:isti siquidé habitauerũt in idumea quæ gobolitis est dicta & ab amelech amalechitis é appellati.Cũ eni aliquãdo magna fuisset idumea: & in tota regione noiné integrũ retineret:in patribus appellationé ab habitatoribus cõseruabat. Contigit aũt Iacob:ut ad tantã felicitatis magnitudiné perueniret:quæ facile ab aliis appræhendédi non possit.Diuitiis enĩ cunctis pincipalibus eminebat:& filioꝶ uirtutibus imitabilis & cõspicuus erat:nec ullius rei penitus indigebat:quãdo illi ad opus manuũ & laboꝶ tollerantiam erant prompti:& ad intelligentiã præparati:in tantũ uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curã: ut ét ex his quæ tristia uidebantur esse:bonoꝶ ei præberet sublimitas:feceritq; eum: & qui ex eo pcreati sunt auctores reuersionis ex ægypto:quo patres nostri huiusmodi cã morati sunt.

Quomodo Ioseph iunior filiorum Iacob somniis ei demonstrantibus fœlicitatem futuram inuidiam sustinuerit fratrum. CAPI. II.

IOseph ex rachel filiũ suscipiens Iacob:& pp honestaté corpis & animi uirtutem: cũ utiq; aliis sapientia pcelleret:eũ amplius aliis filiis diligebat.Huic siue paterna dilectio odium concitauit fratꝶ siue somnia.Quæ cũ uidisset:patri & eis primus idicauit:eo q profectũ eius annunciarent:cũ sepius celent hoies:ét suoꝶ fœlicitates.Visiões quæ apparuerunt Ioseph erant huiusmodi.Missus a patre cũ fratribus ut colligerent messes ; & maturas fruges:uidit nimis præcipuã uisioné:& ultra ea quæ solent p somnia puenire.Quã uisioné dum surrexit fratribus suis tanq̃ sibi somniũ discernentibus enarrauit:dicens uidisse se transacta nocte manipulum suum de tritico stantem in quo eum posuerat loco:illorum uero concurrentes adorare eum:sicut dominum serui.Illi intelligentes uirtutem eius:& rerum magnitudinem prædicere uisionem:& contra se potestatem eius futuram Ioseph quidem tanquam ignorátes somnia nihil explanauerũt:consiliũ uero fecerũt:ne ad pfectũ ea quæ arbitrabant accideréť:& circa eũ graues amplius existebant.Impugnás aũt diuinitas eoꝶ inuidiã secũdã prælitit Ioseph uisioné multo mirabilioré quã primã.Vidit enĩ solem simul & lunã & cæteras stellas in terrã descendere:& se adorare:quã uisioné patri nihil de fratribus mali formidans:ét his præsentibus indicauit: & iterpretari sibi quod hoc significare uelit poscebat.Ille uero somnio gaudens:cũ expositionem méte conspiceret:& cum sapientia non sine consideratione coniiceret letabatur:magnisq; significationibus fœlicitatem filio nunciabat:tempusq; largiente deo futurum: quo a parentibus & fratribus esset honorandus:& adorari dignus:lunam quidem & solem patri & matri cõparans:eo q illa augeat & nutriat uniuersa:ille uero formet:& aliam fortitudiné præstet.stellas uero fratribus: cũ & ipsi.xi.essent:sicut & stellæ uigoré a sole & luna percipiétes.Et Iacob quidé huiusmodi nõ insipiéter discretioné protulit uisionis fratres uero Ioseph uehementer ea q̃ sunt predicta contristauerunt:& incitati aduersus eum:uelut extraneum bona quæ significata fuerant illis somniis habitu-

rum;& non quasi de fratre gaudentes:dum etiam cum eo potuissent;his adipisci bonis:nempe q̃
cognatione cõmunicarét:& fœlicitatis socii forét:interimere adolescétulú sunt aggressi.Cúq; hoc
statuissent consilium ad perficiendum illud tendebant:in sicimis abeuntes.Hæc autem prouincia
pastorum est ouium optima:& grægú alimentis ualde copiosa . Quo dú grægum curá:haberent:
& patrem scire non fecerunt:quia ibidem remoti essent . Ille ignorans hæc:eo ꝙ nullus ad eum a
grægibus aduenıret:qui quod esset uerum de filiis nunciaret:tristemq; ꝓ illis animú gerens:& in
formidine constitutus misit Ioseph ad greges ut de fratribus suis agnosceret : & quid agerent in-
dicaret.Illi autem fratré uidente, ad se uenire:gauisi quidem sunt : sed non quasi familiaris sui ꝑ-
sentia:& a patre directi:sed quasi super inimico; & manibus eorum diuina uoluntate contradito.
Ad internitionem ergo eius nolentes differre præsens tempus ꝓtinus accesserút.Quos dú ruben
senior eorum inspiceret ita conspirare ; & ad actum iam uideret unanimes : eos retinere tentabat
magnitudinem præsumptionis;& scelus eis ostendens ;quia malignú quidem deo & hominibus
esset abhominabile etiam non consanguineum hominem perimere:multo magis autem celestius
cedem in fratrem ita perficere:quo.s.interfecto pater una perimeret:& mater in luctu ex filii non
humana lege facta priuatione consumeretur.Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperét q̃d
ipsi paterentur mortuo sibi filio:& iuuéculo:& recederent a tali præsumptione deum timentes:
qui inspector simul & testis esset;& ab huiusmodi actione recederent:penitentiamq; diligerent:&
potius temperantiæ deseruirent:nam accedentes ad hoc opus: omnem pœná ꝓ fratris nece ꝑsol-
uerent:uidentes utiq; dei ꝓuidentiam ubiq; ꝑsentem;cui neq; q̃d in deserto:neq; quod in ciuitati-
bus agitur est absconsum:ubicúq; enim homo est:oportet scire illic esse deum ; sed etiá cõscientiá
suá eos habituram inimicá in his præsumptiõibus edicebat:quá neq; boná habétes aliq;neq; talé
qualis in eis tunc habitaret post mortem fratris effugerent. Adiciebat dictis etiá hæc;quia fratré
neq; iniustú aliquid facienté sactú esset occidere;bonú esse uero etiá inimicis obliuisci ; si q̃d for-
te peccauerit;Ioseph aút in nullo malignú circa eos extitisse:cur eú occiderét:cuius ætatis ĩfirmi-
taté mésurate deberét:quãdo ipse eoꝝ tutelá potius expectarent.Causa uero huius iteritus multo
peioré eorú actioné faceret:eo ꝙ propter inuidiá futurorú bonorum eum uita priuare niterentur:
quibus bonis simul cum illo uteréntur:eius cõmunioni pariter participantes; cum non extraneus
sed domesticus eorum existeret:unde deberent sua putare;quæcúq; Ioseph largitas diuina confer-
ret:sed & iracundiam supernam propterea seueriorem sibimet futuram ; si eum qui a deo iudica-
tus fuerat dignus;occiderent : & auferrent deo eum cui esset talia donaturus . Et ruben quidem
hæc dicens & his potiora supplicans:eos a fratricidio conabatur auertere.Cum uero in nullo eos
mitiores uideret:sed festinantes ad necem suadebat ut malum sceleris aliquatenus leuigarent.Ná
ulcisci se uolentes prius credebat flectere.Cum uero præualuissent ut fratrem occiderent:dicebat
non esse ualde futuros malos; si in his quæ nunc hortaretur obedirent in his enim esset & opus
quo festinarent:non tamen huiusmodi:sed leuius in comparatione mali.Petebat eos manus qui-
dem in fratrem non inicere:sed proiectum in lacum uicinum eum illic desinerent mori:& scelus
manuum suarum uel ita leuigari.Illis autem consentientibus;sumens ruben adolescentulum &
caute ligans eum in lacú cú quiete deposuit:erat enim sine aqua.Et ille quidem dum hoc fecisset
abscessit quærens loca oportuna pasturæ.

Quomodo idem ipse in Egyptum uenundatus a frattibus ꝑp odium quod habebant in eú:fa-
tusq; insignis & clarus;ibi fratres habuit subiectos. CAPI. .III.

IVdas auté qui & ipse filius erat iacob uidés negociatores arabes ex ismahelitarú gene-
re aromata:& onera syria portantes ægyptiis de galaath post discessum rubé fratribus
persuasit ut extrahentes Ioseph uenderent arabis quo longius cõstituto:uel si moreret
apud peregrinos:ipsi forét a scelere liberi.Hoc dú placuisset:Ioseph extrahétes:negocia-
toribus uendiderunt;præcio númorum.xxx.cum decé & sex esset annorum.Rubé auté nocte ad
lacum ueniens;latens frattes ut liberaret Ioseph:dum clamante eo non responderet:metuens ne
post abscessum eius interimerent eum culpabat fratres.Illis q̃d gestum fuerat edicentibus:cessa-
uit a luctu rubé . Cúq; hæc circa Ioseph gesta uiderent a frattibus quid agerent postea ut extra
suspitionem patris fierent exquirebant;tunicamq; qua uenerat indutus ad eos Ioseph quá abstu-
lerant dum eum in lacum deponerent:placuit eis discerpere ; & hirci sanguine maculatam por-
tare;patriq; monstrare ut ei uideretur quasi a bestiis deuoratus. Quod facientes uenerunt ad se-
ne.Et cum ab eis de filii cognitione inquireret:dicebant se quidem ioseph neq; uidisse neq; si q̃
calamitas ei accidisset nouisse illam uero tunicam inuenisse se sanguine maculatam atq; diruptá
& arbitrari se ꝙ incidens in bestias interiisset:si tamen ex tunica agnosceretur:& si hac idutus fuis-
set de domo proficiscens.Iacob autem cum prius in leuiori spe fuisse t:tãq̃ forte prædato suo fi-
lio:hanc spem deseruit:cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifestum .Cognouerat ení
eum ipsa uestitum cum properaret ad fratres:& uelud super mortuum decætero uidebatur affli-
ctus adolescentem lugens;& tanquam si unius filii pater esset:aliorumq; consolatiõe priuaretur:
sic erat apud semetipsum male:prius fratribus eum estimans comparatum qui a bestiis credebat

esse consumptus. Sedebat sacco uestitus: tristitia grauissimus: ut neqꝫ a filiis consolationem sumés leuior fuisset: neqꝫ laborando doloribus interdicere præualeret. Ioseph autem uenditum a negociatoribus comparans: putiphares uir ægyptius qui erat super coquos regis pharonis: habebat in omni honore: doctrinamqꝫ liberalium edocebat: & alii eum meliori cibo quam conueniret: seruili fortunæ iubebat: commisitqꝫ ei domesticam curam. Ille uero cum his frueretur: uirtutem humilitatis quæ circa eum erat: neqꝫ hac mutatione dereliquit: sed ostendit prudentiam cum certissime affuerit præualere posse rebus in uita difficilimis: nec fœlicitatibus solummodo temporalibus inherere. Itaqꝫ dum uxor eius domini propter pulchritudinem & opportunitatem actuum eius: eét illius amore confecta: & putaret quia si hoc ei faceret: manifestum facile eum suaderet uenire ad suum concubitum: quasi ille iudicaret fœlicitatem eo ꝙ ei domina supplicaret: & ad figuram illius tunc seruitii: & non ad modum respiceret castitatis: desiderium suum ei prodit: & uerba de permixtione fecit. Cuius respuebat ille præces: dicendo non esse iustum huiusmodi sibi imponi seruitiú. unde emptorem a quo tāta dignitate fuerat honoratus: iniquitatis cōtingeret iniuriam sustinere: sed rogabat eam comprimere passionem: desperationem quippe ei huius desiderii præponens: qa si non esset spes: hoc ei facile posset auferri: se uero omnia potius ferre dicebat quam in hoc quodammodo consentire. Nam si seruum inquit dominæ suæ nihil facere oportet aduersum: contra hæc precepta maxime conuenit resultare. Illius autem amor potius augebatur: eo ꝙ non speraret omnino deuiare Ioseph. Et dum uehementer obsideretur a passione: secundum rursus fecit experimentum. Igitur dum festiuitas publice celebrationis instaret: in qua ad cerimonias etiam mulieres interessent: ægritudinem marito simulauit: captans ob hoc solitudinem atqꝫ silentium: ut exoraret Ioseph. Qui dum accessisset uberiores prioribus obtulit ei sermones: quia bonum quidem fuisset ut præcibus priscis flecteretur: nec in aliquo contradiceret propter reuerentiam dominæ deposcentis: & excellentiam passionis: qua cogeretur domina de sua dignitate descendere: sed núc melius ageret: si quæ pridem contempserat emendaret. Nam si secundas præces expectaret: hoc illa etiam studio maiore se fecisse referebat: ægritudinem simulasse: & festiuitati uel cerimoniis præposuisse eius amplexum: sibi autem ꝙ primis sermonibus non credendo resultauerat: nulla factú fuisse malicia iudicaret: signumque crederet utilitatis bonorum præsentium: ꝙ ipsa in ea uolútate persisteret: quæ bona iam quasi possideret si eius amore flecteretur: & maioribus frueretur obediés: uindictam uero & odium eum asserens suscepturum: si eius contemneret dignitatem: sed etiam dominæ castitatem conferre uideretur. Neqꝫ enim hoc illum iuuare posse dicebat: sed ipa ad accusationem accederet illius: & tent tam se ab illo marito proprio mentiretur: magisqꝫ crediturum uxoris sermonibus quam illius: licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere: simul & flête: nec misericordia eú recedere a castitate suasit: nec metus coegit: sed & præces respuit: & minis nō cessit: metuens iniustitiam sustinere: & pati magis quodlibet seuius elegit: quam lætus uti præsentibus: in quibus etiam conscius esset perditionis suæ. Commemorabat autem eam nuptias: & uiri societatem: & his potiora distribuenda: quá temporalis ardoris libidini supplicabat: nam talibus perpetratis: quæ pœnitentiam magis augerent: dolorem sumeret & nequaq̄ quod deliquerat emédaret: & timorem nimium esset habitura: quando causá huius mali nullatenus possit abscondi: uiri autem suæ societatis adoptionem habitura sine periculo: insuper magnam conscientiæ apud deum fiduciam simul & apud homines: tanquá in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ potestatem: non pro peccato habitura confusionem: multoqꝫ melius esse habere fiduciam in bonis quæ cognoscuntur: quam in malis quæ timore celatur. Hæc dicens: & his multo maiora: ardorem mulieris retinere: eiusqꝫ passionem conuertere ratione nitebatur. Illa uero studio suo uehementius incitata immittens manus: cum uerbis suadere desperasset: eum cogere tentabat. Cumqꝫ fugisset iratus ioseph illa eius tenente uestem qua se exuerat: exiliuit domo. Quæ in formidine constituta: ne uiro suo hoc diceret: iniuriamqꝫ uolés præuenire: quatenus aduersus ioseph mentiretur: excogitauit: ut hoc modo ulcisceret iniuriá: quæ fuerat ita superbe contempta. Præcedere uero in accusatione sapientissimum fore simul & muliebre credens: sedebat quidé deiecta atqꝫ confusa ob tristitiam qua cupiditate sua fuerat decepta: téptamétú corruptionis suæ cum ira frangens alias iungens. Veniente autem uiro: uultu turbato causamqꝫ consulenti fecit ioseph accusationis initiú: & uelut mortua dixit marito. Seruum nequá cubile tuú uiolare uolétem castiga: qui neqꝫ qualis in domum nostram uenerit recordatus timuit: neqꝫ quantum ex tua bōitate promeruit: mente percepit: sed pro his cum rebus omnibus bonum se præbere debuisset: insidiatus nobis est: ut lectum tuum contumeliis afficeret: & hæc in festiuitate captans absentiam tuá. Qui licet humilis primitus uideretur: propter tuum quiescebat metum non quia eét natura benignus. Hoc auté factum est: eo ꝙ indigne: & præter spem ad honorem accesserit. Qui dú fidé totius possessionis tuæ & dispensationem obtinere præualuisset: & senioribus famulis præpositus esset: tuá quoqꝫ uiolare tentauit uxorem. Dum uero quieuisset in uerbis: ostendebat ei uesté quasi dú tétasset ei uim facere reliquisset eam. Putiphares neqꝫ lachrymis uxoris: neqꝫ his q̇ dicebat illa: uel uidebat ipse discredens: & eius amori cuncta distribuens; examinationem quidem ueritatis fieri non

permisit: uxori tribuens castitatem Ioseph uero nequam esse decernens: & illum quide malignorum misit in carcerem uxori uero potius castitatis ornamentum inesse testificatus est. Ioseph itaque deo omnia sua committens: neque ad satisfactionem: neque ad integram factorum manifestationem conuersus est; sed uinculis & necessitate tacitus mansuetusq; succubuit: meliorem esse confidens deum: causam calamitatis: & ueritatem scientem: quam illos: qui eum iniuste pene contraderent; cuius prouidentiæ experimenta repente suscepit. Custos nanq; carceris diligentiam fidemque eius considerans: & uidens dignitatem eius formæ substraxit uincula: & quod erat pessimum leuius ei fecit ciboque eum uti quam uinctis conueniebat: meliore præcepit. His uero qui in eisdem calamitatibus erant: dum ab erumnarum onere cessarent: ad colloquium ut assolet cõmunionis & similis calamitatis uenientibus: & adinuicem causas pro quibus cõdemnati fuerant requirentibus: pincerna regis & ab eo uehemẽter honoratus: eiusq; effectu deuictus & cũ Ioseph habẽs cõpedes. Familiarior ei magis effectus ẽ. Sapiẽtia nanq; ei uidebatur excellere: cunque somniũ uidisset exposuit: petens: ut quid significaret: insinuaret: accusans quia supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinem apponeret somniorum. Dicebat ergo se uidisse trium palmitum natos botros: ex unoquoq; pendere: grandes iam: & ad uindemiandum speciosos: eosq; se comprimere in poculo regis mustumq; offerre bibituro: & illum grate suscipere. Quod ergo uiderat: hoc esse dicebat: poscebatq; ut quæcunq; Ioseph in his sortiretur intellectum: ei suo manifestaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere: & sperare in diebus se tribus a uinculo absoluendum: rege desiderante ministerium eius: & rursum in eo esse constituendum. Fructum enim uineæ significauit in bonum deum hominibus præbuisse; quod etiam ipsi libatur: & fidem hominibus amiciciamq; pascitur. Soluit ergo lites passionesq; & tristiciam aufert his quibus offertur: & ad delectationes spe conuertit. Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus compressum botris manibus suscepisse regem tuis: bonam uisionem scito tibi futuram & præsentis necessitatis indulgentiam in tot diebus prænuncientem. de quantis palmitibus fructum uisus es per somnium uindemiasse. Sed memor esto mei cum fueris hæc expertus: qui tibi pronunciaui bona: & in potestate constitutus: non obliuiscaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccãtes ad uincula uenimus; sed pro causa ueritatis & castitatis: ea quæ reorum sunt sustinere damnati sumus: quando nec in propria delatione eum qui nobis hæc intulit iniuriam sustinere uolumus. Et pincerne quidem ut assolet audiente huiusmodi expositionem somni gaudium erat: expectabatq; interpretationis finem. Seruus autem quidam supra pistores constitutus: cum pincerna uinctus in carcere: cũ talem Ioseph protulisset de illius uisione sententiam: in spe bona constitutus: cum & ipse somniũ uidisset: petit Ioseph: ut & illi quæ præterita nocte uiderat: quid uellent significare depromeret. Erat enim inquit huiusmodi. Canistra tria super caput meum ferre me uidi: duo quidem panibus plena: tertiũ obsonio: uariisq; cibis: & qualia solent regibus ministrari: superuolantes autem alites; omnia consumpsisse. Et ille quidem credebat sibi similem expositionem futuram; quam pincernæ dixerat: Ioseph autem concipiens animo somnium: dixit ad eum; uelle quidem se interpretem ei fore bonorum: & non talium: qualium uisio demonstraret: duas inquit ei uitæ superesse dies: hoc dicens canistra significare: tertia uero eum crucifigendum: cibumq; uolatilium esse futurũ: nihilq; fore: quod ei auxilium posset ferre. Hæc ergo similem terminum in ambobus ut Ioseph dixerat susceperunt. Prædicto nanq; die cum natalis esset regis: non sicut rex agens: pistorem quidem crucifixit: picernam uero uinculis absoluens: in proprium ministerium reuocauit. Ioseph uero cum duobus annis uinculorum mala sustineret: nichilq; a pincerna ꝓdictoꝝ memoraret: deus eripere eũ uolẽs de carcere: huiusmõi ei machinatus ẽ libertatẽ. Rex pharo una nocte uisiones somniorum duas uidens: & cum his utriusq; expositionẽ: interpretationẽ qdẽ oblitus uisiones recoluit: afflictusq; in his quæ uiderat: nempe cum ei tristia uiderentur: die facto conuocauit sapientes ægyptiorum: uolens agnoscere somniorum discretionem. Hesitantibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confusionem: memoria reddita est ioseph: eiusq; circa somnia sapientiæ: & accedens ad regem: indicauit ei de ioseph: & uisionem quam ipse uidisset in carcere: pariter & euentum: & quia ipse dixerit crucifigendum ea die pistorem: & sibi omnia secundum interpretationem somnii euenisse prædicente ioseph: uinctumq; eum asserens a putiphare principe cocorum ut seruum: cum diceret semetipsum nõ humilis hæbreorum esse generis: nec gloriæ patris. Hunc inquit euocans: nec propter modernam culpam eum calumnians: quæ tuis somnius indicantur agnosces. Iubente rege ioseph ad suum uultum adduci: obediunt famuli diligẽtia ei præcepto regis adhibita Rex uero eius dextram appræhendens: o iuuenis inquit: tu mihi nunc optimus: & prudentia dignissimus testimonio mei famuli nunciatus es. His ergo bonis qbus iste participatus est: etiam fac me esse consortem: pandens quæcunq; mihi somniorum prænunciant uisiones. Nolo autem te ullo terrore constrictum: blandiri sermone fallaci: & delectationem facere: si reuera sit triste quod uidi. Putabam circa fluuiũ ambulans uidere me boues pinguissimas: simul & magnitudine præcipuas numero septem gradiẽtes de pascuis ad paludem: alias uero tantas numero perspexi maximas de palude concurrere ualde tenuissimas & ad uidendum deformes. Quæ

dum deuorassent pingues & magnas:nihil adiute sunt:crudeli fame detente. Et post hanc uisioné
de somnis surgens:& turb tus quid esset hæc uisio apud me considerans:rursus in soporem solu-
tus sum:& uidi secundum somnium multo mirabilius priori: quæ etiam me terrét potius atque
conturbant.Spicas.vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & reclinatas a fructu : & aptas ad
messem:& ad hæc alias septem spicas inanes:& infirmas nimia siccitate.Quæ conuersæ:ut consu-
merent & comederent spicas speciosas:stuporem mihi fecerunt.Ioseph autem respondens ait. Vi-
sio quidem ista rex licet duabus formis appatuit unum terminum tamen eundéq; significat futu-
rorum.Quod enim boues uidisti animal in aratri labore fortissimũ a peioribus deuoratas: & spi-
cas a minoribus fuisse consumptas:famam & sterilitatem ægypto totidem annis prænunciat: e q-
bus scilicet primo temporibus fœlicitatem ferentibus quorum ubertas totidem posteriorum an-
norum sterilitate consumitur.Erit ergo rerum difficultas necessarium: quæ inemendabilis uehe-
menter existat.Signum autem hoc est:quomodo exhauste boues meliores cõsumpserunt:saciariq;
minime ualuerunt.Deus tamen non ut tristificet:furura prædicit hominibus:sed ut præsciẽtibus
leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum.Tu siquidem congregans bona tempore prio-
futura facias:ut calamitatem uenturam:ægyptiorum terra non sentiat. Mirante itaq; rege prudé-
tiam sapientiamq; ioseph:& consulente quẽadmodum ubertatis tempora dispensarétur: ut poste-
rior sterilitas leuior esse uideretur huiusmodi cõsilium dedit ut frugum parcitas haberetur:& nõ
affluenter ægyptios his uti permitteret:sed quãtum sufficeret ad pabulum erogaret:quæ uero su-
peressent sterilitatis in tempore seruari:recõdiq; monebat triticum ab agricolis perceptum: ut ad
sata tantummodo ministrarentur expensa alimentorum. Pharo utrunq; in ioseph miratur: & di-
scretionem somnii pariter & consilium dispensationemq; eius rei ipsi commisit ; quatenus ageret
ea:quæ populo ægyptiorum & regi sciret utilia:inuentorem scilicet huiusmodi:uitæ etiam dispé-
satorem optimum esse confidens.Ille uero potestate sibi a rege collata:ita ut eius frueretur signa-
culo:& purpura uestiretur:per uniuersam terram ductus:in curru uehebatur:frumentumq; agri-
colis sufficiens ad sementẽ:& pabulum singulis metiens:nulli significabat causã: pro qua talia per-
agebat.Triginta siquidem ætatis iam annos transierat : & omni honore fruebatur sibimet a rege
collato:quem appellauit psonpthõ panicos:uidens eius intellectum inopinabilem.Significat auté
hoc nomen inuentorem abscõditorum.Duxit autem uxorem ualde dignissimam:filiam petefres:
qui unus fuit heliopolitanorum sacerdos:adhuc uirginem: nomine aseneth : cooperante sibimet
rege.Ex hac fuerunt ei filii duo:ante sterilitatis tempus:manasses quidem senior:quod nomen si-
gnificat obliuionem eo q; per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis accesserit:iunior uero effraim:
quod restitutionem significat:eo q; esset redditus libertati maiori.In ægypto siquidem secundum
somniorum expositionem ioseph septem annis beatissime transeũte: fames annum iam tangebat
octauum:& ex eo q; non præsensissent casurum super se malum laborantes in eo crudeliter om-
nes ad regis ianuas confluebant.Ille uero ioseph uocabat:qui eis frumentum uẽdidit:factus mul-
titudinis sine dubitatione saluator:& mercedem omnium non comprouincialibus tantummodo
faciens:sed etiam paratus uendere peregrinis:omnesq; homines secundum cognationes suas:sola-
tium merebantur.Ioseph fœlicitate eius utentes.His ita gestis dum chananea fame crudeliter ue-
xaretur omnem denique terram hæc pestis inuaserat:misit etiam Iacob filios uniuersos ĩ ægyptum
comparaturos frumentum:confidés licere tranci commertium fieri peregrinis:beniamĩn tantũ-
modo retinens qui ei ex rachel fuerat generatus:& erat ioseph consanguineus. Illi in ægyptũ ue-
nientes adierunt ioseph:frumentum emere supplicantes.Nihil enim erat ; quod non illius consi-
lio gereretur:nam ministratio regia tunc utilis erat hominibus:quãdo ioseph exhiberetur honor.
Qui dum cognouisset fratres nihil de se cogitantes:eo q; adolescens quidem ab eis abscesserit:ad
hanc uero ætatem ita peruenerat:ut figura etiam eis ignotus eẽ uideretur:cũ magnitudine quoq;
dignitatis eis neq; suspectio prouenirer;temptabat eos ut dicerent:quam haberét de rebus omni-
bus uoluntatem.Quibus frumenta quidem non uenundabat exploratores uero rerum principis
esse dicebat:& ex multis quidem locis eos esse congregatos:excusationis uero causa se cognatos
asserere:impossibile dicens esse uiro idiote tales filios:& forma ita clarissimos enutrire:cum regi-
bus tot filiorum copia esset ualde difficilis:ut per hæc etiam de patre quæ prouenissent latéter
agnosceret:similiter & ut de fratre suo beniamin audiret. Metuebat enim ne forsitan & in illum
ut in se peccauerunt:aliquid deliquissent.Illi náq; erát in tumultu pariter & timore maximo cõ-
stituti:periculum putantes sibimet imminere:nihilq; de fratre mente sua percipientes:& astantes
reddebant de singulis rationem:ruben ita concionãte primitus:qui eorum senior existebat. Nos
inquit non pro lesione uenimus huc:neq; regis negotiis aliqua mala facturi:sed egeptes salute &
negocio:& malorum refugio:quæ nostram regionem obtinere noscuntur:uestram unq; scientes
clementiam:quos non solum subuenire ciuibus propriis:sed etiam peregrinis mercimonium au-
diuimus proposuisse frumenti:ut omnibus indigentibus salutem maximã præstaretis. Quia ue-
ro sumus fratres:& communis nobis est sanguis:clarum quidem hoc facit etiam familiaritas for-
mæ non ualde mutatæ.Pater autem est nobis iacob uir hæbreus:cuius existimus filii duodecim:

ex mulieribus quattuor:quibus omnibus uiuentibus fœlices eramus uno uero fratre nostro moriente Ioseph:res nostræ ad peiora conuersæ sunt. Nam & pater immensum in eo trahit luctum: & nos ex calamitate defuncti:& erumna senis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti:curamq; patris & nostrorum prouidentiam beniamin iuniorem fratrem reliquimus. Poteris autem mittendo ad nostram domum agnoscere si quicquam dicimus mentientes. Et ruben quidem huiusmodi uerbis tétabat persuadere Ioseph ut de eis meliora decerneret. Ille uero Iacob cognoscens uiuere:fratremq; beniamin minime deperisse:tunc equidem in carceré eos quasi de uacantia alias die uacanti discutiendos iniecit. Tertia die deducens eos: quomodo inquit asserens neq; pro malignitate rerum principis huc uenisse & esse fratres:& unius patris filios de quo dicitis:hæc ita esse mihi manifestabitis:si relinquentes quidem unum ex uobis apud me:nihil iniuriabile passurum:portantesq; papula genitori:denuo reuersi fueritis ad me:fratrem quem reliquisse uos uobiscum pariter adducentes:hoc enim erit signum ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros:de calamitate Ioseph frequenter ingemiscentes:tanquam propter id quod in illum cogitauerant deo ulciscente in eis:talia sustinerent. Ruben autem nimius erat:& eos in eiusmodi sermonibus pœnitentiæ icrepabat:ex qua nulla quidem generaretur utilitas de Ioseph: illos uero quicquid mali sustinerét ꝑ uindicta illius faciente deo:fortiter tolerare poscebat. Hæc autem dicebant ad inuicem non credentes suam linguam ioseph intelligere. Omnes autem ruben increpante:habebat deiectio:& pœnitentia rerum gestarum:cum ipsi non cogitassent illo tempore:pro quibus eum tunc punirent:iudicabát deum esse iustissimum. Videns autem eos Ioseph sic estuantes per compassionem cessit in lachrymas:nolensq; fratribus apparere discessit. Et postq̃ reliquit eos iterum uenit ad eos. Et retinens obsidem simeon:pro reuersione fratrum:illos sumentes mercimonium tritici:abire præcepit:iubens ministro:ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant:oneribus eorum latenter immittés dimitteret eos:illam pecuniam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filii uenientes in chananeam: nunciauerunt patri quæ eis in ægypto contigerant:& quia quasi exploratores regis illuc uenissent sunt crediti:dicentibusq; se fratres esse:undecimum apud patrem domi reliquisse:creditum eis non sit:& quomodo simeon reliquerunt apud principem miliciæ donec beniamin iret:& fidem de his quæ a se apud eum dicta fuerant perficeret:rogabantq; patrem nihil metuentem:ut cum eis iuuenculum destinaret. Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a filiis suis gesta sunt:& dum de simeon detentione grauiter ferret:stultissimum iudicabat:beniamin quoq; his malis adiiceret. Et ille quidem neq; ruben sermonibus supplicantis flexus est:suos filios tradentis:ut si quid beniamin in itinere pateretur:eos occideret auus. Illos hæsitantes in his malis:potius conturbabat argentum:quod in saccis missum latenter inuenerant. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficiente: fame magis inualescente:coactus necessitate iacob:beniamin deliberauit cum fratribus destinare. *Non enim* poterant in ægyptum uenire:nisi cum sua promissione pergerent. Cúq; famé quottidie augeri cóspiceret:filiis supplicantibus: quod aliud de præsenti faceret non habebat. Iudas autem cum esset & in aliis uir audax:& in his apud eum fiducialiter usus est:dicens:non eum debere de fratre metuere:neq; aliquid aduersum suspectionem conspicere:quomodo nihil circa eum agendum foret: ubi deus adesset:& quia ei quicquid immineret etiam apud eum manenti omnino contingeret: eos autem sic palam in perditione pueri aducere non debere: nec alimentum ex ubertate pharonis permissum:propter puerum irrationabiliter auferendum:cogitandum uero de salute simeon: ne dum parceretur profectui beniamin:ille perimeretur:deo autem esse credédum de illo. Quo exhortante atq; dicente:aut saluum reuocare filium:aut se cum eo remansurum atq; uicturum:credens ei Iacob:tradidit beniamin:& duplex tritici præcium:simul & quæ apud chananeos nascuntur:unguenta balsami:& stacten:& therebintum:& mel:munera Ioseph direxit esse portáda. Multæ uero a patre in egressione filiorum effunduntur lachrymæ:pariter & ab illis. Ille nanq; si filios saluos de itinere suo reciperet cogitabat illi uero si fratrem incolumen repperirent:nihilq; pro eorum tristitia mali perpessum:quotidieq; eis meror ingerebatur. Et senior quidem fessus tollerabat:illi uero ibant in ægyptum:spe meliori tristia rebus curaturi præsentibus. Cum uero ægyptum peruenissent: successerunt alias secesserunt quidem apud Ioseph. *Timor* autem eos non fortuitus perturbabat: ne propter tritici præcium crimini subiacerent:uelut & ipsi furtum sub calliditate egissent:& apud præpositum Ioseph multis satisfactionibus utebátur:domi in suis saccis dicentes se inuenisse pecuniam:eamq; nunc reportasse. Illo itaq; respondente:& se iam quid dicerent ignorare:releuati sunt a timore:soluensq; repente simeon:cum fratribus esse permisit. Veniente autem ioseph a ministerio regis:ei munera proferrebant & sciscitanti de patre:dicebantq; eum incolumen reliquissent. Ille quoq; cognoscens superesse beniamin: si is esset iunior frater interrogabat quem utiq; in præsenti cerneret. Quibus respondentibus eum esse:ait deum semper omnium ei esse suffragatorem. Ipse uero passione motus ad lachrymas discedebat:nolens semetipsum fratribus demonstrari:sumptosq; eos ad cibos fecit discumbere:sicut erant soliti apud patrem. Qui dum circa cunctos recumbentes benignus existeret:beniamin partibus duplicibus ho-

notabat.Dum uero post cœnam fuissent in soporem conuersi:iussit præposito ut eis triticũ men-
suratum traderet:præciũq; rursũ in eorũ saccis absconderet monere uero. Beniamin etiã poculũ
argentũ quo bibere congaudebat immitteret. Hæc itaq; faciebat:experimentũ fratrũ sumere uo-
lens:utrũ auxiliũ aliquando ferrent beniamin pro furto detento: & patienti periculum an certe
relinquentes eum:tanq̃ ipsi nihil gerentes mali:ad paterna limina remearent. Cum uero famu-
lus mandata fecisset:die facto:Iacob filii nihil horum scientes discedebant:recipientes enĩ simeõ:
& duplici gaudio congaudentes: tam propter eum: q̃ etiam beniamin reuocantes: sicut promi-
serant patri.Qui dũ abirent:insequebantur eos equites:ducentes famulũ: a quo in sacco beniamĩ
poculũ uidebatur immissum:& inopinabili equestrũ inuasione turbatos: causamque sciscitantes:
pro qua sic uenissent: illi maliuolos eos appellabant qui dum honore & muneribus potiti a do-
mino suo fuissent:neque munerũ:neq; hospitalitatis.Ioseph memoriã retinentes: præsumpserit in
eum iniqua cõmittere & scyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes:iniusta lu-
cra secum portarent:amiciciamq; Ioseph:suumq; periculum si inuenirentur in fraude secundo lo-
cõ ponentes:minabanturq; eis supplicium esse uenturum:quia nec deum latuerint:nec cum fur-
to fugientes euasennt:licet ministerii famulum latuissent.Cognoscetis igitur dicebant:quid igno-
rantes de poculo passi fuerimus:scituri tamen repente uos esse puniendos. Hæc & his maiora in
eo dicens famulus increpabat.Illi uero nescientes factum eius uerba irridebant: leuitatemq; uer-
borũ illius famuli mirabantur:quod talem causam præsumeret uiris inferre:qui dũ præciũ in suis
saccis inuentũ neq̃quã retinuissent:sed qđ gestũ fuerat nullo sciente reuocassent:multo potius ab
huius maleficii uolũtate discederẽt:& q̃a rei pscrutationẽ negatiõe iudicabãt eẽ fideliorẽ:reqrere
famulum imperabant:& si quisquam rapuisset:cum reperiretur omnes esse puniendos. Nihil enĩ
sibi conscii:fiduciam habebant:ut putabant omni periculo cariturã.Illi uero inquisitionẽ fieri
exigebant:uniusq; fore supplicium:qui in furto fuisset inuentus. Et dum quererent omnesq; iam
cæteros pertransissẽt:secundum modum inquisitionis beniamin nouissime peruenerũt:nõ igno-
rantes:quomodo in illius saculo poculum abscondissent:sed subtilẽ inquisitionẽ se facere simulã
tes:aliiq; de suo timore liberati:uidebantur esse solliciti de beniamin:confidebant tamen:q̃a nec
in illo possent maleficium inuenire:increpabantq; eos qui fuerant persecuti:uelut eis multum ꝓ-
cessuris impedimentum itineris attulissent.Cum uero scrutantes onus:de saculo beniamin inuen-
tum poculum protulissent:in luctum & gemitum omnes repente conuersi sunt:& indumẽta rũ-
pentes:flebant fratrem suum pro furti crimine puniendum:seq; mentitos patri de salute beniamĩ.
Crescebat autem eis hoc malum:eo q; iam se credẽtes tristitiam deuitasse:rursus in fratris sui ma-
lis inciderent:& paternæ super illos tristitiæ causam se fore dicentes:qui uim patri fecissent: ut eũ
cum eis una dirigeret.Equites ergo sumentes beniamin:ad Ioseph adduxerunt:fratresq; pariter se-
quebantur.Ipse dum cerneret illum in custodia positum:illud autem luctuoso scemate acetatos:
quod aut:o maligni aut de mea clementia: aut de prouidentia dei cogitantes:talia in peregrinũ &
benefactorem facere præsumpsistis.Illis autem in supplicium se tradentibus pro salute beniamin:
& rursus recordantibus dicentibusq;:beatiorem esse Ioseph:qui si quidem mortuus esset:& a uitæ
tristitia liber existeret:si uero uiueret:certum:quia pro illo super eos deus uindictam inferret:as-
serentibus se esse amatitudinem patris:quia tristiciæ quam pro illo haberet hactenus: etiam de
beniamin ipsi ei rursus adicerent:ruben eos etiam uehementer increpante.Ioseph ergo dicente:il-
los quidem a se absolui:a quibus in nullo fuerat læsus:solamq; ei sufficere pœnam fratris:neq; iu-
stum esse illum propter eos dimitti qui in nullo deliquerãt:neq; illos cum fure puniendos:sed etiã
abeuntibus præbere se securitatem:omnes quidem tenuit stupor: & dolore huiusmodi passionis
obmutuerunt.Iudas autem qui etiam patri persuaserat:ut adolescentulum dirigeret:& in aliis erat
uir efficax:pro fratris salute se decreuit opponere. Licet crudelia inquit opera commisérimus in
te:& supplicio digna: iustumq; sit omnes nos subiacere tormento: licet non sit iniquitas omniũ
sed unius iunioris:tamen desperantibus de eius salute: spes relicta est nobis de tua benignitate &
euadendi nobis te pollicente periculum. Et nunc non ad nos respiciens:neq; malefacta conside-
rans:sed ad tuam naturam conuersus:uirtutem propicius exerce non iram:qua alii cum in forti-
tudine pari sint:non in maximis solummodo:sed etiam in fortuitis sumentes utuntur. Tu esto
magnanimis:neq; uincaris ab ira: ut eos perimas:qui neque suam potuerint tueri salutem:sed a
te sumere eam poposcerunt.Non enim modo eã primitus nobis donas:sed dum frumentorum ue-
nissemus ad emptionem:uelociter & opulentiam donasti ciborum: & nostris familiaribus uber-
rime defenda præbuisti:quæ periculum sustinentes a peste famis eripuerunt.Ne despicias pere-
untes egestate rerum necessarium nec punias qui uidentur deliquisse: & circa beneficium quod
a te nobis splendidissime collatum est: inuidiæ calamitate damnati sunt. Permaneat tua gra-
tia: alio modo tantum data. Saluabis enim: quos ob hoc etiam nutristi: animasque quas fa-
me laborare non passus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile sit
& magnum: ut & animas nobis dones: præbeasque unde possint indigentibus permanere. Reor
enim deum causam hanc præparasse. uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis ostendere a

nosq; in hac erumna constituisse; ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoscere: & non solis ob aliam causam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares: quamquam & hoc magnum est: si bene fiat inopibus: principale tamen existet: saluare quéquam eos: qui pro delicto commisso in se pœnas debeant exoluere. Ná si paruas lesiones dimittere delinquétibus laudé attulit multis: iracundiam cohibere in his: pro quibus uita peccantium sit obnoxia: diuinæ cognoscitur esse naturæ. Et ego quidé nisi scirem patré quéadmodú in amissione filiorum affligitur: propter Ioseph morté: nequaquá quátú ad nos attinet salutis uerba proferé nisi forsan tuis moribus hoc donassem: quorum est propriú etiá hos saluare, qui tribulantur in huius morte: sed etiam præberemus nos passuros quæcunq; uelles. Nunc autem non nostri miserantes licet iuuenes simus: & nondum fruentes uitæ bonis moriamur: sed de patre ea cogitantes: & senectutis illius miserátes: has tibi praeces offerimus; & cómendamus animas nostras: quas tibi malignitas nostra tradidit ad supplicia perferenda. Nam nó ille malignus est; neq; tales nos futuros genuit: sed cú sit benignus: & ut experiatur talia non sit iustum etiá nunc nobis suspectus affligitur. Cú aút audierit perditos: etiam causam mortis amarissime sustinebit: & ob hoc multo citius uitá suá derelinquet: ita ut eum conuersationis nostræ turpitudo corrumpat: pessimumq; faciat de præsenti luce discessum: & dum ad alios studeret nostra bona plantare: ut nostri actus neq; sentiantur efficiet. In hac ergo ratione constitutus licet te nostra mala commoueant: tuam iustitiá dona patri: ut propter illius misericordiá maiora possis quam cogeris facere pro nostra malicia: ne senectus eius in desolatione consistat: aut nostra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc eis condonans munus. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem: tibiq; præstabis: cum iam hac apppellatione potiaris: & in ea sine passione seruaberis a deo patre cunctorum: in qua per cómunionem huius nominis pie agere comprobaueris: nostri patris habendo misericordiam: ne fraudatus filius aliqd patiatur. Tua sunt ergo quæ nobis præbuit deus: habens utiq; potestaté & auferre & dare: nihilq; ab eius gratia differes. Nam dum quilibet in utrúq; habuerit potestatem: optimum est: ut hac in bonis utatur & potestatem quæ in malo est tanquam si nó sit obliuiscatur; quasi hoc solú cócessum sit ut de salute sit cogitandum. Tu uero omnes nos saluabis ignoscendo fratri: in quibus infeliciter egit neq; enim uita nobis est hoc punito: quo defuncto: ad patrem non licet remeare. Supplicamus igitur domine: ut si decreueris fratrem nostrum occidi: cum eo nos pariter punias: tanq; delicti participes. Non enim patimur nosipsos quasi propter mortui tribulationem afficere: sed tanquam similes eius maliciæ existétes ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit & non prudentia roboratus: & humanum erat talibus ueniam tribui: hoc tibi relinquo: & ulterius uerba proferre cessabo: & siquidem nos condemnare uolueris; ea quæ dicta non sunt non uidebútur nos ad tristitiam deducere; si uero absolueris illa etiam in tuæ benignitatis conscientia reuoluens: non solummodo nos saluabis: sed etiam uitam redonabis: per quod potius iustior appareas: quando plus a nobisipsis probaris de nostra salute sollicitus. Si auté castigare culpá maius: me magis pro illo castigás: hunc patri remitte: si uero aliquem tibi retinendum iudicas seruú: ego utilitatibus tuis potior ero minister: quanto aptior ad utrasq; passiones sicut uides existo. Iudas itaq; oía sustinere pro fratris salute libenter habés: prostrauit semetipsum ante pedes Ioseph: si quó eius iram flectere potuisset. Prostrati sút etiá fratres uniuersi flentes semetipsos pro anima beniamin tradétes neci. Ioseph aút animi sui passionibus uictus: & nequaq; ualés ire tolerare figmétú: iussit quidé abire præsentes: ut fratribus se tantúmodo demonstraret. Discedentibus igit oíbus: semetipsú fratribus indicauit dicens. Virtutem quidé uestram atq; fauoré circa fratré uestrú collaudo: & meliores q; sperabá ex his quæ in me cogitastis inuenio. Hæc aút oía feci experiri uo'és amoré uestræ fraternitatis. Naturaliter aút neq; circa me malignos uos arbitror extitisse: sed dei uolútate factú: quo bonorum etiam nunc adeptio alias adeptio: & in futuro si propicius deus nobis fuerit: cóferenda sit. Patris ergo salutem inopinatá cognoscés: talesq; uos circa fratré inueniés: neq; illorum quæ in me cómisisse putamini ulterius recordabor. Cessabo aút & ab odio malignitatis qd super his habebam: & tanq; fuerint uoluntate dei cópleta: & in rebus præsentibus uos mihi eritis occasio gratiá me habere profiteor: uosq; ipsos uolo illorú etiam obliuionem súmentes delectari magis in illo: quod tunc inconsiderate fecistis: dum ad hujus termini qualitatem causá peruenerit: quam confusionem grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquisse. Non ergo uideatur uos contristare: q; aduersum me malignam protulistis sententiam: nec pœnitentiam eius uos afficiat: quando impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ a deo facta sút: ite hæc nunciantes patri: nec etiam pro uestra consúmptus sollicitudine: splendorem meæ fœlicitatis obscuret: si antequam ad meum ueniens uultum: præsentiumq; rerum potius: hac luce priuetur. Ipsú ergo: uestrasq; coniuges: liberosq;: & cunctam cognationem súmentes: huc migrate. Non enim absentes bonorum meorum oportet mihi charissimos esse: insuper & fame annis adhuc quinq; mésura. Hæc cum dixisset Ioseph amplexus est fratres. Illi uero in lachrymis & tristitia constituti: super hoc quod cogitauerant contra illum: potius eis uidebatur esse supplicium bona uoluntas fratris; Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens uenisse ad Ioseph fratres: lætatus est eu-

mie:& tanquam in propriis bonis affectus præbenda eis uehicula tritico plena:aurumq; simul & argētū portādū patri decreuit:sumentesq; dona regis:illi & ampliora fratris:alia qdē patri ferēda: alia uero sibi singuli donata gaudebāt:maioribusq; muneribus dōato beniamin exultātes abibāt.

Iacob audito quia Ioseph uiueret in Egypto: & clarus ibi haberetur:descendit ad eum cum tota domo sua. CAP. IIII.

CVm ergo reuertentibus filiis:Iacob de Ioseph agnouisset:quia non solū euasisset mortem pro qua degebat in luctu:sed etiam uiueret clare fœlicitate:& cum rege tota ægyptum sua prouidentia gubernaret:nihil quidem horum quæ ei nunciata fuerant icredibile iudicabat:cogitans de maxis operibus dei:& ipsius equitate:& licet multo tempore afflictione defecisset:repente tamen profectus est ad Ioseph. Et cum uenisset ad iuramenti puteum:sacrificans ibi deo:metuensq; ne propter fœlicitatem ægypti filius amātibus habitationē prouinciæ:nequaquam ad chananeam soboles eorum reuersa teneret eam sicut deus promiserat: aut ne præter dei uoluntatem in ægyptum eorum aduentus oriretur:formidans quoq; ne prius a uia recederet:quam Ioseph faciem perueniret dum has haberet cogitationes in soporem resolutus est:astititq; ei deus: & secundo nomine uocans respondenti quis esset:ait. Non est iustum te ignorare deum:qui semper præsidio tuis maioribus fuit:& post eos etiam tibi. Nam cum te & pater primatu priuasset:hunc tibi ego restitui:& meo fauore in mesopotamiam missus solus:& bonas nuptias adeptus es:& filiorum multitudine pecuniarumq; plenus ad propria remeasti:permāsitq; tibi omne genus prouidentia mea salubre: & Ioseph filium quem te perdidisse putabas: ad maiorem bonorum adoptionem culmēq; perduxi: & ægypto dominum ut paululum uideatur a rege differre constitui. Assum uero nunc dux tibi futurus in hac uia:uitāq; tuam in manibus Ioseph finiendam esse nunciaturus:lōgumq; sæculum tuam sobolem in principatu & gloria fore p̄nuncians:eamq; in terram quam promisi constituendam. In hac igitur uisione confidens:pronior in ægyptum cum filiis & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuagita. Nomina uero eorum significare mihi non uidetur:& præcipue propter difficultatem eorum. Attamen attendens eos qui non arbitrantur nos de mesopotamia esse: sed ex ægypto:necessarium iudicaui nominum quoq; ferre memoriam. Iacob quidem filii erant duodecim: quorum Ioseph iam prius abierat. Eos uero qui post eum profecti sunt:eorumq; sobolem demonstrabo. Ruben itaq; fuerūt quattuor filii:enoch:phalech: esrom:charmi. Simeō autem sex habuit:iamuel:iamin:aoth:iachi: saher:saul: Leui filii tres fuerunt gerson:gaath:merari. Iudæ autem filii fuerunt tres:s, Ion phares: zare. Duo uero nati de phares:esrom:& amor. Issachar quattuor habuit. Tholas: Furas:Iob:semrō. Tres uero zabulon habuit filios:sarat:ilon:iachili. Hoc ergo genus de lya descendit cū qua ascēderat etiam filia eius Dina. Sunt ergo isti omnes trigintatres. Rachel filii fuerunt duo: quorum Ioseph quidem fuerunt filii:manasses:& effraim. Beniamin autem decem bela: Bechor: Asbelus: iera:Naama:Ysai:Mobim:Ophim:Arethros. isti decem superioribus additi:fiunt numero quadragintaseptem:& legitimum quidem Iacob genus hoc fuit. De Bala uero famula Rachel:fuerūt Dan:& Neptalim:quem sequebātur filii quattuor:Enol:gunis:Satis:& Sylim. Dan autem habuit unigenitum huius. His itaq; additis super illos quos diximus:quinquagintaquattuor adimpletur numerus. Gad autem & aser nati sunt de zelpha:quæ fuit famula lyæ: fueruntque filii gad septē: Gophoron iaphim: Vnin:Zabrō:autm:rothin:auel. Aser autem fuit filia Sara & masculi numero sex:quorum nomina sunt:omnis:isus:iose:ubbares: Aber:& melchel: isti cum sint sedeci:ad iectis eis prædictis quinquagintaquattuor memoratus numerus completur:reputato eum eis iacob. Cognoscens autem ioseph aduenire patrem:nam iudas præcedens: eius nunciauerat aduentum: occursurus egressus est: eique in ciuitate quæ heroum uocatur pparuit. Ille ex inoppinata magnaque leticia pene usq; ad defectum mortis peruenit:sed eum recreauit Ioseph:licet nec ipse retinere alias retineri potuerit:ut propter nimiam leticiam talia minime sustineret:non tamen qua pater passione deuictus est. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens: ipse quinq; fratrum secum suorum sumens:pergebat ad regem:dicturus ei aduenisse genitorem suum Iacob. Ille lætus hoc audiuit:iussitq; Ioseph:ut dicere eis:quam uitam habere delectarentur:ut eos degere ita decerneret. Ille uero optimos eos esse pastores respondit: nihilq; aliud præter hoc solummodo uelle:ut non separatim sed ut omnes pariter habitarent:atq; prouidētiam facerent patris:quatenus & ægyptiis gratus esset: & nihil quod illorum esset istis imponeretur. Egyptiis enim erat abominabilis conuersatio pastoralis. Veniente uero Iacob ad regem:& salutante pariter & pro regno eius orante:Pharao sciscitabatur:quanto tempore iam uixisset. Illo centum triginta annorum se esse dicente:longinquitatem uitæ iacob miratus est. Cum uero dixisset:quia pauciores annos uixerit quam eius maiores:concessit ei ut cū filiis suis in heliopolitana urbe conuersaretur. Illic enim pascua etiam pastores eius habuerunt. Fames ergo ægyptus augebatur:& pestis eos potius inopes faciebat:cum neq; fluuius terram irrigaret: non ei crescebat ut mos erat: neq; plueret deus:cū utiq; per ignorātiā futura prouideri nequerint. Ioseph aūt ad pecunias dāte frumēta:cū eis etiā hæc deficerēt:de suis opibus & mācipiis triticū cōparabant:& quibuscūq; esset pars

aliqua terræ:hāc ꝑ ꝓcio alimenti cedebānt. Sic itaq; rege omniũ passionũ domino facto:alii alibi migrauerunt:quatenus regiões eorꝝ fierent firma possessio regi præter solummodo sacerdotum. His enim regio sua seruata est. Non solum ergo eorum corpora ad seruitutem pestis adduxit: sed etiam mentes:ita ut decetero ad turpem egestatem alimentorum uenire cogerentur. Imminuẽte uero se fame.& fluuio terras inundante:& fructus abundanter ea ferente: Ioseph ad unamquanq; ueniens ciuitatem: eiusq; multitudine congregata:eandem terram quā ipsis cedentibus rex habere poterat:solusq; frui:in toto redonabat:& uelut possessiõis proprie laborem eos amare poscebat:quintam partem frugum solummodo regi soluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo inopinate terræ dominos constitutos lætitia comprehendit:ob quam rem præcepta quoq; sunt cõstituta. Hoc igiť mõ dignitas apud ægyptios ioseph ponor;habebať:maiorq; fauor ab eis regi collatus ẽ:& ut quintā frugũ partẽ persoluere debetẽt, etiam apud reges posteros lex ista permansit.

De morte Iacob & de sepultura qua sepultus est in ebron a filiis:de morte quoq; Ioseph & fratrum eius. CAPI. V.

IAcob autem decimo septimoq; anno in ægypto commoratus: & languore confectus præsentibus ibi filiis:cum optasset aliis quidem possessionem bonorum & prædixisset per prophetiam quemadmodum ex eorum generatione habituri essent posteri chananeam:quod etiam multis post temporibus est effectum: cuiq; ioseph magnis præconus prætulisset:quia malorum memoriam circa fratres non habuerit:sed benignus potius fuerit i eos: & donauerit bonis innumeris:quæ nec benefactoribus soleant repensari: præcepit quoq; filiis suis ut ioseph natos ephraim & manassen in numerum suum reciperent:diuisuri cum eis chananeam: de quibus post hæc loquemur:poposcitq; simul:ut ei sepultura fieret ĩ ebron & mortuus est cum uixisset omnes annos septem & quadraginta simul & centum:in nullo maiorum suorum cultu diuinæ pietatis inferior:retributionemq; promeruit:quam iustum erat ita benignum accipe. Ioseph concedente sibimet rege:patris corpus in ebron reducens:multa largitate sepeliuit. Fratribus autem reuerti nolentibus cum eo:cum eos terror haberet:ne illos patre mortuo castigaret: propter nequitiam quam ei fecerant:nec ulterius circa eos mitis existeret:satisfecit eis:ut nihil metuerent: neq; talium habere deberent suspectionẽ:multaq; bona quæ secum detulerat donauit nihilq; qđ circa eos benigne debuisset impendere dereliquit. Mortuus est autem & ipse:cum uixisset annos centum & decem uirtute mirabilis:& omnia ratione disponẽs:potestatemq; suam humiliter agẽs quod utiq; huiusmodi fœlicitatis causa fuit ei apud ægyptios:& aliunde scilicet uenienti:& talem qualem dudum diximus passum calumniam. Mortui sunt etiam eius fratres in ægypto fœliciter conuiuentes:quorum corpora in ebron post mortem reportantes posteri sepelierunt. Ossa uero Ioseph nouissime quando hæbrei egressi sunt ex ægypto in chananeam reportauerũt:sic enim eos coniurauerat ioseph. Horum igitur unusquisq; qualiter se habuerit:q̃busq; laboribus obtinuerint chananeam significabo:causamq; narrabo primitus:pro qua ægyptum deseruisse uideantur.

De oppressione filiorum israhel in ægypto per pharaonem:& de natiuitate moysi quem educauit filia pharaonis:& adoptauit sibi ĩ filium:& de sacrorꝝ scriba q̃ uoluit iterficere puerum cõculcantem coronam regis:quā puero rex imposuerat. CAPI. VI.

ÆGyptiis siquidem delicatis:& desidiosis in labore existentibus:& aliis libidinibus ualde subiectis:etiam propter amorem lucri contigit ut pessime circa hæbreos inuidia eorũ fœlicitatis afficerentur. Videntes enim israhelitarum genus augeri:& propter uirtutẽ & laboris ingentium diuitiarum affluentia ualde nobilitatos:cõtra se eos augeri suspicabantur: oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum quæ meruerant per Ioseph:regnoq; translato ad aliam domum:crudeliter opprimentes israhelitas:studebant eis uarias inferre miserias. Fluuium nāq; eos per multas deriuationes diuidere:murosq; ciuitatibus edificare & fossata circunducere: ut eas inundare fluuius non ualuisset:& piramidas edificare: præcipiebant ut nostrum hoc modo genus attererent. Omnes artes ergo efficientes:& in laboribus assueti quadringentorum annorum tempus in his miseriis extiterunt:eratq; hæc iter eos pugna:ut ægyptii quidem laboribus uellent israhelitas expendere:illos uero meliores semper eorum se præceptionibus exhiberent. Dum uero in his essent rebus utriq;causa pro qua potius studerent in exterminatione generis nostri semper ægyptiis huiusmodi fuit. Quidam sacrorum scriba:cum sint experti de futuris prædicere ueritatem:enunciauit regi pariendum quendam illo tempore inter israhelitas:qui humiliaret quidem ægyptii principatum. Augeret autem suo cremento israhelitarum genus:uirtuteq; transcenderet uniuersos:& gloriam in perpetuum memorabilem possideret. Cuius consilio iussit ut omne masculinum quod ex israhelitis nasceretur:iactantes in fluuio consumerent. Custodientesq; conceptus mulierum hæbrearum:& partus earum obseruare præcipiẽs ægyptias obstetrices. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi:quas propter cognationem credebat regis non transcendere iussionem. Eis autem qui contẽnerent hoc præceptum: & partũ earum occulte saluare præsumerent:perimi cum sua generatione præcepit. Hanc ergo illi sustinebāt crudeliter passionem:& non tantum dolentes q̃ filiis priuarentur:aut quia dum parentes essent

ad perditionem filiorum sibi nascentium ministrarent: sed etiam ex illa cogitatione qua eorũ de-
leretur genus: quando quidem nati eorum necabantur: ipsi uero paulatim redigebantur ad nihilũ.
Et illi quidem erant in illo malo iacentes: contra dei uero uoluntatem nemo poterat præualere &
si innũeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quem prædixerat ille sacer scriba: latenter regia cau-
tela nutritus est: & uerax in his quæ per eum facta sunt ille qui prædixit inuentus est: qđ hoc mo-
do gestum ẽ. Amaramis unus hæbreorum nobilis: cum metueret pro cuncta gente: ne defectio in
nutrienda iuuentute proueniret: & grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret: dũq; in hesitatiõe cõ-
sisteret: ad dei supplicationem conuersus est rogans: ut aliquam miserationum haberet: qui in nul-
lo eius religionem præuaricasse uiderentur: daretq; eis rerum libertatem: pro quibus illo nati af-
fligebantur in tempore. Deus autem misericordiam eius habens: & ad supplicationem aures incli-
nans: astitit ei per somnium: & nequaq̃ eum desperare de futuris exhortabatur: pietatisq; eorum se
dicebat habere memoriam. Et propterea retributionem esse præbiturum: & dudum quidem eorũ
donasse maioribus: ut ex paucis magna eorum fieret multitudo. Et abraam quidem solum de me-
sopotamia in chananeam uenisse: factumq; locupletem: & inter alia dum uxor eius ad genus pri-
mitus fuisse sterilis: deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuisset filium: & reliquisset isma-
heli quidem & qui ex eo erant arabiam regionem: ceturæ autem filus tragoditen: ysaac uero cha-
naneam. Qui dum meo fortiter pugnasset auxilio: semper uicit. Iacob etiã cõtribulibus fuit igno-
tus: qui deinceps magnitudinem fœlicitatis qua uixit: suis posteris dereliquit. Quo cum septuagi-
ta solũmodo in ægyptum uenientes: ultra sexcenta milia iam estis effecti. Nunc autem me utilita-
tis uestræ & tuæ gloriæ scito prouidentiam cõmuniter habiturum. Is enim puer cuius generatio-
nem metuentes ægyptii: cuncta perdere decreuerunt: quæ ex israhelitico semine generantur: tuus
erit: & disperdet quidem eos qui eius interitum intendebant: nutritusq; mirabiliter: hæbreorũ q-
dem genus ab ægyptiorum necessitate liberabit: eritq; eius memoria quantiscũq; temporibus ui-
xerit uniuersa apud homines: non solum hæbreos: sed etiam alienigenas gentes: me utiq; & alia p-
bente tibi: & his qui de te nascituri sunt. Erit autem ei etiam frater huiusmodi: qui meum habeat
sacerdotium: & ipse & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati. Dum ergo hæc uisio illi ostẽ-
sa fuisset: surgens. Amaramis indicauit hoc iohuel coniugi suæ: maiorq; timor eis alloquio huius-
modi uisionis instabat. Non enim de filio solũmodo esse uidebatur eis formido: sed etiam ꝓ ma-
gnitudine futuræ fœlicitatis. His tamen quæ prænũciata fuerãt a deo: fidem partus præbuit mu-
lieris: qui custodes latuit per conceptus sui silentium: ex eo q; non uehementer ei dolores insiste-
rent. Et tribus quidem mensibus apud semetipsos occulte nutriet infantem. Deinceps autem me-
tuens amaramis ne captus regiæ iræ succumberet: & ipse cum puero deperiret: & dei ꝓuidentiam
excluderet: deliberauit potius hoc modo pueri consulere saluti prouidentiamq; latendi esse hanc
iudicauit. Nam illud erat incertum: eum piculũ imineret nõ solũ puero qui occulte nutriebatur:
sed etiã nutriẽti: deumq; iudicauit oĩum habitur & cautelã: quatenus in nullo q̇ ꝓmiserat eẽt mẽ-
dax. Hæc cogitantes: uas rotundum ex uimine cõplicitũ: uelut alueoli magnitudine præpararũt:
quod sufficeret ut infans spaciose ibi iaceret. Deinde uixerũt illud bitumine: natura eni bituminis
est: ut i uiminalibus uasculis accessit: possit aq̃ coercere. Illic ergo ĩfãtem mittẽtes: & circa fluuium
ponentes: eius salutẽ deo reliquerũt. Et fluuius quidẽ eũ suscipiens deportabat. maria uero pueri
soror matris iussionẽ custodiebat: quo illud uasculum deportaret itendẽs. Tunc itaq; deus osten-
dit: non humana prouidentia: sed omnia quæcũq; uult ipse fieri: effectum optimum protinus adi-
pisci: nec præualere quidem eos qui pro cautela sua alios condemnare nituntur interitu multoq;
studio hoc implere conantur: cum inopinabiliter illi saluentur: & pœnitus de medio malorum in-
ueniant periculorum ereptionem dei solius uoluntate. Tale aliquid ergo circa hunc infantem ge-
stum aperta uirtute dei probatum est. Thermut igitur erat filia regis: quæ dum circa litus flumi-
nis luderet: portari a fluuio illud uas conspiciens: præcepit ut ad se ille alueus portaretur. Venien-
tibus autem qui ad hoc fuerant destinati cum alueo uidẽs infantem ualde gauisa est: propter ma-
gnitudinem & speciem eius. Tãto ergo studio deus circa moysen usus est: ut ab ipsis qui propter
natiuitatem eius decreuerunt interimere genus hæbreorum: alimento & cura dignus haberetur:
iussitq; mulierem adduci. Thermut regis filia: quæ daret infanti mamillam. Quo nõ accedente ad
illius ubera: sed euitante: & hoc in multis mulieribus faciente: masia assistens his quæ fiebant: nõ
ut quasi uideretur ex operibus: sed inter alias astare ait. Frustra o regina has mulieres ad nutrimẽ-
tum infantis uocas: quæ nullam ad eam cognationem habent. Si uero quandam hæbraicarũ mu-
lierum adduci præceperis: puto tanq̃ contribulæ suæ poterit ubera excipere. Cũq; putaretur be-
ne dixisse: iussit: hãc ire ut aliquam quæ lactare eum possit adduceret. Illa uero accepta huiusmo-
di potestate: reuersa est: agens matri soli cognitum; infansq; grate quodammodo accessit ad eius
ubera: & supplicante regina commissum est ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui se-
cundum euentum rerum nomen impositum est: eo q; de flumine sit saluatus. Aquam enim ægy-
ptii moyses uocant: uero saluatus. Componentes itaq; hæc ex ambobus: moyses ei nomen impo-
suerunt: idest ex aqua saluatus. Et erat indubitanter secundum dei proloquium prudentiæ ma-

gnitudine & laboribus sapientũ hæbreoꝝ nimiũ idustrius. Huic igit̃ abraam pater septimus erat. Erat. n. iste filius amaramis; q̃ fuit de patre chaath: q̃ natus est de leui. Leui uero de Iacob q̃ fuit ex Ysaac filio abraã. Erat aũt ei sapia nõ ꝑ ætate cõcessa: sed sua mẽsura multo supior: & seniorẽ huius rei facultatẽ in ĩfantia demõstrabat: maiorẽq; spem actio eius iã tunc q̃ uiri pfecti gerebat. Et cum trimus fuisset effectus deus mirabiliter eius staturæ eleuauit spaciũ. Nã quantũ ad speciem nullus erat ita seuerus: ut uidens moysen: eius pulchritudinẽ non amaret: multisq; contigebat dũ eũ cernerent ꝑ plateã ferri: ut conuerterent̃ qdẽ ad aspectũ pueri: & ea in q̃bus uidebant̃ studium acre desererẽt: delectati potius eius uisiõe. Erat enĩ in eo multa infantulis gratia: & excellẽter decenterq; circa eũ existẽs: retinebat ĩspiciẽtes. Hũc ergo cũ talis eẽt: thermut sibi filiũ adoptauit: dũ sobolẽ legittimã nõ hẽret. Et cũ aliquãdo eũ portasset ad patrẽ: ostẽdit eũ q̃si de successiõe nõ cogitaret: sed uolũtate dei ꝓpriũ filiũ nõ hẽret dicebatq;. Nutriui infantẽ forma diuinũ: & prudentia ualde fortissimũ: mirabiliterq; de fluminis gratia cõdonatũ: quẽ meũ qdẽ filiũ eẽ decreui: tui imperii successorẽ. Hæc dicẽs: posuit in manibus patris ĩfantẽ. Ille uero sumẽs eũ: & ad pectus applicans ꝑ amorẽ ꝑ filiæ gratia iposuit ei diadema. Moyses aũt cõuoluẽs illud ꝓiecit ĩ terra: quasi ꝑ ĩfãtiã cõculcauitq; suis pedibus: qđ regi auguriũ ferre uidebat̃. Cõrẽplatꝰ ãt ille sacer scribaq; eius natiuitatẽ ꝑdixerat: ira futuꝝ ad humiliandũ principatũ ægypti: impetum fecit ut eum occideret: & terribiliter clamans ait. Hic est puer ille o rex quem deus nobis occidendum ostendit: ut de cætero timore careamus. Testimoniis enim ostẽditur quia tum inuasurus est principatum. Isto nãq; perempto: ægyptiis quidem eius timor tolletur: hæbreis autem spes confidẽtiæ quam propter eũ habere creduntur auferetur. Quod cum dixisset: uix præualebat eum abripere thermut: cum etiã rex senior esset ad eius necem: ideo huiusmodi propter prouidentiã salutis Mosaycæ faciente. Alebatur itaq; multa sollicitudine: & hæbreis quidem in eo erat spes optima circa cuncta: suspitionis uero eius crementum generabat ægyptiis. Et cum nullus esset certus: ut uel si occideret rex infantem & cognatum propter adoptionem: aut aliorum quilibet: quid amplius ad ægypti utilitatẽ prodesset: quo iam non metuerent de præsentia futurorum abstinebant omnes ab eius nece.

Postq̃ creuit moyses iniunctum est ei bellũ ethiopicum: ubi copulata est filia regis æthiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiam magnam contraxit ægyptiorum. CAPI. VII.

Moyses itaq; prædicto modo natus & nutritus: & transiens ad ætatẽ perfectam: ægyptiis formam suæ uirtutis ostendit: & ad humiliationem quidem illorum: augmentum uero hæbreorum factum est: ut huiusmodi occasio proueniret. Ethiopes cum sint proximi ægyptiis: negocia sua ĩ eoꝝ regionẽ portabãt: & referebãt egyptioꝝ. Illi irati castrameti sũt: uidicaturi cõtẽptũ: ꝑlioq; cõmisso deuicti: alii ceciderũt: alii uero turpiter domi reuertentes euadere potuerũt. Secuti aũt ethiopes & arbitrãtes defecisse illos: ꝑsumptiõe sua oẽm ægypti prouinciã optinere potius exarserunt: gustantesq; eoꝝ bona: ab eis se nõ abstinebant. Cũq; uicinas partes adeuntibus non præsumerent repugnare: accesserunt usq; ad mẽphis: & mare nulla ciuitate. s. resistẽre præualente. His ergo malis obstricti: ad responsa & diuinationes ægypti ꝯsũt cõuersi: & deo eis præbente consilium: ut auxiliatore uterent̃ hæbreo: iussit rex filiæ ut daret moysen ducem a se constituendum. Illa sacramentis præbitis: ut nihil ei fieret mali: tradidit moysen: ꝑ magno quidem beneficio iudicans eius auxilium: & adnihilans sacerdotes: qui eum uelut hostem prædixerant occidendum: quasi nescientes q̃ aliquando utile foret eius auxilium. Moyses uero a thermut exoratus pariter & a rege: libenter hoc suscepit opus. Gaudebant ergo sacri utriusq; gentis scribæ: ægyptiorum quidem tanq̃ eius uirtute hostes deuincerentur: & moysen ipso dolo com primerent: hæbreorum autem tanq̃ hæc eis occasio foret: ægyptios omnino diffugere: quo moyses eorum dux esset. Ille anteq̃ hostes cognoscerent eius inuasionem sumẽs ducebat exercitum: nõ per fluuium iter faciens: sed per terram. ubi sapientiæ quoq; suæ mirabile fecit indicium. Nam cũ terra ualde sit seua iter agentibus: propter reptilium multitudinem: quia illic hæc omnia nascũtur: ita ut ẽt quæ apud alios nõ sunt: sola illa terra nutriat uirtute atq; malicia: & aspectu solito differentia: quorum sunt aliqua etiam uolatilia: ut cum de terra nocere nequeant: superuolando non prouidentes occidant: pro cautela exercitus & itinere eorum innoxio: hoc mirabiliter adinuenit. Plectas ex papiro fecit in modum arcarum: easq; complens de hibicibus secum portabat. Hoc autem animal serpentibus inimicum est: fugiunt enim eas aduenientes; & cum se celare uoluerint: uelut flatu ceruoꝝ ab repte deuorant̃. Hibices ualde sunt mansuete: & generi tantum serpentino feroces. Et de his quidẽ ꝑtereo nũc scribere: nõ ignorantibus græcis quale sit genus hibicis. Dũ uero ad terrã nutricẽ bestiaꝝ uenissent: per eas ut dixi naturam serpentũ expugnabant: eisq; uelut aduersus hostes utebantur. Hoc ergo modo iter agens: anteq̃ ethiopes agnoscerent superuenit: & cum gressus cum eis pugna deuicit: spẽq; quã habebãt contra ægyptios & eoꝝ ciuitates abstulit: ibatq; subuertens omnia: & terrã ethiopũ maxima uirtute deuastabat. Tunc pro foelicitate alias ꝑ foelicitatẽ moyseos cum de labore suo gustassent: ægyptioꝝ exercitus fatigationẽ minime sentiebat: tanquã præter eum seruitutem & nouissimum subuersionis periculum potuissent ægypti sustinere. Post hæc aũt insequentibus ægyptiis cunctos ethiopes in Saba ciuitate regia ethiopiæ:

quã postea cambises meroinde nominauit a sororis suæ nomine obsidebatur. Erat enim inexpu-
gnabilis locus ille cũ & Nilus circũdaret eũ & circũcluderet:& alia flumina astabus & astabusras:
fluctus difficiles obiicerentur eis:qui illic transire tentarent. Ciuitas enim interior existens habi-
tabatur:ut insula muro circundata uallo fortissimo:& contra hostes quidem ꝓpositus habet flu-
uios. Fossata uero grandia inter muros & flumina sunt:quatenus inundari nõ possit ciuitas: aquæ
illic uiolẽtia deportata;hæcq; res illa flumina transeuntibus difficilẽ faciebát ciuitatis inuasionem.
Cum ergo grauiter ferret moyses segnitiem exercitus:quãdo hostis nequaq̃ uenire præsumeret
ad manus tunc aliqd tale prouenit. Tharbis filia regis ethiopũ fuit. Quæ dũ moysen circa muros
exercitũ applicãtẽ:fortiterq; uideret pugnãtẽ eius efficaciam expiẽtiaq; mirata:& desperantibus iã
pridem ægyptiis:libertatis auctorẽ eum extitisse bonos suæ euentus fœlicitatis existimãs: ethio-
pibus.f.exultãtibus:i his quæ circa eos gesserãt.eũq; tũc periculis ĩherere cõspiciẽs ĩ amorẽ eius ẽ
lapsa crudeliter. Et cũ passio ꝓualeret:misit ad eũ fidelissimos seruoꝶ:ut ei de nuptiis loquerẽtur.
Illo uero sermonem eius suscipiente:ut traderet ciuitatem:præbitisq; federibus:ut & uxorem eam
duceret:& ciuitatem obtinens:nequaq̃ pacta transcenderet:effectus uerba præuenit:& post necem
ethiopum gratias agens deo moyses:nuptias celebrauit:& ægyptios in propriam terram reduxit.
Illi uero ex quibus saluabãtur a moyse:ex his odium aduersus eum habebant:& feruẽtioribus ad-
uersus eum consiliis utebantur arbitrantes:non propter bonos actus eum in ægypto ita creuisse:
innocueruntq; regi:quid de facta cæde prouenerit. Ille itaq; apud se industriam uiri continuit: in-
uidia uero ducatus moyseos:& oppressionis suæ formidine tactus:compulsusq; a sacris scribis:ni-
tebatur in moyseos cæde grassari.

Moyses cognitis insidiis regis ægypti latenter effugit & ueniens in madiã: habitauit cum ra-
guele sacerdote:cuius filiam accepit uxorem. CAPI. VIII.

QVi dum cognouisset insidias eius:latẽter effugit:& itineribus obsessis:ꝑ desertũ fugam
expleuit. Cũq; ei ciboꝶ esset iopia:uiribus tolerantiæ præualebat:ueniensq; ad ciuitatẽ
madian circa mare rubrum positã:cognomẽ habentẽ ab uno filiorũ abraã de cethura
progenito sedens sup quẽdã puteũ:ex labore atq; miseria quiescebat existente meridie:
nõ ꝓcul a ciuitate. Quo ei actus accessit huiusmodi ex usu prouĩcialiũ cumulũ eius uirtutis ostẽ-
dens:& occasionẽ ad meliora ꝑbens. Nam cũ sint loca iaquosa ꝑcedebant pastores ne forte a pu-
teis aquæ exhaurirẽtur ab aliis:& oues potu necessario priuarentur. Astiterũt itaq; tũc ad puteum
septem uirgines sorores:raguelis filiæ sacerdotis:qui multo honore apud prouinciales habebat.
Quæ gregum patris curã agẽtes:eo q̃ hoc ministeriũ etiã mulieribus regionũ sit trogolidarũ:suf-
ficientem aquã de puteo leuauerũt:expectantes ut greges suos abundanti irrigatione satiarẽt. Su-
peruenientibus uero pastoribus & uirgines expellẽtibus:ut aquã ipsi occuparent. Moyses crudele
iudicans puellas despicere iniusticiã patiẽtes:uiolẽtiaq; uiroꝶ sinere potiorẽ q̃ uirginum:illos qdẽ
ꝓhibuit uiolẽtos eẽ:uirginibus autem opportunũ præbuit adiutoriũ. Quæ beneficio ĩperato:ue-
nerunt ad patrem:iniuriamq; pastoꝶ narrantes:& solacium sibi præbitum peregrini rogabant ne
eius beneficium esset uacuum:ne retributione debita priuaretur. Ille autẽ & filias approbauit cir-
ca benefactorẽ ita studẽtes:& Moysen ad uultũ suum iussit adduci:iustissimæ gratiæ ꝑmia meri-
tuꝶ. Cũq; uenisset & filiaꝶ testimonium ei de suo solacio declararetur:eius uirtutem admiratus:
non fore eius auxiliũ sine bona repẽsatiõe dicebat:sed idoneũ se ad reddẽdã gratiã: ita ut magni-
tudine repẽsationis:mẽsurã possit trãscẽdere benefacti. Fecitq; eũ quasi filiũ:& unã filiarum ei de-
dit uxorẽ:grægũq; suoꝶ in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio:eum uoluit habere cu-
ram & dominum. Et moyses quidem dum hæc impetraret a gechegieth alias theleo:hoc enim co-
gnomẽ erat ragueli:degebat ibi pascendo eius græges.

De rubo q̃ uidebat moysi q̃si arderet:q̃ tamẽ nõ cõburebat:ubi audiuit mãdatũ diuinũ ut re-
uertens in ægyptum:liberaret filios israhel de oppressione ægyptioꝶ. CAPI. IX.

POst hæc autẽ tempora dum pasceret grægẽ ĩ mõte q̃ uocatur syna: ducebat oues qui
mons est excelsus:& ad pasturas egregius optimas herbas habens. Hic dum eẽt opinio
habitare deum:primitus nemo pascebat:qa pastores illic minime ambulare præsume-
bant quo tamẽ prodigium ei mirabile nimis apparuit. Ignis nãq; depascẽs rubi uiridi-
tatẽ:eiusq; florẽ trãsit ĩnoxius:fructiferosq; ramos nullo ĩcẽdio dissipauit. Cũq; flãma uehemẽs &
uelocissima eẽt:ille etiam ipsam uisionẽ ĩopinabilẽ formidatus obstupuit:& potius dũ uocẽ ignis
emitteret:& noĩe eius uocaret uerbaq; facere uideretur:quibus etiam eius fiduciam præsumentis
ad loca accedere ubi nullus hominũ primitus ambulasset:eo q̃ esset diuina redarguit eiq; suasit:
ut procul ab igne recederet:& ut sufficerent ei quæ uiderat:cum esset bonus uir:magnorũq; pro-
les uirorum nihil amplius indagaret. Prædicatq; ei futuram gloriam & honorem apud homines
ꝑsente deo:iussitq; ut cũ fiducia abiret ĩ ægyptũ:dux & prĩceps futurus multitudinis hæbreoꝶ:
& cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram inqt hĩtabũt hanc fœlicẽ:quã
hĩtauerat pater uester abraam:oĩbusq; adepturi sũt bonis:ad hæc utiq; te eos tuaq; sapiẽtia dedu-
cẽte:iussitq; ut educẽs hæbreos ex ægypto sacrificiũ gratiaꝶ actiõis ueniẽs ad illa loca celebraret.

Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata sunt.Moyses ergo obstupescés ĩ his quæ uiderat: mul-
to potius quæ audierat:uirtutẽ iq̃t tuæ nõ credere domie:quá & ipse colo:& maioribus meis apte
apparuisse nõ dubito:uesanissimú secúdú meá sapiam eẽ puto.Verútamé hesito quéadmodú uir
ignarus & nullius uirtutis idoneus:aut suadeá uerbis:quatenus cognati relinquétes terrá quá núc
habitát.me sequátur ad quá eos ipse deducá : aut uel si ipsis satisfiat:quo potero exigere pharaoné
ut dimittat hæbreos:quoꝝ laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis augetur.Deus auté eú i oi-
bus cõfidere seq; adesse ꝓmittens:& ubi qdé opus eét suasione.uerba ꝑbituꝝ:ubi aút opibus: uir-
tutem ministratuꝝ:iussit ut baculo i terrá ꝓiecto fieret serpés:quo signo crederet ꝓmissa se ꝑce-
ptuꝝ.Hoc dú fecisset:draco cõuolutus repebat spiris igétibus:& táq̃ cõtra se ꝑsequétes suú caput
seuissimú isurgebat:q deiceps factus é uirga.Post hoc uero mittere eú dextrá in sinú ꝑcepit : obe-
diensq; eá cádidá & uelut coloris niuei protulit:post qd tamé ad solitú est reuersa.Iussus iteꝝ aquá
de proximo sumere:eá in terram proiicere:uidit colore sanguineo factam:mirantemq; in his con-
fidere præciebat deus:& adiutorem sibi eú nosse maximú:& signis his ad credendum epud omnes
usuꝝ:dicebatq;:missus a me:secundum mea mandata facies uniuersa.Iubeo ergo te i nullo te tar-
danté:ad ægyptú festinare:die noctuq; laborátem:ne tua tarditas maius tépus faciat hæbreos in ser-
uitute consistere.Moyses auté non diffidens in his quæ diuinitas promittebat:inspectorq; talium
indiciorú:& auditor factus orabat:ut hac uirtute eodem modo expiretur in ægypto:supplicabatq;
ne nominis sui deus noticiá ei celaret:ut dú uoci eius participatus fuisset pariter & aspectu: isuper
agnosceret & uocabulú:quatenus sacrificans noiatim eú adesse hostiis supplicaret.Et deus quidé
ei suá significauit appellationé:quá primitus hoies nequaq̃ uidebátur audisse:de qua mihi fas di-
cere nõ é Moyses itaq; illa signa nõ túc solúmõ:sed semp & ubicúq; contingeret faciebat.Ex qui-
bus oibus plus maioré ueritaté signis distribués:deúq; ꝓpiciú & suffragatorem habiturum se cre-
dens:& domesticos se saluare sperabat:& ægyptios malis afficere.

Moyses regressus est in ægyptum secundum mandatum domini:ubi faciens signa & prodigia maxima eduxit filios israhel de ægypto in manu ualida. CAPI. X.

AVdiés quoq; ægyptioꝝ regé pharaoné fuisse defúctú:sub quo ipse defugerat:petiit ra-
guel ut eius ꝑmissu pro utilitate cognatoꝝ iret i ægyptú:sumensq; Sephoram uxorem
filiá raguelis:& filios quos habebat ex ea Gersan & eliezer:tetédit ad ægyptum.Nomi-
nú uero horú gersa quidé hæbrea lingua significat in terra peregria.Eliezer aút q adiu-
tore patrio deo usus:ægyptios effugisset.Cú uero uenisset iuxta mõté:frater Aarõ deo iubéte oc-
currit ei.Cui moyses significauit quæ in monte contigerunt:pariter & diuina mandata. Procedé-
tibus autem eis:occurrebant nobiles hæbreoꝝ eius præsentiá cognoscentes.Quibus moyses quõ
uerbis suadere non poterat:signa sibimet ostensa monstrabat.Illi stupore eorum quæ inopinabili-
ter inspiciebant:omnino credebant:& ex omnibus erát in spe maxima cõstitutũ:deo scilicet eorú
prouidéte securitatem.Dum uero iá obediétes haberet hæbreos moyses:ꝑmittens secutoros se q̃
iuberet:libertatéq; respicere:uenit ad regem illú q nuper suscipat principatú:& in quocúq; iuuerat
olim ægyptios ab ethiopibus compssos:cú fuisset eorú direpta prouintia declarauit:& quia mili-
tia & laboribus magnis usus táquá pro suis:post diuersa pericula non dignam retributionem ac-
ceperit intimauit:pariter etiam quæ illi in monte syna contingerant:deiq; uoces: & signa singula
ab eo monstrata propter fidem rerum decenter exposuit:rogauitq; ne discedens i his:impedimé-
tum faceret dei uoluntati.Deridéte uero rege:moyses:ope fecit:ut conspiceret signa quæ fuerant
in monte syna monstrata.Ille ergo dedignatus:illum quidé malignissimú appellauit:& prius ægy-
ptiorum fugisse seruitium:& nunc pro seditione alias seductione remeasse:& prodigiotum opus
stuporéq; factú magicarum artiú appetisse remedia.Cúq; hæc dixisset:iussit sacerdotes easdé quas
ille facere uisiones:táquá ægyqtii etiá in hac disciplina sapiétes existerét:& quasi non solus moy-
ses peritus esset rerum quas ipse per deú possit explere:ut qd erat ualde mirabile:si etiam ab aliis
fieret ostenderetur:quomodo humana doctrina constaret.Et ponentibus illis uirgas:dracones fa-
cti sunt.Moyses autem nõ expauit sed ait.Nec ego quidé o rex ægyptiorum despicio sapientiam:
sed tanto melius hæc a me q̃ horum magica arte sunt facta:quanto humanis diuina esse constat
meliora.Ostendam uero non artibus magicis:nec errore:sed subsistere ueritate:quæ mihi sút dei
prouidentia & uirtute patefacta.Cúq; hæc dixisset:proiecit in terram uirgam:iussitq; eam ut ĩ co-
lubrum uerteretur.Illa obediens etiam ægyptiorum uirgas quæ uidebantur esse dracones deuo-
rauit:assiliens donec consumeret uniuersas.Quá in suo scemate redeuntem:sumpsit denuo moy-
ses.Rex autem nihil maius in hoc actu se uidisse simulauit:sed iratus:& in nullo eum præferri di-
cens ægyptiorum sapientiæ & integritati iussit ei qui super hæbreos uidebat esse constitutus ut
nullá eis præberet requié:sed maioribus q̃ prius eos malis affligeret.Ille ergo cum prius eis præ-
beret paleas ad lateres:nihil ulterius dedit:sed die quidé opibus eos faciebat affligi:nocte uero pa-
leas congregare.Cum eis duplex hoc malum existeret:& erúna per illum crudelior instituisset: ille
neq; minis regis fatigatus est neq; increpationibus cessit hæbreoꝝ:sed animam suam cõstituit ad
utraq;:ut & laboraret:& libertatem cognatus acquireret:ueniensq; rursum ad regem suadebat ei

ut dimitteret hæbreos ad mōtē syna:sacrificaturus deo.Hoc ei præcepisse dominum dicebat:& in nullo contradicendū illius iussioni exorabat:deūq; propicium fore cunctis:si eos dimitteret egredi ne prohibēdo illos sibimet reputaret paciēdū quæcūq; patiunť qui præceptiōibus dei cōtradicūt:quando eis qui iram in se cōmouerint diuinā in omnibus obuiunť aduersa.Ex quibus utiq; neq; terra:neq; aer suauis existit:nec soboles eoꝝ naturali modo progrediť : sed inimica omnia & aduersa sentire ægyptios edicebat:& hæbreoꝝ populum abire ex illorū prouícia etiam illis nolētibus affirmabat.Rege uero moyses despiciente sermones:nullāq; conuersionem sui ad talia faciēte:passiones pessime quas singulas explanabo ægyptios inuaserunt:nec prius flectebātur quā eoꝝ experimenta perciperent simul & quia uellet deus moysen in nullo eorum quæ prædixerat monstrari mendacem:& quia prodesset hoībus:ut discerent obseruare & facere ea:in quibus non posset offendi diuinitas:ne ad iracundiam conuersus:in eorum iniquitatibus ulcisceť. Fluuius enim eis sanguineus dei uoluntate profuit:& qui bibi non posset:cū fontem aquarum aliū nō haberēt: nō colore solūmodo talis erat:sed etiā se cōtingētibus doloris amari gemitū inferebat:eratq; talis ægyptiis:hæbreis aūt dulcis & potabilis existebat:licet naturaliter uidereť eē mutatus.In hoc miraculo rex timens.atq; hesitās ꝓpter ægyptos:abire ꝑmisit hæbreos. Cūq; malū fuisset aliquomō releuatū rursus sñetiā permutauit ;nec eos abire ꝑmisit.Deus aūt illo cōtemnēte post calamitatis ablationē & nolente a sua malicia tēpetare aliā intulit ægyptiis plagam.Ranaꝝ nāq; īfinita multitudo eorum terrā late depasta est:plenusq; erat his etiā fluuius:& polluebatur eoꝝ potus:& aīalibus ibi putrescētibus:fetor cūctis noxius exalabat ex aq̄:eratq; cūcta regio huiusmodi malo plena: ebuliētibus ranis & morientibus:quæ etiā domestica eoꝝ habitacula ualde uexabant:dū in cibis sepius inuenirenť & poculis:& in cubilibus eoꝝ inambulantes:fetorq; crudelis erat: & abominabilis: moriētibus ranis ac putrescētibus. Dū his ergo malis ægyptii præmerētur:iussit rex Moysē tollentem hæbreos abscedere. Cūq; dixisset hoc:repente ranaꝝ exterminata est multitudo:& terra simul & fluuius in suam reuersi sunt naturam.Pharo uero mox ut passionibus terra priuata est: oblitus calamitatis illius:rursus retinuit hæbreos:& tanq̄ si plurimas passiones experiri uellet:nequaquam dimisit moysen populūq; discedere:quē prius timore potiusq̄ prudenti animo abire decreuerat.Rursus ergo alterius mali percussione eius fallaciam diuinitas uulnerauit.Pediculorum naq; infinita multitudo ægyptiis pullulauit:ex interioribus ebulliēs:ex quibus mali male cōsumebantur:neq; lauacris: neq; medicamentoꝝ unguentis genus hoc exterminare præualentes. Ob hanc ergo pestē Egypti rex turbatus:metuensq; simul pestem sui populi:licet faute uerecundiā se deuicti uiri putaret habiturum:cogebatur tamē a malo tēperare:hæbreisq; concessit egressionem. Cūq; hoc iterū leuigareť:filios obsides & uxores reuersionis suæ eos relinquere sanciebat. Vnde irritauit potius deum:credens se eius quoq; prouidētiā fallere:sicut moysen.Sed illum latere nō potuit ægyptū puniente propter hæbreos.Bestiis nāq; multigenis & multimodis quorū aspectibus nullus occurrit:eoꝝ prius impleuit regionē:quibus & ipsi consumebanť:& terra agricolarū cultura nudabať. Si quis enim primaꝝ passionū perditionē euaderet:hoc langore & interitu hoīum talia sustinentiū succūbebat. Cūq; pharo neq; sic dei iussionibus obediret:sed uxores qdē abire cū uiris diceret : relinquendos uero filios postularet:nō defuit deo:unde calliditatē eius diuersis malis & maioribus denuo superuenientibus castigaret.Crudeliter nāq; eoꝝ corpora uulnerabanť interius corrupta.Ita passim ægyptioꝝ multitudo consumebať . Rege uero neq; hac plaga remanente grādo uehemens:cū neq; prius in ægypto aer aliquid tale ꝓtulerit:neq; similis apud eos hiemis tēpore descenderet:maiorq; q̄ apud habitatores boreæ partis & septentrionalis aeris rigore deferreť effluxit & fructus earum usquequaq; confregit . Deinde genus locustarū germen quod nō fuerat uexatum grādine deuorauit:ut eis generaliter spes terrenoꝝ fructuum deperiret.Sufficiebat nāq; quēlibet sine calliditate fatuū:etiā ea quæ ꝓdicta sunt mala ad ītellectum & cogitationē utilitatis adducere.Pharo itaq; tantū īprudens quantū malignus sentiens cām:deo tamē cōtradicebat: iussitq; moysē cū uxoribus suis hæbreos abducere: facultatē uero eis deserere:eoꝝ depopulādas domus.Moyse uero nō aequiescēte ita dimitti eos:quos oporteret deo sacrificiū de suis rebus offerre:cum ꝓpter hāc cām multo tēpore morareť:tenebræ ꝓfundissimæ & ꝑtē luminis nō haběres: ægyptiis sunt diffusæ: ꝑ qbus & uisus eoꝝ aeris crassitudine clausi sunt:eosq; mori miserabiliter cōpulerūt.Metuebant enim ne caligīe simul absorbereť. Deīde his excussis post tres dies totidēq; noctes:dum nullatenus pœnitentiā ageret pharo ꝓpter egressum hæbreoꝝ:accedens ad eū moyses ait.Quousq; īobediēs es uolūtati dei: Iube dimitti hæbreos:nō enī poteritis ab his malis eripi:nisi hæc uolueritis īplere. Rex aūt iratus ī his quæ fuerāt dicta:minať eius se caput auferre:si ad eū ob hāc īportunitatē denuo remearet. Tunc moyses nequaq̄ se de his uerba facturū dixit:sed illū ipsum cū ꝓceribus ægyptioꝝ deprecaturū fore:ut hæbrei discederēt. Et ille quidē cū hæc dixisset abscessit.Deus aūt ostēdēs adhuc una plaga feriendos ægyptios:ut dimitterēt hæbreos:iussit moysen præcipere populo:ut sacrificiū paratū haberēt:eēntq; ꝓstructi a decima die xātici mēsis: usq; ad quartādecimā q apud ægyptios quidē parmuthi:apud hæbreos aut nisan uocať ; macedones uero xanticū eum appellant.Et egressuros hæbreos oīaq; portaturos asseruit. Et ille quidē iā

præparatos habens ad egressionem hæbreos:& cõstitutos per tribus ibidem retinebat. Cum auté
instaret quartusdecimus dies: omnes ad egressionem tẽdentes & immolantes sanguinem:domus
proprias ysopi frondibus emundabant. Cunq; cœnassent.reliquias carnium tãquam egressuri cõ
cremauerunt. Vnde hactenus secũdum hunc moré ita sacrificamus.Illãq; festiuitaté pasca uoca-
uerũt:quod significat trãscẽsioné:eo q illa die deus trãscẽdere eos pesté uoluit:quæ scilicet ægy-
ptios uisitauit.Mors eni primo genitorũ ita ægyptiis facta é:ut plurimũ pcerum cõgregari circa re-
galia Pharaoni psuaderét:quatenus hæbreos sub uelocitate dimitteret.Qui uocatũ moysen abire
præcepit:arbitratus:ut si de puintia recederét:iminéré ægyptiorũ castigationem cessare: mulieri-
busq; honorabãt hæbreos:alii quidé ut cinus egrediré tur:alii uero pp̃ter uicinitatis eorũ cõsue-
tudiné.Et illi quidé egrediebãtur:flẽtibus ægyptiis & pœnitẽtiã agẽtibus:eo q fuerit eis sic cru-
deles tẽdebãtq; ad ciuitatem,noĩe licus:quæ tũc erat deserta:ubi babylon postea fabricata est: dũ
cambisẽs ægyptum deuastaret:celeriterq; agẽtes iter ad locũ beelsephon:tertia die ad rubrũ mare
deuenerũt.Et pp̃ter desertũ nihil de terra possent habere cibotũ:fermẽtata farina azimis panibus
ex modico tempore tãtũmodo coagulatis uescebãtur:hisq; triginta sũt usi diebus: longiori enim
tempore eis nõ suffecerũt quæ tulerunt ex ægypto:cum etiam is cibus sub necessitate custodire-
tur:nec ad satietatem eodem uterentur. Vnde ad memoriã illius inopiæ:festiuitaté octo dierũ agi-
mus quæ dicitur azimorum.Omnis itaq; multitudo mulierũ pariter & infantum egressorũ con-
siderantibus inestimabilis erat.Qui uero ætaté habebant aptam ad expeditũ:sexcenta milia fue-
runt:reliqueruntq; ægyptum:mense xantico:luna.xv.post annos.xxx.&.cccc.q̃ pater noster abraã
uenisset in chananeam:post Iacob autem aduentum in ægypto:anno.cc.& quinto.Moyses autem
erat quidem anno iam.lxxx.frater autem eius aaron tribus annis maior extabat.Portabant etiam
ossa Ioseph:dum hæc ille suos filios facere præcepisset.

· Quomodo ægyptii pœnitentia ducti q dimisissent filios israhel:insecuti sunt eos usq; ad mare
rubrum:quod diuisum uirga moysi præcipiente domino:ingressi sunt filii israhel:& sicco uestigio
transierunt illud:ægyptii autem persequentes ingressi sunt post eos:sed reuertẽte mare in seipm̃
suffocati sunt fluctibus. CAPI. XI.

PORRO cum ægyptios hæbreorũ peniteret egressus:rexq; grauiter ferret: tanquã uenefi-
ciis moyseos signa illa facta fuissent:deliberauerunt super eos:irruere.Et sumẽtes arma
persequebãtur:tãquã reuocaturi eos:ubicũq; cõprachẽdissent:nec eos ulterius deo di-
mitterent;seq; contra eos facillime præualere iudicabant:cum & inermes essent illi:&
itinere fatigati.Et a singulis occurrentibus requirentes quo abierent:persequi eum studio festina-
bant licet molesta sit illa terra iter agentibus:non solum expeditis:sed etiam singulariter ambulã-
tibus.Moyses autem per ea loca prouide ducebat hæbreos:ut siquidem pœniteret ægyptios & p-
sequi uellent hæbreos:supplicium maliciæ suæ:& transgressionis indubitanter exoluerent.Per pa-
lestinam uero grauiter ferebat trãsire:propter antiquam molestiam:uolebatq; quolibet modo la-
tere pergens.Confinis enim est ægyptiorum hæc prouintia:& propterea uia quidem ducente ad
palestinam populum non eduxit:per desertum uero multum iter agens:malaq; perpessus innume-
ra:ad chananeam studuit peruenire:insuper & propter mandata dei iubẽtis adduci populũ ad mõ-
tem synã:sacrificium illic oblaturos.Apprehensis ergo hæbreis ægyptii ad prælium parabantur:&
multa uirtute prosecuti:concluserant eos in paruulo quodam loco.Sexcenti enim currus eos per-
sequebantur:& equites quinquaginta milia:& ducenta milia pariter armatorum.Et itinera quidé
clauserunt quibus hæbreos fugere iudicabant:inter rupes intransgressibiles eos & mare clauden-
tes:ubi terminatur mons ex asperitate uiarum:nimis immensus.Et fugã eis penitus amputantes:a
maritima & mõtis cõgressione hæbreos militibus obsederũt:os ipsũ fuge claudẽtes:ut egressum
eis ad cãpestria denegarét.Nõ itaq; tolerabãt obsessionis modũ hæbrei:pp̃ter egestaté necessario-
rũ:neq; fugæ facultaté habẽtes:armisq; priuati qui licet si pugnare uellẽt:eis spes rerum omnium
amissa uideret:nisi semetipsos traderét uoluntati ægyptiorum. His ita factis:moysen in omni-
bus culpabãt:oblitiq; signorũ quæ eis fuerãt a deo p sua libertate mõstrata:usq; ad hoc uenerũt:
ut etiam prophetam qui eis salutis dona promiserat:pro incredulitate lapidibus niterétur obrue-
re:seq; tradere cogitarent:eratq; luctus & gemitus mulierũ & infantum:ante oculos habentium
mortem:montibusq; se & mari claudẽtibus simul & hostibus & fugam nullatenus ex istis inuenié-
tibus.Moyses autem licet esset in eum exasperata multitudo:ipse tamen circa prouidentiam eorũ
non cessabat:sed hæc omnia iactabat in deum:qui eis etiam iam alia quæ prædixerat pro eorum
libertate contulerat:& neq; in hoc reliquendos esse inimicis dicebat:neq; seruituros:neq; peritu-
ros:stansq; in medio ait.Nec hominibus quidem bene conuersantibus circa nos iustum erat non
credere;de dei uero prouidentia uos desperare opus non est;a quo uobis omnia prouenerunt quæ-
cunq; per me ad salutem & libertatem seruitutis uestræ neq; sperantibus promisit:cum potius in
hesitatione sicut putastis uenientes:opotteret nos adiutorum dei sustinere:cuius opus erit etiam
nunc in tali nos difficultate conclusos:ex desperatione sicut uos creditis habituros salutem:& ex
hostibus libertatem:qui fortitudinem utiq; suam circa nos est ostensurus:& prouidentiam factu-

C

rus. Non enim in paruis diuinitas auxilium sui fautoris solet accommodare; sed potius in quibus humanam spem ad meliora non uidet accedere. Vnde tali auxiliatori credentes: cui uirtus est etiã parua grandia facere: & tantarum infirmitatem rerum suo munimine roborare. Nolite ægyptiorum arma metuere: nec quia mare & posteri montes uiam fugæ prohibent; propterea salutis spacia desperare: fient enim uobis hæc quasi campi dei prouidentia: & pelagus conuertetur in terrã. Cumq; hæc dixisset; ducebat eos ad mare ægyptiis intuẽtibus. Erãt enim e diuerso positi: & labore persecutionis affecti; in crastinum differre prælium utile fore credebant. Dum uero moyses peruenisset ad litus sumens uirgam rogabat deum: & auxiliatorem atq; adiutorem inuocabat dicẽs. Neq; tu quidem ignoras quia effugere nobis mala præsentia: nec fortitudine: nec auxilio licet humano: sed tu præbe aliquod salutare exercitui: tua uoluntate ægyptum relinquenti. Tuum est enĩ nos eripere: quia nũc omni spe & cõsilio desolati ad tua solius subsidia conuolamus: & quicquid ex prouidẽtia tua nobis accesserit: quod nos ab ægyptiorum ita liberare nunc possit inspiciamus: ue ociterq; tuam nobis ostende uirtutem: & populum desperatione ruentẽ in peius: ad securitatẽ dignare & ad fiduciam pietatis perducere. Non enim in extraneis sumus: sed tuum quidem ẽ mare; tuus est & mons qui nos circũdat: ita ut hic aperiri te præcipiente: & mare cõuerti possit in terram. Valebimus etiam effugere per desertum: sed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte saluare. Talia siquidem cum orasset; percussit uirga mare. Quod repente percussione scisum: & in se diuisum terram reliquit nudam: ut hæbreis uia esset & fuga. Moyses autem uidens ad destinationem dei & pelagus cessisse eis; propriam terram primus intrauit: & hæbreos diuino itinere facto ꝓpter periculum pſentium hostium sequi se præcepit. Qui delectabantur in hoc: agebantq; deo gratias: ꝓpter salutem quæ per eum ultra modum rationis accesserat: quos iã nequaquã tardãtes: sed cũ festinatione pgentes: uelut sibi præsente deo: uesanos quidem ægyptii primitus iudicabãt: & tãquã ad interminationẽ manifestæ mortis itentos. Cũ uero uidissent eos illesos abire: nullũq; ĩpedimẽtũ eis nec difficultatem aliquã obuiare; persequi eos aggressi sũt: tãquam & illis pelagus ita genũ existeret. Præordinantes ergo equos: ingrediebatur totus exercitus in mare. Hæbrei uero illis se armantibus atq; tardantibus: ad terrã contra positam peruenerunt: sine aliqua passione illos effugientes. Quapropter illi audaciores effecti persequebantur: tanquam nec ipsi aliquid essent passuri: cum nescirent hæbreis proprie factam: & non esse cõmunem uiã. Quæ utiq; pro salute periculum patientium fuisset ostensã: & non propter eos qui ad perditionem eorum accedere festinabãt. Dum ergo ægyptiorum exercitus omnis in mare intrasset: rursum effusum est: & descendens uentotum procella: omnes ægyptios comprehẽdit: ymbresq; simul & tonitrua ualde grauissima e cælo descenderunt: chorusca tionesq; lãpadantes: nihilq; fuit rerũ euenientium per iram dei ad perditionem hominũ qui eis nimie tũc nõ accessit. Nox caliginosa insuper & fluctuosa apprehendit. Et isti quidem ita sũt perditi: ut nemo ex eis relinqueretur: hæbrei uero neq; retinere poterãt gaudium ĩopinabilis suæ salutis: & hostium perditione firmissimæ libertatis: quando defecerunt qui eos seruire cogebant: deumq; sic aperte suum adiutorem inspiciebant. Et illi quidem periculũ ita effugientes insuper & inimicos punitos sic esse respicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminisci: hymnum tota nocte dixerunt. Moyses aũt canticum in deum & laudem gratiarũq; actionem propiciationis eius: exametro composuit. Ego itaq; ut ĩueni in sacris libris ita hæc singula quæq; tradidi. Nullus uero discredat uerbi miraculum: si antiquis hominibus & malicia priuatus uia salutis licet p mare facta ẽ sine uolũtate dei: siue sponte reuelata: dũ & eis q cum alexãdro rege macedoniæ fuerunt olĩ antiquitus resistentibus pamphilicum mare diuisum sit: & cum aliud non esset iter transitũ præbuit eis; uolente deo per eũ destruere persarũ principatum: hocq; confitentur oẽs qui actus alexãdri cõscripserũt. De his itaq; sicut placuerit cuilibet estimet. Postea uero armis ægyptioꝝ pfluctus uiolentia uẽtoꝝ allatis: exercitui hæbreoꝝ: moyses & hoc arbitratus dei pmissiõe factũ: ut neq; armis egerẽt: hæc exiit colligẽs: hæbreosq; his muniẽs: duxit eos p desertũ ad montẽ syna: illic imolatus deo: & p salute multitudĩs hæbreoꝝ ut dictũ fuerat munera redditurus in pace.

Incipit tertius liber antiquitatis iudaicæ.

Quomodo moyses populũ ex ægypto sumẽs duxit ad mõtẽ syna: multo itinere fatigatũ. CA. I.

IGitur inopinabiliter hæbreos tali salutem donatos grauiter iterum cõtristabat: dum syna ducerentur in montem: essetq; regio ualde deserta: & necessariis alimẽtis egena: & aquæ difficilis: quæ non solum ut præberet aliquid hominibus indigebat: sed etiam nec aliqua animalia ut aleret erat idonea. Est enĩ sterilis nullusq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiusmodi siquidem regionem necessarie properabant, unde quando irent ad aliam non habebant. Portabatur autem aquæ ex locis iam transactis duce iubente: & ea expensa ad effodiendos puteos cum labore propter terræ duriciã accedebãt: & cũ ĩuenirẽt erat inoptabilis, sed amara simul & parua. Hoc itaq; modo facientes circa meridiana iter: uespere uenerũt in locũ quẽ ꝓpter aquæ maliciã mar nominauerũt. Amaritudo enĩ hæbraica lĩgua sic dicitur. Ibi fatigati itineris uiolẽtia: & idigẽtia q; ciboꝝ q eis de-

iecerāt omnino mǽrerunt. Erat ibi puteus ualde durus: qui nec sufficere quidem tāto exercitui poterat: paruā tamē eis cōsolationem præbebat: q in illis locis fuisset inuentus. Audierant enī ab exploratoribus: quia nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa siquidē aqua amara grauiter non solum hoībus: sed etiā subiugalibus existebat. Videns itaq; moyses populū ī angustia cōstitutū: & simul causam cui cōsultan nō poterat: neq; .n. inimicus erat hostis: quatenus uim īferenti de necessitate potuisset sua fortitudine resistere. Et dū isto mō eoꝝ deficeret uirtus: īfātiūq; & mulierū multitudo debilior: nihilq; prodesset doctrina uerborum: calamitatem omnium suam moyses propriā faciebat. In unum itaq; cōcurrebant: eiq; cuncti īstabant: mulieres quidē ꝓ paruulis: uiri autē pro semetipsis ne eorum utilitatem sperneret: sed eoꝝ saluti quocūq; ordīe ꝓuideret. Ad hoc ergo cōuersus est: ut solūmodo deo supplicaret: ut aquā ex malicia præsenti cōuerteret: eāq; illis potabilē cōdonaret. Et cōcedēte deo tātam gratiam: sumēs sūmitatē uirgæ quā in præsenti gerebat diuisit ꝑ medium: & in longitudine ipsam īcisionē faciens: deinceps iactauit in puteum: satisfaciēs hæbreis: eo q deus eius orationes audisset: & promisisset aquam se eis qualē cōcupiscerēt ꝓbiturū: si tamen iussis eius nō segniter sed promptissime ministrarēt. Illis uero dicētibus qđ uellet se facturos: si aqua cōuerteretur in melius: iussit eos qui iuuētute ualebāt haurire dicēs: q priut effusa plurima q ultima remaneret aqua possit eis eē potabilis. Illi qdem laudauerūt dictum: & aqua frequentibus contusionibus exercitata: purgataq; facta ē potabilis. Hinc itaq; castrametati: uenerunt in helim: quæ procul quidē bona uidebatur aspectu. Habebat enim palmarum arbores. De ꝓximo aūt maligna cōprobabatur. Nā palmæ illæ septuaginta non amplius erāt īcrescibiles: nec multum eminētes a terra: ꝓpter aquæ iopiā: quia dum eēt locus oīs harenosus: neq; eis ex duodecim fōtibus humectatio quedā: aut ad rigādum spes utilis habebatur: sed dum germinare non possent: steriles erāt īdubitanter & paucæ. Cūq; ꝑ hatenā discurrerēt: nihil eis occurrebat: uel si paucum aquæ in manibus sumerent: inutile inueniebāt atq; cenosum. Fructum uero ferre erant ille arbores nimis inualidæ: propter aquæ ut dixi sterilitatē. Pro hac ergo causā culpabant ducē: clamabātq; suā eē miseriam: expmētūq; maloꝝ ꝑ eū se pati dicebant: triginta dierū ambulātes uiam. Quæcūq; .n. portabant cōsūpserant: & nihil pœnitus īueniētes: erant in desperatione rerum cūctaꝝ. In ꝑsenti nanq; malo aīum habētes & nō recordātes quāta eis fuissent a deo & moyseos uirtutē sapiētiaq; collata: irascebātur aduersus ducē: & lapidare eū simul aggressi sūt: quasi ipse causā tātæ calamitatis existeret. Ille uero ita multitudine ꝓuocata: & cōtra eum amare commota: de deo confidens: & consciētia pura prouidentiæ suæ: quā gerebat contra contribules suos: semetipsum dedit in mediū: & cōclamantes atq; ad lapides manus habentibus: cum esset ille aspectu gratissimus: & ad loquendum multitudinem suasibilis: mitigare cepit iras eorum: neq; eis priorum beneficiorum obliuionē habere poscebat: propter recordationem malorum præsentium: nec quia nunc laborarent ideo deberent perpetua dei munera proicere: quorum iam magna & inopinabilia meruissent. Sed sperare potius etiā de præsenti anxietate se dei ꝓuidentia liberādos: qui eoꝝ uirtutē probare uellet: si haberent tolerantiam: & animo bono præcedentia retinerent. Quia si non ad illa bona ꝓpter præsentia mala respicerent: exercerētur in malis: & arguerentur non esse boni. Neq; circa patientiam: neq; circa priscorum bonorum memoriam: cum ita deum eiusq; uoluntatem cōtemnerent: ꝑ quā ægyptum reliquissent & ita circa eundem ministrum eos affecti esse uiderentur: cū in nullo fuisset mentitus de quibus dicendum aut faciendum dei mādato iuberet. Enumerabat igiť oīa: quēadmodū perempti fuissent ægyptii qui eos contra domini cōpresserant uolūtatē: & quēadmodū idē fluuius illis quidā sanguineus esset: ipsis uero potabilis atq; dulcis: & quomodo ꝑ mare ne lōgius fugiētes nouā uiā aggressi ipsi quidē ex illo saluati sūt: inimici autem eorum prorsus absorpti: & quia dum arma non haberent: etiā hoc eis deus abūde præbuerit: & alia quæcūq; ad perdendos inimicos: ipsosq; saluandos necessaria fuissent: eis ultra spē uirtutis suæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præsenti de eius prouidentia desparare: sed sine iracūdia sustinere: & cogitare eius auxilium non quidē tardū eē: sed ideo nūc differri ut uos hac difficultate probet utiq; credentes deum non per defectum esse segnē: sed pro experimento uirtutis uestræ & desiderio libertatis: & cognoscat utrū & ciboꝝ inopiam: & sterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre possitis: an seruire potius eligatis: sicut iumenta dominantibus sibi: & eis qui ꝓpter ministeriū suū hæc pinguissime uirtute consueuerunt adiciens super hæc: dicebat non se tantū de sua salute metuere: quādo utiq; nihil mali pateretur: si morireť iniuste: sed potius ꝓ illis cogitare: ne ꝑ lapides quos mitterēt sup eū deū iudicarētur cōtēnere. Sic itaq; mitigauit illos: & ab impetu lapidationis abstinere fecit: & ad pœnitentiā sceleris cōuertit: dicēs eos nō hoc rationabiliter: sed necessitate fecisse: cogitauitq; oporteret ad diuinā supplicationē precesq; ueniret. Et ascēdens quēdā scopulum: deposcebat: ut questum populo auferret deus: & eos ab inopia liberaret: in ipso enim esse salutē suā: & nullo alio: atq; cōcederet ueniam his quæ in præsenti fuerant necessitate populi gesta: cum generi hominum res oportunæ prouenientes: & difficile placeāt: & eius accusatio sit amica. Deus autē: & prouisuꝝ se cōpromisit: & occasiones eorum desideriis præbituꝝ. Moyses uero a deo hæc audiens descendit ad plebem. Illi cum uiderent eū promissionibus lætum: a mesticia ad hilaritatem

conuersi sunt;stetitq; ille in medio:uenisse se a deo dicens:& portare eis pro hesitationibus præ-
sentibus libertatem.Et post paululū ortigiaræ alias ortigometræ multitudo quas præcipue nu-
trit sinus arabicus:transcenso medio mari superuolauit; & post laborem uolatus quasi ad terrenā
requiem descendit inter hæbreos.Illi ergo tanq̃ alimentum sibi a deo collocatum comprehende-
runt eas.Tunc Moyses ad orationes dei repente conuersus est: qui promissionis suæ cōpleuit au-
xilium.Mox autem post occasionem cibi prioris;etiam secundum eis deus emisit.Extēdēte nanq;
Moyse manus ad orationem:ros descendit ex aere.Cūq; fuisset eius manibus illinitus.Moyses ar-
bitratus est etiam hoc ad cibum eorum a deo fuisse collatum:gustauitq;:& lætus effectus:ignorā-
te multitudine:ymbrem esse credente.& temporis esse pluuiaræ quod agebatur. Ille docebat eos:
q̃ non secundum eorum opinionem ros e cælo descenderet: sed ad salutem eorum cibūq; uenis-
set.Et cum gustaret;fidem credendi præbebat eis.Illi uero imitantes ducem:delectabantur in ci-
bo.Melius enim dulcedinem & delectationem habebat ualde suaué. Simile autē erat aromatibus
præcipuis:& magnitudo eius similis semini coriandri.Festinabāt quoq; singuli colligere uehemē-
ter.Quibus præcipiebatur;ut omnes exequo per dies singulos assaru mēsuram colligerēt;nec eēt
ille cibus in crastinū relinquēdus;hocq; fiebat:ne debilibus colligendi difficultas existeret:uirtu-
te ualentium:& hoc ad necem accederent. Qui tamen plus a præcepta mensura collegissent:nihil
amplius quam labores habebant cum maius nihil illic q̃ assarium inuenirent:& quod remaneret
in crastinū;nulli utilitati proficeret;quando uermes illud & amaritudo consumeret. Sic ergo erat
ille cibus diuinus & inopinabilis:& huiusmodi ultio fiebat ipsarum rerum priuationes seruanti-
bus.Hactenus autem sic rigatur ymbribus locus ille:sicut etiam tunc a Moyse præstandum diui-
nitas misit hunc cibum.Vocant autem hæbrei hunc cibum manna. Manna itaq; interrogatio est
in nostra lingua dicentis:quid est hoc.Illi igitur gaudium in his quæ eis fuerant celitus missa ce-
lebrabant.Quo cibo.xl.annis usi sunt:quanto tempore in deserto fuerunt.Cū uero īde migrassēt:
uenerunt in rafidī: passi nouissimas pro intolerabili siti miserias. Nam cum præcedentibus die-
bus paucam aquæ difficultatem habuissent:tunc omnino comperientes terram inaquosam:in ma-
lis erant:rursusq; irascebantur in ducem.Ille ergo paululum multitudinis impetum deuitans: dei
conuertebatur ad præces rogans ut sicut cibum eis indigentibus præbuit:sic etiam potum daret:
cum peteret eis gratiam cibi non existente potu. Qui donum diu non distulit: sed præbiturum
se moysi tantam aquæ multitudinem unde non possit sperare promisit:iussitq; ut uirga percute-
ret petram quæ ibidem erat apposita:& ex ea sumeret abundantiam rerum quibus egerent. Cu-
rabat enim ut:neq; cum abore potius eis adesset. Hæc ergo moyses a deo sumens ueniebat ad
populum sustinentem & in eum conspicientem:uiderant naq; iam eum de monte descendere.Cū
uero uenisset:liberaturum eos etiam de hac necessitate dicebat deum:donatūq; salutem non spe-
ratam:& de petra eis fluuium manare promissum. Quibus obstupescentibus hunc auditum:si eis
siti & itinere fatigatis necessitas ad hæc fieret:ut petram inciderent:moyses uirga percussit petram;
illaq; scissa:aqua manauit copiosa & ualde perspicua.Illi igitur inopinabile factū mirati sūt.Quod
cum uiderent;iam eis etiam ipsa sitis cupiditas est ablata:bibentibusq;. dulcis & suauissimus erat
potus;& quale donum esse deo donante uideretur. Tunc ergo moysen mirati sunt; qui a deo sic
fuerat honoratus:& sacrificia pro dei prouidentia collata sibimet īpendebat.Declarat autem scri-
ptura in templo reposita:eo q̃ deus prædixerit moysi aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnantes cum hæbreis amalechite & qui cum eis erant deuicti sūt; & israhel præ-
dam hostium perceperunt. CAPI. .II.

CVum uero hæbreorum nomē iam ualde ubiq; diuulgaretur:& de his sermo cresceret:
in timore nō paruo prouīciales erant: & mittentes legatos adinuicem solatia deposce-
bant;ut simul uiros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc instantes:qui go-
bothe petram inhabitant. Qui uocātur quidē amalechite;pugnatores autem maximi
illarum tunc gentium existebant. Quorum quinq; reges inuicem semetipsos: & circūhabitantes
ad bella contra hæbreos rogabant dicentes exercitum alienū & ægyptiorum seruitia fugientem;
sibi inuasiones inferre;nec bonum sibi fore si tale factū despicerent: sed ut antequam eorum for-
titudo ad maiorem tenderet potestatem; & ipsi magis pugnare inciperent confidentes: eo q̃ illis
nullus resisteret:destruendos eos esse cautissimum atq; sapientissimum edicebāt.Et pœnā etiā de
deserto & actibus quos illic gesserāt exigendā:q̃ non ita possit euenire: cum ciuitatibus:atq; bo-
nis eorū manus inicerent. Alii ergo inchoātem inimicorum uirtutē mollire & deicere optimum
esse:magisq̃ iam proficientem prohibere credebant.Alii uero hoc superfluum putabāt.Alii nullā
occasionē eis aduersus se fieri permittebāt.Hæc & his similia per multas prouincias adinuicē le-
gationibus agitantes;delibetauerant aduersus hæbreos bella suscipere.Moyses itaq; cū nihil bel-
li speraret hesitationem & turbam habuit repente prouincialium; & ad congressionem iam præ-
paratam:subitaq; pericula hæbreorum multitudinem perturbabat:quia licet omnium rerū ha-
berent inopiam:peiorem tamen necessitatem pugnandi cum hominibus qui essent rebus omni-
bus bene conditi putabant.Moyses autem consolari cœpit eosq; confidere deposcebat:decretoq;

dei credere quo sæpe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorum hostes existerent: arbitrari exercitũ quidẽ multũ & omnibus armis instructum: sed pecunias: alimẽta: aliasq́ res ĩ qbus solẽt homines confisi pugnare: in auxilio diuino consistere: & sibi per deũ oĩa hæc adesse. Inimicoꝝ uero manũ paruã: inertem: debilem: tanquã nõ fuerint quæ istos habere cõstaret: deo uolente facile superari. Scire autem eos oportere dicebat: qualis eorum auxiliator fuisset in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præsenti quidem bello haberent laborẽ aduersus homines: cũ uero fuerat eis siis & famis inopia: & in montibus atq́ mari periculum: ubi fugam inuenire non poterant: hæc omnia diuino solatio deuicissent. Ergo rogabat eos prõptiores esse: tanq̃ omnium rerum facultas eis esset: ita ut hostibus præualerent. Et moyses quidẽ populum huiusmodi uerbis exacuens: ad prælium conuocauit tribuum principes. Et postea singulos adinuicem. Iuuenes quidem exorabat senioribus obedire. Illos autem ut uerba ducis audirent. Erãt aũt eorũ aĩæ in periculo cõstitutæ: & ad presentia preparatæ sperabantq́ aliquãdo a malis huiusmodi liberari. Iubebãt quoq́ moysen: ut ad bella pꝛiret neq́ tardaret: ne dilatio eorum fiduciam ĩpediret. Ille uero ex multitudine pugnacẽ eligens iuuentutem: super eos instituit iesum naue filiũ de tribu effraim: ualde robustum: & labores tolerare fortissimum: ad cogitandum similis: & loquendũ nimis idoneum qui nosset decẽter deum & moysen colere doctorem pietate: eẽtq́ apud hæbreos aptus. Paucos uero circa aquã constituit. Plurimos aũt totius exercitus circa infantum mulierũq́ custodiam: & tota nocte erãt ꝑparati: quæcũq́ fecerãt arma sumẽtes: & duces proprios intẽdẽtes: tãq̃ ꝓlium aggressuri dum eis ꝑciperẽt. Inuigilabat aũt & moyses Iesum docẽdo: quẽadmodũ exercitum collocaret. Incipiente uero die iã pandit: ut sus poscebat iesum: ne minor inueniretur in ope q̃ circa eũ spes eẽt uniuersorum: gloriam præsentis militiæ in futuris nationibus possessurus. Hæbreoꝝ uero nobilissimos seorsum rogabat: cũctaq́ ꝑiter multitudinẽ exhortabat armatã. Et ille qdẽ cũ ita cõstituisset exercitũ sermonibus & opeꝝ ꝑparationibus: discessit ad mõtẽ: deoq́ similis & Iesum credidit expeditũ. Miscebantur itaq́ hostes: & ĩ manibus erat bellũ: fiduciaq́ & uiribus utebantur in inuicem. Deniq́ donec moyses manus extendebat ad cælum: hæbrei comprimebant amalechitas. Cũq́ laborẽ ex defectu manuũ moyses ferre non posset: qa quotiẽs manus deponebat: totiẽs hæbreos ꝑdere contĩgebat: iussit fratrẽ aarõ & sorores mariæ uiꝝ nomine Vr sibi assistere: eiusq́ manus utroq́ latere cõtinere: & adiuuãtes eũ nõ ꝑmitterẽt laborare. Quo facto hæbrei amalechitas fortiter deuicerunt: & oẽs ĩterissent uiq́ nisi nocte supueniẽte: populus recessisset a cæde. Victoriã quoq́ optimã atq́ ꝑfectã nostri habuere maiores: ĩferentesq́ sibi bellũ uicerunt: & circũhabitantes deterruerunt: abũdãtiãq́ potiti sunt magnorũq́ bonoꝝ quæ suis laboribus hũerunt. Deuincentes nãq́ exercitũ hostiũ: maximas diuitias & publice & priuatim possiderunt oẽs: cum primitus etiã alimentis necessariis indigerent. Fuit aũt eis nõ solum ĩ ꝑsenti: sed ẽt in futuro bonoꝝ cã huius quã ꝑdiximus pugnæ ꝑfectio. Nõ tãtũmodo enĩ corpora hostium seruitio subdiderũt: sed etiã mẽtes: & cũctis circũhabitãtibus post illoꝝ deuictionem affuere terribiles: eisq́ diuitiarum maximũ culmẽ adiectũ est. Nã fugiẽtes inimici: magnam copiam argenti similis & auri reliquerunt in castris: & uasa erea quibus ad uescendum utebantur multamq́ & insignẽ abundãtiam utrarũq́ rerum: idest ornamentorum textilium pariter & armorum: & aliorum quæ præparabantur ad prælium: diuersaq́ iumenta: & quæcũq́ moris est sequi iter agentem exercitũ: prudẽtiaq́ repleti sunt hæbrei ope fortitudinis: & multum desiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus ĩsistebãt: omnia se capere iudicãtes. Huius ergo belli hic exitit finis. Postea uero moyses exuebat mortuos hostium: & arma fugientium colligebat: & hæc uiris pugnatoribus exhibebat: ducemq́ militiæ iesum præconiis attollebat: exercitu testificante cuncta quæ gesserat. Nemo ergo hæbreorum mortuus est: hostium uero tanti: quantos neq́ numero compræhendi possibile est. Pro gratiarum uero actione Moyses sacrificans: altare construit: qđ dei uictoriam nominauit: prophetauitq́ omnes fore perituros amalechitas: nihilq́ eorum in futuro relinquendũ: eo ꝙ cõtra hæbreos in solitudine dimicassent: & nequaq̃ positis ĩ calamitatibus pepcissent. Tunc exercitũ fessũ: cõuiuioꝝ opulẽtia reparauit. Hoc ergo bello cõtra hostes suos post egressus ex ægypto primitus ita pugnauerũt. Cum uero pacificas post uictoriam Moyses hostias obtulisset: fecissetq́ nõ paucis diebus hæbreos cessare post pugnam: ꝑduxit ordinarũ exercitũ: multa nãq́ eis iam copia erat armorum. Et procedens paulisper tribus mensibus postq̃ mouit ex ægypto: uenit ad montẽ syna: ubi ei circa rubum multas uisiones factas fuisse prædiximus.

Quia soceꝝ suũ ietro moyses ad se uenĩẽtẽ ad montẽ syna libẽter excepit. CAPI. III.

QVi raguel socer audiens eius fœlicitatem: libẽter occurrit. Et moyses excipiẽs cũ eo sephorã uxorẽ suã & filios: delectatus aduẽtu eius: facto sacrificio epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubũ qui flammas euaserat: & multitudo quoq́ ꝑ cognatões epulis uescebatur. Aaron ãt sumens raguel & qui cũ eo erãt: hymnos canebant ĩ deũ qui eius salutis & libertatis & egressiõis auctor extiterat. Simulq́ laudabat ducẽ: quasi eius uirtute cuncta eis prospera contigissent. Et raguel quidem preconia multa plebis apud moysen de eorum fortitudine dixit: quia pro cunctorum salute sic laborauerint uniuersi:

Quomodo persuasit ei;ut distribueret populum per millenarios:& cétenarios qui prius inordinatus erat. CAPI. .IIII.

Deinde uidés raguel moysen in re℞ multitudine cõstitutũ:cũctis ad eum eũtibus ut lites decideret postulãtibus:& tantũmodo se iustitiá ípetrare credétibus:si ille eis arbiter iudicaret;eis ení q́ uicebanť leuius esse pdere uidebať p iustitiá moyseos:q̃ uictores sentétiá cuiuslibet auaricia sustinere;tũc eqdé tacuit nolés ípedire uolentibus ducis uti uirtute.Cũ uero qeuisset a turba:sumés eũ solũ seorsũ:dicebatq; eum oporteret facere ; cõsiliũq; dabat quatenus minoré qdé re℞ curá aliis cõmitteret. De maioribus aũt & salute plebis ipse tãtũmodo puideret. Ná ad iudicádũ etiá alios hæbreo℞ dignos íueniri dicebat:cogitare uero p salute tãto℞ nõ queq̃ aliũ nisi moysen posse solũmodo. Sciés inqt uirtuté tuá & q̃lis fueris in ministerio dei ad saluádũ populũ;re℞ arbitriũ cõmitte aliis examinádũ . Tu uero ad solũ dei ministeriũ retine temetipsũ:in cogitádo & regrédo quéadmodũ populũ ab hac possis íopia libetare.Meis ergo cõsiliis utere de rebus humanis:& exercitũ pfecte dispone p dena milia uiros:deíde p mille:ita post hæc diuides eos p quígétos:& rursus in centum:deíde quinquagenos:& iudices cõstituẽs sup eos.Qui p trigĩta rursum diuisi : p uicenos & denos hébunt pprios iudices:eo℞ negocia finiétes.Sit aũt aliqs sup istos unus;uocabulũ a prícipio numeri sumés.Et hi siquidé sint approbati ex oí plebe:boni & iusti;qui diuersis rebus iudicét eos;& si quid é supra & maius: ad maiores ueniat dignitates:qđ uero etiá apud eos difficile fuerit:hoc deducatur ad te . Sic enim fiet utrunq;:quatenus & hæbrei iustitiam impetrare mereantur:& tu solis deo ministrando facias eum exercitui esse propitium.

Quomodo hæc singula fecit moyses socero monente. CAPI. .V.

Haec aũt monéte raguel;moyses libenter excepit:& secũdum eiusmodi dictum fecit:nõ celans cõsiliũ eius;nec suam faciés illius suasioné: sed inuétoré huius rei omni populo manifestãs.Nã in libris suis ragueĺe cõscripsit íuentoré predictæ rei:optimum esse credés ut oíbus notá faceret ueritaté:licet ei soli potuissent præbere gloriá:quæ ab alio sũt inuéta.Factum est itaq; quatenus uirtus moysi potuisset etiá ex hac uolũtate cognosci.Sed de his quidé oportune in scriptura alia declarabimus.Moyses uero cõuocata multitudine:ipse qdem ad monté syna itu℞ se esse dicebat:tanq̃ cũ deo mãsurus:& aliqd ab eo utile pcipiés:ad eos sit remeaturus : illos uero præcepit:iuxta montem tabernacula sua ponere:& uicinitatem dei tenere.

Quomodo moyses ascẽdit in syna mõté:acceptasq; a deo leges:hæbreis dedit. CAPI. .VI.

Haec cũ dixisset ascédebat in mõté syna:q excellétissimus é in illis regiõibus:& pp altitudiné magnitudinis suæ & scopulo℞ pceritate:nõ solũ hoibus íaccessibilis:sed ét q uideri sine aspectus labore nõ possit.Et cũ sermo eét circa eũ deũ hĩtare;terribilis oibus & inadibilis erat uniuersis hæbreis.Siqdé secundũ moysi mãdata tabernacula mutauerũt:& radicé mõtis aphéderũt:eleuátes manus suas ad deũ:tãq̃ cũ pmissiõe bono℞ q̃ eis pmiserat moyses reuerteretur a deo:& festiuitaté celebrantes sustinebãt ducé:purgátes semetipsos alia purgatiõe:nec nõ & a coitu mulie℞ tribus diebus sicut eis ipse p̃dixerat abstinétes:rogabát deũ ut placide susciperet moysé:& dona p̃pararet qbus decetero uiuere bene possint . Vtebanť ergo cõuiuiis opulétis:& ornaméto decéter cũ cõiugibus & filiis abstinebãt:& duobus qdé diebus erãt in epulis cõstituti.Tertia uero die anteq̃ sol oriretur:nubes opuit cũctũ hæbreo℞ exercitum:& locũ ubi tabernacula fixerãt oém circũdedit:& fulgura facta sũt uétiq; uehemétes pluuiá nimiá cõcitátes undiq; ferebanť:& chorusca tiões erãt uidétibus ualde terribiles:& fulgura crebro dimissa :dei p̃setiá oíbus ídicabãt.Et de his qdé unusq́sq; legétiũ sapiat ut uoluerit:mihi uero necessitas é hæc referre sicut in sacris libris scripta sũt.Hæbreos itaq; ea q̃ uisa fuerãt:& clãgor auribus redditus ualde terrebat:etiá sermo quo ferebať qa deus habitaret in mõte:retinebátq; semetipsos in tabernaculis suis afflicti.Sed & moysé ira dei periisse putabãt:& de ipso similia sustinebat.Cũ uero ita cõsisterét: apparuit Moyses lætus & nimis exultás:q & fortitudiné eis abstulit:& de futuro meliora pmisit: serenusq; repéte aer & prius q ante paululũ fuerat cõturbatus:moysé aduenićte reuersus é.Igiť inter hæc cõuocabat populũ in ecclesiá:ut audirét q̃ dixisset deus.Quibus collectis:stás in excelsiori loco unde eũ oés audirét ait ad hæbreos.Deus eqdem sicut & prius ppicius me suscepit:uitá q; uobis pmittés fœlicé:& cõuersationis ornatũ:etiá nũc ipse assistet in exercitu . Eũ siqdé & opa q̃ pp illũ nobis sũt facta cõsiderátes nõ despiciatis ea q̃ dicunť:nec me q hæc dico respiciétes:nec qa per me lĩgua hũana deus uobis loqtur attédatis:sed uirtuté eius cõsiderate :& magnitudiné eius excellétiæ quoq; cognoscetis:& quõ p utilitate cũcto℞ ad me loq dignatus é.Nõ .n. me respiciatis moysen amarami filiũ & iochabel:sed eũ q nilũ p uobis cõuerti fecit in sãguiné: uariisq; plagis domuit ægyptio℞ astuciá q p mare iter nobis ostédit:quiq; cibũ de cælo fecit hesitãtibus aduenire:q potũ de petra estuátibus manare fecit:p qué adá de fructibus terræ marisq; comedit:p qué Noe ex ymbribus é ereptus: p qué Abraá pgenitor noster obtinuit terrá chanaá:p qué Ysaac de senioribus parétibus é editus:p qué Iacob.xii. filio℞ uirtutibus é ornatus: p qué Ioseph ptãtis ægyptiorũ dominus é factus:ille uobis me íterp̃te hæc dignať uerba pferre.Fiát itaq; uobis ama-

billora:quā uxores & filiū. Fœlicē nāq; hēbitis uitā ista seruātes:terrāq; eritis potituri fructiferam sine fluctibus maris:& ,ple filiorꝫ naturaliter nascēdorꝫ:& hostibus ualde terribiles: Ad dei nanq; ego uenīes uultū:īcorruptæ uocis auditor effectus sū:ille ,p uestro gēitore alias genere ſp eius est æternitate sollicitus. Cūq; hæc dixisset:eduxit populū cū mulieribus & īfātibus:ut d cū ipm sibi loqntē de rebus agēdis audirēt ne ulior uideret dictorꝫ uirtus ad aures eorꝫ hūana lingua puenīēs. Oēsq; audiebāt uocē ex alto uenīētē ad uniuersos:ita ut nullū effugeret. Et uerba q dē quæ moyses ī duabus tabulis de reliqt:fas nobis nō ē secūdū unūquēq; sermonē apte depromere; uirtutes āt eorꝫ īsinuabimus. Docet itaq; nos primus sermo:qa deus ē unus & hic solūmō ē colēdus. Secūdus āt iubet:nullius aīalis factā imaginē penitus adorādā. Tertius:ut p deū ī nulla re debeat aliqs frustra iurare. Quartus:ut seruādæ sint septimanæ:& ab oī ope cessādū. Quītus:parētes honorādos. Sextus:abstinēdū a cæde. Septimus:nō adulterādū. Octauus:furtū nō faciēdū. Nonus:falsū testimoniū nō dicēdū. Decimus āt:nullius alieni rei habēdā eē cōcupiscētiā. Et plebs qdē cum hæc audisset pcipiētē ipsū de rebus qbus moyses fuerat locutus:gaudēs ī his q pdicta sūt a cōgregatiōe discessit. Succedētibus āt diebus aduenīētes ad tabernaculū:poscebat ab eo etiā leges sibi a deo debere ,pferri. Ille uero & istas posuit:& de oībus quocūq; mō gerēda forēt reliqs tpibus singula designauit:quorꝫ memoriā oportuno tpe ero facturus. Plurimas āt leget ī alia scriptura disponā seorsū de ipsis expositurus. Igit cū circa eos ita res a gerēt:moyses iterꝫ ī mōtē syna cōscēdit pdicēs hæbreis:eisq; uidēnbus ascēdebat. Cūq; illic tardaret:quoniā .xl. diebus eis abfuit:timor īuasit hæbreos:ne moyses aliqd ptulisset:& īter mala diuersa nihil eos sic affligebat:quā q putarēt se pdidisse ducē. Erat.n. tumultus īter hoīes:aliis qdē dicētibus eū pisse ī bestias īcidētē & maxie illi hæc dicebāt:q circa eū odiū hēre uidebāt:alii uero ad deū eū secessisse narrabāt. Prudētes āt & nihil horꝫ q dicebāt a populo ,p sua delectatiōe alias dilectiōe suscipiētes:sed & bestiis īcidētē pisse hūanū putātes:aut certo a deo trāslatū pp uirtutē ,ppriā uerisimile iudicātes:minus qdē hæc ferre rō faciebat:sed pūle se desolatos arbitrari:atq; tutore qlē aliū hēre nō possēt:uehemēter affligebāt:& neq; oppinari poterāt ī tāta mora uiro bono qd accidisset:neq; sine tristicia aut deiectiōe degere pualebāt:exercitū uero neqq̄ ,pmouere cōfidebāt cū moyses eos pdixisset ibidē sustinere. Cūq; iā qdraginta trāsissēt dies:totidēq; noctes:moyses astitit: nullo cibo hoībus cōsueto participatus:& gaudio apparēs:totū cōpleuit exercitū:,puidētiāq; dei quā circa eos hēret exposuit:simul & ordinē scdm quē uiuētes eēnt hituri fœlicitatē:dicēs ostēsū sibi p hos dies & tabernaculū:qle sibi deus uellet fieri ī quo descēdēs ad eos ipse ueniret:ut ēt migrātes exīde illud portarent:& nequaq̄ ad mōtem syna egerent ascendere:quādo ad eos ipse descēderet deus:ut eorum adesset oratōibus. Fiat inqt tabernaculū mēsuris & opibus q ipse monstrauit:uobis unq; ad hoc opus īsegniter accedētibus. Et cū hoc dixisset:duas tabulas ostendit eis:habentes scripta illa decē pcepta:in utraq; qna. Erat ī ea īscripno manus dei. Illi uero gaudētes in his q uidebant & audiebant a principe:quo possent eū laudare studii sui munificētia non cessabāt:sed deferebant argentū & aurū:simul & es:lignaq; & magnā ualde materiā:quæ nequaq̄ potuisset putredīe uiolari:caprariūq; pilos:& ouium pelles:alias qdē hiacinto:alias uero coccino:alias purpureo flore tīctas:alias albū colorē pbētes:lanasq; pdictis fucatas coloribus & linū byssinū:lapidesq; insertos auro:quibus hoīes ornamēti gratia solēt uti:pecudūq; multitudinē offerebāt pariter. Ex tali nāq; materia tabernaculū fabricatū ē:qd migratū:& p loca diuersa deuectū:nihil differebat a templo. His itaq; a singulis cū magno studio oblatis:supra modū uniuscuiusq; uirtutis: atq; donatis architecto:mandato dei in his constituuntur operibus:quos populus elegerat sibi potestate collata quorum noīa hæc sūt:quæ sacris inscripta libris inueniūtur. Beseleel uiri filius de tribu iuda; & mariæ sororis moysi;& heliphas isamach filius de tribu dan. Et populus siquidem tanto studio ī cūctis rebus obediebat:ut etiam moyses eos suspenderet:dicens sufficere ea q data fuissent. Hoc etiā artifices iā pdixerāt abūdare. Accedebāt ergo ad opus tabernaculi faciēdū:& moyses eos singulā quāq; mensuram secūdum ostensiones dei simul & magnitudinem:quantaq; oporteret fieri uasa sacrificiis ministratura diuinis edocebat. Mulieres autem largitatem suam circa sacra uelamina:& circa alia quæcūq; huiusmodi operibus erant necessaria:pp deū ī ornamento & pciosis lapidibus offerebant. Oībus itaq; in pparatione iā cōstitutis auro:argento:& ere & textilibus rebus: pdicens festiuitatem moyses:& sacrificia pro uniuscuiusq; uirtute facienda:ad instituendum tabernaculi opus accessit:& atrium prius mensus est ita.

De tabernaculo qd fecit moyses in deserto ad honorē dei:ut tēplū esse uideret. CAPI. VII.

Latitudinē quidē qnquagīta cubitorꝫ cētū uero lōgitudinē:tabulasq; ad istar colūnarꝫ statuit ereas qnq; cubitorꝫ habētes altitudinē:ī utroq; latere tabernaculi .xx. p lōgū:p latū uero .x. Anuli tabulis singulis serāti:& capita tabularꝫ argētea. Bases aūt deauratæ & celatæ per circuitū:& ī terra cōfixæ:ptingebātq; funes ab anulis ducti usq; ad capita clauorꝫ æneorꝫ q erant magnitudine cubiti:& p singulas tabulas ī terrā ualide positi:ut ex uiolētia uētorū tabernaculū īmobile custodirent. Cortina uero mollissima ex bysso p oīa undiq; pēdebat a capite tabularū descēdēs ad basem usq; conclusa alias diffusa; & concludēs oēm

per circuitum locum:ut nihil a piete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrii per-
circuitum:quarum uero latus fuit quinquaginta cubitorũ:quod frons erat totius operis:ubi.xx.
quidem cubiti erant aperti:quattuor habentes tabulas in modũ portarum:oẽsq; opere argenti fa-
ctas præter bases erátq; eneæ. Ex utroq; enĩ latere portaꝝ ternæ erát tabulæ cõstitutæ:& pp por-
taꝝ fortitudinẽ incastratæ:& per eas cortina byssina circũibat. Et cũ eẽnt portæ .xx. cubitoꝝ lõ-
gitudine:altitudine uero qnq;:uelũ in eis erat ex purpura:& cocco:hiacĩtho:& bysso factũ multis
floribus & uariis:exceptis animaliũ figuris ornatũ. Intra ianuas aũt aspsoriũ erat eneũ:similẽ ha-
bẽs base:ex quo sacerdotibus manus diluere:pedesq; pfũdere moris erat:& ambitus qdẽ atrii erat
ornatus hoc modo. Tabernaculũ aũt statuit in medio eius loco cõuersũ ad oriẽtẽ:ut mox cũ sol
oriret: in eũ radios suos emitteret. Cuius lõgitudo qdẽ .xxx. cubitoꝝ erat:latitudo uero.x. cubi-
toꝝ habebat spaciũ:& alter qdẽ paries erat australis:alter uero cõuersus ad aqlonẽ:postergũ uero
eius relĩquebat occasus:cuius altitudinem tãtam oportebat ascẽdere: quantam latitudinem esse
constabat. Erantq; tabulæ ex ligno:ex utroq; latere .xx. cubitorum scemate quadrangulo factæ
latitudine quidem unius & dimidii cubiti:altitudine uero quattuor digitorum. Laminæ autem
factæ ex auro erant per interiorem exterioremq; partem: quibus singulis tabulis erant cardines
bini immissi per duas bases quæ erát argenteæ & in suis foraminibus tabularum cardines susci-
piebant. Parietis uero occidentalis tabulæ sex erant quidem alterutris omnes perfectissime copu-
latæ:ut aptissime his cõpaginatis:unus eaꝝ paries esse uideretur:intrinsecus & extrinsecus deau-
rate. Ex lateribus aũt erant tabulæ numero.xx.quaꝝ latitudo habebat mensuram unius & dimi-
dii cubiti:altitudo tertiam partem palmæ:& ita.xxx.cubitos adimplebant. Posterioris uero parie-
tis.viii.cubitos sex tabulæ faciebant:quibus coniunctæ sũt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito fa-
ctæ:quas angulares posuerunt ad instar maiorũ tabulaꝝ. Singulæ uero tabulæ anulos habebant
aureos per exteriores partes eminentes:uelut quibusdam radicibus confixos per ordinẽ: adinui-
cem per circuitum respicientes:& per eos deaurati uectes ĩmisit:unoquoq; habente magnitudi-
nem cubitoꝝ.v.erantq; ad coniũctionẽ tabularũ:intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio ue-
ctis capite:ueluti in modũ cocleæ alias conche:& postergũ parietum in longitudine positorum
unus erat ordo:per tabulas omnes uadens:quo per uncinos utriusq; parietis latera continebantur
incastrationibus factis & ĩmissis adinuicem. Quod propterea sic exquisitum est:ut neq; a uentis
mouerentur:neq; alia causa tabernaculum conturbaret:sed immobile secura quiete seruaretur. In-
trinsecus aũt longitudinẽ eius tripartite diuisit:idest decẽ cubitos ad interiorem partẽ pro futu-
ros distribuit. Quibus dimensis:in medio quattuor tabulas similiter operatas statuit paululum
abinuicem disiunctas ab alterutris quæ sepa|rent.x.cubitos a reliquis .xx. & qd interius erat eoꝝ
aditus uocabatur:reliquum uero tabernaculum sacerdotum erat. Hanc taq; tabernaculi dimẽsio
nem ad instar reꝝ naturæ constituit. Tertia siquidẽ pars eius quæ erat intra q̃ttuor tabulas:quæ
sacerdotibus intransgressibilis uidebatur:uelut cælum dei erat re iq uero.xx:cubiti sicut terra &
mare gressibilis est hominibus:ita solis sacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingressus
erat factus:columnæ stabant ex auro factæ:& eneis basibus superpositæ numero.v. Tegebatur aũt
tabernaculum cortina ex bissino & purpureo:& hiacĩtino:& coccineo coloribus facta. Et cortina
quidem prima cubitorum erat decem & undiq; eas tabulas obtegebat: quæ diuidentes templum:
introitum interius habebant: & hoc erat quod faciebat: ut a nullo uideretur. Et omne quidem
templum sanctum uocabatur: quod uero erat interius & ĩaccessibile:ultra quattuor tabulas san-
ctum dei. Cortina autem erat speciosa; quasi floribus uniuersis de terra germinantibus uariata:
alisq; oĩbus ĩtexta quæcũq; præter animaliũ formas poterát exornare picturis. Alia uero huic &
magnitudĩe:& textu & colore uicina.v.colũnas in ĩgressu positas obtegebat:ab angulo sũmitatis
uniuscuiusq; colũnæ cortina:anulis cõtinẽtibus usq; ad medietatẽ colũnæ depositã. Reliquũ uero
ingressus erat sacerdotibus accedẽtibus:sup q̃ linea erat alia cortina eiusdẽ magnitudĩs: funibus
eam per anulos ducentibus ac retrahentibus: ut tegeret omnia:& impediret aspectum intuendi
sacrificia & maxime in diebus insignibus. Nam & in reliquis diebus: & præcipue quando uidere-
tur nubilum:textus eius tegminis fortis erat:& laborem facilem sustinebat. Vnde permansit ista
consuetudo etiam edificantibus nobis templum:quatenus uelum huiusmodi in ingressu appen-
datur. Decem uero aliæ cortinæ erant singulæ latitudine cubitorum quattuor:longitudine uero
octo:&.xx.aureos habentes uncios:ad copulandum alterutris uncinis & anulis:ut coniunctæ si-
mul:unã uiderentur efficere. Quæ extensæ:templum & quod erat desuper obtegebant:& parie-
tes a lateribus & a tergo stantes a terra uno pede suspensæ. Eiusdẽq; uero latitudinis & aliæ cortinæ
una plus numero.xi.erant:longitudine tamen excellentes. Erant enim istæ.xxx.pedum:textæ ue-
ro de pellibus:sicut illæ de lana:similes omnes sigillata uarietate contextæ erant usq; ad terram
tegmine suo diffusæ:ad instar thalami culmen uelaminis exhibentes: una cortina ante frontem
pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat assumpta:aliæ super has ex pellibus factæ:pro teg-
mine & adiutorio desuper erant impositæ:propter estum:autq; imbrium certe diffusionem. Multos
itaq; stupor habebat inspicientes a longe:nam colorem eius in nullo differre putabant cælo. Hæ

uero ex pilis & pellibus factæ pẽdebãt:sicut illud uelũ portaꝝ: & estuũ pariter & imbriũ iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum constitutũ est.

De arca qualiter facta sit:in qua tabulas legis collocauit. CAPI. .VIII.

FActa ẽ aũt & arca deo ex lignis natura fortissimis:& quæ nequaq̃ putredinẽ sustinetẽt: quæ hæbraica ligua uocanť herõ. Cuius cõstructio erat huiusmodi:lõgitudinis qdẽ.v. cubitoꝝ:latitudinis triũ ex auro purissimo. Intrĩsecus aũt & extrĩsecus sic tegebať:ut eius ligna celarenť & aureis cardinibus tegmẽ cõpaginatum habuit ualde mirabileq;: & undiq; simul eq̃le:nullaq; pars eius cõpaginationẽ poterat uiolare. Per utrũq; uero latus lõgitudinis eius anuli erãt aurei bini:totũ lignũ penetrãtes:& p eos uectes deaurati imissibiles p utrunq; latus:ut quotiẽs opus eẽt p eos arca moueret. Nõ enĩ in uehiculo:sed a sacerdotibus portabatur. Sup tegmẽ uero eius erãt figuratiões duæ:quas hæbrei cherubĩ appellãt. Sunt enĩ aĩalia uolatilẽ habẽtia figurã:quæ a nullo hominũ ẽ ĩspecta. Hæc dixit moyses se uidisse in dei sede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recõdidit:in q̃bus fuerãt decẽ uerba cõscripta:qna qdẽ p singulas tabulas binas:semis aũt p unãquãq; paginulã: & has in aditu collocauit.

De mẽsa ꝑpositiõis:in q̃ omni septimana duodecĩ panes azimi ponebanť. CAPI. .IX.

IN tẽplo uero mẽsa posuit ꝓxime uelut delfigã alias deificã:habẽtẽ lõgitudinẽ duos cubitos:latitudinẽ uero unũ:& altitudinẽ triũ palmoꝝ. Erãt aũt pedes eius ex medietate iferioris partis:facti p circuitũ rotũdi & tornatiles:qđ uero ad superiora tẽdebat:q̃drãguli operis erat;habebatq; p circuitũ un uscuiusq; lateris labiũ exornatũ : uelut q̃ttuor digitis alto ligno circuneuntem superiorem & inferiorem eius corporis partem: & per singulos ius pedes superius labio erat anuli: p quos uectes deaurati mittebanť in ligno qđ eminebat. Signũ enĩ habebãt:ubi anuli erãt cõmissi:& his p uiã portabať. Ponebať aũt in tẽplo ad aq̃lonẽ conuersã:nõ lõge ab aditu:&.xii.panes azimos in ea ponebãt:senos per partes mũdos ualde:ex farina duoꝝ assarioꝝ:quæ mẽsura hæbraica.vii.cotilas atticas hẽt. Sup panes aũt ponebanť duæ phialæ aureæ thuræ plenæ. Post dies aũt.vii.iteꝝ panes alii portabanť:die q a nobis sabbatũ appellať. Septimanã siquidẽ nostri sabbatũ uocant. Causam uero huius rei in aliis edicemus.

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. CAPI. .X.

COntra faciẽ uero mense respicientis ad parietẽ meridianũ cõstitutũ erat candelabrum ex auro factũ fusile:põdus habẽs minas cẽtũ qđ hæbrei dicũt cichares:quod græca lingua iterꝑtatũ:talẽtũ nũcupať. Fecit aũt & sperulas:& lilia:cũ calamis:& scyphis: erãtq; omnia.lxx.ex quibus in una base compositũ erat omne cãdelabrum in altitudine: & in tantas constitutum partes:in quantas distribuunt planetas & solem. Consumaturq; in.vii.capita alterutra per ordinem constituta:in quibus lucernæ ponuntur septem:amitãtes singulas planetarum respiciuntq; ad orientem & meridiem candelabro obliquo posito. Inter quod candelabrum & mensam interiorem sicut dixi,thuribulũ erat & altare:de ligno quidẽ unde & priora sũt fabricata imputribili & forti:ex uno quoq; latere cubitum latitudinis habens:altitudinẽ uero duplicẽ: eratq; craticula aurea in ea facta:habebatq; per singulos angelos coronas aureas purissimas sex:& anuli & uectes ferant quibus per itinera a sacerdotibus portabatur. Erat aũt & altare ante tabernaculum constitutũ:& ipsum quoq; de ligno:mensuram uniuscuiusq; lateris quinq; cubitoꝝ:altitudine uero triũ:similiter exornatũ:& ex laminis aureis alias ereis adopertũ.cui suberat craticula in modũ rhetiaꝝ factum. Suscipiebat enĩ terra ignem qui de craticula ferebatur:quia bases ei non erãt subiectæ. Diuersæ autem ponebantur fuscinulæ: & phialæ:forcipes & sciphi:& quæcũq; alia uasa ad sacrificiũ fuerãt facta:oĩa erãt erea:& tabernaculũ qdẽ huiusmodi erat:necnõ & eius uasa.

Quæ sunt uestimenta sacerdotum & pontificis. CAPI. .XI.

FActæ sunt etiam sacerdotibus uestes omnibus aliis quos chananeos uocant pariter & principi sacerdotum:quem atabarchin appellant quod significat pricipem sacerdotũ. Quotiens autem sacrificia sacerdos adiret purificabatur. Lex enim purificationẽ fieri iussit:& aliorum quidem sacerdotum uestes erãt huiusmodi. Primum quidem induebatur manachassin:quod constrictorium poterat dici. Est autem cinctorium circa fœmora subtile ex bysso contorto contextum:ingredientibus per eum pedibus uelut deuastrapis. Scinditur uero ultra medietatem deorsum:& usq; ad lumbos astringitur. Super hoc autem lineo indumento duplicis sindõis bissine uestitur : quod cethomone quidem uocatur hæbraica lingua : significat uero lineum.nos enim lineum cethon appellamus. Est autem hæc uestis tunica usq; ad talos:corpus omne complectens ; & manicis brachia ualde constringens : accinguntur circa pectus modice super illum zonam circunducente latam : quasi digitis quattuor uarie ita contextam : ut uideatur pellis esse uiperea : in qua flores intexti sunt coccinei purpurei:cum iacinto & bysso cõmixti. Stamen eius zonæ est solummodo byssus : & sumens initium cincturæ a pectore : & circundare dicitur iterum ante pectus: & usq; ad crura dimittitur : donec sacerdos nihil operatur. Pro decore nanq; uidentium est ita compositum. Cum uero ad studia sacrificioꝝ:& ministerium præparatur:ne impediatur opus in leuo humero eam portat. Quod moyses quidem arrabanech

appellauit;nos autem a babyloniis discentes;hemsaneam uocamus sic enim apud eos hæc tunica
nūcupatur.Sinum uero nusq̄ habet hæc uestis : sed larga est ad collum eius apertura ; & nastali ex
utraq; parte oram eiusdem uestimenti a parte pectoris:& scapularum astringunt;hoc etiam bassa-
bazan uocat̄.Super caput autem gestat pileū in modum paruuli calamaci;aut cassidis qđ extendit̄
super summitatē capitis & modice uerticis medietatē excedit;uocaturq; masnemphtis;& tale ē ut
uideatur ex lini factum textura;habens uitā;quæ inuolutæ sepius cōnectunt̄:ne facile dilabatur.
Deinde aliud unum uelamen desup circundat̄:descendens usq; ad inferiora barbæ:celans pillei il-
lius ligaturā;& totam capitis supficiem;aptaturq; pfecte:ne laborāte sacerdote circa sacrificia cor-
ruat.Quales sint cæteroꝝ sacerdorū uestes declarabimus.Princeps sacerdotū ornatur qdē & istis:
nihil ex prædictis uestibus derelinquens;superinduit̄ aūt tunica de iacinto facta;quæ & ipsa tala-
ris est;uocaturq; mechir secundū linguā nostrā;quæ zona constringit̄:coloribus prædictis & flo-
ribus exornata;auro contexto uariata:ornatusq; ī fimbris eius inest uelut maloꝝ granatorum:&
tintinabuloꝝ aureoꝝ multo decore factoꝝ:ita ut inter duo tintinabula malū granatū habeatur:
itemq; inter duo malogranata tintinabulū.Est aūt hæc tunica ex duabus incisionibus: ut sit suta
super humeros:& p latera:sed uno uelo in longū undiq; circūtexta ad collū habens tātūmmō se-
ctionem non e latere:sed in longū fissam a pectore ad medias scapulas.Vita aūt ei consuta est: ne
possit eius aptio turpiter appere.Similiter & unde manus egrediunt̄ apertū est.Ad hæc aūt tertio
induitur uestimento;qđ dicit̄ ephot.Simile ē aūt suphumerali græcoꝝ.Fit eni hoc mō ut sit tex-
tus eius magnitudine cubiti de cūctis coloribus;auroq; uariatus;amplectens oēm pectoris locū:&
ad manus eiciendas apertū est:& oi scemate tunice simile ē.Huic uestiméto locus uacuus i medio
pectore magnitudine palmi dimitt̄t̄ ubi inserit̄ essin;qđ græca lingua logion:latina rōnale signi-
ficat;& cōplet totū ephot;hoc ē illū locū quē texentes pptérea reliquerunt uacuū;uniturq; ephot:
cum rōnali;anulis aureis p circulos singulos sub equalitate cōmissis per uitam hiacitinam;quæ i-
mittitur pro ligaturis & consertionibus alterutris anulorum.Ne autem uacua esset medietas anu-
lorum:& rationalis:filiis hiacintinis adinuentum est ut ea loca conseruent.Superhumerale uero
duo sardonici lapides infibulabant per singulos humeros auro clausi:habentes per extremitatem
circellos aureos:in quibus suscipiunt rationales ligaturas.His lapidibus inscripta sunt nomina fi-
liorum iacob prouincialibus litteris lingua nostra sena per lapidem: seniores autē in humero dex-
tro sunt.Inserti sunt autem in essin:id est io rationale duodecim lapides ; magnitudine & decore
præcipui.Hoc ornamentum propter eminentiam eius honoris ab hominibus possideri nō potest.
Isti siquidem lapides per quatuor ordines terni per singulos ordines constituti sunt;habentes au-
reas per circuitum coronas;quibus inclusi consertiq; sunt;ne possit quocunq; modo textura cor-
rupta defluere.Et in primo quidem ordine trium lapidum:inchoat sardonix:topasius: smaragdus.
In secundo habet carbunculum iaspidem:saphirum.In tertio inchoat ligurius : deinde ametistus:
achates est tertius;qui & post alios est nonus.In quarto ordine tenet chrisolitus principatum;post
quem onix;deinde berillus;qui est ultimus omnium.Litteræ autem in omnibus istis sculptæ sunt
nominibus filiorum iacob;quos tribuum principes arbitramur: singulisq; utiq; lapidibus eorum
nomina referentibus secundum ordinem:quo nati esse noscuntur.Cum ergo per se illi quos dixi-
mus anuli sint infirmi;nec possint pondus lapidum sustinere:alii duo maiores in extremitate ra-
tionalis quæ respicit ad collum eminentes: ipsam texturam faciunt qui inspiciant catenas aureas
opere plectili uenientes per fistulas quasdam ab extremitatibus humerorum: quarum catenarum
summitas ascendens perducitur postergum;& in circulo qui est ad dorsum in superhumerali conse-
ritur;& hoc est rationalis munimen eximium;ne possit aliqua parte disrumpi.Zona uero rationa-
lis cōsuitur de coloribus prædictis auro conserta:quæ ex utroq; latere circūducta : & iterum re-
uoluta ante pectus ex ambabus summitatibus pendere dimittitur:& habet quasdam fimbrias ex
aureis fistulis miro decore compositas in utraq; zonæ summitate pendentes.Pilleum autē priori
similitudine operatum habet pontifex; sicut reliqui sacerdotes: & alium consutū ex hiacinto ua-
riatum.Circundatur uero ei & aurea corona;tribus uersibus facta;supra quam surgit ī media frō-
te quasi caliculus quidam aureus;similis herbæ;quæ apud nos acchoro nuncupatur ; quam græci
hyoscoamos dicunt.Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorantiam naturam eius
ignoret;significo huiusmodi hominibus eius modū.Hec herba frequenter ultra tres palmos obo-
ritur:radicem uero rotundam habet:& quasi rapæ similem:folia uero eius mente propinqua sunt.
De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi:& in circuitu habet oculos:unde fructus egredi-
tur.Calicem ergo quem diximus supra coronam auream positum habet magnitudinem digiti mi-
noris:cuius cauatio rotunda est;quasi cratheris: quem tamen latius condiscipulis explanabo. Est
autem quasi spera diuisa:& circa fundum aliam habet incisionem a radice rotundatā.Deinde pau-
latim cauatura colligitur;& a superiora denuo decenter aperitur:& in labio ita colligitur:ut pro-
prie uideatur emisperium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur incisiones
quasi extremitates malogranatorum spinose : & in acutissimum deficientes cacumen ; quia sem-
per seruat:& fructum huius caliculi superpositio seminis syderiditis uicium. Habet autem florem

similem plăgatini:& per circuitum tota corona his floribus est celata:ab occipitio usq; ad utrunq; tempus. A fronte uero hoc quidé nõ habet:sed lamina est aurea:sacrisq; litteris nomé dei habet in scriptũ. Hoc igitur é pontificis ornamétũ. Mirari siquidé quilibet poterit odiũ hominũ quod circa nos habere nõ desinunt:quasi nobis hoc modo diuinitaté deridétibus quã ipsi nõ quiescũt colere. Siquis enim tabernaculi positioné consideret:& sacerdotalé inspiciat uesté & uasa quibus utimur ad sacrificia celebrãda:& legislatoré uirũ sacrũ agnoscet & frustra nos ab aliis blasphemari percipiet. Nã singula quæq; hoꝝ ad similitudiné & formam rerum facta reperiet:si absq; inuidia hæc sapienterq; uelit considerare. Tabernaculũ nanq; triginta cubitoꝝ trine diuisũ:in quo duas partes sacerdotibus cũctis distribuit:quasi profanum quendã cõmunemq; locum terram & mare significat. Hæc utiq; gressibilia cunctis sunt. Tertiã parté soli dicauit deo eo ꝙ cælũ ingressibile sit hominibus. Super mensã duodecĩ panes positi:significant annũ mensiũ quantitate tanta diuisũ. Per candelabrũ de partibus septuagita compositum:septé planetaꝝ de camonia tetigit. Et super illud septé lucernæ ipsoꝝ planetarũ cursũ ostendit. Tantæ nãq; sunt numero. Cortinæ ex quattuor coloribus cõtextæ:elementorũ designant naturã. Bissus terrã declarat:eo ꝙ linũ oriatur ex ea: purpura uero mare:eo ꝙ pisciũ sanguine coloratur. Aeré uoluit significari per iacinctũ:cocus uero é ignis indiciũ. Significat autẽ & pontificis linea tunica totam terram:iacintina uero uestis polum quæ per malogranata chorusicationes:per tintinnabulorum sonitũ tonitrua indicare dignoscit. Superhumerale etiam ad similitudinem naturæ totius est:quando & illud deo placuit ex q̃ttuor coloribus fieri:auroq; contextum:propter splendorem reorqui mũdo diffunditur. Rationale uero in medio superhumerali in modum terræ constituit. Hoc undiq; nãq; tenens medium locũ zonæ circulo significat oceanum:qui utiq; cuncta suo limbo circundat. Indicat autem solem & lunam uterq; sardonix quos pontifex portat in humeris. Duodecĩ uero lapides seu menses:quis intelligere potest numerum stellarum:quem zodiacum circulum græci uocant. Pileus uidetur mihi cælum imitari:cum sit ex iacinto:non enim aliter poterit superponi ei nomen dei. Et in corona designatur & in lamina aurea splendor quo diuinitas præcipue gaudet. Et hæc quidem tantummodo declarata sufficiant:cum sepius & in multis uirtus legislatoris oportune possit exponi.

Quomõ aaron eligiẽ in sacerdoté:& quomõ moyses purificauerit taberoaculũ & sacerdotes: & quemadmodũ de festiuitatibus:& singulis diebus fuerit constitutum. CAPI. .XII.

IGitur cum prædictaꝝ rerum terminus euenisse: nondum ministris factis muneribus dedicatis:astitit deus moysi:& sacerdotium aaron fratri suo eum dare præcepit:qui ꝓpter uirtutis opus omnibus honore iustior haberetur. Tum ille colligens in ecclesiam multitudinem:uirtutem eius & studium edicebat:& propter eos pericula passurũ esse. Cunq; in omnibus eũ populus testaretur:& eius studiũ ualde laudaret:Moyses ait. Viri israhelitæ fabrica quidem iam perfecta est:sicut ipsi deo gratum fuit:nobisq; possibile. Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari: decet prius fieri sacerdotem sacrificiis ministraturum: & pro nobis orationes facturum. Et ego quidem hac deliberatione mihi concessa: meipsum dignum hoc honore iudicabam: eo ꝙ natura omnes sui potius amatores existant: & maxime: quia multum mihi sum conscius pro uestra salute laborasse. Nunc autem ipse deus aaron dignum hoc esse honore decreuit: & hunc sacerdotem nobis credidit iustiorem: sciens quia dignus induetur stola deo deuota: & curam habebit altaris: & ad hostias offerendas & orationes faciendas pro nobis libenter auditurus:qui curam habet generis nostri:uirum quem ipse magis elegisse dinoscitur. Hæbreis itaq; placuere quæ dicta sunt:& ordinationi dei præbuere consensum. Erat eni aaron propter genus: & prophetiam & uirtutem fratris: honore hoc dignior uniuersis: habebatq; filios illo tempore quattuor: nadab: abiud: eleazar: ithamar. Quæcunq; uero ad fabricam tabernaculi præparata superauerant: hæc iussit ad tegmen cortinæ ipsius tabernaculi:& lucernæ: & thuribuli: aliorumq; uasorum expendi: quatenus hæc per iter neq; pluuia neq; puluere uexarentur:& populum denuo colligens: singulos ad oblationem iussit offerre dimidium sicli. Siclus autem hæbreorum nummisma quattuor dragmas atticas habet. Illi libenter quæ iusserat moyses: erat offerentiumq; multitudo sexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta uirorum: offerebantq; argenti libras uiginti:ætate usq; ad quinquaginta annos constituti:oblatumq; circa tabernaculi opus expédebatur. Purificauit autem & tabernaculum & sacerdotes hoc modo. Myrrham electam siclos quingentas & totidem ireos cinamomi & calami. Est autem & hæc species suauis odoris:priorem mensuram & medietatem: iussit horum contusa misceri:oleiq; oliuarum pondus mensuræ prouinciæ quæ dicitur bin:duas coas atticas capiés. Quibus permixtis:& coctis alias coactis:facta est arte unguentariorum unctio suauissima. Deinde sumens ipsos sacerdotes:& omne tabernaculum unguens purificauit:offerens hostias multas & uarias in tabernaculo: deinde aureum thuribulum: quod magni erat honoris alias oneris:& reliqua quorum prætereo narrare naturam:ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem die: idest ante solis ortum & occasum incensum fieri oportebat omnino: oleumq; purgantes: ad luminaria conseruabant. Quarum tres equidem lucernæ super sacrum cãdelabrum deo tota die lu-

ferebant:reliquæ uero accedebanẗ ad uespetum. Omniaq; facta sũt:optimi opifices beseleel:& he-
liab fuerunt. Nam & prioribus artificibus ipsi præpositi fuerãt ad meliorem operationem iugiter
exercendam:& intelligentiam rerum:quarum instructionem primitus ignorabant. Horũ itaq; be-
seleel meliorem contigit iudicari. Igitur omne tempus ad opus faciendum transiit in mensibus se-
ptem:& post hoc ex quo ægyptum reliquerant primus annus impletus est. Inchoãte ergo anno se-
cundo:mense xantico secundum macedonas:nisan uero secundum hæbreos:in nono mense taber-
naculum consecrarunt:& omnia uasa eius quæ iam declarata sũt. Ostendit autem deus se gauisũ i
operibus hæbreorum:& non frustra eos laborasse ĩ pulchritudine illius edificii : sed accessit & ha-
bitauit in eo templo. Præsentiã suam nanq; hoc modo fecit. Cælum siquidem mundum erat:super
tabernaculũ uero solũmodo caligo facta est:non alta nube:satis autẽ densa circundãs illud: ut tẽ-
pestas putaretur esse:neq; rursus ita subtilis fuit: ut ualeret per eam aspectus aliquid contueri:gra-
tusq; alias gracilis ros ex inde defluebat:pandebatq; dei præsentiã his qui & uolebant & credebãt.
Moyses autem cum artifices qui talia fuerant operati dignis muneribus honorasset:sacrificauit in
tabernaculi uestibulo secundũ mandatum dei thaurũ:& arietem:& hedũ:pro peccatis. Dicturus ãt
de his quæ ad sacrificia pertinent:etiam de his quæ circa sacrificia celebrantur idicaturus sum si-
mul & de quibus iussit holocausta fieri:& quæ comedenda tanq̃ cibos laxauit alias lex ait. Macta-
tis igitur animalibus quæ prædixi ex eorũ sanguine uestem aaron ipsumq; cum filiis aspergebat:
purgans eos fontiũ aquis & unguento:ut dei fierent sacerdotes. Septem itaq; diebus hoc mõ ipsos
& eorum uestes curabat:tabernaculum simul & eius uasa ex oleo prælibato sicut iam dixi : & san-
guine hyrcorũ & thaurorũ imolatorũ per singulos dies id est unoquoq; secũdum genus. Octauam
ergo festiuitatẽ denunciauit populo:& quẽq̃ secundum uirtutẽ imolare pcepit. Illi uero alterutros
emulati:& sacrificiis superare semetipsos certantes:singuli festinanter dictis obediebant. Impositis
autem hostiis super altare:repente ex eis spontaneus ignis accẽsus est:& similis flãma fulguri cho-
ruscationis emicuit:& oĩa quæ erant super altare consumpsit. Contigit autẽ post hæc & aaron ca-
lamitas quædã:ut tanq̃ homo simul & pater de ea cogitaret:quam tamẽ fortiter tolerauit:quomo-
do & circa casus animo fortis erat:& hoc uolũtate domini prouenisse iudicabat. Et quatuor nãq;
filiis eius iam dixi duo seniores nadab & abiurb portantes super aram hostias:non quas prædixe-
rat moyses:sed quibus primitus utebantur subito concremati sunt super eos igne magno impetu
ueniente:& pectora faciesq; eorum in flãmante:ita ut nullus eum ualeret extinguere: & illi quidẽ
ita defuncti sunt. Moyses ergo iussit patrem eorum & fratres portare corpora extra castra deducẽ-
tes:honore congruo sepelire luxitq; plebs eos nimis amare propter mortem quæ eis sic inopina-
biliter accessisset. Solos autem fratres eorum & patrem non cogitare ex hac tribulatione moyses
exornauit:cum deberent præponere dei honorem suæ tribulationi. Iam enĩ aaron sacerdotii stola
uidebatur indutus. Itaq; moyses oẽm honorem respuens:quẽ sibi oẽm multitudinem uidebat of-
ferre:solum dei ministerium celebrabat:& aliquando quidem ad montẽ syna ibat:aliquando uero
tabernaculũ ingrediens responsa poscebat:de quibus seorsum rogabat deum: & stola priuatus ; &
aliis se cunctis publicum demonstrabat:in nullo ab aliis differre studebat:nisi ut eorum curã pro-
uidere uideretur. Insuper scribebat leges secundum quas deo grati uiuerent: & in nullo alterutros
accusarent quas tamen dei præcepto constituit. Nunc igitur de conuersatione eorum & legibus
exponam. Quod uero de ueste pontificis prætermisi:uolo proferre nullo modo enim malignita-
tibus detrahentium reliqui occasionem. Si qui tamen tales sint:ut contemnant dignitatem dei co-
gnoscere:oĩpotentem deũ scire negligentes derelinquunt:siue ad sacra ueniant:siue adesse nolunt:
& hoc non solum hæbreis uoluit esse manifestum:sed etiam peregrinis ista legentibus. Lapides ãt
quos ferre super humerum prædixi pontificem erant sardonices. Eorum naturam puto amplius
omnium ad humanã notitiã uenientium effulgere. Dum ergo & sacrificiis deus adesset:alter qui ĩ
dextro hũero portabat micabat:& ex eo ita splẽdor exiliebat:ut etiã pcul positis apparere:cũ prius
hoc lapidi non inesset. Et hoc itaq; mirabile est:his tamẽ q̃ sapientiã nõ adiectionẽ diuinorũ ope-
rum nãsciscũtur. Quod uero est mirabilius dicã. Per duodecim enĩ lapides quos supra pectus pon-
tifex in essim sutos.i.in rõnale portat:uictoriã pugnaturis deus pnunciauit. Tantus ergo splendor
fulgebat in eis:cũ nondũ exercitus moueret:ut omni fieret multitudini manifestum:eorũ auxilio
adesse deũ. Vnde græci qui nostras solẽnitates honorãt:eo q̃ nihil in his cõtradicere ualeãt ; essin
rationale uocant. Cessauit itaq; & essin:& sardonix splendescere annis ducentis anteq̃ hæc ego cõ-
scriberem:cum deus moleste ferret transgressiones legum:de quibus sub oportunitate dicemus.
Nunc aũt ad consequentia uerba conuertar. Tabernaculo iã dicato:& ornatis sacerdotũ rebus:po-
pulus deũ apud se esse cũ tabernaculo iudicauit:& ad sacrificia simul & requiẽ est cõuersus: quasi
omnẽ iã molestiã respuisset:& de futuris meliora desiderãtes munera deo alia qdẽ cõiter; alia ue-
ro seorsum de singulis tribus offerebant. Principes enĩ tribuũ bini & bini cõuenĩetes uehiculũ:&
duos boues offerebant:erãtq; uehicula sex:& ita tabernaculũ in itineribus deuehebant. Ad hæc ãt
unusquisq; eorum phyalam:thuribulumque portabat; & capsam capientem daricos decem : ple-
nam thimiamatibus. Thuribula uero & phyalæ argenteæ erant ; habentia utraque siclos ducen-

tos.In phyala tamen septuaginta solūmodo sunt expensi.Hæc erát plena farina:oleo cōspersā:qui-
bus utuntur ad sacrificia.Sup illas aút oblationes uitulū & arietē cū agno anniculo ad holocaustū
idest totū incendendum:& cum his hyrcum pro oblatione peccatoꝝ offerebāt singuli principū:
sed & alia sacrificia quæ salutares appellantur per singulos dies boues duos:& arietes quinqꝫ cum
agnis anniculis & hedis.Isti enim sacrificabant per duodecī dies:unus in tota die. Moyses aút ne-
quaq̄ ascendebat in montē syna:sed ingrediens tabernaculū cōsulebat deū de actu legūqꝫ disposi-
tione:quas humanā sapientiā præcellentes:oporteret firmissime omni tempore custodiri:& donū
dei esse cunctis ostendit:talesqꝫ fore ut eas hæbrei nec in pace per epulas:nec in bellica necessita-
te trāscenderēt.Sed de his quidē legibus dicere superpono aliā scriptionē facturus:nūc tamē qua-
rūdam memorabor paucaꝝ:de purgatione & sacrificiis positarum. Etenim sermo mihi de sacri-
ficiis faciendus est.Duo sūt sacrificia:quoꝝ aliud qdē ab uno quoqꝫ priore:aliud uero celebrat a
plebe:& hæc qdē duobus mōis efficiunt.aliud quādo totū qd imolat icēdit:& ꝓpterea etiā no-
men holocaustomatis hēt:idest totū incensum: aliud uero qd ꝓ gratiaꝝ actiōe psoluit:& ad im-
molationē epulaꝝ exhibetur.De priori nāqꝫ narrabo.Vir priuatus holocaustū faciēs:imolat bo-
uem:& agnū:& hedū:hæc qdē annicula.Boues aút permittuntur imolare etiā iā maiores:sed hæc
oīa masculini generis fiant holocausta.His cesis:limbū altaris sanguine pfundunt sacerdotes:de-
inde purgātes eā mēbratī incidunt:& oīa sup altare iponunt:lignis instructū:& subiecto igne in-
flāmatum.Pedes cū iecore purgantes:& interim pinguedinē una cū aliis offerūt:pellesqꝫ sacerdo-
tes accipiunt.Et holocaustomatis quidē iste ē modus.Pro gratiaꝝ uero actione hostias celebrā-
tes hæc aīalia sacrificāt:matura quidē & anniculis grandiora:masculina tantū fœminis cōbinata:
immolantesqꝫ hæc:fūdūt quidē sanguinē super arā:renes aút & adipes:& oēm pīguedinē cū rheti-
culis iecoꝝ: & cū his caudas agni supponūt are.Pectora aút & crura dextra sacerdotibus præbēt
& duobus diebus de reliquis carnibus epulant.Quæcūqꝫ uero remāserint:cōcremantur. Simili-
ter prædicto modo sacrificiū etiā ꝓ peccatis hostiæ celebrant.Qui uero maiora sacrificia nō ha-
bēt:offerūt colūbas aut turtures duos:quorū alius qdē fit in holocaustū deo: alius sacerdotibus
datur ad cibū.Certius aút de sacrificiis hoꝝ aīaliū in sacrificioꝝ sermone dicemus. Qui enim p
ignorantiam in peccatū inciderit:agnam & hedū fœminas corūdē annoꝝ offert:& sanguinē qdē
fundit sacerdos in arā:nō sicut prius:sed anguloꝝ tangit extremitates:& renes aliūqꝫ adipē cum
rheticulo iecoris sup altare iponit.Sacerdotes aút tollunt & pelles:& adipes:& carnes ea die cō-
sumendas in tēplo:lex enim in cras relinqui nō sinit. Qui uero peccati:sibiqꝫ cōscius est:& nullū
habet qui eū possit arguere:arietē imolat lege præcipiente:cuius carnes in tēplo sacerdotes simi-
liter comedūt ea die.Principes in qbus peccāt sacrificātes:ea qdē offerunt quæ priuati:placāt ue-
ro deū offerendo ad sacrificia thaurū & hedū masculos. Lex autē præcepit in publicis priuatisqꝫ
sacrificiis etiā farinā mundissimā aduci:in agno qdē assarii mensurā:in ariete uero duoꝝ:in thau-
ro trium:& hoc sanctificāt sup altare oleo mixtū.Nam & oleū offertur ab immolantibus: in bo-
ue quidem hin medietatem:i ariete autē huius mensuræ tertiam partē: & quartam in agno.Hin
autem mensura hæbreoꝝ antiqua fert choas atticos duos:secundum quam mēsuram oleum of-
ferebant & uinum. Vinum autē circa aram libant.Siquis sacrificium non celebrans pro uoto si-
mile primitias offerat:unam dragmam super aram mittit:reliquam uero ad uescendum sacerdo-
tes accipiant aut ad coquendum. Nam & oleo fermentatur aut certe ad faciendos panes sacerdo-
ti tollent:quodcunqꝫ ex ea ad holocaustum necessarium est. Prohibet autem lex imolari alio die
natum una cum genitrice ; sed nec aliter immolari permittit: nisi cum octaua dies nati transie-
rit.Fiunt & alia sacrificia pro languoribus euitandis:aut pro aliis causis:& equalia libamina cum
hostiis expenduntur:quoꝝ in crastinū aliquid remanere lex ꝓhibet:sacerdotibus.s.ꝓpriā sumēti-
bus partē.Ex publico aút sumptu lex est:agnum anniculū singulis diebus occidi:inchoāte die &
terminante.Septima uero quæ sabbatū nūcupat duos occidunt:eodē sacrificātes modo.In initio
mēsis & quotidiana sacrificia:& duos boues cū agnis āniculis septē & arietē mactāt.hedū uero ꝓ
declinatione peccatoꝝ:si forte per casū obliuionis euitant. Septimo mēse quem macedones hy-
perueretheū uocant:aducientes his quæ prædicta sunt thaurū & arietem.& agnas.vii.immolant:
& hedum pro peccatis .Offerunt super hæc duos hedos:quoꝝ alter quidam unus ultra terminos
deserti dimittitur:futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum: alterum uero ꝓin
suburbanis in locum purissimum deducentes:cum ipsa pelle totum incendūt:nihil omnino pur-
gantes .Concrematur autem simul thaurus non oblatus a populo:sed ex proprio sumptu pontifi-
cis præparatus.Quo interfecto & allato in tēplū eius sanguine simul & hyrci:aspergit digito cō-
tra mēsam alias altare septies.Eodem autē numero & pauimentū & totiens tēplum & aureā arā:
& reliquum quod est circa maius uestibulum:portans super hæc extremitates & renes:& adipem
cū rheticulo iecoris superiponunt altari.Præbet & arietē deo pontifex ad holocaustum.Quinta
uero eiusdem mensis & decima:tēpore ad hyemē uergente:tabernacula figere iussit singulos per
familias:metuentes frigus pro anni custodia. Dumqꝫ patriam peruenissent:in illa ciuitate quā ꝓ-
pter templū metropolim haberent:festiuitatē eos septem diebus agere & holocausta facere:& sa-

crificare deo:& pacificas offerre præcepit:utq; in manibus portarent ramos mirre & salicis: sum-
mitatesq; palmaræ:& uirgulas maliperfici. Prima itaq; dierum in his fit holocaustum hostiarum ex
tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus:& arietibus duobus: adiecto hyrco pro declina-
tione peccatorum. Sex autem diebus ipse quidem numerus agnorum & arietum cũ hyrco sacrificatur:
subtrahitur uero singulis diebus unus bos:donec ad septimũ ueniatur: & ab omni tempore die octa-
ua requiescunt:& deo sicut prædiximus uitulum imolant & arietem:& agnas septem:& hyrcũ pro
declinatione peccatorum. Hæc quidem hæbreis tabernacula figentibus celebrare patri moris est.
Mense uero xantico qui apud nos nisan appellatur:id est anni principium quartadecima luna sole
opposito in ariete quo mense liberati sumus a seruitute ægyptiorum:sacrificium quod tũc egrediẽ-
tes ex ægypto fecerunt imolare nos annis singulis quod pasca dicitur:celebrareq; sanciuit:& utiq;
celebramus illud per tribus nostras:nihil imolatorum in crastinum reseruantes. Quintadecima suc-
cedit festiuitas azimorum:quæ septem diebus celebratur in qua azimis uescuntur:& singulis diebus
thauri occiduntur duo & aries unus:agni septem:& hæc holocausta fiunt: hyrcus quoq; pro pec-
cato adicitur:per dies singulos ad epulum sacerdotum. Secunda uero azimorum die quæ est sex-
ta & decima frugum priminas quas metunt anteq̃ ex eis uescantur:deum indicãtes iustum eẽ pri-
mitus honorari:quo sint hac ubertate completi offerunt isto modo. Siccantes spicarum manipu-
lum:& contundentes:& munda ad coquendum ordea facientes:aræ dei assarium offerunt:& unã
diagmam ex eo mittentes:reliquum sacerdotũ usui relinquunt:& tunc iam licebit omnibus p sua
metere uoluntate. Immolant autem in principiis frugum agnum in holocaustum deo. Septima ue-
ro septimana transacta post hoc sacrificiũ quorum septẽ ebdomadarum dies sunt quadraginta & no-
uem:penthecosten celebratur:quam hæbrei a sartha nocãt:quod significat penthecosten id ẽ qn-
quagesimam. In qua offerunt deo panes de alphita siccata factos cum fermento assariorum duorum:
& ad mactandum agnas duas. Hæc equidem duo offerũtur solũmodo. Nam cœnam sacerdotibus
præparant:nihilq; ex his in crastinum relinqui permittitur. Immolant autem ad holocaustum ui-
tulos tres:& arietes duos:& agnas quattuordecim duosq; pro peccato hyrcos. Nulla uero festiui-
tas est in qua holocaustum non faciãt: aut in qua ex operibus laborum requiẽ non habeant:sed in
omnibus & legitima imolationis species:& certus uocationis modus est: & eorum quæ ad epulã-
dum imolantur:ex cõmuni tamen simila coacta fermento carens datur assariorum uigintiquattuor:
& ad panes faciendos expenduntur. Coquentur enim duo diuisi ante sabbatum: & sabbato mane
oblati super sacram mensam ponuntur sibi ab alterutris conuersi duabus patenis aureis superpo-
sitis:thure plenis qui permanent usq; ad aliud sabbatum:& tunc pro illis alii deportantur:illi uero
sacerdotibus exibentur:& thure incenso in igne sacro in quo omnia holocausta fiunt:aliud thus su-
per aliud alios panes abicitur. Immolat uero sacerdos de propriis expensis secundo per diem fari-
nam oleo mixtam & modica coctione duratam:quo fit mẽsura unius assaru:cuius medietatem q-
dem mane:aliam uero medietatem meridie igni solent offerre. De his itaq; integriorem denuo nõ
declarabo sermonem:sufficienter uero mihi etiam nunc de his uideor enarrasse. Moyses autẽ tri-
bum leui a cõmunione populi segregans:sacram utiq; futuram sanctificauit fontium aquis ualde
purissimis:& sacrificia pro talibus deo legittima præbens:tabernaculum eis sacrataq; uasa: & reli-
qua quæcũq; ad tegmen tabernaculi uidebantur fecisse contradidit:quatenus præsidẽtibus & di-
catis iam deo sacerdotibus ministrarent. Et de animalibus discreuit singula quæ comederentur:&
a quibus se penitus abstinerẽt. De quibus cum nobis occasio huius scripturæ prouenerit dicemus
adicientes & causas:pro quibus motus:alia quidem nobis ad cibum esse præcepit:ab aliis autem
abstinere imperauit. Sanguinis autem totius usum ad uescendum modis omnibus interdixit: ani-
mam illum & spiritũ esse putans. Sed & carnes sponte mortui animalis ab esu omnino prohibuit:
& ab adipe & rheticulo caprino:& ouino:& bubalino:abstinendũ esse prædixit. Expulit aũt a ciui-
tate etiam leproso corpore maculatos:& semine defluentes: sed & mulieres quibus sit purgatio
naturalis:remoueri iussit usq; ad septimã diem:post quã diem:quasi purgatas remeare permisit. Si-
militer aũt & mortuo facientes exequias:post totidem dies legitimum est redire. Eos autem q sup
numerum horum dierum in pollutione consistunt:sacrificare legitimum est agnas duas:quarum alteram
quidem sanctificare conuenit:alterã uero sacerdotes accipiunt. Similiter aũt imolant:& p eo cuius
defluit semen:quotiens hoc p somniũ patitur:descendente eo prius in aquam frigidã. Idẽ facit q̃cũ
legitima uxore concũbit. Leprosos autem oĩno expulit de ciuitate:cũ nullo penitus conuiuentes:
& nihil a mortuis differentes. Si uero quilibet supplicando deo hac egritudine liberatur:saniq; co-
lorem aliquando recipiat:diuersa deo sacrificia compẽsabit de quibus post hæc dicemus. Vnde ẽt
quilibet irridebit eos: qui dicunt moysen lepra sangatum:& propter hanc causam similium pro-
iectorum ducem factum in chananeam uenisse cum eis. Si hoc fuisset uerum:nequaquam moyses
ad iniuriam suam hæc sanxisset cũ magis rationabiliter ẽt aliis hoc introducentibus contradicere
præualeret:quando & apud gentes multas leprosi sint:& fruantur honore præcipuo:& non solum
iniuria & expulsione priuentur:sed etiã militias mereantur insignes: & ciuilia eis singula cõmittantur:
& in sacris:& in tẽplis ingrediendi habeant potestatem. Quapropter in nullo prohibeatur moy-

ses si aliqua huiusmodi passione circa colorē ipse aut multitudo quæ cū eo erat uexaretur:de istis meliora sancire nullumq; detrimentum huiusmodi passionibus cogebatur inferre. Sed palā ē:quo modo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moyses autem ab his mundus existens:etiam mundis contribulibus constitutis:de languentibus hoc modo sanciuit:& hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unusquisq; cogitet ut uoluerit. Mulieres uero quando pariunt:intrare in templum prohibuit:sacrificia contingere non permisit usq; ad quadragesimum diem:si masculus sit qui pariatur:duplicibusq; diebus:si fœminam generare contigerit. Ingredientes ergo post prædictæ dilationis tempus sacrificia celebrabunt: quæ sacerdotes solenniter deo distribuunt. Si quis adulteram suam suspicatur uxorem:offert farinæ ordeaceæ assarium:& unum pugillum ex ea mittens in altare:reliquum dat sacerdotibus ad edendum. Mulierum uero constituat aliquis sacerdotum ad ianuas quæ sunt conuersæ ad templum: & uelamen capitis eius detrahens:superscribi in membrano dei uocabulum iubeat ipsamq; iurare nihil uiro nocuisse:nec pudicitiæ uinculum disrupisse:quod si commisit:ut fœmore dextro disiuncto uteroq; putrefacto moriatur:si uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac suspitione moueatur:ut mense decimo ei puer masculus generetur:perfectoq; iureiurando dei nomē diluens e membrana:in phialā exprimat:sumensq; terram de templo circa parietem iacentem: & superaspergēs mulieri dabit bibendum. Illa uero siquidem iniuste accusata est:concipit:& pertus eius nutritur in utero:si autem de thoro maritali mentitur etiam deo:cum confusione uitam relinquam sustinebit. Nā & fœmur eius putrescit:& uenter uertitur in hydropem. Et de sacrificiis quidem & purgationibus eorum moyses contribulibus suis ita prospexit:leges autem eis tales exposuit. Ad ulterium quidē omnino prohibuit:felicissimum esse credens:uiros circa thorū esse securos:& ciuitatibus simul & domibus expedire filios esse ueraces. Sed & matribus misceri tāquam malum maximū lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus:& sororibus coire quemquam filiorum tāquā prauā iniusticiam nimis odiuit. Prohibuit autē & mulieri naturaliter pollutæ misceri:& iumentis & masculis:eo q hæc libido nequissima uideatur:& aduersus eos qui hæc præsumūt:mortis supplicium prouenire decreuit. Sacerdotum uero duplicem fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit:& super hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permisit: neq; ancillā:neq; captiuā eis nubere uoluit:sed & eas quæ de cauponibus & pandocibus uitam agūt:& quæ prius maritos habentes:& pro causis quibuscunq; dimissæ sunt:ab eorum coniunctione ꝓhibuit. Summum pontificem neq; mortui uiri permisit uxorem habere:licet hoc aliis concessisset: huic soli dedit nubere uirginem eamq; seruare. Vnde neq; ad mortuum summus sacerdos accedit:cum reliqui non prohibeantur solēnia fratribus & parētibus & omnibus suis mortuis exhibere:quos esse oportet simplices:omni uera simplicitate. Qui inter sacerdotes integer non est:pasci quidē de oblationibus sacerdotis concessit:ascendere autem ad altare in templumq; introire ꝓhibuit. Hos itaq; non solum circa sacrificia mundos:sed etiam circa conuiuia & cultum suum studiosos & inculpabiles esse præcepit. Ob quam causam stola sacerdotali uestiti immaculati & circa omnia mundi sunt:& sapientes existunt. Bibere uinum donec stola uestiti sunt prohibentur: insuper & oues integras immolant:& in nullo pollutas. Hæc igitur etiam in tempore uitæ suæ gesta tradidit moyses:quorum quædam & in deserto degens adinuenit:quatenus dum terram chananeam perciperent:hæc seruarent:idest ut anno septimo requiem terræ præbeant:ab aratro & plantationibus sicut & ipsos septima die ab operibus cessare sanciuit:& ut quæ spōte oriunt de terra:eēnt uolentibus in usum communia:& contribulis & extraneis:nihilq; ex eis seruarent. Hoc autē fieri post septimam annorum septimanam iussit: qui sunt anni quinquaginta: uocaturq; ab hæbreis hic annus quinquagesimus iubileus:in quo & debitores a credito relaxantur: & serui liberi dimittuntur:quia dum essent contribuli pro quadam transgressione legum eos seruitii seemate castigauit: mortemq; sustinere prohibuit. Instante siquidem iubileo quod nomen significat libertatē restituunt etiam agros antiquis dominis isto modo. Conueniunt uenditor agri simul & emptor & reputantes fructus & expensas in agro factas, fructus exuberasse compertas: uenditor recipit agrum. Cum uero expensæ transcendunt:hoc quod deest recipiens emptoria possessione discedit connumeratis scilicet ex equo fructibus & expēsis prioribus possessoribus reddit agrum. Eandē legem uoluit etiam in domibus obtinere:quæ per uicos quosq; uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenundātur aliter definiuit. Siquidem antequam impleatur annus recipiat pecunias: reddere domum cogit emptorem:si uero completus annus fuerit possessionē confirmat emptori. Hanc igitur moyses legum constitutionem dum sub monte syna moraretur exercitus a deo cognouit: & hæbreis scriptam contradidit. Cum circa legislationem iam putaret ista sufficere:ab exercitii militaris iura conuersus est:habens in animo bellicas causas attingere:præcepitq; principibus tribuum præter tribum leui:ut numerum pugnare ualentium perfecte cognosceret. Leuitæ sacrati erant:& ministerio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta:inuenta sunt milia sexcenta & tria:& sexcenti quinquaginta:qui potuissent arma producere a uigesimo anno usq; ad quinquagesimū. Pro leui tamen elegit inter principes tribuum manasse filii ioseph: & effraī

pro ipso ioseph. Hæc aũt fuit supplicatio iacob ad ioseph: dum fecisset filios eius sibi præberi sicut prædixi. Figentes autem castra tabernaculum in medio statuebant: & terne tribus per latera singula tabernaculi cõmanebãt: & plateas per medium habebant: eratq; ornatus quasi fori rerũq; uenalium singulis in ordine constitutis & opifices artium singularum in stationibus erãt: nulliq; alii loco: quam ciuitati cõpetenter edificatæ & collocatæ similis erat. Ea siquidẽ quæ circa tabernaculum erant sacerdotes tenebant: deinde cuncta leuite. Exquisiti enim sunt leuite masculi: qui ultra uiginti annorum essent: inuentiq; sunt uigintiduo milia: octingenti octoginta. Quotiẽs super tabernaculum nebulam stare contingebat: tanquam deo ibidem cõmorante quiescebant: cũ uero conuerteretur: procedebant. Adinuenit autem & modum tubæ: ex argento factæ: qui ẽ huiusmodi: longitudinem habens pene cubiti. Est autem angusta fistula cantatoria calamo capacior: præbens latitudinem: quæ conueniat ori ad susceptionẽ spiritus: & classice sono uicina: quæ hæbraica lingua uocatur asofra. Factæ sunt tales duæ: & una quidem utebantur ad iussionem & collectionem populi in ecclesiis celebrandam: altera uero: cum oporteret ad cogitandum de rebus necessariis principes conuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cũq; tabernaculũ moueretur hæc fiebant: & sonante priore: hi q̃ habitabãt ad orientalẽ tabernaculi partẽ surgebãt: cũ uero secunda sonuisset: qui ad austrũ residebant parabant: & ita in thecã inuoluta tabernaculi medietas: præcedentibus sex tribubus portabat: & alia media sequẽtibus sex: leuite uero omnes circa tabernaculum erant. Tertia sonante pars quæ conuersa erat ad occidentem ferebatur: & quarta: q̃ circa septẽtrionem. Vtebantur his tubis etiam in sacrificiis hostias offerẽtes: & sabbatis: & cæteris diebus. Sacrificauit autem tunc prius pro discessu ex ægypto: quod pasca dicitur in deserto.

Quia moyses procedens a monte syna cum populo: eduxit eum ad locum qui dicitur eserioth: ubi murmurantibus filiis israel pro desiderio carnium dominus immisit coturnices: & de plaga quæ secuta est esum carnium. CAPI. XIII.

ET post paululũ pcedens a monte syna: & loca quædã cõmutans de quibus dicemus: ad locũ qui dicit eserioth uenit. Abi multitudo rursus seditionẽ fecit: accusando moysen: & necessitatẽ pfectus sui: dicendo: & quia de terra bona eis suasisset exire: & cũ illã pdidernut p fœlicitate quã eis se pmiserat præbiturũ: diuersis miseriis tenerent astricti: & aqua priuati: & si contingeret ut & manna deficeret: essent sine consolatione perituri. Cunq; multa seuiora in illum edicerẽt: unus quidem monebat eos: ut neq; moyseos laborũq; eius p cũctorum salute exhibitorũ: imemores esse deberẽt: neq; de dei adiutorio desperare. Plebs aũt ad hoc potius est cõmota: & contra moysen maior turba cõsurgens erat. Moyses itaq; confortãs eos tali desperatione deiectos: licet turpiter ab eis fuisset cõtumeliã passus: tamẽ pmisit carniũ eis multitudinẽ se præbiturũ: non una die sed plurimis. Illis aũt nõ credẽtibus: & dicente quodã unde posset hæc tantis milibus quæ pdixerat ministrare: deus inquit & ego licet mala audientes a uobis nõ tamẽ recedimus opantes p uobis: & istud non tarde pueniet. Cũq; hæc dixisset: coturnicibus repletus ẽ omnis exercitus: colligebantq; eas circũstãtes. Deus aũt nõ tarde hanc reddidit hæbreis iniuriã & maledictũ in se cõmissum. Nõ pua siqdẽ multitudo eorũ mortua ẽ: & hactenus locus ipse cognominatur cabrothalia: quod interpretari potest desiderii sepultura.

Quomodo exĩde moyses duxit populũ ad fines chananeorũ: unde misit exploratores. xii. qui cõsiderarent eorũ regiones & ciuitates: qui reuersi post quadraginta dies: terrorẽ & metũ incusserũt filiis israel: quasi non possent expugnare chananeos: unde illi in desperationẽ adducti cõsilio inito decreuerunt redire in ægyptum: moyse & aaron interẽpto: quare iratus non eos sed filios eorum terrã repromissiõis itraturos: ipsos aũt p. xl. ãnos ĩ deserto pdixit eẽ morituros. CAP. XIIII.

DEducens ergo eos exinde moyses in terrã quæ uocat conuallis iuxta chananeorũ terminos existentẽ & ad habitandũ difficilẽ populũ in ecclesiã congregauit: eisq; ĩ contiõe locutus est dicens. Cũ deus nobis duo bona pmiserit: libertatẽ: & fœlicis terræ possessionẽ: aliud deo dante iã possidetis: aliud estis percepturi celeriter. In finibus sedemus chananeorũ: arcebitq; nos decetero pcedẽtes: neq; rex: neq; ciuitas: sed neq; oẽs eorum gentes. Exercitũ ergo pparamus ad bellũ. non enĩ sine labore nobis hæc terra cõcedit: sed maximis eã prælus obtinebamus. Mittamus aũt exploratores: qui huius terræ bona cõsiderent: & quæ uirtus in ea sit habitantiũ. Antea oĩa uero unanimes simus: & deũ q̃ est in oĩbus nobis adiutor: & pugnandi socius honoremus. Hæc cũ dixisset moyses: multitudo ei honorẽ exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notissimos uiros: unũ de unaquaq; tribu. Qui circumeũtes oẽm terrã chananeorũ a patribus circa ægyptũ iacẽtibus usq; ad ciuitatẽ emathin: ad montẽ libanũ puenerũt: naturãq; terræ & incolarũ hoĩum cõsiderãtes ualidã: reuersi sũt: quadraginta diebus oẽ hoc opus explentes: insup & fructus quos pferebat illa terra portãtes: eorũq; abũdantiã & multitudinẽ bonorũ terrã illã habere narrabant: & a uolũtate bellãdi populũ suspendebãt: metuentes ẽt suæ paupertatis inopiã: dicẽtesq; flumina ĩpossibilia trãsituros: & eẽ montes insupabiles iter agentibus & ciuitates muris ualde fortissimis: & ambitus earũ grãdi munimine roboratos. In ebron aũt & gigantũ prolẽ se ĩuenisse dicebãt. Et exploratores qdẽ uidẽtes: q̃a cunctis quos ab ægypto egrediẽtes

inspexerant:maiores essent chananei:& ipsi tabuerūt: & multitudinē hoc credere cōpulerūt.Illi āt ex his quæ audierāt possessionē terræ illius difficilē sibi iudicabāt:solutoq; cōcilio:cū uxoribus & filiis lugētes degebāt:tanquā eis deus nihil ope:sed tantū uerbo ꝓmitteret.Rursusq; moysen increpabāt:& inclamabāt eumq; fratrē atq; pōtificē:& pessimā qdē licet cū illoꝝ blasphemiis habuerunt noctē.Mane uero cōcurrerūt ad ecclesiā deliberationē habētes:īterfecto moyse & aaron : ad ægyptū denuo remeare. Vnus aūt exploratoꝝ iesus filius naue de tribu effrē:& calep de tribu iuda:metuentes in mediū ꝓcesserunt:tenebātq; multitudinē:cōfidere supplicātes eā ; & neq; deū falsitatis arguere:neq; credere his quæ ꝑ terrore nō uere dicebant de chananeis: sed sibi potius q ad fœlicitatē & possessionē bonoꝝ eos decētius īuitarēt:quādo nec mōtiū magnitudo: nec altitudo fluuioꝝ:uirtutē colētibus effectū īpediret:maxīe cū deus securitatē ꝑbeat:& eoꝝ ꝓpugnator existat.Pergamus ergo inquunt simul ad hostes:nullā timoris suspitionē habētes:sed duce credite deo: nosq; sequimini quo uocamur. Et illi quidē dicentes hæc:nitebant irā populi mittigare.Moyses aūt & aaron in terrā ꝓstrati:rogabant deū non ꝓ salute sua:sed ut qescere ignorantē faceret plebē:eorumq; sedaret aīos præsētis hesitationis passiōe turbatos.Astitit ergo & nubes:& instans supra tabernaculū significauit dei præsentiā.Moyses uero iā cōfidens:in media astitit multitudine:deūq; ꝑ motū pro eoꝝ ꝑcabat alias pendebat iniuria:ꝑcepturosq; fore suppliciū:non quidē delicto dignū: sed quale patres ꝓ correptione inferūt filiis.Cūq; trāsissent in tabernaculū corā deo ꝓ futura eoꝝ perditione deflebāt:cōmemorabātq; populū quæ passi sunt ab eo ; & quātis beneficiis participati: ingrati circa eū existerent:quando ēt nunc exploratoꝝ terrore decepti:sermōes illoꝝ potius q̄ ꝓmissiones dei iudicarent ueriores:& ob hāc cām nō equidē ꝑderet oēs: neq; eoꝝ exterminaret genus:qđ oībus hoībus potius apud se hēret honoratū:chananeoꝝ uero terra non eos eē potituros: neq; eius fœlicitate letaturos:sed ēt sine domibus & ciuitatibus ī deserto quadraginta ānis eē uicturos:& hanc pœnā eos ꝓ iniqtate soluturos filiis aūt uestris dicebat: deus terrā daturꝰ se ꝓmisit: illosq; participaturos bonis:& do minos eoꝝ fore quæ uosipsi uobis inuidistis accipe.Cū hæc itaq; moyses dei uolūtate dixisset:in tristitiā & erūnā conuersa ē multitudo:rogabātq; Moysen: ut ꝓpitium eis faceret deū:& a deserto libertatis ꝑberet urbes.Ille aūt dicebat deū huiusmodi nō habere consiliū:neq; secundū leuitatē humanā ductū circa indignationē eoꝝ:sed habita deliberatiōe ī eos sententiā protulisse.Nō itaq; iudicandū ē oportere hæc dissidiisi moyses cū uir unus eēt:tantam militiā hoium irascentiū potuit mitigare:& ad mansuetudinis uota reducere.Deus enī assistens eius sermonibus eius uinci multitudinē ꝑparauit:quippe cū sæpius inobedientes:inutilē sibimet inobedientiā fuisse cognouissent:in calamitatibus utiq; incidētes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendū sibi de qbuscūq; populus audiret.& hoc non solū tpe quo uixit:sed etiam nunc est.Nullus enī est hæbreoꝝ qui non tanquā ꝑsente eo & castigante si forte sit moribus incōpositus obediat sanctionibus eius:licet alios latere possit.Et alia quidē indicia ultra humanā uirtutem eius existunt.Olim enī quidā trās euphratē fluuiū habitantiū:quatuor mēsiū itinere uenientes ꝓp honorē nostri sacrificii cū multis ꝑiculis simul & sūptibus:sacrificantesq; nō ualuerūt imolatione ꝑticipari: īterdicēte hoc moyse qbuslibet:qui nō sint nostris legibus eruditi: neq; nobis ex paterna traditione coniuncti.Et alii quidē nec sacrificarūt:alii uero semiplene sacrificātes reliquerunt.alii aūt neq; initiū ingrediēdi in templū ualentes facere discesserūt:obedire moyseos ꝑceptis potius quā suā uoluntatē facere ꝑponētes:& cū ꝓhibentē se de talibus nō metuerēt:solā tamē cōscientiā formidarūt.Sic legislatio q uidebat dei:fecit illū uiꝝ meliorē sua natura putari.Sed ēt āte tēpus modicū huius belli Claudio romanis īperāte:ysmaele apđ nos existēte pōtifice:cū fames nostrā regionē talis obtinuisset:ut quatuor dragmis uenderet assarium:allata farina ad festiuitatem azimoꝝ in choris septuaginta qui modii quidē singuli sunt unus & triginta:attici autem quadraginta & unus:nullus sacerdotum præsumpsit comedere cum scilicet terrā inopia tanta detineret: quippe cum metuerent legem & iram:quā ēt super iniquitates hoibus occultas solet inferre diuinitas.Igitur non oportet ammirari de his quæ tunc gesta sunt:quando etiam nūc litteræ a moyse derelictæ:tantā uirtutem habent ut etiam inimici nostri fateantur:quia is constituit rempublicā nostram per moysen eiusq; uirtutem:deus est.Sed de his quidē ut placuerit unicuiq; consideret.

Hic liber continet tempus annorum quadraginta.

Bellum hæbreorum absq; noticia moyses contra chananeos gestū atq; deuictū. CAP. .I.

Incipit liber quartus antiquitatis iudaicæ.

HAebreos itaq; deserti molestia atq; difficultas cogebat ēt prohibēte deo ad chananeos accedere.Non enim moyses sermonibus acquiescebant obedire: sed etiā præter illius uoluntatem superare se hostes existimantes:illum equidem accusabant suspitionem habētes:eo q eorum negotiaretur inopiam; & ut semper eius uiderentur egere solatio.Prælia uero aggressi sunt chananeos ; dicentes deū nō propter moysen eis auxiliari:sed cōmuniter genti suæ ferre solatiū propter maiores eorum suamq; uirtutem quorum semper prouidentiam habuisse uidebat:

& quō qui prius libertatem præbuisset:etiam tunc laborare uolentibus ferre solacia non tardaret: dicebantq; etiam solos se posse hostibus præualere:licet uelit moyses deum ab eis alienare:omnibusq; hoc expedire:ut ipsi sui rectores essent:& non ab ægyptiorum iniuria digressi:moyseos tyrānidem denuo sustinerent:& secundum eius uoluntatem uiuerent:nec deciperentur quasi diuinitas ei soli utilia pro eius deuotione prædiceret ; tanquam non omnes essent de genere Abraam : sed unus esset his auctor oīum:cui deus omnia nosse futura præberet:qui uiderētur sapere si eius superbiam contemnentes & deo credentes:obtinerent terram quam eis uolentibus promiserat: & non propter prædictam causam sub dei nomine respicerent prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atq; desertum propter quæ ad hoc potius urgebantur:ad chananeorum bella sunt profecti: deum ducem existimantes ; & non ad legislatorem solatium sustinentes ; donec sibi meliora fore decernerent. Quo facto hostes aggressi sunt. Illi autem eorum non expauescentes inuasionem seu multitudinem eos fortiter exceperunt ;& hæbreorum multitudo est interempta . Reliquæ uero militia cohortis eorum soluta est:sectatiq; in tabernaculum turpiter confugerunt : & eo ꝙ præter spem tantæ calamitati occubuissent ; omnino deiecti sunt:& nihil utile de cetero spetabant: cogitantes ꝙ hæc per dei iracundiam euenissent: accedentibus ad bellum contra eius uoluntatē. Moyses ergo uidens suos pditione cōpressos : & metuēs ne uictoria confidentes inimici: & appetentes maiora sup eos accederent:iudicauit exercitū in desertū procul a chananeis educere. Cūq; multitudo ei cōsentiret:quæ utiq; cognouerat:ꝙ absq; præceptionibus eius ꝓuidētiæ preualere non posset:eleuato exercitu abiit in heremū ; faciens eos ibi quiescere:nec prius chananeos adire: donec ad hoc oportunū tempus a deo acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu:& præcipue apud eos qui in erumnis calumniatores & inobedientes existunt ; hoc etiā iudæis euenit. Nam dum essent sexcenta milia:& forte pṫ multitudine consiliis melioribus se minime subicerent:inopia potius & erumnis irascebantur:& aduersus alterutros:& aduersus ducem. Seditio enī talis: qualem nec apud græcos:nec apud barbaros factam audiuimus tunc eos apprehendit ; per quam omnes desertendos a deo atq; perditionis periculum suscepturos eripuit moyses ; oblitus malorum : licet paulominus ab eis fuisset occisus. Pro cuius præcibus deus nihil mali eos sustinere permisit:licet legislatorem suum contumeliis affecissent ; & mandata quæ ipse per moysen dederat despexissent:eripuit tamen eos:quando eis pro seditione sua mala prouenire potuisset:nisi ipse eorum periculo prospexisset. Seditionem uero & quemadmodum postea moyses conuersatus est narrabo:prædicens causam propter quam talia sunt commissa.

Seditio chore & plebis contra moysen & fratrē eius de sacerdotio. CAPI. .II.

Numeri 16

CHore hæbreoꝝ ex genere nobilis:& abūdans diuitiis ; & lingua facilis:ac ad ꝑsuadēdū plurimis idoneus : uidens moysen in maximo honore constitutū ꝑ inuidiam grauiter hoc ferebat. Nam cū esset ex ea tribu erat & eius cognatus ; & mordebať quasi iustius esset:ut eam gloriam ipse obtineret:qui & ditior illo:& genere apud leuitas nō uidereť esse deterior clamabatq; dicens esse crudelē moysen:gloriamq; sibimet occupasse ; & hāc ꝑ calliditatem quæsisse sub occasione:quasi uideret deū: & contra leges aaron fratri sacerdotiū dederit non cōi placito plebis:sed suo iudicio:& sup hæc modo tyrannico honores quibus uellet:impenderet. Seuius autē esse dicebat:& ultra uiolentiā:qa lesionē niteretur īferre latētet:quādo nō solū nolentibus:sed neq; intelligentibus insidias eius honores auferre contēderet:qa cum scierint inquit hoies nō se posse uiolentia preualere ; hanc quidē uolentes boni uideri non inferāt ; dolosa tamen arte machinātur ; quatenus desideratū perueniant ad effectum . His & similibus suadebat plebi:quia utile forer ut dū adhuc huiusmodi latere se crederēt:punireť ; nec sinereť ad optiorem accedere cumulum:ne manifeste fierent inimici:adiciebatq; dicens . Quam rōnem reddere poterit moyses:ut aaron & eius filiis daret sacerdotium. Si enim ex tribu leui deus honorē alicui præbēdū eē decreuit:ego hūc iustior sum accipere genere quidē ipso cōsistēs quo moyses:diuitiis aūt & forma potētior. Si uero maior tribus quærit:dignū est ut ruben tribus potius honoreť ; & hūc accipiāt datban:& abyron & falas. Isti enim seniores erant in illa tribu :& potentes facultate pecuniaꝝ. Hæc itaq; chore dicens:uolebat uideri quidē cōi utilitate prodesse:opere uero agebat: ut honorē hunc in se populi suffragatione transferret. Et ille quidē hæc maliuole plebi cū doloso dicebat eloquio procedente uero sermone:paulatī ad multos & crescentibus auditoribus:contra derogationē aaron oīs exercitus est agitatus. Erant enim concordantes cum chore ducenti & quinquaginta priores uiri:studētes quatenus fratrē moyseos sacerdotii iure priuarent:& ꝑ hoc eū exhonorarēt . Tūc itaq; populus:ut etiā moysen lapidaret aggressus est ; & in ecclesiā iordinate & turbulēter cōueniebāt:& ante tabernaculū clamabāt oēs. Exeat tyrānus ; & populus ab eius seruitio libereť :qui sub occasiōe dei uiolēta mādata ꝑcepit. Dicebāt enī. Quod si deus ipse sacerdotē futuꝝ elegeret:dignissimum ad hūc honorē ꝓueheret & nō eū multis īferiori daret & si decreuisset hūc aaron dari corā populo faceret:& nō in fratris hoc potestate reliqueret. Moyses ergo cum derogationē chore iam ex multo ꝑsciret:etiā irritatū populū nō expauit ; sed cōfidēs rebus quas fideli deuotione tractabat:& sciens fratrē dei uoluntate sacerdotiū:& nō suo munere meruisse ad

conciliũ uenit:& multitudini quidem nihil omnino locutus est:ad chore autem clamans:cum eét dexter etiam in aliis:& ad loquendum nimis ingeniosus: mihi inquit o chore & tu:& unusquisq; horum:ostendebat autem ducentos & quinquaginta uiros:honore digni esse uidemini: & totum exercitum huiusmodi honore non priuo:licet non habeant quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitates existunt. Igitur sacerdotium aaron non eo q diuitiis præcellat:cum tu ambos nos pecuniarum multitudine uidearis superare neq; propter genus; quando commune nobis hoc fecit deus:eundem progenitorem dans nobis:neq; ppter fraternum amorem:q; iustius alter habere potuisset: ego hoc contuli fratri. Nam si non cogitarem de dei legibus:hunc honorem mihi potius præbuissem: quando plus mihi ego sum uicinus q̃ alter: & mihi magis q̃ alteri familiaris existo: neq; sapiens consilium erat memet periculis subdere;& alio ex tali causa fœlicitatis dona conferre. Sed a malicia ego sum remotus; deus uero se contemni non despexit; neq; uos ignorare uoluit; sed hoc facientes ei præstatis; & ipse eligens sacerdotẽ futurũ sibi a querela uos huiusmodi liberauit. Non enim aaron gratia mea hoc; sed iudicio diuino sortitus est. Vnde ponat hoc deus in medio quasi ad disceptandum;ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur: accedat. Quod dedit deus non delinquimus;si uolentes accepisse iudicamur;cum sit impium: honorẽ quem ille præbet non adire:& nimis irrationabile uniuerso tempore securitatẽ promittente deo contẽnere. Sed & nũc iterũ ꝓbare uult eũ qui pro uobis ei debeat hostias imolare: & presul pietatis existere. Incongruum nãq; est o chore ut quilibet appetens honorẽ:deo hũc prebendi cui uoluerit auferat potestatẽ. Igitur a seditione & huiusmodi murmure quiescite:mane uero omnes qui sacerdotium queritis thuribula singula portantes a uestris domibus cum thimiamate & igne uenite. Sed & tu chore cede deo iudiciũ:& in his eius expecta sniam & non temetipsum deo uelis facere meliorẽ: sed potius adesto:de hoc honore taliter iudicandus:necnon & abiron arbitror interesse iudicãdũ cum & eiusdẽ sit generis:& in nullo possit de rebus sacerdotii iuste culpari conuenientesq; pariter corã omni populo incensum facite:& cuiuscũq; uestrum sacrificiũ suaue iudicauerit deus;hic uobis ordinabitur sacerdos; & ita derogatione fraterna tanq̃ ei honorem sacerdotii ego donauerim liberabor. Hæc moyse dicẽte:& a turba:& a sua suspitione multitudo cessauit & laudauerũt cũcti quæ dicta sunt. Erat enim uir optimus:& loqui utilia uidebatur. Tunc siquidem concilium est solutum. Altera autem die cuncti congregati sunt in ecclesia: ut adessent sacrificio & electioni de sacerdotio concertantiũ: eratq; populus conturbatus; cum esset multitudo suspensa spe futurorum:& aliis delectabantur:si moyses malignus ostenderetur; sapientes uero si huiusmodi seditione liberarent. Metuebant enim ne procedente turba ordinator eorum disciplinæ potius depiret. Omne siquidem uulgus cum naturaliter queri cõgaudeat de eis qui in potestate sunt constituti: ad ea quæ forte placuerunt summopere sententiam tumultus efficiebat. Moyses autem nussis ad dathan & abiron ministris; eos secundum constitutum uenire iussit & sacerdotium expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retulissent: nec uelle dicerent moysi quasi contra omnem populum malignitate crescente succumbere; audiens hæc ab eis moyses sequi se maiores natu præcipiens; ibat ad dathan & abiron; nec indignum esse putabat ad superbos accedere. Illi uero nihil contradicentes secuti sunt. Dathan autem & qui cum eo erant cognoscentes moysen cũ nobilibus populi ad se uenire: accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum respiciebant quæ moyses esset acturus: erantq; circa eos constituti famuli; ut si uellet aliquam uiolentiã moyses facere iudicarent. Ille uero cum uenisset in proximum; manus ad cælos tendens; multumq; clamans ita; ut populus cunctus audiret ait. Domine cæli & terræ: & maris: tu enim mihi meorum actuũ fidelissimus testis existis: quomodo omnia tua uolũtate feci; tu fugientib us ꝑbuisti obuiam misericordiam: in omnibus satisfaciens necessitatibus hæbreorum; esto meus & in his uerbis auditor. Tibi nãq; nec quod agitatur:nec quod cogitatur absconsum est & ideo neq; comprimis ueritatem; ut horum contra me uelis defensare ĩgratitudinem. Antiquitatem meæ generationis tu nosti certissime; non auditu cognoscens; sed uisu his quæ facta sunt tũc assistens. In his ergo quæ de me licet ueritatem apette scientes iniuste suspicantur: te testem mihi precor existere. Et ego uitam simplicem habens:mea quidẽ uoluntate tua uero uirtute:hanc mihi raguel relinquente socero:bonorum illorum adeptionem deferentes: meipsum tradidi pro istorũ erumnis:& primo pro libertate eorum:nunc uero pro salute maximos labores tolerauit:omniq; periculo me pro eis subieci. Nunc uero quoniam ut malignus in suspitione sum uiris:quorum uita meo labore subsistit: tu qui mihi locutus es in monte syna & tuæ tunc uocis auditorem esse uoluisti: & inspectorem prodigiorum quæ in illo loco fecisti: & iussisti ad ægyptum properare: & tuam uoluntatem his innotescere:qui ægyptiorum mouisti fœcicitatem: & a seruitute his præbuisti refugium; mihiq; potestatem pharonis paruulam demonstrasti: & in terram nescientibus itinera nobis pellagus conuertisti permixtumq; mare ægyptiorum necibus conturbasti qui nudis armotum munimina contulisti:qui corruptos fontes nimis hesitantibus potabiles fecisti: potũq; nobis ex lapidibus produxisti: qui a terrenis cibis inopes;maritimis satiasti;qui etiam cibum celestem præbuisti primitus non inspectum:qui legum modum condidisti: & ordinẽ nostræ reipu-

blicæ demonstrasti:ueni domine oíum iudex & testis meus:ad qué suffragia ulla non redimunt: tu nosti q̧ nullum munus contra iusticiam ab hæbreis accepi nec contemsi propter diuitias paupertatem:nec contra uniuersitatis lesioné conuersatus sum qui nunc inextraneas meorum studiorum suspitiones incurri:tanq̃ te non iubente : sed mea potius uoluntate sacerdotium aaron dederim:ostende nunc:quia oía tua ꝓuidétia gubernanť & nihil fortuitu : sed tuæ uoluntatis interpositióe proueniũt ad effectũ:& quõ geris sollicitudiné generis hæbreoꝝ:iudica in abiron & dathã: qui de insensibilitate te cõtemnũt:quasi mea uideanť arte cõpressi. Fac itaq; super eos aptum iudicium proueniret:ita contra tuã gloriam seuientiũ:non eos cõi modo faciens transire de uita : nec humana lege morientes:sæculo præséti facias recedere:sed deglutiat eos simul & generationem & substãtiã eoꝝ terra quã calcant. Hæc enĩ erit tuæ uirtutis ostensio:atq; doctrina cunctorũ sic eos castigabis:qui talia de te non bene suspicanť:sic ego minister ꝓceptoꝝ tuoꝝ fidelis oíbus apparebo. Si aũt uere contra me derogasse noscunť:illos quidé innoxios ab omni lesione seruato:necem uero quã illis optaui facito meã:& pœnã ab eo exige qui tuã uoluit nocere plebem : ut decetero pax concordiaq; succedat. Sana multitudiné tuis preceptis obedienté:illesam custodiens eam : & a pœna peccati huius exsorté. Tu siquidé nosti:quoniã iustum nõ est suppliciũ ꝓ eoꝝ malicia cõiter sustinere cunctos israhelitas. Hæc eo dicente simul & flente:repente terra commota est:& ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cunctus expauit:grauiq; & durissimo strepitu:per eorum tabernaculum concitato : terra scissa est : & oía quæ erant illis gratissima : in ea sunt ꝓrsus absorpta. Quibus sic exterminatis:ut ne occurrerent quidem illud agnoscere : mox apertio terræ sup eos reducta est:& ita reintegrata : quasi nihil hoꝝ quæ prædicta sunt factũ esse uidereť inspicientibus. Et illi ita pierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta:cognati quidé illorum dolebant non solum calamitaté quæ digna gemitu uidereť: sed etiam ꝓximitatis affecti. Sapientes aũt quos euidenter uoluntas latebat illorum euẽtus iudicii certos fecit:& decernẽtes: quia ueluti erratici deperissent:qui fuerãt cum dathan:de eorũ nece non contristabanť. Igiť moyses euocauit eos qui de sacerdotio contédebant ad sacerdotum probationé : ut scirent cuius sacrificium deus susciperet:& illum constitui sacerdoté. Conuenientibus autem ducentis quinquagita uiris:qui & propter patrũ uirtuté honorabanť a populo:& propter suam illos etiam trãscédebãt: processerunt quoq; aaron & chore : & ante tabernaculum omnes sanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ignis uero repente tantus effulsit:quãtum nullus opifex uidit:nec de terra ꝓlatus : uel concursione fluctuũt:aut uiolentia spirituũ materia adinuicem percussa : sponte aliquando uisus est exilire : sed qualis potuit dei uoluntate succendi:clarus & flameus : quo ueniente super eos cũcti ducenti quinquaginta extincti sunt:& chore simul:ita ut nec corpora eoꝝ alicubi uiderentur. Solus aũt liberatus est aaron nihil ex igne lesus: qui utiq; ad eo uidebatur electus. Moyses igitur his pereuntibus ; uolens pœnam eorum reseruare alias reseruari memoriæ :& futuros agnoscere: iussit eleazarum filium aaron thuribula eoꝝ circa altare eneum collocare:ut in memoriam essét futuro generi:quæ illi sunt passi qui putabant uirtuté dei se posse deludere. Et aaron quidem iam nõ munere moyseos sacerdotiũ se habere credebat ; sed dei iudicio patefacto:cũ filiis firme apso honore fruebatur. Seditio tamen neq; ita cessauit:sed multomagis augebatur ; & crudelius accrescebat:erat tumultus ualde deterior:& nunq̃ hoc malũ finiri putabatur : sed longe tempore ꝑmãnere. Homines nanq; iam nihil præter dei prouidentiã geri credentes:& hæc absq; dei gratia circa moysen gesta minime iudicantes:culpabant moysen : eo q̧ tanta ira dei non tam propter iniusticiã punitorum:q̃ propter fauorem moysi prouenerit . Illos enim perisse dicebant : nihil delinquentes nisi q̧ circa dei religionem studium haberent:moysen uero in interitu talium uiroꝝ & omniũ optimoꝝ populũ deleuisse:insuper & fratri sacerdonum dedisse quod auferri nequiret ; nullũq; alium ad hoc ulterius promoueret:cũ priores uiderent ita perisse. Super hæc etiã & a cognatis extinctorum supplicatio multã fiebat ad populũ:ut gloria moyseos minueretur:hoc enĩ ad suã cautelã accidere iudicabant. Moyses autem diu in tumultu populũ cõstitutũ patienter audiebat:metuésq; ne quid iterum seditionis emergeret:& magnũ malũ aliquod proueniret in ecclesiam congregauit multitudinem:& sustinens audiebat:nec ad satisfactionem ueniebat:ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc uero solũ principibus tribuũ prædixit:ut noía tribuũ suis uirgis inscripta portarent. Illum enim sacerdotium dicebat habituꝝ in cuius uirga deus idicium gloriæ designasset . Portauerũt ergo oés alii uirgas:& aaron scribés in uirga sua tribũ leui : easq; moyses in tabernacu o dei collocauit. Altera uero die ꝓtulit uirgas:erant enim cognitæ. Cum uero omnes eas singuli uiri signassent:& coram multitudine deportassent:alias quidem in quo scemate eas moyses accepit : in eo permansisse uidebant:de aaron auté uirga germen & ramos ortos:& fructũ speciosũ amigdale ex eo ligno processisse mirabanť . Tunc obstupescentes huiusmodi uisioné:& licet aliquod fuisset odium circa moysen & aaron:linquentes hoc continuo:mirariq; cœperunt in illis dei iudicium & decetero placito diuino fauentes : sinebant aaron pontificatum habere. Ille siquidem tertio iam eum deum ordinante:hunc honorem firmissime possidebat. Hæbreorum itaq; seditio licet multo tempore uiguerit:hoc tamen modo quieuit.

Quēadmodū moyses īstituit decimas dare leuitis & sacerdotibus:& de morte mariæ:& aaron primi sacerdotis domini:cui successit eleazarus filius ipsius. CAPI. .III.

IGitur moyses leuitarū tribū seruituram deo a plius & malicia segregauit:ne pter inopiam aut quæstum necessarium ad uitam præsentem essent circa sacrificia negligentes: iussitq; ut deū secundū dei uolūtaté chananeā obtinerent hæbrei: leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas distribuerent: sed & tertam ante muros duorum miliū cubitorū ad eos ptinere descripsit. Super hæc aūt & populum cōstituit annorū fructuū decimas ipsis leuitis sacerdotibusq; præbere. Hæc enī sunt quæ accepit hæc tribus a populo. Necessariū aūt iudicauit ipsorū sacerdotū quæ sint ppria declarare. Quadragintaocto quidé ciuitatū: tredecim ex eis leuitis cedere pcepit:& decimarū quas a populo per annū accipiūt decimas eis diuidi: insuper etiam primitias omnium frugum de terra nascentium: deo populum iustum esse offerre sanciuit. Quadrupedum quæ sacrificiis offeruntur quod primitus nascitur; si masculus sit imolandum præberi sacerdotibus iussit:& ut ipsi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorū uero quæ comedi non possunt ab eis secundum patrias leges: dominus siclum & dimidium eis præberi fecit;pro hominis uero primogenito quinq; siclos. Sunt autem eos primitiæ etiam tōsionis ouium & messium;unde panes facti eis solenniter ministrantur. Siquis eorum uouerit quos nazareos appellant comam nutrire: & uino non uti; isti dum capillos suos dedicant propter sacrificia uenientes ad sacerdotes corban offerunt deo: quod significat munus: mulier quidem triginta siclos:uir auté quinquaginta. De his uero qui eo sūt egeni pecuniis;sacerdotibus licet ut uoluerint iudicare: sed etiam his qui domibus immolant epulationis causa nō religionis;necesse est offerre sacerdotibus pectus & dextrum brachiū pecoris. Et sacerdotibus quidem moyses ex his quæ pro peccatis populus sacrificans præbet sicut in precedenti libro significauimus;hoc dari constituit: omnium uero quæ sacerdotibus offeruntur;participari constituit: & seruos & filios:& mulieres: absq; hostiis quæ offeruntur pro peccatis. Illa enim in templo soli masculi sacerdotes ea die consumunt. Cum hæc moyses constituisset;surgens cum omni exercitu ad terminos idumeæ uenit: & legatos ad regem idumeorum misit: poscens uiam sibi concedi: quam se confidebat accipere: & illum cum nihil lederetur sine dubitatiōe præbere. Necessaria nanq; exercitui se ministrare dicebat;& aquæ præcium eos iubebat accipere. Ille uero his quæ moyses petebat nō consentiens;neq; uiam cedens;sed castrametatus occurrit;prohibiturus eos qui transire uiolēter præsumerēt. Moyses autem cum deus pugnæ initium fieri non iussisset recedebat;per desertum iter faciens. Tunc itaq; sororem eius mariam finis uitæ accepit;cum quadragesimum explesset annum ex quo ægyptum dereliquit: decimi xantici mensis initio secundū lunam: sepelieruntq; eam plublice nimis splendide:super quendam montem qui uocatur syn;& post triginta dies a fletu populum moyses hoc modo purgauit. Vitulam fœminam aratro & cultura inexpertam totamq; rubeam paululū ab exercitu procul ductam in loco mundissimo pontifex immolauit: & eius sanguine septies digito aspersi tabernaculum dei:deinde incensa;ut erat tota uitula cum pelle atq; uisceribus:lignum cedrinum in mediū ignem miserunt:& hysopum & lanam coccineam:collegitq; omné cineré uitulæ uir mundus;posuit in locū purissimū. Hi ergo qui morte polluti erant;paululū in fontem cineris mittentes:& hysopum baptizantes:& hoc cinere spargentes tertia & septima dierū:erāt in reliquo mundi. Hoc etiā uenturos ad promissam sorté seruare præcepit. Postq; uero pter luctū sororis in exercitu huiusmodi purgatio facta est;duxit populum per desertū & per arabiam:ueniitq; ad locū quem arabes metropolim suā putant;primo quidem archim nominatum:qui nunc petra uocitat. Hic itaq; cū esset excelsus mons: ascendens in eū aaron moyse sibi manifestante quia moriturus esset;uidente cuncto populo:erat enim e diuerso locus: ubi erat populus constitutus: exutus pōtificali stola;tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem pontificatus uenit:& mortuus est populo eum uidente: ipso quidem anno quo soror uidebatur esse defuncta: cum uixisset annis tribus: & triginta & centū. Defunctus auté est secunda luna initio mensis qui uocat apud atheniensēs ecatonbeon apud macedones auté lochis;apud hæbreos uero sadebat;apud romanos nūcupatur augustus. Cumq; luctus super eum diebus triginta fuisset expletus post hæc cessauit.

Quemadmodū cōmiserunt seon & ogreges amorreorū bellū;uicitq; eos moyses & filii israhel. terras eorum & ciuitates tenentes & hereditare possidentes. CAPI. .IIII.

SVmens igitur moyses exinde exercitū uenit ad fluuiū arnon: qui de mōtibus arabiæ descendens:& per totum desertum fluens in stagnum alfatiten erumpit;diuidens moabitidem:& amonitidem. Hæc autem terra est fructifera: & hoium multitudine nobilis;alere bonis ibi nascentibus copiosa. Ad seon itaq; regé illius regionis moyses misit;populo uiā petés;ut fœderibus qbus uellet ille crederet factis: q̄ i nullo lederétur: neq; terra:neq; qui sub eo constituti eé uidebātur: sed etiam uenalia populo sub precio fore uendenda sicut: illorum procuraret utilitas;& aquam peregrinis ut uellent eos uenundare deposcens. Seōn auté hæc negans proprium armauit exercitū;ut hæbreos arnon fluuium transire prohiberet. Tunc moyses uidens hostiliter amoreum insistere;non passus ut hæbreis per inertiam prouenīret

inopia:primitus accessit ad eos : & cum esset difficile ut præualeret aduersus seon : consuluit deum : si eum pugnare permitteret. Cunq; deus uictoriam promisisset : fiducialiter ipse ad certamẽ uenit : & exercitum totum exacuit : dicens eos bellandi nunc desiderio potituros:quod diuinitas iubebat. Illi uero ut desiderabant potestate percepta : sumentes arma ad prælia repente profecti sunt. Amorreus itaq; insistentibus populis cum iam non esset equalis:ipse quidem obstipuit hæbreos : exercitum autem eius fortem se non opere sed timore respondit. Primam ergo congressionem non tolerantes:nec sustinere hæbreos ualentes in fugam conuersi sunt : hæc sibi potius pro salute quam pugnare utile iudicantes. Confitebant enim in ciuitatibus ualde munitis:in quibus cum reclusi fuissent:nihil profuit eis. Hæbrei nanq; dum eos fuga declinare respicerent insistebãt: & irrumpentes eorum aciem : eos insecutione perterruerunt. Illi siquidem disrupti fugiebant ad ciuitates: hæbrei uero persequentes nequaq̃ fatigabantur:quando & ad labores præparati : & uti fundibulis experti: & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad persequendum uidebãtur aptissimi:ita ut dum hostes longius essent : fundibulis & iaculis sternerentur ut proximi. Multa ergo cedes effecta tunc noscitur quando etiam fugiẽtes uulneribus uexabantur:laborabãtq; potius propter sitim quam propter pugnam. Erat enim tempus estatis. Et cum multi sitis desiderio ad fluuiũ concurrerent fugientes circundantes eos hæbrei percutiebant:omnesq; illos iaculatos sagittatosq; peremerunt : ita ut etiam seon eorum rex simul extingueretur. Hæbrei uero mortuos spoliabant : prædamq; sumebant : multamq; copiam habuerunt ex illa terra:cum esset adhuc fructibus plena. Tunc igitur exercitus sine terrore iam captis hostibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimentum pugnæ:cum omnes pariter deperissent. Amorreos siquidem huiusmodi peremptio compræhendit:qui nec prudentia uidebantur astuti : nec opere necessario boni:quorum hæbrei terram late ceperunt. Est autem hic locus inter tria flumina positus : quasi naturam insulæ tenens. Quem locum arnus alias arctos quidem a meridiana parte circundat: iaboch septentrionis circuit latus ; qui in iordanis fluuium descendẽs:illi etiam nomen tradidit. Occidentalem uero partem eius regionis:iordanis ripa concludit. Cum ergo res ille ita consisterent:israhelitis instabat oggaladine & galanitidis rex ; ducens exercitum copiosum : & festinans tanq̃ solacium amico seon præbiturus. Cum uero eum iam cognouisset extinctum:etiam tunc deliberauit congredi cũ hæbreis putans se præualere:eorũq; uirtutem experimẽto cognoscere. Cunq; fuisset spe sua deceptus:& ipse bello mortuus & omis eius exercitus est peremptus. Moyses autem iaboch fluuium transiens:regnum o gregis perambulabat;ciuitates destruẽs:& omnes habitatores eius occidens ; qui & diuitiis omnibus in illa terra:& uirtutibus & opulentiæ magnitudine præcellebat. Ogigitur regis magnitudo & pulchritudo uehemens erat ; qualis est paucorum. Erat enim manu uir fortis : ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur equalis. Fortitudinis uero & magnitudinis eius sunt experti ; qui lectum eius uiderunt ; in ciuitate rabbatha regni ammanitidum factum ex ferro ; quattuor cubitorum latitudinem habentem : longitudinem duplicem: & uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente non ad præsens solummodo hæbreis rerum fiducia est concessa ; sed etiam in futuro causa eis bonorum mouens est effectus. Nam quadraginta urbes alias sexaginta clare turris munitas illis subditas tenuerunt:prædamq; copiosam & seorsum singuli & cõmuniter omnes adepti sunt.

De balach moabitarũ rege:seu de balaam propheta cuius asina humana loquela usa est:qui post benedictiones quibus benedixit filiis israhel consilium dedit balach qualiter seduceret populũ p mulieres madianitas : & de ultiõe quæ secuta est :& seductos hæbreos : & seductores madianitas : & ubi moyses iosue successorem sibi constituit. CAPI. .V.

MOyses itaq; castrametatus : deduxit exercitum ad iordanem: circa magna campestria : contra hierico ciuitatem opulentissimam & palmas atq; balsamum quæ solet ferre copiose. Coeperunt autem proni esse israhelite : & desiderium habere bellandi. Porro moyses cum paucis diebus deo pacificas hostias immolasset populumq; epulari fecisset partem quandam amatorum misit ; qui terram madianitarum explorarent: & eorum patrias obsiderent. Causa uero bellandi aduersus eos huiusmodi fuit. Balach moabitarum rex cum amicicias paternas haberet:atq; societatem circa madianitas & israhelitas uideret tanto cremento pficere ; etiam de rebus suis in formidine nimis erat constitutus. Deniq; non credebat terram aliam hæbreos quærere nisi suam ; cum promisisset utiq; deus chananeam illos fore possessuros ; uelociterq; studuit amicos de hac re suis tẽptare sermõibus:& pugnare quidẽ ipse in fœlicitate cõstitutus:cõtra illos qui obstrigerent erũnis nõ iudicauit:sed phibere magis eos:ne potiores efficerent : deliberauitq; legationẽ p eis ad madianitas ptinus destiare. At illi dũ eẽt qdã ab eufrate propheta pclarus illorũ tẽporum:eisq; nimis amicus ad hunc miserunt cum legatis balach uiros de suis fide dignissimos:rogãtes ut ueniret ille ppheta:qtenus pro perditiõe israhelitarũ maledictiões efficeret. Qui uenientes legatos suscepit:& largitatẽ eis hospitalitatis exhibuit. Cunq; cœnasset:dei uoluntatem cõsuluit:qui forent de quibus madianite rogarent. Cum uero deus impedimentum eorum uoluntati fecisset ; ad legatos redit ; desiderium quidem suum & studium eis ostendens circa ea

quæ ab eo requirerent:sed deum resistere suæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxisset: exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent:esse nimis deo amabilem:suadebatq; eis simul:ut propter hanc causam inimicicias suas ab israhelitarum gente suspenderent. Cunq; hæc dixisset: legatos dimisit. Madianite uero balach uehementer insistente:& preces maximas offerente: miserunt iterum ad balaam. Tunc ille studens aliquid uiris illis præstare:denuo consuluit deum.Qui uolens eum rem experimento probare: iussit ne legatis in aliquo contradiceret:sed cum eis iret.Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptiõe iussisse: cum legatis mox ibat:Angelo sancto occurrente ei per uiam quodam angustissimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto. Asina autem in qua balaam sedebat intelligẽs spiritum diuinum esse: declinauit balaam ad unam maceriam: non sentiens plagas quas ei balaam inferebat: dum percussus ad maceriam alias a maceria uexaretur. Cum uero angelus insisteret:asina percussa uoluntate dei uocem loquentis emisit: balaam accusans uelut iniustum: quia dum prioribus ministeriis nihil quod de ea quæreretur haberet: tunc ei plagas inferret: non intelligẽs:quomodo uoluntate dei prohiberetur ab his quæ festinaret implere. Cunq; balaam humana loquente asina perturbaretur: palam etiam Angelus apparuit eumq; increpare de plagis asinæ cepit: tanq̃ non esset hæc culpa iumenti:sed q̃ eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur.Metuens autem balaam:studuit remeare:sed deus eum confortauit ut iret: præcipiens: ut quicquid eius in mente poneret: hoc ille manifestaret. Et ille quidem: cum hæc deus iussisset: uenit ad balach. Rege uero decenter ualde eum suscipiente: petebat ut ductus ad quendam montium: consideraret quemadmodum hæbreorum exercitus esset constitutus.Balach autem ipse per se deduxit prophetam cum regio ministerio in montem qui supra eorum caput uidebatur existere:aberat enim ab exercitu stadiis sexaginta.Vidensq; eos ille:præcepit:ut septem aras rex constitueret:& totidem tauros & arietes adduci iuberet.Cunq; rex celerrime ministraret: ille hæc immolauit holocausta. Quo facto:cepit e diuerso benedicere dicens.Hic populus felix: cui dabit deus multorum possessionem bonorum:eritq; eius auxiliator in omnibus: & præsulem prouidentia sua ei concedit: ita ut nullum humanum genus sit:quod non uirtutem eius & studia iudicet optima:& ab omni malicia segregata.Hæc itaq; & uos inquit habebitis:& melioribus filiis relinquetis. Deo quippe uos solos homines intendente: & ubicunq; fueritis in omni terra sub sole posita fœliciores habente: terram in quam uos ipse misit obtinebitis: seruituram semper filiis uestris: quorum gloria complebitur omnis terra simul & mare:& sic abundabitis in orbe terrarum:ut omni terræ habitatores ex uestro genere præbeatis. O admirandum te atq; beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es.Sed nunc quidem uos adhuc paucos chananeorum terra suscipiet:scituri orbem terrarum uestrum fore habitaculum in eternum.Nam multitudo uestra ita & in insulas dilatabitur:& in omẽs terras sicut nec in cælo numerus est stellarum.Et cum tanti fueritis:nec ubertatem uobis negabit deus:in pace omnia bona ministrando:& uictoriam atq; potentiam in bello largietur:& filios inimicorum qui contra uos aliq̃ præsumptione contenderint subiugabit. Non enim ultra reuerteretur aduersarius noster uictor:qui filios suos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidẽtia dei præstabitur: cui grandia minuere uirtus est:& latius augere quæ parua sunt.Talia siquidem ille sua sacratione proferebat: cum non esset in semetipso:sed dei potius spiritu uinceretur. Balach autem contristato & proclamante: eo q̃ pacta trascenderet: quibus fuisset a suis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum uenisset pro maledictione hostium: eos ditaret:& beatiores omnium hominum ostenderet: ait ad eum balaam. O balach:de cunctis rebus cogitare putas in nobis esse: de talibus quicq̃ dicere seu tacere:quando dum nos spiritus dei percipiet: uoces & uerba quæ ipse uult nihil scientibus nobis emittit. Ego uero recordor: quomodo tu:& madianite supplicantes me desiderabiliter huc adduxistis:propterea ueni:fuitq; mihi uotiuum:in nullo tuum desiderium uiolare.Sed melior deus est horum quam quæ ego tibi præstare credebar.Nimis enĩ isani sunt:qui p̃sentiam humanaꝝ reꝝ apud semetipos ita suscipiunt:quatenus nõ ea quæ diuinitas dictat edicãt:sed magis illius uiolentiã faciãt uolũtati. Ego siquidẽ hunc exercitũ neq; laudare p̃posui:nec in quibus bonis genus eoꝝ deus habiturus sit aperire:sed deus p̃picius eis existens:& festinãs eis fœlicẽ uitã gloriãq; p̃bere p̃petuam:hæc mihi uerba promissionum talium ministrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum est:tibi & madianitis præstare: quorum preces repellere me nimis indecens est: ueni rursus erigamus aras alias: & sacrificia proxima prioribus celebremus:si forte flectere potero deum:ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cunq; balach fieri permisisset: & secundo sacrificanti nequaq̃ diuinitas ut israhelitas malediceret annuisset:cadens pronus in terram:prædicebat regibus affuturas passiones & quæcunq; ciuitatibus erant euentura eximiis:quarum aliquas quidem nec habitari cõtingeret. Quæ etiam facta sunt:dum hæc temporibus priscis per terram siue per mare usq; ad memoriam meam hominibus euenissent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint:qualem ille prædixit: quilibet conicere potest: quomodo & in futuro sic erit: quemadmodum præfatus est ille. Balach autem indignatus eo q̃ non maledicti essent israhelite: remisit balaam:nullo honore re-

muneratum.Ille uero iam descendens & circa transitum eufraté ueniens: & balach principibusq; madianitarum ualedicens ait.O balach & madianitæ præsentes:oportet me hæc & præter uoluntatem dei præstare uobis.Hæbreorum quidem genus nulla pestis pœnitus appræhendit:nec bella:nec aliqua necessitas:nec sterilitas fructuum terrenorum:nec alia quælibet eos uesania corrumpit. Est enim cura deo liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere super eos uenire huiusmodi passionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca: & ad modicum tempus:quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent: q̄ pro timore fuerit illa eis talis uexatio.Vos quasdam uictorias ad breue tempus aduersus eos desiderates:quod impetrabitis: si hæc quæ moneo feceritis:filiarum uestrarum speciosas præcipue uirgines:quibus subdi & deludi castitas possit insipientium propter pulchritudinis honestatem: circa exercitum eorum proxime destinate:& supplicantibus eorum iuuenibus: ut earum amplexibus misceantur præcipite: quatenus dum eos concupiscentia obligatos uiderint:deserant rogantibusq; manere eas:non primitus audiant: quam eos patrias leges relinquere iubeant: simul & honorem dei qui eas posuit eis:& madianitarum atq; moabitarum colere ritum cogant.Sic enim illis indignabitur deus.Cúq; hæc ille dixisset:abscessit. Madianitæ uero dum misissent filias suas sicut ille monuerat: hæbreorum iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarum: & ad earum colloquia uenientes: rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur: nec consuetudinis proximitate recederent. At illæ libenter hæc uerba suscipientes consenserunt eis: obligantes eos amore suo.Quibus dum concupiscentia creuisset:eos illæ cepere deserere. Dumq; illos angustia de mulierum discessione crudeliter inuasisset:uberrimis fletibus exorabant: ne eos illæ desererent: sed futuras uxores & dominas omnium possessionum uel substantiarum suarum manere poscebant.Hæc autem cum iurisiurandi religione firmabant;deumq; mediatorem in promissione faciebant flentes: & undiq; semetipsos misericordia dignos ostendentes mulieribus.Illæ uero dum eos seruitute iam captos eé cognoscerent & omni uinculo fœde consuetudinis obligatos: eis talia cœperunt dicere. Nobis quidem o fortissimi iuuenes domus paternæ sunt: & magna possessio bonorum parentum atq; domesticorum fauor & dilectio: nihilq; horum egentes:uenimus ad uestrum eloquiú:nec questum speciosi corporis requirentes: uestram nobilitatem adiuimus: sed uiros bonos & iustos existimantes;honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis circa nos habere dilectionem:& nostro contristari discessú;neq; nos uestras preces abiicimus;sed tantummodo fidem uolumus fauoris uestri percipere: per quam nos credere dignissimum iudicamus: ut uestram conuersationem uidentes: uxores esse possumus.Formidamus & enim:nedum fueritis satietate nostræ consuetudinis adimpleti: deinceps contumeliis affectas: ad parentes non proprios remittatis.Rogantibus autem illis:& ut uellent fidem daturos se pollicentibus: & ob amorem in nullo contradicentibus:dixerunt illæ. Quomodo hæc quidem uobis placent:moribus & uita utimini:ut ab omnibus alienati populis sitis: ita ut etiam cibos proprios habeatis:& pocula cum nullo communia:necesse erit uolentibus uobis habitare nobiscum: etiam deos colere nostros nec erit indicium circa nos aliud uestri fauoris:nisi eosdem deos quos nos adoretis:nullusq; culpabit uos: si terræ ad quam uenistis: eius colatis & numina: cum dii nostri sint communes omnibus: uester uero in nullo sit talis: dicebantq; eis: ut aut quæ essent omnium: ea facerent: aut aliam quererent terram: in qua possent legibus propriis conuersari.Illi autem amore earum deuicti: optima illas dicere iudicantes: & semetipsos tradere uoluptatibus earum: patria iura transgressi sunt: deosq; plurimos iam putantes: immolare eis lege prouinciæ proponentes: cibis etiam extraneis congaudebant: & omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias insurgebant: ita ut etiam per omnem exercitum iuuenes agerent contra legem.& seditio priore multo peior incideret: cum omnino solennitates iam propriæ deperirent. Nam dum semel iuuenes mores attigissent extraneos: eos uberius appetebant. Sed & siqui priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erant: cum eis uitio subiacebant.Deniq; Samarias princeps tribus symeon: dum haberet chorami madianitidem mulierem: ducis cuiusdam filiam:uiri inter illos ualde potentis:uxore iubente ante solennitates mosaycas quod illam magis delectaret: effecit:non immolando lege patria:sed alienigine nuptias eligendo.Et dum hæc ita gererentur:moyses metués: ne quid peius accideret: congregans populum in ecclesiam nullum equidem nominatim culpauit: nolens quemq̄ desperatione deiicere:qa dú laterét poterát pœnitere.Dicebat autem:quomodo nó agerent digna se:aut suis patribus oportuna:dum libidinem deo preponerent:& ei placentia uiolarent:oportere tamen:ut dum adhuc bene eis esset:reuerterentur ad fortitudinem:arbitrátes nó ad uim inferendam leges esse positas:sed ad concupiscentiam repellendam. Super hæc adiciebat non esse rationabile ut qui casti fuissent in heremo:nunc constituti íter bona táta peccarét:& iterum quas adepti fuerant per indigentiá tempore ubertatis amitterét.Et ille quidé hæc dicés: conabatur emendare iuuenculos:& ad pœnitétiam eorum quæ gesserát reuocare.Post quem surgés: Samarias:ait. Tu quidem Moyses utere legibus quas posuisti:ex ipsa consuetudine eis firmitaté attribuens:& quomodo iam frequenter castigasti hæbreos qui non bene seducuntur: ma in his

quæ tyrannice imperas non habebis obnoxium. Non enim aliud quicquã hactenus sub figmento legum dei: qua iugum seruitutis nobis inferre machinaris: & tibimet defendere principatum: auferendo nobis desiderium: & proprium uiuendi arbitrium: quod est liberorum & dominũ nõ habentium. Itaq; crudelior circa hæbreos: ut solus eris ægyptiorum: castigare nos uolens: & secũdum leges tibi placitas singulorum uoluntates astringere. Sed multo iustius est: ut tu potius puniaris: quando ea quæ omnibus indubitanter bene se habere uidentur: solus exterminare contendis: & cõtra omnium placita tuam ualere sententiã. Mulierem itaq; peregrinam sicut asseris duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut a libero. Nõ enim latere proposui: nec pro me alter delator erit. Et sacrificaui diis: quibus sacrificandũ nõ iudicatis iustũ existimãs p multos me debere acquirere ueritatem: & non uelut sub tyranno uiuere & omnem spẽ semper ex unius conuersatione pendere. Dum hæc autem Samarias de his quæ ipse: & alii male gesserãt edixisset: populus equidem quiescebat formidine futurorum legislatorem intẽdens: nolentem illius super biã ex aduerso litigio prouocare. Meruebat enim ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarent: & in his quidem dimisere conuentum: sed causa mali potius augebatur. Cũq; Samarias ex tali causa mortuus non fuisset: fines uir & in aliis quidem rebus melior existens multorum iuuenum & dignitate patris transcendens coetaneos uniuersos: eleazari sacerdotis filios & fratres: moyseos nepos: dolens in his quæ gesserat samarias: & anteq̃ perlicentiam fortior efficeretur iniuria: opere uolens ultionem inferre: & iniquitatem ne cresceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur: animo simul & corpore sic audacia confortatus est: ut non prius decertare quiesceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculum samariæ ueniens: ipsum euaginato gladio & chorami simul extinxit: Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor: & fines imitatores esse uidebantur: perhibebãt eos qui in culpa samariæ similes existebant. Multi siquidem iniq; gerentium horum uirtute perempti sunt: omnesq; pestilentia perierunt: deo illis post hæc immittente languorem: & quicũq; eorum cognati fuerant: & cum prohibere deberent: magis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter sunt extincti. Perempti sunt itaq; ex eorum cetibus: non minus quatuordecim alias uigintiquinq; milia uirorum. Hac itaq; causa exaggeratus moyses ad interitum madianitarũ misit exercitum: de quorum prælio post paululum edicemus: narrantes primitus quod reliquimus. Iustum nanq; est legislatoris uoluntatem: nequaq̃ in hoc sine laude transire. Balaam enim qui petitus fuerat a madianitis: ut malediceret hæbreis: & hoc quidem complete diuina prouidentia non præualuit: sed consilium dedit: quo hostes utentes: hæbreorum populũ pene consumerent: moyses magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba describens: cum posset huius gloriam propriam facere: quando nullus qui mendacium probans argueret testis extaret. Illi nanq; testimoniũ reddidit: & eum memoria dignum fecit. Et hæc quidẽ si uoluerit quicũq; cõsiderẽt. Moyses itaq; p quibus p̃dixi rebus ad terrã madianitarũ misit exercitũ ex una quaq; tribu: duodecim milia uiros eligens: quorum ducem statuit fines: cuius fecimus pauloante memoriam: qui leges custodiuit hæbraicas: & zamariam transgredientem eas ipse percussit. Madianite uero uidentes exercitũ contra se uenire & quantus nũquam aduersus eos accesserat: congregãtes prouinciæ multitudinẽ expectabãt hostes: & undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congressione facta: madianitarum cecidit multitudo quæ computari non posset: numerumq; transcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter sũt perempti: quorum nomina erant Och: & Sur: Obeth: & Huir: Quintus uero rex est Arach: de cuius cognomine ciuitas in terra arabum constituta: hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis arachen uocatur: quæ apud græcos dicitur patras. Hostibus igitur effugatis: hæbrei eorum tenuere prouinciã: multamq; sumẽtes p̃dam: & possessores cum mulieribus perimentes: solas uirgines reliquerunt. Hoc enim moyses duci fines iusserat. Qui reuersus: incolomem reduxit exercitum: & prædam ualde copiosam: idest boues quinquagintaduo milia: & sexagintaseptem: asinos autem sexaginta milia: auri uero & argenti uasa innumere multitudinis quibus utebantur in domo. Nam per longam fœlicitatem erant ualde locupletes. Deductæ sunt autem & uirgines: quasi trigĩta uero milia. Moyses itaq; diuisa in duas partes præda: alterius quidem quinquagesimam partem eleazaro dedit & sacerdotibus: leuitis autem alterius quinquagesimam: reliq̃ uero uniuerso populo distribuit. Viuebantq; decetero ualde fœliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia: nullaq; tristicia corũ uoluptates impediebat. Moyses igitur cum esset senex: iosue successorem sibi constituit: ad pphetias: & ad militiæ principatum: sicubi necessarium foret iubente deo: ut iterum teneret imperium. Iosue autẽ omni doctrina legum: diuinisq; ministeriis moyse docente erat instructus. Inter hæc duæ tribus: gad: & ruben: & manasse dimidia quadrupedium multitudine & omnibus aliis ualde diuites: habentes commune consilium: rogabant moysen: ut eis præcipue amoreã concederet: quæ pascuis optima uidebatur. Ille uero existimans eos timuisse chananeorum pugnam: & occasionem honestam quasi pro pascuarum diligentiam requisisse: malignos eos appellabat: & turpem occasionem timoris adinuenisse: ipsosq; uelle sine labore delicare: dum omnes adhuc in erumna cõsisterent: &

terram ideo peterent obtinere:ne decetero cum eis laborarent : quibus terram traditurum se deus promiserat:trans iordanem & aduersas gentes inter empturum. Illi ergo conspicientes iratum ducem & contra se iustissime prouocatum:respondentes satisfaciebant non pro timore periculorum neq; propter laboris defectum hoc petere:sed ut prædam in oportunis constituentes locis: expediti ad certamen & ad bella uenire possent : dicebantq; se præparatos:ut dum possiderent ciuitates ad custodiam filiorum & uxorem & facultatis suæ : ubiq; cum exercitu properarent. Porro moysi dum iste sermo placuisset:uocans eleazarum sacerdotem & iesum : & ad ultimum uniuersos:concessit eis Amorream:ita ut auxilia conferrent cognatis suis:donec omnia complerentur. Accipientes itaq; ista conditione prouinciam:& ciuitates fortissimas possidentes filios & coniuges : & alia quæcunq; poterant circumeuntibus impedimentum facere in eis apte constituerunt. Edificauit autem & moyses decem ciuitates:quæ in numero quadragintanouem forent: quarum tres distribuit:ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent:& tempus fugæ constituit habentes ptãtem scilicet perempti cognati occidere homicidam:si eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inuenissent:quod nulli alii permissum est perpetrare. Hæ siquidem ciuitates fugacibus distributæ sunt:bosor quidem in arabiæ finibus:arimnan autem in terra galaditorum:galalim uero in bataltidem regionem. Cumq; etiam chananeorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter urbes leuitarum moyses fabricandas ad habitaculum fugatium delegauit. Moyses autem adeuntibus eum maioribus natu tribus manasse:& dicentibus uirum insignẽ in tribu sua fuisse defunctum nomine orophatim:& filios quidem masculos non reliquisse sed filias:& consulenribus si earum fuisset hereditas:ait siquidem aliquos de tribu sua ducerent : cum hereditate ad eos irent:si uero ex alia tribu alicubi nuberent : hereditatem in paterna tribu relinquerent:& tunc manere uniuscuiusq; hereditatem in propria tribu constituit.

Moyses alloquitur populum ante mortem suam:& tradidit ei librum legis: & quemadmodum ab hominibus est ablatus. CAPI. .VI.

CVm uero iam quadraginta minus triginta dies implerentur:moyses cõgregans ad iordanem:ubi nunc ciuitas est abilal:locusq; palmarum conuentum:uniuerso populo ita locutus est. O uiri commilitones:& sicut deo placuit calamitatis longe participes:centum uiginti annis senectute confectum oporter me ab hac uita discedere. In his quæ gerenda sunt trans iordanem : iam nõ ero uester adiutor :neq; pugnabo uobiscum: a deo prohibitus. Iustum igitur credidi neq; nunc meam deponere pro uestra fœlicitate curam:sed propriam iudicare uestræ ubertatis adeptionem:& memoriam meam in abundantia bonorum referre uestrorum. Nunc igitur explanans : quemadmodum uos fœlices eritis:uestris filiis bonorum uestrorum relicturi possessionem ab hac uita discedo : dignusq; sum : ut mihi fides habeatur : & propter pristinas uirtute : & eorũ animæ ad uitæ huius terminum uenientes : cum omni loquãtur integritate. O filii israhel cunctis hominibus causa bonæ possessionis propicius deus est. Hic enim solus dignis hoc distribuere:& auferre in se delinquentibus potest : cui uos exhibentes quales uos ipse uult esse : simul & ego uoluntatem eius sciens : aperte uos moneo. Non enim eritis beatissimi : & omnibus mutabiles aut fœlices : si ex illius mandatis aliquando cessaueritis. Possessio nanq; bonorum quam nunc tenetis : firma manebit : & præsentium rerum celerrimam securitatem habebitis:si solummodo quæ uos deus uult:sequi obediatis:neq; legum alienarum ordinem proponatis:neq; pietaté quã nũc circa deũ geritis spernentes:admodũ aliũ conuertamini. Hæc autem agentes:fortissimi cunctorum eritis bella ferre:& inimicorum nulli succumbere. Deo enim uobis auxiliatore præsente:cunctos suos postponere rationis non est:præmia siquidem magna uirtutis uobis sunt posita:quæ omni uita possideatis. Virtus & enim primitus bonarum causarum est præmium:deinceps etiã aliarum rerum præstat augmentum:ita ut dum inter uos ea usi fueritis:magnã conferat uobis uitam:& inter alienigenas gloriosos efficiat:& apud posteros eminentes ostendat. Hæc itaq; poteritis adipisci:si legibus quas dictante mihi deo constitui obediatis:easq; custodiatis:& earũ sapientiam meditemini. Ego gaudens discedo in uestris bonis:cõmẽdans uos castitatis legi:& bonæ conuersationis ornatui : uirtutibusq; ducum : qui prouidentiam uestræ utilitatis exhibebunt. Deus autẽ qui hactenus uestri præsul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui:nõ usq; ad præsens stare faciet prouidentiã suam:sed quanto tempore ipsi uolueritis eum habere patrocinantem:in uirtutis studiis permanẽtes tanto præsidium eius habebitis. Consilia nanq; uobis præbebunt optima:quæ sequentes:fœlices eritis:põtifex eleazarus & iesus:necnon & seniores:& principes tribuum quos audire uos conuenit:scientes quoniam omnes qui bene sub principe consistunt:& principatum tenere:& libertati præesse possunt :nec indignemini in his quæ uos agere duces uestri poposcerint. Nũc & enim ut benefacientibus iniuriam faciatis in hoc fiduciam ponetis:ꝙ decetero declinantes meliores causas habebitis:nec huiusmodi iram aliquãdo sumatis quali circa me uti sæpius præsumpsistis. Nostis enim ꝙ frequẽter peiora a uobis quã ab hostibus mortis pericula sustinui. Et hæc nõ improperia ferens uobis edico:nõ enĩ in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco:quãdo nec tem-

pore quo hæc patiebar iratus agnoscor; sed ut de futuro a talibus temperetis; & in nullo uestris præsulibus iniuriam propter diuitias faciatis; quæ uobis iordanẽ transeuntibus & chananeã obtinentibus affluenter aduenient. Nam si procaces fueritis contemptores effecti: & uirtutem deorumq; perdideritis; quã circa deum geritis; eum primitus habebitis inimicum; & terrã quam armis obtinuistis iterum cum magnis obprobriis amittetis: totumq; dispersi per orbem: uestro seruicio omnem terram & mare complebitis; eritq; uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non seruaturum. Vnde si uultis hæc apud uos permanere: dum hostibus præualueritis; nullum relinquatis ex eis; sed omnes perire decernite; ne uiuẽtibus eis illoꝝ studia degustantes a conuersatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quæcunq; habuerint destruenda cõmoneo: & genus & memoriam eorum igne cõsumi. Sic & enim bonoꝝ uestroꝝ uobis erit firma securitas. Ne uero p ignorãtiam melioris rei natura uestra ad peiora decliner: & leges uobis dictante mihi deo composui; & ordinem bonæ conuersationis institui; cuius seruãtes ornatũ: fœlicissimi eritis oĩum reꝝ. Hæc dicẽs: dedit eis in libro leges: & cõuersationis modum ibi conscriptũ. Illi uero flebant: & multũ quærebantur ducem; memoriam periculorum eius habentes: & quanta pro eorum salute gessisset; desperantes etiam de futuris; quasi nullus ei princeps similis foret; minusq; iam deum sui curam prouidere credentes; eo ꝙ moyses eum potius exorasset. Tunc eorum quæ in deserto ei cũ ira locuti fuerant penitentiam agentes ingemiscebant; ita ut omnis populus in lachrymas prorumperet; & plusq̃ sermone dici potest; gemitus cũ dolore proferret. Moyses autem consolabatur eis; & licet dignus utiq; magna uterentur conuersatione poscebat. Tunc ergo conuentus ita dimissus est.

CAPI. .VI.

VOlo autẽ conuersationẽ dicere primitus moyseos: eiusq; dignitatis uirtutes exponere; ut qui hæc legerit: agnoscant; qualia initia nostri habuere maiores; & sic ad aliaꝝ rerum uenire narrationẽ. Scripta sunt hæc oĩa sicut ille reliquit nihil nobis adicientibus ad ornatum; quod a moyse relictum non est. Hoc tantum nobis placuit modo nouitatis inducere; ut secundum genus nobis singula disponãtur: dispersæ quæ ab illo in scriptis relicta sũt: & quẽadmodũ deum in singulis quibusq; consuluit. Propterea nãq; necessariũ iudicaui hæc pdicere; ne aliq̃ nobis a cõtribulibus hanc scripturã legentibus quõ generetur. Hic ergo ordo est legum in nostra conuersatione cõpetentiũ. Quas autem nobis cõiter ad alterutros dereliquit; has de moribus & cãis explanare & referre distuli: sed adiuuante deo post nobis insinuare propositum est. Ait enim. Dum chananeorum terram possideritis: & ad usum bonorum perueneritis; & ciuitates iam edificare ceperitis; ea facientes quæ deo placita sunt; fortissimumq; pignus fœlicitatis habebitis; sit uobis una ciuitas sacra in terra chananeorum in loco optimo & uirtute præclaro quamcunq; deus sibi per prophetam elegerit; & templũ unum in ea sit; & altare unũ ex lapidibus non manu dolatis; sed passim iacentibus qui dealbati erunt; & ad decorẽ ualde purissimi: accessus aũt ad eum sit nõ per gradus. In alia uero ciuitate: nec altare: nec templum sit. Deus enim unus & genus hæbreorum est unum. Qui blasphemauerit deũ: lapidatus suspẽdatur per diẽ: & sine honore: turpiterq; sepeliatur. Conueniant autẽ in ciuitatem in qua templũ construũt ter in anno a finibus terræ quam hæbrei tenuerint: quatenus deo & pro illis quæ possident gratias referant; & de futuris preces effundant: & conuenientes adinuicem; tunc epulantes amici sint. Bonum est enim; ut semetipsos alteruttum contribuli nõ ignorent: sed sua studia sibi cõicent. Hoc aũt eis ex hac societate prouenit; ut & aspectu: & loquela memoriã sui semper obtineant. Si enim altecutris impermixti sunt: extranei sibimet putabuntur. Sit & decima exceptio frugũ uobis præter eã quam distribuit dominus sacerdotibus & leuitis date; quæ uendatur quidem per prouincias & ad epulas ministretur & hostias; quæ in sacra urbe sunt celebrandæ. Iustũ est enĩ ex his quæ de terra nascuntur quã deus nos possidere cõcesserit; ut ad honorẽ eius qui hæc tribuit perfruantur. Ex mercede mulieris fornicariæ nõ sunt sacrificia celebranda. Nunq̃ enĩ ex his quæ de cõtumelia procedunt diuinitas delectatur. Nihil nimiꝝ confusione corpoꝝ peius est. Similiter aũt siquis p coitu carnis: aut uenatu: aut custodus græcum mercedem acceperit: nunq̃ exinde deo sacrificandum est. Nullus blasphemet eos quos principes aliæ ciuitatis esse putant. Sacra peregrina nõ sunt curãda: neq; uas denoĩatum alicui deo est sumendũ. Nullus uestrũ texta ex lana & lino tunica uestiatur. Hæc enĩ solũmodo sacerdotibus est concessa. Conueniente uero multitudine in urbe sacra ad immolandum: post. vii. annos instante festiuitate quæ uocatur scenophegia. i. tabernaculoꝝ defixio: summus sacerdos stans in excelso tribunali unde possit audiri leganonibus leges: & neq; uxor: neq; filii audire phibeanť: sed neq; serui. Bonũ est enĩ: ut a mãibus iscriptæ leges: etiam memoria conseruentur: quia nunq̃ deleri possint. Sic ergo neq; peccabunt: non uolentes dicere: eo ꝙ decreta legum ignorare uideantur. Leges itaq; multã habebũt contra peccãtes audaciã: utiq; prædicentes eis quæ sint passuri delinquentes: & aĩabus eoꝝ inscribentes quæ pcipiunt per auditum; q̃tenus omnino in iterioribus eoꝝ consistat uolũtas legũ: in qua cũ deficiũt: auctores ipsi suæ lesiõis existunt. Discant etiã pueri primũ leges: quæ est doctrina optĩa: & causa fœlicitatis exima. Secundo aũt per singulos dies mane & uespere testificanda sunt dona dei: quæ liberatis de terra ægyptiaca

cōcessit.Iusta ē eni naturaliter gratiaꝝ actio quæ referť:& ꝑ cōpensatione reꝝ iam factaꝝ:& pro
inuitatione futuroꝝ.Inscribenda uero in ianuis ea in qbus eis deus benefecerit & brachiis singula
quæq; declaranda:quæ uirtuté dei ualeant designare:& fauoré eius circa uos ostendere:quatenus
undiq; circa eos illuceat dei fauor.Pricipes aūt sint in unaqq; ciuitate uiri.vii.qui & uirtute & iu-
sticiæ studio sint exépti:unicuiq; uero principatui duo uiri ministri præbeanť ex tribu leuitarum:
In oībus honoré qui in urbibus iudicare.cōstituti fuerit habeát ita:ut illis ꝑsentibus neq; blasphe-
mare:neq; aspere agere liceat aliquibus:sic utiq; respiciétibus pudoré dignoꝝ hoīum:tanquam si-
bi deū in illis cōtēnere uideátur.Iudices aūt ptátem habeant ꝓnunciandi:quodcūq; uidetur eis:ni-
si forte pecunias eos quilibet accepisse ꝓ iudicii diuersitate demōstret:aut aliá causá ꝓferat:ꝑ quá
eos nō bene iudicasse cōuincat.Non eni lucrū attendétes:aut dignitaté conuenit iudicare:sed iu-
sticiá rebus omnibus ꝑponétes.Nam hoc nō agés:deum qlibet cōtēnere putať:eūq; ifirmioré cre-
dere quá illos:qbus cōtra iusticiá timore ptátis seutétiá propriá ꝑstate cōtendit. Dei eni uirtus iu-
sticia ē.Quisquis igiť ꝑstat eis qui aut nō iuste ɋrunt aliqđ:aut nō iuste in dignitate sunt cōstituti:
illos potius deo potiores facit.Si uero iudices nō itelligūt de rebus sibi creditis iudicare:quando
multa talia solét hoībus ꝓuenire:integrá causá in urbe sacra remittár:& cōueniétes pōtifex & pro-
pheta:& seniores q̃ eis uidenť iusta:ꝓnuncient.Vni testi non credať:sed tribus:aut ultimum duo-
bus:quoꝝ testimoniū ueꝝ faciat uita prior.Mulieꝝ testimonium nequaq̃ recipiendum ꝑꝑ leuita
tem:& procacitatem generis eaꝝ.Sed neq; serui testimoniū ꝓhibeant:ꝑꝑ ignobilitaté animi:quos
aut ꝓpter lucrū:aut ꝑꝑ timoré uerissime potest credi:non posse uere testari.Siquis auté false testa-
tus:est cōuinctus:ea patiať q̃ passurus ėét is:cōtra qué testimoniū dixit. Si homicidio facto in aliq̃
regione:nō inueniať hic qui fecit:ne in suspitiōe sit aliqs:q̃si ꝑ odiū ꝑpetrauit:ɋratur quid ē homi-
cida cum multo studio:& de eo nunciando ꝓponanť edicta. Cū uero nullus eū nūciauerit:prin-
cipes ciuitatū uicinaꝝ regionis illius in qua cædes facta est:& seniores cōuenientes:metianť a lo-
co ubi iacet mortuus regioné:& ꝑs q̃ fuerit uicinior ciuitati:populi eius emétes uitulá:& deferen
tes eam ad uallé:& in locū inutilé aratro & plátationibus:incidát ceruices bouis:& sumétes aquá
lauent māus suas supra caput bouis sacerdotes & leuite simul:& seniores illius ciuitatis:& excla-
ment ab homicidio mūdas se manus habere:neq; gessisse:neq; factori cōicare:& inuocent deum si-
bi ꝓpicium fore:& nunq̃ tam malam passioné in illa terra cōtingere.Optima inquit ē huiusmodi
dispositio:& conuersatio talis:nec uobis alterius reipublicæ sit affectus:sed hác diligite:dominas
leges habentes:& secundū ea omnia facientes:satis est enim:ut deus sit uestri priceps.Si abhesérit
uobis regis amor:sit quidem iste contribulis:sitq; ei iusticiæ prouidentia semper:& uirtutis alte-
rius magnitudo.Sciat autem is legibus atq; deo plurimum inesse sapientiam:nihilq; gerat præter
pontificis seniorūq; sententiam:nec multas nuptias usurpet:neq; abundantiam sectetur pecunia-
rum:nec ornatus equorum:quibus rebus sibi collatis ultra leges superbus erit. Prohibeatur etiá
si quis horum studiū habuerit fieri:ultra modū utilitatis uestræ potétior.Terminos terræ moue-
ri nō licet:nec proprie nec aliene:ꝑ quos uobis seruabiť pax:sed hēanť firmi iæternū positi sicut
diuina sententia:tanq̃ prælus ex hoc & seditionibus mundus uexatur:dum accedere ultra termi-
nos auari uoluerint.Nanq; procul non est:ut transcendat leges qui terminos uoluerit permuta-
re.Qui in terra plantauerit:si ante quartum annum fructum attulerit:neq; deo ex hoc primitias
offerat:nec ipse comedat.Non enim secundum tempus hoc illatum est:dum naturæ præter tem-
pus uim fecisse uideatur.Vnde hoc neq; deo:neq; proprio domino cōpetit ad utendum. Quarto
uero anno uindemiet omne quod nascitur tunc enim maturum est:colligensq; ad sacram depor-
tet urbem:& cum decimis aliarum frugum expendat cum amicis propriis epulando:& cū pupil-
lis & uiduis.Quinto autem anno:sint domini sui quæ fuerint nata.Qui terram uineis plantat nō
seminet eam:satis est enim hanc enutrire hoc germé:laboribusq; aratri esse priuatam.Bobus ter-
ra aranda est:& nulla cum eis altera animalia iungenda sunt:sed proprium hoc genus sit ad aran-
dum.Semina uero sint munda & impermixta:& non duobus aut tribus generibus seminetur:nō
enim cōione dissimilium natura letatur:neq; iumenta permisceantur:quæcunq; cognata non sūt.
Metuebat enim legislator:ne per hoc iniuria transiret ad homines:initium a minoribus & tur-
pibus primo sumens.Nihil ergo huiusmodi debet esse licitum:ex quo per similitudiné cōuersio
quædá in cōibus rebus habere possit accessum. Quapropter neq; de rebus utilibus legis neglige-
tiam habuerunt:scientes omnibus prouidere:ne in aliquo uiderétur esse culpabiles. Metétes in-
quit & manipulos colligentes non omnem decet messem excurrere:sed relinquere aliquos mani-
pulos:qui sint egentibus alimentum.Similiter aūt & de uinea ramusculos pauperibus relinquen-
dos:& oliuaꝝ quendá fructum reseruandū colligentibus:& escam propriam nō habétibus. Non
enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit:quanta gratia ex indigé-
tium satietate proueniet.Tunc diuinitas terrá ad relationem fructuum proniorem efficiet:eorum
qui non suæ tantūmodo utilitate prospiciunt:sed etiam pro aliorum cibo cogitare noscuntur.
Sed & boum ora dum spicas terunt in area non sunt liganda. Non enim iustum est:ut qui simul
laborauerunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati sunt:participare prohibeantur.Neq; po-

ma matura contingere inter agentes arcendi sunt: sed tanq̃ de propriis eos debent permittere satiari: siue prouinciales siue sint peregrini: & cum gaudio præbendum est eis ad comedendũ; portare uero eis nihil liceat. Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portantur gustare prohibeant sibimet occurrentes. Iniustum est enim: bona quæ dei uoluntate ad utendum data sunt; inuidere desiderantibus ea comedere; dum pomum sit in maturitate sicut deo placuit; & mox abire festinet. Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præsumant; rogantes eos cum sint quidem israhelitæ tanq̃ socii: & propter cognitionem alias cognationem pariter domini: & ex loco alio uenientes: ut munera suscipiant deprecandi sunt: quæ deus eos uidere concessit. Damna siquidem iudicanda non sunt: quæcunq; per benignitaté transeuntibus conferuntur: quando deus ubertaté bonorũ præstat hoĩbus: non ut utantur soli: sed ut etiã aliis largiantur: uolés hoc modo fauoré suum circa israheliticum populum & fœlicitatis eorũ administrationem aliis apparere: cũ eos suã abundantiam aliis participare præcepit. Qui uero præter hæc fecerit .xl. minus una plagas habena publica accipere uoluit: & liberum pœnam hanc turpissimã sustinere; quia dum lucro seruit: fecit iniuriam dignitati. Bene inquit uobis erit expertis erumnarũ ægyptiarũ atq; deserti: si habeatis curam eorũ qui nunc in similibus constituti sunt: & adepti diuitias ex misericordia & prouidétia dei: easdem similiter egentibus diuidans. Super decimas aũt duas quas annis singulis prædixi celebrandas: aliam quidem leuitis; alteram uero ad epulationes: tertiam quoq; per annum ternũ expedit fieri: ad distributionem inopum: mulierũq; uiduarum: & infantum & pupillorũ. Germĩa quæcunq; prius nasci contingit; ad templum præferant; & pro terra hæc proferentes quam eis præstitit possidere: deum benedicentes: sacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes: horum primitias sacerdotibus templi distribuant. Cum uero hæc quilibet impleuerit; & omnes decimas una cum primitiis quas leuitis: & ad epulandum dari mos est obtulerit: discessurus domi; stans e diuerso templi: gratias quidem agat deo: qui eas ab ægyptiorũ iniuria liberauit: terrãq; eis magnã frui: multãq; concessit: testimonium perhibeat; q̃ & decimas secundũ leges moyseos obtulit: exoret deum sibi propitium & placidum semper esse; & cõiter cum hæbreis omnibus permanere atq; seruet bona quæ dedit eis: & addat quæcunq; donare potest. Vxores auté ducant nobiliũ tépore constituto: uirgines liberas: bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus non est: ei nõ iungatur: quã discedere suasit ab alio: neq; cõtristet priorem maritum eius; Ancillas liberi non ducant uxores; nec si per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiscentia nanq; est: decorũ retinere: & cõgruũ libera dignitate. Sed neq; fornicariæ sequendæ sunt nuptiæ: p quibus corporis iniuriis nuptiales hostias non suscipit summa diuinitas. Sic itaq; prudentia filiorum erit libera: & ad uirtuté rectitudinis p̃parata: si non fuerit de turpibus nuptiis neq; de concupiscétiis non legitime conuenientiũ pcreati. Siquis uirginé despõderit: deinde non eã talé inueniat; causã dicturus: ipse quidem accuset: utens ad probationé documentis suis; respondeat aũt puellæ pater aut frater: aut quicũq; post eos genere uicinior esse monstratur: & dum iudicatum fuerit puellam non esse culpabilem: cũ accusatore pmaneat: nullam habente uiro ulterius potestatem dimittendi eam; nisi magnæ causæ processerint; & contra quas ne respondere possit. Is qui audacter aut petulanter puellæ causam uiciauerit: & derogationes intulerit multas: cõdéneẽ .xl. minus una plaga: & .l. siclos patri dare cogatur. Si conuicerit puellam fuisse corruptam: siquidem popularis sit: eo q̃ caste uirginitatem usq; ad legitimas nuptias non seruauerit lapidetur: si uero de sacerdote sit nata: uiua protinus cõcremetur. Siquis duas uxores habuerit: & alia quidem in honore magno & fauore fuerit: aut propter amoré: aut pulchritudiné: aut ob aliã causã: altera uero in minori apud eum parte consistat: si ex dilecta filius cũ sit iunior ab illo qui ex alia procreatus é petat ppter fauorem patris qué circa matrem habet priuilegia senioris: quũs duplicem substantiæ paternæ partem accipiat: sicut in legibus diffinitũ est: non ei concedatur. Iniustum nanq; est: ut qui natiuitate senior é: eo q̃ minus mater eius a patre diligiẽ debita parte fraudeẽ. Qui puellã corruperit alio desponsatam: siquidem suadens ei & ad corruptioné sibi consentientem habuerit: cum ea moriatur. Maligni enim sunt utriq;: ille quidem eo q̃ turpitudinem puellã uoluntarie sustinere suaserit; & nuptiis liberis hæc mala præferre coegerit: illa uero q̃ semetipsam propter libidinem propriã: aut propter lucrum ad contumeliam persuasam præbuerit. Si alicubi eam solam inueniens; nullo adiutor præsente compresserit; solus ipse moriatur. Qui uirginem corruperit: nondum alicui desponsatam: ipse eam ducat uxorem. Si uero puellæ non placeat ut habeat eũ: patri .l. siclos preciũ iniuriæ soluat. Ab uxore copulata sibi uolens disiungi propter quascunq; causas: quæ multimode hominibus prouenire noscuntur: ex scripto eo q̃ nunq̃ postea cum ea conueniat compromittat. Sic enim habebit potestatem aliæ copulari: nam prius illa alteri iungi non potest. Si autem & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere: non ei liceat. Quæ sine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat: & natum filium mortui nomine uocans: hereditatis nutriat successoré. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit: domibus minime destitutis: & cognatis possunt substantiæ conseruari: & mulieribus reuelatio calamitatis auferri: quando priorum maritorũ pximis cõiungentur. Si uero noluerit eam ducere frater: ueniens mulier: apud seniores testimonium ha-

ius rei perhibeat: q uolentem eam domi manere: & filium ex eo habere non suscepit: iniuriam faciens fratris defuncti memoriæ. Requirentibus uero senioribus pro qua causa nuptias eius abstineat: siue maximam causam siue paruam dixerit: ad hoc ueniendum est: ut soluens uxor fratris caligulas illius uiri: & expuens in faciem eius dicat, hoc dignum esse ab ea pati: iniuriã defuncti memoriæ facienti. Et ille quidem a senioribus abscedat: hoc obprobrium habẽs omni tempore uitæ suæ: illa uero si uoluerit alio cuilibet se petentium nubat. Siquis captiuam ceperit uirginem: siue iam nuptam uolens ei copulari: non primitus liceat eius cubile cõionemq; contingere: anteq̃ illa radens caput suum: & lugubre scema percipiens: parentes defleat: & amicos quos in bello perdiderat: quũs de eorum tristicia sanata: sic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias. Bonum est enim & iustum: accepturus de qua filiũ habiturus est: ut eius satisfaciat uoluntati: & non tantummodo libidinẽ sequẽs propriã: qđ uxori futuræ earũ possit eẽ contẽnat. Triginta uero in luctu diebus expletis: sufficiũt enĩ isti dies sapientibus ad lachrymas amatorũ: tunc ꝓcedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus: habere eam contẽnat uxorem: ad seruiciũ eam deducere nõ habeat potestatem: sed ubicunq; uoluerit mulier ire discedat: hanc libertatem habens. Quicunq; iuuenum contemnunt parentes suos: & eis honorem non præbent: aut propter uerecundiam: aut propter insipientiam iniuriã facientes eis: primũ quidẽ sermonibus eos moneant ipsi parentes: sufficiunt enim ad hæc huiusmodi iudices: dicentes nõ se ꝑp delectationẽ fuisse coitu naturali ꝑmixtos: neque ꝓ augmẽto pecuniarũ: dũ essent facultates parenti utriq; cões: sed ut ipsi filios haberent: qui eos in senectute gubernarent: & quibus egerent ꝑ eos haberẽt: qđ dũ grato fiet: deo ꝑcipue earũ ẽ: adiciãt etiã hæc uerba dicẽtes: fouentes studio magno nutriuimus: nulliq; rei pepercimus: quæ ad salutem tuam tenderet: & utilitatem optime tibi eruditiõis afferret: nunc aũt quoniã decet ueniam tribui iuuenũ delictis: monemus te: respue in quocũq; pro nostra exhonoratione minor iuuentus es: & admodum temperamenti conuertere: sciens etiã deũ ea quæ contra parentes præsumuntur nimis ingrate ferre: quomodo & ipse totius humani generis pater est: & una cum illis exhonorari uidetur: qui eandẽ appellationem habere noscuntur. Indignum est ergo a filiis hæc suis sustinere: cum & lex talium sit ultrix ineuitabilis: cuius te filii experimentũ sumere non optamus. Et si in his uerbis iuuenũ temperet audacia: ab obprobriis liberant quæ ex ignorãtia prouenIũt. Sic eni & legislator bonus inuenie: & patres fœlices erunt: nõ uidentes nec filiũ puniri nec filiã. Cum uero parẽtis sermones atq; doctrina ꝑpter intemperantiã suam pro nihilo esse uidebuntur inimicas sine pacis fœdere sibi faciens legis: cum frequentibus contra parentes presumptionibus incitatur: hic inquit eiectus extra urbem: sequente multitudine: lignoq; suspẽsus & permanẽs tota die ad uisionem cunctorũ: nocte sepeliatur: sicut etiam alii: qui quocũq; modo ꝑimi legibus decernuntur. Sepeliantur autẽ & hostes: & nullus mortuus expers iaceat sepulturæ: soluẽs pœnã ultra iusticiam. Nulli hæbreorũ ad usuras liceat fenerare neq; cibũ neq; potũ. Non enim iustũ est a cõtribuli redditus sustinere: sed solaciũ utilitatis eius lucrũ eẽ decernere: & gratiarũ actionẽ & recõpensationem a deo referendam pro benignitate sufficere. Qui acceperint siue pecunias: siue quoscũq; fructus siccos uel humidos reminiscentes deum hæc cum dilectione restituant: tanq̃ reponentes in propriis loculis: & iterum cũ opus fuerit hæc tollentes. Qui uero circa redditionem impudentes extiterunt: non in domos eorũ introeundũ est: & pignus sumendũ: antequam ex hoc causa dicatur. Pignus enim a foris petendũ est: & debitor per se portare debet nihil resistẽs ei qui cum auxilio legis ad eum uenit. Siquidem idoneus sit cui pignus ablatũ est: teneat illud creditor: quousq; restituat quod debetur: si uero est pauꝑ: restituat antequam sol occumbat: & maxime si uestis sit in pignore constituta: ut eam habeat ad soporẽ: quando naturaliter deus pauꝑi miseret. Mola uero & uasa ei congrua non sunt accipienda pro pignore: ne instrumentis necessariis ad ciborũ alimenta priuentur: & pro egestate aliquid pessimũ patiantur. In furto hoĩs pœna sit mortis: qui uero aurum aut argentum abstulerit: condẽnetur in duplum. Qui iumentum rapuerit damno quadrupli condemnetur: præter bouẽ: pro hoc enim quintuplum soluat. Qui ad soluenda multa fuerit inops: sit seruus eorũ: quibus est cõdẽnatus. Siquis fuerit cõtribuli uenditus: sex annis seruiat: septimo autẽ anno liber abscedat. Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorẽ ꝑpter affectũ eius ex familiaritatis dilectione seruire uoluerit instante anno iubileo quẽ quinquagesimum nominamus: liber efficiatur cũ uxore simul & filiis. Si quis aũt aurũ uel argentũ per uiam iuenerit: quærat eum qui ꝑdidit: præconemq; mittens: in quo eum loco inuenit restituat: & ex alio damno non bonam utilitatẽ esse decernat. Similiter aũt & de pecudibus quacũq; in deserto errare comperit: non inuento repente domino apud se reseruet: testem habens in his deum: q noluit aliena luctari. Nulli liceat ꝑtransire: cũ iumentũ alicuius tempestate fatigatũ in luto uiderit cecidisse: sed alleuet illud & proprio adiuuãdo labore: ei adiutor existat: uias aũt ignorantibus demonstrandas: & non risum aucupantes de eorũ errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blasphemet absentẽ. Percussus in lite quis: ubi non est ferrũ: repente mactetur: idem patiente eo qui ꝑcussit q fecit. Si uero portatus ad ꝑpria qui ꝑcussus est: egrotet diebus multis deinde moriatur sit inocens: qui percussit. Sanato aut illo & multas expensas in egritudine faciente: restituat uniuersa ꝑcussor.

quæcũq; in uulneris sanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit. Qui mulierẽ ꝓgnan-
tem calce percusserit: siqdẽ abortiuũ fecerit mulier: pecuniis a iudicibus condẽnetur: tanquam per
corruptionem uentris: plebis faciens detrimẽtum. Detur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ.
Moriente aũt ea ex ea plaga: & ipse moriatur: aĩa ꝓ anima censente lege ponendam. Venenũ neq;
mortiferum neq; aliud quod sit utile lesioni: ullus israhelitaꝝ habeat. Si uero inueniatur quisquã
hoc possidere: moriatur hoc patiens: qđ toleraret ille contra quem uenenum ꝓbatur esse cõfectũ.
Qui cecauerit quẽquã similia patiaꝛ: priueꝛ quo priuauerit alios: nisi forte pecunias accipere uo-
luerit qui cecatus est: lege uidelicet illi dante licentiã qui passus est estimare passionis suæ casum:
& concedente si seuerior esse uoluerit. Bouem eoꝝ ꝑcutientẽ dominus interficiat. Si aliquem inter-
ficiat ꝑcutiens taurus: ipse quidẽ lapidatus moriaꝛ: & neq; ad cibũ utilis habeaꝛ. Si uero etiã cul-
pabilis approbeꝛ dominus: præscius eius naturæ: nec cauens: & ipse moriaꝛ: tanquã ipse eius qui a
boue ꝑemptus: est auctor mortis extiterit. Si seruũ uel ancillã bos ꝑimat: ipse quidẽ lapidetur. xxx.
uero siclos eius domino lapidati dominus dari damneꝛ. Bos autẽ si a boue ꝑcussus mortuus fue-
rit: uendaꝛ: & q mortuus est & q ꝑcussit: & ꝓciũ amboꝝ eoꝝ domini sibi distribuãt. Qui puteũ
siue lacũ offodiũt: diligentiã hẽant: ut tabulare illic faciãt tegumẽtũ: nõ ut alq haurire ꝓhibeantur:
sed ut nullũ ibi sit cadẽdi ꝑiculũ. Et si in huiusmodi ꝓfũditatẽ nõ clausã īcidẽs iumentũ alicuius
moriatur: eius præcium domino ꝓprio soluaꝛ. Circũdãda est quoq; maceria in puteis siue lacis: q
pro muro sit: qtenus nõ sinat aliquos illic deuolutos extingui. Depositũ siqs accepit: tãq̃ rẽ sacram
aut diuinã ita custodiat: nullusq; fraudare creditorẽ studeat neq; uir neq; mulier: nec si immẽsam
auri lucraturus sit quãtitatẽ: spernens quasi nullus sit: qui eũ possit arguere. Generaliter itaq; cõue-
nit unũ quẽq; suã cõsciẽtiã sciẽtẽ bene agere: & testimonio suo sibi sufficiẽtẽ uniuersa agere quæ
ab aliis possint laudis premia condonare: & maxime respicientem ad deum: quẽ nullus maloꝝ no
rum latere potest. Si uero nihil agens dolose: perdiderit cui creditũ est depositũ; ueniens ad septẽ
iudices: iuret ꝑ deũ: q neq; eius cõsilio uel malicia periit: neq; aliqua rei ꝑditæ parte sit usus: & in-
culpabilis tũc abscedat. Si uero uel in aliqua pte usus fuerit: rem sibi creditã ipse perdat etiã uni-
uersam: & quæcũq; accepit: reddere condẽnetur. Sicut aũt de rebus depositis sancitũ est: ita & si-
quis mercedẽ fraudet operantium corporibus suis: habeatur odibilis. Videtur non est fraudanda ui-
ri pauperis merces: scientibus uniuersis; quia ꝓ terra aliisq; possessionibus ei deus hoc præstitit.
Sed neq; differenda solutio est: sed sub die præbenda: tanq̃ nolente deo fraudari quãq̃ usu laboris
sui. Pro iniusticia patris non debere filios puniri: sed propter suam potius uirtutẽ eis misericor-
dia præbenda est non lesio: quia filii pessimoꝝ fuere patrũ: neq; odio habendi sunt ab iniqs nati.
Sed neq; patribus filioꝝ sunt repensãda peccata: cũ multa iuuenes extra nostrã doctrinã sibimet
arrogent per superbiã: nolentes quæ sunt utilia doceri & coitũ fugere: per quẽ una secũ & mascu-
li uirtutem & fructum filioꝝ ꝓcreationis ammittunt: quã nobis hoĩbus ad augmẽtũ generis ꝓ-
buit deus: quando in nece futuroꝝ filioꝝ agiꝛ: & per hoc eoꝝ exterminaꝛ initiũ. Nã sicut aĩæ
illoꝝ debilitanꝛ: ita & quæ sunt corporis permutantur. Similiter aũt quicquid putaꝛ esse uiden-
tibus monstruosum: nõ liceat fieri neq; de hoĩbus neq; de cæteris animalibus. Hæc siqdẽ uobis le-
gum uestræ reipublicæ sit pacifica cõstitutio: & deus ꝓpicius eius decorẽ inuiolabilẽ conseruabit.
Nullũq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc innouet: & in contrarium mutet. Quia uero ne-
cesse est humanum genus incõsiderata ꝑicula aut uolũtarias turbas incidere: ẽt de his breuia collo
quemur: qtenus ꝓscientes q oportet fieri: ad opus salutis sitis idonei: & nõ tũc reqrentes quæ nos
conueniat facere: minus instructi tẽporibus succũbans. Terrã quã uobis sine laboribus præbuit
deus: & sine uirtutũ exercitatione cõcessit: ꝓstet quidẽ: ut ea sine bello fruamini: neq; aliis in ea cõ-
tra uos præliãtibus; neq; īrestina seditione concussis: ꝑ quã cõtraria uestris patribus gerentes; quæ
ab illis sunt custodita ꝑdatis: sed utẽtes legibus bõis quas uobis deus præbuit ꝑsistatis. Si uero ca-
sus belli aut nũc uobis: aut uestris filiis postea forte prouenerit extra terminos hoc agatur. Bella
turi: legationes & præcones mittite ad uoluntarios hostes: Ante arma nanq; bonum est apud eos
uti sermonibus declarãtibus: quoniã & militiã copiosam habentes: & equos & arma: & ante hæc
propicium deũ: & uobiscũ ꝑiter dimicantẽ: tamẽ petite: ut nequaq̃ cũ eis pugnare debeatis: ne res
eoꝝ auferre cogami. Et siquidẽ consentiũt: bonũ uobis est seruare pacem: si uero cõfidentes in se:
quasi uirtute præcellãt: & uos uexare conenꝛ: exercitũ sup eos inducite: principe qdẽ utẽtes om-
nipotente deo sub pricipẽ uero cõstituite unũ: qui cũctos uirtute præcellat. Multoꝝ nãq; pricipa-
tus his q agere ꝗcquã excellẽter alias celeriter cõpelluntꝛ īpedimentũ est: & potius nouit ledere q̃
iuuare. Exercitus aũt ducaꝛ mundus: & inter oẽs corporis robore & animi audacia ualde ꝓpositus
timidi uero discerẽdi sunt: ne dũ circa cõgressionẽ belli cõuertunꝛ ad fugã; hostibus magis uires
adiciãt. Eos qui nuꝑ edificauerint domos: qbus tẽpus annale nõ fuit ad fruẽdũ. & qui plantaue-
rũt: & necdũ ꝑticipati sũt fructibus in ꝓuincia dimittendos cẽsemus: sed etiã eos q spõsi sũt: & q
nuꝑ uxores duxerũt ne desiderio eaꝝ ꝑcentes uitæ & seruantes semetipsos: ut illis fruantur: arma
tractare cõtẽnant. Cũ uero castra īquit ducitis ꝓuidete ne quid mali geratis. Obsidẽtes ciuitatem
& lignis egẽtes ad machinationis opus: non incidatis arbores terræ fructiferas: sed parcite scientes

eas a deo ꝑ utilitate hominũ esse productas. Quæ si uocem haberent iurgium uobis inferrēt: qa cum non sit in eis causa bellorũ:iniquæ sectionis præiudicia patiātur:& si uirtus eis foret:etiā demigrarent:& in aliam terram recederent. Vincentes autem in pugna:rebelles occidite:alios uero ad tributa reddenda seruate:absq; gente chananea. Hos enim cum omni domo cũctos oportet exterminari. Custodite in bello præcipue:ut neq; mulier utatur īstruméto uirili:nec uir tunica mulieri. Huiusmodi siquidē moyses hæbreoꝝ rempublicā dereliquit. Leges aũt prius quadragesimo anno conscriptas tradidit:de quibus in alia sum cõscriptione dicturus. Reliquis uero diebus frequentes benedictiones per ecclesias eis dedit:& super eos qui nõ legittime uiuerent:si quæ in eis sunt definita transcenderent maledictiones imposuit:deinde exametrum eis carmē effecit:qđ ī libro dereliquit in sacrario conseruandũ:eloquium continens futurorum:secundũ qđ omnia facta sunt atq; fient:nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros simul & arcam in qua decē uerba duabus tabulis conscripta recondidit:& tabernaculum tradidit sacerdotibus:& populũ adoratus est: ut dum obtinerent terram:& collocarentur in ea:amalechitarum non obliuiscerentur iniuriam: sed castrametati super eos:pœnam de eis sumerent:eo ꝙ eos in deserto positos afflixissent. Capta uero terra chananeorum:& omnem eius multitudinem perimi iussit & altare erigendũ: quod ad solis respiceret ortum:tum non longe ab urbe sicimorum inter duos montes:garizeo quidem a dextris posito:a leuo aũt eo qui hebal nũcupatur:diuisoq; exercitu ꝑ sex tribus in duobus montibus:& cũ eis leuitis & sacerdotibus:primũ quidem eos qui ī monte garizeo essent orare sanciuit: bona super eos accidere:qui circa religionē dei legũq; custodiā studium haberent:nec offēderēt ī his quæ moyses imperauit: & his fauere alias tribus:rursumq; his orātibus:sex alias respõdere benedicētes:deinde transgressoribus ponere maledicta:& in eorum confirmatione sibi tribus adinuicem consonare. Cõscripsit āt benedictiones eorum:ut nequaq̄ longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiā moriens in altaris latere utroq; conscripsit:stāte populo:& secũ sacrificia & holocausta celebrante:quod nequaq̄ ulterius fecit. Hæc igitur constituit moyses:& hæbreorum gēs hæc mādata sequēdo constitit. Altera uero populum cum mulieribus & infantibus in ecclesiā cõuocauit:ita ut famuli etiam adessent & ei iusiurandum pro legum custodia celebrarent:ut de dei uoluntate perfecte cogitantes:neq; cognatis fauēres:neq; terrore ꝑmoti:neq; aliam quēlibet fortiorē cām q̄ legum custodiam arbitrātes:earũ ꝓcepta trāscenderent:sed siue quisq; eorũ consanguineus temptaret huius cõuersationis iura confundere siue ciuitas foret:in eis ulciscerentur & singulariter & cõiter:& cum eis præualerēt:etiā fundaméta subuerterent:ut neq; pauimentũ cõtemnẽnũ si eēt possibile remaneret:si uero nequirent inferre tormētum:hoc ipsum ostēderēt:quia nõ sua uoluntate fecissent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit aũt eos quēadmodũ sacrificia præcipue deo placerēt:& quomodo præliātes digni fierēt utentes cõiectura lapidũ:de quibus primitus declaraui. Prophetauit uero & iesus præsente moyse. Igitur moyses cuncta quæ forēt pro populi salute facienda in bellis simul & in pace tractās:legibusq; compositis:& distributis reipublicæ pariter ornamentis dicit:quia ei diuinitas indicauerit ꝙ si transgrederentur eius religionem hæbrei experirentur aduersus: ita ut eorum terra armis hostium compleretur:& urbes destruerentur:& cõcremarētur templum:& uiri uenditi seruituri forent nullo eorum calamitatibus miserante:eosq; cũ talia sustinerēt:frustra eē perituros. Deus tamē inquit qui uos creauit & ciuitates ciuibus uestris templũq; restituet:eritq; harũ rerum calamitas non semel sed sæpius affutura. His dictis:exhortans iesum ad chananeos exercitum ducere tanq̄ deo cooperante in his quæcũq; temptarent:& omni multitudini benedicēs quomodo ego inquit ad nostros ꝓgo maiores:& deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobisq; præsens refero: propter prouidentiā eius:quā non propter libertatē solũmodo uestrā gerēs:sed etiam pro muneribus optimis semp exhibuit:laborātiq; mihi & omnē sollicitudinē adhibenti pro meliori uestra cõuersatiõe sua solacia nõ negauit:& in omnibus placidũ nobis præbuit semetipsum:magis autem ipse fuit:q etiā bonā cõuersationē dedit:fineq; concessit:me utens sub principe pariter & ministro:in quo uestrũ populum uoluit adiuuare. Pro q̄bus omnibus benedicere uirtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare pro uobis:moriens optimum iudicaui:& ipse unq; hoc debitũ deo restituens: & uobis ad memoriam derelinquēs:quia colere uos semper hunc oportet:& honorare:& leges rerum omniũ quas præstitit:placidusq; permanens adhuc præbebit:tāquā optima dona seruare: quia pessimus inimicus est & homo nequissimus:qui legislatori facit iniuriā:& leges ipsas frustra positas arbitratur. Deum ergo nõ prouocetis ad iracundiā legibus neglectis:quas ipse generans uobis dedit. Hæc autē moyse ad finē uitæ dicēte:& cũ benedictione singulis tribubus futura ꝓphetāte: populus cessit cunctus ad lachrymas:ita ut etiam mulieres tũdētes sua pectora:demonstrarent in eius morte lugubrē passionē. Sed & puuli flētes:cũ adhuc magis ad retinēdā tristiciā inualidi forēt declarabāt:quo & ipsi uirtutem eius & magnitudinē ultra ipsā īfātiā sentiebāt. Erat itaq; iuuenibus ac senioribus erũna magnæ tristitiæ. Alii nāq; sciēres:quali tutore priuarētur: de futuro lugebāt: aliis uero maximus ob hoc erat luctus:quomodo cum nondum bene eius uiderentur degustare uirtutē:tali principe fraudabantur. Nimietatē uero gemitus populi:atq; doloꝝ:conicere poterit

unusquisq; ex eo:q; tūc ipsi legislatori ,puenisse d'noscit̃. Nā cū omni tēpore suaderet nō oporte-
rere quęq; ,p futura denci morte:tanq̃ hāc uolūtate dei & legis natura ferēte: in his tamē q̃ gerebā-
tur a populo:uictus ē ut defleret. Igit̃ ,pperātē quo erat auferēdus: cūcti cū lachrymis seqbantur.
Moyses aūt alios qdē manu silētiū faciēs:pcul qet os manere pcepit. pximos uero suis cōsolabat̃
sermonibus:ne sequentes lugubrem ei facerent finem. Illi etiā hoc ei præstandū iudicātes:ut ,ppria
uolūtate discederet:semetipsos in aliis locis detinuere flētes:& abeūtē lachrymis currentibus in-
tuētes:quē solūmodo seniores deduxerūt:& pōtifex eleazatus:& princeps Iesus. Cūq; uenisset ad
montem qui uocat̃ abatim:qui est excelsus & e diuerso positus: hiericho terrā optimā chananeo℞
& ampli intuētibus ad uiuēdū pbens:seniores dimisit:& dū salutaret eleaza℞:& iesum: eisq; ad-
huc loqref:nube subito sup eū astāte:in quadā cōualle sublatus est. Scriptū est aūt in sacris libris:
eū fuisse mortuū pp metum ne pp excellētiā uirtutis q̃ erat circa eū ad diuinitatē abisse putaret̃.
Vix itaq; oē tēpus anno℞.xx.& cētū:ex qbus pte tertia prīceps fuit:minus uno mēse. Defunctus
est aūt ultimo mēse anni:q a macedonibus uocat̃ distrus: apud nos aūt adari mēsis initiū est:sapia
cunctos homines qui fuerunt quocunq; tempore superans.& optime his quæ intelligebat utēs:ad
dicendū uero & ad loquēdum populo ualde gratissimus:& alia multa bona possidēdo nimis ido-
neus:sic quoq; cunctis abstinens passionibus:ut neq; esse in eius anima putarentur: sed solūmodo
eorum noīa sciret:& in aliis potius:q̃ in se esse conspiceret. Et dux quidē inter paucos illi similis
fuit:propheta uero qualis ille:alter nullus:ita ut qcquid eum contigisset loqui:deus putaretur au-
diri. Luxit hunc populus triginta diebus: & nunq̃ tristiciæ magnitudo hæbreos tanta detinuit:
quanta fuit in transitu moyseos. Diligebant etenim eum non solum qui fuerunt experti:sed etiā
qui eius legebant leges:questionesq; uehementissimas faciebant: & eius uirtutem ita considera-
bant. Finis itaq; moyses declaratus a nobis hoc modo sufficiat.

Incipit liber quintus.

Quō Iesus duxit hæbreo℞ exercitū:& dū pugnasset cōtra chananeos: & deuicisset terrā eo℞
per sortes funiculo℞ ē ptitus:& de morte ipius iosue:& pōtificis eleazari. CAPI. .I.

MOyse itaq; predicto mō ab hoibus abeunte Iesus oibus iam in eo legitimis finem
habētibus:& luctu quiescente: pcepit ut populus esset pparatus ad expeditum:
misitq; exploratores ad hiericho:q & uirtutē eo℞: & q̃ ipsi uolūtatē habere ui-
derent̃:agnoscerēt. Ipse uero disponebat exercitū:tanq̃ iordanē opportuno tem-
pore trāsiturus:& conuocās prīcipes tribuum ruben & gad:& presides manasse:
nā & huius tribus mediā ptē in ar nō ascripserat habitare:quæ est chananeorum
terræ ps septia: commemorabat eis quæcūq; moysi ,pmisissent:atq; poscebat:
ut pstātes & illius ,puidētiæ q neq; dū moreretur circa eos defecisset:& utilita-
ti cōmuni semetipsos ad ea quæ præcipiebat promissimos exhiberent: & cum equitibus quinqua-
ginta milibus armato℞ a loco qui dicitur abela ad iordanē accessit in stadiis .lx. Cūq; fuisset illic
castrametatus:repente, exploratores aduenerūt nihil ho℞ q agebant apud chananeos ignorātes.
Latēter enī prius oēm urbē eo℞ latēter cōsiderauerūt simul & muros qcūq; torres:& qui non ita
cauti eē uiderētur:sed & portas:q dū essent fragiles:oportunū pberēt iuasuris introitū. Non autē
curabāt ciues qcūq; uidebāt eos ista cōsiderare putātes uisiōis gratia pegrinos aptissima eos ciui-
tans loca singula pscrutari:nō uolūtate tamē hostili. Cūq; uespe factū fuisset:& descēdētes in habi
taculū quodā muro uicinū uenissent in quo cenaturi erāt:essetq; eis addiscēdi cura:nūciatū ē re-
gi cœnanti:eo q exploratores qdā ex hæbreo℞ exercitu uenietes eēnt in raab habitaculo:cū mul-
ta latēdi ,puidētia cōstituti. Ille uero repēte eos pcepit cōprehēsos adduci:ut eos torquēs agnosce-
ret,q; agere uolētes adessent. Cūq; iuasionē eo℞ raab agnouisset:nā supra murū stipulam lini sic-
cabat:exploratores qdē illic abscondit. His aūt q missi fuerāt a rege dicebat:q pegrini qdā ignoti
fuerint ante paululū q̃ sol occūberet apud eā:& cœnātes abscesserūt. Quos si timorē ciuitati:& re-
gi piculū ferētes uenisse putarēt sine labore cōprehēderēt psequentes. Illi uero muliere ita loqnte:
nullū eius sentiētes dolū abscesserūt:neq; pscrutātes habitaculū eius. Cūq; prexissent p uias per
quas eos pcipue ire credebāt:& q̃ ducerēt ad uada iordanis & nullū signū agnoscerēt:a labore qe-
uerūt. Tumultu aūt sedato:raab deducēs uiros & piculū ,p eo℞ salute faciēs suū:q̃ si capi in eo℞
occultatiōe potuisset:nequaq̃ supplicia regis euaderet:sed cū omni domo pessime deperisset roga-
ut haberēt sui memoriam:& dū chananeo℞ terrā obtinerēt:huius salutis repēsatiōnē eos sibi
cōferre poscebat. Quo facto:dimisit abire eos ad ,ppria:iurantes:ut eā liberarent & quæ cū ea fo-
rent:dū uenietes in ciuitatē uastarēt eā:& oēs hitatores eius:secūdū sniam apud se pfinitā una pi-
rent. Hæc enī illa scire se dicebat signis dei uirtute mōstrans. At illi de psentibus gratias referē-
tes:& de futuris iurabāt ope se:repēsaturos fore: & suadebāt:ut dū sentiret capiendam ciuitatem:
oēm possessionem suā atq; domesticos in illo habitaculo recōderet:& ante ianuas coccineum fu-
nem appēderet quatenus sciens domū prīceps ne qd ei mali fieret custodiret. Adiciebāt enī. Nū-
ciamus ei:quia tuo fuerimus solatio liberati:Siqs uero pugnando ceciderit tuo℞:aut tu:nequaq̃

nobis hoc ascribas:qui ꝓpter deū quē iurauimus nunc tibi ꝓponimus ut in nullo debeas q̄si de iurisiurādi trāsgressiōe dubitare. Et illi q̄dē hæc ꝓmittētes abibāt dimissi p muꝝ:& ad suos pueniētes nūciauerūt q̄cūq; in urbe gessissent. Iesus aūt pōtifici eleazaro & senioribus dixit q̄ fuerāt ab exploratoribus iurata raab:q iusiurādū sua quoq; sētētia firmauerūt. Metuēte uero duce trāsitū flumīs:eū eēt grādis eius īpetus & nō pōtibus trāsiret:nā primitus nō erat iūctus:q ēt si uellēt ei pōtē facere:nequāq̄ se arbitrabātur ꝓpter hostes habere pmissionē īter hæc deus & trāsibilem fluuiū fieri ei ꝓmisit:magnitudinē eius īminués:& duobus trāsactis diebus. Iesus trāsposuit cunctū exercitū:totāq; multitudinē tali mō. Precedebāt eq̄dē sacerdotes habētes arcā:deīde leuitę tabernaculū & uasa q̄ ad sacrificioꝝ ministeria sūt necessaria deferentes. Seq̄bat aūt leuitas p tribus suas ois exercitus habēs in medio īfantes atq; mulieres. Metuebāt enī ꝓpter eos:ne ui paterentur in flumie. Cūq; sacerdotibus primis ītroeuntibus meabilis iā fluuius uideret : altitudine q̄dē eius īminuta:alueo uero eo q̄ multus nō eēt fluctus:q̄si ad sicci pauimēti īstar exposito:oēs iā cōfidēter fluuiū trāsmeabāt & q̄lē eū deus futuꝝ eē p̄dixerat:talē esse cōspiciebāt. Steterūt aūt in medio sacerdotes donec turba trāsiret:& securitatē attigeret. Oibus itaq; trāseūtibus:egressi sūt sacerdotes:libeꝝ iā fluuiū reliquētes:ut more suo decurreret. Et fluuius q̄dē egressis hæbreis denuo creuit:& magnitudinē suā recepit. Illis uero q̄nq̄ginta stadiis p̄cedētibus exercitus usq; ad decē stadia hierichūtis accessit. Iesus aūt altare ex lapidibus quos singuli p̄ricipes tribuū tulerāt de profūdo iordanis iubēte ꝓpheta cōstituēs ꝓ futuro signo īterrupti fluminis:sup eū sacrificauit deo : & festiuitatē pascæ i illo loco cūctus populus celebrauit:& oia q̄ eis deerāt primitus facillie tūc abūdabāt. Nā & messem iā maturā chananeoꝝ metebāt:& cætera opulētissima possidebāt. Tunc eis ēt cibus mānæ defecit:ex quo aliti .xl. fuerūt ānis. Cū hæc uero israhelitę facerēt:& chananei neq̄ q̄ cōtra eos exirēt:sed clausi muro q̄escerēt: Iesus eos obsidere deliberauit. Et pria die festiuitatis ferebāt arcā sacerdotes:p̄cedebātq; septē bucinis suis tubas mittētes:rogabātq; simul exercitū:ut utiliter circuirēt muꝝ:senioribus suis sequētibus:& tubas mittentibus solūmodo sacerdotibus. Quo gesto:ea die nihil āplius facientes ad castra reuersi sūnt. Cūq; hoc .vi. diebus fecissent .vii. die oēm populū colligēs armatoꝝ Iesus:captiuitatē urbis ānūciabat:& q̄a eis illa die deus eā sine eoꝝ labore cōtraderet: muris eius spōte ꝓstratis:oīa tamē occidēda q̄cūq; aīo placuisset hēre p̄cepit:& nullo labore ab hostiū nece q̄escēdū:& ut neq; misericordia cedēdi:neq; circa p̄dā uacādā fugiētes cōtenerēt inimicos:sed aīantia cūcta pimerēt:& nihil ad usū ꝓprie uoluptatis auferrēt:auꝝ uero & argētū quodcūq; īuenirent iussit auferri:ut deo p̄cipue gestoꝝ primiciæ seruarentur:q primū fuissēt ciuitate subacta pceptæ:solā uero raab liberādā decreuerūt:& generatione eius eo q̄ ei exploratores p̄buerāt iusiurādū. Hæc dicēs Iesus:atq; disponēs exercitū deduxit ad ciuitatē. Circuibant aūt iteꝝ urbē arca p̄cedēte:& sacerdotibus ad opus populū cōmonētibus. Cūq; septies circuissēt: & paulari q̄euissēt repēte cecidit murus:neq; machina:neq; alia uiolētia muro ab hæbreis illata. Illi uero īgrediētes urbē hiericho oīa i ea peremerūt:inopinabilē muri ruinam obstupescentibus mentibus utiq; eorum:ad defensionem suam inutilibus subito constitutis. Necabantur autem per itinera constipati:& in domibus apprehensi:nulliq; penitus percebatur:sed omnes pariter occidebantur:usq; ad mulieres etiam & infantes:eratq; ciuitas plena mortuorū corporibus : & nullus effugit necis incursum. Ciuitatem quoq; cunctam incenderunt:simul & regionem. Raab uero ad illud cœnaculum cum suis confugientem exploratores eripuerunt. Qui dum ad se Iesus uenire fecisset:gratias egit ꝓ exploratoꝝ salute:& ꝓ tali beneficio dixit nō se retributiōis fore minorem:donauitq; eā repente multis agris:& rebus maximis honorabat. Si quē locū ciuitatis ptrāsiebat:ignis eum destruebat:& sup habitatores eius deiciebat. Sed & siquis uastatā postea uellet instruere maledixit quatenus qui fundamenta muroꝝ iaceret:priore filio careret:qui uero perficeret:& nouissimū simul amitteret. Hoc uero maledictū nō neglexit diuinitas:sed imposterū dicturus sum passionē quæ ꝓpter eā factā aduenerit. Congregata est igit̄ innumera multitudo argenti simul & auri:necnō & eris:eū nulli placuerit aliquid exinde sustulisse nec ad utilitatē ꝓpriā ea diripuisse. Et hæc quidē Iesus sacerdotibus thesauroꝝ recōdenda contradidit. Hoc ergo mō periit hiericho. Achar uero chatini filius ex tribu iuda dū īuenisset clamidē regiā:totā auro cōtextam:habentē auri mazā alias massam:hoc ē sicloꝝ pōdus ducētoꝝ:crudele iudicās:si is q̄ piculū habuerat lucrum inueniēs q̄d in sua utilitate cōferret:daret hoc deo:& nō magis egēti:so ueā faciēs ualde ꝓfūdā in suo tabernaculo supfodiēs eā:latere se iudicās deū:sicut potuit latere cōmilitōes. Vocatus est autē locus in quo castrametatus ē Iesus galgala:q̄d nomē significat libertatē. Trāseūtes eni fluuiū:iā semetipsos ab ægyptiis:& ab erūnis deserti confidebāt esse securos. Post paucos ergo dies uastationis hiericho:misit Iesus .xxx. milia armatoꝝ in ciuitatē adan:positā super hiericho quatenus dimicarēt. Et cōgressis hostibus:ceciderūt hæbreoꝝ uiri sex & triginta. Cunq; hoc nunciatum fuisset israhelitis:magnā tristiciā & crudelē angustiā ꝓtinus habuerūt:& nō tātū propter cognatos amissos:licet oēs uiri boni & nimis exerciti pissent:quātū ꝓpter desperationē suam. Credētes eni iam se terrā:obtinuisse:& a prælis iā exercitū uacare:hoc deo taliter promittēte:potiores īnopinabiliter uidebant hostes:& saccos supinduentes stolis suis:tota die erant in luctu & lachry-

mis cõstituti:nulla re ĩherẽtes:nec cibo casu siqdẽ q cõtigerat grauissime uidebanť afflicti. Vidẽs aũt Iesus exercitũ ita pcussũ:& ex oĩbus iã rebus pessima despatiõe deiectũ:audacter accessit ad eũ & ait. Nõ nostra petulãtia uenimus ut hãc terrã armis subiiceremus:sed moyse famulo tuo ad hoc nos adhortante pcessimus dũ multis signis possessionẽ huius terræ pbituꝝ te nobis eẽ pmiseris: exercitũq; armis hostiũ facere meliorẽ. Quæ sũt hæc q nobis repẽte uenerũt. Nũc aũt pter spẽ decepti uidemur:& tanq̃ nõ firma sint tua pmissa q' moyses pdixit afficimur:& deterior nũc de futuris metus nos dispabiles habet:primũ expimẽto talia sustinẽtes. Sed tu domine quõ tibi uirtus ẽ malis his adhibere medicinã & pseti nostræ tristiciæ pbere uictoriã:etiã de futura desperatiõe tuo fauore nos libera. Sic eqdẽ Iesus pnus in terra iacẽs depcabať deũ. Cui respõsio a deo data est: ut surgeret & exercitũ a sua pollutiõe purgaret:pp furtũ reꝝ ei dicataꝝ hãc deuictionẽ nũc sup eos euenisse dicẽs:si uero regreref q fecerat ac puniref:uictoria eis semp de hostibus pueniret. Hæc ergo populo Iesus enarrabat:& uocãs eleazaꝝ põtificẽ:& prĩcipes tribuũ:sortẽ sup eos mittebat. Cunq; hoc delictũ in tribu iuda factũ eẽ declararef:rursũ per genus sortẽ misit: & ueritas huius iniqtatis circa cognationẽ achar illuxit. Tũc denuo p uniũquẽq; uiꝝ ĩquisitiõe facta:apprehẽsus ẽ achar. Ille uero cũ nõ potuisset negare deo:dũ eũ ita cõstrinxisse pbabať:furtũ cõfessus est:& protulit in mediũ uestẽ. Et ille qdẽ tepẽte perẽptus turpẽ pœnã & ĩcũctãter cõgruã suæ præsũptioni promeruit sepulturã. Iesus ergo purgatũ exercitũ deduxit ad adã urbẽ:& nocte circa ciuitatẽ insidias constituẽs:diluculo hostibus est congressus. Israhel aũt cũ fiducia pp priorẽ uictoriã sup eos euntibus:simulando se recedere populus hæbreoꝝ:hoc modo lõgius eos persequẽtes traxit a ciuitate:& tanq̃ de uictoria confidentes. Dum uero resilisset exercitus contra faciem eorum:dedisset q; signa q̃ cõstituerat eis:quos in ĩsidiis collocauerat:eosq; excitasset ad pugnã:tunc illi in ciuitatẽ ĩgressi sũt. Dũq; essent circa muros ciues intẽri:aliqui uero & circa aspectũ eoꝝ q egressi fuerãt mẽtibus occupati illi qdẽ ciuitatẽ cœperũt: & oẽs occurẽtes sibimet extĩxerũt. Iesus aũt pcedẽtibus illis ad prælitũ occurrẽs oẽs cõuertit in fugã. Cũq; refugerẽt quasi ad ĩtegrã ciuitatẽ:cũ & ipsã captã inspicerẽt:& ĩcensã cũ mulieribus & filiis agnouissent:per agros dispersi sũt:defẽdere semetipsos sollitudine non ualentes. Cum talis calamitas hostes apprehendisset. ĩfantũ turba capta est atq; mulierum:& rerum aliarum uasorumq; ĩnumera multitudo necnõ greges pecudũ hæbrei cœperũt ac multas pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Iesus in galgalis positis militibus partitus est. Gabaonite uero habitantes iuxta hierosolymã:uidentes passiões quæ prouenerũt hiericho & adanitis:& ad semetipsos trãsire hãc uastationẽ existimãtes. Iesum qdẽ apte rogare noluerunt:neq; eni hoc ipetrare se quasi aliquid mediocre putabãt:dum in ĩteritu potius chananeoꝝ gẽtis eũ pugnare cognoscerent. Cheseritas aũt & chiatetimitas q̃ uicini eis erant ad auxiliũ poposcerũt:dicentes neq; illos periculũ declinare:si istos israhelite deuĩcerẽt:aduna ii uero possẽt magnitudinẽ eoꝝ uirtutis euadere. Et dũ hæc uerba placuissẽ:miserũt legatos ad iesũ amicicias postulãtes: quos pcipue iudicabãt idoneos:ut agerẽt q oĩbus expedirẽt. Illi uero cõfiteri se chananeos ĩcautũ existimãtes:fogere se huiusmodi piculũ crediderũt si dicerent:nihil sibi cũ chananeis quolibet modo cõpetere:sed lõgissime ab his habitate & uenisse se p fide uirtutis eoꝝ:ambulantes itinere multo:& p cõiectura sermonis huius uestimẽta mõstrabãt. Vestes eni cũ nouæ fuissent quãdo egrediebanť:lõgo itineris tẽpore atritas sibimet asserebãt. Ciliciis eni ut eoꝝ uerbis crederef uestibus utebanť. Stãtes ergo in medio dicebãt se missos a gabaonitis:& uicinis ciuitatibus multum ab ea terra remotis: facturos cum eis pacem:more fœderis patriæ suæ:agnoscentes dei gratia atq; dono chananeorum terram eis possidere concessam: his tributarios fore gratanter & ciues eorum fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes: & iudicia itineris ostendentes:rogabãt hæbreos ad pacta amiciciasq; descendere. Iesus autem dictis eorum credens:quod non essent de gente chananeorum:amicicias fecit cum eis: & Eleazar pontifex cum senioribus præbuit iusiurandum habituros amicos & socios:nihilq; cogitare se aduersus eos ĩiuste:populo .f. in iureiurando una consentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido consilio promerentes ad semetipsos ibãt. Iesus uero castrametatus contra chananeos in confinio gabaonitarum: & agnoscens non procul ab hierosolymis gabaonitas inhabitare:& chananeorum generis esse:uocãs eorum priores de falsitate culpabat. Illis autem non aliam præter hanc salutis occasionem se habuisse dicentibus: & propterea ad hæc ex necessitate uenisse:conuocabat pontificem eleazarum & seniores: eisq; censentibus publicos eos famulos ne iusiurandum transgrederetur esse decretum est. Et illi quidem pro calamitate comprehenderant eos:hanc sui cautelam atq; custodiam inuenerunt. Cum uero rex hierosolymorum grauiter ferret: eo quod gabaonite cum Iesu pacta fecissent uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad solacia rogabat. Quibus eis præbentibus: quattuor enim erant:& cum eo castrametãtibus:circa quendam fontem non procul a ciuitate:dum iam pararent obsessionem gabaonite auxiliatorem aduocauerunt iesum. Ad hoc enim uentum erat ut a suis quidem perimi se putarent:& ab eis qui ad interitum chananeorum gentis castrametabantur saluari se propter amicicias existimarent. Iesus autem cum omni exercitu ad eorum solacia properare festinans:& die noctuq; perambulans:diluculo uenit ad hostes:& fugientes sequebatur:pergens in

descensu bethoron;ubi etiam dei quoq; operatione cognouit significatam sibi tonitruis & fulmi-
nibus;& grandinis demissione maiore quam solitum est;insuper etiam die crescente;ne nox suc-
cedens hæbreorum impetum,refrenaret Iesus reges in quadam spelunca celatos circa maceda ue-
nit:omnesq; puniuit.Quod uero longitudine tunc dies extensus est;& plus solito creuit:palam est
per scripturas;quæ sunt in templo repositæ.Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant contra
gabaonitas exercitum:reuersus est rursum ad chananeæ montana Iesus:& multa cæde in ea facta;
sumens prædam uenit ad exercitum galgalis constitutum.Et cum hæbreorum uirtute per circui-
rum habitantes sermo discurreret : & stupor haberet omnes audientes multitudinem perempto-
rum:castrametati sunt super eos reges chananei:qui circa montem libanum habitabant:& chana
nei qui campestribus erant ; palestinos secum ducentes:ueneruntq; ad ciuitatem berothi galileæ
superioris & deierse:qui locus non procul a galileis est.Totius autem exercitus armatorum erat.
ccc.milia & duo milia curruum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipsum iesum & israhelitas : &
sperare meliora propter timoris magnitudinem dubitabat. Deo uero arguente timorem eorum;
& si magis solacium ab eo quererent:promittente ut deuincerent inimicos:& iubente equos ho-
stium subneruare:currus incendi:audax in promissionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos:
& quinta die ueniens circa eos : congressus est:pugnaq; fortis effecta est & cædes fide potior:quã
possit audiri.Persequens autem eos multum perambulauit:& omnem exercitum hostium præter
paucos:extinxit:regesq; ceciderunt uniuersi; deficientibus hominibus ad interficiendos: eo quod
iesus eorum equos occidit:& currus incendit. Quo facto:prouinciam licentius possidebat ; nul-
lo presumente bellum ei inferre : sed ciuitates obsessione capiebat : & quicquid potuisset sume-
re deuastabat. Quintus iam annus transierat : & nullus remanserat chananeorum ; nisi qui mu-
nitione murorum effugerant. Iesus autem de galgalis denuo castrametatus ; sacrum tabernacu-
lum constituit circa ciuitatem Sylo:locus enim opportunus pulchritudine uidebatur:donec edi-
ficari templum quietis causa permitteret.Et inde procedens ad sicimam cum omni populo altare
constituit deo:ubi moyses quoq; prædixit;& distribuens exercitum in monte quidem garizi cõ-
stituit medium:& in bael dimidium:in quo & altare edificauit:necnon & leuitas sacerdotesq; di-
uisit.Sacrificantes uero & maledicta facientes:& eas in ara conscriptas relinquentes:ad syloam de-
nuo sunt reuersi . Iesus autem cum esset senex & chananeorum ciuitates non facile capi uideret:
tam propter locorum munitionem : in quibus erant q̃ propter fortitudinem murorum ; quos
pro naturali ciuitatum custodia circunduxerant:& credebant hostes desperatione captiõis ab ob-
sidione recedere:nam propter suum intentum chananei cognoscentes israhelitas egressos ab ægy-
pto:omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortissimas occupati . Congregari ergo Iesus
tunc populum in ecclesiam sylo præcepit. Quibus cum summo studio concurrentibus: comme-
morans eis:& quibus fuerant iam potiti:& actus quos gesserant:quam essent optimi:& deo præ-
bente digni ; & q; uirtute legum quas sequebantur .xxx. & unum reges præsumentes eis bellum
inferre deuicerant:& omnem exercitum quicunq; sperauerant contra eorum se fortitudinem di-
micare ita necauerant:ut neq; eorum generatio relinqueretur:cũ uero ciuitates aliæ qdẽ iã captæ
uiderẽtur:apud alios aũt lõgo tẽpore oppressiõe adhuc opus eẽt ; pp murorũ munitionẽ:& habi-
tantiũ in eis audaciã;petebat eos qui trans iordanẽ erant:ut laborãtes cũ eis: & in periculo adiu-
uãtes fratres suos fortibus propriis fruerent:grates unq; eis p labore restituẽdas. Tũc etiã singu-
los ait per tribus de quibus testimoniũ daretur:eo q; uirtute præcellerent dirigendos qui terram
metientes fideliter:& in nullo malignantes eius magnitudinem sine dolo renunciarent. Et Iesus
quidem hæc uerba faciens:populum sibi habuit fauentem ; & uiros qui terram eorum deberent
metiri direxit:dans eis aliquos terræ mensores doctos:quos propter artẽ ueritas non lateret mã-
dans eis:ut in ea mensuras estimarent:& fœlicem terram & quæ minus esset idonea. Natura nã-
que terræ chananeorum huiusmodi est ; ut & planiciem magnam habeat:& fructus ferre sit co-
piosa. Quæ comperata quidem aliæ terræ creditur esse fœlix cum locis autem hierichuntis ; &
hierosolymitarũ estimata putatur ualde uilissima.Licet omnino hæc spacia parua:& eorum mul-
ta montana sint:magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorum ex pulchritudine alia,similis
non est:& propterea estimandas potius quam metiendas decreuit has sortes ; dum sepius unum
iugerum pro mille sit dignum. Viri autem qui missi fuerant cum essent decem circumeuntes &
estimantes terram:septimo ad eum mense reuersi sunt ad ciuitatem sylo:ubi tabernaculum consti-
tuerat . Tunc Iesus eleazarum & seniores cum principibus tribuum sumens diuisit hæc nouem
tribubus & dimidiæ tribui manasse ; secundum magnitudinem singularum tribuum mensuram
efficiens. Cunq; misisset sortem iudæ quidem tribus sorte cadente elegit superiorem idumeam.
Quæ in longum quidem extenditur usq; hierosolymam ; latitudine uero usq; ad paludem quæ
sodomæ constituta est.In hac autem sorte ciuitates erant ascalon & gaza.Simeon uero in secun-
da sorte prouenit idumea quæ circa ægyptum est & arabiæ montem.Beniamite uero sortiti sunt
a iordane quidem flumine usq; ad mare longitudinem : latitudinem uero quæ hierosolymis be-
theliisq; terminatur.Hæc sors angustissima fuit propter terræ fœlicitatem:hierichon enim & hie-

rosolymitarum tulerűt urbes. Effraim autem tribus a Iordane flumine usq; ad gazara longitudinem habuit: latitudinem uero quancunq; habuit bellis quæ usq; ad campum maximum terminatur: manasse uero medietas a iordane quidem usq; ad ciuitaté doron: latitudiné aűt ad bithisanos: q̄ nunc scitopo is appellatur. Post hos auté ysachar carmelum mőtem: & fluuium in longitudine habuit taburium alias itabirium montem uero in latitudine. Zabulonite uero usq; genesar descendentem circa carmelum & mare sortiti sunt: & conuallé quæ carmelum nuncupatur: eo q etiam huiusmodi sit. Asserite uero omnem terram quæ ad sidonem cőuersa est habuerunt. Ciuitas aűt arce in hoꝝ parte fuit: quæ etiam hactipos nűcupatur. Parté uero ad orienté conuersam usq; ad damascű ciuitaté: & galileam superiorem neptalite sumpserunt usq; ad montem libanum: fontesq; iordanis: quorum de montibus est fluctus collectus. Danite autem loca conualis ad occasű solis posita tenuerunt: az oto & doris: determinationemq; iamniam simul & geth abethoron usq; ad montem: ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaq; diuisit iesus terram: & nouem atq; dimidiæ tribui eam tradidit possidendam. Nam amorreá quæ & ipsa ab uno chananei filio sic uocata é moyses dudum capiens: tribubus duabus: dimidiæq; distribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca uero circa sidonem & archeos: & amatheos & aritheos inculta tunc erant. Iesus autem cum eum iam senectus impediret: ut non posset ea quæ cogitabat efficere: & dum qui post eum erant pricipatum sumpturi negligenter in communi utilitate conuersarentur: præcepit singulis tribubus ut nullum de chananeorum genere in terra quam sunt sortite relinquerent. Hanc eni cautelá eis atq; custodiam paternaꝝ soléńitatű fore: hanc etiá moysen prædixisse cőmemorans: & hoc ei esse credendű dixit: sed & leuitis octo & .xxx. ciuitates eé restituendas: qui iá prius accepant in amorrea .x. Quarum tres distribuit fugacibus habitandas .i. de tribu iuda ebron. Sichen uero ex effrem: & cades de neptalim. Est aűt hic locus supra galileá. Diuisit eis & cűctas præde reliquias. Erat náq; terra ampla: & magnas diuitias obtinebát. Abűdabát ení & cőiter oés & eorum singuli auro & uestibus: & aliis uasis: & q̄drupedű copia: quoꝝ numerus cőpræhédi nő poterat. Post hæc autem exercitu in ecclesiá cőuocato: eis qui super iordané in amorrea constituti erant: quoꝝ exercitus quinquaginta milium armatoꝝ esse uidebatur: ita locutus est. Cum deus pater & dominus generis hæbreoꝝ hanc terrá nobis possidere concessit: & possessam semp se nobis seruare promisit: pro cuius mandato cognatis indigentibus pronissime uos obtulistis ad oía: iustű é nulla uos difficultate ulterius detinente quiete etiá frui securis unq; nobis de uoluntate uestra: quia si rursus opus fuerit ad necessaria eá isigniter offeretis: neq; post hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis ꝓ periculis in q̄bus uixistis nő mő solum: sed etiá semp acturi sumus: & quia cú sitis boni memoriá habebitis oíum & mente retinebitis quæcunq; p uos ꝓuenerunt nobis: & quő usum bonoꝝ uestroꝝ pp nos distulistis: & laborantes primitus in quibus nűc dei fauore consistimus postea uestra sorte frui utile iudicastis. Accesserűt aűt supra uestra bőa ex laboribus: quos nobiscum habuistis multæ diuitiæ prædá ꝓciosioré augétes: & aurű & argétű sup hæc omnia quod maius é uester fauor. Ob quá ré ita nos ad quodcűq; uolueritis in repésatiőe paratos habebitis: q neq; hoꝝ quæ moyses prædixit estis obliti: illo etiá in oibus certum habetote non est quicq̄ in quo uobis gratiaꝝ debita non soluamus. Gaudentes ergo uos ad sortes uestras dimittimus: & rogamus ut nullű esse terminű nostræ cognationis existimetis: nec quia íter nos iste fluuius est: alteros nos: & nő hæbreos nos esse credans. Omnes ení sumus ex Abraá qui hic & illic habitamus: uniusq; deus q & nostros maiores & uestros ad illoꝝ ꝓduxit uitam: cuius religionis habetote curam & cőuersationis: quá per moysen ipse cőstituit. Perdurantes enim in istis fauoré dei & eius solatium semp habebitis: cőuersis uero uobis ad imitatőné gentium externarum auersabitur uestrű genus. Hæc cű dixisset singulos maioꝝ: & cőiter eoꝝ multitudiné salutans: ipse quidem restitit. Deduxit aűt eos populus: nő tamen sine lachrymis: & uix semetipsos abinuicé dimiserunt. Transiens aűt fluuium tribus rubem & gad: & q̄cunq; de manasse piter sequebant: altare sup ripá collocare iordanis decreuerunt: ut memorabile signum generationis futuræ cognationis eorum: q intra iordané habitare uidebantur existeret. Audientes aűt qui ítra iordané erát: quia dimissi ab eis altare constituissent. Et nescientes qua hoc uoluntate fecissent: pro nouitate tamé culturæ deorum peregrinoꝝ hoc celebrarű credentes & sacræ religioni derogatű uerisimile iudicantes erár armati ad ultionem eoꝝ qui collocauerant altare fluuiű transituri & punituri eos q̄si ꝓ paternaꝝ destructione soléńitatum. Non eni uidebat eis iustum ut cognationé respicerent: aut dignitaté eoꝝ: qui auctores fuerant haurű reꝝ: sed dei amplectabant mandata: & commodo honorari cőgaudebant. Et illi quidé armati sunt p furoré: retinuit aűt eos Iesus & pőtifex Eleazarus: & pariter séiores sermonibus suadentes: ut prius experimenta eoꝝ uoluntatis accipent: deinde si malæ uolűtatis agnoscerét eoꝝ métes: tűc armis super eos incederent. Miserunt itaq; legatos ad eos: fineen filiű Eleazari: & decé alios apud hæbreos honoratos: cogniturus sapienter cur altare transeuntes sup ripá flumís statuissent. Cűq; illis tráseuntibus: & ad eos uenientibus fuisset ecclesia cőgregata: stás finees hæc dicebat. Magis equidé deliquistis quam positis correpti de futuro sermőibus emédari: uerumtamé non secundum magnitudiné iniq̄tatis nos reddituri uobis ad arma repente ultionéq;

descẽdimus.Cognatos nãq; uerbis prius corripe uolẽtes:hãc celebrauimus legationem : quatenus
agnosceremus causã ꝓ qua accessistis:ut altare fabricetis:ne petulãter uideremur armis adire uos:
utrum uoluntate bona fecistis hoc:an reuera culpa conuincatur: unde ĩ uobis iustius ulciscamur.
Non enim credimus uos ipso experimento dei uoluntatem sæpius agnoscentes:& auditores legũ:
quas ipse nobis contulit existentes:diuisos a nobis:& in propriam sortem uenientes quã dei gratia
& ipsius circa uos prouidentia meruistis:obliuionẽ eius habere : & tabernaculũ arcãq; deserentes:
& altare quod nobis est proprium:peregrinos introducere deos:chananeorum mala sectantes.Sed
nihil inique fecisse optamus:agentes pœnitentiam:& nequaq̃ uesanientes ulterius:legũ paternaꝝ
pudorem:memoriamq; sumentes.Si uero in delicto consistitis:nequaq̃ laborem pro legibus refu-
tamus:sed transeuntes iordanem defendimus eas:&ante omnia deum nihil uos a chananeis differ-
re credentes:sed sicut ipsos uos quoq; similiter perimentes.Non enim puteis ꝙ quia transistis flu-
uium:etiam a dei uirtute estis extranei. Vbiq; in his quæ sunt ipsius estis:& effugere potestatem
eius atq; iudicium nullo modo poteritis.Si uero creditis hunc locum ubi nunc estis positi impe-
dimentum esse conceptionis:nihil prohibet denuo terram diuidere: eamq; ad pecudũ pascua de-
putare.Sed agite tẽperanter:& a nouo delicto recedite.Rogamus ergo uos per filios & uxores:ne
nobis faciatis necessitatem huius defensionis:qđ nec uestræ:nec ipsoꝝ saluti aut causis expedit sic
cogitare:ut nõ uerbis uinci potius quã experimentum uelitis sustinere ꝑlioꝝ.Hæc fineæ dicente:
præsules ecc'esiæ & oĩs multitudo ceperunt de q̃rimoniis satisfacere:& ꝓfiteri:neq; ab eoꝝ se co-
gnatiõe recessisset:neq; ꝓ nouitate altare cõdidisse:sed & deũ unũ nosse:q hæbreis ẽ oĩbus comu-
nis:& illud altare positũ ante tabernaculũ ad sacrificia faciẽda.Hoc aũt altare ꝑp qđ & suspecti estis
factũ:dicebãt nõ ꝓ religiõe collocatũ:sed ut signũ fieret:& indiciũ in futuro uestræ familiaritatis.
Et necesse ẽ nobis tẽperare:& in patriis legibus ꝑmanere:nõ utiq; trãsgressiõis indiciũ sicut suspi-
camini facere.Testis aũt nobis sit deus:qa istud altare nõ ꝓ tali causa cõstruximus.Vnde meliorẽ
de his hñtes opinionẽ nihil culpetis ulterius:neq; nos extra sortẽ iudicãdos eẽ credatis:nec eoꝝ
similes q cũ generis Abraã sint:ad nouas solẽnitates accedũt.Hæc dicẽtes laudãs finees : reuersus
est ad iesum:& eorum uerba populo nũciabat.Ille uero gaudens ꝙ neq; ulla pugnandi foret neces-
sitas:nec ad sanguinẽ bellũq; deducerentur cõtra cognatos:pacificas deo ꝓ his hostias immolauit:
& dimittẽs post hæc multitudinẽ in ꝓprias sedes:Iesus ipse in sichem cõmoratus est.Post hæc an-
no.xx.senior iã existens euocabat honoratos maxĩe ciuitatum & principes & seniores:& multitu-
dinem quantãcũq; cõgregari eẽt possibile.Quibus in unũ cõuenientibus cũcta beneficia dei com-
memorabat.Erant enĩ multa:per quæ ab humili forma ad hanc gloriam & substantiã puenissent:
& seruari dei uoluntatẽ:quæ talis circa eos esset orabat.Et pie cunctos poscebat agere:ꝓ quã solã
eis grata diuinitas ꝑmaneret.Hoc enĩ bene se habere dicebat:ut trãsiturus a uita huiusmõi eis mo
nita derelinqueret:poscebatq; ab illis:ut quæ ille diceret memoria retinerent.Et ille quidem talia
præsentibus loquens:defunctus est cum uixisset annis centum & decem:quorum cum moyse q-
dem pro doctrina utilium rerum commoratus est quadragita:dux autem post illius mortem sex
& uiginti annis fuit uir neq; sapientia indignus:nec earum quæ cogitabat ut multa sapienter edi-
ceret inexpertus : sed ubiq; summus & ad opera periculaq; magnanimus audaxq; bella disponere:
& in pace dexter:& in omni tempore precipua uirtute conueniens. Sepultus est autem in ciuitate
thamna in tribu effraim.Eodem uero tempore mortuus est & Eleazarus põtifex fineæ filio sacer-
dotium derelinquens:cuius sepultura est facta in gabatha ciuitate.

Quõ monẽte duce:filii isr̃ahel fœliciter aliquãto tpre pugnauerit cõtra chananeos. CA. .II.

POst hoꝝ itaq; trãsitu finees ꝓphetauit secũdũ dei uoluntatẽ ad delẽdũ chananeoꝝ ge-
nus tribui iudæ præbendum eẽ pricipatũ.Erat.n.studium populo cognoscere:qđ etiam
placeret deo.Tũc assũpta ẽ etiã tribus Simeon ad pugnandũ:q̃tenus extermĩatis hosti
bus sub ditione etiã eos qui in ipsa sorte cõsistebãt efficerẽt. Chananeis aũt uiuẽtibus
apud se illo tẽpore rebus cũ magno exercitu eos in bezedin expectabant:regi bezidinoꝝ adoni-
bezech pricipatũ credẽtes:qđ nomẽ significat dominus bezedinoꝝ:adoni enĩ hæbrea lingua do-
minus ĩdicat̃.Sperabãt enĩ uicere israhelitas mortuo Iesu.Congressi uero israhelite duabus tribu-
bus:qs ꝑdixi:magnifice pugnauerũt:& occiderũt eoꝝ qdẽ.x.milia:fugãtes aũt reliquos:& ĩsequẽ-
tes:adonibezech quoq; ceperũt:eiusq; manuum ac pedũ sũmitates ĩciderũt:non enĩ poterat deum
latere.Ille aũt hæc patiens fert̃ dixisse.Quæ cõtra uos egi:& septuaginta regibus facere nõ erubui:
digna recõpensatione hodie redditũ est mihi.Et uiuũ quidẽ illũ tulerunt ad hierosolymã moriẽ-
tem uero sepelierunt ; & egrediebantur uastantes ciuitates:& plurimas capientes.Inter hæc obse-
derunt hierosolymã:sed hanc quidem longo post tẽpore capiẽtes:oẽs in ea habitãtes ĩteremerũt.
Erat autem eis ualde grauis desup munitio murorum:&loci natura resistendo.Vnde castrametati
sunt in hæbreon:& hanc capiẽtes omnes interfecerũt.Relinquebat̃ adhuc genus gigantũ:qui pp
corpoꝝ magnitudines atq; formas in nullo alıis hoĩbus ꝓximabãt:ultra modũ mirabiles : ut ha-
ctenus eoꝝ ossa monstrãt:in nullo his de quibus fides habet̃ equalia:quoꝝ genus leuites præci-
pue deleuerunt.Munus etiã cũ duobus milibus cubitis terrã denuo dederunt nato moyseos:hic

cui fuit unus exploratorum: quos misit moyses in chananeã. Dederũt aũt & filiis ietro madianite q fuit gener moysi terrã ad possidendũ. Nã patriã relinquentes secuti sunt eos: & fuerunt in deserto cum eis. Tribus itaq; iuda & simeon ciuitates quidẽ chananeas in mõtanis ceperũt: in cãpestribus aũt & ad mare positarum ascalonẽ & azotũ. Euasit uero eos gaza & accaron. Nam dũ essent in cãpestribus: & copiosam haberent curruum abundantiam: irruentes sibimet confligebant. Et iste qdẽ tribus maxime bellando locupletate ad ciuitates proprias recesserunt: & arma deposuerunt. Beniamin uero: quorum erat hierosolyma habitatores suos concesserunt tributa persoluere: & ita quiescentes omnes alios quidem interfecere: alios uero pericula sustinere: ad terrarum se tradidere culturam. Hoc autẽ & reliquæ tribus imitantes beniamitas faciebant: & eorum tributa parcipientes permittebant chananeos sine prælijs esse. Tribus autem effrem cum obsedisset bethelã: finem dignum tempore: & magna laborum obsessione inuenire non potuit: quando illi licet affecti in obsessione omni modo perdurabant. Deinde efframite capientes quendã in ciuitate commorantẽ: & necessaria eis deferentẽ fidem dederunt: ut si ciuitatẽ traderet: saluarent eũ & cognatos eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatem se traditurum. Qui tradens urbem: cum suis hoc modo saluatus est. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi tenuerunt de cetero ciuitatem.

Quõ pcedẽte tempore israhelite transcendentes patrias leges ad grãdes erumnas deducti sunt: & seditione facta: adinuicem pugnauerunt: huiusmodi causa pro qua deleta est tribus beniamin præter ducentos uiros. CAPI. III.

IGitur post hæc circa hostes quidem molliores erant israhelite: circa terrã uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias se tradentes per epulas & libidinẽ iam uirtute deficiebant: & in conuersatione legum integri non erant: in his indignata diuinitas suscitauit primum quidem ut ita dicam sua uoluntate chananeos qui post ea secundum eorum actus multa contra eos crudelitate usi sunt. Hæbrei nanq; & circa ea quæ dei sunt negligentes erant: & circa bellã difficiles: cum multa chananei eis abstulissent: & ad labores iam erant propter epulas dissoluti: agebaturq; ut eorum optima iam conuersatio deperiret. & seniores non audiebant: nec aliud præceptum: nec priorũ ulla solemnia conseruabant. Erant autem in agris libidine lucrorum intenti: & propter multam requiem seditio eos crudelis iterum compræhendit: & ad hoc usq; perducti sunt: ut adinuicem huiusmodi pugnarent causa: pro qua deleta est tribus beniamin: præter sexcentos uiros. Vir de populo leuita: qui erat sortis effrem & ibi habitabat: de bethleem duxit uxorem. Hic autem locus est tribus iudæ. Cunq; uehementer amaret coniugem: & eius pulchritudine uictus afficeretur: quãdo ab illa non similiter amabatur: & ille propter passionis eius amorem potius ureretur: lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes mense quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorem uenit ad soceros: solutisq; litibus placatus est circa eã. Et quidem quattuor diebus ibidem commoratus præbentibus ei hospitalitatem puellæ pntibus quinta die abierunt: & circa meridiem sunt egressi. Tardius enim dimittebant parentes filiam: & diei iam tarditas accedebat. Vnus autem famulus eos sequebatur: & asinus erat eis in quo mulier uehebatur. Cunq; uenissent circa hierosolymam ambulantibus stadiis. xxx. persuasit famulus ut manerent: ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua compræhenderet: dum nec procul hostes existerent: & tempus frequenter incautum faciat suspecta etiam quæ putantur esse tutissima. Illis autem non placoit apud alienigenas uiros succedere. Erat uero ciuitas chananeorum: sed accedentes. xx. adhuc stadiis optabant ad propriam descendere ciuitatem. Cunq; hæc sententia ualuisset uenit in gabaa tribus beniamĩ iã uespere. Et cum nullus ciuium eum in mansiõe susciperet: senior quidam ex agro descendes: qui de tribu quidem erat effrem in gabaa uero commorabatur: uidens eum qui esset interrogabat: & propter quas causas non mittens cum iam essent tenebræ necessaria cœnæ requireret. Ille leuitã quidem se dixit esse: mulierem autem a pntibus reducere: ad propria remeare: habitationem uero significabat habere in sorte effrem. Quẽ senior & pro cognatione: & eo q eandẽ possederat tribũ: & pp̃ter colloquiũ ad suũ duxit hospitiũ. Quidã uero iuuenculi gabaonitarum mulierẽ in platea uidentes: & pulchritudinẽ stupẽtes: dũ apud illũ senẽ eam successisse cognoscerent: contẽnentes eorum infirmitatẽ & paucitatẽ uenerunt ad ianuas eius. Et cum eis senior ut abscederent supplicaret: & ut ne uiolentiã inferrent hospiti: nec iniuriam illi petebãt: ut data sibi muliere a rerũ mãsione recederẽt. Seniore uero dicẽte q & cognata eẽ leuite: & per libidinem inique ĩ lege delinquerẽt: deficientes circa iusticiã deridebãt: minabãturq; se eum interficere: eo q eorum cõcupiscentiam ĩpediret. Cunq; in necessitate uenisset nolẽs hospites in contumelia magna relinquere: suam eis filiã cessit: dicens minus eẽ peccati si cõcupiscẽtiã suã ĩ ea cõplerent: quã si iniuriam pegrinis ĩferrẽt: & ĩiusticiã nõ pferre quos susceperat: hoc mõ putabat. Cũ uero illi neq̃q̃ a suo feruore pro peregrina recederẽt: sed ĩminerẽt ut eã acciperẽt: ille qdẽ supplicabat: ut nihil iniq; presumerent. At illi rapientes & adiicientes p libidine uiolẽtiã: ad semetipsos mulierẽ deduxerũt: & per totã noctẽ usq; ad principiũ diei ĩ eius corpore ludibria sunt exerti. Illa uero defecta in his quæ puenerãt ad hospitẽ rediit: & cõtristata pro his quæ ptulerat: præ uerecũ-

dia ad faciē mariti minie præsumebat accedere. Cūq; circa se ꝑ his quæ cōtigerāt icurabilē reputa
ret: lectulo decūbens aīam dereliqt. Vir aūt eius arbitratus sopore graui mulierem detineri: nihil
mali metuens excitare eā tētabat & cōsolati: qa raptoribus non spōtanea uolūtate se ꝑbuisset iniu-
riis. Cū uero certe defunctā cognouisset a maloꝝ magnitudie: iponens iumēto mortuā ad se por-
tare uxorē & diuidēs eā ꝑ mēbra in ptes duodeci: ꝑ tribus singulas destinabat mādatū dās portan-
tibus: ut ꝑderent auctores mortis eius: & eiusmōi crudelitatē cūctis tribubus idicarēt. Illis aūt &
aspectu & auditu graui hoꝝ maloꝝ affectus nullū sumētes primitus hmōi exēplū ira itemperata
& iustissima concitati in sylo sunt ante tabernaculum congregati: & in arma procedere repente
tentabant: & insilire gabaonitis: ut hostibus. Retinuerunt autem eos seniores suadētes non opor-
tere: sic cito contribulis inferre bellum: anteq̄ uerbis agerent de criminibus quando nec lex circa
extraneos permitteret præter lagationē israhelitas bella tractare: si forte pœnitentiā agerēt qui in-
iuste aliquid præsumpsissent: bonū eē ut legi obedientes ad gabaonitas mitterent: & mali aucto-
res expeterent: quibus præbitis eos punirēt: contēnentes uero armis adirent. Miserunt ergo ad ga-
baonitas accusātes iuuenes de muliere: & eos dari ad supplicia deposcētes: qui legitime nō egissēt:
quasi nō esset iustū: ut pro oībus illi potius moreretur. Gabaonite uero neq; iuuenes tradiderūt:
& crudele iudicauerūt timore belli alienis obedire præceptis: in nullo se putātes esse minores ar-
mis: neq; multitudine: nec bellādi præsumptiōe. Erāt aūt nimis īstructi: & sup alias tribus īdustrii
despexerūtq; illos: & īdignati sūt e diuerso tanq̄ cōpressuri uiolētia faciētes. Cūq; talia fuissēt isra-
helitis enūciata: iusiurandū fecerūt: nullā suaꝝ uiro beniamiti dare nuptiis filiā: sed armari super
eos: & amplius eis quā aduersus chananeos resistere: quos hæbrei sepius expugnassent. Repēte er-
go eduxerūt super eos exercitū quadringēta milia uiroꝝ. Beniamite uero habuerūt. xxv. milia at-
matoꝝ: & alioꝝ sexcētoꝝ: qui sinistris manibus fūdibulatii uidebant̄ experti. Et cōmisso prælio
circa gabaa fugauerūt israhelitas beniamite uiri: ceciderūtq; ex eis. xxii. milia: fuissētq; plurimi for-
te necari: nisi nox eos retinuisset: & pugnā soluisset. Et beniamite gaudētes abibāt in ciuitatē: isra-
helite uero ob stupescētes se ita uictos: ad exercitū remeabāt. Altera uero die rursū cōgressi benia-
mite uicerūt: & mortui sūt decē & octo milia israhelitaꝝ: metuentesq; exercitū reliquerūt. Veniē-
tes autem in ciuitatem bethleē proxime constitutam: ea die ieiunantes: altera die deprecabantur
deum per fineen sacerdotem: ut eius ira quiesceret: & ei in duabus eorum deuictiōibus satisfieret:
daretq; eis potentiā contra hostes atq; uictoriā. Deus autē hæc fieri fineæ prophetante promisit.
Duabus itaq; partibus diuidentes exercitū: mediā quidē partem in insidiis circa urbem nocte col-
locauerant: medii uero beniamitis congressi: paulatim eis imminentibus recedebant: & beniami-
te persequebantur: hæbreis paulatim refugientibus: & omnīo uolēnbus oēs eos ab urbe protrahe
re: quos quasi fugientes insequebantur: ita ut etiā seniores & iuniores in ciuitate propter infirmi-
tatem relicti discurrerent: adire uolentes hostes. Cum uero multum a ciuitate recessissent: fugere
quidem hæbrei cessauerunt: conuersi autem steterūt ad pugnam: & illis qui in īsidiis erāt dederūt
signum. Qui surgentes cū clamore hostes aggressi sunt. Illi uero ut sensere se esse deceptos: in an-
gustia cōstituti: in quodam coacti & cōcauo loco collecti sunt: & tibi iaculis sauciati: ita ut omnes
interirent ꝑter sexcentos uiros. Quiq; conuersi & constipati: & ꝑ medios hostes transeuntes effu-
gerunt ad uicinos montes: quos tenētes ibidē cōmorati sunt. Illi uero circa uiginti & quiq; milia
sunt extincti. Igit̄ israhelite & gabaa ciuitatē igne cōcremauerūt: & mulieres: & īfātulos masculos
peremerunt: aliis beniamitaꝝ ciuitatibus similia facientes: sicq; erant contra eos īfesti: ut etiā ia-
bitas qui erant galaditidis regionis: eo ꝙ eis auxilium non præbuissent contra beniamitas: mit-
tēs. xii. milia de suis armatis: iuberent omnes interimi: occiderantq; hi qui fuerant missi omnes
pugnaces ciuitatis cum filiis & uxoribus præter quadringentas uirgines tanta ita succensi sunt
propter passionem correptæ mulieris: & armorum ab eis electa cōditiōe. Post hæc aūt israhelite
pro calamitate beniamitaꝝ puniti sunt: & super hoc ieiunare proposuerunt: licet iusta passi essent:
eo ꝙ in lege peccauerint: tunc sexcentos qui fugerant euocant legationibus. Erant enī super quā-
dam petram quæ suas appellatur. Legati uero non illis tantummodo calamitatem prouenisse: sed
etiam sibi cognatis ꝑeuntibus ingemiscentes: suadebant eis ut pariēter ferrēt: & ad illorū cetū cō-
currerēt: ne oino q̄tum ad se beniamitaꝝ tribū exterminari decernerent: dicebantq; eis. Concedi-
mus uobis terrā & ꝑdā quātūcunq; tollere potueritis: illi uero his cōtra se dei decreto gestis: quā-
doin sua iniqtate sciētes pugnauerāt ad alias cōtra tribū primā obediētes uocātibus aduenerunt.
Israhelite uero uxores eis quadringentas uirgines iabindas dederunt: & deducētis reliquis cogita-
bant: quō & illi haberent uxores ut filios ꝑcrearēt: cū utiq; iurassent ante bellū: ut suas filias nul-
li bēiamite cōiungerēt. Et alii quidē suadebāt illud iusiurādū nō debere seruari: qđ ꝑ iram nō uo-
luntate nec iudicio ꝑuenisset: nihilq; foret deo molestū: si tribū perituram saluare possent: aducē-
tes piuriū nō quādo necessitate fit eē pessimū: sed quādo fuerit malignitate commissū. Cūq; senio
res piurii nomē ualde metuerēt: qdā ait. Hoc cōsilio & isti uxores habebūt: & religio iurisiurandi
seruabit̄. Ter in āno in Sylo ad mercimoniū fit cōuētus: sequūturq; mulieres & uirgies. Sinant̄ er-
go bēiamite ut raptu ducāt uxores q̄scūq; potuerīt: nobis neq; iuitātibus: neq; ꝑhibētibus. Et dū

patres eoꝝ q̄sti fuerīt uindictãq; poposcerint: dicemus eos potius esse culpabiles qui custodiam nõ habuerũt filiaꝝ. Oportet eni bẽiamitas irã euadere: qua iã circa eos usi sumus imẽsa. His itaq; consentientes decreuerunt beniamitas raptu nuptias celebrare. Instante uero festiuitate: illi quidem .cc. uiri bini uel terni ante ciuitatem per uineas & loca: in quibus se latere credebant positi: insidiabantur uirginibus uenientibus. Illę autem cum lusu: nihilq; metuentes sine custodia properabant. Tunc illi surgentes tenuere dispersas eo modo ducentes uxores: & ad opera se terræ dederunt studentes ut ad secundam fœlicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin cum pene tota perisset: israhelitarum sapientia reparata est. Floruit itaq; repente: & opulẽtiæ magnitudine: aliisq; ditata rebus est. Hoc itaq; bellum ita sedatum esse dinoscitur.

Quõ post hãc afflictionẽ israhelite rursus impie agẽtes; opprimuntur a chananeis: & a cusarto rege assyrioꝝ cui seruierũt annis octo sed postea libertas eis restituta est p̱ zenizẽ beli filiũ: pricipante annis quadraginta: qui apud finicas dicitur iudex. CAPI. .IIII.

DOrum uero similia etiam tribum dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. Cũ israhelite bellorum iam studium reliquissent: & ad opera se terræ dedissent: chananei contẽnentes eos: nec aliquid se ab eis pati credentes: suum collegerunt exercitũ: firmam habentes spem: quasi hæbreos affligerẽt. & decetero ciuitates licenter ĩhabitarẽt: currusq; faciebãt: & exercebant armis: & urbes adinuicem sibi cõsentiebãt. Et de tribu quidẽ iuda ascalonã ciuitatẽ & accaron abstulerunt: & alias multas in cãpestribus cõstitutas: & ipsos danitas in mõtana fugere cõpulerũt: nec paululũ eis locum in cãpestribus relĩquẽtes. Et dũ illi nec ad bellãdũ essent idonei: nec terrã sibi iã sufficiẽtẽ haberẽt: miserũt de suis .v. uiros ad loca mediterranea: qui terrã inspicerẽt: in qua habitare decetero potuissẽt. Illi autẽ nõ procul a monte libano: & iuxta iordanis fontes circa maximum campum si dominus ciuitatis uiam triũ dierũ perãbulanres cõtemplãtesq; terram bonam & nimis uberrimã significauerunt eis. Quo cum exercitu procedẽtes: edificauerũt illic urbẽ dan cognominatam ab uno filiorum Iacob: ex quo & ipsa tribus appellata uidebatur. Israhelitis autem & cum iam essent in labore difficiles: & in diuinitatis cultu deficerent: aduersã prouenrebant. Nam dum fuissent a sua conuersatione transgressi: ferebantur ad libidinem: ut pro sua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus chananeis: malis omnibus implerentur. Iratus est igitur eis deus: & fœlicitatem quã innumeris laboribus acquisierant propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente cusarto rege assyriorum: multi pugnantes perierunt: & obsessi fortiter capti sunt: quidam uero propter timorem sponte se illi contradiderunt: & maiora quam possent tributa imposita sibimet exsoluebãt: & diuersas iniurias perferebant per annos viii. post quos hoc modo liberati sunt. Zenes quidam de tribu iuda uir industrius: prudentiaq; fortissimus responso sibi dato ne despiceret hæbreos in necessitate huiusmodi constitutos: sed ut potius reducere eos ad ius libertatis adiret paucos quosdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens sibi quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset: aut quos spes confidentiæ nimis acueret primum quidem cusarti castra dirupit. Cumq; plurimi hæbreorum ad certamẽ accederent: eo q̃ bene eis prior confidentia processisset: cum assyriis congressi sunt: eosq; ualde persecuti: eufratẽ trãsmeare coegerunt. Zenes autem cum ipso fortitudinis opere præbuisset effectũ principatus accepit honorẽ: ut populum iudicaret: in quo scilicet .xl. annis conuersatus est.

Quõ rursus populus noster annis .x. & octo seruierunt moabitis: & a quodam aoth noĩe seruitute priuatus sit: eo principatum annis .lxxx. tenente. CAPI. .V.

HOc autem moriente: denuo res israhelitarum sine principe uexabantur. Et dum honorem deo non referrẽt: nec legibus obedirent: magis ac magis afflictionibus subiiciebantur: ita ut eglon rex moabitarum despiciens in honestam conuersationem eorum: bellum eis inferre præsumeret: & multis eos prœliis obtineret ac subderet: & omnem potestatem eorum prorsus humiliaret: eosq; iuberet tributa persoluere. Constituens autem sibimet regnum in hiericho nihil mali reliquit: quod populo non imposuit: eosq; ad inopiam perduxit annis octo & decem. Misertus autem & deus in his quæ patiebantur: & eorum supplicationibus inclinatus: ab iniuria moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomĩe aoth: de tribu beniamin: ex patre Gera: audaciaq; fortissimus: & corpore ad opera exercenda robustus: in leua manu maximam fortitudinem habens: cum in hiericho habitaret: eglon regi factus est notus muneribus eum placans: ita ut per hæc etiam cæteris qui erãt circa regem carus existeret. Aliquãdo aũt cũ duobus famulis munera regi ferens: latenter gladio in dextro fœmore ligato: introibat ad eũ. Erat autẽ estatis tẽpus. Cũq; iam dies medius eẽt: regiæ quiescebãt custodiæ: pp̱ estũ cũctis ad prãdia recedẽtibus. Cum ergo iuuẽculus eglon munera p̱buisset: commoranti in quodam loco caloris temporibus oportuno: eius secretũ petiit. Aderant autem soli famuli regis. Cũq; rex famulos abire iussisset: & cum aoth loqueretur: & sederet super solium suum: & aoth terror ingressus fuisset: nec eũ fortissime percutere ualeret: relaturũ se ei ex dei precepto somnium dixit. Cũ ergo ille lætus pro somnii recitatiõe de solio surrexisset: aoth eũ in corde percussit: & gladiũ derelinquẽs egressus est clausam ianuam derelinquens. Ministri uero quiescebant: credentes regem in soporẽ

cõuersi. Aoth uero iericuntis latenter hoc indicans: exortabaẽ eos ut suã defenderẽt libertatem. At illi gratissime hoc audientes tubis utebantur: mos enim est patrius his populum conuocari. Ministri itaq; eglon diu quæ ei contingerant ignorantes: cum iam aduesparasceret: metuentes ne quid ei inopinabiliter accidisset: in eius cubiculum sunt ingressi: eũq; mortuum comperientes: in stuporem conuersi sunt: & anteq̃ sua castra colligerent: israhelitarum sup eos irruit multitudo. Et alii quidem repente perempti sunt: alii in fugam uersi: tanq̃ in terra moabitida liberandi: Erãt aũt peremptoꝝ ultra .x. milia. Viri israhelite uero præoccupantes iordanis transitum: eorum multos interfecerunt: & nullus eorum manus euasit. Et hæbrei quidẽ hoc modo ab istoꝝ seruitute priuati sunt. Aoth uero ob hanc causam principatu honoratus a plebe: defunctus est: dum hanc potestatẽ .lxxx. tenuisset annis uirtutiq; etiam preter hanc causã maxima laude dignus existẽs. Et post hunc Sanagar filius anath electus ad principatum: primo anno uitam expleuit.

Quõ chananeis eos in seruitutẽ redigẽtibus p annos .xx. liberati sunt per barachum & deborã: qui eorum principes fuerunt. CAPI. VI.

IGitur israhelite calamitates quas passi fuerãt: nõ colẽdo deum: nec legibus eius obediẽdo: correptionem non assignantes deo: anteq̃ a moabitarum seruitio respirarent: a rege chananeoꝝ labin nomĩe subiugati sunt. Hic aũt ortus qdẽ uidebatur de ciuitate Aseroth: quæ posita est super paludem samachonitidẽ: habebatq; armatorum .ccc. milia equitum .x. milia: & curruum tria milia possidebat. In hac itaq; militia dux erat Sysara: apud regem honore primus. Qui ueniens ad israhelitas: uehemẽter eos afflixit: ita ut tributa eis iponeret. Quæ .xx. quidem annis soluere passi sunt: cum nec ipsi per infœlicitatẽ suam resipiscerent: & deus maiore tempore eos domare uellet: ꝑpter eoꝝ iniurias & igratitudines nimis iniustas. De cetero aũt tẽperãtes a malis suis: & agnoscẽtes has calamitates sibi pro legum cõtemptu uenisse: quãdam prophetissam nomine Debboram: quod nomem hæbraica lingua significat apim: rogauerunt ut deꝑcaretur deum: quatenus misericordiã haberet eoꝝ: ne despiceret eos a chananeis oppressos. Deus aũt annuit eoꝝ saluti: & ducẽ elegit de tribu neptalim Barach: quod nomen choruscationem hæbrea lingua significat. Euocans igitur cum debbora: iussit eligere iuuenũ .x. milia: & ad hostes procedere: præsumebat enim prædicẽte deo & uictoriam promittente. Cumq; barach dixisset: non se exercitum fore ducturum: nisi & illa quoq; una procederet: irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quã deus tibi contulit: ego uero non refutabo. Et congregantes .x. milia uiros castrametati sunt apud thabor montem. Quibus sysara rege præcipiente obuiam uenit: & non procul ab eis castra fixit. Israhelite uero & barach: obstupescẽtes multitudinẽ hostium: cũ de fuga iam cogitarent: debbora retinebat eos: & ipsa die dimicare ꝑcipiebat uictoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congressis ergo atq; permixtis: eis ymber magnus influxit. Et quia nimia simul & grãdo & pluuia in faciem chananeorum uersa: & uentus eorum aspectibus imminebat: ita obcecati sunt: ut arcus eorum & fundibule inutiles fierent: & armati propter frigus uti gladiis non ualerẽt: israhelitas uero tempestas immissa: cum eis post terga esset: minus nocebat. Qui auxilio dei sumebant ualde fiduciam: & hostes in medium circundantes: multos eorum interfecerunt. Et alii quidẽ ab israhelitis extincti sunt: alii uero excussi propriis ceciderunt: ita ut etiam multi eorum conculcati curribus morerentur. Sysara uero exiliens de curru cum uideret fugam exercitus sui factam: fugiens uenit ad quandam mulierem cenidelarum: nomine Ialis. Quem rogantem ut celaret eum suscepit: & petenti potum dedit lactis. Erat enim fatigatus. Et cũ nimie bibisset: conuersus in sõnium est. Illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immisit: & cum malleo percussũ ad terrã usq; deposuit: & hominibus barach post paululum uenientibus eum ostendit terra confossum. Sic ergo uictoria constitit secundum ea quæ a debbora dicta sunt: ut per mulierem hic triumphus accideret. Barach autem agens exercitum super assur & obuiam uenientem interemit iabin: & cadẽte principe ciuitatem usq; ad fundamenta deiciens princeps fuit per .xl. annos hæbreorum.

Quõ pugnãtes amalechite cõtra israhelitas uicerũt: eorũq; ꝑuinciã afflixerũt annis septẽ quos liberauit dominus p gedeon: qui sup populũ fuit annis quadraginta. CAPI. VII.

EOdem tempore moriente Barach & debbora madianite rogantes amalechitas & arabes castrametati sũt super israhelitas: & congressos sibimet uiros pugnantes interemerunt: eosq; manibus alligantes cuncta deprædabantur. Hoc autem facientibus illis per annos .vii. israhelitarum populus per montana collectus est: & campestra dereliquit: foueas quasdam & speluncas facientes ut fugientes ab illis potuissent quodammodo liberari. Nam madianite estatis tempore agẽtes exercitum: per hyemem israhelitas colere terram permittebant: ut laborantes comprimere facillime possent. Erat igiẽ fames: & ciborum maxima difficultas. Tũc ergo cõuersi ad deũ ꝑcibus hæbrei: ut eos eripet exorabant. Gedeõ aũt iasi filius de tribu manasse paucos manipulos spicarum ferens: latẽter eos terebat in torculari: cum metueret hoc publice in area facere propter hostes. Tunc uisio apparuit ei in forma iuuenculi: dixitq; eum fœlicem & eaꝝ deo: hocq; esse maximum eius ꝑpiciationis indicium: eo q̃ tunc uteretur proprio torculari. Cũq; præciperet eum fiduciam habere & festinare: quatenus defenderet libertatem: ille hoc impossibile

eē dicebat:quādo tribus ex qua esset multitudine priuaretur:& puer esset ad tantæ rerum opus infirmior. Deus aūt quod deerat se impleturū esse dicebat:eoq; ducet israhelitis se uictoriam præbiturum. Et cum hoc gedeon quibusdam iuuenibus enarrasset: creditūq; fuisset ei:ac repente ad certamina decem milia uirorum uideretur præparatus exercitus astitit gedeon per somniū deus imbecillem naturam hominum sibi placeté declarauit: & quæ esset fortitudine præcipua refutauit:ut uictoriam non sibi:sed deo proprie reputarent: tanq̄ si multo hoc dignoq; gereretur exercitu: & crederent:quia eius auxilio uictoriæ opus fuisset impletum:præcepitq; ut circa medium diem in solis ardore ad fluuiū faceret uenire exercitum:eosq; qui inclinati biberent magnanimos estimaret:qui uero cum festinatione turbatam biberent aquā:eos crederet hostiū formidine detineri. Et cum gedeon secundum dei iussionem hoc adimplesset:trecenti uiri reperti sunt:qui aquā manibus cum timore & tuba lamberent:dixitq; deus:ut istos duces hostes adiret. Posuerunt itaq; castra super iordanem die altera transituri. Et cum gedeon cum timore consisteret quomodo ei p̄dictum fuerat:ut nocte hostes inuaderet. uolens eum deus a formidine reuocare:præcepit:ut sumēs unum militem iuxta tabernacula madianitarum accederet:ab eis consilium belli confidentiamq; sumpturus. Obediens autem & sumens proprium famulum nomine phara:accedens ad quoddam tabernaculum:inuenit uigilantes in eo:& iuuēculum aliquem suo commilitoni somnium recitātem:ita ut gedeon audiret. Erat enim huiusmodi uisio:quam dicebat:quasi uidisset panem ordeacium:qui pro uilitate sua icomestimabilis esset hominibus:per exercitum reuolutum regis app̄hendisse tabernaculum necnon & cætera deiecisse. ille ergo uisionem iteritum exercitus significare pronunciauit:dicens unde etiam hoc uideretur ei:omne inquit semen quod uocatur ordeatiū constat esse uilissimum:& inter omnem populum israhelite uidentur abiecti uelut genus ordei & apud israhelitas nunc Gedeon exultat &eius exercitus. Quod uero panem te uidere dixisti:qui tabernacula nostra uastauit:metuo ne deus contra nos gedeon uictoriam condonet. Gedeon autem somnium audiens spem magnā habuit pariter & fiduciam:iussitq; suos armari: narrans eis etiam hostium uisionem. illi uero in his quæ dicta fuerant præparati sunt:& circa primā uigiliā gedeon suum ducebat exercitum tripartite diuisum; portabantq; cūcti uacuas pharetras & lampades ardentes: quatenus grauis hostibus uideretur inuasio; & in dextra manu cornua ferebant; quibus pro tubis utebātur. Multum itaq; locum hostium tenebat exercitus:habebātq; multitudinem camelorum:& secundum gentium moré pascentes in uno circuitu erant omnes. Hæbreis aūt prædictum fuerat;ut dum uenissent circa hostiū castra:signo dato tubis canerent:pharetrasq; concutientes cum lampadibus impetū facerent iubilantes:q; uictoriā deus gedeon conferret. Quod cū fecisset: stupor cōpræhendit homines adhuc dormientes:erat enim nox:& hoc deus fieri ita p̄ceperat:suntq; perempti pauci quidem ab hostibus: plurimi uero a semetipsis:eo q; linguis proprus discordarét. Nam dum fuissent in turbam redacti:unusquisq; perimebat proximū. dum eum crederet inimicum:& facta est magna cædes. Fama uero uictoriæ gedeonis ad israhelitas perueniente: cuncti simul armati sunt persequētes hostes:& cōpræhenderūt eos in quadam ualle scopulis ualde circūdata:quā transire non possent:& circunstantes occiderunt omnes:duosq; simul reges oreb & zeb. Reliqui uero duces relictos milites colligentes; qui erant quasi .viii.&.x. milia:castrametati sunt multo procul ab israhelitis. Gedeon aūt labore non fessus; sed persequens cum omni exercitu:eisq; congrediens fortes uniuersos funditus interemit:& reliquos duces zebin & zarnon app̄hendens captiuos duxit. Mortui sunt aūt in ea pugna madianitæ & arabum qui eis solatia præbuerunt quasi centum uiginti milia:multaq; præda auri & argēti & uestiū & camelorum; & subiugalium hæbraice tunc est collata uictoriæ. Gedeon aūt uadens in effrē propriam regioné:occidit quosq; madianitæ reges. Tribus aūt effrem ex qua erat gedeon eum grauiter ferret:q; cum ea minime dimicasset:exercitū super eum festinabat inducere. quia eis non indicasset quando hostes inuaserat. Gedeon uero cum esset humilis animo & omni uirtute summus; dicebat non se auctoritatis suæ consilio præter eos contra hostes:sed deo iubente pugnasse; uictoriā uero non minus eorum q̄ sui laboris esse fatebatur. His ergo sermonibus eorum mitigans iram:plus hæbreis profuit q̄ hostium præda:eosq; a præcipicio intestinæ seditionis eripuit. Iniuriæ tamen huius pœnam illa tribus excepit:quam scilicet oportuno tempore declarabimus. Gedeon itaq; pricipatum ponere uolens; coactus retinuit illum annis iugiter .xl. populi iura disponens:& diuersis ad eius iudicia concurrentibus:quæcunq; dixisset:firmissime omnia seruabantur. Qui cum senex defunctus fuisset:in effrem regione sepultus est.

Quō ahimelech filius gedeonis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū:interfectis cūctis fratribus suis excepto uno:& de pœna quā exsoluit p̄ fraterna cæde. CAPI VIII.

IS habuit quidem filios liberos .lxx. plures enim habebat uxores:unū aūt filium habuit ex cōcubina droma noīe abimelech:qui post mortem patris p̄gens in syché ad cognatos suæ matris unde fuerat orta:& sumēs ab eis pecunias:quoniā iniquitatū magnitudine uidebatur insignis:cum eis ad paterna quoq; prædia regressus est:& oēs fratres occidit absq; solo ioatha. Hic enī fugæ beneficio est liberatus. Abimelech aūt assūpta tyrannide:dominū

se ꝓ legitimis filiis in his q̃ uellet facere declarauit:qđ uehemẽter iusticia ꝓsulibus erat accerbum. Igitur dũ quodã tpe publica in syché festiuitas esset:cũctaq; illic multitudo cõsisteret:frater eius ioathã qué fugisse ꝓdiximus:ascendens in monté garizim qui sicimoꝶ supeminet ciuitati:clamauit:& multitudine prebẽte silẽtiũ præcatur ut qđ diceret libenter audirẽt:factoq; silẽtio dixit : q̃ arbores facto sui cõcilio:hũana uoce petissẽt ficũ:ut supra eas regnaret. Quã denegãre:eo q̃ honore fructus ꝓpriĩ frueref:nec alium q̃rere deberet extraneum:arbores rursum cogitationẽ regni nõ reliquerũt:uisumq; eis est ut honoré uiti ꝓberẽt. Sed & uitis electa hisdẽ uerbis quibus ficus usã respuit regnũ.Hoc ipsũ facientibus & oliuis:ramnus quã arbores petierant ut regnũ sumeret sup eas:hoc eni genus est inter ligna quod habet ignẽ ꝓferendi naturã:ꝓmisit se regnũ suscipere & isegniter imparet:ita tamẽ ut sub eius umbra requiescerẽt.Si uero ei cõtraria forẽt:eius igne cõcremarẽf.Hoc aũt iquit nõ lusus cã dico:sed quõ multoꝶ bonoꝶ experti gedeonis ea quæ nũc geruñf despiciunt:uidẽtes abimelech principẽ hi qui meos cũ eo fratres interemerũt:cũ utiq; nihil ab igne differat.Cũq; talia dixisset abscessit:& habitabat latenter in montibus annis tribus:timens abimelech.Hinc post nõ multũ tpus:sycimite pœnitẽtiam agentes ꝓ nece filiorum gedeon: expulerunt ab urbe abimelech pariter & a tribu.Ille ergo cogitabat affligere ciuitatem. Tempore aũt supueniente uĩdemiæ:metuebant colligere fructũ:ne quid eis abimelech faceret mali.Veniente uero ad eos quodã prĩcipe:gaal noĩe: cũ armatis cognatis suis:sycimite querũt sibi ab eo prebeti munitionẽ:donec uidemias cõgregarẽt.Quo coꝶ faciẽte petitionẽ:ꝓcedebãt ad opus suum: & cũ eis gaal suos ducebat armatos.Cũq; fructus fuisset cum securitate collectus:& per singulos choros abimelech aperte iã ꝓsumerent blasphemare:sed & principes insidiis loca circa ciuitatem apprehendentes:multos abimelech latenter interfecissent:zebul quidam princeps sychemitaꝶ:cũ esset extraneus abimelech eis quibus populum gaal exacuebat:abimelech missis nũciis indicauit : & monuit ut isidias poneret ante urbẽ seq; suasuꝶ gaal ut egredireť de ciuitate:quo facto irruere sup eũ deberet abimelech & ageretur in eo se defenderet:& deiceps populi sibi amicicias copularet.Cũq; abimelech in insidiis resẽdisset:& gaal icaute moraretur in suburbano : & cũ eo zebul uidens paulatim ordinatos accedere gaal:ad zebul ait insistere sibi uiros armatos. Quo respondente umbraculũ esse petraꝶ:cũ magis appropiquaret:uerius hoc aspectu considerans:nõ umbrarũ esse:sed uirorum dixit insidias.Respõdit ad eũ zebul.Nonnẽ tu maliciã abimelech accusabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinẽ nõ ostendis:& cũ eo pugnã cõgrederis? Gaal ergo turbatus cõgressus est cũ abimelech:& ceciderunt equitũ aliqui de eis armatis : ipse uero fugit in ciuitatẽ: ut alios euocaret.Et denuo zebul egit:ut gaal expelleretur ex urbe:accusans eum quasi cõtra milites abimelech melior extitisset.Abimelech uero cognoscens egressuros ad uindemiã denuo sychemitas:loca circa urbẽ insidiis occupauit.Quibus ꝓcedentibus:iã quidẽ ps exercitus apprehendit portas:ut ciuibus auferret ingressum:alii uero dispsos interemerũt:& ubiq; cædes effecta est:& ciuitatẽ ad fundamentũ usq; subuertens:sal quoq; sup eius ruinas seminans:uictor abscessit. Oẽs itaq; sychemitæ hoc modo perempti sunt.Quicunq; uero p ꝓuinciã dispsi pericula fugierunt:sup quãdã petrã munitissimã cõgregati morabanť.Cũq; eã murare niterenť uolũtatẽ coꝶ abimelech prenoscens : super eos cum exercitu uenit ; collectisq; de silua lignis:iussit ut hæc etiam exercitus faceret uniuersus. Velociter autem saxo circundato lignis subiectus est ignis.& flamma surgente:nullus ex eo saxo defugit ; sed una cum uxoribus & filiis sunt extincti:uiri quidem circa mille & quingentos. Reliquã uero omnẽ multitudinem sychemitarum:huiusmodi calamitas itercmit. Quibus hæc afflictio nata est:eo q̃ super uirum sibimet utilẽ:eiusq; genus mala talia protulissent. Abimelech autem israhelitas malis sycimorum perterrens:præsumebat etiam maiora tentare : & nequaq̃ uiolentiæ suæ modum imponere donec perderet uniuersos. Veniebat ergo ad thebes & ciuitatem quidem facto discursu cœpit.Cunq; esset in ea maxima turris:in qua uniuersi confugerant:obsidere hanc uolens:dum proxime uenisset ad murum sumenf mulier quædam fragmentũ mole caput eius repente percussit.Qui dum cecidisset saucius:armigerum rogauit:ut eum occideret:ne mors eius opus mulieris esse uideretur.Et ille quidem præceptum fecit. Abimelech autẽ huiusmodi pœna ꝓ fraterna morte:& his quæ i sychemitas præsumpsisse probabaf exsoluit. Hæc ergo calamitas secundum diuinationem ioathan uidetur impleta.Exercitus uero qui cum abimelech fuit eo cadente dispersus discessit ad propria.

Quõ isrrahelite reliquẽtes legem dei opprimunť ab ammonitis:quos liberauit dominus p iepte galaaditem qui tenuit principatum per sex annos. CAPI. .IX.

ISrahelitarum principatum post eum iamer alias iair galatinus ex tribu manasse ꝓcepit: uir & in aliis fœlix:& filios bonos habens.xxx.numero:& in equitatu preclaros & prĩcipatum ciuitatum galadinarum habentes.Hic duo &.xx.annis obtinens principatum: senex defunctus est:& sepulturam in gamon galadinorum ciuitate promeruit.Res eqdem hæbreorum ad inhonestam uitam:& iniuriam dei legumq; ferebantur.Quos ammonite despicientes & palestini : cum magno exercitu prouinciam deuastabant : omnemq; regionem trans iordanem detinentes:reliqua comprimere præsumebant. Hæbrei uero malis afflicti:ad supplica-

tiones dei conuersi sunt: & sacrificia celebrabant : rogantes eum ut placatus eorum precibus ab ira quiesceret. Deus uero placatus;eis suum concessit auxilium. Interea ammonitis castrametantibus i terra galadinorum: prouinciales occurrerunt ad montem egentes duce. Erat autem quidam nomine iepte;ut nomine paterno potens ad exercitum dispensandum quē sub mercede poscebant. Ad hanc ergo mittentes rogabant ut cum eis pugnaret : promittentes ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederēt. Ille uero nequaq̄ precibus obediuit;culpans eos quod non ei præbuissent auxilium: dum i iusticiam perpessus aperte fuisset a fratribus. Non enim consanguineus eis erat;sed peregrinus. Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filiis superinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eum:despicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia galaditica morabatur:& omnes de longe ad se uenientes:sub mercede propria retinebat. Illis uero supplicantibus atq; iurantibus;omnem se principatum eidem fore prebituros: tandem aliquando consensit:& uelociter diligentia rerum habita:in urbe masphat exercitu constituto : legationem misit ad regem ammonitarum:causam eius inuasionis accusans. Ille remittens:potius israhelitarum accusabat egressum ex ægypto;petebatq; ut ab amorreo recederent;quasi patrum eius a tempore antiquo fuisset. Cui respondens iepte ait;q; irrationabiliter pro genitores israhelitarum de amorrea culparet;sed potius eis gratias agere deberet pro ammonitide alias ammanitide terra sibi concessa;quia dum possibile fuisset secundum moysi iussionem ut eam tollerent;isti eos illic degere permisissent : quam post annos trecentos dei auxilio reparauerant : ob quam rem pugnaturum se fore dixit. Et hæc quidem effatus;legatos abire dimisit . Ipse uero deū pro uictoria deprecatus:& sacrificium promittēs;ut si uiuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret īmolaret. Congressus copiose uicit:& occidens hostes psecutus ē usq; ad ammanitā alias ammonitā ciuitatē. Et inde digressus in ammanitē multas uastauit urbes;prædamq; collegit:& a seruitute domesticos liberauit;quā decē & octo sustinuerant annis. Reuersus autē calamitatē incurrit;nullo modo prisce foelicitati equalem. Nam eius filia unigenita & uirgo;tūc ei primitus cum uenerat occurrit. Qui grauiter ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus;filiam sibi obuiā uenisse culpabat: quā sacrificandā deo deuouerat. Quæ tamen in illo casu non doluit;pro patris uictoria & ciuium libertate moritura. Petit autē duos menses sibi concedi;ut iuuentutem suam cum ciuibus lamentaretur:& tūc uota perferat. Quo tempore transeunte;filiam pater immolauit;nec legitimum faciens holocaustum;nec deo caꝝ;non utiq; deliberans apud animum suum;qualis apud cæteros huius facti causa uideretur. Igitur cum tribus effrem super eum exercitum niteretur īducere;eo q; bellum ammonitarum alias ammanitarum eis non īdicasset;sed absq; ipsis uoluisset prædam habere & gloriam;hoc satisfaciebat dicens;eo q; primo quidē non eos latuisset cognatorum oppressio;sed etiam uocati ad auxiliū non uenissent;cum oportuisset eos ante preces occurrere. Deinde dicebat q; hostibus quidem iniuste pugnantibus non præsumerent resistere : postea uero cognatis inferre bella tentarent;& interminatus est;si non temperarent a talibus; deo auxiliante ab eis poenas exigeret. Quibus dū satisfieri non potuisset;sed contra eum cum exercitu a galatina terra uenientes pugnarent;ampliū eoꝝ dilatauit interitū;& psequēs fugientes;& p̄occupās exercitu p̄misso uada iordanis;pene quadraginta duo milia uiroꝝ occidit. Ipse uero cū principatū tenuisset sex annis defunctus est;& sepultus in sebasti patria sua q̄ est in terra galadinæ. Moriēte uero iepte tenuit principatum absanis de tribu iuda ciuitatis bethleē. Hic filios habuit. lxxxx. masculos;& reliquas uirgines;quos omnes dimisit uiuos;filias uiris tradens;& filiis dans uxores. Qui dum nihil gessit in septem annis sermone & memoria dignum; in senectute defunctus est : & sepulturam in patria sua p̄meruit. Igitur absāni moriente;neq; his qui post eū decem annis habuit principatum; hoc est chilon;de tribu zabulon;aliq̄ egit uirtutem precipuā. Post hunc abdō hilonis filius de tribu effraim ciuitate pharathoniroꝝ existens principatū habuit;qui pro sola eruditiōe poterat habere memoriā;nullūq; opus pp pacē rerūq; licentiā nec ipse claꝝ exercuit. Hic autē filios habuit q̄draginta;& alios ex eoꝝ semine descendētes. xxx. erantq; simul oēs septuaginta;equis exerciti. Quos oēs superstites derelinquens;senectute defunctus est;& opinabilē in pharathuni p̄meruit sepulturā. Hoc autē mortuo;israhelitis palestini p̄ualuerūt;ita ut ab his p quadragīta annos tributa pceperēt. A qua seruitute hoc modo liberati sunt.

Prenūciatio natiuitatis sāson;& fortitudo eius. & quātoꝝ maloꝝ auctor fuerit palestinis. CA. X.

QVidam manue de tribu dan;inter paucos egregius;& patriæ sine dubio primus habuit uxorem pulcherrimam;& quæ īter cētum comprouinciales fœminas eminebat. Et cum filios non haberet;grauiter ferens;dcum pro cara successiōe rogare cœpit; in suburbano suo in campo maximo frequenter adueniens cum uxore. Erat autem & nimius in uxoris amore;& ob hoc sine temperatione zelus ipsius. Et quodam tempore cum mulier esset sola;apparuit ei angelus dei pulchro iuueni similis & procero;eiq; masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit : qui foret optimus: & fortitudine precipua clarus a quo crescente palestinos cōprimendos asseruit;monuitq; ut eius comæ minime tonderetur ; nullum potum nisi aquæ deo præcipiente biberetur. Et cum hæc dixisset;abscessit. Illa uero marito ueniente in-

dicauit angeli uisionem:& admirandi iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem ita : ut ille zela-
tus in eius laudibus obstupesceret:& suspitionem quasi ex eius amore extraneo conceperit. At illa
uolens irrationabilem eius tristiciam mitigare:rogauit deum : ut angelum denuo destinaret:qua-
tenus maritus eius eum inspiceret. Et iterꝫ p dei gratiá angelus uenit in suburbano illorum : & ap-
paruit mulieri:uiro remoto. Quem rogabat:ut sustineret donec maritum adduceret:promittéteq;
alias permittente angelo:manue uocatus uenit. Qui cum uidisset nec tunc a suspitione cessauit:
rogauitq;:ut quæcunq; uxori eius dixerat:illi pariter declararet. Cunq; dixisset angelus: sufficere
ut nosset illa quæ dixerat:rogabat eum:ut ei manifestaret quis esset : quatenus filio nato: gratias
ei & munus offerrent. Illo uero dicente: q̄ nihil horú egeret:nec ob hanc causam futurú eis filiú
nunciaret:petiit:ut expectaret:quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non an-
nuisset:postea eo precibus insistente cócessit:ut aliquid ei donodaret. Tum manue occidés hedú:
eumq; coquendum uxori prebens:dú gestú hoc fuisset:præcepit ut poneret supra saxú & panes &
carnes absq; uasis. Quo facto:uirga quam tenebat angelus tetigit carnes : & igne protinus emi-
cante:carnes cum panibus sunt absumpti. Tunc angelus super fumum quasi in curru eis cælum
ascendere uidebatur. Cunq; manue metueret:ne quid ei propter uisioné dei pueniret aduersum:
eum uxor ut confideret confortabat:& pro sua utilitate deum se uidisse fatebatur. Cum uero có-
cepisset:custodiam habuit mandatorum:natumq; appellauerunt samson : quod nomen significat
robustum. Crescebatq; puer ueloci ter:& tam per abstinentiam ciborum:q̄ capilloꝝ remissionem
propheta iam futurus agnoscebatur. Hic itaq; ueniens cum parentibus thamna palestinorum ci-
uitatem:dum celebraretur ibi festiuitas:uirginem prouincialium concupiuit : rogauitq; parentes
ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus:eo q̄ esset de aliena gente pgenita : deúq;
dicétibus ei nuptias ex hæbreis congruas præbiturum:uicit eius petitio ut ei uirgo desponsaret.
Dumq; frequenter ad eius parentes iret:occurrit leoni:& cum esset inermis:tenens eum manibus
suffocauit:& in silua íteriore extra uiá pijecit. Rursumq; dú iret ad puellá:inuenit agmé apú:fauú
mellis in leonis illius ore fecisse:& tollens exíde tres fauos mellis cú donis reliquis quæ portabat:
puellæ contradidit. Cúq; thamnite oés essent in epulis nuptiaꝝ: metuentes fortitudiné iuuenis:
triginta circa eú pubertate præcelsos constituerunt:sermone quidem uelut socios futuros:opere
uero custodes:ne qd uellet forte cómittere cóuiuioꝝ sacietate crescente. Cúq; in ludo cósisterent:
qualis solet tali tépore puenire:samson ait. Proponá uobis parabolá:& si solueritis septem diebus
ppositam questionem:lineas singulás & stolas totidem pp̄ter honoré uestræ sapientiæ:me dante
pcipietis:& cú hac largitate gloriá quoq; & lucrum sapientiæ possidebitis. Illisq; petentibus ut di-
ceret ait. Qui cuncta uorat:cibú genuit de semetipso suaué:licet ipse nimis sit insuauis. Illis auté p
tres dies questioné non ualentibus inuenire:& dicentibus puellæ ut a uiro cognoscés eis annun-
ciaret:cui etiá minati sunt incendiú:nisi hoc studeret implere. Samson puella rogante ut diceret:
primú qdé restitit. Cúq; illa nimis insisteret & ad lachrymas puenisset & indiciú hoc osse quere-
retur q̄ eá samson minus amaret:indicauit ei quéadmodú leonem interimeret:& quō apes in ore
eius inueniens:tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidé nihil dolosum metuens oía declarauit:
illa uero sermoné hunc petentibus rursus exposuit. Septima uero die cú tpus eét ut ppositá exo-
luerét questionem:anteq̄ sol occúberet conuenientes dixerunt:neq; a leone comprehensis quicq̄
insuauis esse:neq; dulcius utentibus melle: Quibus samson respondit. Nec quicq̄ aliud muliere
dolosius:quæ uobis idem exposuisset uerbú. Et illis quidé dedit quæcúq; promiserat:facta præda
aschalonitarum qui ei per iter occurrerunt:nam & isti palestini sunt. Ille ergo nuptias refutauit:&
puella quæ eú puocauit ad iracundiá:duxit eius amicú. Pro qua iniuria exaspatus samson:delibe-
rat ut palestinos oés cú ea affligeret. Cúq; esset tpus estatis & fructus messiú preparatus appropi-
quaret:cóprehendens trecentas uulpes:& caudis eaꝝ ligans ardentes lampades:dimisit in messes
palestioꝝ:& hoc mō eoꝝ depopulatus est fructus. Palestini uero scientes esse opus samsō & causá
pro qua talia ppetrasset:miserunt principes in thamna:uxoréq; eius cú patétibus suis iteremerút:
tanq̄ qui mali huius auctores existerét. Samson aút cú multos in palestinorum campestribus occi-
disset:habitabat in etham:est enim saxum ualde munitú in tribu iuda. Palestini itaq; cótra tribú
iuda castrametati sunt. Illis uero dicentibus:iniuste eis inferri suppliciú pp̄ter delicta samson:dum
utiq; tributa psoluerét:dixerunt ut si hoc nollent pati:samson contraderent alligatú. Qui uolen-
tes euadere:uenerunt ad saxum ubi samson habitabat cú tribus milibus armatoꝝ:& culpantibus
eú pro his quæ cótra palestinos uiros egerat:qui posset oí genere hæbreorum calamitates iferre:
rogabant ut descenderet:quatenus eum ditioni illoꝝ cótraderent:poscebátq; ut hoc sponte pfer-
ret. Qui cú iusiurandum accepisset:eo q̄ nihil ei plus fieret q̄ ut hostibus traderet : descendens de
saxo:semetipsum contribuloꝝ suoꝝ potestati contradidit : ibiq; eum duobus funibus alligantes:
ducebant ut traderent palestinis. Et cum in quendam locú uenissent qui núc maxillia núcupatur:
pro fortitudine quæ in samson uidebatur:cú nomen primitus non haberet:nō pcul palestinis ca-
strametátibus & occurrentibus cum gaudio & clamore:tanq̄ ea quæ cupiebát desiderabiliter ad-
implessent : disrumpens uincula samson : & attipiens asini maxillam quæ in præsenti iacebat : in-

hostes inuectus est:& percutiens eos cũ maxilla quasi mille quidem peremit:alios uero turbatos in fugã uertit. Samson igitur plusq̃ oportebat exultans: non dei cooꝑatiõe credebat hoc factum: sed suis uirtutibus ascribebat:eo ꝙ ꝑ maxillam alii quidẽ hostium ceciderunt:alii uero in fugam sunt uersi. Quẽ dum sitis fortissima tenuisset:considerans ꝙ nihil est uirtus hũana:dei cuncta esse testatus:rogabat ne ꝓpter hoc irascens eũ traderet inimicis.sed ut potius illi auxiliũ in necessitate cõferret:& a malis eriperet. Cuius precibus misertus deus:fontẽ circa quãdã petrã de asini maxilla suauẽ copiosũmq; ꝓduxit. Inde samson ipsum locũ uocauit maxilla:& hactenus hoc noĩe nuncupatur. Post hanc pugnã satuson decipiẽs palestinos uenit in gazam:& in quodã diuersorio morabat̃. Agnoscentes ergo gazæ pricipes eius præsentiã fecerũt isidias ante portã:ut egrediens non lateret. Samson uero dũ hoc cognouisset circa mediã noctẽ surgens: arripuit portas:ipsasq; simul clausuras & uectes:& al a eoꝝ ligna sup humeꝝ tollẽs: ea sup montẽ hebrõ deferrens collocauit. His itaq; gestis:trãscẽdebat iã leges patrias:& edicta ꝓpria relinq̃bat.mores imitando peregrinoꝝ: qđ ei itiũ mali fuit. Concupiscẽs eni mulierẽ meretricẽ noĩe:dalilã:apud palestinos habitãtẽ:cum ea degebat. Vnde tũc iudices palestinoꝝ uenientes ad eam: ꝓmissionibus astrinxerũt:ut a samson disceret:quæ cã fortitudinis eius esset:ꝑ quã uici nõ posset. Illa uero dũ circa potũ & huiusmodi consuetudine esset constituta:& miraret̃ eius actus:ai cius agebat:ut agnosceret:quẽadmodũ tanta uirtute precelleret. Samson autem dum adhuc sapientia fortis esset:fallebat eam dicẽs. Si septem uinearum palmitibus:qui adhuc flecti possunt:uinctus fuero:cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc quidem tacuit; postea uero indicans principibus palestinis:celebat aliquos militum intra domũ: & dormientem hæbreum artissime palmitibus alligauit: deinde excitans: dixit insistere aliquos super eum. Ille ruptis palmitibus tanq̃ contra inimicos nitebatur insurgere. Tunc mulier eo sibi loquente grauiter se ferre dicebat:si propter incredulitatem fauoris sui & tanq̃ non celature quod ei proderet:nollet edicere ueritatem. Cunq; rogantem rursus falleret dicens: septem si funibus esset alligatus:perderet fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens:nihil gessisset: tertio alligari comas suas dixit. Cum uero neq; hoc uerax inuenitur:nimium supplicanti:ad ultimum cum iam ei calamitas immineret:uolens præstare dalilæ ait. Mei deus curam habet:& eius prouidentia natus:hanc nutrio comam:iubente deo ne tondear:mea siquidem fortitudo in huius augmento est. Hoc illa cognoscens:abrasis crinibus eius:eum tradidit palestinis:cum iam non ualeret ab eorum se inuasione defendere. Qui auferentes eis oculos:ligatum circunduci undiq; fecerunt. Procedente uero tempore:coma samson creuit:& dũ esset festiuitas publica:palestini principes atq; nobiles cum epularentur simul in fano:cuius edificium duæ columnæ portabant:adductus est ibi samsõ ad conuiuium:ut ei omnes illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus: eo ꝙ ad iniurias defendere se nequiuerit: puero ducenti se persuasit:ut diceret eo ꝙ post laborem requiescere opus haberet: & eum ad columnas reclinaret. Vbi dum aduenisset: commouit eas:simulq; cuncta destruxit; subuersisq; cum fano columnis tria milia hominum sunt extincta:inter quos & samson una defũctus est:cum tenuisset principatum israhelitarum annis.xx. Dignum est igitur laudare uirtutem:& fortitudinem:& magnanimitatem huius uiri etiam circa mortem:& iram quam usq; ad finẽ sui contra hostes exercuit. Nam quod a muliere captus est:humanæ naturæ oportet ascribi: quæ est ad uicia facilis:uirtutis uero eius coronam memorabilia necesse est habere preconia. Cuius cognati sumentes corpus sepelierunt in sarasa regione cum cognatis eius.

Post mortẽ samson præfuit israhelitis heli sacerdos:& de noemi uxore elimelech:seu de ruth moabitide:quã duxit uxorem boos:pater obed patris iesse:patris Dauid. CAPI. .XI.

POst mortẽ samson:præfuit israhelitis sacerdos hæli. Sub hoc prouinciã coꝝ appræhendẽte fame:elimelech quidã de bethleẽ ciuitate tribus iudæ famẽ ferre nõ ualẽs:uxorẽ suã noemi:& filios ex ea natos:celliõ & malliõ sumẽs:migrauit i terrã moabitaꝝ. Dũq; ei cũcta bene ꝓcederẽt:filii sui moabitidas duxere uxores:celliõ q̃dẽ orfã:malliõ autem ruth. Trãsactis aũt annis.x.&.viii.elimelech & filii eius in breui defũcti sũt. Noemi amare ferens qđ ei ꝓuenerat:& desolationẽ caroꝝ non sustinens filioꝝ propter quos & de patria sua uidebatur egressa:rursus reuertebat̃ ad iudeã. Audierat enĩ ꝙ iam ꝓspa de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus deseri ab ea nõ tolerabãt:sed nec ipsa refutando eas secũ ꝓficisci poterat euitare. Et cũ insisterent:optans fœliciores nuptias eis:quã quibus fuerant iam priuatæ:& filios:aliaq; bona cõferri: eas illic remanere poscebat:nec cũ ea debere ꝓficisci:in rebus in cæteris & terrã ꝓpriã deserentes. Et orfa quidẽ mansit. Ruth aũt cũ ei a se recedere ꝑsuadere non potuisset:sociam sibi duxit:in oẽ quicquid emergeret. Veniẽte itaq; ruth cũ socru in bethelem:boos elimelech cognatus suscepit eas. Et cum noemi noĩe suo uocarent:ait illa. Iustius marame uocate. Significat enim lingua hæbraica noemi:quidẽ fœlicitatẽ:mara dolorẽ. Ruth interea tempore messis egressa est permittente socru:post metẽtes spicas colligere:ut alimentũ haberent.uenitq; in agrum boos. Veniens autem post paululũ boos:uidensq; puellã:de ea agrimat suum prepositum requirebat. Ille uero dũ iam ab ea primitus agnouisset:domino declarauit. Qui de fauore socrus atq; memoria mariti sibimet copulati gratias agens:& ei experimentum rerũ bonaꝝ exoptans: spicas quidẽ eã colligere noluit:

sed metere qequd posset sibi portare pmisit;pcipiēs uillico ut nihil eā tollere phiberet; prandiūq; & potū ei pbuit:dū messores hora cōpetēti comederēt. Ruth aūt tollēs ab eo alpheta socrui conseruauit.& uespe cū spicis ad eā uenit. Seruauerat aūt ei noemi ptes ciboꝝ:quos ei uicini pbuerāt. Narrauitq; & ruth ea q̄ illi dixerat boos. Cūq; illa idicasset q̄ cognatus eēt : & pp pietatē ei suam prouidētiā exhiberet:rursus sequētibus diebus egressa ē ad colligēdas spicas cū ancillis boos. Veniēs aūt nō post multos dies boos:cū iā eēt messis ordearia maturata : ad areā ppriā ibi dormiebat. Hoc cū audisset noemi : cogitabat quēadmodū eū eo ruth collocare posset. Iudicabat autem utile:si boos ruth haberet uxorē:atq; puellæ ut circa pedes eius eā dormiret. Illa ergo dū nephas eē iudicaret:ut socrus suæ iussiōi resisteret:festinās ad areā:tūc qdē latuit boos pfundissime dormiēte. Excitatus uero circa mediā noctē:reqrebat q̄ eēt. Illa suū nomē dicēte:& petēte ut tanq̄ dominus eā cubare pmitteret:tūc eqdē qeuit. Diluculo uero anteq̄ ad opus famuli mouerent:excitans eā iussit ut tollens ordei quantū posset:properaret ad socrum anteq̄ ibi dormisse uideretur ab aliquibus:dicens castitatē in talibus derogationibus esse seruandā:& maxīe quādo nihil perpetratur aduersum. De reliquis uero sic ait. Est mihi pximior genere qui te ducere possit uxorem:& si uoluerit necessarie sequeris illū quo te repudiante cōiugē:te ego secundum leges habebo. Hæc illa socrui referēte:securitas eas tenuit:spem habētes q̄ pro eis boos decetero cogitaret. Ille ergo iam media die ueniens in ciuitatē:& seniores colligēs:mittens etiam uocauit ruth atq; cognatum. Quo ueniente:elimelech inquit:& filioꝝ eius hereditatem tenes. Illo confitente hanc sibi proximitatis lege competere : boos ait. Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam : sed ut secundum eas uniuersa facias. Mallionis enim uxor hic uenit:& si uis partem agri obtinere: oportet te & uxorem eius secundum leges accipere. At ille boos & hereditatem & uxorem cessit. cum & ipse cognatus esset defuncti:qui & uxorem habere dixit senā & filios. Boos itaq; testificans senioribus:iussit mulieri ut eius calciamentum solueret secundum legem : & in faciē eius expueret. Quo facto boos ruth duxit uxorem:eisq; post annū masculus est filius procreatus:quē noemi sumens consilio mulieꝝ uocauit obed:eo q̄ in eius senectute nutriret. Obed enī hæbraica lingua significat seruiens. Porro obed habuit filium iesse:ex quo natus est Dauid:qui regnauit & principatum suis filiis p.xx.& unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem necessariæ quæ de ruth gesta sunt explanaui:ostendere uolens dei potentiam:q̄ ei possibile est ad dignitatis culmē euehere quoscūq; uoluerit:& qualē perduxit etiā Dauid:huiusmodi ortū initus.

De ortu samuelis prophetæ: qui prædixit cladem israheliticam ; filiorum heli sacerdotis perditionem. CAPI. .XII.

HAebrei itaq; iebuseorum afflictione prægrauati bellum rursum ob huiusmodi causam habuerunt cum palestinis. Heli sacerdoti erant filii duo:ofni & finees:circa homines iniuriosi:& circa diuinitatem impii:nulliq; iniquitati parcebāt:& alia quidem numera ab oblaturis propter honorem sibimet sequestrabant : alia uero rapinæ modo tollebant; & mulieribus religionis causa uenientibus contumelias inferebant:aliis quidem uiolentias faciētes aliis uero persuadentes donis : nihilq; eorum uita a tyrannide pessima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat ; sed ut dicebat non corripiebat : populus autem quanto non sperabat uenturum dei super eos fore supplicium:tanto uehementius gemiscebat. Cunq; futuram cladem filiorum eius deus exposuisset & heli & samuel qui illo tempore puer erat:tunc palam super filiis habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui : & postea de heli filiis enarrare:necnon & infœlicitatis casum:quem habuit populus hæbreoꝝ. Helchana uir leuita inter medios ciues effrē fortis existens:& ramatha inhabitans ciuitatem:duas uxores duxit:annā & fenennā ; ex qua etiam ei filii sunt pgeniti. Qui tamen annam cum esset sine filiis diligebat. Veniente ergo eū suis cōiugibus helchana in ciuitatem sylo ; ubi erat dei tabernaculū constitutum sicut prædiximus : dum eaꝝ uir per epulas uxoribus & filiis distribueret partes:anna respiciēs alterius mulieris filios circa matrē suam:descendit ad lachrymas:eo q̄ non habuerit filios ; & magna sollicitudine ingemiscebat:dumq; consolatione uiri contristari prohiberetur:uenit ad tabernaculum rogans deum:ut ei sobolē concederet:filiiq; faceret esse matrem:uotum uouens ; ut primogenitum suū ministraturum deo dicaret:nec eum similem cū priuatis hominibus uictum habere pmitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur:heli sacerdos sedens ante tabernaculū:uelut ebriam abire præcepit. At illa dum nusq̄ se bibere fateret :nec ebriā esse:sed pter sterilitatē filioꝝ afflicta rogasset deum fiduciam eam exhortabatur habere:deū ei filium donatuꝝ esse promittens. Cū bona itaq; spe ueniens ad maritum:cibum lassa præcepit:& reuertentibus eam in patriam ; concepit & peperit filium quem appellauerunt nomine samuel:quasi a deo postulatum. Quibus uenientibus: ut p natiuitate filii hostias īmolarēt:& decimas offerrēt; recordata mulier orationis suæ & pmissionis quā de filio uouerat deo:tradidit eū heli dicatū deo futuꝝ pphetā ; crescebatq; eius coma: & potus eius erat aq̄. Et samuel quidem nutritus in templo cōmorabaī;helchanæ autem ex anna alii filii:& tres filiæ progenitæ sunt. Porro samuel pleno iam anno duodecimo pphetauit. Quem quodā tempore dormientem:nominatim deus uocauit. Ille uero putans se a sacerdote uocatum a-

uenit ad eũ. Sacerdote uero dicente eũ se nõ uocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dũ heli cognouisset: dixit ad eũ. Primo quidẽ samuel silui: nũc aũt dico tibi deum qui uocat: & nota quæ dicat. Cũq; deus iterum locutus fuisset audiens petiit: ut quæ uellet præcipet: in nullo eius ministerium dilaturus. Cui deus: quõ inquit ades cognosce cladẽ futurã israhelitis omni narratione: & crudelitate maiorẽ: & heli filios una die morituros: & sacerdotiũ a domo heli esse migrandum. Heli nãq; plus suos filios etiã contra eorũ utilitatẽ elegit diligere: q̃ mihi placere. Cũq; iureiurando cogeret heli ꝓphetam samuelẽ: ut hæc ei indicaret: nolebat enim eum contristare samuel de tali sermone tamen eo dicẽte: certiorẽ magis habuit expectationẽ de eorum ꝑditione. Samuel aũt magis ac magis gloria augebatur: cum utiq; quæcũq; prophetabat: probarentur esse ueracia.

Quõ filii israhel pugnãtes cũ palestinis cesi sũt: filii be i sacerdotis in bello pereũt: arca dei capta abducit: ipse sacerdos cõpto qđ factũ ẽ: de sella corruẽs: mortuus ẽ: cũ tenuisset pricipatũ q̃dragınta annis. Continet hic liber tẽpus annorum quadringentorum septuagintasex. CAPI. .XIII.

EO itaq; tempore palestini castra mouerunt sup israhelitas: circa ciuitatẽ afech: leuiterq; hoc israhelitis ferentibus ad potiora uenerũt. Vicerũt palestini: & occiderũt hæbreorũ usq; ad tria milia: reliquã uero multitudinem usq; ad castra propria persecuti sunt. De summa ergo ꝑditione formidantes hæbrei: miserũt ad seniores & pontifices: ut arcam dei deferrent: quæ præsente congressi hostibus præualerent; ignorantes quõ maior esset ab arca: qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca pariter & pontificis filii: quibus præceperat pater: ut si capta arca uiuere uoluissent: ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam sacerdotii fugebatur officio patre hoc propter senectutem sibi permittente. Quo facto: securitas data est multa nimis hæbreis tanq̃ per aduentum arcæ possent hostibus præualere. Inimici uero stupescebant israhelitas: metuentes arcæ præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta nanq; congressione uictoria quam hæbrei sperabant palestinis allegata est: & perditionem quam illi metuebant: suscipientes hæbrei cognouerũt frustra se habuisse in arca fiduciam. Repẽte nãq; in manibus hostiũ deuenerunt: & amiserunt usq; ad triginta milia uirorum: inter quos ceciderũt quoq; filii sacerdotis: & arca ab hoste ablata est. Nunciata uero perditione in sylo & arcæ captiuitate per quendã iuuenculũ beniamiten qui iterfuerat bello: cũcta ciuitas luctu repleta est. Porro heli sacerdos sedebat ad portas in altiori sede: & audiẽs ciuitatis planctum atq; putans aliquid noui circa suos effectũ: euocato iuuene dum agnouisset ea quæ in bello fuerant gesta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq̃ per deum prescius futurorũ: quando ualde ea mala confundunt quæ præter spem repente ꝓueniũt. Cum uero etiã arcã audisset ab hostibus captã: dolore turbatus eo q ei ꝑter spem tãtum omẽ accesserat: ruẽs de sede defunctus ẽ: dũ octo & nonaginta uixisset annos: quorũ quadragĩta tenuerat principatũ. Ea itaq; die defuncta est & cõiunx finees eius filii: dũ post occasum mariti nequaq̃ uiuere tolerasset. Cui pregnanti nũciatus est luctus uiri. Pepit aũt filium septẽ mensium: quẽ iccaboth appellauerat: qđ nomẽ designat ĩglorĩ: eo q illo tpe exercitui huiusmodi deformitas accessit. Habuit aũt pricipatũ primus heli ex domo ithamar: q fuit unus filiorũ aaron. Nã primitus de domo eleazari sacerdotis erant: ex quo honorẽ filius a patre ꝑcipiebat: & heli finees filio suo tradidit. Post quẽ abiezer eius filius hũc honorẽ accepit: quẽ bozi suo filio dereliqt. Cui rursũ ozi filius successit suus: & post hũc heli tenuit sacerdotiũ: de quo nũc nobis sermo ẽ habitus: cuius genus usq; ad tẽpora impii salomonis hoc habuit: tunc enim sacerdotium ex domo eleazari denuo receperunt.

Continet hic liber tempus annorum trigintaduorum.

Incipit liber.vi.antiquitatum.

Interitus palestinorum & terræ eorum: per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quemadmodum eam remiserunt ad hæbreos. CAPI. .I.

IGitur tenẽtes palestini captiuam suorum hostiũ arcã: sicut dudum prediximus in ciuitatem azotum portauerunt eam: & apud deum suum dagon quasi tropheum aliquod posuerunt. Sequenti uero die diluculo ĩgressi templum ut deum solẽniter adorarent inueniret deum suum circa arcam iacẽtem: iacebat enim euulsus de base sua in qua staturus esse uidebatur: quem denuo eleuantes statueret: grauiter de eius casu dolentes. cũq; frequenter uenientes dagon inuenirent iacentem: & arcam similiter adorantem: in angustia & confusione grauissima cõstituti sunt. Nouissime azotorum ciuitatem atq; prouinciam diuinitus pestis inuasit. Moriebantur enĩ crudeli passione dissenterie & anteq̃ uelox eius interitus proueniret anteq̃ animæ bona resoluerentur a corpore: intestina eorũ corrupta corporis putredine fetebantur. Prouinciam uero consurgẽs multitudo murum deuastabat: ita ut neq; arboribus neq; fructibus abstineret. Dũq; in his malis azoti tenerẽt: & resistere calamitati nõ possent: intellexerũt hanc sibi cladẽ pp arcam domini prouenisse: uictoriãq; eius non sibi pro bono fuisse. Miserunt ergo ad ascalonitas: petentes: ut arcã domini ipsi suscipent. Quibus agotorũ supplicatõ non erat ingrata: sed eis quodammodo gratias retulerunt: a-

cā uero pcipiētes:in ma'is similibus cōstituti sūt. Secūdū passiões naq3 azotoꝝ:passiōis ascalonitis
arca deuexit. Quā denuo ad alios ascalonite miserūt:sed neq3 apud illos māsit. Nā cū & ipsi hisdē
passiōibus turbarent:eā uicinis ciuitatibus tradiderūt. Et isto mō arca ciuitates palestinoꝝ qnq3
trāsiuit:q̄si p̄dā quādā exigēs:passiōibus singulas ciuitates quassans. Despati uero malis hi qui iam
uidebant expti:& dū audiētibus hæc nota fierēt:nec arcā ulterius aliq suscipe uellent:huiusmodi
īminēte mercede:ad ultimū cogitabāt quēadmodū ea carere possēt:couenietesq3 qnq3 urbiū prī-
cipes:geth & accarō:& ascalō necnō & gazæ:& azoti:tractabāt:qđ fieri cōueniret. Et primū qdem
placuit:ut arca remitteret ad suos:cum deus eā ꝓprius uīdicaret:& ob hoc pestes illis īferret ur-
besq3 uastaret. Erāt aūt q dicerēt hoc eqdē fieri non debere:nec falli:ut arcæ passionū cās ascribe-
rent:cum ei ptās huiusmodi aut fortitudo nō esset:quando si habuisset deus curam eius:nequaq̄
tradita fuisset hoībus:sed quiescēdū:& cām harū passionum dicebant leuiter tolerādā:qđ utiq3 nō
deberēt nisi solūmō reputare naturæ:q corporibus:& terræ & arboribus:& oībus q̄ ex ea consi-
stūt:p tēpoꝝ casus huiusmōi mutatiões īgenerat. Prædictas itaq3 sententias cōsilia uiroꝝ q priscis
tēporibus ītellectu p̄cedebāt atq3 prudētiā supabāt:& maxīe quādo in rebus suadere cōgrua uide-
bant:neq3 remittēdā arcā:neq3 retinēdā esse dicebāt:sed quiq3 simulacra aurea ꝓ unaqq3 ciuitate
dedicāda deo ꝓ gratiaꝝ actione:quō eoꝝ saluti ꝓuiderit:eosq3 uiuere fecerit:& passionibus qbus
preualere nō poterāt liberaret:totidēq3 aureos anulos & mures q eoꝝ regionū depasti fuerāt atq3
corrupāt:& hæc in loculū esse mittēda & sup arcā ponēda:faciēdūq3 uehiculū nouū:& boues qui
nup genuerāt esse iūgēdas:quaꝝ partus claudēdos ac retinendos:ne sequentes matres impedirēt:
sed ut eoꝝ desiderio celerrimū potius iter facerēt:tūc illas depulsas portātesq3 arcā in triuio dese-
rendas:eisq3 cōmittēdū quā uellēt agere uiā:& siquidem ad hæbreos irēt:& eoꝝ regionē ascēde-
rent:arcā arbitrandū cām fuisse passionū:si uero alibi fortuitu ꝓperarēt:reuocandā esse dicebant:
& cognoscerēt:eo q arca nullā uideret habere uirtutē. Hæc itaq3 recte se habere iudicātes repēte
fieri decreuerūt. Agentes aūt ea q̄ sunt p̄dicta uehiculū cū bobus deduxerūt in triuiū:illudq3 reli-
quentes ibidē secesserūt. Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore p̄cedēte ꝓgentibus palestinoꝝ
principes sequebantur:quo starēt:aut quo uenirēt uolētes agnoscere. Est aūt quidā uicus in tribu
iuda:noīe bethsamis:in quo uenerūt boues. Cūq3 in campū maximū deuenissent:ulterius accede-
re cessauerunt:statuentesq3 illic uehiculū:gratū miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt.
Estatis nanq3 tempus erat:dū oēs in agris essent ꝓ colligendis fructibus. Cū autē uidissent arcam:
delectatione rapti:& opus manuū relinquētes:repēte cucurrerunt ad eā:& deponentes arcā & uas
in quo erant recondita simulacra simul & mures posuerunt sup quandā petrā q̄ erat in campo:&
mox imolantes deo:& uehiculum simul & boues holocaustū offerentes pariter epulati sūt. Hæc ui-
dentes palestinoꝝ iudices:ad ꝓpria sunt reuersi. Ira uero atq3 īdignatio dei .lxx. uiros bethsamitis:
& quinquaginta milia plebis occidit:eo q nō fuissent digni arcā cōtingere:q nec sacerdotes erant
qui ad eā accesserāt interemit. Quos talia patientes fleuerunt sui ꝓuinciales:& luctum in eis leua-
uerunt:qualē potuissent habere ꝓ malo diuinitus misso:suūq3 mortuū unusquisq3 lugebat:& in-
dignos se iudicantes ut apud eos consisteret:mittentes ad oēs hæbreos indicauerunt arcā a pale-
stinis fuisse reuocatā. Qui cognoscentes hoc:reportauerūt eam in cariathiarim:proximā ciuitatē
bethsamitaꝝ:ubi in domū cuiusdā leuite amminadab noīe:qui uidebat esse iustus & uita religio-
sus arcā introduxerunt:uelut in loco deo digno:in quo habitaret uir iustus. Ministrabant enim
arcæ eius filii:& huic curæ annis .xx. præfuerunt. Tantis enim tēporibus fuit in cariathiarim dū
apud palestinos mensibus .vii. habitasset.

Quemadmodum palestinorum exercitus super eos uenerit:& de uictoria hæbreorum:quam
ducatu Samuelis prophetæ adepti sunt. CAPI. .II.

CVmq3 oīs populus illo tempore quo ciuitas cariathiarim habuerat arcā in orationibus
& sacrificiis dei deditus esse uideretur:& maximum circa eam religionis exhiberet offi-
cium:samuel ꝓpheta uidēs fiduciam eoꝝ quasi oportunū esset ut talibus loqueret de
libertate & bonis eius fecit alloquium:secūdū q credebat eoꝝ mētibus esse gratū:& ait.
O uiri quibus adhuc hostes sunt grauissimi palestini:& deus iā īcipiēs esse ꝓpicius & amicus:non
solū concupiscenda libertas est:sed etiam facienda p q̄ uobis eius bona ꝓueniat. Nō eni optare de
betis ab hoībus liberari:& agere ꝓ quibus potius seruiatis:sed estote iusti:& maliciam depellētes
ab aīabus uestris:easq3 purgātes totis mētibus inuitate deū:eūq3 bonis actibus honorate. Hæc enī
uobis facientibus bona ꝓuenient:seruitusq3 fugabitur:& de hostibus repēte triūphus afferet:quē
ꝓmereri nō poteritis armis:nō robore corpoꝝ:non multitudine populoꝝ. Non enim malis deus
promittit se talia p̄bituꝝ:sed bonis existentibus atq3 iustis. Ego aūt uobis digna gerētibus huius-
modi ꝓmissorum astipulator adero. Cūq3 dixisset hæc:uniuersus populus ei fauit:& eius exhorta-
tione gauisus est:simul & annuerunt oēs obedire deo. Quo facto cōgregauit eos samuel in quadā
ciuitate quæ uocat masphat:qđ nomen deorsum inspicere hæbraica lingua significat. Hic hauri-
entes aquā imolauerunt deo:& tota die ieiunantes in orationibus conuersati sūt. Qui tamē ibidē
cōgregati:palestinos minime latuerūt. Nā cognoscētes cōuētū eoꝝ:magno exercitu atq3 uirtute:

ut nõ suspicantibus bellũ & imparatis inferrẽt hæbreis aggressi sũt. Illos aũt hoc ualde terruit: & ad tumultum formidinẽq; pduxit: & recurrẽtes ad samuel aĩas suas corruisse & morti pximas iã perditione dicebãt. Et ppterea quiescendũ: nec uirtutẽ hostiũ cõmouendã: quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramẽta uenientibus: sup nudos & inermẽs castrametati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est: nisi per te exoretur deus: ut euadere nobis cõcesserit palestinos. At ille & fiduciam habendã dixit: & deũ allatuꝝ eis adiutoriũ pmisit. Et sumens lactantem agnum sacrificauit pro populo: rogauitq; deum ut eos contra palestinoꝝ bellũ sua dextra tueret: nec eos perituros despiceret: qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hostiasq; placitas: & auxiliatrici mente suscipiens: annuit eis uictoriam & potentiam cõferendam. Dumq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum: & nondũ sacra fuisset flamma cõsumptũ: processit e castris hostium multitudo: & acie constitit ad pugnandum: tanq̃ spe multa uictoriæ. Dũ utiq; iudæi in angustia uiderentur inclusi: quando nec arma haberent: nec ad pugnandum ibidẽ cõcurrissent. Inciderant enim iopinate in rebus talibus: quæ etiam si pdictæ fuissent: nõ facile cõgregarẽt. Palestinis igit̃ primũ deus terrã mouit eãq; tremere fecit: & eis dubiã alias ambiguã demõstrauit: ita ut ex eis basis subtrahi uideret̃: & scissa i diuersis aptiõibus sorberet̃. Deĩde tonitruis concrepantibus: & igneis chorusciatiõibus lõge micãnbus: uelut incendens eoꝝ uultus nimis eos affecit: & ex eoꝝ manibus arma diripiens nudos in fugã uertit. Quo facto: samuel eos cum multitudine psecutus ẽ: & plurimos interfecit: psecutusq; usq; ad locũ quẽdã qui uocat̃ correõ: ibi lapidem fixit: uelut terminũ uictoriæ & hostiũ fugæ: cũq; lapidẽ fortitudinẽ appellauit: q̃si eis signum esset diuini solacii cõtra hostes adhibiti. Inimici uero post illã plagã nequaq̃ sup israhelitis egressi sunt: sed timore & memoria reꝝ quæ super eos acciderat q̃escebant. Fiducia siquidẽ quæ dudum fuerat palestinis aduersus hæbreos: post hãc uictoriã facta ẽ hæbreorum. Porro samuel sup eos castra ducens: pemit multos: eorũq; supbia ad nihil deduxit & abstulit regionẽ illam: quã primitus uictis iudæis rapuerunt. Hæc aũt erat usq; ad ciuitatẽ accaron ita finibus geth extensa. Igit̃ illo tẽpore inter israhelitas & reliquos chananeos frequenter agebãtur bella: deoq; pro obseruantia legũ ppicio: iudæi supauerũt chananeos. Propterea uero Samuel disposito populo: eisq; reddita ciuitate: in ea eos cõuenire pcepit: ut de diuersis actibus adiuicẽ deceptarẽt: ipse uero semel in anno circuiens ciuitates iudicabat: & multo tpe eq̃tate omnia expleuit.

Quod samuel eũ pp senectutẽ eẽ ifirmus: suis filiis res despẽsandas iniũxit. CAPI. .III.

DEinde senectute grauatus: & agere solẽnia ppeditus: filiis suis populi tribuit pricipatũ: quoꝝ senior quidẽ dicebatur Iohel: iunior aũt abia. Præposuit aũt aliũ qdẽ in bethleẽ ciuitate: ut illic sederet & iudicaret: aliũ uero in bersabeæ diuidẽs populũ q eoꝝ iudiciis obedirent. Isti siquidẽ facti sũt exẽplũ & indicium manifestũ cuiusdã: ne similes parentibus suis filii existeret: sed ut boni quidẽ & moderati ex malis: & mali pducerent̃ ex bonis. Nã & patris sui studiũ non recordantes: sed uiã contrariã ambulantes: & muneribus turpibus lucris iusticiã cõprimebãt: & iudicia nõ uera: sed secũdũ præmia proferebant: & ad epulas pciosãq; cõuiuia declinantes: primũ quidẽ: quæ erant inimica deo gerebãt: secũdo aũt patri uidebãtur aduersi: qui multo studio ac poidenna gesserat: ut etiã plebs sciret seruare iusticiã. Populus itaq; dũ contumeliam priori cõuersationi prophetæ filii facerẽt: grauiter hoc ferens ad patrẽ denuo remeauit: qui in ramatha ciuitate cõmorabatur: eiq; iniusticias filiorum oẽs exposuit: & quõ cũ senex eẽt: & a tẽpore iam defectus rebus præesse non poterat: supplicabant ei: atq; rogabant: ut aliquẽ eoꝝ regẽ eligeret: q & pricipatũ gẽtis haberet & palestĩos affligeret: q eis erãt prioris iiusticiæ debitores.

Quod dũ illi principatũ bene nõ regerẽt: populus per iram petiuit regem. CAPI. .IIII.

HAec ergo uerba cõcusserũt samuel propter isertam ei iusticiam: & odiũ circa reges. Optimam enim illius tunc cõuersationis electionẽ deus ualde diligebat q̃ dũ esset sancta: beatos etiã ciues utentes se faciebat: nimiaq; cogitatiõe afflictus, his dictis neq; cibi memoriã habuit: neq; somnii: sed facta nocte reꝝ cogitatiões euoluẽs sine sopore pmansit. Cũq; talia cogitaret: apparuit ei diuinitas: eũq; cõsolata est dicens: ne pro petitione populi deberet affligi: quasi nõ in illo superbi fuerint: sed magis in se: ne solus sup eos ipse regnaret: & hæc opa ex quo egressi sũt ab ægypto molitos: non tamẽ post multũ tẽpus eos grauissimã eẽ pœnitẽtiã habituros: per quã nihil eqdẽ qđ gestũ fuerit: ineffectũ erit. Arguent̃ aũt eẽ cõtẽtores: & cõsilia nõ pacifica circa me: & circa tuã pphetiã habuisse. Præcipio ergo tibi ut eis ordines quẽcũq; mõstrauero regem prædices tamen eis: quales erunt: & quæ sub rege mala passuri sint: postea qualem mutationem habere festinant. Hæc samuel cum audisset: mox die facto conuocatis iudæis: ait daturum se eis regem: sed primitus quidem narrare eis deberet: quæ illis essent futura per reges: & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote inquit: q primũ quidem filios uestros auferent: & alios quidem curruum agitatores esse uidebũt: alios uero equites & armigeros: & precursores: alios millenarios: & centenarios: facientq; alios armoꝝ artifices: & opifices curruum: & instrumentoꝝ fabros: & agroꝝ suoꝝ cultores: & uinearũq; fossores: & nihil erit: in quo nõ obediant his quæ iubentur: seruientes ad similitudinem eoꝝ qui precio comperantur in plebe. Sed & filias uestras inquit

unguentarias habebunt & conquæstrias & mo'arias : efficientq; omne opus sub necessitate:quasi
simuele plagas'metuentes & uerbera . Sed & uestras possessiones auferent:& eas eunuchis suis &
armigeris condonabũt:& iumẽtorum greges eis distribuent.Et ut breuiter sit dicẽdũ seruietis cũ
oĩbus uestris regi similes seruoꝝ eius effecti:horũq; sermonum memoriã tũc hẽbitis:quãdo hæc
passi fueritis & pœnitentiã ducti rogaueritis deũ ut uestri misereat:& dõet a regali onere uelocis-
simã libertatẽ:q uestras nõ suscipiet pcces:sed eas respuẽs uestras sinet:ut maloꝝ cõsiloꝝ tormẽta
sustineatis.Erat aũt populus in hac prophetia saturaꝝ reꝝ ualde fatuus & difficilis:ut cõsiliũ qđ
semel in mẽte collocarat expleret.Nam neq; audiẽtes talia sũt cõuersi:neq; eisdẽ sermõibus eos ꝑ-
pheta pteriuit:sed magis uehemẽter istabãt & regẽ sibi ordinari nimie postulabãt:nec cogitãdũ de
uẽturo cẽ cẽscebãt:sed fore necessariũ secũ ꝑ afflictiõe inimicorum habere pugnaturum regem :
quando nulla prouinciarum in tali conuersatione sine rege consisteret.Videns autem eos Samuel
nec in his quæ fuerant prædicta conuersos:sed potius imminentes ait.Nunc equidem ad propria
singuli quiq; recedite ; oportune uero uos euocabo : dum quem uobis daturus sum regem a deo
cognouero.Erat igitur quidam de tribu beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomine. Cis
Huius erat filius iam iuuenculus : formaq; pulcherrimus:& corpore ualde procerus:quiq; multos
mente ac prudentia præcedebat:uocabaturq; Saul.Hic uero cis dum asini præcipui de grege eius
errassent in quibus nimis:& sicut in nullo alio iumento delectabatur:filium suũ ad requirendos
eos cum uno famulo destinauit.Qui dum tribum patriam requirendo asinos circuisset:uenit ad
alias:& dum neq; in eis inuenisset:discedere cogitabat ne patri de se molestiã cogitationis iferret.
Cũq; in ramatha ciuitate uenisset:& puer qui cum eo erat dixisset ei:in ea esse prophetam uerum:
dedissetq; consilia ut ad eum irent:ac per eum de asinis quos quærebant agnoscerent ; respondit
nihil habere præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ:quoniam uiæ pecunia iã fuis-
set expensa.Tunc famulus dixit esse quartam partem sibi sicli:& hoc ei datum posse sufficere.Er-
rabant enim ignorantes:eo ꝙ non acciperet propheta mercedem. Cũq; uenissent ante portas : &
uirgines inuenientes ad aquã euntes:interrogauerunt eas de domo prophetæ.Quæ cum indicas-
sent:adiiciebant,ut festinarẽt:anteq̃ ad comedendum accederet.Multos enim eũ ea die dicebãt pa-
scere:& ex his qui uocati fuerant eum primum discumbere.Samuel autem propterea multos tũc
ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecabatur deum ut ei prædiceret quem
constitueret regem:indicauerat ea hora altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu benia-
min.Porro Samuel in domo sedens:tempus quod ei promissum fuerat expectabat.Quod ad im-
pleto descendens ibat ad mensas: occurritq; ei Saul:cui deus protinus indicauit hunc esse regna-
turum hæbreis.Saul autem accessit ad Samuel:eũq; salutans supplicauit:ut ei domum prophetæ
monstraret:quã scilicet ut peregrinus se ignorare dicebat.Cunq; samuel se esse dixisset:eũq; ducer-
ret ad conuiuium:incolumes esse pro quibus quærendis missus fuerat asinos indicauit:& omnia
ei bona regni esse conferenda promisit.Cui saul minimus inquit sum domine mi hac spe:& de ul-
tima tribu quæ regibus apta non est:& ex inferiori patria urbiũ cæterarum:sed tu me de hac spe
magis illudis:& pro ridiculo me fatigare contendis:de rebus maioribus quã ut mihi cõuenit nũc
loquendo.Quem propheta deducens ad conuiuium:recumbere fecit:simul: & sequentem puerũ:
super eos qui fuerant inuitati.Erant enim numero septuaginta . Præcepitq; ut pars ei regalis ap-
poneretur. Et cum hora dormiendi aduenisset:singuli quiq; ad propria discesserunt Saul autem
apud prophetam cum famulo suo soporatus est.Die ergo facto:samuel eum excitans duxit foras.
Et cum extra ciuitatem uenissent:famulum quidẽ præcedere iussit:illum uero remeare:quasi ali-
quid nullo alio præsente dicturus.Dumq; Saul puerum premisisset:sumens propheta uas olei:su-
per iuuenis caput effudit:eumq; complexus ait.Esto tu rex constitutus a deo:& contra palestinos
uindicaturus hæbreos.Hoc autem erit tibi signum quod te 'uolo præscire. Cum profectus fueris
inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum.Quorum primum quidem tres panes ef-
ferre uidebis:secundum uero hædum & tertium utrem uini.Isti te salutabunt:& libenter te susci-
pient:& dabunt tibi duos panes.Tu accipiens:exinde uenies ad sepulchrum rachel:ubi cognosces:
eo ꝙ inuenti sint asini.Post hæc uenies in gabatha:& ecclesiam inuenies prophetarum:& diuini-
tus inspiratus:prophetabis cum eis:ita ut omnes habentes sensum cum uiderint obstupescãt:atq;
mirentur dicentes.Vnde ad hanc fœlicitatem peruenit filius cis:ut possit etiam prophetare.Cũq;
hæc signa omnia fuerint facta:scito esse deum tecum:& salutabis patrem tuum atq; cognatos:ue-
niesq; post hæc uocatus a me in galgala:ut pro his deo pacificas hostias immolemus.Hæc autem
prædicens:dimisit eum.Porro saul omnia secundum prophetiam samuel euenerunt.Cunq; uenis-
set in domum:cognato suo abner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de pro-
fectione eius:& quid accidisset:aliarum quidem rerum nihil abscondit:neq; ꝙ apud samuelem ꝓ-
phetam fuisset:neq; ꝙ ei asinos inuentos esse dixisset:de regno autem & eius euentibus:quæle tiã
si audirentur:& inuidiam & incredulitatem parerent:tacendum esse decreuit:quod nec amico &
amplius sanguinis uicinitate coniunctio cautum aut sapiens credidit indicare:dubitãs ut reor de
humana natura quippe cum uerum sit:ꝙ perfecte nemo deuotus: nemo amicus:neq; cognatus:ne

usq; in dei donis purum aliquis seruet affectum:sed circa prouectus sublimium:maliuoli & inuidiosi esse noscuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Masphat:& apud eum diuino mandato uerba disposuit dicens. Quõ cum eis deus præstiterit libertatem:& subdiderit hostes beneficiorum sint eius immemores:& deum quidem regno priuauerint:nescientes quomodo nimis utilimum est:ab omnium rerum excelso iuuari:cum deus utiq; omnium sit solus excelsus: elegerint autem habere se hominem regem qui eis uelut iumẽtis subditis consilio & desiderio suo aliisq; uolũtatibus sit usurus & potestatem suam sine aliqua parcitate omnibus sit illaturus quiq; non ita sicut deus proprium opus atq; facturam tueri genus hoĩum festinauit:quod deum solum semper constat efficere. Sed quõ uobis inquit placuit:& hæc iniuria præualuit contra deum:ordinamini omnes per tribus & sceptra:& mittite sortes uestras. Quod dum hæbrei fecissent:sors cecidit tribui beniamin. Et dum fuisset denuo sors missa per genus:exit progenies metri. Cunq; per uiros ipsius generis sors missa fuisset:ad saul filium. Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset:semetipsum abscondit:nolens uideri aut arbitror sponte suscipere principatũ: sed tantam sui abstinentiam & temperantiam demonstrauit:ut dũ multi nec in parua fœlicitate gaudium ualeant retinere: sed omnino conspicui esse desiderent:ille non solum semetipsum pro tali regno:& tantarum gentium futurus dominus non ostendit: sed etiam conspectui eorum quibus erat regnaturus eripuit:& quærendum se non sine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus & cogitantibus eo ꝙ non adesset; rogauit propheta deum:ut ei ubi esset ostenderet: & iuuenem manifestum efficeret. Dumq; cognouisset a deo locum in quo erat celatus saul:misit qui eum adduceret. Et cum inuenisset:eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat:& ipsa procentitate regius erat. Dixitq; propheta. Hunc uobis deus dedit regem:uidetis ꝙ & melior cunctis est:& imperio dignus. Cũq; optasset populus regi salutem:ea quæ illis erant futura ꝓpheta cõscribẽs: rege audiẽte legit:& librũ in tabernaculo dei reuoluit:ob testimoniũ eoꝝ quæ prædixerat uenturis generationibus offerendum. Dum hæc itaq; samuel celebrasset dimisit populum propheta:& ipsi quidem in amathin ciuitatẽ patriæ suæ profectus est. Cum uero saul iret in gabath: ex his qui erant multi quidem bonorum uirorum secuti sunt:honorem regi debitum exhibentes:plurimi uero maligni: & illum contẽnabant:& alios irridebant:& neq; munera offerebant:neq; studio aut sermone saul sibi placere demonstrabant.

Præliũ Saul sup ãmonitaꝝ gẽtẽ:& uictoria hostiũq; uastatio. CAPI. .VI.

POst mensem uero honoris eius initium belli causã cõtigit contra naas regẽ ammonitarum. Hic enim multa mala iudæis habitãtibus trans iordanẽ intulit:& cũ multo ac pugnaci exercitu eos affixit:urbesq; eoꝝ seruituti subegit. Quoꝝ fortitudinẽ ui propria ad ꝑsẽs suæ subdidit ditiõi:sapiẽtia uero atq; tractatu sic ĩfirmos reddebat:ut neq; rursus iugũ potuissẽt euadere seruitutis. Eorum nãq; etiam qui ad eũ aut fide data uenissent:aut quos lege bellica cepisset:dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat:ut sinistram partem uultus sui scutis celantes:ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem ammonitarum cum fecisset habitantibus trans iordanẽ:super galadinos abiit:& castra ponens circa ciuitatem iabes:legatos ad eos misit præcipiens ut se ei traderent:quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod si nollent: per obsessionẽ eoꝝ ciuitatẽ se interminabatᷣ euertere:electionẽ uero in ipsis esse:utrũ uellẽt partẽ corporis amittere:aut certe uniuersi ꝑire. Galadini uero merentes in talibus:neutrũ hoꝝ promittere ꝓsumpserunt:neq; semetipsos tradere:neq; repugnare. Septẽ uero dieꝝ ĩducias poposcerunt: ut ad cõtribules legationes mittẽtes:solatiũ ab eis poscerẽt. Et si quidẽ auxiliũ ueniret pugnarent: si uero huius rei foret inopia:tradere se dixerunt passuri quodcunq; placeret hosti. Naas aũt spernens multitudinem galadinoꝝ:eorũq; respõsum:dedit eis inducias:& solatia a quocũq; uellẽt postulare ꝑmisit. Illi ergo repẽte ꝑ ciuitates israhelitaꝝ miserũt: indicãtes quæ eis facere t naas: & in qua tenerẽtur angustia. Qui usq; ad lachrymas magnãq; tristitiã hoc audito uenerũt. Timor autẽ eis aliud quicq̃ facere non permisit. Cũq; legati in regis saul ciuitatẽ uenissent: & in quibus essent iabite periculis nunciassent:populus quidẽ idem fecit quod illi priores:flebant enĩ oẽs cognatoꝝ calamitates. Saul autem ab ope agri reuersus ĩ opidũ uenit:ĩuenitq; flentes ꝓprios ciues:& dũ cãm eoꝝ tristitiæ & confusionis inquireret:agnouit qđ contigerat a legatis: diuinitusq; ĩspiratus iabitas quidem remisit:ꝓmittẽs eis in auxiliũ se uenturũ die tertia:& ante solis ascẽsũ hostes eẽ uictu rum:ita ut uictores eos & timore liberos ortus solis inspiceret:iussit eoꝝ aliquos ꝓ ducatu itineris sustinere. Igitᷣ uolẽs populũ ad ammonitaꝝ bellũ dãni timore cõuertere:eis quo citius subuenirent:ĩcidens boum suoꝝ neruos:hæc se facere cũctis interminatus ẽ:si nõ armati alia die cõcurrerent ad iordanem:eũq; sequerentᷣ & samuelẽ:ubicũq; eos educerent. Illis aũt ꝓꝑ timorẽ ĩminẽtis damni definito tẽpore currẽtibus in ciuitatẽ balã dinumerata multitudine:ĩuenit eoꝝ numerum præter tribũ iuda septingẽta milia fuisse collectos:illius aũt tribus septuaginta milia uiri fuerunt. Transiens ergo iordanem:& decem finium tota nocte faciens iter:oriente sole exercitu in tribus partibus constituto:repente & inopinabiliter ruit super hostes:factaq; pugna:& alios multos ammonitarum peremit simul & regem. Hoc igitur opus clarũ fecit ualde saul: & apud oẽs hæbreos

eum laudabilem demonstrauit:magnãq; fecit gloriam fortitudinis adipisci.Nã si qui primitus fuerant qui eum spreuerant:tunc conuersi sunt ut eũ honorarent : & meliorem cunctoꝝ principatũ eius iudicarent. Non enim sufficit illi solummodo iabessenos eripuisse:sed etiam cũctam studuit pugnando ammonitarum subuertere regionẽ:prædãq; exinde copiosam sumens:clarus ad propria remeauit.Populus ergo pro rebus quæ gestæ fuerant a saul : magna delectatione gaudebant & q; regem talem ordinauerant exultabant.Contra illos uero qui eum nihil rebus prodesse dixerant exclamabant:ubi sunt nunc illi exoluant pœnas:& reliqua simul adiiciebant ut solet uulgus fœlicitate derenta euomere:& contra illos qui in principiis huiusmodi rerum esse uidentur auctores. Saul autẽ hoꝝ quidẽ circa se fauorem amplectabatur & uoluntatẽ:iurauit aũt nullũ se nocere cõtribulium:nec illa die necari pmitteret:cũ esset nimis incõgruum:si data a deo uictoria:proprii generis sãguine fœdaretur:sed deceret ut gratiã habentes adinuicem festiuitatem potius celebrarẽt. Cunq; samuel dixisset secundam ordinationẽ in confirmatiõe regni saul oportere fieri:oẽs cõgregati sunt in galgalã ciuitatem.Illic enim eos uenire præceperat : & rursus uidente populo ꝓpheta unxit saul oleo sancto:& secundo denunciauit regem.Itaq; isto modo hæbreoꝝ respublica ad regales regum iura cõuersa est.Nam tẽpore moysi & Iesu eius discipuli:qui post eum dux fuit:optima ducis cõuersatione regebãtur:post illorum uero mortẽ annis.x.& octo populus eoꝝ sine prĩcipe fuit.Postea ad cõuersationẽ pristinam sunt reuersi:ei qui bello & fortitudĩe cũctos excelleret tribuentes iudicii ptãtem: & ꝓpterea tẽpus cõuersatiõis huiusmodi nimis eximiũ uocauerũt.Samuel aũt ꝓpheta cõgregans hæbreis ait.Coniuro uos per maximũ deũ: qui fratres illos optimos moysen & aaron deduxit ad uitã:& patres nostros ex ægypto : de domo seruitutis eripuit:ut neq; uerecũdiæ aliqd cõferẽtes:neq; tiore pterriti:neq; alia q̃libet passione detẽti:dicatis:siqd a me puũ aut iniustũ:aut lucri gratia:aut auaricia causa gestũ ẽ:arguite me si cuius aliqd accepit:aut si uitulũ: aut ouem:aut cibum recepi:aut si cuius iumẽta ad utilitatẽ meã tollẽs aliquẽ cõtristaui:ex his ergo oĩbus siqd abstuli dicite corã rege.Illi uero clamabãt hoꝝ nihil ab eo factũ eẽ:sed iuste & sancte fuisse eũ cũ populo hæbreoꝝ.Samuel aũt cũ audisset cũctoꝝ huiusmodi testimoniũ fuisse de eo ꝓlatum ait. Quõ iudicastis mihi:q; nihil icongruũ de me dicere ualeatis coram rege nũc audite cũ fiducia me dicẽtẽ. Quõ ipse nimis egistis in deo petẽtes regẽ:cũ uos oportuisset habere memoriam:q; cũ septuagita solummodo nostri generis auus Iacob ꝓpter famẽ uenit in ægyptum:& illic multis milibus procreatis:quæ ad pessimũ seruitiũ ægyptii pduxerũt:oratione patrũ absq; rege tantã multitudinẽ ex necessitate deus eripuit:mittẽs eis moysen & aaron fratres:qui uos eduxerunt in terram hãc:quã nunc utiq; possidetis.Et his adeptis per deum bonis:didicistis pietatem atq; religionem dei:quos ille hostibus subditis liberauit:& primũ quidẽ assyrioꝝ rege & eoꝝ fortitudine potiores effecit:deĩde ꝓbuit uictoriã ãmonitarũ:nouissime uero palestinorum:& hæc oĩa concessa sunt non habentibus regẽ:sed cũ iepte & gedeon duces exteterunt. Quæ uos ergo tenuit stulticia: ut fugientes a deo:hoĩs esse uelitis sub regno.Et ego quidẽ hunc uobis istitui:quẽ deus elegit:ut tamẽ uobis manifestum sit deũ irasci:& ingrate ferre petitionẽ uestrã in regno:faciã ut deus ipse hoc uobis ostendat aptis iudiciis:quod nullus aliquando uestrũ hic uidit factũ messis tempore imbrem deum deprecor effundere.Cunq; hæc samuel dixisset ad populũ:tonitrua subito:& choruscationes:& grandinis impetus diuinitatis iussiõe prorupit:ueritatẽ ꝓphetæ apud cũctos ostendens:ita ut obstupescentes:& in formidine constituti:sese peccasse cũcti ꝓfiterent:& in hoc p ignorantiã icidisse:utq; deũ propheta uelut optimus pater & mitis rogaret:q̃tenus ꝓpicius esset eis:peccatũq; quod per incuriã & iniquitatẽ commiserãt:dimitteret exorabãt. At ille ꝓmisit deũ se rogaturũ:ut eis ueniã concederet meritoꝝ:monuit tamen eos:ut si iusti forẽt & boni:& haberent semp memoriã eoꝝ in quibus ꝓuaricationẽ uirtutis inciderant : & signoꝝ dei & legislationis moysi:eis cũ fœlicitate regia salutis esset affectus:si uero hæc negligerent : uenturã eis eorũq; regi a deo plagam maximam prophetauit. Igiť samuel dum hæc dixisset hæbreis cõfirmato secũdo saulis regno:populum remeare dimisit ad propria.

Quẽadmodũ denuo palestini pugnãtes deuicti sũt ab hæbreis. CAPI· .VII.

SAul igitur eligẽs quasi tria milia uiroꝝ ex omni plebe:duo milia qdẽ ipse recipiẽs:morabať i ciuitate bethleẽ:Iõathe uero suo filio mille dedit armigeros:eũq; misit i gabaa. Ille aũt obsidebat castra palestioꝝ nõ ꝓcul a galgalis.Palestini nãq; q i gabaa morabãť: arma iudæis abstulerãt:& munitissima loca: suisq; castris opportũa detinebãt:iterdicẽtes hæbreis uti ferro.Propter quã cãm agricolæ si qd istrumentũ eis eẽt necessariũ ad culturã uenietes ad palestios:fabricabãt illud.Cũ ergo palestini cognouissẽt castra sua ab hæbreis obsessa idignati:& cõtẽtũ hæbreorũ magnã iiuriã iudicãtes:iudæis ꝓliũ ĩtulerũt.cc.pedestriũ qdẽ ccc.milia currum uero.xxx.milia:& equitum sexagita milia:castraq; posuerũt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouisset saul rex hæbreorum descendit in galgalam ciuitatem : & in omnẽ prouinciã misit populũ pp libertatẽ ad bellũ cõtra palestinos iuitans:eorũq; potẽtiã uilissimam eẽ declarans & nimis indignã:ut per timorẽ pericula sustinerẽt.Dũq; populi qui erant cum saul multitudinem palestinoꝝ ispicerent: ualde sunt territi:& alii quidem in speluncis & cauernis & cloacis

semetipsos celauerunt:plurimi uero trans iordanem fuga dilapsi sunt:qui erant præcipue ex tribu gad & ruben.Misitq; saul ad prophetam uocans eum:ut cum eo de bello & rebus præsentibus cogitaret.Ille autem sustinere eum ibi præcepit:& hostias præparare:post septem uero dies uenturũ ad eum:ut septima die sacrificantes ita congrederent ad bellum. Qui sustinuit quidem sicut propheta mandauit:mandatum uero nequaq̃ cum perfectione seruauit:sed cũ uideret prophetã quidem moratu:se autem a militibus derelinqui:celebratis hostiis cum audisset samuel uenientẽ:eius in occursum festinãter egressus est.Ille ergo non recte eum fecisse dixit:eo ꝙ oratiões & sacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo : offerre petulanter ipse præsumpsisset . Saul uero satisfaciente & dicente sustinuisse se quidem præfinitos dies : sed pro necessitate & discessu militum : & propter hunc timorem & inimicorum aduentum : cum in magno esset metu:eo ꝙ auditi fuissent hostes in galgala descẽdisse:ad offerenda sacrificia se fuisse compulsum.Respõdens samuel ait.Sed tu quidem si iustus esses & mihi non inobediens:nunq̃ in his quæ pro præsentibus præcepit deus primitus defecisses quã in rebus necessariis expediret:ut tibi tuæq; soboli regnare plurimo tempore licuisset.Et samuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta:discessit ad ꝓptia.Saul autem in galgala ciuitatem habens secum sexcentos solummodo uiros:cum ionatha filio suo uenit:quorum plurimi arma nequaq̃ habebant:dum ferrum utiq; in prouincia minus eẽt:& qui arma facere potuissent. Non enim sinebant eos palestini : sicut dudum iam declarauimus hæc habere.Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum palestini:& per totidem itinera discurrentes:hæbreorum prouinciam deuastabant:uidentibus scilicet saul rege & eius filio ionatha:& terram defendere cum essent sexcenti solummodo non ualentibus.Cunq; resideret ipse & eius filius:& sacerdos achias qui erat de prole hæli sacerdotis:super collem excelsum : terramq; populari respicerent:eis in maxima angustia constitutis : saul filius cum suo armigero constituit : ut latenter ad hostium tabernacula properarent:turbatisq; eis sequendo modum commotionis inferrẽt.Dũq; armiger eius pronum se eum secuturum assereret:etiam si mors immineret:sumẽs solaciũ iuuenis & de colle descendentes:ad hostes pariter ibant. Erant igitur castra hostium super scopulum habentem subtilissimam longitudinem:tribus uerticibus acutissimis prominentem:scopulis per circuitum euntibus:& quasi propugnaculis inuasiones pugnantium prohibentibus . Vnde contigebat ut custodes minorem haberent sollicitudinem castrorum : ꝙ natura locus ille omnibus uidebatur esse munitus:& ad capiendum ualde difficilis:eo ꝙ non solum ascendere illic:sed etiam accedere difficile uideretur. Dum ergo uenisset ad castra ionathas:armigerum confortabat exacuẽs ut ad hostes accederent:signum eis hoc uictoriæ iudicarent:si eos ad se uocarent:si uero nihil loquerentur:tanq̃ eis non uocantibus reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitum hostium apparente iam die:uidentes palestini eos alterutris dicebant . Ecce de cauernis & speluncis egrediuntur hæbrei.Et ad ionathan eiusq; armigerum dicebant. Venite ascendite ad nos : ut uos digne pro uestris præsumptionibus puniamus.Quam uocem suscipiens grate saul filius:tanq̃ ei uictoriã designantem:tunc quidem ab illo loco in quo hostibus fuerant uisi recesserunt:mutantesq; locũ uenerunt ad petram quæ erat propter munitionis locum desolata custodibus:& ex inde quasi reptando trahentes semetipsos cum multo labore naturam loci uicerunt:ut ad inimicorum castra conscenderent.Irruentesq; eis dormientibus:occiderunt quidem uiginti:turbam uero stupore uehementius impleuerunt:ita ut alii quidem effugerent arma omnia relinquentes:alii uero semetipsos non agnoscentes:eo ꝙ congregati ex multis gentibus essent:credentes inimicos & irruisse super se israhelitas putantes:& non hoc duorum hominum præsumptione commissum : ad alterna bella conuersi sũt.Quorum alii quidem perempti moriebantur:alii uero fugiẽtes per saxa præcipites collabebantur.Dũq; exploratores saul dicerent regi :palestinorum castra ualde turbari:requirens saul ne quis suorum deesset:audiuit suum abisse filium & eius armigerum:iussitq; ut põtifex sumpta ueste sacerdotali de futuris rebus ei ꝓphetaret. Cũq; ille conuicere eũ:& hostibus fortiter preualere dixisset:palestinos iuasit:& turbatos aggressus est:qui se inuicem peremerũt.Qui autem refugerant petrisq; se celauerant iudæi audientes saul esse uictorem:congregati quasi decem milia hæbreorum:persecuti sunt inimicos:cuncta regione dispersos Igitur sine propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum sæpe fœlices contingat extolli:siue ignorantia faciente:palmæ illius decus pessima lamentatione fœdatum est. Volente enim saul funditus interimere palestinos & pœnã exoluere:maledixit hæbreis:ut si quis se a cæde retinens inimicorum anteq̃ nox futura ueniret comederet:& ab interectore hostiũ:aut a persecutione cessaret:maledictus esset.Cunq; saul hoc dixisset:ueniens ad quendam quercum excelsam in sorte effrem constitutam : ionathas filius eius dũ illic apum contigisset eũ inuenire cubilia:& maledictum patris ignorans:& populi super eo ꝓfusionẽ non agnoscens expresso mellis fauo comedit.Inter hæc agnoscens : quomodo nimio cum maledicto eius pater interdixisset:aliquem gustare cibum ante solis occasum:comedere quidẽ cessauit non autem recte patrẽ ꝓhibuisse dixit:quãdo cũ maiori potius fortitudine atq; fiducia persequẽtes cibo sumpto plurimos inimicorum capere & iterficere potuissent. Multa siquidẽ milia palestinorum interficientes:circa uesperam ad spolia hostium sunt conuersi:magnamq; prædam &

pecora sumẽtes occidebãt. Hoc ergo a scriba nunciatũ est regi: quõ populus peccaret in deũ: & oc-
cisis pecudibus: anteq̃ sanguis bene dilueret: nondũ purgatis carnibus uescerent: iussit q; saul uol-
ui lapidẽ magnũ in medio: & ꝓdicari in populo ut sup eũ interficerent: & carnẽ cũ sãguine nõ co-
mederent: quõ hoc nequaq̃ deo placeret. Cũctis uero iuxta ꝓregis præceptũ facientibus: statuit illic
altare saul: & holocaustũ super illud deo celebrauit. Hoc aũt altare constituit primũ. Mox itaq; uo-
lens ad hostiũ procedere castra: ut quæ in eis uidebantur diriperet ante diem: militibus insigniter
eum sequentibus: & cũ multa fiducia eius præceptis obedientibus: uocauit rex achitob sacerdotẽ:
iussitq; ut cõsuleret: si deus annueret: ut eũtes ad inimicorum castra: hostibus denuo præualerẽt.
Dicente uero sacerdote: deum responsa non dare: saul dixit. Non sine causa consultus deus uocem
nobis non reddidit: qui primitus anteq̃ interrogaret oĩa nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicu-
ius latentis causa peccati est. Vnde per eundem ipsum deum: licet filius meus ionathas peccas-
se reperiatur: interficio eum: & deũ ita placabo: quãtomagis extraneo & nihil mihi competẽti per-
sonæ supplicium inferre cognoscar. Cũq; hoc fieri populus exclamasset: repente cũctos in uno lo-
co constituit: stetitq; ipse in alia parte cum filio: & eum qui dereliquerat instanti sorte requirebat:
inuẽtusq; ionathas peccasse: interrogatus a patre est quid fecisset: & quid in sua uita non recte nec
sancte peccasset. Cui dixit pater: nihil aliud scio: nisi q; ignorans hesterno maledictũ ac iusiurandũ
a te prolatũ persequens inimicos: fauũ gustaui mellis. Quem saul occidere se repete iurauit: quate-
nus & generi & naturæ: simul amori hoc modo præponeret iusiurandum. Qui nequaq̃ mortis in-
terminatiõe perterritus: sed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens: nec ego suppli-
co inquit pater parcendum mors mihi suauis est: quæ pro tua geritur pietate: & populi magna ui-
ctoria. Maxima siquidem mihi consolatio est: hæbreos de palestinis reliquisse uictores. In his itaq;
omnis populus doluit: & nimis ĩgemuit: iurauitq; non se mori permittere Ionathã: uictoriæ huius
auctorem. Et ipsi quidem abripuerunt eum a maledicto patris: orationes pro eo faciẽtes: ut ei pec-
catum quoq; dimitteret deus. Saul uero reuersus ad propriã ciuitatẽ: usq; ad sexagĩta milia hostiũ
interfecit: regnauitq; fœliciter: & uicinas prouĩcias: gentesq; belli iure subiecit: idest ammonitarũ:
& moabitaꝝ & palestinoꝝ: idumeoꝝ & reges eoꝝ tributarios fecit. Fuerũt aũt ei filii masculi qui
dẽ tres: ionathas: & Iesus: & melchis: filiæ uero duæ: merob & micol: habuitq; militiæ prĩcipẽ pa-
trui filiũ: abner filiũ ner. Ner aũt & Cis pater Saul fuerunt fratres: filii Abihel. Habebatq; Saul cur-
ruũ multitudinem: & equestrium & cum quibuscũq; pugnaret: cum uictoria remeabat: hæbreosq;
ad excelsum magnitudinem fœlicitatis euexerat: & aliarum gentium potentissimos demõstrarat.
Iuuenes autem proceritate & pulchritudine præcellentes elegit: eosq; armigeros suos effecit.

Bellum & uictoria saul cum amalechitis. CAPI. .VIII.

VEniens igitur samuel ad saul: missum se dixit a deo ut eũ cõmoneret: quia eũ electum
ex omnibus regem fecit: & propterea debere eum obedientem sibi eẽ: quomodo ipse q-
dem haberet gentium principatum: deus uero & ipsius esset & rerum omnium domi-
nator: adiciebatq; dixisse eum: quõ multa mala amalechite hæbreis ĩ deserto fecerunt:
quando egredientes ex ægypto ueniebãt in regionem quæ nunc est eorũ: ideo bello perimendos
amalechitas: quibus subditis: nullum eorum debere uiuum pœnitus relinqui alias relinquere: sed
omnem necandam ætatem: incipientes a mulieribus pariter & ĩfantibus: & hoc supplicium eos q
maiores nostros affixerunt sustinere. Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatem pro-
priamq; possessionẽ ait esse parcendum: sed cuncta dicanda deo: & nomẽ amalech secũdum moy-
si mandata delendum. Saul uero ꝓfessus est se præcepta complere: & obedientiã non solum in hoc
credidit: ut cõtra amalechitas pugnaret: sed ut etiã uelociter properaturũ esse monstraret: congre-
gauit cunctum exercitum: eũq; dinumerãs in galgalis inuenit israhelitarum absq; tribu iuda circa
xl. milia uiroꝝ: illa nãq; tribus sola. xxx. milia armatos habebat. Tunc ergo saul amalechitarum re-
gionẽ ĩgressus: insidias occultas circa torrẽtem fecit: ut nõ solũ aperte alias ab arce pugnãs: eos af-
figeret: sed etiam inopinare super eos per incertas uias irrueret: & circundatos deuastaret. Igitur
congressus in pugnam: fugauit hostes multosq; peremit: & reliquos persecutus est fugientes. Cũq;
illud opus propicia diuinitate complesset: amalechitarum urbes obsedit: & alias quidem molitio-
nibus: alias uero suffossionibus cloacarum & muris extrinsecus e diuerso edificatis: alias autem
fame & siti: alias uero modis aliis obsidens: & fortiter capiens ad necem cunctorum infantum &
mulierum simul inuectus: nihil crudele: nec ultra humanam naturam se facere credens: primũ q
in hostes hæc agebat: deinde q præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum ministra-
bat: cœpitq; regem hostium agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq;
miratus: decreuit esse saluandum: non hoc faciens diuina uoluntate: sed iudicium proprium se-
quens: & sine causa ei cedens uitam quasi misericorditer: unde illi potestas sine suo periculo mise-
rendi non esset. Deus nãq; sic odiuit amalechitarum genus: ut neq; infantibus parceretur: quibus
potius misereri natura est. Saul itaq; regem agag & malorum quæ contra hæbreos gesta uidebãt:
auctorem a morte seruauit: & hostis pulchritudinem præceptis dei præposuit. Peccauit quoq; cũ
eo simul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq; sibi diripuerunt: iubente

deo non esse seruanda:sed & alias res diuiciasq; collegerunt.Siquid uero dignum possideri nõ erat consumpserunt. Cunq; uicisset saul uniuersos a pelusio ægypti usq; ad rubrum mare residentes hostes: sicimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti nanq; in regione madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscederent: ne forte amalechitarum calamitati communicarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moysi: credidit esse saluandos. Saul igitur tanq̃ in nullo prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat: dum contra amalechitas pugnaturus exiret: & uelut omnibus integre conseruatis: deuictis hostibus: cum letitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro amalechitarum uita & rapina pecudum quã populus gesserat contristatus est:quomodo hæc fuerant eo prohibente commissa. Dirum nanq; iudicabat: ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam: eum spernerent: & nec tanq̃ humani regis præceptionibus obedirẽt:dicebatq; prophetæ penitere se:eo q̃ saul ordinauerat regem:quomodo eius iussa non faceret:sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens samuel:ualde confusus est:& deum cœpit tota nocte rogare:ut esset propicius saul:seq; ab eius idignatione suspenderet. Qui ueniam se dare saul etiam propheta poscente non annuit:iniustum esse dicernens:se tantis peccatis indulgẽtiam condonare: non ob aliam causam asserens mala generari: nisi cum aliqui iniustitiam passi: ad uindictam negligentiores existerent: alias extiterint. Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patientiæ;& latenter hæc pariunt. Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset;nec parceret:die facta.Samuel ad saul uenit in galgala;uidensq; eum rex;cucurrit & osculatus ẽ dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriam: & quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait samuel. Vnde ergo audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu. Cui respondit populum hæc ad sacrificia reseruasse; genus autem amalechitarum mandato diuino oẽ se deleuisse nulumq; fuisse derelictum nisi tantummodo regem:de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicẽ quid cogitãdum. Cui propheta dixit:deum nõ super sacrificia delectari:sed super bonos & iustos huiusmodi autem illos qui eius mandata consiliumq; secuntur:& nihil aliud bene se agere iudicant:nisi quod pro dei fecerint uoluntate.Is enim contemnitur:non quando ei sacrificatur:sed quando in obedientiæ spiritus abhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt: nec eum uera religione colunt:neq; dum multas hostias & magnas obtulerĩt:neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerit suscepit hæc libenter:sed potius auersatur:& magis studiũ hoc nequiciæ iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui solummodo quod præcepit diuinitas recordantur: & mori potius elegunt q̃ præuaricari aliquid quod iubetur: semper conuertitur & neq; sacrificium ab eis exquiret; sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid:siue uilissimum:grauiter eorũ praua munera; quã ditissimorum maximam suscipiet opulentiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum:spreuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit.Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respicere ex his rebus quæ decreuit ille perire:nisi forte similia iudicas illa peccata:& quis deo offerenda sacrificia.Scito igitur regnum tibimet auferendum; & potentiam quã a deo tibi neglexisti collatam fuisse:alii conferendam. Porro saul fatebatur quidem iniq; se fecisse; & peccatum se negare non posse:transgressũq; se mandata prophetæ dicebat:sed pro timore ac metu exercitũ non prohibuisse prædam diripientem nec tantam multitudinem retinere potuisse;sed ignosce inquit:& esto mitis nunc:decetero enim obseruabo ne peccẽ.Rogabatq; prophetam:ut reuertẽs hostias deo pacificas immolaret.Ille uero cum deum illi non parcere præuideret:remeauit ad ꝓpria. Saul autem uolens retinere samuel apprehendit eius pallium: uiolenterq; tractum:eo q̃ samuel impetu facto discederet:uestem eius disrupit.Cui propheta dixit.Sic tuum scindetur ĩperium:& accipiet illud uir bonus & iustus: quando deus permanet in suo decreto; nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humanæ:non fortitudinis est diuinæ.Saul autem impie q̃dem se gessisset fatebatur:infecta uero facere quæ fuerant facta nõ posse; rogabatq; eum:ut se coram multitudine honoraret:& cum eo ueniens adoraret.Quod cum fecisset samuel ueniens adorauit deum deductusq; ad eum est rex amalechitarum agag. Et dum diceret agag:quã esset amara mors ait samuel. Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere lugereq; fecisti:sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in galgalis mori. Ipse uero in ramatham ciuitatem abiit.

Quia ꝑuaricãte Saul mãdata ꝓphetæ Samuel:alius rex Dauid iubẽte deo latẽter ẽ fcũs.CA. VIIII.

REx saul sentiens quæ mala passurus esset: qui sibi deum in regno fecerat inimicũ ascendit in gaba: quod nomen interpretatum significat collem:& post illam diem non uidit saul Samuelẽ. Cũq; propheta propterea tristis esset:iussit deus:ut a cogitationibus quiesceret: & sumẽs uas olei in betleem ciuitatẽ iret ad iesse filiũ obed:& eius ungueret natum:quem ipse monstraret in regem. Cum uero metueret ire:ne cognoscens saul:& aut latẽter aut palam eum occideret:dicente deo & dante securitatem : prædictã peruenit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerunt causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat uenisse se ut deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato:uocabat iesse cum filiis ad altare:& inspiciens filium seniorẽ procerum & optimum:credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regẽ:sed prouidẽtia di-

uina frustratus est. Dũ eni cõsuluisset deũ: si iuuenẽ ungueret: quẽ ipse admiratus fuerat: & dignũ
iperio iudicabat: respõdit deus: nõ ea uidere homines q̃ deus itẽdit: sed tu iquit pulchritudinẽ iu-
uenis respiciẽs: hũc arbitraris regno placere: ego aũt non corporis pulchritudinẽ ac speciẽ apicẽ
facio eẽ regalẽ: sed animi sine dubitatiõe uirtutẽ. Ille siquidẽ ꝑfecte pulcher ẽ: q pietate & iusticia ẽ
simul & fortitudine: necnõ & obediẽtia splẽdidus: & oĩbus ex quibus animæ pulchritudo cõsistit.
Cũq; dixisset hæc deus: ꝑcepit samuel iesse: ut oẽs ei suos filios demõstraret. At ille alios quinq; ue-
nire fecit: quoꝝ quis senior qdẽ erat eliab uocabaẽ: secũdus uero aminadab sammaa tertius: quar-
tus uero nathan: quĩtus aũt rachel: sextus asã. Vidẽs aũt & istos ꝓpheta in nullo minores pulchri-
tudine senioris: consuluit deũ quem hoꝝ eligeret fore regem. Quo dicente nullum: denuo reqsi-
uit iesse: si præter istos haberet alios filios. Qui dixit esse alium nomine Dauid pastorẽ ouiũ curã
habentem: iussitq; eum samuel uelociter uocari: ĩpossibile dicẽs eos eẽ cõmessuros anteq̃ ille ueni-
ret. Cunq; uenisset Dauid uocatus a patre: puer colore quidem rubeus: & pulcher aspectu: tacite
samuel dixit ad eum. Hic est qui deo placuit ad regandum. Tunc & ipse discubuit: fecitq; iuuenẽ
sub se discũbere: & iesse cum reliquis filiis. Deinde uidente Dauid: sumens oleum unxit eum: eiq;
adhuc tacite dixit atq; significauit: quomodo regnare eum deus elegerit: monuitq; iustum eẽ de-
bere: & eius præceptis obedire. Sic & enim regnum ei multo tempore fore mãsurum: domũq; cla-
ram ac famosissimam habiturum: uastaturũq; pariter palestinos. Sed & cum quibuscũq; gentibus
congrederetur uinceret: & ingentem gloriam possideret: quod & ipsum habere & posteris relinque-
re promittebat. Samuel quidem dum hæc monuisset abscessit: diuinitas autem ad Dauid saul reli-
cto migrauit. Et ille quidem prophetare cœpit: sancto super se spiritu ueniente: saul uero quædam
passiones & demonia repente compræhenderunt: suffocationes ei & angustias ĩferentes: ita ut me-
dici ei salutis nullum remedium inuenirent. Siquis tamen cantare esset ꝑitus: & in cithara psallere
doctus: hunc adduci iusserunt: ut cum eum demonia inuadẽrent & turbarẽt: super caput eius astãs
psalleret: & hymnos ediceret. Ille uero hæc nõ dissimulauit efficere: sed queri huiusmodi ho-
minem ꝓtinus imperauit. Cũq; ei quidam suorum dixisset: uidisse se in ciuitate bethleem quen-
dam iesse filium: adhuc ætate iuuenculum: pulchrũ atq; decoꝝ & aliis studiis ualde dignũ necnõ
psallere & hymnos cantare doctũ: insup & eximiũ pugnatorẽ: mittẽs saul ad iesse Dauid sublatũ a
gregibus ad se uẽire ꝑcepit: mãdãs ei uelle se iuuenculum uidere: de cuius pulchritudĩe ac fortitu-
dĩe cognouisset. Ille uero misit filiũ: dãs ei mũera saul portare. Quo uenĩete gauisus ẽ: fecitq; eum
armigerũ suũ: & bonis omnibus honorauit. Delectabatur enĩ in eo: maxime in ĩuasiõe demonioꝝ:
qui cũ ad eum accederẽt: solus erat medicus: hymnos dicendo & psallẽdo rursus in cithara: & saul
a mẽtis oppressione reuocando. Misit igitur saul ad patrem pueri iesse: petẽs ut apud eum Dauid
maneret: eo ꝗ eius præsentia delectaretur: ysai uero saul non contradicendo concessit.

Quẽadmodũ denuo pugnauerũt palestini aduersus hæbreos adhuc regnante saul & monoma-
chia Dauid cũ golia: q palestinoꝝ erat eximius: eiusq; perẽptio & defectio palestinoꝝ. CAPI. .X.

Post non multa siquidem tempora: palestini denuo congregati: & magnum super isra-
helitas omnes exercitum colligentes: inter socho & azecha castrametati sunt. Contra
quos denuo saul produxit exercitum: & super quendam montem castra ponens: coegit
palestinos priora quidem castra relinquere: & ex aduerso montis quem saul appræhen-
derat aduenire: diuisitq; eorum exercitus medius mons: qui erat positus inter eos. Igitur descẽdẽs
quidam de exercitu palestinorum nomine goliad de ciuitate geth: uir ualde procerus: cuius alti-
tudo quattuor erat cubitorum: & palmi unius: accinctus armis quæ pro magnitudine sua natura
eius corporis exigebat: indutusq; lorica cuius erat pondus quinq; milium siclorum eris: galeã ue-
ro & tibi alia habebat erea: quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuissent membra pro-
tegere: hasta uero eius erat non leuis dextræ portatio: sed quã ipse gestabat in humeris: cuius fer-
rum sexcentorum siclorum fuit: sequebanturq; eum multi arma portãtium. Hic igitur goliad stãs
inter medias acies: uocem emisit grandem contra saul & hæbreos dicens. A pugna nunc & piculo
uos absoluo. Quæ enim necessitas ẽ nostroꝝ exercitus depire. Sed date aliquẽ uestrum contra me
pugnaturũ: & totũ bellũ unius uictoria terminetur: seruiatq; pars altera illis: quorum fuerat ille qui
uicerit. Est enĩ multo melius & tẽperantius: unius piculo promereri: qđ potestate adest multorũ.
Hæc cum dixisset: castra remeauit ad propria. Altera uero die rursum uenit: ac eadem uerba fecit:
& similiter usq; ad diem quadragesimum hostes ad prædictas conditiones prouocare non destitit:
ita ut terreretur & ipse saul: & eius exercitus. Constituebant equidem acies quasi pugnaturi: ad con-
gressionem uero minime ueniebant. Bello itaq; consistente ĩter palestinos & hæbreos: saul remi-
sit Dauid ad patrem suum iesse: cũ ei eius tres alii filii ad solacium & periculum pugnæ sufficerẽt.
Ille ergo tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeauit non multo post ad castra reuersus
hæbreoꝝ missus a patre: ut necessaria fratribus deportaret: & qđ ageretur agnosceret. Cũq; goliad
denuo reuertens & ꝓuocans exprobraret: quasi nullus inter eos uir esset qui contra eum pugnare
præsumeret: cum fratribus loquens Dauid ea quæ mandauerat pater: & audiens illum blasphemã-
tem exercitum: & pariter affligentem indignatus est & fratribus ait: paratũ se eẽ solum cum hoste

pugnare. Cui senior fratrum aminadab interminatus est: & præsumptioné habere eú pter ætatem dicés: & expertú huius officii: iussit ad patré & ad pascua remeare. Qui reuersus qdé fratré discessit: & apud quosdá militú é locutus: q uellet cú palestino puocáte pugnare. Illis autem repéte Saul iuuenis indicantibus uolútaté: rex eú uocauit: & dú quæreret: ut qđ uellet ediceret dixit. Nó deficiat més tua rex: nec metuas: ego superbiá huius hostis pugnádo psternã: & ita sublimem & pcerę subdá & sic iste quidé irridebitur tuus uero exercitus gloriosus inuenietur: si neq; a uiro bellatore habet in acie perire: sed puocatus a puerili ætate moriaſ. Saul aút eius præsumptioné atq; magnanimitaté ualde miráte: nó tamé in eo habéte fiduciá propter ætaté: sed infirmú eé: ut cótra peritum hosté bellú susciperet: ea dicéte: Dauid ait: Pollicior hoc: cófidens in deo q mecú é: cuius etiá adiutorio fungor expimento. Ná dú aliquando leo ouiculas meas inuasisset: & agnú arripuisset: sequens apprehendi eú & agnú quidé ex ore eius eripui: ipsú uero dú cótra me ipetú fecisset: a cauda comprehensú: & percussú in terra peremi. Idé & urso faciéte: in eo ultus sú. Puter ergo ille hostis unú se eé huiusmodi bestiarum: diu exprobrans exercitui: & nostrum blasphemans deum: qui eú faciet mihi subiectú. Saul igitur uoluntaté pueri atq; præsumptioni similem orans deo terminum dixit. Vade ad pugná Et accixit eum lorica sua simul & gladio: & apponés ei galeá destinauit. Dauid aút oneratus his armis: cú nó esset exercitatus in eis ait. Ista quidé rex tua sint ornaméta: cui fortitudo est hæc gestare præcipua: mihi uero tanq̃ seruo tuo concede sicut ego uolo pugnare. Ergo positis armis sumpto baculo: & quinq; lapidibus de torrente in pastorali pera: & fundam in dextera manu portans: ibat ad Goliad. Videns aút cú Goliad sic uenienté spreuit: & iniuriá ei fecit quasi nó arma gerens hostium pugnaturus ueniret: sed quibus canes repelli solét: dicens. Nú me cané existimasti. Ille autem nó canem: sed deterius aliquid eum se putare respondit. Cómouitq; Goliad ad iracúdiá: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei sui: & interminatus est: daturum se carnes eius terrenis bestiis: & cæli uolantibus deuorandas. Cui respondit Dauid. Tu quidem uenis contra me cú gladio: & hasta: & lorica: ego autem uenio ad te armatus deo: qui & te & omnem uestrú exercitum nostris manibus perditurus est. Hodie náq; tuú caput abscidemus: & reliquú corpus tuú similibus canibus apponemus: scientq; cuncti: quó deus præsul est hæbreorum: & arma nostra ipse est semp & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo. Palestinus autem armorum pódere grauatus: cú currere nó ualeret: paulatim uenit ad Dauid: cótennés eú & se nudú confidens simul & adhuc ætate puerulum sine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo: qui ab hoste non uidebatur: & sumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat: & emittens eum de fundibula: percussit repente goliad in fronte: & usq; ad cerebrum pertransiuit: ita ut mox confracto capite goliad caderet pronus in terram. Tunc stetit Dauid & caput eius incidit. Cadens ergo goliad: factus est palestinis occasio maximæ fugæ. Nam dum peritissimum suorum cecidisse conspexerunt: de rebus omnibus desperantes: resistere non ualuerunt: sed uidentes se uictos turpiq; fugæ se tradentes: conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus hæbreorum clamorem facto: super eos exilierunt: & multos interemerunt: & persecuti sunt usq; ad terminos geth: & portas aschalonis. Mortui itaq; sunt palestinorum. xxx. milia: & totidem uulnerata. Porro saul reuersus ab exercitu hostium: eorum castra diripuit & simul incendit. Caput autem goliæ Dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & hastam dicauit deo. Porro circa Dauid inuidiam atq; odium saul regis uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis: delectabantur omni letitia milites: mulieres quidem q multa milia saul palestinorum interemisset: uirgines autem q multa dena milia exterminans Dauid cœpit. Hæc audiens rex q millenario numero testimonium ipse perciperet: & denum milium multitudo iuuenculo uoueretur: & cogitans q nihil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset Dauid cœpit eum timere: & nimis habere suspectum: & a priori quidem officio quem utiq; suum armigerum fecerat eum amouens: ne dum nimis proximus esset: eum posset occidere: constituit eum millenarium: dás ei locum quidem meliorem: & ut putabat sibimet cautiorem: uolebatq; eum ad hostes & prælia mittere: ut in his pericula sustinendo perisset.

Quéadmodú miratus saul fortitudiné Dauid: ei suá filiá copulauit. CAPI. .XI.

DAuid ergo deum habens ubiq; ducem: quocunq; uenisset præualebat: & optime agere uidebatur: ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum & regis filia uirgo concupisceret: & amore detenta cunctis ita fieret manifesta: ut hoc eius desiderium perduceretur ad patrem. Ille uero quasi percepta occasione in morte Dauid: hoc libenter audiuit daturumq; nuptiis eius se uirginem hæc sibi nunciantibus ait: si ducenta ei capita hostium adueheret necatorum. At ille honore sic claro ei proposito: uolens ex opere piculoso & incredibili gloria magis procedere: tendebat ad causam. Saul autem cogitabat eum ab hostibus perimendum: & decenter sua uota complere: si per alios & non eo faciente moreretur: iussitq; suis familiis ut uoluntatem Dauid experirentur: qualis circa puellæ nuptias esset. Illi uero cœperunt cú eo loqui: q diligeret eum rex saul una cum populo: & uellet ei etiam suam filiam copulare. Qui dixit. Non modicum uidere putatis me generum esse regis. Mihi uero nihil tale subsistit: præcipue

cũ sim abiectus:& a gloria uel honore segregatus. Saul aũt dũ famuli David respõsa dixissent:ait. Dicite ei nõ me pecuniis egere:nec honoribus:qbus rebus uẽdit filia potius quã nuptiis collocat: sed eligere generũ habentẽ fortitudinẽ:aliasq; uirtutes:quas te habere manifestũ ẽ:& uelle me recipere ab eo ꝑ nuptiis filiæ:nõ aurũ nec argẽtũ:neq; ut hæc de domibus paternis eiciat:sed pp supliciũ hostiũ:capita sexcẽta palestinoꝝ.Et mihi eñ ipsi nullũ potius quã hoc:nullũ clarius munus erit.Sed & meæ filiæ multo solẽnius honoribus ẽ præcipuũ:uiro tali & tãto testimonio de hostiũ triũphis decorato posse cõiũgi.His uerbis delatis ad se David gauisus:quasi saul studeret eum sibi cognatione coniungere:neq; consilium expectauit:nec si possibile aut difficile esset:opus præsens animo cogitauit:sed repente cum sociis ad hostes pro nuptiarum pollicitatione profectus ẽ. Deus enim erat qui cuncta facilia David & possibilia faciebat.Cũq; multos interemisset:abscidens sexcenta capita uenit ad regem.Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat.Saul autem cum non haberet unde promissa refugeret:& mentiri pessimum iudicaret:aut per insidias eum occidere: cum forsitan etiam in hoc frustrari suo consilio posset: dedit ei suam filiam nomine michol.

Quẽadmodũ post hæc suspectũ David sibi rex saul ꝑimere festinauit. CAPI. .XII.

CVm ergo saul non esset recta uoluntate mansurus:uidens etiam David & apud deum & apud homines approbari:expauit eum:& metum celare non ualens:timore magnaꝝ rerum idest regni simul ac uitæ:ne priuaretur utroq;:cogitauit eum crudeli calamitate perimere:eiusq; mortem ionathæ filio:& reliquis familiaribus delegauit. Filius aũt admirans permutationem patris circa David:cum non post multam eius deuotionem non mediocriter in eum: sed ad mortem usq; seuiret: & cum iuuenem diligeret eiusq; uirtutem:dixit ei secreto uoluntatem patris sui:suasitq; ut die futuro se custodiret:ipse uero salutaturum se patrem dixit:eiq; pro eo opportuno tempore locuturum:causamq; cogniturum:& ei exprobrare:ꝗ occidi uoluisset iniuste qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam si ualde peccasset ueniam promereri debuisset:dixitq; ei se post hæc patris indicare sententiam. David autem consilio benigno obediens:egressus est a rege. Altera uero die ionathas uenit ad saul:& dum eum letum & exultãtem aspiceret:cœpit de David proferre sermonem dicens. In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilẽ David:præcepisti eũ pater interemi:uiꝝ qui tibi quidẽ magnæ salutis causa fuisse probatus est:palestinis autẽ ualde suppliciũ:ab illusione & iniuriis simul eripiens populũ hæbreoꝝ:quas diebus.xl.sustinuit nullo utiq; præsumente prouocationis certamina sustinere:& qui post hæc iussione tua deferens hostium capita:sororem meam præmio accepit uxorẽ: cuius mors tibi ipsi grauior erit:non propter solam uirtutem eius:sed etiam propter ipsam cognationem:quãdo eius morte etiam filia tui uexabitur pene ante gaudium coniugii:ueniens ad uiduitatis opprobrium.Hæc ergo cogitans pater:ad clementiam conuertere nihil committens in uirum:primum quidem ꝙ nobis magnum beneficium præstitit tuæ salutis: quando malo spiritu & demonibus in te residentibus:illos expulit:pacemq; tuæ animæ condonauit:secundo autem:quando & in tuis hostibus ultus est.Hæc etenim obliuisci:turpissimum est.His ergo sermonibus mitigatus saul:iurauit filio:nihil David iniuste fore passurum. Sermo enim iustus:& iracundiam regis subiecit: & metum.Ionathas autem euocato David:indicauit ei de sua salute:quam impetrarat a patre:eumq; deduxit ad regem:& erat in conspectu eius sicut prius.Eodem uero tempore:palestinis bella gerẽtibus denuo super hæbreos:saul contra hostes David cum exercitu destinauit. Et congressus aduersus eos multos eorum prostrauit:uictorq; reuersus est ad regem. Quem saul non sicut sꝑabat post bella suscepit:sed potius eius fœlicitate contristatus est:tanꝗ illius bonis actibus uideret ipse deceptus.Cũq; regem rursus pueris astantibus demõ ageret: spiritusq; turbaret:uocans David in domo in qua iacebat tenens lãceam:eum psallere & hymnos cantare præcepit. Quo iussa faciẽte: insurgens in eum:lanceam iaculatus est:eamq; David præuidens declinauit: fugitq; in domum suã & in ea tota die ꝑmansit.Nocte uero mittẽs rex:iussit eũ usq; ad diluculum custodire:ne latẽter effugeret:quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem.Michol aũt David cõiunx:filia regis:cognita uoluntate patris:David indicauit:dubiã spem eius uitæ conspiciens:& de anima sua pariter diffidẽs.Neq; eñ se credebat posse habere uitam:si fuisset illius amore priuata.Et ergo dixit.Non te hic coniũx solis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo:sed fuge citius:dũ tibi ꝑbet nox fuge ꝑsidiũ:faciatq; tibi hac dominus lõgiorem. Scito eñ te a patre meo si inuẽtus fueris occidẽdũ. Quo dicto:eũ per fenestram deposuit & dimisit. Deinde constituit lectulum ꝗsi egrotãtis:& sub saga iecur spirãs capræ supposuit.Die uero secundo misit pater eius ut David deduceret ad eũ.Illa uero nũciãs:eo ꝙ nocte fuisset factus ĩfirmus: & ostẽdẽs eis lectulũ cooptũ:dũ iecur quod sub saga iacebat palpitaret:egrotum uere esse & dormire David qui missi fuerant crediderunt.Renũciantibus autẽ illis infirmum factum esse nocte:iussit eum sic adduci:se uelle eum perimere dicens.Qui uenientes ad lectulum:discooperientes & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore:renunciauerunt regi. Quam dum rex culparet pater:eo ꝙ eius quidem liberauerit inimicum:illum uero deceperit:satisfecit ei uerisimile loquens:quasi eam ad hæc non consentientem:David occidere uoluisset:& hoc pro salutis suæ timore fecisset: pro quo ei deberet ignosce-

re;qa hoc necessitatis causa nō uoluntatis efficeret:adiciens atq; dicēs. Arbitror ego pater q ita uoluisti illū perimere:sicut me potius liberare. Et saul equidē ueniā puellæ dedit. Dauid ergo declinauit a periculo:& uenit ad samuel prophetam in ramatha:eiq; regis insidias īdicauit:& q iaculo eius pœnæ fuisset extinctus; dū neq; circa eū extiterit inimicus:neq; circa hostiū certamē īfirmus:sed in omnibus ꝓnus & fœlix:quæ magis causa Dauid īuidiā generauit. Cognoscēs itaq; ꝓpheta regis īiustitiā:ramathā ciuitatē reliqt:& deducēs Dauid ad quendā locū nomine galboa:cōmorabātur illic cū eo. Cūq; nunciatū fuisset saul eo q Dauid eēt apud ꝓphetā:misit armatos:eūq; ad se cōpræhēdendū iussit adduci. Qui cū uenissent ad samuel:īuenientes ecclesiā prophetarū:participanti sancto spiritu ꝓphetare cœperunt. Saul aūt audiēs hoc:super dauid alios destinauit:& illis idē facientibus:denuo misit alios. Prophetantibus aūt & ipsis qui tertio fuerant missi:ad ultimū iratus ipse perrexit. Cum uero iam erat in proximo;anteq eum uideret samuel;prophetare cœpit:ueniensq; ad eos saul:spiritu uehementi compulsus:amens factus est:& exutus ueste tota die canebat & nocte:Dauid & samuele uidente. Ionathas uero saul filius occurrente sibi Dauid; & de patris eius insidiis ingemiscentem & dicentem:quia dum nihil iniq; gessisset neq; peccasset:eum pater eius occidere festinaret; rogabat ut nihil suspicaretur tale; neq; derogantibus siqui forte huiusmodi essent crederet:sed ut ad se respiceret & securus esset: nihil tale in eo cogitante patre. Nā si cogitasset:ei sine dubio pandidisset:dum pater eius utiq; consilium eius omne non celaret. Porro Dauid iurauit ita esse:& supplicabat ut credens prouidentiam eius haberet:potius quā eum sperneret quasi mendacem:eiq; renunciaret quicquid a rege pro se aut cognosceret aut uideret; dicebatq; ideo non ei de se dixisse patrem:q sciret illum circa se amiciciæ affectum habere. Contristatus ergo ionathas:eo q Dauid huiusmodi patris eius esse circa se crederet uoluntatem:interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille autem:noui inquit omnia te mihi cōferre & præstare uelle. Crastina die initium mensis est:& habeo consuetudinem sedens comedendi cum rege. Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter:tu uero querenti saul responde me profectum eē in regionem bethleem in tribum meam; ad festiuitatem ibidem celebrandam:adiciens etiam q tu me ire permiseris. Et siquidem ut assolet dici de canticis proficiscentibus:cum bono uadat aut aliquid simile dixerit:scito nihil in eo circa me fore dolosum nec inimicum:si uero aliter responderit:hoc tibi erit indicium:quoniam aduersum me fuerit cogitatum:& renunciabis mihi uoluntatem patris:misericordiæ hoc & affectui communi distribuens:per quem fidem a me accipere:& idem tu domine famulo tuo dare uoluisti. Si uero inuenis i me malignum aliquid:ipse me perime:ut sic proficiscaris ad patrem. Quæ uerba nouissima a Dauid ionathas nō egre suscipiens:promisit se ea quæ prius poposcit eē facturū. Et siquidē triste aliquid:aut q eius odiū panderet pater responderet:ei renunciare:& ut eum potius securum redderet:egressus:sub diuo:nihil se pretermissurū pro Dauid salute iurauit dicens. Nunc deum quem magnum eē uides & ubiq; præsentē; & anteq mentem meam sermonibus prodam:iam prescientem eum an communi pacto testem promissionis adduco. Quoniam non cessabo frequenter tētans patris animum cognoscere:donec mihi eius animi secreta pandantur; quæ eum didicero:non celabo; sed protinus tibi nunciabo; siue mitis circa te:siue sit ualde crudelis. Nouit autem hoc deus qualem eum circa te semper esse exoro:qui & nunc tecum est:nec te derelinquit:faciatq; te inimicorum tuorum:siue pater meus est:siue ego:esse meliorem:tu autem horum esto memor:& licet me finire uitam contingat:filios meos serua:& pro rebus præsentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumq; iurasset hæc:dimisit Dauid:& ad quendam campi locum ire præcepit:in quo erat solitus se exercere:quæcūq; cognouisset a patre nunciaturum se ei promittēs hoc modo ut deduceret puerū & mitteret sagittas tres:& si iuberet puero sagittas afferre quæ ante eum iacerent:cognosceret:nihil eē apud patrem maliciæ:si diuersi aliquid audiret:illo dicente a rege contraria similiter expectaret:securitatem se ei præbiturū dicens:ne quid sustineret incongruum utq; fœlicitatis tempore horum memor esset & utilitatem eius filiis exhiberet. Dauid itaq; a ionatha hanc fidem accipiens:ad locum proximum est ꝓfectus. Altero uero die cum esset mensis initium purificatus solenniter rex ad conuiuium uenit. & sedētibus circa eum filio ionatha a dextris:& principe militiæ abner a sinistris:uidēs esse locū Dauid uacuum tacuit:suspicatus eum non esse a coitu mundum. Cūq; secunda die noui mensis non affuisset:requisiuit a filio ionatha:ubi iret transacto die:& præsenti conuiuio iesse filius non adesset. Ille uero ait abisse eum se permittente secundum solēnitatem ad propriam regionem:eo q tribus eius festiuitatem ageret:& rogatum se piter:ut etiam ipse cum eo ad sacrificia celebranda cōcurreret. Et si præcipis inquit pater:& ego post eū uado:nosti enī quomodo illi deuotus sū. Tūc igitur ionathas saul iniquitatem circa Dauid agnouit:& apte uoluntatem eius aspexit. Nam iratus saul:blasphemauit eū:natūq; de muliere uiro ultro appetentē:& proprium hostē dixit:& sociū Dauid & cooperatorem eius:& nec ipsum erubescere nec eius matrem talia facientem; nec uolētē intelligere:q donec Dauid uiueret:regnum eorū esset incautū:dixitq; ut eū uocaret:quatenus pœnas exolueret. Respondente uero ionatha:quid iniquū fecit ut puniatur:non ad uerba iā & blasphemias iraq; saul accessit:sed arepta lancea super eū ut respondentem iterficeret insiluit:& hoc quidē

non ípleuit prohibitus ab amicis. Manifestũ aũt apparuit: saul initiũ esse Dauid & ꝙ eũ desideraret occidere: ita ut propter illum, pene propria manu filium interficere uoluisset. Tunc ergo regis filius declinato periculo: & nihil aliud præ tristitia ualẽs: sed deflẽs eo ꝙ & ipse pene mortuus fuerit & Dauid necem definitã esse cognouerit: matutino facto præxit: & quasi exercitaturus exiuit í campum: ut amico sicut constituerat regis proderet uoluntatẽ. Fecit ergo ionathas sicut pollicitus est: & sequẽtẽ puerũ in ciuitatem dimisit: ut Dauid in deserto loco ad faciem loqueret. Quo uiso Dauid cecidit ad pedes ionathæ eũq; adorãs: saluatorẽ animæ suæ uocabat. Quem ionathas eleuauit a terra: & alterutros amplexantes ualde: semetipsos osculabãtur & flebant ætatem suam íuidiæ malignitate cõsumptam: & futuram sepationẽ quæ nihil differret a morte. Deinde quiescẽtes a gemitu: & memoriam iurisiurandi apud alterutros constare poscẽtes diuisi sunt.

Quia sepius Dauid per Saul periculum mortis passus effugit: & secundo eum super se uenientẽ habens potestatem noluit interficere. CAPI. XIII.

Et Dauid qdẽ fugiẽs saulẽ & iminẽtẽ ab eo mortẽ declinãs: uenit í ciuitatẽ nobe ad abimelech sacerdotẽ. Qui dũ eũ solũ uenire uidisset: & nec amicũ: nec famulũ cũ eo eẽ p̃sentẽ: miratus. ẽ: & cãm cur nemo eẽt cũ eo quæsiuit. Ille uero cãm ait sibi secretã iussu regis iniũctã: ad quã nõ eũ hẽre multos comitatus oportere dicens: ꝙ constituisset ad quẽdã sibi locũ famulos occursuros: petebatq; ut ei itineris necessaria nõ negaret: p q̃ opus amici faceret: & p̃sẽtibus necessitatibus subueñiret. Quibus adeptis: etiã arma sibi dari si q̃ eẽnt præ manibus postulabat. Aderat aũt illic seruis saul: genere qdẽ syrus: noíe doech q mulas poscebat saul. Tũc ad Dauid sacerdos ait nihil eqdẽ se tale hẽre sed eẽ lãceã Goliæ: quã ipse illo perẽpto deuouerat deo: eãq; sumẽs Dauid: ex oí hæbreorum regione fugit í geth: q̃ ẽ í regno palestinoꝝ: ubi regnauit achis. Cũq; cognitus fuisset a famulis regis: eiq; manifestatus illis dicẽtibus: quõ Dauid eẽt q multa milia palestinoꝝ peremisset: metuẽs Dauid ne ab eo necaret: & piculũ ꝙ declinauerat a saul ab illo susciperet: simulauit se eẽ furiosũ: & rabidũ ita ut spumã ex ore proiciẽs: & alia q̃ furiosi sunt faciẽs: fidem regi uere passionis ostenderet. Qui famulis ídignatus: eo ꝙ uesanũ hoíem apud eum íntroduxissent: uelociter a se Dauid iussit expelli: & ita liberatus de terra geth: uenit í tribũ iuda: & habitãs in speluñca circa ciuitatẽ modollã misit ad fratres suos: eiq; ubi esset ipse mandauit. Illi uero ad eũ cũ oí cognatione sua uenerũt. Sed & alii qbus aut odiũ aut timor erat regis saul: ad eũ piter cõcurrerẽt: facturosq; se q̃cũq; placerẽt illi dicebãt: fuerãtq; oẽs simul q̃drigẽti. Tunc ille securus qa auxiliũ ei fuisset adiectũ: surgens íde uenit ad regẽ moabitarũ: rogauitq; eũ ut parẽtes eius donec ipse de suo fine cognosceret: in regiõe sua susceptos haberet. Quo annuẽte: parẽtes eius omni tempore quo apud eum fuerunt: dignis muneribus honorati sunt. Præcipiente uero pphe-ta ut desertum quidem Dauid relinqueret: & ad tribum iuda pgẽs ibidẽ habitaret: eidẽ obediuit: & de moab reuersus: uenit in ciuitatẽ sarmut: & in ea moratus est. Saul autẽ audiens Dauid uisũ cũ multitudine: non in timorẽ fortuitũ corruit & tumultum: sed sciens uiri prudẽtiã atq; p̃sumptionem: ꝙ non ex eo sibi paruus timoris sonus exurgeret: quia & dolũ & labores inferret: conuocans amicos & principes tribus ex qua ipse erat: in collem ubi regnũ habebat: & sedens in segete: sic eĩ locus ille uocabat: dũ circa eũ esset ordo ciuilis piter & armigeri: cũctis ait. Viri contribules: noui quidẽ ꝙ meoꝝ beneficioꝝ nõ estis immemores: quoniã & agroꝝ quosdã dominos feci: & honores populares: & officia p̃bui. Interrogo ergo uos si maiora his dona & ampliora iesse filium uobis date cõfiditis. Noui quoniã oẽs illi potius cõsentiatis: quãdo meus filius etiã ionathas ita sapit: & uos ad talia psuasit. Nõ eni ignoro ꝙ iusiurãdũ cũ Dauid & fœdera celebrauit: necnõ ꝙ cõtra me ionathas tractator eius & coopator existit: nulliq; uestrum curæ est: sed tacentes rei exitũ sustinetis. Cũq; rex tacuisset: alius quidẽ præsentiũ nemo respondit. Doech uero syrus pastor mulaꝝ eius aitq; uidisset Dauid in nobe ciuitatẽ uenisse ad abimelech sacerdotẽ: ut futura sibi pphetãte cognosceret: pceptisq; ab eo sumptibus: & hasta goliæ: ad quos ire uolebat ab eo fuisse directũ. Tunc uocans sacerdotem & cunctã eius generationẽ saul ait. Quid mali passus a me: seruũ inutilẽ iesse filium suscepisti: eiq; sumptus dedisti & arma: cũ mei regni nimius inimicus existat. Cur etiam futuroꝝ ei responsa p̃buisti. Non eni te latuit ꝙ me fugeret: & odio meã domum haberet. Sacerdos aũt quæ facta fuerant non negauit: sed cũ fiducia se hæc præbuisse cõfessus est: nec se Dauid p̃stitisse sed regi dicens: non eũ tuum nouimus inimicũ: sed fidelẽ socium & præcipuũ seruum & millenarium: & ꝙ horũ maius est generũ piter & cognatum: & hæc non inimicis hoíbus præstiti: sed ei qui circa te opus suæ deuotionis exhibuit. Prophetam autem ei non modo solum: sed sepius. Dicenti náq; cum magna festinatione fuisse se directũ: si ei quibus agebat minime præbuissem: non illi putaret: sed potius tibi restitisse. Quapropter nihil dolosum aduersum me cogitare debes: neq; in his quæ nunc audisti meam tunc fuisse debes credere uoluntatem. Amico náq; & regis genero & millenario hæc impendi: non hosti. Hæc dicens sacerdos: neqnaq̃ satisfecit regi saul. Qui cum esset in magno terrore: neq; ueram confessionẽ crederet: iussit armatis circunstantibus ut eum cum sua cognatione perimerent. Cunq; illi non presumerent contingere sacerdotem: sed diuinitatem formidarent: potius quam regi parere uellent: tum syro doech rex sacerdotis im-

peratit interitum. Qui sumens suæ maliciæ similes : occidit abimelech eiusq; progeniem. Erant
autem omnes quadringenti quinq; alias trecenti. Quo facto iussit quoq; saul in ciuitatem sacer-
dotum nobam:& omnes occidit:non mulieri:non infanti:non aliæ pepercit ætati:eamq; succendit.
Vnus filius ide abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus est. Hæc siquidem contigerūt
sicut deus sacerdoti heli prophetauit:propter iniquitates duorū filiorum eius.dicens ptolem eius
radicitus euellendam. Porro saul rex crudele sic opus efficiēs:& totā generationē sacerdotalē interi-
mens:& neq; infantibus misericordiā:nec senibus reuerentiā habens:sed & ciuitatē disperdēs quā
patriā sacerdotum pphetarūq; nutricē diuinitas elegerat & solam tales uiros habere decreuerat.
Hoc actū omnes fecit agnoscere:& humano modo considerare : q donec fuerint aliqui simplices
& humiles:nec fuerint abusi natura:nec uoluntatem suam implere præsumpserint:mansueti sunt
atq; mites:sectanturq; solam iusticiam:& circa eam omnem student habere deuotionem:tunc etiā
in diuinitate confidunt:quæ omnibus quæ fiūt in hac uita præsens est:& nō solum opera:sed etiā
mentem unde procedūt hæc anteq̄ fiant apertæ considerat:cū uero ad potestatē uenirūt:& superbiæ
cumulo dilatantur tunc omnibus illis uirtutibus exuti:& uelut i scena:uultus:& mores:& mode-
rationem actuum reponētes:suscipiunt audaciā:superbiam:& cōtentū rerum humanarū & diuinarū:
& dum præcipue pietatem iusticiamq; spernūt:& in omnibus quæ cogitant aut agunt sibimet arro-
gauerunt:tunc quasi non uideat eos deus:aut certe potestatē eorū non habeat:pessimis grassantur
in actibus:& quicquid aut audire metuūt:aut odio habēt respuūt:q aūt irrationabiliter diligunt:
hæc grana:firma uera:& hoībus placita simul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis fit
sermo:sed eos ptulerunt multas laborū miserias exhonorāt:& eos habentes odio simul inuidiam
his cōflant:deducentesq; eos ad mediū non solū adeptos honores eis auferūt:sed per calūniā etiā
uita eos priuare nitunt:puniūtq; non pp̄ter opa digna supplicio:sed detogationibus & accusatio-
nibus nequaq̄ examinatis extinguūt:nō quos oportet hæc pati:sed in q̄bus iniuste nitunt ulcisci.
Hoc igit nobis saul filius cis qui primus post illū ducem optimū rēpublicā regebat in israhel ma-
nifestū esse monstrauit:occidēs tricētos sacerdotes pphetas:p suspitiōe quā habuit in abimelech:
deminens etiā eorū ciuitatē:& studēs quodāmodo deus sacerdotibus prophetisq; priuare:dū tantos
simul occideret:& neq; patriā eorū manere pmitteret:ut post illos aliquid posset oboriri. Abiathar
itaq; abimelech filius:qui solus fuerat de sacerdotibus a saul interfectis ereptus:fugiens ad Dauid:
erumnā suorum omniū:& patris interritū declarauit. Qui ait:non se hæc eis ignorasse futura:sed
uidens doech:suspicatum fuisse : q sacerdotem regi declararet; seq; dolebat quasi huius calamita-
tis auctorem:& poscebat:ut cū eo decetero cōmaneret:tanq̄ qui in alto loco latere non posset. Eo
itaq; tempore audiens Dauid palestinos ceilanorū puinciā deuastare:consuluit deū p pphetā:si eū
pugnare præcipet. Quo dicente:q diuinitas uictoriā pmisisset: cū sociis palestinos hostes inuasit:
multāq; eorū cædē effudit:& pdā tulit. Cūq; apud ceilanos esset:donec areas suas fructusq; sine ti-
more colligerent:regi saul nunciatū est:q apud eos habitaret. Opus eni illud & magnus effectus
apud quos gestum est celari non potuit:sed fama etiam ad extraneorū auditus aduenit : & ad regē
usq; delatum est. Gausus ergo est saul cū audisset Dauid in ceila cōmorari dicens:deum illū eius
manibus tradidisse:quando coactus sit uenire in ciuitatē:murū & portas:& seras habentē:iussitq;
omni populo:ut ad ceilam unanimiter cōuenirent:& obsidentes eā:capiētesq; Dauid interimerēt.
Hæc itaq; sentiens Dauid & agnoscens a deo:quō eū forent saul traditur ceilite:sumens quadrigē-
tos qui cū eo erant:de ciuitate profectus est in desertū zyf. Et rex cū audisset eū fugisse de ceila:
ab eius persecutione cessabat. Dauid aūt surgens exinde:uenit in quēdā locū zifim:q uocat noua:
ubi ionathas filius saul ueniens ad eū:& osculatus securū esse dixit:& spē bonā habere futurorum:
nec præsentibus rebus eū debere deficere ; quoniā regnaturus foret habiturusq; sub se hæbreo-
rum omnium potestatem:quō gratiora essent:quæcūq; magnis laboribus euenirent. Et rursus iu-
iurando celebrato inter alterutros p deuotione uita totius & fidei:& deū uocans testē ionathas:
maledixit sibi:si transcenderet constitutū & in contraria mutaretur. Tunc ionathas Dauid ibidē
relinquēs:paululum a timore & sollicitudine releuatum:ad saul ipse reuersus est. At ziphei uolētes
gratiam præstare saul:indicauerūt ei:apud se cōmorari Dauid:promiserūtq; ei:ut si ueniret:illū cō-
traderent:quē scilicet dum angustia ziphenorū apprehendisset:non posset ulterius alibi deuiare.
Quos laudauit rex:& gratias egit:indicantibus inimicū:eisq; pollicitus est:non tardare eorum re-
compensare deuotionem:misitq; qui quererent Dauid:& desertū omne pscrutarentur:dicens etiā
se cōtinuo secuturū. Et illi quidem qui directi fuerant p inuestigando & capiēdo Dauid;præcede-
bant regē studentes fauore suo nō solum nūciare inimicū:sed etiā manifestatum in regiā potestatē
contradere. Hi tamen iniusta & malignissima uolūtate frustrati sunt:qui cum nihil mali sustinere
potuissent:si non hunc indicassent sauli:pp̄ter blandimenta regia uirū religiosum:& ad mortem
iniuste quesitum:& qui latere poterat pdiderunt:& se eū tradere pmiserunt. Cognoscēs aūt Dauid
maliciam ziphenorū & regis inuasionē:angustias quidē illius regionis dereliquit:fugit aūt ad pe-
tram maximā in deserto maon constitutam. Cumq; saul eum ibi psequeretur:cognouit in itinere
Dauid ab illis angustiis discessisse:q̄si ad aliā petre partē. Et cū saul ex alia parte consisteret:ut eū

pene iam cape potuisset:audiés saul palestinos hæbreoꝶ regioné ualde uastareia. David psecutióe
discessit.& contra eos qui naturaliter hostes erant dimicandum magis necessarium iudicauit:quá
inimicum proprium psequédo:uastationé suæ terræ despicere. Sic ergo David inopinabiliter de-
clinato periculo:uenit in angustias engaddi. Cum uero saul expulisset alienigenas:uenerunt qui
nunciarent ei David in engaddi montibus habitare. Qui sumens tria milia armatoꝶ abiit sup eú
& cum non esset procul a locis illis: uidit circa iter speluncam profundam atq; rotundam multa
longitudine & latitudine nimis apertam:in qua David cum quadringentis erat absconsus. Dúq;
saul naturaliter uentris purgádi necessitate cogeretur:ingressus in eá solus est. Quem dú uidisset
quidam hoium David:& dixisset in eius inimicú tempus a deo datum: & suaderet ut ultionis cá
saul caput abscideret:quatenus graui persecutióe & miseria priuaretur:surgens David abscidit q-
dem summitatem uestis solummodo:qua saul erat indutus:& repente pœnitentia tactus ait:non
esse iustum ut suú occideret dominú:& qui.s.a deo fuerat regnare preceptus. Nam licet iste inquit
circa nos malignus existat:me tamen apud eum non decet esse talem. Cunq; saul de spelunca fu-
isset egressus:accedens David exclamauit a longe:petens ut saul audiret. Cóuerso autem rege ado-
rauit eum secundum morem prostratus in terram:& ait. O rex non te oportet malignas & falsas
derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere: & in suspitione diligentes re
uiros habere:sed magis operibus affectum considerare cunctorum. Derogatio náq; multorum est:
deuotióis uero clara pbatio actuú ueritate cósistit:& sermo qdé cuiuslibet in utroq; hitus: tenet
similitudiné ueritatis & falsitatis:opa uero nudú habét ueritatis intuitú. Considera igit ex istis q-
lis ego circa te tuáq; sim domú:& q mihi oportet credi:& nó accusantibus & dicentibus ea quæ
neq; aío cócepi:neq; facere potui. Cur apponis psequi aíam meá:& nihil die noctuq; cogitare nisi
animæ meæ interitum:quam iniuste persequeris. Quó ení non falsá opinioné de me sumpsisti:qsi
occidere te uoluerim:aut quó nó impie agis in deo occidere cócupiscens & inimicum tuú credés
hoiem qui potestatem hodie habuit punire te:& a te pœnas exigere:sed noluit:cum tépore ad hoc
usus essem oportuno. Quod si cótra me tibi idé licuisset: nequaq sic captus pterissem. Quádo ei
tuæ uestis incidi parté:potui etiá caput auferre. Et ostendens pannú uestis eius:rei fidé exhibuit.
Et ego quidé iustá inqt ultioné retinui:te uero iniustum cótra me habere odiú noueris. Sed deus
hæc iudicet.& utriusq; nostrú arguat uoluntaté. Saul aút suá inopinabiliter admiratus uitá fuisse
seruatá:& humilitaté iuuenis naturam eius obstupescens igemuit. Cúq; & David hoc fecisset:re-
spondit cum gemitu saul illú potius esse iustú. Tu inqt cá bonoꝶ mihi fuisti:ego uero tibi calami
tatum:& ostendisti hodie priscoꝶ te habere iustitiá. Quis eni inimicos suos in deserto cópræhen-
sos saluandos esse duxerit alias dixerit? Confido itaq; quia deus regnú tibi cóstruet:& oíum hæ-
breorum te potestas expectat:sed da mihi iurisiurádi fidem:ne meú genus extermines:neq; habés
maloꝶ memoriá:studens meú nomé eradicare:sed ut meá domú & salues & serues. Iurante uero
David ut poposcerat:saul quidé ad pprium reuersus é iperiú:David aút cú suis abscessit in angu-
stias maspha. Hoc itaq; tpe & samuel pphera defunctus é:uir q nó fortuito honoré apud hæbreos
habuerat:cuius uirtus etiam apparuit in hoc ope qđ p eius deuotióe populus multo tépore luctú
duxit circa sepulturá eius:atq; solénis largitatis studiú magnú cópetéter exhibuit. Sepelierunt aút
in patria sua in ramatha:multisq; fleuerút eú diebus:nó incómuniter hoc facientes:uelut i extra-
nei morte:sed tanq pprió singuli quiq; lugétes. Fuit ení uir iustus:& natura benignus: & ppterea
magis amicus deo:qui præfuit populo solus:post mortem quidé sacerdotis heli annis duodecim
cú saul uero rege annis decé & octo. Et samuel quidem huiusmodi habuit finem. Erat igitur qdá
ziphenoꝶ: de ciuitate maon diues & multa pecora possidens:triú náq; milium ouiú gregé habe-
bat in pascuis:& mille capraꝶ. Has ergo David illesas: & sine uexatione custodire suos præcepit:
ut neq; desiderio:neq; egestate:neq; pro loco deserto:& ubi potuisset latere aliquis eorum uexare
psumeret. Super hæc autem illud seruandú dicens:ut nihil iniustú fieret:& aliena tangere pessimú
iudicarent:neq; deú offenderent. Hoc aút docebat eos:homini bono præstare se credens & dignú
eum esse:beneficiú huiusmodi pmereri. Erat enim illi nomé nabal:uir durus & studiis malignissi-
mus:habens uitá detestabilé:cui erat uxor bona:simul & casta:& spem nimis eximia. Igitur ad húc
nabal tépore quo tódebat oues misit David uiros decé ut eos salutarent:& optabat ut hoc multis
annis efficeret & qđ esset sibi possibile ab eo pberi poposcit:cognoscens a suis pastoribus q nihil
eos aliquádo nocuerint:sed etiam custodes eoꝶ gregúq; fuerunt dú multo tpe in deserto piter ha
bitassent:& q nó eú peniteret siqd David sua largitate præberet. Nabal aút his qui missi fuerant
inhumane nimis & dure respondit. Dum ení interrogasset eos quis esset David:& respondissent:
filiú iesse:ait. Núc uideo:qa ualde in semetipsis supbiút fugitiui:& gloriantur suos dominos reli-
quentes. Quod dú fuisset David renúciatú:iratus & quadringétos quidé armatos secú se pcipiens:
ducentis ad reꝶ custodiam derelictis:ibat cótra nabal: iurans illa nocte domú se & omné posses-
sionem eius exterminare. Nó solum uero ob hoc iratus est David:quia uideretur igratus:& nihil
dedisset eis qui multam benignitatem circa eum habuerát:sed etiam quod blasphemasset: & ma-
ledixisset eis:a quibus in nullo fuerat contristatus. Interea quidam seruus & custos ouium nabal

dominæ qdē fuæ:illius uero cōiugi dixit:quod miserit Dauid ad uirū eius nō solū nec aliquid ui-le perceperit; sed etiā iniurias & pessimas in eū dixerit blasphemias dū omni ꝓuidētia & custodia circa eos fuerit usus in gregibus affirmās hoc in malū domini sui & ipsius profuturū. Quo dicto: abigail uxor nabal eūtiēs decē asinos:& onerans eos multis muneribus:nihilq; marito dicēs: eū p ebrietatē ipse sensu careret; ꝓfecta est ad Dauid. Cui ascendēti montis angustias Dauid occurrit:cū quadrīgētis uiris ueniens super nabal. Quē cū uidisset mulier de asina exiluit:& ꝓstrata in faciem adorauit:supplicās:ut nequaq̄ nabal uerba respiceret:qui utiq; nabal recte uocaret̄: quod nomen dementem lingua significat hæbrea. Satisfaciebat aūt dicēs:nō se eos uidisse qui ab eo fuerāt missi:& debere se ueniā promereri:utq; magis ipse ageret deo gratias:qui eū a sanguinis humani pollutiōe prohibuit exorabat. Nā cū tu inquit benignus sis:ille uindicat a malignis. Quæ enī nabal inquit mala sustineat:super caput inimicoꝝ tuoꝝ eueniant. Esto mihi propicius qdē & iudica me dignā:per quā hæc dona suscipias:irā uero atq; furorē quē sup maritū & eius habuisti domū:mihi remitte. Hæc enī te decēt:cū sis placidus atq; clemēs:& quod maius ē regnaturus. Susceptis aūt illis muneribus ait. O mulier:propicius te hodie ad nos deus adduxit. Nō futurum uideris diem:cum iurasset domum nabal hac nocte disperdere: ut nullus uestrum penitus remaneret: cum utiq; sit uir ille igratus & callidus circa me & socios meos:nunc præuenisti: & meum curante deo mutasti furorem:& nabal quidē licet modo propter te relinquatur inultus:non tamen effugiet pœnas: sed alia causa quæ ei competit eueniet. Hæc dicens dimisit mulierem. Illa domi reuersa est:& inueniens uirum cum multis uino solutum:& in ebrietate iacentem:tunc quidem nihil horum quæ gesta fuerant indicauit. Cui altera die cuncta significauit:sicq; eum tristem reddidit:& ad solutionem membrorum: & pene ad mortem usq; deduceretur: & non amplius q̄ decem dies postea uiuens nabal defunctus est. Dauid autem audiens mortē eius: ultum sequidē a deo dixit:nabal uero propria malignitate defūctū:dedisseq; illi pœnas:& se ab eius custodisse sāguine:mūdā habētē dextrā. Tūc etiā agnouit:eo qđ maligni diuinitus urgeant̄:& nullus inter homines despiciat̄ a deo:qui dat quidē bonis similia:malis uero refert digna supplicia. Et mittēs ad eius uxorē:petit:quo eā sibimet copularet. Illa uero his qui missi fuerant:dicens se nō dignam fore ut illius uel pedes tangeret; tamen cum omni proprio apparatu uenit:eiq; coniuncta est: quæ ad hunc honorem uenire promeruit:tam pro modo castitatis q̄ pro spem suæ formæ. Habuit aūt Dauid uxorē:quā primitus duxerat de ciuitate ebisar. Michol aūt Saul regis filiā quæ fuit Dauid uxor:pater eius salti filio lais cōiunxit:qui erat de ciuitate gallim. Cūq; hæc fuissent gesta quidam ziphenorum uenientes indicauerunt saul quod rursus Dauid esset in eorum regione & possent uiolenter eum compræhendere si sua præberet solatia. At ille cum tribus milibus armatorum super eum egressus est. Cūq; superuenisset nox castra posuit in loco quodam qui dicitur ceila. Audiens uero Dauid contra se uenisse saul missis exploratoribus:iussit sibimet nunciari ad quem locum iam uenisset. Quibus dicētibus in ceila eum esse:surgens nocte:ita ut lateret suos uenit ad castra saul:ducens secum abisai natum sororis suæ fariuæ:& achimelech getheum. Saul itaq; dormiente:& circa eum per circuitum armatis: & abner principe militiæ constitutis: Dauid ingressus castra eius:nec ipse peremit eum inueniens eius stratum:& lanceam quæ erat fixa ad caput eius; nec abisai permisit uolentem eum occidere: & in hoc uehementer instantem; sed dicens ordinatum a deo regem occidere esse nimis iniquum: licet ille sit malus uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum:retinuit impetum eū uolentis occidere; & pro signo ꝙ eum potuisset eum interimere: & potius abstinuerit; sumens eius lanceam & urcelum aquæ appositum dormienti saul nullo sentiente in exercitu: cunctisq; iacentibus latenter egressus est; cum omnia facere potuisset; quæ & ipsum tempus offerret:& contra regem digna præsumptio suaderet. Transiens uero torrentem:& in uerticem montis ascendens:unde potuisset audiri clamans uoce magna militibus saul & abner principi militiæ:excitauit eos a somno. Hunc enim uocauit & populum. Audiente uero principe militiæ:& requirente quis eum uocasset:Dauid ait. Ego sum filius quidem iesse:uester uero fugitiuus. Cur inquit cum sis magnus:& apud regem honore præcipuus corpus eius ita custodis:ut sōnus sit tibi dulcior:q̄ illius salutis affectus. Hæc quippe digna morte sunt atq; supplicio. Dudum enim ingressus est quidam in uestrum exercitum super regem:& super alios uniuersos:& nō agnouistis. Quere lanceam regis:& urceum aquæ: & agnosces quantum malum uos latuit intrinsecus constitutos. Saul autem cognoscens Dauid uocem:& uidens quia dum eum captiuum habuisset sopore confectum:custodibus negligentibus non occidit:sed pepercit ei:quem iuste perimere potuisset:pro salute sua gratias egit:& rogauit ut confidens:nihilq; ab eo mali iam metuens iret; ad propria affirmans credere se ꝙ nec semetipsum aliquis ita diligeret; sicut Saul a Dauid amaretur; & accusans seipsum: ꝙ eum quidem qui illum custodire posset: & multa indicia circa eum sui fauoris ostenderet; persequeretur iniuste; & tanto tempore dubitantem de anima sua degere in fugam compelleret; ab amicis & cognatis desolatum; ipse uero ab eo sepius liberatus non quiesceret:sed eius animā aperte desideraret auferre. Quo facto alias dicto:Dauid iussit ut aliquis puerorum eius ueniens:tolleret lanceam:& urceum aquæ dicens. Deus utriusq; nostræ uoluntatis &

actuum iudex sit qui nouit q etiam præsenti die cum te occidere potuissem:tui misertus abstinui. Et saul quidem secundo Dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid si permanens ibi aliquando in Saul manus incideret:decreuit ad palestinos descendere: & illic habitare. Tunc cum sexcentis qui erant circa eum uenit ad achis regem geth. Erat autem hæc una quinq; palestinorum urbium. Cúq; eum rex suscepisset cum suis:& habitaculum præbuisset: habente eo simul & duas uxores achinoé & abigail:morabatur in geth. Saul autem hæc audiens ulterius uoluntatem non habuit:ut mitteret super eum:aut ipse forsitan properaret:cum secundo pene tale periculú ptulerit:ut ab illo potius potuisset cõpræhédi. Porro Dauid nõ placuit ut in ciuitate geth:habitaret:sed regé rogauit q eú clemẽter excepat:ut ei locú aliqué in puícia donaret: ubi eú suis degere potuisset:pudori eé dicés:ut si in ciuitate maneret:se ei onerosum existere. Cui dedit rex quendá uicú sicelech núcupatú:qué uicú ita dilexit:ut cú regnasset Dauid:eú ipse & eius pueri qsi primá possessioné honoraret. Sed de his in alio loco dicemus. Tépus itaq; qđ cõmoratus est Dauid in sicelech palestinorum fuit mensium quattuor:& uiginti dierum. Vnde latenter insurgens cõtra palestinos in uicina regione constitutos serritas & amalechitas:eorum prouinciam deuastabat:multáq; predam iumentorum & camelorum sumens:reuertebatur ad propria:& ab hominibus abstinebat: metuentes ne eum diuulgarent ad regem: partem tamen ei prædæ domum mittebat. Cum uero requireret rex quos uastasset:prædamq; tulisset:dicendo eos qui ad austrum iudæos conuersabantur:& in campestribus habitabant se esse depopulatum satisfecit regi:sperabat enim q Dauid odio haberet propriam gentem: & seruus eius foret donec apud eum consisteret.

Quemadmodum castrametantibus palestinis:iterum hæbrei bello deuicti sunt: & rex eorum saul pugnando mortuus est una cum filiis CAPI. .XIIII.

[E]Odem tempore palestinis circa israhelitas pugnare uolentibus: & mittentibus ad omnes amicos ut eis adessent in bello in sela:ubi congregati erant exituri super hæbreos: anchus seu achus rex geth:Dauid rogauit:ut cum suis armatis ei solatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratissime promittente & dicente inuenisse se tempus: in quo ei beneficiis responderet:& susceptionis munus exolueret: promisit rex custodem sui corporis post uictoriam & belli certamen eum se esse facturum honor s & fidei promissione uolens uoluntatem eius augere. Saul itaq; rex hæbreorum omnes diuinos & uentiloquos: & omnem huiusmodi artem de sua expulerat regione absq; prophetis Audiens autem palestinos iam eé præsentes: & iuxta suá ciuitaté in campo positá:castra fixisse ad eos cú omni exercitu suo profectus est. Cúq; uenisset ante monté quendam gelboe:& uidisset e diuerso hostiú multitudinem:timore fortuito conturbatus est:dum esset eorum exercitus potior:& multo melior deumq; cõsuluit per prophetas:ut ei de prælio & eius fine prædiceret. Deo autem non respondente Saul magis expauit:& animo corruit:malum sibi aperte imminere prospiciens:cum utiq; deum arbitraretur præsentem sibi non esse:iussitq; sibi quæri mulierem uentriloquá habétem spiritum:& uocátem animas defúnctorum:ut ualeret agnoscere:si in rebus imminentibus præualeret. Genus enim uentriloquorũ euocando mortuorum animas:per eas solet poscentibus futura prædicere. Cúq; fuisset a quodam famulo ei nunciatum:esse huiusmodi mulierem in ciuitate endor:latenter omnem exercitum reliqués:exutus ueste regali:sumens duos famulos:quos nouerat fidelissimos uenit in endor ad mulierem:rogauitq; eam ut diuinaret:& animam suscitaret: citius ipse dixisset. Muliere uero repugnáte atq; dicente non se posse regem spernere:qui genus hoc diuinantium expulisset: sed nec illum bene facere:qui dú nihil per eá fuisset lesus:ei pararet insidias:ut prohibita facientem pene contraderet iurauit:ne cuiq̃ eius diuinationé proderet:nec periculú fore. Cúq; iureiurando satisfecisset non eam debere metuere:si ei animam Samuel euocaret:illa nesciens quis eét samuel:eá ex inferno euocabat. Cúq; apparuisset uidens mulier uirum sanctum deo decibilem:conturbata est:& tunc eius faciem obstupescens:nonne tu es inquit rex saul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente:& perturbationem eius quærente:ait uidisse se uirum similem forma deo:eoq; iubente imaginem eius: formam & statum eius quem uiderat explanare: significauit se senem iam gloriosum:& sacerdotali pallio uidisse circúamictum. Ex quibus cognouit rex hunc Samuel esse: & procidens in terram salutauit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente cur eam commouisset:saul ingemiscebat necessitatem incumbere:& hostes sibi grauiter imminere:& eé in hesitatiõe rerum præsentium constitutum a deo utiq; derelictum:& neq; responsum promereri:neq; per prophetas:neq; per somnia:& propterea inquit ad te qui mihi semper pius extitisti cõfugi. Samuel aũt uidens eum fini uitæ iam proximum:ait. Superflue a me aliquid uis cognoscere: cum a deo sis derelictus. Sed regnum quidem tuum ad Dauid transferetur:quod in hoc bello scias esse uenturum: te uero tuúq; principatum cum uita esse finiendum:quõ inobediens fueris deo in amalechitarú: bello:& eius nequaq̃ mandata seruaueris:sicut uiuens tibimet prophetauit. Igitur scito te subdendum:& populum inimicis: & te cum filiis tuis die crastina in bello cadentes:mecum esse mansuros. Hæc audiens Saul tristitia faciente loquendi amisit officium:& prostratus est in terra propter dolorem qui ei fuerat indicatus potius:q̃ ppter abstinentiá. Quia enim præcedéti die aut nocte ci-

bum non susceperat:facile non ualebat exurgere : uix tamen recipientem spiritum coegit mulier
ut gustaret:hoc munus petens sibimet repensari pro diuinatione:quã sui periculo ei præparabat:
cum ei propter timorem ipsius non licuisset. Quæ licet ignorasset qui fuerit tamen ei præualuit
ut cõcederet pro quibus rogauit appositum cibum sumere:quatenus recepta uirtute:ad castra ꝓ
pria remearet. Cunq; ille refutaret:& nimis aduersaretur in ãgustia cõstitutus compulit & persua-
sit ei:& habens unum uitulum mansuetum a se domi nutritum:in quo solo requiescebat occiso &
carnibus ꝑparatis ei:ut comederet:eiusq; seruis apposuit. Quo facto saul noctáter ad sua castra rei
uersus est.Iustum est autem laudare mulieris largitatem : quia licet eius ars a rege fuisset exercer-
prohibita:tamen dum uenissent in domum eius quos nunq̃ uiderat prius nõ habuit mali memo-
riam uituperando eum qui eius prohibuerat disciplinam:nec auersata est peregrinum:& cuius cõ
suetudinem nequaq̃ habuerat:sed condoluit:& consolata est:dum eum cognouisset regem : & cir-
ca quem potuerat animo ingrata consistere:eum potius ut comederet inuitabat:& ꝙ ei solummo-
do ī paupertate fuerat:hoc libenter largiterq; cõferebat:non aliquã retributionem eius expectans:
non munus aliquod aucupans : quippe quem proxime moriturum agnouerat:cum plerunq; na-
tura sit hominum:boni aliquid aut repensaturis beneficium exhibere:aut a quibus aliquid se cre-
dunt accipere:his mutuare.Bonum est ergo illã imitari mulierem: & bene facere cunctis egenti-
bus: & nihil arbitrari melius esse ; nec amplius aliquid generi humano competere potius q̃ hoc
ut deum propicium:& boni largitorem semper habeamus. Igitur de illa muliere dixisse sufficiat.
Sermonem uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus profuturum:& bonis omnibus
congruum:ex quo prouocentur uniuersi sectari uirtutem: & eternæ decus appetere gloriæ:sed &
qui sapientibus & regibus gentium:& principibus populorum multũ desideriũ:& studium rerum
bonarum aduciat:& pro salute patriæ ad pericula mortis libenter adducat:& cũcta quæ uidentur
grauia doceat esse conténéda.Habeo rei huius auctoré saul hæbreorum regé.Hic ení licet futura
iam nosset:& morté sibi īminere ꝓpheta prædicéte cognosceret:non fugit:nec amore uitæ suum
exercitum ꝓdidit inimicis:nec regiæ cõtumeliã intulit dignitati:sed potius cũ omni sua domo se-
metipsum tradés simul & filiis:optimũ iudicauit cũ eis magis cadere pro subiectis pugnãdo:& fi-
lios una perire:licet boni & fuissent:quã eos in incerto relinquere:quasi regni successionem & ge-
neris habituros.Is ergo & iustus:& castus ; & fortissimus solus mihi esse uidetur: & siquis fuit ta-
lis:aut fuerit cunctorum testimonio uirtutis adoptiõe dignissimus.Nam eos qui sub spe uictoriæ
proficiscũtur ad bellum: & incolumes se redire confidũt:quãuis gesserint clarũ nõ uident benefa-
cere qui eos fortes uoluerint appellare:quod de talibus in historiis : & aliis cõscriptionibus inue-
nitur:quãuis & illi sint approbandi magnanimes autem & grandia præsumentes:& rerũ terribiliũ
contéptores:soli dicendi sunt omnes qui saul imitantur.Illi nanq; q nescientes qđ in bello futurũ
est nequaq̃ animo deficiunt:sed in incertum semetipsos emittunt:licet aliquid grande faciant:non
tamen ualde mirandi sunt.Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur:sed iam mors futura
præscitur:& solummodo hoc passuri dimicant aliqui:& neq; terrentur ; neq; pro mortis periculo
obstupescunt huiusmodi uiros perfectæ fortitudinis esse decerno.Hoc igitur fecit Saul ostédés ꝙ
cunctos desiderantes gloriæ palmam habere ; post mortem talia conuenit adimplere : & maxime
reges quos propter cumulum principatus non solum malos non licet esse circa subiectos:sed neq;
mediocriter esse bonos.Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere:maximam mihi hoc
argumẽto præbente materiam:sed ne diu eius laudibus uidear inherere:denuo ad ea reuertor:un-
de egressus esse agnoscor. Palestinis igitur castra sicut prædiximus metantibus & per singulas ge-
netationes & tribus & satrapas exercitum disponentibus:ibat cum suo exercitu rex achis ; & post
enim Dauid cum sexcentis armatis sequebatur. Et cum duces palestinorum uiderét inter eos hæ-
breos:qui cum Dauid in auxilium regis uenerant:per contabantur a rege:qui nam essent. Qui di-
xit Dauid esse qui fugerat Saul dominum suum:quem ad se uenientem ipse susceperat:& nũc uel-
le sibi cum beneficia rependere:& saul interficere: propterea ī solatio ipsius aduenisse.Quo dicto
culpatus est a ducibus palestinorum ; eo ꝙ uirum inimicum ad solatium adduxerit:eumq; redire
suadebant:ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret:habédo tempus & causam:per quã su-
um dominum placare posset:sed si uellet ei prospicere ; remitteret eum cum suis ad locum quem
dederat illi prius.Adiciebant autem.Nonne hæc est Dauid:de quo cantabát uirgines hæbreorum
quia multa milia peremisset. Et cum audisset rex geth utiliter dicta cognoscens uocauit Dauid:&
ait.Ego quidem cum sim testis studii tui circa me atq; deuotionis : propterea te ad solatium meũ
adduxi:principibus autem non places.Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi : & ibi meam
custodi prouinciam:ne quis hostium ad eam accedat:es enim animo meo pars magna solatii. Da-
uid itaq; iubente rege geth:uenit sicelech.Eo tempore quo fuerat egressus ad solatium palestino-
rum gens amalechitarum ingrediens:sicelech fortissime ceperat eam ; qua incensa:multaq; præda
ex ea & aliis palestinorum regionibus sumpta discesserat.Inueniens ergo Dauid uastatam omnem
prouinciam: & omnia fuisse direpta:& duas uxores suas:& eos qui cũ eis erát una cũ filiis in capti
uitatem ductas:continuo uestem scindens:flens & gemens cum sotiis & amicis:ad hoc usq; perue-

nit: ut etiam dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum lachrymæ nimiæ eorum fletu deficerent. Sed & ipse periculum passus est: ita ut a sociis dolentibus captiuitaté uxorũ ac filiorũ pœnæ lapidaretur: ipsum enim solum rei principem: ipsum unusquisq; malorũ dicebat auctorem. Igitur sternebatur: & mentem suam ad deum conuertens: rogauit abiathar pontificem: ut indutus ueste sacerdotali consuleret deum & prophetaret: si persequés amalechitas: compræhenderet eos: & liberaret uxores ac filios: & ulcisceretur in hostibus. Sacerdote uero iubente ut eos persequeretur consurgens armatos persecutus est hostes. Cũq; uenisset ad torrentem bosor inuenit uirum errantem ægyptiũ genere ethiopem & fame defectum q tribus diebus in deserto sine cibo permanés primũ cibo potuq; eum confortans: & refici faciens inquirebat: cuius esset aut unde. Tunc ille quidem se genere significat ægyptium: & propter infirmitatem a suo domio derelictum: eo q non ualeret sequi: pariter etiam esse indicauit se ex eis qui incendissent: & diripuissent iudæam simul & sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem super amalechitas; apræhendit eos in terra iacentes; & alios q̃dem prandentes: alios iam ebrios & uino solutos: & de re acta: & de captiuitate uxorum ac filiorũ gaudentibus & fruentibus: deosq; suos laudantibus repente irruit super eos: & leticia qua gaudebant frustrauit. Nudi enim & nihil huiusmodi suspicantes sed ad potũ & ad epulum conuersi: oés remissiores erant. Et alii quidem eorum mensis adhuc appositis: appræhẽsi sup eas extincti sunt: & sanguis eorum cibo permixtus est: alios uero inuicem se ad pocula inuitantes occidit: multos etiã in soporem conuersos extinxit: quicũq; uero occurrere & armis inuolui: & ex aduerso consistere potuerunt: hi etiam facilius quã illi qui iacebant nudi pempti sunt. Quos ab hora prima interficientes usq; ad uesperam pmanserant ita ut amalechitarum non remanerent amplius quã quadrigenti: qui tamé in camelis curracibus ascendentes uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerunt hostes: sed etiam uxores suas & sociorum. Cũq; reuertentes uenissent ad locũ ubi ducentos qui eos non potuerunt sequi reliquerant ad castra custodienda: & illi quidé quadringenti partem prædæ eos accipere non censebant: qui secũ non fuerant: cum utiq; deberet sufficere: si uxores cũ filiis: aliaq; suppellectile mererentur suscipere: seq; meliores & digniores: quippe qui laborem sustinuissent hostesq; peremissent præda direpta. Dauid autem maligné hãc & iniustã dixit esse sniam cum essent digni deo præbente: ut & ulciscerentur in hostibus: & omnem prædam cum his qui una ad persequendum egressi fuerant: ex equo diuiderent: quando ad diuersorũ custodiam remansissent: & ex illo lex ista permansit: ut tantum accipiãt qui custodiũt castra: quantũ illi q pugnant. Veniens autem Dauid in sicelech: omnibus in iudæa amicis: & necessariis patré prædæ dixerit. Et uastatio quidem sicelech: & amalechitarum hmõi fuit iteritus. Palestinis igitur dimicãtibus: & pugna graui cõmissa palestini quidé ulciscunť. & multos suorũ hostium pemerant. Saul aũt rex israhelitarũ: & eius filii fortiter decertãtes: & utétes omni fiducia tanq̃ gloria eorũ in bona morte: & in hostiũ dimicatiõe cõsistere: nihilq; hoc pciosius esse iudicantes: oium inimicorũ cohorté cõtra se conuertentes undiq; circũdati: piter sunt extincti: multos tamé palestinorũ forti dimicatione peremerunt. Erant uero saul & ionathas: & amminadab: & melchis. His ergo cadẽtibus hæbreorũ populus cõuersus est in fugã: & turpitudo & confusio facta est ex iteritu Saul: & de grauissimis hostibus undiq; super eos iguẽtibus. Saul aũt hoc mõ pemptus ẽ. Dũ eẽt hostiũ multitudine cõstipatus: palestinis crebro sup eũ iacula dirigẽtibus: oibus pene prostratis; paucis exinde fugiẽtibus: ipse clarissime decertatus est: qui uulnera in se multa gerẽs: ita ut nequaq̃ iam posset tolerare: nec ferre plagas: semetipsum quidem perimere erat inualidus: iussit autem armigero: ut cum gladio educto perimeret: ut nequaq̃ uiuum eum compræhenderent hostes. Armigero nõ præsumenti dominum suum occidere: ipsum gladium suũ educens: & in terra configens irruit in mucronem: & cum nequiret sibi uim ultimæ mortis inferre: nec ferrum eius membra transiret; conuersus & uidens quendam iuuenem requisiuit quis esset. Quem cum cognouisset amalechitã: rogauit ut educto gladio cum morte qua uellet occideret. Quod cum fecisset sublato auro ex eius brachiis: & corona regali fugit. Videns auté armiger eius Saul extinctum: occidit & semetipsum: nullusq; de custodibus corporis est relictus: sed omnes ceciderunt in monte qui diciť gelboe. Audientes aũt hæbrei qui habitabãt in cõualle trans iordané: & qui in cãpestribus ciuitates habebant; q Saul cecidisset & eius filii: & omnis cum eo perisset exercitus: relinquentes proprias ciuitates; ad loca occultissima fugerunt. Palestini iuenientes urbes derelictas atq; desertas habitauerunt in eis. Cunq; uenissent hostes exuere: inuenerunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expoliantes eorum capita truncauerunt: & in omné prouinciã prouulgauerũt hostes suos cecidisse. Quorũ arma qdé cõsecreta sũt in astaroth téplo: corpora uero suspéderunt super murũ ciuitatis bethsan: quæ nũc scytopolis appellatur. Cum ergo audissent habitatores ciuitatis iabes galaad die tertio q truncassent Saul mortuũ & eius filios palestĩ: crudele iudicantes eũ insepultum despicere: egressi uiri fortissimi: & psũptiõe pcipui: cũ ipsa ciuitas & corpibus: & aĩalibus uiros habuerit ualde robustos: tota nocte iter agentes: uenerũt ad ciuitatem bethsan: & accedentes ad muros hostium: & deponentes corpus Saul & filiorum eius: detulerũt in iabes hostibus propter fortitudiné eorũ nequaq̃ phibere ualentibus aut psumẽtibus. Viri aũt iabes cum omni populo flentes sepelierũt corpora eorũ in optimo loco prouinciæ: qué se-

getem appellant: & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt tondentes pectora ac lugentes regem & filios eius:& exercitū domini:nec cibū desiderantes gustare uel potum. Hunc itaq; finem Saul prophetantem samuel habuit:quia obediēs deo nō fuit propter mandata quæ contra amalechitas acceperat:& q abimelech sacerdotis generationem:& ipsū abimelech:& sacerdotum una peremit urbem. Regnauit ergo saul samuel quidem uiuēte annis decē & octo:moriente aūt samuel alios duos qui huiusmodi habita conuersatiōe defūctus est.

Incipit liber septimus.

Quomodo Dauid quidem super unam tribum in ebron ciuitate regnauit:& super aliam multitudinem filius saul. CAPI. I.

PRædictū itaq; plū gestū ē die qua Dauid uictis amalechitis reuersus est in sicelech. Et cū iā ibi duos habitaret dies:tertia die uenit qdā liberatus a pugna:quæ cōtra palestinos fuerat gesta : & q Saul iteremerat scissa ueste:& aspso capite cinere. Qui dū adorasset Dauid īterrogatus:unde tali modo uenerit:ait:ab israhelitaꝝ pugna:qbus īfelicē terminū puenisse dicebat:& multa qdē hæbreoꝝ milia fuisse necata & regē pīter eoꝝ saul cū filiis īterēptū:significabatq; uidisse se & hæbreoꝝ fugā.& fugiēti quoq; regi fuisse pſētē:quē etiā ne cōpræhēderetur ab hostibus ipse se rogatus ab eo iugulasse fatebat:qa dū gladio suo īcubuisset propter uulneꝝ magnitudinē nō ualebat seipsū occidere. Cū hæc dixisset signa mortis eius ostēdit auꝝ brachioꝝ regis & coronā:q cū expoliasset:mortuū saul ei detulerat. Dauid itaq; cū iā nō discederet:sed apta signa mortis eius inspiceret:uestē qdē repēte disrupit:deflēs aūt & lugēs cum suis totā diē in fletu & lamētatiōe ptraxit:cui maior tristitia nata ē p morte ionathæ:q fidelissimus amicus fuerat:& ei causa salutis extiterat. Tātā enī sui uirtutē Dauid circa deuotionē saul ostendit: ut nō solū finē eius luctuose satis habuerit:licet sæpius p eū mortis pericula passus sit : sed etiam punierit eius īterfectorē. Nā cū dixisset ei:qa ipse sui accusator erat q regē occiderat & eū cognouisset:qa de genere amalechitaꝝ eēt:repēte eū pcepit īterimi. Conscripsit aūt epitaphiū sicut fieri assolet in sepulchris qđ lamētatiōes cōtineret:& laudes saul & ionathæ:qđ etiā usq; ad meum permansit tēpus. Cū uero hoc mō regi exhibuisset:planctū eius finito luctu p pphetā cōsuluit deum quā ei ciuitatē daret ad habitandū de tribu iuda. Cumq; dixisset daturum se ei ebron:derelicta sicelech uenit ad eā deductis duabus uxoribus suis:& q erāt cum eo cunctis armatis. Ad quem conueniens omnis populus illius tribus eū constituere regem. Qui cū audisset q saul & eius filios sepelissent uiri iabes habitatores galaditis:misit ad eos:laudans & approbans eorū opus:& uirtutem: & agens gratias pro studio:qđ circa defunctos habuerant:pariterq; dicens q tribus iuda eum cōstituissent regē. Abner itaq; princeps militiæ saul:filius āt ner:uir efficax:& optimus ualde natura: cū uidisset cecidisse regem:& ionathan:& duos alios filios eius:ueniens ad castra filiū saul q relictus fuerat nomīe hiboseth abripiens regē super eos qui trans iordanē erāt:& totius populi pariter ordinauit:præter tribum. Iudæ statuitq; regnum eius in terra:quæ secundū patriā quidē līguā uocatur manaim:secundum græcos dicit castra. Abner ergo exinde pmouit electū exercitū nimis ut cōgrederetur cū tribu iuda:irascebatur enim aduersus eos a quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic aūt occurrit missus a Dauid ioab filius sariuæ sororis eius de patre sāt natus:hic enī erat cōtra abner constitutus militiæ princeps. Cum quo etiam fuerāt & sui fratres abysai:& azahel:& oēs armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate gabaa aciē constituit ad pugnādū. Dicente uero abner ad eum uelle se probare:quis eoꝝ robustiorem haberet exercitum:conuenit īter utrosq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent:& procedentes inter medias acies:qui ex utraq; parte ducum fuerant ad certamen electi:eductisq; gladiis uiri Dauid:& tenentes capita hostiū eoꝝ lumbos & latera suis gladiis perforarunt:donec omnes quasi ex uno constituto perimerent. His autem cadentibus etiam reliquus direptus est exercitus:& dimicatione fortissima procedente:abner populus uictus est:fugientesq; ioab persequi non cessabat:præcipiens armatis ut post eorū uestigia festinarent:& nequaq̄ occidendo deficerent. Cuius etiam fratres decertati sunt pronissime: inter quos clarior præcipue fuit iunior asahel:qui tantam gloriam habuit in pedum uelocitate:ut non solū hoīes:sed ēt equos ad currendi certamīa superet. Is igit psequebat pricipem abner:recto gressu in neutrā partē declinās. Cūq; respexisset abner:& considerasset impetum se sequentis:& dixisset ut unius militis arma sumēs ab eius persecutione quiesceret:& rursus ille nequaq̄ a suo conamine pœnitus abstineret:monente illo denuo ut recederet:nec coactus eū percuteret:& āte eius fratres ulterius fiduciam non haberet:uerba eius illo despiciente:fugiens post tergū lācea coactus emisit:eūq; repēte mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cū eo psequebāt abner:cum uenissent ad locū ubi iacebat asahel mortuus circūstātes nequaq̄ psecuti sunt hostes. Ioab aūt & frater eius abysai ptrāseūtes uiderūt cadauer illius:& maiorē iræ fomitē cōtra abner hentes: p morte fratris magna usi uelocitate usq; ad locū quēdam noīe gabaon persecuti sunt abner. Et cū sol occūberet: ascendēs in quēdā collem cum tribu beniamī: expectabat hostes simul & abner. Qui dū clamaret.

&dicerct ad ioab non eũ oportere uiros cõtribulos tãto certamíe prælii exacuere : sed etiã fratrẽ
eius asahel deliquisse:q dum eũ moneret ut a psecutione cessaret nec aquiesceret : propterea per-
cussus occubuisset:sapiẽter faciens ioab:& hæc uerba satisfationẽ eẽ decernẽs:missa tuba reuoca-
uit exercitum:& ab uehemẽti psecutiõe retinuit. Et ioab quidẽ in illo loco moratus est:abner aũt
tota nocte iter faciẽs:& transiens fluuiũ iordanẽ uenit ad castra ad saul filiũ bisboseth. Altera ue-
ro die dinumerans ioab corpora defunctorum:sepeliuit uniuersos. Ceciderunt autem de exercitu
quidem abner milites quasi trecenti & sexaginta:de Dauid uero decem & nouem:& azahel. Cuius
corpus reportantes ioab:& abysai in bethleem:& in monumento paterno sepelientes:ad Dauid re
gressi sunt in ebrõn. Cœpit igitur ex illo tempore bellum intestinum inter hæbreos fieri:& multo
tempore permansit:proficientibus semper eis qui cum Dauid erant:& amplius ad bella crescenti-
bus:filii uero saul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tempore nati sunt Dauid filii numero
sex:ex totidem mulieribus. Quorum senior quidem qui de achinoe matre progenitus :appellatus
est ammon:secundus autẽ de uxore abigail nomine eliab:tertius absolon qui natus est de maacha
filia tholmai regis gessur:quartum uero habuit de muliere agit:quem uocauit adoniam:quintum
habuit de saphatia filium habital:sextum ietram de egla natum denominauit. Cũq intestina bella
consisterent:& sæpius ad opera belli contra se uenissent utriusq regis exercitus:abner prĩceps mi-
litiæ filii saul:cum esset sapiens:& ualde populum uideretur habere deuotum egit ut omnes eum
bisboseth essent:qui etiam cum eo magna deuotione constricti multo tempore permanserũt. Post
hæc autem abner in quodam crimine compræhensus:cuius hæc causa fuit:q cum saul concubina
concũberet:nomine respha filia haiã culpatus ẽ a rege. Vnde dolẽs & grauiter ĩdignatus:q nõ iu-
stam retributionem mereret ab eo pro quo tanta ĩstantia laborãs ĩterminatus est regnũ se traslatu
rũ ad Dauid:& ostensurũ:q non sua fortitudĩe sapiẽtiaq regnaret bisboseth sup eos qui erãt ultra
iordanẽ:sed illius potius operibus atq fide. Tunc mittẽs in ebron petiit ut a Dauid fidei iusiuran-
dum acciperet:& eũ sotiũ & amicũ habere t: pmittens se suasurũ populo:ut a saul filio recederet : &
ipsum regẽ totius puinciæ constitueret. Dauid aũt quæ poscebat impleuit. Letatus enĩ in his quæ
abner apud eũ egisset primũ initiũ fœderis hoc petiit ut ei suã uxorem reduceret:quã magnis bel-
lorũ piculis cõperasset:quippe p qua sexcenta capita palestinorũ saul obtulerat regi. Et uxorẽ qui-
dem eius michol sublatã falthi:cui tũc erat copulata remisit abner ad Dauid. In qua re etiã bisbo-
seth cooperator accessit:scripserat enĩ & illi Dauid:ut uxorẽ iuste reciperet suã. Conuocatis itaq se-
nioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc abner retulit ad eos dicens. Sæpius quidem pa-
ratos ut ab bisboseth recederetis:& pungeretis ad Dauid:ab hac uos ego uoluntate retinui:nunc
aũt si uultis hæc ĩplere:permitto:sciens q deus per samuelem prophetã Dauid promisit hæbreorũ
oium regnum:& pdixit q palestinos ille uastaret:& subiectos efficeret. Hæc audientes seniores &
principes:q & abner princeps militiæ uolũtatẽ cũ sua quã & primitus habuerãt circa regẽ effectus
haberet:unanimes conseserunt:ut Dauid se regno traderẽt. Cũq ad talia conspirassent:conuocauit
abner tribũ beniamĩ:oẽs enĩ ex ea custodes corporis erãt bisboseth:quibus etiã ista locutus ẽ. Cũq
nullũ uideret sibi resistere:sed magis ad oia quæ uellet ipsos paratos haberet:sumens ex eis. xx. ue-
nit ad Dauid ut promissã iurisiurandi religionẽ firmaret : fideliora enĩ erũt q p nosipsos gerimus
quã quæ per alios p nobis aguntur ut hæc uerba quæ cũ eo haberet:principibus diceret ut ad omnẽ
tribũ quæ ipse per se gereret indicaret:quẽ dum splẽdide suscepisset:& per multos dies opulẽtis &
præciosis conuiuiis refecisset:petiit ut dimissus ab eo deduceret ad eũ populũ quo præsente atq
uidente:ei traderet principatũ. Cũq Dauid dimisisset abner:adhuc eo ad ebron nõ procul abeũte
uenit ioab qui erat p eo militiæ princeps:& agnoscens quia uenisset ad regẽ abner & ãte paululũ
dimissus eẽt fœderibus celebratis p regno Dauid:metuens ne illũ qdẽ in honore primi ordinis cõ
stitueret:aut haberet regni pricipẽ:& eũ ĩ rebus aliis eẽt astutus:& puidus ille ceteris pficeret tẽpori
bus:ipse uero decresceret:& militiæ amitteret pricipatũ:uiã pessimã & malignissimã cogitauit:&
primũ quidẽ tẽtauit:ut ei detraheret apud regẽ monẽs ut se custodiret & pmissiones non respice-
ret abner:hæc facere dicẽs illũ:ut saul filio cõfirmaret ĩperiũ: & qa p fallaciis atq dolo uẽisset ad
eũ & uellet spẽ & dispensationẽ regni eius agnoscere & sic ad propria remeare. Cũ uero his uerbis
nõ potuisset psuadere regi:nec eũ uideret exacui deteriorẽ ruinam rursus aggressus ẽ. Et cũ delibe
rasset:ut abner iterimeret:misit qui sequerentur eũ:& cõpræhensũ ex Dauid noĩs præceptiõe reuo-
carent:tanq̃ eẽt aliqua ei dicturus:quæ ipso psente uidebatur oblitus. Abner aũt dum hæc audis-
set a nũciis:apphenderant enĩ eũ in quodã loco nomine syra:qui aberat ab ebrõ stadiis q̃si uigĩtĩ
nihil metuẽs futurorũ regressus ẽ. Cui occurrẽs ioab ante portã & suscipiẽs eũ q̃si maxime deuo-
tus pater & amicus:sæpe enĩ fingunt uere se eẽ bonos:& malignæ suspitionis extraneos:q aliquid
iniquũ tentare psumũt:segregauit qdẽ eũ ab aliis hoibus:tanq̃ in secreto ei locuturus:& in locum
portæ desertiorẽ ductũ:cũ esset ipse solus & abysai frater eius:euaginato gladio eius latus effodit.
Et abner quidẽ hoc mõ ioab dolo peremptus ẽ p morte quidẽ sicut ipse dicebat fratris asahel:quem
psequentẽ se interemerat abner in pugna facta in gabaon:sed ut tũc ueritas habuit : pro metu sui
pricipatus & honoris quem habere putauerat eũ apud regẽ. Ex his itaq debet considerare qlibet

quanta & qualia præsumunt hoíes propter auaritiæ gelum:& principatus affectũ : cum nulli hæc
cedere uolunt. Nam concupiscentes hæc adipisci per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rursus
metuentes amittere: multo deterioribus actionibus: ut ea retineát íplicátur: tanq̃ nõ sit eq̃le malũ
adipisci uelle tatũmodo magnitudinem ptátis & dum assueuerit quilibet eius bonis uti: ea rursus
amittere cũ in retinendo potius excelsior fit erũna: propterea crudeliora moliuntur: & præ timo-
re ne amittant quæ adepti sunt: cõmitteret grauiora præsumunt. Sed de his quidẽ breuiter índicas-
se sufficiat. Porro Dauid audiens interitum abner: aío quidem grauissime doluit: & corã omnibus
testificatus ẽ: tendens ad deum dexteram suam: & clamans φ non fuisset in abner interitu consen-
tiẽs: ne eius mãdato aut cõsilio fuisset extíctus: & maledicta posuit ualde grauissima cõtra eũ q̃ illũ
occiderat: & domũ eius uniuersã: & eos q̃ hoc egerãt: ꝓ defũcto pœnis eẽ fecit subiectos. Erat enĩ
sollicitus: ne cõtra fidem & iusiurandum ageret quod exhibuerat abner. Præcepit autem deflere &
lugere & lamentationes fieri super uirum: & eius corpus solemnibus honorare obsequiis : cum &
ipse uestem disruperit ingemiscens: & sacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præ-
cedentes loculum: ipse autem lugens & deflens sequebatur cum senioribus atq; proceribus: osten-
dens deuotionem circa uiuos: & tristiciam circa defunctos: & φ non eius consilio fuisset extíctus.
Sepelierunt autem eum ĩ hebron: ue dicentes: & conscribens lamentationes super eius sepulcrum:
ipse stans primitus super monumentum fleuit: & aliis hoc celebrare cõtradidit. Sic enim mors ab-
ner afflixit: ut neq; cibum cogentibus amicis sumeret: sed iuuaret nihil se gustaturum usq; ad solis
occasum. Hoc itaq; factum deuotionem et populi adiunxit. Nam amiei abner honorem collatum
mortuo gratissime susceperunt: & Dauid custodem fidei crediderũt: & φ omni dignitate: & rebus
solemnibus eum tanq̃ parentem & amicum colere potuisset: cui non ut inimico contumeliã fece-
rat: nec turpi eum: aut neglectæ sepulturæ tradiderit. Omnes ergo pro optima & mitissima regis
natura lætabantur unoquoq; credente talem futuram regis in se prouidentiam : qualẽ eum in ab-
ner morte uidebant. In his ergo gestis Dauid præcipuam gloriam habere uidebatur. Vnde factum
est: ut nullus suspicaretur: abner uoluntate eius occisum. Locutus ergo est ad populum: φ ipsi qui-
dem tristicia non fortuita prouenisset: optimi uiri morte sauciato nec parua detrimenta fore hæ-
breis: illius uirtute priuatis: qui eos consiliis optimis & uirtute manuum contra hostium fortitu-
dinem defendere potuisset. Sed deus inquit cui cura est rerum omnium: non huius sanguinem de-
serat indefensum. Ego noui φ ioab & abysai saruie filius nihil præualeo facere: cũ sint meipso po-
tentiores: sed uicẽ eis reddat ꝓ huiusmodi p̃sũptione diuinitas. Igitur hoc modo abner defũctus ẽ.

Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit. CAPI. .II.

AVdiens mortem eius saul filius hisboseth: non leuiter est afflictus: cum fuisset cognato
priuatus: & qui ei cãm regnandi præbuerat: multũq; condoluit: & mortem abner uehe-
menter ingemuit. Sed nec ipse multò tẽpore super eũ uixit: sed a filiis rẽmon: idest bana
& rechab passus insidias interẽmptus est. Isti enim cũ essent genere beniamite in priori
ordine constituti cogitauerunt: φ si perimerent hisboseth: maxima dona a rege Dauid & prĩcipatũ
militiæ: aut aliud quoddam munus accipere mererentur: solũq; eum reperientes meridie dormiẽ-
tem: & neq; præsentes esse custodes: neq; puellam quæ ianuas erat obseruare solita uigilantem: sed
& ipsam labore & opere consueto simul & estu in soporem fuisse conuersam: igressi domum: ĩ qua
saul filius dormiebat: occiderunt eũ: eiusq; caput abscidentes tota die iter egerunt & uelut fugiẽtes
eos quos leserant: & festinantes ad eum cui erãt sua beneficia p̃bituri: ac per eũ adepturi securitatẽ:
uenerũt in hebron ostendentesq; Dauid caput hisboseth: cõmendabant semetipsos quasi deuotos
& interfectores inimici eius speru. At ille non sicut sperabãt eoꝝ scelere delectatus ait. O pessimi
uiri & ultionẽ repẽte suscepturi: nescitis φ ego íterfectorẽ saul ꝑemi: qui eius mihi coronam aureã
deportauit: licet ille rogatus hoc fecisset: ne saul cõpræhenderent hostes. An certe mutatum me: &
nequaq̃ esse huiusmodi credidistis: sed quasi lætarer cũ malignis hoíbus: & munus crederẽ pessi-
mas actiones interfectorum proprii domini & necãtium in suo lectulo uirũ iustum qui nihil ope
ratus est mali: & uosipsos multa prouidentia & honore glorificauit. Quapropter illi quidem nũc
debetis pœnas: a me excipientes digna supplicia: qui putastis me libenter mortẽ illius habiturum.
Non enĩ aliter gloriã meam fœdare potuistis: quã ut me talia uelle crederetis. Cunq; dixisse hæc
omni eos tormento puniri iussit : caput uero hisboseth in tumulo abner honore maximo sepeli-
uit. His igitur finitis: uenerunt oẽs maiores natu hæbreorum ad Dauid in hebron : & millenarii
& duces eoꝝ: tradiderũtq; semetipsos: deuotionẽ quã circa eum adhuc uiuente saul habuerant re-
cordantes: pariter & honorem quem ei cum esset millenarius præbuissent : necnon & quõ per sa-
muelem ꝓpheram a deo rex fuerat ordinatus & quõ hæbreorum prouinciã eius dimicatione con-
tra palestinos habita: deus liberari concesserit. Ille uero hunc fauorem gratiæ suscipiens: rogauit ut
in hac uoluntate persisterent: nec eos huius rei causa pœniteret. His ergo cõuiuiis opulẽtissime sa-
ginatis: misit ut oẽm populum undiq; cõuocarent. Et cõgregati sunt ex tribu quidem iuda: q̃si sex-
milia octingenti ferentes arma: & scuta: & lanceas: isti nãq; saul filio ministrabant : quibus præter
missis: tribus iuda regem fecit Dauid: ex tribu autem symeõ: septem milia centũ: ex tribu leui: qua-

tuor milia septigẽti:habẽtes prĩcipẽ iudã:cũ qbus erat prĩceps sacerdotũ sadoch:cũ uiginti & duobus cognat s & ducibus:de tribu aũt beniamĩ:armati q̃ttuor milia:hæc.n.tribus adhuc sustinebat:credẽs queq̃ de saul genere regnatur:de tribu aũt effrẽ uigĩti milia & octĩgẽti:potẽtissimi:& sũmo robore p̃cellẽtes:de dimidia uero tribu manasse:sedeci & octo milia:de tribu aũt isachar ducẽti q̃dẽ p̃nostẽtes futura:armati uero uigĩti milia:de tribu aũt zabulõ armati electi:qnq̃gĩta milia:hæc eni tribus sola ad Dauid tota cõuenit:isti siqdẽ eadẽ arma habuerãt q̃ & tribus gad:ex tribu autẽ neptali:uiri ĩsignes & prĩceps mille armis utẽtes:scuto simul & lãcea:quos seq̃bat̃ tribus sua : quæ nũero cõp̃hẽdi nõ poterat:ex tribu aũt dã:electi uigĩti septẽ milia sexcẽti:ex tribu azer q̃dragĩta milia:ex duabus aũt tribubus:& media manasses:q̃ trãs iordanẽ habitabãt:armati scutis:& lãceis : & cassibus:& loricis:& gladiis:cẽtũ uigĩti milia:sed & reliquæ tribus gladiis utebantur. Hæc itaq̃ multitudo cõgregata ẽ ad Dauid in hæbrõ cũ multo apparatu panis & uini:& omniũ q̃ ad cibũ p̃tinere noscunt̃:& uno decreto Dauid confirmauere ĩperiũ. Cũq̃ tribus diebus festiuitatẽ populus celebrasset:& in hæbrõ epulas habuisset:exurgẽs exĩde Dauid cũ omnibus uenit in hierosolymã.

Quõ obsidẽs hierosolymã Dauid:& capiẽs ciuitatẽ:expulit qdẽ ex ea chananeos:& iudæos in ea cõstituit:& de amicicia facta ĩter ipsũm:& irã tyri regẽ. CAPI. .III.

Iebuzeis autem habitantibus ciuitatem:qui erant ex genere chananeorum:& claudentibus ei portas:cecos aspectu:& claudos:omnesq̃ leprosos:ad derisionem regis constituentibus super murum & dicentibus:q̃ prohiberent eum ceci ingredi ciuitatẽ:quæ agebant despicientes eum proxima munitione muror̃ : iratus rex:hierosolymam obsidere cœpit:& multo studio & labore conatur ut eam caperet : quatenus in ipso principatus initio suam fortitudinem demonstraret. Interminatus itaq̃ & ipsis:& aliis siqui forte haberẽt aduersus eũ resistendi conamen:inferiorẽ ciuitatẽ magna uirtute cœpit . Cũq̃ adhuc arcem obtinere non posset: cœpit honores & munera p̃mittẽdo rex pronius ad opus bellicũ cõmilitones prouocare : ut quicũq̃ per subiectos colles in arcem conscenderet eamq̃ caperet:principatum militiæ totius populi possideret. Cũctis itaq̃ conscendere festinãtibus:& nullo labore pro muneris promissi retributione tardantibus:sariuæ filius ioab præuenit uniuersos:& ascendens in cacumine:clamauit ad regem exigens militiæ principatum. Expulsis itaq̃ rex de summa arcæ iebuzeis:& redificans ciuitatem: eam hierosolymam nuncupauit:& omni tempore in ea sui habitauit imperii. Tempus autem quo super tribum iuda habuit principatum in hæbron fuerant anni septem:& menses sex. Cũq̃ regnũ suum constituisset hierosolymis:rebus potius clarioribus utebatur : deo semper ei meliora prouidẽte:& gloriã eius latius ampliãte. Inter hæc aũt misit ad eũ yrã rex tyri:& amicicias cũ eo societateq̃ firmauit:misitq̃ ei etiã dona:idest ligna cedrina:& artifices uiros:fabros lignarios:& instructores:q regiã domũ in hierosolymis cõstruxerũt. Dauid aũt superiorẽ muniẽs ciuitatẽ:eiq̃ copulans arcẽ:unũ undiq̃ corpus effecit:& cũcta muro circũdedit super opus aũt muror̃ cõstituit ẽẽ ioab. Primus itaq̃ Dauid iebuzeis expulsis hanc ciuitatem hierosolymam nuncupauit. Nam sub Abraã nostro pentre solima uocabatur . Quidã uero dicunt:& q̃ homerus poeta:hierosolymã nuncupauit. Hieron enim hæbica lingua munitio est. Fuit autem hæc extranea ab hæbreis omne tempus: ab illo quo iesus princeps israhelitar̃ contra chananeos pugnauit eisq̃ deuictis:terras eor̃ diuisit hæbreis:præter hierosolymam:unde non potuerunt israhelite expellere chananeos:usq̃ dum eos Dauid obsedisset:annorum quingentorum quindecim . Faciã memoriam cuiusdam nomine osni: uiri quidem inter iebuzeos ualde locupletis:qui tamen in possessione hierosolymorum nõ fuerit interfectus a Dauid:propter fauorem quem habuerat apud hæbreos:& quoddam beneficium uel studium quod etiã circa ipsum regem ostendisse uidebatur quæ tamen post paululum oportunis declarabo. Accepit autem Dauid exẽ ea eas quas habuit:alias uxores:& cõcubinas:& filios genuit numero nouem quos etiam nominauit:amnã:elluneban. Nathan:Salomonem:iebar:Helieb: Falnatina fininhas :Hellifali:necnon & filiam Thamar:quor̃ nouem quidem ex generosis feīs erãt nati:duo uero quos ultimos nominauimus:de cõcubinis. Porro thamar cõsãguinea fuit abessalõ.

Quod secundo pugnantes contra se palestinos in hierosolymis uicit:& de arca dei decariathiarim in hierosolymam deducta. CAPI. .IIII.

Cognoscentes itaq̃ palestini regem Dauid factum ab hæbreis : uenerunt super eum in hierosolymam:& app̃hendentes cõuallem quæ uocatur gigantum:est ei locus nõ p̃cul ab urbe:illic castra posuerunt. Rex aũt iudæor̃:q̃uõ nihil absq̃ prophetia dei q̃ iussione faciebat:uolens eius uoluntatem agnoscere : & uelut astipulatorẽ eum habere præcepit principi sacerdotũ ut quid deo placeret:& qualis terminus foret in hoc bello consulto prædiceret. Quo prophetante uictoriam:contra palestinos eduxit exercitum:& habita pugnæ cõgressione:ipse post tergum irruens super hostes:alios robore magnæ uirtutis occidit:alios effugauit . Nemo tamen credat modicum uenisse palestinorum exercitum super hæbreos : eo q̃ hostes fuerit sic facillime superati:& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint : sed cuncti sciant omnem syriam:& uniuersam fœnicem:& super hæc alias multas ; & pugnaces gentes fuisse cum eis hac dimicatiõe communes . Cuius rei hoc maximum erit indicium:quia cum sæpius iam

palestini deuicti fuissent:& de suo exercitu multa milia perdidissent:sine dubio cum maiori uenie
bant uirtute super hæbreos.Deniq; & hoc prælio uicti:denuo cum triplici manu super Dauid ue-
nerunt:& in eo loco castra posuerunt.Quo facto:rursus israhelitarum rex consuluit deum depreli
huius euentu:prophetauitq; sacerdos:ut in silua quæ uocatur planctus:retineret exercitum:erant
autem non procul ab hostibus:& nec primitus se moueret:nec inciperet dimicare:donec arbores
uento flante mouerentur.Cum uero silua concussa fuisset:& tempus quod ei prædixerat deus ad-
uenisset in nullo moratus:egressus est:quasi iam ad præparatam certáq; uictoriam.Cuius impetú
non potuit multitudo hostium sustinere:sed mox:ad primam congressionem in fugam conuersos:
passim persequendo prostrauit.quos etiam persecutus é usq; ad ciuitatem gazathenam: quæ eorū
terminat regionem . Diripuit autem eorum castra : in quibus & multas diuitias comperit & deos
eorum simul exterminauit.Hoc igitur bello huiusmodi q̃litate finito:placuit Dauid habito con-
cilio cum senioribus:& principibus:& millenariis:ut ex omni prouincia:& ex omnibus tribubus
cunctam iuuentutem ad se faceret euocari:deinde sacerdotes atq; leuitas:& euntes in cariathiarim
arcam dei exinde in hierosolymam deducerent ; & culturam ei debitam exhiberent sacrificiis &
honoribus:quibus mos est placari diuinitatem : quod si regnante adhuc saul egissent:nihil mali
poterant sustinere.Igitur omni populo congregato sicuti tractauerant:uenit etiam rex ad arcam .
Quam portantes de domo amminadab sacerdotes:& imponentes super uehiculum nouum:eam
ducere fratres suos ac filios cum bobus permiserút.Rex autem. præcedebat arcam:& cum eo po-
pulus uniuersus:ymnum dicentes deo:& totius prouintiæ modulatione cantantes:cú uario sono
percussionú:& diuersæ saltationis ingenio:necnon & psalmis:& tubis simul & cimbalis:arcá dedu
centes in hierosolymá.Et cum uenissent ad quendá locú:qui uocatur area chedon:accedés ad arcá
oza:ira dei repente percussus est.Nam cum boues declinasset arcá:extendens ille manum suam &
uolens eá retinere cum sacerdos non esset:quõ eá attingere præsumpsit:extinctus est . Et rex qdé:
& populus uniuersus in morte eius affligebantur.Locus autem in quo defunctus est:ozie côcisio
hactenus appellatur.Metuens autem Dauid & cogitás:ne forte hoc pateretur ip se:si apud se susci-
peret arcá in ciuitate quod oza pertulerat:qui eo q̃ solummõ manú ad eá protenderat:ita uidebat
extinctus:arcá quidé nõ suscepit ad semetipsum in ciuitate:sed præcepit:ut in agro uiri cuiusdam:
nomine obidá genere leuite reconderetur:quæ tribus mensibus ibi mansit : domúq; obidá nimis
amplificauit:cui deus per eá bona multa concessit.Audiens aút rex:quõ hæc puenissent obidá:&
ex priori pauptate & humilitate:opulentiæ magna ubertate polleret:ita ut zelú circa eum omnes
inspicientes haberent:securus quia nihil pateretur mali:arcam ad suá regalem urbem reportauit.
Quam sacerdotes quidé deferebant:septem uero chori quos rex constituebat præcedebant . Ipse
aút ludebat in cithara atq; plaudebat:ita ut etiam uxor eius michol saul filia primi regis:uidés eú
facienté talia derideret.Deferentes aút arcá:posuerunt in tabernaculo:quod ei Dauid constituerat.
Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas.& omnem populú ad conuiuia conuocauit:ita ut
& mulieribus & uiris:& puulis distribueret collridas panis & assaturá:& liganum frixú & partem
immolationis.Cúq; populus huiusmodi epulas præbuisset:dimisit eos:ipse uero domum ppriam
uenit.Cui dum astitisset filia saul michol uxor eius:pro aliis quidé rebus orauit deum:ut ei bona
præberet:quæ ipse propitius conferre potuisset.culpauit uero illum : eo q̃ tantus rex ludendo sal-
tationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter renudatus. Cui Dauid respondit:non se uereri
facere:quæ deo placerent qui utiq; eú præposuisset & patri eius:& cæteris:& ludere sæpius & sal-
tare:& nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attendere.Hæc itaq; michol ex Dauid quidé
filios minime procreauit.iúcta uero ei cui illam pater suus tradiderat Dauid abrepta:quinq; filios
genuerat de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex pene quotidie dei uolútate sua
negotia promoueri:delinquere se putauit:si ipse quidé habitaret in domibus cedrinis & excelsis:&
optima cõstructiõe decorans:arcá uero dei in tabernaculo despicere commorari.Ob quá rem uo-
luit téplú edificare deo:sicuti p̃dixerat moyses.De q̃bus rebus cú locutus fuisset nathá pphetæ:ad
faciédú opus aggressus é:tanq̃ deus ei in oíbus coopator existeret.Et cú haberet iá p̃paratá ad fa-
bricá répli materiá:illa nocte deus nathá pphetá uisitauit in somnis p̃cipiés : ut Dauid diceret qa
uolútaté qdé eius & desideriú approbaret:cú nullus primitus cogitasset ei templú edificare:& ipsi
quidé habéti huiusmodi uoluntatem non cõcedi construere templum:eo q̃ multis præliis decer-
tando esset hostiú sanguine maculatus;post morté uero eius longa senectute suscipiédá faciendú
templum salomoni eius filio qui ei foret successurus in regno:cuiq; se ita prospicere sicut pater fi-
lio cõpromisit:& regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & traditurum:ipsum uero si
delinqueret:languore terræ sterilitate puniendum . Hæc ergo audiens a propheta Dauid:& lætus
effectus:in eo q̃ suis nepotibus regnum seruaturú fore cognosceret ; & qa firmissime eius domus
clarior foret:repente uenit ad arcá & prostratus in facie sua:adorauit deum:& ex omnibus gratias
egit:tá pro his:quæ ipsi iam præstiterat:& ex humili ac paupe tanta regni magnitudine sublima-
rat & ad gloriæ culmé euexerat:quam pro regno eius nepotibus compromisso necnon & pp̃ter
prouidentiam quá hæbr eis:& corú libertati contulerat.Hæc cú dixisset:& deú laudasset abscessit.

Pugna quã habuit Dauid cõtra palestinos & moabitas:& adrazarũ regem: & damascenos:atq; uictoria:& de amicicia facta intet ipsum & thou tegem. CAPI. .V.

INtermisso siqdé pauco tépore:cogitauit ut bellũ palestinis inferret:ne ullã pigritiã aut
desidiã generari suis rebus ĩspiceret:& sicut ei pdixerat deus subuersis hostibus:in pace
decetero relĩqueret posteris suis ĩperiũ:& cõuocato tursus exercitu denũciãs ut eẽt bel-
lo patatus:cũctis rite dispositis:surgés de hierosolymis:uenit ad palestĩos. Quos dũ bel-
lo uicisset:& multã prouĩciã tenuisset:adiecissetq; terminis hæbreoꝝ:bellum conuertit ad moabi-
tas:& duas quidé ptes eoꝝ exercitus uictas dimicando consũpsit:reliquos aũt captiuos accipiens:
& annua tributa eis imponens:rursus cõtra adrazarꝝ filium quidé arai:regé uero sophinæ cõuertit
exercitũ:de cuius acie habita cõgressione circa eufratem fluuiũ pedestriũ quidé pemit quasi uigiti
milia:equestriũ qnq; milia:cœpitq; currus eius:quoꝝ plurimos ĩcendit:centũ tantummõ reserua-
uit. Audiens aũt damasci syriæ rex adadus:q̃ Dauid expugnasset adrazarũ tanq̃ amicus ad eius so-
latia cũ maximo uenit exercitu:eũ sicut spabat ab oppssiõe liberaturus:& congressus denuo apud
eufraté contta Dauid:bello deuictus ẽ. Ceciderũt eni fetiẽtibus eos hæbteis de exercitu adadi q̃si
uigiti milia:reliqui ueto in fugã uersi sunt. Meminit aũt regis & Nicolaus ĩ quĩto historiaꝝ libro
sic dicens. Post hæc auté transacto iã mu'to tépore:quidã ptouincialiũ noĩe adadus:ualde fortissi-
mus in damasco & alia syria prætet phenicem impetauit:& habuit contra Dauid iudeæ regé. Cũq;
multis prælus dimicasset:nouissime citca eufratem uictus est:q tũc optimus regũ robore & for-
titudine uidebatur. Ad hæc aũt etiã liberos eius dicit quia post illius morté suscipiebãt ab alteru-
tris & regnũ & nomen:his uerbis. Siquidem illo morieẽte:eius nepotes usq; ad decimam generatiõ-
nem regnauerũt:singulis qbusq; a patre mox in ipso principio nomé accipiẽtibus:sicut in ægypto
ptolæmei quoꝝ tertius ualde potens:& reparare uolés aui pditionem:bello illato iudæis:uastauit
prouintiã:quæ modo samaria nuncupaẽ. Non est aũt historiographus ueritate priuatus. Is ẽ utiq;
adadás:qui pugnauit in samaria:regnante achab:apud hæbreos: de quo post hæc loco suo narra-
bimus. Igitur Dauid castrametatus ad damascũ:omnem reliq̃ syriæ tegioné suæ ditioni subiecit:&
munitiones in puintia uniuersa constituens:tributaq; eos inferre decernens:euersus est:aureamq;
pharetras & arma diuersã q̃ custodes corporis adadi gerebãt:deo dicauit in hierosolymis:q̃ postea
ægyptioꝝ rex sesach dũ pugnasset cõtra eius nepoté roboã cœpit:& multas alias ex hierosolymis
secũ diuitias ad ppria deportabat. Hæc itaq; dũ in loco pprio uenerimus:singula quæq; narrabi-
mus. Rex igiẽ hæbreoꝝ deo sibimet cooperãte:& oĩa bella subdẽte:etiã cõtra alias adrazari regis
ciuitates castrametatus ẽ:idest bachã & machoneas q̃s capiẽs magna uirtute uastauit. Inuentũ er-
go in eis est aurũ multũ:necnõ & argentũ:insup & es:qd auro melius eẽ dicebant ex quo etiã salo-
mõ illud magnũ uas qd mare uocabatur effecit:optimos cantharos:cũ deo téplũ edificasset. Cũq;
rex emathenus audisset adrazar & eius exercitũ fuisse uastatũ:metuens ne Dauid sup eũ quoq; ue-
niret:amicicus & fide eũ uoluit obligare:misitq; ad eũ adatã filiũ suũ:egitq; gratias q̃ ĩimicus eius
adrazar fuerit expugnatus:utq; societaré cũ eo & amicicias faceret exorauit. Cui etiã magna mu-
nera direxit:idest uasa antiqua operatione facta aurea & argentea simul & erea. Dauid auté facto
fœdere cũ thou rege ematheno:eiusq; dona suscipiens:filiũ ipsius cũ honore competenti utriusq;
dimisit:ea uero quæ ab illo fuerãt destinata:& auꝝ aliud & argẽtum qd de ciuitatibus diuersis &
gentibus habuerat subiugatis:secum portãs dicauit deo. Non aũt ipsi solũmodo dimicãti:& exer-
citũ pducẽti uictoriã cõtulit deus:sed etiã misisset abessa fratré ioab cũ magna manu in idumeã:
p illũ quoq; uictoriã ei cõcessit:idumeoꝝ quoq; decẽ & octo milia uiros abysai dimicãdo pemit.
Tunc enim oẽm idumeã rex in sua ditione pcipiens tributa p terra & p uniuscuiusq; capite ab eis
accipiebat. Erat aũt & naturaliter iustus:& judicioꝝ cõtéplatione uerissimus. Principé uero totius
exercitus habuit ioab:ad conscriptiones auté gestorũ iosaphat filiũ agilud. Instituit aũt de domo
finees principé sacerdotum abiathar:qui eius amicus erat:scribam uero fecit saraiã: banaiæ autem
filio ioiadæ custodiendorum corporum præbuit pricipatũ. Seniores autem filii eius circa corpus
& eius custodiam erant. Recordatus autem est etiam fœderis:& iurisiurandi quod habuerat cum
ionatha filio saul:& amiciciaꝝ atq; studii illius oblitus nõ est. Nã iter alia bona memor etiam erat
eorum:qui ei præterito tépore beneficia præbuissent. Præcepit ergo requiri:si aliquis de saul ge-
nere superesset: cui retributionis debitum p ionathæ amicicus repẽsaret. Et cum quidam fuisset
adductus de domo saul qui potuisset scire siquis adhue genere superesset:interrogauit eũ:si aliqué
nosset uiuere de cognatione ionathæ:ut pro beneficiis illius ei sua munera repensaret. Qui respõ-
dit relictum eius esse filium:nomine memphibos: uestigus claudicantem. Is enim dum pater eius
& auus nunciati fuissent in bello cecidisse:a nutrice sua raptus:& ea fugiente lapsus eius ex hume-
ris:gressus ualde uexauerat. Dumq; cognouisset: ubi uel apud quem nutriretur:misit ad machir
in ciuitatem lodabar:apud quem ionathæ filius alebatur Quo facto:uenit memphibos ad regem:
& prostratus ĩ faciem adorauit eum. Dauid autem iussit eum habere fiduciam:& sperare meliora:
deditq; ei domum paternam: & omnem substantiam:quam saul auus eius habuerat:fecitq; eum
conuiuium suum:præcipiens:ut in illo die ab eius mensa recederet. Cunq; puer adorasset:& re

eulisset gratias pro uerbis pariter & pro donis:uocauit Dauid sibam:dicens:paternam se domum & omnem saul substantiam ionathæ filio condonasse. Illi uero præcepit:ut operaretur terram:& collectos redditus uniuersos in hierosolymam deportaret ; atq; quotidie ad mensam regis deduceret puer:ipsumq; sibam & filios eius numero quindecim:& famulos numero uiginti memphibos filio ionathæ donauit. Hæc itaq; constituente rege:siba famulus adorãs:& cuncta se promittens facturum esse discessit. Ionathæ ergo filius in hierosolyma habitauit: habens cum rege conuiuium:cum omnes diligentia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit uero & filium quem appellauit micham. Ergo qui relicti fuerant de genere saul & ionathæ hunc honorem apud Dauid habuisse noscũtur.

Quomõ cõtra ãmonitas: & mesopotamenos pugnauerit ac ꝑualuerit. CAPI. .VI.

ILlo itaq; tẽpore naas amico Dauid ammonitaꝝ rege defũcto : eiq; filio in regno succedẽte:misit Dauid ut eũ cõsolaret̃:mortẽ patris leuiter ferre monẽs: atq; in amicicia quã cũ patre eius habuerat pmaneret. Quod prĩcipes ammonitaꝝ malã uolũtate:& nõ secũdũ Dauid cõsiliũ susceperũt:exacuerũtq; regẽ suũ:dicẽtes:exploratores misisse Dauid q eoꝝ prouinciam & exercitum clementiæ occasione cognoscerent & cauẽda eorum colloquia suaserunt:ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. Hæc itaq; credẽs bene tractasse suos iudices ammonitarum rex:legatos qui a Dauid missi fuerant:grauissimis affecit iniuriis. Radens enim medietatem barbæ eorum : & uestium eorum medietatem abscidens ; relaturos operibus & non uerbis dira responsa dimisit. Rex autem israhelitarum hæc cognoscens indignatus est:& iniuriam factam sibi nequaq̃ despiciens:contra ammonitas parauit bellum:ut contumeliã quæ fuerat legatis suis imposita:regis periculum uindicaret. Porro necessarii regis ammonitarum & principes uidentes quia fœdera disrupissent:& pœnas pro tali præsumptione luere deberent:semetipsos ad prælia præparabant. Tum uero mittentes ad syrum mesopotamiæ regẽ mille talenta ; socium eũ sub hac mercede fieri poposcerunt. Habebat autem iste rex pedestrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouintiæ maacha:& quartum nomine abistob. Sed & isti habebant duodecim milia armatoꝝ. Dauid autem non expauit:neq; hoꝝ solatiũ:neq; ammonitaꝝ exercitũ:securus de deo qui iuste cõtra eos erat pro hmõi iniuria pugnaturus. Et cum dedisset ioab prĩcipi militiæ florẽ totius exercitus misit eũ cõtra illos ad præliũ. Qui circa metropolim ãmonitaꝝ charanachan ueniens castra fixit. Igitur hostibus egredientibus:& aciẽ nõ simul:sed in duas partes disponẽtibus:quoꝝ auxiliatorum quidẽ manus in campo curio cõstituta esse uidebatur:ammonitaꝝ ãt exercitus circa portas aduersus hæbreos:uidens hoc ioab contraria molitione tractauit : & fortissimos quidem uiros eligens:se opposuit syro:& regibus qui cũ eo erãt:reliquã uero partẽ fratri suo abysai tradidit:ut cõtra ammonitaꝝ aciem dimicaret:dicens:ut si uideret syros sibi & præualere & fortiores esse:acie conuersa ferret ei solacia:si autẽ illum ammonitæ cõprimerent:ipse eũ similiter adiuuaret. Cũq; inuitasset fratrem:atq; rogasset:ut magnanimiter & fiducialiter ageret uniuersa:& grauem uerecundiam metuens decertaret:illum quidẽ cũ ãmonitis pugnatuꝝ dimisit:ipse autem syros aggressus est. Qui primo quidem fortiter restiterunt:multos tamen eorum peremit ioab:oẽs autẽ conuertit in fugam. Quod uidentes ammonitæ:metuẽsq; abysai & eius exercitũ nõ restiterũt ac suos imitati:in ciuitatem repente fugerũt. Hostibus ergo ita deuictis ioab ad regẽ cũ claro triumpho in hierosolymam remeauit. Hæc ergo deuictio nõ persuasit ammonitas : ut a bello quiescerent:neq; dum cognoscerent Dauid uictorem a præliis abstinuerunt:sed mittẽtes ad regem syrorum adadezer trans eufratem:eum ad solatium conduxerunt : qui habebat quindecim prĩcipes militiæ sabbatorum:pedestrium uero octogintamilia:& equitum mille. Cognoscens autẽ rex hæbreorun rursus ammonitas tantum supra se exercitũ congregasse : non iam aduersus eos p duces suos pugnare decreuit:sed ipse cũ omni uirtute transiens iordanẽ fluuiũ eis occurrit :& cõgressus in pugna uicit egregie:& interfecit milia pedestriũ quadraginta:equitum uero usq; septingentos. Prostrauit autẽ in acie principem militiæ chadã noĩe sobach:cũ quo uulnere mortuus eẽ noscitur. Mesopotamiæ uero dũ pugna fuisset hoc modo terminata tradiderũt se Dauid:& dona miserunt ei. Et ille quidem solus est reuersus in hierosolymam. Cum autem uer inchoasset:misit Dauid prĩcipem militiæ ioab:ut cum ammonitarum gente pugnaret. Ille uero proficiscens:omnem eorum depopulatus est regionem:& ipsos in metropoli rabath clausos obsedit.

Quoniam Dauid concubuit cum bethsameæ uxore uriæ:& ipsum uriam fecit occidi gladio filiorum amon:& de uerbo nathan ad eum missi pro peccato quod commiserat. CAPI. .VII.

COntigit igit̃ ea tẽpestate Dauid pessimũ uiciũ:cũ esset natura iustus:atq; religiosus & patrias leges magna uirtute seruaret. Is enĩ dũ hora meridiana iã ad uesperã declinãte:in supiora regalia solito more deãbularet:uidit mulierculã spẽ ualde pulcherrimã.& cunctis fœĩs ꝑponẽdã in domo ꝓpria aqua frigida se lauã ẽ:noĩe bethsabeæ. Cuius mulieris pulchritudĩe stupẽs:cõcupiscẽtiã retinere nõ potuit. Quã dũ uocari fecisset:cũ ea cõcubuit. Quæ cõcipiẽs: misit ad regẽ:& ut cogitaret isinuauit:q̃tenus cõmissum scelus potuisset abscõdi ne secũdũ leges patrias morireť adultera. Dauid aũt uiꝝ eius noĩe uriã q erat ioab armiger:de obsessiõe bellica fecit euocari. Quo ueniẽte:de exercitu ac de obsessione requirebat. Illo autẽ referente oĩa

ei prosperè prouenire:tollens epulas de suo conuiuio dedit ei:iussitq; ut pergens ad suam coniu-
gem:in eius recuberet amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit: dormitauit autem inter
alios armigeros regis. Quod dum cognouisset rex; requisiuit:cur post tantum tempus propriam
non uenisset ad domum:nec ad uxorem:dum omnes de peregrinatione remeantes:hanc habebãt
uoluntatem. Cui respondit:non esse iustum ut dum comilitones eius:& dux in terra castrorum &
in hostium regione dormitarent:ipse cum uxore propria requiesceret:& epulis ĩdulgeret. Et cum
hæc ille dixisset:præcepit:ut illa die ibi maneret; altera uero die pergere dimitteretur ad ducem.
Vocatus ergo rursus ad cœnam urias a rege:& ad ebrietatem usq; perductus:inuitante eo studio
se rege frequenter ad copulam: nihilominus iterum dormiuit ad ianuas regis:nullo desiderio cõ-
citatus uxoris. Quo facto:nimie rex contristatus:scripsit ioab uriam quasi in eo deliquerit præci-
piens puniendum. Significauit etiam ultionis modum:ne fieret ipse in suo scelere manifestus di-
censit parte qua esset hostium grauis manus:& posset pugnando periculum sustinere:ibi eũ po-
neret:& commisso prælio iuberet cũctos ab eo recedere:ut solus in mortis periculo remaneret. Et
cum hæc scripsisset:& suo signaculo munisset:eplãm ioab deferendam dedit uriæ. Ioab autem lit-
teras suscipiens: & uoluntatem regis agnoscens: ad locum ubi hostes nouerat fortiter imminere
uriam constituit. Dedit itaq; ei quosdam militum optimorum:seq; dixit oĩum uirtuti solatia præ
biturũ:si forte possent partem muri deiicere:& ad interna ciuitatis ĩtrare. Quem petit:ut cum eẽt
miles ualde fortissimus:& haberet gloriam apud regem & omnem exercitum:ad hoc nõ dedigna-
retur ad hostium incursionem accedere:sed potius huiusmodi res agere congauderet. Cũq; urias
fiducialiter accessisset:ioab seorsum cum eo pugnaturis dixit:ut eum solum facta hostiũ icursione
desererent. Hæbreis igitur ad ciuitatem accedentibus:ammonitæ metuẽtes:ne illo loco ubi urias
constitutus erat uenientes inimici muros ciuitatis ascenderẽt:eligẽtes fortissimos uiros:& repẽ-
te portas aperientes magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt. Quod dum uidissent:omnes
qui erant cum uria sicut eis prædixerat ioab recessere post tergum. Vrias autem dum confũderet
fugere:aciéq; deserere:sustinuit hostem:& impetum eorũ sua uiuacitate suscipiens:pemit qdẽ non
paucos. Circundatus autẽ & captus in medio uulneratus iterit:cum quo etiã quidã alii de sociis
sunt extincti. His ita gestis:nuncios ioab misit ad regem; præcipiens eis ut dicerent:q̃ studuissent
quidem capere ciuitatẽ:& cum accessissent ad murũ:multis ibi cadentibus abscessissẽt:& siquidẽ
irasceretur:uriæ mortem pariter indicarent. Hæc igitur audiente rege:& grauiter ferente:& dicẽte
eos incaute fecisse:ut ad murum urbis accederẽt:cum magis deberẽt per cuniculos aut alias machi-
nationes cape ciuitatem:dum utiq; exẽplum haberent filii gedeõ abimelech:qui dum turrim the-
bes expugnare uellet: uiolenter a sene muliere petra percussus probaretur extinctus & cũ eẽt uir
fortissimus:pp difficultatem rei turpiter sit peremptus; qua memoria oportuisset eos muros ho-
stiũ nõ adire:cum sit optimũ apud omnes:ut ea quæ gerunt in præliis seu bene seu male: memo-
ria teneantur:quatenus alia quidem imitanda sint alia fugienda. Cũq; hesitasset rex:& de casu bel-
lico cogitaret:uriæ morte a nunciis indicata:repente ab ĩdignatiõe cessauit. Iussitq; ut reuertentes
ioab dicerent:humanum esse quod contigit & bella huiusmodi semp habere naturã mutabilem:
ut aliquando quidem inimici superiores sint:aliquando uero subiecti; deceteo uero in obsidione
prouidendũ:ne denuo in aliqua pte delinquerent; sed uallis & molitionibus diuersis obsiderẽt:&
præualentes ciuitatem quidẽ omnino subuerterẽt:& habitatores omnes pariter trucidarẽt. Nũcius
itaq; ioab ea quæ fuerãt a rege dicta portabat. Vxor autem uriæ bethsabeæ mortẽ sui uiri cogno-
scens multis eum diebus fleuit. Quiescente uero tristitia eius & lachrymis:mox eã accepit uxorẽ:
& filius masculus ex ea processit. Quas nuptias deus nõ libẽter ĩspexit:sed iratus cõtra Dauid:ap-
paruit in somnis prophetæ nothã:regẽ culpans in his quæ male cõmiserat. Nathan ergo cum eẽt
uir urbanus & sapiẽs:& cogitaret qa reges dũ in irã incitant:amplius eã:q̃ iusticiæ iura respiciunt:
interminationes quidẽ dei tunc tacere decreuit:& alia uiro uerba utilia loqui disposuit:& dicens
ei huiusmodi cãm:quid de ea sentiret:manifestũ sibi fieri postulabat. Duo inquit uiri in una ciui-
tate degebãt quorũ unus idoneus erat:& multos greges iumentorũ:boumq; & ouium possidebat
alter pauperculus:qui unam tãtum agnam habebat quã cum suis filius enutriebat:cum qua etiam
cibis propriis uescebatur:& quã nõ aliter:quã filiam diligebat. Cũq; hospes uenisset ad diuitẽ:nihil
de suis pecudibus uoluit occidere:ut epulas amico pberet:sed misit ad agnã paupis:& eã sublatã:
peregrino conuiuiũ ministrauit. Hic itaq; sermo uehementer cõmouit regẽ:malignũq; pnũciauit
illũ hoĩem corã nathan: qui talia ppetrasset:& q̃druplũ dixit pro agna iuste redditurũ; & sup hoc
morte multandum. Nathan aũt respondens:ait:ipsũ esse quẽ pati talia decreuisset:quia opus malũ
ualde commiserit:reuelauit ei:& apte manifestauit irã dei:qui eũ regẽ cũctorũ fecerat hæbreorũ:&
oĩum ĩ circuitu gẽtiũ multarũ atq; magnarũ cõstituerat dominũ:& a manibus saul antea liberaue-
rat dederatq; ei cõiuges:quibus iuste fuerat & legaliter copulatus:sed qa nunc eum spreuisset: &
impie contẽpsisset:eo q̃ & alienã uxorẽ tulisset:& uirũ eius necandum hostibus tradidisset:deo eũ
poenas exoluere: & uxores eius ab uno dicebat filio uiolẽtias sustinere:seq; ipsum fore eius ĩsidus
expellendum: & dũ eius peccatũ occulte fuisset gestũ:illud cunctis uidentibus agere:morituruq;

piter & pueꝝ:qui ex ea esset ꝓcreatus.In his ergo rege turbato:& ualde confuso : & cũ lachrymis & tristicia impie se gessisse cõfesso:erat enim deicola:uir qui nil omnino in sua uita præter in casu uxoris uriæ deliquerat:misertus est deus:& reconciliatus ei:seruaturum se eius uitam:regnumq; pollicitus est agenti penitentiam de his:quæ male gesta fuerant. Cũq; nathã regi prophetasset:domi reuersus est.Puerum uero qui de uxore uriæ fuerat generatus:grauis diuinitus languor ĩuasit. Pro quo rex nimis afflictus:cum a cibo septem diebus abstinuisset : adhortãtibus sæpe famulis nõ comedit:sed uestibus atris indutus:atq; prostratus in cilicio iacebat in pauimento:& deo pro salute pueri supplicabat:quia ualde eius matrem amabat. Septima ergo die puero moriente:non præsumebant hoc regi famuli nunciare:cogitantes:quia si cognosceret:& a cibo & ab alia sui diligentia potius abstineret ; tanq̃ in luctu filii constitutus ; quippe cum eo languente:talia per tristiciam pertulisset. Sentiens autem rex famulos perturbari : & ea pati quæ præcipue solent aliquid celare uolentibus prouenire ; intelligens mortuum puerum : & uocans unum de famulis : ac ueritatem audiens:repente surrexit & lauit:& sumens candidam uestem:uenit ad tabernaculum dei: iussitq; cibos apponi:Quo facto:multus stupor eius cognatos ; & famulos appræhendit : quia cum nihil horum puero languente fecisset:eo mortuo:simul hæc omnia celebraret . Cũq; ab eo huius facti causam requirerent:asserens eos nimis indoctos:ait: adhuc quidem uiuente puero dum spem salutis eius haberet hæc omnia faciebat:credens per hæc se placare diuinitatem:quo deficiente uita uana tristicia nihil prodesset.Quod cum dixisset; regis sapientiam laudauerunt . Post hæc autem ingressus est ad mulierem bethsabeæ.Quæ concipiens:masculum filium procreauit:quem iubente nathan propheta salomon appellauit.Porro ioab ammonitas obsessione fortiter affligebat:aquã eis auferens:& rerum cæterarum ubertatem:multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nanq; puteo bibebant omnes:& licet illis esset fontis auxilium:ne tamen deficeret:nõ eo largius utebantur.Quo facto scripsit hæc regi significans:& rogans eum ut ueniret ad ciuitatẽ quatenus eius nomini uictoriam designaret. Quod cum scripsisset ioab:approbans rex eius uolũtatem:& deuotionis fidem:sumpto secum exercitu:uenit:ut rabath depopularetur urbem.Quam dum bellica lege cæpisset : milites eam uastare permisit:ipse uero tulit coronam regis ammõitaꝝ: habentem pondus auri talentum & lapides præciosos:& in medio sui sardonicem:quã semper Dauid gestabat in capite.Multa siquidem alia & præciosa spolia in ea comperit ac rapuit ciuitate:uiros autem eius tormentis affecit.Hoc itaq; modo etiam ammonitarum urbes quas cœpit euertit.

Quoniam ammon filius Dauid mixtus est sorori suæ thamar : pro qua re absolon frater eius interfecit eum:& de fuga absolon:& reuocatione ipsius ad patrem. CAPI. .VIII.

REuertẽte igitur in hierosolymã rege:dominus eius turpi lucio maculata est.Erat enim illi filia uirgo:noĩe thamar:pulchritudine ualde præcipua:ita ut oẽs fœminas speciosas euinceret.Huic frater erat absolon:ex una genitrice ꝓcreatus.Hac ammõ filiorum Dauid senior cõcupiuit:& cũ neq; ꝓpter uirginitatẽ eius:neq; propter custodiã suo potiri desiderio præualeret:crudeli percussus uulnere carpebatur.Dumq; eius corpus interiori languore tabesceret:& iam dolorem maciẽ ꝑmutaret:ĩnotuit ionathæ cuidã cognato eius pariter & amico. Erat uir iste sapiens:& intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie ammon nõ naturale corpus habẽtem:accedens interrogauit ut ei cãm rei huius ediceret:dicebatq; arbitrari se hæc illũ amoris occasione ꝑferre.Cũq; confessus fuisset ei ammon passionẽ suã: & quia sororẽ suã consanguineam concupisset:consiliũ ei suum desiderium adipiscẽdi hoc mõ dedit:monẽs ut egritudinẽ simularet: & uenientẽ ad se patrẽ peteret:ut ei sororẽ exhiberet:ut cõpetens egrotanti ministeriũ destinaret: qđ si fieret:priuaretur citius lãguore.Ammõ ergo ponẽs semetipsum in lectulo secundũ ionachæ consilium simulabat infirmitatẽ ut dũ ad eũ uisitãdũ pater uenisset:poposcisset sororẽ ei dirigere. Quã dũ pater incunctãter iussisset adduci:ea ueniẽte præcepit:ut ei manu sua faceret panes frixos: dicens suauiter se ex eius manibus cõmessuꝝ.Illa uero uidẽte fratre cõsparsã farina faciẽs collridas:easq; frigens obrulit fratri. Et ille quidẽ nequaq̃ gustauit ex eis:sed iussit famulos ut omẽs a domo repellerent:ut q̃si facta quiete dormiret.Cũq; famuli quod iusserat ĩpleuissent:iussit sorori: ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret. Quod dũ puella fecisset appræhendẽs eã:ut cũ eo concuberet suadere tentauerat.Puella uero clamabat dicens.Noli uiolentiam facere nec impietatẽ mihi frater inferre:noli leges transcendere:& te iniquissima confusione misceri : sed quiesce a re tam iniusta:& ex celeratissimo desiderio:ex quo obprobrium & turpitudo nostræ domui ꝓpetua conferatur; aditiens:quia si de hac re loqueretur pater coniugium eius non denegaret ei . Et hæc quidem dicebat:uolens ad præsens impetum eius petulantem declinare.At ille nõ acquieuit: sed nimietate amoris illius inflamatus ; & robore eius passionis ualde perplexus uim intulit ei : Quem repente odium post stuprũ sororis inuasit:& iniuria ꝑpetrata:eam surgere & abire ꝓcepit. Cũq; illa in hoc deteriorem ꝓclamaret iniuriã sibi irrogatã nec usq; ad noctẽ eã manere ꝑmitteret: repente eam discedere iussit in die: ut etiam testimoniũ suæ confusionis incurreret. Qua resistẽte iussit famulo ut eam prorsus expelleret.Illa uero dolens iniuriã simul & uiolẽtiã:disrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebantur:habente manicas:& ad talos usq; ꝓfusas:ne facile uiderentur:

& cinere asperso capite ibat per mediá ciuitaté:clamans & ingemiscés uiolétiá sibimet irrogatam.
Qi am dum inuenisset frater absolon;requisiuit qua causa ꝓueniente hoc ageret. Et cũ facta sibi
dixisset iniuriá:quiescere & mediocriter ait ferre germanam:& iniuriá non putare:ꝙ corrupta eét
a fratre.Cui dum satisfactum fuisset clamare:& uiolentiam suá multis indicare cessauit ; & multo
tempore apud fratrem absolõ uidua tollerauit alias permásit.Quod dũ cognouisset Dauid doluit
quidé sed cum ammon senioré filium suũ ualde diligeret eũ noluit cõtristare. Qué absolon cru-
deliter abhorrebat:& latenter oportunũ tempus ultionis delicti illius expectabat.Igitur secundus
iam annus corruptionis sororis eius excesserat:& cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitaté
baasor é aũt hæc in sorte tribus effraim:rogauit patré ut cum fratribus ad eius cõuiuiũ cõueniret.
Quo recusante:ne illi grauis uideret existere uel fratres dirigi supplicauit. Quibus destinatis:ius-
sit absolon famulis propriis ut cũ uiderent ammon ebrietate dissolutũ:illo annuente interficerét
eum:nullũq; metuerent.Quo facto fratres cũctos terror grauis & tumultus inuasit:& de se quoq;
singuli formidantes:ascendentesq; in equis reuertebant ad patré.Quidá uero præcedens nũciauit
patri quasi cunctos fratres íterfecisset absolon.Tunc Dauid ꝗsi oés uere simul extincti sint & hoc
a fratre tristicia quæ usq; ad morté fere uideretur amata nimis inuasit & eo dolore neq; cám req-
siuit:nec aliud quicꝗ.Post hoc tanti mali facinus cognoscere uoluit:neq; sustinuit : sed repente ue-
ste dirupta:prostratus in terra iacebat:lugens filios uniuersos:& qui mortui nunciati fuerant:& si-
mul qui eos occiderat.Ionathas uero filius semmaa fratris Dauid cõsolabatur eũ:ut a tristicia tá-
ta recederet:nec crederet filios alios interéptos:quia nec cá talis extaret:sed esset credibile:ꝗa hoc
fecisset absolon in solũ ammon;propter thamar suæ sororis iniuriá.Inter hæc autem sonus equoꝝ
& tumultus quorũdá uenientiũ:attentos eos fecit. Erant autem filii regis: qui a cõuiuio fugiebát.
His lugientibus tristis pater occurrit:& præter spem uidens quos ante paululũ perisse crediderat:
eos amplexatus est.Erat itaq; cũctis luctus & gemitus:illis quidé supra mortuum fratré:regi uero
super filium íteremptũ.Absolon aũt fugit in gessur ad auũ maternum:uiꝝ ꝓuinciæ illius potété:
apud qué triũ annoꝝ tpe commoratus est.Cũq; Dauid uoluntaté haberet:ut ad reuocãdũ absolõ
filiũ destinaret:non ad uindictá:quando erat ira iam longo tempore leuigata:ad hác rem príceps
militiæ ioab eũ potius incitauit. Præparauit ení quádá mulieré iá ætate ꝓuectá: ut eũ sub scema-
te luctus interpellaret:& huiusmodi uerba proferret.Quæ ait.Duo filii mihi rex erant qui in agro
fuerant in cõtentioné conuersi:nulloq; præséte qui eos placare potuisset:ab altero alter percussus
interiit.Cognatis autem interfectoré petentibus:& uolentibus eum occidere:supplico ut mihi sa-
lutem præcipias filii cõdonari:nec reliquá spem meæ senectutis sinas auferri:& prohibeas cunctos:
qui meum filium interficere moliuntur.Non enim aliud illud poterunt sequi nisi ꝗ timor regis í-
petrauerit.Rege itaq; mulieris præcibus annuente:respondens denuo mulier regi ; gratias inquit
ago tuæ benignitati:qui meæ misertus es senectutis:& pene sine filiis desolatá:filiũ habere fecisti.
Sed ut firma mihi sint tuæ dona clementiæ:precor tuo filio esto propitius:eiq; remitte delictum.
Quõ ení creditura sum securitatis mihi in hoc præbuisse beneficiũ:cum te uideá in cá simili cum
tuo filio manere semp iratum.Factum náq; est:ut cũ filius unus cõtra uolũtaté patris mortuus sit
sponte hac cá apponatur & alius.Intellexit itaq; rex hoc cõsilium studio ioab ímissum:& íteri oga-
ta muliercula dum cognouisset hoc ueꝝ esse:rex uocans ioab:ait impetrasse studii sui uotum:eũq;
absolon reuocare præcepit.Non enim circa eum iam ulterius se dixit esse crudelé:sed irá indigna-
tionemq; remittere.Ille uero cũ adorasset regé:& eius sermonibus gratias retulisset:repente profe-
ctus est in gessur:& assumpto absolon:in hierosolymam remeauit.Præmisit autem rex dum uenire
filium cognouisset:& præcepit:ut ad domum propriam remearet:nõ ení iustum credidit:ut mox
uenieté susciperet:aut uideret.Ille uero patre iubéte eius declinauit aspectũ:cui tamé a familiaribus
debitum exhibebatur officium.Huius itaq; pulchritudo licet in tristicia positi:& diligentiam con-
petentem regis filio non habenti nequaꝗ deposita est;sed erat speciosus:& splendebat omni deco-
re:& corporis magna proceritate;ita ut eos qui erant in epulis constituti transcenderet. Cuius ca-
pitis erat tanta cesaries:ut uix octo diebus tonderi potuisset:& erat tonsuræ eius pondus siclorum
ducentorum qui faciunt quinq; minas.Habitabat auté in hierosolymis annis duobus;habuitq; tres
filios masculos:& filiam unam nimis speciosam:quá rex postea roboá salomonis filius accepit uxo-
rem:ex qua natus est puer nomine abias.Inter hæc mittens absolon ad ioab poposcit ab eo:ut per-
fecte placaret patrem:& peteret:quatenus eum ad suum aspectum & colloquium reuocaret.Negli
gente uero ioab:mittens aliquos suorum confinem segetem eius incendit.Quod cum ille cogno-
uisset:ad absolon uenit:culpans eum:& causam rei huius inquirens.Cui respondit.Hoc consilium
comperi:ut te ad nos ducere potuissem negligentem uerba quæ ibi pro paterna reconciliatiõe má
dabam.Quapropter præsentem te precor ut mitiges genitorem meum.Ego náq; peius a fuga esse
iudicio huc me uenisse;patre mihi hactenus irascente.Ioab autem necessitatem eius cognoscés &
misertus mediator exiuit apud regem:eiq; locutus de filio egit ; ut libenter eum susciperet .Quo
ueniente:& in terram prostrato:ac supplicante:ut peti ueniam ímpetraret:porrexit dexteram & alle-
uauit eum & gestorum obliuionem se habere pollicitus est.

Quomodo Dauid domesticis contra eum seditionem facientibus a filio sit expulsus:uero dū pugnat et contra suum patrem absolon cum exercitu suo deperiit. CAPI. . VIIII.

ABsolon autem dum ei hoc fuisset a patre cōcessū in quo tpe multos equos:& multos sibi currus īstituit:& armigeros quinq̄gīta:& diebus singulis surgens diluculo ad regalia ueniebat:& q causas habebāt:& minores īueniebant in eis:delectabiliter alloquebat q̄si nō habēte bonos cōsiliarios patre:sed iniustos in suis sētētus existētes:quorum iudicio grauarent.Pro qua re fauorē sibi omniū collocabat:adiiciebat piter dicēs:qa si haberet hāc potestatē ipse:cūcta sub legū eqtate disponeret.Hæc itaq; eo agēte:populo sibi placato:cū iā deuotionē cūctoꝝ se obtinuisse cōfideret:post recōciliationē patris annis q̄ttuor iā trāsactis supplicauit ut ei pater in hebrō ire pmitteret:q̄tenus ꝓmissa deo sacrificia celebraret:q fugiens deuouisset. Dauid ergo cōcedēte ꝓfectus ē:ad quē multus populus eo īuitāte cōfluxit.Aderat aūt ei & cōsiliarius dauid achitofel:gilmoneus:& ducēti uiri ex hierosolymis : nesciētes qdē conamē huiusmodi:sed uelut ad sacrificiū euocati.Hoc itaq; consilio rex ab oībus ordinatus est . Quod dum fuisset Dauid nunciatū:& inopinabiliter hoc filiū fecisse cognouisset:metuens impietatē eius ac præsūptionem miratus:quia nec peccati ueniā recordatus ē:sed'sup illa scelera potiora & iniquiora cōmiserit:primū quidē ut regnū a deo datū uellet auferre.secūdo ut patrē uita priuaret: deliberauit ut fugeret trās iordanē:& uocatis amicis ac necessariis:& de filii supbia eis pticipato cōsilio:cūctaq; cōmittēs deo:decē cōcubīas custodes regaliū derelīquēs:discessit ex hierosolymis:& alia multitudine cū eo fiducialiter egrediēte:simul & sexcentis armatis : qui saul uiuente fuerāt ei in fuga priori pticipes. Abiathar aūt & sadoch sacerdotibus:& omnibus leuitis uolentibus simul egredi cū arca dei:suasit ut magis in ciuitate consisterent cum eum posset deus etiā arca non portata liberare:mādauitq; eis ut latenter gesta quæq; ei nūciarentur.Habuit aūt fideles ad omnia ministros:achimaā filium sadoch:& ionathā filiū abiathar.Ethai aūt iethetis cum eo profectus est:licet Dauid eum manere in ciuitate uoluisset.Cui dū acquiescere noluisset:ei puritatem potius suæ deuotiōis ostēdit.Ascēdēte aūt Dauid per montem oliueti pedibus nudis:& cunctis cū eo flentibus:nunciatum est achitofel esse cum absolon:& eius parti fauere.Quod dū audisset:tristicia eius magis accreuit:deū rogabat:& eū suppliciter exorabat:ut abalienaret mentem absolon a consiliis achitofel.Formidabat enī ne contra se ei dando cōsilia ꝑualeret.Erat eni uir astutus:ad prospiciēdā utilitatē nimis argutus.Cūq; in mōtis uerticē puenisset ciuitate respecta cū multis lachrimis q̄si amisso regno:domino supplicabat.Occurrit aūt uir qdā fidelis noie chusi:& ipse amicus . Quē cum uidisset Dauid scissa ueste:& aspso capite cinere flētē atq; lugētē:cōsolatus ē eum: & a tristicia cessare poscebat.Et post hæc supplicabat ut iret ad absolō:q̄si ei cōsētiēs & eius secreta cōsideraret:cōsiliisq; resisteret achitofel:qa si cū Dauid pgeret:tātū ꝓdesse nō posset . Obediēs ille Dauid eo derelicto uenit hierosolymā:quo etiā nō post multum uenit absolon.Paululū itaq; exinde ꝓcedente Dauid:syba famulus mēphibos quē curatorē īstituerat possessionū quas donauerat filio ionathæ:occurrit cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessariis : ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent . Requirente uero Dauid:ubi relinqueret mēphiboseth:ait.in hierosolymis : expectantem ordinari regem se in præsenti seditione:propter memoriā beneficiorum saul. In his aūt indignatus Dauid:omnia quæcūq; cōcesserat mēphibos:sybæ donauit:multo iustius esse credens:ut hic q̄ ille potius hæc haberet.Et syba quidē hoc facto gauisus est.Igitur ueniente Dauid in locum choran:progressus est quidā de cognatione saul:nomie semei:filius gere:& lapidabat eum:ac pessimis sermonibus accusabat.Circūstantibus aūt amicis:adhuc amplius blasphemabat:& sanguinarium eū:multorūq; malorum dicebat auctorem:increpans eum quatenus ex illa terra ueluti pollutus excederet : deo gratias referendo qui eum priuasset regno:& per propriū filium ꝓ eo q̄ peccasset in dominū suū rite pœnas exigeret.Omnibus autē supra modū per motā iracundiā prouocatis & præcipue abysai uolentem interficere semei:Dauid ab ira retinuit dicens:ne malis præsentibus opus nouæ occasionis admittamus . Non enim circa hunc rabidum canem mihi respectus aut pudor est:sed ad deum intentio:pp quem iste super nos ira uidetur inuectus. Nec est admirandum:ab isto me talia sustinere: quādo etiam filii uideor exptus impietatem.Sed forsan aderit nobis misericordia dei:& præualebimus inimicis:quo adiuuante securo itinere properemus.Semei autem p aliā montis prēcurrebat:& crebras ei faciebat iniurias.Cūq; Dauid uenisset ad iordanem ; reficiebat ibidem suos itinere fatigatos . Igitur cum uenisset absolon & achitofel consiliarius in hierosolymā cum omni populo:uenit ad eū amicus Dauid chusai:& cum adorasset absolon:optabat regnū eius in sæculo & omni tempore permanere.Illo uero ei dicente:cur cum præcipuus patris eius eēt amicus eiq; fidelis ad oīa uideretur:non cum eo tunc esset:sed illo derelicto transisset ad eū:temperate se facere dixit:seq deū:& totius populi iudiciū.His īquit domine recū manentibus:recte & ego te sequor. Regnū enim tibi a deo collatū est:quapropter eandē fidē atq; deuotionē tibi præbebo quā patri. Non enim pro rebus ꝑsentibus indignari fas est:quando non extraneam ad domū mutatum ē regnum:sed in ea pmansit filio succedente patri.Hæc dicēs:satisfecit cū prius utiq; uideretur esse suspectus.Et uocato achitofel:qd oporteat agi tractabat. Qui suasit ei ad cōcubias suis patris acce-

dere:ex hoc eĩ populum scitutum:crediturũq; dicebat:quia circa patrem nulla ei iam reconciliatio superesset:ex hoc cum multa fiducia aduersus eum oĩs multitudo pugnaret hactenus apertas inimicicias eos habere:metuere credentes:posse patrem cum filio quocũq; tempore concordare. Hoc ergo consilio flexus:iussit famulis ut tentoria in solario regio figerent:& uidente populo accẽdẽs: ad patris sui concubinas ingressus est. Hæc autem gesta sunt:secundum nathan prophetiam : quã Dauid olim de filii inuasione signauerat. Cum uero fecisset absolon quæ monuerat achitofel:rursus secundum consilium de patre contra patrem eum proferre poscebat. Cũq; ille decem milia electos sibi dari petisset:ut & patrem eius interimeret : & eos qui cum eo pergerent incolomes reuocaret:ut tunc firmum haberet imperium cum pater eius extingueretur:dum hæc sentẽtia placuisset:uocauit etiam chusi amicum sui patris antiquum : sic enim ille eum uocabat. Cui dum sententiam achitofel indicasset:quid etiam ei uideretur de eadem causa requirebat. Ille uero cognoscens: quia si fierent quæ suadebat achitofel. Dauid in mortis periculum peruenisset:contrariam sententiã nitebatur afferre Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui cum eo sunt fortitudinem: quia multis preliis dimicauit:& semper superatis hostibus est reuersus. Nunc equidẽ credo illum in exercitu constitutum:est enim sicut nosti bellicosus :& idoneus omnia prouidere:& dolos superuenientium hostium declinare certissimus:circa uesperam autem reliquere suos:aut in aliqua aula se celare:aut circa petras insidias facere dũq; contigerit:ut nostri congrediantur ad prælium:illius quidem uiri ad modicum se subducũt & dum securi fuerint de regis auxilio:resistunt. Et ĩter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens:suis quidem fortitudinem præbebit ad bellum tuos uero inopinabili superuentu prosternet. Fac igitur operationem mei cõsilii: & cognoscens eius utilitatem:achitofel refutata sententia:mittens in omnem prouinciam hæbreorum:precipe contra patrem tuum ut cunctus congregetur exercitus:& sumens ipse prelii militiam uniuersam:esto dux eorum:ut nulli alio cõmittas hoc bellum. Facillime enim te credo fore uicturum:si eum cum paucis compræhenderis:cum tu multa milia pugnantium habeas : deuotionem suã tibi prebere uolẽtiũ. At si pater tuus fuerit obsessiõe circũdatus:machinatiõibus:aut troclearũ effusionibus ciuitatem illam facillime capiemus. Hæc cũ dixisset probabilior apparuit q̃ achitofel. Nã ultra eius consiliũ absolon potius huius elegit. Deus enĩ erat:qui in eius mente consiliũ chusi melius esse faciebat. Quo facto festinabat chusi ad sacerdotes sadoch & abiathar:cõsiliũ achitofel: necnon & suum pandens:& q̃a placuissent q̃ ipse mõuerat ĩdicauit:& exhortatus ẽ repẽte:ut mittentes hæc renunciarent Dauid:& q̃ ab aduersariis tractata uidebant aperirẽt:aduitẽs:ut studeret uelociter transire iordanẽ:ne eũ suus filius p̃sequi festinaret : & anteq̃ illi se mouissent:posset a filio cõpræhendi. Sacerdotes autẽ oportune suos filios ad hoc officiũ extra urbẽ celatos habebant. Quibus mandãtes p̃ fidelẽ ancillã quæ tractabat absolon:præceperũt ut Dauid cũ festinatiõe hæc significarent. Illi uero nulla dilatione tardantes:sed mandata seruantes parturpii fidelisq; ministerii & officii uelocitatẽ & necessitatis instantiam cito iudicantes implendam:festinabãt ad Dauid. Cũq; duobus stadiis a ciuitate processissent:uidentes eos quidã equites:indicauerunt absolõ. Ille cõtiuo ut cõprehenderentur misit. Quod cognoscentes filii sacerdotũ:ab itinere declinãtes in uicũ quẽdã nõ longe ab hierosolymis:cui nomẽ erat bochom inuenientesq; quandã mulierculã rogauerunt ut eos celaret:& munitionẽ metuentibus exhiberet. Illa uero iuuenes illos in puteũ repente deposuit:& expansis desuper pellibus os eius aperuit. Cũq; persequentes eos uenissent:& de eis mulierem requisissent:illa uidisse quidẽ se non negauit:dicens apud se eos sumpsisse potum:& continuo discessisse:tamen si cum uelocitate sequerentur:facile eos compræhendi posse dicebat. Cum ergo diu secuti non compræhendissent eos reuersi sunt. Mulier autem uidens eos remeantes:& nullum iam periculum iuuenibus compræhensionis imminere cõspiciens: abstractos e lacu dimisit ad p̃prium itineris opus. Qui multo studio festinantes:uenerunt ad Dauid & cuncta ei quæ tractabat absolon subtiliter indicauerunt. Tunc ille licet iam nox esset:præcepit tamen suos iordanẽ trãsire cum festinatione. Achitofel autem uidens suam sententiam fuisse reprobatam ascendens iumentũ suum uenit ad regionem gilon:conuocatisq; omnibus suis:cõsilium quod dederat absolon eis exposuit:& quia eo q̃ auditus ipse non fuerat : non eius tardaret interitus indicauit. Dicebat enim Dauid post uictoriam in regnum continuo rediturum : & melius sibi fore:ut libere & magnimie abrũperet uitam:quã se Dauid reseruare ad pœnas:contra quem absolon talia consilia præbuisset. Et hæc cum dixisset:accedens in locum domus suæ secretiorem:laqueo se suspendit. Igitur achitofel iudicio suo huiusmodi morte dãnatum deponentes sui de laqueo sepulturæ tradiderũt. Dauid autem sicut prædiximus transiens iordanem:uenit in castra optima:& munitissimam ciuitatẽ: susceperuntq; eum libentissime cunctæ priores prouinciæ : & fugam illius temporis reuerentes: & honorem ei fœlicitatis pristinæ conferentes. Erant autem bergileus: galaditis:& sypha potẽtissimus:& amandias:& machir terræ galaditis primus. Hi nanq; rerum omnium copiam Dauid & q̃ cum eo erant opulentissime præbuerunt ita:ut neq; lecti strati deessent:nec panes aut uinum : sed etiam ubertatem pecudum ministrarent:quatenus & q̃uietem laborantibus:& ciborum utilium copiam eis ad sacietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant constituti.

Quõ post mortẽ absolon Dauid reuersus est ad regnum:& ad sedem regni hierosolymam: & de seditione quam mouit contra eum seba filius bochri. CAPI. .X.

Absolon itaq; congregato magno hæbreorum exercitu super patre:& transiens fluuium iordané non longe a castris uenit in galaditidé regionem:constituitq; principem totius exercitus amasam in loco ioab consobrini sui:erat enim de patre getheo: & matre abigea progenitus:abigea uero & saruia mater ioab Dauid sorores fuere. Dauid uero eos qui cũ eo erant cũ recensuisset:& inuenisset usq; ad quattuor milia armatorum: noluit expectare quãdo super eũ absolon ueniret:sed cõstituit super suos millenarios & centenarios:diuiso exercitu tripartite:& aliá quidé parté ioab principi militiæ dedit:aliá uero fratri eius abysai: tertiá cõmisit etheo qui erat amicus eius de ciuitate geth. Cũq; uellet ipse ad bellum simul exire:amici non permiserunt: consilio eum sapientissimo retinentes. Dicebant enim quia si cũ illo deuincerent oẽm spem utilitatis amitterent:si uero una parte uicta ad eũ reliq̃ remearent:possent denuo ꝑliũ reparare:quãdo etiá hostes arbitrarent aliũ exercitũ manere cum rege. Hoc consilium libẽter accipiẽs Dauid:ipse quidé in castris manere decreuit:& duces & amicos ad præliũ destinás:rogabat ut fortitudiné sui & fidé & memoriá exhiberent:utq; puero absolon uictores parcerent:ne illo moriẽte: aliqd in se mali cõmitterent:optásq; cũctis uictoriá:dimisit exercitũ. Ioab itaq; acié cõstituit cõtra hostes in cãpo:habens post tergũ siluá. Eduxit e aũt e diuerso absolõ & suũ exercitũ:& facta cõgressione belli opa præcipua manuũ:& maxĩe ꝑsumptionis ex utraq; pte gerebant:alii quidé ut regnũ Dauid reciperet:elaborabãt:& omi magnanitate desudabãt:alii uero:ne & eo priuaretur absolon regno:& daret patri ꝑ sua præsũptiõe suppliciũ in nullo segnes erant:aut facere aut pati quodcũq; belli casus afferret:isup metuebant etiá:ne ab ioab:& eius paucis militibus tanta multitudo subiugaret. Inter hæc uicit Dauid exercitus robore magnitudinis & exercitatiõe belloꝝ:fugiẽtesq; ꝑ siluas & colles ꝑsecuti sunt:& alios qdé cœperũt:alios aũt iterfecerũt:ita ut plurimi caderent fugiẽtes:q̃ in acie repugnãtes. Et illa quidé die q̃si uigiti milia uiroꝝ ceciderũt. Exercitus aũt Dauid accessit ad absolõ:erat eni cũctis procentate & pulchritudie manifestus. Qui metuens ne eũ cõprehenderẽt hostes ascẽdẽs in mula regia fugiebat. Cũ uelociter ueheret:& ipse in toto leuis existeret arbori maxĩe & ramis extẽse eius reflexa cesarie inopinabiliter ẽ appẽsus:& iumentũ quidem uelocitate sua q̃si dominũ adhuc portaret abscessit: ille uero ramis comaꝝ alligatione retinebat astrictus. Qué cũ uidisset quidé militũ Dauid ioab idicauit. Quo dicẽte:quinq̃ginta siclos se ei dedisse si pemisset absolõ:nec si mille siclos ei ꝓmitteret:occidere ille se filium domini sui dixit:dum oĩbus audiẽtibus pater eius ei parci rogauerit. At ille ostẽdi sibi ꝑcipiẽs:ubi eũ uidisset appẽsũ:& locum iueniẽs:in corde eũ iaculás iteremit. Armigeri uero ioab circunstantes arborem cadauer eius deposuerunt:eũq; in foueá ualde profũdá ꝓiicientes:acerũ super eũ lapidũ posuerũt:ita ut figura sepulchri fieret:& ingentem tumulũ locus ille seruaret. Ioab aũt signo dato:a ꝑsecutione reuocauit exercitũ: pcẽs cõtribulibus suis. Igitur absolõ cõstituerat sibi statuá marmoreá in ualle regia:q̃ duobus stadiis ab hierosolymis aberat:q̃ appellauit suá manũ dicẽs:qa etiá filiis eius morientibus:nomẽ eius in statua ꝑmaneret. Erãt eni ei masculi filii quidẽ tres: fœmia uero una thamar. Quæ cõiũcta salomonis filio roboá:pepit filium abia:q patri successit in regnũ. Et de his qdé postea declarabimus. Igitur post mortẽ absolon:populus quidé ad propria loca dispersus est. Achimaas aũt sadoch sacerdotis filius:rogabat ioab:ut ꝑueniens ipse Dauid uictoriam nunciaret:& quia dei solatium & prouidentiam ipsius habuisset. Cui non concessit hoc ioab:dicẽs:quia cũ semper boni nũcii homo fuisset:modo non deberet regi mortem filii nunciare. Vocans ergo chusi:ei opus hoc iniunxit:ut quod ipse uidisset:regi etiam nunciaret. Cũq; iterum achimaas rogaret:ut eum nũciare permitteret dicens:quia rex circa solam uictoriam attentus:neq̃q̃ de absolon causaretur:concessit ei:ut ꝑgeret ad Dauid:tenensq; compẽdiosam uiam quá ipse solus nouerat:præuenit chusi. Cũq; sederet Dauid inter portas: expectans quando ei aliquis gesta bellica nunciaret:quidam exploratorum uidens achimaam currentẽ:& quis eẽt nõ agnoscens:ait ad Dauid:uidere se aliquem uẽiẽtẽ. Qui cũ dixisset bonũ fore nunciũ:post paululũ aliũ quendam sequi pronunciauit. Cũq; & ipsum bonũ nunciũ assereret:uidens explorator præcurrere:iáq; uicinũ eẽ achimaá sadoch filiũ sacerdotis indicauit. Qui gauisus eũ bonoꝝ nunciũ eẽ dixit:& aliquid optabile de prælio portatuꝝ. Cũq; hæc dicerentur a rege:ueniens achimaas adorauit:& iterrogatus de pugna:regi uictoriá nũciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouisset:ait quia mox ut uidisset hostes fugatos:rogatus ipse ad eũ ꝑgere festinasset & audisse se magnas uoces ꝑsequentiũ absolon:& nihil amplius potuisse cognoscere:eo q cogeret nimis missus a ioab uictoriam nunciare. Veniẽti aũt chusi:& adorãte regẽ & uictoriá nunciante:de filio eũ Dauid cõtinuo requisiuit. Tunc chusi hæc iquit ꝓueniãt tuis inimicis:quæ recepit absolõ. Quod uerbũ uictoriæ gaudiũ nec apud ipsũ manere: nec habere exercitũ ꝑmisit. Ascẽdẽs eni Dauid in locum ciuitatis excellentissimũ:flebat filiũ:tũdẽs crebro pectora & capillos capitis sui dilacerás:& omĩ se afflictiõe castigás clamabat dicens. Vtiná mihi & non tibi o filii aduenisset iteritus. Nam cum eum diligeret per naturá huiusmõi mortis eius euẽtui potius cõdolebat. Exercitus aũt & ioab audientes:quia rex filiũ ita lugeret reuersi sunt nõ triũphali

ſcemate q̃rentes ĩgredi ciuitatẽ:ſed dolẽtes & flentes & quaſi deuicti potius intrauerunt. Cũq; rex capite uelato reſideret & filii interitũ ĩgemiſceret:ĩtrouit ad eũ ioab:& conſolatus eſt eũ dicens. O domine rex apte demõſtras ex his quæ agis:q̃a diligẽtes te & p te pericula ſuſtinẽtes: nec non & te tuãq; generationẽ penitus abhorres:& diligis inimicos:& illos cõcupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluentes obierũt. Nã ſi abſolon uiciſſet:& imperium firmiſſimũ tenuiſſet:& nullius noſtrũ cadauer remaneret:ſed oẽs a teipſo & a tuis filiis ĩcipiẽtes:fuiſſemus ſine dubitatiõe pſtrati:nullo noſtrorũ hoſtiũ flente:ſed cunctis potius congaudentibus:inſup etiã punientibus eos:ſiq; forte noſtrorũ miſerati fuiſſent. Tu uero hæc agere ſup maxio non cõfũderis inimico:qui cũ tuus filius eẽt:nequaq̃ in te impia committere formidauit. Igitur recedẽs ab hac iniuſta triſticia pcede:& militibus oſtẽde ſemetipſum:eiſq; pro uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nãq; optime noui:quia ſi in hoc actu permanſeris:hodie a te populus uniuerſus abſcedet:& alteri regnum tradet:& tunc amariſſimum ac uere habebis. Hæc dicẽs ioab:regem a triſtitia reuocauit:& ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Trãſformatus enĩ a fletu Dauid:& opportũe cõpoſitus pro aſpectu populi ſedit ad portas:ita ut audiens populus uniuerſus concurreret:omneſq; eum libentiſſime ſalutarent. Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta.

De expiatiõe ſceleris:qđ cõmiſit Saul in gabaonitas:cuius cã facta ẽ fames in puĩcia:& de ꝑlus aduerſus paleſtĩos fœliciter geſtis:ſeu de fortibus Dauid. CAPI. XI.

Porro qui cũ abſolon fuerant:& de prælio fugerant:reuertentes ad ſemetipſos: ſinguli mittebãt p ciuitates cunctas:Dauid beneficia commemorantes:& libertatem quam eis reſiſtendo cunctis hoſtibus præbuerat edicentes: culpanteſq; ſemetipſos quia eum expuliſſent a regno:& alium ordinaſſent:quo tunc defuncto principe qui ab eis fuerat cõſtitutus:rogare deberent Dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret:& recepit regno ſuam eis prouidentiã nõ negaret. Hæc itaq; Dauid crebro nunciabantur. Sed etiam ille nihilominus miſit ad ſadoch & abiathar ſacerdotes:ut principibus loquerentur tribus iudæ quia turpe fuerit:ut aliæ tribus ante illam Dauid conſtituerent regem:cum illi & cognati eſſent & ſãguinis comparticipatione gauderent. Hæc eadem & ad amaſam principem militiæ eius præcepit edicere: q̃a cum filius ſororis ſuæ eẽt:nõ ſuaderet populo ut Dauid reſtitueret ĩperiũ:pro qua re nõ ſolũ regi recõciliari poſſet:ſed totius militiæ pricipatũ ſicut abſolõ ei ꝓbuerat obtineret. Et ſacerdotes quidem ad pricipes tribus iuda locuti ſũt:& amaſam deflexerunt:pmiſſiones regias edicẽtes:ut in eius ꝑcibus cõſiſteret. Hoc itaq; facto:tribus iuda miſit ad regẽ legatos: rogãtes ut ad proprium remearet imperium. Hoc aũt & oẽs iſrahelitæ fecerũt adhortãte eos amaſa. Igitur accedentibus legatis ad eũ ut ueniret in hieroſolymã:oẽs ꝓuenit tribus iuda ut regi ad iordanis flumen occurreret: & gera filius ſemei cũ mille uiris quos de tribu beniamin ducebat: & ſyba libertus ſaul:& filii eius quindecim & uiginti ſerui. Iſti nanq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerunt:ut facile rex eũ tranſiret cũ ſuo exercitu. Cũq; ueniſſet ad iordanem:iuda eũ libẽtiſſime ſalutauit. Qui dũ põtẽ aſcenderẽt pſtratus ẽ ãte eũ ſemei:& detinẽs pedes eius:ueniã poſtulabat in his q̃ peccauerat:rogans:ut nõ circa eũ eẽt acerbus:nec ptãte recepta:eũ iuberet dari ſupplicio:ſed potius conſideraret:q̃a geſta pniã in his q̃ prius deliq̃ſſet:primus ei occurrere feſtinaſſet. Cũq; in his ſupplicaret atq; depoſceret:abyſai frater ioab ait. Nunquid propterea non morieris qui conſtituto a deo rege nequaq̃ blaſphemare meruiſti. Tunc Dauid conuerſus ad eum ait. Non ceſſas ſaruiæ filii has commouere denuo nobis ſuperiores turbas:& ſeditiones inſtantes. An ignoras quia initium mei regni eſt hodie. Quapropter omnibus impie in me agentibus:iuro dimitti eius ſupplicia: & nulli ſua delicta ſeruari. Tu inquito ſemei ſecurus eſto:& nullum mortis habeto metum. Qui mox adorans:cum cæteris præcedebat. Inter hæc autem occurrit & mẽphiboſeth de cognatione ſaul ſordida ueſte circũamictus:comãq; gerens profuſam & hiſpidam barbam. Nam poſt fugam Dauid neq; tonſus fuerat præ triſticia:nec ueſtem depoſuerat ſuã:ſeq; in hac afflictione deuouerat permanere:donec regiam uideret conuerti calamitatẽ. Hunc autem accuſauerat ſyba ſeruus apud Dauid iniuſte. Qui dum ſalutaſſet:eiq; proſtratus eſſet:cœpit interrogare Dauid:cur nõ fuiſſet egreſſus:& eius fugæ participatus:ille a ſyba fuiſſe dicebat ſe contẽptum:cui dum iuſſiſſet:ut ei itineris neceſſaria præpararet:curare neglexerit:ſed uelut cuiuſdam ſeruulũ contẽpſiſſet:qui ſi greſſus habuiſſet incolomes:non ab eo aliquo mõ receſſiſſet:cum poſſet etiã pedibus uti fuga:adiiciebat pariter non ſolũ in his inquit domine nocuit mihi:ſed etiã apud tuã circa me pietatem derogare: & mentiri maligna uoluntate præſumpſit. Sed noui:quia nihil horũ tuã mens recepit: cum ſit iuſta & ueritatem diligat:quã uult ubiq; ſemper præualere diuinitas. Nam cũ a meo auo paſſus fuiſſes magna pericula:& omnis mea generatio pro illius debuiſſet ſceleribus deperire: tu humilis & benignus exiſtens:& quod præcipuũ eſt illorũ malorũ obliuionẽ agens: quando poteſtate ſumpta priora uindicare poteras:amicum me tuũ eſſe iudicaſti:& in menſa quotidie regia poſuiſti:nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cunq; hæc dixiſſet ille:neq; memphibos rex uoluit caſtigare:nec ſybã tanq̃ fallacem abiicere:ſed cum omnia iam donaſſet ſybæ:cum memphibos occurriſſet:& ueniam mẽphibos dedit:& medietatẽ ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui memphibos cuncta

inquit ſyba habeat o rex:mihi uero ſperium te recepiſſe ſufficiat.Beregel autem galaditen:uirū p̄
cipuum atq; bonum:& qui multa in caſtris ei præbuerat:& regē uſq; ad iordanem deduxerat :ro-
gabat Dauid ut cum eo ueniret ad hieroſolymā:promittens eius ſenectutem oīno decorandam:&
eius tanq̄ patris habere prouidentiam. Qui deſiderio ſuoꝝ cū eo ſe poſſe degere refutabat:dicens
ſenectutem ſibi ſic īminere::ut etiam in rebus ſuauibus delectari nō poſſit:cum utiq; octogīta eēt
annorum:& de ſepulchri termino cogitaret.Qui magis e diuerſo rogabat:ut ſi ei præſtare uellet cō
cederet eum ad propria remeare:quando temporis longeuitate:nec conuiuiorum epulas diſcerne-
ret:& auditus iam obduratos haberet:nec ſonum calamorum:aut modulationum aut talium in-
ſtrumentorum quæ reges ſolent inter cōuiuia mulcere ſentiret.Quo nimium ſupplicante: Dauid
ait.Te equidem dimitto:tuum uero filium achimā mihi concede : ut ei omnium rerum bonarum
debeam munus impendere.Tunc beregel dimiſſo filio adorans regem:& optans ei utilia proueni-
re ſicut deſiderabat domi ē reuerſus.Dauid itaq; uenit in galgala habens ſecum iam mediam par-
tem populi:& pariter tribum iuda ueneruntq; ad eum in galgala primi prouinciæ cum grandi pa-
riter multitudīe:& tribum iuda culpabāt eo ꝙ ei latenter occurreret: cum omnes ad eum debuiſ-
ſent una uoluntate concurrere.Principes autem tribus iuda hoc modo ſatiſfaciebant:dicentes:ne
ferrent grauiter:eo ꝙ illi præceſſiſſent : qui tanq̄ eius cognati:& propterea eum potius diligentes
præuenirent:& quia non quaſi munera perceptuꝝ hoc fecerant:ne illi qui uenerant poſtea moue-
rentur.Hæc autem dicentibus tribus iudæ principibus:nequaq̄ aliarum tribuum principes ceſſa-
uerunt:ſed dixerunt:admiramur nos equidem fratres ꝙ uos ſoli regem cognatum ueſtrum eſſe di
citis.Nam qui omnium noſtrorum poteſtatem a deo præcepit:omnium noſtrorum iudicatur eſſe
cognatus. Quapropter populus equidem noſter undecim partes habet:uos autem unam:& ſenio-
res nos ſumus.Non ergo benefeciſtis occulte & latenter uenientes ad regem.Cum hæc igitur īter
ſe tribuum principes loquerentur:uir quidam iniquus & ſeditione præcipuus:cui nomē erat ſeba:
filius bochri de tribu beniamin:ſtans in medio populi cum magno clamore dixit.Non habet ali-
quis noſtrum partem apud Dauid:nec ſortem apud filium ieſſe . Et poſt hæc uerba tuba canens
bellum ſignificauit fieri cōtra regē:oēſq; ſecuti ſunt eū:relinquentes Dauid:ſola tantū tribus iuda
cum eo remāſit:eūq; ī hieroſolymis regē eē cōſtituerūt.Qui cōcubinas quidē ſuas ad q̄s filius eius
abſolō īgreſſus fuerat:in domū aliā trāſmigrauit:eiſq; oīa p̄cepit neceſſaria miniſtrari:ipſe uero ne
quaq̄ copulatus eſt illis.Conſtituit quoq; & amaſam principem militiæ:& locū ei in quo ioab fue
rat dedit:iuſſitq; ut congregaretur quātū colligi poſſit exercitus ex tribu iuda:& poſt tres ueniret:
quatenus ei militiā daret uniuerſam eūq; pugnaturū cōtra ſeba bochri filiū deſtinaret.Egrediente
uero amaſa & circa cōgregationem exercitus remorāte:dū die tertia nō rediret:dixit rex ad ioab.
Nō eſt utile dilationē dare ſeba:ne lōgo tpe poſſit exercitū congregare:& deterioris cladis exiſtat
auctor q̄ abſolō.Noli inq̄t tardare:ſed p̄ſentē ſumēs exercitū p̄iter & ſexcētos uiros cū abyſai ger-
mano tuo hoſtes p̄ſequi feſtinato:& ubicūq; reperis ei cōgredere:& feſtina eū cōpræhēdere:ne ca-
piēs munitiſſimas ciuitates certamina nobis:& multos poſſit ſudores inferre.Ioab aūt nullomodo
moratus:ſed ſumēs fratrē pariter ac ſexcētos uiros:& omnē exercitū q erat in hieroſolymis:p̄ſecu-
tus ē eū omni feſtinatiōe ſeba.Cūq; lucabao uicū p̄cul ab hieroſolymis ſtadiis q̄draginta ueniſſet:
occurrit ei amaſa cū nō multo adhuc exercitu cōgregato.Ioab uero accīctus gladio & lorica ueſti-
tus:ueniētē ad ſe amaſā ut ſalutaret eū arte quadā q̄ſi cadere gladiū de uagia finxit:eūq; ſe de ter-
ra colligere:& altera manu ueniētē p̄xime amaſā q̄ſi ei oſculū daturus a barba cōpræhēſū:in p̄ui-
do gladiū uixit in utero:eūq; peremit impiū nimis & ſceleſtiſſimū opus efficiēs:in bono iuuencu-
lo pariter & cognato:& qui nihil ei nocuerat:habēs p̄ principatu militiæ :& equalitate honoris
inuidiā.Pro hac eni cā & abner īteremit:ſed in illo ſcelere occaſiōe dictāte q̄ſi pro uindicta fratris
aſahel ueniā habere uidebat̄:perēpto aūt amaſa:nullū fomitē excuſatiōis potuit inuenire.Ioab tā-
to igit̄ perempto duce:triduo p̄ſequebat̄ ſeba:derelīquēs unū ad eius corpus q clamaret exercitui
quō amaſa iuſte perēptus eēt:q uero regi fauerēt ſequerētur ducem ioab:& abyſai eius fratrē.Cūq;
cadauer illius caderet in uia:& oīs populus ſup eū cōflueret:& eū quadā defūcti miſericordia mo-
rarētur:& ioab ſequi tardarent:tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quendā locū ab
itinere ſegregatum:& illic eum poſitum ueſte cooperuit.Quo facto ioab uniuerſus populus eſt ſe-
cutus . Cūq; perſequeretur ſeba per omnem iſrahelitarum prouinciam quidam indicauit eum in
ciuitate munitiſſima abelmacha reſidere . Quo dum ueniſſet ioab obſidebat urbem:uallis undiq;
circunductis:militibuſq; iuſſit:ut eius muros omni uirtute deponerent.Nam dum eum ciues loci
illius ſuſcipere noluiſſent:& ſuper eum crudeliter inſiſterent : tunc quædam mulier caſta ſimul &
ſapiens uidens patriam in nouiſſimo periculo conſtitutam:aſcendens in murum:uocauit inter ar-
matos ioab.Quo ueniente:cœpit ad eum huiuſmodi uerba proferre.Quia cum reges & principes
deus conſtituiſſet:ut hæbræorum hoſtibus reſiſteretur : & iſrahelitis pacis iura præberentur:tu in-
quit feſtinas metropolim iſrahelitarum quæ nihil deliquit euertere atq; uaſtare . Tunc ioab ora-
uit alias iurauit ſibi propicium deum fore:& quia non haberet huiuſmodi uoluntatem : nec ullū
de populo uelle occidere:quantomagis tantam perdere ciuitatem:ſed ſi acciperet ab eis rebellem

regis ad pœnā idest feba filiū Bochri:ab obsessiōe exercitū cōtinuo reuocaret. Quod dū audisset mulier:ad ioab puulas idutias postulabat:ut hostis caput de muro repēte ꝓiceret. Quo facto descēdit ad ciues eisq; locuta est dicēs:cur uellent pessime cū filiis & uxoribus deperire propter malignum hoīem nec cognitum unde esset:quē regem uellent habere pro Dauid:qui eis tanta beneficia cōtulisset:& una ciuitas studeret tanto exercitui resultare? Hoc dicto suasit eis:ut febæ caput abscisum in ioab ꝓiceretur exercitum. Quo facto ioab missa tuba:obsessionem repente dissoluit & reuersus in hierosolymam:tuis populi princeps militiæ constitutus ē. Ordinauit autem rex etiā banaiā super corporis custodes:& super sexcentos armatos. Adorā aūt fecit sup tributa:& sibacha & bachillā super gestoꝝ cōscriptores:susam uero scribā: sadoch aūt & abiathar sacerdotes īstituit.

Quomodo rex Dauid iussit dinumerare populum contra mandatum domini:& de plaga:quæ secuta est transgressionem. CAPI. XII.

IGitur post hæc cum fames prouinciam inuaderet:rogauit dominum Dauid:ut populi misereret:& causam ei pariter:& medelam pestis illius indicaret. Cui prophetæ dicebāt: uelle deum ut gabaonitæ uindicarentur:quos rex saul impie interfecerat:& conculcauerat iusiurandum quod eis iesus princeps militiæ præbuerat senioresq; firmauerant:& si ultiō quā gabaonite expeterent pro defunctis exhiberetur eis:posset propitiari deus; & populus a peste liberari. Dauid autem audiens a prophetis hæc uelle deum:euocatis gabaonitis:eos quid uellent fieri requisiuit. Illis autem septem de genere saul filios ad supplicium postulantibus: requirēs rex dedit eis:parcens tantummodo mēphibos:filio ionathæ. Sumentes gabaonite uiros quos uoluerunt:punierunt eos. Quo facto:cœpit deus repente pluere:& terræ germina ad fructum reuocare:liberauitq; a priore peste & ad ubertatem hæbreorum prouinciam hoc facto restituit. Igitur non multo post tempore:rex Dauid castrametatus est contra palestinos & commisso prælio:cum eos uertisset in fugam:solus persequendo repertus est. Cūq; esset fatigatus:quidam hostium noīe achimon:filius asaphat:qui erat de prole bigantum:habebatq; hastam cuius pondus erat trecentorum siclorum:& loricam cōcatenatam & gladium:fecit impetum quasi regem suorum hostiū peremptturus. Erat eni iam labore dissolutus. Tunc subito lexorsus abysai frater ioab:& regē a repētina morte protexit:& hostē pⁱter trucidauit. Quo facto:periculū regis & pene mortē grauiter tulit exercitus:eūq; pricipes cōiurauerūt:ut nequaq̄ cū eis exiret ad bellū ne ꝓpter fortitudinē atq; fiduciā suā aliquid mali passus:& bonis quæ pp eū fuerāt sæpius ꝓbita priuarent:& q̄ eo uiuente adhuc poterant adipisci. Conuenientibus itaq; palestinis in gazam ciuitatem: audiens hoc rex super eos misit exercitum. Inter quos tunc bellaror optimus extitit: & probatissime dimicauit. Saboch & heus: qui erat unus fortissimorum Dauid. Hic enim multos hostium interclusos interemit ex prole alias & prolem gigantum nimis in audacia suæ fortitudinis exultantium: alias exultātem; fuitq; uictoriæ huius auctor apud hæbreos. Post hanc uero compressionem:palestini denuo pugnauerunt sup quos exercitū mittente Dauid:fortis apparuit ephan cognatus eius. Nam contra singulos fortissimos palestinorū solus pugnando pemit eos:& alios cōuertit in fugā: quorū etiā multi in prælio ceciderunt. Paruo itaq; tēpore palestini quiescētes:denuo castra posuerunt circa ciuitatē quæ erat nō longe a finibus hæbreorum:eratq; uir īter eos quidā:ꝓceritate sex cubitoꝝ:habēs etiam digitos in utroq; pede necnō & manu:uno plusq̄ solet natura cōcedere:hoc est senos. Contra quē de exercitu Dauid ionathas filius sammaa pugnans deuicit:pulsisq; hostibus de ciuitate:totius uictoriæ auctor effectus:maximæ gloriæ culmē accepit. Nam & ille palestinus gloriabatur se de prole gigantū existere. Postq̄ pugnā nequaq̄ contra israhelitas habuere certamia. Expeditus itaq; Dauid a præliis & ꝑiculis:cū pace iā altissima frueret:cātica in deū:hymnosq; uario metro cōposuit:alios quidē trimetros:alios quidē quinq; metros:diuersaq; faciens organa:docuit:ut leuite secundū ea deo hymnos edicerent per sab batoꝝ diē aliasq; festiuitates. Organorum aūt species huiusmodi ē. Canora cithara quidē decē chordis coaptata:& hæc cū plectro ꝑcutit: nabla uero duodecim sonos habēs digitis tangit. Erant & cimbala erea:& grādia & lata Et de his q̄ dicta sunt sufficiant:ne oīno horum organoꝝ natura nesciat. Circa regē igit erant oēs ualde fortissimi quoꝝ insigniores & actiōibus clari:octo & uiginti fuerunt. Horum enī quicq; tantū opera narrabo:ꝑ quos etiā uirtutes alioꝝ poterunt indicari. Erant sic enī ualidi:ut prouinciā regerēt:& gētibus præualerēt. Primus itaq; eusebius filius achame qui aciē hostiū frequēter irrūpēs:nequaq̄ pugnando cessauit:donec ex eis nongentos occideret. Post hunc erat eleazar filius dodi:qui cum rege fuerat in sarpha. Hic aliquando israhelitis formidātibus palestinoꝝ exercitū:& ab hoc fugiētibus solus restitit:irruēsq; sup hostes:occidit eorum multos:ita ut sanguine occisoꝝ:gladius eius hereret dextræ. Et cū palestinos tūc israhelite uiderent in fugā eē cōuersos:descendētes de montibus ꝑsecuti sunt eos:& mirabilis ac famosissima uictoria tunc ꝓuenit:cū eleazar tantos īterfecisset hostes:eosq; israhelite persequerentur:& sumerent spolia īteremptoꝝ. Tertius autem filius heli: noīe semeias. Et enī in palestinoꝝ certamibus:dū in locū qui dicit maxilla aciē posuissēt:& rursus hæbrei metuētes eoꝝ exercitū refugerēt:solus eoꝝ aciē exercitūq; portauit:quorum alios quidem ꝓstrauit:alios aūt nō ferētes eius uim & fortitudinē ꝑsecutus est conuersos in fugā. Hæc igit

opera manuū ac præliorū tres isti demōstrauerunt. Quo tēpore rex cū esset in hierosolymis: palestinoꝝ ad bellandū suprenit exercitus. Tunc Dauid quidē in arcē ciuitatis ascendit sicut prædiximus: ut de bello cōsuleret deū: castra uero inimicoꝝ erāt in ualle fixa usq; ad ciuitatē bethlem: quæ ab hierosolymis procul est stadiis uiginti. Dauid itaq; sotiis ait. Bonā aquā habemus in regiōe mea. Et præcipue laudabat eā: quæ erat in puteo iuxta portā: mirabaturq; si esset qui ex eo poculū ei præberet qđ magis optaret: quā siquis ei magnā pecuniā ad tempus præsens offerret. Et hæc cū audissent isti tres uiri: mox occurrentes: & per medium hostium iter facientes: uenerūt ad bethleē: & haurientes aquā: denuo ad regē ꝑ eoꝝ castra reuersi sunt: ita ut palestini eoꝝ fiduciam & magnanimitatem obstupescentes: quia sic pauci eos contēnerent: a dimicatione cessārent. Delatā itaq; aquā noluit bibere rex: quasi de periculo & sanguine hominū sibi fuisset aduecta: & propterea non eēt bibēda: libauitq; eā deo & de salute gratias egit uiroꝝ. Post istos aūt fuit frater ioab abysai. Is enī una die hostiū nōgētos occidit. Quītus fuit banaias genere sacerdos q ꝓuocatus a uiris īsignibus in moabitide regiōe sua eos uirtute īterfecit. Rursus aūt cū uir ægyptius genere: ꝓceritate mirabilis eū ꝓuocasset: nudus armatū ipsius iaculo ꝓstrauit ac ꝑdidit: nā auferēs eius iaculū: & uiuū adhuc pugnārēq; spoliās: armis eū ꝓpriis īteremit. Annumeraē aūt & hoc ꝑdictis eius actionibus aut tanq̃ primum magnanimorum eius operum: aut quasi non dispar. Quadam tempestate cū ningeret in puteū lapsus īcidit leo. Et cū os putei esset angustum: latebat abscōsus ne appareret: erat ei ipsū orificū niue dānatū. Nullum ergo egressum leo uidēs: nec salutis exitū rugiebat. Banaias aūt audiēs bestiā ꝓclamantē: dum iter tunc ageret: accedens ad puteum in eo descendit: & baculo quē portabat in manu bestiā repēte ꝓstrauit. Tales igitur uirtute fuerūt: & reliqui numero trigitatres.

Rex Dauid fœliciter uiuens in regno salomoni filio mandauit de edificatione templi & quantam materiā ei auri & argenti lapidumq; præciosorū ꝑparauerit ad templi edificiū. CAPI. .XIII.

Rex aūt Dauid uolens agnoscere: quot eēnt milia populi totius: est oblitus moniti mosaici: quo prædictum fuerat: ut si dinumeraretur populus: pro uniuscuiusq; capite deo siclus præberetur. Præcepit ergo ioab principi militiæ: ut pergens uniuersum dinumeraret exercitū. Quo dicente: non eē necesse hoc: nō quiuit: sed iussit numerum hæbreoꝝ insigniter adīpleri. Ioab uero sumens tribunos & scribas: & pagrās israhelitaꝝ prouīciam: cōsiderataq; multitudine q̃nta eēt hierosolymā remeauit ad regem: post menses nouem & uiginti dies obtulitq; numerum regi: absq; tribu beniamin: hanc enim dinumerare nō poterat: neq; tribum leui. Pœnituit aūt Dauid q dinumerasset populum: eo q deliquisset ī deum. Fuit ergo aliorū israhelitarum numerus nongenta milia uiroꝝ arma ferentiū. & militiam exercere ualentiū: iudæ uero tribus per se solam habuit. xl. milia. Prophetis itaq; declarātibus Dauid: quia deus ei irasceretē: supplicare cœpit eūq; rogare: ut propicius eēt: & ueniā peccato concederet. Tunc gad prophetā misit ad eum deus: tres supplicii conditiones portantē: ut eaꝝ quam probaret eligeret: utrum uellet famē in prouincia generari annis septem: an tribus mensibus pugnādo uinceretur ab hostibus: an certe morbus & lāgor accederet tribus diebus hæbreis: ille uero in anxietatē huius electiōis oīum rerū pessimaꝝ incurrens tribulabatur: & uehementer animo uidebatur esse cōfusus. Cūq; propheta diceret: hoc oīmodis īminere: & responsum uelociter exigeret; ut electā ab eo conditionem deo renunciaret: cogitans rex: quia si famā eligeret: cōtra alios hoc facere uidereē: quando ipse quidē habens multa frumenta non pateretur inopiā: reliquis uero eēt angustia: item si eligeret triū mensiū uictoriam hostium: ipse quidē habens circa se uiros fortissimos: & custodes: nihil oīno metueret: neri uero eius exercitus subiaceret: inter hæc aūt cōem potius passionē: & regum & subiectorum elegit: in qua timor oībus est equalis: dicens quia multo melius eēt in dei magisq; in hostium manus incidere. Hæc audiens propheta: renūciauit domino. Qui morbū & interitum misit in exercitum hæbreoꝝ. Moriebantur enī non uno modo: ut facile languor potuisset agnosci: sed mors q̄dem inerat multis languoꝝ occisionibus: & quia nō possent cognosci: facile peribant. Alius ergo super aliū moriebaē: & latenter īminens malū uelociter ferebat interitū. Alii siquidem repēte cum uehemētibus doloribus: & amaro gemitu aīam relinquebant: alii uero ipsis passionibus marcescebant: ita ut neq; curā exhibere corporibus ꝑualerēt: sed præ labore deficerēt: alii aūt repētinis e tenebris eoꝝ conatus abripiētibus suffocati: ꝓtinus expirabāt: alii super mortuos quos sepeliebant ipsi quoq; moriebantur: imperfectas relinquentes pariter sepulturas. Incipiente itaq; pestifero languore eos ab hora matutina perimere: usq; ad horam ꝓrandii consumpta sunt milia septuaginta. Extenditq; angelus manum ad hierosolymam: ut etiā illic pestem languoris inferret. Rex autem sacco amictus sedebat in terra: rogans deum & supplicans: ut morientium leuigaretur interitus. Tunc respiciens interea: & uidens angelum euaginato gladio in hierosolymam properantem: clamauit ad dominum dicens: iustum esse ut ipse puniretur: qui pastor erat: & greges quæ nihil deliquerant seruarentur: & ipse poscebat irā dei conuerti in se: & in generationē ꝓpriā potius prouenire supplicium: ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces: cessare fecit interitum: & mittens gad prophetam: præcepit ut ad aream iebusei orna repente conscenderet: edificans illic altare: ut hostias immolaret. Audiens hoc Dauid nō siluit: sed mox in locū ubi præ-

ceptum fuerat properauit. Orna uero terebat frumentum. Cúq; uidisset regem & omnes eius pueros uenientes: occurrit ad eum: & adorauit: erat enim genere quidem iebuseus: Dauid autem præcipuus amicus: & propterea ei nihil mali fecit: quãdo ciuitatem sicut prædiximus deuastauit. Cúq; orna interrogaret cur dominus uenisset ad famulum suum: dixit: ut aream compararet ab eo: quatenus altare in ea constituens domino hostias immolaret. Qui & aream dixit & aratri boues ad holocausta se præbiturum & deum oraturum: ut sacrificium grate susciperet. Rex autem eius quidem simplicitatem & magnanimitatem diligere se professus est: munusq; suscipere: præcium uero eum rerum omnium accipere postulabat: dicens non esse iustum gratis sacrificia celebrare. Dicente autem orna: ut cum uellet efficeret: quinquaginta aream syclis ab eo comparauit: & edificato altari sacrificia fecit: & holocausta celebrauit: & hostias pacificas immolabat: quibus placatus dominus: & denuo propitius est effectus. In illo siquidem loco aliquando contigerat offerre Abraam suum filium Ysaac: quando cum iam paratus esset occidere filium: & in holocaustum exhibere: ex improuiso aries apparuit & altare circunstetit: quẽ Abraã pro filio sicut prædiximus imolauit. Videns aũt rex Dauid orationem suam exauditam a deo: & sacrificium grate susceptum: decreuit ut ille locus area potius populi uocaretur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo edificando præmisit. Deus enim misit ad eum prophetam dicens: templum illic eius filium esse facturum: qui esset ei successurus in regnum.

Quõ rex Dauid senex factus & frigidus p adolescẽtulã uirginẽ noĩe abisag calefactus est & de adonia filio Dauid q usurpauit sibi ĩperiũ: & quoniã salomõ unctus ẽ in regẽ iubẽte Dauid patre eius: cui rursus mãdauit edificationẽ tẽpli: dãs ei descriptionẽ & cõstitutionẽ edificii. CAPI. XIIII.

Post hanc itaq; prophetiã iussit rex numerari colonos: & inuenti sunt: centũ & octoginta milia. Ex his ĩstituit lapidũ cesores octoginta milia. Aliã uero multitudinẽ ut lapides ueherẽt deputauit: ex qbus tria milia quigẽtos laborãtibus ppposuit. Præparauit ãt ferrũ: & es ad opa: & ligna cedria ualde pcera: hæc mittẽtibus sydõiis: qbus mãdauerat ut ei hãc materiã ministrarẽt. Amicis uero suis dicebat: hæc se tũc gerere ut regnaturo post se filio ppparatã materiã ad opus fabricæ dereliqueret: & nõ tũc cũ eẽt nouus & ĩexptus pp ætatẽ circa talia laboraret: sed hẽns hæc ppparata: citius opus ĩpleret. Vocãs aũt filiũ salomonẽ pcepit ei ut succedens in regnũ: tẽplũ edificaret deo dicẽs: qa eũ uolentẽ hoc facere phibuisset deus bellis & hũano sanguine sordidatũ: & prædixisset: quia salomon iunior filius eius edificaret templum: & quia ut hoc nomine uocaretur: non ipse tanq̃ pater prospexisset sed deus: & promisisset prouinciam hæbreorum eius tempore fore fœlicem: & nõ solũ in aliis bonis & pace qđ ẽ oĩum ualde præcipuũ: sed & bellorũ atq; seditionũ intestinarũ: futurã maxiam libertatem. Tu igitur inquit quõ & ante natiuitatem a deo rex fore monstratus es: nitere etiã in aliis eius prouidentiæ dignus esse: & pius existere: simul & iustus & fortis: mandata quoq; eius & leges quas nobis per moysen tradidit: & tu serua & alios nequaq̃ præuaricare permittas. Templum aũt qđ te regnãte sibi præcepit fieri: deo reddere festinato: nõ pauescas magnitudinem operis nec labore terrearis: cuncta nãq; tibi ante meum obitũ præparabo. Scito siquidem auri talenta iam collecti decẽ milia: argenti uero cẽtum milia talẽtorũ: ferri uero & eris pondus quod & numerũ posset excedere præparaui: lignorũ & lapidũ maxiam copiam. Habes autem super hæc & qui lapides possint cedere: & fabricas instruere milia multa uirorum: & siquid his defuerit: adiicere non morieris. Esto igitur optimus gubernator: deũ habendo patronum. Præcepit autem principibus populi quos fabricare præceperat filium adiuuare: & bonis omnibus abundantes: circa dei uacare religionem dicens pro his fruituros pace simul & equitate quæ deus iustis: & piis omnibus consuetus est repensare. Edificato siquidem templo arcam eũ præcepit illic & sancta uasa recondere dicens: eo q ante multum tempus hoc templum habere debuerant: nisi patres nostri deo inobedientes fuissent: cum deus utiq; sibi templum postq̃ hanc terram obtinuerunt edificare præcepit. Hæc itaq; ad principes suos Dauid & ad filiũ suũ est locutus.

Rex Dauid sciẽs se moriturũ: & uocãs filiũ suũ salomonẽ: plenius instruxit eum de obseruatiõe mãdatorũ dei: & de his quos noceat pœna dignos: post hoc mortuus ẽ & sepultus a filio suo salomõe: & multæ diuitiæ cũ eo sunt reconditæ. CAPI XV.

Et cum iam eẽt senex: & corpore frigidus: ita ut ppter ætatẽ sic algeret: ut neq; multis pellibus adoptus calefieri posset: cõgregati medici: & consiliũ facientes: tractauerũt ut ex omni regione speciosa uirgo eligeretur quæ cũ eo dormiret hoc ei contra frigus fore remediũ: ut eum puella uirgo foueret. Ad quã rẽ una adolescentula in ciuitate repta est: quæ mulieres pulchritudine sua cunctas excelleret: noĩe abysag: quæ dormiens solummodo cum rege calefaciebat eũ. Rex aũt ad cãs ueneras quæ iã senectute defecerãt: & ad coitum mulieris nõ ualebat. Quartus igit filius Dauid iuuenis speciosus: atq; procerus ex muliere agit ei natus noĩe adonias: qui post absolon fuerat pcreatus: habẽs regnãdi superbiã: dicebat amicis: quia ipsum oporteret ĩ regnũ succedere: fecitq; sibi currus & equites: & qnq̃ginta uiros præcursores instituit. Quæ cũ uideret pater: nõ corripuit eũ: neq; imperiũ uolũtatis eius prohibuit: donec agnosceret p qua causa talia cogitaret. Habuit aũt adõias huius rei coopatores pricipẽ militiæ ioab & abiathar

sacerdotem:cui solummodo resistebat sadoch sacerdos:& ꝓpheta nathan:& banaias:q supra corporis custodes fuerãt:& semeias amicus Dauid:& oẽs uiri fortissimi. Cũq; pparasset adonias cœnam extra ciuitatẽ circa fõtem qui erat in orto regali:& oẽs fratres p̄ter salomonem illic uocasset:necnõ & principem militiæ ioab:& abiathar:& pricipes tribus iuda:sadoch tantũmõ sacerdotẽ:& nathan ꝓpheram & banaiã & oẽs diuersæ uoluntatis ad conuiuiũ nõ uacauit. Hæc aũt mater salomonis bethsabeæ nathan ꝓpheta nunciauit dicens. Adonias rex est:& Dauid hoc ignorat:deditq; ei consiliũ ut saluaret se:& filiũ suũ salomonẽ:& ingressa ad Dauid sola diceret ei: quia ipse quidẽ iurasset post se regnaturũ fore salomonẽ & quia adonias iam teneret imperium Qua ad regem loquente propheta se asseruit ingressurũ:& eius uerba suo testimonio firmamenturũ. Credens aũt uerbis ꝓphetæ betsabeæ introiuit ad regẽ.& cũ solẽniter adorasset:silentiõ petito: oĩa ei quæ ꝓpheta monuerat explicauit conuiuiũ adoniæ:& uocatos ab eo abiathar sacerdotẽ: & ioab principem militiæ:& eius filios absq; salomone:& necessarios eius amicos insinuans: dicebatq; quia oĩs populus sustineret:quem rex ordinare uellet:rogãs ut haberet in aĩo:qa post mortẽ eius ille regnãs & eam & eius filiũ una pimeret. Cũq; adhuc loqueretur cũ rege mulier: nunciauerũt ei:qa nathã eum uidere uellet Rege iubente ut ueniret:ingressus nathan interrogabat:si ea die regem fecisset adoniam:& ei principatum populi tradidisset:dicens eum splendidum ualde fecisse conuiuium:& omnes regis filios præter salomonẽ ibidẽ iuitasse:& pricipẽ militiæ ioab:q cũ plausu nimio epulati & ludo eternum eius optabant effici principatum:adiciens:neq; me inquit:neq; sacerdotem sadoch uocauit:nec banaiam qui supra corporis custodes erat positus:& iustum eẽ ut omnes agnoscerent:si per eius factum fuerit uoluntatem. Hæc dicente nathan:præcepit rex uocari bethsabeæ: paululum nãq; e cubiculo discesserat ingrediente propheta. Cũq; uenisser mulier:rex ad eam:iuro inquit tibi per deum nostrum excelsũ:filium tuũ salomonem esse regnaturum:sicut & primitus iam iurauit:& hunc sup meum solium fore sessurũ:& hoc hodie celebrãdum. Cũ ergo mulier adorasset eum & longeuã eius optasset uitã:sadoch sacerdotẽ & banaiã uocari præcepit. Quibus uenientibus cum iussisset ut sumpto nathan propheta:& armatis qui circa aulam regiã residebãt:imponentes eius filium salomonem in iumento regio:foras ciuitatem ducerent ad fõtem qui dicitur geon:& unguenres oleo sacto eum constituerent regem:& sadoch sacerdotem:& nathan prophetam hoc celebrare præcepit:sequentesq; per mediam ciuitatẽ tuba canerent clamantes:ineternum uiuere regem salomonem:& eum sedere in regio solio constituerent; ut agnosceret omnis populusq; ei traditum a patre fuisset imperium. Salomoni uero mandauit de regno:ut pie & iuste circa hæbream gentem & tribum iuda uiueret. Cũq; banaias optasset: ut esset deus salomoni propitius:repente insigniter:& nullam habentes moram:imposuerunt salomonem in regia mula; educentesq; eum extra urbem ad fontem:& oleo eum ungentes; introduxerunt rursus in ciuitatem: fauentes:& regnum eius longeũ fieri deprecantes:deinde uenientes ad domum regiam sedere fecerunt eum in solio regis. Tunc omnis populus mox conuersus ad epulas & festiuitatẽ lætatus in calamis:alisq; musicis organis:delectabator:exultans: ita ut diuersitate organorũ:& melodia musica omnis terra & aer resonaret. Cũq; sensisset clamorem adonias:& qui eius conuiuio præsentes erant turbati sunt:dicebatq; ioab non sibi placere sonum tubæ quã audiebat. Dum ergo cunctis in conuiuio constitutis:nullus gustaret cibum:sed omnes diuersis cogitationibus inhererent: cucurrit ad eos sacerdotis abiathar puer nomine ionathas. Cũq; uidisset adonias iuuenem:& dixisset boni eum nuncii fore portiorem:ille eis pandit uniuersa de salomone: & uoluntatem regis Dauid aperuit. Exilientes igitur mox e conuiuio adonias & omnes qui uocati fuerant:a sede regali fugierunt. Metuens autẽ adonias regem pro his quæ fuerant gesta:supplex factus est ei. Et:dum cornu altaris teneret:hoc fecisse nunciatum est salomoni:& quia rogaret:ut ab eo acciperet iusiurandum:quia non haberet rex circa eum huius facti memoriam: nec mali aliquid sustineret: ille mansuete misit temperanterq; agens:ab illo quidem delicto eũ dimisit illesum dicẽs: ꝙ si ieiperet aliquid denuo nouitatis proferre ipse suæ punitionis auctor existeret. Et mittens iureiurãdo præbito:euocauit eum. Qui dum uenisset:& adorasset:iussit eum ad domum propriam remeare: nihil decetero metuentem:ut tamen bonum se pro sua utilitate maxime exhiberet admonuit. Volens autem Dauid ostẽdere totius populi regem se filium effecisse:cõuocauit pricipes uniuersos in hierosolymam; & sacerdotes & leuitas; & dinumerans populum: inuenit ab anno tricesimo usq; in quinquagesimum existere trigintaocto milia:ex quibus instituit curatores fabricæ templi:uigintitria milia iudices populi:& scribas eorum sex milia:& totidem qui hymnos dicerent deo:cantãtes in organis quæ Dauid sicut prædiximus instituit. Diuisit etiam eos per generationes:& segregans ex tribu sacerdotes:inuenit eorũ generationes uigintiq̃tuor:ex domo quidẽ eleazar sedecim: & de ithamar octo & præcipiens:ut unaquæq; generatio ministraret deo per dies octo a sabbato usq; ad sabbatum:& ita omnium generationes sortem acciperẽt:præsente Dauid & sadoch & abiathar sacerdotibus & principibus uniuersis. Et prima quidem generatio conscendens conscripta ẽ prima & secunda pariter & tertia:& consequenter usq; ad uigesimamquartam: & diuisio hæc permansit usq; ad præsentem diem. Fecit aũt & de tribu leuitarum partes uiginti & quattuor:& sortitl

eodē modo conscēderunt:utq; secundū modum sacerdotum octo diebus ipsi quoq; ministrarent: instituit. Eos uero qui erant de germine moysi:hos eminentius honorauit. Fecit enī eos custodes thesauro⁊ dei atq; uaso⁊:quæ reges deo dicare contingeret:iussitq; omnibus de tribu leui:simul & sacerdotibus:ut die noctuq; deo seruirent:sicut eis præceperat moyses. Post hæc diuisit exercitum in cohortes duodecim cum ducibus suis & cētenariis & tribūis. Habebat uero unaquæq; cohors uigitiquatuor milia uirorum : quos obseruare præcepit per tricenos dies a prima hora usq; ad nouissimam salomonē regem cū millenariis & cētenariis. Cōstituit autem iudicē uniuscuiusq; cohortis quem bonum iudicauit & iustū:& tutores thesauro⁊:& uitium:& agro⁊:aliosq; iumentorum quo⁊ nomina non credidi necessarium reminisci. Cūq; hæc singula prædicto modo distribuisset: conuocans in ecclesiā iudices hæbreo⁊:& prīcipes tribuum:& duces cohortium:& qui in unoquoq; actu:aut qui super possessionem regiam fuerat cōstitutus:stans excelsiore solio rex ait. Fratres conscios uos esse uolo:quō templum deo edificare deliberans:aurum multum præparaui: pariter & argentum centum milia talentorum. Deus autem prohibuit me per nathan prophetam propter bella quæ pro uobis gessi:ex inimicorum cedibus pollutam habens dexteram:ut ei tēplū edificarem:sed filium mihi successurum in regnum:hoc implere præcepit. Nuncio itaq; quoniam dum pater noster iacob duodecim filios habuisset:nostris iudā fuisse regem: & meipsum cum sex fratres haberē præpositum:& a deo recepisse regnum:& nullum eorum grauiter hoc tulisse:& ego deposco meos filios:ut nō in alterutros seditiōes exerceant:salomōe regnū suscipiēte:sed agnoscētes q deus eum elegerit:ferant eum libenter ut dominum. Non eis grauis debet esse dei uoluntas quando non extraneo seruiunt:sed magis letentur in fratre:honorem īperii possidentem ; eiusq; una participantes. Oro itaq; ut promissiones dei perducantur ad finem : & fœlicitas in cuncta ꝓuincia seminetur : omniq; tempore maneat sicut etiam sub rege salomone est ipse pollicitus præbiturum. Erunt autem hæc firma:& terminum bonum habitura : si pium & iustum:& custodem paternarum legum temetipsum o filii præbueris. Si uero has trāscenderis:mala te scito eē passu⁊. Rex itaq; dum hæc complesset uerba cessauit. Descriptionem uero & constitutionem edificii tēpli omnibus suadentibus salomoni tradidit:quēadmodū fundamēta domus & supiora eius:& quanta & qualis latitudo & altitudo fieret:necnō & quāta uasa aurea & argentea:quorum pondus ipse decreuit:monuitq; eum quoq; sermonibus:ut omni instantia immineret in ope:utq; princeps & leuitarum tribus cū eo pariter laborarent propter eius ætatem:& quia cum deus illū elegerit:q & fabricæ tēpli:& præsul esset imperii:facile illis & non ualde laboriosum edificiū fore dicebat : cum ipse multa auri talenta:plurima uero argenti & ligna:dum & fabrorū multitudinem:& lapides cedentium præparasset:necnon & smaragdos & alios lapides præciosos : sed & nunc oblationis primitias faciens:alia tria milia talento⁊ auri purissimi se præbitu⁊ esse dicebat ad aditum & currū dei faciendum ex quo & cherubin essent sub quas constituerent arcam. Cūq; tacuisset Dauid:prīcipibus & sacerdotibus atq; leuitis multū studium oblatiōis habentibus ; & ꝓmissiones claras & magnificas exhibentibus:quæ etiam sunt impletæ ab eis:obtulerunt auri quidem talēta quiq; milia:& stateres decem milia:ferri talenta multa milia . Sed & quicūq; præciosos lapides habuit obtulit:& in thesauros dedit conseruandos:quo⁊ agebat curā pronepos moyseos: saluis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed & Dauid uidens studiū & munificentiā ꝓce⁊ ac sacerdotū & simul uniuerso⁊:deū benedicebat magna uoce:patrem eū & genitorē oīum esse proclamans:sed & opificem re⁊ humana⁊ & diuina⁊:& quibus eū ipse præposuisset ꝓsulē:simul & curatorem fecisset generis hæbreorū:& fœlicitatis eo⁊:quo⁊ ei ꝓbuerat principatū. Inter hæc autē orās & omni populo bona semper optans:& salomoni filio mentē sanam & iustam:& in cunctis partibus uirtutis incolumitatē:iussit ut etiā populus benediceret deū. Illi uero ꝓstrati in terram adorauerūt:egerūtq; gratias Dauid ꝓ oībus :quæ eo regnāte potiti sūt. Altera uero die deo hostias celebrauit:uitulos mille:& totidē arietes:& agnos mille quos in holocaustis obtulerūt :sacrificauerūtq; pariter & pacificas:multa milia ouiū occidentes:& tota die rex festiuitatem habebat cū omni populo. Sed & salomonem secundo unxerunt oleo regemq; fecerunt: & sadoch pontificem uniuersæ plebis ; deducentes ad regalia salomonem:& sedere facientes in solio patris. Ab illo nanq; tempore ; ei cunctus populus seruiebar.

CAPI .XVI.

POst paululū uero tēpus: & Dauid egritudine & senectute confectus: sciēs se moritu⁊ : uocauit salomonē filiū: & hæc ei locutus est. Ego quidē o fili iam ad uniuersorum debitum ad patres procedo meos: commune gradiens iter omnium qui sunt nunc: quiq; futuri sunt: illic pergens unde non licet ulterius remeare ; & quæ in hac uita geruntur agnoscere . Quapropter uiuens adhuc & iuxta mortem constitutus : ea te moneo quæ dudum & dixi: suadēs tibi:ut sis quidem iustus circa subiectos:pius aūt circa deum qui tibi dedit imperium: atq; mandata serues & leges:quas ad nos per moysen ipse transmisit:& neq; gratia neq; inimiciciis neq; concupiscentia:neq; alia passione constrictus has forte cōtemnas. Dei enim fauorem amittis: si leges præuaricatus fueris:& e diuerso prouidentiam eius in te conuertis:si talis fueris:qualē esse rectorem decet imperii . Sed ego etiā deū exoro:ut genus nostrū regnum tpe uniuerso possideat:

nec altera domus hæbreorum habeat principatũ: sed ut nosipsi p sæcula eterna regnemus. Esto át
memor iniquitatis ioab: qui per zelum occidit duos militiæ principes iustos & bonos: abner filiú
ner & amasá filiú iethra. Quoꝝ morté ut fuerit uisũ tibi defende: quõ potior me atq; potétior exi-
stés ioab: pœná hactenus declinauit. Cõmédo aút & tibi filios berzellai galadinidis: quos in oi ho-
nore & ꝓuidétia cõseruabis: hoc munus pstádo mihi. Nõ eis ení initiú benefaciédi cõferimus: sed
ea potius recõpésamus: qa pater eoꝝ mihi in fugæ tépore ministrauit. Sed semei filius gera de tri-
bu beniamí q multú mihi in fuga posito blasphemauit ꝓficiscén: & postea remeáti occurrit ad flu
uiú iordanis: & fidé accepit: q nihil mali túc pateref: núc cám rationabilé reqrés: decétet ulciscere.
Dú ergo filiú hæc monuisset: de oibus: & amicis: & de his quos nouerat p œna dignos: defúctus é:
cú uixisset annis. lxx. Ex qbus regnauit septé ánis in hebrõ sup tribú iuda: & méses sex: in hieroso-
lymis át regnauit sup ꝓuiciá uniuersá annis trigíta tribus. Hic enim uir fuit optimus & oi uirtute
plenus quos eé oportet in regibus: qbus tátaꝝ gétiú cõmittit salus: fortis: qlis nõ fuit alius. Ná in
certaminibus q pp subiectos habuit: primus ad picula ꝓperabat: laborare & pugnare milites inui-
tabat: ipse opando potius: nõ sicut dominus impando: ad ítelligédú & considerandum de futuris:
& ad dispensationé psentiú nimis idoneus: castus: másuetus: benignus: circa eos q in calamitatibus
erát: iustus & nimis humanus: in his át q regibus pcipue cõueniút: in nullo penitus nisi circa uxoré
uriæ magnitudie potestatis deliqt. Reliqt át & diuitias quátas nullus alius regú: neq; hæbreorum:
neq; gétiú aliaꝝ. Sepeliuit át eú filius salomõ í hierosolymis decenter nimis: & aliis rebus q solent
circa exeqas regias ministrari: & multas diuitias cú eo recõdidit. Quaꝝ magnitudiné ex his quæ
dicturus sum poterit qlibet agnoscere. Post tempus enim annoꝝ mille trecétoꝝ: hircanus põtifex
dú ciuitas obsideretur ab antiocho rege qui pius cognominatus est filio demetrii: uolens ei dare
pecunias ut ab obsessione recederet: & exercitum suum auferret: nõ habens unde hoc adimpleret:
aperuit unú locú sepulchrorum Dauid: & sublatis exinde tribus milibus talétoꝝ: ptem dedit atio-
cho: & ita imminetaté obsessionis amouit: sicut etiam in aliis indicabimus. Post hæc aút multo an-
noꝝ tépore iá transacta rursus herodes rex aliú locú aperiens: plurimas exinde pecunias tulit. Nul-
lus aút eoꝝ loculos regú inuenit. erant enim sub terra mechanico modo recõditi: ut ígredictibus
in monumentum: nullatenus possent esse manifesti. Sed de his quidem hæc nõ indicasse sufficiat.

Incipit liber octauus antiquitatú.

Quõ salomon suscepit regnum: & peremit CAPI. .I.

DAuid itaq; quot uirtutú: quátorúq; bonoꝝ auctor extiterit cõtribulibus suis: quá-
taq; bella pugnasq; gesserit: & lõgeuus sit mortuus í pcedéti declarauius libro. Salo
mõe uero eius filio adhuc ætate iuuéculo suscipiéte regnú: qué adhuc uiués pater
dominú populi uniuersi uolútate dei cõstituit: sedéte in solio patris: ois eqdé popu
lus soléniter fauit: ut assolet initio qtenus eius res optie regeref: & usq; ad senectu
té fœliciter pmaneret io regno. Adonias át q eius etiá patre adhuc uiuéte tétauerat
regni culmé iuadere: ingressus ad regis matré bethsabeæ: eaq; humiliter salutata: reqsitus ab ea: ut
si p aliq peti nõe uenisset ediceret: ꝓmittés se tota uolútate cõferre: adonias itaq; locutus é. Nosti
quidé & ipsa regnú & pp ætaté: & pp populi uolútaté fuisse meú: sed decreto dei ad salomoné tuú
filiú puenisse: me tamé áplecti ꝓfiteor: & gtanter seruire ei: & libéter agere q iusta sút. His dictis pi-
ter postulauit: ut apud filiú eius suú fratré itercederet: eiq; suaderet: dari sibi abysag: q cú eius patre
dormierat uxoré dicés. qa p senectute eá pater nõ agnouisset: sed adhuc uirgo consisteret. Bethsa-
beæ uero & ministraturá se í hoc negocio studiose ꝓmisit: & nuptias ꝓmereri pp utrúq;: qa & rex
ei uellet aliqd pstare: & illa p eo ꝓna uolútate deposceret. Adonias át spe nuptiaꝝ lætus abscessit.
Salomõis ergo mater repéte prexit ad filiú: locutura de qbus adoniæ supplicáti promiserat. Et oc-
curréte sibi filio eáq; cõplectéte: cú deduxisset eá ad locú ubi soliú erat regni cõstitutum: rex aliud
soliú a dextris matri iussit appõi. Cúq; sedisset bethsabeæ: unú inqt o fili munus mihi petéti cõce
de: & ne uelis qsi difficile denegare: tristéq; deserere. Cui salomõ se ípleré qd uellet ait: qa fáctú eét
matri cúcta pbere: culpabat tamé eius petitiõis initiú: qd tanq nõ habés firmissimá spé adeptionis
huiõi uerba ꝓferret: & adhuc qcq sibi negari metueret. Túc illa rogabat: ut uirginé abysag adõiæ
fratri donaret uxoré. Hoc uerbú rex iracúde suscipiés: dimisit qdé matré dicés: quõ adonias cás ni-
mis eminétes appeteret: & mirari se quõ nõ ei posceret etiá regnú: q qsi seniori abysag dádá roga-
ret uxoré: q potétes haberet amicos: ioab pricipé militiæ: & abiathar sacerdoté: mittésq; banaiá: q
erat sup corporis custodes: fratré adoniá pcepit occidi. Vocás igitur & abiathar sacerdoté dixit ei.
A morte quidem hoc te liberat quia & cú patre meo sæpius laborasti: & arcá cú eo in hác regioné
uexisti: hoc aút tibi propono supplicium: eo q fueris cú adonia cõiunctus eiq; cõsenseris: ut neq; hic
moreris neq; ad facié meá ingrediaris: sed pgens in tuá patriá in agris dege: & hanc conuersationé
donec uiuas exerceto: quõ peccasti: & nõ est iustum te habere sacerdotiú. Sic ergo domus ithamar
sacerdotii honore priuata est: propter prædictá cám sicut samuel heli prædixerat: tránsiuitq; ad ge-
nus finees. i. ad sadoch. De genere uero finees tépore quo ad domú ithamar sacerdotium transim-

grauit:heli primo pontificatũ accipiente:isti descendisse noscuntur qui a sacerdotio sunt priuati: uochar filius ioseph summi sacerdotis:huius filius ioathã.ioatham autem meroth:meroth asophi: asophi autem achitob.achitob autem sadoch:qui primũ a rege sacerdos est factus.Ioab igitur princeps militiæ peremptum audiens adoniã:ualde perterritus ẽ:erat enim eius amicus potius q̃ salomonis regis.& hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter suspicatus est:fugit ad altare:credens sibi cautelam religionis interuentu pietate regia profuturam. Quod dum fuerat regi nunciatum:mittens banaiam eum iussit adduci:ut in eius iudicio satisfaceret. Ioab autem ait non se relicturum esse sacrarium:sed ibi potius q̃ in loco alio moriturum. Quod dum banaias renunciasset regi:præcepit salomon ibi sicut uellet caput eius abscidi:& hanc eum recipere pœnam pro duobus militiæ principibus:quos indecẽter occiderat:& eius cadauer sepeliri:ut peccata quæ gessit eius nunq̃ desererent genus:& a ioab morte ipse:eiusq; pater esset innoxius.Quod dum fecisset banaias:ipse priceps militiæ totius exercitus constitutus est.Sadoch autem solum fecit sacerdotem:in loco abiathar quem remouit.Semei uero præcepit:ut domum sibi edificaret in hierosolymis:ibiq; maneret:& torrentem cedron transgredi non auderet:quod si transcenderet:ultionem mortis incurreret:& super hanc comminationem iurisiurandi cum religione constrinxit.Semei ãt hoc præcepto salomonis gaudere se dicens atq; seruare:insuper adiciens iusiurandũ:relicta patria in hierosolymis habitabat.Transactis autem annis tribus:audiens duos seruos q̃ ei fugerãt in geth cõmorari:perexit ut quereret eos.Quod cũ ei reuertenti cognosceret rex:q̃a & mãdatũ eius & iusiurandũ respuisset:grauiter hoc tulit:eoq; uocato:tu ĩquit iurasti:nõ te me eẽ relicturũ:neq; ab hac ciuitate ad aliã aliq̃tenus egressurũ.Non ergo iurisiurandi effugies ultionem sed etiã ꝑ quibus patrẽ meũ fugientẽ iniuriis affecisti:dabis nũc pœnas.Agnoscas quia nihil lucrantur:qui non repente pro sua iniusticia puniuntur:sed omni tp̃e quo se putant nihil patiendos sine timore consistere: crescit eorũ pœna:& cã maior efficit̃:q̃ peccasse noscũtur. Tunc semei banaias iussu regis occidit.

De sapientia eius & intellectu:atq; diuitiis. CAPI. .II.

CVmq; salomon iam regnũ haberet firmum:punitis oĩbus inimicis: duxit uxorem filiã pharaonis regis ægyptiorũ:edificatis muris hierosolymorũ multũ potioribus atq; munitioribus q̃ primitus extiterunt.Deretero maxĩa pace gubernauit impium in nullo ꝑ iuuẽtutẽ circa iusticiã legũq; custodiã aut paternorũ memoriam mandatorũ minor existens:sed cuncta quæcũq; ætate ꝑuecti sapientiaq; ꝑfecti faciũt:cũ integritate ꝑcipua celebrabat: placuitq; ei ut ueniẽs in hebron:in altari ei eo q̃d fecerat moyses sacrificaret deo.Tunc itaq; mille oues obtulit in holocaustũ.Quod dũ fecisset:ꝑcipue deũ uisus est honorasse:apparuitq; illi ea nocte per somniũ ꝑcipiens:ut quæ uellet sibi pro cultu pietatis peteret dona inferri. Salomon aũt optĩa & eximia postulabat:q̃ & deus grate præberet:& utiliter homo perciperet. Non igitur aurũ nõ argẽtũ non alias diuitias ut homo & iuuenis sibi dari deꝑcatus est:hæc enĩ multos sola putantur magna & dei dona ꝑcipua esse:sed da mihi inquit domine mentem sanam:& prudentiã bonã:ut circa populũ iustũ possim uerũq; ꝑferre iudiciũ. His petitionibus placata diuinitas:& iã alia cũcta quorũ memoriã in ꝑce non fecerat dare se dixit idest diuitias:sæculi gloriã de inimicis uictoriam: & præ oĩbus intellectum ac sapiam:qualẽ nullus alter hoĩum habuit nec regũ:nec priuatorũ:seruaturũq; se etiã nepotibus eius ĩperiũ multo tp̃e compromisit:si iuste uiueret:& ei obediret & patris sui in optimis actiõibus imitator existeret.Hæc salomon audiẽs dicta a deo:repente exiliuit e somno: & adorãs eũ:ad hierosolymam remeauit:& ante tabernaculũ sacrificia celebrauit:epulasq; uniuersis exhibuit His itaq; diebus iudiciũ apud eũ deductũ est:cuius criminum erat ĩuenire difficile.Cãm uero unde in iudiciũ salomon ꝑuenerat:necessariũ iudicaui referre:ut legẽtibus iurgii nota sit difficultas:& si tale aliquod contigerit:q̃si ex imagine egregii decreti:cito possint huiusmodi ꝑferre sententiã.Duæ ad eũ mulieres socia de cõuersatione conuenerũt:quarũ quæ læsa uidebatur:prima cœpit hæc uerba proferre.Habitabamus ĩquit o rex ego & hæc in una domo:cõtigit ãt ambabus ut una die eadẽ hora pareremus.Transacta iã tertia die:dormiẽs:hæc supra suũ filiũ ĩcubuit: & eũ uiolenter occidit:tollẽsq; meũ ad se cõtulit:& mortuũ in ulnas meas dormientis apposuit. Mane facto dum ubera porrigerẽ filio:meũ quidẽ nõ repperi:huius aũt mortuũ adiacere mihi cognoui & misera certius hoc turbataq; considerans: factũ scelus inspexi. Vnde repetens meum filiũ:& nõ ab isto recipiens:ad tuũ domine remediũ cõuolaui. Dum enim sole simus & nullũ qui nos arguat metuamus:cõtemnens hæc denegare persistit.His dictis requisiuit rex:quid allegare uellet & altera.Qua negãte ꝙ hoc fecisset:& dicẽte suũ uiuere filiũ:& aduersariæ suæ defunctũ:cũ nullus posset huius rei iudiciũ discernere:sed in eius descriptione omniũ mens haberet:solus rex hmõi questione inopinabiliter exoluit:iussitq; deferri & mortuũ & uiuum infantẽ:uocauitq; quendã armigerum præcipiens:ut euaginato gladio:ambo diuiderentur infantes: & utraq; medietatẽ & eius q̃ mortuus erat:& qui uiuebat acciperet.In hoc ergo iudicio omnis quidẽ populus ignorans sententiam deridebat:q̃si ab adolescẽte rege ꝑlatam.Inter hæc aũt uera matre ꝓclamante ne hoc fieret: sed potius ut ĩfantulus eius sociæ traderet̃:sibi sufficere dicens:ut tantũ uiueret:eũq; uideret:licet alterius esse putaret̃:& e diuerso altera præparata esset ut diuisum uideret infantẽ:insuper ueram

matrē tormentis affici postularet:cognoscetis rex utriusq; uoces de uero fonte cordis prolatas:te-
clamanti quidē ne pimeretur infantulus:iussit filiū redonari:ueram matrē eam agnoscēs:alterius
uero maliciam accusauit:quæ necato ꝓprio filio:etiā suæ amiciciæ natū uidere cupiebat extinctū:
Hoc itaq; magnū exemplū & ꝑcipuum sapientiæ & prudentiæ eius indiciū populus credidit uni-
uersus:& ex illo die tanq̄ diuinū habentē sensum omnes inspiciebāt. Isti itaq; principes militiæ &
duces erant ei in omni ꝓuintia:in tribu quidē effraim urias:in regiōe autem bethlcē erat dochis:
dotensem autem & maritimoꝝ regionē abiam : adab habuit sub potestate sua duces duxitq; filiā
salomonis uxorē. Campus aūt maximus erat sub banaia filio bachi cui adiecta terra est ad iorda-
nem usq; protensa.Galaditē uero & gauladitē usq; ad montē libanū:& centum sexaginta ciuitates
maximas atq; munitas habens sub se gabiar:gubernabat eas. Achinadab autem totius galileæ usq;
ad sydonē curam habebat:& ipse duxit filiam salomonis noīe basinia.Maritima uero q̄ circa arcē
& ciuitatē posita sunt habuit banach sabath aūt montē tabiꝝ:& carmelū:& īferiorē galileā:regio
nemq; usq; ad iordanē fluuiū cōstitutā basan disponebat.Semei autē sors beniamitidis erat iniuti-
ctagabar aūt habuit regionē positā transiordanē : & sup oēs hos unus erat positus p̄nceps.Mira-
bile itaq; incrementū habuit & populus hæbreoꝝ & tribus iuda;cōuersi ad tetræ culturam.Nam
pace potiti:& a bellis atq; tumultibus ulterius abstracti:insup & desideratā libertatē adepti : intē-
perantes erant circa substantias cōgregatas:& eas semp potius extendendas.Erāt regi & alii duces:
qui syroꝝ terras & alienigenatum a fluuio euphratē distētas usq; ad ægyptū gubernabāt:tributa
colligentes ex gentibus.Infercbāt autē & eius mēsæ quotidianæ ad regale conuiuiū simile choros
triginta;farinæ expensæ choros sexaginta:boues saginatos decē:& de paschuis uiginti : agnos sagi-
natos centum Hæc oīa præter illa quæ de uenatiōibus capiebāt.i.ceruos & uolatilia ; sed & pisces
ab alienigenis portabant.Tantā uero multitudinē curruum habuit salomon;ut quadraginta milia
præsepia equoꝝ subiugaliū essent:& præterea erant duodeci milia equestriū;quoꝝ medietas qdē
regem in hierosolymis obseruabat:reliqui uero p uicos regios dispsi manebāt. Idem uero dux:cui
commissæ erant mēsæ regalis expensæ:etiā equis necessaria ministrabat:deuchens hæc ad locum:
ubi rex ipse morabatur. Tantam itaq; deus præbuit salomoni prudentiam ac sapientiam:ut etiam
hoīes antiquos excelleret:& nec ægyptus q̄ sapientia oībus differre dicitur compatus:uel modicū
minor esset:quoꝝ utiq; multā nimis sapientiā præcedebat. Transcendit sua sapientia etiā eos qui
apud hæbreos tūc sapientia clatere uidebant:quæ oīa nō prætetibo.Erant aūt ethā:& theman: &
chalgal:& dardanus filii madanis.Composuit aūt & libros de canticis & modulationibus quinq;
& mille:& pabolatū atq; similitudinū fecit libros tria milia;per unūquodq; enī arboris genus pa-
bolā dixit:ab hysopo usq; ad cedꝝ.Eodē mō & de iumentis:& de teliquis terrenis:necnon aquati-
libus:& aeris aialibus disputauit.Nullam nāq; naturam ignorabat:īexaminatamq; ꝑterit : sed de
oībus philosophatus est:& disciplinā proprietatū eaꝝ eminēter exposuit.Præstitit āt deus etiā ei:
ut cōtra demones artē ad utilitatē hoīum & eoꝝ curas edisceret:& incātationes instituit : quibus
egritudines soleant mitigari.Modū etiā cōiurationū:quibus obstricti demones ne denuo redeant
effugantur inuenit:& hæc cura hactenus apud nos multū ꝑualete dinoscitur. Vidi etenim quēdā
eleazaꝝ de gente nostra præsente uespasiano & eius filiis & tribunis;alioq; simul exercitu:curan-
tem eos:qui a demonibus uexabantur . Modus autem medicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus
eius qui a demonio uexabatur anulum habentē subter signaculum radicem a salomone monstra-
tam:deinde demonium per nares odorantis abstraxit:& repente cecidit homo . Postea coniurauit
eum:iuramentū obiiciens salomonis:ne ad eum denuo remearet.i.cantica quæ ille composuit su-
per eum dicenda. Volens autem satisfacere atq; probate præsentibus eleazarus hanc se habere uir
tutem:ponebat ante eos aut calicem aut peluim aquæ plenum : & demonio imperabat:ut hæc e-
gressus ab homine euerteret:& uidentibus præberet īdicium q̄ hominem teliquisset. Quo facto:
sapientia salomonis cūctis īnotuit:propter quā ut omnes magnitudinis eius naturam cognoscerēt
atq; religionē.& ut nullius rei uirtus de omni genere sub sole eum lateret:hæc dicere sū cōpulsus.
Audiēs ergo yrā rex tyri:q̄ salomon Dauid patri successisset in regno:& ualde lætatus quō Dauid
fuerat amicus:misit ad eum salutans:& propter præsentia bona gaudens. Destinauit uero ad eum
denuo salomon litteras hæc habentes.Rex salomon yram regi.Scito patrem meum uoluisse deo
edificare templum;& bellis frequentibus fuisse prohibitum : non enim primo desiit inimicos ex-
tinguere : donec eos tributarios sibimet subiugare : ego uero gratias ago deo pro pace præsenti:
propter cuius deuononem non dubito edificate domum:ipse namq; meo patri dixit a me hāc esse
faciendā.Quapropter rogo:ut aliquos mittere iubeas cum meis ad mōtē libanū:qui ligna secare
possint:ad sectionem nāq; siluarū sydonii sunt doctiores nostris : mercedes uero quas decreueris
eo scidentibus ligna præbebo.Legens aūt yram hāc epistolā:& ī his quæ scripta fuerant delecta
tus:salomoni ita tescripsit.Rex yram regi salomoni.Dignum est quidem ut benedicatur deus : q̄
tibi patrium præbuit principatum sapienti uiro:& omni uirtute pollenti : ego autem in his oībus
delectatus.quæcūq; mandasti libentissime ministrabo.Incidens enī ligna procera & multa cedria
pariter & cipræssina per meos ad mare destinabo præcipiens:ut ratibus factis;nauigantes ad locū

quemcumq; uolueris ea deponantur tui hæc ad hierosolymam deferant. **Sed tu pro his præbe no-**
bis frumenta:eo q horum nobis esse uideatur inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse soli-
citum. Harum igitur epistolarum hactenus rescripta seruantur: non in nostris solummodo libris:
sed etiam apud tiros & siquis hæc uoluerit integre cognoscere:rogans custodem monimentorum
publicorum tiriæ ciuitatis:inueniet ea consona horum quæ a nobis edicta sunt. Hæc dixi uolens
lecturos agnoscere:q nihil amplius extra ueritatem proferimus:neq; ex uerisimilibus quibusdam
aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc historiam componentes:examinationem quidem fie-
ri non declinamus:& ut nobis credatur exigimus immo in nullo potius hæc recepi deprecamur:
nisi adhibita ꝓbatione & manifestis inditiis uirtutem ipsius ueritatis habeamus. Rex itaq; salomō
dum ei fuissent litteræ tiri regis allatæ eius uoluntatem & fauorem ualde laudabat:& ei quæ po-
poscerat repensauit:misitq; singulis annis tritici uiginti milia choros: & totidem olei batos: ba-
tus aūt capit sextarios septuagintaduos:eandem uero mensuram etiā uini ꝓbebat. Amicitiæ siqui-
dem yram & salomonis ac potius largitate creuerūt: & iurauerunt has esse iugiter permansuras.
Rex autem indixit omni populo tributa triginta milium operariorum:quatenus opus præ mul-
titudine sine labore constaret:diuisitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno
mense in libano monte:ut duobus mensibus remeātes ad propria requiescerent:donec iterum ui-
ginti milia diffinito tēpore suum opus implerent:itaq; contigebat quarto mense ut priores denuo
ad laborē remearent. Sup hos enī laboratores curator institutus ē adorā. Erāt aūt ex his quos re-
liquerat Dauid ad portandos lapides aliamq; materiam septuaginta milia uiri: & eorum qui lapides
incidebant octoginta milia & eorum præpositi tria milia trecenti:ueloci:etq; secabant lapides exi-
mios ad fūdamēta tēpli: quos primitus polliebāt & copulabāt in mōtibus & ad ciuitatē deferebāt
fiebātq; hæc non solū a ꝓuincialibus structoribus:sed etiam ab artificibus quos miserat rex yram.

Quomodo primus in hierosolymis edificauit templum:& de præuaricatione qua præuarica-
tus est circa senectutem:simul & de obitu ipsius. CAPI. III.

CEpit autem salomon edificare templum anno quarto regni sui: mense secundo: quem
macedones artemisia uocāt:hæbrei autem hyaro:anno quīgētesimo secundo filiorum
israhel profectionis ex ægypto. Post mille aūt & uigīti annos aduentus Abraā ad chana
neam de mesopotamia:a tēpore uero diluuii anno millesimoquadrīgentesimo:ab Adā
autem protoplasto usq; ad edificationem templi salomonis præterierunt simul anni tria milia cē-
tum & duo:qua tempestate cœpit edificare templum. Tunc siquidem undecimum iam in regno
tiri yram annum habebat:a tiri uero conditiōe usq; ad edificationem templi fuit tempus annorū
quadraginta & ducen orum. Deposuit itaq; rex fundamēta templi in nimiam terræ profunditatem:
de lapidibus ualde fortissimis & qui possent longo tempore permanere:qui eque constipati sibiq;
conferri terræ pauimentum & fortitudo super edificati templi essent: & propter inferiorem sui
fortitudinem sine defectu impositam magnitudinē & preciosam una pulchritudinem sustinerēt:
quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q alia quæ erant tanta celsitudine & fa-
stigio quasi ad instar mundi:& ad magnificentiam fabricanda. Eleuatum itaq; templum usq; ad
cameram ex lapide albo constructū cuius altitudo fuit sexaginta cubitorum:& longitudo sexaginta
tantundem:latitudo autem uiginti. Sup hoc autē erat aliud edificiū equa mensura:ita ut esset oīs
altitudo templi cubitorum centū uiginti:eratq; conuersum ad orientem. Cuius uestibulum habebat
longitudinē cubitorum uiginti quantā & latitudinē templi:latitudinē uero cubitorum decē in altitu-
dinem surgens cubitis centum & uiginti. Edificauit aūt in circuitu templi uiginti puulas domus:
quæ sui copulatione tēpli totum spaciū extrinsecus ambiebant. Nam & ingressus earum ita fecit ad-
inuicem:ut ex alia intraretur ad aliā. Harum nāq; singulæ domus latitudine quidē habebāt quinq;
cubitorum & tantundē longitudinis:altitudinis uero uiginti. Erāt autē supra edificatæ his aliæ:&
rursus aliæ super eas equales:& mensuris:& numero:ita ut oēm altitudinē haberēt proxime sicut
domus inferior:superior nāq; circunedificata non erat:operiebatq; eas camera cedrina: & domibus
quidem singulis erat hoc ꝓprium:& imputribile tegumētū. Aliatū uero erat tectū cōe longissimis
de trabibus adopertū & cūcta tegentibus:ita:ut medii parietes ab eis trabibus cōstipati firmiores exi-
sterent. Cameras quæ sub trabibus erant de lignis eisdē fecit:celatis opere laquatio: auroq; uesti-
tis. Parietes aūt cedrinis tabulis exornauit:easq; ꝑiter deaurauit:ut omne tēplum nimis effulgeret:
& uultus ingredientiū faceret auri lumine resplendere. Fabrica uero totius templi multa arte con
fecta est de lapidibus politis:arteq; cōpositis: & nimis limpide constitutis:ita:ut neq; mallei neq;
alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibus appareret indicium:sed præter hunc usum
omnis materia cōgruenter explicita uideretur:ut naturali armonia potius quā ferramētorum crede-
retur necessitate confecta. Excogitauit aūt rex ascensum superioris domus per latitudinem parietis
efficere:non enim habuit ianuam grandē ad orientem sicut domus inferior:sed a lateribus erant
ingressus ianuarum ualde puarum. Vestiit autem tēplū intrinsecus de lignis cedrinis uncinis fortibus
colligatis:quatenus hoc pro munimine & fortitudine constaret magna: diuisitq; tēplum in duas
partes:ut interior quidem domus uiginti cubitorum adituū esset:quadraginta uero cubitis secundo

téplo fecerneret. In piete quoq; diuidente aditú a reliquo téplo ianuas de cedro statuit auro mul-
to:& diuersis historiarú celaturis ornatas:suspenditq; ante eas uela ex magnis colorꝝ floribus idé
iacinti:& purpuræ: & cocci:& byssi molissimi splendidissimiq; contexta. Recōdidit autem in adi-
tu quod erat latitudine cubitorꝝ uiginti:& totidé lōgitudine duo cherubī tota ex auro putissimo
habebátq; utraq; altitudiné cubitorꝝ qnq;. Duæ aliæ erát in cherubī quinis cubitis extésæ. Qua-
propter nō ꝓcul a semetipsis aberát:ita ut alis suis una tāgeret pieté australé:alia uero positum ad
acqloné:aliæ uero alæ semetipsas cōtigétes:arcā quæ in medio eorꝝ posita erat opiebát. Hæc uero
cherubī nullus q̄les fuerūt dicere:neq; cōnicere potest. Strauit aūt pauimétú tépli petalis aureis:po
suitq; in portā tépli ianuas secūdú altitudiné piens mésuratas habētes latitudiné cubitorꝝ uiginti:
easq; pulcherrime deaurauit:& ut breuiter dicā:nullá pté tépli relíqt extrísecus & ītrísecus:quæ nō
eēt deaurata:operuitq; similiter etiá has ianuas sicut īteriores uelis uarie decoratis. Porta uero ue-
stibuli nihil habuit horꝝ. Misit ergo rex salomō ad yrá:& ab eo accepit artificé noie chirá: habété
matré ex genere neptalí:& patré uriá generis israhelitici:rq totius qdē opis erat edoctus:pcipue ta
mé artifex ad operādú aurꝝ & argétú & es:p qué.s.uniuersa ꝓ uolútate regis in téplo sunt diuersis
machinationibus adimpleta. Fecit itaq; is artifex chirā duas columnas ereas cum canalibus:caua-
tione quattuor digitorꝝ:quarú erat proceritas decem & octo cubitorꝝ:& ambitus in circuitu duo
decim cubitorꝝ:& suprapostuit utræq; columnæ capitella fusilia liliata:altitudine cubitorꝝ quinq;
supra quas erant erea retia facta:quæ operebant lilia capitum columnarum:de quibus pédebant
bini ordines malogranatorꝝ ducentorꝝ. Harum siquidem columnarꝝ aliam cōstituit in pte dextra
ante portá in uestibulo templi:uocauitq; eá thalamú iachí:aliam uero in pte sinistra: quá noíauit
booz. Fudit autem & mare eneú in scemate emisperii:qđ opus ereū ꝓpter sui magnitudinem mare
uocatú est. Erat enim uelut cátharus ingens:habebatq; eius diametrū.i.ab angulo usq; ad aliú an-
gulum cubitos decem:& grossitudo eius erat fusilis digitorꝝ quattuor:habebatq; fundum in me-
dio alphei sui loco:opere rotundú:decé coronis explicitú. Huius diametrū erat cubiti unius. Cir-
cūstabant aūt in eo mari uituli duodecim respicientes singuli ad quattuor uentorꝝ regiones:hoc
est tres uituli p unáquáq; regioné:quorum terga intus respiciebant: & sup eos emisperium incú-
bebat. Cuius emisperii rotúditas ad īteriora tendebat:capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit
autem decem cantaris bases ereas quadrangulas: & uniuscuiusq; latitudo fuit cubitorum quinq;
latitudo quattuor:altitudo sex:conclusumq; est opus particulariter ita ornatum. Erát colúnellæ
quattuor quadrangulæ per angulos státes:latera basis ex utraq; parte in se habétes inserta:erantq;
trinæ diuisæ:& singulæ earꝝ habebát celaturas suas:idest alibi erat leo:alibi thaurus:alibi aquila:
& in columnellis similiter per latera erant huiusmodi celaturæ: quasi crispantibus plectulis alias
petalis factæ:quarú altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarú:quem-
admodú erant celatæ & basium iunctæ lateribus. Angulos uero superiores concludebant humeri
expásis utiq; manibus animaliú:super quas sedebar fundus cantari reclinatus:idest incumbens sup
manus aquilæ & leonis:qđ opus ita erat sibimet coaptatú:ut naturaliter insertum quodammodo
uideretur. Inter hæc aūt erant & arbores celatæ palmarú. Huiusmodi ergo erát decé bases effectæ.
Fecit autem ad hæc & decem cantaros rotúdos ereos quorꝝ singuli ferebát quadragenos choros:
eratq; altitudo eorꝝ quattuor cubitorum:& tātundé ab alterutris eorum labia recedebát:posuitq;
decem hos cantaros super decem bases quæ uocabantur melchonoth: quinq; cantaros statuens a
parte sinistra templi quæ erat ad aquiloné.& totidem a latere dextro ad austri ptem respiéte s ad-
orientem:quod etiam mare construit aqua plenū:disposuitq; mare:ut ingredientes sacerdotes té-
plum in eo lauarent manus & pedes ascensuri scilicet ad altare:& cátaros ad animaliú iti tertatiea
diluenda:simul & pedes eorum quæ erant holocaustis imponéda. Fecit aūt altare ereum:cubitorꝝ
uiginti longitudine:& totidem latitudine altitudine uero decem ad holocausta celebráda. Fecitq;
eius uasa erea:isup & ollas & caldarias:& trullas:& arpagones:& omía uasa operatus est ex ere:cu-
ius splendor & pulchritudo similis erat auro:obtulitq; rex multitudiné mensarꝝ:& unam quidem
ualde pcipuam auream:super quá ponebantur panes dei:& huic proximas decé milia altero modo
factas:sup quas uasa iacebát:idest phiale & patere aureæ quidem decem milia:argenteæ uero qua-
draginta milia:fecitq; candelabra decem milia secundum præcepta moysi: & quibus unú in téplo
condidit:ut per diem luceret secundum legem: & mensam unam super quá positi erant panes ad
partem tépli respiciétem:& ad aquilonem e diuerso positú candelabrú qđ in australi pte cōstituit.
aureum uero altare inter hæc mediú erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorꝝ
ante uelum aditi:ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uini fusilia octoginta milia:& fialas aureas
decem milia:argenteas uero duplici numero:pateras aureas ad offerendá in eis similam cōspersam
ad altare octoginta milia & argenteas duplici numero crateras in quibus similá cú oleo fermen-
tabant aureas quidem quinquaginta milia:argenteas uero dupliciter: mensuras quoq; similes eis
quæ mosaicæ uocabantur assarones aureas quidem uiginti milia: & argenteas dupliciter: thuri-
bula uero aurea quibus offertur incensum uiginti milia:similiter & alia thuribula in quibus por-
tabant a maiore altare ignē ad minus altare quod erat in templo quinquaginta milia:stolas:facer

dotales pontificibus cū his quæ pendebant ad pedes & super hūerales : & rōnales ex gēmis mille : corona uero in qua deū moyses inscripserat:una fuit quæ ad hunc diem usq; permansit : sacerdotales stolas ex bysso cōtextas:& zonas purpureas singulas decem milia:& tubas secundum ꝑceptū moysi ducenta millia:item stolas leuitarum hymnos dicentiū ex bysso ducenta milia:& īstrumēta musica & ad hymnos dicendos adinuenta quæ uocantur nabla:& cinara ex electro constituit quadragita milia.Hæc omnia ad honorem dei salomon copiose & magnifice fabricatus est : in nullo peus existens:sed circa ornamenta templi usus est ꝑcipua largitate : quæ etiam in thesauris dei recondidit.Circūdedit autem templū per ambitum uniuersum:quod propria quidem lingua gison: latine maceria:seu cancellus nuncupatur:tribus cubitis eius erigens altitudinem:ut ab ingressu tēpli cæteros prohiberet:& solis sacerdotibus hoc licere significaret: extrinsecus uero huius templi aliam edificauit aulam quadranguli scemate factam : erigens maximas porticus atq; latas : & portas excelsas & amplas per quattuor mundi ptes in eo constituens:quaꝝ singulæ ad unumquenq; uentum quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat.In hoc ergo sacrario omnis populus quibus purgatio & obseruatio legitimoꝝ inerant introibāt. Si quidem mirabilis & oīno præcipua fuit & populosa ad suscipiēdos aduenientes:& si dici potest etiam cōtemplationē uisiōis ipsius excedebat aula quæ foris erat.Magnas enim effodiens profunditates quas propter infinitā celsitudinem non poterat aliquis sine terrore conspicere : & erigens fabricas in quadringentis cubitis earum altitudinem equales eas uertici mōtis in qua alias in quo templū edificabatur effecit: & propterea aula quæ erat exterius sub diuo:facta erat equalis templo . Circundedit autem porticibus hanc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portentibus:quarum cameræ erant de cedro & ex laquaribus sculptis:bases autem in his omnibus fecit argenteas . Cū hæc igitur opa & magnitudine & decore edificiorum atq; sacrorum templi ministerioꝝ rex salomon septē annis explesset:diuitiaꝝ magnam faciens & uelocitatis ostēsionē:ut quilibet inspiciēs omni tpe putaret expleri uix potuisse qđ sic breuiter uisus ē quātū ad operis tēpli magnitudinem terminasse:scripsit principibus & hæbreoꝝ senioribus:iubens omnē populum ad hierosolymam conuenire:uisurum simul & templum:& dei arcam ibidem portandam alias portaturū. Cūq; nūciatū fuisset omnibus ut ad hierosolymam properarent:uix conueniret se primo mense:qui lingua patria theseri:a macedonibus hyperueretheus appellatur.Eodem tempore etiā festiuitas concurrit scenophegiæ:idest positionis tabernaculorū quæ satis apud hæbreos excelsa atq; præcipua est.Portātes itaq; tabernaculum qđ fixerat moyses:& oīa uasa ad ministerium sacrificiorū dei constructa introduxerunt in templum.Præcedebat autem eam hostiis & ipse rex:& populus uniuersus:& leuite libaminibus & multo sacrificiorum sanguine iter totū iplentes:& incēsū īfinitū:& hostiaꝝ multitudinē portātes: ita:ut oīs undiq; aer impleretur:& etiā longe cōsistētibus odor suauitatis occurreret agnoscentes aduentū dei·& habitaculū secundū humanā opinionē crederēt in nouā domo ei nuper dicata esse faciendum.Nam neq; hymnos dicentes neq; choros agentes donec puenirent ad tēplū aliquo mō quieuerunt.Hoc itaq; modo arca migrata est.Cūq; eam in aditu iam oporteret induci : alia quidē plebs recessit:soli uero sacerdotes qui portauerant inter duos cherubin eam collocauerunt:quæ eam suis alis amplexatæ sunt.Sic enim erāt ab artifice fabricatæ:ut arcā uelut quoddam tabernaculum aut camerationē protegerent. Habuit autem arca nihil aliud:quam duas tabulas lapideas: quæ decem uerba a deo moysi dicta in monte sina scripta retinebant.Candelabrum uero & mensam:& altare aureum statuerunt in templo ante aditum in hisdem locis in quibus & olim in tabernaculo posita erant:& quotidiana sacrificia ministrabant . Altare uero ereum statuit ante templum contra ianuas : ita : ut eis apertis ad faciem esset uidentium sacrificia & hostiarū maximas opulentias:reliqua uero uasa congregans:intus in templo recondidit . Cūq; omnia sacerdotes circa arcam constituissent egressi sunt : & repente non quidem tumens : alias uehemens:neq; qualis hyemali tempore hymbre plena solet nubes assistere:sed diffusa est:& temperate effluxit:& templū omne compleuit:& facies quidem sacerdotum obumbrauit:ita:ut se inuicem uidere non possent: mentibus autem omnium fantasiam quandam & opinionem præbuit quasi deus descendisset in templum:& libenter habitaret in eo.Talem equidem hanc habuerunt omnes opinionē. Rex autē salomon de loco ubi sedebat exurgens:fecit ad deum uerba:quæ diuinæ naturæ credidit esse decentia.Tibi īquit domine perpetuam domum quā ipse fabricatus es esse nouimus cælum & terrā: simul & mare : & cum tibi nequaq̄ hæc uniuersa sufficiant ; hoc tuo nomini constitui templum: ut ex eo orationes ad te sacrificantes & immolantes emittamus in aera : & confidamus: ꝙ cum nobis sis præsens:non a tuis sedibus procul abes . Vt enim omnia uideas & audias uniuersa:non a loco ubi nunc habitas recedens:omnibus uicinus:& unicuiq; noctu & die semper assistis : Cum ergo hæc dixisset ad deum:uerba conuertit ad populum:manifestans eis dei potentiam & ꝓuidentiam eius ꝙ Dauid eius pater omnia futura sicut iam multa prouenerant : & forent uentura reliq̄ prædixisset:quod ipsi quoq; nondum nato imposuit nomē:& ꝙ templum ipse edificaturus ; esset primus post obitum patris regnaturus:& cū omnia secundum illius prophetiā fierent:supplicabat ut deo benedicerent uniuersi:& in nullo de eius promissionibus desperarēt: quas pro eorum fe-

licitate prædixerat:sed crederēt hæc īplenda ex his quæ fuerant iā trāsacta. Cūq; hæc dixisset ad populū expansis manibus ait. Operibus quidē impossibile est:ut ualeāt homines pro his q̄ meruerūt deo munera debita cōpensare:diuinitas enī nullius eget:& oīum rerum compensatione superior ē. In quo enim aliis animalibus per te domine meliores sumus effecti : in eo tuam benedicimus maiestatem:& pro his quæ stirpi nostræ præbuisti prius:necessarium est gratias agere populū hæbreorum. Nullum enī aliū magis optamus habere propiciū:& in eo tuā circa nos deuotionē cognoscimus per munera:quia per te est nobis uox quā ex aere habemus : & per eum itez nouimus ascendentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo:quod ex inuisibili ad tantā gloriā prouexisti:deinde pro meipso cui omnia usq; ad præsentem diē sicut a te prædicta sunt cōdonasti. Supplico ergo de cætero : ut mihi ministres:quæcūq; deum hominibus honoratis præbere possibile est:& nostram domum omnibus bonis adauges:sicut Dauid meo patri & uiuenti:& circa obitum promisisti:& quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum successionibus adhonorabis. Hæc ergo nobis largire sufficienter:meisq; filiis uirtutē quæ tibi sit grata concede. Super hæc aūt & oro:ut pars aliqua tui spiritus hoc templū inhabitet : quatenus & in terra circa nos esse uideris. Tibi siquidem habitatio paruula est etiam omne cælum & alpheus qui sub eo est omnium existentiū:non dicā hoc paruissimū templum : q̄ precor ut custodias ab omni uastatione belloz:& tanq̄ propriæ possessiōi feras auxiliū. Supplico pr̄terea:ut si peccauerit populus aliquādo:deīde plaga quædam pessima peccatis digna a te terris illata:aut sterilitas:aut corruptio:aut fames:aut huiusmodi passio quam iuste transgressoribus soles īferre prouenerit:& cōgregatus aut hoc cōfugerit tēplum rogādo te:ut a peste saluetur:exaudibilis eis effectus uelut intus habitās misericordiam præbeas : & a malo suæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non hæbreis solummodo a te rogo cōferri peccantibus:sed etiam totius terræ finibus : qui dum aduenerint:aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint:exaudi clemens & postulata concede. Sic enī oēs agnoscent:q̄ tu quidem ipse a nobis tibi domum fieri uoluisti. Nos autem non inhumani naturaliter sumus quādo non eos qui contribuli non sunt extraneos iudicamus:sed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adesse suppliciter exoramus. Hæc dicens prostratus in terra:& deuotius adorans deum:post ista surrexit.& in templo obtulit hostias : & replens illud sacrificiis:manifeste deum uidit sacrificium grate suscipientem:ignis enim ex aere descendens omnibus uidentibus ad altare:hostias totas abripuit & absumpsit. Hac igitur apparitione monstrata: populus quidem manifestationem hanc esse diuinæ habitatiōis in tēplo conitiēs:procidens adorauit in terra. Rex aūt cœpit benedicere deū:cunctosq; ut hoc facerent adhortari:habētes iam circa se diuini fauoris inditium:utq; orarent semper sibi ab illo talia prouenire : & ut mentem suam puram ab omni malicia conseruarent ad iusticiam diuinamq; culturam:ad seruāda mandata quæ per moysen eis clementia diuina cōtulerat:quia sic foret fœlix gens hæbreorum:& totius generis humani beatior:rogabatq; pariter:ut memoriam haberent:quemadmodū bona præsentia conquisissent:eaq; firmiter obtinerent:& maiora & ampliora decætero sustinerent:non enī percepta hæc solūmodo propter pietatem atq; iusticiam:sed etiā obtinenda per hæc præmia curarēt:q̄ eēt apud homines præcipuum non tantū aliquid conquirere:quantū acq̄sita seruare:& nihil pro eoz amissione delinquere. Hæc ergo locutus ad populū dimisit ecclesiam:cum sacrificia celebrasset pro se & uniuersis hæbrēis idest uitulos quidem .xxii. milia:oues cētum .xx. milia. Tunc enim primum in templo sacrificia celebrata sunt:& in eo epulati sunt omnes hæbrei cum uxoribus suis & filiis. insuper etiam & festiuitatem quæ uocatur scenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus est. Cūq; hæc fuissent sufficienter exhibita:nihilq; deesset circa pietatis diuinæ culturam:dimittente rege : singuli ad propria remeaunt:agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuisset:& opera quæ fecisset:& orātes deū:ut eis regē præberet lōgeuo tēpore salomonē. Agebāt reuertentes cū gaudio suū iter & cū delectatiōe hymnos decātātes:ita:ut cū ea iocūditate sine labore ad p̄pria remearent. Sic itaq; dū arcā deduxissēt in tēplū:eiusq; magnitudinem pulchritudinēq; uidissent sacrificiis maximis & festiuitatibus impertitam : ad suas ciuitates singuli sunt regressi. Apparuit igitur regi per somnium deus: significans q̄ eius exaudisset orationes : & quia conseruaret templum:& in eo semper habitaret:nepotibus scilicet eius:& omni multitudine faciente iusticiam : ipsumq; primum si in patris sui monitis permaneret: ad excellentiam & fœlicitatis infinitum cum plurima securitate asseruit uehendum:& regnaturos semper in ea prouincia ex eius genere principes:& de tribu iuda:si uero mandata contemneret :obliuioniq; mandaret : & peregrinos imitatus coleret deos esset radicitus abscīdendus:& neq; reliquias ex eius genere remansūtas:sed neq; in israhel ulterius nominandas: populumq; terram quam patribus eorum dederat multis iustificationibus esse priuandum:multisq; bellis & malis exterminandum:& a terra quam eorum patribus præbuit eiciendos:incolasq; alienæ terræ esse futuros : templum quoq; edificatum incendendum diripiendum ab inimicis sed & ciuitatem hostium manibus subuertendam :& eorum erumnas se facturum fabularum relatione dignissimas:propter multitudinem nimiæ infœlicitatis : & incredulitatis:ita ut uicini eo-

rum audientes mirarentur calamitates:sed & causas inquirentes pro quibus ita hæbrei odio haberentur a deo:qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmé euecti:ab his a quibus requirebant:audirét:quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternaꝶ talia pertulissẽ. Hæc enim ei per somnium deum dixisse cõscriptum est. Post tépli uero fabricam:quá septem annis prædiximus fuisse perfectam:edificium domum regalium construere cœpit:quod tredecí annis uix impleuit. Non enim huiusmodi ei erat feruens studium sicut in templo . Sed illud quidem licet esset grande & operatione mirabile:& cũctis simul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:terminum prædictis annis accepit:regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant : cum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuisset opulentia præparata:& eo ꝙ regum habitatio:& non esset dei futura:tardius est effecta. Hæc quidem secundum fœlicitaté hæbraicæ religionis ac merito regis edificata sunt:quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est:ut ex hoc omés cõuiant magnitudinem:ut cum legentes uiderit huius rei descriptionem. Erat magna basilica nimis & pulchra:hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur. Quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit:ut posset capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem : Cuius longitudinis magnitudo erat cubitoꝶ centũ:latitudinis quinquaginta:altitudinis triginta: colũnas quoq; q̃drãgulatas oés habebat:tegebaturq; cedro ope corithio:phyalis eq̃libus:& scutulis atte mira celatis:eratq; robusta:& uariis decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudís cõstituta:habés latitudiné cubitoꝶ.xxx.& cõtra téplũ ualidis colũnis extẽsũ:eratq; in ea soliũ ualde decoꝶ:in quo sedés rex iudicia proferebat. Huic erat uicta alia quoq; regione basilica & reliqua habitacula & sedilia:ubi post causas explicitas residebat:strata omnia tabulis cedrinis. Et alia q̃dẽ edificauit ex marmoribus.x.cubitorum:alia uero tabulis uestira sectilibus & preciosissimis exornauit secũdum de cuius templorum:& miraculũ habitationũ regalium: cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta assytio . Quarta pars celaturis ornata : miraculum artis uidentibus offerebat:erãtq; illic sculptæ arbores & uniuersa poma quasi ramis & ex eis pendentibus foliis obumbrara:ita ut propter miraculũ subtilitatis agitari quodammodo purarent:alia uero pars dealbata erat:& uariis picta coloribus. Edificauit aũt sup hæc domus alias epulaꝶ & porticus ualde protensas in domo regali positas:inter quas uná fecit oĩno præclaram ad regum conuiuia necessariam:& undiq; deauratam:necnon & alia uasa quæcũq; sunt epulis oportuna : omnia fecit ex auro. Difficile itaq; est numerare magnitudinem & uarietatem domum aulariũq; regalium: quanta erant maxima : & quanta horum inferiora : & quanta sub terra quæ uideri non poterant: necnõ & pulchritudiné solarioꝶ & uiridarioꝶ q̃ erãt facta delectabiliter ad aspectum:quo exusta corpora possẽt ab estus ardore refugere. Et ut breuiter dicá:totá regiá domũ ex albo lapide & cedro: & auro:& argento splendide nimis & opulentissime istruxit:cameras & parietes uestiés auro: quõ dei téplũ resplédétes exhibuit. Fecit etiá ex ebore soliũ magnitudíe nimis eximiũ : atq; celatũ scemate tribunalis:habebatq; sex gradus:& in singulis eorum ex utraq; pte duo leones stabãt:& in superioribus gradibus alii totidé in reclinatõe uero manus erãt portãtes regé:eratq; ipsa reclinatio in uitulo respiciente posttergũ:& ex omni pte tribunal auro circũdatũ Hæc salomõ uiginti annis edificauit. Cui multũ auꝶ & agentum rex yram ad edificiũ contulit:insuper & ligna cedrina & cypressina:qué salomon magnis quoq; cõpẽsatiõibus redonauit:mittés ei per annos singulos triticũ:uinũ & oleũ:quibus maxime rebus eo ꝙ habitaret in insula sicut diximus indigebat. Ad hæc aũt & ciuitates galileæ regiõis uiginti nũero ei nõ ꝓcul a tyro positas condonauit. Quas dũ circuisset atq; cõsiderasset dispicuissetq; ei donũ:mittés ad salomoné dixit se ciuitatibus nõ egere:& ex tunc hæ appellatæ sunt terra gabalon:& enim interpretatum linguá phœnica:displicete significat. Misit itaq; prædictus rex yram ad regem salomonem rogans eum : ut quædam sosphismata & uerba perabolatum quæ ei dixerat aperiret:& questionum difficulrates absolueret . Qui cum esset astutior & intelligens:nihil hoꝶ ignorans:sed in omnibus ratione præualens:& eorum causas agnoscens:omnes obscuritates eoꝶ perduxit ad lumen. Meminit autem hoꝶ duoꝶ & menáder qoi ex phœnica lingua antiquitates sydoniorum in uocem conuertit belladicam ita dicens. Moriente aũt abybalo successit in eius regnum filius eius yram:qui dum uixisset annis quinquaginta tribus regnauit trigintaquatuor. Hic effodit amplum terræ spacium:& auream columnam quæ in iouis téplo dicauit:insuper & lignorum materiam a monte sybano incidit ad tecta templorum & destrués antiqua sacraria:templum edificauit herculi & astarte:& primum herculis hoc erexit mense pyrtio:& contra eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eisq; sibi subditis denuo remeauit. Huius temporibus erat abdemonis filius iuuenculos qui semper propositionis quas imperasset rex hierosolymorum regi yram soluebat. Meminit illius etiam dyon historiographus ita dicens. Ab ybalo moriente filius eius yram regnauit . Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit: & maiorem urbem effecit:& olimpii iouis templum destruens:medium locum ciuitati coniunxit. & aureis anethimatibus exornauit:ascendensq; in montem lybanum siluam maximam ad sacroꝶ secuit edificia. Et adiecit hæc:regem hierosolymorum salomonem misisse ad iram tyri regem : figuras quasdam:& petisse ab eo solutionem ita:ut si non possetdiscernere:soluenti pecunias daret

Cúq; fateretur yram non posse se illa dissoluere:foretq; multa pecuniarum detriméta passurus:per abdimú quendá tyrium quæ proposita fuerant soluta sunt : & alia ab eo proposita quæ si salomon non solueret:yrá regi pecunias multas daret. Et hæc quidem dyon sic dixit. Cúq; rex salomon ui-
deret muros pro munitione turribus indigere aliaq; tutione:nam secundú ciuitatis meritú opor-
tebat etiá copiosam firmitatem esse murorum:hæc efficit: & turribus ciuitatem præcipuis ualde
circúdedit.Construxit aút ciuitates:inter præcipuas urbes annumerandas:asor:& magedon:& ter-
tiam zazatum.Quæ cú fuisset in regione palestinorum:pharao rex ægypti castrametatus:& obsidés
eam cœpit:& omnes eius habitatores occidit eamq; subuertit:deditq; eam postea dono suæ filiæ
salomõis uxori.Quapropter edificauit eá rex:cú eét natura munita : & ad bella temporúq; motus
utiliter oportuna.Non ꝓcul ab hac duas alias edificauit urbes:quarum altera bitchora:altera uoca-
bat balech. Vltra has aút fecit & ad alias ad uoluptaté & epulas oportunas:& regum téperaméris:po
morumq; fertilitate:& aquarum frigidissimarum poculis abundátes.Pergens uero & in desertú superioris
syriæ:eáq; capiés:cõstituit ibi maximá ciuitaté duorum dierum itinere a syria superiore distáté:ab euphra
te uero unius:& a maxía babylõe sex másiõibus ꝓcul extáté. Vt aút hæc ciuitas a ptibus hitabili-
bus syriæ ita distaret:hæc cá est:eo ꝙ in iferiori terra aq̃ nusq̃ iuenit:in illo aút loco solúmõ fõtes
& putei nimis abúdét.Hác itaq; edificás ciuitaté:& muris eminétibus eá circútegés thadamur ap-
pellauit:& hactenus apud syros ita dicebat:quá græci palmirá uocát.Hæc itaq; salomõ illo tépore
rex agebat.Propter eos aút q quærút:quõ omés ægyptiorum reges a mineo q méphis edificauit : &
ante mulros annos fuit quá noster ꝓgenitor Abraá : dum inter hæc usq; ad salomoné mille & tri-
gíta anni transierunt pharaones uocati sút a quodam rege pharaone:qui post priores his tépotibus
imperauit:pharaonú uocabulum assumentes explanare hoc necessarium iudicaui:ut & caliginem
corum ignorationis auferam:& causam huius nominis declarare contendam. Pharaotis nomen secú
dum ægyptios significat regem.Reor autem eos ab infátia quidé aliis nominibus appellatos:ueni-
entes uero ad regnum hoc ꝙ lingua patria significaret imperium eos fuisse participatos. Nam &
alexandriæ reges cum primitus aliis nominibus uocarentur:ueniétes ad regnum uocati sút ptolæ
mei:& romanorum imperatores a natiuitate aliis uocati nominibus cæsares appellantur:cú potestas
& principatus eis nomen imponat:& non hisdem ꝑmaneant appellationibus : quas a genitoribus
susceperunt. Puto siquidem & herodotum alicarnaseum propterea : post mineum qui memphim
edificauit dixisse tricentos triginta fuisse reges ægyptiorum : nequaq̃ eorum nomina declarasse :
quia pharao omnes communiter uocabantur. Nam post horum obitum regnantis mulieris uo-
cabulum posuit nomine nicaulam eam uocitatem fuisse declarans : quia masculi quidem reges
pharao appellationem habere poterant:fœminæ uero nequaq̃ & propterea naturale huius nomen
dixit.Ego autem & in libris nostræ prouinciæ alias legis repperi : quia post pharao socerum salo-
monis nollus rex ægyptiorum hoc uocabulo nuncupatus est:& quia postea uenit ad salomonem
mulier quam prædixi ægypti ethiopiæq; regina:de qua non post multa denuo referemus. Horum
ideo nunc memini:ut ostenderem:quia nostri libri & ægyptiorum de multis rebus cõcordare no-
scuntur.Rex itaq; salomon chananeos qui in monte libano morabantur usq; ad ciuitatem amathi
non obedientes subdidit: & tributa eis imposuit : ut ei ministrarent ac seruile opus efficerent : &
agriculturam exhiberent.Ex his quosdam annis singulis eligebat : quia nullus tunc seruiebat hæ-
breorum. Non enim erat rationabile:ut cum deus eis multa milia gentium subdidisset : & ex his
opor eret eos habere seruitia : ipsi in hoc scemate permanerent : quando omnes armari equis &
curribus mi itabant potius quam seruitia peragebant.Chananeis autem quos ad sua ministeria tu
lerat:constituit principes quingentos & quinquaginta:qui super eos omnem a rege potestatem ꝑ-
ceperant:ut eos docerent opera seu negocia:in quibus necessarii esse uiderentur. Fecit autem rex
etiam:multas naues in sinu ægyptiaco maris rubri:in quodam loco qui asyon gaber appellat:non
procul a ciuitate hellena:quæ nunc beronica uocatur. Hæc enim regio fuit primitus iudæorum.
Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis yram.Ipse nanq; multos uiros gubernatores : &
in marinis rebus edoctos misit:quos iussit nauigare cum dispensatoribus suis ad locum qui olim
ophyra:nunc terra aurea nuncupatur:est autem in india : ut aurum deferrent:& colligentes qua-
dringenta talenta:ad regem denuo sunt reuersi.Igitur reginam ægypti & ethiopiæ sapientia plenáq;
& aliis ualde mirandam audientem crebro salomonis uirtutem atq; prudentiam:& habentem desi-
derium eius multum:& eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur:ad semetipsum adduxit : ut
experimento & non auditu potius satisfacere potuisset:quando opinio mendax sæpius inuenitur:
& proferentis narratione suscipitur.Cum ergo ad eum uenire uoluisset:ut in præsenti sapiétiæ eius
experimenta perciperet:studuit etiam quæstiones proferre:& earum solutione exigere. Venit ergo
hierosolymam cum magna gloria:& apparatu multo diuitiarum:cum auro & aromatibus & lapi-
dibus preciosis:eamq; rex grate suscepit:& circa eam in omnibus extitit ualde largissimus:& pro-
positiones sophismatum intellectu suo cito concipiens:uelocius quam sperari poterat exoluebat.
Cuius illa sapientiam ita se transcendentem & potiorem quam audiebat agnoscens : uehementer
obstupescebat:& maxime culmina regalia mirabatur:eorumq; pulchritudine mira:& magnitudíe

delectabatur egregia: nihilominus & dispositione uaria fabricarum: in qua multam regis prudentiam astutiamq; cernebat: plus tamen eam obstupescere faciebat domus: quæ silua lybani uocabatur: & quotidianarum opulētia cœnarum: & apparatus eius & ministeriū & uestes ministrantium: eorumq; decens circa sui officiū disciplina: pcipue tamē sacrificia quæ quotidie deo celebrabantur: & sacerdotum circa hæc necnon maxima diligentia leuitarum. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non posset tacere miracula quæ uidebat uerbis uoluntatē sui cordis aperuit dicens ad regē qbus suā mentē uictā esse monstrabat. Cuncta inqt o rex quæ p auditū uenīūt ad notitiā: cū qdā icredulitate seu dubitatiōe suscipiunt: tuorum uero bonorum q & ipse in te possides: hoc est sapientiā & prudentiā: & q tibi pstant ex regno: non ē mēdax fama: sed uera: licet multo mior q̄ in præsenti cōspicio. Nā opinio auribus qdē aliqd suadere nitit: dignitas uero rerum nōsita fieri nota: sicut aspectu & ipsa præsentia cōprobatur. Ego siquidē neq; his q nūciabātur pp multitudinē & magnitudinem credēs: multo potiora cōspexi: & beatū dico populū hæbreorum seruosq; tuos pariter & amicos: q quotidie tuo uultu fruunt: & sapientiā audire pmerent. Qui etiā nō benedicat deū: sic hāc diligenter puīciā & eius habitatores: ut te ad regni culmē eueheret. Ostēdēs āt post uerba hæc quēadmodū eius regis habuisset effectum: etiam muneribus aperuit suæ mentis iudicium alias indicium. Viginti nanq; auri talenta regi dedit: & aromatum innumeram multitudinem: & lapides præciosos. Dicunt autem: quia & radicem balsami quā hactenus fert nostra prouincia: ipsa dederit regi. Cui etiam e diuerso salomon bona multa donauit: & maxime quæ ipsa desideranter eligeret: nihilq; fuit quod postulanti nō præberet: pronius dabat quæ illa petierat: quā quæ ipse magis offerret: eamq; suæ largitatis munere præcurrebat. Regina itaq; ægyptiorum & ethiopiæ dñs: & rursum dona recipiens quæ prædiximus: ad propria remeauit. Eodem tempore dilati sunt regi a terra quæ uocatur aurea lapides præciosi: & ligna pinea quibus usus est ad fortitudinē templi: domusq; regalem: & ad instrumenta musicorum: fecitq; ex eis cytharas & nablas: ut dicerent deo hymnum leuitæ. Omnium uero rerum quæ fuerant quocūq; tempore regi delata: ea quæ illo die deuecta sunt magnitudinem & pulchritudinem præcellebant. Nullus igitur arbitretur q ligna pinea quæ nunc propter præcia uendentium sic appellantur illis uicina sint: illa siquidem uisione rotunda q̄si pinea sunt: sed multa candidiora: & ualde fulgentia. Hoc autem dixi ut nullus naturā uere pinus ignoret. Quia uero propter utilitatem regis eius memoriam fecimus oportunū etiam iudicamus: significare allati auri illo tempore quantitatem: quæ fuit pondere talentorum sexcentorum sexagintasex: non reputatis eis: quæ negociatores emerāt: neq; q dono arabie coparchie: regesq; mittebant. Conflauit ergo aurum: ut ducentas lanceas faceret: quæ siclos sexcentos haberent. Fecitq; & scuta trecenta uno quoq; habente auri minas tres; posuitq; eas in domum quæ silua libani uocat: necnō & coopcula ex auro & lapidibus præciosis ad cōuiuia necessaria pparauit. Dūq; uno pcipuo artifice hæc fecisset: etiam alia uasorum opa largitate auri ut faceret exqsiuit. Nō eni aurum aut argētū uendebatur aut emebat: sed multæ fuere naues q̄s rex in mari tharsico constituerat: ut interiora gentiū penetrarent: & oīa cōpararēt: & cōparatū aurum argētūq; regi deferrent: necnon & elephātes: & pauos: & simias. Nauigio uero eūtes & redeuntes tribus annis iplebant. Tunc eni regis illustris opinio oēs in circuitu puincias circuibat: uirtutē eius sapiētiāq; ubiq; diuulgans: ita ut omnes undiq; reges desiderarent eius aspectū: pp ter incredulitatē rerum quæ de eo referebant: magnisq; muneribus suū circa eū studiū demōstrabant. Mittebāt itaq; ei uasa aurea & argentea: uestesq; purpureas: & aromatum genera multa & currus & equos & onagros: mulasq; quæ uirtute & pulchritudine regi placerēt: ita ut curribus & equis pristinis ex his qui dirigebant acresceret curruū numerus qdringētorum: erāt enim primitus mille: & iter equorum duo milia: cū primitus fuissent .xx. milia. Nutriebantur aūt ut eēnt pulchri pariter & curaces: & cōparatiōe facta: nec decētiores alii nec ueolciores iuenirentur. Exornabantur aūt & ascēsores eorum: primū decora iuuētute florētes: habētesq; magnā pceritatē: & satis alios excedētes: longāq; diffundētes in equorum sessiōe cesariē: ex purpura tyria ueste circūamicti: auriq; tincturam quotidie in suis comis adicientes: ut equorum capita percusso sole auro radiante fulgerent. His circa eum armatis existentibus: arcusq; ferentibus: rex uectus in curru: & alia ueste circūamictus: solitus erat exire ad quendam locum: qui ab hierosolymis duobus funiculis abest uocaturq; hortus: aquarum rigationibus gratus & locuples. Huc ergo causa delectationis egrediebatur circa res omnes maxima pudentia & studio semper utens: & ubiq; cultus ac decorus existens: neq; uiarum desidiam habuit: sed regias uias quæ ad hierosolymam ducerent: lapide nigro strauit: ut etiā ambulantibus non possent eē difficiles & ostenderent diuitiarum & impii dignitatem. Diuidēs autem currus: & disponens ut singulis ciuitatibus certus eorum numerus esset: paucos quidem circa se retinuit: urbes autem ubi dispersi sunt ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex in hierosolymis abundare: quanti erāt & lapides: sed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant: sicut arboribus mori campos iudeæ ita compleuit. Iussit autem & negociatoribus commercia ex ægypto deferentibus: ut uenderent ei currum unū cū duobus equis dragmis argenti sexcentis: quos ipse regibus syriæ & trans euphraten habitātibus destinabat. Qui dum fuisset omnium rerum gloriosissimus atq; religiosissimus: & prudentia &

diuitiis excelleret uniuersos:qui ante eum hæbreorum tenuerunt principatum:non in his usq; ad terminum uitæ suæ permansit ; quando relinquens solénitatum custodiam paternarum:non sine simili rerum quas de Dauid prædiximus conuersatus est:sed circa mulieres & ueneriam intemperantiam turpiter exardescens non prouincialiū solummodo delectationē habuit sociarū:sed etiam multas ex alienigenis gētibus duxit uxores:sydonias:& tyrias:etiá ammanitidas ; & idumeas & leges ē præuaricatus mosaicas:qbus ille cōtradixit alienigenis mulieribus hæbreas debere misceri:& deos illarū cœpit colere:ut mulieribus earūq; amori placuisset:cum legislator prædixisset:ne hæbreus alienæ regionis uxores duceret:ne forte illarū solénitatibus mixtus ; & deos earum coleret ; & a ueneratione proprii dei piter se abstineret. Sed hæc quidē despexit salomon ; irrōnabili amori constrictus:& ducens uxores principū insigniū uirorū filias numero.lxx.alias septingentas:& trecentas concubinas:super has aūt & filiá regis ægyptiorū:repente captus ab eis est:ita ut earū sectaretur quoq; culturas. Et iō cogebatur fauoris sui præbere & dilectionis inditia:ut more earū patriæ uiueret:& quæ illis eēnt grata compleret. Aetate siquidem procedente:& ratione pp tempus pariter infirmante:cum iam non posset studia patria retinere:deū quidē propriū nō solum illicitis uxoribus iugiter inhonorabat:sed etiá ante hæc peccauerat:& circa legum custodiam iá deceptus fuerat:quādo boum eneorū similitudines fecit:quos mari subiecit:& leonum quos in suo solio regali decoris causa disposuit. Non enī hæc facere fas erat:dū optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplū:quod ei propter dei pietatē fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus cum secundo eū deus per somniū patrem monuisset sequi:in gloria huius rei expers effectus est. Venit ergo propheta missus a deo dicens. Quia neq; iniquitas eius lateret eum:neq; diu in his eēt letaturus:incriminatus simul:quia ei quidē non auferret imperiū:quō Dauid patri eius fuerat ꝓmissum:moriente uero eo:citius filiū hoc amittere:nō tamē oēm ab eo populum recessurum:sed decē quidē tribus eius traderet seruo:duas autem nepoti Dauid huius filio reseruaret :& pp illū q dilexit deū:& ꝓpter hierosolymorū urbem:in qua templū habere decreuit. Hæc audiens salomon contremuit:& ualde turbatus:ex oībus pene bonis in quibus erat repente est mutatus:non multo tpe transeunte:ex quo hæc eni ipsa ꝓuenere:quæ ꝑdicta fuerūt a propheta. Mox suscitauit sup eū deus inimicum adat noie:quarū inimiciciarū causá fuit huiusmodi. Hic adat puer erat genere idumeus de semine regio natus. Qui dū ioab princeps militiæ Dauid uastasset idumeā:& oēs qui armis uti poterát sex mēsibus pemisset:fugiens uenit ad pharaonē ægyptiorū regē qui eū magna largitate suscipiens:dedit ei domū & ꝓuinciá ad habitandū. Et cū creuisset dilexit eū:ita ut ei uxoris suæ sororem noie talphim daret uxorē:ex qua natus ē ei filius:& iter filios regis est nutritus. Audiens ergo in ægypto Dauid mortē piter & ioab:accedēs ad pharaonem rogauit ut eū ad ꝓpria remeate pmitteret. Cūq; requireret rex cur hoc peteret:aut quid passus est relinquere destinaret:cū sæpius ei inoportune & nimis insisteret atq; rogaret:tūc quidē dimissus nō est:sed tpe quo iá salomon in malis erat pp ꝑuaricationes prædictas & dei pariter iram:dimissus adat a pharaone uēit in idumeá. Et eū cā non potuisset a salomōe exercitu retollere: qa multis præsidiis seruabat: nec eēt facilis eius inuasio:surgens inde uenit syriā. Iunctis aūt illic cuidá raam noie:qui regem sophoneadrazarū dominū suū fugerat:& ꝓuinciá latrocinus deuastabat:eiq; amicitiis copulatus:cū haberet ille circa se latronū maximá multitudinē ascēdēs & tendēs syriá:rex eius effectus ē. Tūc quoq; discurrēs israhelitarū prouinciá affligebat & adhuc uiuēte salomōe uastabat. Et hæc qdē hæbreis prouenerūt per adat. Inter hæc aūt hieroboá filius nabath surrexit contra salomonē & quosdá cōtribules suos secundū prouinciá olim sibimet dictam. Is cū esset puer a patre derelictus & erudiretur a matre:uidēs salomō robustū & nimis strenuū eū super edificiū murorū eē constituit:quando munitionē ꝓpugnaculorū in hierosolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit:ut rex eū approbaret:eiq; principatum militiæ super tribū ioseph conferret. Illo itaq; tempore cū hieroboá ueniret hierosolymis:occurrit ei ꝓpheta de ciuitate sylo noie achia. Quem dum salutaret:deflexit eum paululum ex itinere ad quendá locū ubi nullus alius iteresset:& diuidens suū palliū quo erat indutus in duodecim partes:iussit ut hieroboá decem ex his sumeret ꝑdicens ꝙ deus hæc uellet: ut scisso principatu salomonis:filio quidē eius ꝓpter ꝓmissionem Dauid duas relinqret tribus:& illi decem.quō salomon in eo peccasset:& mulieribus earūq; diis se improuide subdidisset ; sciens inquit cām pro qua deus suá dilectionem a salomone subtraxit:esto iustus & eius custodi ꝑcepta: propositam habēs palmá de pietate & honore dei præcipuá. Talis utiq; futurus ; qualē nosti fuisse Dauid. Elatus itaq; hieroboam ex ꝓphetæ sermonibus cū esset natura feruentibus iuuenis:& regū grandiū appetitu imensus nō quiescebat:sed cū uenisset ad exercitū:habens memoriam eorū quæ ei dixerat achias:repente nisus est populo suadere:ut a salomone recederet:& regnū ei cōtraderet. Cognoscens uero salomon eius uoluntatem & dolum quærebat ut eum comprehēdens:520 uelociter interimeret. Quod dum cognouisset hieroboam:fugit ad sesach ægyptiorū regem:& usq; ad salomonis obitū ibi moratus est:& ne quid pateretur lucratus & futuro seruandus imperio. Mortuus est itaq; salomon:ualde longeuus:qui regnauit quidē annis.xl.uixit autem quattuor & nonaginta ; & sepultus est in hyerosolymis ; cunctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges excellens :

præter illa in quibus circa senectutem deceptus mulierũ ardore præuaricatus est:de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt hæbreis:oportunius explanabo.

Quõ subiectorũ quedã hieroboã fecerũt sibi regẽ decẽ tribus recedentes a domo Dauid:& in duabus tribubus regnauit filius salomonis roboam. CAPI. IIII.

POst mortem salomonis:in eius regno filio succedente roboam:ex muliere ammanitide naama noĩe procreato:repente miserũt in ægyptũ principes populi : & reuocauerũt hieroboã.Qui dum uenisset ad eos in ciuitatẽ sycimorum:etiam roboam uenit in eã. Placuerat enim ut illic cõuenientes israhelite:eũ cõstituerent regẽ.Adeũtes ergo eũ principes populi simul & hieroboam: rogabant dicentes ut aliquid de seruitio relaxaret;& melior eẽt patre:cuius fuerant prægrauati iugo:ut & ipsi deuotiores essent : & propter mansuetudinem potius q̃ timorem ei seruirent ac diligerẽt.Qui dum post tres dies responsurum se eorũ petitionibus dixisset:mox quidẽ eos suspectus fecit:cui nõ repente quæ petebatur annueret. Nam rem bonam & humanã esse iudicabant:& magis in iuuene:attamẽ & in eo q cogitare se dixerat:& nõ repente negauerat: spem aliquã faciebat.Qui cõuocatis paternis amicis:tractabat cũ eis quale deberet populo præbere responsum.Illi uero quæ deuoti facerent naturam uulgi:utiq; scientes:monebant ut mansuete loquerẽt ad populũ:& cõmunius quã regibus exigeret fastus:ut ita fauorẽ sibimet obligaret:dum naturaliter diligant subiecti potius mãsuetudinem regum:quã cõminationẽ.Tunc ille optimũ consiliũ forsitan deo uolente despiciens;uocãs adolescẽtulos secum nutritos:eisq; pãdens seniorũ consilium : quod oporteret fieri iuuenes exquisiuit.Illi uero cum neq; iuuentus:neq; deus meliora eos tractare pmitteret;monuerunt ut asperius responderet ad populum : & inferiorem suũ digitũ lumbis paternis diceret uastiorem.Et seueritatẽ quã fuerant in illo cõperti:in se multo potiorem agnoscerent:& si ab illo flagellis castigati sunt:cedi a se scorpiis expectarent.In his delectatus rex:& credẽs dignitati regiæ cõuenire responsum:cum die tertia plebs auditura uenisset:& oĩs populus uideretur suspensus esse ; ut uerba regis audiret ; credens aliquid fore clementius ; relinquens ille consilium seniorũ respondit adolescentium.Hæc aũt dei uoluntate gerebantur:ut quæ prædixerat achias perducerentur ad terminum.Tunc ergo cuncti ei sermonibus uelut opere iam percussi:& dolentes q̃si iam experimento ipsarũ rerũ quæ dicerentur:afficerentur:indignati sunt & omnes pariter uoce magna clamauerunt:nihil sibi post illum diem esse cõmunẽ ad genus Dauid uel qui erant ex eo progeniti:sed solum templũ ei cedere quod pater eius edificasset : eumq; interminati sunt se relicturos:& sic amare iracundiam seruauerunt:ut dum misisset rex roboam quendam nomine adoram super tributa constitutum:qui eos aliquomodo mitigaret:& post sermones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant:ad concordiam reuocaret:passi non sunt:sed eum lapidantes interemerunt.Quod dum uidisset roboam:credens quoq; se lapidandum:metuens ne & ipse tale aliquid sustineret:ascendens in currum fugiens mox uenit in hierosolymam. Et tribus quidem iuda simul & beniamin eum cõstituere regem:reliqua uero plebs ab illa die recedens a filiis Dauid:dominum rerum hieroboam esse constituit.Roboam uero salomonis filius conuentu facto duarum tribuum in quibus regnabat:sumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorum : contra hieroboam & contra populum dimicare cogitabat:quatenus eum subderet sibi bello seruiturum . Prohibitus uero est a deo per prophetam Rameum : ut bellum inferret : eisq; dicebat non esse iustum ut aduersus contribules dimicarent:cum ab eo dei uoluntate populus recessisset . Quo facto:nequaq̃ egressus est ad prælium . Diuiso itaq; regno prius narrabo quæcũq; hieroboam israhelitarum rex egit . Deinde quæ a roboam duarum tribuum rege gesta sunt explanabo.Sic enim totius ordo historiæ seruabitur.Igitur hieroboam institutus in sycimorum ciuitate regalibus:ibidem morabatur;quod etiam in phanuel ciuitate fecit.Dumq; non multo post scenophegie festiuitas immineret ; cogitans hieroboam quia si permitteret populo ut deum in hierosolymis adoraret ; pergens & festiuitatem illic solẽniter agens pœnitentia duceretur;& propter templũ:& propter dei religionem forsitan metuens ne eum quidẽ relinqueret:ad regẽ uero pristinũ remearet.Et ob hoc mortis picula sibimet ĩminerent:opus hoc malignũ sua cogitatiõe molitus est.Fecit duas uitulas aureas & totidem tẽpla cõstruxit;unã quidẽ in ciuitate bethel:aliud circa dan:quæ ad fontes iordanis minoris uidetur existere;posuitq; has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum: & ex inuocans decem tribus quibus ipse regnabat.: his uerbis contionem fecit ad populum . Viri contribuli nosse uos puto:q omnis locus habeat deum ; & non ostenditur locus in quo proprie præsens est sed ubiq; semper exaudit:& cultores suos intendit . Vnde mihi non uidetur necessitatem uos pati:ad hierosolymam properandi. ad hostium utiq; ciuitatem ; ut adorẽt s deum longo itinere fatigati . Homo enim illic edificauit templum ; & ego feci duas uitulas aureas deo equiuocans.quarum unã quidem in bethel ciuitate dedicaui ; aliam uero in dan urbe constitui:quatenus quicunq; uestrum eis urbibus sunt uicini ; adorent in eis deum . Constituã ergo ex uobisipsis sacerdotes earumq; leuitas:ut tribu leui nequaq̃ ; neq; aaron filiis egeatis: sed qui uoluerit esse sacerdos:offerat uitulum deo & arietem unum;quod & primum pontificem aaron fecisse dicunt.Quod dum dixisset:se duxit populum ut a patria religione recedens præua-

ricaretur leges. Hoc itaq; hæbreis malorum fuit initium:& qui cuncta deuicerant prælíis in alie-
narum sunt gentiũ ditiōe subiecti. Sed hæc quidẽ opportune narrabimus. Igit̃ dũ īstaret vii mēse
festiuitas uolens & ipse eã ita in bethel agere secuti duæ tribus in hierosolymis celebrabant:ante
uitulam quidem edificauit altare & ipse pōtifex factus cũ sacerdotibus ad altare conscendit. Cũq;
esset hostias & holocausti corã populis oĩbus oblaturus:uenit ad eũ hierosolymis propheta noie
iadan missus a deo. Qui stans in media multitudĩe:stĩte etiã rege:faciens ad altare sermones:deus
inquit futurũ quendã eẽ prædixit ex genere Dauid noie iosiam:qui nō tantũ temporis illius supra
te & altare falsos pimat sacerdotes:sed etiam ossa hoꝝ populoꝝ seducẽtiũ & errorũ eorũ & ipso-
rum sup te tunc simul exurat. Vt aũt credãt hoc futuꝝ:signũ eis nunc prædico faciendũ: subito
enĩ rumpetur hoc altare:& oĩs pinguedo sacrificioꝝ super illud posita fũdet̃ in terrã. Hæc dicẽte
propheta:indignatus hieroboã:manũ extendit:præcipiens eũ continuo cōpræhendi. Cuius manus
mox est arefacta:nec ualuit eam denuo reuocare:sed habuit eam marcidam & solutã. Ruptũ ergo
est repēte sacrariũ:& sicut ꝓpheta prædixerat cũcta diffusa sunt. Cũq; uideret feracem hominẽ:&
præsentiã diuinã habere cognosceret:rogauit ut supplicaret deo:q̃tenus eius dextera curaret̃. Quo
rogante deũ:manũ sibi naturaliter restitutam gaudebat:ꝓphetãq; rogabat enixe:ut eius conuiuiis
interesset. Iadan uero dixit:nō se pati ut ingrederet̃ ad eum:nec panẽ aut aquã in ciuitate gustaret:
hoc sibi præceptũ a deo dicens:ut etiã & alio quã unde uenerat itinere remearet. Huius igitur absti-
nentiã rex miratus:erat in timore positus:& per mutationẽ reꝝ ex his quæ dicta fuerãt:nō ꝓspe-
ra sibimet imminere credebat. Erat aũt quidã in ciuitate senior:malignus homo:falsusq; propheta
quẽ hieroboã magnis studiis honorabat:cũ eo dicente quæ illi grata forent crebro deciperetur. Iste
itaq; tunc erat in lectulo pp senectutis infirmitatem. Filiis aũt indicantibus ei ꝓphetã q de hiero-
solymis uenerat:& de signi effectu:& quō arefacta manus dextera hieroboam:illo orante fuerat re-
stituta:metuens ne pegrinis esset melior apud regẽ:& potiori honore frueret̃:præcepit filiis:ut ei
repente ad iter asinum stratũ præpararẽt. Quibus præceptũ festinãter īplentibus: ascendens ꝓse-
cutus est prophetã:& inueniens eũ sub alta & umbrosa ilicis arbore quiescentem:salutauit primũ
deinde culpauit:cur apud eũ non intrasset:& eẽt eius hospitalitate pticipatus. Quo dicẽte:se a deo
prohibitũ:ut apud quẽquã in illla ciuitate gustaret:nō inqt ꝓhibuit diuinitas ut meã mẽsulã deui-
tares. Nam & ego ꝓpheta sum & in ea tecũ religione cōis:& assum nunc missus a deo:quatenus te
comessurũ ad me deducã. Ille uero credens mẽtienti:reuersus est. Quibus adhuc prandentibus &
pariter epulantibus:deus apparuit iadan:eiusq; mandata preuaricantem dixit supplicia sustinere:
alias supplicio subiacere:& qualitatẽ pœnæ continuo declarauit:leonẽ ei occursũ in itinere quo la-
ceraretur:& q sepultura patria priuaretur dixit. Hæc aũt facta reor uoluntate diuina:ut hieroboã
nequaq̃ uerba iadan metueret: quasi fallacis & ita defuncti. Remeante siquidem iadan rursus
in hierosolymam:occurrit leo: & deiciens eum de asino peremit:& asinum quidem in nullo no-
cuit:sed cum eo sedens & illũ & corpus prophetæ magna tuitione seruabat:donec aliqui iter agen-
tium uidentes hoc: & uenientes in ciuitatem falso prophetæ denunciarent. Qui missis filiis:
eius corpus deuexit in ciuitatem:ac splendida pompa eius celebrauit exequias:præcipiens filiis ut
ipsum mortuum cum illo sepelirent: dicens q omnia quidem uera essent quæcunq; ille prophe-
tasset aduersus illam urbem: & altare & sacerdotes: necnon & contra falsos prophetas:& q ipse
post mortem non pateretur iniuriam:si cum eo sepultus:& eius ossibus copulatus: propter socie-
tatem ossium prophetæ non posset agnosci. Sepeliens ergo prophetam: & filiis ista præcipiens:
cum esset malignus & impius: accessit ad hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui
uiri? Cũq; illi rex de sacrario & manu sua narraret: sanctum uere & prophetam egregium eum
uocans: cœpit destruere eius opinionem: & uerisimilibus utens: rerum gestarum creditam mi-
nuere ueritatem. Nitebatur enim suadere:quia pro labore portandi multa sacrificia:eius manus
obstupuisset:& deinde cum requieuisset:ad naturam propriam denuo remeasset. Altare autem cũ
prius fuisset uacuum: susceptis multis hostiis & ingentibus: propter onus impositorum fuisse
ruptum & cecidisse dicebat: significauitq; ei simul ita mortẽ eius qui hæc signa prædixerat: eo q
fuisset a leone discerptus: & nihil esset quod propheta locutus est. Hæc ergo dicens:regi satis-
fecit: eiusq; mentem pœnitus auertit a deo:& a sanctis operibus:& ad actus īpios euocauit. Qui
rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter insiluit: ut nihil
aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui super ea quæ iam perpetrauerat scelera cumula-
ret. Igitur de hieroboam hæc in præsenti dixisse sufficiat. Filius autem salomonis roboã: qui sicut
prædiximus super duas regnauit tribus:edificauit munitissimas ciuitates & magnas: bethleem
& icam & thecos & bethsura & socho & odollã:& hipam:& meresam:& zipha:& adoram:lachis:
& zetherã:& hellum:& ebron. Has quidẽ in sorte iuda primas edificauit:fecitq; & alias pcipuas in
sorte beniamin:murisq; circundans: custodes instituit uniuersis: & principes militumq; frumen-
tum simul & uinum & oleum:& alia quæ singulis ciuitatibus pro cibariis essent necessaria:largis-
sima ubertate recondidit:insuper autem & scuta & iacula nimis ĩnumera. Conuenerũt autẽ ex oĩ-
bus istabelitis sacerdotes ad eũ in hierosolymam pariter & leuitæ:& qcũq; alii de populo erãt bo-

ni uel iusti:relinquentes proprias ciuitates:ut culturã dei in hierosolymis exhiberent; minimeq; libenter audiebant dum compellerentur uitulas adorare:quas fecit hieroboam:& auxerunt imperium roboam per tres annos. Qui dum cognatam quandam duxisset uxorem & tres ex ea filios suscepisset:postea quoq; duxit nomie machã natam de thamar:filiam absolonis: quæ & ipsa uidebatur esse eius cognata:de qua natus est ei filius masculus:quẽ abiam appellauit; habuitq; filios ex aliis coniugibus:sed super omnes potius diligebat machã. Habuit autem lege sibi coniunctas uxores decem & octo:concubinas uero triginta. Et filii quidem ei nati sunt octo & uiginti:filiæ uero sexaginta. Successorem sui regni constituit abiam ex macha procreatum:cui & thesaurum & munitissimas credidit ciuitates. Reor enim quia sæpius cã malorum & iniquitatis:existat hominibus magnitudo rerum:earumq; ad peiora conuersio. Videns nãq; roboam regnum suum his crementis augeri:ad impias & iniustas conuersus est actiones:& spreuit dei religionem:ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem eum maioribus. Nam cum præcipuum moribus corrumpitur cõuersatio: leditur deuotio subiectorum:& cum uiderint illorum luxurias:suæ castitatis merita respuentes q̃si uirtutem eorum imitari nituntur illecebras. Non enim opera principum approbare uiderentur: nisi etiam similia agerent. Hoc igitur accidit subiectis roboam. Nam cum ille ageret ĩpie & iniq; studebant & illi non esse iusti: ne rex uideretur offendi.

Quia sesach ægyptiorum rex castrametatus est contra hierosolymam:& ciuitate deuicta:diuitias eius transmigrauit in ægyptum. CAPI. .V.

QVapropter uindicem super hæbreos misit deus regem ægyptiorum noie sesach: de quo narrans erodotus; actus prostremo eius adiunxit. Hic enim sesach quinto anno regni roboam cum multis milibus exercituũ castrametatus est. Sequebatur enim illum currus mille ducenti:equitum uero sexaginta milia & q̃dragita milia peditũ:quorum plurimos habebat libias:& ethiopes. Inuadẽs itaq; regionẽ hæbreorum:munitissimas roboam ciuitates sine dimicatione detinuit:& nouissime armatus ad hierosolymam uenit; ubi roboam & eius exercitus propter militiã sesach tenebatur inclusus:deũq; rogabant ut eis uictoriã salutẽq; conferret. Quos tamen non exaudiuit deus:nec eis pugnaturus spem uictoriæ promisit. Propheta quoq; sameas ait deum eis interminari; eosq; relicturum:sicut ipsi eius uidebantur deseruisse culturam. Hæc audientes:animo sunt soluti:& dum nullam uiderent in se salutem:confitebantur omnes q eos deus iuste despexerit cum ipsi circa eum impie crudeliterq; gessissent:& eius legitima spreuissent. Quos uidens deus ita deiectos & ad pniam fuisse pductos:nõ se perditurum eos prophetæ dixit:sed ægyptiis tantum fore subdendos:ut agnoscerent:utrum hoibus seruire esset infatigabilius: an certe deo. Capiens ergo sesach non lege bellica ciuitatem:sed pactis præcedentibus roboam eũ suscipiente propter timorem:ingressus fœdera non seruauit:sed & templum expoliauit & thesauros dominicos & regios exhausit:auri & argenti multa milia & innumerabilia secum deuehens ornamenta:& nihil omnino illic derelinquens. Abstulit aũt & aureas lanceas:& scuta quæ rex fecerat salomon:sed neq; pharetras aureas dimisit; quas Dauid sumptas a rege sephone deo dicauerat. Quod cum idem sesach fecisset:ad propria remeauit. Meminit autem huius prælii & erodotus alicarnas:qui solummodo circa regis nomen errauit. Sed quia & gentes alias multas inuasit & palestinam & syriam subiugauit:capiens sine prælio cunctos in ea regione degentes. unde palam est:quia nostrã gentem subditã ægyptiis iudicare uult. Ait ergo:quõ & statuas eorum qui sine prælio se tradiderunt reliquerit:& mulierum genitalia in eis celauerit. Roboam & enim rex noster ei tradidit sine prælio ciuitatem. Dixit aũt ethiopas ab ægyptiis didicisse genitalium circuncisionem phœnices aũt & syri in palestina fatentur hoc se ab ægyptiis didicisse & palam est:quõ alii nulli circunciduntur syrorum in palestina habitantium præter nostros. Sed de his sentiat quis quod uoluerit. Igitur discedente sesach; roboam rex pro aureis lanceis & clippeis:erea eiusdem numeri fecit; custodibus regalibus seruanda tradidit:& qui cum splendenti principatu & claritate rerum debuerat imperare:& sub multo silentio & timore regnauit:fuitq; hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus est aũt cum uixisset quinquaginta & septem annis; in quibus regnauit decem & septem uir superbus:& fatuus:& nolens paternis amicis credere:perdiderat principatũ:sepultusq; est in hierosolymis in tumulis regum. Roboam itaq; successit in regnum filius abia; cum hieroboam octauũdecimum annum haberet in regno. Et quidem huiusmodi fine consumpta sunt. Cõsequens est nunc:ut de hieroboam dicamus:quemadmodum & ipse fuerat conuersatus. Is enĩ non quieuit iniquitates facere corã deo:sed quotidie in excelsis montibus erigebat aras; & sacerdotes de populo eligebat. Contra quas impietates supplicia non post longum tempus in eius caput & totius generationis ipsius erat relatura diuinitas. Illa siquidem tempestate cum eius filius nomie abimen egrotaret: dixit uxori suæ ut mutata ueste priuatũ scema suscipiens:iret ad achiã pphetã: asserens eũ uirũ esse mirabilem:& futura predicere:q etiã de regno ei significasset; & ab eo quasi peregrina requireret:si puer lãguorẽ posset euadere. Quæ mutata ueste sicut maritus ei preceperat: uenit in sylo ciuitatẽ:ubi morabatur achias. Cũq; foret domũ illius ingressura:cum esset iã pphetæ uisus senectute grauatus:apparuit deus ei:utrũq; denũciãs:& q̃a hieroboã regis ad eum ueniret

uxor:& quid deberet pro quibus aderat respondere. Qua in eius domum ueniente:uelut priuata simul & peregrina:Ille clamauit.Ingredere uxor hieroboam.Quid te celas.Deum latere non potes qui mihi & te uenturam esse denunciauit:& imparauit quæ tibi dicam. Reuertere igitur ad maritum:& dic ei hæc dixisse deum.Quomodo te magnum ex paruulo & nihil existente constitui regem: & scindens regnum a genere Dauid tibi contradidi:tuq; horum non recordatus:meamq; religionem deserens:fusilesq; deos efficiens illos potius honorasti:deiciam te denuo:& omne tuum genus exterminabo & canum uoracitati uolatiliumq; præbebo : & quidam a me suscitabitur rex totius populi:qui de genere hieroboam nullum penitus remanere permittat. Participabatur autẽ isto supplicio etiã populus:& copiosa terra hac priuabitur:& trans eufraten ulterius dispergetur : quomodo cuncti regis impietates secuti:deos ab eo factos adorauerunt:& meam religionẽ uenerabilem reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito festina renunciare:filium uero tuũ inuenies esse defunctum. Te nãq; ingrediente ciuitatem:spiritũ mox amittet : sepelieturq; planctu populi cõiter honoratus. Hic nãq; solus ex genere hieroboam bonus fuisse uidebatur. Hæc itaq; ꝓpheta dicẽte: exiliens turbata mulier de morte filii lamentãs:ꝑ uiã festinanter ibat lugens & ingemiscens:filium utiq; quem in spe reliquerat uiuũ ulterius non uisura:quẽ continuo moriturũ esse crederet. Quæ dum uenisset in ciuitatẽ:filiũ qdẽ sicut propheta dixerat inuenit extinctũ:regi uero cũcta narrauit.

Bellum hieroboam regis israhel contra filium roboam abiam:& triumphus abiæ CAPI. .VI.

Hieroboam itaq; nihil hoꝝ cogitans:multo exercitu congregato cõtra abiã filiũ roboã : qui in duabus tribubus patri successerat:castrametatus est : despiciebat enim illũ ꝓpter ætatem. Qui dũ hieroboã inuasionẽ audisset:obstupefactus est:ueruntamen ultra prudentiam iuuẽtutis ad spẽ bellandi roboratus:electo ex tribus duabus exercitu:occurrit hieroboam ad quendam locum qui uocatur mons amorreoꝝ:& castra circũfigẽs:bello necessaria præparabat. Erat enĩ eius exercitus quadragĩta milia uiroꝝ:hieroboam uero manus duplex erat. Cũq; exercitus ex utroq; ad opus bellicũ & certamina committenda esset iam in acie constitutus: stans in loco excelsiore rex abia manu silentium impauit:& hieroboã petit ut cum quiete prius se audiret:factoq; silentio cœpit hæc dicere. Nec uos equidẽ ignoratis : ꝙ deus principatũ Dauid & eius soboli in tempore uniuerso concesserit:miror autẽ quõ recedentes a meo patre:seruo suo hieroboam idecenter adheseritis:& cum eo pugnaturi cõtra eos qui a deo regnare decreti sunt nunc aduenistis:ut eoꝝ regnũ his prælus auferatis. Hactenus itaq; regnũ hieroboã iniuste detinuit : qđ non teor maiori eũ tempore possessuꝝ:qui ideo pœnas etiã de præterito nunc soluens:ab iniquitatibus & iniuriis nõ cessabit:quas ei hactenus inferre præsumpsit : sed & uos talia perpetrare coegistis:qui nullã a meo patre passi contumeliã:& tamen quia non quæ uobis placerent in cetu locutus est malignis hominibus credens:illũ quidẽ ut putatis ira faciẽte reliquistis:qđ autem uerius ẽ: a deo uos & eius legibus abstraxistis:cum potius ignoscendũ fuerat non uerbis solũmodo durioribus uiro iuuenculo & contẽtionis ignaro:sed etiã si ad aliquã difficultatẽ operis per iuuentutem fuisset experitiaq; pductus:esset pferendus ꝓpter salomonem patrem illius.& beneficia uobis sæpe collata:quæ danda sunt utiq; peccatis filioꝝ:pro beneficiis & affectu parentũ. Vos autẽ nihil eoꝝ cogitastis:neq; tunc:neq; mõ:sed sup nos tantus uenit exercitus. Vel in quo de uictoria cõfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus constitutis? quæ uestræ sunt impietatis & non religionis indicia? An certe spem uobis multitudo præbuit? quia nostra castra transcendit. Sed nulla uirtus illic est:ubi licet cũ multis milibus aliquis pugnat iniuste : solummodo ei iusticia & pietate diuinæ spes uictoriæ constat imota:quæ scilicet & apud nos est:seruantes a principio leges:& deum ꝓpriũ uenerantes:quẽ nõ manus de putrescibili silua fecerunt:nec excogitatio mali regis ꝓ populi seductione construxit:sed cuius est opus principiũ finisq; cũctoꝝ. Vnde sua deo ẽt nũc uobis:pœnitẽtiam pteritoꝝ ut habeatis & meliora cogitãtes:dimicare cessetis.paternasq; leges recolatis:& qcquid ad magnitudinẽ uos rãtæ fœlicitatis euexit. Hæc equidem abias ẽ locutus ad populũ. Adhuc aũt eo loquente:quosdã militũ hieroboã latẽter ĩmisit:ut abiã ex aliquibus ptibus circũdarẽt:qua exercitus nõ uideret. Qui cũ inter hostes apparuissent:exercitus quidẽ eius conturbatus expauit. Abias aũt cõfortauit eos:& in domino spẽ habere poscebat. Tũc illi piter ĩuocãtes dei solatiũ : sacerdotibus tubis clãgẽtibus:cũ clamore hostes aggressi sũt. Et illoꝝ qdẽ audaciã ac iuuẽtutẽ dissoluit deus:exercitũ ãt abiæ fecit excelsiorẽ:Nã quãta i illo bello referẽ cædes fuisse cõmissa:neq; græcoꝝ:neq; barbaroꝝ referũt historiæ. Abia aũt & filii iuda & beniamĩ de exercitu hieroboam mirabilem & famosissimã pceperunt deo conferrente uictoriam. Quinquagĩta milia enĩ hostium bello pstrata sunt:eorũq; munitissimas ciuitates dirupuerũt:insup bethuliã eiusq; regionem forti dimicatione tenuerũt. Hieroboam itaq; hac dimicatione fatigatus : nequaq̃ uires habuit: quantocunq; tẽpore post hæc abia uixit. Qui tamen post hanc uictoriã puo tẽpore supueniens:obiit cum regnasset annis tribus & sepultus est in hierosolymis:in monumentis paternis. Reliquit autẽ filios quidẽ duos & uiginti filias aũt decẽ & sex:quos oẽs de uxoribus uigintiseptẽ ꝓcreauit. Huic successit in regno filius asa:cuius iuuenculi fuit mater noĩe maacha. Hoc ergo mõ abiæ filii roboam nobis gesta sunt tradita. Mortuus est aũt & hieroboam rex decẽ tribuũ:cũ uiginti & duobus ãnis

tenuisset imperium;successitq; ei filius nadab:secundo iam'anno regis asa trásacto:regnauitq; hieroboam filius annis duobus;patris ipietati malitiæq; cócordás.

Quia generationé oém hieroboá qdá noie baasa perimés:ipse tenuit prícipatum. CAPI. .VII.

IN his autem duobus annis;castrametatus est contra gebethon ciuitatem palestinorum. Cúq; eam forer obsessione capturus:dolum pastus a quodam amico nomine baasa meheli filio mortuus est. Qui post eius obitum potius imperio:omne genus hieroboam interemit & euenit:ut secundum prophetiam dei:alii quidem cognatorum hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur a canibus atq; consumerentur:alii uero in agris a uolatilibus deuorarétur. Et domus qdé hieroboá pro eius ipietate atq; iniquitate pertulit ultioné hac uice digná.

Bellum ethiopú cótra hierosolymitas:regnante super eos asa:& cædes ethiopum CAPI. .VIII.

REx aút hierosolymoꝝ asa dú moribus esset egregius:semperq; ad diuitaté respexerit nihilq; gereret neq; cogitaret.qđ nó esset pietati cóueniens:aut ad legú custodiá ptineret suú cóposuit regnú:abscidés cúctá ab eo nequiciá:& ab omni macula emundás. Habuit autem exercitú electoꝝ uiroꝝ arma gerentiú scuta & lanceas:de tribu quidem iuda trecenta milia:de beniamí aút scuta arcusq; portantiú;ducenta quinquaginta milia. Cúq; iam decem regnasset annis;castra cótra eú mouit cú maximo nimis exercitu zara rex ethiopiæ;ducés pedestriú qdé ducéta milia:eqstriú uero decé milia;& currus trecétos. Qui dum usq; ad ciuitaté morisá quæ é in tribu iuda cú exercitu suo ueniret;occurrit ei asa:& castris cótra eú positis:in qdá cóualle noíe sabatatha:non pcul a ciuitate:cú uidisset ethiopú multitudiné;poscebat a deo cú clamore uictoriá;& ut multa milia hostiú ipse pimeret. Neq; eni & in alio confidédú esse dicebat:quá in eo qui posset etiá paucos multoꝝ potiores ostédere:& facere ífirmos fortissimis pualere. Hæc orante asa signú uictoriæ deus ostédit:& cú gaudio:diuinitatisq; auxilio bello cógressus;multos ethiopú pculit:& cóuersos in fugá psecutus est usq; ad geraritidé regioné. Relinquétes autem occisioné hostiú:ad direptioné gentiú ciuitatis geraterine conuersi sunt quá cepant:corúq; ad castra ptinus accesserút:ita ut tollerét multú auꝝ:multúq; nimis argentú:prædáq; deueherét ualde mirabilem camelosq; & subiugalia:& pecudú greges ínumeros. Asa igit & eius exercitus sumpta hmói a deo uictoria atq; præda:in hierosolymis remeauit. Quibus uenientibus occurrit in uia azarias nomíe propheta:& pcipiés ut paululú a gressu itineris abstinerét:cœpit ad eos dicere:ꝙ illa uictoria fuisset eis a deo cócessa:eo ꝙ iustos se sanctosq; seruassent:& oia dei uoluntate fecissent. Quos in eius mandatis pmanentes dixit sup hostibus præualere:& habituros diuina uirtute fœlicitatem:relinquétes aút eius religioné in cótraria deuenire.futurúq; tpus:in quo nullus inueiretur uerax ppheta in eo populo:neq; sacerdos:qui iuste aliquid responderet:ob quá rem ita ciuitates subuertédas: & genté in oí terra disseminádá:& uitá miserabilé & inopé habituros : suasitq; eis:ut dú hoc alias hæc haberent bene agerét:& neqquá a diuina deuotióe recederét. Hæc audiens rex:& populus gauisi sunt:multú studiú & oés in cóe:& singuli circa iusticiá exhibebát : misitq; rex in oém puinciá præcipiés ut legitima diligenter ubiq; seruarét. Sic igit asa duaꝝ tribuum regis actio gerebat. Reuertar aút ad regé baasa qui israheliticú populú possidebat:occideratq; nadab filium hieroboá:& eius tenuerat principatú. Hic eni inter sauli ciuitatem degens & hitaculú ibi cóstitués. Regnauit quidé annis uiginti & qttuor sed fuit malignus & ipius ultra hieroboá & filiú eius:& populú multis malis afflixit:& deo fecit iniuriá. Qui mittés ad eú gimó pphetá:dixit & se & omne genus eius extermiaturú:& hisdé malis quibus domú hieroboá pdiderat pditurꝫ ꝙ rex ab eo cóstitutus: beneficiú nó repésauit: ut iuste & pie populo præsideret:cú hæc primitus ipsis pdessét: deide gratissima deo semp forét:sed magis imitatus é pessimú hieroboam:cuius dú deperisset anima uiueret tamé eius in isto malignitas:dicebatq; suppliciú maloꝝ illius hunc habiturú qui ei similis extitisse uidebat. Baasa aút q̃uis p pphetam audisset futurá sibi suoq; generi p cómissis sceleribus ultioné:tamé de reliquo nó qeuit:neq; respexit ꝙ male agédo depiret ig oriosé:si nó peitédo pro malis præteritis a deo ueniá mereret:sed tanq̃ illi quibus pmium pponitur laborare nó cessát: dóec ad proposita dona ueniant. Sic & baasa propheta prædicente sibi futura tanquá si ad magna bona concurreret:in perniciem sui generis: & totius domus interitum peior fieri quotidie non cessabat. Nanq; uelut ad letha nequicie in his agebatur malis. Nouissime uero exercitu sumpto:rursus non ignorabilé quandá ramath ciuitaté obsederat:quæ quadraginta stadiis ab hierosolymis aberat:eáq; capiés:cogitauit ut in ea exercitú derelinqret:quatenus & índe pcedens:terrá asa regis íuaderet. Metuens etiá asa conamé hostis:qa possit exercitus qui ramath ceperat eius uiolare prouíciá:misit ad regé damascenoꝝ legatos:simul & auꝝ & argentum ; petens ab eo solacium:& cómemorans quia amiciciá antiquitus habuissent. Ille uero & pecuniaꝝ opulentiam gra e suscepit:& solatia prebuit: solués amiciciam quá habuerat cum baasa:misitq; ad ciuitates quæ baasa n uidebant impio subiacere: ut eas affligeret. Qui alias qdé ícéderút:alias populati sút. Idest eleó:& abella:& alias multas. Hæc audiés rex israhelitaꝝ:edificare quidé ramath atq; munire cessauit:reuerti uero cú studio festinauit:ut propriis ferret auxilium. Igitur asa ex apparatu edificioꝝ qué baasa congregauerat construxit in eo loco duas fortissimas ciuitates ; quarum altera gabaa:altera uero maspha uocabatur.

Quia generatõe baasá pépta:regnauit sup israhelitas amari:& post eũ filius eius achab. CA. IX.

ET post hoc tps nõ habuit iá baasá pugnádi aduersus asá. Peréptus é enim a creone:& sepultus i ciuitate thersá:cui successit filius helan. Hic cũ regnasset duobus ánis defũctus é:qué occidit zamatias equoꝝ ordinis dimidii princeps. Ná dum epularetur apud dispensatoré suũ noie osá:suasit quibusdá equitibus ut subito deserétibus eũ armigeris & principibus:desolatũ reperiétes occiderét. Illi náq; cũcti circa obsessioné gabathenæ ciuitatis i palestina positæ occupati uidebátur. Perimés itaq; helá regé princeps equoꝝ zamarias: ipse regnauit: & omne basan genus secũdum ꝓphetiam gimon iteremit. Eodem náq; modo eius domus propter impietatem radicitus est euulsá:sicut genus hieroboá psiũ descripsimus. Exercitus q gabathon obsidebat audiens qđ de rege contigerat:& ꝙ zamarias occidés eũ inuasisset imperium & ipsi pricipé suum amari cõstituere regé. Qui a gabathena urbe moués exercitũ:uenit in thersá:& accedens ad ciuitaté:manu bellica eá cœpit. Zamarias aũt uidés ciuitaté fuisse detétá:fugit ad locũ aulæ regiæ secretioré:& succedés eá semetipsũ pariter cõcremauit:cũ regnasset diebus septé. Moxq; israhelitaꝝ diuisus é populus:& alii quidé themá regnare uolebát:alii aũt amari. Cũq; uicisset ps amari:inteéptus é themá:& i toto exercitu regnauit amari. Tricesimo aũt anno regis asá:amari suscepit imperiũ:& tenuit ánis duodecim. Quoꝝ quidem sex ánis inthersá fecit:reliquos aũt in ciuitate ea q mareõ appellatur a græcis uero samaria. Hic aũt noiauit eam somareõ a somaro quodá: qui ei monté uenundauerat:in quo ciuitaté constituerat. In nullo át differebat a studiis prioꝝ regum: nisi ꝙ peior erat:oés enim quærebant modũ:quatenus suis ipietatibus quotidie populũ facerét a deo recedere:& propterea inscripsit alias extinxit eos:& nullũ permisit ex eoꝝ genere supesse. Et is ergo defunctus é i samaria successitq; ei filius ahab. Ex his náq; cognoscitur:quátá prouidentiá humanaꝝ retũ probatur habere diuinitas:& quõ bonos quidé diligat:malos auté abhorret:& a radice disperdet. Israhelitarum deniq; reges ꝓpter suá iniquitaté & iniustitiá alter sup alterum irruentes multi paruo tempore perierunt:& eorum genus exterminatũ est.

Quõ regnáte achab ꝓphetauit helyas:& de signis q fecit:& qa discipulũ elegit elizeũ. CA. X.

OZa aũt rex hierosolymorũ qui duabus tribubus ꝑsidebat:& ꝓpter pietaté atq; iustitiá ad longá fœlicéq; a deo ꝑductus é senectuté:& cũ regnasset quadraginta duobus annis: bona morte defunctus é. Quo moriente successit ei filius iosaphat:de abida matre procreatus. Hũc aũt imitatoré ꝑ aui sui Dauid pietate atq; fortitudine cũcti ipsis operibus decreuerũt. Sed de hoc rege nõ é modo referédi necessitas. Igit ahab israhelitaꝝ rex habitabat i samaria:tenuitq; pricipatũ ánis uigiti:& mésibus duobus:nihil áplius renouás:q prisci fecerát reges: nisi ꝙ:mali magnitudine téderet ad peiora:supans oém eorũ neqtiá:& qđ ad diuiná ꝑtinetet iniuriá uiuaciter imitatus:& ꝑcipue cõstructas adorauit uitulas:& sup hec alia peiora molitus é. Duxit uero uxoré filiá ionabal regis tiri & sydonis noie iezabel:ꝑ quá didicit eius adorare deos. Erat ení mulier nimis acetrima simul & audax. Quæ ad tátá uéit luxuriá atq; uexaniá:ut etiá deo tiri & sydonis qué baal appellabát téplũ edificaret:& plátaret oĩum arboꝝ lucos. Constituit auté & sacerdotes:falsosq; ꝓphetas huic deo seruituros. Sed & ipse rex multos huiusmõi circa se fouebat; stultitia atq; nequitia omnes priores suos excellés. Quidá igitur ꝓpheta summi dei de ciuitate thesbites galaditidis regiones ueniés ad ahab:dixit ei. Quia dixerit deus:neq; ymbrem:neq; ros illis ánis in ea ꝓuinciá sé missuꝝ:nisi ipse rursus apparuisset. Et i his dictis cũ iurasset accessit ad partes australes:& habitabat circa torrentem quédá:unde poculi habebat auxiliũ:ná corui cibum ei quotidie deferebát. Cũq; fluuius siccitate nimia defecisset in ciuitaté sareptá nõ procul a sydone tiroq; deuenit:q ciuitas in haꝝ medio cõstituta est. Deus ení ꝑcepat cuidá illic mulieri uiduæ:ut cibũ ei preberet. Cũq; nõ ꝑcul eét a porta:uidit mulieré uiduá sibimet colligenté ligna. Cui cũ deus significasset hanc esse q ei cibũ ministratura foret:accedés salutauit eá; & ad bibendũ aquá sibi tribui postulabat. Quæ cũ procederet:denuo uocans eam:etiam pané sibi possit afferri. Illa cum iurasset nihil se intus in domo habere:nisi modicũ farinæ & paululũ olei:& ꝓpterea prexisse ad colligéda ligna:ut cõspersa farina:sibi suoq; filio panes faceret; quibus expensis cum aliud nihil supesset ut fame morerétur:ait ꝓpheta. Cõfidés pge:& spe meliori cõsiste:faciés primitus mihi paululũ defer. Prædico náq; ꝙ nõ tibi deficiet hidria farinæ:neq; uas olei:donec dei gratia ymbré fũdat in terras. Hæc ei dicente ꝓpheta:ueniens ea quæ dixerat fecit. Et ipsa habuit paululũ:& ex hoc filio ministrauit pter & ꝓphetæ:nihilq; hoꝝ defuit eis:donec siccitas defecerat. Meminit etiá siccitatis & menáder in gestis ualithioꝝ regis ita dicens. Et siccitas sup eos facta est a mense hipuerutheõ usq; ad aliũ annũ hipuerithei. Qui cũ deo supplicaret multa flumia sunt emissa. Isq; ciuitaté botrá edificauit in phenice & aazon in bliphsa. Et hoc quidé ait:sub ahab factam significás siccitaté. Hoc eni tpe ithabalus cuius menáder fecit métioné:regnauit in tiro. Mulier itaq; quá pauloante diximus pabulũ prophetæ prebuisse:cum cecidisset eius filius io languorem:ita ut aiam dimitteret & mortuus esse uideretur:deflens & manibus semetipsam ualde deserpens:uoces q; quas dictabat luctus emitrens:accusabat apud se ꝓpheta præsente factá iuriá:quasi ipse peccata eius argueret:& ideo puer fuisset extinctus. Ille uero eá equo aio eé ꝑcipiés sibi filiũ cõtradi dicés:uiuũ se eũ resti-

tuere ꝓmisit. Qua tradente: portans eũ ad locũ in quo ipse degebat & in lectulo collocãs: clamabat ad deũ dicens: ꝙ nõ fuisset bene mulieri repẽsatũ q̃ illũ susceperat & nutrierat: cũ eius filius eẽt ablatus: rogabatq; ut denuo aiam puer reciperet atq; uiuẽdi copia præberetur. Cũq; deus & matris habuisset misericordiã: & uellet precibus ꝓphetæ rogãtis annuere: ne uideret ad eã ꝓ lesione uenisse: continuo ultra oẽm opinionẽ reuixit puer. Illa uero gratias ꝓphetæ referẽs: tunc apte se cognouisse dicebat ꝙ loqueretur ei uere diuinitas. Trãsacto itaq; ꝑuo tpe: ex uolũtate dei ꝑgebat ad regẽ ahab futuꝝ ei nũciaturus ymbrẽ. Erũna enĩ & necessarioꝝ inopia prouĩciã nimis ĩuaserat: ita ut nõ solũ hoĩes propter siccitatẽ: sed etiã cætera aĩalia fames afficeret. Rex igitur reuocans quendam abdiã: qui erat sup eius iumenta: dixit ei: ut ad fontes aquaꝝ & torrentes pergeret: quatenus pascua aĩalibus inueniret. Qui dũ iam misisset io cũctũ orbem terraꝝ: ad querendũ ꝓphetã helyã: nec ĩuenisset: præcepit ut eũ etiã ipse requireret. Quod dũ fieri placuisset: & rex & abdias ꝑ singula itinera prexerunt. Cõtigerat itaq; tpe quo iezabel regĩa ꝓphetas domini occiderat: ut cẽtũ ꝓphetas iste in speluncis absconderet: eosq; solũmmõ pane & aqua nutriret. Cũ igitur abdias recessisset a rege: ꝓpheta ei helyas occurrit. A quo requisitus quis esset: & agnoscẽs esse ꝓphetã ꝓtinus adorauit. Cui propheta: ꝑge ĩquit ad regẽ: & dic quõ assum. Cui ille respondit. Quid mali passus a me: illic me dirigis: quo possim indubitanter occidi. An ignoras: quõ nullũ reliquit locũ rex: quo non direxit: ut te reprũ ad casum necis adducat. Præcauebat enĩ: ne dum regi nũciaret: helya alibi discedente: mentiri uideret: ac morte succũberet cõmemorabatq; ei quẽadmodũ cũ iezabel prophetas occideret: centũ ipse abscõsos: & multos alios in speleo liberasset. Cui ꝓpheta: nihil metuẽs inquit ad regẽ festinus accede: præbuitq; ei iurisiurãdi religionẽ: quõ illa die ad ahab ipse quoq; ueniret. Dũq; regi nũciasset: ꝙ uidisset helyã: & mox occurrit ahab: requirens cũ ira grandi: si ipse esset qui in populo hæbreoꝝ ĩpietatis auctor existeret. Tũc propheta in nullo formidãs ait: eũ potius mala oĩa ꝑpetrasse: eiusq; genus qui in illã ꝓuinciã deos alienos ĩtroduxissent: ac deũ q solus est reliq̃sset. Sed nũc ĩquit oẽm populũ ad mõtẽ carmelũ precipe cõgregari: necnon ꝓphetas tuos ꝑiter & uxoris tuæ quocũq; sunt numero: ꝓphetasq; lucoꝝ q̃si quadringẽtos. Qui dũ oẽs ad peccatũ montem ahab euocãte uenissent: stãs in medio eoꝝ helyas ait. Quo usq; diuisam mẽtẽ & uolũtares habentes in hac cõuersatiõe cõsistitis. Siquidẽ putans nostræ prouĩciæ deũ ueꝝ & solũ: eũ sequimini eiusq; mandata seruate: si uero hoc nõ existimatis: sed ꝑegrinos creditis & illis exhibẽda etiã putatis esse culturam: eis nihilominus obedite. Cũq; nihil populus ad talia responderet: petit helyas pro experimento fortitudinis alienoꝝ deoꝝ: & sui: cuius remanserat solus ipse propheta cum illorum esset numero quadringenti: ut sumeret bouem: & eum occisum super altare poneret: nequaq̃ igne supposito: similiter etiam illos facientes proprios deos inuocare: quatenus eorum hostias concremarent: hoc inquit facto cognoscetis ueram dei præualere naturam. Quod dum placuisset: ait helyas: ut eligentes bouem illi prius occiderent: & deos proprios inuocarent. Quorum dum non audiretur oratio: deridens helyas magna eos uoce ad deos suos clamare monebat: quia aut profecti aliquo fuissent: aut forte dormirent. Illis autem a matutino usq; ad diem mediam hoc faciẽtibus: & semetipsos more primo cultris & gladiis incidentibus: & nihil agentibus cum ipse esset iam hostias oblaturus: illos quidem abire præcepit: populum uero in proximo iussit accedere: ut uiderent & custodirent eum: ne lignis ignem latenter immitteret. Cũq; populus accessisset: sumens. xii. lapides. secundum tribus hæbraici populi: constituit ex eis altare: & circam illud fecit foueam ualde profundam: & imposuit ligna super altare: & eis superposuit hostias: præcepitq; ut quattuor ydriæ de fonte complete deferentur super altare: donec fouea quæ aquam sparsam exaltari suscipiebat: impleta maneret. Quo facto: cœpit orare deum: atq; clamare: ut errãti populo multo iam tempore: suam manifestam faceret potestatem. Cumq; hoc dixisset: repente ignis de cælo uidente populo cecidit super aram: & consumpsit hostias uniuersas: ita ut etiam aqua ipsa concremarentur & locus ad cinerem usq; perduceretur: & hactenus ita perdurat. Hoc uidentes israhelite ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum: solum: maximum: uerumq; clamantes: alios uero fallaciter se & uana opinione coluisse. Tunc compræhendentes prophetas suos: cunctos haelya præcipiente peremerunt. Dixitq; propheta regi. Perge ad conuiuium tuum: nihil decetero cogitans: post paululum nanq; a deo ymbrem largissimum uidebis effundi. Igitur ahab post hæc uerba discessit: helyas autem in culmen carmeli montis ascendens: positis in terra genibus: eiusq; coniũgens caput orauit. Quo facto iussit ut eius minister pergens in quendam scopulum ad mare respiceret: & si aliunde nubem suscitari uideret: & referret. Tũc etenim erat aer ualde purissimus & serenitate perspicuus. Quo ascendente sæpius: nihilq; uidere se dicente: dum septies hoc fecisset: ait se uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis uestigio nigrescentem. Quod dum audisset helyas: misit ad ahab iubens: ut ad ciuitatem eius abiret: anteq̃ ymbrem protumperet. Qui mox in urbem ieztahel festinus aduenit. Tunc repente siquidẽ aere obducto caligine & nubibus adoperto specie uehemens ortus est & ubertimus hymber effusus. Propheta uero diuinitus inspiratus: ante currum regis ad ciuitatem iezrael usq; petrexit. Audiens itaq; uxor ahab iezabel: & signa quæ fuerant ab helya celebrata: & ꝙ prophetas eius iteri-

meret: indignata misit ad eum nuncios: & per eos interminata est se eum ita interfecturum: sicut perdiderat ille eius prophetas. Tunc formidans helyas: fugit in ciuitatem nomine bersabeæ: hæc est aũt in ultimo sortis iudææ: in terra idumeorũ: quo relinquẽs suũ ministrũ: abscessit in heremũ: & orauit ut moreref: nõ enĩ se meliorẽ esse patrũ dicens: ut illis perditis ipse uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto: circa quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis excitasset: surgens inuenit cibum & aquã. Comedens aurã & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem: uenit ad mõtem syna: ubi moyses leges a deo dicitur accepisse: inueniensq́ in eo speluncam quandam: igressus in eam commorabatur. Cũq́ eum uox quendam ex incerto facta requireret: ut quid illic adeẽt: & cur relinq̃ret ciuitatem: ait: eo q͞ occidisset prophetas alienigenorũ deorũ: & populo cõprobasset: quia unus sit deus quẽ ab initio coluisset: & ob hoc ad suppliciũ q̃reref a regis uxore. Rursus aũt audiẽs: ut sub diuũ ꝓcederet: & q̃d oporteret fieri altera die cognosceret: ex speluca digressus ẽ: & facto subito terremotu: splẽdorẽ fulgẽtis ignis inspexit: factoq́ silẽtio uox diuina nequaq̃ eum timere præcepit: quẽ nullus detinere posset inimicus: iussitq́ ut domi reuertẽs: ungeret populo regẽ hieu: nam si filium in damasco uero syriæ azabel: pro se autẽ prophetam cõstitueret helyseum de ciuitate abela: ut totius impios populi perimeret: alios quidem azahel: alios autem hieu. Hæc audiens helyas ad regionem reuersus est hæbreorum: & inueniens helyseum filium saphat arantem: & cum eodem alios usq́ ad iuga duodecim accedens: proiecit super eum pallium suum. Helyseus autem cœpit prophetare: & relictis bobus secutus est eum: rogans eum ut permitteret: quatenus parentes proprios salutaret. Quo iubente ut faceret: ualedicens eis secutus est: & fuit helyæ cuncto tempore eius uitæ discipulus & minister. De hoc itaq́ propheta hæc dixisse sufficiat.

De morte naboth & agri eius possessiõe ĩiusta: & q̃a adath damasci & syriæ rex secũdo zahab pugnauit & uictus est: & de religione seu gloria iosaphat regis hierosolymorum. CAPI. XI.

QVidam igitur naboth de azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinum agrum quolibet precio uenundaret: quatenus eo coniuncto possessionem faceret potiorem qui si nollet pecunias: acciperet ex eius agris quem uellet eligere: naboth dicente: hoc se facere nolle: sed paternam sortẽ eligere ac possidere contristatus rex: q alias q͞ alienum prædium non posset accipere: neq́ lauacris usus est: neq́ cibis. Iezabel autem uxor sua requisiuit: cur ita tribularetur: cum neq́ balnea: neq́ prandium appeteret: neq́ cœnam narrauit ei naboth superbiam: & quia dum præ mansuetis sermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuisset: non impetrando quæ poposcerat: pertulisset iniuriam. Illa uero rogabat: ut pusillanimitate tristitiaq́ recederet: suo corpori solemniter prouideret: se dicens de naboth supplicio cogitare. Quæ misit litteras ad iudicem israhelitarum ex nomine ahab: iubens ut ieiunarent omnes: & habito conuentu: naboth facerent præsidere: cum utiq́ insignis esset genere & instruerent tres quosdam uiros audaces: qui contra eum testimonium quasi deum blasphemasset & regem: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq́ secundum scripta reginæ & testimonio contra se perhibito q̃si deum blasphemasset & regem: lapidatus & mortuus est. Audiens autem hæc iezabel: ad regem ingressa mox est: eiq́ dixit: ut uineam naboth grans acciperet. Ahab autem lætatus in his quæ acta sunt: exiliens e lecto: pergebat uineam naboth inspecturus. In hoc indignatus deus: misit prophetam helyam ad agrum naboth: quatenus ad ahab accederet: eiq́ de his quæ fuerant gesta loqueretur: & q͞ occidens uerum dominum agri: ipse illius hereditatem possideret iniuste. Cũq́ uenisset ad eum: dicente rege quid uellet: ait: quia peccato pollutum eum inuenisset: in illo loco in quo naboth mortuus a canibus uidebatur fuisse deuoratus: eius sanguinem & uxoris fundendum: & omne genus eius esse periturũ: eo q͞ huiusmodi impietates effecerit: & contra leges patrias ciuẽ iniuste peremerint. Contristatus autem ahab: & pœnitentiam agens: ingressus est: & indutus sacco nudis pedibus ambulabat: non appetens penitus cibum: & peccata sua confitẽs: & deũ hoc modo placare contẽdens. Tunc deus prophetæ dixit: ahab quidem uiuente: eius generis differendum esse supplicium: sed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem helyas regi dixit: & abscessit. His itaq́ temporibus adadus filius adadi regis syriæ & damasci: collecto prouinciæ totius exercitu & triginta duorum regum solatiis habitantium trans eufraten: contra ahab castrametatus est. Ille uero cum par non esset exercitu ad dimicandum non præsumpsit accedere: sed oĩa necessaria in ciuitatibus munitis includens: ipse mansit in samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortissimos: & erat inexpugnabilis obsidẽtibus. Rex uero syrorum exercitu sumpto uenit ad samariã: & obediens eã: precone misit ad ahab: petens: ut eius legatos susciperet: & quid uellent agnosceret. Quod dũm rex israhelitarum fieri permisisset: uenientes legati ante regem dixerũt: diuitias filios & uxores ahab adado regi dandas: & si promitteret hæc ita facienda: ut tolleret hortum quæcũq́ uellet: castra solueret: & ab obsessione cessaret. Ahab autem legatis dixit: ut euntes suo dicerent regi: quia & ipse & omnes eius possessio forent. Hæc illis renunciantibus: misit denuo dicens: altera die missurum se famulos: qui eius regalia perscrutarentur: & amicorũ & cognatorum domos: & quicquid in eis optimũ reperirent auferrent: & quæ displicerent: sola relinquerent. Ahab itaq́ secunda legatione syrorũ regis uehementer affectus: collecto populo in ecclesiam dixit: quia ipse

quidem paratus fuerit pro salute & pace cunctorũ & uxores suas: & filios & omnem dare possessionem: & quia hæc syrorum prima legatione quesisset nũc inquit denuo missa legatione petit perscrutandas domos: ut quicquid in eis optimum inuenire possit auferat: & occasionem hanc machinans ad pugnam: & sciens quia meis rebus nõ pepercisset: ad uestras accessit: ego uero quod uobis placuerit exhibeo. Populus autem respondit: ei non obediendum: sed potius contẽnẽdũ esse: & ad pugnandum se præparatos existere. Legatis itaq; rex respondit: ut abeũtes dicerẽt: quia primæ quidem petitiõi esset paratus obedire manere aũt pro ciuium securitate se sollicitũ dicẽs: nec secũdã petitionẽ posse ĩplere: dimisit eos. Adadus aũt audiens hæc potius indignatus: tertiã legationem misit ad ahab ĩterminãdo atq; dicẽdo: quia altiorẽ terræ cõgeriẽ muris de quibus ille psumebat erigeret: singulos terræ pugillos de exercitu eius unusquisq; portaret: & his cum ĩterminationibus deterrebat. Ahab aũt respondente quia non deberet gloriari qui esset accinctus: sed qui bello superior demonstratus: legati uenientes: & regem cũ triginta duobus regibus qui in eius solatio uenerant inuenientes in epulis: ei renunciauerunt responsum. At ille repẽte pcepit circũdari ciuitatẽ: & aggeres circa eam extolli: & nullo modo obsessionem relinqui. Ahab autem his gestis: erat cum omni populo in angustia constitutus. Tunc tamẽ securior factus est: a formidineq; releuatus: cum ad eum quidam propheta ueniret atq; dixisset: promisisse deum: ut tanta hostiũ milia eius ditioni cõtraderet. Quo requirente per quos hæc uictoria prouenirtet: per filios inquit principum: te scilicet eorum imperiam precedente. Conuocans autem filios principum rex: inuenit quasi centum trigintaduos: agnoscensq; syrum ad conuiuium fuisse conuersum: aperiens portas: filios principum mox emisit. Exploratoribus autem renunciantibus adado quid gereretur: destinauit qui eis occurrerent percipiẽs ut si quidem ad prælium uenirent: eos ad se legatos adducerent: si uero pacifici essent: idem efficerẽt. Ahab autem exercitum habuit alium intra murum in subsidiis. Porro filii principum cõgressi syrorum custodibus: multos eorũ interemerũt: & alios usq; ad castra secuti sunt. Videns autem eos rex israhelitarum uincentes: etiam alium exercitum dimisit exire. Qui repente in syros irruentes: præualuerunt eis. Non enim syri superabant eos super se sic inopinabiliter fuisse uenturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios: ita psecuti sũt: ut illi etiam relinquerent fugientes: & uix in equo rex potuisset euadere. Ahab autem multos in itinere persecutos interfecit syrorum: & eorũ castra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti nõ paruas & currum adadi: & equos quæ sumens in ciuitatem denuo remeauit. Dicẽte uero ppheta: ut præpararet exercitũ: quia futuro anno denuo super eum syri reuerterentur: ahab in ciuitate hæc agebat. Adad autem cum quanto potuit exercitu de prælio liberatus: cum amicis propriis cogitabat: quemadmodum cum israhelitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem non pugnandum esse dixerunt: quasi deus eorum in locis talibus preualeret: & propterea tunc ab eis essent uicti: sed si in campo gererent bella deuincerent. Super hoc consilium dabant: ut reges qui uenerunt in solatium: ad propria remeare dimitteret: & eorum exercitum ad præliũ retinens: satrapas ordinaret: & in loco occisorũ exercitũ de prouincia eorum eligeret: & equos: currusq; suppleret. Credens hæc sibi bene fuisse dicta rex syrorum: disponebat exercitum. ueris: q; tempore castra mouens: accedebat super hæbreos: ueniẽsq; in ciuitatem aphecam: in magno campo castra constituit. Ahab uero occurrens ei cum sua uirtute e diuerso tabernacula sua fixit. Erat autem quantum ad syrum puus ualde eius exercitus. Tũc rursus accessit ad eum propheta: & uictoriam deum dare promisit: suamq; uirtutem ostendere: qui non solum in montibus: sed etiam in campis uictor existeret: quod apud syros non ita constaret. Igitur diebus septem castris positis quiescebant septima uero diluculo præcedentibus hostibus aciemq; constituentibus ad pugnandum e diuerso & ahab suum egit exercitum. Tunc congressi robustissima dimicatione commissa: hostes conuertit in fugam & ad eorum interitum prosequens imminebat. Illi uero suis curribus impediti ab inuicem sunt extincti: paucique diffugere ualuerunt in ciuitatem aphecath. Sed & ipsi sunt mortui: muris enim cadentibus super eos uigintiseptem milia defecerunt. In plio autem centum milia sunt occisa. Rex autem syrorum adadus fugiens cum quibusdam fidelissimis seruulorum sub terraneo loco est celatus. Cui dum dixissent serui: quia clemẽtes essent & misericordes israhelite: & possent modo consueto roganti salutem ei conferre: si euntes rogarent ahab: dimisit eos hoc agere. Tunc illi induti saccis & restibus capita sua alligãtes: sic enim o'im captiui rogabant syri: ad ahab uenerunt petentes eũ: ut adadus rex mereretur salutem: quæ gratia eius proprius foret seruus. Ille uero dicens: se libenter eum suscipere si uiueret: nec in prælio defecisset: honorem quoq; atq; deuotionem exhibiturũ se ei ut fratri debitã promisit. Tũc illi accipientes iusiurandum: ut nihil pateretur aduersum: eduxerunt eum de loco: in quo uidebat esse celatus: & sedenti in curru ahab obtulerunt. Qui cum adorasset eum: dans ei ahab dexteram leuauit eum in currum: & osculatus est eum: iussitq; esse secum: dicens: ut nihil mali deberet decetero formidare. Adad autem gratias egit: & nullo tẽpore se obliuisci hæc beneficia compromisit: sed etiam ciuitates israhelitarũ quas abstulerant reges ante eum redditurũ se dixit & damascum: ut ita rex hæbreorũ egrederetur ad sua: sicut maiores eorum in samariam. Celebratis itaq; federibus inter eos ahab multis muneribus donatum adadum: ad proprium dimisit imperium. Igitur bellũ

adadi regis syrorum quod habuit aduersus ahab:& israhelitas: hoc mõ terminatũ ẽ. Interea quidã p-
pheta nomine micheas:accedens ad unũ israhelitarum:petit ut eũ in capite pro uoluntate dei pcute
ret. Quo nolẽte:pdixit ei:quia eo q inobediẽs eẽt deo:eius q̃ pcepto:leone occurrẽte perimeret.
Quod dũ illi hõi cõtigisset:accessit ppheta rursus ad aliũ:& idẽ ut faceret imparuit. Qui dũ pcussis
set eũ & eius uerticẽ cruciasset:alligato capite accessit ad regẽ dicẽs:qa dũ eẽt in exercitu cõstitu-
tus:accepisset a quodã tribuno seruãdũ captiuũ:sibiq; ab eo dictũ:ut si captiuus fugeret:ipse mo-
reretur:quo fugiente is qui eũ tradiderat mortẽ ei minaret̃ inferre. Tũc respondẽte ahab mortẽ ei
imminere iustissimã:soluẽs caput agnitus ẽ micheas eẽ ppheta. Hac eni parabola utebat̃ ; pp ser-
mões quos erat ei dicturus. Ait nãq; qa cũ deus ei cõcessisset ut suppliciũ hostis euaderet:ipse ini-
micum eius adadum qui deum blasphemauerat dimisisset:propterea deus decreuisset ipsũ quidẽ
ab illo perimi: populum uero ab eius exercitus inuasione consumi. Iratus ergo ahab prophetæ:il-
lum quidem clausum seruari iussit. Confusus autem micheæ sermonibus:ad suam domum remea-
uit. Igitur de ahab hæc dixisse sufficiat. Reuertar autem ad regem hierosolymorum iosaphat : is
enim agens suum imperium & exercitum in ciuitatibus ; & subiectorum prouinciam uniuersam
constituens:non minores quã auus eius abias tempore quo hieroboam super decem tribus regna-
uerat munitiones ubiq; collocauit. Habuit enim propiciam & cooperatricem sibi diuinitatem:cũ
esset iustus & pius:& quod boni coram deo faceret:singulis diebus inquireret. Honorabant autem
eum reges in circuitu constituti conferentes pecunias:ita ut diuitias haberet amplissimas:& glo-
riam ualde preclaram. Anno siquidem tertio regni sui:conuocans prouinciæ principes & sacerdo-
tes iussit ut peragrantes ubiq; omnem populum sub eo constitutum:docerent per singulas ciuita
tes mosaicas leges:ut eas sine præuaricatione seruarent:& circa eius religionẽ deuoti super existe-
rent. In his etenim cuncta multitudo ita gauisa est : ut nec amplecteretur potius; neq; diligeret q̃
seruare leges. Sed etiam confines nimis amabant iosaphat. Cũq; etiam pacis fœdera celebrarent;
eiq; palestini solita tributa redderent:& arabes annis singulis ministrarent;agnas duo milia & to-
tidem arietes:muniuit maximas ciuitates atq; fortissimas : & exercitus ĩ eis contra hostes & arma
præparauit. Tunc enim erat ei ex tribu qdem iuda armatorum exercitus trecenta milia uirorum;
quorum principatum hẽbat edorus:ioannes autem ducentorum miliũ priceps erat:hos ipse duxi. Tri-
bũ bẽiami habuit archarius: ducẽta milia. Alter aũt priceps militiæ noie gozonat:armatorum habe
bar cẽtũ milia:& post hos alia cẽtũ milia q regi famulabant̃:quos direxit ad munitissimas ciuitates
Is filio suo iorã accepit uxorẽ filiam ahab qui decẽ tribubus impabat:noie gotholiam. Cũq; post
tpus ad samariã processet:opulẽter cum ahab suscepit : & populo q eũ secutus fuerat : clarã ualde
largitatẽ hospitalitatis exhibuit:idest tritici & uini & pecudũ ubertatẽ:rogauitq; ut cõtra regẽ sy-
rorum ei solatia nõ negaret:q̃tenus ramoth ciuitatẽ in galaad cõstitutũ auferret;q eius patris primo
fuerat:& a patre tũc regis syriæ uideret̃ ablata. Promittẽs uero iosaphat solatia se daturum:quamuis
nõ ab illius minor erat eius exercitus:& euocãte ex hierosolymis ad samariã suũ populũ:egressi fo
ris ciuitatẽ ambo reges & in pprijs solis utriq; residẽtes:suũ exercitũ disponebãt. Iosaphat aũt iter
hæc iussit;ut si pphetarũ quidã adessent;euocati cõsulerẽtur;si esset eo tẽpore prælium contra sy-
rum agendũ. Fuerat nãq; tunc pax ahab una cum syro permanens annis tribus : exquo eum post
captiuitatẽ dimiserat ad propria remeare usq; ad illũ diem. Vocans ergo ahab pphetas suos quasi
numero quadrigẽtos:iussit consulere deũ;si ei uictoriam contra adadum pugnandi concederet:&
captionem ciuitatis propter quã bellum præpararet inferre. Prophetis autem dicentibus pugnare
simul & uincere:& syrum esse captiuandum sicut & prius : intelligens in eorũ sermõibus iosaphat;
quia sũt falsi prophetæ;requirebat ahab regem: si alter aliquis esset ppheta dei ut certius de futu-
ris agnoscerent. Ahab autem esse quendã dixit:sed inuisum sibimet hoiem:eo q mala pphetaret:
& prædixisset eũ moriturum a syrorum rege deuictum:quapropter nũc in custodia teneretur:cuius no-
men erat micheas filius obedi. Cũq; petisset iosaphat eũ uocari:misit eunuchum & eduxit eum.
Et dum eunuchus isset:idicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriã prædixisse. Ille uero dicẽs
nihil se aliud de rege fore dicturum:nisi quod deus in ore eius posuisset ; cum uenisset ad ahab eũq;
coniurasset:ut id quod uerum esset ediceret:ait ostendisse sibi deum fugientes israhelitas:& eẽ in
persecutione syrorum : & ab eis cunctos dispergi per montes sicut greges pastoribus desolatos di-
cebatq; significatum sibi eo q alii quidem reuerterentur ad propria ; ipsum uero solummodo
in prælio perimi. Cũq; micheas hæc dixisset ad iosaphat. Ahab ait. Nonne pauloante significaui
tibi;qualis sit circa me hominis huius affectus : & q pessima prophetaret. Et cum micheas dice-
ret q eum oporteret omnia quæ a deo predicebantur audire ; & q falsi quidem prophetæ eum
exacuerent;ut spe uictoriæ egrederetur ad bellum:immineret autem casus eius in plio erat ahab
tristicia remissus. Interea sedechias quidam falsus propheta accedens ad regem ait:non esse respi-
ciendum micheam qui nihil diceret ueritatis : & inditio simul utebatur : helyam prophetasse
in iezrael ciuitate in agro nathei sanguinem eius a canibus lambendum:sicut & nabuthei : qui p
eum a populo fuisset occisus. Quibus ab illo sic prophetatis ; micheam dicebat esse mendacem;
quãdo meliori pphetæ dicere uidebat̃ cõtraria:& q rex tertia die moreret̃. Cognoscetis inquit ie

pēte: si uera sūt q̄ dicit iste: aut si potest spiritus sācti habere uirtutē. Cesus a me palmis nō nocebit meæ manui: sicuti ladā dextrā regis Hieroboā aridā fecit: dū eū cōprehēdere uoluisset. Hoc enim oībus notū ē. Cūq; ꝑcussisset micheā & nihil fuisset passus cōfortatus ahab in semetipso: cōtra syroꝝ mouit exercitū. Vicebat arbitror illud qđ īminebat: & falsi prophetæ uerba plus q̄ erat ueritas credibiliora faciebat: ut ex occasiōe ꝑueniret ad finē. Tūc stās sedechias & faciēs cornua ferrea dixit ad ahab: unū ei manifestasset deus: in illis oēm syriā subuertēdā. Michea uero dicēte: quia sedechias post nō multos dies in cubiculo se celaret & q̄reret pœnā declinari sui mēdacii: iussit rex micheam in custodiam duci amon & ioas: principum ciuitatis: & nihil aliud amplius ei præter panem & aquā ministrari.

Quō achab cōtra syros pugnādo deuictus est: & ipse disperiit. CAPI. .XII.

IGit ahab & iosaphat hierosolymoꝝ rex sumētes exercitū: uenerūt in ramoth galaditis ciuitatē. Rex uero syroꝝ audiēs eoꝝ aduētū: suū eis obiecit exercitū: & non ꝓcul a ramoth castra fixit. Cōstituerūt āt īter se ahab & iosaphat: ut ahab regiū scema deponeret hierosolymoꝝ rex ꝓpria stola uestitus astaret in acie. Et illi q̄ micheæ dicta cōtēpserat: ꝑter habitū regiū & qđ debebat euenit. Adad nāq; syriæ exercitui ꝑcepat uniuerso post principes suos: ut nullū aliū ꝑimerēt: nisi tātūmō israhelitaꝝ regē. Syri uero facta cōgressiōe uidētes ante aciē regē iosaphat astētē: & eū credētes eē regē ahab: īpetū fecerūt: eūq; circūdederūt. Dūq; appropinquātes ipsū nō eē cognoscerēt: recessere post tergū. Ab ortu nāq; diei usq; ad uesperā pugnātes; & ꝑualēte mādato regis: nemiē occiderūt: q̄rētes ahab īterficere solū: & īueīre nequerūt. Quidā uero astādi regis puer noīe adā: cū sagitasset īter hostes: regē ahab ꝑ loricā in pulmone ꝑcussit. At ille casū suū exercitui maīfestare noluit: ne timore cōuerteret in fugā: sed aurige ꝑcepit: ut cōuerso curru a ꝓlio declinaret. Grauiter ei & mortaliter fuerat sagittatus: & usq; ad occasū solis factus ex sāguīs iterit. Igit syroꝝ exercitus nocte supuēiēte signū dāte ꝑcone discessit a castris; & agnoscētes cūcti mortuū ahab: ad ꝓpria sūt reuersi. Corpus āt ahab sui ad samariā referētes sepelierūt: currūq; eius abluerūt ī iazara fōte samariæ regis sāguīe cruētatū: & tūc cognouerūt helyæ ꝓphetiā fuisse uerā. Canes nāq; eius lixerūt sāguinē: & meretrices ad fōtē qđ erat reliquū diluerūt. Mortuus est nāq; in ramoth: michea hūc ꝑdicēte casū. Dū ergo hæc ahab regi a duobus ꝓphetis ꝑdicta uideāt; oporret magnā iudicari diuinitatem: & honorari semꝑ & coli; & q̄ uera sūt recipiquā ea q̄ ꝓ cuiusq̄ libidīe dicūt cōpleti & arbitrādū: q; nihil utilius ē q̄ uitorum taliū ꝑsēna: ꝑbēte secūdū deo: qđ unusq̄sq; debeat obseruare: & cogitādū ex his q̄ regi ꝓuenerūt: qa qđ debet neq; dū ꝑscitū fuerit euitat: sed repit in aīas hoīum iutili spe blādiēdo: & hoc mō seducendo: donec a deo debita passio cōpleat. Hoc ergo mō uidet etiā ahab deceptus: ut ꝑdicētibus qdē ꝑditionē suā nō crederet: ꝓphetantibus autem ea quæ delectabat de se credēdo moreretur. Cui ochozias successit filius in regnū.

Continet hic liber tēpus annoꝝ centū quinq̄ginta: & mēsiū .vi.

Incipit liber .viiii. antiquitatis iudaicæ.

Quemadmodum castrametatus est iosaphat cōtra moabitas; & domino pugnante mirabiliter sine prælio uicerit eos. CAPI. .I.

IOsaphat itaq; rege ad hierosolymam remeante: post bellum quo solatium ꝑbuerat achab contra adadū regē syroꝝ: sicut prædiximus: occurrēs hieu ꝓpheta culpauit eū: cur achab solatia ꝑbuisset: hōi impio pariter & maligno: deum dicens moleste quidē hoc ptulisse: sed licet peccasset ualde: tamē ꝓꝑ naturā eius optimam: ab īcursu hostiū pepercisse. Et tūc quidem ad gratiarum actionem rex & ad sacrificia dei cōuersus ē. Post hæc āt cœpit oēm suā ꝓuiciā circuire; & populū edocere ut leges per moysen a deo datas oīno seruarent: & pietatē circa deū nihilominus exhiberēt. Cōstituēsq; iudices in unaquaq; sui īperii ciuitate: ꝑcepit ut ꝓ nulla re ita cogitarent: quā ut iusticiā populis exhiberent: & neq; munera: nec cuiuspiā dignitatē ꝓꝑ iudiciale factū aut diuitias aut genus considerarent: sed oībus equa iura tribuerēt: scientes quia eriā quæ occulte geruntur: a deo nō ignorant. Hæc cum docuisset in unaquaq; ciuitate duaꝝ tribuum: in hierosolymam denuo remeauit: cōstituitq; ēt ibi iudices a sacerdotibus: & leuitis: atq; primatibus: monēs: ut diligenter & iusta iusticia cūcta disponerēt: sin aūt de rebus maioribus qdā cōtribuliū ex aliis ciuitatibus eos cōsulerēt: cum maxīo studio eis & iustissime respōderent; quando rectū deberet eē iudiciū in ea ciuitate constitutum: ubi & templū dei & habitaculum erat īperatoris. Hoꝝ aūt principes cōstituit amasiā sacerdotem: & sabadiā qui erat de tribu iuda. Rex igitur hoc mō cuncta disposuit. Eo nāq; tꝑe castrameti sunt aduersus eū ammanite alias ammonite & moabite: sumentes secū arabum maximā legionē & castra posuerunt apud gaddi ciuitatē quæ est circa paludē asfaltidē trecentis stadiis ꝓcul ab hierosolymis: in qua nascitur palma præcipua simul & opobalsamum. Audiens autē iosaphat: quō hostes transeuntes paludē: in eius prouinciā deuenissent: & metuens: cōuocauit in cetu populum hierosolymorum in diuino sacrario: & stans contra faciē templi orabat; & inuocabat deū ut sibi suū auxilium ꝑberet & robur: quatenus hostibus præualeret: dum & is qui templum ipsum edificaue-

rat hoc rogasset:ut ipse contra hostes dimicaret:& præsumentes contra eos manus inferre cœpit: meret q̃ utiq; ob hoc uenerũt:ut terram quã eis ipse præbuerat:molirẽtur auferre. Hæc ãt orauit defensis:simul & populus uniuersis cum uxoribus atq; filiis supplicauerũt. Quo facto:quidam iezel propheta progressus in medium cetum:clamauit ad populum dicens & regem. q̃a deus eorũ preces audisset:& contra hostes sine dubio debuisset dimicare:præcepitq; ut altero die electo exercitu occurrerent hostibus:eosq; inuenirent ab hierosolyma in ascẽsu gaddi:qui lucis dicitur culmẽ:& cõtra eos quidem non dimicarent:sed tantummodo starent:uidentes quõ diuinitas eos expugnaret. Hæc uero dicente propheta:rex equidem & populus in terra prostratus:deo gratias retulerunt: leuitæ autem in organis solẽnibus incessanter dicebãt hymnos. Die itaq; facto:procedẽs rex in desertũ sub ciuitate thecua: dixit ad populũ quia oporteret prophetæ audire uerbũ: & ad bellum die illa non congredi:sed proponi debere sacerdotes cũ tubis & leuitas ut hymnũ dicẽtes: sic deo gratias agerent:quasi alias quõ hæbreorũ prouinciam ab hostibus liberasset. Placuit sententia regis:& q̃ pceperat agebãtur. Deus ãt terrorẽ maximũ & tumultũ sup ammanitas immisit:& credentes inter se hostes suos:mutuis se uulneribus occiderunt:ita ut ex tãta militia nullus poenitus euasisset. Iosaphat aũt respiciens in cõuallẽ: ubi hostiũ erat exercitus:& uidens eã plenam corporibus mortuorum: lætatus est i dei solacio sic inopinabiliter euidẽterq; allato:ut nõ laborãtibus illis ipse uictoriã cõtulisset:iussitq; ut exercitus hostiũ castra diriperet: & mortuos expoliaret:diebusq; tribus exuentes eos pene defecerũt: tanta erat multitudo uniq; peremptorũ. Quarto uero die omnis populus congregatus in quadã cõualle:de uirture & solaciis benedixit deũ:pro qua re etiam locus ipse uocatus est cõuallis benedictiõis. Exinde ducẽs exercitũ ad hierosolymam rex: multis diebus ad hostias est conuersus & epistolas. Igitur postq̃ hanc eius uastationem alienigene gentes audientes:omnes ualde sunt territe:deum eius auxiliatorem esse aperte uidentes. Iosaphat itaq; ex illo tempore cũ magna gloria & iusticia:diuinæq; pietatis amore degebat. Fuit autẽ amicus & achab filio israhelitarum regi. Cum quo communione facta in constructione nauium quæ a portu nauigarent in ophir traciarum:nequaq̃ annisum suum implere præualuit:naues enim præ magnitudine perierunt:& propterea naues ulterius non instruxit. Circa iosaphat igitur hæc sunt gesta.

De ochozia rege israhelitarum:seu demirabilibus heliæ prophetæ:& q̃ sublatus est ab hominibus:relinquens discipulum helizeum. CAPI. .II.

Achab uero filius regnauit in israhel in samaria degens malignus homo:& per omnia similis utroq; parenti:& hieroboam:qui prius iniquitatem fecerat:& populũ decipere inchoauerat. Cũq; iã in regno secũdũ haberet annũ:rex moabitarũ rebellauit ei:& tributa quæ achab alias ahab eius pater reddebat:ministrare cessabat. Contigit ãt ut ochozias cũ descẽderet de supioribus domus suæ caderet:& cũ lãgueret:misit ad deũ acharo muscã:hoc enĩ erat nomẽ illi deo:& consuluit de salute sua. Apparauitq; deus heliæ pphetæ præcipiens ut missis a rege nũciis occurreret:eosq; requireret si deũ pprium israhelitarũ populus non haberet:& ideo misisset rex eorũ ad alienũ deũ:ut de salute sua cõsuleret: simul & ut faceret eos ad regẽ reuerti: eiq; diceretq; non euaderet hunc languorẽ. Helias uero dei faciẽte pcepta:audientes nũtii ad regẽ sũt continuo regressi:admirãtiq; reuersionis uelocitatẽ:& requirenti causam:dixerunt occurrisse sibi q̃ndã hominem:& phibuisse quidẽ eos ulterius pcedere:reuertẽtes autẽ nos tibi dicere ex mãdato israhelitarum dei mandauit:q̃ non possis ab hac egritudine liberari. Rege præcipiente:ut ei hoiem q̃ talia diceret indicarent dixerunt esse uirũ hyrsutum:& pellicia zona circundatũ. Ille uero per hæc agnoscens heliam esse quem nuntii designabant:misit ad eum tribunum & quinquaginta armatos:ut eũ adducerent. Tribunus aũt qui missus fuerat inueniẽs heliã in montis uertice residentẽ: petebat ut descendẽs ueniret ad regẽ quõ ille iussisset:qui si nollet:duceretur inuitus. Cui helias: ut agnoscas inquit me prophetã uerum existere:descẽdẽs ignis e cælo consumat & milites tuos & te. Continuo ueniens flamma:consumpsit & tribunũ:& qui cũ illo pariter erant. Hac pditiõe regi denunciata:nimis iratus ad heliã tribunũ alium cum totidem misit armatis. Qui cum uenisset ad prophetã:credẽs se eũ uiolenter adducere:si noluisset sponte uenire:orans iterum ppheta & eũ sicut pnotẽ fecit igne consumi. Agnoscens hoc rex:etiã tertiũ destinabat. Ille uero cum eẽt sapiens & more ualde mitissimus:ueniens ad locum ubi erat helias:ei nimis blande locutus est:dicens q̃ inuitus regiæ iussioni parens ueniret ad eũ:& priores non uoluntarie sed coacti necessitate uenissent:rogabatq; ut illius & qui cum eo uenerant armatorũ haberet misericordiã:& descendẽs ueniret ad regẽ. Helias aũt suscipiens mansuetudinem:& uerborũ eius urbanitatem:descendens secutus est eum. Cũq; uenisset ad regẽ:pphetauit ei dicens:hæc sibi indicasse deũ eo q̃ rex eum sprcuisset quasi non esset deus:& non uere de eius languore prædicere ualuisset:ac misisset ad deum acharõ ut consuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quã rem inquit cognosce te moriturum. Et ille itaq; paruo tempore transacto:sicut prædixerat helias extinctus est. Cui successit in regno frater eius ioram:nã sine filio mortuus est: hic uero ioram par fuit achab malignitate:regnauitq; annis.xii. homo iniquitate circa deũ & impietate plenus. Nam relinquens culturam sui dei deos uenerabatur extraneos:erat enim in aliis nimis acerbus & pessimus. Illo siquidem tempore helias

ab hominibus est ablatus:& usq; ad hodiernum diem nullus finem eius cognouit. Discipulum uero *sicut prædiximus reliquit* helizeum. De helia tamen & enoch qui fuit ante diluuium in libris *scriptum est*:quia sublati sunt quorum mortem nemo cognouit.

Rex ioram:rex iosaphat: & rex idumeæ castra mouẽtes cõtra moabitas:depopulati sũt terrã eorum: & de morte iosaphat:seu de mirabilibus helysei pphetæ. CAPI. .III.

SVscipiens itaq; regnũ iorã:cõtra regẽ moabitarum mouit exercitũ:q sicut supradiximus ab eius fratre recesserat:dum pater eorum achab tributa solueret : ouium cũ lanis suis ducenta milia. Congregans ergo ioram exercitum:misit etiam ad iosaphat:rogãs eũ cũ esset olim eius patris amicus:ut ei solatium cõtra ammanitas alias ammonitas pugnaturo præberet:qui ab eius recessisset imperio. Tunc ille non solum se adiutorem esse compromisit:sed etiam regem idumeæ qui sub eo erat compulsurum:ut ei quoq; ad pugnam occurreret. Ioram autem talibus promissionibus solatiorum ab iosaphat rege perceptis:sumpto exercitu uenit in hierosolymam:& clare nimis ab hierosolymorum rege susceptus est:placuitq; eis ut itinera ab hostes per deserta facerent idumeæ:non credentibus inimicis : quia exinde eis fieri potuisset inuasio. Tres ergo reges ab hierosolymis properabãt:hoc est rex hierosolymorum:& israhelitarum & idumeæ:& dum septem diebus peragrassent iter:ad inopiam aquæ exercitus & iumenta uenerunt:cum duces eorum ignorantia itineris oberrassent. Et omnes hi quidem erant in angustia constituti præcipue tamẽ iorã:qui nimia tristitia faciẽte clamauit ad dominũ. Quid mali facientes deduxisti tres reges:ut sine bello tradantur regi moabitarum. Quem iosaphat cõfortabat cum esset iustus. Qui mittens in oẽm exercitum:requirere præcepit : siquis in eo esset dei propheta ut per eũ audiret uoluntatem dei:& cognosceret quid faciendũ eẽt. Et dum quidam famulus iorã dixisset se illic heliæ discipulum helizeum filium sapha:monẽte iosaphat:ad eum pariter reges tres aduenerunt. Dumq; ad pphetæ castra uenissent:habebat autem habitaculum suũ extra tabernacula constitutũ:consulebant eũ de futura militia præcipue tamẽ ioram. Qui dum diceret:ut illi molestus nõ esset:sed potius ad pphetas patris sui matrisq; pperaret : quos illi uenerarent quasi uere essent:rex rogabat:& supplicabat:ut pphetaret:& a periculo eos liberaret:illo uero iurante p deũ quia non responderet:nisi propter iosaphat sanctum & iustum:deducto ad medium quodam hoie sciente psallere:diuinitus inspiratus:præcepit regibus:ut in torrente multos lacus effoderent : dicens. Neq; nube neq; spiritu aliquo flante. neq; ymbre diffuso: uidebitis fluuiũ aqua plenũ: ita ut hoies & iumẽta ubertatis poculo satientur:& id uobis nõ solũ deus donabit:sed etiã hostes superabitis:& urbes moabitarum munitissimas capietis:& arbores qdẽ icidentis pomiferas:& uastabitis prouiciã:fontes aũt fluuiosq; dãnabitis. Hæc propheta dicente:altera die priusq̃ sol oriretur : torrẽs uehementer ifluxit. Contigerat autem ut tribus diebus idumea uehemẽs ymber effunderetur: ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarentur. Cũq; audissent ammonitæ tres reges p desertum contra se uenientes collecto exercitu rex eorum iussit:ut montana exercitus eius aggrederetur:ne latenter hostes prouinciã inuaderent. Et cum nõ eẽt hæbreorum moabitis pcul exercitus:respicientes moabitæ orto sole aquam in torrente sanguine similem:suspicati sunt:ut tres reges se inuicem peremissent:& fluuius eorum sanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuissent : petierunt a rege suo:ut eos ad spolia hostium destinaret. Et impetu facto quasi ad diuitias præparatas ad inimicorum castra uenerunt:& spe sua decepti sunt. Nam circundãtes eos israhelitæ:alii qdẽ eorum perempti:alii p uniuersam puinciam sunt dispersi. Tres ergo reges ingrediẽtes moabiturum ciuitates:& eas subuerterũt:& agros eorum depopulati sunt:& uehementer exterminauerunt:replẽtes eos ex lapidibus torrẽtis:& arbores optimas absciderũt.& fontẽ aquarum pariter obstruxerũt:ac muros usq; ad fundamenta deposuerũt. Rex aũt moabitarum dũ psecutionẽ & obsessionẽ nimiã pateretur & uideret ciuitatem capi posse:ĩpetũ fecit cũ septingẽtis uiris:ut ĩter hostiũ castra quoquo posset mõ effugeret:qđ tamen ĩplere nõ potuit. Nam ad quendã locũ ueniẽs ualde munitũ dũ fugere nõ ualuisset:reuersus in ciuitatẽ:opus desperationis:& crudelis necessitatis impleuit. Filiũ enim seniorẽ q erat ei successurus in regnũ:eleuãs sup murũ:ita ut a cũctis hostibus uideret:deo ĩmolauit holocaustũ. Reges aũt uidẽtes hoc factũ:eius necessitatis habuerũt misericordiã:& hũana cõpassione detẽti:obsessionẽ soluerũt:& singuli ad ppria remearũt. Iosaphat aũt reuersus in hierosolymam in pace degebat:& cũ paucũ tpis post illud prælium uixisset:defunctus est. Qui uixit annis quidẽ sexaginta:ĩperauit quiq; & uiginti magnificeq; meruit in hierosolymis habere sepulturã:similisq; fuit magnorum operum Dauid. Reliquit autẽ filios multos:successorẽ uero habuit seniorẽ filium iorã. Is enim nomẽ hẽbat fratris matris suæ regis israhelitarum filii achab:alias ahab. Veniẽs ãt de regione moabitide rex israhelitarum in samariã. habebat helizeũ sicut pphetam cuius actus uolo narrare. Sunt eñi ualde præcipui & historia digni:sicut ex libris sacris dat agnosci. Ad hunc eñi cũ accessisset uxor abdie dispensatoris achab:alias ahab:ei quæ dixisset qa nõ ignoraret : quõ uir eius liberasset a morte pphetas dũ requisiuit achab:alias ahab uxor iezabel eos occidere:& contracto ex debito:centũ ex eis occulte pauisset:& post eius mortẽ a creditoribus urgeret : atq; eius filii ad seruitiũ deducerent:ob quã cãm rogabat ut eius meritis misereretur operibus. & aliqđ solatium ad

necessitatem præberet. Qui dũ requisisset si quid haberet in domo: aliud nihil esse sibi respõdit: nisi paruũ uas olei. Tũc ꝓpheta præcepit: ut multa uasa uacua sibimet a uicinis accõmodaret. & clausis ianuis domus fuæ: ex illo oleo in oĩa uasa diffunderet: q̃a deus ea cũcta ĩpleret. Quod dũ mulier fecisset: & eius filii unũquodq; obtulissent: cũ ĩpleta fuissent oĩa: & nullũ uacuũ remansisset: ueniens ad ꝓphetã: nunciauit hoc ei. Ille uero consiliũ dedit: ut oleũ uẽderet: & præciũ creditoribus daret: & ex ipso olei precio qđ remaneret: ad alimẽtũ filioꝝ eius efficeret. hoc ergo mõ helyzeus mulierẽ a debito & a creditoꝝ iniuria liberauit. Inter hæc aũt misit helizeus ad iorã. ãmonens: ut custodiret locũ quendã in quo esse syroꝝ uolentiũ eũ occidere dicebat ĩsidias. Tũc rex ad uenationẽ præparatã nequaq̃ egressus est: obẽdiẽs ꝓphetæ. Adadus aũt rex syroꝝ: dum se uidisset fuisse deceptũ: quasi aliquis hoĩum eius: iorã regi sua cõsilia ꝓdidisset ĩdignatus ueluti ꝓditores secretoꝝ regis occidere minabaẽ: cũ utiq; hoc nulli alii nisi illis tantũmõ credidisset. Et dum ei quidã præsentiũ dixisset: ne falsa opinione tenerentur: nec crederet quõ aliqui inimico eius consiliũ ꝓdidissent: sed helyseũ ꝓphetam oẽs regi factas insidias indicasse: misit requirẽs: in qua ciuitate habitaret helizeus. Illi uero qui missi fuerant reuertentes: ĩdicauerunt eũ in dothaĩ ciuitate cõmorari. Tũc adezer qui & adadus misit ad ciuitatẽ multũ nimis exercitũ equestrium simul & curruũ: ut caperẽt helizeũ. Qui tota nocte circũeũtes urbẽ: nihil egerũt. Die itaq; facta: cognoscens hoc ꝓphetæ minister quia hostes helizeũ cõprehendere niterenẽ: prophetæ quod agebaẽ asseruit. Ille uero securus de auxilio dei contẽnebat hostes: ministrũq; metuentẽ crebro fiduciã habere præcipiebat: sperãs quõ ostẽderit deus uirtutis & ptãtis suæ p̃sentiã. Tũc deus ꝓphetæ orationes exaudiens: multitudinẽ curruũ & armatoꝝ helizeũ circũstantiũ ut minister uideret ostendit. ita ut ille remoto timore illa uisione cõfortatus assisteret. Post hæc aũt helizeus rogabat deũ: ut etiam hostiũ aspectus obcæcaret: & nebulã eis immitteret: per quã eũ inspicere non ualerent. Quo facto: ueniens inter medios hostes requisiuit: quẽ quærerent. Illis aũt ꝓphetã se quærere respõdentibus helizeũ: ꝓmisit se eum traditurũ: si ad ciuitatẽ in qua eẽt illũ sequerẽẽ. Qui præcedẽte ꝓpheta deo. seoꝝ mente obcæcãte: cum festinatiõe sequebanẽ. Tunc helizeus deducẽs eos in samariã ad iorã regẽ: præcipue ut clauderenẽ portæ: & regis exercitus circa syros astare. Quo facto: rursus orauit deum: ut hostiũ oculos aperiret: & caliginẽ ab eis auferret. Tum repente ab illa cecitate reuocati: inuenerunt se ĩter medios inimicos existere. Et obstupescentes syri: in nimia sunt angustia constituti: & cogitabãt qualis utiq; liberatio potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram consulente prophetam: si eos iacularipræciperet: hoc fieri prohibuit helizeus: dicens iniustum esse: qui lege bellica non capiuntur occidi: illos autẽ nihil mali fecisse ĩ eius ꝓuincia: sed nescientes ad eum uenisse uirtute diuina. Dedit uero consilium: ut & hospitalitatem eis præberet & mensa eius absq; lesione fruerentur. Ioram ergo obediens prophetæ: dum conuiuia præbuisset opulentissima syris: dimisit eos ad proprium remeare regem.

Capitulum. IIII.

His uero redeuntibus: & quæ ꝓuenerãt indicantibus: admiratus adezer ĩopinabilẽ israelitaꝝ dei præsentiã atq; uirtutẽ: pariter & ꝓphetã: cui sic adesset apte diuinitas: latẽter iã nequaq̃ uoluit cõtra regẽ israelitaꝝ aliq̃d attẽtare: metuẽs helizeũ: iorã uero palã impugnare disposuit: multitudine militiæ & exercitus sui magnitudĩe se credẽs hostibus p̃ualere. Castra itaq; metatus ẽ cũ magna uirtute cõtra iorã: qui credẽs nõ se sufficere ad resistendũ syris: semetip̃m ĩ samaria clausit de muroꝝ munitiõe confidens. Adezer autẽ cogitãs q̃a si nõ posset machinationibus capere ciuitatẽ: tamẽ inopia ciboꝝ samaritas obstrigeret: ad obsidionẽ ciuitatis accessit: & tanta fuit apud iorã necessariorũ ĩopia: ut pp magnitudinẽ famis in samaria octoginta argenteis nũmismatibus caput asini uendereẽ: quinq; uero argẽteis nũmismatibus sextariũ fimi colũbaꝝ ꝓ salute cõperabãt hebrei. Inter hæc timebat iorã: ne pp famẽ tradereẽ ciuitas inimicis: & muros quottidie circuibat atq; custodes: ne quis ab eis intus occultateẽ & actus ciuitatis hostibus ĩdicaret. Quod dum faceret: quadã clamãte aliq̃ muliere: domine miserere: putãs eã aliquid cibi petiturã: iratus maledixit ei ꝑ deum dicens nec areã sibi esse nec torcular: unde aliq̃d posset ei præbere. Cunq; illa nihil hoꝝ se diceret postulare: nec pro cibo deposcere: sed ut eius cãm dignareẽ audire. iussit ut loquereẽ atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa fecisse se dixit cũ altera muliere uicina & amica sua hãc pactionẽ: ut quõ famis ĩopia talis eẽt: ĩterficerẽt filios suos utreq; masculos: & singulis diebus comederẽt eos. Et ego inq̃t meũ occidi: & p̃terito die meum ãbe comedimus hæc autẽ nõ uult hoc facere: sed pacta trãscẽdit: & filium suũ ne comedaẽ abscõdit. Hæc cũ audisset iorã: uehemẽter afflictus ẽ: & scissa ueste: crudeli uoce clamauit. Deĩde iratus: helizeum ꝓphetã ĩterficere uoluit: q̃a nõ supplicaret deo: cũ potuissent oẽs hoc mõ a malis p̃sentibus liberari: & repẽte misit: q eius caput auferret. Ille itaq; ad necem ꝓphete ꝑgebat: helyzeum uero regis ira nõ latebat. Sedens autẽ ĩ domo sua cum discipulis suis ĩdicauit eis: quia iorã homicide filius misisset q caput eius auferret sed uos inq̃t dum uenerit q missus est & intrauerit: obseruãtes ianuas claudite: eumq; paululum retinete: secuturus est nãq; ueniens ad me rex eo q eum penituerit sui p̃cepti. Tunc illi helizei dicta fecerunt. Ioram uero

penitentia ductus : ob iram suā circa ꝓphetā & metuens ne eū qui missus fuerat occideret:festi nauit ut necē ꝓhiberet:& ꝓphetā a morte reduceret:ueniensq; culpabat eū:cur a deo absolutio nē maloꝝ præsentiū minime postularet:sed sic eos ītetire despiceret.Helyzeus aūt altera die ea hora qua uenerat rex ad eū ꝓmisit multā ciboꝝ copiā affuturā:ita ut uenderet ī publico duo bus syclis satū ordei:& uno syclo simile satū.Hoc aūt dictū & iorā & qui cū eo erāt cōuertit in gaudia:ꝓphetæ nāq; nō poterāt discredere ueritatē:ꝓpter reꝝ ꝑcedētiū cōfirmationē.inopiāq; illius diei atq; miseriā:spes iā futuræ abundātiæ leuigauit.Prīceps autē ꝑtis tertiæ cū regi ami cus cēt:supra quē tunc ipse rex īcūbebat:īcredibile est inqt o ꝓpheta qđ dicis:& sicut īpossibile est:ut de cataractis cæli ordeū pluat deus aut similā:ita nō pōt credi qđ a te nunc dicit̄ adīpleri Ad quē ꝓpheta hæc inqt uidebis hoc mō fieri:sed nō gustabis ex eis.Quæ scilicet sicut ab hely zeo fuerāt prædicta cōpleta sunt.Lex igit̄ erat ī samaria:ut habentes leprā:a tali passiōe mundi nō essent corpore:sed extra ciuitatē manerēt.Quattuor ergo uiri ꝑꝑ hāc cām manētes ante por tam:cū nullus eis ꝑ famis nimietate aliqd deferret:& in ciuitatē īgredi ꝑꝑ legis mādata nō pos sent:qbus uel si liceret īgredi ꝑ fame ibi necarent̄:cogitauerūt īter se dicētes:quia si illic mane tent:ꝑꝑ inopiā deperirēt:& ꝓpterea tradere se hostibus magis eligerēt:qui aut parcēdo aut necā do famis eos necessitatibus liberarēt.Hoc apud se cōsiliū confirmantes : nocte ad castra hostiū deuenerunt.Incipiebat aūt deus iam terrere & cōturbare syros:& sonū curruū & armoꝝ eis in ferret:tanq̄ exercitus sup eos grandis accederet:& paulatim tubaꝝ fragor eoꝝ auribus īcrepita ret:qui ita repente turbati sunt: ut relinquentes castra propria:cōcurrentes ad regē dicerent:qa ioram rex israhelitaꝝ cōducto solatio regis ægyptioꝝ & insulaꝝ sup eos accederet:quibus ue niētibus sonū tubæ uehemētis audirent. Hæc eis dicentibus:etiam adezer cū ad eius aures so nus similis aduenirer populo credidit : & cū multa turba atq; cōfusione relinquentes ī castris equos atq; iumenta:innumerasq; diuitias:repente cōuertunt̄ ad fugā: Leprosi aūt qui discesse rant a samaria:ad castra syroꝝ uenientes:& in eoꝝ tabernaculis multū silentiū taciturnitatēq; repperientes:ingressi sunt in unum tabernaculum:dumq; nullū prorsus inspicerent comedētes & bibentes: portantesq; multas uestes & auꝝ:& extra castra celantes:deinde in aliud taberna culū accedentes:similiter res exinde sibi placitas tolētes:dum hoc quater fecissent: & nullus eos omnino uideret:arbitrati hostes abscessisse:culpabāt semetipsos:cur hæc ioram regi & ciuibus minime nunciarent.Tunc illi uenientes ante ciuitatis muros & custodibus clamantes: indicaue runt eis quæ de hostibus cōtigissent.Illi autē hæc regis custodibus indicarunt: a quibus audiēs rex hæc ioram:uocauit amicos suos & ptiocipes:quibus ait pro insidiis arte calidissima syrorū discessisse regem:eo ꝙ desperaret fame capi posse ciuitatem:ut quasi fugientibus illis:& egressis ad castroꝝ direptionē nobis:latenter irruerent & interficerent: & ciuitatē pariter deuastarent. Vnde uos moneo inquit:ut custodiatis urbem:& nusq̄ abire tentetis: hostes abisse credentes. Tunc dicente quodā optime arbitratū regē:& consiliū dante:ut duos equites usq; iordanē fluui um mitteret:qui cuncta perquirerent.ut siquidē illi capti ab insidiis hostiū deperirent:securitas exercitui fieret:ne cuncti aliquid sustinerent .pereuntes autem paucos annumeraret illis quos uastauerat fames. Hoc dictū cū placuisset:rex exploratores misit. Qui iter quidē hostibus in uenerunt: uacuū:plenū uero cibis armisq; quæ reliquerant ut leues essent ad fugā.Hæc cū au disset rex:ad direptionē castroꝝ misit exercitū.Qui nihil tulerunt uile:nec patuulū:sed aurum multū pariter & argentū gregesq; diuersos iumentoꝝ:& ordei multa milia:quantū nec in som nio se uidere credebant. Quo facto:a malis pristinis liberati: maximā copiā habuerunt: ita ut emerent̄ duo sata ordei syclo uno:& satum simile duobus syclis: secundū ꝓphetiā hominis dei helysei.Satū itaq; fert modium unū & semis italicū . Hoꝝ itaq; bonoꝝ solus ille princeps ter tiæ partis quē ꝑdiximus potitus nō est.Nā cōstitutus a rege ut staret ad portā:quatenus turbam moderate ab ingressu ciuitatis emitteret:ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent: quod alios pati prohibebat:ipse sustinuit:& oppressus hoc modo:ne gustaret ex illis quæ fuerāt propheta defunctus est: helyzeo prædicente eius mortē:dum ea quæ ubertate ciboꝝ ille pro phetauerat: solus ille nō crederet. Adezer autē syrorū rex cū peruenisset ad damascum:& agno uisset quia diuinitas ei & eius exercitui timorem īmisisset & fugam: & inuasione hostium non fuisset hoc factum:nimis afflictus:eo ꝙ ita deū haberet iratū:corruit in languorem . Illo itaq; tēpore dum propheta helyzeus uenisset in damascū cognoscens hoc adezer fidelissimū seruulo rum azahel nomine misit:ut ei occurreret: & dona portaret: præcipiens ab eo requiri:si egritu dinis eius periculum posset euitare.Azahel itaq; cum quadraginta camelis quæq; forent optima ac preciosa in damascena prouincia & domo regia dona portabat ; & ueniens ad helyzeum:& decenter salutans:ait missum se a rege adezer ad eum ut dona portaret:& de languore consule ret si posset euadere.Propheta uero azahel quidem iussit ut nihil ei mali denunciaret:dixit autē regem esse moriturum.Et famulus quidem hæc audiens:tristabatur. Helyzeus autem flebat:& multas lachrymas effundebat:præuidens mala quæ populus passurus esset post mortē adezer. Dumq; azahel causam eius confusionis inquireret;desleo inquit israelitarum populum dolens

in his malis quæ passurus abs te est. Interficies enim optimates eorum: & munitissimas ciuitates incendes: & paruulos lapidibus allisos crudeliter trucidabis: & mulieres habentes: in utero: seua morte disrumpes: Azahel aũt dicente: quæ mihi uirtus est: ut p me possint talia prouenire, ait deum sibi indicasse hæc: quia esset regnaturus in syria. Azahel itaq; ueniés ad regé: illi quidé bona renunciauit: altera uero die infuso laqueo uinciens eú strangulauit: ipseq; apicé regie potestatis obtinuit. Erat ení uir efficax: multaq; syrorum & populi damascenorum deuotione florebat: ita ut hactenus & ipse adezer & azahel qui post eú regnauit quasi dii colerent: propter beneficia & templorum edificia: quibus damascenorum exornauere ciuitaté. Isti náq; soli in pompa quottidie quasi p honore regio deferunt & syri de eorum antiquitate gloriantur: ignorantes quia sunt nouelli: & non habent isti reges ultra mille & centum annos. Ioram uero rex israelitarum audiens adezer esse defunctum: a timore & formidine quam propter eum habebat: aliquomodo respirauit: & pacem gratanter accepit.

Capitulum. V.

IGitur iorá hierosolymorum rex: q & ipse idé sicut pdiximus nomé hébat: regum apice potitus: mox ad necé fratrú suorum: & paternorum pariter amicorum & pricipum é couersus: & malitiæ suæ hoc fecit initiú: i qbus malis differés a regibus q ante eú iniqtaté ferát i solénitatibus hebreorum: & i religiõe diuina docuit quoq; uulgus & i aliis eé malú & extraneos adorare deos p athaliá alias p otholiá. Ahab filiá uxoré suá. Et deus qdé pp dauid regis pmissioné genus eius noluit extermiare: iorá uero nihil ptermittebat quo minus aliqd quottidie nouæ ipietatis efficeret: & qd nõ ad uastationé paternæ traditiõis attéderet. Illo itaq; tpe ab eo recedétibus idumeis: & prio qdé iterficientibus regé: q erat eius patri subiectus: & cõstituétibus qué ipsi uoluerát: iorá cú eqtibus & curribus noctátet i idumeá uenit. & eos qdem q uicini eius regno eé uidebant occidit. Lõgius aũt nõ abiit: nihil tamé dum hoc fecisset utilitatis exhibuit. Ná omnes ab eo recesserunt: simul & qui prouinciá labenná habitabát. Erat autem ita uesanus: ut etiá populũ cogeret in excellentissimos mõtes ascendere: & deos alienos adorare. Cumq; hæc ageret: & omnino leges patrias a mente sua repelleret: delata é ab helia ppheta ad eum epistola in qua pandebat magná pœná eú fore passurum: quoniá patrú suorum non esset imitator: sed israelitarum regum impietatem sequeretur: insup & cogeret tribú iuda & ciues hierosolymitas relinquere sancta patrii dei culturá: & ad ydola conuenire: quæ ahab rex israelitarum in suo regno fecisset: & quia fratres interemisset: & bonos uiros & iustos pariter occidisset: suppliciúq; qd pro his susceptutus erat: ppheta in litteris indicabat: idest cladé populi: & corruptioné uxorum regis & filiorum & qa ipse quoq; moreret egritudine lõga nimis afflictus: uisceribus pp nimietaté internæ corruptiõis effusis: ita ut uideret suá calamitaté: nec sibi posset ullatenus subuenire. Et hæc quidé epistola significabat heliæ. Post breue itaq; tépus: exercitus arabú iuxta æthiopiá habitantium & alienigenarum: iorá regnú aggressi sunt: & puinciá uastauerunt: & regis domú: insuper & eius filios occiderunt pariter & uxores: & unus qdé solúmõ filiorum eius noie ochozias: hostes effugiens derelictus est. Qui post hanc calamitaté prædictá sibi a ppheta: languorem incurrens: multo tépore fatigatus diuino nutu: eius uisceribus iminente miserabiliter superna indignatiõe defunctus est cú uiscera sua diffusa uidisset. Qué etiá populus mortuú contumeliis multis affecit: ut reor crédentes ita mortuú ira fuisse diuina pemptú: nec exequiis regalibus eum fecere dignum: nec in paternis sepeliri monumentis: nec aliú ei exhibuerút hõnoré: sed uelut priuatum tumulo tradiderunt. Qui iuxta annis quadraginta: regnauit octo: tradiditq; principatú eius hierosolymorum populus filio eius ochoziæ.

Capitulum. VI.

IGitur Iorá rex israelitarum post morté adezer sperás ramoth capere ciuitaté: & eam syris auferre: cú magno apparatu castrametatus é sup eos: In qua obsessione a quodam syro nõ mortifere sagittatus abiit i ciuitaté ieztaelé: ut uulnus suum positus in ea curaret: derelicto in ramoth omni exercitu simul & duce noíe Hieu: qui filius erat námsi: ut post curá reuerteret ad pugná. Helyzeus uero pphetá unú discipulorum suorú dato ei oleo sancto misit i ramoth: ungeret hieu: eiq; diceret: quõ eum regé diuinitas elegisset: cui & alia pariter idicaret præcipiés ei: ut sub modo fugæ faceret iter: qtenus cunctos illic pficiscendo lateret. Qui dum uenisset in ciuitaté: hieu quidé iuenit cú principibus militú residenté in medio sicut ei prædixerat helyzeus: & accedens ad eú: ait: quædá se ei fore dicturum. Qui dum surrexisset & in cubiculú secutus eú fuisset: seorsum sumés eum iuuenis oleo eius caput fudit dicens eum unctú a deo rege ad Ahab generis peréptioné: & ad uindicãdú sanguiné pphetarum: qui ab iezabel nequiter fuisset effusus: ut domus eorum sicut naboth nabuthei & baasá ppter impietaté propriá radicitus deperiret: & nullú semen de ahab genere remaneret. Et ille quidé cú dixisset hæc de cubiculo ptinus exiliuit: ne ab aliquo i exercitu uideret. Iesu aũt uenit ad locú unde surrexerat: & cú aliis principibus residebat. Quibus requirentibus ut eis diceret: cur ad eum iuuenculus aduenisset isup & uesanum eú esse dicentibus: recte inqt iudicastis: ná uerba uesanie locutus est. Quibus festinantibus, ut ea audirent: atq; rogantibus: ait eú dixisse: qa ipse fuerit electus a deo rex. Hæc itaq; cum dixisset unusq; exuens se qd habuerat: uestes ei proprias substernebant: &

mittentes tubas.hieu regem esse clamabant.Illo uero exercitu congregato:pergebat ad ioram in
ciuitate iezrael : in qua sicut prediximus pro uulnere curandus abierat : quam ceperat cum ob-
sideret ramoth.Contigit auté:ut eo tempore hierosolymitarum rex ochozias uenisset ad ioram:
erat enim filius sororis eius sicut dudum diximus:ut uisitaret eú propter uulnus quod in obses
sione acceperat:Hieu ergo subito uolens super iorá irruere: rogauit ut nullus militú discedens:
regi ioram quæ gesta fuerant nunciaret dicens:hanc esse maximá eo℞ circa se deuotioné: si eú
regem hoc ordine demonstrarent.Illi uero in his quæ fuerant dicta gratanter itinera conserua-
bant:ne quis latenter ꝑgens:quod gestú fuerat indicaret. Et hieu quidé sumptis equitibus ele-
ctis:sedens in curru ibat in iezrael Cumq; ꝓximus fuisset ciuitati:explorator qué rex constitue-
rat ioram ut ad ciuitaté uenientes inspiceret:uidens cum multitudine uenientem hieu nuncia-
uit ioram regi uidere se equites uenientes.Ille uero repente aliqué mitti iussit equestriú qui ei
occurreret:& quis esset agnosceret.Qui dum uenisset ad hieu:de exercitu reqsiuit:dicens a rege
se missum.At ille nihil de his respondens requirenti:sequi se iussit.Quod dum explotator uidis
set:indicauit ioram:ꝙ qui missus fuerat equestris:mixtus multitudini ueniret una cum eis.Itez
rege mittente & alium:etiam is multitudini admixtus est:hoc enim cum facere hieu imperauit.
Quod dum explorator ioram indicasset:nouissime in curru ipse conscendens:cum ochozia hie
rosolymorum rege in eius occursum egressus est.Hieu:autem cum multa modetatione & disci-
plina agebat iter.Cúq; ioram uenisset in agrum naboth requirebat:si in exercitu recte omnia gē
rerentur.Et cum ei hieu amarissime malediceret: matremq; eius ueneficam ac meretricem cla-
maret:metuens rex:& nihil cum cogitare quod esset salubre credens:conuerso curru suo ut po-
terat fugiebat:dicens ad ochoziam eo ꝙ insidiis & dolo fuisset captus.Hieu uero sagittam post
eum mittens:eius cor suo iaculo penetrauit:& ioram quidem repente cadens:flexo publice ani-
mam dereliquit. Hieu autem continuo iussit uadacro principi tertiæ partis ut corpus ioram in
agro proiiceret naboth:recordans prophetiam heliæ:quam patri eius qui fuit īterfector naboth
prædixerat:quomodo & ipse & eius genus in illius agro perirent:Hec enim cú sederet tunc post
tergum currus achab:uidisse se propheta narrante dicebat:quod etiam secundum illius proue-
nit eloquium.Igitur cadente ioram:metués ochozias de sua salute:currum in aliam itineris par
tem conuertit credens ꝙ taliter effugeret hieu.Ille uero persecutus est eum ad quendam ascen-
sum:compræhendensq; sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru:ascendens in equo:fu
git hieu in magedon:ibiq; curandus:post pacum uulneris illius tempus & ipse defunctus est:por
tatusq; i hierosolymo℞ ciuitatem:illic sepultus est:cum regnasset anno uno. Fuit autem mali-
gnus & plus ualde quam pater eius. Cum autem hieu intrasset in iezrahelem urbem:iezabel
ornata stans supra turrim:bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille uero respiciens
ad eam:quæ esset interrogauit.& descédentem ad se uenire præcepit. Nouissime uero eunuchis
imperauit:ut eam de turre deiicerent.Quæ dum præcipitata fuisset: murum. sanguine suo asper
sit:& conculcata equorum pedibus expirauit.His ita gestis:hieu īgressus palatium cum suis ami
cis:& semetipsum reficiebat:& illos cōuiuiis aliisq; rebus præcepitq; famulis qui iezabel pereme
rant:ut eam propter decus generis sepelirent:erat enim ex regibus.Sed nihil de eius corpore qui
bus hoc imperatum fuerat inuenerunt:nisi tantúmodo summitates manuū: aliud uero corpus
a canibus est absumptum Hæc audiens hieu:heliæ prophetiam obstipuit.is enim in iezrael præ
dixerat:hoc eam interitu fore perituram.Interea dum ahab filii septuaginta in samaria nutriren
tur:misit hieu duas epistolas:aliam pedagogis eorum:aliam principibus samaritanorum: dicens:
ut fortissimum filium ahab constituerent regem cum & currus haberent multos & equos: &
arma ad militiam: & ciuitates munitas:quod dum facerent:domino suo repensarent. Hæc auté
scripsit:uolens samaritanorum mentes agnoscere. Relegentes ergo litteras principes ac pedago-
gi.timuerunt excogitantes:ꝙ nihil possent contra eum facere qui magnis duobus præualuisset
imperatoribus: scripseruntq; profitentes:se eum habere dominum:& facere quæcunq; præcipe-
ret.Ille uero ad hæc rescripsit;præcipiens:ut si obedirent filiorum achab abscidentes capita de
stinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum iusserunt ut occidentes eos; capita eo
rum absciderent:& mitterent ad hieu.Hæc illi nihil resistentes egerunt: & componentes in qui
bus uasculis de uimine factis eorum capita destinauerunt.His autem allatis ad hieu cum ami-
cis cœnanti;nunciatum est:ꝙ capita filiorum ahab uiderentur esse allata qui iussit ante portam
ex utraq; parte ex eis capitibus ageres fieri.Factoq; die:ad ea uidenda processit & inspiciens: di-
cere cœpit ad populum:quia ipse quidem contra suum dominum militasset:& illum peremisset
eosq; cognoscere deposcebat de generatione ahab:quia omnia secundum dei prouidentiam fue
rant gesta & domus eius sicut helias prædixerat deperisset.Cunq; necasset eos qui apud iezraeli-
tas ex ahab genere sunt inuenti:cum equis ad samariam properabat; per iter autem inueniens
aliquos fratres ochoziæ hierosolymitarum regis:interrogabat eos quo properatent. Illis uero
dicentibus:quia uenerint ut ioram salutarent:& regem suum ochoziam : nescientes ꝙ ambo ab
eo occisi fuissent:hieu eos comprehensos præcepit occidi.Erant enim numero quadraginta &

duo.Post hæc occurrit ei uir quidam bonus & iustus:ionadab olim amicus eius. Qui cum salutasset eum:cœpit laudare eum q omnia cum dei uoluntate fecisset:& ahab genus exterminasset.Hieu autẽ rogabat ut ascendens in currum ad samariam cum eo ueniret:ei se demonstraturum dicens q nulli parceret malignantium:sed & falsos prophetas & falsos sacerdotes & suadentes plebi:ut magni quidem dei religionem desererent:& extraneos adorarent ipse puniret:cum esset utiq; optima nimis hæc inspectio:atq; gratissima:ut bonus & iustus uir uideret malos tormentis affligi. His consentiens ionadab:ascendens in currum:uenit pariter in samariam:Hieu autem requirens omnes cognatos ahab:interfecit:uolensq; nullum de falsis prophetis: neq; sacerdotibus ydolorum ahab supplicium declinare; deceptione quadam & dolo comprahendit uniuersos. Congregato siquidem populo dixit:uelle se duplices deos introductos quam ahab colebat adorare:rogans ut eorum sacerdotes:& prophetæ:& serui pariter aduenirent:quatenus copiosa sacrificia:& præcipuas dus ahab hostias immolarent:& esset morte multandus sacerdos qui tunc non fuerit inuentus.Deus ahab baal appellatur.Constituit itaq; diem:quo uellet sacrificia celebrare missis in omnem israelitarum regionem nuntiis:qui ad illum baal sacerdotes adducerent.Quibus pariter congregatis iussit hieu pontificibus ut darent omnibus uestes: eisq; sumentibus ingressus in domum cum amico suo ionadab:præcepit:ut cum diligentia quereretur ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur:cum nollet:ut sacerdotibus ydolorum:alius interesset fidelium:illis uero dicentibus:nullum interesse peregrinum: & inchoantibus sacrificia celebrare; constituit a foris octoginta numero milites armatos:quos nouerat fidelissimos:iussitq; eis ut falsos prophetas occiderent:& ipsi in paterna solemnitate permanerent:a qua multo iam tempore destitissent:& simul interminatus est:ut si qui effugerent pro illis animas eorum auferret:illi ergo & omnes uiros interemerunt: & domum baal igne concremauerunt:& hoc modo a peregrinis solemnitatibus samariam liberauerunt. Hic itaque baal tyriorum fuerat deus:achab autem uolens pere socero iobal:qui rex tyriorum tunc erat: & sydonis templum ei fecerat in samaria:sacerdotesq; instituit & omnes eos cultura religionis honorauit cum hic igitur deus fuisset exterminatus:aureos tamen uitulos israelitas hieu adorare permisit. hæc uero dum fecisset & pro impiorum castigationibus cogitasset deus ei per prophetam predixit:q in quattuor generationibus super israel essent eius filii regnaturi.Igitur circa hieu talia gerebantur.

Capitulum. VII.

AThalia alias otholia uero achab alias ahab filia:audiens ioram fratis sui mortem & ochoziæ filii; & totius generis regum unam perditionem: studuit alias statuit:ut nullum de dauid domo relinqueret:sed omne genus exterminaret:ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret:& hoc quidem sicut potuit fecit.Euasit autem unus filius ozochiæ morte hoc modo diffugiens.Ozochias ex uno patre habuit sororem nomine iosaphat cui copulatus erat pontifex ioiada. Hæc ingressa regiam domũ:ubi erant interfecti filii regum nomine ioas infantulum anniculum celatum inueniens cum nutrice: & portans in cubiculum clausit:& latenter aluit ipsa & uir eius ioiada in templo sex annis:quibus in hierosolymis super duas tribus athalia:alias othalia regnauit.Septimo uero anno ioiada hunc sermonem pandidit quinq; uiris centurionibus:eisq; suasit ut ei consentirent contra ea:quæ ab athalia: alias otholia fuerant perpetrata:& regnum infanti traderent:percepturus ab eis iusiurandum:q securitas talia gerentibus pararetur:prodidit eis quæ gerenda forent atq; complenda.Tunc uiri quibus sacerdos ioiada suum consilium commiserat:circumeuntes omnem prouinciam sacerdotes & leuitas congregantes ex ea simul & principes tribuum:omnes hierosolymis ad pontificem deduxerunt.Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petit;ut quod ab eo cognoscerent cum taciturnitate seruarent;donec nisus eius intentionis potuisset impleri.Quibus iurantibus securus effectus deducens eum quem de genere dauid nutrierat;iste inquit uobis rex ex illa domo erit quã nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturam. Moneo itaq; ut tertiam partem uestri eum custodire faciatis in templo:quartamq; in omnibus templi ianuis statuatis reliqua uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia:alia maximis multitudo consistat in templo:nullumq; armatum permittatis intrare:nisi tantummodo sacerdotes. Eis quoq; præcepitt ut pars aliqua sacerdotum & leuitarum circa ipsum regem assisteret cum euaginatis gladiis circumdantes: ut si quis armatus in templum intrare præsumeret:repente perimeretur:& nihil metuentes regem tam fortiter obseruaretur;Illi uero consilio pontificis obedientes:suam uoluntatem opere declararunt: Interea ioiada aperiens armamentarium quod erat in templo a dauid constitutum diuisit centurionibus & sacerdotibus:pariter & leuitis arma quæcunq; illic inuenit:lanceas & pharetras & quodcũq; aliud appræhendit genus armorum:armatosq; circa templum statuit:ut manu sua totum constipare uiderentur ingressum:& quasi murum habita testudine molirentur; percipientesq; in medio puerum:ei regium diadema imposuerunt : & ungens eum ioiada ; regem solenniter ordinauit.Populus itaq; gaudens clamauit. Viuat rex. Porro athalia alias otholia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoscens uehementer perturbata cum suo

exercitu de regalibus exiliuit. Et cum uenisset ad templum: sacerdotes quidem eam protinus ex
ceperunt: armatos uero qui sequebantur introire prohibuerunt. Erat enim a pontifice prepositi
sicut dictum est ut templi aditus obseruarent. Tunc athalia alias otholia uidens puerũ stantem
supra tribunal regium eiq; diadema regale superimpositum: scissa ueste sua uehementer excla-
mans iussit occidi qui ei fecerat insidias & principatum auferre tentauerat. Ioiada uero uocans
centuriones: iussit ut educentes athaliam in conualle cedron: eam ibi perimerent: ne templum
occidentes illic ueneficam uiolarent: unum præcipiens: ut si quis ei ferre uellet auxilium: pari
sorte periret. Tunc quidã cui fuerat eius iniũcta peremptio: sumens athaliã deduxit eam ad por-
tã mulaæ regis: & illic interfecit. Cunq; hæc circa athaliã fuissent gesta: cõuocans populũ & arma
tos ioiadas in templũ: cõiurauit oẽs: ut regi fauerẽt: & eius saluti prospicerẽt quãdo i deuotiõe regia
deũ potius honorarẽt: & ne trãscenderẽt moseas leges: iusiurandũ quoque cõpulit exhibere. Post
hæc cõcurrentes ad domũ baal: quã athalia & iorã uir eius instruxerant ad iniuriam paterni dei
& honorem achab alias ahab: eam funditus euerterunt: & sacerdotem eius matã nomine pere-
merunt: diligentiam uero atq; templi custodiam sacerdotes & leuitas ioiada habere permisit: &
secundum regis dauid præceptum iussit eos secundo idest bis in die holocausta & sacrificia solẽ
niter immolare: ut secundum legem incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leuitarum por
tarios ad templi munimen: ne illic sordidum aliquod latenter intraret. Hæc itaq; uniuersa dis-
ponens cum centurionibus & omni populo: sumens puerum de templo ioiadas eum cum uni-
uersis ad regalia usq; perduxit. Quo in regio solio residente: cunctus populus cum fauore solẽ-
niter acclamauit: & ad epulas cõuersi simul festiuitatẽ multis diebus egerunt. Ciuitas ergo equi
dem habebat pacẽ: Athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnũ erat ãnorũ septem
cuius mater fuit noie Iosabeth ex regiõe Barsabe multãq; habuit custodiam legum: & culturam
diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit ioiada. Aetate congrua duxit uxores duas
dante sibi pontifice: ex quibus & masculi ei & fœminæ natæ sunt. Igitur de rege ioas: & quem-
admodum insidias athaliæ diffugerit, regnumq; perceperit: his indicasse sufficiat.

Capitulum. VIII.

AZahel autem syrorum rex: dum pugnaret contra israelitas: & contra regem eorum
hieu: uastauit prouinciam trans iordanem: quæ erat ad orientem tribus ruben: & gad
& manasse: & galaath: & batchaneam percurrens ubiq;: & cuncta diripiens: & uim re
sistentibus inferens uniuersis. In quo non potuit quidem ulcisci hieu dum cunctam
prouinciam deuastaret: si circa diuinitatem superbus & contemptor existens: & legitima sancta
despiciens: mortuus est: cum regnasset super israelitas annis septem & .xx. sepultus est autem in
samaria: successorem principatus ioacham filium derelinquens. Regem uero hierosolymorum
ioas quoddam desiderium appræhenderat: ut templum innouaret. Quadam ergo die euocans
pontificem ioiadam: iussit ut in omnem mitteret regionem: & leuitas & sacerdotes exigeret pro
uniuscuiusq; capite dimidium sicli argenti ad fabricam & renouationem templi: quod ad ioram
& athalia: & eorum filiis uidebatur esse destructum. Pontifex autem hoc equidem non fecit: sci-
ens ꝗ nullus conferret argentum. Tertio uero & uicesimo anno regni sui ioas euocans: & ioia-
dam ipsum & leuitas: & quasi inobedientes sui præcepti culpans: iussit ut pro hac re in futuro an-
no pro renouatione templi prospicerent. Quo facto consilio pontifex usus est pro congregatio
ne pecuniarum: quod populus libenter habuit: & gratanter impleuit. Fecit nãq; ligneam arcam
& undiq; muniens eam: unum foramen aperuit quam ponens in templo iuxta sacrarium: iussit
singulos quantum uellent in eam mittere per foramen pro templi reparatione. Ad hoc igitur
opus omnis populus libenter accessit: & multum argenti: multumq; auri largitus est. Quo facto
euacuantes arcam rege præsente: scribe simul & sacerdotes gazophilatiorum dinumerantes:
quod fuerat congregatum: deinde eandem archam in ipso loco reposuerunt: & hoc diebus sin-
gulis faciebant. Cunq; populus quod ei uisum fuerat obrulisset. miserunt pontifex ioiada & rex
ioas: ut cesores lapidum instructoresq; conducerent & ligna maxima de optima silua depone-
rent. Templo itaq; reparato: aurum quod remanserat: & argentum non paruum ad pateras: & ui
ni fusoria & coopercula: & uasa reliqua deputarunt: sacrificiisq;. quottidie adolendis altare tege
bant. Et hæc quidem tempore quoad uixit ioiadas competenti studio gerebantur. Cum uero is
mortuus fuisset qui uixerat annis centum triginta iustus & per omnia uenerandus: & sepultus
fuisset in hierosolymis in regiis monumentis: quomodo generis dauid reparat imperium: rex
ioas curam perdidit diuinæ religionis: cum quo etiam primates plebis pariter incitati sunt: ut
circa solemnitates & legittima iura delinquerent. Deus autem dure ferens transgressionem re-
gis & aliorum misit prophetas qui contestarentur eos ut ab huiusmodi gestorum malignitate
recederent. Illi uero in tali malorum more & desiderio permanserunt ut nec alios qui ante se
propter legitimorum iniurias fuerant castigati: neq; prophetas qui prædicabant alias prædicabãt
ut penitentiam agerent: & conuerterentur ab iniquitate respicerent. Nam & Zachariam filium
pontificis ioiadæ lapidibus in templo rex iussit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem

cum deus prophetam constituisset:stans in media multitudine suadebat eis simul & regi:ut iu-
sticiam facerent:& quia magna supplicia susciperent:si nollent dei præceptionibus obedire. Qui
tamen cum moreretur:suarum passionum testem deum & iudicem proclamauit:quia pro bono
consilio:& pro his quæ pater eius præstiterat regi ioas:ille amare & uiolenter occumberet. Rex
autem non post multum temporis spatium iustissimas pœnas horum in quibus præuaricatus
est exoluit. Veniente nãq; Azahel syrorum rege in eius prouinciam:& Geth deuastante atq; de
populante:cum esset iam ad hierosolymam deducturus exercitum: metuens Ioas obsessionem:
euacuatis omnibus dei thesauris atq; regalibus & ministeriis templi:misit syrorum regi:his re-
dimens eum:ne ciuitas pateretur oppressionem:aut periculum rerum omnium sustineret. Cui
dum satisfactum fuisset ingenti multitudine pecuniarum nequaquam ad hierosolymam castra-
metatus est. Ioas tamen cum pessimum languorem incurrisset:instantes amici qui mortem Za
chariæ Ioiadæ filii defendebant:ei insidias facientes intemerunt eum: & sepultus est quidem
in hierosolymis:non autem in monumentis patrum:quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vi-
xit autem annos quidem.vii.&.xl.in eius uero imperio successit filius eius amasias. Vicesimo au
tem & primo anno regni Ioas israelitarum principatu potius est Ioacham filius Hieu in samaria
quem & habuit annis septem & decem:patris quidem fuit:nec ipse imitator existens:impie uero
gerens:sicut & primi reges qui deum spreuisse uidebantur. Hunc autem humiliauit Azahel: &
eum extenta potestate contriuit:dum aduersus eum decem milibus armatis: & quinquaginta
milibus equitum castra mouisset. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abstulit:& eius mili-
tes trucidauit. Hæc itaq; passus est israelitarum populus secundum Helyzei prophetiam: quan-
do Azahel qui occidit dominum suum regnaturum esse prædixerat super Syros & Damascenos
Cunq; Iochã in his anxietatibus teneretur:ad preces dei:supplicatione q; cõfugit:rogans:ut eum
de Azahel manibus liberaret:nec pateretur:ut sub illius eum ditione uideret. Deus autem peni
tentiam pro uirtute suscipiens:& corripere magis q̃ perdere hominem huiusmodi uolens: con-
cessit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaq; prouincia rursus ad statum pristinum copi
amq; regressa est. Post mortem uero Ioacham filius eius Ioas suscepit regnum. Cum septem iam
&.xxx.annos haberet in regno Ioas super tribum iuda: tenuit principatum iste Ioas in Samaria
super populum israel. Nam & ipse idem habebat nomen:quod hierosolymorum rex:tenuitq; re
gnum annis sedecim:fuitq; bonus:& in nullo paternæ naturæ consimilis. Illo quidem tempore
dum Helyzeus propheta iam in senectute consisteret:& egritudinem incurrisset:uenit israelita-
rum rex uisitaturus eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset:flere cœpit eo uidente: & inge-
miscere patrẽ eum uocans:& scutum sui regni: propter eum dicens nunq̃ contra eum hostes ar-
mis egisse:sed se prospere sine dimicatione uicisse:qui dum a uita discederet:hæbreos syris relin-
queret:& aliis inimicis captiuandos. Quapropter nec ipsam uitam secutam ulterius fore dice-
bat:sed gratum sibi esse:ut eum eo a præsenti luce recederet. Hæc dicente atq; gemente rege:He
lizeus consolabatur eum.iussitq; allatum sibimet arcum extendere. Qui cum præparasset arcũ
contingens manus eius propheta iussit ut sagittaret. Cunq; tres sagittas dimisisset:atq; cessasset
ait. Si plures dimisisses:eradicasses syrorum regnum. Quia uero in tribus solũmodo quieuisti:to
tiens congressus syris pugnando præualebis:& regionem: quam abstulerunt a tuo patre rursus
obtinebis. Et rex quidem dum hæc audisset abscessit. Post non multum uero temporis & pro-
pheta defunctus est uir iusticia famosissimus:& in dei studiis ualde præclatus. Miracula nãq; &
inopinabilia opera per suas prophetias ostendit:& apud hæbreos memoriam clatam & magnifi
cam sepulturam habere promeruit:& qualem uiro ita religioso decebat impendi. Illo siquidem
tempore contigit.ut quidam latrones in helyzei sepulchrum mortuum: quem ipsi uidebantur
interfecisse proicerent. Cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatum:continuo suscitatum
est. Et de Helyzeo quidem propheta:& quæcũq; prædixit: & quomodo post mortem uirtutem
diuinam habuit:hec declarata sufficiant. Defuncto itaq; rege Syrorum: Azahel ad filiũ eius ad-
dam imperium peruenit:contra quem ioas israelitarum rex eum dimicaret:& tribus congressio-
nibus eum uincens:omnem prouinciam ab eo retraxit:& quascunq; ciuitates & uicos eius pater
Azahel de israelitarum regno subtraxerat liberauit. Hoc itaq; secundum prophetiam Helyzei ꝑ
uenit. Cũq; contigisset ut etiam ioas moreretur:ille quidem sepultus est in samaria: regnum ue-
ro suo filio Hieroboam nomine dereliquit.

Capitulum. IX.

ANno secundo Ioas regis israelitarũ:regnauit super tribũ iuda ĩ Hierosolymis Amasias
Cuius mater erat nomine Iodam. Genere uero ciuis & iusticiæ prouisione mirabilis
qui cum iuuenis esset:ueniens ad regnum:cogitauit ut inimicos qui patrem eius oc-
ciderãt:puniret:& compræhensos omnes occidit:filiis autem eorum pepercit sequẽs
moseas leges qui non sanciuit propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exer
citum de tribu iuda & Beniamin:qui in flore iuuentutis & circa triginta annos existerent: & ex
his congregans quasi trecenta milia:constituit super eos centuriones:mittensq; ad regem israeli-
tarum:coduxit argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut amalechitas

gentibus:& idumeis:& Gabaonitis inferret bellum. Cumq; præpararetur ad prælium: & iam uideretur positus in procinctu; suasit ei propheta: ut dimitteret israelitarum exercitum: quia esset impius: & deus eum uinci prædiceret; utq; suorum solúmodo solatio uteretur:& hostibus præualeret cum paucis contra eos uolente deo pugnandum. Cum ergo grauiter hoc ferret rex: q; mercedes israelitis iam præbuisset ingentes: monebat propheta ut ageret quod deo placeret: cũ possent pecuniæ ex ipsius muneribus abundare. Et illos quidem dimisit: cedens etiam quas dederat rex mercedes; ipse uero cum suo exercitu ad prædictas gentes accessit: Et prælio gesto uincens. x. quidem milia occidit:& totidem uiuos cœpit: eosq; deducens ad magnam petrã quæ est in Arabia constituta: prædam autem & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas. Dum itaq; in his amasias consisteret: israelite quos cum mercede data remiserat indignao sunt:& credentes iniuriam q; quasi pro uituperatione fuissent ab eo remissi: eius regni terras aggressi sunt:& usq; Bethoron procedentes diripuere prouinciam:& multa quidem abstulere iumenta & tria milia hominum occiderunt. Amasias in uictoria ex his quæ gesta fuerant eleuatus: deum quidem qui ei horum omnium auctor extiterat cœpit spernere: ac deos illos quos de amalechitarum prouincia uexerat adorare. Tunc accedens propheta mirari se dixit: cum eos deos rex arbitraretur adorandos: qui suos:& a quibus honorabantur iuuare nõ potuissent: nec ab huius manibus liberassent: sed peuntes defendere contempsissent:& ipsi quoq; in hierosolymam ad instar hostium captiuorum uicti deducti fuissent. Hæc itaq; regi mouerunt iram:& præcepit ut deberent dicere ad prophetam interminãtes eum se puniturum si amplius loqueretur. Et propheta quidem tacere se dixit; prædicens non esse præbiturum deum ea quæ rex facere moliretur.

Capitulum. X.

AMasias uero dum se abstinere non posset in rebus fœlicibus constitutus: quas a deo perceperat: eiq; faceret iniurias: scripsit ad regem israelitarum ioas: ut obediret ei & ipse & populus uniuersus: sicut & prius obaudiebant parentibus eius: dauid & salomoni. Qui parere nollent: scirent: q; bellum terminum causæ perciperet. Cui ioas rex ita rescripsit. Rex Ioas regi amasiæ. Erat in libano monte cipressus omnino potens: & carduus exinde misit ad cipressum: petens ut filiam eius filio suo daret uxorem. Et dum hæc agerentur bestia quædam transiens carduum conculcauit. Hoc ergo erit tibi exemplum: ut maiora non appetas: nee quomodo amalechitas uicisti: in hoc exultans tibi & tuo regno uidearis inferre pericula. Hæc legens amasias: ad bellum potius incitatus est: ideo ut arbitror ad hoc eum impellente: ut pro his quæ fuerant ab eo cõmissa poenas exolueret. Cumq; produxisset exercitum contra Ioas essetq; iam prælium cõmissurus: milites amasiæ repentinus terror & stupor inuasit: qualem non propicius deus imittit:& antequam uenirẽt ad manus in fugam animi pauore cõuersi sunt. Illis igitur terroribus dispersis: contigit ut amasias desolatus ab hostibus caperetur: eiq; Ioas mortem interminatus est. si hierosolymitis non suaderet, ut aperientes portas: eum cum exercitu in ciuitatem susciperent. Et amasias quidem mortis terrore compulsus suscipi fecit hostem. Qui destruens partem muri quasi quadringentorum cubitorum: curru ingressus est hierosolymam amasiamq; captiuum ducens: & dominus hoc modo hierosolymitatem ciuitatis effectus: & dei thesaurum abstulit: & aurum argentumq; quod in amasiæ erat regalibus exhausit: & ita eum a captiuitate resoluens: regressus est ad Samariam. Hæc itaq; gesta sunt circa hierosolymitas anno quartodecimo regis amasiæ. Qui post hæc passus insidias amicorum: fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus est autem ab eis mittentibus: qui eum illic interimerent. Cuius corpus referentes in hierosolymam regaliter tumulauerunt. Igitur amasias hoc modo finiuit uitam propter superbiam & contemptum quem habuit circa deum: qui uixit annos quidem quattuor & quinquaginta: regnauit autem uiginti nouem: Huic successit filius suus nõie Ozias.

Capitulum. XI.

ANno quintodecimo regni amasiæ regnauit in israel filius Ioas Hieroboam in samaria annis undecim. Hic autem rex circa deum quidem iniuriosus: & iniquus extitit uehementer: ydola colendo: & multa incongrua: & opera extranea faciendo: populo uero israelitarum multorum bonorum operum occasio fuit. Huic quidem Ionas prophetauit: q; oporteret cum syros uincere dimicantem: & regnum proprium dilatare in partibus aquilonis: usq; ad Emath ciuitatem a meridie uero usq; ad aspaltiden paludem. Antiquitùs enim termini chananei isti fuerunt: sicut princeps iesus ea loca determinauit: Igitur Hieroboam castrametatus contra syros: omnem eorum prouinciam sicut Ionas prophetauerat deuastauit. Necessarium uero iudicaui integritatem rerum contradere: studens quæcunq; & de isto propheta in sacris libris inueni conscripta omnia declarare. Hinc enim iussus a deo ut iret ad Niniue regnum:& ibidem prædicaret: q; esset amissura ciuitas pricipatum: metuens nõ perrexit: sed fugit deum in ioppe: & inuenta naue ingressus in tharsu ciuitatẽ ciciliæ nauigabat. Cumq; tẽpestas imineret aspũe:& nauis submersionis picula sustineret: nautæ quidẽ & gubernator: & ipse nauclerus fundebant orationes: quatenus piculũ maris euaderent. Ionas aũt operiens semetipsum

iacebat:& nihil metuebat horũ quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempestas potius augeretur:
& uiolentibus uentorum nimietate mare attolleretur in cumulum:cogitantes simul: quia aliqs
nauigantium huius tempestatis auctor existeret:constituerunt ut quicunq; is esset sorte prode-
retur. Quibus hoc facientibus sors cecidit in prophetam. Interrogãtibus autem illis unde esset:
& quid ageret:genere se quidem dixit hæbreum:prophetam uero summi dei: eisq; suasit: ut si
uellent præsens periculum declinare:eum in pelagus proiicerẽt:quia tempestatis eorum auctor
existeret. Et illi quidem prius non hoc facere præsumpserunt impium iudicantes: si peregrinũ
hominem:& qui eis suam commiserat salutem:ad hæc mala compellerent: cum utiq; nondum
nauis submersio prouenisset:a propheta uero post hæc compulsi: & nimote suæ salutis astricti
eum in pelagus proiecerunt:& tempestas quidem remota est. Ille uero ut sermo est: q a ceto de-
uoratus post tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus est in nulla parte cor
poris maculatus:qui supplicans deo:ut ei ueniam concederet pro delicto:ad niniue profectus ẽ
ciuitatem:& astans in medio prædicauit:q post breuissimum tempus asyæ perderent principa-
tum. Hæc ergo eis indicans est reuersus. Hanc itaq; narrationem explicui: sicut scriptã inueni. Igit
hieroboam rex cum omni fœlicitate uitam degens:& regnans:annos.xi. defunctus est: & sepul-
tus in Samaria:cui successit in regnum eius filius Zacharias. Eodem modo & Ozias amasiæ fi-
lius quarto & decimo iam anno regni hieroboam duabus tribubus in hierosolymis imperauit
cuius mater fuit Athelamas nomine:genere uero ciuis. Erat aũt hic bonus & naturaliter iustus
atq; magnanimus:& ad regꝫ prouidentiã nimis industrius. Castrametatus cõtra palestinos:eosq;
bello deuincens:ciuitates eoꝫ cœpit post Geth:& Iãniã:sed & muros eaꝫ destruxit. Post hãc mi
litiam aggressus est Arabas uicinos ægyptiis:& edificans ciuitatem circa mare rubrum:cõstituit
in ea custodiam. Deinde ammanitas:alias ammonitas subdẽs:& tributa eis imponẽs: & oĩa usq;
ad terminos ægyptioꝫ:suæ ditioni subiiciẽs cœpit decætero hierosolymitaꝫ hẽre curã: nã qui-
cũq; muri fuerãt lõgo tempore:aut regũ prioꝫ desidia iam destructi:eos rursus edificauit:& re-
parauit:necnõ & quoscũq; destruxerat israelitatum rex quãdo patrẽ eius amasiam captiuum te-
nens ingressus fuerat ciuitatem. Edificauit aũt & turres multas:singulis quibusq; cẽtum & qn-
quaginta cubitos habentibus altitudinis. Fecitq; & in desertis magnas ualde munitiões:& mul-
tos aquæductus instituens. Habebat aũt iumentoꝫ & alioꝫ animaliũ innumeram multitudinẽ
quando & prouincia fertilis erat ad pascua:eratq; præcipue terræ cultor: & curã habebat circa
plantationes:& semina fructuũ diuersorum. Exercitũ circa se habuit electoꝫ trecẽta octoginta
milia uiroꝫ:quoꝫ duces & tribuni:& millenarii erant ualde fortissimi:& q suo robore possent
ferri numero duo milia. Cõstituit autem per cohortes totum exercitum:& omnes armauit: dãs
unicuiq; iaculaturam & scutum & loricas ereas:& arcus & splendonas. Super hæc autem & ma-
chinamenta multa ad oppressiones instituit:quibus petræ dimitterentur & iacula & arpagiões;
& his similia præparauit. Dumq; hæc ita constituisset mentis elatione corruptus; & substantia
mortali ditatus:contra immortalem omni tempore agere nitebatur. Est autem ĩmortalis; sub-
stantia:pietas circa deum:& custodia mandatorum. Lapsus est itaq; fœlicitatis euentu: & ad pa-
terna peccata descendit:quæ etiam illum postq̃ claritatem bonorum & rerum magnitudinem
dereliquit apprehenderunt. Hic enim instante insignĩ die & generali festiuitate indutus stola sa
cerdotali intrauit in templum:oblaturus incensum in aureo altari deo. Pontifice uero Azaria
cum aliis octoginta sacerdotibus eum prohibente ne faceret: quomodo hæc solummodo his
adiacerent:qui ex genere aaron erant:& clamantibus ei ut exiret:& non ageret contra dei leges:
iratus interminatus est eis mortem:nisi tacerent. Inter hæc autem terremotus factus ẽ magnus:
& stupescente populo claritas solis nimis effulsit:& incidit in faciem regis; & illi quidem lepra
continuo prouenit. Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge scissa est media pars montis
ad occidentem:& sua uolubilitate per quattuor stadia procedens:ad orientalem resistit montẽ:
ita ut ei uias clauderet & regios ortos oppprimeret. Cunq; sacerdotes regis faciem lepram appræ-
hendisse conspiciunt:pandebant ei calamitatem suam:hortantes ut tanq̃ pollutus exiret a ciui-
tate. Ille uero confusione huius euentus affectus:& dum illi iam nulla esset fiducia tremefactus
quod iubebatur impleuit. Qui licet fuisset ultra humanas mentes elatus: & propter hæc impie
gessisset in deo miserabilem:tamẽ hanc & uilem pertulit passionem:& tempus quidem aliquod
extra ciuitatem commoratus in uita priuata degens:filio eius licet suscipiente regnum: deinde
mesticia faciente defunctus est. Qui uixit quidem annos octo & sexagita:quibus regnauit quin-
quaginta & duobus: sepultus est autem in hortis solus. Zacharias autem filius Hieroboam
dum mensibus septem regnasset in israel dolum passus occisus est a quodam amico nomine Sel
lum:filio Iotauis:qui post eum regno percepto non amplius q̃ diebus triginta tenuit regnum.
Princeps enim militiæ Manaen illo tempore:cum esset in ciuitate thærso: & audiret qd' de Za-
charia fuerat gestum:surgens inde cum omni militia uenit in samariam & commisso ꝓlio Sel-
lum peremit:& semetipsum constituit regem:surgensq; exinde in Thabrain ciuitatem uenit:cu-
ius ciues obseruantes portas eius: regem suscipere noluerunt. Ille uero ulciscens in eis; &

quæ foris erant depopulatus est:& ciuitatem obsessione fortissima accepit:& grauiter ferés: qđ fecerunt eius ciues:omnes simul occidit:neq; paruulis parcens:& quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis & seuiciæ non reliquit. Ná quod neq; alienigene capiétes eos facere potuissent, hoc iste de suis contribulibus operatus est. Itaq; Manaen hoc modo regnauit annis .x. fuitq; peruersus & rerum omnium ualde seuissimus. Cap. XII.

CVnq; aduersus eum castra mouisset Phoialus alias Phoiaphul assyriorum rex: ad certamina quidé pugnæ contra assyrios non accessit: sed mittens ei mille argenti talenta: egit ut bello discederet. Ad hanc itaq; causam profuit populus regi Manaé. Ná unusquisq; pro capite suo qnquaginta præbuit dragmas: post hæc defunctus é: & sepultus in Samaria: Phaceiá uero suum filium successorem regni proprii dereliquit. Qui sequens paternam crudelitatem duobus tantúmodo regnauit annis; deinde in côuiuio dolo cum amicis propriis peremptus é. Phaceias eni millenarius filius Romeliæ ei fecit insidias; qui & ipse Phaceia tenuit annis principatum .xx. Fuit aût impius & iniquus. Rex uero assyriorum Teglat Phalasser noie castrametatus aduersus israelitas:& cunctam Galadité regionem uastans:& transiordané:& quæ gabbani nuncupant:& Trasá & Asaran habitatores una captiuos ducens: eos in regnum suui migrauit. Igitur & de assyriorum rege hæc nos declarasse sufficiat. Ioathá itaq; filius regnauit i hierosolymis super tribum iuda cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocatur Itrasis: is rex nulla uirtute minor fuit; sed & rebus quidem diuinis pius. apud homines aût extabat iustus: húitq; curá rerum ciuitatis:& quæcunq; reparatione & ornatu pariter indigebât: hæc largissime protrabat: fecitq; porticus in templo:& eius ingressus ornauit: muros quoq; qui ceciderút rursus erexit: turresq; proceres & inuincibiles in eis edificauit.& in reliquis oîbus quæ in regno neglecta uidebantur: opus fabricationis exhibuit. Qui dum ammanitis alias ammonitis intulisset bellú atq; uicisset: eos annis singulis tributa præcepit exoluere talenta auri centú: & tritici decé milia choros: tantúdé & ordei. Sic aût proprium auxit regnum: ut hostibus quidé esset ualde terribilis: familiaribus uero præcipue foelix. Eo itaq; tempore fuit propheta quidam nomine Naumq; de assyriorum subuersiôe & Niniue urbe prophetás hoc dicebat. Niniue quasi piscina aquæ cômotasit & populus omnis turbatus:& fluctuans cômouebitur fugiens cunctis dicentibus: ad alterutros state & manete: aurúq; uobis & argentum diripite:& nullus hanc uoluntatem agendi habebit: cum animas suas omnes magis q̃ facultates salutare festinent. Crudelis eni alterutros decertatio habebit: & luctus & solutio magna membrorum: & uultus eorum terrore pallescunt. Vbi tunc erit habitaculum leonum:& mater catulorum leonum. Dicit autem tibi deus niniue: quomodo exterminabo te: ut nequaq̃ leones progredientes ex te impetent múdo. Sup hæc aût & multa a. ia prædixit iste propheta de Niniue: quæ dicere necessarium non putaui: ne legentibus uiderer importunus ostendi. Hæc aût omnia prouenerunt in niniue post annos centum & xv. De his ergo nunc a nobis sufficienter expositum est. Porro Ioathan mutauit uitam: cum uixisset annos unum & quadraginta: ex quibus regnauit sedecim: sepultusq; est in regiis monumétis; uenitq; regnum ad eius filium Acham; qui impius circa deum existens:& paternæ preuaricator legis; reges israelitarum imitatus: in hierosolymis ydolorum aras istituit:& super eas sacrificauit: in quibus etiam suum in holocaustum obtulit filium more chananeorum: & super hæc multa alia scelera perpetrauit. Capitulum. XIII.

CVnq; circa hæc ita uesanus existeret: castrametatus est aduersus eú syrorum & damascenorum rex Rasin:& Phaceias israelitarum; erant enim amici & recludentes eú in hierosolymis: multis eam téporibus obsidebant: ꝓpter murorum munitioné eam cape nô ualentes. Syrorum uero rex capiens ciuitatem Ailach ad mare rubrum positam & habitatores eius occidens in ea uiros statuit:& aliis in circuitu ciuitatibus ita fecit: perimens ubiq; iudeos: qui multam deuehens ꝑdá in damascú cum suo réauit exercitu. Rex aût hierosolymorum cognoscés syros ad ꝓpria réasse:& credés ꝑualere se côtra israelitarum regé: exercitú suú aduersus eú armauit:& congressus bello faciente ira dei deuictus est: propter ípietates suas multas & maximas. Ea nâq; die centum & .xxx. milia eius militum ab israelitis occisi sunt; & amasias priceps militiæ Zachariam filium regis Acha in bello peremit:& tutorem totius regni Ericam constituit:& principem militiæ tribus iudæ nomine Elicam captiuum tulit:& ex tribu Beniamin mulieres & infantes: multamq; simul diripiens prædam: in Samariam sunt reuersi. Quidá uero Odidas illius temporis propheta. cum esset in Samaria exercitui ante muros occurrés magna uoce clamauit dicens uictoriam eis nô ꝓpria uirtute collatá; sed propter irá dei q̃ húit sup Achá regé: culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas: sed ét ꝑsumpserint ex tribu iuda & Beniamin cognatos suos captiuos abducere: suasitq; illis ut eos continuo sinerét ad ꝓpria remeare; q. si nô obedirét deo subderent repetiti prælio. Populus igit israelitarum i cetu côueniés: quid de his fieret cogitabat. Tûc quidá Barachias noie cú esset in republica ꝓbatissimus; surgés i medio: & cú eo tres alii dixerunt. Non est permittendum ut captiui in urbem introducant; ne oés a deo pariter pereamus. Sufficiant prima peccata sicut prophetæ domini;& non nouas ípietates adicia-

mus.Hæc ergo milites audientes:permiserunt eis ut facerent quodcunq; crederent expedire.Su
mentes ergo prædicti uiri captiuos lauanteſq;:& diligentiam exhibētes:& itineris dantes expen-
ſas innoxios ad propria remiſerunt.Nihilominus quattuor uiri uenere cum eis: & uſq; ad hieri-
cho deducentes eos non procul ab hieroſolymis in ſamariam ſunt reuerſi. Rex aūt Acham hæc
paſſus ab iſraelitis mittēs ad regem aſſyrioꝝ thadaphaſarum:popoſcit ab eo belli ſolatium ad-
uerſus iſraelitas:& ſyros:& damaſcenos:multas pecunias ſe ei daturum eſſe promittētes miſitq;
ei & munera ualde præclara.Ille uero legatis ad ſe uenientibus:uenit in auxilium regis Achā: &
caſtrametatus aduerſus ſyros:& regionem eoꝝ depopulatus eſt: & damaſcum bellico iure cœ-
pit:inſuper & regem Raſin occidit.Damaſcenos aūt in ſuperiorem mediam deſtinauit : & quoſ-
dam aſſyriorum in ciuitate damaſcena conſtituit:iſraelitarum uero terram nimis affligens mul-
tos ex ea captiuos abduxit:dum hæc contra ſyros egiſſet rex hieroſolymorum auferens aurum
quodcūq; erat in regalibus theſauris pariter & argentum:& quod erat ī templo dei:& quicquid
fuit optimum ornamentum in templo: deuehens hæc uenit in damaſcum:& ſecundum promiſ
ſiones dedit hæc aſſyriorum regi:& gratias ei pro omnibus referens:in hieroſolymā remeauit.
Hic aūt rex fuit ſtultus:& circa modum ſuæ utilitatis a ratione alienus:quia neq; dum bello cō
primeretur ab aſſyriis deos eorum adorare ceſſauit:ſed in eorum ueneratione permanſit: qua ſi
poſſet ei cōferre uictoriam:& deuictus aſſyrioꝝ denuo cœpit colere deos: & oēs potius uideba-
tur honorare:q̄ paternum uerumq; deum cuius ira fuerat eius perditionis cā.Qui ad tantā inſa
niam:cōtemptumq; dei peruenit:ut oīno clauderet templū:& ſolemnes offerri hoſtias prohiberet:
& ornamenta eius auferret.His igitur rebus iniuriam faciens deo.mortuus eſt cum uixiſſet an-
nis ſex & triginta ex quibus regnauit ſedecim Cui filius Ezechias mox ſucceſſit ī regno. Eodē
tempore mortuus eſt etiam rex iſraelitarum phaceia:dolo cuiuſdam amici nomine Ozias: q te-
nuit regnum annis nouem:fuitq; malignus dei contemptor. Cap. XIIII.

Contra hunc aūt caſtrametatus ē aſſyrioꝝ rex Salmanaſar:eūq; cum utiq; Ozias deū
nō haberet propicium nec adiutorem fecit ſibimet ſubditum:& tributa definita cœ-
pit euoluere. Anno itaq; quarto Oziæ regis:regnauit ī hieroſolymis Ezechias filius
Achā:& Abiæ qui fuit ex genere ciuis.Erat aūt huic uiro natura benigna iuſta & ual
de religioſa.Nihil enim ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnū:neq; aliquid neceſſarium: nec uti-
lius ſibimet eiq; ſubiectis arbitratus eſt eſſe q̄ ut coleret dei religionem.Et conuocans omnē po-
pulum pariter ſacerdotes & leuitas:cōtionē habuit apud eos dicens.Non ignoratis: quomō pa-
tris mei peccato qui tranſgreſſus eſt dei ſanctam honorabilemq; culturā:multa & maxima mala
eſtis experti:& ab eo ueſtra mens corrupta eſt:& quomō ſuaſit:quos ipſe colebat uos deos ſuos
pariter adorare.Hortor itaq; uos poſtq̄ opere cognouiſtis:quomodo peſſimum eſt agere impie:
ut illoꝝ obliuionem habentes:purgens uos a priore pollutione:& cū ſacerdotibus atq; leuitis
conuenientes aperiatis templū:& purgātes illud cum ſolēnibus ſacrificiis:ad honorem antiquū
& patrium reuocetis.Sic enim deus uobis propicius erit:& iraſci ſuper ueſtra peccata ceſſabit.
Hæc dicente rege ſacerdotes aperuerunt templum:& eiicientes pollutiones:uaſa dei & ſolēnia ſa-
crificia ſuper altare impoſuerunt.Mittens aūt rex in prouinciam ſibi ſubiectam populū ad hie-
roſolymam cōuocauit:ut feſtiuitatē celebrarent azimorum:multum nāq; præterierat tempus
propter iniquitatem prædictoꝝ regum: quod non fuerat actum.Miſit uero pariter ad iſraelitas:
inuitas eos:ut relinquentes malam conuerſationem & conſuetudinem reuerterentur ad priſti-
nam dei culturam : dicens concedere ſe uenientibus in hieroſolymam : ut azimorum feſti-
uitatem agerent : & cum eis pariter epulas exercerent . Hæc dicebat: monens tantum non ſibi
eos ſubiectos facere ſtudens:ſi tamen nollent:quod ſi quidē uoluiſſent:utiq; beati fuiſſent. Iſrae
lite uero ueniētibus legatis:& eis regis ꝓpria mandata nunciantibus:nō ſolū non acqeuerūt ſed
etiam legatos tanq̄ fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc monentes & prædicātes quæ
paterentur:ſi ad pietatem dei conuerti nollent:ſpreuerunt:& ad nouiſſimum eos cōpræhenden-
tes interemerūt . Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt:ſed horum quoq; peiora faciebāt
nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis:hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis qui-
dem poſtea declarabimus.Multi tamen de tribu Manaſſe:& Zabulon:& Iſachar obedientes mo
nitionibus prophetarum:ad pietatis iura conuerſi ſunt.Et iſti omnes ad Ezechiam in hieroſo-
lymam concurrerunt:ut adorarent deum.His autem uenientibus rex Ezechias aſcēdens ī tem-
plum cum principibus & omni populo:ſacrificauit pro ſe thauros ſeptem & totidem arietes : &
agnas ſeptem. & totidem hircos:imponenteſq; manum ſuper capita pecudū ipſe rex & principes
ſacerdotibus ſolemnia ſacrificia facere permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocauſta
faciebant:leuitæ uero circūſtantes cum muſicis organis cantabat hymnos in deū atq; pſalebāt:
ſicut docti fuerant a dauid: reliqui ſacerdotes tenentes tubas cum hymnis dicentibus concre-
pabant.His itaq; factis proſtratus in faciem:& ipſe rex & populus uniuerſos adorauerūt deum:
deinde ſcrificauerunt boues ſeptuaginta thauros centum:agnas ducentas.Populus uero ad epu-
las condonauit: boues quidem ſexcentos:reliquaq; pecora tria milia:& omnia quidē ſacerdotes

secundum legis consuetudinẽ cõplebant.In his itaq; rex delectatus epulabat cũ populo gratias
agens deo.Instantem uero azimo⁊ festiuitatem celebrantes idest paschalia decætero sacrificia
diebus septem exhibuerunt.Populo uero præter illa quæ imolata sunt:donauit rex thauros qui
dem tria milia:pecudum diuersorum septem milia.Idem autẽ fecerunt & principes : mille nãq;
thauros dederunt ei:& pecora mille & quadraginta. Et dũ hoc modo a salomonis regis tempo-
re celebratio non fuisset affecta:tunc primũ splendide & largissime probat exhibita.Cumq; festi
uitas fuisset impleta:egressi in prouinciã purgauerunt eam:sed & ciuitatem ab ydolo⁊ omniũ
pollutione mũdauerunt.Constituitq; rex ut quottidiana sacrificia ex eius propriis celebrarẽtur
impensis secundum legẽ:& sacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias fru-
gum:ut semper circa religionẽ obseruarent:& a dei cultura separari nequirent:& populus quidẽ
offerebat omnis fructus,ut moris erat.Domus enĩ & cubicula rex edificãs: singulis sacerdotibus
distribuit:& leuitis:eorũq; filiis & uxoribus:& ita ad antiquã dei culturam denuo sunt reuersi.
Hæc itaq; prædicto modo rex statuens:bellum egit aduersus palestinos:eisq; deuictis tenuit oẽs
ciuitates hostium a gaza usq; in geth.Rex autem assyrio⁊ mittens interminatus est: omnem se
eius subuertere principatum:nisi tributa quæ pater eius dabat prius exolueret. Ezechias autẽ
de interminationibus non curabat:securus de pietate dei & prophetia Esayæ a quo futura oĩa
certissime cognoscebat.Et de hoc quidem rege hæc in præsenti dicta sufficiant.

Capitulum. XV.

SAlmanasar autem assyriorum rex:dum ei nunciatum fuisset : quia israelitarum rex
Osias latenter misisset ad Susam ægyptiorum regem:petens contra eum ab eo sola-
tia iratus castrametatus est in Samariam anno septimo regis Osiæ. Et dum eum rex
suscipere noluisset:annis tribus obsidens Samariam:cœpit eam nono quidem anno
regni Osiæ septimo Ezechiæ regis hierosolymorum:& israelitarum regnum uehe-
menter exterminauit:& omnem populum transmigrauit in mediam & persidam. Inter quos &
regem Osiam uiuum cœpit atq; migrauit:aliasq; gentes & quodam loco nomine Authi ; qui ex
flumine persico ita uocatur:in Samaria & israelitica regione constituit. Migrauerunt ergo decẽ
tribus israelitarum de iudea post annos numero nongentos quadraginta & septem: a quo tem-
pore egredientes ex ægypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam sub principe iesu: ex quo
autem recedentes a Roboã qui fuit ex genere dauid:regnũ hieroboam tradiderũt: sicut & prius
a me significatum est:anni tunc erant ducenti & quadraginta:& menses septem & dies septem.
Hic ergo finis appræhendit israelitas transgredientes leges:& prophetis non obedientes: qui eis
hanc prædixere calamitatem:nec ab impietatibus recedentes Cœpit autem malorũ eorum cau-
sa fabricari:ex quo seditione facta circa Roboam nepotem Dauid Hieroboam eius seruum fe-
cerunt regem:qui in deum peccando fecit eum uniuersis populis inimicum ,imitantibus suum
malum.Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem assyriorum inuasit pu-
gnãdo cunctam Syriam:& phœnicem uniuersam.Nomẽ uero huius regis in Archiuis Tyri con
scriptum est.Pugnauit is aduersus Tyrum:cum in ea regnauit Hylyseus. De quibus restatur &
Menander qui temporum facta conscripsit:& tyriorum antiquitatem in græcam linguam con-
uertens sic ait:Hylyseus nomine regnauit annis triginta & septem:hic recedentibus Cetheis na
uigans reduxit eos contra quos denuo Salmanasar assyriorum rex insurgens cunctam phœnicẽ
bellis inuasit.Qui facta pace cum omnibus post terga sua reuersus est.Recessit autem a Tyro ci
uitas Sydon:& arce & antiqua Tyrus:& multæ aliæ simul urbes:quæ semetipsas assyriorum re-
gi tradiderunt.Quapropter tyris non subiectis:denuo rex aduersus eos egressus ẽ phœnicibus
exhibentibus ei naues septuaginta:& remiges octoginta . Cõtra quos tyri nauigantes cum duo-
decim nauibus:dispersis hostium nauibus cœpere captiuos uiros quingentos. Vnde honor ty-
riorum propter hæc creuit eximie.Reuertens autem assyriorum rex disposuit custodiam super
fluuium:& aquæ ductus ciuium:ut tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hæc quinq; an-
nis fuisset factum:tulerunt de effossis puteis bibentes aquã. Hæc itaq; in archiuis tyriis de sal-
manasar assyriorum rege conscripta sunt.Igitur dum fuissent in samaria transmigrati chuthei.
hoc enim uocabulo hactenus utebantur:eo ꝙ a prouincia Persida:& a quodã flumine qđ chuta
uocatur migrati uiderentur.singuli eorum secundum gentem propriam deos in samariam por-
tauerunt:erant autẽ quinq;. Et cum eos more proprio colerent:ad iracundiam & furorem deũ
maximum prouocarunt:uenitq; pestilẽtia super eos:per quam corrupti:cum nullã malorũ me-
dicinam inuenire possent:deum maximum colere pro salute cœperunt. Mittentes itaq; ad regẽ
assyriorum legatos: supplicauerunt:ut sacerdotes eis ex captiuis israelitarum : quos pugnando
tenuerat destinaret.Quo mittente sacerdotes:leges & dei culturam eos edocuerunt.Et cum cœ-
pissent eum in summa deuotione uenerari:pestilentia repente cessauit: & hactenus ipsas solẽni-
tates celebrare noscuntur.Hi siquidem secundum eloquium hæbreorum chuthei secundum ge
nus:græce autẽ samaritæ uocantur:& propter rerum motum seperati sunt:& quando uidẽt iu
deos esse fœlices cognatos appellant:& quasi de ioseph nati uideantur : & ex illo cum eis habe-

ant societatis initium:quando uero detectos uident:nequaquam eis deuotione aut genere communicare uolunt:sed & transmigratos & alienigenas semetipsos dicunt. Sed & de his quidem oportunius edicemus.

Continet hic liber tempus annorum centum:& octoginta duorum mensium sex dierum.

¶ Incipit liber decimus antiquitatum.

CVm Ezechias duarum tribuum rex quartumdecimum annum haberet in regno assyriorum rex nomine Sennacherib cum maxima manu aduersus eum castrametatus:forti brachio oēs tenuit ciuitates tribuū iuda & Beniamī.Cūq; hierosolymā tenderet:puenit cū missis legatis Ezechias pmittēs & obedire se ei:& tributa q̄ imparet exoluere.Sēnacherib uero cognoscēs q̄ legati ferebāt dignū indicauit bello desinere:& precantiū suscipere dignitatem tūc pmisit.Qui accipiēs trecēta argēti talenta:& auri.xxx.aīcus discedit:dās legatis iurisiurādi fidē:qa ei nihil discedēdo noceret. Ezechias āt credēs & euacuās thesauros: misit ei pecūias spans se a piculo belli & regni amissione

liberari. Assyrius aūt hæc sumens:ex his quæ promiserat nihil cogitauit: sed ipse profectus ad ægyptios & æthiopas:principem militiæ rapsaché cum multo exercitus robore & duobus aliis ad uastandam hierosolymā dereliquit:quoꝶ nomina erant thararha & arachiris. Tunc itaq; uementes ante muros castra fixerunt:miseruntq; ad ezechiam petentes:ut cum ipso possent habe te colloquiū. Ille uero per se quidem propter metū non abiit:tres aūt necessarios sibi misit ami eos;hoc est helyachi rutorem regni: & Sobaneā & Ioan:q supra scribas erat. Isti ꝓcedentes e di- uerso principū militiæ assyrioꝶ steterunt. Quos dum uidisset Rapsaches priceps militiæ petiit: ut euntes dicerēt ezechiæ. Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præsumens atq; cō- fidens refugit dominum suum:& obedire nō uult:neq; suscipe exercitum eius. An certe ꝓpter ægyptios sperans exercitum suum illoꝶ solatio subleuari. Si hoc expectat fatuus ē:& similis ho mini incūbēti calamo fracto: qui cum ceciderit super eum:manu uexata sentiet plagā. Sciat aūt quia etiam uoluntate dei cōtra eū castrametatus est:qui concessit ei israelitarum uastare regnū: ut eodem modo subiectum ei disperderet regnum. Dū hæc Rapsaches hæbraica lingua diceret: hēbat eni linguæ huius experimē tum:helyachi metuens ne populus audiēs metu corrueret:po poscit ut syro magis loqueref e ogo. Ille uero intelligēs suspitionē eius: & metum maiore uoce amplius clamans respondit hæbraice dicens. Audiant oēs præcepta regis: & q̄ utile est eligant: & se nobis tradāt. Palā enī ē quia rex & uos populum spe uana decipitis: & repugnare suadetis. Si uero præsumitis & exercitū nostrū uos repellere dicitis dāte me duo milia equos de exercitu mihi cōmisso:totidēq; ascēsores præbentes:uestrū exercitū nobis ostendite:sed non hētis tot ho mines. Quid igit tardatis tradere uosmetipsos maioribus:qui uos capturi sunt & inuitos: dum spontanea traditio securior uobis sit:inuita uero ualde periculosa: ut causa calamitatis existat. Hæc audientes & populus & legati:dicente assyrioꝶ principe:ezechiæ renunciauerūt. Ille ergo hæc audiens indutus ueste regali & indutus sacco & habitu miserando lege patria:prostratus in facie rogabat deū:ut se adiuuaret:nullā aliā habentē spem salutis:mittēsq; & aīcos quosdā & sa- cerdotes ad Esaiā ꝓphetā: poposcit ut oraret:& factis sacrificiis ꝓ salute cōmuni rogaret deum: quatenus spem hostiū frangeret:& populo suo misericordiā condonaret. Propheta hæc faciens monitus a deo cōfortauit regē:& eius amicos prædicēs: q̄a sine bello deuicti hostes turpiter ab urbe recederēt:& non cū fortitudine illa:quā se hēre credebāt;deūq; ꝓpulsuꝶ ut fortiter uasta- renf. Sed & ipm regē assyrioꝶ Sennacherib nō ꝓualētē aduersus ægyptios cū ad ꝓpria remea- ret ferrū periturū eē ꝓdixit. Ipso siquidē tpe scripserat Ezechiæ assyrius epistolas: in quibus fa- tuum eū esse dicebat:credentē q̄ eius seruitiū posset euadere:qui multas gētes & maxias subdi disset:& interminabat funditus se eū disperdere dū capet urbem:nisi portas aperiēs spōte ī hie- rosolymis exercitū eius excipet. Quæ dum relegisset ezechias:spreuit propter spem quā habe- bat in deo .epistolam uero replicans in tēplo reposuit. Rursus aūt eū deo uota & oratiōes effun deret pro ciuitate & pro salure cūctoꝶ. Esaias propheta eū asseruit exauditū : & nec in præsenti tempore esse ab assyriis obsidendum:& in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant esse re- uersuros:& tertio anno cum pace opus suum facturos:& propriarum possessionum sine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore transeunte:assyrioꝶ ex bello quod ægyptiis in- tulerat frustratus ab huiusmodi causa sine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuisset cōmoratus in obsessione pelusii:& dum aggeres contra muros eleuati fuissent: quibus ciuitati nitebantur insistere:audiuit æthiopum regem thatachem cum multo exercitu ad ægyptiorum uenire solatium:& per desertum iter facere:ut subito in assyriorum castra irrue ret. Turbatus ergo est rex Sennacherib ad sacerdotem qui uulcani castrametati quasi rex iste ad eum regem ægyptiorum uenisset:qui esset uulcani sacerdos: & obsessionem pelusii huiusmodi causā dissoluit. Capitulum. II.

ORante itaq; rege hierosolymoꝶ ad deum: & deus exaudiens maximā plagā misit in eum:& multi perempti sunt Herodotus aūt errorem ideo facit:quia nō assyriorum dicit regem:sed arabum:adiciens quia suricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit assyrioꝶ:& propterea cum non habuerit rex arcus:exercitum epul- sio reuocauit. Et hæc quidē herodotus. Verosus aūt qui chaldaicā conscripsit historiam memi- nit regis sennacherib:& quia regnauit super assyrios:& castrametatus est in omnem syriam & ægyptum:ita dicens:Reuersus aūt sennacherib a præliis ægyptiacis ad hierosolymam: eum in- uenisset exercitum quem rapsaci dimiserat in periculo pestilentiæ cōstitutum:deus eni morbū populo eius immiserat.ita ut prima nocte eorum qui obsidebant deperirent centum octoginta quinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis propter calamitatem hāc in nimio timore & angu- stia constitutis:de cūcta iam militia metuens effugit cum sua manu ad propriū regnū in ciuita- tem quæ appellatur Niniue. Et dum modicū tempus ibidem commoratus fuisset:dolo a senio- ribus filiis adramelech & seleustro est peremptus in proprio templo quod dicitur Arasci. Et illi quidem pro cede patris effugati ad armeniā discesserunt:successit aūt i regno eius asaracoddas. Terminus obsessionis assyrioꝶ cōtra hierosolymitas tali occasiōe ꝓuenit. Cap. III.

EZechias aūt inopinabiliter a terrori bus liberatus gratificas hostias cū oī populo celebrauit deo:& cognoscēs:qa nulla alia cā hostes alios qdē peremisset: alios uero timore mortis simul effugasset ab hierosolymis:nisi diuino solatio oī studio & largitate usus est circa dei cultū. Non post multū uero graui languore detentus a medicis quidē desperatus est:nihilq; nec ipse de se:nec eius amici spei ulterius sustinebāt. Adiciebatur aūt & alia angustia magna regi:eo q filios nō haberet: & q moriturus eēt desolatā relinquens domum:nec successorē sui generis habiturus Dūq; nimis in hac parte fatigaret:rogauit deum ut ei paruo tpe uitā cōcederet:dōec filios habere posset:& nō prius aīa priuaret anteq̄ fieret pater. Cui misertus deus petitionēq; suscipiēs:quia nō dolebat:eo q priuādus esset bonis imperii: sed ut filios haberet:qui in eius principatū succederēt. mittēs Ysaiā iussit ei dicere quia post tertiā diē euaderet casum lāguoris:post hæc annis qndecim superuiueret:& filios generaret. Et dum hæc mādata dei ppheta dixisset ppter nimietatē lāguoris:& ea q̄ inopinabiliter pmittebantur non credēs signū aliquod & indicium petit ut faceret Ysaias:q̄tenus hæc dicēti sibi crederet: & a deo eum missum uere cognosceret. Nā ea quæ ultra rationē sunt: & spe fortiora uident huiusmodi rebus credunt esse ueracia. Et dum ppheta interrogasset eum:qd uellet fieri signum: umbrā solis petiit decē gradibus ad ea loca unde uenerat remeare. Et dum ppheta rogasset deum ut fieret:audiēs rex ipletum eē qd uoluit:repēte dissolutus a lāguore cōscēdit i templum : & adorās deum uota debita celebrauit. Eo siqdē tpe cōtigit assyrio℞ regnum a medis solui: qd tamen in aliis indicabo. Rex itaq; babylonio℞ Baladas misit legatos ad ezechiā portātes munera:& ab eo poposcit ut ei eēt socius & amicus. Ille uero legatos libenter excipiēs: & thesauros eis ostendens:& armo℞ instructionē & aliā copiā quā i auro & gemmis habebat:simul etiā munera præbens regi balado deferenda dimisit eos. Tunc Ysaias ppheta uenit ad regē:& reqsiuit unde fuissent qui uenerāt. Qui dixit de babylonia eos a suo rege uenisse:& ostēdisse se eis uniuersa: ut uidētes diuitias & uirtutē regni cognoscerēt:& regi suo renunciarent. Cui ppheta respondens. Scito inqt nō post multū tēpus ad babyloniā filios tuos:& diuitias trāsmigrādas:insup & nepotes tuos eunuchos esse faciēdos:& amissuros utile nomen:& regi babyloniæ seruituros. Hæc enī prædixit deus. Ezechias cōtristatus in his q̄ dicta fuerāt ait:nō se qdē uelle suā gentē in talibus erūnis icurrere:sed qa ipossibile est quæ apud deū deliberata sunt posse mutari:rogabat ut usq; ad uitā ipsius pax pmaneret. Meminit aūt baladi regis babylonio℞ berosus. Cū itaq; propheta Ysaias indubitanter & mirabiliter de ueritate cōsideret:& nihil falsi penitus loqueretur: oīa quæcūq; pphetauit:scribēs dereliqt in libris ut ex effectu postea oībus appareret. Et nō solus iste ppheta: sed & alii numero duodecim idē fecerūt:& oē siue bonū siue aduersarium alias contrariū quod apud nos fit: secūdū illo℞ dictū puenire dinoscit. Sed ho℞ singula denuo declarabimus. Ezechias aūt rex dū super uixisset tempus quod pdiximus:& oē illud spaciū in pace deguisset:mortuus est anno uitæ suæ qnquagesimo & q̄rto:in quibus regnauit uigiti & nouem. Cui successit in regno filius proprius nomine manasses:de matre quidē noīe abhisida: q a paternis uoluntatibus abscissus:& ad diuersa cōuersus:oē genus malignitatis ostendit: & nihil impiū dereliquit:sed iniquitates israelitarum imitatus est:quibus in deū delinquētes affligebātur. Præsumpsit etiā tēplū dei polluere simul:& ciuitatē oēmq; pariter regionē. Nam spernendo deum ad hoc usq; peruenit:ut omnes hæbreo℞ iustos occideret:neq; prophetis parceret:quo℞ quottidie singulos pimebat:& eo℞ sanguie hierosolymo℞:plateas irrigabat. In his iratus deus misit prophetas ad regē & populū p quos interminatus ē easdem ei futuras calamitates:in qbus incurrerant fratres eorum israelitæ:cum ei iniurias intulissent. Illi uero nō credidere eorum uerbis:quibus lucrari potuerunt ut nihil mali paterentur. operibus autem cognouerunt fuisse uera quæ a prophetis prædicta sunt. Capitulum. IIII.

IGitur dum in eis perseuerarent:bellū super eos intulit rex babylonio℞ & chaldeo℞. Is enī misso exercitu in iudeā & regionē eo℞ depopulatus est:& regem Manassen dolo captū & ad se deductum:habuit ad ea q̄ uoluit tormēta subiectū. Manasses autem tunc intelligens in quibus malis esset:& ho℞ omniū se arbitratus auctorem: supplicabat deo ut ei hostem suum clemētem faceret atq; misericordem:cuius orationem deus exaudiens:hoc ei concessit:& remissus a rege babyloniorum ad sua regna reuersus est. Cūq; uenisset ad hierosolymam:priorum quidem delictorum quæ circa deum gesserat penitens: studebat etiam memoriam si esset possibile ab animo suo repellere:& ad seruitium eius & omnem culcum diuinæ religionis accedere:templumq; purgare & ciuitatem:& ad hoc solum erat decætero constitutus:ut gratias deo pro dono salutis exolueret: quatenus in omni uita eius ei propicius pmaneret. Hæc aūt ipse & populū agere docuit:agnoscēs i qbus calamitatibus icidisset pp ritum q sanctæ cōuersatiōi erat aduersus: & edificās rursus altare solēnes hostias imolabat : sicut moyses diuinā exponendo culturā. Eodē itaq; mō & p hierosolymo℞ cautela cogitauit : ita ut etiā muros antiquos cū multo studio repararet:& alios ultra eos erigeret:& turres eminētissimas exaltaret:custodias uero q̄ ante ciuitatem fuit multa munitiōe firmauit:& sic in oībus a priori

cõuersatiõe mutatus é:& post hæc huíc beatissimá uitá:ut multi imitatores eius essent; ex quo cœpit dei colere pietaté. Qui cú uixisset annis.lx.& septé:& regnasset quinquaginta & quinq; defunctus est & sepultus in ortis suis. Cuius regnú peruenit ad eius filiú ammõ: & nomen eius matris fuit Massel mis de ciuitate lechabath. Qui dú imitaretur opera patris eius quæ ille í iuuentute sua ꝓsumpserat:dolú passus a suis í domo sua ꝑemptus est:cú uixisset ãnos q̃ttuor & uiginti:& in regno fecisset tres. Populus aút eius peremit interfectores:eúq; cú patre sepelierunt: regnumq; iosiæ eius filio tradiderút cú eét annoꝝ octo. Cuius mater quidem de ciuitate fuit uoscheti noíe ezi. Erat uero ille natura benignus:& ad uirtuté uiriliter ꝑparatus: & í studiis dauid regis:& ĩtẽtiõe & regula totius dispositiõis eius intentus. Cúq; ad duodecimú ætatis uenisset annum:pietaté & iusticiá í se mirabilé esse monstrauit. Cúctúq; náq; populú correxit & monuit: ut de relicta ydoloꝝ secta:quasi nõ eént:dii colerent patriú deú: & opera simul maioꝝ patrú í qb⁹ deliquerant uelut senior emẽdabat:quæ uero bene & oportune facta cognouerat: obseruabat: & hoꝝ imitator erat.& per suá sapiẽtiam & intellectú naturalé similia celebrabat: cõsiliis utiq; bonis & traditionibus tradens sensum. Sequẽs eni leges uelut ordiné ciuitatis: & pietatem circa deú gerens:oía ꝓspere gubernabat:& maxie q̃ a prioꝝ regú iniq̃tate recedebat. Qui & oém ciuitaté & ꝓuinciá purgauit:& lucos extraneos q facti fuerát abstulit:& ornaméta q̃ in eis a prioribus fuerát ad iniutiá dĩ oblata depulit:& tali mõ populú ab huiusmodi secta retractú ad religionis diuinæ iura cõuertit. Qui & legitimas obtulit:& holocaustoꝝ sacrificia altari soléniter rursus exhibuit:& in unaq̃q; cá iusticiá nõ minus q̃ aíæ suæ coluit medicinã:misitq; in totá ꝓuinciá iubens ut qui uellét auiú & argentú deferrent ad reparationé tépli pro sua uoluntate atq; uirtute. Dú itaq; pecuniæ allatæ fuissent ad sollicitudiné tépli & eius expésas:ꝑposuit amasiá q erat & supra ciuitaté scriptorem & saphan:& scribá monumentoꝝ ioan:& põtificé helyachim. Qui dilationé nulla segnicie facientes:sed instructores:& oía quæ erant necessaria ꝑparabát:& hoc mõ reparatiõe tépli celebrata pietas regis ostensa est. Qui dú octauúdecimú impii haberet annum misit ad helyachim sacerdoté:iubés ut pecúiæ q̃ remáserát cõflarétur:&fierét exinde crateres:& libatoria & phialæ ad ministeriú dei:& sup: & q̃túcúq; aurú & argentú esset in thesauris: etiam hoc proferret ad crateras & ad uasa huiusmodi facienda. Proferens aút helyachim pontifex aurum:inuenit librú sacrú moyseos í téplo positú qué simul eiciens dedit scribæ saphæ. Qui dú relegisset uenit ad regé:& dú oía q̃ iusserat fieri:terminú habere significasset:relegit ei & librum illú. Túc ille cum uerba libri eius audisset:scissa ueste sua uocauit põtificé helyachí:& ipsum scribam:& necessarios simul & aicos:misitq; eos ad quádá mulierem ꝓphetissam noíe Holdá uxorem Salomi cuiusdá insignis uiri & nobilitate ꝑclari:iussitq; ut eútes cõsulerét eá:si ꝓpitius fieret deus:cú metueret ne ꝑuaricãdo moyseos leges & mádata maioꝝ piculú trásmigratiõis incurrerent:& ad extraneas terras uenientes uitam agerent miserabilé. Audiens aút ꝓphetissa q̃ fuerant a rege mádata:iussit ut remeátes dicerent regi:quia diuinitas quidé decretú quod iá cõtra eos ꝓtulerat precibus infirmari nõ posset.i.ut populus non periret:aut nõ de prouincia pelleret: aut bonis tunc ꝑsentibus minime priuaret: dú trásgressi fuissent leges:& tanto tẽpe penitentiam non egissent: prophetis utiq; monentibus ut sobrie uiuerét:& ĩpietatis supplicia deuitarét: quæ facienda dicebat ut crederét:quia deus est:& nequaq̃ mentitus in uerbis q̃ per ꝓphetas suos ꝑnúciauit:ꝓpter iusticiá tamé regis retinendas istas erúnas.& post eius obitum definita supplicia populus inferenda. Igit̃ illi q missi fuerant muliere ꝓphetante: remeantes nunciauerút regi. Tunc ille mittens ubiq; iussit populú ad hierosolymá cõuenire:& sacerdotes atq; leuitas: & oém ætatem simul adesse ꝑcepit. Quibus cõgregatis:primú quidé eis sacros legit libros: & stans in tribunali in multitudine media: coegit iunctos fidé & iuramenta præbere:ut apud deú flerent: & moyseos leges per oía custodirét. Illi uero ꝓmptissime & iurauerút: & ꝑcepta regis iplere ꝓmiserunt. Mox itaq; sacrificia celebrátes: deú sibi poscebát esse propiciú. Rex aút sacerdoti præcepit ut si qđ aliud uas a parentibus eius oblatú ydolis aut diis extraneis inuenire͂t ut téplo ꝓferret. Et dú fuissent multa collecta:cõburens ea cineres eoꝝ dispersit í fluuiú:& sacerdotes ydoꝝ qui ex genere nõ erant aaron interfecit. Dum hæc ergo fecisset in hierosolymis: processit í uniuersam ꝓuinciá:& lucos qui ab hieroboá rege ad honorem deoꝝ extraneoꝝ facti uidebant̃ exterminauit:& ossa falsoꝝ ꝓphetaꝝ sup altare qđ prius hieroboá cõstruxerat cõcremauit. Ea igit̃ quæ ueniés ꝓpheta ad hieroboá:cú ille sacrificaret:& populus audiret quæ futura eé ꝑdixerat: modo terminú perceperunt:quádo ex genere dauid iosias noíe fecit ea quæ prædicta sunt ante annos trecentos sexaginta & unum. Post rex iosias ꝓfectus est ad cunctos israelitas qui captiuitatem & seruitiú assirioꝝ effugierút: eisq; suasit:ut impios actus: & honores deorum extraneoꝝ relinquerent:& patriú maximúq; colerét deú:eiq; dicarent & domos & uicos. Perscrutatus est aút & ciuitatẽ:ne quod forte ydolú habentes intra sua tecta celarent:necnon & currus qui ædificati fuerant a prioribus regibus:& quæq; alia huiusmodi erát quæ uelut deos adorabant: pariter cuncta amputauit:& hoc modo purgata oí prouincia ad hierosolymã oém populú conuocauit:& ad azimoꝝ festiuitaté quæ pasca dicit̃:eos adduxit: donauitq; populo in pasca nouellos

edos & agnos triginta milia:boues aũt ad holocausta tria milia. Præbuerunt aũt & primi iudeorum propter pasca sacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia: sexcentosq; eorũ præsules obtulerunt:boues uero quingentos. Et dum esset hæc abundantia quadrupedũ sacrificia faciebant moyseos legibus hostias singulas enarrantibus ac ministrantibus:nec fuit alia similis festiuitas apud hæbreos a samuelis ꝓphetæ tẽporibus. Causa uero eius festiuitatis hæc erat: ut oĩa secundũ legis antiquã traditionẽ paternæ solẽnitatis efficerent.

Cap. V.

POst hæc autem dum Iosias in pace atq; diuitiis & gloria super omnes excelleret: Nechao rex ægyptiorũ castra posuit ad Eufratẽ fluuiũ ut contra medos & babylonios dimicaret: qui assyriorum soluerunt principatum. Habebat enim desideriũ ut regnaret in asia. Et dum uenisset ad ciuitatem Medin:quæ erat de regno Iosiæ: ꝓhibebat eum rex Iosias per suam prouinciam contra medos iter efficere. Tunc mittens legatos ad eũ Nechao:significauit non se contra exercitum ducere:sed ad Eufraten fluuium properare:adiciens q; eum non deberet prouocare ad sua bella:prohibendo ne aliena iret ad prælia quo tendebat. Iosias uero non aquiescebat uerbis Nechao:sed instabat ne iter suum per eius faceret regionem rior urgebat eum:ut quod imminebat accideret. Nam dum aciem exercitus sui componeret: & in curru uectus a cornu transiret a cornu:quidam iaculatus eum ægyptiorum a belli festinatione suspendit. Mox enim uulnere nimis affectus:iussit exercitum reuocari ad Hierosolymãq; remeauit. Qua plaga defunctus est:sepultusq; magnifice in patriis monumentis. Qui uixit annis triginta & octo:regnauit autem ex eis unum & triginta. omnisq; populus eũ multis diebus magno luctu gemituq; defleuit:sed & Hieremias propheta mortis eius carmen lamentabili modulatione composuit:quod hactenus noscitur permanere. Hic uero propheta etiam futuram ciuitatis cladem prædixit:scripto reliquit simul & captiuitatem nunc apud nos habitam:& babyloniorum una migrationem. Et non solum iste prædixit hæc populo esse uentura:sed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conscribens:plebi reliquit. Erant autẽ ambo genere sacerdotes:sed hieremias quidẽ in hierusolymis est cõmoratus a tertiodecimo anno regis Iosiæ usq; dũ ciuitas uastaretur & templum. Quæ uero de hoc propheta ꝓuenerunt loco proprio declarabimus. Mortuo siquidem Iusia sicut prædiximus ei successit in regnum filius Iochã cum trium & uiginti esset annorũ. Et hic quidem regnauit in hierosolymis:matrem uero habuit Amital de ciuitate Abana:fuitq; impius & scelestus.

Capitulum. VI.

REx igitur ægyptiorũ dum fuisset a pugna reuersus euocauit Ioachã ad semetipsum de ciuitate syriæ quæ dicitur Emath. Qui dum uenisset eum repente uinxit: & seniori fratri eius ex eodem patre ꝓgenito nomine Eliachim:tradidit regnũ mutans ei nomẽ Ioachim. Prouinciæ uero tributũ posuit centum argenti talẽta:& unũ auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachĩ aũt deduxit ĩ ægyptũ:q etiã mortuus est in ea dum regnasset tres mẽses: & dies. x. Ioachĩ uero mater uocabať Zabud de ciuitate abunia. Hic uir erat natura iniustus & ualde neqssimus: & neq; circa deũ sanctus:neq; circa hoĩes mãsuetus.

Cap. VII.

DVmq; quartum regni haberet annum:babyloniæ principatum quidam nomine Nabuchodonosor accepit eodemq; tempore cum magno apparatu ad Circamin ciuitatem uenit:quæ est iuxta Eufraten:pugnaturus cõtra regem ægyptiorum nechao sub hoc enim syria erat uniuersa. Dũq; cognouisset regis Babyloniæ uoluntatem:nechao poenit⁹ nõ expauit:sed cũ magno brachio sup nabuchodonosor ad eufratẽ uẽit. Qui facta congressione deuictus est:& multa milia uariis rebus belli amisit. Transiens autem eufraten babyloniæ rex omnem Syriam usque ad pelusiũ cœpit præter iudeam. Quarto igitur anno Nabuchodonosor:qui erat octauus ioachim regis hæbreorum contra iudeos cum magno exercitu castrametatus est rex babyloniæ tributa exacturus ab ioachim:aut certe dimicaturus. Ille uero metuens eius minas:& pacem habere desiderans: præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus.

Capitulum. VIII.

TErtio anno audiens ægyptios denuo contra Babyloniam pugnaturos tributa non rediditsed spe ægyptiaci belli deceptus est. Nam pugnare contra eum ægyptii minime præsumpserunt. Propheta itaque hieremias quottidie prædicabat: quia frustra ægyptiorum spe tenerentur:& quia immineret ciuitati ut a rege babylonio uastaretur: & rex Ioachim subderetur ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat:quando qui crederet nullus erat. Nam & populus & principes audientes hæc negligebant:& indignantes super his quæ dicebantur quasi augurium aduersus regem propheta ferret; accusabant eum & subiectum iudicio ut ad supplicium quoq; traderetur:contra eum dari sententiam postulabant:quod multi quidem aduersus eum fieri decreuerunt:seniores autem recesserunt. Qui ea uoluntate qua iuste prophetam absoluerant:& ipsa etiam aliis suadebant ne quid mali fieret hieremiæ dicentes ; quia non solum iste ciuitati prædiceret futura:sed & Micheas ante eum olim talia prædixisset: & multos scirent huiusmodi uerba dixisse:quorũ nullus a regibus aliquid pertulisset:sed quasi prophetæ dei honorati fuerant. His itaq; uerbis mitigantes turbas; eripuerunt hieremiam a diffinito sup-

plicio. Qui omnes prophetias suas scribens: ieiunante populo: & in ecclesiam congregato in templo mense nono: quinto anno regis Ioachim: relegit librũ quem de futuris rebus ciuitati & populus & templo conscripsisse uidebatur. Audientes itaq; principes tulerunt ab eo librum: iusseruntq; eum & scribam baruch de medio tolli: ne quibusdam forent manifestati. Ipsi uero librum portantes regi dederunt. Qui præsentibus amicis iussit scribam suum relegere: & audiens quæ scripta noscebantur in libro: iratus rex disrupit eum & igne cremauit: & requisitos hieremiam & baruch iussit ad se puniendos adduci. Illi siquidem eius tunc iram declinauerunt: non post multum uero tempus uenientem contra se cum magno exercitu regem babyloniorum fœdens iure suscepit propter metũ eorũ: quæ dicta fuerant a propheta credens nihil se fore passurũ: neq; p obsessionem neq; per pugnam. Dumq; rex babyloniæ intrasset in ciuitatem: fidem nequaq̃ seruauit: sed & iuuenes fortissimos & pulchritudine decoros hierosolymitanorũ occidit una cũ rege Ioachim. Quem etiam ante muros in sepultum proiici iussit: filium uero eius Ioachim cõstituit regem uniuersæ prouinciæ. Eos autem qui erant in dignitatibus constituti numero tria milia captiuos duxit in babyloniam inter quos erat propheta ezechiel cum esset adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem: qui uixit quidem annis sex & trigita: regnauit autem duodecim. Successor uero eius regni Ioachĩ de matre nomine Onas: regnauit mensibus tribus & diebus. x.

Capitulum. IX.

Regem ergo Babyloniorum qui Ioachim concesserat principatum repente timor inuasit. Formidatus est enim ne forte habens mali memoriã pro nece paterna prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum regem Ioachim in hierosolymis obsidebat. Ille uero cum esset natura benignus & iustus noluit ciuitatem ꝓpter se uidere pericula sustinere: sed sumens matrem & cognatos tradidit obsides ducibus qui fuerant a babylonia regeq; directi accipiens ab eis iusiurandum ut nihil mali pateretur: nec ipse nec ciuitas: quorũ fides nequaquã mansit inuiolata. Non enim seruauit eam babyloniæ rex: sed præcepit pricipibus suis: ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes captiuos sumerent pariter & artifices: eosq; ad se ligatos adducerent: qui omnes fuerunt decẽ milia & octingenti triginta & duo: simul & Ioachĩ cum matre pariter & amicis: quos deductos ad se habuit in custodia: Patruum uero Ioachim nomine sedechiam constituit regem, accipiens ab eo iusiurandũ ut ei prouinciam custodiret & nihil hostiliter ageret: nec faueret ægyptiis. Sedechias aũt erat quidem annorũ uiginti & duorũ quando accepit regnũ: & nomen matris eius Amias. Fuit enim contra iusticiam superbus: circa quem impii locũ maximũ habere uidebant. Quapropter & propheta hieremias ad eũ ueniens crebro testabat dicens: ut reliquas quidẽ impietates & iniquitates desereret: & iusticiæ prouideret: & neq; duces qui essent maligni respiceret: neq; falsis prophetis eũ seducentibus crederet: quasi nequaq̃ cõtra ciuitatẽ babyloniæ rex dimicaret: quia ægyptii cõtra eũ bella rursus īferrẽt & uincerẽt: q̃si hæc uerba nõ essent: nec hoc mõ uentura forẽt. Sedechias aũt dũ audiret ꝓphetã hæc dicẽtẽ: cõsentiebat ei p oĩa tãquã uera loquenti: & q̃si ꝓdessent erat eius crederet uerbis: sed rursus eius amici subuertebant eius mentẽ & a prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant adducebant: Prophetauit autem Ezechiel in babyloniæ futuras populi calamitates: & hæc misit in hierosolymam: sed sedechias eorum prophetiis non credidit ꝓpter huiusmõi cãm. Alia siquidẽ uniuersa consona a ꝓphetis edicta sunt: quomõ & ciuitas uastaretur: & ipse sedechias duceret captiuus ĩ babyloniã: discordabat aũt Ezechiel dicens quia sedechias babyloniam non uideret cum Hieremias dixisset: quia uinctum eũ rex babyloniæ duceret: & eo q̃ non idẽ uterq; dixissent: etiam illa quæ concordabant: nõ esse uera dicebat: licet ei oĩa secundũ eorũ euenuẽt ꝓphetias: quæ tamẽ opportunius declarabimus. Igitur societatẽ babyloniorũ quã habuit annis octo: dissoluit: & semetipsum ad ægyptios transtulit: sperans cũ illis contra babylonios ꝑualere.

Capitulũ. X.

Interea dum hoc cognouisset babyloniæ rex castra mouit aduersus eũ: & afflicta prouicia: & munitiones eius una diripiens: ad ipsam hierosolymorum ciuitatem obsidẽdam cum magno ueniebat exercitu. Rex ergo ægyptius audiens q̃a sedechias eius amicus esset obsessus: sumpta uirture maxima bellatorum uenit ad iudeam quasi eius soluturus obsessionem. Babylonius autem recessit ab hierosolymis: & occurrit ægyptus: eisq; congressus prælio superauit: & eos in fugam uersos de syria coegit exire. Dumq; discessisset babyloniorum rex ab hierosolymis: deceperunt falsi prophetæ sedechiam dicentes: quia neq; babylonius rex denuo pugnaret: & contribuli eorum quos de prouincia ad babyloniam demigrauerat cum dei uasis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templum reuerterentur. Sed Hieremias his contraria atq; uera transiens in medium prophetauit: dicens: quia male quidem facerent illi qui regi talia suaderent quando per ægyptios nihil iuuari possent: quos utiq; deuincens babyloniæ rex in hierosolymam remearet: eamq; fortiter obsideret: & populum fame corrumperet ac reliquos captiuos abduceret: substantiasq; diriperet: simul & templi diuitias exhauriret: & illud insuper concremaret: ciuitatemq; subuerteret: & essent seruituri babyloniæ regi: eiusq; nepotibus annis lxx. A quorũ seruitio nos inquit tunc remouebunt persæ & medi babyloniorũ destruentes

imperium:& ad hanc remeantes urbem:edificabimus templum rursus: & hierosolymam denuo reparabimus. Hæc dicente Hieremia plurimi quidem crediderunt:principes autem & impii excessisse eum a sua mente dicebant:eumq; sub hoc fomite deridebant.Igitur cum ei placuisset ad patriam properare:quæ dicitur anathoth:uiginti stadiis procul ab hierosolymis constituta inueniens eum in itinere quidam principum cõpræhensum detinuit:calumniam faciens ei quasi ad babylonios iret.Ille mentiri quidem illum & calumniari sibi: crimenq; inferre:se uero ad patriã properare dicebat.Qui ad hæc uerba non flexus uinctum deduxit ad iudices magistratuum:a quibus omnia uerbera & tormenta perpessus:ad necis supplicia reseruabatur:qui quoddam per tempus hæc quæ prædiximus iniuste sustinuit.Anno nono sedechiæ regis:decima die mensis decimi:babyloniæ rex ad hierosolymam castrametatus est:& sedens circa eam decem & octo menses:cum studio magnæ uirtutis obsedit:obsessosq; hierosolymitas duo mala alia & maxima deprimebant morbi languor & fames eis uehementer insistens.Hieremias uero propheta cũ esset in custodia non cessabat:sed clamabat:prædicebatq; aperte monendo populum ut regem babyloniorum portas aperientes exciperent:hoc enim facto eos cum omni domo posse saluari: alioquin radicitus asserebat euelli:prædicabatq; pariter quomõ si qui manserint in ciuitate omnino perirent:aut fame consumpti aut gladiis hostium. Si uero ad hostes confugerent: & inimicos & mortem quodãmodo declinarent.Principes hæc audientes inter ipsa mala consistentes non patiebantur eius uerba animo suo percipere:sed cum ita uenientes indicauere regi:& accusantes eũ quasi uesanũ occidendum esse prophetam poscebant qui eorum animos frangeret:& malis promissionibus audaciam populi ualde molliret:quando dum parati essent omnes pro eo & patriæ salute pugnare ille moneret ut ad hostes fugerent uniuersi:quia ciuitas capienda foret:& omnes in ea pariter perituri.Rex uero ipse quidem pro bonitate & iusticia iratus non est. Sed ne principibus tali tempore uideretur esse cõtrarius:pmisit eis ut facerent prophetæ quod uellent. Qui hoc sibi agere concesso:mox ingredientes in carcerem:& sumentes eum in quendam lacum plenum cœno deposuerunt:ut morte propria suffocatus extingueretur.Ille ergo usq; ad guttur in luto depositus in his uegebat angustiis.Quidam uero seruorum regis honoribus decoratus genere ethiops erumnas prophetæ regi nunciauit: dicens non recte amicos & principes eius fecisse ut prophetam in cœno submergerent:quod opus omni morte & uinculis esset amarius.Hæc cũ audisset rex penitentia ductus:quia prophetam principibus tradidisset iussit ethiopi:ut sumptis triginta regis ministris & funibus:& quicquid expediret ad salutis eius utilitatem: cum festinatione Hieremiam abstraheret.Ethiops autem sumens quod præceperat rex:prophetam de lacu reduxit:& sine custodia esse permisit.Euocante uero eum rege latenter:& requirẽte siquid ei diuinum in rebus præsentibus posset edicere:ille habere quidẽ se quod diceret asserebat sed non sibi fore credendum:nec dum moneret audiendũ:quando iam quasi malũ aliquid agentem amici perdere decreuissent. Vbi sunt inquit nunc qui babylonũ nequaquã dimicaturos esse dicebant: audientesq; fallebant.Sed & si nunc ueritatem dixero:morte me condẽnabis.Cunq; ei rex iusiurandum præbuisset:quia nec ipse eum perimeret:nec principibus supplicii iure contraderet:data fide securus:suadebat ei ut babylonis traderet ciuitatem.Hæc enim dicebat ei deũ p se prophetare si liberari uellet:& præsentia pericula declinare:& neq; ciuitatẽ usq; ad fundamẽta deici:nec templum ab hostibus concremari:quod si non fieret:ipse malorũ auctor & sibi & ciuitati huius calamitatis existeret.Hæc audiẽs rex:uelle se quidem quæ monebat facere dixit:& expedire sibi: sed metuere contribules:qui ad regem babyloniæ prexissent:ne accusantibus eũ periculo subiacerent.Quem ppheta confortabat:& frustra supplicium suspicari dicebat: nihil mali passurum: si babylonis traderet ciuitatem:nec ipsum:nec filios:nec uxores eius:insuper & quia templũ maneret illesum. Et Hieremiam quidem cum hæc dixisset dimisit rex præcipiens:ut nulli ciuium quæ locuti fuerant proderet:sed neq; principibus aperiret:qui si cognoscentes eum a rege uocatum requirerent:ut quid cum eo locutus fuisset:eis quoq; narraret diceret quia poposcisset:ne in uincula aut in carcerem denuo traderetur.Qui scilicet eis hoc dicebat:dum uenientes ad prophetam requirerent quid locutus fuisset ad regem.Hæc quidem ita sunt gesta. Babylonius autẽ obsessionem grauius inferebat:faciens turres cum magnis edificiis : & aggeres ingentes exaltãs ex quibus resistebat de muris pugnare ĩtentibus:multasq; machinatione erexit equans muris p circuitum ciuitatis.Illi siquidem qui intra urbem erant fortiter & promptissime resistebãt:neq; fame neq; languore fatigati:& licet intus his passionibus augerẽtur animo:tamen fortes uidebãtur ad prælium:in nullo adinuentiones inimicorum & machinamenta expauescentes: sed contrarias machinationes in omnibus quæ faciebant illis opponere cogitantes:ita ut magnum certamen esset babylonius simul & hierosolymitis uelocitatis atq; prudentiæ:his quidem nihil arbitrantibus amplius cõmodi quam captionem illius ciuitatis:his autem salutem suã non in alia causa ponentibus:nisi ut magno studio laborarent:& non desperarent excogitare quibus modis hostium machinamenta destruerent.Et hæc passi sunt mensibus octo & decem donec fame uastarentur & iaculis quæ turribus iaculabant aduersus eos hostes.Capta est ergo ciuitas undecio

anno sedechiæ regis quarto mense: die nono: cœperuntq; eam principes babyloniorum quibus obsessio a rege Nabuchodonosor uidebaẽ esse cõmissa. Ipse autem ĩ reblatha ciuitate cõmorabatur. Nomina principum qui hierosolymam subdiderunt hæc sunt: hergella: sarrare: matuse: megarus: nabuzardan: saris. Capta itaq; ciuitate circa mediam noctem: & principibus hostium ingressis in templum: agnoscens hæc sedechias rex: sumptis uxoribus: & filiis: & principibus: & amicis: de ciuitate fugit per desertum ualde tutissimum. Quod dum a quibusdam traditis principibus babyloniorum indicatum fuisset diluculo eum persequi sunt egressi. Quem dum circa hiericuntem appræhendissent: eum circundederunt: Amici uero & principes sedechiæ fugiebant dum hostes proximos esse conspicerent: dispersique sunt relinquentes cum: alter ad alium locũ fugiens & unusquisq; se liberare contendens. Quem compræhensum cum paucis: hostes cum uxoribus atq; filiis duxerunt ad regem. Venientem quoq; ad se regem: nabuchodonosor impium & infœlicem uocare cœpit: & iurisiurandi ĩmemorem quod præbuerat ut ei prouinciam custodiret. Super hæc autem cum obiurgauit eum ĩgratum: quia dum ab eo percepisset imperium quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat: contra munificum largitorem egisse uidebatur hostiliter. Dixitq; post hæc. Magnus deus: qui habens tuam nequitiam odio: nostro te subiugauit imperio. His igitur uerbis usus aduersus sedechiam: filios eius iussit pariter & amicos continuo perimi: ipso scilicet sedechia & aliis captiuis inspicientibus deinde oculos eruens sedechiæ eumq; uinciens: perduxit in babyloniam. Hæc uero prouenerunt ei quæ hieremias & ezechiel prophetauerant: quia compræhensus duceretur ad babylonicum regem; & loqueretur ei ex ore suo & uideret suis oculis eius oculos sicuti hieremias dixit: cecatus autem & ductus ad babyloniam eam non uidit: sicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur quæ sufficienter possunt dei manifestare naturam nescientibus explanauimus: quomodo diuersa est atq; multimoda & uniuersa ordine suo conspiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiamq; hominũ & in fidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant passuri. Nam cum ea quæ prædicebantur custodire nollent; calamitatibus noscuntur esse contraditi: ita ut esset impossibile uti ab ea declinarent. Igitur qui de genere Dauid regnauerunt: huiusmodi conuersationem habere noscũtur. Fuerunt autem uiginti & unus usq; ad ultimum regem: regnaueruntq; omnes annis nongentis: & quatuordecim & mensibus sex diebusq; decẽ. Ex quibus principatum tenuit primus eorũ Saul annis uiginti: non tamen ex ea tribu consistens. Porro babylonius misit principem militiæ suæ nabuzardam in hierosolymam: ut expoliaret templum præcipiensq; ut & illud incenderet: & regalia pariter: & ciuitatem ad pauimentum usq; deponeret: & populum in babyloniam migraret. Qui dum uenisset ad hierosolymã undecimo anno sedechiæ regis: & templum subuertit: & uasa dei aurea argenteaq; tulit necnon & maximum cantarum: quem imposuit Salomon: ĩsuper & columnas ereas: & capita earum: aureasq; mensas: & candelabra: & hæc auferens: templum quoq; succendit: mense quinto: initio mensis: anno undecimo sedechiæ: octauo decimo autẽ nabuchodonosor. Succendit autem & regalia: ciuitatemq; destruxit: & templum ita cõcrematum est: post trecentos & septuaginta annos: & menses sex: diesq; decem: ex quo illud constat edificatum: ab egressu autem populi: tunc erant anni mille. lx. duo: menses sex: diesq; decem a diluuio uero usq; ad uastationẽ tẽpli: omne tempus fuit annorum mille: nongentorum quinquaginta septem: mẽsium sex: dierum decem: ex quo uero factus est adam usq; ad ea quæ prouenerunt templo: anni sunt tria milia quingenti. tredecim: menses sex: dies decem. Tantus ergo numerus ãnorum erat. Quæcunq; gesta sunt: singula ut prouenere manifestauimus. Prĩceps itaq; regis babylonis postq̃ hierosolymam & templum subuertit. sumens captiuos: migrauit eos & pontificem: & Zardam & sacerdotem iosedech secundarium eius & custodes templi: & tres eunuchos qui erant super armatos: & amicos sedechiæ septem: & scribam eius: & alios principes sexaginta: quos omnes cum uasis quæ deprædatus est deduxit ad regem in reblata prouinciæ syriæ ciuitatem: Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita iussit abscidi: ipse uero omnes captiuos & sedechiam deduxit in babyloniam: uinctum quoq; circumegit & iosedech pontificem filium sacræ pontificis: quem occidit babylonius in reblata syriæ ciuitate: sicut dudum iam designatum est. Igitur quia genus regum explanauimus: & qui fuerant: & eorum tempora cuncta narrauimus: necessarium iudicaui: etiam nomina referare pontificum: qui pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus siquidem sadoch pontifex templi fuit: quod salomon edificauit: post eum filius Achimaas in eius honore successit: post Achimaam Zarias: post hunc autem ioram & post eum anxi ioram: deinde fideas: post fideam sudeas: post hunc bilus: bilo uero successit ioathã: cui rursus urias uriæ uero nerias: post neriam odeas fuit: post hunc sallom: deinde belchias post hunc zaroch: & post hunc fuit iosedech: qui captiuus in babyloniam ductus est. Isti itaq; omnes in põtificatum filius patri per ordinem successerunt. Veniens autem in babyloniam rex: sedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dum regaliter sepelisset: uasa quæ in hierosolymorum templo fuerat deprædatus: diis dicauit suis: & populum in babyloniorum regione constituit: põtificem uero soluit a uinculis. Capitulum. XI.

PRinceps itaq; militiæ nabuzardan dum captiuasset populum hæbreorum: pauperes
& eos qui se tradiderunt dereliquit: constituens eis principem nomine godoliam fili
um Aicham: de nobilibus natum: mansuetum & iustum: iussitq; ut opus in terra pro
uinciæ facientes: regi definita tributa persoluerent. Hieremiam uero propheram sol
uit de carcere: eiq; suasit: ut ad babyloniam cum eo ueniret: fuerat enim ei hoc a rege iussum: ut
illi per omnia placida ministraret: qui si nollet hoc facere: ut indicaret ubi manere uellet: quare
nus hoc regi significaret. Propheta ergo nec sequi uoluit: nec alibi cõmorari: sed libenter se abire
dixit in deserta patriæ: & cum miserimus habitare reliquus. Cognoscens autem eius uoluntatem
militiæ princeps: godoliæ quem constituerat in hierosolymorum urbe præcepit: ut eius proui
dentiam in omnibus haberet: eiq; ministraret quibus egeret: & donans propheram multis præ
ciosisq; muneribus dimisit ad propria. Et Hieremias quidem mansit apud godoliam in ciuitate
prouinciæ quæ dicitur masphat: rogabatq; nabuzardan: ut cum eo dimitteret discipulũ baruch
filium neriæ: ex magna ualde familia: & qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum
fecisset nabuzardan in babyloniam profectus est. At illi qui obsessa hierosolymorum urbe diffu
gerant: dispersi per certa loca: dum recessisse babylonios cognouissent: & quasdam reliquias in
hierosolymorum terra reliquisse: & qui eam incolerent superesse: undiq; collecti uenerunt ad go
doliam in masphat. Erant autem principes eorũ Ioab filius careæ: & zareas: & iezomas simul &
alii. Porro de genere regio erat quidã ismahel uir malignus & callidus: q dum obsideret hierosoly
ma: ad regẽ euasit ãmanitarũ alias ãmonitarũ noĩe bachalim: & ibi illo tempore moratus est. Igit
qui ad hierosolymam cucurrerant: fecit eos godolias ibi manere: nequaq̃ babylonios metuentes
colentesq; terram: nihil mali passuros esse dicebat & hæc iuramento firmauit: adiciens quia so
latium cunctis præberet: & siquis ab aliquo grauaretur illius mereretur auxilium: suasit ut singu
li in qua uellent ciuitate morarentur: & ut mitteret cum eis qui eorum habitacula repararent:
& ipse quoq; faceret dum tempus esset: ut triticum: & uinum: & oleum reconderent: quatenus
hyemis tempore pabulo non egerent. Hæc cum dixisset: dimisit eos ad prouĩciæ loca quæ unus
quisq; uoluerat. Fama uero discurrente ad gentem iudeæ: quia uenientes ad se de fuga godolias
clementissime susciperet: & ad terram colendam omnes habitare permitteret: ut regi babylonis
tributa persoluerent: concurrerunt omnes ad godoliam: & in prouincia habitarunt: consideran
tesq; prouinciã in pace regi: & godoliæ benignitatẽ atq; clementiã: ioannes & principes qui cũ eo
erant ualde dilexerunt eũ: dicebantq; mittendum ad regem ãmanitarum alias amonitarum ba
chali: ut ismael latenter occideret: quatenus ipse securus esset in israel: quia ille erat de regio ge
nere: qui solus poterat debellare. Cuius dolũ dicebant posse declinase alias declinari: si potius is
maelem ipse perimeret ut metũ decætero nõ haberet: adicientes insuper se timere: ne godolia ma
gis ab illo peremptus funditus israelitarum reliquiæ deperirent. Ille uero acquiescere noluit: dicẽs: non
esse rectũ contra uirũ qui adhuc nihil malignitatis gesserat: insidias exercere alias exerceri: non
enim uerisimile esset: quia in tali desolatione huiusmodi malitiã exerceret: & quẽ in tanta neces
sitate fouerat & ab inimicis aliis eripuerat: ipse perimeret: sed & si e diuerso faceret ille dolum: me
lius esse ut ipse perimeretur ab illo: quã homo qui ad illum cõfugerat: suãq; salutẽ ei tradiderat: &
cõmendauerat uitam: dolo perimeretur istorũ. Et ioãnes quidem: & principes qui cũ eo erant: cum
non potuissent persuadere godoliæ: protinus recesserunt. Tẽpore itaq; dierũ. xxx. trãsacto: uenit ad
godoliã in ciuitatẽ masphat ismael cum uiris decẽ: quos godolias splendidis epulis muneribusq;
suscepit. Tunc godolias inter cõuiuia ismael sæpius ut assolet inuitato: deebriatus est. Quẽ isma
el uidens ita uino repletum: & uelut insensatũ: & in soporẽ ebrietatis cõuersum: surgens cũ decem
suis amicis eũ occidit: & qui cũ eo in cõuiuio recũbebant. Et post horũ peremptionem egressus p
noctem: cũctos pariter i ciuitate iudeus & milites trucidauit: q a babylonus fuerãt derelicti. Al
tera uero die cũ muneribus ueniebant ad godoliam de prouincia octoginta uiri: nihil scientes:
quod de eo fuerat gestũ. Quos cũ uenisset ismael: eos quasi ad godoliã accessuros: interius euo
cauit. Quibus ingressis aula clausa cunctos occidit: eorũq; corpora in lacum profundissimum ne
uiderentur abiecit. Ex his itaq; octoginta uiris aliqui repti erepti sunt: qui se rogauerunt non pri
us occidi: antequã occultas in agris diuitias & pallia simul & uestes reconditas: & frumenta mõ
strarent. Hæc audiens ismael: pepercit eis. Populum uero qui erat in masphat cum uxoribus & fi
liis captiuum duxit: inter quos & filias sedechiæ regis quas nabuzardan babyloniorũ princeps
godoliæ reliquerat conseruandas tulit. Et dum hæc egisset: uenit ad regem ãmanitarũ. Audiens
autem ioãnes & principes qui cum eo erant quæ in masphat fuerant gesta ab ismaeli: mortẽq; go
doliæ: nimis exasperati sunt: assumentesq; singuli arma sua: egressi sunt: ut ismael uiriliter expu
gnarent. Quem dum apprehendissent: circa fontem chebron: illi qui ab ismael captiui duceban
tur: uidentes ioãnem & principes: & ad solatium sibi uenisse iudicantes: releuati sunt: & relinquẽ
tes eum qui illos ceperat: ad ioãnem se contulerunt. Ismael itaq; cum uiris octo ad regem fugit
ammanitarum: Ioannes ergo sumens: quos de manibus eripuerat ismael: & eunuchos: & mulie
res: & infantes: uenit ad quendam locum quem Caulas appellant: & illo die ibi mansit. Delibera-

uerant autem ut inde surgentes:abirent in ægyptum:metuentes ne eos babylonii perimerent propter godoliæ mortem:qui ab eis dux fuerat institutus. Et dum in tali consilio permanerent: petierunt Hieremiam propheram Ioannes & principes qui cum eo erant ut deum consuleret: q̄tenus eis in angustiis constitutis quid deberent facere demonstraret:facturos se iurantes: quicquid eis Hieremias diceret. Cumq; propheta oraturum se pro eis apud deum cōpromisisset: post dies decem apparuit ei deus dicens:ut indicaret Ioanni & principibus suis:& uniuersis: quomodo consistentibus eis in illa prouincia ferret prouidentia diuina solatium & a babyloniis quos metuebant seruaret illesos:proficiscentes autem in ægyptum periruros:& ab ægyptiis illa passuros quæ olim fratres eoꝝ constat esse passos. Hæc cum dixisset Ioāni & populo deum propheta ꝓdicere:non ei credebant:quia deus eos prouinciā habitare præceperat:sed ut præstaret baruch suo discipulo:mentiretur quidē de diuino mandato:suaserit autem eis ibi manere:ut a babyloniis interirent. Populus ergo & ioannes nō obedientes cōsilio dei quo eos monuerat p prophetā discesserunt ad ægyptum:ducentes:& hieremiā pariter & baruch. Dūq; illic essent indicauit prophetæ diuinitas uenturꝝ regē babylonioꝝ ad ægyptū:iussitq; prædicere populo:ægypti uenturā captiuitatē:& quia alios quidem eoꝝ occideret:alios captiuos sumens in babyloniā perduceret Et hæc ita completa sunt. Quinto siquidē anno captiuitatis hierosolymoꝝ qui est tertius & uicesimus regni nabuchodonosor castrameratus est idem nabuchodonosor i inferiorē syriā:eamq; detinens:expugnauit & ammanitas alias āmonitas & moabitas. Cūq; subdidisset has gentes: perrexit ad ægyptū eamq; subuertit:& regem qui tunc erat ibi occidit:aliumq; ei i ea constituens: denuo iudeos captiuos duxit in babyloniam:& hæbreoꝝ quidem genus huiusmodi terminum eufraten transisse pcepimus. Igitur per assyrios corruit populus decē tribuū de samaria cum regnaret apud eos Osias:deīde duaꝝ tribuū multitudo nabuchodonosor rege babylonioꝝ: & caldeoꝝ captis hierosolimitis ē uastata. Salmanasar trāsmigrās israelitas:i eoꝝ regiōe īstituit cutheorū gentē q prius i īteriori pte pside & medie morabant̄:tūc tamē samarite uocati sunt:uocabulū ꝓuinciæ sumētes:i qua habitare uidebant̄. Babylonioꝝ uero rex cū duas tribus captiuas duxisset:neq; gentē aliā in eoꝝ habitare fecit ꝓuincia:& ꝓpterea desolata oīs iudea & hierosolyma & tēplū ānis septuaginta pmāsit. Omne itaq; tēpus a captiuitate israelitaꝝ:usq; ad duaꝝ tribuū transmigrationē:fuit annoꝝ centū triginta mensiū sex:dierumq; decem.

Visio somniorum nabuchodonosor:& interpretatio eorū per Danielem:triū quoq; puerorum in fornacem immissio:sed nulla lesio. CAP. XII.

POrro rex babylonioꝝ nabuchodonosor sumens omnes iudeoꝝ nobiliores: & cognatos regis eoꝝ sedechiæ:qui & pubertate corpoꝝ & aspectus pulchritudine resplendebant:pedagogis eos pro diligentia exhibenda cōtradidit: eosq; castrauit: quod etiam eis quoq; quos cœperat ex aliis gentibus quas uastauerat cum essent in ætatis huius pulchritudine constituti fecisse dinoscitur:iussitq; eis ministrari de mēsa sua cibos: & erudiri ꝓuincialibus litteris pariter & chaldeis: Erant autem isti sapientia quidē idonei:habentes exercitium iocundum. Inter quos erant aliqui de genere sedechiæ quattuor optimi & natura benigni: quorum alius quidem Daniel:alius autē Ananias:alius Misahel:quartus uero uocabatur Azarias. Horum babyloniorum rex nomina cōmutauit:& aliis iussit appellari uocabulis:& Danielem quidem uocabat Balthazar: Ananiā Sydrach. Misahel Misach:Azariam uero abdenago. Hos autem rex cum essent nimis ingeniosi:& circa litterarum doctrinas assidui: habebat in honore & dilectione præcipua. Placuit uero Daniel cum cognatis suis:ut se a cibis regiæ mensæ suspenderent:& ab oībus animatis generaliter abstinerent. Et accedentes ad aschan eunuchū:cui eoꝝ diligentia fuerat a rege cōmissa:rogauerunt eum:ut ea quæ rex iusserat eis expēdi ipse pciperet:& eis legumina comedēda præberet:uel qd aliud īanimatū uellet:ad istos cibos se esse dicētes deditos:& alios sibi ualde cōtranos: Ille uero paratum quidē se esse dicebat eorū uolūtatibus obedire sed metuere regem:ne per corporis maciem uultusq; mutationē proderentur regi:eo q ab epulis abstinerent:dicens esse consequens:ut pro qualitate ciboꝝ eorum quoq; color & corpa mutarentur: ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderentur isti enim pciuli & supplicii auctores existerent. Dum igitur aschanis formidinē hanc haberet:persuaserunt ei:ut pro experimento decem diebus hæc ministraret illis:& dum habitus eorū corporis minime uerteretur ad peius:in his sine dubio permanerent:tanq̄ ex hoc ledi non possent:si uero eos subtiliores inspicerent: & deteriores ab aliis:ad priora conuiuia reuocaret. Quos dum non solum cibus ille non noceret: sed etiam magis q̄ aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret:ita ut illi quibus regalia conuiuia præparabantur inferiores essent. Daniel autem & qui cum eo erant crederent in magna copia epulatum conuiuari:ex illo tempore audacter aschanis ea quæ quidem de mensa regis quottidie illis pueris mittebantur ipse sumebat:& illis quæ dicta sunt ministrabat. At illi dum & animæ eorum propter hoc essent limpidæ & ad doctrinas eiectæ corporaq; eorum ad laborem acta consisterent:non enim aut animas hebetes habebant:& pro ciborum uarietate cōfusas:aut corpora per eas epulas molliora:omnes uelociter didicere doctrinas quæcūq; & apud

barbaros erant:& apud chaldeos præcipue tamen Daniel sapientia erat idoneus: & ad somniorũ
interpretationes expertus;eiq; reuelabat aperte diuinitas.Igitur post annum secundũ ægyptiacæ
uastationis:rex nabuchodonosor uidit somniũ ualde mirabile:cuius explanationẽ ipse ei p som-
niũ deus aperuit. Quã dũ euigilauit oblitus mox chaldeos uocauit & magos:atq; diuinos: seq;
uidisse dixit somniũ & expositionẽ eius:& hæc simul oblitũ:iussitq; ut dicerẽt & somniũ: & qd
significare uideret.Illis uero dicentibus hoc inuenire esse hoibus ipossibile:sed si uisionẽ expo-
neret:somni explanationẽ ab eis audiret:interminatus est eis mortẽ:nisi somniũ edicerent.Et dũ
faterent nõ posse quod uidebat fieri ois una pcepit occidi.Daniel aũt audiens;quia oẽs sapiẽtes
rex iussisset iterimi;inter quos & ipse cũ suis cognatis piculo subiaceret:accessit ad quendã ario
chi cui fuerat pricipatus cõmissus sup regis armigeros; eũq; rogauit:ut ei cãm ediceret:p qua re
rex oẽs sapiẽtes & chaldeos:& magos iussisset occidi:& dum de somnio cognouisset: & qa iussis
set rex idicari sibi quã uiderat uisionẽ:quod dum nõ potuissent facere:ad suũ iteritũ puocassent
regẽ rogauit ariochim:ut igressus ad regẽ:unã noctẽ peteret:ut a magorum nece se retineret:spe
rare dicens:q ea nocte supplicãs deo:somniũ:regis agnosceret.Ariochis uero nunciauit regi in-
dutias quas poposcerat Daniel.Tunc ille puer cũ suis cognatis ad habitaculũ propriũ ueniẽtes:
tota nocte rogauit deũ:ut ei somniũ idicaret ne magi:& chaldei:& inter eos & illi perirẽt:sed ut
eos potius ab ira regis eriperet:atq; ostenderet uisionẽ:quã rex reuelatã sibi nocte præterita no-
scebat oblitus.Deus aũt misericordiã habẽs illoꝝ q periculo subiacebant: simul & Danielis:&
somniũ ei & modũ eius explanatiõis innotuit;ut ab eo rex etiã q significaret cognoscere.Daniel
ergo a deo sibi reuelata cognoscens gauisus surrexit & hoc fratribus iudicans:illos quidẽ qa de
uita iam desperauerãt; & parati uidebant ad mortẽ ad securitatẽ & spẽ uitæ reduxit.deo aũt gra
tias pcipuas egit:q misericordiã eoꝝ ætatis hũisset.Facto quoq; die uenit ad ariochim:petẽs: ut
eũ itroducere deberet ad regẽ:ac dicens:debere se somniũ quod uiderat transacta nocte narrare.
Ingressus igit ad regẽ Daniel:hoc primo poposcit:ne sapientior putaret ab aliis chaldeis & ma-
gis:quia dũ illi somniũ nequaq̃ iuenire potuissent:ipse indicaturus accederet:quãdo nõ experi-
mento humano nec quia maiori studio mente propria laborasset ut hoc sciret:sed miseratus in
quit deus omniũ q in mortis uidebant piculo constituti:& mei:simul & qui eiusdẽ sunt gentis:
somniũ & eius explanationẽ mihi apuit.Non enĩ minus pro illis quã pro nobisipsis uitæ termi-
nium te iubente multatis solicitus erã ;dũ utiq; iniuste uiros bonos & optimos mori pceperas:
quos nihil quod sit hũanæ sapientiæ præcepisti facere;sed quod dei solius ẽ ab eis exigere uolui
sti.Tibi itaq; cogitanti qui possent mundi totius pricipatũ tenere:uolens deus regnaturos ostẽ-
dere:huiusmõi somniũ reuelauit. Vidisti enĩ statuã ualde procerã;cuius caput qdẽ erat aureum;
humeri & brachia argentea;uenter aũt & fœmora erea:crura pedesq; ferrei. Deide uidisti lapidẽ
de mõte abruptũ cecidisse sup statuã:eãq; prostratã:cõtriuisse totã:& nullã eius ptẽ itegrã reliqs-
se:auꝝ & argentũ:& es:plus farina cõtritũ:& spũ uehemente flante diteptũ:atq; dispsum: lapidẽ
uero creuisse tantũ:ita:ut ois terra ab eo uideret ipleta.Somniũ itaq; qd uidisti hoc ẽ:cuius iter
pretatio hunc hẽt modũ.Caput qdẽ aureũ te significat:& q ante te in gente babylonia regnaue-
runt.Duæ inqt manus & humeri indicãt;quõ a duobus regibus uester possit destrui pricipatus
Illoꝝ denuo alter qdẽ ab occidente erit destructurus impium:similis eramento cuius rursus re-
gnũ cessare facit q ferro uidet eqlis:tenebitq; oia:qa ferri natura est robustior auro & argento si
mul & ere.Significauit quidẽ & de lapide regi: quod mihi nõ placuit idicare: sed præterita quæ
sunt iam facta describere:non futura tractare.Siquis aũt integritatẽ desiderãs uult hæc pscruta-
ri:& de incertis utrũ fiant studet agnoscere:festinet librũ legere Danielis:quẽ inueniet iter litte-
ras esse diuinas.Rex itaq; nabuchodonosor hæc audiens & somniũ suũ agnoscẽs:obstupuit ige-
niũ Danielis:& pcedens in faciẽ eo modo quo deus adorat salutauit Danielẽ:eiq; sacrificari qsi
deo pcepit.Cui etiã ppri dei ipoiut nomen:& curatorẽ totius regni esse cõstituit: cũ cognatis
suis:qui p inuidiã & dolum piculi sustinuerũt & regẽ ex huiusmõi cã offendisse uidebant. Inte-
rea rex dũ fecisse statuã aureã;altitudine sexaginta cubitoꝝ:latitudine sex:& eam statuisset i ma
ximo cãpo babyloniæ;dedicaturus eã;conuocauit ex omni terra cui præerat pricipes uniuersos
eis prio præcipiens; ut dũ audirent tubæ sonũ;pstrati statuã piter adorarent q uero hoc nõ face
rent:eos in ignis caminũ iterminatus ẽ esse mittendos.Omnibus ergo post tubæ sonũ adoranti
bus simulacrũ:Daniel & cognati eius minime hoc fecisse dicunt :nolentes utiq; leges præuarica
re paternas.Qui dũ uicti fuissent repente:& in ignem missi iopinabiliter diuina puidentia libe
rati:mortis picula fugierunt.Nõ enim cõtigit eos ignis.Reor itaq; eo q nihil iniuste fecissent:in
caminũ missi:nõ sunt ab igne contacti:& facta est flãme natura debilior:habẽs i se dei ministros
q eoꝝ corpa esse talia præparauit;ut nõ potuissent ab igne consumi.Hoc ergo factũ ostẽdit eos
apud regẽ iustos atq; religiosos;p quo habebant ab eo in honore præcipuo . Post paululũ uero
tẽpus denuo uidit in somnis rex aliã uisionẽ:quia casurus de regno cũ bestiis esset habitaturus
& cũ degisset hoc modo annis septẽ in deserto:reciperet denuo principatũ.Hoc cũ uidisset som-
niũ magos denuo conuocauit:eisq; referens qd uiderat; interpretationem cõgruam exigebat.Et

aliorꝫ qdē nemo potuit uirtutē somnii cōpræhendere neqꝫ rem mā̄ifestare: Daniel uero solus &
hoc exposuit:& sicut ei prædixerat:ita ꝓuenit. Nā cū habitasset prædictū tēpus i heremo:& nul
lus septē regē dominū detinere:supplicās deo ut regnū reciperet:denuo reuersus ad illud est. Nul
lus igit̄ culpet me:eo ꝙ ita narrauerim singula sicut in antiqs libris inueniunt̄ scripta. Nam ipso
historiæ meæ pricipio ꝓpter eos qui q̄stiones faciunt:ut in aliquo culpare nitunt̄:astruxi dicens
trāslaturꝫ me libros hæbraicos in eloquiū græcū:& hos uolētibus apire neqꝫ adiicere ipse aliqd
seorsum:neqꝫ subtrahere me promittens. Porro nabuchodonosor dum uixisset annis quadragin
ta defunctus est:uir industrius:& priorꝫ regum ualde fœlicior. Meminit huius actuum & Bero-
sus in libro tertio historiæ chaldeorꝫ:ita dicens. Audiens aūt eius pater nabuchodonosor:quia sa
trapa qui constitutus fuerat in ægypto & locis syriæ inferioris & phœnicis:recessisset ab eo:cum
ipse iam fatigari non posset:cōmittens filio nabuchodonosor iuueni quandā partē exercitus:mi
sit aduersus eū. Nabuchodonosor autē filius cōgressus aduersus eū qui ab eius patre recesserat:
facta dimicatione & eum uicit:& prouinciam ex isto principio suo subiugauit imperio.

Regum babylonicorum inuicem successio:& per mortem ablatio regni babylonici sub bal-
thazare per cyrum & darium subuersio. CAP. XIII.

EO itaqꝫ tēpore cōtigit:ut pater eius nabuchodonosor egrotaret in babylone ciuitate
& a uita recederet:qui regnauit annis uiginti & unū. Nabuchodonosor filius nō post
multū tēpus mortē patris agnoscens:& disponens cās ægypti reliquāqꝫ ꝓuinciam: &
captiuos eius & phenicū:& syrorꝫ:& gentium ægyptiorum:& præcipiens principibus
qbusdā amicis:ut cū magna uirtute & oi utilitate ad babyloniā cuncta deferrēt:ipse cū paucis p
desertum uenit ad babyloniā & potitus regꝫ quæ gubernabāt tūc a chaldeis:a quodā uiro optio
sibimet reseruanti totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis aūt uenientibus hītationē
constituit in locis oportunissimis babyloniæ ciuitatis:ipse uero de diuitiis q̄s acceperat de mani
bus hostiū & tēplū belis & reliq̄ largissime nimis ornauit:& antiq̄ ciuitati alia quoqꝫ cōtulit:&
prisca repauit:ita:ut neq̄q̄ obsidētes ualerēt fluuiū cōuertere:& ciuitati aliquo mō ꝑualere: ere-
xitqꝫ tres porticus itrīsecus:& tres extrīsecus de latere cocto:decēterqꝫ muniēs eas & exornās ual
de magnifice:paternis quoqꝫ regalibus alia ꝓxie regalia fabricatus ē:quorꝫ spacia: & reliquā pul-
chritudinē dicere credo supuacuū. Verūtamē hoc sciendū:quia dum essent hæc magna & nimis
eximia:diebus tamē .xv. cōsumata sūt. In istis uero regalibus lapides posuit:quorꝫ similitudo erat
istar mōns:& plātauit diuersas arbores:fecitqꝫ hortū qđ suspēsile diceb at:eo ꝙ uxor eius positio
nem regionis propriæ uidere desideraret quæ nutrita fuerat in locis medie. Horꝫ itaqꝫ meminit
etiā megastenis i quarto indicorꝫ libro:ubi nitit̄ approbare hūc regē fortitudine & actuum ma
gnitudine herculē trāscēdisse. Dicit aūt eū uastasse libiæ ciuitatē:& hiberiā. Sed etiā Dycles in se
cundo colonorꝫ libro meminit huius regis:& Philostratus i indicis & phœnicis historiis dicit:
quia iste rex obsedit tyrum annis tribus & decē mensibus:cū illo tpe Tyro regnaret ioathabules.
Hoc mō ergo diuersi scriptores huius regis fecere memoriā. Post mortē uero nabuchodonosor
Amilmadapicus q & Abimatadocus filius eius suscepit regnū:& hierosolymitarꝫ regē Iechoniā
qui & Ioachim soluit a uinculis:eūqꝫ inter amicos necessarios habuit:& multa ei dona cōcessit:
fecitqꝫ eum in babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidē non seruauerat Iechoniæ:qui se
utiqꝫ cum uxoribus & filiis & omni cognatiōe sponte tradiderat pro ciuitate: ne sicut ꝑdiximus
obsessione capta uastaret̄. Moriente uero amilmadapaco post ānos octo & decē sui regni:Egressa
rius filius eius tenuit pricipatū .xl. annis. Eo quoqꝫ mortuo:ad eius filiū Labosordachum ꝑuenit
imperiū. Quod dum nouē mensibus hūisset:regnū eo defuncto transit ad balthazar qui naboar
nuncupatur; Contra hunc itaqꝫ regē castrametati sunt Cyrus ꝑsarum rex & Darius medorꝫ. Qui
dum obsiderent eū in babylonia:mirabile quoddā ꝓdigium contigisse dinoscitur. Iacebat nanqꝫ
cœnans in domo maxima & conuiuiis regalibus oportuna cū suis concubinis ꝑiter & amicis pla
cuitqꝫ ei:ut de ꝓprio tēplo uasa dei deportarentur: q̄ hierosolymis depdatus nabuchodonosor:
usus quidē eis non fuerat:sed in templo suo dicauerat. At ille sꝑbia ductus est:ut eis uteretur ad
pocula: & hoc mō blasphemaret in deo. Tunc itaqꝫ uidit de muro uenientē manū:& i ꝑiete quā
dā syllabas scribentē. Qua uisione turbatus conuocauit magos atqꝫ chaldeos:& oē genus simili
um qđ inter barbaros somnia & hmōi signa discernere præualebant:ut ei q̄ fuerant scripta mani-
festarent. Cunqꝫ magi nihil penitus inuenire neqꝫ intelligere se posse dicerent in angustia rex cō-
stitutus:& multa tristitia propter hanc sic inopinabilem cām:in oi prouincia prædicari fecit ut
qui litteras illas & q̄ per eas significarent̄ posset exponere:ei torquē aureā:uestemqꝫ dari purpu-
ream sicut regibus chaldeis mos erat uti:& ternā partē ei sui ꝑiter principatus offerret. Quo fa-
cto:dum multi magi concurrerent:ut propositā munificentiā regis haberent:inuentionem aut
significationē litterarꝫ nequaq̄ inuenire poterant. Dumqꝫ regē uideret in anxietate sua auia con-
stitutū,cœpit eū confortare ac dicere:eo ꝙ esset quidam de iudea captiuus:ex eorū genere quos
deduxerat nabuchodonosor cū hierosolymā deuastasset:cui nomē erat Daniel:uir sapiens & au-
gurus:ut possit res inuenire difficiles:& q̄ soli deo nota uiderent̄:qui etiā nabuchodonosor regi

cũ nullus alter potuisset dicere quibus egebat:ad agnitionis lumẽ adduxerat quod q̃rebat adiciens:ut eũ euocaret & peteret:q̃tenus de litteris eo narrãte cognosceret:qđ nullus poterat inuenire:si triste aliqđ signũ significaretᷣ a deo. Hæc audiẽs Balthazar: Daniel ad se uenire præcepit. Cui cũ dictũ fuisset de eo:eiusq; sapiã:quia sanctus ei spũs inesset:& solus inuenire posset : q̃ alii nec mente cõceperant:poscebat:ut ei q̃ scripta fuerãt & quæ significare poterãt indicaret. Quod si faceret: purpura uestiendũ: & torquẽ aureã circa collum eius dãdam eẽ ꝓmisit:insup ei & tertiã partem regni pro honore sapiæ conferẽdam ut ex eis in signis uidentibus appareret. Quo facto:Daniel dona qdẽ eũ retinere apud se dixit:sapientiã nãq; & diuinitatẽ sine suffragiis semp existere:& gratis prodesse querentibus:ea uero q̃ scripta uidebanᷣ ei significatuꝝ se esse ꝓmisit: dicens:hæc eius uitæ indicare subuersionẽ:eo ꝙ neq; ex his ex q̃bus parẽs eius ꝓpter iniurias dei fuerat castigatus: ille didicit eẽ pius & nihil ultra humanã cogitare naturã:qñ & Nabuchodonosor mutatus in bestiã propter ea quæ impie gesserat:post multas præces ac supplicatiões miam potuit ꝓmereri:& ad humanam redire cõuersationem:ac regna pristina repare:q ꝓpter hæc solum deũ oẽm habere uirtutẽ & humano generi prouidere donec aduxit asseruit. Tu inquit obliuionẽ hoꝝ habens multumq; diuinitati blasphemans:in eius uasis una cum tuis cõcubinis tibi ministrari fecisti. Quæ uidens deus & iratus:p ea quæ scripta sũt pronũciauit:qui tibi terminus sit futurus. Illæ uero litteræ designabant hæc. Mane qđ latina lingua significare põt numerum: quia uitæ inquit tuæ deus tẽpus & regni dinumerauit:& paruũ tibi superesse decreuerit. Techel & idem hoc significat pondus. Apponderans inquit deus tuæ uitæ tẽpus:iã illud declinare pronunciat. Phares sed & hoc fragmentũ significat lingua romana. Frãgit inquit deus regnũ tuum: & medis illđ persisq; distribuit. Cũq; daniel hæc indicãs:dixisset q̃ fuerãt in pariete cõscripta balthasar equidẽ regiam tristiciã q̃li poterat pro rãtæ calamitatis significatiõe ꝓuenire deuinuit: nõ tamen ꝓphetæ quasi malaꝝ reꝝ indici dona quæ ꝓmiserat denegauit:sed cuncta cõcessit:cogitans:quia illa quidẽ ꝑ quibus darenᷣ ꝓpria eius:& nõ ꝓphetantis essent:illũ uero qui hæc uere discreuerat uirũ bonũ dicebat simul & iustũ. Igitur nõ põt multũ tẽporis & ipse est captus: & ciuitas cyro persaꝝ rege aduersus eũ fortissime dimicante tradita. Balthasar eni is est sub quo capi contigit babyloniã:cũ regnasset iã decem & septẽ annis:nepos nabuchodonosor regis:cui talem fuisse terminũ percepimus. Darius aũt Astiagis filius:qui babyloniorꝫ principatum destruxit cũ Cyro cognato suo:annũ habebat sexagesimũ secundũ:cũ babylon fuisset inuasa: qui tamen alio noĩe uocabaᷣ a græcis:quiq; danielẽ ꝓphetã sumẽs:ad se in mediã duxit:& oi honore eũ celebrauit:eratq; unus inter tres Satrapas quos Darius sup trecẽtos sexaginta Satrapas instituerat.

Daniel sub dario in lacum leonum immissio:sed nulla lesio honor & claritas daniel & prophetiæ eius. CAP. XIIII.

Daniel itaq; dũ esset apud darium in honore præcipuo:ita:ut q̃si soli cũcta uiderentur esse cõmissa:inuidie apud cæteros crimine laborabat. Mordenᷣ eni:qui quosdã apud principes plusq̃ se ualere conspiciũt. Et dum quererent occasionẽ:& derogationis fomitẽ:uidentes eũ apud dariũ esse probabilem nullam inueniebant causam. Nam dum esset & super thesauros& omne suffragium oblatum a quocunq; despiceret:cui turpe uidebaᷣ aliquid etiã pro bonis rebus accipere nullã criminis cãm accusatores inuenire faciebat. Illi uero cum nihil haberent quod contra danielem dicentes:regio eum possent honore priuare:aliũ quesiuere modum:quo eum minorem apud gratiam regis ostenderent. Videntes nãq; eum tertio in die orantem ad deum:occasionem se inuenisse putauerunt:per quã perderent danielem. Et uenientes ad darium nunciauerunt ei:quia satrapis & eius principibus placuisset:ut triginta diebus populus requiesceret:quatenus neq; ipsum aliquis neq; deos eoꝝ adiret:similiter nec exoraret:& horum siquis sententiam transcenderet in lacũ leonum periturus includereᷣ. Rex aũt eorum nequitiã non intendens:nec hæc quoq; contra danielem arbitratus facta molimina:dixit placere sibi quæ ab eis decreta uidebanᷣ:& eoꝝ sententiam confirmare promisit:propositq; decretum in populo:quod satrapũ placita designabant. Et cæteri quidẽ iussa custodiẽtes ne trãscenderẽt q̃ ꝓcepta uidebanᷣ a rege quiescebant:danieli uero nulla fuit in istis cura:sed ut erat solitus: stans deũ cũctis inspicientibus adorabat. Satrapæ occasione sumpta:quã cõtra danielem inuenire querebãt: mox uenerũt ad regem accusantes tãq̃ solus daniel eius præcepta transcenderet: quia dũ nullus alter apud eos orare præsumeret:qđ nõ quidẽ ꝓpter ĩpietatẽ:sed ꝓpter custodiã fieret ꝓceptoꝝ ille cõtẽnens ꝓcepta:ad suũ oraret deũ. Credentes eteni: qa ꝓpter magnũ fauorẽ quo eũ darius diligebat:etiã illoꝝ decreta contẽnens danieli ueniã daret:in hoc potius habẽtes inuidiã: magis instabant:& ad nullã mansuetudinẽ recedebant:sed eũ secundũ legẽ datã in lacũ leonũ ꝓiciẽdũ esse Poscebant. Sperans aũt darius quia eum eriperet deus:& nihil a bestiis sustineret aduersum: cõsolabaᷣ eũ ut fortiter ferret euentũ. Rex itaq; dũ fuisset i lacũ missus daniel:signato lapide: q pro ianuis in eius positus erat ore discessit:& incœnatus totã noctẽ duxit in somnẽ:mestus & ꝓ daniele nimis afflictus. Die uero facto:surgẽs uenit ad lacũ & inueniens eũ sanũ:signaculũ quo lapidem obsignauerat aperiẽs:clamauit uoce magna daniel:requirens si sanus eẽt. Quo respõdẽte

regi:quia nihil passus fuisset mali:iussit eũ repente de lacu protrahi bestiarũ. Inimici ergo uidẽtes
nihil mali ptulisse daniel:dicebãt regi:nõ eũ diuina puidẽtia custoditũ:sed saciatos leões corpus
eius cõtingere noluisse. Ille uero eorũ nequiciã uidẽs:iussit leonibus multas carnes apponi : eisq
saciatis inimicos danielis in lacũ præcepit imitti:ut si reuera p sacietatẽ ad eos minĩe leones ac-
cederẽt:hoc apte cognosceret. Quo facto & satrapis i lacũ depositis:dario manifestatũ ẽ:quia di
uinitas saluauerit danielẽ. Leões.n.nulli eorũ penitus pepcerũt:sed oẽs piter discerpserunt:quasi
rapida fame pleni:& nulla cibi copia recreati. Arbitror eñi quia nõ fuerũt ad hoc fame puocati
leones:q unq paulo ante uidebant carniũ abũdantia saciati:sed hominũ nequitia etiã irrationa-
bilibus erat aĩalibus manifesta:simul & qa dei uolũtate uocabant ad pœnã. Peremptis itaq hoc
mõ daniel inimicis:rex darius qd actũ fuerat diuulgauit ĩ oĩ puĩcia:laudãs deũ quẽ daniel cole
bat:eũq uerũ & oĩpotẽtẽ asserẽs esse solũ. Habuit aũt ẽt daniel in honore pcelso:principẽ eũ suo
rum faciens aĩcorũ. Cũ ergo daniel sic eẽt insignis & clarus:eo q religiosus existeret:edificauit in
echbathanis medie mãsoleũ ualde pclarũ: & mirabiliter nimis instructũ: qd eqdẽ manet hacte-
nus & uidẽtibus credit nup edificatũ:ita:ut ea die q cõspicit putet eẽ cõstructũ. Sic eius pulchri
tudo noua uidet:& solida:nullaq senectute tã magni tpis lõgeuitate cõsecta:cũ eadẽ edificia q
ubi hoĩes spaciant:& ad uetustatẽ ueniãt:& sua fortitudine lõgeuitate careant: ac pprii decoris
amissione marcescãt. Hactenus eñi sepeliunt ibi medorũ reges absq psarũ piter & pthorũ: & cui
hæc cura cõmittit:sacerdos ẽ iudeorũ:& hoc fit usq ad psens tpus. Dignũ ẽ eñi de daniele dici
quod maxĩe qlibet audiẽs dẽat admirari. Qui dũ mirabiliter & qsi uno quodã loco maxĩo posi-
tis oĩa pphetasset:& uitæ suæ tpe apud reges & plebẽ in honore fuit:& gloriã & memoriã possi
dens sempiternam. Omnes itaq libri quoscũq conscribens dereliqt: legunt hactenus apud nos,
& ex his credimus:quia danieli loquebat deus. Nõ solũ eñi futura sicut alii quoq pphetæ pdi-
xit:etiã sed tpus definiuit:quo hæc necesse sit adimpleri. Prophetis nãq priotibus mala pdicen-
tibus:& ppterea a regibus & populo nõ bene susceptis:daniel bonarũ rerũ pphera fuit apud eos:
& ppter famã rerũ quas prædicebat:fauorẽ uidebat habere cũctorũ:per euentũ uero carũ uera-
cius acqrebat dictorũ fidẽ & opinionẽ diuinitatis hẽbat ĩ populo. Reliqt.n.nobis ex his q cõscri
psit:unde itegritas eius pphetiæ:& nulla mutatio possit agnosci. Ait.n.qa cũ eẽt in susis ĩ metro.
poli psidẽ: cũ suis sodalibus exiuit in cãpũ:& repente terremotu facto:relictus sit solus:aĩcis eius
per diuersa diffugientibus:conturbatusq in faciẽ super ambas ceciderit manus. Tum quodã tan
gente eũ:& inter hæc ut surgeret imperante:quatenus ea quæ erãt post multas generatiões ciui
bus euentura conspiceret:dũ surrexit ostẽsum sibi dixit arietẽ magnũ multa quidẽ cornua habẽ
tem:nouissimũ uero eorũ præcelsum:deinde respexisse quidẽ ad occidentẽ:& uidisse hircũ exin-
de ferri p aerẽ. cõgressũq arieti:& eũ secundo cornibus impetu pstrauisse in terrã: & undiq cõ-
culcasse deinde se uidisse hircu de frõte cornu maximũ pduxisse:quo facto:orta ex eo loco.cor-
nua qttuor:& ad uẽtos singulos esse cõuersa:inter q aliud puulũ ortũ fuisse cõscripsit. Quod dũ
cresceret dicebat deus q hæc monstrabat:hoc expugnaturũ fore eius gentẽ:& ciuitatem fortiter
eẽ capturũ:tẽplumq concrematurũ:& sacrificia fieri phibiturũ diebus mille:ducẽns: & sexagin
tasex. Hæc quidẽ in cãpo qui est in susis Daniel se uidisse cõscripsit:& tali modo deum sibi hanc
aperuisse uisionẽ exposuit:arietẽ quidẽ regnũ persarũ & medorũ significare dicens:cornua: eos q
regnaturi forent:nouissimũ uero cornu significare dicens ultimũ regem:& hunc diuitiis & glo-
ria priorũ eẽ pcipuũ. Hircũ aũt significare narrabat:qa aliqs de græcis regnaturus eẽt:q secundo
congressus aduersus psam:eũ bello deuinceret:& oẽm gloriã eius principatus auferret:& maxĩo
cornu qd erat in hirci fronte primũ significari regẽ & ortũ qttuor cornuorũ illo cadẽte: qui ad
quattuor ptes terræ uidebat aspicere:successionẽ uniuscuiusq post obitũ primi regis dixit an-
nunciare.& diuisionẽ regni inter eos eẽ faciendã:dũ ille prior nec filios:nec cognatos habiturus
esset:multisq annis in terrarũ orbe esset regnaturus:& ex eis quẽdã oriri regẽ:& expugnaturũ gẽ
tem eius:& leges atq cõuersationẽ pariter ablaturũ:& templũ depcaturũ:& sacrificia celebrare:
tribus annis esse prohibiturum. Et hæc uriq gens nostra sustinuit per Antiochũ qui appellatus
est Epiphanes:hoc est pclarus:sicut uidit Daniel & ante multos cõscripsit:q oĩa illi deo sibi mõ-
strante conscribẽs reliquit:uti legentes & quæ iam prouenere considerantes:credant in honore
diuino fuisse danielẽ:& p hæc q sunt ita uerissima epichuteos errare cognoscant:qui & puiden-
tiam uitæ negãt:& deũ res humanas curare nõ existimant:neq a btã incorruptibiliq substantia
pro stabilitate cunctorũ gubernari iudicant uniuersa:sed hunc mũdum sine rectore: & sine cura
aliqua ferri sponte confirmant. Quæ si ita sunt sine psule:sicut naues gubernatoribus desolatas
uentorũ uiolentia submergi conspicimus:aut currus sine agitatore confringi:ita & mundus sine
prouidentiæ regimĩe olim potuit deiici & perire quassatus. Ego itaq daniel dicta hæc respiciẽs:
ualde puto a uera opinione recedere eos qui nullam prouidentiam humanarum rerum dicunt
habere deum. Non enim si hæc sponte gererentur secundum illius prophetiam omnia prouen-
re conspiceremus. Ego siquidem ut de his inueni & legi ita conscripsi. Siquis autem uult opinio
nem aliam sequi:crimen pro diuersa sententia non habebit.

HAec continent̃ in undecimo libro iosephi historiarum antiqtatis iudaicæ.

Continet hic liber tempus annorum ducentorum quinquagintatriũ: mensium quinq;.

Incipit liber undecimus antiquitatum.

Qualiter cyrus psarum rex iudeos a babylõia ad ppriã redire terrã: & tẽplũ reedificare pcepit: dans eis pecunias. CAP. I.

PRimo imperii anno regis persarum cyri. Qui septuagesimus cõcurrebat: ex die quo nostrũ populũ cõtigit ex pprijs sitibus ad babyloniam migrare: miseratus ẽ captiuitatis deus: & illius calamitatis ĩfœliciũ iudeorum: & sicut p Hieremiã pphetam ante pdixerat q̃ ciuitas euerteret̃: postq̃ seruierũt Nabuchodonor: & nepotibus eius: & hãc sustinuerũt seruitutẽ p annos fere septuagita: rursus eos ad ppriã restituit terrã: & tẽplũ reedificare: & pteritã frui fœlicitare decreuit. Cõcitãs igit̃ aĩum cyri: fecit eũ p oẽm asiã scribere. Cyrus rex hæc dicit. Quõ me maximus orbis terrarum deus regẽ cõstituit: credo hũc eẽ quẽ genus israel adorat. Is.n.& meũ pdixit nomẽ p pphetas: quõ tẽplũ eius edificaturus eẽm ĩ hierosolymis in terra iudea. Hæc aũt cognouerat Cyrus legẽs librũ quẽ ĩter suas pdicationes isaias reliqrat ante ducentesimũ & decimũ annũ. Sic enĩ in archano pdicauerat dixisse deũ. Quo uolo cyrum quẽ multarum & magnarum gentiũ regẽ constitui mittere populũ meũ ad ppriã terrã: & tẽplũ mihi cõstruere. Hæc isaias pdicauerat: ante ãnos cẽtũ.xl. destructiõis tẽpli. Quæ dum legeret Cyrus: & miraret̃ nomẽ diũ ipetus eũ qdã accepit: ut magnificã scripturã ipleret. Cõuocãs ãt clarissimos iudeorum: q babylõe hitabãt: dixit se cõcedere ad ppriã iudeos remeare puinciã: & ciuitatẽ hierosolymã: & tẽplũ dei recõstruere se eos. s. adiuuãte. Tũc scripsit suis ducibus illius terræ uicinis: ut aurũ cõferrẽt & argẽtũ ad tẽpli renouationẽ: insup ad ĩmolandũ pecora. Hæc cyrus cũ israelitis dixisset: egressi duarum tribuũ principes: iudæ ac beniamin: una cũ leuitis & sacerdotibus: ad hierosolymã puenerũt. Multi uero residerunt babyloniæ: minime passi possessiones suas relinquere. Quo dum uenissent: oẽs amici regis adiuuabant eos: & cõferebãt ad tẽpli renouationẽ: alii aurum alii argentũ: quidã aũt & equos: ac iumẽtorum multitudinẽ: & uota deo reddebant; & constitutas secũdum ueterẽ cõsuetudinem ĩmolationes celebrabãt: tãq̃ recreatã & antiquã religionis cõsuetudinẽ rediuiuã. Trãsmisit ẽt Cyrus uasã dei: q auferẽs a tẽplo Nabuchodonosor ad babyloniã usq; portauerat. Quæ reuehenda tradidit mitridati custodi suorum thesaurorum præcipiens ea dari seruãda abassaro: donec tẽplũ redificaret̃: pfecto aũt eo: traderet sacerdotibus & principibus uulgi reponenda in tẽplo. Direxit etiã epistolã rex cyrus assyriæ satrapis: hæc continẽtẽ. Rex cyrus sisinnio & satrabanæ salutẽ. Iudeos terrã meã inhabitãtes q uoluerũt ad suã patriã redire: pmisi: & ciuitatẽ renouare tẽplũq; dei ĩ hierosolyma rursus edificare ĩ eodẽ loco ĩ quo prius fuerat cõstitutũ. Misi aũt & mitridatem pecuniarum mearum custodẽ: & Zorobabel principẽ iudeorum: ut fundamenta restituãt: templũq; recondant. Cuius altitudo sit cubitorum sexaginta: eorũdẽ & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito: & unũ parietẽ ligneũ ex materiis ipius puinciæ: similiter & altare: sup quod immolẽt deo. Sũptus uero de meis in his oĩbus uolo fieri. Transmisi etiã uasa quæ de tẽplo rex Nabuchodonosor abstulerat: tradẽs ea mitridati pecuniarum custodi: & Zorobabel principi iudeorum: quatenus ea ad hierosolymã reportẽt: & tẽplo dei restituãt. Quorum numerus est tantus. Refrigeratoria aurea.l. argentea.lx. situlæ aureæ.l. argẽteæ quingentæ: libatoria aurea triginta: argentea duo milia: patere aureæ quadraginta: argẽteæ q̃dringẽtæ: & uasa alia maxĩa mille. Cõcedo etiã eis honorẽ quo potiebant̃ pentes eorum: præterea p iumẽtis: & uino: & oleo: dragmas ducẽtas: qnq; milia qngẽtas: & ad similã tritici: uigitiqnq; milia: qngẽtas artabas: quæ iubeo pberi de tributis samariæ faciãtq; ei ĩmolationes ĩ hierosolymis sacerdotes secundũ leges mosaycas: & offerẽtes supplicẽt deo p salute regis & generis eius: ut regnũ psarum pmaneat. Eos uero q hæc cõtẽpserit uel ĩfirmauerit: iubeo crucifigi: sbstãtiasq; eorum eẽ regales. Et epistola qdẽ hæc hũit. Hi aũt q ex captiuitate ad hierosolymã cõuenerũt: fuerũt milia q̃dragintaduo: q̃dringẽti: sexaginta.

Quõ phibuerũt eos psides regis: tẽplũ reedificare ĩpediẽtes. CAP. II.

SEd dum mitterent templi fundamenta:& nimis circa edificia festinarent : omnes in circuitu gẽtes:præsertim cuthei quos a medea & persica terra Salmanasar rex assyriorum migrans: habitare fecit samariã:cum exinde populum israel tulisset.perebãt satrapas & eos qui edificia curabant:ut impedirent iudeos: ne instaurarent ciuitatem templumq; construerent:c ui pecuniis corrupti uendiderunt cutheis negligentiam & socordiam edificationum.Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitum ducens contra massagetas uita priuatus est.

Capitulum.III.

CAmbise autem filio Cyri principatum suscipienti:qui in assyria:& phœnice : & amanitide & moabitide ac samaria morabantur ; epistolam mittunt hæc continentem. Domine serui mirabimus omnia accidentia scribẽs:& Semelius scriba:& curia syriæ iudicesq; phœnice.Cognoscere te rex oportet iudeos qui ad babyloniam deducti fuerant ad nos redisse & ciuitatem rebellẽ ac maliuolam ac fora eius:ac muros edificare templũq; reconstruere.Scito aũt his perfectis;neq; tributa eos pati reddere:neq; obaudire: sed etiam regibus resistere:& magis ĩparare q̃ obsequi festinare.Dum ergo edificatur templum & fieri festinatur optimum nobis uisum est:rescribere tibi quatenus monumenta parẽtũ tuorum inquiras: in quibus inuenies rebelles iudeos & regibus inimicos: ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructã. Propterea uisum est nobis & uobis certum facere qđ fortassis nescitur;quomodo si ciuitas renouata:& undiq; muris munita fuerit:uia tibi claudetur ad iferiorem syriam & phœnicem. Postq̃ uero cambises hanc legit epistolam:natura maliuolus existens mouetur: & scripsit hæc dicens. Rex cambises rathimo accidentia scribenti;& belle semio:& semelio scribe; & reliquis constitutis & habitantibus phœnicem & samariam;hæc dicit.Legens missos a uobis apices; iussi parentum meoꝝ inquiri uolumina:& inuenta est ciuitas inimica regibus semp existere: & sedītiões:ac bella habitatores eius cõmouisse:regesq; eoꝝ cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris syriæ & phœnicis exigisse.Igitur præcipio minime concedi iudeos ciuitatẽ edificare, ne plus crescat eorum malitia; qua semper contra reges usi sunt.Cum has litteras legissent Rathimus & Semelius scriba & qui cum eis erant;statim equis deuecti;propere ad hierosolymam ducẽtes secum multitudinem aduenerunt:& ciuitatem & templum edificare iudeos uetabant. Quæ qđẽ opera ꝑ annos nouẽ sunt ĩpedita:usq; ad secũdũ annũ datu regis pſaꝝ.Nã cãbises sex annis regnauerat.Qui cũ subiectis ægyptiis reuerteref:defunctus est in damasco.

Capitulum. IIII.

POst magorum uero interitum:qui defuncto cambise pricipatum persarum tribus annis tenuerunt;hi qui septem domini nuncupantur apud persas; filium Istaspis Dariũ regem ordinauerunt.Qui dum priuatus esset deum orauit; & si fieret rex : omnia dei uasa quanta babyloniæ inuenirentur;ad templum hierosolymitatum mittere se promisit. Contigit autem eodẽ tẽpore ꝓficisci Zorobabel ducẽ captiuoꝝ iudeoꝝ ab hierosolymis ad darium.qui regi quondam amicus extiterat.Vnde etiam corporis eius custos cum aliis duobus dignus iudicatus:quẽ sperauerat honore potitus est.Primo uero imperii anno:Darius summo apparatu cœnam exhibuit amicis:& uernaculis suis:& satrapis persarum & præfectis indiæ:& ethiopiæ;magistratibusq; centum uigintiseptem prouinciarum. Cum autem completis dapibus unusquisq; ad dormiendum redisset: rex Darius ad cubiculum ueniens ; paucum noctis requiescens;expergefactus quod noctis restabat;reliquum insomne protraxit;sermonẽq; ad tres corporis sui custodes conuertit;promisitq; summo honore fulciendum:qui eius interrogationi sapienter & uere respondere ualuisset: & uestimento alias uestimentum purpureo alias purpureum indui:& in poculis aureis bibere:& super aurum dormire:curruq; frenis aureis ornato:& cidari bissina:ac torque aurea uti;& post seipsum sedere propter sapientiam; affinemq; suũ esse uocitandum.Cum igitur hæc illis dona promisisset:primum consuluit:utrum fortius sit uinum:secundo : utrum rex;tertio utrũ mulieres;aut si his omnibus magis fortior sit ueritas.Has cum illis ꝓposuisset q̃ones:requieuit.Lucescente aũt die:cõuocauit oẽs magistratus:& satrapas: & præfectos persarum:& medorum:sedensq; in solio quo solebat:unũquẽq; corporis custodẽ coram oĩbus iussit pronũciare:quid eis de propositis questionibus uideref. Tũc primus excellentem uini fortitudinem ostendens ait.Cum uini fortitudinem cõsidero: omnia id alias ipsam hoc modo uincens alias uincentem inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes & animos. Reges etiam pupillo alias pupillis & infanti alias infantibus similes facit:seruo quoq; ac libero audaciam cõcitat pauperes diuitibus similes parat.Conuertit enim & reformat animas: & calamitatibus cõpressas reficit:mesticiam extinguit:alienæq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit;ita disponens eos:ut se oĩbus ditiores putent:nihilq; uile loquantur:sed memores diuitiarum:fœlicibus utanf uocabulis:& reges magistratusq; contemnant. Amicorum quoq; solitam expellit memoriam.Nam scit homines etiam cõtra amicissimos armare: societates dissoluere.& ad sobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint;excitantur nihil penitus de his quæ ĩ ebrietate cõmiserunt cogitantes. Hæc ergo cõsiderans omnibus fortitudinem uini comperio potiorem.& uiolenter omnia uincẽtem.Postq̃ hæc primus quæ dicta sunt de fortitudine

uini differuit: fecundus dicere cœpit de regis fortitudine:oftendens eú fuperioré ac potentioré his quæ ualida dicuntur.Modum aút probationis hinc affumpfit:& dixit. Dum omnia fub hominum coerceantur poteftate,qui maria ac terras cogunt compertenter fibi feruire:etiá ipfi homines fub manu regum ac poteftate degunt.Qui ergo fuper tam potens & ualidum animal dominantur:cur non infuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicenť.Illi & bella:& pericula fubire őis imponétes audiunť.& eos contra inimicos dirigétes ,ppter fuá fortitudiné habét obediétes: montes quoq; diruí:muros ac turres deponi iubentes:præterea occidi ac interfici faciút: ne regum præcepta tranfcendere uideantur. Vincentes aút ƥdá quá ipfis abftulerint bellis regi reportát.Hi quoq; q nõ militát:fed terrá colút arátes:cú plaborauerint:& oém operú miferiá tolerauerit:meffem faciétes:ae fructus colligétes:tributa regibus offerút:& qď uel dixerit uel iufferit: fine dilatiõe cõpleť.Qui cú oí luxuria uel libidíe faturati dormierit:alii uigilátibus cuftodiút: táq̃ ipo timore uicti:minie audiét dormiété relinq̃re uel difcedere:ac fibi ,puidere:fed uniú opus hoc exiftimát neceffariú:ut pmanétes cuftodiát regé. Cur itaq; nõ uideť rex cúctos fortitudine fupare:cui tot populi obfecúdare ƥcipiuntur.Ifto quoq; tacéte de mulieribus & ueritate tertius Zorobabel cœpit docere dicés.Sic eq dé forte uinú & rex fortis é.cui oés obaudiút:fed his potétior pulchritudo mulieris exiftit.Ná regé enixa mulier ad uitá edidit:& eos q uites plátauerunt unde ,pfluit uinú:mulieres creauerút & aluerút.Nihil auté eft:qď nõ ab his hémus. Ná & ueftes nobis ab his texunť:& domus noftræ p has curanť atq; feruanť:& non poffumus a mulieribus fegregari.Sed etiá aurú multú & argentú fi poffideamus:& quicqd aliud fuerit ƥciofum & induftria dignú:cú uidemus decoram mulieré:oía relinquentes:fpeciem eius obftupefcimus : & patimur omnia concedere quæ poffidemus ut defiderata pulchritudine potiamur.patres & altricem terram:fæpius & amicos obliuifcimur propter uxores:& animas una cum ipfis perdere non timemus.Sic ergo præcipue confiderate mulierum fortitudinem.Nõne laborantes & omnem tolerantes miferiá per mare ac terrá:cum aliquid perlabores acquirimus:totum offerentes uxoribus:táq̃ dominis tradimus.Regem quoq; uidi aliquando tantoq; dominú a filia Rabezaci Themasi nomine Apama cõcubina eius alapis pcuti:& dyadema tollétem capitis eius fibimet imponenté:& hæc oía tollerátem ridebatq; cú illa rififfet:& cú irata fuiffet mefticia confufus:blandimétis placauit mulieré:rogans eá & fe nimis humilians:fi quando triftem uidiffet. Poft hæc inuicem refpiciétibus fatrapis & ducibus. Ité Zorobabel difputare de ueritate cœpit:euidéter qdé oftendens:quárum mulieres fortes exiftút:debiles tamé & ifte:fimul & rex ad cõparationé ueritatis apparent.Ná fi terra maxima eft & cœlú altú & uelox:hæc oía uolútate dei moueнť.Verus aút deus & iuftus eft:& ex eadé caufa oportet ueritatem fortiffimá iudicari q nihil contra eá iniquitas ualet:infuper & cætera quidem quæ fortia uidentur mortalia & citius deficientia probátur.Veritas aút & ímortalis eft & fempiterna:nobifq; nõ & pulchritudinem tempore tabefcéré accõmodat:neq; fubftantiá cafibus auferédá:fed iufta & religiofa difcernens ab his q̃ iniufta uel iniqua monftranť.Cum terminaffet Zorobabel de ueritate fermoné:laudante multitudine optime eú dixiffe:quõ ueritas fortitudiné ímutabilé & nõ fenefcenté fola poffidet íperauit ei & rex petere præter ,pmiffa quæ uellet:ná præftaturú fe dixit:eo q fapientior & prudentior aliis apparuiffet.Iuffitq; etiá fecum eum federe:& affinem uocari . Tunc Zorobabel ammouit eú ut uotú quod deuouerat fi regnum perciperet adimpleret. Votú aút quod ,pmiferat hoc erat redificare hierofolymam:téplúq; cõftruere: & uafa reftituere:quæ auferens Nabuchodonofor ad Babyloniam portauerat:& dixit hanc effe eam petitioné quá núc me iubes pofcere:ppter qď iudicatus fit prudés ae fapiés.Rex aút í hoc lætatus furrexit:& eú ofculatus: Toparchis & Satrapis fcripfit præcipiés ut deducerent zorobabel: necnõ & eos q ad tépli renouationé cú eo ,pfecturi effent. Præterea mádauit fyriæ ae phœnicis magiftratibus ligna cedría a lybáo decifa hierofolymá tráfmittere:& cú eis recõdere ciuitaté.Scripfit ét liberos eé oés iudeos:qui a captiuitate redierút ad terrá iudeá:,phibuitq; Satrapas & curatores fuos iudeis opera íperare regalia. Sup hæc præcepit & oém terrá quá colere ualuiffent:fine tributis eos poffidere:iuffitq; etiá idumeos & famaritas: & eos qui humilé fyriá habitabant:reddere uicos iudeoq; quos tenebant infup ad tépli edificationé q̃nq̃ginta milia dari taléta mandauit:facrificare quoq; eos legitimas ímolationes pmifit: oém aút ipenfam & facrá uefté q̃ feruiút in téplo principes facerdotú & reliqui facerdotes a leuitis inftruméta in q̃bus domino cátent:de fuo fieri præcepit:cuftodibus quoq; ciuitatis & tépli: iugera terræ per fingulos annos:& pecunias ftatutas ad neceffaria uitæ dari decreuit. Tráfmifit etiá uafa:& oía quæ Cyrus ante ipfum de iudeoq; reftitutione facere uoluit:eadé Darius definiuit íplere.His oibus a rege donatis:Zorobabel exiés de regia domo:refpexit furfum ad cœlú & cœpit agere deo gratias fapiæ:p quá uictoriá dario ƥfente pcepat dicés. Nequaquam his dignus fuiffet:nifi te domino propicio.Ita deo gratias agens de præfentibus:petebat ut ei in futuris adiutor exifteret.Peruenit aút ad babyloniá:& cõtribulibus fuis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias offerebant:qui eos patriæ fuæ reftituebat:& ad potú cõuiuiaq; cõuerfi:p fepté dies fumma letitia fruebanť:reftaurationé regreffionéq; patriæ feftiua gratulatiõe celebrabant.

Postea omnes principes tribuum ad hierosolymam ꝓfecturi cum uxoribus & filiis ac subiugalibus elegerunt homines darii:quos cum eis rex usq; ad hierosolymam destinauit:& cũ letitia & iocũditate cũ cãtibus tibiisq; ac sonantibus cimbalis ibant. Præcedebat aũt eos & reliqua multitudo iudeoꝶ cum ludis. At illi ad hierosolymã cõscendebãt:ab unaquaq; patrũ tribu certus numero existens. Sed mihi minime uisum ẽ noĩa patrũ recẽsere:ne legẽtiũ aĩos a reꝶ cõsequentia suspendens:obscurã illis facere narrationẽ. Septuaginta cantores & cãtatrices ducẽte.xlv. cõscendunt: cameli q̃dringenti.xxx. Sũma uero multitudinis euntiũ:qui circa duodecimũ annũ ætatis habebant:ex tribu iuda & beniamĩ:fuerũt q̃ter mille milia:& sexcenta.xx.& octo milia leuitæ.iiii.milia.lxx. Mulierũ aũt infantiũq; cõmixtũ corpa fuerunt.xl.milia. septingenti.xlii. Præter hos leuitæ cãtores fuerunt centũ.xxviii.ianitores cẽtũ.x.serui tẽpli trecẽti nonaginta duo: insup & alii sexcenti.lii.dicentes quidẽ se israelitas:nullo mõ tamẽ ualẽtes suũ ostẽdere genus. Repulsi uero sunt quidẽ a sacerdotali honore:qui uxores sibi copulauerãt alienigenas. Hi nec suũ genus dicere præualebãt:nec in generatione leuitatũ uel sacerdotũ:qui inuenti fuerunt q̃si quingenti xxv. Mancipioꝶ uero multitudo sequebatur eos qui ad hierosolymã pergebant:numero septem milia trecenti.xxxv.subiugalia q̃nq; milia:q̃ngenti.xxv. Dux uero diuũeratæ multitudinis: Zorobabel fuit:filius Salathiel:ex filiis dauid genitus de tribu iuda: & Iesus filius Iosedech:prĩceps sacerdotum:necnõ & Mardocheus:& Ifrebreus:qui a populo principes fuerunt constituti & cõtulerunt:auri quidem minas cẽtum:argenti aũt quinq; milia. Sacerdotes ergo & leuitæ parsq; totius populi iudeoꝶ q̃ta in babylone fuit ita ad hierosolymoꝶ residens ciuitẽ ibidẽ habitauit:reliqua uero multitudo ad suas patrias discessit. Cũq; septimus uenisset mensis:ex quo de babylone egressi sunt:mittens Iesus princeps sacerdotum:& Zorobabel iudex cunctos ex prouĩcia hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare in loco quo;prius edificatum fuerat:& legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem moysi. Dumq; hæc facerẽt:gentes offendebantur uicinæ quæ eis odiosæ erant. Celebrauerunt aũt illo tempore dies tabernaculoꝶ:quemadmodum legislator moyses præceperat. Præterea & oblationes domini:& quas dicunt endehelcismus:& hostias sabbatoꝶ:& omniũ sanctoꝶ dieꝶ sacrificabant uota reddẽtes. A primo die septimi mensis:cœperũt etiã renouare templum: multas præstantes pecunias lapidum cesoribus & edificatoribus:insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sydoniis uero leue & suaue uidebatur a libano ligna cedrina deponere:quæ ligãtes in modũ ratium: ad portum Ioppe transferebant. Nam sic ante præceperat Cyrus:sed tunc iubente Dario fiebant. Quæ secũdo anno profectionis iudeoꝶ ad hierosolymam uecta sunt mense secundo:cũ & templi renouatio urgeretur:& fundamẽtis restitutis superedificaret a prima die sequentis mensis:anni secũdi. Operibus uero præposuerunt leuitas:uicesimũ iam annum ætatis agẽtes:& Iesum & filios:& fratres eius & Obdoilum fratrem iudæ:ex Aminadab:& fratres eius. Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui edificationem curabant propere consũmatio quã sperabat euenit. Perfecto aũt templo:sacerdotes cum tubis:ornati habitu solẽni:& leuitæ & filii Asaph surgentes laudauerunt dominum laudibus quas Dauid primus eis ostenderat. Cunq; sacerdotes:& leuitæ: & seniores prouinciarum uetus recordarentur templum:ingenti magnificentia conditũ: & nouum uiderent per inopiam nõ ita constructũ:arbitrati quãtum præterita fœlicitate minores existerẽt:tristes ac dolorem tenere minime ualentes:ad lachrymas lamentationesq; proruperũt. Populus uero præsentia diligebat:& de templi edificatione letabatur:quia nullam prioris memoriam faciens:nec antiqua comparatione cruciabatur. Vincebant ergo tubarum sonos: & populi letitiã sacerdotum & seniorum lamentationes eo ꝙ uidebatur minor templi cõstructio instituisse. Cũq; clãgores tubarum audissent samaritæ:odium erga tribũ Iudæ & Beniamĩ habẽtes: concurrerũt causam tubæ uolentes agnoscere:uidentesq; ꝙ captiui iudei a babylone redeuntes:templum edificassent:petierunt Zorobabel:& Iesum:& principes tribuum:ut ipsis quoq; permitteretur una cum eis templum renouare:& in commune adorare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum:quomodo & religionis cupidi ex illo tempore sumus:ex quo nos hic Salmanasar rex assyrius a Chutia & Medea migrauit. Postq̃ hæc sunt locuti:Zorobabel & Iesus prĩcipes sacerdotũ:& duces tribuũ israel responderũt quidem impossibile esse se eis cõicare: quomodo ipsis ꝓmissa esset templi innouatio:prius quidem a Cyro:nunc autem a Dario:adorare uero si uellent licere:& hoc solum illis esse cõmune:& omnibus hominibus uenientibus in templũ adorare deũ. Cũ uero hoc audissent cuthei; nam hac appellatiõe samaritæ uocabãtur. indignati persuaserunt gẽtibus syriæ petere suos satrapas eodem modo quo prius sub Cyro & cãbise:ut cum ipsis templi renouationem ꝓhiberent:festinantibus iudeis ne morã afferent ac tarditatem. Per idem tẽpus ascẽderunt ad hierosolymã Sisinnius syriæ ac phœnice præfectus:& sarobazanes cũ aliis:& interrogauerunt iudeoꝶ magistratus;quis eis cõcessisset templũ sic edificare:ut magis castrum uideretur ẽẽ quã templum:uel cur porticus & ciuitatem tã munito circũdedissent muro. Zorobabel & princeps sacerdotum Iesus. seruos quidem se ẽẽ maximi dei dixerunt: hoc uero templum ipsi deo quondã a rege suo fœlicissimo:& qui omnes uirtute uicerat fuisse cõstructum:multisq;

tempotibus permásisse:sed cú sui patres iniquitaté coram deo gessissent: Nabuchodonosor rex
chaldeoꝝ & babyloniæ sua potentia superans ciuitaté euertit:téplúq; populatus incendit: & po
pulum captiuum ad Babyloniá migrauit. Cyrus aút qui post ipm persaꝝ & babyloniæ rex im-
periú sumpsit:scripsit ut téplú redificaret:& oía quæ exinde Nabuchodonosor extulit ornamé-
ta & uasa:Zorobabel & Mitridati custodi pecuniaꝝ tradidit præcipiens: ut hæc iterú ad hiero-
solymá reportarét:& i ꝓprio renouatio restituerét téplo. Hoc eni mádauerat festináter fieri:iósq;
sabassirú ascendere iussit ad hierosolymá:& operi faciendo omnimodis iminere. Qui postq̃ a
Cyro litteras accepit:ueniens studiose fundaméta deposiuit:& ex illo tempore hactenus hoc cõ-
struxit:sed ꝓpter maloꝝ inuidiam imperfectú adhuc remansit. Igitur si uultis ac ꝓbatis:scribite
dario:ut inqrat imperatoꝝ monumenta:& inueniet nihil nos penitus fuisse mentitos. Hæc di-
cente Zorobabel & principe sacerdotú:Sisinnius & qui cú eo erant edificationé uetandá iudica
uerunt:donec regi dario surgerent. Statim uero ꝓpter hæc ei cõscripserunt. Túc iudei timentes
& exterriti:ne aliud q̃ prius iusserat regi uideret de templi cõstructione:fiduciá a duobus ꝓphe
tis qui per idem tépus apud eos erát Aggeo & Zacharia acceperút. dicétibus nihil penitus asper
sis durú esse metuendú:cú deus templú ꝓdixerit innouari. Qui cú credidissent ꝓphetaꝝ senten
tiis edificationem curabant nullú prætermittétes dié. Dario uero scribétibus samaritis:& accusan
tibus p epistolam iudeos, quia ciuitaté munirent:& templum castello magis simile q̃ téplo con-
struerent:& dicentibus non ea quæ fiunt ei ꝓdesse:insuper epistolas ostendentibus p quas cam
bises templi edificationé fieri uetuisset: cognoscens rempublicam suam non esse tutam hieroso
lymis restitutis:cum litteras legisset a Sisinnio & qui cú eo erant directas: iussit in monumentis
regalibus de his inquiri:& inuentus é in echathanis constructa turre in regióe medeæ codex: in
quo hæc conscripta leguntur. Primo imperii sui anno rex Cyrus iussit templum in hierosolymis re
nouari:cuius altitudo esset cubitoꝝ sexaginta:latitudo eorúdé ex tribus parietibus lapideis lapi
de polito:& ligneú parieté unú ex materiis ipsius regionis & altare. Sumptus aút a rege fieri dis-
posuit:& uasa quæ abstulit Nabuchodonosor:& ad Babylóiam portauit reddi hierosolymitis.
Quoꝝ cura sua sub Assaro syriæ & phoenice præfecto & magistratibus collegis eius iniunxit:ut
ipi quidé a locis illis recederét; seruis uero dei iudeis & magistratibus eorum templum edificare
permitterent. Iussit quoq; ut adiuuarent eos ad opera:& ex tributis prouinciæ quam curabant
darent iudeis immolationis causa thauros & arietes:& agnos ac edos & similam:oleumq; & ui-
num:& alia quæcunq; peterent sacerdotes: ut orarent pro salute regis atq; persarum: eos uero q
mandata contemnerent:crucifigi præcepit:& eoꝝ substantias regiæ domui deputari depcatusq;
est orationibus deum:ut si quis auderet edificationem templi fedare:hunc talem percuti:eumq;
a sua iniquitate suspendi. Hæc inueniens in commentis Cyri Darius:rescripsit Sisinnio & colle-
gis eius dicens. Rex darius sisinnio equitum ꝓfecto & sarabateno: & collegis eius salutem. Ex-
emplar epistolæ quam in monimentis inuenimus transmisi:& iubeo omnia fieri quæ in ea con
tinentur. Valete. Igitur per epistolam cognoscentes Sisinnius & qui cum eo erant : regis uolun-
tatem de reliquo cõpetentia faciebant.& instabant sacris operibus adiuuantes seniores & magi
stratus iudeorum:& procedebat summo studio templi constructio:prædicentibus Aggeo & Za
charia secundum mandata dei.& cum uoluntate Cyri & Darii regum templum edificatum est
secundo septem annis. Nono autem imperii anno darii:uicesimatertia die mésis undecimi qué
hæbrei uocant Adar:macedones distrios:sacerdotes & leuite: & reliqua israelitarum multitudo
post captiuitatem pro renouatione ueterum bonorum & dedicatione obtulerunt hostias thau-
ros centum:arietes ducentos:agnos quadringentos:& hircos duodecim pro duodecim tribu-
bus. Nam tantæ sunt tribus israel:pro suis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & leuite secundú
legem ordinauerunt ianitores per singulas ianuas. Nam edificauerát iam iudei templi porticus
in circuitú interioris sacrarii. Veniente autem die festo azimoꝝ primo mense quem macedo-
nes xanticum:nos autem nisan nominamus;omnis populus ab agris in ciuitaté confluxit:diesq;
festos sanctificati:cum suis uxoribus & filiis secundum patriam legem celebrauerunt. Sacrifició
etiam quod pascha dicitur quartadecima die eiusdem mensis immolauerunt:& per septem dies
nullis abstinuere deliciis:Holocaustum quoq; offerentes:deo sacrificabant:agentes ei gratias: q
iterum eos terræ patriæ suæ legibusq; restituisset:mentemq; regis persarum propiciam eis præ-
bere dignatus est. Quibus rebus admoniti:deo munifice nimis & locuplebiliter immolabant.
Habitabant autem in hierosolymis:& optimatum gubernatione regebantur. Ná sacerdotes tra-
ctabant eorum negotium:usq;quo regnare contigit nepotes asamonei. Et enim ante captiuita-
tem & transmigrationem:a Saul & Dauid qui primi imperium gentis iudaice susceperunt : alia
illis erat forma reipublicæ per quingentos triginta duos annos:méses sex:dies decem. Ante hos
aút reges:ꝓsules eos regebát:q appellabant iudices & monarchi. Et hac republica usi sút annis
plus quingentis:post mortem moysi & ducis iesu. Hæc quidé reductis a captiuitate iudeis:tépo-
ribus Cyri & Darii oía cõtigerunt. Samaritæ uero inuidi uel molesti aduersum eos erecti: mala
multa in iudeos operati sunt:diuitiis cõfidétes & cognatione psaꝝ:quó ex his fuerát ꝓgressi. Ná

quanta iubebátur a rege immolationis cá de uectigalibus præberi:nullatenus dare uolebant: & præfectos equitú fauentes sibi in hoc & cooperátes habebát:aliaq; multa quibus nocere iudeis per se:aut p alios potuissent:nó eos pigebat efficere. Placuit igit hierosolymitis:mittere legationem ad regē dariú:quo accusarent samaritas. Legatus itaq; missus ē Zorobabel: & alii quattuor de magistratibus. Cú uero crimia & cás quas cótra samaritas ferebant a legatis rex cognouisset: dedit eis epistolá reportádá ad eqtú pfectos:& curiá samariæ:quæ hmói erat scripta. Rex darius tangane & sambale pfectis equitú:& sadrace:& ueluen samaritis:& reliqs cóseruis eoꝝ in samaria cóstitutis. Zorobabel:& Ananias:& Mardocheus legati iudeorum uos accusant: tanq̄ molestos & impediétes templi cóstructioné:& nullatenus uelle præstare ad hostias quos uobis præcepimus sumptus. Volo igitur:ut legentes præsenté epistolá præbeatis his ex regalibus thesauris: & tributis samariæ oía quæ illis ad ímolationé sunt utilia:quéadmodú sacerdotes uobis indixerint:ut non prætermittant diurnis sacrificiis:& pro me & p persis supplicare deo. Epistola quidem hæc continebat.

Capitulum. V.

DArio aút defuncto:filius eius Xerxes regnú suscipiens:uolútatis paternæ colédi & honorandi deú heres apparuit. Omnia náq; faciebat quæ religionis erát patréq; secutus: & iudeis liberaliter utebat: Per illud tépus princeps fuit sacerdotú filius Iesú noíe ioachi. Erat & in babylóe uir iustus:& gloria magna potitus apd multitudiné:primus populi sacerdos nomine Esdras. Qui cum legú moyseos integrá haberet expientiá Xerxi regi amicus est factus. Ad hierosolymá aút ascendere deliberás:& ducere secú quosdá a babylone iudeos: a rege poposcit epistolam sibi ad Satrapas syriæ dari:per quá noticiæ eoꝝ quis eēt intimaretur. Rex aút ad satrapas hmói direxit epistolam. Rex regú xerxes: Esdre sacerdoti:& lectori legis dei salutem. Opus esse meæ clementiæ putans:apud eos qui uolunt ex iudea géte uel sacerdotes uel leuitas sub nostro regno constitutos pergere ad hierosolymá præcipio: si qui desiderant ut eát: quemadmodú mihi & septé meis consiliatis uisum est. quatenus uisirent iudeam: secúdú ritus legum dei:& portét dona deo israel:quæ deuoui ego & mei amici Aurum ét & argentú quantú inuentú fuerit in terra babyloniæ deo dicatú:hoc omne ad hierosolymā deportet p sacrificiis dei:necnó & quodcúq; uolueris uel ex auro & argento cóstrue:liceat tibi cum tuis fratribus facere. Vasa quoq; sacra quæ tibi tradita sunt depone:& quicqd mente cogitaueris ut fiat:impédi in his iussimus:ut ex regalibus thesauris efficias. Scripsi etiá custodibus pecuniaꝝ syriæ & phoenice:ut diligentiam habeát circa ea quæ per Esdram sacerdoté uel lectorem legú dei mandata noscunt. Igit ne quá de me aut de nepotibus meis iram deus assumat:oíno præcipio ad usq; tritici modios centú:deo secundú legem dari. Et uobis dico sacerdotibus leuitis:ac sacris cantoribus & ianitoribus:sacrisq; seruis:& tépli scribis:ut nullo modo aut tributa ponatis: aut aliquid captiosum:aut onerosum. Sed ét tu Esdra secúdum dei sapiétiam cesores ordina:qui oí syriæ & phoenice tuáq; legé scientibus indicent:eáq; discédam ignorantibus trade. Et siquis ex gēte tua dei sui legé uel íperatoris transgressus fuerit puniat: ut non táq ignorans uideat transgredi: sed cognoscés:audacter negligere cóprobet. Ergo huiusmodi cótétores:aut morte:aut pecuniis códénent. Valete. Túc Esdras hác epistolá accipiens:letatus deú adorare coepit:& regiæ beniuolétiæ ipsum cófitebatur auctoré. Ideoq; oés ipsi gratias dicebat esse referendas. Legens aút epistolam:iudeis babyloniæ cóstitutis:eá designauit. Exéplum quoq; eius ad oés israelitas & mediam habitantes tráSmisit. Hi uero cognoscétes regis circa deú pietaté: & fauoré qué in Esdrá habere probatur oés eú dilexerút. Multi itaq; facultates suas deportantes:ad babyloniá uenerút:cupientes ad hierosolymá descédere. Totus aút populus israel in illa puincia pmansit: ideoq; duæ tátú tribus cósistút per Asiam & Europá obsequétes romanis. Decé át tribus hactenus trans eufraté cómorari pbant:quaꝝ multitudines inestimabiles:minie possunt numero cópræhendi. Venerunt etiá ad esdrā multi sacerdotes & leuite:& ianitores:cantoresq; ac serui agri:quos cógregans de captiuitate:trás eufraté tribus diebus moratus:ieiunia eis íposuit:ut deo uota pro salute soluerent:ne qd in uia paterent aduersum aut p hostes:aut p aliá quádá difficultaté forsirá accidentem. Ná Esdras regi pdicés:q deus eos pduceret:iá nó petiit q eos pcederét eqtes: sed postq̄ uota perfecerút ab eufrate surgentes:die duodecimo primi mésis:septimo ípetii áno Xerxis ad hierosolymá peruenerút:qnto mése eiusdé anni. Et ilico esdras custodibus pecuniaꝝ de sacerdotali genere existétibus restituit sacras pecunias:argéti taléta sexcéta qnquaginta uasa argétea taletoꝝ centú:uasa aurea talétoꝝ uiginti:& uasa erea auro meliora:habéria pódo taléta duodecim. Hæc náq; rex & cósiliarii eius & oés israelite babyloniá habitantes donauerút. Cúq; esdras tradidisset ea sacerdotibus:obtulit deo legitimas hostias í holocaustú:thauros tredecí:p cói uero populi salute arietes nonaginta:agnos septuagintaduos:edos pro purgatione delictoꝝ duodecim. Regis quoq; dispésatoribus & præfectis oíbus syriæ ac phoenicis:regias litteras obtulit: qui denunciationé eius agere cópellebant:gentéq; honorabát:& oé opus bonú cú eis elaborabát. Hæc igit quéadmodú & ipse esdras deliberauerat pcesserút:deo eo ut arbitror dignú in his quæ uoluit iudicante ppter iusticiá ac benignitaté eius. Qué pauco tpe tráseúte aliq adierút:accusantes

ꝙ quidam sacerdotum & leuitarum transgressi sunt patrias leges uxores alienigenas ducentes: &
genus sacerdotale confundentes:petebantq; ut legibus subueniret:ne cõmunis super omnes ue-
niens ira calamitatibus iterũ eos inuolueret. Quæ cum audisset:mox præ merore uesté disrupit:
& caput barbãq; cõtumeliose dilacerãs: sese prostrauit in terrã:ꝙ tale facinus populi primates
cõmisissent : existimans:quia si pciperet eis uxores cum earum filiis deserere:nemo obediret: & iõ
permanebat in terra iacens. Concurrebant autem omnes mediocres eorũ ad eum:& dolorũ eius
in his quæ facta sunt participes erant. Cum autem Esdras a terra surrexisset:& manus ad cælum
tetendisset:dicebat. Confundor quidem a deo propter populi delicta ueniam suscipere qui etiã
de sua memoria:parentum nostrorum iniquitatem remisit. Rogabat uero deum qui semen ali-
quod & reliquias ab illa eorum calamitate:uel captiuitate seruauerat:& rursus ad hierosolymam
& propriam terram restituerat: qui & reges persarum impendere eis misericordiam præparabat:
ueniam solita pietate concedere:se uero morte quidem digna cõmisisse:bonitatis autem dei esse
hos tales a tormentis eripi. Qui postq̃ orando conticuit:cunctis lugentibus qui cum uxoribus
& filiis ad eum conuenerunt:quidam Achanonius nomine:primus hierosolymitanus: accedens
ad eum dicebat ipsos quidem peccasse:cohabitantes cum alienigenis uxoribus:persuadebatq; ei
omnes iurare:quatenus suas uxores cum earum filiis amouerent:& eos punirent:qui legi obedi
re contẽnerent. Flexus igitur esdras: fecit principes tribuum sacerdorum:& leuitarum:& israeli
tarum iurare ꝙ uxores suas & filios secundum achanonii consilium incunctanter abdicarent.
Suscipiens ergo sacramenta:statim egressus est templum:habitaculum uero Ioannis ingressus fi
lii eliab:& nihil pœnitus illo die propter merorem comedens ibidem cõmoratus est. Facta autẽ
prædicatione:iubens omnes qui ex captiuitate redierant ad hierosolymam colligi:& hos qui an
te biduum:aut tres dies occurrissent alienari a multitudine:& substantias eorum auferri decer-
nens:secundum iudicia seniorum:conuenerunt intra tertiam diem ex tribu iuda & beniamin:in
uicesimo die noni mensis:qui secundum hæbreos casleu:secundum macedones appelleos uoca-
tur. Cunq; in superiori loco templi consedissent:præsentibus senioribus:& propter zelum uehe
menter afflictis:surgens Esdras:criminabatur illos qui præter legis consuetudines alienigenas
duxissent uxores:nunc uero facturos eos rem deo gratam:& sibi utilem dicebat:si uxores eiice-
rent. Cum ergo omnes se id perfecturos clamarent:sed abundantem esse multitudiné: tempusq;
hyemale:& hoc opus non huius aut duorum esse dierum:sed oportere ut duces & alii qui cum
alienigenis habitabant uxoribus tempus acciperent dilationis:& seniores cohabitantes cum alie
nigenis uisitare multitudinem:cum hæc decreuissent:cœperunt quærere a primo die mensis de-
cimi eos qui cum alienigenis:habitabant usq; ad primum diem secundi mensis: & inuenerunt
multos ex nepotibus principis sacerdotum iesu:& fratrũ eius sacerdotum; & leuitarum:& israe-
litarum; qui uxoribus filiisq; earum dilectionem magis legum suarum præponentes ; eas ilico
refutarent. Quo facto:hostiis placantes deum:imolantes arietes obtulerunt. Quorum nomina
minime uisum est:nobis dicere necessarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum sic Esdras
purgauit:ut decætero hæc consuetudo non permaneret. Septimo uero mense scenophegiam ce-
lebrantes:& toto tunc populo congregato:ascendentes ad superiora templi ad orientalem portã
esdram rogabant:ut leges eis moisaycas legeret. Qui stans in medio populi:a solis ortu legit usq;
ad medium diem. Et cum audissent recensitas leges:iustitiam quidem ad præsens ; & imposterũ
docebantur: de præteritis autem gemebant:lachrymasq; fundebant & recordati sunt: ꝙ si legem
custodissent:nihil ex tot supradictis malis perpessi fuissent. Cũq; uideret Esdras sic eos afflictos
præcepit ad sua discedere:& lachrymis abstinere propter festos dies:in quibus minime liceret af
fligi :hortabaturq; magis ad epulatiões eos conuerti:& facere quæ sunt grata & conuenientia ce
lebrationi præsenti:pniam & mesticiam de prioribus peccatis habendam & obseruandum:ne qđ
imposterum eis simile proueniret. Postq̃ uero eos Esdras hortatus est:cœperunt habere leticiam
Cunq; hoc per dies octo in suis tabernaculis egissent:ad propria discesserunt: laudantes deum:
pro emundatione cõmunium peccatorum esdreq; gratias referebant. Cui contigit post gloriam
quam habuit deum:in senectute ueneranda finire uitam:& in hierosolymis cum multa sepeliri
liberalitate. Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe sacerdotum:filius eius Eliasib i prin
cipatum sacerdotalem successit. Quidam autem ex captiuis iudeis:Xerxe regis pincerna nomine
Neemias:occurrens quibusdam peregrinis ante metropolim persarum susi:ex longo itinere ad
ciuitatem intrantibus:& audiens eos adinuicem hæbraice loquentes:consulebat unde essent ꝓ-
fecti. Illis autem respondentibus:se a iudea uenisse: rursus interrogabat:qualiter haberet se eorũ
multitudo:& metropolis hierosolyma. Cunq; dixissent:male habere ciuitatem:& depositis in so-
lum muris multa mala gentes in circuitu positas inferre iudeis:& die tota percurrere:deuastan-
tes prouinciam:& nocte tanta mala conferre:& multos a prouincia uel ab ipsis hierosolymis ca-
ptiuos abducere:& omnes uias singulis diebus cadaueribus plenas inueniri occisorum:tũc Nee-
mias propter suorum calamitatem fleuit:& extendens palmas ad cælum dixit. Domie : usq; quo
despicis quæ nostra patitur generatio. Sic rapina uel spolia ab omnibus sumus effecti. Remorãs

autem eo in porta:& hæc deflenti quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum. Qui statim sicut erat illotus:administeriú poculi regis festinauit. Vt aút rex cœnauit:suauitate plenus ad iuuenem respexit mestum:& querebat cur tristis esset. Tunc ille deum deprecatus ut gratiam ei quandam postulanti præstaret:quõ inquit possum tibi rex non talis apparere:qualem memorem in corde teneo:dum audieri patriæ meæ hierosolymorũ in qua & monumenta & sepulchra meorum sunt parentum muros in terra iacentes:& portas eius incensas. Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere:partemq; templi cadentem denuo reconstruere. Tunc rex annuit dare se donationem ei quamcũq; supplicasset:& ad satrapas litteras deportandas:quatenus eum honorarent:& omnia quæ opus haberet præberent ei dicens. Repelle tristiciam:& dereliquo gaudens nobis ministra. Igitur Neemias deum adorans:& regi gratias agens:mesticiam uultus confusionemq; suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postea autem die conuocans eum præbuit ad syriæ & phœnicis & samariæ præfectum addo epistolam deferendam:in qua de honore iuuenis:& de impendiis edificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad babyloniam & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens:ad hierosolymá peruenit:uicesimoquinto anno regnante Xerxe:& demonstrandas epistolas porrexit addo & aliis præfectis equitum:& congregans omné populum ad hierosolymam:stetit in medio tépli:talem ad eos fundens orationé. Vos scitis uiri iudei:deum quidem ĩ memoria patrum Abraá & Ysaac & Iacob ꝑmanere:& per illorum iusticiá non derelinquere prouidentiá nostri. Vnde & adiuuit me:ut acciperé a rege potestaté:muros uestros refabricate:ac reliquá parté tépli ꝑficere. Volo aút uos uicinaꝝ gentium certe scire inimicicias:& quia si cognouerint magnificenter uos edificia reparare resistent:& multa molientur:ut nos ĩpedire ualeant. Primú ergo in deum confidere debemus:qui illorum inimiciciis potest resistere:nec die uero nec nocte studiú edificandi relinquere:dum tempus oportuniú existit. Cúq; hæc dixisset:iussit & magistratibus muros metiri:& opera eius diuidere populo per uicos & ciuitates:secundum unusquisq; possibilitatem:pollicitus & semetipsum cú suis seruis edificationé adiuuare. Solutaq; contione:iudei statim opus aggressi sunt. Iudei uero dicti sunt ex die qua a babylone profecti sunt ex tribu iuda:quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipsi:& prouincia a tali appellatione uocitantur. Audientes uero murorum edificationem accelerari ámanite:& moabite:uel samarite:& omnes qui inferiorem syriam habitabant:moleste ferebant:& meditabant insidias contexere:quatenus uoluntatem eorú impedirent:multosq; iterficiebant iudeos:ipsum etiam Neemiam dilacerate querebant quosdam alienigenas conducentes:qui eum perimerent. Propterea in timorem & turbam dispersis rumoribus eos mittebant:tanq̃ multis gentibus paratis contra eos arma ꝑinferre:quibus turbati rumoribus constructionem pœne reliquerunt:Neemias autem nullo modo his permotus:studium operis dereliquerat:sed custodie causa corporis sui armis satellitum circumseptus:sine uulnere permanebat:operis desiderio tribulationem non sentiens. Ita siquidem intentus agebat ac prouidebat suæ saluti:nõ timore mortis:sed cognoscés post suũ interitũ minime cõcedi suis ciuibus muros cõstruere. Vnde ꝓcepit ĩposterum:ut armis edificatores cincti fabricarent. Igitur edificatores:uel ĩpésaꝝ portitores gladios habebant:clypeos aút iuxta eos poni decreuit. Bucinatores etiá quingentis pedibus statuit:ꝓcipiens:ut si hostes apparerét:significarent populo:quatenus armati resisterent:ne eos nudos inermesq; oppugnarét. Ipse uero nocte circuiens ciuitaté:minime aut operibus:aut somno:aut cibo fatigabat:nihil aút hoꝝ suauiter:sed sub necessitate utebat. Quos labores sustinuit per annos duodecim:& menses quattuor:Nam tanto tépore hierosolymoꝝ sunt muri perfecti:octauo & uicesimo anno:& mense nono ĩperii Xerxe. Sed postq̃ muri perfectioné acceperunt:Neemias & reliq̃ multitudo sacrificauerunt deo pro eoꝝ edificatione ac ꝑ octo dies sunt epulati. Gentes igit quæ syriá habitabát audientes factá cõstructioné muroꝝ:grauiter angebant. Neemias aút in ciuitate uidens paucos hoíes hitare:rogauit sacerdotes & leuitas:ut uicos relinquentes:ad ciuitatem migrarét:& in ea manerent:fabricãs eoꝝ domicilia ꝓpriis expésis. Populú etiá agros colenté decimas fructuú ad hierosolymá iussit offerre:ut habentes sacerdores & leuite alimenta:ꝑpetua religiõis iura nõ derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebant decreta Neemiæ. Ciuitaté uero exinde cõtigit hominum multitudine cõpleri. Multa etiá alia bona laudibus digna cú summa fecisset magnificentia Neemias:ad senectutem perueniens:defunctus est:uir benignus & natura iustus atq; magnificentissimus erga propriam gentem:qui in memoria eterna sui muros hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperii Xerxe sunt anno.xxviii.mense nono.

Quomodo regnante artarxerxe: gens iudaica pene cuncta deleta est. CAP. VI.

DEfuncto uero Xerxe:regnum ad eius filiú Cirum:quem græci Artarxerxen uocant cõtigit trásferri. Quo regente persaꝝ imperiú:periclitata est tota gens iudeoꝝ ut cum mulieribus & filiis deperiret. Causam uero paulopost demonstrabo. Nam decet primum de rege differere:quéadmodum iudeá duxit uxorem:de regio genere:quam nostram dicunt seruasse gentem. Nam cum regnum Artarxerxes accepisset:& ordinasset ab india usq; ad ethiopiam centum & uigintiseptem satrapas:tertio imperii sui anno:amicos suos & géte

persis subiectas:cum ducibus eaꝝ magnifice pauit:sicut regem oportuit:qui diuitiarum ostenta-
tionem per centum & octoginta dies parauera.:Postea gentes ac legatos eaꝝ in susis per septem
dies delitus saginauit: quorū conuiuiū huiusmodi erat instructū. Tabernaculum enim fixerat ex
aureis argenteisq; columnis:uel a purpurea su per eas extendens:ut multa milia discumbentium
operirent. Ministrabatur ergo poculis aureis:& lapidibus preciosis ad delectationem simul & spe
ctaculū pparatis. Præcepit itaq; & mistris:ne cogerent bibere eos: potioné eis offerétes qđ apud
persas fieri solet:imo cōcederet cuiq; discūbenū:ut quéadmodū uellet epularet. Misit aūt p oém
puinciā:denunciās:ut opa relinquerét:multisq; diebus p eius iperio lerarent. Regia quoq; mulie
rum cōuiuiū in aula collegit. Quam rex prudentibus uolens ostendere:ad conuiuiū iussit accede
re:pulchritudine cunctas mulieres præcedenté. Quæ p legum custodia persaꝝ: prohibentiū ab
extraneis alienas coniuges uideri:non accessit ad regé. Cunq; sæpius eunuchos ad eam mitteret
inuitandam:nihilominus suū denegans permansit aduentū. Vnde rex ira cōmotus soluit cōu iui
um:& ad se conuocans septem persas:apud quos legū mandata secuantur:accusabat uxorem: di-
cens qualiter fuisset ab ea contentus:cum sæpius ad cōuiuium uocaretur:& nec semel pacuisset.
Præcepit ergo:ut pronunciarent contra eam quandam legis definitionem. Tunc unus ex his no
mine Nochcus:locutus est dicens:non tibi soli hanc iniutiā factā fuisse:sed omnibus persis:peri-
culum uitæ patientibus:ut turpiter a suis contēnantur uxoribus:nullo enim iam pudore tene-
bunt:exemplū reginæ superbiæ aduersum te omniū rectoré habentes:& hortat:ut eam quæ sic
iniuriata fuerat regem:maximis damnis afficeret:& hoc facto:cunctis gentibus denunciaret:quæ
sunt in regina decreta. Placuit ergo:ut regina uasthi proiceretur:& honor eius aliæ mulieri præ
beretur. At ille amore coniugis detentus:grauiter disiunctioné eius ferebat:& conciliari quidé
propter legem non poterat:tristis tamen in sollicitudinibus permanebat. Quem uidentes amici
nimio merore confectum: persuadebant: ut memoriam quidem uxoris:& amoré nihil pro futu
rum deponeret: & quereret per uniuersam terram uirgines decoras:ex quibus pulchriorem habe
ret uxorem:extingui enim prioris sic posse cupidinem:alia introducta:& paulatim desiderium a
muliere proiecta subtractū:ad cohabitantem posse conueiri. Hoc flexus consilio statim quibus-
dam iussit de palacio:eligere præcellentes uirgines pulchritudine:& ad se deducere. Cū uero con
gregatæ multæ fuissent:inuenta est quædā puella in babylonia ambobus orbata parétibus:quæ
apud auunculū nomine Mardocheū nutriebatur. Is enī fuerat ex tribu beniamin. Omnesq; pri-
mas iudeoꝝ hester:hoc enim nomé ei erat:pulchritudine superabat:& grana uultus sui respicié-
tium magis delectabat aspectū. Quæ traditæ cuidā eunucho pro diligentia:cuncta regꝝ prouidé
tia fruebant:affluentia aromatum.odore & largitate unguentoꝝ quibus corpora utuntur irri-
gabantur:& his fruebant per menses sex:numero quadringentæ. Cunq; putasset uirgines per præ
dictum tempus diligentiæ satis habuisse:& dignas iam regio factas cubiculo:per singulos dies
ad concubitū unam regi mittebat. Qui post concubitū statim eam ad eunuchū remittebat. Ve-
rum uero ad eum hester delectatus est:in amoremq; incidens puellæ:legitime alias legitimā etiā
duxit uxoré; & nuptias celebrauit iperii sui anno duodecimo:mense qui dicitur adar. Destinauit
autē per omnes gentes eos qui aggarii dicuntur:præcipiens eis pro suis nuptiis festa celebrare.
Ipse aūt persas & primos gentium pascebat per totum mensem pro nuptiis suis. Quā cum intro-
duxisset ad aulam corona eam induit. Habitauitq; cum eo hester:minime ei prodens:ex qua eét
natione. Transiens aūt & auunculus eius a babylone:ad persicam susin: & habitans illic: singulis
diebus in palacio cōmotabatur:requirens qualiter puella conuersaretur:quā tanq; filiā diligebat
cum legem rex posuisset: ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet: cum super soliū
sederet. Sedebat itaq; etiam rex uirgam aureā ferens. Quam cum aliqué liberare uoluisset: horū
qui non uocati uenirent:porrigebat ei:& cum tetigisset uitabat periculum mortis. De his quidé
sufficienter a nobis dictū est. Interiecto uero tépore insidiantibus regi bagatha:& throdesto:bar
gani eunuchus seruus alterius eunuchi :genere iudeus:cum intellexisset isidias:reginæ auunculo
indicauit:Mardochcus aūt per hester manifestans isidiatores prodidit regi. Rex autem turbatus
ueritaté iueniens:eunuchos qdē crucifixit:mardocheo aūt tūc nihil præstitit:quāuis salutis eius
nuncius extitisset:nomé tamen eius annalibus monumentis inseri præcepit:& in palacio eum p-
manere : ut amicus regi necessarius existeret. Quo tempore aman amadathi filium genere ama-
lechitam:ad regem introeuntem peregrini & per se salutabant. Nam hunc ei honorem Xerxes
ab oibus iusserat exhiberi. Mardocheum uero propter sapientiam & patrias leges non adoranté
Aman:custodiri fecit:& interrogauit eū ex quo genere esset. Audiens autem iudeū esse idignatus
dixit. Omnes liberi per se adorant me:hic seruus existens:hoc facere dedignat. Et punire uolens
mardocheū:ipsum quidé a rege petere:ad tormenta paruū putauit:genté auté eius decreuit totā
una perimere:Nam iudeos in odio satis habebat: quoniam amalechitarum genus e quibus ipse
fuerat ab ipsis omne perierat. Audiens ergo regé accusabat dicens:genté esse malignā dispersam
per uniuersum orbé:qui eius seruiret imperiis:nec mixtā:nec aliis gentibus codunatā:nec eandé
cum cæteris religionem colentem:quæ nec legibus inquit similibus utitur:& inimica moribus

& professionibus tui populi & hoībus cunctis existit. Sed si uis aliquot subiectis beneficiū commodare: iube radicitus eam perire: nec eius reliquias aliquas remanere: nec aliquos eorū ad seruitutem aut ad captiuitatē seruari. Verūtamen: ut nullum patiaris damnū: tributa eorū de propria substantia ipse me præbere polliceor: quadtaginta milia pecuniarū talenta ubicunq; præceperis. Has aūt pecunias libenter offerro: si paccatū ab his malis tuum fuerit imperiū. Postq̄ Aman hæc intimauit: rex ei & pecunias & homines donauit: quicquid de his uellet efficere. Desiderio autem adepto: Aman stati mādat tanq̄ a rege ꝑ oēs gentes præcepta hunc modū cōtinentia. Rex maximus Artaxerxes ab idia usq; ad ethiopiā: centū uigintisēptē ꝓuinciarū pricipibus & iudicibus: q eius īperio subiecti sunt: salutē dicit. Cū pluribus gētibus impassem: & uniuersum orbē meæ ditioni subiugassem uolui: nequaq̄ abuti potentiæ magnitudine: sed clemētia & lenitate gubernare subiectos: ut absq; ullo timore uitā silentio trāsigentes: optata cūctis mortalibus pace fruerent. Querente aūt me a cōsiliariis meis: quō hoc posset īpleri: unus q sapiētia ac fide cæteros precellebat: & erat post regē secūdus amō noīe: indicauit mihi in toto orbe terrarū populū eē dispsum: q nō nostris uterent legibus: & cōtra oīum gētiū faciēs cōsuetudinē regū iussa contēneret: & uniuersarū cōcordiā nationū sua dissensiōe uiolaret. Quod cū didicissemus: uidētes unā gentē rebellē aduersum oē genus hoīum puersis uti legibus: nostrisq; iussiōibus cōtrarie: & turbare subiectorū nobis ꝓuinciarū pacē atq; cōcordiā: iussimus ut quoscūq; aman q oībus ꝓuinciis ꝓpositus ē: & secūdus nois mei ē pater mōstrauerit: cū coniugibus ac liberis deleant ab inimicis suis: nullusq; eorū misereat q̄rtadecima die mensis adar anni ꝑsentis: ut nefarii hoīes uno die ad īferos descendentes: reddant pacē impio nostro qđ turbauerunt. Hoc ꝑ ciuitates & ꝓuincias ueniente præcepto: oēs ad īteritū iudeorū cōstituta die parabant: qđ etiā in susis ꝑabat. Rex uero & Aman epulationibus uacabāt: ciuitates uero turbabant. Quod Mardocheus cognoscens: uestē rupit & sacco indutus: cineteq; ꝑfusus: ciuitatē circuibat: clamans īterimi gentē quæ nihil peccauit. Et hoc dicens: ad aulam ꝑuenit: & ante ipsam stetit. Nā minime ei licebat ingredi: tali circūamictū habitu. Idē etiā oēs fecerūt iudei ꝑ ciuitates q̄bus de hoc litteræ ꝓponebant: lugētes & plangentes nunciatas sibi calamitates. Cū uero qdā reginæ nunciasset mardocheū in tam misero ante aulā habitu stantē: audito sermone turbata: misit q eius uestimentū mutarent. Quo nolēte sacco exui: quia nondū erat malū finitū: pro quo saccū īduerat: uocās assistentē eunuchū Acratheon: ad mardocheū destinauit: īterrogās qđ ei tristiciæ contigisset: ꝙ hūc habitū nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunucho cām: & litteras cōtra iudeos ꝑ oēs prouīcias sub rege constitutas transmissas: & ꝓmissionē pecuniarū: ꝑ quā a rege ꝑditionē gentis cōparauerat Amā. Harū enā exemplū ad hester tradidit reportandū: quæ ꝓposita in susis fuerāt: mandās ei: q̄tenus de his regi supplicaret: nec recusaret ꝓ salute gentis habitū humilē accipere: ꝑ quē regi ostenderet: iudeis periculū īminere. Aman inquit q secundū honorē post regē obtinet: accusando iudeos: regē aduersum eos incendit. Hæc cū regina cognouisset: rursum mittit ad Mardocheū: dicens: ꝙ nō esset a rege uocata: & siquis ad eū nō uocatus intraret moreret: nisi uolēs quendā seruare: porrigeret ei uirgā aureā. Nā inuocato & ad eū intrāti: si hoc rex fecerit: hic solus nō iterimeret: sed ueniam accipiēs liberat. Mardocheus uero ea uerba deportanti sibi ad hester eunucho renunciare præcepit: nō suæ saluti ꝓuidere: sed totius gentis ꝑiculū amouere. Nā si nūc ipsa contēpserit: adiutorē qdē gēti deū oībus modis futurū: ipsam uero & paternā eius domū ab illis quos cōtēpserat periturā. Hester aūt denūciauit Mardocheo ꝑ eundē ministrū: ut ꝑgēs ad susis: cōstitutos illic iudeos ad contionē cōgregaret: & ieiunare cūctos triduo ꝓ ipsa præciperet: quod & ipsā cū suis agens ancillis: ꝓmisit se præter legē adire regē: & si mori oporteret nō recusaret. Mardocheus aūt secūdū hester mādata populū fecit ieiunare: deūq; suū petere: ut nec eam: nec gentē eius ꝑiturā contēneret: sed ut seculi salutē ꝓuidit: & peccāti ueniā cōcessit: & nūc a denūciato dudū īteritu liberaret. Non enī ꝑp aliquod peccatū ita cogebat sine gloria depire: cū & ipse dominus nosset cām furoris Aman ꝙ eū nō saluabat. Neq; enī inq̄t honorē quē tibi domine offerebā hūc illi quoq; parebar offerre: ideoq; iratus cōtra eos q tuas leges nō transgrediunt talia machinatus est. Easdē etiā uulgus uoces emittebat: petens deū ꝓuidere suæ saluti cunctosq; israelitas ꝑ oēm liberare terrā a futura calamitate: nā iam præ oculis eā sꝑabāt: & simul habebant. Rogabat etiā hester deū pro patria se lege ꝓsternēs i terra lugubriq; ueste circūamicta. Cibū aūt & potū: oīaq; suauia renuebat ꝑ tres dies deū petens ut adiuuaret eam quatenus regi uideretur supplicans suauis eloquio: specie uero pulcherrima: ut ex utroq; sustenta: & ipsa ꝑiculū euitaret: & gentis suæ salutē acquireret: in aman quoq; regis odiū cōcitaret. Sic deū ꝑ tres dies depræcans: lugubrē uestem deposuit & habitu mutato ornata: sicut oportebat reginam: ibat cū duabus ancillis: quorū una leuiter eā incūbentē sustētabat: altera uero sequens longitudinē uestis: q̄ usq; ad terrā profusa erat: sumens eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena: uerecundum ac modestum habens decorē adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius sedētis in solio deuenisset: & uidisset eum circundatum ornatu: qui ex uaria ueste: uel auro ac lapidibus præciosis ualde fulgebat: terribilioremq; magis eum propter hæc intuens: cūq; & ille asperius eā uultuq; iracundo aspiceret:

membroꝝ eam debilitas cõpræhendit:& ſup ancillas quæ prope latera eius erãt:repente collapſa
eſt.Rex aũt uoluntate arbitror dei menté mutauit:& timens ne quid mali uxor eius timore pate
ref:ſurrexit a ſella;ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabaf blandeq; loquebaf:confide
re petés eam:ne aliqd metueret ꝙ ad eũ nõ uocata ueniſſet:nã legé iſtã ꝑpter ſubiectos eſſe poſi
tam:ipſam aũt ſimiliter cũ eo regnanté:omné habere licentiã. Hæc dicens ſceptrumq; in manu
eius ponens :uirgam ſup ceruicé tetendit eius:ꝑpter legé:liberans eã a mortis diſcrimine.Illa ue
ro reſpirans:domine inquit:non habeo facultaté explanandi:quæ mihi ſubito cõtigerunt . Nam
ut te uidi maximũ & pulchrũ atq; terribilé:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea aĩa ſum relicta.
Vix illa cũ debilitate hæc loquente:etiã regé anxietas habuit:deinde confidere:melioraq; ſpera-
re heſter inuitabat.Nam mediũ ei regnũ ſe cõcedere ſi hoc peteret ꝑmittebat.Heſter uero ad cõ
uiuiũ eũ cũ Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat:paraſſe ei cœnã ſe dicens. Cunq; annuiſſet: &
aduenifſet:inter poculoꝝ leticiã iuſſit rex heſter aperire quod uellet:nihil enim ſe negaturũ eſſe
promiſit:etiã ſi mediã partem regni poſcere uoluiſſet. Tum illa in poſterũ dié explanaturũ ſe ſu-
um conſiliũ promiſit:ſi rurſus ad cõuiuium cum Aman conueniret.Cũq; rex promiſiſſet:Aman
egreſſus eſt gaudens:ꝙ ſolus apud heſter cum rege meruit epulari:dũ nullus alius talé honorem
potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula Mardocheũ:nimis indignatus eſt:ꝙ nõ aliquã ab eo uene
rationé ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum: uxorem Zaraſam cũ amicis uo
cauit.Quibus præſentibus honoré expoſuit quo frueref:non apud regem tantum:ſed & apud re
ginã:& qualiter illo die ad eã cum rege ſolus accitus eſſet:& in poſteꝝ diem rurſus inuitaretur.
Dicebat aũt:nõ ei placuiſſe:ꝙ Mardocheum uiderat in aula iudeum:Cui reſpõdit uxor ſua Zara
ſam.Iube lignũ ſecari quĩquaginta cubitoꝝ:& mane pete Mardocheum a rege crucifigendũ.Cu
ius conſilium laudans:præcepit famulis lignum paratũ in atrio conſtituere:quod ad pœnã Mar
dochei ſeruarent.Deus aũt ſpem malignã Aman deridebat:& accidentia præuidens:de futuris de
lectabaf.Nam regi ſomnum per illã noctem abſtulit.Qui nolens in ocio uigilias perdere: ſed ad
gubernationé ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit libros afferre prædeceſſorum ſuorum: &
factoꝝ eoꝝ monimenta relegere.Cunq; detuliſſet:& recenſeret:inuenti ſunt quidã qui pro uir-
tute ſua præcium agros acceperant:quoꝝ & nomen ſignatũ erat:alter uero pro fide donationé
impetrauerat.Poſt hæc legendo uenit ad bagathan & theodeſtum eunuchos: inſidiatores regis:
quos Mardocheus indicauerat.Et cum hoc tantum ſcriba pronunciaſſet:& ad alterius tranſiſſet
actus: rex eũ detinuit:conſulens ſiquid ei pro remuneratiõe datum ſcriptũ haberef. Scriba reſpõ
dit.Nihil.Tunc rex iuſſit eum tacere:& interrogabat eos quibus hoc cõmiſſum fuerat: quæ ſit
hora noctis.Audiens auté iam diluceſſcere:præcepit:ut quã inuenirent amicorum ante aulam
præſentem nunciarent.Euenit auté Aman inueniri. Nam præter ſolitã horã maturius ꝓceſſerat
morté Mardochei petiturus.Cunq; ſerui renunciaſſent Aman ante edem ſtare:ꝑcepit eũ uocari
Cum ergo intraſſet:amicũ inquit te ſciés ſolũ fidelé:peto ut cõſilium mihi præbeas:quéadmodũ
debeã ſecundum meã magnificentiã honorare quendã ualde chariſſimũ.Aman uero putans:cõ-
ſilium qđ dediſſet hoc ſibi ꝓfuturũ:nam amari ſe ſolum credebat a rege:quã exiſtimabat optimã
eſſe ſententiã:regi declarabat & dixit.Si uis qué dicis hoiem dilectum & gloriæ meritis honora-
ri:fac eum ſup equũ ꝓcedere:tua ueſte indutũ:& torqué aureã habere:& præcedere unũ ex tuis
neceſſariis amicis:clamanté p totã ciuitaté:ꝙ tale beneficium merebif:qué rex honorificari uo-
luerit.Igif Aman huiuſmodi largitaté arbitratus ad ſe uenturã:talia pſuaſit.Rex uero delectatus
hac ammonitione:uade ait habés equũ:& ſtolã:& torqué:require Mardocheũ iudeũ:& his illum
induens:antecede equũ eius.Nã tu inquit amicus es mihi præ cunctis.Ergo perfice cõſiliũ cuius
utilis pſuaſor extitiſti:& hæc ei a nobis donenf:qui meã aĩam liberauit. Poſtq̃ hæc præter ſpem
oém audiuit:mente confuſus & meſticia pcuſſus exiit: equus ducés:cum purpura & auro & Mar
docheũ reperiens:ante aulam ſacco indutũ:iuſſit exutũ:purpura circũdari.Tum neſciens ille ueri
taté:ſed deludi ſe putans:peſſime inquit oĩum hoĩum:ita calamitaté meã derides . At uero certe
cognouit:ꝙ ei rex hunc honorem donauerit ꝓ ſalute quã illi præbuerat:inſidiatores eunuchos
redarguens purpura:induif:quã rex ſæpe ueſtitus gerebat:& torqué ceruice circũdatus: & ſuper
equum ſedens:totã circuibat undiq; ciuitaté:præcedente Aman & prædicante:ꝙ huiuſmõi fruif
donis:qué rex amauerit:& dignum honore ꝓbauerit.Cunq; totã circuiſſet ciuitaté: Mardoche-
us ad regé ingredif.Aman aũt ex cõfuſione ad ſe recedens:cum lachrymis uxori & amicis quæ
cõtigerant:idicauit.Illi nequaquã puniri poſſe Mardocheũ dicebãt:deum eni eſſe cũ ipſo crede-
bãt.Dumq; hæc adinuicé loquerenf:uenerunt Heſter Eunuchi:Amã urgentes ad cenã.Sabucha
das uero unus ex eunuchis:uidens crucé fixã in domo Aman quã Mardocheo parauerat: conſu-
luit aliqué ſeruoꝝ:cuius cauſa eã paraſſet:& audiés reginæ auunculo:qa Aman a rege eũ peritu-
rus erat ad pœnã:tunc quidé tacuit.Cunq; rex una cum Aman epulans ĩterrogaret reginã:quam
uellet ab eo donationé impetrare:cõpletuꝝ eni ſe eius deſiderium ꝑmittebat: tunc regina ꝓ po-
puli depræcabaf periculo:eo ꝙ tradita fuiſſet ad perditionem cũ ſua gente:ĩoq; ſermones ad eũ
facere decreuiſſet.Neq; enim moleſtum ſibi dicebat:ſi amarã eius ſeruituté imponeret : paruum

enim ei hoc esse malum: sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; iterrogante rege: a quo hæc sancita
fuissent: accusabat iam manifeste Aman: & maliuolum contra eos existenté: has molitũ insidias
arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus: a conuiuio ad hortos egredit. Hester uero reginá Aman pe
tere cœpit: ut ueniá pro peccatis exposceret: ná intellexerat: in quibus iam malis esset. Cumq; sup
lectum procidens reginá peteret: superuenit rex: & huiusmodi uisu magis inciratus dixit. Pessime
oíum uxori meæ iam uiolentiá irrogare conaris. Ad quod Aman obstupuit: & nihil potuit respõ
dere. Tunc Sabuchadas eunuchus cœpit aman accusare: quéadmodũ inuenisset in atrio eius pa-
ratá crucem ad mortem Mardochei: nam hoc illi iterrogáti seruus idicauerat: cum ad ipsum in-
uitaturus eú ad cœnam uenisset: crucem autem dicebat esse altitudine cubitoꝝ quinquaginta.
Quod rex audiens: in illa cum pœna tradere decreuit: quá contra Mardocheum ipse tractauerat
statimq; iussit cruci spensum interimi. Vnde mihi contigit mirari nomen dei: & sapientiá: & iu-
sticiam eius agnoscere: q̃ nõ solum maliuolentiá Amá puniuit: sed q̃ excogitata contra aliũ tor-
menta i eum conuertit: & cætero hoc sentire pmisit: quõ qui contra alium quædá molitus fuerit
hæc in se primum patá cognoscat. Itaq; aman honoré qué a rege pceperat supra modum abusus:
huiusmodi cruci cõfixus est. Rex auté substantiá eius reginæ donauit: & Mardocheũ aduocans:
dedit ei anulum qué aman ipse pstiterat. Nam iam hester ad notitiá eius perduxerat cognationẽ
quam ad illú habebat. Donauit uero & regina Mardocheo aman possessioné: & supplicauit regi
liberari a mortis metu genté iudeoꝝ: cito nota ei faciens: quæ per uniuersas prouícias scripsisset
aman filius amatdathi. Nam patria gẽte sua pempta: nullatenus se uitá posse tolerare dicebat. Cui
rex pmisit: nihil eam frustra petere: nec studio eius aliquid contrarium puenire. Vnde pcepit: ut
scriberet q̃ uellet de iudeis noíe regio: signaretq; eius sigillo: & trásmitteret p omne eius imperiú
ut siqs legeret signatas epistolas sigillo regio: minime sanctiõibus obuiaret. Scribas ergo regales
uocans: iussit scribere gẽtibus & primatibus: & magistratibus p iudeis: ab índia usq; ad ethiopiam
centum uiginti & septé puinciaꝝ. Epistolæ auté hunc ordiné continebant. Rex magnus artar-
xerxes ab india usq; ethiopiá: centum uiginti & septé prouinciaꝝ ducibus ac pricipibus: qui no-
stræ obediunt ditioni saluté dicit. Multi bonitate principũ & honore qui in eos collatus é abusi
sunt in superbiá & nõ solum subiectos regibus nitunt opprimere: sed datá sibi gloriá nõ ferẽtes
in ipsos qui dederunt moliuntur insidias. agitare: nec cõtenti sunt gratias nõ agere beneficiis: &
humanitatis in se iura uiolare sed dei quoq; cuncta cernentis arbitrant se fugere posse sníam: &
in tantú uesanie prorumpere ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant: & ita cuncta agũt
ut omniú laude sint digni mendaciorum funiculis conentur subuertere: dum aures principum
simplices & ex sua natura alios existimantes callida fraude subuertunt: Quæ rex & ex ueteribus
probatur historiis: & ex his q̃ geruntur quottidie: quõ malis quibusdam suggestionibus regum
studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci oíum prouinciarum: nec putare debetis: si diuer
sa iubeamus ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate & necessitate temporum: & ut rei-
publicæ poscit utilitas ferre sníam. Et ut manifestius qđ dicimus itelligatis: Aman filius Amat-
dathi: & animo & mente macedo: alienusq; a psaꝝ gente. pietaté nostrá sua crudelitate cõmacu-
lans: pegrinus susceptus est a nobis. & tantá in se expertus est humanitaté: ut pater noster uocare
tur: & adoraretur ab oíbus post regé secundus. Qui in tantú arrogantiæ tumoré subleuatus est
ut regno nos priuare niteret & spũ. Ná Mardocheũ cuius fide & beneficiis uiuimus: & consorté
nostri regni Hester cú omni gente sua nouis qbusdá atq; inauditis machinis expetiuit ad morté
hoc cogitáns: ut illis interfectis: insidiaret nostræ solitudini: & regnú persaꝝ transferret in mace
donas: Nos aút a pessimo mortalium iudeos neci destinatos: i nulla penitus culpa reperimus: sed
econtrario iustis utentes legibus: & filios altissimi & maximi semperq; uiuétis dei eé: cuius bene
ficio: & patribus nostris: & nobis regnú est traditum: & usq; hodie custodit. Vnde & eas litteras
quas sub noíe nostro ille direxerat: sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis s.i.
susis: & ipse qui est machinatus: & oís cognatio eius pendet in patibulis: nõ nobis sed deo ei red-
déte quod meruit. Hoc aút edictũ qđ núc mittimus: i cúctis urbibus pponat: ut liceat iudeis
uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculú alias adminiculo: ut eos q se ad necé eoꝝ para-
uerant possint irerficere. xiii. die mensis duodecimi: q uocat adar. Hanc ení diem oípotens deus
meroris & luctus eis uertit in gaudiú. Vnde & uos iter cæteros festos dies hac habetote diem: &
celebrate eam cũ omni letitia. ut & iposteꝝ cognoscat: oés qui fideliter persis obediunt: dignam
pro fide recipere mercedé: q aút insidiant regno eoꝝ: perire p scelere. Omnis aút puincia & ciui
tas: quæ noluerit solénitates huius eé particeps: gladio & igne depeat: & sic deleat: ut nõ solũ ho-
minibus: sed etiá inuia sit bestiis in sempiternum pro exéplo contemptus & inobedientiæ. Igit
equites eplás deportantes exierunt: & uiá propositá peragebant. Mardocheus uero regia idutus
stola: & corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum a rege iu-
dei in susis habitantes: cõem existimauerunt eoꝝ fœlicitatem. Præterea gaudium & salutare lu-
men ppositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias iudeos circúdedit ita: ut etiam
multæ gentes propter timoré iudeoꝝ perterrerent: libertaté ex piculo eoꝝ cõpatatá inspiciétes.

Nam duodecimi mensis quartodecimo die:qui apud hæbreos adit:apud macedones distrios uo-
catur: portitores regalium litterarum nunciabant:quemadmodum deberent die quo ipsis peri-
culú imminebat inimicos consumere. Tunc persidis satrapæ & tiráni:& regis scribæ summú iu-
deis reddebant honoré:quoniá timor mardochei eos ad téperantiá coaceruabat.Postq̃ edictum
regis per omnes prouincias lectum est:in susis iudei inimicorú quingentos interemeret. Cunq;
rex peremptoꝝ in ciuitate numeꝝ hester nunciasset:& in puincia quod factú fuisset ambigeret:si
quid amplius uellet iterrogauit eá.Illa uero petiuit eú:ut præciperet iudeis:& iposteꝝ dié ita fa-
cere i reliquos inimicos suos:& ut.x.Aman filii crucifigerent. Quod quidé iudeis rex concessit:
nequaq̃ resistere uolés hester.Iudei uero parati.xiiii.die mensis occiderút rursus aduersariorú tre
centos:nihil penitus possessióis eoꝝ tangétes.Interfecti sunt etiá p puinciá aliasq; ciuitates a iu-
deis septuagita sex milia inimicoꝝ:quos strauerút tertiadecia die mésis:qué festú celebrauerunt.
Similiter aút & iudei in susis collecti: die.xiiii.&.xv.eiusdé mésis epulati sunt. Vnde hactenus oés
in orbe terraꝝ iudei hos celebrát dies:pnculas de cóuiuiis iuicé mittétes Scripsit etiam Mardo-
cheus oíbus sub iperio artaxerxe degétibus iudeis.q̃tenus hos obseruatét dies semp eos celebrá
tes:& nepotibus traderét p oia tépora celebrádos;ne alicui obliuioi traderent: q; in his fuerant
ab amá piturii:tutiq; esset:cú uitassent piculú:& inimicos punissent:honorare eos:gratias agen-
tes deo. Vnde pdictos dies iudei celebrát:appellátes eos cóseruatores.Mardocheus aút magnus
erat & clarissimus apud regé pricipatúq; eius regebat: & potiebat cói cóuersatióe cú regina.Túc
iudei sup oés libertatis licétia fruebant.Hæc quidem sub impio artaxerxe gesta sunt.

Qualiter uagosus dux artarxerxis:iunioris multa in iudeos iniuriosa misit CAP VII.

DEfuncto aút Heliasib principe sacerdotú:iudas filius eius pricipatú sacerdotalé susce
pit.Defuncto uero & hoc:Ioannes filius eius honoré suscepit . Propter qué uagosus
dux alterius artarxerxis téplum uiolauit: & tributa iudeis iposuit:nec prius dimisit
quottidianas offerri hostias:quá p uno quoq; áno uectigal exigeret:dragmas quinq-
ginta.Hoc aút ex hmói cá cótigit.Frater erat Ioánis iesus:cui uagosus amicus existés:pmisit ei sa
cerdotii pricipatú dare.Quia cófidentia iesus altercatus i téplo aduersus Ioáné icitauit fratré: ut
eú iterficeret:& tantú in téplo facinus Ioánes in fratré cómitteret:qđ nunq̃ prius:nec apud græ-
cos:nec apud hæbreos:alias barbaros ita crudeliter uel scelerate factú é. Vnde nec deus hoc im-
pune dimisit:sed populú pp hác cám ad seruitutē redegit:& téplú uiolari a psis dimisit: dicente
uagoso. Ausi estis homicidiú in uestro téplo cómittere:Ego peremptore illo in tépore mundior
sum.Et hæc uerba faciés:in téplú igressus est.Hac igit usus occasióe uagosus:anno septimo Ioan
nem pro nece iesu puniuit.Finiente uero uitá Ioáne successit pricipatui sacerdotú filius eius Iad-
dus.Erat aút etiá & huic frater:manasses noíe.Cui sanaballath missus a dario ad samariá:satrapa
genere cutheus:ex quibus samaritæ descenderút:audiens clará esse ciuitaté hierosolymá:& reges
eius multa assyriis: & habitatoribus humilis syriæ pericula fecisse:libenter manasse copulauit fili
am filiá noie Ysacha:arbitratus p affinitaté obsidé ei futurá ad fidem gentis iudeorum.

Quanta iudeis rex macedonú alexander bona fecit:postq̃ iudeá obtinuit. CAP. VIII.

PEr idé tépus & philippus rex macedonú ab egesia pausania:filio ceraste:genus ab ore
ste trahéte:insidias passus pemit.Succedés uero filius eius alexander iperio:trásiit hel
lespontú:& duces darii deuicit:sup granicú flumé cóffigés cú eis. Cúq; pcucurrisset li
diá & ioniá captiuasset frigiáq; pdasset:ad loca páphiliæ puenit:qđ alibi explanatú est
Hierosolymoꝝ uero seniores idignabant:qđ pricipis sacerdotú Iaddi frater Manasses:alienigene
cohabitás uxori sacerdotii priceps existebat. Arbitrabant eni hoc cónubiú initiú fieri occasióis
pstandæ uolétibus leges trásgredi pro uxoꝝ copulationibus:qs ab alienigenis sibi cóiungere fe-
stinabát.Ná extitisse etiá prioré captiuitaté p hæc coniugia mala putabant:q; multi i his peccas-
sent:dú nó uxores puinciales ducerét.Iubebát ergo manasse disiungi ab uxore:aut nó itroire sa-
crariú.Principes quoq; sacerdotú cú populo hoc idigne ferebát.Manasses aút phibitus a fratre
ad altare accedere:ad soceꝝ sanaballan puenit:amare se dicés filiá eius Ysacha: sacerdotalé uero
honoré maximú esse apud genté & ciuitaté:& genus iudeoꝝ:nec uelle ppter hmói coniunctum
sacerdotii iure priuari. Itaq; sanaballath nó ei solú sacerdotiú:sed etiá principatú sacerdotii & po
tentiá:ac honoré oíum locoꝝ sibi subiectoꝝ dare promisit:uolés suá apud eú filiá pmanere.Di-
cebat etiá téplú ei edificare ad istar hierosolymoꝝ super mótem garizin:q altior oíbus samariæ
móribus appebat:sed hoc facere cú regis darii snia.His pmissióibus eleuatus manasses: permásit
apud sanaballath principatú sacerdotii arbitratus se acceptuꝝ dario cóferente.Nam iam sanabal
lath uergebat in seniú.Multis uero sacerdotibus & israelitis huiusmodi sibi subiectis uxoribus:
nó parua seditio hierosolymitas habebat:dum plures ad manassen trásirent. Quibus sanaballath
pecunias ministrabat:& terrá colendá:habitationéq; deputabat:oíbus modis genero suo cócor
dans.Eodé tépore Darius audiés Alexandrú hellespótú transisse:satrapasq; suos sup granicú flu-
uium pugna uicisse:& ulterius accessisse: exercitú equitú peditúq; colligés:occurrere statuit ma
cedonibus:priusq̃ oés pcurrétes asyá deuastarét.Trásiens ergo fluuiú eufraté & montem ciliciæ

thaurū:hostes ī ipso ciliciæ sustinebat:illic sperās eos expugnare. Tunc Sanaballath ꝓpter descen
sum darii gauisus:ilico manassen dicebat:ꝓmissa cōpleri:dario post captiuitatē hostiū reuertēte
Nam credebat nō ipse tantū.sed etiā oēs asyam habitātes:nec ad manū belli macedonas cū psis
pp multitudinē esse uenturos. Aliter uero quā sperabat euenit. Nā cōgressus cū macedonibus
rex ē uictus:multáq; partē exercitus pdens:& captis matre:pariter & uxore:simul & filiis ad psas
fugiens remeauit. Alexander aūt ad syriā ueniēs damascū cœpit:& subiugata sydenæ:tyrū obsidebat. Litteras uero ad pricipē sacerdotū iudeoꝝ direxit iuitans eum auxilia sibi mittere & uenalia
exercitui præparare: & quāta prius dario cōsectabat:ei præberet:eumq; inuitauit amicitiā macedonū eligere:ne imposterū peniteret. Cumq; priceps sacerdotū litteraꝝ portitoribus respōdisset
sacramēta dario se dedisse:ne cōtra eū arma portaret:nec posse uiuēte dario cōstituta trāscēdere
Alexāder īcitatus tyrū quidē relinquere nō decreuit:paulopost capi futurā qua uicta:minabatur
cōtra principē sacerdotū gentis iudeoꝝ exercitū mittere:ut oēs p eū discerēt:qbus deberent cōstituta seruare. Quapropter intētius ī obsydione pseruās:uastauit tyrū. Cūq; eā cœpisset ad ciuitatē gazā peruenit eāq; cū duce suo habimasin obsidebat. Arbitratus aūt Sanaballath oportunū
inuenisse tēpus:dario iam desperato:eligēs de suis octo milia: ad alexandrū ꝓficiscit: quē reperit īchoantē tyri obsidionē. Cui etiā ꝓmisit date loca sub sua potestare cōstituta: magisq; ipsum
dominū libēter habere quā dariū. Cumq; se intellexisset:grate susceptū:cōsilus iā & de ꝑsentibus
fretus:uerba ꝓferebat:dicēs se generꝝ habere manassen:fratrē iaddi pricipis sacerdotū iudeæ gētis.multosq; alios cū eo ꝑsentes ex eadē gente:quos uelle aiebat sub eo tēplū locis cōstitutis edificare:hoc aūt & ipsi ꝓfuturꝝ dicebat:si diuideret ī duas partes iudeoꝝ potētia.ne eadē concordia gens cōiuncta debellaretaut ī aliquo regibus obuiaret:quēadmodū prius & assyrioꝝ regibus cōrigebat. Cōcedente uero Alexādro:oi studio annisus sanaballath edificauit tēplū & sacerdotē manassen cōstituit:maximū arbitratus præmiū ex filia nepotibus futurꝝ. Septē aūt mensibus ī obsidiōe tyri trāsactis & duobus ī gaza:sanaballath defunctus est. Alexander aūt capta gaza:ad ciuitatē hierosolymitaꝝ ascendere festinabat. Quod priceps sacerdotū iaddus audiens:in
pauore & timore constitutus:moliebat quēadmodū macedonibus festinus occurreret rege īdignāte:& putante timorē esse cōtumaciā:alias pp priorē cōtumaciā. Præcipiens igit populo supplicationē & īmolationē offerre deo:ipse deprecabat subuenire gēti:a uēturisq; eā liberare picu-
lis. Obdormiēte uero eo post sacrificiū deus ꝑcepit ut cōsideret:sertisq; ciuitatē ornaret:portasq;
ꝓtinus aperiret:& alios qdē cū ueste alba:ipm aūt & reliquos sacerdotes cū legitimis stolis iussit
occurrere:nihil seuū sperātes pati:deo ꝓuidente. Cumq; a sapore surrexisset:ualde cōgaudēs: nocturnū oraculū oībus īdicauit:& quæ uidit ī somno cūctis facere demandās:regis ꝑsentiā expectabat. Quē audiēs nō lōge esse a ciuitate: ꝓcessit cū sacerdotibus:& ciuili multitudine: sacrā &
maiorē aliis gentibus ei ꝑparans occasionē:ad aliquē locū qui saphin appellat:quod nomē latine
trāslatū scopulū significat: ex quo loco hierosolymā tēplūq; potuisset uidere. Phœnices uero &
chaldei regē secuti ; putabāt:qa qcqd potuisset furor imperialis ꝑmittere in ciuitatē:ipse cōmitteret:& pricipē sacerdotū summis afficeret cōtumeliis. Quod e diuerso cōtigit euenire Nā Alexander ꝑuidens multitudinē uestibus albis indutā:antistites uero cū bissinis stolis: & principē sacerdotū iacinctinā & aureā stolā: super caput habentē cidarim: & sup laminā aureā.in qua scriptum
erat dei nomē:adiit eū solus:& nomē Aſs numē adorauit:& pricipē sacerdotū primus ueneratus
est. Omnibus uero iudeis una uoce Alexandrū salutātibus:circūastātes syriæ reges:& reliq hoc facientē stupuerunt:corruptāq; regis mentē putauerūt ; Parmenion uero solus eum īterrogauit dicens:cur omnibus eū nō adorātibus ipse adorasset principē sacerdotū gentis iudeæ. Cui ille non
hunc inqt adoraui:sed deū cuius pricipatu sacerdotii functus ē. Nā per somniū ī huiusmodi eū
habitu cōspexi:adhuc ī odio ciuitate macedoniæ cōstitutus. Dūq; mecū cogitassem : quēadmodū possem asyam uincere:īcitabat me nequaq̃ negligere:sed cō fidenter transire. Nam. semper ductuꝝ meū dicebat exercitū & psaꝝ traditurꝝ potentiā:ideoq; neminē alium in tali stola uidens:
cū hunc animaduertissem:habēs uisiōis & ꝓbatiōis nocturnæ memoriā:salutaui. Exīde arbitror
diuino iuuamine me directū:Dariūq; uicisse:uirtutēq; soluisse psaꝝ. Propterea simul etiā omnia
quæ meo alias quæ in eo corde sperantur; prouentura confido. Postq̃ hæc parmeoni locutus est
principem sacerdotum honotans:occurrentibus:reliquis sacerdotibus ad ciuitatem usq; peruenit:& ad templum ascendens:sactificauit deo: secūdum sacerdotis ostensionem. Ipse autē sacerdotum principi:& reliquis sacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine Danielis:in quo scriptū erat:quendā græcoꝝ regem perditurꝝ persaꝝ potentiā: arbitratus seipsum
esse quem scriptura significabat: gauisus est:& tunc quidē multitudinem dimisit. Postera autem
die conuocans eos iussit petere:& quas uellent donationes accipere. Principe ergo petente:ut liceret patris uti legibus:& septimum annum sine tributis esse:mandauit:& oīa concessit. Cūq; ab
eo postulasset: ut iudeos in babylone alias in babylonia & media gente præciperet suis potiri legibus: promisit libenter facere quæ poscebat. Dicente uero ipso ad multitudinē:siquis elegerit ei
militare:permanens in patris legibus:& secundū eas uiuens:paratū se eos ducere: & pugnaturos

cum eo diuerunt. Igitur Alexander ita disponens hierosolymã: duxit ad reliquas exercitum ciuitates: omnibus cum ad quos peruenit amabiliter suscipientibus. Samaritæ uero metropoli tunc sicimam nomine habentes: positã iuxta garizin mõtem: in quo transgressores habitabãt iudei: uidẽtes ab Alexandro ita magnifice iudeos honoratos: coacti sunt se fateri iudeos. Nam hmõi samaritæ naturæ sunt: sicut prius alibi demõstrauimus: in calamitatibus mersos iudeos negãt esse cognatos: ueritatem confitẽtes: & cũ uiderint clarum eis aliquod ablatum: tũc socios se iudaici generis profitentur: originẽ suã a nepotibus ioseph effrai & manasse recẽsentes. Tunc ergo claritatem & multũ animi sui affectum ostẽdẽtes: occurrerũt regi: paulominus quã hierosolymitæ. Cũq; laudasset eos Alexãder: sicimitæ adierũt eũ cũ militibus: quos ad eũ sanaballath trãsmiserat petentes: ut ad ciuitatẽ perueniret: & tẽplum apud eos positũ honoraret qui reuertẽs: ad ipsos se uenire promisit. Petentes aũt tributoꝝ septimi anni concessionem: nam neq; ipsi seminant in eo cõsuluit: qui essent qui talia postularẽt. Cunq; respondissent hæbreos se quidem esse sicimitas autem a sydonio alias sydoniis nuncupari: iteꝝ interrogauit eos: utrum iudei essent illis autem dicẽtibus non esse: at alias & ego inquit hæc iudeis concessi: sed reuersus quidem & a uobis certius edoctus: quæ uisa fuerint agam. Et sicimitis quidem ita postulationẽ negauit. Similiter uero omnes sanaballath se sequi præcepit ad ægyptũ: ibi datuꝝ se eis iugera terræ ꝑmittẽs: quod & postea fecit: thebaidã custodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto alexandro: & pricipatu a successoribus eius diuiso: templũ super Garizin mõtem permansit. Et siquis culpam habuisset apud hierosolymitas: aut de cibo illicito: seu de trãsgressione sabbatoꝝ: aut de hmõi peccato ad sicimitas recedebat dicens se iniuste culpari. Defunctus est autem illo tempore princeps sacerdotum Iaddus: & Onias filius principatũ sacerdotalẽ suscepit. Et in his cõstituti hierosolymitæ degebãt.

Continet hic liber gesta centum: septuaginta annorum.

Incipit liber duodecimus antiquitatis iudaicæ.

Vt Ptolomeus filius Lagi fraude uel dolis capiens hierosolymam uel iudeam multos migrauit ad ægyptum. CAP. I.

ALexander rex Macedonum ubi regnum persaꝝ dissoluit: iudeamq; disposuit ut prædictum ẽ a uita discessit. Cunq; multos principatus sui successores reliquisset. Antigonus quidem Asyam appræhendit. Seleucus autẽ babylonem: gentesq; uicinas obtinuit. Lisimacho cessit Hellespontus. Macedoniam rexit Cassander. Ptolomeus filius Lagi Aegyptum possedit. Qui dum aduersum se seditiones haberent: suumq; dilatare contenderent principatum: diuturnis bellis ciuitates concussæ: multis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiscebant. Tũc & omnis syria sub Ptolomeo filio Lagi q saluator nũcupatur: contraria sui nominis est perpessa. Nãq; hic etiam Hierosolymam depugnauit: fraudibus & dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus sub specie sacrificii nequaquã iudeis resistẽtibus quõ hostile nihil existimarent: & ideo ociosi ueluti nihil suspecti segnes erant. Qui cum sine labore ciuitatem appræhendisset: crudeliter eis dominabatur. Testis est orationi meæ Ouidius Sabatarcides: qui successoꝝ Alexandri acta conscribẽs superstitionem nostrã pro qua libertatem amisimus exprobrauit: cum hæc diceret. Est gens quæ iudea dicitur ciuitatem munitam & magnam hierosolymam detinens: quæ contẽplit sub Ptolomeo constituta dum arma capere deuitasset: & propter superfluam superstitionem sæuissimum dominum pertulit habere. Sabatarcides quidem hæc de gente nostra conscripsit. Ptolomeus uero multos captiuos a mõtanis iudeæ: uel a uicinis locis Hierosolymoꝝ. i. a Samaria uel a Garisi trahens ad Aegyptũ commigrauit Sed cum cognouisset eos quos ab Hierosolymis abstraxerat firmos iurisiurãdi uel fidei cultores existere cum Alexandro legationem ad eos mittenti sic respondissent Dario uiuente contra cum arma nequaq̃ sumere: post Darii expugnationem multos ad castella deputauit. & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues statuit: fidemq; ab ipsis recepit: ut nepotibus suis societatem custodirent: cum & alii non pauci iudei sponte ad Aegyptum peruenissent opulentia locorum. Ptolomeiq; munificentia inuitati: quorum nepotes seditiones contra samaritas dũ suæ gentis patriam oblationem seruare festinarent excitabant. Nam Hierosolymitæ defendebant: dicentes suum templum sanctum existere: & immolationes illic trãsmitti oportere. Sichimitæ uero ad Garizim alias garizin montem destinari iubebant.

Qualiter filius eiusdem Ptolomei qui Philadelphus appellatus est: leges iudeorum in græcã transtulit linguam: multosq; captiuos Eleazaro principi sacerdotum donauit: & ornamenta deo deuouit. CAP. II.

POst decimum & secũdũ annũ impii Alexandri: & post quadragesimũ Ptolomei saluatoris: regnũ Aegypti Philadelphus obtinuit per annos triginta nouem: qui & legem in deoꝝ interpretatus est: & famulãtes in Aegypto Hierosolymitas a seruitutis uinculo

resoluit usq; ad centum uiginti milia ex huiusmodi causa. Demetrius Falareus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia per uniuersam terram inuenta uolumina congregare: & acquirere si quid audisset dignum industria uel uoluntate regis; quem erga collectioné codicum munificenter accendi cognouerat: interrogatus a Ptolomeo; quot milia codicú haberet: cum uiginti milia iam respondisset. Sed tempore post pauco usq; ad qnquaginta milia posse peruenire: & nunciatú sibi diceret; multa apud iudeos legum eorum esse conscripta: studio uel bibliothecæ regali digna: quæ figuris litterarum uel sermone illorum: cópo sita: laboré nó paruú præberent: si in græcum mutarentur eloquiú: cum uideant Syrorum litteris similes eorum esse figuræ: equa pronunciatióe uocis: nihil ergo inquit prohibet tuarum pecuniarum sumptu eas interpretari: dum in bibliotheca tua illorum quoq; leges contineantur. Igitur ex optima Demetrii sententia delectatus: postq̄ studium suú multos colligendi codices demonstrasset: scripsit ad principes sacerdotú gentis iudeæ hæc fieri demandás. Aristenus aút amicus regi necessarius; propter humilitaté motum ab eo dilectus: cum sæpius ante nisus esset Ptolomeum petere: quatenus dimitteret captiuos iudeos qui sub imperio eius eént tépus hoc petitionis prosperú arbitratus: ante loquit̃ primatibus custodum regis corporis: Sosibio: Tarentino & Andreæ ut simul laborarét: de qbus petiturus regem accederet. Quorum sententia confirmata: cum huiusmodi sermonibus regé adiit dicens. Minime rex oportet una nos spe negligenter decipi: sed ueritatem intimare. Nam si legé iudeorum nó tantum transcribere: sed etiá interpretari pro tua gratia studemus, qua ratione possit hoc fieri: tot iudeis in regno tuo seruientibus. Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præsenti iugo seruitutis absoluere: ac deo qui leges exposuit pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa sæpius indignassem: cognoui factorem eos omnium deú colere: quem nos zena. i. iouem nominamus: q; omnibus indulget zem. i. uiuere. Quapropter ad honoré dei qué maxíã religione placant: liberos eos patriæ & moribus suis restitutæ. Cognosce tamen princeps me nec affinem esse eis: nec ab eadem gentium natione, ut pro illis hæc suggerá: sed dum omniú hominú factorem deum scirem suauiter suos benefactores amplecti, ad hanc petitionem perueni. Postq̄ hæc Aristenus locutus est & rex in eum hilari uultu ridensq; conspexit: quanta inquit arbitraris milia posse dimitti. Tunc Andreas respondit dum interfuisset: dixitq; pauloplus quam centum milia possunt existere. Non paruam inquit a nobis Aristene donationé poscis. Sosibio uero cum præsentibus dicente dignum esse munificentiæ suæ: si deo qui regnum ei donauit has gratiarum uices offerret: rex sapienti usus consilio: ne contra eos milites qui eos captiuauerant facere uideretur: & quorum stipendia captiuorum absolutione minui uiderentur: de suo eos erario redimere statuit: dum militibus merces ánone p̄staretur: & pro singulo captiuo apud eos constituto dragmæ centum uiginti darentur. De quibus etiam præcepta proponere promisit: per quæ munificentiã suam: & Aristeni petitionem confirmaret. Præterea uoluntas dei affuit: per quam non tátú illos qui a patre eius uel exercitu illius translati fuissent: uerum ét illos: q sub regno eius p̄extitissent absolutioni donaret: uel si qui postea supuenissent: p quorum redéptione plusq̄ quadringéta taléta sunt a rege largita. Vnde & exéplú sanctionis ad manifestandam posteris regis munificétiá custodiri decreuerunt: quod erat huiusmodi. Quicunq; sub nostri patris imperio militátes syriam & phœnicem cum eo iudeamq; uastauerunt: & captiuos adductos ad nostras ciuitates & p̄uincias: uendiderunt: hos & qui olim sub meo regno existunt: & si quos nunc superduxerunt dimittant pro singulo corpore accipientes dragmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis suis: reliqui uero a regali mensa redemptionis præcium accipiant. Arbitror enim eos sine uoluntate mei patris contra iusticiam deprædatos: prouinciamq; eorum fuisse uastatam. Vnde & multos milites profectos esse alias profecisse cognouimus: dum ad ægyptum eos traducerent. Iustum ergo cóspiciens misereri eis: iubeo constitutos in seruitute iudeos omnes dominis eorum antedictam accipientibus summam absolui: nec quenquam in hac re fraudem aliquam agere: sed his potius constitutionibus obedire. Dispositiones autem meas præcipio: ex quo missæ sunt per tres dies proponi: quatenus ad iudices domini conueniant: corpora statim ostendentes: hoc ení meo credo pro futurum imperio. Contumaces uero liceat cuiq; uolenti nunciare: quatenus eorum substantiæ regis possessionibus socientur. Cum hæc sanctio regis lecta fuisset: & uisa essent omnia iuste decreta: tantum uero deesse de absolutione priorum: & horum qui postea ducti iudei fuissent: ipse de his sua liberalitate præcepit. Præterea sciens: subitaneam distributionem difficilem existere iussit rerum ministris & regiis sacellariis pecunias seponere alias reponere.
Quo facto intra septimum diem omnia regis præcepta impleta sunt: & talenta super quadringenta; sexaginta pro redemptione partita noscuntur; dum & pro infantibus domini centum uiginti dragmas exigerent; sicut rex pro his demandasset: scribendo pro singulo corpore prædictam summam exhiberi. Cum hæc secundum regiam uoluntatem munificenter disposita fuissent: iustum uisum est de merito de iudaicis codicibus transcribédis: eius allegare decretum. Nam nihil frustra a regibus dispensatur: sed omnia cum multa diligentia geruntur. Quapropter allegationes alias allegationis: uel epistolarum exemplum designauimus; & ornamentorú

transmissorum multitudinem:& quicquid in uno quoq; constructum est. Vnde potest optime opificum ars prospici:& uasorum omnium excellentia agnosci. Allegationis aut exemplu huiusmodi probatur Maximo regi demetrius. Præcipiente te o princeps de his quæ hactenus ad cõsumatione bibliothecæ desunt:quatenus colligantur:& de his quæ corruerunt ut debitam diligentiam impetrarent: omni studio usus in his: ad noticia uestra pduco legislationis iudaicæ uolumina nobis cum aliis deesse.Nam figuris hæbraicis:& uoce gentili conscripta:inexplicabilia nobis existunt. Contigit etiam minus diligenter ea quæ habet transferri: dum regalem prouidentiam minime percepissent:necessarium tamen est hæc apud te cautius exposita reponi. Na sapientissima & integra legislatio:sic a deo data uidetur existere. Quapropter inquit Acatius abdiripetas: seu conscriptores historiarum nullatenus meminisse eius:nec uirorum qui secundum eiusdem legislationis præcepta uixerunt:eo q casta nimis existeret:ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidet ergo tibi rex:scribe principi sacerdotu gentis iudeæ:qtenus trasmittat seniores ab unaqq; tribu legu peritos:ut cu eis codicum explanatione & cõsonatia cognouerimus: & interpretationis rerum cauta expositione acceperimus:dignos codices tua uoluntate reponamus.Igit tali suggestione facta:præcepit rex:ut scriberent de his Eleazaro principi sacerdotu gentis iudeæ:simul etia de absolutiõe seruientiu apud eos iudeorum:præterea mandarent ei:quia transmisissent ad faciendas crateras & libatoria:pondus auri talenta quinquaginta:lapidum uero præciosorum inestimabile multitudine:denucias etia custodibus arcarum in quibus lapides seruabant. ut electionem illorum darent opificibus:quatenus quos uellent ad specie operis tollerent necnõ iperauit:ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis causis centum talenta sacerdoti darentur.Narrabo igit factas & modum cõstructiõis eorum.cu declarauero exemplum epistolæ principi sacerdotu eleazaro a rege cõscriptæ:qui principatus honorem pro tali ca suscepit.Defuncto principe sacerdotum Onia:filius eius Symon successor extitit.qui iustus est appellatus:propter pietatem quam i deu: & fauorem quem erga regem habuisse uidebat.Quo mortuo & filiu infantulu relinquente nomine Onia:frater eius Eleazarus de quo sermone fecimus principatu sacerdotii suscepit:ad que Ptolomeus hmõi litteras destinauit.Rex Ptolomeus Eleazaro principi sacerdotu salute.Multis habitantibus imperio meo iudeis:quos per se cu potetes fuisset ad captiuitatem traxere : quorum aliquos pater noster ad militiam maioribus stipendiis deputas:honorauit alias honoratus e:aliis aut in ægyptu cum eo ambulantibus:castella & eorum custodia demandauit:ut sint ægyptiis i terrorem:Cum uero ego principatum suscepissem:omnes clementer tractaui præsentes ciues tuos: quorum plus centum milia captiuos & seruientes remisi possidentibus eos pro redemptione pecunias persoluens:ætatibus aut uigentes numeris militaribus designaui:multosq; qui mihi uel aulæ potuissent fidem seruare in palacio constitui:arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia uotum ei hoc maximum deuouere.Porro uolens & istis & omnibus per uniuersam terra iudeis præstare:leges uestras litteris græcis ab hæbraicis trasflatis:in nostra bibliotheca decreui reponere.Bene ergo facies:eligendo uiros optimos seniores sex:ab unaquaq; tribu dirigere:qui p ætate legum sunt periti:ualebuntq; interpretatione earum caute nobis exponere.Nam opinor his pfectis:maximam nobis gloriam præparare.Transmisi uero qui deberent de his uobiscum disputare:Andream primatem custodum mei corporis:& Aristenu mihi dilectissimos : per quos etia primitias uotorum ad templum:& pro imolationibus:& aliis rebus:transmisi talenta centum.Tu aut manda nobis quæ uolueris fieri:quod gratius amplectimur.Cum regis epistola Eleazaro fuisset porrecta:nimium liberaliter ad eum ita rescripsit.Princeps sacerdotum Eleazarus: Ptolomeo regi salutem.Valentibus uobis cum arsione regina:uel filiis:bene nobis omnia constant.Cum uero epistolam suscepissemus:satis de tua uoluntate sumus gauisi.Congregantes aute multitudine legimus eam quatenus ostenderemus:quam pietatem erga deum habeas.Demonstrauimus secundum eas pateras quas misisti aureas uiginti:argenteas triginta:crateras quinq; ad mensam dedicandam:& quæ directa sunt pro immolatione uel renouatione eorum quæ templo desunt:taleta cetum:deportata per Andreá & Aristenu charissimos tibi amicos:uiros optimos: & doctrina præcellentes:tuaq; uirtute dignos.Cognosce uero nos pro tuis utilitatibus: & pter natura aliqd uelle pati dum reddamus tuis beneficiis q multipliciter i nostros ciues largiris. Statim ergo pro te:tuaq; sorore:alias uxore:uel filiis hostias obtulimus:& multitudo uota psoluit: ut uobis eueniant quæ desideratis:& tuus principatus in pace custodiatur . Ad interpretandam uero legem quam pro tuis cõmodis accipere postulas:elegi uiros sex ab unaquaq; tribu : quos diximus legem ferentes.Erit aute uestræ pietatis uel iusticiæ:ut post legis transcriptionem ad nos eam caute cum portitoribus remittans. Vale.Hæc quidem princeps sacerdotum rescripsit. Mihi uero non est necessarium uisum:septuaginta seniorum ab eleazaro missorum nomina declarare:licet intimata fuissent sub epistola.Vasorum tamen magnificentiam ad constructiõem quæ deo rex direxit:non incongruum exponere putaui:quatenus omnibus munificentia regis erga deu dilucidetur.Siquidem ipse largos sumptus præstatit:& semper opificibus opera transmittebat : nihil construi desidiose concedens:quorum de singulis qualis fuerit magnificentia narrabo:quamuis

historia narrationem eorum minime deposcat:regis enim diligentiā uel munificētiam ita legentibus arbitror aperiri.Prius aūt de mensa differemus.Igitur habebat rex in proposito suo ualde maximam mensam conficere. Præcepit autē dedicate in hierosolymis mensæ quantitatē cognosci: si possit maior fieri.Cūq; percepisset qualis esset illic cōstituta: & quia nihil prohiberet maiorem construi dixit quintuplā magnitudinē uelle se facere:sed timere ne ad ministeriū pro magnitudinis quātitate inutilis fieret.Nā non eam tantum ad spectaculū deuouere: sed etiā ministeriis: alias ministris abilē uoluit dedicare.Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia cōfectam:magnitudine quidem superare priorem noluit:uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit.Sagax ergo ad discernēdum uarias rerum naturam erat: & inuenire nouas ammirandasq; facturas::quæ sine descriptione fuissent.Harum ipse prudenter inueniebat effectum:& ostendens artificibus:ita perfici enūciabat:ut quæ descripta fuissent: eorum cautam similitudinem euidēter opifices imitarent.Promissa ergo complētes:mēsam describere festinamus.Huius duorum semis cubitorum lōgitudinem: latitudinem unius semis construxerunt:rotā de auro formantes eam.Coronam quidem in palmam conferunt; frōtispicia uero uersatilia: sculpturam habentia:ornatam in speciem restis ex tribus partibus mare similantis.Triangulis enim existentibus frontispiciis unusquisq; angulus eādem formæ dispositionem habebat. Quæ dum uerteretur:unā & nō diuersam speciē demōstrabat coronæ.Porro pars quæ sub mensa erat inclusa: pulchre cōstructa fulgebat:pars aūt quæ de foris apparebat: artificii decore plus cuncta splendebat:quia uisui uel spectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutā fieri contigerat:ne ullus angulus trium ut prædiximus existentium in transductiōe minor uideretur.Dispositi uero erant in modum funium torno factorum præciosissimi lapides: aureis sperulis per foramina conclusi.Partes aūt quæ per latera coronæ cernebantur:in speciem ouorum optimo lapide factorum figurare nitebant:sculpturæ uirgulas imitatæ:quæ spisse circa mensam uoluebantur.Ouorum aūt dispositionem circūduxerunt opifices: ornatamq; omnium fructuū naturam:uuas pendentes:aristas surgentes:malagranata conclusa. Lapides aūt secundum genus prædictorum fructuū ad proprium uniuscuiusq; colorem formantes:circa totam mēsam ex auro ligauerunt.Sub corona quoq; ouorum similis ordo:seu uirgarum constiterat:ut ex ambabus partibus eandem operis uarietatē cauāq; speciē mensa cōstructa proferret:ne frontispicii uel coronæ positio in alteram partē mēsæ cōuersa:fieret diuersa:sed eadē usq; ad pedes facies operis extēderet.Nam ductile aurum quattuor digitis latum:secundum totam mēsæ latitudinem super quod pedes eius imponerēt:fecerunt:deinde sperulis & clausuris eos cū corona mensæ construxerunt:ut eūdem artificii:uel magnificentiæ uisum præberent.in quancunq; partem mensa cōuerteret.Super mensam aūt Meandrum fluuiū sculpserunt:lapides præciosissimos in medio eius tanq̄ stellas uario colore ponentes.Nam carbunculum uel smaragdum iocundo aspectu fulgentes miserunt: aliorūq; genera lapidum qui uel industria uel emulatione digni:per excellentiam naturæ cunctis existunt: Post meandrum aureum completum:in speciem funis quiddam circunferēbatur: in medio figuram sublongam & rotundam habens:super quod christallinus lapis erat electrum:alias electrus: impositi pari pœnæ formarum aspectu:qui delectationem miram intuentibus præstabant. Capita uero pedum eius similia liliis fabricauerant:curuationem brachiorum habentia sub mēsa reflexā: intus uero rectū instar lilii germen uidebat:quos alias quæ lapis carbunculus in palmū factus: figuram crepidinis ostendens:& latitudinem octo digitorum habens sustentabat.Nam super eū pedum omne pōdus innitebat.Sculpserunt et tenuissimo uel laboriosissimo torno unūquēq; pedum:in quibus hederæ uel uitis palmites cū uuis existentibus eminebāt:ut nihil a ueris discrepare putarent.Siquidē ad aure flatū per tenuitatē & extēsionē summitatis suæ cōmotæ:imaginationē naturalium arte præbebāt. Verūetiā figurā totius mensæ tribus tabulis cōstruxere:cōpagine prius in inuicem ita colligata:ut inuisibilis existeret;nec intelligeretur earum insertio. Grossitudo uero mensæ non minus dimidio cubito fuisse dinoscit.Talis ergo uotiua mensa multa regis munificētia:uel præciositate materiæ:ac uarietate pulchritudinis:& industria artificum studiose perfecta est:& licet magnitudine prioris deo deuote mensæ non distaret:artificio tamen & nouitate:uel claritate facturæ:ualde melior & splēdidior elimata fugebat.Crateras etiam aureas duas fecerunt:sculpturam uiperam ab inferiore parte usq; ad cingulum habentes:lapidibus uariis in squāma cōclusis. De hinc super eos fecerunt Meandrum altum cubito:compositione lapidum diuersorum:specie magna fulgentem:in quo uirgarum ordo instabat:de quibus complexionibus simul usq; ad labrū protrahebatur.Per mediū quoq; quattuor digitorum sculptura pulchris lapidibus inserta: decorē craterum ostendebat:quorum labra liliorum foliis:& uuarum floribus in orbem productis corona complectebatur.Et aureas quidem crateras duas:capientes utrasq; amphoram huiusmodi construxerunt.Argentei uero clariorem speculis splendorem emittebant:ut certius in his facies aspicientium uiderētur.Insuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide præcioso:& circūdate foliis hederæ:uel aurosis bratteis:quasi uitis celatura artificiose obumbrabantur.Hæc ideo ita fiebant quod per scientiam opificis arte mira reliquos anteirent:& multomelius studio uel mu

nificentia regis formabant. Non enī tantum incesanter & large artificibus impendia præstabat:
quanto etiā publicoꝝ negocioꝝ relictis regiminibus: ipse operātibus semp instabat: & frequen-
ter artifices uisitabat. Quapropter opera opificū diligētia regis & industria seruētite propensius
imminebat. Cūq; hæc ad hierosolymā trāsmissa ptolomei uoto fuissent: & princeps sacerdotum
Eleazarus ea deo dicasset: portitores eoꝝ honorās: donaq; regi deportāda præstans ad eū remi-
sit. Ergo postq̄ alexandriā peruentum ē: & Ptolomeus præsentiā eoꝝ cū septuaginta senioribus
audiuit: statim Andreā & Aristenum legatos euocari ꝑcepit. Qui uenientes: epistolas quas a prin
cipe sacerdotum deportauerūt obtulerunt: & ea quæ uerbis eos differere iuxerat edixerūt. Stu-
dens aūt colloqui senioribus ab hierosolymis pro interpretatiōe legū directis: diuersos quidem
qui pro suis causis aderant denūciauit dimitti: mirabilem hanc & præter cōsuetudinē faciens di
missionē: ut qui ꝓpter huiusmodi causas ducebant: post quintū diem eum adirent. Legati uero
post mēsam a rege tunc dimissi: illos ab Eleazaro destinatos expectabat. Dūq; seniores illi cū do-
nisq; regi deportāda princeps sacerdotū eis dederat aduenissent: cū uoluminibus transierunt: in
quibus litteris aureis cōscriptæ leges continebātur. Et rex eos de codicibus percūctabat. Cū ue-
ro reuelarent: & ostenderēt tenuitatem mēbranæ: uel in cōprehensibilē eoꝝ cōpaginem rex mi-
ratus est: q̄ ita fuissent cōpacta. Dūq; hoc diu fecisset: gratias inquit ago: uobis quidē q̄ uenistis:
maiores uero illi qui uos destinauit: sed ante omnia deo: cuius hæ leges uenerādæ ꝓbant. Cunq;
clamassent seniores: uel hi qui præsentes erāt: orātes ꝓspera regi diuinitus euenire: nimiū dele-
ctatus: prorupit ad lachrymas. Nā sæpius natura hoc summo gaudio patit: quod ēt dolentibus
solet accidere. Tūc iussit Codices primanbus officii designatis: uiros aūt osculatus equū dixit eē:
primū ad eos facere sermonem pro quibus essent uocati: imo & diem quo ad eum deducti fuis-
sent: clarum singulis annis p totum uitæ suæ tēpus celebrasse ꝓmisit. Nam euenit eundem esse
primum præsentiæ illoꝝ: & uictoriæ diem: quo Antigonum naualī ꝑlio uicerat. Epulari etiam
secum eos præcepit: hospitiaq; in arce denunciauit eis omnia deputari. Nicanor autem sup su-
sceptionem peregrinoꝝ constitutus: Dorotheum uocans, qui de his curam habebat: iussit singu-
lis necessaria præparare. Nam ita dispositum a rege fuerat: ut alimenta quibus singulæ ciuitates
utuntur: exhiberent diligenter consuetudini peregrinoꝝ ad eos uenientiū: & eis omnia ad nutū
eorum pararentur: quatenus cibis solitis magis delectarentur: ne forsan corrupti extraneis gra-
uarentur: quod & circa istos effectū est. Dorotheo uero quem pro sinceritate uitæ super hæc rex
constituerat: per quē & præparauerat omnia: quæ ad huiusmodi conuenirēt cōuiuia hæc implē-
re: partē quidem mediam eorum ad dexteram suam: reliquos aūt post eius accubitum: nihil præ-
termitens: quod ad eorum honorificentiā pertineret. Postq̄ autē ita discubuerunt: iussit Doro-
theo solita ministrare: quibus omnes iudei ad eū uenientes utebantur. Tunc itaq; sacros præco-
nes & immolatores & alios qui uota faciūt recusauit: & unum e senioribus nomine Heliseū sa-
cerdotem existentē: rex petiuit facere orationem. Qui in medio stans regi bona & subiectis eius
optauit: & post plausus cum gaudio & clamore oīum surrexerunt: & residentes ad epulationē &
delitias paratas se cōtulerunt. Præterea rex quantū satis ei uisum est cœpit philosophari: & unū-
quenq; eoꝝ naturales percunctari sermones: & ad contēplationem questionis accēdere: cauteq;
illis ad omnia respondentibus quæ eis obiecta essent & explanantibus: gauisus: p duodecim dies
hoc conuiuium instruxit. Et qui uult singula cognoscere: q in conuiuio præparata sunt: legat uo
lumina Aristeni: quæ propter hæc conscripserat: & agnoscet. Mirāte uero eos non tantū rege sed
etiam Menedimo philosopho: dicente oīa per prouidentiā dispensari: ideoq; uirtutem & pulchri
tudinem uideri: destitit rex quidem de his facere sermonem. dicebat autem maxima sibi bona
per præsentiam eorum fieri: nam profuisse ei: q didicisset ab illis: quemadmodum deberet regna
re: iussitq; dari singulis talenta tria: & deputauit illis: qui eos perducere ad diuersoria deberent.
Postquam uero tres excesserunt dies: congregans eos Demetrius: transiit ad studium maris: &
unum transiens pōtem: adiit partes aquiloni coniunctas conciliumq; fecit in domo prope litus
stante: & apta secretis ad cognitionem negociorum. Vbi eos perducens: petebat omnia quæ
opus habebant ad legis interpretationem: ut ipsis ꝑsentibus dicerent: ut alias & incesanter opus
implerent. Cunq; illi munificenter & laboriose cautam interpretationem facerēt: usq; ad horam
nonam in hoc sedentes: ad curam corporis uertebantur: ita inuitante eos Dorotheo: uel opulen
ter cunuersationis salubria præbente. multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem
ad aulam uenientes: Ptolomeum salutabant & rursus ad eundem locum rediebant: & manus in
mari lauantes: & seipsos purificantes ita legis interpretationi uacabant. Itaq; transcripta lege &
opere interpretationis ad effectum per.lxxii.dies transacto. Congregans Demetrius iudeos oēs
ad locum in quo traslatæ leges fuerant: præsentibus etiam interpretibus legit eas. Cunq; multi-
tudo: amplexa legem: uel seniores eius interpretes: Demetrium eo q̄ magnarum rerum inuentor
esse uideretur laudasset rogauit etiam: ut & præsidibus suis daretur legenda: & petierunt omnes
sacerdotes interpretes: seniores: & præpositos gentis: ut bene interpretata: permaneret immobi-
lis. Cum uero omnes sententiam laudassent: iusserunt: ut si quod aut superfluum: aut minus ali-

quid scriptum uiderent in lege: hoc despicerent:& manifestum facientes emendarēt: hoc castigā
tes:ut quod semel iudicatum fuerar bene se habere:sempiteroa memoria remaneret. Gauisus er-
go rex & uidens uoluntatem suam ad utilem rem esse profectā: & delectatus relictis legibus: &
sensum:& sapientiam:& legislatores obstupescens:ad Demetriū sermooes facere cœpit:q̄ ita mi
ra existeret legislatio q̄ nemo neq̄ historiographus:neq̄ poeta meminisset eius. Cui Demetrius
respondit:neminem fuisse ausum: hag̃ legum tangere coōscriptionem q̄ diuina & uenerabilis
esset:& quia lesi sunt quidam a deo,hoc præsumentes. Significabat uero: qualiter Theopompus
uolens in historia aliquid de his conscribere:sit mēte turbatus:plus triginta diebus : & cum ad
se reuersus cum humilitate a deo ueniam supplicaret:dei sibi clementiam factam suspicatus eēt:
necnon & in somnis uiderit:q̄ ei ideo accidisset:quia diuina serutatus esset: & proferre ea ad ho
mines imputos uellet:cum cōscribere quieuisset recepit sensum. Referebat aūt & de Theotecto
tragœdiarum poeta dicens:quia cū nisus fuisset in aliquo dragmatheog̃ meminisse: quæ in di-
uino uolumine continentur:oculis obscurans recognouit causam suæ cecitans: & ita liberatus
est a passione deo ueniam indulgente. Hæc ergo rex pute suscipiens petiuit interpretes: frequen
ter ad se de iudea proficisci:hoc enim ers ad honorem & ad donationem ab eo profuturum di-
cens:nūc uero iustū esse eos dimitti dicebat:sponte aūt ad eum ueniētes:omnia quæ equū esset
sapientiam eog̃ impetrare:& pro sua maiestate dignū largiri promisit. Et quidē tunc remisit eos
donans unicuiq̄ optimas tres stolas:& auri talenta duo & calicem unius talenti:totūq̄ conuiua
torium. Principi aūt sacerdotum Elezazaro destinauit per eos lectos cū aureis pedibus decem:&
conueniētē eis supellectilē:& calicem talentog̃ triginta:insuper stolas decem:& purpurā:& co-
ronam decoram:& lineas de bysso centum:præterea & pateras:& trullā:& libatoria : & crateras
aureas duas deuouēdas. Petiuit aūt & p̄ epistolas:ut si quis de his uiris uoluisset reuerti ad se:eū
permitteret:dum nimium delectaretur cum eruditis habere sermonem:& diuicias suas libenter
talibus impēri. Huiusmodi quidem causam ad hoorem & gloriam iudeorum Ptolomeo nomi
ne philadelpho fieri contigit.

Quemadmodum honorauerūt reges Asyæ gentē iudeog̃:ciuesq̄ multos ex ipsis ī subiectis
suis ciuitatibus statuerunt. CAP. III.

Impetrauerunt aūt & a regibus Asyæ honorem:quō cū eis castrametati sunt. Nā Seleu
cus nomine Nicanor in ciuitatibos quas per Asyā edificauerat:& in inferiore syria : &
in ipsa Metropoli Antiochia republica sua dignos eos effecit & equū eis honorē cum
habitatoribus macedonibus & græcis deputauit. Hactenus in eadē conuersatione eos
aliquando mansisse signū est:q̄ iudei oolētes alienigenag̃ uti oleo:accipiunt alias accipiant diffi
nitam quādam a principibus olipiaci certaminis p̄ p̄cio olei pecuniā:populoq̄ Antiocheno in
præsenti bello oolenti soluere consuetudinē: Mutianus præfectus tunc syriæ cōstituta seruauit:
& post hæc imperatoribus Vespasiano & Tito orbis terrag̃:supplicauerunt Alexandrini & An-
tiochem:ut eis ius reipublicæ de reliquo cū iudeis non deberet esse cōmune:nec impetraoerūt.
Vnde potest considerari romanog̃ modestia:& potius magnificentia Vespasiani & Titi. Qui cū
multa pericula bellando contra iudeos sustinuissent : acerbe ferentes q̄ se tradere noluissent. sed
usq̄ ad finem pugnantes permansissent:nihil penitus eis de hoc quod dudum præstitum fuerat
abstulerunt:sed simul & priorem iram & petitionem magni populi Alexandrini & Antiocheni
uiuaciter expulerunt:dum nihil neq̄ pro amiciciis ad gratiam istorum: neq̄ pro inimiciciis de-
uictorum concederent:quatenus persolueretur aliquid pristinæ iudeorum utilitatis: dicētes eos
in pugna dedisse pœnas q̄ arma cœpunt:insontes āt nō eē iustū sua possessiōe priuari. Simile ue-
ro & Marcū agrippā erga iudeos sensisse cognouimus. Nā motis cōtra eū cretēsibus:& petētibus
Agrippā:ut cōuersanoē quā eis Antiochus Seleuci nepos:q̄ apd̄ græcos deus nūcupat̄ dederat
soli possiderēt & dicēntibus:ut si cognati eēnt eog̃ iudei:colerēt p̄prios eog̃ deos:habito iudicio
iudei uicetūtrut suis utant̄ moribus:defendēte eos Nicolao damasceno. Nā Agrippa īterlocutus
est:nihil īnouare eis licere. Sigs aūt certius hæc uult nosse:legat nicolai cētesimā & uicesimāter-
tiam & quartā historiā:& Agrippæ qdē iudiciū nō est forsitā admirādū. Nō.n.pugnabat tūc gēs
nostra aduersus romanos. Vespasiani ēt & Titi magnificētiā qlibet decētius obstupescit : q̄ post
tot bella tātaq̄ certamia q̄ cōtra nos habuerūt tā pie dispositi sunt. Repetā āt orationē: unde ad
hæc uideor eē digressus. Iudeos igit̄ sub īperio magni Antiochi regēns Asyā cōstitutos contigit
multa tollerasse:dū terra eog̃ diuersis calamitatibus subiaceret:cū illis q̄ humilē syriā hītare ui
debant̄. Nā cū Antiochus pugnasset cōtra Eopatorē ptolomeū:& eius filiū Ptolomeum: cogno
mine epiphanē:laborare cōtigit eos cū uincēte & uicto:& eadē pati ut pares existerēt:naues tur-
bate & tēpestatibus fluctuātes:dū īter fœlicitatē & calamitatē antiochi fuisseot cōmuniter con-
stituti. Cūq̄ uicisset Ptolomeū:Antiochus iudeam recepit. Defuncto uero Ptolomeo filio Eupa
tore:filius eius magnā uirtutē milirū misit:& ducem Scopam nomine:contra humilem syriam
multasq̄ eog̃ ciuitates cœpit. Ex quo nostra gens expugnata adiecta ei est:& nō post multū Ao
tiochus Scopā uicit:cōfligēs contra eū iuxta fontē iordanis:& multos ab exercitu eius p̄strauit.

Postea uero antiocho capiente syriæ ciuitates:qs Scopa tenutrat:ex samaria sponte gens iudeorum ad eum transiens:in ciuitatem omné eius exercitú suscepit:& elephátis abundanter alimenta præbuerunt:& obsidente eos qui ab Scopa in arce hierosolymoꝝ relicti sunt custodes:prono animo auxilium præstiterunt.Igitur Antiochus iustum arbitratus iudeoꝝ erga se studium liberaliter remunerandum:scripsit magistratibus & amicis testimoniú exhibens q ab eis bene tractatus est:sed & donationes quas eis pro grana retribuere cogitauit:manifeste illis innotuit.Referá uero epistolas qs magistratibus de ipis scripserat:præponens testimoniú:qood nobis præbet Polibyus megelopolitanus in undecima historia sua ita dicens. Ptolomei dux Scopa ad superiora uadens loca:superauit hyemis tempore gentem iudeoꝝ.Dicit náq; & in eodé uolumine:qualiter Scopam Antiochus deuincens.Bythyniam & Samariá:& Abella: & Gadera cepisset . Paulo post uero tradiderút se ei iudei:qui circa templú habitabát.Factæ aút apparitionis in templo:ad alıud tempus narrationé differamus.Polibyus quidé hæc in historia conscripsit.Nos aút reducamus orationé ad narrationé prioré:insinuantes epistolas regis Antiochi.Rex Antiochos Ptolomeo salutem.Iudei mox ut prouinciam eoꝝ ingressi sumus:liberalitaté circa nos suam ostenderunt:& ueniétes ad ciuitaté clare nos susceperunt:cú senioribus & principibus occurrétes:& abúde ministrauerunt militibus:& elephantis uictualia & nobiscum ad arcé pugnauerunt contra custodes ægyptioꝝ.Ergo dignó & nos iudicamus eos remunerari:& reficere ciuitaté destructam:& rursus in eam habitatores cógregare dispersos.Et primú constituimus ꝓpter pietaté eis pstari ad imolationes uictimaꝝ:& uini & olei & libaminis pciú argéteoꝝ uiginti milia:& ad similá secúdú prouincialé legé tritici modios mille quadringentos septuagintaquinq;.Præberi aút hæc inquit eis uolo secúdum mea mandata:& opus tépli cóstrui:& porticus: & si quid oportet aliud restitui.Materies aút lignoꝝ deponat ex ipsa iudea:& ab aliis gentibus:& a libano : nullo ꝓ his exigente uectigal.Similiter & in aliis in quibus oportet clarissimá templi fieri uolumus edificationem.Conuersetur omne genus eoꝝ secúdum proprias leges:relaxétur & sacerdotes & scribæ templi:& cantores sacri a tributis:quæ pro suo capite dabant:& regio uectigali:uel ab aliis cunctis oneribus:ut pro opere eoꝝ ciuitas habitationibus hominum apta reddatur.His quoq; q uel nunc habitát: uel habituri cóueniút:donamus tributa usq; ad mensem hiperheretheum : & per tres annos liberamus a tertia parte fiscaliú:quatenus eoꝝ lesio releuetur.Et quicunq; ab ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt:ex ipsis genitos libertati donamus: & substantias eis reddi præcipimus.Epistola quidem hæc continebat.Ornato autem templo:edictum per omne suú transmisit imperium:in quo continebatur neminem alienigenaꝝ intra muros tépli ingrediendi habere licentiam:nec iudeos nisi quibus mos est:purificatos secundum patriam legé:neq; inferri alias inferte ciuitati eqoinas carnes:neq; mulaꝝ:neq; ferarum mansuetarum uulpium: aut luporum:aut leporum:aot pardoꝝ:& generaliter oium aoimaliú quæ iudeis íterdicta sút: ut nec pelles roꝝ liceret afferte:alias afferri:neq; hoꝝ aliquid intra ciuitaté pascere:sed solitis parentú uictimis.ex qbus & deo oportet sacrificare.alias aút sacrificari:uti permissum est. Qui aút aliquid hoꝝ transgressus fuisset:iussit ut multatus pecuniæ præstaret sacerdotibus dragmas tria milia. Scripsit etiam testimóia nostræ pietatis: & fidei præbens:cú rebelles frigas & Liddos adisset: eo tempore:quo ad superiores Persarum ierat ꝓuincias iubens Zeusidi carissimo:ut mitteret quosdam nostroꝝ a babylóe ad frigiá:ita per epistolam suá mandans rex Antiochus Zeusidi patri salutem.Si sani estis:bene est:sanus & ego sum. Audiens auté frigas & liddos rebellare magna cogitatione permotus consilium animo percepi quid oporteret fieri.Placuit aút ad castella uel necessaria loca mesopotamiæ & babyloniæ iudeoꝝ domus duo milia cú apparatu suo dedoceret: credo enim fideles nobis eos custodes futuros ꝓpter pietatem:quam circa deum habent. Nam testificantur pareotes nostri fideles eos:& pronum animú habere in his quæ petiti fuerint.Volo igitur licet difficile esse credá migrari:ut permittas eos legibus propriis uti:& cum eos ad prædicta loca migraueris:ad edificandas sibi domos locú unicuiq; distribuit:terramq; colendam dari:& uinum plantationes & tributa fructuú terræ concedere per annos decem . Accipiant uero usq; quo fructus colligant triticum ad cibum seruorum quod eis sufficiat:ut nostram impetrantes clementiam:proniores seipsos erga nos præbeant.Præterea prouidentiam faciens eorú gentis secundum possibilitatem:quatenus a nullo molestiam patiantur.De amicitia quidem magni Antiochi & iudrorum:hæc a nobis ꝓ testimonio dicta sint. Postea uero ut amicitiam & foedus Ptolomeus cum Antiocho composuit:dedit ei filiam suam Cleopatram ad nuptum: concedens ei humilem Syriam:& Samariam:& Iudeam:& Phœnicem dotis nomine . Diuisis auté in utrúq; regé tributis.unusquisq; sublimissimus patriæ suæ colligens uectigalium summam statutá regi offerebat.Eodem uero tempore samaritæ infœliciter agentes:multa cótra iudeos mala fecerút: terramq; eorum depopulantes:multos inde captiuos trahebant: quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia.Nam defuncto Eleazaro principatum sacerdotii patruus eius Manasses suscepit :cuius post finem uitæ Onias eo in honore successit filius existés Simonis: cognomine iusti: qui Simon frater Eleazari:sicut prædiximus:erat.

De infœlicitate iudeorum quam postea emandauit ioseppus filius tobiæ: cōponens amicitias cum ptolemeo cognomine epiphanen. CAP. IIII.

OS aūt Onias paruulus mente:& pecuniis auarus existens:pro populo regibus uectigal quod patres eius ex propriis dabant idest uiginti taléta pecuniarum nō reddens ad irā regē Ptolomeum cōmouit: qui & legatum transmittens ad hierosolymam: culpabat Oniam non reddentem tributa:& interminabatur:ut si nō acciperét tributa: terram eorum ad iugera metiret & mitteret ad habitandū illic milites. Audiētes uero mādata regis iudei turbabantur:hunc aūt Oniam nihil horum flectebat propter auaritiā suā. Ioseppus aūt quidam iuuenis ætate:sed propter castitatē & suā prudentiā iustitiæ gloriā habēs apud hierosolymitas:patre Tobia:& ex sorore Oniæ principis sacerdotū progenitus:mandante matre legati præsentiam dum ille esset ad ficulam uicū:ubi natus erat:ueniens in ciuitatē increpabat sacerdotem: nō prudentem innocētiæ ciuiū:sed ad pericula mittere uolētem gentē propter pecuniarum priuationem:dum per ipsum populū dignitatē accepisset:& principatū sacerdotalis honoris impetrasset. Si aūt cupiditate haberet pecunias: ita ut propter ipsās & periculū fieri patriæ:& ciues suos afflictos uidere pateret:suadebat ei ad regē ire & petere:ut ei aut oēs pecuniæ aut pars cōcederetur. Tunc Onias neque principatū uelle se gentis habere respondit immo & sacerdotalē honorē si esset possibile paratum se esse deponere:ne tantū ad regem accederet. Et dum nihil ad se de his pertinere dixisset:ioseppus interrogauit eū:si sibi concederet legationē ad Ptolomeū gerere pro gēte. Cūque cōcessisset Onias:ascendit ad templum ioseppus:& conuocata multitudine ad contionem nihil turbari eos uel timere suadebat propter auunculi Oniæ circa eos negligentiam: sed rogabat:ut deponerent cordis mesticiā:qua pro regis mādatis affligebant. Nam legationem facturū sed ad regē promisit:ut flecteret eū:quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidē hæc audiens. Ioseppo gratias egit:ipse aūt a templo descēdens:in hospitium suscepit Ptolomei legatū: donauitque ei magnificentissima munera & per multos dies munificētissime eum pauit:& ad regem remisit:promittētes ei ut & ipse sequeret. Nā promtior factus erat proficisci ad regem legato inuitante:& concitante eū ad Aegyptū peruenire:& promittēre omnia quæ a Ptolomeo peteret per se eum impetraturū:quia modestiā morū eius nimis amabat. Cūque legatus ad ægyptū peruenisset:& regi nunciasset indeuotionē Oniæ:& utilitatē Ioseppi:quem uenturū ad eū dicebat:& sauf factum pro excessu Oniæ:qui etiam regem patronū esse cōsideret:tanta laudum magnitudine, pro adolescente utebat:ut regē & uxorē eius Cleopatrā prius familiarē faceret habere Ioseppū quā eum haberent præsentem. Ioseppus autē mandans amicis ad Samariam:& mutuā ab eis accipiēs pecuniam:& parans cōuenientia profectioni:uestes & pocula & subiugalia:quæ oīa ad uiginti milia dragmas essent ad Alexandriam usque peruenit. Contigit aūt per illud tēpus oēs primatus & magistratus ascendere ciuitates Syriæ & Phœnice:ut uectigaliū susciperent exactionē. Nam singulis annis potentibus per ciuitates eam rex cōmittere cōsueuerat. Videntes aūt hi per uiam Ioseppū deridebant eius paupertatem & inopiā. Cūque ad Alexādriam peruenisset:in Memphis Ptolomeū esse cognouit:cui occurrere festinauit. Sedente aūt super currū rege cum uxore & amico Athenione:qui cū legatione ad Hierosolymā destinatus:& a ioseppo hospitio clemēter exceptus est. Videns Athenio mox regi innotuit:dicēs hūc eē:de quo ab hierosolymis ueniens nūciauit: quā bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus uero primus eū salutauit:& ascendere super currū fecit. Postquam uero sedit cœpit rex Oniam accusare. Tūc Ioseppus ait. Veniam ei queso præsta propter senectutem. Nō enī uos latet quod senes & infantes eādem mētem cōtingit habere. A nobis aūt redditur tibi ratio:ut ei penitus irasci nō debeas. Gauisus aūt rex de prudentia atque beniuolentia iuuenis:plus eū quippe iam expertum diligere cœpit:iussitque i aulā regiā suscipi:& quottidie suæ mensæ esse conuiuā. Cūque uenisset ad Alexandriā rex:uidentes Syriæ priores consedentem ioseppum:egre ferebant. Instante uero die quo suscipi habebant uectigalium solēniter exactiones diuersarum ciuitatum nobiles data pecunia suæ patriæ exigenda fiscalia cōducebant: quæ usque ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnicis & Iudeæ & Samariæ colligebantur. Audiens ergo ioseppus culpabat eos qui conducebant: tanquam paruo munere exigenda regi uectigalia promisissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est: & fisci iuribus peccantium substantias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit quod ad eius erariū expectaret augmentum:& petente Ioseppo confirmari sibi uectigaliū conductionem interrogauit si secundum promissionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille uero facile respondit. Dabo inquit homines bonos & optimos de quibus confidas. Cūque diceret rex:qui sunt isti uades: quos te dare promittis:ioseppus:te inquit o rex & tuam uxorem pro utraque parte sponsores præbebo tibi. Cuius uerba libenter suscipiēs Ptolomeus sine fideiussoris uectigalia eum habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad ægyptum uenerant: quod simili non fuerāt benignitate tractati:unde cum magna confusione ad suas unusquisque prouincias recessere. Ioseppus uero accipiens a rege duo milia peditum:petiuerat enim aliquod auxiliū ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere:tunc mutuans propter expensas suas ab

amicis regis quingenta talenta de alexandria in Syriam est profectus:q postq̃ uenit in ascalonam uectigalia exigens ascalonitas quõ nihil dare uolebant; sed enã contumeliis eum grauibus afficiebant:capiens priores ipsoꝝ uiginti trucidauit: & substannas eorum usq; ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit:intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolomeus prudentiam eius:& laudans quæ facta fuerant ;permisit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii obstupuerunt ascalonitarum contumaciæ exempla:metuentes ciuitatibus suis:& ideo foribus ciuitarum reseratis deuotis animis aduentum ioseppi sustinebant. Nitentibus uero scitopolitanis cõtumelus cum afficere: & uectigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant: horum quoq; priores interfecit: substantiasq; eorum fisci iuribus applicauit. Colligens uero pecunias multas; & maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium abutebatur collecta pecunia:ut ei potentia permaneret;occasionem sibi:& causam fœlicitatis seruare putans ex his quæ congregauerat:& multa large regi & cleopatre uel amicis eorum bona dirigebat patrocinia sibi eorum fauoremq; concilians. Potitus uero ae fœlicitate per annos uigintiduos:& pater factus ab una quidẽ uxore septem filiorum: habuit etiam ex filia fratris sui solini,unum nomine hircanum:quam accepit ex tali causa:cum fratre quondam Alexandriã pergens:ducente etiã secum filiam nuptiis iam maturam:ut eam coniungeret alicui sublimi iudeorum:dum apud regem cœnaret:& intrasset Pantomima ad conuiuium concupiuit eam:fratriq; nunciauit desiderium suum:petens eum celare suum peccatum. Nam apud iudeos lege prohibetur alienigene conuenire mulieri;quapropter petebat ut fideliter causam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter ministerium suscepit ornansq; suam filiam:nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatẽ cum fratris filia concubuit;quo sæpius facto ualde dilexit eam:dixitq; ad fratrẽ ꝙ uita eius periclitaretur si rex ei minime concederet Pantomimã. Fratre uero petente nihil eum debere metuere : qa dicebat ei frui muliere uxoremq; habere:& uerum aperiens ei:ac dicens magis se uelle filiã iniuriam sustinere quam illum uidere ad confusionem detestabilem peruenire : laudans eum Ioseppus de concordia fraternitatis filiam eius duxit uxorem & filium ex ea genuit Hircanum ut prediximus. Qui cum adhuc tertiumdecimum annum agens demonstrabat naturalem fortitudinem & prudentiam:ut etiam acerbam emulationem fratribus suis excitaret. Ioseppo uero uolente cognoscere quis de filiis suis uirtute melior existeret; unumquenq; ad doctorum sublimium studia destinauit. Et cæteri quidem desidia disciplinarum indocti fatuiq; redierunt . Post illos autẽ adolescentulum hircanum direxit:dansq; ei trecenta iuga boum:transmisit uiam duoꝝ dierum ad solitudinem seminare:celans lora quibus ligarentur:quæ non habens hircanus:aratorum quidem sententiam reprobauit suadentium:ut ad patrem mitteret quosdam deferre lora. Tempus autem non arbitratus non oportere se perdere dum expectaret illos qui transmittendi erant:excogitauit utile quoddam & maius ætate sua. Occidens enim decem iuga: carnes quidẽ operariis distribuit:pelles uero eorum incidens retinacula fecit:per quæ iuga ligauit:& hoc modo seminans terram quam ei præceperat reuersus est ad eum:quem pater suscipiens nimis dilexit propter prudentiam & argutiam mentis: & fiduciam eius laudãs tanq̃ solum proprium filiũ diligebat:propter quod fratres eius contristabãtur ut uero nunciauit quidam Ioseppo per illud tempus filium regi ptolomeo genitum:& ꝙ omnes priores syriæ: & subiectarum prouinciarum celebrarent natalis pueri diem:cum apparatu maximo ad alexãdriam ire ipso quidem senio prohibebatur:filios autem interrogauit quis illorum ad regem uellet ire:maioribus uero recusantibus:& ad tales conuentus indoctos se esse dicentibus:fratremq; hircanum posse ad regem ire firmantibus consuluit eum. Qui cum se promisisset iturum dicens se in uia non multas opus habere pecunias:dum soleret bibere modeste:& et decem milia dragmæ habunde sufficerent: gauisus est de sobrietate filii. Deferens autem parum puer patri suadebat dona quidem exide ipsi regi nõ mittere:dare uero epistolam ad dispensatorem in alexandriam:quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel præciosa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta sufficere ad sumptum regii muneris:filium collaudans: ut bene admonentem scripsit dispensatori Arioni qui omnes per Alexandriã eius dispensabat pecunias:non minus tria milia talenta existentes. Nam Ioseppus a Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et constituto die ueniente: in quo assignari regi oportuisset. Arioni scribebat: ut eas redderet. Igitur Hircanus suggerens patri:accepit epistolam ad alexandriamq; perrexit. Egresso autem eo fratres eius scribũt omnibus regis amicis:ut eum occiderent. Qui ut peruenit ad Alexandriam:porrexit Arioni epistolã. Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta:nam spetabat eum querere decem tantum: aut his pauco plus:cũq; dixisset mille opus habere iratus increpabat eum:quasi uolentem luxuriose uiuere:& dicebant quemadmodum pater eius substantiam collegisset labore uel abstinentia : & imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus nisi decem talenta se dicebat : & hæc ad regiam donationem. Tunc furore cõmotus adolescens in uincula Arionem misit:cuius uxor ad Cleopatram demandans petiit quatenus puerum increparet:nam ualde Arion apud eam honoribus præcellebat;quod etiam ad regis notitiã Cleopatra pduxit. Itaq; Ptolomeus ad Hirca-

num mittens admirari se dicebat ꝙ a patre ad se transmissus nõ eũ uidisset: insup & dispẽsatorẽ ligasset. Venire ergo eũ:& cãm sibi pro qua ueniret ĩdicare ꝑcepit:quẽ ferũt nũcio regis ita respõdisse legem esse penes iudeos:quæ ꝓhibet cõmunes epulas prius attingere:quã in tẽplo dei immolare. Et ideo distulisset ne sine donis a patre transmissis ad regem perueniret. Propter hanc causam nõ adeũ uenisse:seruũ aũt punisse nõ obsecutũ iussionibus suis:dum nihil distaret ĩter magnũ & minorẽ dominũ:sed si taliũ cõtumacia nõ emẽdat:& tu inquit spera similiter a subiectis contemni. Quæ Ptolomeus audiens ad risum cõuersus magnanimitatẽ adolescentis miratus est. Cunq̃ audisset Arion ꝙ ita rex respõsum accipiens nullum ei auxiliũ præberet:dedit adolescenti mille talenta: & a uinculis est solutus. Tres uero differens hircanus dies regẽ reginãq̃ salutauit: quem illi libenter suscipientes uiderunt:& amicabiliter pauerunt propter honorẽ patris. Qui latẽter ad negociatores accedens comparauit ab eis pueros centum litteras scientes unũquenq̃ talẽto uno:& centum uirgines singulas eodẽ prætio. Cunq̃ inuitatus ad regis conuiuium discubuisset cum prioribus prouinciarũ:ultimus omnium & tanq̃ puer ab his qui loca secundum dignitatem habebant contemneretur. Cunq̃ omnes conuiuæ regis ossa ciborũ ante hircanum in mensa proicerent:ipso tacente Trifon qui ad conuiuia & ad risus conuiuiarũ erat aptus:rogantibus se cõuiuiis iuxta mẽsam assistens regi ait. Vides domine anteposita ossa Hircano. Ex hoc conice ꝙ & pater eius sic omnẽ Syriam denudauit: quẽadmodũ hæc ossa iste carnibus expoliauit. Ridẽte uero ad uerba Trifonis rege:& interrogante Hircanum:cur tanta ante eum ossa iacerent:apte inquit domine:nam canes semper ossa cũ carnibus deuorant:sicut isti fecerunt. Idẽ de accũbentibus dicens:quoniã ista ãte eos minime ossa iacebant:hoĩes uero carnes cõedunt:ossa aũt iactant qđ & ego tanq̃ hõ nũc feci. Rex aũt miratus eius respõsum tã sapiẽter dictũ oẽs plaudere iussit uerbũ eius laudãtes. Postera uero die ad unũquenq̃ regis amicũ pergens:& ad potẽtes aulæ hos qdem salutabat:famulos aũt ĩterrogabat:quæ dona daturi sunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicẽtibus:quosdã decẽ daturos talẽta:alios aũt nobiles plus secundũ magnitudinẽ substantiæ suæ:cõtristari se simulauit quasi nõ ualens talẽ donationẽ offerre:nam plusq̃ quinq̃ talenta se nõ habere affirmabat:quod serui audientes dominis nunciauerũt:qui gauisi sunt sperãtes iosephum regem offendere:propter numerũ paucitatẽ: instante uero die cæteri quidem regi offerentes talenta nõ plus uiginti;qui magnã uidebant offerre munerũ quantitatẽ hircanus:quos comparauerat pueros centum & uirgines totidem:unicuiq̃ dans talentũ portare:obtulit pueros quidẽ regi puellas autẽ cleopatræ reginæ:omnibus munerũ magnificentiã admirantibus & ipsis regibus & amicis eorũ:insuper & regis seruientibus:quia digna dona multis talentis obtulisset: unde etiam & mortis pericula declinauit hircanus: quæ fratres eius zelo ducti parauerũt. Tunc ptolomeus magnanimitatẽ adolescentis miratus imperabat ei donationẽ quã uellet accipere:ille nihil plus petiuit ab eo in se fieri quã ut patri eius scripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter: & donationes copiosas præstans patri & fratribus & oĩbus magistratibus scripta transmisit. Audientes autẽ fratres eius hircanũ a rege talia meruisse:magnoq̃ cũ honore redeuntẽ:in occursum eius se egredi simulantes interficere illum etiã patre sciente omnimõ decreuerunt:irascebatur.n.ei pater ꝑpter pecunias quas regi obtulerat:& nõ curabat salutẽ eius. Et irã quidẽ quã circa filiũ Iosephus habebat regem timens celabat. Cõmittentibus uero aduersus eũ fratribus pugnã:multos eorum qui eos sequebantur occidit cum duobus fratribus suis. Cæteri aũt ad patrẽ hierosolymã confugerunt:qui postq̃ ad ciuitatẽ uenit nullo se suscipiente discessit trans iordanem fluuiũ:ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autẽ tempus regnabat ĩ asia Seleucus qui Sother nominabat filius magni Antiochi:tunc moritur & pater Hircani Iosephus uir bonus & magnanimis qui populum iudeorum a paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas usq̃ perduxit his etiã uiginti & duobus annis Syriæ & phœnicis & samariæ tributa dispensauit. Defunctus est uero & auunculus eius Onias principatum sacerdotii simoni filio derelinquens.

De amicitiis lacedæmoniorũ factis cum Onia principes sacerdotũ iudeæ gẽtis. CAP. V.

Mortuo quoq̃ & isto:filius eius Onias in honorẽ successit:ad quẽ rex lacedæmoniorũ Arius legationẽ direxit & epistolas:quarũ huiusmodi continebatur exemplar. Rex lacedæmoniorũ Arius Oniæ salutẽ. Legentes scripturã aliquã inuenimus ex uno genere iudeos & lacedæmones extitisse:& familiaritatẽ cũ abraã sotialiter habuisse. Iustũ est ergo cũ fratres existatis transmittere ad nos & petere quæ uobis necessaria iudicatis;facimus uero & nos idem & uestra ꝓpria simul:& nostra cõmunia reputamus. Portitor litterarũ dimotilis epistolas uobis difert quadrangulo scriptas signaculũ habentes aquilã:draconẽ unguibus deportantem. Epistola igit a lacedæmoniorũ rege destinata textũ huiusmodi cõtinebat. Defuncto aũt Iosepho populum cõtigit seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellũ gerentibus contra hircanum ultimũ filiorũ Ioseppi:dissensit ab inuicem multitudo; pluresq̃ maioribus auxiliũ ferebant cum principe sacerdotum Simone qui cognatus eorum & affinis extabat. Hircanus aũtẽ redire quidem ad Hierosolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanẽ frequẽter arabas debellabat. Edificauit ergo turrim fortissimã ex lapide albo construens eam & totam

usq; ad terram sculpsit animalibus diuersis:& i circuitu fecit magnum & altum euripum: id est piscinas. Ex petra autem contrapositi montis cuius incidens sinistrã extensioné speluncas multorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea ad cõuiuia & somnum:& conuersationem fecit aptissimam multitudini. cameratas etiam currentiũ aquarum delectatione gratissimas ad ornamentũ totius aulæ. Ostia uero spelũcatum aperuit minora:ut unus & nõ multi per ea possint intrare:& hoc custodiæ gratia cõdidit:ut obsessus a fratribus minime periculo subiaceret. Insuper edificauit & atria magnitudine excellentia:& paradisis ornauit egregiis:& talem perficiens locum tytum eum nominauit. qui locus est inter arabiam & iudeam positus trans iordanem non longe a Sebonitide regione: præfuit ergo patribus illis per ãnos septé omni tempore:quo Seleucus syriæ regnauerat. Hoc enim iam defuncto: post fratet eius Antiochus:qui epiphanes uocabatur regnum obtinuit. Moritur etiã Ptolomeus rex ægyptiorum:qui similiter epiphanes nuncupabatur:relinquens duos filios minores ætate:quorum unus qui & maior erat Philometor dicebatur:minor uero Fiscon. Hircanus auté uidens magnam Antiochum uirtutem habenté;& timens ne tentus ab eo tormẽtis afficeretur ꝓ his quæ cõtra arabas egerat uitam propriæ manus internitione cõclusit: cuius substãtiã antiochus suis commodis applicuit.

Seditio potẽtũ in iuicẽ iudeoꝝ:quoꝝ qdã trãsierũt ad antiochũ epiphanen leges patrias relinquẽtes:ipse aũt Antiochus exercitũ ducẽs: & hierosolymã ciuitaté:téplũq; uastauit. CAP. VI.

Per idem tempus defuncto Onia principe sacerdotum:fratri eius Antiochus sacerdotii contulit principatum. Nam filius quem onias reliquerat adhuc insans erat. Demõstrabimus autem singula i loco proprio quæ adhuc puerũ pertinere uidebunt. Iesu uero nam hic frater erat Oniæ principatum sacerdotii rex abstulit iratus: & dedit eũ iuniori fratri eorum nomine Oniæ:Symoni autem trer filii hi fuerunt:qui ad tres principatus sacerdotii sicut prædiximus peruenerunt. Et Iesus quidem Iasonem se nominauit. Onias auté menelaus est nuncuparus. Seditionem itaq; prius princeps sacerdotũ Iesus aduersum Menelaum cõcitauit:& diuisa i utrũq; populi multitudine: pro parte Menelai filii robiæ constabant alias consistebant:populi uero pars plurima Iasonem adiuuabat. Vnde & laborantes Menelaus & filii Tobiæ ad Antiochũ discesserunt. ad nonciam eius perducentes ꝙ uellent patrias relinquere leges: & conuersationem & mores obseruare græcorum. Rogauerunt ergo eum ut pmitteret eis edificare Gimnasium hierosolymitis. Cũq; concessisser circũcisionem suam uelauerunt:ut non apparerent in denudatione græcis esse dissimiles:cæteraq; omnia relinquentes:quæ illis mos patrius imponebat:aliaꝝ facta gentiũ ritusq; sequebantur. Antiochus autem pro suo sœliciter imperio exercitũ ducere deliberauit ad ægyptum tractus desiderio eius contẽnens filios Ptolomei ut debiles:ac nequaquam tanta negocia regere præualentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad pelusium:& dolo philometorem ptolomeum circũueniens ægyptum occupauit. Et cum adisset loco mẽphiticæ ciuitatis:eam capiens contra alexandriam ut obsidendo ptolomeum caperet ambulauit. Expulsus uero est;non ab alexãdria tantum sed etiam a toto ægypto:romanis sibi denũciantibus ut discederet a prouincia:sicut prius & alibi demonstrauimus. Exponam ergo per partes de hoc rege: quemadmodum iudeam & templum pariter occupauit. Nam in patria mea conscriptione capitulatim eorum memoriam fecimũc necessarium putaui ad certiorem eorum narrationem denuo remeare. Reuersus ergo propter romanorum timoré ab ægypto rex antiochus ad hierosolymorum ciuitatem ducit exercitum:quo perueniens anno centesimo quadragesimotertio: post regnum primi seleuci centesima quinquagesimaterna olimpiade:uicesimo & quinto die mensis casleu quem macedones appelleon nominant:capit eam sine conflictione cuiuspiam aperientibus ei portas his qui uoluntati eius consentiebant. Ingressusq; ciuitarem hierosolymorũ multos interemit sibi contraria sapientes: necnon etiam eos qui portas aperientes ciuitatem ei tradiderunt:propter templi diuitias interfecit:multasq; ab eo auferens pecunias ad antiochiam reuersus est. Postq̃ ergo expoliauit templum ita ut uasa dei asportaret & lucernas aureas:& aram auream:& mensam:& sacrarium neq; de uelis abstinuit:q̃ ex bisso & cocco erãt. Exhauriẽdo aũt & thesauros nihil penitus relinquens:ad maximum iudeos luctum propter hæc usq; perduxit. Nam & quottidianas imolationes quas deo secundum leger offerebãt celebrare ꝓhibuit. Depredans uero totam ciuitaté:quosdam interfecit: alios captiuos cũ uxoribus & filiis deduxit:ita ut numerus multitudinis captiuorum usq; ad decem milia existere uideretur. Incendit etiã optima eius loca;& deponens muros arcem edificauit in interiori parte ciuitatis:nam alta & eminentior erat prius a téplo:& propter hoc muniens muris altis & turribus custodiam macedonũ ibi disposuit. Manebant etiã in arce nihilominus homines impii & moribus maligni a qbus ciues multa & acerba subinde patiebant. Edificans uero & in sacratio arã:sup eã porcos imolauit: hostias non legitimas;nec patriæ religioni iudeorum congruas. Coegit itaq; eos relinquentes religioné patriam idolum uenerari;edificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico tépla deorum:& aras collocantes imolare super eas porcos omni die præcepit:& ne quis circũcideretur: aut ne filii eorũ. Interminatus est & tormenta grauissima:siquis præter hæc facere inueniretur.

Qualiter uetante antiocho iudeos patriis uti legibus: mathathias filius Ioannis regẽ cõtempsit: & ducem antiochi interemit. Cap. VII.

Constituit itaq; ꝓpositos: qui cogerent imperialia mandata perficere. Et multi quidem iudeorum sponte: alii uero propter timores imminentes: regis præcepta sequebantur. ꝓbatissimi aũt & generosi: detestabile facinus execrantes: patriis legibus adheserunt. ꝓpterea diebus singulis pœnis afflicti: & amara passi tormenta trucidabantur. nã & uerberati: & diuersis cruciatibus fatigati: adhuc uiuentes crucis patibulo figebantur. Vxores uero & filios quos circunciderunt præter uoluntatem regis laqueis suffocabant: parentum eos ceruicibus illigantes: Nam & si apud aliquem uolumẽ inuentum fuisset sacrũ: aut lex: & his quoq; crudeli sorte moriebatur. Videntes samaritæ iudeos hæc pati: dereliquo negant se neq; cognatos ipsorum: neq; tẽplum super garizim maximi dei ut prius esse fatebantur: consuetudinem suæ faciẽtes naturæ: de q̃ superius constat expressum: sed dicebant se medorum psarũq; colonos. Mittẽtes ergo ad antiochũ legatos & epistolam que subter sunt scripta significauerunt Regi antiocho epiphani relatio a sichimitis sidoniorum. Nostri maiores propter crebras prouintiæ pestilẽtias secuti priscam quandam superstitionem: consetudinem fecerunt: colendi quæ dicitꝰ apud iudeos sabbatorum dies: edificantesq; sine numine in garizim monte templum offerebant in eo deuotas immolationes. Vobis autem malignitatem iudeorum digne rependentibus: uenientes iudices uestri: & arbitrati per cognationem illorum nos eadem facere: similibus nos pœnis afficiunt: dum ab initio sidoni esse noscamur quod manifestum esse publicis constat annalibus: petimus ergo te beneficium & saluatorem denunciare appollonio nostrarum partium iudici & nicanori regalia tractanti negotia: ut nihil nos debeant molestare: quasi iudeis aliqua superstitione coniunctos: cum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum uero edificatum: quod adhuc sine cuiusq; dei nomine constat: græci iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto: uitamus importunas molestias sustinere: operibusq; sedulo uacantes: tibi soluimus redditum quantitatem. Hæc petentibus samaritis: rex ista rescripsit. Antiochus rex nicanori. Sichimitæ sidonii porrexerunt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis de statu regni cũ amicis: docuerũt ab eis missi. q; criminibus iudeorum in nullo probantur esse participes: quãdo morbus græcorum uiuere potius alegerunt: absoluimus eos a iudeorum pœna nocentium: & templum eorum quẽadmodum petierunt græci iouis appellatione dedicetur. Eadẽ & appollonio partium iudici scripsit: sexto & quadragesimo anno. mense echato octauodecimo die. Eodem tẽpore erat habitans aliquis in modin uico iudeæ oomine mathathias. filius Ioannis. filii Simonis. filii Samoni: sacerdos de uice Ioab hierosolymitis. Erant autem ei filii quinq;. Ioannes qui uocatur gaddis. & Simõ qui dictus est Thasi. & Iudas: qui uocabatur machabeus. & eleazarus. qui dictus ẽ apphus & abaron qui dictus est Ionathas. Iste ergo Mathathias plãgebat apud filios statum rerum: & ciuitatis rapinam & templi nuditatem: & calamitates plebis: dicebatq; melius illi esse: pro patris mori legibus: quam ita sine gloria uiuere. Venientibus autem ad Modin uillam a rege directis ut cogerẽt iudeos facere. que præcepta uidebantur a rege: & iubentibus illic constitutis idolis immolare: secundum regis iussionem. & primum mathathiam: qui doctrina uel fama gloriæ reliquos ãteibat sacrificare cõpellentibus Mathathias recusabat hoc facinus dicens. Licet alii omnes iussionibus antiochi pro timore obtemperent: mihi tamen & meis filiis tale scelus nullatenus ĩponitꝰ. Cũq; tacuisset accedens quidem ex iudeis ĩmolauit in medio sicut præcepit Antiochus: iratusq; mathathias irruit super eum cũ filiis suis habentibus gladios: eius sanguinem super aram effudit: & iudicem regis Appollonium qui eos ad talia cogebat: cum suis paucis militibus interemit: & aram deponens clamauit. Si quis emulatur patrias leges & dei religionem: sequitur me. Et hæc dicens cum filiis ad solitudine exiit: relinqns oẽm suã possessionẽ. Idem multi faciẽtes cũ filiis & uxoribus ad solitudinem confugerunt. Audientes uero ista iudices regis: auxilia conuocantes quæ in arce hierosolymorum pro custodia permanebant: prius quidem conabantur uerbis eos flectere: ut ad penitentiam peruenirent: & eligerent potius illa que prosunt: ne aliqua necessitate cogente eis tanquam hostibus uterentur. Quibus non accipiẽtibus uerba: sed contraria sapientibus: cõflixerunt die sabbatorum: & sicut erant in speluncis ibi eos atroci incendio cremauerunt: dum repugnare propter diem festum noluissent: ne in malis suis honorem sabbati transgredi uiderentꝰ Nam uitate in eo nobis legytimum est Mortui ergo sunt cum uxoribus & filiis in speluncis: globis fumiferis suffocati numero mille. Multi autem liberati sunt adiuncti mathathiæ: & illũ sibi iudicem ordinauerũt: qui & sabbatis eos docebat pugnare dicens. Quod si hoc non fecerint obseruantes legem: sibimetipsis erũt hostes: in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens persuasit eis: & hactenus permanet nobis consuetudo pugnandi: etiam si tali die bella cõsurgãt. Colligens ergo sibi Mathathias armatam multitudinem: aras deposuit ydolorum. peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circuncisos iussit circuncidi: expellens eos qui ut talia prohiberent fuerunt constituti.

De morte mathathiæ;qui ualde senex defunctus;filiis suis gubernationē reliquit; ex quibus iudas machabeus principatum adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouícia expulit:transgressores iudeos puniuit:terram suá ab omni malo purgauit. Cap. VIII.

IGitur eo magistrante uno anno;dum morbo grauissimo præmeretur cōuocauit filios suos; & circunstantibus,Ego quidem inquit o filii decretam pficiscor uiam.Cōmēdo autem uobis patrias leges obtestans:ne eaꝝ transgressores:sed potius custodes esse debeatis.Paternæ uero uoluntatis memores;ritus primos custodite.& periclitātē antiquá cōsuetudinē restaurate:nō seducti ab his q̄ tpōre aut necessitate cadunt;sed digni meo istituto:oēm uiolētiá & necessitatem tollerádo supate.Ita uos pparátes;ut si oporteat p legibus grata mēte moriamini.Sciētes hoc qa deus tales nō despiciet sed uestrá uirtutē ispiciēs reddet uobis & libertatem:& tribuet quádoq;ut cú securitate uestris moribus pfruamini.Nam corpora nostra mortalia & tpalia sunt:factoꝝ uero monumenta imortalitatis ordinē cōsequunť.Quod desiderátes uos decet appetere gloriá;quæ nullo sit fine claudēda.Cōcordiá uero uos habere cōmoneo & in quo aliquis melior existit;altero cedente uobis inuicem propriis ministrare uirtutibus:& Symonē fratrē sapiētia átecedentē uobis patrem putate.Et quicquid ille psuaserit custodite.Machabeú uero militiæ ppter uirtutē & fortitudinem habebitis ducē.Ná gentem defendens hostes uiriliter expugnabit.Suscipiētes uiros iustos & religiosos:ueritatē eoꝝ fouere. Ista filiis locutus est:dcú orans adiutorem eis fieri.Et ut populo leges propriæ cōseruentur:fideli corde supplicans uiuendi finem communi sorte susrepit.Et sepelitur in Modin:magnúq; luctum omnis populus super eum peragens suscepit gubernationē reꝝ filius eius Iudas qui:& Machabeus centesimo & sexagesimosexto anno:& adiuuantibus se prono áno fratribus:cæterisq; religiosis;inimicos a puítia expulit.Et trásgressores legú paternaꝝ iudeos occidit:& purificauit ab oí malo suá terrá.

Quēadmodú duces átiochi appollonius & seron congressi cú iuda:uicti ierierút:& qa átiochus lisiæ cuidá gubernationē regni reliquēs:ipse abiit in psidá cōgregare pecunias. Cap. IX.

HAec audisset Appollonius dux Samariæ:colligens exercitum egressus est cōtra iudam Ille cú autē occurrit ei:& cōmittens cú eo pugnam uicit:&multos eoꝝ iterfecit,Imet quos & ducem Appolloniam armis exuens interemit multamq; prædam ab exercitu hostium auferens;discessit.Seron ergo dux inferioris syriæ audiens q̄ multi transirent ad iudam:& magna iam uirtute circunseptus ad bellum accederet:statuit contra eum dimicare; & colligens sub se constitutos uel trásgressores iudeos: contra machabeum produxit exercitū. Perueniens uero usq; ad bethoron;uicum iudeæ,ibi exercitum locauit,Iudas autem occurrēs ei; & confligere disponēs:quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem & ieiunium desides; hortabatur dicens.Non per multitudinem uincendos hostes aut expugnandos esse credatis: sed pietate:& hoc euidētissimum habemus exemplú;maiores nostros:qui propter iusticiā & pprias leges certantes:multa sepius milia deuicerunt.Nam nullum lesisse maxima uirtus extitit. Hæc dicens suasit eis contemnere multitudinem. confligens ergo cum syris;duce eoꝝ interfecto cūctos ad fugá uertit.Secutus autem eos usq; ad campum;cecidit octo milia:reliqui fugati:ad maritía loca discesserunt. Quæ audiens rex Antiochus:maximo fumre cōmonis:oēm ppriam uirtutem congregas: & multos ab insulis mercede conducens:parabat circa ueris initium dimicare contra iudeam.At uero militibus stipendia distribuens;uidit thesauros deficere;nō enim omnia uectigalia ei reddebácur pmpter seditiones gentium.Nam cum magnanimus esset; ei minime sufficiebant quæ dudum colligerat.Deliberauit itaq; primum ad persidá ire tributaq; puinciæ congregare.Relinquens autē pro regni gubernatione quendá lisiam:gloriam apud se maximam possidentem:ut regeret puincias a fluuio eufrate usq; ad fines ægypti & inferioris asyæ:& partē exercitus:& elephantes ei tradēs præcepit ei filium suú Antiochum diligenter nutrire;& uastare iudeam:& habitantes in ea ducere captiuos:& euerte Hierosolymá:& genus eoꝝ omnino dispdere.Hæc qdē pcipiens Lisiæ rex Antiochus:abiit ad persidiam:centesimo & quadragesimosepti mo anno:& transiens eufraten ad superiores ascendit prouincias.

Quēadmodū georgiæ uel lisiæ exercitus cōtra iudá ueniens uictus periit:post quē triumphū iudas ingressus hierosolymá:templú purgauit: altare statuit;hostias deo imolauit;cum iam tres anni præterissent uiolationis templi sub antiocho. Cap. X.

LYsias uero eligens Ptolomeum dorimenis & nicanorem: & georgicá uiros potentes amicos regis:& tradens eis peditū quadraginta milia;equitū uero septem milia transit contra iudeos,Qui usq; Emaus ciuitatem uenientes: in campo exercitū locauerúr Superuenerunt uero eis ad auxilia de syria uel affinitimis locis : & multi transfuge iudei: tiecnon & negociatorum quidam sperantes iudeorum se emere captiuos:argentum & aurú pro eorum prætiis deportantes.Exercitum autem & multitudinem aduersariorum iudas intendens; suadebat suis militibus confidere;hortabaturq; spem uictoriæ in deum habere;& ut patria lege eum saccis induti rogarent:& solitum habitum petitionis ostendentes supplicarent; quatenus præberet eis contra inimicos auxilium.Quo facto disponens eos secundū antiquum & patrium

modum per millenarios & illos dimittens: qui pauloante uxores duxerant: & eos qui possessiões pauloante acquisierant: ne pro eorum desiderio minus audactes pugnarent: residuos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem uobis non aliud inquit necessarium est o socii: nisi ut fortites contemnatis pericula. Nunc enim licet uiriliter certando accipere liberraté: quá & propter seipsá uobis caram & pro diligéna colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanquam ergo in hoc solo uobis positis: ut accipientes eam fœlicem & beatam renouetis uitam: & ut secundum leges & consuetudines conuersemur: agite ne forte per negligentiá uestram iudaicæ geons semé intereat. Ita ergo pugnate: mortem pro maximo lucro putantes: ut si uiceritis cum libertate & patris legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo uos crastina die: audacibus animis bellum pro lege patria comittenres. Iudas quidem incitans socios: ita locutus est. Hostibus uero trásmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus: quatenus per noctem irruerent super Iudam: & ad hoc pretiosis eis dantibus aliquos defugientibus iudeorú. Sentiens filius Mathathiæ: statuit & ipse castra hostium latenter iuadere. Cunq; cœnasset: focos plurimos derelinquens: tota die proficiscens: in aduersariorum castra ad locum Emaus peruenit. Gorgias auté exploratus castra iudeorũ: nec eos inueniés arbitratus in montibus eos discessisse: ubi essent q̃rere decreuit. Lucescente uero die apparuit hostibus in Emaus Iudas cum tribus militibus plus: minus armatis utcunq; propter paupertarem. Qui respiciens aduersarios optime septos: & studio militari dispositos: inuitauit iudeos dicens: etiá nudis corporibus pugnare debemus. & deú inuocare: qui sepius nos iermes cõtra plures & armatos uictoriam fecit acquirere. Sermone finito iussit tubicines clágore significare militibus suis: quatenus iopinatos hostes iuaderét. Quorú multos resistétes occidit: reliquos p̃secutus é usq; ad Gazara. Et cápos idumeæ: & Azotú & iániæ. Prostrati sunt auté tria milia eorũ. Iudas ergo iubebat militibus suis hostium prædá cõtemnere: dú adhuc certamé eis & pugna Gorgiæ superesset. quibus expugnatis esset prædæ licétia. Adhuc eo dicéte hæc ad milites: respexerút illi qui cum Gorgia erant: exercitum qué in castris reliquerunt esse deuictum: castraq; ícensa. Nam fumus a lõge eis quæ accederát idicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erát cú Gorgia cognouerút: & eos qui cum Iuda erant ad aciem paratos attenderút: méte ad fugá conuersi sunt. Iudas auté sine pugna deuictis Gorgiæ militibus: reuersus tulit hostium spolia: multúq; aurum & argentú: & purpurá & iacictum aufesens: ad propria remeauit cum letitia: laudans deú de his quæ potuit obtinese. Ná hæc uictotia desideratá eis cõtulit libertaté. Tunc Lysias cõfusus de perditione exercitus qué direxerat: statim alia sexaginta electorũ milia peditum: & quíq; milia equitum cõgregans: ueoit protinus ad iudeá. Et ascendés sup montana Bethsure: uillá iudeæ castrametatos est. Occurrit auté ei cum decé millibus Iudas. Et multitudinem hostium uidens: adiutorem sibi deum fieri postulauit. Et cõfligés cum percursoribus aduersariorum: sine aliqua dilatione superauit. Prosternésq; quinq; milia eorũ: factus est reliquis í timorem. Attendens ergo Lysias audaciam iudeorũ: quia parati sunt mori: nisi eis uiuere cú libertate licuisset: & timens eorũ desperationé tanq̃ fortem: colligés residuum exercitú redit ad Aotiochiam: & remorabaẽ ibi præsidia cõgregás pegrinorũ: ut cum maiori expeditionis apparatu contra iudeos uenire potuisset: Totiens igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas contioné faciens suadebat: ut post tantas donatas sibi diuina dispensatione uictorias: ascenderét ad Hierosolymam & templum ab ydolis expiraret: legytimasq; hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad hierosolymam peruenisset: templum desertum inueniés: & incesas portas: & siluas í templo p longam solitudiné pullasse. Lugere cœpit cum propriis socus pro tépli uisione. Eligens autem quosdá milites. iussit eis expugnare eos. qui arcem custodiebát. Dum ipse templum a ruinæ feditate purgaret. Quod diligéter emúdans: itroduxit noua uasa: candelabrum: & mésam aramq; ex auro factam. Recomposuit aũt & uela in ígressu: & ianuas ipsas restituxit. Deponés quoq; altare: ex lapidibus nouis aliud edificauit. Quíta uero & uicesima mésis Casleu: qué macedones Appelleon uocãt: accéderunt lumina super cádelabrum: & adoleuerunt holocausta i nouo altari. Hæc át facta sunt post tres ános: eodé die quo murata é eorũ religio ad p̃phaná ydolorũ cõsuetudiné. Ná téplum destructum ab Antiocho: sic tribus ánis permásit. Quinto ergo áno & q̃d ragesimo & cétesimo: í templo facta sunt hæc: quinto & uicesimo die appelli: mésis olípiade cétesima & quíq̃gesimatertia. renouatú uero é í eodé die quito & uicesima appelli mésis: octo & quadragesimo & cétesimo áno: olimpiade cétesima quinquagesimaquarta. Desolationé ergo tépli contigit fieri secundú Danielis prædicationé: q̃ áte quadrigentos & octo ános prædixesat: p quá significauit: q macedones illud destruerent. Celebrauit itaq; iudas cú ciuibus p renouatione tépli sacrificia per dies octo: nullum genus deliciarum relinqués: sed præciosissimis dapibus eos pascés deú át laudibus & psalmis glorificabát: seseq; mutuo cantibus delectabanr. Pro renouatione uero solennium: post multú répus ísperata religione recepta legé posuerút: ut posteri p octo dies hác renouationé tépli celebratét. ¶ Vnde & ab illo tpe hactenus hanc festiuitaté celebramus: uocáres eá lumina: eo quod p̃tes spem hoc nobis splendidú lumen colédæ religionis apparuit. Murú át í circuitu ciuitatis cõstruxit: & aduersus icursiões hostiú turres edificauit altissimas: custodes í eis deputás: sed

& Bethsurā noīe ciuitatē muniuit:q̄tenus pro castello ea aduersus necessitates hostiū uteretur.

Vt iudas bellū gerens contra idumeos & contra āmonitas triūphās subiecit eos. Cap. XI.

His ita factis:gentes finitimę ꝓ reparatione uel fortitudine iudeoꝝ hæc idigne ferebāt. Quapropter isurgētes:multos iudeoꝝ ꝑ icursiones & isidias opprimebāt. Aduersus quos frequēter bella Machabeus educēs:ab incursionibus & a malis quæ iudeis ifere bāt eos arcere tētabat. Et super filios Esau idumeos adueniēs ꝑ summitates:i ea multos eoꝝ icendit uirosq; prostrauit. Deīde cōtra ammanitas alias ammonitas perrexit:exercitum magnū habentes:quoꝝ dux erat Timotheus. Subiicientes āt & istos:azoroꝝ cœpit ciuitatē & uxores:& filios eoꝝ ducēs captiuos & ciuitatē icendēs reuersus est ad iudeam.

Qualiter symon frater eius militās cōtra tyros ac ptolomaidē edomuit eos:& qa ipse iudas bis cōgressus cum timotheo duce antiochi fortiter triumphauit. Cap. XII.

Audientes ergo eum uicinæ gentes reuerti:congregantur in galaditiden contra iudeos sibi finitimos. Qui fugientes ad Theman castellū:transmiserūt ad iudam:mādantes ei q̄ festinaret Timotheus capere locū in quo cōfugerant. Cunq; legerent epistolæ:a galilea nuncii quoq; superuenerunt:iudicātes cōgregari eos qui in ptolomaide:& tyro:& synode:& aliis erāt galileæ gentibus. Ergo ex utraq; parte hostibus nunciatis:cogitis iudas qd deberet fieri. Symonem quidē fratrem præcepit tria milia electos accipere:& in solatiū galileoꝝ exire:ipse uero cum Ionathā fratre suo & octo milibus militū exiens in galaditiden:reliquit super cæterum exercitum Iosephum filium Zachariæ & Azanam: præcipiens eis seruare diligenter iudeam:& cum nullo hostium bellum committere:donec ipse reuerteretur. Igitur Symon perueniens ad galileam & confligens inimicis:ad fugam eos conuertit:& usq; ad portas Ptolomaidas persequens:occidit tria milia eorū:& spolia tollēs peremptoꝝ:captos ab eis iudeos:& sarcinulas eoꝝ auferens ad propria remeauit. Iudas uero machabeus & frater eius Ionathas:transeuntes iordanē fluuiū:& uiam trium dierū ambulantes. Nabutheos cum pace occurentes iuenerūt. Qui narrantes:quæ in galaditide contigisset & q̄ multi eoꝝ tribularētur per castella & ciuitates galadiidis:suadentesq; ei properare cōtra alienigenas:ut possit a periculis iudeos eruere:flexus reuertitur ad solitudinē:& irruēs primū super habitantes bethsuram:& omnem masculum ætate ualidum trucidauit:& ciuitatē incendit. Facta āt nocte:nec sic abstinuit. Sed ꝓfectus in castellū quo Timotheus iudeos obsidebat:mane ad eū peruenit. Et inueniens iā ad muros accedentes aduersarios:& quosdam scalas ut ascenderent apponentes:alios alia ferentes machinamenta:iussit tubicinem signum dare. Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis prono aio laborandū:i tres partes diuidēs exercitū:hostes a tergo inuadit. Sentientes ergo hi qui cum Timotheo erāt:quia Machabeus est:experti iam prius per bella uirtutes & fœlicitates eius:ad fugam conuersi sunt. Secutus āt eos Iudas:interfecit octo milia eoꝝ. Deueniens quoq; ad Modollam ciuitatem alienigenā:cœpit eam & oēs masculos iterfecit. Ciuitatē uero ipsam incēdit:exiensq; inde Castomachi & Bosor:ac multas ciuitates Galaditidis euertit:Interiecto uero tēpore:Timotheus maximum præparās exercitum:aliaq; præsidia colligēs:& Arabas mercede cōducens:uenit trans torrētem prope Rephon ciuitatē:exhortatusq; ē milites dicens:Si pugnā cum iudeis commiseritis:prono certate animo:neq; torrentem transeatis. Nam si trāsieritis:perditionē nobisipsis iminere cognoscite. Iudas āt audiens præparatū ad pugnā Timotheū:cū uniuersis suis militibus festinabat ad bellū. Et transiens torrentem irruit super inimicos:& quosdam eorum occurrentes occidit:Aliis autem timores incutiens:arma sua proiicere coegit. Quorum quidā ad locum qui dicitur Grana fugientes:seperauerunt salutem. Iudas uero ciuitatem capiens:eos interfecit:& locum incendit:uaria usus specie ad hostium necem. Cunq; hæc pergisset:colligens eos qui in Galaditide erant cum uxoribus & filiis:& omni eorum supellectile decreuit ad Iudeam reuerti. Cū ergo uenisset ad aliquam ciuitatem quæ dicitur Efron in uia positam:dum nec aliud iter pergere potuisset:nec reuerti uellet:misit ad ciues in Efron rogans eos:quatenus licentiam daret ei per suam ciuitatem transire. Nam illi portas lapidibus obstruxerunt:& exitus itineris occupauerunt. Quibus minime acquiescentibus:Iudas adhortatus suos circundedit obsidione ciuitatē. Quam una die uel nocte expugnans cœpit:& omnem masculum in ea occidit:incendens totam. Quo facto per eam sibi uiam apperuit uniuersam. Tanta autem peremptorum erat multitudo:ut etiam super mortuos ambularent. Transeuntes uero iordanem:uenerunt ad magnum campum:cuius in prospectu iacet ciuitas Bethsan alias Bethsamis:quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad iudeam perrexerunt: cantantes & laudantes:& solitos pro uictoriis ludos agentes. Ibiq; ubi immolauerunt sacrificia:gratias agentes pro his quæ peregerunt:& pro salute exercitus. Nam nullus iudeorum in his præliis est defunctus. Ioseppus uero Zachariæ filius & Azanas:quos præsides reliquerat Iudas:tempore quo Symon in Galilea Ptolomaidem expugnabat Cum & ipse Iudas cum fratre suo ionatha in Galaditide debellarent:uolentes & ipsi gloriam acquirere ducum fortissimorum. Omne sub se constitutum auxilium colligentes:ad Iamniam uenerunt. Et Gorgiæ duci iamniæ occurrentes:prælioq; facto:duo milia suorum militum amittentes:ad iudeam fugierunt. Euenit

uero eis hæc calamitas:quod nõ obedierũt præceptis iudæ dicẽtis:ut cõtra neminẽ pugnã ãte ſu um aduentũ committerẽt.Nã ſuper oẽs alios eius bellicos:tractatus ĩ hoc mirãdus extitit:quod Ioſeppi & Azariæ peccatum futurũ prædixerat:ſi trãſgrederẽtur eius præcepta.Iudas aũt & fra tres eius pugnare cõtra idumeos nõ ceſſabãt:ſed undiq; eis imminebãt.Et Chebron ciuitatem capientes munimina eius depoſuerũt.Et turres ĩcendentes:deprædabant terrã oẽm alienigena rum.Ad Mareſan uero ciuitatem & Azotum uenientes:tenuerunt eas;& multa ſpolia exinde du centes:ad iudeam reuerſi ſunt.

Qualiter antiochus nomine epiphanes apud perſas defunctus eſt. Cap. XIII.

EOdem tempore rex Antiochus ſuperiorẽ prouinciam percurrens:audiuit ciuitatẽ per ſarum diuitiis excellentem Helimaidam nomine:præcioſiſſimũq; templũ in ea dianæ & omni ſpecie ornamentorũ plenum:inſuper & arma:& loricas:quas reliquiſſe ibi au dierat filium Philippi regem macedonũ alexandrũ Commotus ergo egreditur contra Helemaidam:& obſidebat eam.His uero qui in ea erant minime territis impetu eius:neq; obſeſ ſione:ſed pertinaciter repugnantibus:ſpe diſceptus diſceſſit.Nam exeuntes ciuitatem: fugauerũt & perſequebanť eum uſq; ad Babiloniã. Vbi cum poſt multam ſuorum militũ amiſſionẽ ueniſ ſet:quidam ei nunciauit & ducum perditionẽ:quos pugnare contra iudeos reliquerat:& creuiſſe fortitudinẽ iudeorum.Super priorẽ itaq; curam hoc creſcente malo:incurrit in ægritudinẽ.Qua diu ſe alias eũ tenente:& creſcentibus paſſionibus intellexit ꝙ moreretur;conuocanſq; amicos morbum ſuũ eis atrocem indicauit:cõfeſſus hæc ideo ſe patiq; iudeorum gentem affligens tem plum expoliaſſet:deũq; contempſiſſet.Quo dicto ilico expirauit. Vnde miror polibium magelo politam:ꝙ uir bonus exiſtens:dicit ideo periſſe Antiochum:quia uoluit templum dianæ in per ſida deuaſtare.Nam qui nullatenus egit peccatum:ſed tantũ cogitauit:nullo reatu facti tenetur. Si autem polibio uideť ideo Antiochum uitam finiſſe:multo plus uериſimile creditur propter templi Hieroſolymitani uaſtationem ſacrilegum regem periſſe.Sed ob hoc nõ reſiſto magelopo lite;cum noſtra opinio uera uideatur.Antiochus ergo priuſꝙ moreretur : conuocans Philippum unum ex ſociis ſuis:tutorem eum regni conſtituit:& dans ei diadema:& ſtolã & anulũ:filio ſuo Antiocho iuſſit deportare:& cenſuit ut prouideret eius educationem:& cuſtodiret ipſius impe riũ.Defunctus uero ẽ Antiochus nono & quadrageſimo:& centeſimo anno.

Quẽadmodũ antiochus eupator ſucceſſit patri in regnũ;q militiã cõtra iudeos cũ lyſia ꝓdu cens iudã in templo cõcluſit.multoq; obſidionis tpe trãſacto:audita fama inuaſionis regni ſui ꝑ philippum quẽdã amicicias cũ iuda fecit:& ita decenter ab iudea diſceſſit. Cap. XIIII.

LIſias autem mortem:eius nuncias multitudini:filium eius Antiochum quem ipſe nu triebat:regem conſtituit uocãs eum eupatorem.Eodem tempore hi qui erant in arce hieroſolymorum cuſtodes macedonũ:& tranſfuge iudeorum multa in iudeos aduerſa fecerũt.Eos.n.qui aſcendebãt in templũ immolare:repente ĩuadentes:hoſtiliter impri mebant.Nam arcis culmen tẽpli altitudinem ſuperabat.His igitur accidentibus:Iudas deuaſtare cuſtodiã arcis deliberauit:& colligẽs omnẽ populum;arcem inſtãtius obſidebat;anno pricipatus ſeleuci cẽteſimo & quadrageſimo.Cõſtruẽs igitur machinamẽta:& aggeres accumulãs;capere ar cem laborabat :Multi ergo ex trãſfugis ea nocte egreſſi ad ꝓuinciam;& aliquos ſimiles & impi os cõgregãtes ad Antiochũ regẽ uſq; uenerũt; petẽtes nõ debere ſe deſpici;dũ a cõtribulibus ſuis atrocia paterẽtur;quæ ideo ſuſtinerẽt;quomodo religione ſua relicta;patris eius imperio obediſ ſent & tũc ꝑicula ſuſtinerẽt ꝑ iudã & uiros eius:necnon & cuſtodes a rege deputati;niſi aliquod ab eo præſidiũ mitteret.Hæc audiẽs adoleſcens Antiochus:ualde iratus:& duces:& amicos con uocans;præcepit colligendũ exercitũ;ſiue peregrina ſolatia.Congregatuſq; eſt exercitus peditũ q dem centum milia; equitum uero uiginti milia:& elephantorum duo alias ducenta & triginta quinq;.Quinq; producens exercitum egreſſus eſt ab Antiochia cum lyſia habente totius exerci tus gubernationem:& perueniens ad idumeam:exinde bethſuram aſcendit:ciuitatem nimis for tem & munitam:& circundans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtentibus ergo bethſureis ac præparationem machinamentorum eius incendẽtibus;multum temporis in obſidione conſum ptum eſt.Iudas uero audiens regis aduentum:deſtitit quidem ab obſidione arcis.Occurrit autẽ regi caſtrametatus in anguſtio quodam loco qui dicitur Beduſcarit:decem militum ſtadia ab hoſtibus diſtante.Rex quoq; egreſſus a Bethſura:per anguſta duxit exercitum ad caſtra Macha bei:factoq; diluculo:milites ordinauit in acie;& elephãtos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit;ꝓ pter locorum anguſtiam : non ualentes in latitudine collocari.In circuitu uero uniuſcuiuſque elephantis properabant pedeſtres quidem mille:equites quingenti.Geſtabant autem elephanti turres excelſãs;& arcarios in eis:reliquamq; uirtutẽ ex utroq; latere montis fecit aſcendere:ami cos exercitui præponens:& iubens clangorem fieri: & ad hoſtes acceſſit aureos enudans clypeos ſimul & ereos:ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterẽt: mõteſq; eis frementibus reſultarẽt Hæc Iudas inſpiciens territus non eſt;ſed fortiter excipiens inimicos ex eorũ præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit.Elazarus autem frater eius quem Mauronem uocabant:uidens ſublimorẽ

elephantum ornatum loricis eſſe regalibus:& putans in eo ſedere regem acceſſit ad eum uirtute
& multos circa elephantum perimens:alios diſperſit & fugere compulit:& ſub uentrem elephá-
ti ingreſſus eum percuſſit.Qui mortali plaga percuſſos moriens cecidit: & Eleazarum ſuis com
preſſum ponderibus interemit.Sic enim magnanimiter multos inimicorum diſperdens uita pri
uatus eſt.Iudis igitur hoſtium fortitudinem cõtemplatus diſceſſit ad hieroſolymam: & obſidio-
nis neceſſaria præparabat.Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethſuram miſit:ut eam
deuaſtaret.Cum reliqua autem multitudinis uirtute:ipſe ad hieroſolymam profectus eſt.Bethſu
rite ergo territi fortitudine aduerſariorum:& ſua uidentes neceſſaria defeciſſe:ſeipſos accepta fi-
de tradiderunt.Antiochus itaq; capiens ciuitatem:omnes ciues nudatos abiecit:& ſuos ibi cuſto
des reliquit.Multo uero tempore templum obſidens in hieroſolymis ſedebat:pertinaciter intus
repugnantibus ciuibus.Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta:& illi econ
trario ad ſuam defenſionem inſtrumenta bellica requirebant.Quibus & alimenta defecerũt:fru
ctibus prioribus omnibus conſumptis.Et terra illo anno non erat culta:quia ſeptimus annus in
ſtabat:in quo ſecundum legalia inſtituta relinquebant uacuam terram. Multi uero obſeſſorum
refugiebant:propter inopiæ neceſſitatem. Vnde relicti ſunt ĩ templo pauciſſimi. Et his quidem
qui in templo obſidebantur:tales res accidebant. Lyſias uero dux & rex Antiochus : quomodo
Philippus a perſida ueniens nunciatus eſt eis commẽdatum ſibi præſumpſiſſe imperium:& rem
publicam Antiochi ſibi uelle defendere: prætermittentes obſidionem:ire aduerſum Philippum
decreuerunt.Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere uoluerũt: ſed iuſ
ſit rex Lyſiam ducibus dicere:diuturnam obſeſſionem nihil eis proficere poſſe : quando & locũ
aduerſariorum conſtaret eſſe munitum: & ſibi uictualium neceſſitas irrogetur : & expediret pa-
cem facere cum iudeis:eoſq; relinquere propriis uti cerimoniis. Vnde a nobis hactenus prohibi
ti exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit : ne exer-
citus ſui dubia corda perciperet.Hæc lyſia dicente:exercitui & ducibus ſententia placuit . Tunc
mittens rex ad iudam:pacem promiſit obſeſſis:& patriis legibus eos uiuere pollicetur . Hi uero
ſuſcipientes uerba:& confirmans ſacramẽtis & fide exierunt a templo.Intrans uero Antiochus:
& aſpiciens munitum locum : impudenter ſacramenta tranſgreſſus eſt iuſſitq; omnem exerci-
tum in circuitu ſtantem:deponere muros uſq; in ſolum . Poſt hæc reuerſus eſt ad Antiochiam:
ducens Oniam principem ſacerdotum: qui & Menelaus dicebatur.Nã Lyſias perſuaſit regi Me
nelaum occidere: ſi uellet iudeos eſſe pacatos ; dicens hunc fuiſſe initium malorum : qui flexit
patrem ſuum cogere iudeos religionem patriam relinquere.Mittens ergo rex Menelaum ad Ve
riam ſyriæ ciuitatem: interfecit eum:poſt decimum annum principatus ſacerdotii eius:& ut ip-
ſe principatum obtineret:impulit iudeos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Me
nelai interitum alchimus: qui & Ioachim uocatus eſt . Rex autem Antiochus inueniens Philip-
pum iam rebus imperantem:debellabat eum. Quem ſub ſua faciens poteſtate:occidit.Filius au
tem principis ſacerdotum Oniæ:de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus:ui
dens q; auunculum ſuum Menelaum rex interfeciſſet: & principatum ſacerdotii Alchimo dediſ
ſet:non exiſtenti de genere ſacerdotum: ſed a Lyſia flexus:ut tranſponeret honorem ab ea fami-
lia ad aliam domum: fugit ad Ptolomeum regem ægypti ; & honorem meruit ab ipſo: & uxore
eius Cleopatra:locumq; petiit in regione heliopolitana : ubi ſimile Hieroſolymorum ædificaret
templum.De his quidem tempore opportuno exponemus.

Demetrius ſeleuci filius fugiens a roma:& perueniens tyrum:impoſuit ſibi diadema:interfe-
cto Antiocho euparore:cum duce ſuo lyſia: & de bachide quem miſit Demetrius cum exercitu
compræhendere iudam. Cap. XV.

EOdem tempore fugiens Demetrius ſeleuci filius a Roma: & perueniens ad tyrum im
poſuit ſibi diadema:& colligens quoſdã mercede conductos ſatellites:ingreſſus eſt an
tiam:omnibus libenter eum ſuſcipientibus.Compræhendẽtes uero & Antiochum re-
gem cum Lyſia: uiuẽtes perducũt ad eum.Qui ſtatim iubente Demetrio interempti
ſunt:cum regnaſſet Antiochus annis duobus:ſicut iam & alibi demonſtratum eſt.Conuenerunt
autem ad eum multi iudeorum maligni & tranſfugæ:cum quibus & Alchimus princeps ſacerdo
tum accuſabant uniuerſam gentem:& iudam:& fratres eius:dicentes q; oẽs amicos regis interfe
ciſſent:omneſq; eius fautores perdidiſſent:ſeipſos quoq; a propria terra iactatos:exorres patrio
ſolo factos & rogabant etiam mitti aliquem ex iudeis amicis eius:qui certius de facinoribus iu-
dæ renũciaret.Demetrius ergo cõmotus:miſit Bachidem:amicũ regis Antiochi epifanis:cui oĩs
meſopotamia credita erat;dans ei exercitum:& principem ſacerdotũ Alchimum commendans:
præcepitq; perimi iudam:& eos qui cum illo erant.Egreſſus itaq; de Antiochia Bachides: peruẽ
nit hieroſolymam:direxitq; nuncios ad iudam & fratres eius de amicicia uel pace loquens: dolo
uolens illum capere.Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudine exercitus eum ad-
eſſe:quanta ad bellum:& non ad pacem ueniſſet.Sed quidam ex populo attendentes quæ bachi-

des concionabat:& existimantes nihil se ab Alchimo seuum pati:consanguineo existente:ad eos transierunt:& sacramentum ab utrisq; acceperunt:nihil eos pati: neq; illos qui eiusdem fuerunt uoluntatis.Bachides uero trāsgressus sacramentum:sexaginta ex eis interfecit:& alios qui ad eū transire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non custodiens.Descendens autem ab hierosolymis:cum ad uillam quæ dicitur birzitho uenisset:multos cœpit transfugas: & aliquos populi.Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut ioachim obedirent. Cui aliquā militum partem relinquens ad prouinciam custodiendam:ad regem Demetrium antiochiam reuersus est.Ioachim uero principatum suum uolens confirmare:& credens:q̄ si fidem præpararet multitudini:tutiorem sibi magistratum acquireret: omnes se ducebat uerbis & ad libitum uniuscuiusq; loquens nimis uelociter manu ualida transfugarum circūseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam:& quantos in ea iudeos non sibi consentientes inuenisset: occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri: multosq; interfecisse uiros bonos & uenerabiles: ipse quoq; circuiens prouinciam occidebat partium eius fautores.Quod cum uidisset ioachim:& intellexisset minime se contra iudam ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum Iudam accusans:quasi multa ab eo mala perpessus esset: & ampliora toleraturum nisi citius uindicaretur.

Qualiter dux nicanor post bachidē destinatus aduersus iudā:cū exercitu piit. Cap. XVI.

TVnc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse:si negligeret tanta iudæ facinora.Nicanorem fidelissimum amicum cum exercitu destinauit:qui cum eo a Roma ciuitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere iudeorum. Nicanor uero perueniens ad hierosolymam:pugnare mox aduersus iudam minime decreuit.Dolo autem opprimere eum cupiens:mitit ei uerba pacifica dicens:nulla necessitate pugnandi uenisse:sed sacramentum præstare:q̄ nihil seuissimum a rege pateretur.Hæc dicēte Nicanore:iudas & fratres eius flexit:nullamq; fraudem suspicati:data fide suscipiunt Nicanorem cum exercitu. Qui salutans Iudam:dum sermocinatur dedit signum propriis militibus:quatenus iudam compræhēderent.Qui cum insidias intellexisset:exiliuit & ad suos confugit.Patefacta uero uoluntate sua: & apertis insidiis:bellare Nicanor contra iudam decreuit:& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarsamala.Quem uictum compulit ad arcem hierosolymorum confugere.Cui descendenti ab arce ad templum:occurrentes aliqui sacerdotū & seniorum salutabant eum: & immolationes ostendebant:quas pro rege deo offerri dicebant.At ille interminatus est eis templum se deponere:nisi redeunti sibi traderent iudam.Et hæc quidem interminatus: exiit ab hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius merorem:in lachrymas proruperūt:& deū supplicabāt eos ab interminatis periculis liberare.Cūq; Nicanor ab hierosolymis egressus:i aliquo uico qui bethoron dicitur peruenisset:ubi castra constituit:ubi & alia præsidia de Syria destinata suscepit. Iudas autem in adassis altero uico:stadiis distāte triginta a Bethoron castrametatus est: mille tantum socios pugnæ habēs quos hortatus ne pertimescerent multitudinē aduersariorum: sed qui sint & de quibus præmiis pericula paterentur cogitantes unanimiter hostes inuaderēt: procedit in pugnam:& cōmittens fortissimum prælium cum nicanore:aduersarios ualde contriuit. Deinde ipse nicanor cum atrociter decertaret occisus est.Quo cadente:ducem perdens exercitus tergа uertit ad fugam.Quos persequens iudas interficiebat:& sono tubarū in circuitu positis significabat q̄ hostes p̄lio superati discederent.Quod audientes armati exiebant: & fugiētibus occurrentes occidebant eos.Ex quo p̄lio nullus euasit dum nouem milium numerus extitisset. Quæ uictoria contigit tertiadecima mensis qui dicitur apud iudeos adar:apud macedones distris.Hāc celebrant per omnē annum:festum colentes diem.Et ex illo quidem tempore breui spacio gens iudeorum ab illis calamitatibus requieuit:sed postea ad certamina rursus & pericula redierunt. Principem autem sacerdotū ioachim,uolentem deponere murum sanctuarii ueterem:& constructum ab antiquis prophetis:plaga quædam dei repentina percussit:ex qua mutus in terram cecidit:& tortus per multos dies detestabiliter expirauit: principatum sacerdotii tenens annis quattuor.Quo defuncto sacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas mittens romā:rogabat p nūcios:romanos sibi auxiliatores eē & amicos. Cap. XVII.

QVi audiens uirtutem romanorum q̄ expugnassent gallias ; & hiberniam:& chartaginem libie:necnon & græciam subegissent;& reges perseum & philippum & magnum Antiochum deliberauit cum eis amicicias copulare:mittens romam amicos suos:eupolemum filium Ioānis & iasonem eleazari: rogabatq; per eos romanos auxiliatores sibi & amicos esse;& demetrio scribere quatenus non confligeret cum iudeis. Cūq; uenissent romam legati iudæ:senatus eos libenter excepit:& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc senatusconsultum:exemplum quidem ad iudeam trāsmisit:ipsum uero tabulis ereis scriptum in capitolio collocauit.Erat autem huiusmodi senatusconsultum:de auxiliis & de fide circa gentem iudeorum . Neminem subiectorum romanis debellare contra gentem permittimus iudeorum:nec alicui bellanti præbendum auxilium censemus:triticum aut naues:aut pecunias:

& siquis contra iudeos putauerit esse bellandum: sciat eis nos auxilia præstaturos: & rursus si ro
manorum quilibet inuaserit terram: iudeos eis omnibus modis obstaturos. Et si quid de hoc pa
cto gens iudeorum uoluerit uel addere: uel auferre communi sententia populi romani faciendū
esse conuenit. Scriptum est autem hoc senatusconsultum per eupolemum Ioannis filium: & iaso
nem Eleazari: sub principe sacerdotum iuda: duce Symone fratre ipsius. Hæc quidem prima in
ter romanos & iudeos amicicia cognoscitur contigisse.

Quod rursus post mortem nicanoreis ad iudeam bachides transmissus triumphauit: & quē
admodum pugnans prostratus est. Cap. XVIII.

DEmetrius autem nunciata sibi morte nicanoris: & perditione militiæ: rursus ad iudeā
Bachidem cum exercitu destinauit. Qui ab Antiochia egressus: puenit ad iudeā & in
arbellis ciuitate galileæ castra cōstituit: & eos qui ibi in speluncis habitabant cū mul
ti ad eas confugissent captos suis partibus aggregauit: exinde q; mouens: ad hierosoly
mam properabat. Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine barziton castra locantem: cōtra eū
alacriter festinabat cum peditum uiginti milibus: & equitum duobus milibus. Iudæ uero fuerūt
omnes duo milia. Qui multitudinem Bachidis timentes tentoriaq; relinquentes: fugierunt oēs
præter octingentos. Iudas aūt propriis militibus destitutus: & hostibus imminentibus: nec tpus
habens congregandi exercitū non dubitabat cum octingentis pugnam contra Bachidem cōmit
tere hortatusq; suos: ut hostes inuaderent: & pugnā uiriliter sustinerent: cum illi dixissent: se non
esse ad tantam magnitudinē exercitus idoneos: & suaderent nunc quidē discedere: & a periculis
liberari postea uero inimicis collectis uiribus obuiare: nō hoc inquit uideat solis aspectus ut ter
ga mea hostibus nudem: sed licet oīmodo immineat perire pugnantem: fortiter stabo: oīa utili
ter perferens futura pericula. Bachides uero producens de castris exercitū ad prælıū: præparabat
equites in utroq; cornu disponensq; fundibularios leuiores & arcarios ante omnē aciem: ipse in
dextro cornu constitit. Qui cū sic aciem ordinasset: iussit tubicinem signū dare. Hoc idem faci
ens & iudas: cōmittit cum hostibus pugnā: & constanter ambobus certantibus: prælıū usq; ad oc
casum: solis extensum est. Videns uero iudas Bachidem cū electis suis in dextro cornu ordinatū
congregans animosiores uiros inuadit illā partem exercitus: & confligens ibi ordinē eorum dir
rupit: & medios ad fugam conuertit: secutus eos usq; ad gazara. Videntes ergo fugā dexteræ pa
tris in finistro cornu erant: circūuenerunt: & iudam sequentem in medio eū obsederunt. Qui fu
gere minime ualens: circūseptus ab hostibus: stans pugnabat cum suis: multosq; interficiens ad
uersariorū: percussus interiit. Iuda uero interfecto: socii eius tali duce priuati: terga uerterūt. Cu
ius corpus ab hostibus sub pacto symon & ionathas fratres redimentes: perduxerunt ad Modin
uillā: ubi & pater eoꝝ sepultus erat: lugente eū per multos dies populo hæbreoꝝ: & honorante
secundum cōem & legytimam consuetudinē. Finis quidē talis iudam inuenit: uiꝝ fortem & ma
gnum & bellicosum: & mandatoꝝ patris sui memorem: & oīa pro libertate ciuiū & facere & pa
ti paratum. Tali ergo uirtute plenus: magnā sibi gloriam & monumenta seruauit: liberans gentē a
Macedonū seruitute. Qui cum principatum sacerdotii tribus annis habuisset: defunctus est.

ℭ Incipit liber Tredecimus antiquitatis Iudaicæ.

ℭ Qualiter Ionathas frater Iudæ: defuncto eo ducatum suscepit. Et quemadmodum Bachidē
debellans: facere eum amicicias secum: & a prouincia coegit abscendere. Cap. I.

QVibus modis gens iudeorum macedonibus in seruitute eam tenen
tibus libertatem recepit: & q̄ per tanta certamina dux eorum iudas
transiens defunctus est: pro ipsis bellās in uolumine interiore mon
strauimus. Post interitum uero iudæ: iterum quicūq; erant impii &
transgressores patriæ legis: uenerunt cōtra iudeos: & undiq; eos pes
sime molestabant. Adiuuabat autem eoꝝ malitiam fames quæ tūc
prouinciam omnem occupauit: ut multi propter inopiam necessa
riorum non tolerantes ambas calamitates famis: & inimicoꝝ: trans
fugerent ad macedones. Bachides interea iudeos qui patria relique
runt solennia: & communem uitam elegerent congregans: custodiā
eis prouinciæ tradidit. Qui tenētes amicos iudæ bachidi prodebāt:
quos torquens crudeliter occidebat. Tātis ergo iudei calamitatibus
oppressi: reliqui ex amicis iudæ uidentes miserabiliter gentē pereuntem ad euntes fratrem eius Io
nathan: rogabant eum: ut imitaretur fratrem suum: & illius erga suam gentem prouidentiā hor
tabantur: alias adhiberet: & ne despiceret populum sine defensore pereuntem. Ionatha uero pro
mittente paratum se esse mori: pro cunctis: & credētes eum suo fratri parem existere: ducē iudeo
rum ordinauerunt. Quod bachides audiens & timens: ne regi uel macedonibus concitaret bel

la Ionathas:sicut olim Iudas dolo eũ interficere statuit. Cuius uolũtas non latuit Ionathan neq̃ fratrem eius Symonem. Qui colligentes socios omnes ad deserta confugierunt:& uenientes sup aquam quæ dicitur lacus assar:ibidem cõmorabantur. Bachides autem sentiẽs eos:discessisse: & in illo loco conuersãri:contra eos omni cum sua uirtute progressus est:& trans iordanem castra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoscens Bachidem contra se uenisse:mittit fratrẽ ioãnem qui Gaddi dicebatur ad nabutheos Arabas:ut apud ipsos deponerent suppellectilem: usq̃ quo pugnarent contra Bachidem:erant enim amici. Ioannẽ ergo euntem ad nabutheos: insidiis collocatis in nabath ciuitate filii Amri:capiunt eum una cũ suis:& rapientes oĩa quæ portabãt: occidunt ioannem & omnes socios eos. Vindictam uero quam pro hoc receperunt a fratribus eius:postea demonstrabo. Bachides autẽ cognoscens ionathan in nemoribus iordanis castra posuisse:obseruans sabbatoꝝ diem contra eũ uenit:tanq̃ non in ea pugnaturꝫ pp legem. Ille socios hortatus:& aĩæ eos pericula pati dicens:in medio cõprehensos fluuii & hostiũ: & quia aufugere nõ haberent:dum hostis ante faciem:fluuius a retro prohiberent:orans ad deũ ut uictoriã sibi pstaret:committit pugnã cum hostibus. Quoꝝ multos occidens:cũ uideret temetarium se Bachidem appetentẽ:dextramque ad feriendũ extendentẽ:præuidens plagãq̃ deuitans:cũ sociis in fluuium exiliuit:& pernatans trans iordanẽ:periculum mortis euasit. Nã bachides fluuio relicto:ad hierosolymoꝝ arcem discessit:usq̃ ad duo milia suorum amittens. Qui ẽt multas iudeæ ciuitates capiens:muniuit hiericho & Amatutem & Bethoron:& Bethulam:& Phamnathan:& Faratonem:& Thochoam:& gazara:& turres in unaquaq̃ ciuitate constituens: & muros circũdans eis ualidos:& magnitudine pcellẽtes:custodiã in eis statuit:ut exinde iudeos affligeret. Arcem uero hierosolymoꝝ cautius muniuit:& tollens filios nobiliũ iudeorum:obsides in arce conclusit. Eodem tpe ueniens quidam ad ionathan & fratrẽ eius symonem:nũciauit filios Amri celebrare nuptias:& nouã nuptam nobilem duci a Madaba ciuitate & Arabas cum pompa munificẽtissima. Ionathas nunc & Symon tempus putantes prosperũ sibi ad fratris ioannis apparuisse uindictam cum multa potentia sociorum egrediuntur ad Madaba:& inimicos inter montes isidiis collocatis præstolabantur. Vt aũt uirginem & sponsum uiderũt:& multitudinem amicorum cum eis sicut in nuptiis:exilientes ab insidiis omnes occiderunt:& ornatum cum omni præda tollentes reuersi sunt:pœnam pro fratre ioanne a filiis amri talem exigentes. Nam ipsi cum sequẽtibus amicis & uxoribus uel filiis:numero quadringenti perempti sunt. Symon itaq̃ & ionathas ad oram iordanis reuersi ibidem permanebant. Bachides autem omnem iudeam muniẽs:ad regem reuersus est. Iudei uero duobus annis a bellorum tumultu requieuerunt. Tunc transfuge uel impii uidentes ionathã cum suis multam licentiã habere libertatis:dixerunt ad regẽ Demetriũ:petentes mitti Bachidẽ ut ionathã debellaret:quod facilius euenire pollicebant̃:si una nocte inopinabiliter eũ inuaderent. A rege ergo Bachides destinatus:perueniens ad iudeam oĩbus scripsit amicis: & iudeis auxiliari sibi:quatenus ionathan comprǽhenderẽt. Festinantibus autem eis & nõ ualẽtibus ionathan tenere:quia nimis se caute tractabat. Bachides ita commotus transfugarum primos quinquaginta: qui sibi & regi mẽtiti sunt occidit. Ionathas uero cum fratre uel sociis ad Vithalagam uillam timens Bachidem abscessit:edificãsq̃ turres:& muro circũdans: eam habebat ualde munitam. Quod audiens Bachides:milites suos cum iudeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit:& ad eius munimina accedens:per dies multo obsidebat eũ. Qui obsidoni fortiter resistens. Symonem quidem fratrem suum expugnaturum bachidem in ciuitate dimisit:ipse uero furtim egreditur in prouinciam:& congregans manum multam:nocte Bachidis inuadit exercitum & multos occidens:Symonem fratrem fecit aduentum suum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi egreditur:& macedonum machinamenta obsidioni præparata suppositis flammis icendit:& multos eorum uiriliter intefecit. Videns autem Bachides ab inimicis se circunseptum: quorum alios quidem ante se:alios autem retro conspiciens turbatus hæc insperate sibi euenisse:in trãsfugas tanquã in deceptores suum furorem conuertit:uolebatq̃ si posset obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatem cognoscẽs Ionathas: legatum ad eum pro amiciciis destinauit:quatenus redderẽt inuicem sibi quos cœperant utriq̃ captiuos. Putans autem hanc honestiorem Bachides discessionem:paciscitur cum Ionatha & iurauerunt utriq̃ nunquam contra se arma præsumere:& captiuos dantes & recipientes:in antiochiam Bachides recessit. Qui post hanc discessionem:nequaquam ad iudeam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in Machina ciuitate populorum negotia disponebat: & maliuolis uel impiis cruciatis:iudeorum gentem purgabat.

De Alexandro epifanis Antiochi filio ueniente a Syria:& ducente bellum contra Demetriũ. Et qualiter Demetrius legationem ad ionathan transmittens:componit cum eo amicicias: donaque et multa præbuit. Cap. II.

ANno sexagesimo & centesimo epifanen Antiochi filium contigit syriam ascenderet: & Ptholomaidam capere ciuitatem; per proditionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter superbiam suam; quia dum se

clausisset in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia construxetat:a nemine uidebatur:sed & rem publicam ut seditiosus negligebat. Vnde & odium ei a subiectis exortum est sicut iam alibi demonstrauimus. Igitur in ptholomaidē Demetrius audiens Alexandrum peruenisse oēm contra eū produxit exercitū Direxit autē & ad Ionathan legatos pro auxilijs:nā præcedere Alexandrū statuit;ueritus ne ille prius auxiliū eius postularet:aut Ionathas memor malorū sese cū inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eū multitudinē congregare:obsidesq; iudeoꝝ recipere;quos Bachides in arce hierosolymoꝝ concluserat. Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad se nuncijs uenientibus ad hierosolymā peruenit:& epistolas regis audiēte populo uel arcis custodibus hilaris itinauit. Quibus relictis trāsfuge uel ipsi trepidauerūt: ꝑcipiēte rege qtenus Ionathas exercitū cōgregaret:& obsides reciperet. Quos cū accepisset:suis unumquēq; parētibus reddidit. Equidē Ionathas in hierosolymis mansionē faciebat; renouans ciuitatem:suaq; uolūtate singula construens:& edificans muros ciuitatis lapidibus quadratis:ut forent aduersus hostes munitissimi. Quæ uidentes custodes muniminū:iudeam relinquentes oēs in Antiochiam fugierūt præter illos qui in Bethsura ciuitate & in arce hierosolymorum erant:quorum plurima pars impiorum & transfugarum fuit iudeorum. Quapropter castra non relinquerunt.

Quomodo alexander hæc audiens:& uincens Demetrium:principem sacerdotum Ionathan ordinauit. Cap. III.

COgnoscens autē Alexāder promissiones quas demetrius fecerat Ionathe:& fortitudinem eius:& quā ita disposuerat bellans cōtra macedones:& iteꝝ qualia ipse ꝑtulerat a Demetrio:& Bachide duce Demetrij:& melius nihil inuenire:quā Ionathæ ꝑsidium:ad amicos dicebat in ꝑsenti tpe. Ionathas q & contra hostes fortis existit: & odiū hēt propriū in Demetrium a quo multa mala perpessus est:si uidet amicum eū facere contra demetrium nunc debemus:non alias utilius est rogare eū ad auxilium conferendū. Cūq; et & amicis placuisset:transmisit ad Ionathan scribens talē epistolam. Rex Alexāder Ionathæ fratri salutem. Fortitudinē qdem & fidem tuā iam dudū audiuimus. Et ideo transmisimus ad te pro auxilijs:& ordinauimus te hodie principē sacerdotum iudeoꝝ:& amicū nostrum uocari ꝑcipimus. Idcirco etiā destinaui tibi pro munere purpureā stolā:& auream coronā: & peto honoratū te a nobis: similē erga nos fieri. Suscipiens epistolā Ionathas:induit quidē sacerdotali stola celebratiōe tabernaculoꝝ instāte:post qrtum annū mortis Iude fratris sui. Nā neq; ꝑ ipsum tp̄s princeps sacerdotum aliquis cōstitutus est. Collegit uero & multū exercitum:& armoꝝ copiā quam ipse construxerat. Quod factū ut ꝑuenit ad Demetriū:nimis eū multumq; cōtristauit:suāq; cœpit accusare tarditatēq; non ante Alexandrū esset ipse demens erga Ionathan. Verūtamē nec sic distulit scribere ad ionathan:& ad populū eius. Cuius exēplar taliter existebat. Rex Demetrius ionathæ gentiq; iudeoꝝ salutē. Quomō nostram seruastis amiciciā tēptantibusq; uos inimicis nō cōsensistis. Hanc uestrā quidē laudo fidē:& in his ꝑmanere quesumus;recipiētes a nobis oicē uel granā:per quā mereamini uectigaliū uestroꝝ releuationē. Et quicquid ꝑdecessoribus meis regibus uel mihi hactenus ꝑbebatis:oīa noueritis nostra uobis largitate cōcessa. Sup hæc ēt pretiū salis uobis:& coronaꝝ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugū:& medietate fructus lignorū quod parti meæ cōpetebat:uobis ad hodierno die remitto. Sed & cēsum singuloꝝ habitantiū in iudea:qui nostro erario proficiebat. Necnō & triū sirotimaꝝ uobis ꝑuinciaꝝ:Samariæ: uel Galileæ:& trans iordanē:uniuersa uobis concedo:a nunc per oīa tpa. Ciuitatēq; hierosolymoꝝ sacram & inuiolabilē priuilegia sua possidere:liberāq; cum suis cōfinibus a decima parte uectigalium esse præcipio. Arcem uero cōmitto sacerdoti uestro ionathæ:ut quos ipse probauerit fideles amicos;custodes in eā deputet nobis seruandā. Captiuosq; iudeoꝝ & seruiētes apud nos: liberos eos esse concedo. Nec post hanc sanctionē iudeoꝝ iumenta uiolentius angarioꝝ subiaceant. Sabbatum aūt uel oēs dies festos & tres ante eos dies:sine uectigalibus esse denuncio. Eodem mō iudeos nostrā terrā habitantes;liberos ac sine lesione dimitto. Licentiāq; mihi militare uolentibus usq; ad triginta milia ꝑstamus;eadē quibus & meus utitur exercitus:ubicūq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quosdam eoꝝ in castris;quosdā custodes mei corporis:& duces in aula mea constituam. Præcipio uero magis uestris uti legibus:easq; custodire:& tribus propositis ī iudea legibus obedire Principēq; sacerdotum diligētiam habere uolo:ne quis iudeoꝝ aliud templum nisi hierosolymitaꝝ ueneretur. Præbeo etiam ad sumptus imolationum per singulos annos:centū quinquaginta milia dragmas:quæq; superfuerint pecunias uestras esse uobis. Decē milia autem dragmas quas reges a templo accipiunt:uobis cedo:quia sacerdotibus ministrantibus templo cōpetunt. Quicūq; itaq; ad hierosolymoꝝ templū uel intra eius fines confugerint:debitores regaliū pecuniaꝝ:siue qualibet cā faciente:licentiam eis indemnitatis cōcedo:saluasq; eoꝝ possessiones esse. Renouari uero templum impendijs ex meo factis murosq; ciuitatis spondeo fabricari; turresq; altas construere. Et quicquid ad munimē uestrum necesse fuerit;meis stipendijs restaurare polliceor. Tantum est;ut quas cœpistis amicicias nobiscum & fœdus;sine simulatione seruetis. Hæc quidē promittens & blandiens Demetrius iudeis scripsit. Rex uero Alexander magnū col-

ligens conductum exercitum:& milites qui de syria transierunt ad eum contra Demetrium duxit:pugnaq; cōmissā:cornu sinistro demetrii aduersarii sunt fugati:& persecutione diuina multi eoꝝ occisi sunt castraq; direpta:dextrum quoq; cornu in quo Demetrius præliabatur deuictū est.& alii quidem omnes recesserunt.Demetrius aūt fortiter pugnans non paucos hostiū ꝓstrauit.Cunq; fugans alios equus eius ceni baratro inhesisset minime fugere ualens occiditur.Nam uidentes hostes quod ei contigisset:reuersi circūdederunt eū:& oībus in eum iacula destinantibus:cum ille pedestris fortiter resisteret:postea multis perfossus uulneribus:nec ualens sustentare collapsus est.Demetrii quidem talis extitit finis:qui regnum per undecim annos rexit:sicut & alibi demonstrauimus.

De amicitiis Oniæ cum Philometore Ptolomeo:per idem factis tempus:& ut edificauit templum quod Oniæ dicit:secundū illud quod hierosolymis erat. CAP. IIII.

Oniæ uero principis sacerdorum filius : eodem nomine quo pater nuncupatus: quam alexandriam fugisse ad Ptolomeum regem cognomie Philometorem diximus: uidēs iudeam a regibus macedonum mala pati:uolēsq; memoriam & gloriam eternam sui relinquere ad Ptolomeum regem & reginam Cleopatram transmisit: petens licentiā quatenus templum edificaret in ægypto:simile hierosolymoꝝ:leuitasq; uel sacerdotes de genere suo constitueret:quod desiderabat cōfidens in propheta Ysaiæ:qui ante sexcētos annos prædixerat q· oporteret in ægypto templum edificari maximo deo per uirum iudeū. Iccirco elatus Onias Ptolomeo uel Cleopatræ huiusmodi destinauit epistolam.Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera:& cum dei auxilio perueniens ad humilē Syriam:& phœnicē & in lenonū ciuitatem Heliopolim:perq; alia loca multa ueniens præter constitutiones templa iudeos construxisse reperi:quapropter & perfidos extitisse quod etiā ægyptiis accidit: propter templorum multitudinem uariarum regionū.Opportunū aūt locum inueni qui dicitur agrestis bibaste castrum plenū uaria materia:uel sacris animalibus.& peto concedendū mihi eū domino tuo segregatū:quatenus purgare templū ibi dirutum:& edificare maximo deo possim mensura eadem & simile hierosolymoꝝ pro te:tuaq; coniuge:uel filiis.quatenus habeant ægyptū habitātes iudei: quo conuenientes secundum concordiā quā adinuicē habent:possint tuis utilitatibus ministrare.Nam & Ysaias propheta prædixerat eē in ægypto domino deo sacrificiū multaq; talia de ipo prædicauit.Hæc quidem Onias regi Ptolomeo scripta transmisit.Considerent tamen aliqui pietatē eius & Cleopatræ suæ sororis uel coniugis ex epistola quā scripserunt.Nam peccatū & legis trangressionē sup caput Oniæ posuerūt scribētes hæc.Rex Ptolomeus & regia Cleopatra Oniæ salutē.Legimus tuā petitionē in qua suggerebas permitti tibi in Lenonū ciuitate tēplū heliopolitanū dirutū purgare qđ appellat agrestis bibaste. Quapropter miramur si deo gratū sit tēplū quod edificaturus sis in tam luxurioso loco:plenoq; sacris animalibus.Sed quō dixisti Ysaiā ꝓphetam iā dudū hoc ꝑdicasse cōcedimus tibi:si contra legē uestrā nō est:ut nihil nos in deū peccasse uideamur.Accipiens igit locū Onias edificauit templū araq; deo similē hierosolymoꝝ:minus tamen & pauperrimum.Mensura uero eius & uasa minime uisum est mihi nunc describere. Nam in septimo libro iudaicæ antiquitatis inserta sunt.Inuenit & Onias quosdam sui similes iudeos sacerdotes & leuitas ibi religionē colētes.Sed de hoc tēplo late narrauimus.In alexādria uero iudeos & samaritas qui templū temporibus Alexandri macedonis super.Garizī mōtē cōstruxerunt:contigit contra se seditionem excitare:& ꝓpter tēpla corā ipso Ptolomeo certare : iudeis quidem dicentibus:secūdum legē moysi templū se in hierosolymis construxisse: samatiranis aūt in garizi:& supplicauerunt ut cū amicis rex consederet:audiens de his altercationē uictosq; morte multaret:cum pro samaritis Sabbeus & Theodosius intimassent:pro iudeis uero & hierosolymitis andronicus mesalamis: iurauerunt per deū corā rege secundum legem dicta sua probare: petiueruntq; ptolomeū quatenus iusiurandi transgressores perimeret.Rex ergo multos secum aīcos in cōciliū cōgregās:sedit ptes audire. Tūc iudei alexādria cōstituti timebāt nimis de uiris q pro tēpli hierosolymitāi pte differebāt nā atrociter ferebāt:si hoc tā antiquū & nobile p uniuersum mūdū tēplū soluerēt.Cūq; Sabbeus & Theodosius cōcessissent ut primus Andronicus uerba faceret:idē Andronicus approbanonē facere suā cœpit ex lege uel ꝑdecessoribus pricipū sacerdotū qs ex quo genere honorē sacerdotii a patre suscepisset:& quō oēs asyæ reges tēplū uariis oblationibus & clarissimis donis honorauerūt:de garizi uero tēplo nemīnē sermonē fecisse. Quæ dicens Andronicus:& his multa similia:regē flexit sniam ꝓnūciare decernēdā: tēplū hierosolymitarum secūdū leges moysi fabricatū fuisse:Sabbeū aūt & Theodosiū interficiēdos . Hæc sunt quæ cōtigerunt iudeis in alexandria temporibus Ptolomei Philometoris.

Quēadmodū Alexander defuncto Demetrio:accepit regnū Syriæ:iūcta sibi in matrimonū filia Ptolomei:& qa aīcitias cū Ionatha faciēs magnifice eū honorauit. CAP. V.

Itaq; Demetrio in pugna ꝑempto:sicut supius indicauimus: Alexāder accipiēs regnū syriæ:scripsit ptolomeo:ut acciperet i matrimonio suo filiā eius:iustūq; hoc dicebat esse:cū paternū obtinuisset principatū:& per dei prouidentiā in eo perductus fuisset

post perditionem Demetrii:sed ẽt per alia multa dignum se eius familiaritate: uel cognatione dicebat. Ptolomeus uero libenter sponsalia accipiens rescripsit dicens:gauisum se esse q̃ paternum suscepisset principatum:daturũq; ei suam filiam pmisit:& occurrere iussit tum ad ptolomaidã: quatenus ei filiã suam iure traderet nuptiali. Tunc ipse puellã ad ptolomaidam ab ægypto pducendam:ibiq; coniugendam esse constituit. Ptolomeus quidem hæc scribens : ppe ad ptolomaidam peruenit:filiam Cleopatram secum adducens:ubi secundum cõstitutũ: alexandrũ repperit: filiãq; suã ei coniunxit:dotem argento uel auro secundum regiam quantitaté complens. Cunq; nuptiæ celebrarent̃ scribens Alexander Ionathæ principi sacerdotũ : iussit eum ad ptolomaidã festinare. Qui perueniens ad reges:munificenter eis offerens dona:claro apud eos honore potiebatur. Tunc Alexander cõpulit cum propria ueste exutum purpura indui. simulq; sup tribunal secum sedere:iussitq; duces cum eo procedere:perq; mediã ciuitatem clamare:nemini contra eũ quicq̃ dicere:uel causas licere connectere. Quod cum duces fecissent regis:erga Ionathæ inuidẽtes hi q parati fuerãt eũ accusare:simul cũ inimicis eius pfugerũt ueriti:ne qd pessimũ paterent̃. Tanto uero studio rex Alexãder dilexit Ionathã:ut primũ eũ suorũ describeret amicorũ.

Vt Demetrius Demetrii filius.nauigans in Syriam a Creta cũ exercitu conturbauit Alexandrum fama aduentus sui. Et de Appollonio duce Alexandri:qui bellum mouit aduersum Ionathan : ipso tamen Ionatha triumphum obtinente. CAP. VI.

CEntesimo & sexagesimoquinto anno: Demetrius Demetrii filius cũ multis cõductis quos ei Lasthenus cretensis præstiterat a Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod Alexander audiens in pauore turbaq; alias timore cõstitutus continuo de phœnicia ad antiochiam festinauit ut prius q̃ huc perueniret Demetrius:eam rite disponeret. Reliquit uero humilis syriæ ducẽ appolloniũ:cognomine Titum:qui cũ multo exercitu pfectus ad Iamniam:Ionathæ principi sacerdotũ mandauit dicens. Iniustũ esse tum solũ cũ licentia uel potestate uiuere: nõ obediẽte regi sibiq; dicebat hoc magnum obprobriũ ab omnibus inferri:q eũ non subigerer regi. Non ergo te ingt in mõtibus abscondas:arbitratus fortitudinem te habere: sed si confidas tuæ uirtuti descende:quatenus per campũ nostri milites confligant: & fortissimi belli euentus demonstret uictoriam meis uel tuis. Scito tamen optimos ab unaq̃q; ciuitate mihi cõmilitones iunctos:qui semp tuos proauos euicerunt. Contra nos alias nobis aũt in tali terra certandũ est:ubi non lapidibus sed armis decet fortissime præliari:ne sit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas:decem milia militũ eligens ab hierosolymis egreditur cum fratre Symone:perueniensq; ad Ioppẽ:castra iuxta ciuitaté disposuit. Nam ioppenses portas cõcluserant:intus habẽtes custodias ab Appollonio cõstitutas:Cunq; Ionathas obsidere parasset eos: timentes ne suã ciuitatem deuastaret portas aperiũt. Appollonius uero captam audiens Ioppem a Ionathã:tria milia equitũ sumens:& octo milia peditum ad Azotum peruenit : & exinde tacite paulatimq; uiam sibi perfecit. Cũ ergo uenisset in Ioppem tamq̃ recedens: Ionathã trahit ad campum:confidens equitibus & spẽ in eis habens suæ uictoriæ. Cunq; processisset Ionathas: sequebatur cum ad Azotum appollonium:qui cum ad campum uidisset hostem uenisse:conuersus pugnã cũ eo cõmisit. Mille itaq; equites appollonius ad insidias in aliquo torrente disposuerat:qui retro inimicis insisterent. Quod sentiẽs Ionathas:nõ ẽ turbatus:sed ordinans in quadro exercitũ:ut per ambas partes inimicos exciperent:hortatus est: ut fortiter ante uel retro pugnãtibus ubiq; resisteret. Prælio autem usq; ad uesperam procedente dans fratri Symoni partem exercitus:iussit aduersariorum eum aciem inuadere:suisq; præcepit:testudine facta sagittas equitũ excipere. Qui cum præcepta fecissent nihil lerebantur:quis hostes super eos frequentia tela librarent:usquequo suas euacuassent pharetras. Nam sagittæ corpora clypeis septa:minime contingebant:cum conspiratione testudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane usq; uespere iaculantes aduersarii defecissent:intelligens Symon lassos eos:inuadit aciem : fortiterq; cum suis militibus dimicans:fugauit inimicos. Videntes autem equites pedites ad fugam conuersos:& spe eorum decepti sine decore & turpiter abscesserunt:& per omnem campum dispersi fugerunt. Quos secutus Ionathas usq; ad Azotum multos occidit eorum. Qui de sua salute desperantes:ad templum Dagonis confugerunt:quod erat in Azoto. Capiens aũt incursione sua ciuitatem ionathas:incẽdit eam:& omnes circa eam uicos.neq; pepercit templo Dagonis: sed etiã flamminis consumpsit:& eos qui ibi confugerant interfeci. Multitudo uero quæ in illo concidit prælio una cum illis qui ĩ templo confugerant:octo milia fugerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum:ab Azoto discessit:& ad Ascalon uenit:& foras ciuitatem castra cõstituenti⁹: territi ascalonitæ:in occursum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem reuersus est ad hierosolymam: multam prædam ferens : quam uidebatur a uictis hostibus abstulisse. Alexander autem deuictum audiens ducem suum appollonium : simulauit gaudium : q praeter eius sententiam cum ionathã conflixisset:qui eius amicus erat: mittitq; testimonium ionathæ: præbens præmium & honorem:& torquem aureum:sicut solet affinibus regis dari : eiq; commisit Accaronis prouinciæ magistratum.

De insidiis quas Alexander parauit Ptolomeo:quas depræhendens Ptolomeus:iratus ablatā
eius matrimonio filiam suam iunxit Demetrio filio Demetrii cum quo etiam duxit exercitum
contra Alexandrum:quo deuicto ipse quoq; periit:Demetrio Asyæ principatum obtinente:q &
aicitias fecit cū Ionatha:confirmans ei principatum sacerdotii. CAP. VII.

EOdem tempore rex Ptolomeus philometor dictus:naualem ducens exercitum & pe-
dites:ad Syriam ueniebat:Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quē oēs ciuita-
tes studiose alexandro præcipiente suscipiebant:& deducebant usq; ad Gazorum:ubi
oēs proclamabant:accusantes Ionathan q̃ templum incēdisset & destruxisset: prouin
ciamq; uastasset:multosq; eo℞ interemisset.Quæ Ptolomeus audiens tacuit.Ionathas aūt ī Iop-
pen occurrit Ptolomeo dona clarissima uel honorem ab eo pcipiens: & producens eum usq; ad
fluuium qui Eleutherus appellat̄ ad hierosolymam:remeauit.Perueniens ergo Ptolomaidē:pter
omnē spem paulominus habuit interfici Ptolomeus insidiis Alexandri quas ei per ammonium
amicū parauerat.Manifestis aūt factis insidiis Ptolomeus Alexādro scribit: ad pœnā Ammoniū
petens:& dicens insidias se ab eo passum:& uindictā sumere iustū eē.Alexandro uero nō conce-
dente Ptolomeus intellexit illū cām insidia℞ extitisse. Quapropter ei factus est odiosus. Antio-
chenis aūt & prius erat odibilis Alexander propter Ammoniū:multa nāq; per eū passi fuerant:&
pœnam quidē ab ammonio pro eius delictis exigerunt:occidentes eū qui tāq̃ mulier se ꝑpera-
bat abscōdere habitu circūdatus fœmineo:sicut alibi dictū ē.Ptolomeus itaq; accusans eū ut ꝓ-
ditorem nuptia℞ filiæ suæ:trāsgressorēq; auxilii quod ei cōtra Demetriū deduxisset: soluit affi-
nitatē.Nam & auferens suā filiam: ad Demetriū legationē direxit:aīcitiā cū eo cōponens: filiāq;
daturū se illi uxorē & restituere paterno eū principatui cōpromittens. Demetrius uero gaudēs:
suscepit legationē & nuptias.Tū nimius iā ptolomeo labor restabat:flectere antiochenos:ut De-
metriū susciperent:nā inimici eius fuerunt.eo q̃ a patre eius Demetrio multa pessima passi fuis-
sent:& alexandro tamen antiocheni ꝑpter ammoniū irascebantur:ut prædiximus. Qui pulsus
ab antiochia:in ciliciā usq; peruenit.Ptolomeus ergo ad antiochenos ueniens:rex ab illis & mi-
litibus ordinatur:coactusq; duo sibi duodemata superposuit:unū asyæ:alterū ægypti. Benignus
aūt & iustus existēs:nec cōcupiscens aliena:sed & futura ꝓuidens:recusare regnū decreuit:ne ro-
manos offenderet:ideoq; antiochenos in cōtionē cōgregans:flectit eos ut Demetriū susciperēt:
dicens eum nequāq̃ pro patre dolorē seruatu℞: si bene mereret̄ ab eis:doctorē aūt ī bonis & du
cem se illi eē:nec se fallacibus negociis immiscere:sibi aūt dicebat ægypti regnū sufficere. Quæ
differens flectit antiochenos Demetrium suscipere.Alexandro uero cū magna militia uel appa-
ratu ad Syriam a Cilicia profecto:terrāq; antiocheno℞ p̄dante Ptolomeus cū genero contra eū
duxit exercitū.nam iā filiam suā matrimoniali iure Demetrio contradiderat:& uincens Alexan-
drum:ad Arabiam fugauit eū.Contigit aūt in p̄lio:ut equus ptolomei uocē elephantis audiens:
ptolomeū iactaret. Quod cū uidissent hostes:impetum super eū fecerūt:multisq; uulneribus ca
put eius perforantes:ad periculū mortis eū adduxerunt.Sed custodes corporis eius rapientes eū
liberauerunt:& ita per quattuor dies defectus iacuit:ut nec loqui nec intelligere potuisset.Alexā
dri uero caput arabū potentissimus Zabilus abscidens ptolomeo transmisit. Qui die quinto re-
leuatus a uulnerum dolore: suauē sibi rem summūq; spectaculū alexandri morte simul & capite
uidit:qui tamen paulopost uitā finiuit:pro alexandri morte gaudio summo cōpletus . Regnauit
ergo asyæ Alexander qui dictus est Balans annis quinq;:sicut in aliis demōstratum est. Suscipiēs
uero principatum Demetrius qui Nicanor appellabat̄: fraudibus corrūpere cœpit ptolomei mi
litiam oblitus:& q̃ socer eius & auxiliator fuisset:& affinis ꝑ connubiū Cleopatræ.Quapropter
milites ptolomei ad Alexandriā confugierunt:Elephātos aūt Demetrius cōpræhendit.Ionathas
interea princeps sacerdotū ex omni iudea sibi milites cōgregās:arcem hierosolymo℞ obsidebat:
ubi custodia macedonum:& trangresso℞ multitudo locata uidebat̄.Et hi quidē contēnebāt Io
nathan facientem machinamenta:cōfidentes loci munitionibus . Noctu uero quidem maliuoli
iudei exeuntes:uenerunt ad Demetrium:arcis obsidionem nūciantes.Qui nūcio incitatus:exer-
citum contra ionathan ab antiochia eduxit.Cūq; ad ptolomaidem peruenisset:scripsit ionathæ:
præcipiens ad ptolomaidem eū citius occurrere.Ionathas aūt obsidionem quidem minime sol-
uere decreuit:seniores uero populi.& sacerdotes congregans:& aurū & argentū & uestem : cum
multitudine donoru℞ deportans:ad Demetrium usq; peruenit. Quæ cū obtulisset: irā eius molli-
uit:& honoratus firmū ab eo principatū sacerdotii suscepit:quē a regibus ante ipsum donatum
possidebat:accusantibusq; cū transfugis:Demetrius eis nō credidit:sed & petenti quatenus pro
omni iudea;uel tribus prouinciis:Samaria:uel Ioppe: uel Galilea:trecēta tantū daret talenta pro
omnibus his epistolā ei ꝯstituit:quæ uerba huiuscemodi continebat.Rex Demetrius Ionathæ fra
tri:gentiq; iudeo℞ salutem.Exemplum epistolæ quā Lasteni cognato nostro scripsimus : trans-
misimus uobis:ut eam noueritis.Rex demetrius Lasteni patri salutē.Iudeo℞ gēti nobis amicæ:
nostraq; iussa seruanti:pro fide decreui dona ꝓbere:& tres possessiōes Afferema: Belscelida : uel
Ramathe:quæ additæ sunt iudeis de Samaria:& his attinentia: & quantacunq; ab imolantibus

hierosolymorum reges accipiebãt ãte me:uel quæcunq; de fructu terræ:uel plantatis:omniaq; alia
quæ nostro competunt iuri:uel paludes salis uel pro coronis quæ nobis offerebantur eis conce-
do.& nihil extorqueatur ab his ammodo & imposterum. Cura igitur ut huius epistolæ fiat exé-
plar & detur ionathæ:quatenus in nobili loco templi reponatur. Hæc scripta fuerant. Videns
ergo demetrius pacem:nullumq; superesse periculum:nec belli timorem:soluit exercitum stipen
diaq; eorum iminuit: & solis illis sumptus præbebat:q cum eo a creta uel aliis insulis uenerant.
Vnde odium uel inimiciciæ militum contra eum conflate sunt:quibus ipse quidem nihil præbe
bat:reges uero ante ipsum eis annonas etiam in pace subministrabant:ut eos in certaminibus si
oporteret pro se fideles & pronos haberent:atq; paratissimos in re bellica & pacis cum omni ha-
berent confidentia expetere.

De triphone apameno:qui bellans contra Demetrium:antiocho filio Alexandri tradidit pri-
cipatum componens amicicias cum ionatha. Cap. VIII.

INtelligens itaq; odium militum circa demetrium alexãdri quidam dux:apamenus ge
nere:diodotus nomine:qui & triphon dicebatur:uenit ad malchum arabũ:qui filium
alexandri antiochum nutrierat:manifestansq; ei inimicicias exercitus quas contra de-
metrium habebant dari sibi petebat antiochum:nam regẽ cum facere:uel paternũ pri
cipatum ei se restituere dicebat. Qui primum resistebat:minime credens:post uero multo tpe tri
phone petente:uincit malchus flexusq; uoluntate sua est ad ea q̃ triphon petebat. Princeps autẽ
sacerdotum ionathas capere uolẽs arcẽ hierosolymorum: & iudeos transfugas:uel ipsos omnesq; q
per totam prouinciam custodes erant:transmittentes ad demetrium legatos cum donis:rogabat
ut de castellis iudæ custodes eiiceret. Cui rex non hæc tantũ se præbere: sed etiã his maiora pro-
mittebat; post finem belli quod præ manibus habebat:petebat uero eũ & auxilia trãsmittere:mã
dans q exercitus suus ab eo recessisset. Tunc ionathas tria milia militum eligens destinauit. An-
tiocheni uero demetrium propter hæc quæ passi fuerant abhorrentes:& propter patrem eius:q
multa contra eos mala commiserat:tempus seruabant quo potuissent eũ inuadere:uidentesq; au
xilia uenisse demetrio ab ionatha:arbitratiq; q multa congregaret auxilia nisi præcederent eum
arma ceperunt: & circunstantes aulam obsidionis mõ:coacto exercitu parati regem conabantur
opprimere. Ille ergo uidens populum hostiliter se cum armis inuadere:colligens conductos &
ab ionatha transmissos iudeos:cum antiochenis confligit:quorum uim nõ ferens uincitur. Viden-
tes autem iudei sic Antiochenos atrociter expugnantes:super palacii culmen ascẽderunt:unde il
los uulnerantes:ipsi quidem propter altitudinem tectorum minime ledebantur:illos uero celis p-
sternebant quæ de superioribus ad iferiora iactabant:& sic eos de proximis domibus repulerũt
Deinde igne supposito:flamma totam ciuitatem ex lignis constructam tectorum spissitudinem
deuorauit. Antiocheni uero nequaquam ualentes extinguere ignem:ad fugam conuersi sunt:&
cum iudei de tecto ad tectum desilirent:& ita eos psequerentur:ãmirabilem contigit fieri ãtiochẽ
sium depulsionem. Rex autẽ ut uidit ãtiochenos filios suos:& uxores suas uelle saluare:quapro-
pter & pugnam reliquisse:p angustas uias inuadit eos:& cõfligens cũ eis multos interfecit: ita ut
cogerent armis proiectis se demetrio. Qui ueniã eis p facinoribus cõcessit:seditionẽq; cõpescuit.
Donauit etiã iudeis partem prædæ. Cãm itẽ uictoriæ suæ factos eos pfessus:gratias agens iona-
thæ ad hierosolymã transmisit:laudans eũ p auxiliis destinatis. Post autẽ maliuolus contra eum
extitit:pmissionesq; fraudauit:bellumq; minatus est:nisi cũcta redderet tributa:quæ iudeorum pri
oribus regibus syriæ psoluebat. Et hæc fecisset:nisi triphon impetum eius phibuisset:& appara-
tum eius contra ionathan:erga suas uertisset curas. Reuersus enim triphon ex arabia cum puero
antiocho:imponit ei q̃uis adolescenti diadema. Cunq; oẽs milites transissent ad eum:demetriũ
deserentes:bellum cõtra demetriũ pducit:& cõfligens cũ eo uictoriã obtinuit:& elephantos cũ
antiochensiũ ciuitate subiecit. Demetrius uero uictus ad ciliciã recessit. Antiochus ãt legatos ad
ionathan destinans & litteras:amicũ eũ sibi parauit:& principatũ sacerdotii cõfirmauit & q̃tuor
puincias quæ terræ iudeorum additæ fuerant. insup & aurea uasa uel pocula:& purpuream uestẽ ei
trãsmisit:hisq; oibus ei uti pmisit:& fibulã aureã ei donauit primũq; amicũ suũ uocauit: Symonẽ
ãt fratrẽ eius ducẽ sup oẽm militiã a regione tyri usq; ad ægyptũ cõstituit. Ionathas ergo de do-
nationibus ãtiochi gauisus mittẽs ad eũ:& ad triphonẽ legatos:amicũ se eis pcessus ẽ:& pugna-
te cũ eo cõtra demetriũ insinuãs p p̃mus laborum nõ parua mala a demetrio se eẽ ppessum. Cõce-
dente igit ãtiocho a syria uel phœnicæ ut cõgregaret exercitũ:quatenus cũ ducibus demetrii cõ
fligeret:statim ad ciuitates exiit. Quæ cũ eũ splendidissime suscepissent:exercitũ dare nõ distule
rũt. Veniẽs ãt ad ascalonã ciuitatẽ:& munificẽtet cũ donis sibi occurrẽtibus:hos ipsos petebat:&
unamquãq; humilis syriæ ciuitatẽ a demetrio desistentẽ ad partes antiochi trãsire:ac secũ bellũ
pducere p ultione demetrii:ex his quæ quondã in eis peccasset:esse dicens dignas occasiones p
quas hæc cogitare deberent. Cunq; flexisset ciuitates auxiliũ ãtiocho mittere peruenit ad gazã:
sperans se & horum fidẽ ad antiochũ cõuertere. Multũ uero præter quod sperauerat aliter gazeos
inuenit:q durissima obiectione nõ eũ susciperẽt:nec demetriũ relinqre decreuerũt. Quo dũ iona

thas:concitatus esset:ad obsessionem eorum & afflictionem prouinciæ paratur. Nam partẽ militiæ circa gazam disponens:cum reliqua ipse percurrens:cuncta prædabat uel incendebat. Quæ cum uidissent gazei:nulliusq; auxilium a demetrio sibi uenisse cõspicerent:& periculum præsens: adiutoriú uero lõge & incertú esse utrú uẽiret:optimú eẽ decreuerút:húc dimittẽtes illi obedire. Faciẽtes igiẽ ad ionathã amicicias auxilia ꝓmiserút. Hoĩes enim ante maloꝝ pitiã utilitates non intelligunt suas sed cũ in malis fuerint cõstituti:túc mente pcipiút & agunt:q̃ nihil lesi facere debuerút. Ionathas cõsentiens eis de amiciciis:tollẽsq; obsides ad hierosolymã trãsmisit ipse uero totam ꝓuinciam pcurrit usq; ad damascú:dum demetrii duces audisset ad cedessam cum multa manu uenisse. Cedessã inter tirú & galileam cõsistit. Nã hoc desiderabãt duces demetrii:ut de syria eú ad galileã traherẽt:putãtes minime eú pati galileos sibi subiectos affligi. Cumq; ionathas eis occurrisset:symonẽ fratrẽ in iudea ducẽ reliquit. Qui multum exercitú de prouincia congregans: bethurã obsedebat:locú iudææ munitissimú:nã tenebat eã demetrii custodia:sicut & prius a nobis demonstratú ẽ. Vt ergo aggerẽ cõposuisse symonẽ uiderút:& machinamenta cõstituisse:multaq; uisũ idustria cõtra bethsuræ obsidionem:timuerút custodes ne capto loco interirẽt:& mittẽtes ad symonem:petebãt fidẽ accipere:ne quid ab eo pessimú paterent. Qui cũ fidẽ dedisset:illos quidem de ciuitate tulit:suãq; custodiã ibi cõstituit. Ionathas itaq; exiens a galilea ab aquis quæ gẽnisaron dicunẽ:nã ibi sua castra posuerat:ad campú qui diciẽ asor ꝑuenit:nesciẽs illic hostes existere. Demetrii uero duces cú ante unú diẽ cognouissent cõtra se Ionathan uenire:insidias ei per mõtem collocauerunt:ipsiq; cũ electis militibus ĩ cãpo ei occurrerút. Quos cú uidisset ionathas ad pugnã paratos:hortabaẽ suos. Illi uero q̃ a demetrii ducibus p ĩsidias erãt locati:a retro iudeos inuadút. Qui cú timerent ne in medio capti perirẽt:ad fugam se dederút. Et ibi quidem omnes reliquerút ionathan:pauci uero cum eo numero quinquaginta remanserunt:& mathathias salomoni:& iudas calfi:qui duces erant totius exercitus. Hi audacter & insperate super inimicos irruentes:atrociter eos fugauerunt. Tunc uero milites ionathæ qui discesserant:ut uiderunt hostes ad fugam uersos congregati persequebantur eos:& hoc fecerunt usq; ad cedessam:quo castra hostium erant. Victor igitur ionathas in illa pugna refulsit:duo milia prosternens inimicorum:& ad hierosolymam reuersus est. Qui cum uidisset omnia sibi dei prouidentia secundum suam accedere uoluntatem:legatos romam destinauit:reuocare cupiens olim cum gente iudeorum amicicias celebratas:suisq; legatis præcepit:ut redeuntes ab Ytalia: per sparciatas transirent:quos deberent ad memoriam amiciciæ uel cognationis reducere. Qui cú romam uenissent:& igressi ad senatú:mandata pricipis sacerdotum Ionathæ dixissent:ꝙ eos mitteret amicicias renouare: quæ prius per senatum de iudeoꝝ amicitiis fuissent statutæ:Senatus dedit eis reportandas epistolas ad omnes asyæ reges:& magistratus ciuitatum:quatenus per eos illesi ad propria remearent. Reuertens autem ad sparciatas uenerút:& epistolas Ionathæ eis porrexerunt:cuius exemplú hmõi fuerat. Ionathas princeps sacerdotum gentis iudeorum:uel curia & collegium sacerdotum:præsidibus & senatui:& populo lacædemonioꝝ salutem. Si salus nobis publica uel priuata bene ꝓcedit:sic est ut uolumus salui ãt sumus & nos in prioribus tamẽ tẽporibus epistola nostro pricipi sacerdotum oniæ uestro rege areo:& ab omni populo missa est de uestra simul & nostra cognatione: cuius exemplú subiacet epistolæ:quam quidem libenter suscipimus & populo & areo fautores facti sumus:non egentes huius rei approbatione:quia p sacras nostras litteras hoc esse credimus. Initio ergo recognitionis non credidimus nos primi facere:ne præripe uideremur uestrã gloriam: Multo uero transacto tempore:ex quo familiaritas communis extitit: in sacris & constitutis diebus deum pro uestra salute uel uictoria sacrificiis deprecamur: & cum multa nos circunstetissent bella per auaritiam uicinorum nec uobis nec aliis propinquis molestos nos esse decreuimus. Postq̃ autem hostes expugnauimus:legatos ad romanos transmisimus:numenium antiochi: & antipatrum iasonis senatorio apud nos septos honore:quibus dedimus etiam ad uos epistolam:quatenus renouent uobiscum cognationem. Bene igitur facitis si & uos rescripsetitis & manducaueritis siquid forsitan indigetis minime dubitantes:nos erga uestrum affectú impigros existere. Lacædemonii uero libenter legatos suscipiunt:& componentes pacta cũ eis de amicitiis dimiserunt. Eodem tempore tres hereses iudeorum fuerãt: quæ de rebus humanis diuersa credebant:quarum una pharisea dicebatur:altera sadducea:tertia essenoꝝ. Igiẽ pharisei dicebãt fata non omnia:sed aliqua gubernare:altera uero quæ accidunt p se cõsistere:genus aút essenoꝝ omnia sub fato esse confirmat:& nihil esse:quod hominibus nõ illius decreto proueniat. Sadducei fatum quidem nihil esse estimãt: neq; p eum humana concludi:sed omnia nostræ supponunt potestati: bonorumq; nosipsos autores fatentur:& peiora per nostram elegi dementiam. Sed de his quidem certius in secundo historiæ iudaicæ libro demonstrauimus. Demetrii autem duces cum uellent pugnam in qua uicti sunt restaurare: ampliores priori exercitu uires congregantes:contra Ionathan uenerunt. Qui cum audisset hoc: citius eis ad ãnathetidinẽ occurrit: neq; tardare decreuit:usq;quo ingrederentur iudeam: castraq; disponens non longius ab hostibus quinquaginta stadiis mittit speculatores qui castra deberent ostium perscrutari. Cúq; omnia enúciassent

sent:& aliquos nocte cœpissent: q aduersarios supuẽturos idicabãt:custodias extra disposuit:& ex
ercitũ ꝑ totã noctẽ armatũ habebat:præcepitq; ut forti animo essent: & si oporterẽt etiam nocte
pugnarẽt: ne repẽtino ĩpetu turbarent. Demetrii uero duces cũ audissent Ionathan cognouisse
suum consiliũ:perturbati ꝙ inimici manifestati fuissent:nullomõ ualebant per insidias eos inua
dere.ex eo ꝙ se credebãt nõ esse pares Ionathæ. Nam militibus fugã meditati sunt multaq; faci-
entes incendia discesserunt:ita ut hæc uidentes iudei: putarent eos esse mansuros. Ionathas autẽ
cum ad castra eorum mane uenisset:inuenit ea diserta. Cunq; intellexisset eos fugisse persequeba
tur:quos nullatenus ualuit compræhendere. Nam iam liberum alias ligerum nomine fluuium
transierant. Vnde reuersus ad arabiam:naburheos expugnabat:multamq; eorum prædam ambi-
gens:captiuosq; duces: peruenit ad damascum:ubi omnia ille reposuit. Per idẽ tẽpus frater eius
symon omnem peragrãs iudeã & palestinã:usq; ad ascalon muniuit castella. Quæ ædificiis & cu
stodiis tuta fecisset:ad ioppẽ peruenit: & occupans eam:magnam introduxit ibi custodiam. Nã
audierat ioppenses uelle ducibus demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo postquam Ionathas & sy
mon tractauerunt:ad hierosolymam sunt reuersi. Cunq; oẽm populũ ad templum cõgregassent:
suadebant muros hierosolymorum refabricandos:& dirutam partem muri templi recõstruendã
altisq; turribus muniẽdam:necnon & ĩ media ciuitate alium ædificare murum: ut custodibus ar
cis alimentorum copia negaretur:insuper etiam castella que sunt in prouincia facerent tutiora
uel fortiora. Cui dum & populus de bene propositis cõsensisset:ipse quidem menia ciuitatis ædi-
ficabat:symonem uero misit prouinciam communire. Demetrius autem transiens ad mesopota-
miã peruenit. Quam cum uellet cum babylonæ & superioribus prouinciis obtinere:ut exĩde oc
casiones de toto acciperet imperio:tunc græci uel macedoniam habitantes ut eis prope modum
cõueniret legationem ad eum miserunt: promittentes ei subuenire si ad illos transiret:& tradere
se:uel expugnare cum eo regem parthorum arsacen. Qua spe subito egredit̃ ad eos:ut si parthos
deuinceret:uiresq; resumeret:regẽ triphonem postea debellaret:longeq; eũ a syria pelleret. Quẽ
cum prono suscepissent animo prouinciales:multos cõgregasset uiros:bellumq; & militiam om
nem aduersus arsacen produxisset ipse uiuus capitur. sicut alibi iam retulimus.

Quemadmodum Triphon Demetrio a Parthis capto: contra fœdus fraudibus Ionathan cõ
præhendens interfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudeorum principatum tradidit: frau-
dibus circũuenire uolens minime præualuit. Cap. IX.

TRiphon autem cum morte demetrii cognouisset:perfidus antiocho cœpit existere. In-
sidiebatur enim:qualiter eum interficiens:ipse regnum teneret. Impediebant uero im
petum eius & uoluntatem amiciciæ ionathæ:quas cum antiocho habebat. Vnde pri-
mum ionathan statuit occidere:& tunc aduersus ãtiochum accedere. Fraudibus ergo
uel dolo cogitans ionathan cõsumere:ad bethsuram ab antiochia uenit:quam græci scitopolim
appellant:ubi cum electis quadraginta millibus ei ionathas occurrit:putans ad bellum eum ue-
nisse. Triphon uero cum ionathan uidisset ad pugnam paratum:donis eum pacauit:suisq; duci-
bus ut ionathæ obedirent præcepit:per hæc fidem suam uolens confirmare:cunctamq; suspitio-
nem depellere:quatenus confidentem:& incautum:nihilq; ꝓuidentem caperet:& persuasit ei ut
exercitum dimitteret:quem frustra dicebat esse fatigatum ab eo nequaquam bello existente:&
undiq; pacem rebus habentibus:sed tenere paucos & ptolomaidam simul uenire supplicabat:nã
tradere ei ciuitatem:& omnem prouinciæ moderationem:se uenisse profitebatur. Ionathas ergo
nihil mali suspicatus:sed uera fide uel uoluntate triphonem hæc suadere credens:exercitũ dimi-
sit:tria milia secum sola tenens. Ex quibus in galilea duo milia relinquens:cum mille tantum mi
litibus ad ptolomaidam triphonem comitatus superuenit. Vt uero intrauit ptolomaidam:por-
tas statim ciues seruauerunt:secũdum ꝙ eis a triphone erat præceptum:& ionathan uiuum capi
entes:omnes qui cum eo erant interemerunt. Misit quoq; triphon ilico ad galileam:qui relicto
duo milia interficerent. Sed hi cum fama preueniente captionem ionathæ comperissent:ãtequã
uenirent a triphone missi armis circundati prouincia processerunt. Tũc satellites triphonis cum
uidissent eos pro anima decertare:nullam eis molestiam inferẽtes:ad triphonem reuertunt̃. Hie
rosolymitæ autem cum audissent ionathan captum:& cum eo milites perisse:flebant illius inte-
ritum:& summa de ipso questio apud omnes fiebat:magnusq; timor eos inuadens:contristabat
ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ priuatis:uicinæ gẽtes inimicæ:& propter ionathæ mortẽ
iniquitate:contra se bellum constituerent:& ad mortis pericula peruenirent:quæ sicut suspicabã
tur euenerunt. Nam gentes mortem ionathæ cum audissent: contra iudeos bellare cœperunt
tanq̃ indigentes duce. Triphon ergo exercitum multum congregans:ad iudeam ascendere statu-
it:ut hierosolymam debellaret. Symon autem uidens hierosolymitas metuentes cœpit eos allo-
quio confirmare quatenus forti aĩo essent:nec pertimescerent triphone superueniente. Et conuo
cans in templo populum alacriorem eum suis uerbis effecit:hinc allocutionis initium sumens.
Pro uestra inquit libertate o uiri iudei me dudum cum patre uel fratribus mori paratum:quis
ignoretur? Siquidem exempla mihi plurima non desunt: Mori enĩ pro legibus uel patria religiõe

nostram familiam nullus timor inuadit: qui hanc uoluntatem ab anima nostra possit eiicere: sed introducat magis desiderium uitæ: uel gloriæ. Quapropter non uti indigentes duce magno qui laborare: uel pati pro uobis recuset: sequimini me prono animo ubicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus existo ut meæ peccata animæ: neq; peior: ut quod illis uisum est optimum pro patris interfici legibus: uel pro dei religione deuitem: sed in quibus me oportet proprium illis fratrem ostendere: in his me demonstrabo consimilem. Cõfido enim in deo ultionem ab inimicis expetere: uosq; omnes cum uxoribus uel filiis ab eorum uiolentia liberare: templũq; incolume cum dei auxilio reseruare. Nam uideo gentes contẽpsisse nos: tanq̃ ducem non habentes: bellaq; præparasse. Cum hæc symon uerba ad plebem fecisset: cõfestim depulso populus animis metu audaciam sumpsit: desperãtq; ad spem bonam repente mutatus est: & unanimiter exclamauit nutu dei esse symonem ducem & iudæ uel ionathæ fratrem principatum tenere dignum: se quoq; omnibus eius præceptis obsecuturos promittens: ducis ei contulit dignitatem. Tunc symõ congregans omnes sui exercitus bellatores festinauit ciuitatis muros reconstituere: turribusq; altis & fortibus eam munire. Destinauit etiam ionathan quẽdam amicum suum: filium absalomi cum militibus ad ioppẽ: imperans habitatores eius eiicere: nam timebat ne ciuitatem traderent triphoni: ipse uero hierosolymam tuebatur. Triphon autem exiens ab ptolomaide cum multo exercitu ad iudeam uenit: ionathan ligatum ducens. Cui symon occurrit ad iadã ciuitatem: quæ super montem iacet: unde etiam iudeæ campi patescunt. Cum uero triphon a iudeis audisset: ducem symonem cõstitutum: direxit ad eum: fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circũuenire: iubetq; ei si uellet fratrem ionathan redimere: ut mitteret argenti talenta centum: duosq; filios ionathæ quatenus fides illi haberetur post dimissionem: ne iudeam in sua ditione redigeret: quia & tunc non pro alia re: nisi pro debito uectigalium eum se ligasse confixerat. Tum symon intelligens artem triphonis: quia si & argentũ mitteret: ille tamẽ fratrem eius minime laxaret: sed & filios eius hosti tradi frustra cognoscẽs: tamẽ territus ne a populo accusaret: se cãm fraternæ necis extitisse: q; non pecunias: nec filios pro ipo contraderet: colligens exercitum mandata triphonis indicauit dicens: q; hæc dolo uel insidiis plena sint: tamen optabilius esse pecunias: sed & filios eius transmittere: q̃ propositis a triphonæ nõ obediens: Putaretur non uelle fratrem absoluere: initoq; cum suis symon tractatu: filios ionathæ pecuniasq; transmisit. Quas triphon cũ accepisset: nec fidem seruare: nec ionathã absoluere uoluit: sed mox exercitum colligens: ad propria remeauit: ordinatoq; itinere p idumeam ad hierosolymam ascendere cupiens: uenit ad dorã ciuitatem idumeæ. Præcedebat uero cum exercitu symon: castra contra eũ sp disponẽs. Quod cognoscẽtes hii qui in arce erant hierosolymitana ad triphonem dirigunt: rogantes eũ ad se ocius properare: quatenus alimenta eis præberet. Ille ergo per noctem illam equitatum parauit: quasi hierosolymã ascensurus sed niue uehementi ea nocte cadente: iter inuium reperit equis uel peditibus suis. Qua causa obstante: nequiuit ad hierosolymam triphon ascendere: sed reuertẽs ad ciuĩt: & prope galaditiden ingressus: ionathan ibi primi uel sepeliri iussit: & ita ad antiochiã puenit. Symon aũt ab iasca ciuitate transferẽs ossa fratris sepeliit in patria sua: luctum maximũ omni super eum populo faciente. Tunc symon ingens mausoleum fabricans: patri suo. fratribusq; sepulturam ex albo & polito lapide construxit: opus mirabile: cõspicuũq; faciens: cuius & portam undiq; colũnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabilem statuit: insuper & priamidas septem parentibus: uel unicuiq; germanorũ singulas superposuit magnitudine uel decore lucentes: quæ hactenus seruãtur. De sepultura quidẽ ionathæ: & de ædificatione monumentorũ: hoc studium symonis agnouimus. Defunctus ergo est ionathas: principatũ agens sacerdotii: perq; ãnos quatuor gentem cõtinuit iudeorũ. Et de labore quidẽ mortis eius in mutuis documentis: publicisq; monimẽtis primi anni symonis benefactoris: & iudeorũ pricipis scriptũ est. Itaq; iudei fœliciter aduersarios uicinos superauerunt: cum symon gazaram ciuitatẽ: uel ioppen: uel iamniã deuastaret: arcẽq; hierosolymorũ deponeret: ne forte inimicis refugiũ esset unde pcurrẽtes ledere eos possent. Quod cum fecisset: optimum & utile putauit etiam montem super quem arx cõstituta erat destruere. Quo multitudo cũctiq; ingressi: montẽ destruebãt: & nec die nec nocte cessantes per tres ãnos: deposuerunt eum ad solum: campumq; planissimum fecerunt: ita ut eminẽtius rẽplũ excelleret: arce uel monte depositis. Ea quæ temporibus symonis gesta sunt: hunc continet modũ.

Quomodo Triphon occiso ionatha: perfidus existens antiocho Alexandri filio: qui Theos nominabatur: ipsum īteremit: & obtinuit principatũ eius: cuius insolentiã declinãos exercitus cõtulit se ad Cleopatram uxorem Demetrii: quæ uiduata morte eius: fratrem ipsius ãtiochum qui pius dicebatur: ad nuptias suas & ad imperium inuitabat. Cap. X.

POst capiuitatẽ demetrii nõ multo post alexãdri filiũ ãnochũ q theos noiabatur: triphõ īteremit tutor eius quarto impii eius ãno: aicos ãr & familiares suos ad milites trãsmisit: & multas dare pecunias pollicetur: si eũ regẽ ordinarẽt. Nã demetriũ a patribus captũ nũciabat teneri: frẽm uero eius ãnochũ si pricipatũ optineret: multa pessima eis factuꝝ eẽ dicebat: dũ pditionẽ eoꝝ ulcisceretur. Qui cũ spassent affluẽtia pecuniaꝝ sub regno tri

phonis ftui:pricipē eū constituūt. Triphon ergo ut regni īsignia suscepit:cōtinuo nequitiā suā pa tefecit:& inotuit oibus:qa q priuatus humiliter multitudini obseq̄bat: nō hoc uolūtate bona: sed impossibilitate faciebat. Postq̄ uero regnū adeptus ē:exuens se simulatione uerus triphon apparuit:cœpitq; potius extraneos q̄ clientes diligere. Pro q̄ re exercitus eius recedens ab eo ad cleopatrā demetrii uxorem cōtulit se: quæ tūc in seleutia cū filiis erat conclusa. Errantē uero frēm demetrii ātiochū:qui sother alias pius dicebatur:nullaq; ciuitate eū admittēte triphonis timore: mittit cleopatra:ad suas enim nuptias:& ad imperium inuitans. Quem ad hoc inuitauit suadentibus amicis.& timore uolentibus triphoni ciuitatem seleuciam aperire.

Quomodo Antiochus cognomēto pius:potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris sui Demetrii:& erescens indies exercitum produxit aduersus Triphonem: quem obsidens in dora castello:accepit auxiliū & solatiū a Symone principe sacerdotū & de morte Triphonis. Cap. XI.

CVmq; intrasset seleuciā antiochus:& fortitudo eius p singulos dies cresceret:exiit pugnaturus cōtra triphonē. Quē uincēs:a superiore syria repulit ad phœnicē:& ī doram castello munito cōclusū obsidebat:mittitq; ad symonē pricipē sacerdotū iudeorū: legatos p amiciciis uel auxiliis. Qui cum libenter petitionē suscepisset:pecūias multas cū alimentis:militibus dorā obsidētibus large præbuit:ut antiochus eū inter necessarios aicos pauco tpe pateret. Nam triphon dū a castello dora ad apamiā fugeret:captus in ea conclusione pemptus est tertio sui regni anno.

Quemadmodum Triphonæ interempto:Antiochus oblitus beneficiorū Symonis Cēdebeū cum exercitu misit ad expugnādū cum:quem tamē Symō pugnās fortiter deuicit. Cap. XII.

SEd ātiochus auaritia uel prauitate sua symōis obliuionē una cū misstratis pecuniis & alimētis cōcepit:uiresq; militares cuidā cēdebeo amico tradēs: ad depcationē iudeæ captiuitatēq; symōis misit. Sed cū symon audisset ātiochi puaricationem licet senex esset:tamē eo q nihil ab antiocho iustū fieri uidebat:cōcitatus ad audaciā sup ætatē suā iuuenilē fortitudinē acceepit:& disposuit quidē filios eum bellicosissima pte militū ipse uero p aliā ptem militū cū reliquis uiribus perrexit ad bellū:multosq; in uallibus mōtiū ad insidias locabat:nullusq; conatus eius euasit:sed oēm hostiū uincēs exercitum:in pace reliquā uitam agebat. Nam & ipse cum romanis de auxiliis cōposuerat.

Quod a genero Ptolomei in conuiuio dolo perēptus est Symon. Ptolomeus autem uinciens uxorē & duos filios eius:principatū ipse tenere conatus est. Cap. XIII.

IGitur annis octo pricipatū sacerdotii iudeorū regēs:moritur in cōuiuio p insidias ptolomei generi:& uxorem eius eū duobus filiis capiens:& uictos habēs:misit:ut tertiū ioānē qui & hyrcanus uocabat apphēderet. Quod cū sensisset iuuenis:euasit piculum:& ad ciuitatē festinauit:cōfidēs de populo,ppter patris sui beneficia:ptolomeiq; odium. Properantē uero p aliā portā ptolomeū ītrare:populus expulit:nā hyrcanū receperat. Hinc ptolomeus ad aliquod castellū noie dagō in hiericho discessit.

Vt nouissimus filiorum Symōis hyrcanus ducatum accipiens:obsedit multo tempore Ptolomeū in castello quod dragon uocatur. Cap. XIIII.

ACcipiēs autem paternum principatum hyrcanus deū hostiis placauit:& ita contra ptolomei militiā produxit exercitū. Et cum ad locum peruenisset:in aliis oibus hostem circumueniens pualebat:uincebatur tamē matris & fratrū amore:quos sup murū ptolomeus trahens in conspectu eius torquebat:& præcipitare minabatur si non ab obsidione discederet. Hyrcanus āt quātum remitteret de obsidionis industria:tantū carissimis putabat offerre subsidia:nedū male paterent:eius crudelitati reputaret. Mater āt protendēs manus petebat:ne propter eos differret:sed multomagis īpetu castellū īuaderet:inimicoq; suæ ptāti subacto:p carissimorū tormētis redderet retributionē:sibi quoq; extimās hoc esse utilimū si p suā mortē hostes atrocius depirēt. Hyrcanū ergo petitionibus matris incensum:castellum capiendi furor tenebat. Rursus uero cum uidisset matrem cedi uel dissipari soluebat: & pro īgestis matri tormentis:impetū deponebat obsidionis:taliq; necessitate obsidionis alias obsedendi ,ptractus septimū ānū expleuit:in quo sp iudei uacant. Nam per septem hunc obseruant: sicut in septimis diebus. Quapropter ptolomeus a bello solutus:occidit matrem & fratres hyrcani: & fugit ad zenonē qui cotilas appellabatur:in philadelphia tyrānidem exercentem.

Quemadmodum Antiochus exercitum ducens contra hyrcanum: castra soluit:accipiens ab hyrcano talenta tricenta:& amicicias cum eo composuit. Cap. XV.

ANtiochus aūt in festus symoni de ītentu sui exercitus:cōtra iudeā accessit quarto āno sui imperii:primo uero hyrcani olīpiade cētesima sexagesimasecūda. Cūq; deuastasset prouinciā:hyrcanū in ciuitate īclusit.quā septē aciebus circūdedit:nihil tamē proficiebat:,ppter murorū munimina:& ,ppter obsessorū uirtutē:necnō & aquarū iopiā:qua ,ppter siccitatē domabat. In pte uero planissima turres statuit celsiores:numero centū tres:tecta unaquaq; habēte super quas militares ordines disposuit:multosq; quotidie labores cōgressus ife

rebat:fossamq; latam & altissimam construens:muros ciuitatis deposuit.Iudei ergo multas icursiones contra moliebantur:& siquidem incautos aduersarios inuenissent: pessime eos cõterebãt si uero præsentes esse alias præsensisse eos cognoscerent:inocui rediebant. Vt uero noxiã multitudinem intra ciuitatẽ hyrcanus attẽdit cõsumẽdis citius necessarius:nihilq; populo prodesse cõspexit inutilẽ eius ptem secernẽs foras ciuitatẽ emisit:q̃ uero bellicosa & fortis erat:hãc tantum tenuit alias retinuit. Antiochus ãt ꝓiectos egredi uetabat.Qui dũ inter muros errarẽt:seuissimis tormẽtis miserabiliter aĩas exalabãt.Cũ uero festi dies tabernaculoꝝ uenissent miseratí eos ĩtra ciuitatẽ denuo receperũt . Hyrcãus itaq; ad ãtiochũ legatos direxit:petens ĩdutias septẽ dieꝝ:pp festiuitatẽ deiq; supplicationẽ.Qui cũ audisset:respõdit legans.Immolate.Nec nõ ẽt ad sacrificiũ magnificẽtissimũ destiauit thauꝝ:cornibus ĩauratis & pocula plena omnibus aromatibus aurea uel argentea:quod sacrificiũ adductũ susceperũt:qui ãte portas stabãt & ad tẽplũ duxerũt.Antiochus autẽ iste exercitui melius antiocho epiphanæ claruit:nã ille capiens ciuitatẽ: porcos super atã ĩmolauerat:& ius carniũ p totũ tẽplũ ĩparserat:etiã leges iudeoꝝ:paternãq; religionẽ cõfuderat:ꝓpter q̃ gens rebellauit.& minĩe recõciliari passa est:hũc uero antiochũ ꝓpter pietatẽ religionis:oẽs piũ uocauerũt:laudãtq; modestiã eius. Hyrcanus ẽt aĩaduertẽs studiũ ipsius erga deũ:petiuit enĩ ut patriã eis cõuersationẽ restitueret:Qui cũ refutasset pessimũ cõsiliũ:suadentiũ gentẽ cape legibus dissonãtẽ:ad oẽm pietatẽ flexus:legatis respõdit:si traderẽt arma:prẽq; tributoꝝ ioppe aliarumq; ciuitarũ circa iudeã existentiũ soluerẽt:& custodias in ciuitate susciperũt:cõfirmãs pactũ:finiret bellũ.Iudei uero oĩa pferre præter custodiã cõsentiebãt:quã nõ ꝓpter aliud nisi ꝓ dissimili cõuersatione recusabãt:pro custodia tamẽ obsides dare profitebant:& talẽta argenti quingenta:ex qbus statĩ trecenta cũ obsidibus obtulerunt:ĩter quos erat & frater hyrcani.Quæ cum suscepisset rex antiochus & coronã ciuitatis deposuisset:obsidionẽ soluẽs discessit.Hyrcanus uero sepulchrũ dauid apiens:q̃ multo ditior quondã regibus fuit:tria milia talenta pecuniaꝝ exinde ꝓtulit:ex qbus primus iudeoꝝ cœpit pegrinos alere . Cõposuit ẽt cũ antiocho amicicias suscipiẽsq; eũ intra ciuitatẽ:munificenter habũdeq; militibus omnia necessaria ministrabat . Cũq; exercitũ antiochus cõtra parthos duceret: cũ eo hyrcanus egressus ẽ.De his est testis Nicolaus damascenus:sic in historia docens.Tropheũ sistens antiochus iusta fluuiũ licũ:ubi uicerat in dathini parthoꝝ ducẽ:ibi duobus diebus remoratus est:petente hyrcano iudeo:propter aliquã patriã iudeoꝝ celebrationẽ:ĩ qua nõ erat legytimũ eos ꝓficisci. Et quidem hæc nõ est mẽtitus.Nã quinquagesima festiuitas post sabbatum instabat: in q̃ minime licet nobis uel in sabbatis uel in festo die uiã conficere. Tunc enim ãtiochus cũ arsace pthoꝝ rege cõfligens:& multũ pdẽs exercitum interiit.In regno ãt syriæ frater eius demetrius succedit:arsace cũ a captiuitate soluẽte eo tempore quo antiochus pthoꝝ terram ingressus est:sicut prius demõstratũ est.

De hyrcani militia post mortem Antiochi apud parthos defuncti cõtra syriã:& q̃ multas potentes ciuitates obtinuit. Cap. XVI.

HIrcanus uero Antiochi morte cognita: statim ad syriæ ciutates expeditionẽ pauit:arbitratus ĩpatos eas & desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire: quod ẽt euenit. Nã medabã cũ multũ exercitus eius laborasset:sexto mense capit:post etiã samogam:uel illas quæ uicinæ fuerunt: necnõ etiam sicimã:garizim:gentẽq; cutheorum q̃ tẽplũ ædificatũ ad similitudinem hierosolymitani possidebat:quod alexandri mãdato sanaballath dux condidit: propter manassen suum generum:fratrem iaddo alias iaddus principis sacerdotum:sicut superius intimauimus.Contigit uero templum hoc diutni post annos ducẽtos. Hyrcanus ergo ciuitates idumeæ aboracum:marissam:cũctosq; cum domuisset idumeos permisit eis prouinciam habitare : si circũciderentur;legibusq; iudaicis uterentur.Qui desiderio patriæ terræ circũcisionem & aliam conuersationem iudeorum prætulerunt:ideoq; ex illo tempore cœperunt eẽ iudei.Quo facto:hyrcanus princeps sacerdotum societatem romanorum renouare cupiens legationem ad ipsos direxit.Cũq; senatus scripta eius suscepisset:cõposuit amicicias hoc modo. Fannius marci filius:consul:senatum oẽm octauo idus februarias:in campum iussit conuenire:ꝑsente luceo manlio:lucii mentinii filio:& gaio sempronio falernæ filio:pp hoc quod legati iudeoꝝ petiuerunt:symon filius dosithei:& appollonius alexandri:& diodoriis iasonis:uiri optimi a populo iudeoꝝ destinati:de societate uel auxilius exhibendis:quam cũ romanis de publicis rebus habuerunt ut ioppe:& portus:& zora uel fontes:& ciuitates:insuper & uillas q̃s antiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit restituantur:& quatenus nec regii milites per terrã eorũ eum subiecti sint transeant ut etiam illa quæ per antiochum gesta sunt:contra senatuscõsultum censeantur:& legatos mittant:quatenus recipiant quæ ab antiocho ablata sunt:& prouinciã æstiment uastatam:utq; eis ad reges & populos liberos litteræ darentur:quatenus ad propriam domum illesi reuerterentur.Placuit igitur amicicias & auxilia cum hominibus bonis:& a bono populo uel amico transmissis esse renouandas.De rebus autem ablatis responderunt consulates:cũ a suis negociis senatus uacauerit:festinabit imposterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri:decernentes dare cõsulem fannium publicas pecunias expendendas; dum ad patriam remea-

rét. Et fannius quidem legatos iudeoꝝ remittit: pecunias publicas eis præstás ex senatuscõsultu: per quod debuissent cum tutella ad suam redire patriam. In his quidem priceps sacerdotũ hyrcanus erat. Interea rex demetrius cum exercitum aduersus hyrcanum colligeret: nec tempus ei: nec occasio data est: cũ milites: & syri malitiá eius abhorrerent: & p legationem peterét ptolomeum fisconem cognominatũ: quatenus de genere seleuci transmitteret eis: qui deberet accipere principatũ. Ptolomeus át cũ alexandro zebẽna exercitũ mittés: pugnaq; cõmissa demetrius superat. Qui dũ fugeret ad cleopatrá suam uxoré in ptolomaide: ab ea non susceptus: tirũ recedés: tétus: multaq; passus ab inimicis: interiit.

De amiciciis alexãdri zabine cognomie cũ Hyrcano: & quomõ deuictus ab Hyrcano Antiochus cizicenus amisit iudeá: & de foelicitate uel pace iudeoꝝ Hyrcão pricipatũ agéte. Cap. XVII.

Alexander aũt regnõ accipiens: & amiciciam cum Hyrcano principe sacerdotum cõponens: interiecto tandé tpe: expugnatus ab antiocho filio demetrii crispi noie occidit. Cũq; antiochus ipsum syriæ tenuisset: cõtra iudeá exercitũ destinare timuit. Audiens uero germanũ suũ & ipsum noie antiochũ ex eadé matre ꝓgenitũ: multas uires cõtra se a cizico cõgregasse: eũ intra ꝓuinciam statuit expectare: q̃tenus obuius incursionibus fratris ãnochi resisteret: qui cizicenus dicebaƭ: q in illa ciuitate nutritus esset: filius át fuerat ãtiochi q sother nũcupabaƭ: & uitam bello parthico terminarat. Hic ét frater erat demetrii crispi patris. Cõtigit uero ambos fratres uná uxoré cleopatrá duxisse quéadmodũ & alibi retulimus. Cizicenus át antiochus ad syriá perueniés: diu cũ fratre bella cõmisit. Interi Hyrcanus omni tempore illo pace fruebatur. Nam & ipse post mortem ãtiochi a macedonibus destitit: dũ neq; ut amicus: uel subiectus aliqd eis præbuisset. Cuius res abundæ creuerũt temporibus alexandri zebénei: & magis tunc quando hi fratres cõtra se pugnabát. Ná dũ bello occupati fuissent: Hyrcanus iudeã cũ licentia possidebat: multiq; pecuniaꝝ summá collegit: ambosq; inter se dimicátes contẽnens: expeditionem cõtra samariá ciuitaté ualde munitam produxit: de q̃ suo loco referá: qualiter ab herode sit cõdita: & sebaste noiata. Accedés igitur ad eá studiose obsidebat: memor maloꝝ quæ samaritæ cõtra marissenos colonos & auxiliatores iudeoꝝ cõmiserũt: obediétes syroꝝ regibus. Cũ ergo mœnia ũdiq; circũdedisset: duplici muro cincta stadus octogita: filios suos obsidioni præposuit: antigonũ & aristobolũ. Quibus imminentibus i tantá necessitaté famis samaritæ icideruntt: ut ét illicita tágerét: & uocarét adiutoré ãnochũ cizicenũ. Qui stati ueniés ad defensioné: uicit ab aristobolo: fugatusq; a fratribus: usq; ad scitopoli currés: euasit piculũ. Hi rursus ad samaritas reuersi: cõcludũt eos itra muꝝ: ut secundo necessitate coacti samaritæ: adiutoré uocarét ãtiochũ: qui dũ a ptolomeo lathiro sex milia uiros petisset quos ptolomeus i uita matre dítexit: ná necdũ a pricipatu eũ expulerat: primũ ꝑdatorio mõ iuadit hyrcani prouiciá cũ ægyptiis: nõ audiés apte pugná cõmittere. Nam uires suas sciebat impares: sed sperás popula nõe terræ cogere Hyrcanũ a samariæ obsidione recedere. Cunq; multos milites perderet in sidiis circunuétos discessit ad tripolim: callimandro & epicran bellum iudaicũ cõmittés. Callimander ergo aduersarius fugam simulátibus: & post reuersis stati cõsumiƭ: epicratis autem manifeste pecuniis seductus: scitopoli cũ uicinis locis prodidit iudeis: samariæ uero obsidioné soluere nõ potuit. Igitur Hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitaté: nõ hoc solo cõtentus est: sed totá deleuit samariá. Ná sic eá uertit: ut uallũ magis quá ciuitaté fuisse illic quisq̃ iudicaret. Mirabile tamen aliqd de pricipe sacerdotũ Hyrcano diciƭ: quéadmodũ ei deus locutus é. Ná referunt illo die quo filii eius cũ ciziceno cõflixerát: dum ipse i templo solus sacerdos adoleret thura: audisse uocé q filii eius uincerent antiochum. Qui cũ a templo ꝓcessisset: hoc omni populo manifestũ fecit: quod ita cõstáter euenit. Hyrcanus qdé i his degebat. Per idé uero tépus nõ solũ hierosolymoꝝ iudei: sed & ꝓuinciales & alexádriũ habitantes: & ægyptũ: & ciprum foeliciter agebant. Nam cleopatra regina cõtra filiũ ptolomeũ lathiꝝ seditioné mouens: ordinauit duces chelchiá & ananiá filios oniæ: qué supius retulimus templũ ædificasse in terra heliopolitana ad similitudiné sacrarii hierosolymoꝝ. Cleopatra tamé cũ audisset his exercitũ: sine sententia eoꝝ nihil tractabat: sicut testatus est strabon capadocus: ita dicens. Nam plures & qui cũ eis descéderũt: & quos postea cleopatra mittebat: in cipro statim ad ptolomeũ transiebant: soli uero iudei qui oniæ dicebanƭ apud cleopatram ꝑmansere reginá: propter chelchiá & ananiá. Hæc strabon disseruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud iudeos foelicitas: magis autem pharisei. Nam mala eum uolebant pati: qui tantũ apud populũ ualebant: ut siquid contra regé & principé sacerdotũ dixissent: facile crederetur. Discipulus tamen & Hyrcanus fuerat: & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad cõuiuiũ uocaret: & amicabiliter pasceret: nimisq; delectari uidisset: dicere cœpit. Scitis me uelle iusta oía agere: per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem: siquid me peccantem uideritis & recta uia deuiantem: reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimonium præberent: omni uirtute ornatum esse lætatus est. Tum unus ex accumbentibus: eleazarus nomine maliuolus: & seditionibus gaudens: quoniam inquit dixisti: te uelle ueritatem cognoscere: uis iustus esse: depone principatum sacerdotii: & tantum sufficiat tibi populi regere magistratum. Hyrcano uero causam consulenti:

quapropter deponeret principatum: quoniam inquit audiuimus a senioribus captiuã fuisse matrem tuam sub antiocho epiphanæ: quod falsum fuerat. Contra quem irritatus hyrcanus: oẽsq; pharisei ualde indignabantur. Tunc ionathas quidam de saduceorum heresi: quæ contraria phariseis existit: ualde Hyrcano amicus: dicebat: scientibus omnibus phariseis eleazarum blasphemiam fecisse & hoc manifestum illi fieri posse si requireret illos: qua dignus esset pœna ꝓ uerborum qualitate multari. Cunq; Hyrcanus phariseos interrogasset: qua iudicarent eum pœna meritum: non enim credo inquit cum uestra sententia factam iniuriam: tũc illi cum eum honorari uellent: dicebant ad mensuram pœnæ plagas & uincula sufficere: nam non uidebatur digna cõtumelia morte multari: & quia molesti sunt naturaliter ad tormenta pharisei ualde cõtristabat; unde illorum sententiam maledictiones eleazarum putabat sibi fecisse. Incitator uero iræ eius ionathas flexit eum: relictis phariseis: ad saduceorum partem transire: ut & leges ab eis populo dispositas solueret: custodesq; eorum puniret. Vnde summum ei uel filiis odium a multitudine concitatum est. Sed de his quidem iterum differemus. Nunc autem uolo demonstrare: quas leges populo patrum successione tradidissent pharisei: quæ non sunt inter mosaicas leges conscriptæ: ideoq; saduceorum gens has expulit: dicens illas debere tenere leges quæ cõscriptæ sunt: illas uero quæ a patribus traditæ fuissent minĩe custodiri. Et de his multa questio: uel altercationes maxime fiebant: & saduceos copiosi uel diuites sequebãtur: populares uero non eis obsequebãtur: sed phariseos unanimiter adiuuabãt. De his tamen duabus heresibus atq; assenorũ ĩ secundo uolumine iudaicæ historiæ differuimus. Hyrcanus ãt post seditionem sedatã fœliciter uixit: & prĩcipatũ optĩe rexit ãnis trigĩtauno: defũctusq; reliqt filios qnq;: qui maxĩe alias maxĩs his tribus rebus dignus a deo iudicatus est: magistratu populi principatu sacerdotii: & prædicatiõe prophetiæ. Nam deus cum eo erat: & futurorũ præsentiam ei donauit ita enim cognoscebat & prædicabat: ut etiam duobus filiis prædiceret: q rerum domini nõ diutius permanerent. Quorum ĩteritum opere precium est narrare: quatenus sentiamus: quãtum indigni fœlicitate patris fuissent.

Quod defuncto hyrcano: filius eius aristobolus suscipiens pricipatum: primus sibi diadema imposuit: fratribus suis præter Antigonum in uincula cõiectis: qui etiã matrem suam uĩculis & penuria cõsumens: ipsum quoq; Antigonũ fratrem suum quẽ cõsortem regni habebat accusationibus inuidorũ alienatus ab eo iussit interfici. Cap. XVIII.

DEfuncto enim patre: maior aristobolus magistratum ad regiam dignitatem transferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit: post quadringentos octoginta & unum annos: & tres menses: ex quo de captiuitate babylonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans autem fratrem suum secundum antigonum: simili dignitate eum ordinauit: alios uero uinculis tenebat astrictos: inclusit etiam & matrem pro magistratu altricãtem: nam illã Hyrcanus dominam esse relinquerat: qui ad tantã crudelitatẽ perductus est: ut uinculis eam penuriaq; consumeret: insuper addidit matri etiam antigonum quem amare uidebat: & communis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo: quibus primum quidem non credebat: aliqua amore non admittente aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed cum antigonus clarus ab expeditiõe redisset: tempore quo festiuitatem tabernaculorũ deo celebrãt: contigit aristobolum quidem morbo teneri. Tum antigonus agens dies festos ad templũ ascendit: ualde splẽdidissime ornatus cum suis armatis: & multum pro salute fratris orauit. Maliuoli uero cupientes eorum separare cõcordiam: occasionem se cepisse pompam antigoni putauerũt: & uictoriam eius coram rege: pompamq; maliuole dilatabant: quo modo in celebratione tabernaculorum sublimis apparuit: ut non hæc a priuato fieri uiderentur: sed regiæ munificẽtiæ ostẽtatio crederetur: eumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Aristobolus autem cum his accusationibus inuitus credidisset: timens ne in fratris suspitionem incideret: simulq; suã custodiã curãs: disponit custodes sui corporis: in subterraneo uel tenebroso loco. Iacebat ãt ipse ĩ turræ quæ antoniana dicebat: & præcepit ut inermem occiderẽt nullũ fratrem aũt antigonum si armatus intraret interficerent: mandauitq; antigono: ut sine armis ueniret. Regina uero insidiatoribus antigoni persuasit mandata portanti contradicere: quia frater tuus inquit audiens construxisse te arma: ornatumq; bellicum: petit ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorũ facturam. Quo nuncio antigonus nihil arbitratus dolosum: sed confidẽs de fratris affectu: sicut erat armatus ad aristobolũ ĩgredit. ut armorũ demõstraret ornatũ. Cunq; ad turrẽ quæ stratonis dicit peruenisset: ab eis qui in tenebroso loco fuerãt collocati ꝓsternitur. Cuius mors ostendit: nihil inuidia: nihil accusatione ualidius: neq; magis aliud secernit fidẽ: seu naturalem familiaritatẽ quã iste passiones. Ammirari potest quilibet & iudã esseum genere: qui nunq̃ in his quæ prædixit mentitus est. Nam hic cum uidisset antigonum per templum transire clamauit sociis suis & notis: qui granã ꝑdicẽdi futura doctrinæ eius obseruabant. Melius est mihi inqt mori: quã si mortẽ fuero mentitus antigoni: quẽ hodie uideo piturum ĩ turræ stratonis. Locus uero stadiis sexcẽtis distabat: ubi cũ prædixit interfici. Diei quãplurima pars transierat: ut etiã dubitare uaticinatione uideret. Cunq; hæc dixisset: tristisq; esset: nunciat ei antigonũ esse de

functum in subterraneo. Nam & ipa turris stratõis dicebaẽ: eodẽ noie quo maritima cæsarea nũ
cupatur. Igitur uarẽ hoc pturbauit. Aristobolũ aũt fraternæ cedis pnĩa fletusq; possedit: necnon
etiã egriti do mẽtẽ eius celeri dolore psuasit: & itollerabilẽ passionẽ corruptis uisceribus sustine
bat: copiam quoq; sanguinis euomebat. Quod dum puer aliqs portaret. lapsus ẽ in loco quo ma
culæ sanguinis adhuc antigoni permanebant: ut arbitror de prouidentia disponẽte. Quo facto:
clamor uidentium fusum sanguinẽ eleuatus est: dum existimarẽt hoc puerum sponte fecisse. Cla
morem uero cum Aristobolus audisset: causamq; requisi sset tacentibus amplius minabaẽ disce-
re uolens clamoris causam: homines enim suspicãtur in his quæ tacentur: & semper esse peiora
putant. Vt uero cogenti & interminãti ueritatem aperuerunt: cõfunditur eius mens: percussa cõ
scientia sua: gemensq; cum lachrymis ex alto pectore dixit. Nũquid latere deum potui in tam im
piis & crudelibus factis: ut non scelere fraternæ cedis ueloci pœnæ consumeret. Vsquequo ipro
bum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere. Cur non eam celeriter red-
dis: sed paulatim libo sanguinem interemptis. Quæ cum dixisset: moritur regni suo primo anno
qui etiã dictus est filellin: idest amator græcoꝝ. Multum uero patriæ profuit. Nam subegit itu-
reos: plurimamq; eorum prouinciam iudeis adiecit: & compulit habitantes in ea: ut si uellent in
prouincia permanere: circunciderentur secundum leges mosaicas. Erat autem naturæ ualdæ mo
deratæ: uel pudoris ingenui: sicut testimonium præstat strabon nomine timagenis: ita dicẽs. Mo
destus fuerat hic uir: & nimium iudeis utilis. Nam prouinciam eis adquisiuit: & partem gẽtis itu
reorum sibi circuncisionis uinculo coniunxit.

Quemadmodum defuncto Aristobolo: frater eius Alexander succedens in principatu: cõtra
Syriam & phœnicem: & arabiam exercitum ducens: multas gentes subegit: & de ptolomei latiri
contra Alexandrum pugna & uictoria. Cap. XIX.

DEfuncto tamen Aristobolo: Salomoni uxor eius quæ apud græcos alexãdra noiatur
soluens fratres eos quos ligatos Aristobolus tenebat: ut pdictum est: ianneũ q & ale
xãder dicebaẽ. regem ordinauit ætate maiorẽ: qui nũquam ad faciẽ patris uenit. Cau-
sa uero huius odii: talis fuisse diciẽ. Cũ diligeret priores filios suos hyrcanus antigo-
num & Aristobolũ: & apparuisset ei deus in somnis: & interrogasset eum: quis filioꝝ
successor eius existeret: deo demonstrante uultum istius: cõtristatus q oĩum bonoꝝ suoꝝ hic he
res existeret: genitũ in galilea nutriri dimisit. Deus uero nequaq̃ mentitus ẽ hyrcano. Nãq; regnũ
post aristoboli finẽ iste suscepit. Qui unum e fratribus suis intentẽ regnũ præsumere interfecit:
alteꝝ uero uolentẽ innocẽter uiuere honorabiliter tractabat. Is eni dum principatũ suum sicut
& ei uidebaẽ utile disposuisset: expeditionẽ contra ptholomaidã egit: pugnaq; cõmissa: uictor in
ciuitatem hostes concludens: obsidebat eos. Nam ex ciuitatibus maritimis: ptolomais & gaza so
le ut subiicerenẽ restabant: necnon ẽt zoili tyranni stratonis: & dora. Sed philometore antiocho:
fratreq; eius antiocho ciziceno inuicẽ decertantibus: suasq; uires perdentibus: nequaq̃ ptolomai
te sperabant ab illis auxiliũ. Quibus obsidione exhaustis: zoilus qui turrẽ stratonis doráq; tene-
bat: agmen militare nutriens: tyrannidẽ meditatus est: dum reges contra se bellarent: & paululũ
ptholomaitis subueniebat: quia nec reges talem familiaritatẽ circa eos habebant: ut confiderent
ab eis mereri solacia. Vterq; enim tolerabat: quod sepius athletis contigit: qui cum uiribus diffi
dunt: erubescentes credere: otio uel quiete certamina differunt. Reliqua ptolomaitis spes erat in
rege ægyptioꝝ: ptholomeo latiro qui cũ a matre depulsus a regno fuisset: ciprum habitabat. Igiẽ
mittentes ad eũ ptholomaide petebant auxilio uenire: quatenus eos a manibus alexandri piclitã
tes eriperet. Spem uero nõ nimiam ẽt ei legati excitauerunt dicentes: si transiret ad syriã: haberet
gazeos & zoilũ: insuper & sydonios ac multos alios: pro ptholomaitis secum pugnantibus. Qui
bus incitatus nauigare festinauit. Per idẽ tempus demetrius orator eloquẽtissimus: persuasit eis
sniam permutare: melius esse dicens: incertũ iudeoꝝ sustinere periculũ: quã manifestam suscipe-
re seruitutẽ: dum se traderent domino: quo facto non solũ præsens haberẽt bellũ: sed multo ma
ius ab ægypto sparẽt. Nam & cleopatrã nequaq̃ pati filium uicinũ exereitum aggregare uicebat
sed uenturã cum maximo cõtra eũ exereitu: quæ properabat & a cipro filiũ eiicere: & cum ptho
lomeus nihil proficeret: rursus eiptum fugeret: ipsi uero nouissimũ haberent periculum. Ptholo
meus uero: quis per uiã cognouisset ptholomaitaꝝ uoluntatẽ mutatam: non minus tamen naui
gauit: & applicuit in sycamina: ibiq; uires suas deposuit. Oĩs uero exercitus eius erat cum æquiti
bus & peditibus triginta milia. Quos cũ iuxta ptholomaidã produxisset & applicuisset: ualde co
gitabat: quõ neq; legatos eius susciperent: neq; uerba audirent. Sed cũ uenisset ad eũ zoilus & ga
zai: appeterentq; auxiliũ sibi præberi: q terra coꝝ a iudeis & Alexandro depopulareẽ: soluit obsi
dionẽ Alexander ptholomei timore: reuersusq; ad propriã terrã: deinceps bella disponebat laten-
ter quidem cleopatram contra ptholomeum inuitans: aperte uero amicitias & auxilia cum eo se
componere simulans: & quatuor milia talentoꝝ argenti se dare promisit: si zoilum tyrannũ de
pelleret: terramq; eius iudeis traderet. Tunc ergo ptholomeus alexandri amicitias suscepit: & zoi
lum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad cleopatrã matrẽ eius mandasse: soluit pacta quæ

eum eo fecerat atq; fidem:& ad ptholomaidá quidé accedens obsidebat:q; eum nó susceptssent: ibiq; relinquens duces.& parté sui exercitus ut obsessos custodirent:cú reliqua pte iudeá populaturus inuadit. Alexander uero cú ptholomei puaricationé audisset:congregauit pui nealiú qn quaginta milia:ut át alii historiaꝶ scriptores dixerunt octoginta milia. Cú ergo collegisset exercitum:occurrit ptholomeo. Ptholomeus itaq; subito inuadens asachron ciuitaté galileæ die sabbatoꝶ uiriliter coepit eá:unde decem milia corpoꝶ:& aliá multam pdam abstulit. Cúq; tétasset sephorim ciuitaté:pauco distanté spacio a ciuitate capta multos amisit. Post aút cum Alexandro bellaturus pertexit. Cui cú alexander iuxta iordané fluuium occurrisset:in loco q asaphon dicit non longe a iordane fluuio castra sua disposuit:habens octo milia pugnatoꝶ:quos ecatontamachos uocabat:idest contra centú pugnantes quó ereis scutis utebant. Verum etiá fuerút & ptholomeo propugnatores:cú clipeis ereis:sed minus iudeis ornati:ideoq; milites ptholomei timidi ad plium accessere. Sed non paruá audaciam eis imittebat. filostephanus:qui strategimatoꝶ peritus:eos fluuiú transire prohibebat:supra qué castra sua posuerat. Alexandro iter hæc minime uisum est transitú eoꝶ uetare:dú putaret:quia si post dorsum fluuiú haberét:nequaq possent a pugna discedere. At in pricipio plii ex utraq; pte fortiter pugnatú est:pari aiositate uel studio:ut ab utroq; exercitu multi psternerent. Sed cú alexandri exercitú superioré filostephanus uidisset:milites diuidit:& defectos suos fortiter adiuuans:nulloq; subueniente iudeis:parté illam cú eis qui prope stabant ad fugá conuertit. Quod cú uidissent milites ptholomei secuti iudeos interficiebant. Post aút reuersi reliquos ad fugá uerterunt:& tádiu prostrauerút eos: usquequo & ferrum & manus eoꝶ defecissent. Triginta ergo milia occisa fuisse dicunt. Timagenis uero quinquaginta milia retulit;reliquos át captos;paucos uero ad suá fugisse prouinciá. Tunc ptholomeus post uictoriá prouinciam pagrans uespere facto in qbusdam iudeæ uillis ingressus é;quas plenas mulieribus & infantibus inueniens iussit militibus suis ut occiderent & laniarent; mébraq; eoꝶ in cacabis mitterent ad coquendú. Hoc auté simulauit:ut hi qui fugerant a pugna putarent hostes suos carnibus humanis uesci;& exinde eos ualde metuerent. Cœpit uero & ptholomaidam:sicut alibi retulimus. Sed cleopatra cú respiceret filium suú crescere;& iudeá licenter deuastare: ciuitatemq; gazeoꝶ subiectá habere;negligere recusauit dú iam i portis suis eú præsentem speraret esse futuꝶ:& amari ab ægyptiis pp uirtutem eius putaret eú;statim cum nauali & pedestri exercitu contra eú egreditur;duces totius militiæ chelchiá & ananiam iudeos pponens;pecunias uero multas:nepotesq; suos & testamenta apud socios alias choos insulá cómendans. Cúq; iussisset filium suú Alexandrú cum maxima classe nauió ad phœnicé nauigare;pp refugia oém suam expeditioné cleopatra in ptholomaide deposuit. Cú uero eam non suscepissent ptholomaide: ciuitatem obsedit. Ptholomeus tamen a syria cótra ægyptú festinauit;putás subito eam sine militibus existentem occupare;sed spe sua deceptus est. Per idé tempus & chelchias unus ex ducibus cleopatræ:circa inferioré syriam ptholomeú persequens moritur. Cleopatra ergo cú audisset filii conatum:& q nullatenus ægyptii eum sicut sperabat suscepissent:transmisit militiæ parté; quæ de prouincia ptholomeú depellerent. Qui reuersus ab ægypto:ireꝶ i gaza hyemabat. Interiecto uero tpe:cleopatra custodiam ptholomaidis cú ciuitate obsidione cœpit. Ad quá Alexander súma dona deportans uenisset:dixissetq; mala de ptholomeo se passum refugiúq; nó alibi nisi apud eá habiturum;quidá amicoꝶ persuadebát ei:ut prouinciá iudeoꝶ percurreret & obtineret;neq; cóténeret tam optimá multitudinem iudeoꝶ sibi subiicere. Cúq; ananias contradicens suaderet iniustum eé:si hoiem auxiliatorem priuaret propria ptáte.uerum etiá & cognatos suos esse: nec te minime uolo inquit ignorare regina quó pp hác iniquitatem inimicos oés iudeos habebis. Hæc ergo anania psuadéte cleopatra flectitur nihil poenitus alexandrú ledere: sed societatem cum eo cóposuit i scitopoli syriæ. Qui cum a ptholomei timote liberatus esset, exercitú statim cótra humilem syriá produxit & expugnauit gadara decé mensibus oppssam:& amathunta magnú ppugnaculum habitantiú super iordané:ubi optima uel industria digna theodorus zenonis præsidebat:qui inspate iudeos inuasit:& decem milia interfecit sarcinasq; Alexandri diripuit. Quo facto nequaq perturbat alexander;sed mox iuxta maritima loca ducit exercitum:& raphiam & anchidoná expugnauit quá postea herodes agrippiadá noiauit. Cunq; uideret ptholomeum a gaza ad ciprum redisse;matréq; eius cleopatram ad ægyptum;gazeis iratus:quó ptholomeum auxiliatorem conuocassent:ciuitatem obsedit;prouinciáq; ipsoꝶ depredauit. Sed aplodotus dux gazenorum cum duobus milibus peregrinis:& decem milibus ciuium in exercitum irruit iudeorum:& quádiu nox erat:gazei uincebant:arbitrantibus iudeis rursum ptholomeú superuenisse. Postero auté die facto:cognoscentes iudei ueritatem:reuersi gazeos inuadunt & prosternunt mille. Quibos adhuc resistentibus:neq; multitudine moriente perterritis:gessere prœlium: & quicquid aduersi accidisset tollerare passi sunt:ne hosti subiicerentur. Exhortabatur aút eos rex arabum arethas magnanimus uir:qui superabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequá ueniret aplodoto peremptio:ciuitatem capi. Nam lisimachus frater eius inuidens: q ei magna gloria a ciuibus præbebatur:interfecit eum:militareq; congregans phalangam:ciuitaté alexandro pro-

diditqui statim cum ingressus fuisset quieuit. Post aũt milites gazeis imisit: ut eos cruciarẽt: & per diuersa loca ꝓsternerẽt: nec tamẽ gazei aĩas debiles: sed paratas habentes: uenientibus iudeis resistebant: & nõ paucos dilaniabant: alii uero desolatio domos suas incendebãt: ne aliqua spolia aduersarii possent inuenire: alii & liberis cum uxoribus suis manibus interficiebant: q̃tenus seruitutem inimicoꝝ uel taliter euitarent. Cũq; quingenti ex primatibus eoꝝ in templũ appollinis confugissent quoꝝ consensu ꝓdicto facta erat: hos abstrahens Alexander occidit: ciuitatẽq; post anni obsidionẽ deponens: ad hierosolymã remeauit. Eodem tpe & Antiochus q etispus dicebaẽ moritur: insidiis heradiani: anno uitæ suæ q̃dragesimoquito: imperii uero uicesimonono. Cuius principatũ cum filius eius Seleucus suscepisset: bellauit etiã contra fratrẽ patris antiochũ qui cizicenus noĩabatur: quẽ cum uicisset & cepisset interfecit. Nõ multo uero post: ciziceni filius antiochus: & Antonius pius cũ peruenissent in arodo: coronãq; sibi iposuissent cõfligunt cũ seleuco: quẽ post uictoriam ex oĩ syria depulerunt. Qui cũ fugeret in ciliciam: & peruenisset inopsuestiam: iteꝝ ab eis pecunias exigebat. Tum populus inopsuestenus indignatus palaciũ eius incendit: eumq; cũ amicis extinxit. Antiocho uero ciziceno adhuc syriæ regnante: seleuci frater Antiochus bellũ contra eum produxit: uictũq; cum suo ꝓstrauit exercitu. Post ipm uero & frater eius Philippus cũ imposuisset sibi diadema: in parte alĩ syriæ regnabat. Ptholomeus uero latirus q̃rtũ fratrem eoꝝ demetriũ: qui ceraunus dicebaẽ a gnido deducens: in damasco regẽ constituit. His aũt duobus fratribus ptinaciter Antiochus resistens: citius occidiẽ. Nã laodiciæ gamsoꝝ reginæ cõtra parthos bellanti cũ socius aduenisset: uiriliter pugnans occubuit. Syriam uero duo fratres eius tenuerunt: demetrius & Philippus sicut alibi demonstratũ est. Alexander autẽ dũ contra eũ sui seditionẽ mouissent in die qua festiuitas tabernaculoꝝ agebatur: & sup aram staret imolaturus: uirgis cedrinis iaculabanẽ eum. Nã legytimũ est apud iudeos in scenophegiis unũquẽq; portare uirgas ex palmis cedrinis. Demonstrauimus aũt hæc ẽt in aliis. Nec solũ hac iaculatione contenti. ueꝝ contumeliose eũ aggressi sunt: cũ ingressi fuissent tẽplum dicẽtes: de captiua genitum & honore sacrificii indignũ. Iratus ergo sex milia eoꝝ occidit: parietẽ uero ligneũ circa arã & sacrariũ constituẽs usq; ad altare: in quo solis sacerdotibus licet ingredi: multitudini introitũ ꝓhibebat; simul & peregrinos pisidas: & cilicas: nã syris inimicus existens: nõ eis utebatur. Cũq; arabas moabitas: & galaditidas uicisset; tributoꝝ incrementũ eis iposuit: & amathunta expugnauit: nõ audente theodoro eũ eo confligere. Cũ uero conseruisset pugnã contra abidam rege arabũ: incidit ex insidiis in altissimã uallẽ iuxta galadindẽ. Inde confugeret ad hierosolymã: sup infoelicitatẽ suam habuit ẽt gentem iudeoꝝ inimicã: contra quã annis sex pugnans: interfecit quinquaginta milia. Rogante ergo eos: ut odiũ quod in eũ hẽrent soluerent: magis horrebant eum ꝓpter quæ acciderunt. Cũq; interrogaret eos: quid uellent fieri: omnes clamauerunt: mori eum.

Quomodo pugnans Demetrius eucrus contra Alexandrum: uicit eum. Cap. XX.

TVnc ad demetrium eucrũ destinauerũt: ut eũ auxiliatorẽ rogarent: q maximo cũ exercitu dum ꝓuenisset ad eos q cũ inuitauerunt circa sycimã ciuitatẽ castrametatus est. Alexander aũt cõductis militibus sex milibus ducentis: & iudeis uiginti milibus q ei fauebant contra demetriũ prexit: cui æquites fuerunt tria milia: pedites quadraginta milia. Multa ergo ex utraq; pte gerebanẽ: demetrio quidẽ uolente seducere cõductos milites alexandri tanq̃ græcos: Alexandro ãt tentãte iudeos demetrio sociatos auellere. Cũq; neuter ualuisset ꝑsuadere: sed pugnã cõmisissent uincit demetrius: & oẽs alexandri cõducti milites occidũtur: fidei simul & uirtutis ꝓbationẽ ostendentes. Multi etiã a parte demetrii milites occiderunt. Cũ uero ꝑ montana fugisset alexander: misericordia ruinæ eius flexi colliguntẽ ad eũ sex milia iudeorum. & tunc q̃dem recedit timore demetrius. Post aũt iteꝝ iudei contra Alexandrũ bella mouẽtes superanẽ ab eo: multiq; eoꝝ in pugna extincti sunt. Quoꝝ etiã potẽtissimos in bethomis ciuitate conclusos obsedit. Cũq; cepisset ciuitatẽ & tenuisset eos: duxit ad hierosolymã: & crudelissimam in eos pœnã exercuit. Nã dum cœnaret cũ concubinis suis in excellenti loco: crucifigi ex ipsis octingentos p̃cepit: liberos uero & uxores eoꝝ corã ipsis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionẽ fecerat pro his quæ male passus erat: sed tantũ humanam uindictã excessit: q̃uis multũ sudasset: & laborasset in bello contra eos: & in nouissimum periculũ animæ regniq; uenisset. Non enim suffecerat contra se inuicem certare: nisi etiam aduersus eum alienigenas prouocassent: & ad talem necessitatem perduxissent: ut terrã moabitidis: & galaditidis: & uicos regi arabum traderet: quatenus non auxiliaretur contra se iudeis: sed & alia multa conferret: quapropter uidetur hæc iustæ fecisse: ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem: uocatus est tracida. Aduersarii tamen eius octo milia noctu fugierunt: & q̃diu uixit Alexãder exulabant. Et iste quidem liberatus a seditione eorum: cum omni quiete imposterum regnauit. Demetrius autem cum a iudea in beroeam descendisset: obsidebat fratrem suum Philippum: cui decem milia peditum erant: & mille æquites. Straton etiam beroeæ tyrannus Philippo auxilium præbebat: & titicum principem arabũ conuocabat: necnon ẽt mitridatẽ synachem præfectũ parthoꝝ. Qui cum uenissent cum multa expeditione: & obsedissent demetrium itra castra: sagittisq; & siti eum an-

gustassent:cõpulerunt milites eius ut eũ traderét. Cúq; depopulassent ꝓuinciá: & demetriũ cepif
sent hũ quidẽ mitridati parthoꝝ regi trãsmiserunt: captiuos uero antiocenos gratis antiocenis
reddiderũt. Mitridatis itaq; parthoꝝ rex:demetrium maxime honorabat:usq; ad uitæ terminũ.
Philippus uero a pugna statim ad antiochiam perrexit:eãq; tenens: syriæ regno potitus est.

Antiochi qui liber pater dicebat᷑ militia contra iudeam:itẽq; ꝑlium Arethæ regis contra Ale
xandrũ:quem & deuincens:cũ pactis a iudea discessit:& de morte Alexandri. Cap. XXI.

POst uero Antiochus frater eius q nũcupabat᷑ liber pater:sibi uẽdicans principatũ: ad
damascũ peruenit:ibiq; regnauit. Cúq; contra arabas exercitũ duceret: philippus frater
eius ad damascũ ꝑrexit. Tũ milesimus qui custos arcis relictus erat:simul cũ damasce
nis ciuitaté philippo tradidit. Ingratus uero milesio philippus extitit: cũ nihil oĩno ꝓ
traditiõe ciuitatis ei donaret:nã timore putabat milesiũ prodidisse. Quapropter in suspitione eũ
hẽbat:qui rursus damasco depellit᷑. Nã cũ philippus ad circũ exisset: milesius clausit damascũ: &
ãtiocho seruauit. Quod factũ cũ audisset de philippo antiochus:reuersus ad arabiã: expeditioné
stati cõtra iudeã parauit:pedites quidé octo milia:æquites ãt octingéros. Cuius alexáder cõgref
sioné timés fossam altissimã fodit:circa cafarsalã:quæ núc antipatris uocat᷑ initiũ eius faciés: &
usq; ad ioppen. Cúq; muꝝ ædificasset:& turres ligneas erexisset:ꝑ stadia centũ qnq̃ginta: Antio
chũ expectabat. Ille ãt hæc incẽdio cremás:exercitũ suũ ad arabiã exinde transduxit. Cui rex ara
bũ cedens primũ deinde ex ĩprouiso cũ decé milibus æquitũ aduenĩés:occursioné antiochi forti
ter debellauit. Dũq; uinceret:antiochus occidit᷑ auxiliũ parti laborãti ferẽdo. Postq̃ uero cecidit
antiochus:milites eius ad caná uillã confugiũt:ubi plurima pars eoꝝ fame cõsumitur. Post húc
ĩperat ĩferiori syriæ arethas:exceptus ĩ pricipatu a damascenis:ꝑp ptolomei iuuẽis odiũ. Qui cũ
militiá cõgregasset cõtra iudeá & circa idida uicũ ꝑlio uicisset alexandrũ:cũ pactis a iudea discef
sit. Alexander ãt iteꝝ cũ inuasisset dié ciuitaté:contra essemon ꝑduxit exercitũ:ubi plurimæ uel
mirádæ res zenonis fuerãt:quá tribus aggeribus circundãs:pugnádo inuasit. Exinde cõtra gaulá
& seleuciá pergit:& has cũ cæpisset:subegit ẽt uallé quæ antiochi dicit᷑ castellum quoq; gamala.
Sed cũ multi demetriũ ducé locoꝝ illoꝝ accusarét:nimis eum indignatus dãnis affecit:& tertiũ
annũ complés:solũta expeditiõe ad sua reuersus est:qué iudei grate oĩno ꝑpter fœlicitaté eius ac
cipiunt. Per idé tp̃s iam syroꝝ:& idumæoꝝ:& fœnicũ ciuitates iudei possidebãt: iuxta mare qui
dem stratonis turré:appolloniá:ioppen iamniá:azotum:gazá:antidoné rafiá:rinocora: ĩ mediter
raneis uero ꝑ idumeá:aborá:marissam:oẽmq; idumeã:samariá:carmelum:& ithabriũ mõtes: sci
topolim:gadará:gaulanitidé:seleuciá:gabala:moabitidé:sebon:midabalem:baoroneæ:magna: &
onzora:cilicum:auloné:pellanté:hanc ẽt destruxerunt cũ non ꝑmisissent habitãtes in ea patrios
iudeoꝝ seniores suscipere:alias quoq; syriæ ciuitates euerterunt. Post hæc rex alexáder crapulæ
multũ indulgés:ĩ ualitudiné incidit:& tribus ãnis q̃rtano tipo laborás:nec si ab expeditiõe quie
uit:donec in laboribus expiraret. Mortuus est ãt in mõte gerasenoꝝ:rabagã castellũ trans iorda
nem obsidés. Qué cum uidisset regina ꝑpinquanté leto:nullãq; spem salutis habenté, deplorans
futurá desolationé suam & filioꝝ ait. Cui me ita relinquis cũ filiis:alterius auxiliis egenté: dum
sic scias aduersariá tibi genté existere. Tunc ille persuasit ei mádara sua custodire:q̃tenus certum
cũ filiis regnũ tutaret:& ut morté militibus eius celaret:usquequo castellũ caperet: dehinc ut ad
hierosolymã uictrix & splẽdidissima rediret:& pharíseis ꝑtátem daret quid uellét agere:eosq; ho
nore ꝑferret:q̃tenus illi laudantes eá ꝑpter honoré sibi illatum fidé ei genté constituant. Nã pof
se hos multum apud iudeos dicebat:& lædere si qué abhominarent᷑:& ꝑdesse cui fideles existe
rent:cũ nimium eis a populo crederet᷑ quicquid uellét de aliquo feuissimũ referre: seq; ideo of
fendisse multitudiné aiebat:q̃ pharíseos aliquádo contristasset. Tu igitur inquit cũ ad hierosoly
má perueneris:cõuocatis militibus eis meũ corpus ostẽde:& permitte eis q̃liter uelint uti meo ca
dauere:siue cõtumeliose uelint & insepultũ relinquere:q̃ a me iniq; ꝑpessi sunt:seu aliquid ĩ cor
pus meũ deseruire:cõcede:nec; sine illoꝝ consilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Quod si
hæc ad eos dixeris:ego quidé clariore dignior ab eis funere:quá a te habebor:cũ ira post morté
in aliquo nõ seruet᷑:tu uero firmũ tibi cõficies principatũ. Hæc cũ suæ persuasisset uxori: decef
sit ĩperii sui uicesimoseptimo ãno:ætatis uero q̃dragesimonono. Alexandra itaq; cũ castellũ cœ
pisset:secundũ mariti mádata pharíseos alloquit᷑:& illoꝝ ꝑtáti mariti corpus: & regni guberna
tionem cõmendat:& ira irá quidem eoꝝ quá in alexandrum habebant:extinxit: fideles uero eos
amicos sibi parauit. Qui secundo populũ ad reconciliationé conuocantes:res gestas alexandri ex
planauerunt:regé se iustum dicentes & magnum perdidisse:& tátum populo luctum & mestitiã
laudibus regis intulerunt,ut exequias ei meliores quam cæteris regibus exhiberent.

Quemadmodum post Alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos
rexit:& uiuens cum pace gloriaq; defuncta est. Cap. XXII.

ALexáder aũt liberos relinqués Hyrcanũ & Aristobolũ:uxori alexádræ regnũ tradidit:
& ex filiis eius alter hyrcáus reꝝ gubernationé ignorás:uitá ociosam elegerat: nouissi
mus uero aristobolus efficax & audax erat. Igit᷑ a ꝑplo mulier diligebat᷑; eo q̃ uidebat᷑

contuftari:de qbus maritus eius peccaſſet. Q oæ principē qdem ſacerdotū Hyrcanū pp ætatem:
magis aūt pp innocentiā ordinauit:phariſeis camē oīa facere pmittēs:qbus obedire multitudini
pcepit:& ſi qd legū Hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet:quod phariſei ſecundū patriā traditionē intro
duxerāt:hoc itez reſtituit. Nomē regiū tantū ipſa ferebat:oēm uero ptātem phariſei poſſidebāt.
Nā & tranſſugas educebāt:& ligatos ſoluebāt:& nihil a dominis pœnitus differebāt. Verūetiam
regina puidentiā ſui faciebat:dū multos cōductos milites cōtineret:ſuaſq uires duplas oſtende
ret:ut iā in circuitu reges cereret:& caperet obſides ab eis miſſos. Pacē uero oīs hēbat prouincia
pter phariſeos. Nā hi rēpublicā conturbabāt:reginā flectere molientes:qtenus occideret conſilia
rios alexandri:q eū hortari eſſent octingētos īterficere:ex qbus ipſi unū occiderunt dyogenē:&
poſt ipſum alios multos:uſquequo potētiſſimi eoz in aulā intrarēt cū ariſtobolo:cui uidebant
moleſta facta phariſeoz. Apparebat aotem:q uellet occaſione accepta matrē a regno deponere.
Qui cū ingreſſi fuiſſent:āmonebant eā:quanta feciſſent:p quæ firmā fidē ſuo domino cōſeruaſ
ſent:pro qbus etiā multa ab eo merita accepiſſent:& petebāt:ne oīno ſpē eoz euerteret. Nā cor
fugerēt aduerſarioz picula. ſi domi ab inimicis uiolonē tanq pecora tolerarēt. Dicebāt etiam:ſi
cōtenci eēnt aduerſarii mortuoz interitu:pp mortuoz fidē ſe patienter ea q conogerūt pferre
ſi uero in hiſdē phariſei pmanſerint:petebāt dari ſibi licentiam recedēdi. Nam pter iuſſionē eius
nullatenus aiunt pati ſalun ſuæ puidere:ſed libēter in aula eius morati:ne pſidos eos poſt diſceſ
ſum putaret:obproptiū oero reginæ eſſe:ſi neglecti ſocii:mariti eius aduerſariis traderent. Nam
gaudiū arethæ arabo erit:tot & tales uiros a te alienari:quoz prius terribile fuerat nomen audi
tū. Si uero phariſeos ppone iudicas:unūquēq in caſtellis diſpone:& ſi ita aduerſarios uis erigere
ſine nos in humilitate cōſiſtere. Multa talia cū ei dicerēt:& ad miſericordiā mortuoz:& pſclitan
tiū umbras Alexādri iuocarēt:oēs qui aſſiſtebāt lachrymis cōpleti ſunt:ſed amplius ariſtobolos:
qui dū ſuā oſtenderet ooluntatē:multa cōtra matrē locutus eſt. Sed illi qdem ſuæ calamitatis cā
fuerunt:dū ambitioſe furēti mulieri:pret conſtituta regni cōmitterēt moderamina. Quæ dū ni
hil ſciret qd ageret:ad poſtulationē eoz cuſtodiā caſtelloz illis credidit pter Hyrcaniā:& alexā
driā:& macherūta:ubi plurimæ & pcioſiſſime res eius repoſitæ uidebant. Non multo poſt tamē
ſuū filiū ariſtobolū eum exercitu deſtinauit ad damaſcū cōtra ptolomeū q mineus dicebat: qui
nihil ſtudio dignū agētes:ad hieroſolymā reuerſi ſunt. Eodē tpe nunciat triganis cū trecētis mi
libus armatoz cōtra iudeā uenturus:qd nimis reginā & gentē pterruit:ut dona multa nobiliſſi
ma p legatos deſtiaret:quē obſidentē ptolomaidā inueniūt. Nā regina ſuaſit habitatoribus ptho
lomaidis:ut tigranē excluderēt. Qui cū peterent eū p ſua regina:pq ſua gēte:laudat eā tigranis:
q ex lōginquo legationē ei cū donis trāſmiſiſſet:ſpem ēt eis bonā pmiſit. Capta uero ptholomai
de nunciat tigrani:q mitridatin dū ſequeret lucullus:illū qoidē fugientē ad hyberos minie po
tuiſſet comphendere:armeniā uero depopulatus obſediſſet. Quæ cū cognouiſſet tigranis:domi
reuertit. Interiecto uero tpe alexādra regina cū īualitudinē ſeuiſſimā incidiſſet:placuit Ariſtobo
lo rēpublicā inuadere:& p noctē cū uno famulo egreſſus ad caſtella precīit:ubi paterni ſui amici
degebāt. Nā olim de actibus matris ſuæ cōquerebat. Tūc uero magis ueritus ē:ne matræ defun
cta:& phariſeis tenētibus oē genus ſuū deperiret. Prouidebat. n. futura:q nō poſſet pricipatui ſuc
cedere:dū frater eius maior extaret. Cōſcia uero facti uxor eius fuerat:quā illic cū ſua generatio
ne dimiſit. Cūq primū pueniſſet in gabatha:ubi potētiſſimus galeſtis eius amicus erat: a quo ēt
ſuſcipit:& poſt diē regina cū Ariſtoboli fugā ſenſiſſet:diuq putaſſet diſceſſionē eius nō p rebel
lione fieri:uenerūt qui nūciarent iā renuiſſe illū primū caſtellū & ſecūdū:& reliq oīa. Nā uno cō
præhēſo:ſimul ad illius uolūtatē oīa feſtinabāt. Tūc euncta gēs iudeoz cū regina i maxis cœpit
eē terroribus. Nā ſciebant nō longe eē Ariſtobolū:qtenus ſibi principarū defenderet:timebāt ēt:
ne ultionē exigeret de illatis ſibimet cōtumeliis. Placuit igit uxorē eius cū genere in ſupioti cu
ſtodia rēpli cōſtitui. Ariſtobolū aūt cū multi freqnter oūciaſſent regio circūdatū ornatu:& intra
quindeci pene dies loca uigītiduo occupaſſe:unde ēt militiā cōgregaret a libāo uel traconitide:
uel monarchis:tūc ſeniores iudeoz & Hyrcanus ad reginā intrāres:perebant ut ſniam de rebus
ferret inſtāribus. Nā Ariſtobolus iā pene cūcta poſſederat:tāos locis occupatis. Inhoneſtū. n. puta
bant quis in egritudine laboraret: ſine ea aliquod cōſiliū capere:iminere uero ſibi nō longe picu
lum clamitabāt. Cūq illa pcepiſſet eis agere:q exiſtimarēt pdeſſe: multas quoq: eās eis utiles ad
eſſe demōſtrabat. i. gentē ualidā:exercitū potēſſimū pecuniaz copiā: ſibiq deficiēte iam corpe
uanū eſſe:p talibus laborē ipendere. Hæc cū dixiſſet:nō multoplus deceſſit:āno ſui regni nono:
ætatis uero. lxxiii. mulier q debilitate ſui ſexus nunq ſuccubuit:callida circa regni detenoonem:
quod ex ipſis opibus euidēter oſtēſum ē:& quæ ppōneret futuris pſentia:& q potētiæ nihil ppo
neret pricipali:eū nec bonū aut iuſtū attenderet:ad ſummā calamitatē negocia domos ſuæ ita p
duxit:ut poſt multa picula & labores ptātem quā poſſedit nō multo tpe: tracta cupiditate perde
ret. Inimicis eni generis ſui quā habuit tradidit ptārem:& principatū potentiū amicoz guberna
tione priuauit:& miſeriis regnū poſt ſuā mortē compleuit pp malā diſpoſitionē. Sed quis ita re
gnaſſet:gentem tamen in pace cuſtodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiuſmodi.

¶ Incipit Liber.xiiii.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodum post mortem Alexandræ nouissimus eius filius Aristobolus:contra Hyrcanum fratrem pro regno bellauit. Cap. I.

A Lexander reginæ morte in superiori uolumine demonstrara:sequentia referamus:nihil festinátes aliud:nisi minie quicq̃ de gestis rebus memoriæ ꝓuidendo ꝑterire.Ná qui cóscribunt historias:& res ueteres indicant:oportet eos pp antiquitaté narrationi ,decus imponere uel explanationi reꝝ studere pp legéter.q̃tenus cú aliqua gratia uel delectatione experientiá possint reꝝ cócipere . Sup oía uero certius conscriptores debét & ueritatem dicere:ut rerú ignari possint credere lectioni.Centesima octogesimatertia olympiade: q̃nto ortésio:& quinto metello cretico consulibus bellú contra Hyrcanú Aristobolus ꝑparauit:pugnaq; facta prope hierichú tá multi milites Hyrcani ad fratré eius transfugerunt, Quo facto:Hyrcanus ad arcé ubi Aristoboli uxor & filii a matre eius erát eóclusi confugit.Cui Aristobolus de recóciliatione uerba faciens inimicicias deposuit:ut ipse q̃dé regnú teneret: frater autem priuatus uiueret:in sua possessione cótentus. Cúq; hæc disposuissent in templo: & iusiurandú & dextras dedissent:omni populo uidente:discesserunt:ille quidem in aulam regiam; Hyrcanus uero ut priuatus in Aristoboli domum.

De antipatro patræ herodis q iuuabat patrem hircani:aduersus aristobolum. Cap. II.

A Micus igitur quidé Hyrcani genere idumeus antipater dictus multas possidens pecunias & uir efficax:Aristobolo suspectus hébatur pp Hyrcanú.Nicolaus tamé damascenus ait húc genere nobilissimú iudeoꝝ fuisse:ex illis q ad iudeam a babylone reuersi sunt.Hæc át refert ad gratiá Herodis filii eius qué regé iudeoꝝ contigit postea fieri: de quo apto tpe dicemus.Hic ergo antipater q prius antipas appellabať : & eodé patris noíe uocabať:cum eú alexáder rex:& uxor eius ducé totius idumeæ ordinassent; amicicias iniisse cú finitimis arabis:& gazeis & ascolonitis ꝑhibeť;multis & maximis donis illos sibi cóiungés: & cum Aristoboli potentiá iunior antipater formidaret:timens ne q̃d ab eo patereť pp inimicitias: latéter excitat cótra eú iudeoꝝ ualidissimos uiros iniustú esse dicés negligere:dú uiderét Aristobolú iniq; principatú habere:fratréq; eius prioré eiectú:cui magis pp ætaté imperiú debebať.Et cú hæc ad Hyrcanú uerba freq̃nter faceret:& diceret periclitari uitá suá: nisi ꝓuideret sibi: fecit eú discedere.Ná indicabat Aristoboli amicos nullum tps ꝑtermittere in quo nó psuaderent eú interfici:q̃tenus firmú sibi gereret principatú.His hyrcanus uerbis minime credebat:dú natura bonus eét;& accusationé facere nó admitteret:faciebat át eum ĩnocétia & mentis remissio: ut debilis & inualidus putareť cum contrariæ naturæ Aristobolus esset.Ná facinorosus & arrogás erat. Sed cú antipater uidisset Hyrcanú non attendere uerba sua:nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de Aristobolo illi inserere:tanq̃ eum ĩterficere festinaret. Quem uix impulit ad aretham arabú regem confugere:ná promittebat ei auxiliatoré illum quoq; futuꝝ. Igitur cú hæc audisset Hyrcanus:arbitratus ꝓdesse sibi ad finitimá iudeæ arabiam discedere:ꝑmittit antipatrú ad arabum regé fidem ab eo acceptuꝝ q refugienté ad se nó traderet inimicis.Cú uero accepisset fidé;antipater ad Hyrcanú hierosolymá remeauit: cú quo pauco post: noctu de ciuitate egreditur.Cúq; multam fecissent uiá ad petram ciuitaté perueniunt:ubi palatiú arethæ erat.

Cum suscepisset hircanus exercitum;& contra aristobolum ꝓduxisset:& in pugna uicisset:ad hierosolyma eum psecutus est;ubi cum exercitu obsidebat ciuitatem. Cap. III.

A Ntipater át dum multú amicus regis eét & rogaret eum ut hircanú ad iudeá deduceret:& hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret:sed ét dona ꝓmitteret flectit arethá.Necnon ét hircanus pollicitus é si restitueretur patriæ regnúq; susciperet:oém terrá & decé ciuitates q̃s suus pater alexander ab arabis acceperat reddere . Fuerút át medaba:labias;nabalota:arabata:galathone:iazora:monslimgon:edissa:ribdalusa otiblo. Cú has promissiones audisset:cótra aristobolú exercitú q̃nquaginta millia eq̃tú & peditú produxit.Sed cú in prælio uicisset:& multi post uictorá ad hircanú refugissent:desolatus aristobolus ad hierosolymá secessit.Arabú át rex oém agés exercitú:& applicás ad téplú:aristobolú obsidebat:& adiecto populo iudeoꝝ hircano pariter obsidéte:soli sacerdotes eú aristobolo ꝑmansere,Igitur arethas cú exercitu arabú & iudeorú circúdás ciuitaté fortiter obsidioni ĩmiebat.Quæ cú fierét:tépore celebrationis azimoꝝ quæ pascha dicitur probatissimi iudeoꝝ ꝓuinciá relinquentes:ĩ egyptú recesserunt.Onias uero quidá uir iustus deoq; amabilis:qui dú non plueret; orauit deú quatenus solueret siccitaté:& audiens deus pluit:dú tunc celatú eum haberent pp seditioné abstraxerunt:& in exercitú iudeoꝝ produxerunt:petentes:ut similiter oraret cótra Aristoboli milites ut soluerenť:sicut soluta é pluuia.Cúq; diu resisteret recusans a multitudíe cópulsus ĩ medio stetit ita orando dicés.Deus omniú rex;quó hii qui mecú cósistunt tuus existit populus:& qui obsi

duntur tui sacerdotes sunt:peto:ut neq; istos exaudias contra illos petentes neq; illos cōtra hos orantes.Cūq; hæc orasset:maliuoli iudei adorti interfecerunt eum.Deus aūt statim ab eis ultionem crudelitatis exegit.Nam pœnā exegit pro morte oniæ hoc modo:obsessis sacerdotibus: & aristobolo:celebratio paschæ prouenit:in qua solemus multas deo immolationes offerre. Cūq; indigerent uictimis aristoboli socii & petissent iudeos:ut pro uictimis acciperent quantas uellet pecunias:tunc illi mille dragmas pro singulo capite dari dixerunt.Cumq; libenter aristobolus & sacerdotes promisissent:per muros pecunias deposuerūt:quas illi cum accepissent nequaq̄ uictimas reddiderunt:sed maliuolentia tracti fidei trāsgressores & impii cotam deo pro fraudatione hostiarum extiterunt.Sacerdotes autem orauerunt ad deum:quatenus hoc illis impune nō cederet. Qui non remoratus pœnam procellā uehementem acerrimāq; in fructus totius prouinciæ mittens:consumpsit eos ita ut modius tritici:dragmis.xi.emeretur.

Qualiter Scaurum ab armenia magnus Pompeius ad partes syriæ trāsmisit & q̄ legati ueniētes Hyrcani & Aristoboli:auxilia petierunt. Cap. IIII.

INterea Scaurum Pompeius dum in armenia adhuc tigranem ipse debellaret: ad syriā destinauit.Qui cū damascum uenisset & a lolio & metello nuper captam ciuitaté inuenisset in iudeam prexit. Vbi dum uenisset ad eum legati Aristoboli uel Hyrcani ingrediuntur:petentes auxilia. Sed dum Aristobolus promitteret quadringenta se dare talenta:& nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret : Scaurus magis Aristoboli promissa suscepit.nam & diues & magnanimus Aristobolus erat & omnino paruum ei erat: quod dari postulabatur:alter uero & pauper & tenax:& de maioribus perfidā promissionem protendebat. Nam & simile non erat q̄ petebant idē uirtute ciuitatem nimis munitissimam & potētissimam capere & transfugas cum multitudine nabutheoꝝ bello depellere p̄dictis ergo causis flexus scaurus:cū pecunias accepisset soluit obsidionem:p̄cipiens arethā recedere: ne romanis hostibus appareret.Igitur Scaurus ad Damascum iteꝝ discessit.Aristobolus aūt cum multis uiribus contra Arethā & Hyrcanum parauit exercitum. Quibus cōfligens circa locum qui capirō dicitur uicit eos:multa milia hostiū prosternēs:inter quos etiā & celaphō frater antipatri cecidit.Sed nō multo post cum Pompeius in damascū peruenisset:& inferiorem syriam percurrisset uenerunt legati ab ægypto:& ab omni syria uel iudea:per quos miserat ei donū maximum.Aristobolus autem auream misit coronā quingentorum talentoꝝ cuius mentionem fecit ēt strabon capadox ita referens.Venerunt uero ex ægypto legati cū corona aurea quatuor milia solidoꝝ:& a iudea uitis alias uitis:uel torques aurea.quem noiabant tepnō alias trepnō idest delectabile.Hoc uero donū nos quoq; uidimus in tēplo romæ capitolini iouis sacratum fuisse titulū habens Aristoboli filii Alexandri regis iudeorum quod estimatum est quingentis talētis.Igitur Aristobolus iudeorum potentissimus:hoc donum dicitur misisse.Interiecto uero tempore:rursus legati ad eū uenerunt idest antipater pro Hyrcano nicomedis pro Aristobolo qui etiam accusabant Gabinium & scaurum q̄ pecunias accepisseut:ille trecenta talenta:alter quadringenta.

Quemadmodū Aristobolus cū intellexisset Pompei cousilium:ad sua discessit:aduersus quē indignatus Pōpeius exercitū produxit:& Aristobolū in alexandriū castellū fugauit. Cap. V.

CVnq; iussisset Pompeius certantes ad Damascū uenire instante tpe ueris: congregans Pompeius apamenū exercitum de locis hyemalibus ad Damascū properauit q in trāsitu suo mox apamenā arcē euertit;quam Antiochus muniuerat:cizicenus dum Ptolomei minei prouinciā considerauit:uiri maliuoli:& pene Dionysio tripolitano deterioris:qui securi fuerat percussus.Et dum morte dignum inuenisset:acceptis ab eo mille talentis ex quibus stipendiū militibus suis donauit:absoluit eū: necnon & lisiadem oppidum cœpit ubi tyrannus silas iudeus erat.Cūq; ciuitates Heliopolim & Calsidem trāsisset in medio positū montem ascēdit & ad inferiorem syriam damascūq; peruenit.Vbi & comperit:q̄ iudei cum suis principibus Hyrcano & Aristobolo haberent discordiam:motāq; audiuit gentem: contra utrosq; dicentem non debere sub regali ditione esse:sed patrio ritu sacerdotibus obedire:quos deus uenerari p̄cepit.Hii nāq; dum nepotes existerent sacerdotum:nō contenti eo honore ad alium magistratum cupiebant gentem transducere:& seruituris uinculis obligare. Hyrcanus aūt accusabat: q̄ maior frater esset:& Aristobolo partem paruā prouinciæ daram teneret:aliam uero Aristobolum uiolentia cœpisse confirmans:necnon etiā incursione contra finitimos & latrocinia illū pee petrare criminabatur:neq; gentem iudeoꝝ a se nisi per illius uiolentiam ad seditionē descendisse.Cui etiā hæc allegāti testimonium plus mille optimates iudei p̄bebant:antipatro suadente. Aristobolus aūt principatu dicebat eum cecidisse pp suam naturalem & inefficacem seniciē: pro qua contentibilis uidebatur:se quoq; aiebat:non tantum pro regni ambitione sumpsisse principatum:quantū metu:ne forte ad alios migraret. Appellari autē se regem patris sui nūcupatione & testes conuocabat iuuenes promptissimos quorum cultus purpuræ:uel comæ:necnon & faleraliusq; ornatus sic ei astipabatur:ut non ad iudicium intrare:sed ad pompam procedere putaretur.Pompeius tamen cum hæc audisset:Aristobolum de uiolentia culpans:dimisit eos: leuiter

allocutus. Nam dixerat ad prouinciam eorum sese uenturum: quo certius singula posset agnoscere: cum nabutheorum primum prouinciam puideret: & interim eos pacē habere pcepit. aristobolo aūt blādiebatur: ne puinciam faceret rebellare: aditusq; uiæ concluderet: quod euenit.

Quemadmodū aristobolus grauiter ferens q ꝑter spem sibi a pōpeio euenisset: bellū parauit sed postea penitens pacē postulauit: pecunias offerens: quas tamen minime soluit. Cap. VI.

Aristobolus enim a Pompeio regressus: nec aliquid eorum quæ ille monuerat curās: in delō ciuitatē peruenit: exinde iudeam prexit. Quapropter iratus Pompeius expeditionem quam contra naburheos parauerat in damasco a syria: legionesq; romanorum cōtra Aristobolum perduxit. Cūq; peltam & scitopolim trāsisset: in coreas peruenit: quæ initium est iudeæ mediterraneæ: unde munitissimum oppidū super montem positum uidetur Alexandrium nomine quo Aristobolus confugerat. Tunc pompeius destinans ad eum: iussit descendere: multisq; suadentibus romanis non rebellare: descendit. Cūq; disputasset contra fratrem de pricipatu: rursus in oppidum pompeio concedente discessit: & hoc bis & tertio fecit: sperans regnum obtinere: ad omnia quæ pompeius præceperat obedire se simulās: donec recederet ad munimina sua: timens ne regno spoliaretur & hircano pricipatus traderetur. Pompeius autem cum iussisset ei ut castella traderet: & custodibus propria manu scriberet: quatenus eum susciperent: noluit obedire hæc scribere.

Qualiter irritatus pōpeius aristobolū ligauit: & ad ciuitatē obsidendā accessit. Cap. VII.

Descendens autem ad hierosolymā bellum parauit: interiectoq; tpe pompeio exercitū contra eum ducente: quidā ex ponto ueniens nunciauit mitridatē hausto ueneno defunctum: quod illi filius suus farnaces confecerat. Cūq; in hierico castra posuisset: ubi maxime nascitur opobalsamum: cuius cū flos acuto lapide incisus fuerat distillat: mane hierosolymis ascendit. Tunc Aristobolus pœnitens ad pompeiū descendit: pecuniasq; offerēs: in hierosolymis eum suscepit: rogabatq; bello desinere: & quæ uellet cum pace disponeret. Pompeius aūt ueniam ei petenti pstitit: & mittit gabinium cum militibus ad ciuitatē ut pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egisset: gabinius rediit: negatisq; pecūiis de ciuitate exclusus est. Nam aristoboli milites pactis minime consenserunt.

De modestia pompei & religiositate: quia nullatenus passus est tangere tēpli pecunias: licet multæ fuissent: & quia Aristobolum romani uictum cum filiis perduxit. Cap. VIII.

Quapropter Pompeius iratus: aristobolū reclusit in carcerem: & ad ciuitatem peruenit: undiq; munitissimam, præter septētrionalem partē. Circuit enim eam uallis latissima: uel altissima: intus templū concludens: lapideo muro fortissime constructum. Sedicō itaq; intus hoīum de præsentibus rebus erat: quibusdā dicentibus: pompeio tradi ciuitatem: aristoboli uero socii excludere eum & expugnare persuadebant: & illum haberi uinctum. Qui cum in templo refugerent: ponte abscisso qui ciuitati iungebatur: sese ad obsidionē parabāt. alii autem exercitū pompeii susceperunt: & aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo pisonē legatū cum exercitu destinauit palatium custodire. & domos uel templū obseruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo conclusis offerebat: sed hii dum non obedissent: loca iuxta templū posita muris circundedit: ad oīa hircano ministrante. Pompeius āt mane circa templum a patre aquilonis: unde expugnare eos potuissent milites collocauit. Fuerant nāq; per illam partem turres altissimæ: & fossæ altissimæ q ualle circundabantur. Ponte nāq; deciso munitior extiterat: in qua ualle pompeius cum aggerē in circuitu siluam incidentibus romanis imponeret: & uideret satis fossam coequatam: machinamenta uel instrumenta bellica tiro deportata superimposuit: p quæ etiam templū deposuit. Sed si nobis patrius mos non fuisset septimo die uacare nullatenus aggerem construere iudeis repugnantibus potuissent. Nā bellantibus & occidentibus resistere lex cōcedit: si quid uero aliud aduersarii uellint facere: nulla nobis datur licentia sabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus iudeis: nec manus armantibus turres erigere: uel machinamenta romanis licuit fabricare: quibus postero die utebantur. Vnde pōt nostra erga deum pietas legisq; custodia cognosci: q nihil timore obsidionis ad immolandū impediti fuissent sed secundo in die mane & circa nonā super aram immolabant: & neq; inflictione belli sacrificiū remittebāt. Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mēse ieiuniorum: centesima septuagesima olympiade: gaio antonio: & Marco Tullio Cicerone consulibus: hostes templū ingressi cunctos peremerunt: qui sacrificiis occupati nullatenus sacra ruperunt: haud timore animæ conturbati: haud dolore morientium expulsi: sed oīa uolucrunt circa ipsas aras pati: putantes melius esse mori q sacrificia imperfecta relinquere. Et hanc non esse laudē mendacem per quam pietas nostra appareret: sed ueram extitisse cuncti testantur qui pompeii gesta cōscripserunt: inter quos sunt & strabon: & nicolaus: necnon & Titus libius romanæ cōscriptor historiæ. At cum machinamentū primum illatū fuisset turris maxima cōmota cecidit: & aperuit partē templi: per quam hostes irruperunt. Quorum primus Cornelius Faustus sylle filius cum suis militibus super murū ascendit: post eum etiā per alteram partem Furius Centurio cum suis: in medio aūt Fauius & ipse Centurio cum turba for-

nissima.Tunc oĩa cede iudeoꝝ cõplebantur.Quidã.n.a romanis:alii uero semetipsos occidebãt. Erant qui & ꝑcipites sese flãmis inter domos inicerent:minime ualẽtes uiolentiã sustinere. Cũq; ꝑstrati uigintiduo milia iudeoꝝ:romanoꝝ uero pauci defuncti fuissent:capit etiam abscalom patruus simul & socer aristoboli.Nõ ergo parua in tẽplo cõmissa sunt:dum ea quæ priori tpe impossibilia uel inaccessibilia erant adisset Pompeius:& cũ eo non pauci uidissent quæ non liceret nisi sacerdotibus intueri.Inuenerunt át mensam aureã:& circa eam candelabra uel libatoria non pauca.necnon & aromatum multitudinẽ:in thesauris uero sacras pecunias duo milia talenta.

De modestia Pompei & religiositate:quia nullatenus passus est tãgere templi pecunias: licet multæ fuissent:& quia Aristobolũ romam uictum cũ filiis perduxit. Cap. IX.

QVas Pompeius penitus contingere noluit propter pietatem:& hoc dignum sua uirtute fecit.Cũq; ĩ posterum ministris templi ꝑcepisset illud purgare & legytima offerret deo:Hyrcano principatum sacerdotii donauit:eo q, ei utilis apparuisset:& prouinciales prohibuisset Aristobolo auxilium ꝑstare:auctores quoq; belli securi percussit.Faustum uero cum aliis qui propẽlius murum ascenderant:ꝑmus dignis honorauit: & hierosolymã sub conditione fiscalium romanis exposuit.Ciuitates ét quas prius iudei de inferiori syria ablatas subegerant sub suo principatu esse cõstituit:& oẽm gentem prius nimis extensam: suos intra fines astrinxit:necnon & gadarã pauloante dirutam ædificauit: demetrio donans gadarenos suo liberto:reliquas autem ioppẽ & scitopoli:& pella uel diõ:& Samariam:& isuper marissam & azotum:& iamniã:& arethusam habitatoribus reddidit: quæ mediterraneæ fuerant præter alias dirutas.Gazam uero maritimam:& ioppen:& doram:& stratonis turrim quam postea herodes magnifice cõdidit:& cum porticibus uel templis eam ornasset:cæsaream eam cognominauit:Pompeius liberas reliquit:& a prouincia discessit.Horum malorum hierosolymis auctores Hyrcanus & Aristobolus extiterunt:cum inuicẽ inter se bella gessissent.Nam tunc libertatem deposuimus & subiecti romanis sumus & prouĩciam:quã armis possidemus a syris ablatam.Hanc Syris compulsi sumus denuo restituere.Et isuper decem milia talenta pauco tempore:romani a nobis exegerunt:& regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur: populare factum est.De his quidem competẽti loco dicemus.Pompeius autem cum inferiorem syriam usq; ad eufraten fluuium & ægyptum Scauro tradidisset:& duas legiones romanas: per ciliciam romam perrexit.Ducebat cum sua generatione Aristobolum uictum:cui duæ filiæ uel totidem filii fuerunt.quorum Alexãder euasit:nouissimus autem antigonus cum patre uel sororibus romam deportatus est.

De Scauro q militiam contra petrã urbem tunc regnũ arabum absentẽ ꝑduxit. Cap. X.

SCaurus itaq; cõtra petram arabiæ cum exercitum produxisset: propter difficultatem ciuitatis ĩ circuitu terram deuastabat.Sed exercitui romano fame fatigato: antipater obediens præceptis Hyrcani:a iudea triticum uel quæcunq; erant necessaria destinabat.Cunq; missus ab Scauro legatus ad arethã perrexisset pro amicitiis quas cum eo habere debuerat:flexit eum pecuniis ne prouincia prædaretur. Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellum Scaurus sedauit. Siquidem non minus & ipse aretha concupiuit idem fieri.

Quemadmodum Aristoboli filius Alexander fugiens Pompeiũ ad iudeam ꝑuenit: ubi multo exercitu congregato:bellũ contra hyrcanum & antipatrũ produxit. Cap. XI.

INteriecto uero tpe cum Alexander Aristoboli filius iudeam inuasisset: dux exercitus gabinius de roma ad syriam usq; peruenit:qui inter alia quæ miranda fecit: contra alexandrum produxit exercitum:nullatenus ualente hyrcano uiribus illius resistere:cum etiam erigere hierosolymoꝝ murum festinaret quem Pompeius deposuerat quod ne faceret:prohibuerunt eum romani ibi constituti.Circuiens át prouinciam:multos iudeorum armauit:& maturius q̃ sperabatur collegit decem milia pedites:& mille quingentos æquites:alexãdrum etiam castellum ualde munitum & macherunta iuxta montes arabiæ cœpit.Igitur Gabinius cõtra eum ueniebat:cũ iam Marcum antonium cũ romanis:aliosq; duces ꝑmisisset.Qui cũ romanis militibus & subiectis iudeis quos phitolaus & malchus ducebant:adunantes sibi & antipatri societatem Alexandro obuiam ueniret:quos seq̃batur etiam Gabinius cum legione.Alexander autem prope hierosolymam accessit:ubi cum hostibus ꝑlio facto:peremerũt romani tria milia iudeorum:capiunt etiã non minus tria milia uirorum.Interim Gabinius cum alexãdrium peruenisset castrum:inuitabat cõclusos ad pacẽ:ueniamq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis.Vbi cum plures hostiũ foras uallorum starent:Marcus antonius fortiter decertans:in cõgressione multos prostrauit.Gabinius uero exercitus partem cũ ibi reliquisset:& castellum uastaret: ipse reliquam iudeam circuibat:quantasq; inuenisset dirutas ciuitates renouari præcepit:& constructæ sũt Samaria uel Azotus:Scitopolis & Antidona:Rafia uel Dora:Marissa & Gapa:& aliæ non paucæ. Cunq; omnes gabini præceptis obedissent: ciuitates multo tempore desertæ suos habitatores acquisieret.

Quemadmodum cum flexisset alexandrum mater sua tradere se cum castellis:gabinius alexandrium diruit. Cap. XII.

QVæ cum ageret per prouinciam redut in alexádriú castellú. Vbi dú obsidioné statueret:legarioné ad eum alexáder destinauit: ueniam sibi de prioribus cõmissis postulás: & tradere castella.hircantá uel macheruntam:post etiam alexandrium pollicef.Quæ gabinius accepta euertit. Mater uero alexandri cum ad eum peruenisset: ná fauebat romanis:marito eius & aliis filiis romam abductis:concessit ei gabinius quæ postulasset. Cumq; disposuisset pacem cum ea: Hyrcanum ad hierosolymam reduxit habiturum templi diligétiá. Quinq; tamen curias constituit:æqualibus turmis gentem diuisit:quarum una hierosolymis degebat: alia in gadaris:tertia in amarhunte:quarta uero in hierichunte:quinta in sefforis galileæ: qui regia potestate liberati:sub optimatuum gubernatiõe uiuebant.

De aristobolo qui cum a romana ciuitate ad iudeam fugisset:tentus a gabinio rursus captiuus transmissus est. Cap. XIII.

SEd cum aristobolus roma ad iudeam confugisset:& alexádrium quod nuper dirutú fuerat renouare desideraret:gabinius milites cum ducibus sisinnio & antonio & seruilio mittit:ut eum oppidum reconstrui prohiberent:simul & caperent.Multi itaq; iudei ad aristobolum transiebant:propter ueterem eius gloriam nouis rebus studentes:necnon & phitolaus dux hierosolymorum cum mille ad eum uenerat qui tamé inermes erant:quos decreuit in macherúte ponere.Aristobolus ergo eos qui armis inopes erant dimisit:armatos autem octo milia exeuntes cum collegisset:perrexit ad bellum. Quos romani fortiter inuadentes:prælio facto uicerunt. Et licet iudei propensius decertarent:tamen atrocitate hostium ad fugam cõuertunt:quorum quinq; milia prosternunt: reliq uero dispersi ut unusquisq; ualuit:per fugam sibi saluté quæsiuit: tamé plus mille aristobolus habens in macherunte munitissimum oppidum recessit. Cúq; male pugnasset:nihilominus spé sibi bonam pmittebat. Per duos tamen dies obsidiõi resistens:multis perfossus uulneribus:captiuus cum átigono filio qui de roma cum eo fugerat ad gabinium trahit. Aristobolus quidem his casibus usus:rursus ad romaná ciuitatem transmittitur:quo ligatus tenebat:cum regnum & sacerdotii principatú tribus annis & sex mésibus gessisset:uir clarus & magnanimus:filios át eius senatus matri remisit:gabinio scribente hoc ei promissum fuisse p castellorum proditione:sed hi quidé in iudeam remearút. Gabinius át cú cõtra pthos exercitum duxisset: & eufraten fluuiú transisset:placuit ei ad ægyptú reuerti:quatenus ptolomeú ibi restituerút.Hæc uero & p alios historiarum cõscriptores demõstrata sunt.Gabinii deinde militibus antipater ministrauit triticum & arma & pecunias:& iudeos ppe pelusiú auxiliatores effecit:qui custodes ægyptiorum aditum fuerant. Cúq; ex ægypto remeasset: & ad syriá puenisset:seditionibus & turbis eá inualescenté inuenit. Siquidem alexáder aristoboli filius recipiens rursus p uiolentiam principatú:multos iudeorum subtraxerat:magnoq; cum exercitu prouinciá inuadens:omnes romanos quantos inueniret occidebat:refugientes ad mõtem garizim. Gabinius autem hæc audiens:antipatrum ut prudenté præmittit ad illos qui rebellabant:ut eorum sedaret amentiam:quatenus ad meliorem sensum redirét. Qui cú praexisset: multos quidem castigauit:& ad cõpetétia restituit. Verútamen alexandrú cõpræhendere nõ potuit:dú exercitú haberet triginta milia iudeorum:quiq; cum gabinio cõfligens: uincitur: decem milibus suis ppe itabriú mõtem pstratis.Gabinius itaq; cum disposuisset hierosolymorum ciuitatem:antipatri uoluntati obediens:contra nabutheos expeditionem pduxit:quos eú in pugna uicisset:parthorum transfugans mitridaté & orfané dimisit:qui fide nõ seruata:ad pprios remearút. Sed gabinius cú opera maxima uel clarissima in expeditiõe fecisset:romam redut crasso tradens ducatum.De pompeii & gabinii contra iudeos expeditione conscribit Nicolaus Damascenus & strabo capadox:nihil unus altero amplius exponens.

De crassi successoris gabini cõtra parthos expeditione:& ascensus eius in iudeá: pecuniatúq; templi de populatione. Cap. XIIII.

CRassus át cú cõtra pthos militiá pduceret:ad iudeá puenit:& pecúias tépli qs põpeius nõ tetigerat:duo milia talétorum abstulit : necnõ & totú reliquú aurum usq; ad octo milia talétorum. Tulit ét & trabé aureá uersatilé:trecétas minas pésanté. Mina uero apud nos duæ & semis libræ extimanf. Tradidit ei ergo hác trabé custos pecuniarum eleazarus noíe sacerdos:nõ maliuolo aío:ná iustus & bonus erat sed dú cõmissa fuisset ei custodia uelorú téplirúq; mira pulchritudie uel cõstructiõe pciosissima resplédebát i hac trabe pédétia:& crassú uidisset cúctú tépli ornatú auferre:aureá ei trabé p redéptiõe oíum pstituit:dú & iuriurádú ab eo accepisset:nihil aliud a téplo tollédú : sed solo cõtétú eé auro ab eo tradito quo multa milia põdo posset iuenire.Hác át trabé alia lignea circúdabat:ideoq; latebat. Crassus uero licet iurasset: nihil aliud de téplo tágere:post acceptam tamé trabé trásgressus:omne tépli aurum deposuit Nemo itaq; miretur:si tantæ diuitiæ in nostro templo fuissent dum has omnes per diuersam terram iudei deum colentes ibi ex antiquis téporibus obtulissent. Nec magnitudo prædictarum pecuniarú

testimonio caret:nec arrogantia nostra per tãtam magnitudinẽ diuitias extulit: sed multi & alii conscriptores nobis testimonium ferunt:necnon & strabon capadox ita dicens: Transmittentes mitridates in choo : tulit pecunias:quas ibi cleopatra regina deposuerat.uerum etiã & iudeorũ octingenta talenta.Nobis itaq; pecuniæ publicæ non sunt:nisi dei tantum. Vnde manifestũ est iudeos per asyam constitutos ueritos mitridatẽ:has pecunias in choo transmisisse.Non enim ex iudea fuerunt in choo pecuniæ dum ciuitatem & templum munitissimum haberent sed neq; alexandriam habitantes iudeos uerisimile est hoc fecisse: dum nihilo mitridatẽ timerent. Testis ẽ nobis idem strabon & alio loco qui tempore quo trãsiit silla i bellada cõpugnaturus mitridati: lucullum transmisisse fertur in cireneã ciuitatem:propter nostræ gentis seditionem:quæ totum orbem compleuit ita dicens.Quatuor in ciuitate cireneorũ ptes existunt:ciuiũ & agricolarum: tertia uero colonorũ: & quarta iudeorum.Hæc per omnes ciuitates iam dispersa est:& nullus locus mundi facilis inuenit quo non hanc gentem uidemus. Nam ægyptus & cirenea dum sub uno regno fuissent:omnem conuersationem horũ emulate sunt:ita ut scripturis eorũ uterent:& presertim pecunias secundum patrias leges iudeorũ congregarent.In ægypto ergo summam prẽ habitasse iudeorum demonstratur:& alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatur uero ẽt princeps qui causas eorũ & instrumenta publica debeat curare:& pcepta dare tãq; princeps perfectæ reipublicæ.In ægypto tamen hæc generatõ conualuit:eo q initio iudei ægyptum fuissent:& quia iuxta prouinciam iudeam:ægyptus iacet:necnon & propter illos qui exinde ad ægyptum peruenerunt.Ad cirenam autem ideo transiit : eo q ipsa finitima ægypto extitisset:quemadmodũ & iudea:& q sub uno regno prius fuissent. Strabon quidem hæc retulit. Crassus autem cum omnia disposuisset quẽadmodum uellet:contra parthos egredit:ubi cum toto suo defecit exercitu:sicut & alibi demonstratum est.Sed cassius dum ad syriam peruenisset: & uindicasset eam ex incursionibus parthicis:qui nimis per crassi perditionẽ audatiores fuerant: rursum ad tirũ peruenit:& exinde ad iudeam ascendit.Iarachenam uero ciuitatem inuadẽs statĩ prædauit:& trigita milia uirorũ captiuauit:pytolaũ etiam seditionis aristoboli successorẽ cœpit: antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuisset:idumeis amicus erat de qbus & uxorem nobilissimã nomine ciprin sibi cõiunxit:ex q̃ quatuor liberos procreauit:faselum & herodem: qui postea rex fuit:& iosippum:& ferotam:filiam quoq; salomoni. Hic aũt antipater dum cum aliis potentissimis amicitias & hospitium copulasset.arabo potius se sociauit:cui etiã filios suos dum bellaret commendauit.Igitur cassius cum expeditionem sup eufraten duxisset phibuit illam deuastari puinciã:sicut & ab aliis relatũ est.

Vt cæsar aristobolũ soluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudeam transmittere a põpeianis ueneno necatus est. Cap. XV.

INteriecto uero tẽpore cũ cæsar romã teneret:post pompeii uel senatus fugam:soluẽs a uinculis aristobolum ad syriã transmisit:duas ei tradens legiones quatenus paratam illi ut posset facere iudeã.Aristobolus aũt potentia a cæsare donata minime potitus est. Nam põpeiani poccupantes ueneno eũ corruperunt:& sepelierũt eũ cæsaris socii:qui multo tpe ita iacuit usq;quo ãtonius eũ ad iudeã remitteret & i regis monumẽtis poni pcipet.

Qualiter scipio alexandrũ aristoboli filium securi percussit. Cap. XVI.

SCipio ãt mandat põpeio alexandrũ aristoboli filiũ occidẽdũ: dũq; culparet eũ de his quæ prius contra romanos egisset securi cum pcussit. Quo i antiochia defuncto:fratres eius ptolomeus minei alias minei filius:q habitabat apd calcidẽ: prope libanum montẽ constitutã deriuunt. Qui cũ filiũ suũ philipponẽ i ascalon ad aristoboli uxorẽ direxisset:iussit eã destiare filiũ antigonũ cũ eius sororibus.e qbus alterã philippion eũ dilexisset:uxorẽ eã habuit.Quẽ postea ptolomeus pater eius occidens:matrimoniali iure eam duxit uxorẽ:& prouidentiam fratribus eius impendebat.

De expeditone cæsaris ad ægyptum: & quemadmodum auxilium ei Hyrcanus & antipater dedissent:iudeosq; auxiliatores ei fecissent. Cap. XVII.

POst mortem uero põpeii:dum cæsar contra ægyptum pugnaret:antipater iudeorum potentissimus mãdatis hyrcani obediẽs multũ illi utilis apparuit.Nã mitridatis pgamenus dum per coricũ trãsiret:& minime potuisset p pelusiũ uiã cõficere:sed i aschalone cõmoraret:antipater ei tria milia armatos iudeos adduxit:necnõ & arabũ nobilissimos auxiliatores illi parauit:& pter eũ oẽs syri ppensius cæsaris partes adiuuabãt. Verũ ẽt & sthicus potẽtissimus:& ptolomeus filius eius libanũ montẽ habitãtes cũ omnibus ciuitatibus eandem pro cæsare mentem habebant.Mitridatis aũt surgens a syria:cũ ad pelusiũ peruenisset: & eũ non suscepissent:ciuitatẽ obsidebat:cuius maxĩa uirtute ãtipater primus ptẽ muri deiecit: & reliquis uiam ingredi ciuitatẽ pauit:& pelusiũ quidẽ ita deuastatur. Antipatrũ deĩde & mitridatem euntes ad cæsarẽ cũ ægyptu iudei transire prouinciã uetarent quæ alias qui oniæ dicitur alias dicuntur:antipater eos flexit ad cæsaris amicitiã:& principis sacerdotũ litteras eis ostẽdit. Quas cũ audisset menfitidẽ habitantes:simili modo mitridatẽ ad se inuitarũt. Ad quos cũ pse-

ctus eēt:& ad locum qui dicitur delta puenisset:cōfligit cū hostibus circa locū qui dicit̄ iudeoꝝ expeditio. Habebat aūt dextrū cornu mitridates:leuum uero antipater. Sed ꝓlio cōmisso iclinat̄ cornu.quo mitridates pugnabat qui piclitatus esset nisi ꝑ ripā fluuii cum suis militibus ātipater currens deuictis iam aduersariis:mortis eum periculo liberasset. Nam uictores ægyptios ad fugā conuertens:& persecutus castra eorum deuastauit:mitridatēq; fugientem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti:antipatri uero octoginta.

Quemadmodum antipater cū bene pugnasset:amicitiā cæsaris acquisiuit. Cap. XVIII.

Sed cum mitridates cæsari demandasset uictoriam simul & salutem quam per antipatrum meruisset:antipatrum quidem tārum dilexit:ut etiam uteretur eo per oīa bellorum pericula. Quapropter & uulnerari antipatrum seuissime contigit. Ergo bello finito cæsar cum ī Syriam nauigasset:Hyrcano quidē principatum sacerdotii firmum indulsit:antipatrum uero ciuem romanum & sine censu constituit. Dicit̄ autem Hyrcanus huic quoq; militiæ ī ægypto socius extitisse: sicut testatur strabō capadox:ex nomine asinii ita referens. Post mitridatis & Hyrcani principis sacerdotū ī ægyptū profectionem. Idem strabō alibi ex nomine hipsicratis rursus ita retulit: mitridatē solum exisse: uocatum autem secūdo:cui antipater iudeæ rutor in aschalone tria milia militum præparauit:& alios potentissimos inuitauit sociarum etiam Hyrcanum principem huic militiæ dicens. Hæc q̄dem strabon exposuit. Sed cū uenisset antigonus aristoboli filius tūc ad cæsarem: & patris sui calamitatē defleuisset:q̄liter ꝑꝑ ipm ueneno fuerit interēptus:fraterq; suus secure a scipiōe sit peussus:perebat se misereri a regno depulsum præterea Hyrcanum & antipatrum accusabat:q; male gentem regerent:& ī se crudeliter egissent. Antipater autem cum affuisset:satisfaciebat de illatis sibi criminibus:rebellem antigonū cum suis sociis differens:& narrabat quanta ipse laborasset ī expeditione coram ipso cæsare:& dicebat aristobolum romæ tractum:q; semper romāus hostis extitisset.fratrem uero eius latrocinii causā pœnam a scipione meritam sumpsisse.

Vt cæsar antipatro tutelam iudeæ credidit:& epistolæ cū senatuscōsultu de amiciciis iudeorum directe sunt. Cap. XIX.

DVm hæc antipater uerba fecisset:cæsar Hyrcanum quidem principem sacerdotum ordinauit ātipatro uero potestatem donauit quam ipse eligeret:tutorem eum totius iudeæ constituens. Hyrcano quoq; cōcessit patriæ muros restituere:cum hanc ille gratiam ab eo petisset:nā adhuc diruti iacebāt:ex quo pōpeius eos deposuerat: unde a consulibus in capitolio senatusconsultum hoc modo prolatum ē. Lucius ualerius lucii filius consul:cōueniente senatu idibus decembris:in templo cōcordiæ: præsente lucio copinio:lucii collinæ filio:& ceparto quirini. De his q̄ alexāder iasonis:& miminius antiochi:& alexāder dorothei:iudeoꝝ legati:uiri optimi uel auxiliatores locuti sunt:renouantes cum romanis grās:& amicitias exhibentes:clipeum aureum pro inditio auxiliorum deuouerunt quinquagita milium solidorum: & petiuerunt litteras sibi dari ad omnes liberas ciuitates:quatenus prouinciæ uel portus eorum nullam uiolentiam paterentur. Placuit igitur amicitias & societatem cū eis componere:& omnia quæ supplicauerunt concedere:clippeūq; suscipere. Hæc acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotū & rectore gentis.ix.anno:mēse panefo. Hyrcanus āt ēt ab atheniēsiū populo laudatus ē:cū multū ei apparuisset benignus:nā miserūt ei scriptū hmōi decretū:sub iudice uel sacerdote dionisio:filio asclepiadis:mense panefo: uicesimoqnto die latū est magistratibus decretū atheniensiū sub præside athode quod eudes menādri abimusius scriba exposuit munichionis. Vndecio die cōsilio iudiciū facto ī theatro: suffragiū tulit dorotheus priceps sacerdotū cū quo assidēs dionisius dixit. Quō Hyrcanus alexādri sacerdos & rector iudeoꝝ ꝑmanet cū populo nostro uel singulis ciuibus fidelis existit:& oī circa eos utitur īdustria:ibiq; uenientes atheniēsēs uel legatiōis cā:seu priuati municēter ad se suscipit:& prouidet q̄tenus illesi redeāt: decretū qdē de his & prius factū ē nūc uero dionisio dorothei suniēsi suggerēte:& de uiri uirtute populo admonēte:quō uolūtatē habet bene nobis sp qd̄ potuerit facere:placet honorare uirū aurea corona opria secundū legē:& dedicare ei imaginē aureā ī tēplo populi uel gratiaꝝ: decernere uero coronā ī theatro cū libero patri tragedie solēnia celebrāt̄:& ī panathineis:& eluniis:& ī cimnicis certaminibus:diligētiā uero magistratus hēat:ut si ꝑmāserit & seruauerit fauorē nostrū: oē quod excogitemus ꝓ gratia uel honore uiri municēter cōpleat̄:q̄tenus:cū hæc ita facta fuerit appareat:populus noster optimus eū āplecti:uicesq; reddere gratiaꝝ:ut ille nostrū studiū iā honoribus affectus imitet̄: imo etiā debemus eligere ab oibus atheniēsibus q decretū ei deportent:ut cū honorē suscepit festinet benefacere nostræ sp ciuitati. Romanorum ergo uel populi atheniēsiū erga Hyrcanū merita demōstrauimus. Cæsar āt cū iudeā disposuisset:syriā nauigauit. Antipater uero ut cæsarem ad syriam deduxit:in iudeam reuertitur:& statim muros a pompeio dirutos reconstruxit:seditionemq; prouincialium sedant interminationibus simul & persuasionibus requiescere:eos inuitans cum diceret. Si quis Hyrcano consenserit:fœliciter uitam suam pōt peragere. Qui uero ad spem rebellandi peruenerit:& lucro priuatur:& meipsum ꝓ patronō

dominum:Hyrcanum autem pro rege tyrannum sentiet:romanos uero & cæsarem pro rectoribus amatos hostes:nam minime patiuntur amoueri:quẽ ipsi principem constituerunt. Quæ cũ diceret prouinciam peragrauit.

Qualiter antipater filiis suis Hyrcano & herodi gubernationẽ habẽdã permisit. Cap. XX.

SEd cũ tardum & segnẽ Hyrcanum uidisset: priorem filium suũ ducẽ ĩ hierosolymis ordinauit:secundum uero herodem galileæ tutorem demonstrauit:adhuc oĩo iuuenem:nam:quindecim annorũ erat:cui nihil obfuit iuuentus:dum prudentiã sup ætatem haberet. Qui cũ occasionem ĩuenisset:statim ad uirtutis ostentationẽ prorupit Siquidẽ ezechiã principem latronum cõpræhensum.qui syriã cum magna turba uexabat:fecit interimi cũ multis predonibus. Quo facto nimiũ a syris amplectitur:unde & ĩ amorem eius exarserunt:q a latrociniis prouincia eorum esset erepta.Laudabant ergo eũ per ciuitates & per uicos:q pacem eis prestitisset & tuitionem prediorũ suorũ inuenissent.Quapropter & sexto cæsa i cognato magni cæsaris tũc totam regenti syriã:amicus factus est.Cum uero emulatio pro factis herodis faselum fratrẽ eius intrasset studuit non mior tali gloria reperiri:& hierosolymitas fauore sibi parabat:dum & ciuitatem haberet:& populi negocia non ignare tractaret. Quæ ita antipatrũ extollebant ab omni gente tanq̃ esset omniũ dominus. Honorari igitur ex tali claritate cum cœpisset:qualis sepius contingunt Hyrcani fidem transgressus est. Potẽtissimi uero iudeorũ antipatrum uidentes cum filiis extolli per fauorem gẽtis:& redditus iudeæ uel pecunias Hyrcani nimis inuidebant ei. Nam antipater amicitiam cũ imperatoribus romanorum cõposuerat:& cum flexisset Hyrcanum pecunias trãsmittere:tãq̃ suas & non Hyrcano prestante eas romanis principibus destinabant. Vnde manifeste antipatrũ accusabant:dicentes Hyrcano. Vsq; quo istas pateris:aũt nõ uides antipatrũ cũ filiis principatu pcinctos: teq; nomẽ tantũ regiũ possidere.Sed nec te lateat:nec putes sine periculo tuo negligere negocia:dum antipater & filii eius totã nũc auctoritatẽ contineant:& hãc sine tuis iussionibus disponãt.Nã herodes filius eius ezechiã & eos q cũ eo erant pemit:nostrãq; legẽ transgressus est:q hoiem phibet occidi licet malignus sit nisi prius in cõcilio cõdẽnatus sit.Ille uero dũ nullã a te suscepisset ptãtem:hec ausus ẽ cõmittere.Quæ cum Hyrcanus audisset flectitur:plus autem iram eius incenderunt fratres:alias matres eorũ:quos herodes interfecerat:dum per singulos dies in templo cum peterent:ut herodes ante concilium de actis suis redderet rationem. Cõmotus igitur Hyrcanus herodem uocauit satisfacturum de criminibus sibi illatis.Qui suasionibus patris impulsus uenit. Nam sic ei pceperat ut non priuatus:sed cum tutella & custodia corporis adueniret. Qui cũ & galileã ut putauit prodesse sibi disposuisset: militum parua manu circundatus uiam secabat:ut nec terribilis uideretur Hyrcano cum maxima ueniens multitudine. Nec nudus uel incautus corã iudicibus esset:ammo & Sextus Syriæ rector scripsit Hyrcano:supplicans ut liberaret a iudicio herodem: simul & interminabatur ei:si non obediret:sed sexti litteræ occasio fuerant:ne quod pateretur a sententia concilii herodes:sed magis absolueretur.Nam diligebat eum Hyrcanus tanq̃ filium. Herodes autem cum in medio una cum suis militibus astitisset:omnes perterruit nec ausus est aliquis ex his eum accusare:qui primum contra eum exclamabant:sed omnes sub quiete & silentio rei exitum sustinebant.Qui cum ita sedissent:unus quidã nomine sameus uir iustus & pter hoc nomen deuitans periculũ:surgens ita locutus est.Viri iudices & rex neminem scio ad iudicium a uobis uocatum ita constitisse:neq; uos nosse quicquam simile opinor:sed omnis quicũq; in hoc iudicio peruenit exquirendus:humiliter astitit:misericordiam a uobis expetens:capillis prolixis:& ueste nigra indutus:hic aũt herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio satisfacturus:de tali crimine uocatus:interest purpura circundatus:& caput ornatum habens cõpositione crinium:stipatusq; armis:ut si condẽnatus secundum legem fuerit:nos quidem interficiat:ipse uero uim faciens ueritati liberetur.Sed herodem de his non culpabo siquidem suum cõmodũ plusq̃ legem fecit:sed uos uel regem accuso:qui tantam ei licentiã dedistis. Scitote tamen maximum esse deum:q̃ hunc:quem nunc propter Hyrcanum uultis absoluere:qui quandoq; uos & ipsum regem torquebit.Nihil autem hæc dicendo mentitus est. Nam herodes cum regnum accepisset:omnes occidit in concilio tunc iuuentos cum ipso Hyrcano:præter sameum:quem nimis dilexerat propter iustitiam eius; & q ciuitate post hac obsessa ab herode uel sosio persuasisset populo ut herodem acciperent:dicens:propter peccata eum non posse deuitari.De his quidẽ sub loco dicemus.Hyrcanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necem herodis:iudiciũ in postero die distulit:& mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere:ut posset periculum declinare.At ille cum discessisset in damascum fugiens regem:& ad sextum cæsarem peruenisset: apud se ita decreuit:ut si uocandus ad iudicium esset non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes:quomodo hæc omnia contra eum essent.Illum uero cũ nihil lateret:nihil agebat amentia uel imbecillitate sua.

Quemadmodum sextus cæsar cognatus magni cæsaris dona cepisset ab herode duce galileæ & maximum eum inferioris syriæ principem ordinauit. Cap. XXI.

SEd cũ sextus herodẽ ducẽ inferioris syriæ ordinasset:nã hoc ei pecuniis uẽdidit:Hyrcanus timebat eũ nequando cõtra se exercitũ duceret. Non multis aũt transactis diebus hoc euenit. Herodes enĩ aduersus eũ expeditionẽ deducens irascebaẽ: eo q̃ ad iudiciũ uel uocatus satisfactu-us eẽt. Prohibuerũt tamẽ eũ obuiam uenientes pater antipater:& frater:impetũq; eius retinuerũt:rogantes ne accederet prope hierosolymã: & aliquod opus niteretur facere contra eos: qui concesserunt ei ad talẽ puenire dignitatem. Deprecabanẽ ẽt ut indignationem deponeret:q̃ uocatus ad iudiciũ isset:sed absolutionis gratiã potius recordareẽ:nec ita dolorem consideraret: ut saluti ingratus existeret:animaduertendo q̃ & belloꝝ casus deus dispensat:q̃ pp uictoriã non omnino speraret: expugnando regem & amicum q̃ multũ ei profuisset:nihilq; sponte in eũ cõmisisset aduersi:sed p maliuolos suasores actũ:quod difficultatis umbrã pstiterit. Flexus his herodes:& arbitratus satis sibi factum q̃ suã fortitudinẽ genti demonstrasset:reuersus est. Per iudeã ergo taliter sese res habebant. Cæsar ãt cũ romam uenisset:parabat ad africã nauigare:q̃tenus Scipionẽ uel catonẽ expugnaret. Ad quẽ Hyrcanus dirigens legatos:petiit confirmare cũ eo amicitias. Videẽ mihi necessariũ ex hoc exponere:q̃liter romanoꝝ pricipes cũ nostra gente sunt pacti:ne lateret aliquos:qa & asiæ & europæ reges studiũ habuerunt sociare nostrã sibi fortitudinẽ :dum eoꝝ fidem dilexissent. Sed quomodo multi pp odiũ nostrũ minime credunt psicis uel macedonicis conscriptionibus de nobis:eo q̃ non eadem ubiq; in publicis locis demõstranẽ:sed apud nos tantũ & alios quosdam ex barbaris:de romanis tamẽ decretis non est ambigendũ: nã & publicis locis reposita hactenus & in capitolio tabulis ereis conscripta cõtinentur. Nam & iulius cæsar alexandriæ iudeos p ereã tabulã demonstrauit alexandrinos ciues existere. Vnde initiũ approbationis faciã dũ pando senatusconsulta: & iulii cæsaris de Hyrcano uel gente nostra decreta. Gaius iulius cæsar: imperator & pontifex & dictator secundo magistratibus sydonioꝝ:uel curiæ:uel populo salutem. Si sani estis bene est:& ego sanus sum cũ meo exercitu. Exemplũ facti de græcia ad Hyrcanũ filiũ alexandri principẽ sacerdotũ:& rectorẽ gentis iudeoꝝ uobis destinaui:q̃tenus in publicis uestris annalibus reponatur. Volo uero uos græce uel latine ĩ erea tabula conscriptũ hoc ponere:quod huiusmodi est. Iulius cæsar imperator & pontifex:secundo dictator. Cum deliberata sententia decreui:quõ Hyrcanus alexandri iudeus:& nunc:& ĩ prioribus ãnis ĩ pace uel bello fidem uel studiũ suũ demonstrauit: cui multi ẽt consules testimoniũ pbent:ĩsuper & ĩpropinquo alexandriæ loco: cũ mille q̃ngẽtis millitibus auxiliatoribus nobis occurrit & ad mitridatẽ a me destinatus cũ oĩ deuotiõe fidelis apparuit:pp has ergo cãs Hyrcanũ alexãdri filiosq; eius rectores iudeoꝝ eẽ:uel principatũ sacerdotii gentis iudaicæ semp habere secundũ mores patrios precipio:ipsũ quoq; filiosq; eius auxiliatores nobis inter uiros aĩcissimos esse cẽsendos:& q̃tacũq; sacerdotalia iura sunt:eũ uel filios eius possidere decerno. Si q̃ uero interfuerit q̃stio de iudaicis rebus:placet nobis iudiciũ de his adhibere:exhyemationes uero militũ:aut pecunias exigendas ab eis minĩe pbaui. Gaii cæsaris dictatoris consulis:data cõcessaq; decretaq; sic se habent:ut filii eius principatũ gentis iudeoꝝ:& donata sibi loca possiderent:ut princeps sacerdotũ idẽ & rector gentis iudeoꝝ uim passis adesset & qa transmisisset ad Hyrcanũ alexandri filiũ principẽ sacerdotũ:iudeoꝝ legatos q̃ de amicitiis uel auxilio cũ eo loquerenẽ:& dedicassent tabulã ereã in capitolio in sydone uel tiro:uel ascalõe: & in templis apicibus scriptã græcis uel latinis quæ infra exposita continenẽ. Vt uero hoc decretũ oĩbus p ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis ĩnotesceret : & hospitia legatis pstarenẽ: & sanctiões ubiq; destinarenẽ pcepit. Gaius cæsar impator consul honoris uel uirtutis:uel clemẽtiæ cã cõcessit p cõmodis senatus & populi romani:Hyrcanũ alexãdri filiũ:liberosq; eius principes esse sacerdotũ:uel antistites hierosolymoꝝ gentis:iure quo & pãui eoꝝ sacerdotiũ suũ gesserunt. Gaius cæsar q̃nquies consul decreuit hos habere uel munire hierosolymoꝝ ciuitatẽ & gubernare eã Hyrcanũ alexandri filiũ principẽ sacerdotũ iudeoꝝ rectorẽ gentis secundũ suã uolũtatẽ ut iudeis in secundo ãno locationis ex reditibus chori.i.triginta modii subducanẽ;neq; ut aliq eis calũnienẽ;neq; tributa ab eis exiganẽ. Gaius cæsar secundo dictator sanxit ut p singulos ãnos ioppenses tributa hierosolymoꝝ ciuitati præstent excepto septĩo ãno:quẽ sabbaticũ ãnum appellant:quõ in eo neq; fructũ agroꝝ colligunt neq; seminant:necnon ẽt Hyrcano & filiis eius decimas præbeant:q̃s & pãui eis pbebãt:ut nullus uel præses:uel dux:uel legatus in finibus iudeorum auxilia colligat:uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandũ:aut p nole alicuius: sed eẽ undiq; liberos. Quæcunq; postea habuerũt:uel emerũt:uel tenuerũt:uel possiderũt oĩbus his eos potiri:& ioppẽ ciuitatẽ:quã ab initio habuerũt iudei:& cũ amicitias eũ romanis fecissẽt eoꝝ eẽ sicut & nobis prius placuit impamus. Ex qua ciuitate Hyrcanũ alexãdri filium liberosq; eius a possessoribus terræ:uel a portu tributa cõsequi iubemus:de sydone modios.xx.milia sexcentos septuagintaq;nq; p singulos ãnos excepto septĩo ãno quem sabbaticũ uocãt:in quo neq; arant neq; fructũ arboꝝ colligunt. Prædia ãt in maxio campo:quæ Hyrcanus & proaui ei prius possidebant placeat senatui hæc Hyrcanũ & iudeos habere eodem iure quo & prius possiderũt: manere quoq; iura quæ ab initio inter iudeus uel principes sacerdotũ fuerũt:& institutiones q̃s

populo uel senatu decernente habuerunt:præterea eodem iure liceat illis uti. Et in lidia loca et uel terras quas ꝓ hospitalitate reges syriæ uel phœnicis ꝑ donationé romanoꝝ possiderunt:eas senatus probauit Hyrcanũ rectoré gentis iudeoꝝ habere:dari ét licentiá Hyrcano: omnibusq; ab eo missis ut cũ senatoribus in ludo monachoꝝ & bestiaꝝ sedentes spectent:& si petierint dictatoré uel magistrú equitú ut in senatú eos introducant:& responsá eis tradant intra decimum dié:hoc fiat post senatusconsultú. Gaius cæsar quater imperator qnquies consul:imperpetuum dictator huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani alexandri principis sacerdotú:& rectoris gentis iudeoꝝ. Prædecessores mei íperatores in prouinciis cum testimonium Hyrcano principi sacerdotum iudeoꝝ:& iudeis coram senatu uel populo romano præbuissent:cumq; gratias ei populus & senatus egisset:bene nobis uisum est memoriá habere & prouidentiam:quatenus Hyrcano & iudeorum genti filiisq; Hyrcani a senatu & populo romano:pro suo erga nos fauore:gratiæ retributionis redderent. Iulius:gaius:dictator & consul romanoꝝ magistratibus parianoꝝ curiæ ac populo salutem. Interpellauerunt me iudei in delo:& quidá de colonis iudeoꝝ præsentibus uestris legatis:& demonstrauerunt decretú ꝑ quod uos eos prohibetis patriis moribus & sacrificiis uti. Ergo mihi non placet in nostros amicos & auxiliatores talia fieri decreta:uel prohiberi eos secundũ suam uiuere consuetudinem:seu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre:quando hæc facere nec romæ qdem ꝓhiberentur. Ná gaius cæsar noster consul dum in sanctionibus suis uetaret collegia ꝑ ciuitates cõgregari:hos solos nõ ꝓhibuit:sed pecunias ad cõuiuia pare iussit:& ego quoq; alios ꝓhibens:istis solis precipio secundú primos mores & leges conuenire. Bene ergo facitis:si prolatá sñiam contra nostros amicos uel auxiliatores ꝓpter nostrú erga eos studiú & fauorem aufertis. Post gaii motrem:marcus antonius:& publius dolabella consules cũ senatú congregassent:& Hyrcani legatos introduxissent:locuti sunt de qbus petierunt:& amicitias cú ei fecerunt & oía hæc concedi eis senatus decreuit:qcunq; postularent:subiuncto ét senatusconsultu:quatenus probationem dictoꝝ habeant q hanc historiá relegunt:ꝗ tale fuit senatuscõsultum ab erario conscriptum de tabulis publicis sub qnto tutilio: erarii custode: datum.iii.idus aprilis:in templo cõcordiæ:dum scriberetur præsente lucio calphurnio:uel reliquo senatu. Publius dolabella:& marcus antonius consules dixerunt. De his quæ per senatusconsultum gaius cæsar pro iudeis decernens in erario deponere occurrit:sic placet nobis:sicut & senatui uisum est:ut hæc in tabulis ereis deponantur:& per singulas ciuitates transmittantur:quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum est:quinto idus februarias:in templo concordiæ Legati: autem principis sacerdotum fuerunt lisimachus pausaniæ: alexander theodori: patroclus cereæ ionatha oniæ. Misit quoq; ex his legatis unũ Hyrcanus ad dolabellá:tunc asyæ ꝓcõsulé:petens eú soluere iudeos a militia:ut patriá custodirent consuetudiné:quod facilius impetrauit. Siqdem dolabella cũ suscepisset litteras Hyrcani:nihil remoratus:scripsit per totam asyam ꝓ iudeis:& ad ephesiná ciuitaté primá totius asyæ:quæ hmõi legebantur:sub iudice artimione:mense limonis die prima. Dolabella imperator ephesioꝝ curiæ:& magistratibus uel populo saluté. Alexander theodori:legatus Hyrcani:filii alexandri principis sacerdotú & rectoris iudeoꝝ: ĩtimauit mihi: ꝗ non possent ciues sui militare:dũ nec arma portare possint:nec iter facere diebus sabbatoꝝ: nec alimétoꝝ secundú patrias leges copiá habere:iccirco ego sicut ꝑdecessores mei imperatores ꝑbeo eis militiæ remissioné:& concedo patriis uti legibus secundú solénes & sacras ímolatiões:& congregare sicuti solét ꝓ sacrificiis pecũias:& uolo uos hæc ꝑ singulas scribere ciuitates. Hác qdé dolabella Hyrcano legationé mittéte nostris donauit licentiá. Lucius át lentulus consul dixit. Ciues rõanos iudeos templa habentes ephesi ante tribunal religionis cá a militia dimisi.xii. Kal.octobris. Lucio át létulo consule:& Gaio marcello consulibus ꝑsente senatu:baldus legatus & uicarius:ephesioꝝ magistratibus:curiæ populoq; saluté. Iudeos ꝑ asyá cõstitutos lucius lentulus cõsul me ꝓ ipsis petente a militia dimisit. Postulans uero post hæc & faniú tribunũ plebis:& luciú antoniú erariú ípetraui. Vos át cupio curare:ne quis eis molestiá iferat. Decretú deliotum sub præside biuito:mése targiliõe:uicesima atritulatiõe iudiciú. Marcus phison legatus adueniés í ciuitaté nostrá ꝓ delicto militú conuocás nos & multos ciuiú:præcepit:ut si q sunt iudei ciues romani:nequaq̃ militare cogant:eo ꝗ cornelio lentulo cõsuli religionis causá iudeos dimittere placuit. Quapropter obedire uos cõsuli oportet:His similia sardiniái quoq; de nobis decreuerũt. Gaius fannius gaii filius dux & cõsul magistratibus cooꝝ saluté. Volo uos scire:quõ legati iudeoꝝ adierunt me petendo accipere senatusconsulta ꝓ ipsis constituta:quæ ét subiuncta sunt. Igit uolo uos curare uel ꝓuidere his hoíbus secundú senatuscõsultú:q̃tenus ꝑ uestrá ꝓuinciam ad patriá incolumes reuertant. Lucius létulus cõsul dixit. Ciues romanos iudeos q tépla iudaica habere ephesi uident:religiõis cá dimisi. Hoc factú é.xii.Kal.iulii. Lucius antonius:marci filius:uicarius erarii uel ꝓconsul:sardinioꝝ magistratibus curiæ:populoq; saluté. Iudei ciues nostri adeũtes ꝓbauerũt nobis cõsiliú huisse ꝓpriú secũdú patrias leges ab initio:& locú ꝓpriú:in quo negocia uel iudicia iuicé mouerũt:& hoc petierũt:q̃tenus liceat illis hoc facere:qđ custodiri uel pmitti decreui. Marcus publius:publii filius:& marcus lucius marci publii filius dicũt. Lentulũ ꝓconsulé

adeũtes ĩtimauimus ei:de qbus dositheus cleopatræ filius alexãdrinus uerba fecit:ut ciues romanos iudeos tẽpla iudaica facere solitos si illi uisũ fuerit religiõis cã eos fecisse dimittat:& dimisit xi.iulii.Lucio lẽtulo & gaio marcello cõsulibus:lẽtulus decretũ ꝓtulit.Ciues romanos iudeos sacraria iudaica solitos facere:ephesei ante tribunal religiõis cã dimisi. Laodicensium principes gaio rabili gaii filio cõsuli salutẽ.Sosipater hircãi pricipis sacerdotũ legatus porrexit nobis epistolã tuã:ꝓ quã designauit nobis:ab Hyrcano prĩcipe & sacerdote iudeoꝝ destinatos quosdã cũ litteris q̃ ꝓ sua gente cõscriptæ sunt: q̃tenus sabbata iudeis liceat secundũ patrias leges celebrare:ut ne qs eos quicq̃ impediat:quomodo amici & auxiliatores nostri probantur:aut ne quis eis uiolentiam inferat in uestra prouĩcia:& licet traliani palã contradicant non sibi placuisse quæ ꝓ his decreta sunt:tamen præcepisti hæc ita fieri.Postulamus autem:ut & nobis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis.Epistolam autem porrectam suscepimus:quam reposuimus inter publica nostra munimenta:& de reliquis quæ præcepisti prouidemus:quare eos in nullo culpemur Publius seruilius:publii galbæ filius ꝓconsul:milesioꝝ magistratibus curiæ:& populo salutẽ.Pritanis mercurii filius ciuis uester dũ in tralibus negocia tractarẽ:insinuauit mihi præter nostrã s̃niam iudeis uos inquietudinẽ inferre:& ꝓhibere eos sabbata celebrare:uel tẽpla patria pficere:fructusq; sua cõsuetudĩe colligere.Volo igitur uos scire:quomõ audiẽs uerba eius uel eorum qui contra ipsum differebant:decreui ne ꝓhiberent̃. Decretũ pergamenoꝝ:sub iudice gratippo mense illo:sententiaq; principũ.Quõ romani sequentes suos maiores pro communi oĩum hoĩum tutela pericula suscipiunt:& student auxiliatores & amicos suos in fœlicitate uel firma pace cõsistere:cũ transmisisset ad eos Hyrcanus princeps sacerdotum gentis iudeæ legatos:stratonem theodori:appollonium alexandrinæ antipatri:aristobolum aconyte: sosipatrum philippi uiros optimos:& hii singula demonstrassent.decreuit senatus de his quæ postulauerunt:q̃tenus nequaquã rex antiochus antiochi filius legatos iudeoꝝ auxiliatores romanoꝝ noceret:immo & castella:& portus:uel prouinciam:& siquid ab eis abstulit redderet:& liceat eis a portubus deportare quæ uolunt:& ut nullus rex uel populus a portubus iudeoꝝ uel uectigalibus aliquid auferat excepto ptholomeo rege alexandrino:quia & ipse auxiliator his & amicus noster existit:ĩmo etiã custodiã ab ioppe depelli sicut petiuerunt.Nostræ uero curiæ lucius pecius uir optimus iussit:ut hæc curemus ita fieri : quemadmodum senatus decreuit:& prouideamus:quatenus incolumes legati ad propria possint redire:necnon etiã theodoꝝ in curia:uel cõuentũ suscepimus:Qui cũ nobis epistolam ex senatusconsultu porrexisset:uerba faciens:demonstrauit Hyrcani uirtutẽ & liberalitatẽ:quæ publice uel priuatim cunctis prodest qui ad eũ conuenerint:litteras uero iter publica conscripta reposuimus:& nos quoq; oĩa pro iudeis agere tanquã auxiliatores romanoꝝ secundũ senatusconsultũ decreuimus. Quippe etiã postulauit theodorus dũ epistolã nobis porrigeret:quatenus a magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanũ exẽplar decreti:intimantis nostri populi sententiã :& petentis custodiri uel ampliari nostras cũ ei amicitias: ut meminerit:tpibus abraã:q oĩum iudeoꝝ pater extitit nostros maiores amicos ei fuisse: sicut & ĩ publicis cõscriptis inuenimus.Decretũ alicarnaseoꝝ sub sacerdote mẽneo aristidis filio.Placuit populo marco alexandro insinuante.Quomodo iudei pietatis omni tempore studiũ habent:populi romani oĩum hominũ benefactores pro iudeoꝝ amicitiis uel auxiliis ad nostram ciuitatẽ præcepta miserũt: quatenus permittantur ĩmolatione solennes efficere.Placuit igitur & nobis concedere iudeis uiris uel mulieribus sabbata celebrare:uel sacrificia producere secundum leges iudaicas.Siqs uero hos prohibuerit:militiæ reus & debitor ciuitatis existat. Decretum sardinianoꝝ. Placuit curiæ: uel populo:ducibus intimantibus:quõ nostram ciuitatem habitantes iudei:multa uel maxima beneficia a populo sæpe meruerunt: nũc quoq; cum ingressi fuissent in curiam a populo petere: quatenus restituris suis legibus uel libertatem a senatu populoq; romano secundum consuetudinem congregentur:& iudicia sua disponant:datus ẽ illis locus in quo cũ uxoribus uel filiis possint celebrare deo patrias orationes.Igitur uisum est curiæ uel populo; concedere eis cõuenientibus certis diebus agere secundum suas leges:deputari etiã eis locũ quẽ aptũ ædificationibus uel habitaculis putauerunt.Habeant etiã curatores annonæ ciuitatis diligentiã:ut si q̃ opus habuerint alimenta:faciant eis introduci.Decretũ ephesioꝝ sub iudice minofilio mense artimino:prima die nicanor euphini dixit,Placuit populo intimantibus ducibus:quõ interpellauerũt in ciuitate iudei marco iulio bruto ꝓconsule:q̃tenus agerent sabbata & oĩa facerent secundum patrias leges:nemine penitus ĩpediente:ꝓconsul concessit.Placuit igitur populo propter romanos nõ solũ illum diem immo concedere eis omnia facere:secundũ iudaicas suas leges.Multa quoq; talia decreta senatũ uel imperatores romanos ad Hyrcanum pro gente nostra destinasse cognouimus:necnõ & aliaꝝ ciuitatum iudicata:uel litteras a magistratibus reciprocas nostris æpistolis: ex qbus hæc quæ demõstrauimus flectere sine iuuidia legẽtes putauimus. Nã euidẽtissima signa de amicitiis romanorum & nostris demonstant̃ ereis tabulis: hactenus in capitolio permanentibus & in posteris permansuris. Oĩum uero expõnẽ tanq̃ superfluam & fastidiosam recusaui:nullum credens tam difficillimũ inueniri:qui uel opietur romanoꝝ humanitatẽ minime circa nos

extitisse: quā sępius ostenderunt: nos quoq; de quibus retulimus nequaquā mentitos eē eos cognouimus. De amicitiis quidem romanorū & nostris illis tpibus factis retulimus. Eodem uero tēpore seditionē per syriā ac occasionē contigit fieri. Bassus cecilius pōpeianoꝝ partiū fautor: insidias sexto cæsari faciens interfecit eū: ipse uero cū suis militibus regꝫ gubernacula tenuit. Tunc etiā maximum bellū circa apamiā cōmissum est cū ducibus cæsarianis: quibus & antipater auxilia cū filiis destinauit: memoriā habens beneficioꝝ cæsaris. Quapropter & punire pērores eius iustū putauit. Bellū uero cōtraheretur: marcus quidē uēit a roma a sexti successionē. Cæsar autē interficit a cassio uel bruto in senatu: cum principatum tenuisset tribus annis: & mensibus sex: quod & per alios conscriptores dictum est.

Vt cassius defuncto cæsare cum contra iudeam ascendisset: & puinciam deuastasset septingenta talenta ab eis exegit: & qualiter herodes pactionem pecuniarum cassio studiosus apparuisset: & mors malchi: qui contra herodem seditionem excitauit. Cap. XXII.

POst cæsaris aūt internitionem: cum bellū cōflatum fuisset principibus romanorum omnibus pro exercitu congregando dispsis: cassius ad syriam puenit. Qui cū apamenum exercitum accepisset obsidionem soluens: ambos sibi coniungit: bassum & Marcū: & ciuitates circūeundo: milites cum armis conglomerabat: & fiscalia grauia eis imponebat: a iudea uero populus q̄ septingenta talenta pecuniaꝝ exegit. Antipater aūt cū uidisset in maximo timore uel turba negocia constituta: diuidit pecuniaꝝ exactiones: utroq; filio eas tradens: herodi quas difficilius exigi putabat: reliq̄s uero aliis præcepit colligere. Cumq; primus Herodes a galilea collegisset quanta fuissent ei statuta: necannus īter amicos a cassio recipit̄. Nam statuerat romanis obsequi: & fauorem eoꝝ sibi laboribus alienis parare. Alii aūt procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebant: quaꝝ cassius q̄tuor maximas captiuauit. i. gosnā: & amathuntem: necnon & liddā & thamnā: qui etiam malchū pœnæ pdiderat: nisi hyrcanus per antipatrum centū talenta de suo ei misisset: & ita impetū eius fregisset. Sed cū cassius cum multis pecuniis a iudea discessisset malchus insidias antipatro parabat: dū interitum eius pricipatui hyrcani tutelā fore putaret. Quod antipater intelligens: discessit trans iordanē: ubi exercitum arabicū: simul & prouincialē congregauit. Malchus aūt callidus existens: iureiurādo iurabat se insidias ipi: uel filiis eius non fecisse: satisfaciens ei. Nā faselo hierosolymā regente: Herode uero tenēte armorum custodia nequaq̄ se talia facere uel in aīo habuisse dicebat. Vnde reconciliabat̄ cum antipatro. Sed cū marcus syriā procuraret: audiuit nouis rebus p iudeam malchū studere: & uenit: quatenus cū interficeret. Quod paulominus contigisset: nisi antipater eū petendo liberasset: nescius q̄ suū interfectorem malchū liberaret. Igit̄ cassius & marcus exercitu congregato: ducē herodē totius syriæ fecerunt naues ei cū toto exercitu cōmendantes: pmiserunt ēt regem eū iudeæ post bellū ordinare quod iā tunc contra Antoniū & iuuenē cæsarem immineret. Tunc magis ueritus malchus: antipatrū repellere cogitabat. Cūq; hyrcani pincernā pecuniis redemisset: nā uterq; apd eū epulabatur ueneno hunc uiꝝ interfecit: & milites armatos habēs ciuitatē obtinuit. Et cū insidias malchi contra patrē suum herodes uel faselus intellexissent: & uindictā inferre cogitassent: malchus iureiurādo antipatris negabat interitū. Cuius uita summis laboribus patriā protegens: ita finē inuenit. Filius uero eius herodes: ultionē qdem patris exigere cogitauit: & cū exercitu cōtra malchū uenit: faselo uero priori placuit dolo magis hoiem supare: ne belli ciuilis initiū facere putarent̄: & satisfactionē malchi suscepit: & credere simulauit: nihil eū ad patris interitū cōmisisse. Sepulchrū ēt patris ornatissimū construxere. Sed cū herodes ad samariā puenisset: & inuenisset eam afflictā refouebat: & ita inter eos certamen est dissolutū. Interiecto deinde breui tpe celebratione tabernaculoꝝ īstante: cū militibus suis herodes in ciuitatē aduenit. Quod cū malchus cognouisset uentus hyrcanū flexit: ut nequaq̄ permitteret eū ingredi ciuitatē. Hyrcanus quidē paruit: cāq; talem interdictionis pposuit: q̄ nō deberet multitudinē alienigenaꝝ ieiunantī populo superinducere. Sed Herodes pcepta negligens: noctu ciuitatē ingredit̄. Tunc malchus licet metueret: dissimulationē tamen nō refutauit: sed antipatrū ut amicū antiquū manifeste plangebat: custodiā uero corporis sui latenter habebat. Placuit uero ēt herodi: non redarguere dissimulationem eius: sed econtrario muneribus ei blandiebat̄. Cassius tamen de patris interitu herodi mādauit: q̄tenus malchi crudelitatē cognosceret. Qui scripsit pcipiens ei patris obitū uindicare: millenanis quoq; intro mandauit: herodis sequi uoluntatē. Tempore uero quo cassius laoditiā cœpit: accesserunt ad eū optimates pariter coronas ei: uel pecunias deportantes. Herodes itaq; superat malcho ibi uenienre se ulcisci. Sed cum ad tirum phœnicæ peruenisset malchus: causamq; opinatus esset: maius quidem conatus est agere: ita ut filium in tiro obsidē consistentem: in ciuitatē ingressus furtim uoluisset auferre: & ad iudeam reuerti credens gentem iudeorum cōtra romanos excitaturum: & deiecto hyrcano regnaturum: dum bello cassius ab Antonio occupatur. Cōsiliis tamen eius deus restitit. Herodes quoq; eius intelligens uoluntatem: transmisit famulum: quasi hospitalia paraturum quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc simularet: ad millenarios tamen uere dixerat: quatenus ammoneret eos contra malchum cum gladiis exire. Qui cum

exissent:& iuxta ciuitatem eum conuenissent:per latus hominem uulneribus confoderunt. Hyr
canus uero cum factũ intellexisset:obstupuit:rediensq; ad se cõsuluit herodem:quod esset factũ:
uel qui malchum interfecissent.Cũq; herodes responderet:cassium hoc iussisse:laudauit factum
nam maliuolum & nimis patriæ eum puasorem esse criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in
antipatro cõmissã malchus pœnam soluit. Cassio uero discedente de syria:maxima per iudeã cõ-
citatur turba in hierosolymis:cum fœlix cõtra faselum una cũ militibus armaretur. Herodes aũt
ad fauium rectorem damasci proficiscens:cum hoc audisset:& in fratris solacium festinare cupe
ret:egritudine prohibetur.Faselus tamen fœlicem superans:in aliqua eum turre cõcludit: quem
postea sub pactionis fœdus dimisit:Hyrcanũ pœnæ accusansq; multa sub beneficia prætermi-
tens:inimicis suis fauorem impenderet.Itaq; frater malchi multa tunc occupãs loca obtinuerat:
& masadam oĩum munitissimam.cõtra quẽ herodes inualitudine liberatus exercitũ duxit:& au-
ferens oia loca quæ cõpræhenderat sub pactionis lege eum dimisit.Antigonus aũt Aristoboli fi
lius ut militiam congregauit: & fauiũ pecuniis redemit:Ptholomeus mineı eum propter cogna-
tionem ad iudeã ducebat:auxiliumq; etiã ei præbebat marion quem reliquerat cassius tirioꝝ ty
rannum.Nam hic syriam oẽm potentiam capiens custodiuit.Marion aũt galileæ finitima inua-
dens:tria eius castella occupauit.Contra quẽ herodes cum uenisset: oĩa quæ ille tenuerat abstu-
lit.Tirioꝝ uero custodes cum humanitate dimisit:quibusdã etiam & dona præstitit: propter ci-
uitatis fauorem.Cum hæc ergo egisset obuiauit antigono:& ꝑlio cõmisso uicit:& pœnæ altio-
ra iudeæ tenentẽ fortiter expulit:uictoriaq; potitus ad hierosolymã uenit : ibiq; coronas ei tam
hyrcanus quã populus ob uirtutis ꝑmium offerebant.Nam cognatus hyrcani per affinitatẽ cre-
debatur:ideoq; magis defendebat eum ueluti ductuꝝ neptẽ suam fratris Aristoboli filiã : ex qua
trium maritũ extitit:& duarum fœminaꝝ pater.Habuit siquidẽ priorem uxorẽ noĩe doĩr popu
larem ex gente nostra:ex qua prior filius ei concipitur antipater.Cassium itaq; cum Antonius &
Cæsar in philippensi cãpo uicissent:sicut & ab aliis demonstratũ est:post uictoriã Cæsar ad ytaliã
redit:Antonius aũt ad asyam regressus est.Cũq; uenisset in bithiniã:legationes undiq; obuiaue-
runt ei.Tunc & iudeoꝝ nobilissimi accusabant faselum & herodẽ:dicentes: noĩe tantum hyrca-
num regẽ extare:hos uero oẽm ptãtem ui possedisse Herodẽ tamen Antonius maxime honora-
uit:cum ad eũ uenisset satisfacere pro accusatiõibus:pp quod accidit aduersarios eius nec sermo
ne aliquid impetrasse:nã hoc acquisierat pecuniis herodes ab antonio.Sed cũ æphesi peruenisset
antonius:destinauit hyrcanus princeps sacerdorũ:nostraq; gens legationem ad eũ:auream depor
tantem coronã:& supplicantem : quatenus iudeos a cassio abductos non extante bello scriberet
ad prouinciã liberos relaxari:terrãq; tpibus cassii subreptã restitui.Antonius uero iustas iudeoꝝ
postulationes considerans:rescribit iudeis & hyrcano: mandans etiã simul & tyriis decreta hmõi
continentia.Marcus antonius ĩperator:hyrcano principi sacerdotũ & rectori gentis iudeorũ sa-
lutem.Si ualetis letamur:ualeo & ego cũ exercitu meo.Lisimachus pausaniæ: uel iosippus minei:
uel alexander theodon legati:æphesi ad me uenientes:priorem romæ confectã legationem reno
uarunt:& hanc quoq; pro te tuaq; gente sedulo disposuerunt: dum demonstrarent tuũ erga nos
fauorem.Quod dum intellexisset ex decretis & sermonibus familiaritatem erga nos seruare:mo
resq; optimos uestros & religionẽ cõsiderassem:proprium te nobiscũ esse iudicauimus. Sed cum
totam asyam nostri populiq; romani aduersarii percurrissent:qui nec ciuitatibus nec templis pe
percerunt:nec iusiurandũ quod statuerant quicꝗ seruauerunt:nos non tam pro eoꝝ tantum cri
mine:sed uelut pro cõi oĩum salute in auctores sceleꝝ quæ in iudeos uel alios cõmissa sunt uin-
dicauimus.Quoꝝ facinore solem auersum existimauimus:q talia in cæsare cõmiserunt. Impias
uero eorum insidias macedonia tanꝗ in suo nefandissimo receptaculo suscepit cum sceleratissi-
mas eoꝝ malignitates partes philippensẽs campi obtineãt:quæ loca maxima usq; ad mare:mon-
tesq; munitos occupauerant:ut pœnæ cunctos transitus sicut unum introitũ custodirent : quos
ad eorum damnationẽ pro cõtibus iniustis grauatos deuicimus.Sed & brutus cum philippis cõ
fugisset:circũseptus a nobis:eiusdem perditionis merito cui cassius particeps inuentus est. Qui-
bus oppressis:imposteꝝ pace frui licebit:& asyam respirare a belloꝝ afflictione liberatam.Igitur
cõem pacem facimus cum auxiliatoribus a deo nobis donatam:& tãꝗ de maxima pestæ:asyã re-
uelatam:per nostrã refouemus uictoriam.Memores ergo uestri gentẽ iudaicã curauimus redde-
re letiorem.Litteras quoq; per ciuitates proposui:quatenus siqui liberi seu serui uenundati sint:
sub gaio cassio:seu per duces eius absoluãtur.Super hæc & donationibus a me uel delobella cle
menter oblatis:uos uti cupio:necnon & tirios uiolẽtos uobis esse prohibeo: uel quantacũq; pos
sident iudei competentia:restitui præcipio:coronam uero quam destinastis accepi. Marcus anto
nius imperator:tiriorum magistratibus curiæ populoq; salutem. Cum mihi occurrissent æphesi
Hyrcani principis sacerdotum:& rectoris iudeorum legati: dixerunt prouinciam uos eorum re-
nere:quam inuasistis sub aduersariorum nostrorum tyrãnide.Quod uos pro imperio bellum su
scipientes:iusta & pia prouidentia uindicauimus:obliuiosos gratiæ:uel transgressores iusiurandi
punientes. Volo ergo & uestram pacem cum auxiliatoribus nostris constare ; quæ ab hostibus

accepistis:hæc non concedimus nisi restituantur.Nam neq; prouincias:nec exercitum quisq̃ illorum senatu ꝑstante suscepit:sed uiolenter surripuit:dum auxiliū eis præberent qui iniqua concupiscunt. Quapropter cum illi pœnam dedissent:nostros auxiliatores ꝑcipimus sine mora recipere quæ prius possedisse noscuntur. Vos quoq; siqua prædia hyrcani rectoris iudeoꝝ pauloante gaio cassio bellū illicitum producēte contra nostrā prouinciam ablata possidetis reddite: nec aliquam uiolentiam eis ingeratis:unde lædi possint.Siquid uero iustum cōtra eos habetis: dum ad locum uenerimus:liceat allegationibus uti:nos autē auxiliatoribus singula iusta consideratione seruauimus.Marcus antonius imperator:tiriorꝫ magistratibus curiæ populoq; salutem. Edictū meum uobis destinaui:de quo curā uos habere præcipio:quatenus in tabulis publicis describatur litteris latīs uel græcis:& loco eminētissimo descriptum ponatur:unde ab omnibus relegi possit. Marcus antonius imperator ac triumphator dixit.Quomodo gaius cassius alienā prouincī sub exercitu constitutā & auxiliatores depdauit:& deuastauit iudeoꝝ gentem amicissimam populo romano:arrogantiam illius armis cōculcantes: edictis & decretis ab illo depdata renouamus: ut restituantur hæc nostris auxiliatoribus:& quanta corpora iudeorum uenundata sunt sicut prius libera remittantur:& possessiones prioribus dominis resignent. Siquis autem his nostris edictis non obedierit:ulcisci in eo satisfaciētes causæ promittimus.Hæc eadem & sydoniis: & antiochenis:& arabis conscripsit: quæ tempore oportuno referemus : ut signa prouidentiæ romanorum circa nostram gentem extitisse clareant.

De morte legatorum iudeæ:qui cum ad Antonium post uictoriam macedonicam:in syriam uenissent:indignantem inuenerunt:q Herodem accusarent. Cap. XXIII.

POst hæc autem dum Antonius ad syriam pergeret:cleopatra ei per ciliciam obuiauit & amore suo detinuit: ubi iterum centū potentissimi iudeoꝝ ad eum peruenerunt:accusantes Herodem cū faselo.Contradicebat aūt eis messalla defendendo iuuenes:hyrcano præsente:qui socer iam herodis erat.Cūq; ambas partes Antonius audisset: consuluit hyrcanum:qui magis gentem obtinerent.Illo uero respondente herode:& fratre eius:Antonius familiaritatem cū eis habens propter paternā hospitalitatem: quam cū gabinio patre eorum ꝑsens fecerat:hos quidem ambos tetrarchas ordinauit:& commisit eis iudeoꝝ negocia.xv. autē ex resistentibus ligauit ut eos occideret:nisi recusaret Herodes . Sed neq; ita de relegatione reuersi requiescebant.At cum Antonio rursus ī tiro occurrissent:multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius Antonius: præsidibus locorū præcepit legatos iudeorum nouis rebus studentes torquere:& Herodi præbere principatum.Mox autē Herodes sedentes ante ciuitatem cum hyrcano nunciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamen uenirēt: ne magnum malum eis eueniret.Cui dum quidam non consentirent recedere:& quasi contrarii restitissent:mox romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt:& quibusdam ex ipsis peremptis:multos uulneribus laniabant:residuiq; fugientes:cum nimio metu ad propria redierunt.Clamante uero populo contra Herodem:incitatus Antonius uinctos interfecit.Secundo tamen anno syriam obtinuit pacorus regis filius & barzafranes satrapa parthus.Quo tempore & ptholomeo minei defuncto: filius eius lisanias in regno succedens:componit amicitias cum antigono Aristoboli filio: satrapāq; prædictum sibi coniunxit:cuius & amicitiis nimis confidebat.

De expeditiōe pthoꝝ cōtra syriā:p quā aristoboli filius āntigonus regno restituit.Cap.XXIIII.

ANtigonus autem promittit mille talenta:& quingentas mulieres parthis offerre:si hyrcanum principatu priuarent & ipsi traderēt:herodemq; cum suis interficerent. Quod non compleuit:licet parthi contra iudeā expeditionem parassent:ducente eos antigono.Nā pacorus per maritima:satrapa uero barzafranes per mediterraneam ingreditur. Tunc tirii excludunt pacoꝝ:sydonii autem uel ptholomenses suscipiunt turmā æquitum:quam idem pacorus in iudeam destinauerat:uexaturā prouinciam:& antigonū adiuturam ducē principatum regis eis proponens.At cum a carmelo monte quidā iudeorum ad antigonum uenissent parati ad auxilia:per quos sperabat partē aliquam prouinciæ antigonus capere.i.ad locū qui primi nuncupatur:dūq; ei quidam occurrissent:ad hierosolymam cū suis ascendit: ubi ēt congregatis multis:contra regiam aulā peruenire statuit:& hāc expugnaret: nisi faselus & herodes prælio per foꝝ cōmisso eos uicissent:& cū eum in tēplo conclusissent:dirigunt armatos ut propinquas domos tenerent:quos populus cū ipsis domibus igne consumpsit:quā iniquitatem paulopost herodes a resistentibus ultione exegit.Cūq; singulis diebus inter se iacularentur:expectabat populus multitudinem de prouincia in quinquagesima celebratione uenturam. Instante ergo festiuo die:cum in ciuitatem multa milia hominum armata uel inermia congregarentur:compleuerunt templum cum ciuitate qui uenerunt:præter aulam quam herodes cum paucis militibus custodiebat.Cūq; faselus murum seruaret:Herodes cum suis excurrebat super hostes. Qui cum fortiter pugnaret:& multa milia fugaret:multi ad templum:quidam etiam ad exteriorem uallum cōfugierunt.Nam & faselus fratrem adiuuabat.Pacorus autem dux parthorum cum paucis æquitibus antigono petēte ad ciuitatem peruenit:in prospectu quidem tanq̃ seditionem soluturus: ue-

rum antigono principatū præstaturus. Cui dum faselus occurrisset:& hospitio suscepisset: pacorus dolū aliquē meditatus flectit eum legationē ad barzafranē deducere. Faselus itaq; nihil suspicatus acquieuit: licet herodes minime approbaret ꝓpter barbarorum perfidiā. Sed tamē pacoro aliisq; ꝓperare hortantibus perrexerunt legationē ferentes Hyrcanus & faselus. Pacorus uero cum ducentos equites & decem hoꝝ qui liberi dicuntur eis reliquisset præcessit. Cunq; galileā intrassent:cum armis eis occurrūt prouinciæ custodes barzafranis:& primū quidē eos studiose suscepit.ac munera præstitit:post uero eis contexebat insidias. Faselus tamē cum suis ꝓpe mare reuertebatur. Vbi cum audisset antigonum promisisse parthis mille talenta & mulieres qngētas: in suspitione iam barbaros habebat. Necnō & noctu insidias senserat:dum quidam nunciaret ei subito custodiam circundatā. Tunc quidem capi habuissent:nisi expectassent parthi usq;quo hierosolymis herodes compræhenderetur:ne his prius interfectis:ille sentiens diffugeret. Faselo ergo cum persuaderent quidam fugiendo periculum euitare:propensius aūt ofellius quia hoc a saramalla ditissimo tunc syrioꝝ audierat: nauesq; ad fugā tunc promitteret. nam iuxta mare fuerant:ille minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare passus est. Cūq; ad barzafranē accessisset:nō equa inquit te facere uideo:dum talia de nobis cogitas. Nam si pecuniis eges:plures tibi ab Hyrcano proferentur quā antigonus promisit:imo etiam nimis acerbum est.si legatos qui ad te cum fide uenerunt interfeceris. Tunc barbarus eo dicente hæc:iurabat nihil uerum esse:sed falsa eum suspitione turbari. Et hæc dicens:ad pacorum perrexit. Quo eunte:parthi quidam Hyrcanum & faselum ligauerunt:multa de piurio pthos icrepantē. At ille pincerna q contra Herodē destiatus fuerat habēs mandata ut eū foras murū ꝓcedentē cōpræhēderet:āteq̄ hoc faceret nuncii missi a faselo indicauerunt pthoꝝ pfidiam. Cūq; audisset herodes ab hostibus eos ligatos:cū q̄relis accedit ad pacoꝝ:pthorūq; nobilissimos:qui oēm cām scientes dissimulabant: & dicebant cū oportere exire foras murum ad occursū litteras deportantiū:ne ab aduersariis tenerenť. nam uenisse dicebant ut demonstrarēt quātū faselus ꝓfecisset. Quibus herodes miniē credidit:audiens ab aliis fratris cōpræhensionē:necnon & suasionem filiæ Hyrcani quam sibi desponderat:de parthis suspicabatur. Quam cum alii non attenderent:ipse obediebat mulieri sapientissime. Dumq; parthi cogitarent ; quid fieri oporteret. nam non eis uisum est palam tam maximum principem compræhendere:& impostetum distulissent:herodes credens magis quæ de fratre uel de parthorum insidiis audierat:quam aduersariis consentire:uespere ueniente deliberauit euitare aduersariorū pericula. Igitur egressus est cum armatis. Cunq; mulieres super iumenta imposuisset:matrem suam & sororem:& quā matrimonio ducturus erat alexādri filiam:qui fuit Aristoboli filius & huius matrem hyrcani filiam:& nouissimū fratrem:oiaq; in uia necessaria : & residuum populū ad idumeam festinauit hostibus ignorantibus. Quorum nullus tam durissimus natura reperiri potuit:qui non cum p̄senna cerneret miserareť eorum: uidēdo mulieres cū infantibus duci lachrymantes & congementes q͂ a prima discederent:& nihil iam de se bonum expectarent. Sed Herodes fortiter atrocitatem rei sustinens:& magnanimus contra omne periculū:per uiam unūquēq; confidere hortabatur ne traderet se mesticie quæ posset eius fugæ nocere in qua sola spes salutis eoꝝ deposita esset. Et illi quidē Herodis persuasionibus calamitatem sufferre tentabant: ipse uero pene sese interemit:dum iugo conuerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius ꝓpter passionem & timorē ne hostes eos persecuti:remorantes:circa passionis curam cōpræhenderent suum gladium euaginauit:seq; perimere conantē tenuerūt præsentes uiri dum dicerent:nō oportet inimicis satisfacere. Nā non hoc esse fortis:si quidem se de periculis liberans:amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulsus:facinus quod in se cogitauerat prætermisit:matremq; curās pergebat uiam propositā:& celerius ad masada castellum peruenit. Cunq; multas pugnas contra parthos excurrentes egisset:totas obtinuit. In fuga uero nec iudeis pepercit:qui cū a ciuitate.lxx. stadiis sunt hostiliter persecuti. In illo ergo loco ubi iudeos confudit:postea regnum accipiens: aulam optimam construxit:ciuitatemq; ædificauit:quam herodion appellauit. Cunq; ad idumeā in risa uico peruenisset:frater eius iosippus obuiauit ei:cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset assumpsit:nam magna multitudo cum sequebatur præter peregrinos conductos milites. Oppidum uero masada in quo propositum eis erat effugere:paruum erat ut tantum susciperet populum:e quibus plusq̄.ix.milia dimisit:præcipiens per idumea sese liberare:præstās eis uiæ stipendia:necessarios uero in oppidum adducens peruenit. Cunq; ibi deposuisset mulieres quæ octingentæ fuerunt:tritico uel aqua:uel aliis oportunis assumptis in oppido sufficienter cōstitutis:ipse ad petras arabiæ recessit. Parthi uero mox die facto:cum uniuersam hierosolymam:& palacium deprædassent:Hyrcani tantum pecunias non tangebant:quæ usq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed & mulieres Herodis euaserunt:ille magis quas deportauerat per prouidētiam suam ad idumeam. Dumq; parthis ciuitatis pecuniæ non suffecissent:prouinciam excuntes uastabant: & marissam potentissimam ciuitatem expugnauerūt. Antigonus itaq; cum sic ad iudeam a parthorum rege itroduceretur:faselum & Hyrcanum uinctos suscepit:nimis autem cruciabatur q͂ mulieres fugissent; quas hostibus dare promiserat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus est.

Veritus autem ne multitudo Hyrcano quondam regnū restitueret: dum adhuc a parthis custodiretur, aures eius amputauit: molitus ne possit rursus ad eum principatus sacerdotii peruenire propter hanc diminutioné: dum lex hunc honorem iussisset integros tantū obtinere. Sed faseli miref quisq̄ fortitudiné. Qui cum sciret se occidendū: non morté putauit atrocem esse. Sed sub inimico perire amarissimū iudicauit. Cūq; non haberet manus a uinculis solutas: & aptas ad iterficiendum se ipsum: saxo caput suum percutiens: uitā finiuit. Dicunt aūt q̄ uulnere maximo confectum præcipiens antigonus medicis tanq̄ curandum interemit: mortiferis medicaminibus superpositis in uulnere. Cum itaq; necdū ad integram animam amitteret faselus: a quadam muliere audiens fratrem herodem aduersarios uitasse: satis internitioné uiriliter & prone sustinuit: dū relinqueret morté suam uindicaturum: & super inimicum ulcisci ualétem. Herodem interea magnitudo circūuenientium malorum non pterruit: sed faciebat eum sagatiorem. Nam ad malchū arabum regem multa prius sibi beneficia debentem: remunerationem accepturus perrexit: & q̄ magis opus habuisset tum pecunias sumere: seu sibi debitas: seu per donationem dandas: q̄a multa impetrauerat malchus ab eo. Qui dum fratris interitum non audisset: æstimabat eum ab hostibus redimere tiriis argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat autem & faseli filiū: septimum annum ætatis ducenté: quatenus pignus eum arabis deponeret. Sed cum nūcii obuiassent: & dixissent ei malchum iussisse ut a prouincia sua discedere: quodq; parthi præcepissent nequaq̄ herodé suscipi: quæ occasione usus est ne debitum solueret: nam & nobiliores arabes ad hoc cū irritabant: quatenus pecunias lucraret depositas: uel acceptas prius ab antipatro: respondit herodes: nihil eos grauare uenisse se: sed locuturum rem tantū necessariam suis negociis. Postq̄ autem ei uisum est discedere: caute pergebat cum paucis ad ægyptum: ueniensq; in quoddam templum remotatus est. Postero uero die cū andrinoco tura peruenisset: iteritum fratris sui audiuit. Malchus autem pœnitens persequebatur Herodé: cui minime propinquauit ad pelusium festinātem. Cūq; inuenisset classem applicatam: prohibebant eum alexandriam nauigare. Ille uero præsider appellauit: a quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem: a cleopatra suscipitur: quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere romā festinantem licet tempestas esset & Ytalia plena seditionibus nunciaretur. Vnde cū nauigasset ad pamphiliam hyeme atrocissima: uix ad rhodum deducitur. Quos duos sibi amicissimos occurrere cum uidisset: sabinum & Ptholomeū & inuenisset ciuitatem bello cassii deuastatam: q̄uis inops esset: tamen benefacere eum non piguit: sed & super uires suas largitus ad eam renouandam donauit pecunias. Cūq; triremes construxisset & nauigasset cum amicis ad Ytaliam i brundisium deducitur: & exinde romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit quæ contigissent ei per iudeam & qualiter frater eius faselus a parthis iterēptus: & Hyrcanus captiuus teneretur: & q̄ antigonum regé ordinassent mille talenta promittentem: & mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere suo fuissent: & q̄ suas noctu pduxisset & uitasset inimicorum manus: multas passus calamitates. Post uero deflebat piclitari suos familiares dum obsiderentur: & quemadmodum hyeme nauigasset: contémnens pericula: dum festinaret ad eum: in quo solo spes suas & auxilium firmum possideret.

Quemadmodum Herodes cum romam uenisset: multasq; pecunias promisisset: & a senatu uel Cæsare rex iudeæ pronunciatus est. Cap. XXV.

ANtonius autem misericordia motus pro Herodis calamitatibus deflens: q̄ & in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur: necnon & memor amicitiæ patris eius antipatri: & promissionis pecūiarum: quas herodes præbere promiserat: si rex esset: quemadmodū & prius tetrarcha ordinatus: multomagis tamen propter odiū antigoni: dum sediciosum & romanis cum inimicissimū arbitraretur propēsior erat Herodes apud eum. Cæsar quoq; propter antipatri expeditiones quas ad ægyptū patri suo perduxit & hospitiū uel omnibus fauorem quem exhibuit: præstans Antonio nimis pro Herode studens ad petitiones & ad auxilium de quibus Herodes petierat: paratior erat. Cunq; senatum congregasset messal & atrarenus herodem præsentantes: de patris eius intimebant: & quem circa romanos ipse habuisset fauorem: simul etiam antigonum accusabant: hostem eum manifestum pronūciantes: nō solum ex his quæ prius commiserat: sed quomodo & nūc a parthis principatum romanis neglectis acceperat. Cum uero senatus pro his commotus fuisset: Antonius insinuabat quēadmodum & contra parthorum pugnam herodem regnare prodesset. Cūq; hoc omnibus placuisset, decreuerunt eum creari regem. Summum tamen fuerat Antonio erga herodem studium: quomodo ei & tantum principatum insuperate acquisiuit: quem minime petiturus ascéderat. Nunq̄ enim putabat romanos sibi daturos regnum: quod soliti erāt generi sacerdotali donare: & ideo fratri suæ uxoris id præbere uolebat: qui nepos per patrem quidem aristoboli: per matré uero hyrcani fuerat: quem postea interfecit: quod apto tempore referemus. Sed cum intra septimum diem contulisset ei senatus quod nullatenus sperauit: & ab ytaliam discedere fecisset: senatu dimisso: Herodē medium habentes Antonius & Cæsar exierunt præcedentibus aliis consularibus: immolaturi & depositurí senatusconsultum in capitolio. Herodem autem primo die regni pauit Antonius: cu-

ius initium fuit centesima uel octogesimaquarta olympiade:consulibus Gaio Demetrio Albano secundo & Gaio asione. Quo tpe Antigonus masada obsidebat:plenam oībus prosperis:tantum uero deficientem aquis. Quapropter & frater Herodis Iosippus dum cū ducētis familiaribus fugere cogitat ad arabas:dū audiret malchū se pœnitere pro his quæ in hero de commiserat:prohibuit eū deus: qui nocte tantam pluuiā misit:ut receptacula cisternatū cuncta complerent. Quapropter recreati exeuntes contra antigonū confligebant:quibusdā palam:aliis uero furtim: quorū etiā multos in congressionibus prostrauerunt. Ventidius aūt eodem tpe romanis dux transmissus q̄tenus pthos a syria ,phiberet:iudeam puenit:manifeste qdem tanq̄ iosippum adiuturus: oīs uero eius machinatio erat:ut ab antigono pecunias accipet. Igiť cū prope hierosolymā castra posuisset:& satis pecuniaꝝ ab antigono sumpsisset:ipse qdem cum amplioři malitia discessit: & ut nō manifestateť pecuniaꝝ acceptio:silonē cum quadā parte militum ibi reliquit: quem similiter antigonus remunerabat:ut nihil se molestaret:spetans rursus sibi parthos adiutores.

De nauigio Herodis ab Ytalia in iudeam: pugnaq; contra antigonum: militiaq; romani: & Sylano duce. Cap. XXVI.

Herodes autem ab Ytalia cū ad ptholomaidam nauigio uenisset:& cōgregasset nō paruam expeditionē ex peregrinis simul & iudeis:per galileā cucurrit sup antigonum. Cōueniebat ēt cum eo silo:& uentidius per dolū compulsi:q transmissus ab Antonio fuerat:ut herodē deduceret. Ventidius ergo dum cōponeret turbas q̄s per ciuitates pthi cōmouerant:in iudea pecuniis ab antigono corruptus degebat: Herodi uero quotidie uires crescebant:cui se pœnæ omis galilea tradiderat. Cūq; impetū fecisset Herodes in masadam: necessarium putans circūseptos in oppido cognatos liberate:fit illi īpedimēto ioppe. Nam aduersariam eam existentē oportebat prius apptæhendere:ne haberet post se relictū oppidū inimicoꝝ ad hierosolymā pergens. Cūq; silonis uoluntate rebellarent iudei: Herodes cū paucis militibus eos inuadit:& ad fugā conuertit;silonē uero incaute confligentem a periculo liberauit:ioppē quoq; expugnās:de masada familiares suos eripere festinabat. Tunc quidā prouincialium pp paternā amicitiam subueniebant ei;multi uero pp eius gloriam:immo ēt & alii pp remunerationē beneficiorum quæ ex ambobus acceperant:plures uero pp spem quam in eum tāq̄ in regem habebāt. Antigonus aūt oportunos transitus eius insidiis & fraudibus ꝑoccupans:nihil:aut per paruū hostes ledebat. Herodes ergo de masada familiares suos eripiens:& risan castellū capiens: ad hierosolymam propauit una cum exercitu silonis. Et cū multi fortitudinem eius castraq; ad occidētalem partem posita ciuitatis cernentes metuerent;partis illius custodes sagittarii eius impetū amouebant:quidam uero excusione facta cū hostibus decertabant. Herodes primum quidē iussit ꝑconari circa murum:q bono populi præsto esset pro salute ciuitatis; nec manifestoꝝ aduersariorū malitiā recordaretur:sed ēt inimicissimis abolitionem delictoꝝ quæ in se cōmiserant repstaturū esse promisit. Antigono uero contra dicta Herodis clamantē siloni uel exercitui romanoꝝ:quia præter suam iustitiā egissent:dum Herodi priuato & idumeo.i.non integro iudeo regnū darent: cum soliti fuissent hoc generi præbere digno:nam & si nunc de se uel de regno suo grauiter ferrent:tamen sacerdotes qui nihil in romanis peccauerunt iniusta paterentur:si de honore deicerent. Cum hæc ad inuicē dixissent & ad blasphemias peruenissent:antigonus repellere prope murum uenientes suis præcepit ; quia iaculando uel propensius pugnando facile procul a turribus eius depulerunt. Tunc & silo pecuniarum acceptionem reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remisit:dum indigentiā sumptuum reclamarent & pecunias ad alimenta postularent:quosdam uero ad hyemalia loca destinauit. Nam circa ciuitatem loca deserta erant : eo q a militibus antigoni omnia diruta fuissent;mouitq; exercitum & discœdere tētabat. Herodes aūt petebat duces silonis uel milites ut non se relinquerent a Cæsare uel Antonio uel a senatu honoratum: nā prouidere eorum inopie & facile præbere quæcunq; quererent se promisit. Post petitionem autē statim ad prouinciam egreditur;nullam occasionem discessionis siloni relinquens. Siquidē multitudinem quanta nemo sperabar necessarioꝝ deportauit a samaria:familiaribus suis aministrātibus triticum uel uinum & oleum:& pecora simul & alia diuersa in hierichunte deducentibus: præuidens ne per sex dies aliquid militibus deesset. Quæ cū nō latuissent antigonum;statim misit per prouinciam:qui deberent insidiis prohibere deportatores alimentorum. Cunq; præceptis antigoni peruenissent:grandem multitudinem armatorum circa hierichuntē congregantes: super montes locati:custodiebant alimenta deducentes. Sed dum hæc aguntur Herodes non ociose degebat:sed.x.turmas suscipiens quatum quinq; iudeorum erant:aliæ uero mercede cōductæ: necnon & æquites paucos:ad hierichunta peruenit. Cunq; ciuitatem desertam inuenisset: quingentos uero excelsa præoccupasse cum uxoribus & cognationibus: hos quidem ipse dimisit: romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere:dum plenas domos pecuniis reperissent. Igitur custodiam rex in Hierichunte relinquens reuertitur; & romanorum militiam ad Hyemalia dimisit in Idumea uel Galilea ; uel Samaria . Impetrauit autem & Antigonus a Silone pro pecuniarum munere ; ut partem exercitus Romani in liddis susciperet pro Antonii satisfactione . Ro-

mani itaq; in deliciis erant:& ab armis quieti:Herodi uero minime uisum est otiú habere:sed ad iudeam fratré iosippum cú duobus militibus peditú:& quadringentis æquitibus destinauit.Ipse uero cum ad samariá peruenisset:& ibi deposuisset matré & alios cognatos ab masada deductos ad galileam usq; puenit:capturus quædá loca:quæ custodes antigoni præoccupassent. Perueniés aút in sephori:custodibus antigoni fugatis:in abundanti prosperitate erat. Postinde contra quosdam latrones in speluncis habitantes æquitum alam & peditú etia agmina transmisit: quatenus prohiberent eos:ne latrocinium exercerent.Hæc aút iuxta uillam uocabulo arbilon fiebant ubi ipse.xl.die cum omni expeditione profectus est.Hostes uero cú conflexisset uerterunt leuú cornu agminis eius:quos ipse inuadens fugauit: suos aút fugientes eo loco constituit: permansit uero cótrarios persequens usq; ad iordané fluuium:cum per alias & alias uias diffugerent . Itaq; cú totam galileam cœpisset:præter eos qui in speluncis habitabant:& diuisisset pecúias unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens:ducibus auté multoplus:ad hyemalia eos loca remisit.Sub idem tempus & silo cum suis ducibus ad eú uenit:eo q noluisset antigonus alimenta per hyemalia constitutus pbere.Nam plus mense non eos pauit:sed & misit in circuitu p primum ciam præcipiens:ut oía dissipassent:& per montes confugerent:quatenus de necessariis nihil habentes romani fame cósumerentur.Herodes uero prouinciá eorum fratrem suum habere præcepit:simul & alexandriú oppidum muro circundare.Qui celerius abundantiá necessariorum militibus præparauit & alexandrium olim dirutú reconstruxit.Eodem tpe Antonius quidem athenis morabatur.Per syriam aút uentidius siloné accersiens contra pthos: primú quidem mádauit herodem adiuuare:deinde uero ad se auxiliatores conuocare.Cúq; Herodes contra latrones í speluncis festinaret:siloné quidem ad uentidiú transmisit:ille uero contra illos expeditioné produxit.Erant.n.latronum cubilia in montibus abruptis constituta:& per mediú altissimos habentia transitus saxis acutissimis circundatos:ubi cum oíbus suis familiaribus latebant.Rex aút archas construens:ferreis cathenis ligans: per machinam de uertice mótis super eos deponebat:dú nec ab inferioribus ascendere propter acutum monté potuissent:neq; de superioribus cótra eos ascédere. Arce uero militibus armatis plene erant:falces longissimas habentibus:cú quibus resistentes latrones abstractos occidere pualerent.Sed depositioné arcarum contigit incaute disponi:dú nimis ad alta descendissent.Habebát uero intus ét necessaria.Cum itaq; arcæ depositæ fuissent: nec audirent quidem ab spelúcis exire:unus ex militibus gladio accinctus:& ambabus manibus cathená tenens ex qua arca pendebat:descendit in speluncá:abhorrens moram non audientium exire latronú.Cum uero prope uná speluncam uenisset:primum quidem iaculis multos fugauit post aút falce resistentes impellebat ad pcipicia ruere.Cúq; intus ingressus esset:multos occidit: & reuersus in arcá quieuit:timor uero reliquos gemitum audientes:& salutis despatio comphendit.Rei aút terminum nox prohibuit:& multi rege concedente sese subiectos tradiderút. Sed & eo mó altera die in conflictionibus usi sunt:ut ab spelúcis latrones exirent: & ante ianuas pugnarent. Milites aút in circuitu siluæ ignem miserunt:& ita multos incenderent. Tunc senex quidam intus cum.vii.filiis & uxore relictus est:quibus petétibus quatenus eos dimitteret ad hostes exire stans super ostiú speluncæ:unúquéq; filiorum suoꝝ exeuntem prosternit: usq;quo cunctos interemit post aút & suam uxorem.Cúq; in pcipicio cadauera iactasset:sup illa se quoq; dedit:mortem pro seruitute sustinens:multaq; prius in herodé uociferatus & infirmitatem exprobrás:licet rex dexteram ei tetendisset:& oém licentiam promisisset.Igitur his actis:iam oés speluncas obtinuerat rex.Vbi ducé ptolomeum ordinans:ad Samariá cum sexcentis æquitibus & tribus milibus peditum discessit:táq antigonum expugnaturus.Ptolomeo uero nó bene cessit hæc militia: siquidé hi qui prius galileam turbabant:inuadentes eú interemeret. Cúq; hoc fecissent in nemoribus & in difficillimis locis cófugiunt: pdantes & rapientes oía quos reuersus herodes puniuit. Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in munitissimis locis cófugerant:obsidione capiens occidit:& castella deposuit.Multauit etiá ciuitates rebellibus extinctis:centum talentis. Interea pacoro bellis ruente:cum pthi fugissent:mittit uentidius macherá adiutorem Herodi cum duabus cohortibus & mille æquitibus:antonii præceptis obsecutus.Machera itaq; antigono uocante pter sníam Herodis pecuniis corruptus propabat exploraturus eius negocia.Cuius negocia suspecta habens antigonus aduentum eius non suscepit:sed fundis eum prohibuit. & demonstrauit eius uoluntaté.Quod ubi machera sensit: & Herodem optime sibi persuasisse cognouit: seq; peccasse non audienté ammonitioné illius:ad samau ciuitatem discessit:iudeos uero p uiam occurrentes amicos uel inimicos prostrauit:iratus in his q̃ passus esset.Rex aút his incitatus: ad samariam prexit.Vnde ad Antoniú cum pp hæc deliberaret proficisci:& suggereret q; talibus auxiliatoribus non egeret:qui magis ei quam hostibus nocerent:seq; ipsum sufficere ad expugnationem antigoni:macheras secutus supplicat ei ut pmaneret:si tamen oíbus modis itinerus esset:fratrem suú iosippú sibi præponeret:ut debellaret antigonú. Itaq; petitus a machera reconciliat ei. Cúq; reliqsset iosippú cum militia psuasit ei ne piclitaretur:neq; machere aduersaretur. Ipse porro ad Antoniú festinauit:qui samosata oppidú iuxta eufraté obsidebat:cú æqtibus & peditibus au-

xiliatoribus. Cunq; ad antiochiã ꝑuenisset:iuenissetq; congregatos:qui ad antonium pergere festinabant:timore tamen q̄ in uia barbari multos inuaderent & interimerent non audẽtes transire ipse eos adhortatus dux itineris factus est. Sed eum tamen duas mansiones samosatorum uenisset:insidiæ barbarorum ibidem locatæ:euntes ad antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus ubi etiam æquitum non paucos ociose sedere barbari disposuerunt: ut cum ad campum peruenirent:impetum super eos facerent. Sed ut primi transierunt:& retro obseruatet herodes:barbari subito ab insidiis quingenti secuti primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciens:statim hostes inuadit. Quos cum in fugam uertisset.audaciam suorum excitauit:& confidenter eos fecit reuerti:qui prius fugiebant. Tũc rege a tergo pugnante:undiq; barbari circundati prosternebantur. Sed cum multa iã direpta fuissent uasa uel sarcinulæ uel mancipia:uniuersa rex hæc eripiens ꝑgebat. Porro tamen cum multi de silua propinquante eo campis contra eum exissent: his confligens ipse cum cohorte fortissima: uertit eos in fugam:multos interimens:oportunamq; sequentibus uiam præstabat qui saluatorem & propugnatorem eũ uocauerunt. Cũ aũt prope samosata perrexisset:transmittit antonius exercitum cum ornatu ad occursum herodis.hunc ei honorem retribuens auxilii cã:nam barbarorum insidias & impetum contra eos factum audierat. Cunq; præsentem alacriter uidisset & cognouisset ab eo quæ uiam acciderant:amplectebat̃:& uirtutem eius laudibus efferebat:& osculabatur eum:& preponebat sibi quem pauloante regem ipse mõstrauerat. Sed cum antiochus nõ multo post oppidum traderet:& a bello desineret:sossio quidem antonius præcepit auxiliũ herodi præbere:ipse uero ad egyptum discessit. Tunc sossius duas legiones cum herode premisit ad iudeam:ipseq; cum ampliore exercitu sequebatur. Contigit iosippum etiam in iudea tali modo ꝑire. Hic immemor præceptoꝝ fratris ad antonium euntis:exercitum per montes produxit. Nã quinq; cohortes ei machera dederat ad hierichuntem properanti:dum uellet triticum metere:& romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis existentibus quoꝝ multi a syria delati fuissent:aduersariis eum inuadentibus relictis in difficillimis locis: fortiter pugnans interimit̃: cunctum pœnæ exercitum perdens:siquidem sex turmæ extinctæ sunt. Antigonus autem cum inimicos uicisset:caput iosippi incidit: quod quinquaginta talentis frater eius ferora redemit. Sed etiam post hæc deserentes galilei potentes gentis suæ:socios herodis in palude mergebant: multi quoq; & in iudea rebellauerunt. Machera autem oppidum gutam munitissimum capit. Nuncii uero cum regi in dafne antiochiæ nunciassent fratris casum:& ipso quidem hoc sperãte propter uisiones quas euidenter in somnis de morte fratris sui uidisset:festinans proficiscebat̃: Et cum ad montem libanum ꝑuenisset:octingentos exinde sumẽs:habens etiã romanũ exercitũ ad ptolomaidem ꝑuenit:unde noctu surgẽs:cum expeditione galileã adiit. Cui cum hostes occurrissent:& prælio uicti fuissent:in aliquo oppido concludunt̃:unde & prius egressi sunt. Dumq; cõgressiones facerent:multa tempestate commota:nihil ualens cõficere exercitũ ad uillas propinquas ꝑduxit. At cũ ab ãtonio secunda legio uenisset:& q oppidũ tenebãt:territi nocte ipm relinquunt:& rex ad hierichuntẽ urgebat̃:ultionẽ exacturus ꝓ fratre. Vbi cũ ꝓfectus esset:potentissime suos pauit. Post conuiuiũ autem cum ad supiorẽ domum ascendisset:dimisit oẽs qui præsentes erãt:ubi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus subito cecidit: & neminem compressit. Vnde omnes crediderunt herodem dei amatorem esse:dum tã maximũ & mirandum periculũ uelociter euitasset. Postremo die aduersarii cum a summitate montium sex milia ad pugnã descẽderent:timore romanis īmiserũt. Qui cũ accessissent:iaculis lapidibusq; regis socios exeuntes uulnerabant:& ipsum quidam telo circa præcordia percussit. Antigonus autem ad samariam ducem mittit pãpum nomine: cum aliquanto exercitu:cupiẽs hostibus opinionem de se:tanq̃ de bellatore prestare. Machera uero duci pãpo assedebat. Herodes inter hæc quinq; ciuitates cum cœpisset: relictos ibi duo milia existentes interfecit ipsasq; ciuitates incendens:rediit cõtra pampũ:q castra sua cõtra uillam adsunã uocabulo disposuit. Dũq; multi cõfluerent ad eum ab hierichũte:& ab iudea:iuxta hostes accessit:eosq; audacter precurrentes cũ eis cõfligens deuicit. Quos persequens:ꝓ fratris sui uindicta occidebat. Quorum multi dum ĩ domibus armati confugissent:tectis auulsis:lapidibus eos desuper oppressit. Quod factum aduersariorum magis animos confregit:sperantiũ futura deteriora existere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugiennũ:& nisi tunc tempestas grandis descendisset:& rex ad hierosolymã exercitum de uictoria confidente destinasset:omne opus tunc perfecisset:antigono iam fugam meditante: & a ciuitate discedere. Rex autem uespere facto:cœnare milites præcepit. Ipse uero cum aliquã domum lassus intrasset quo balneum erat:pœnæ maximum periculum incidit:quod prouidentia dei uitauit. Nam dudum & cum uno sequente puero lauantem:hostium quidam qui armati in eadem domo pro timore celati fuerant inuadunt. Quorum unus exiit gladium tenens:& per ianuam currit:& post hunc secundus & tertius similiter armati:nihilq; tamen regem leserunt. Postero die interempti pampi caput ferora decidens:pro ultione fratris:herodi transmisit. Nam is manu sua illius interfector extiterat. Desinente uero hyeme regressus:inde ꝓpe hyerosoly-

mam peruenit:& iuxta ciuitatem castra sua locauit:tertio regni sui anno:ex quo romæ ordinatus erat.Postea rursus sua castra iuxta murum accedens transmigrauit:unde potuisset ante templum ciuitas expugnari:sicut & prius a pompeio:& tribus aggeribus locum circundans: turres erexit. Cunq; multa manu ad opus usus fuisset:& siluam decidisset:& oportunos operantibus præposuisset:ipse ad samariam pro nuptiis discessit:ducturus alexandri filii aristoboli filiam:nã hanc sibi despondeterat:sicut & prius retulimus.

Quẽadmodũ hierosolymã fossio uel herode obsidentibus:antigonus iterit. Cap. XXVII.

POst nuptias autem uenit fossius per phœnicem cum exercitum per mediterraneam præmisisset:uenit etiam multitudo equitum & peditum. Tunc rex quoq; regressus est a samaria:non paruam super priorem expeditionem producens:siquidẽ triginta milia fuerant.Omnes aũt prope hierosolymorum muros congregabãtur: ubi circũsedebant p aqlõis ptẽ muros ciuitatis.Quoꝝ exercitus erat undeci cohortes peditũ:&sex milia equitum:necnon & auxiliatores syri:& duo duces sylo & sossius:qui & ab antonio missus est auxiliator.Herodes aũt decertabat pro se quatenus ab antigono principatum reciperet: qui romæ dudum hostis fuerat iudicatus: & pro illo rex herodes per senatuscõsultũ ordinatus.Cum multa autẽ alacritate uel certaminibus iudei qui intra muros conclusi fuerant:herodi repugnabãt multaq; pro templo diuulgabant:multa etiam pro solaciis populi:tanq̃ liberante eos a periculis deo: & omnia foras ciuitatem distrahebant:nequid ad alimẽtum uel hoĩum uel iumẽtoꝝ relinq̃tet: & latrocinus furtum usi:inopiam eis parabant. Quæ cum herodes perspexisset aduersum latrocinia quidem in oportunissimis locis insidias pauit:de expensis autem longius agmina militum transmittens.uenalia congregabat:ut intra paucũ tẽpus multam affluentiã eis necc̃arioꝝ faceret abundare: manuq; multa frequenter operantes:tres aggeres citius erigunt.Estas enĩ erat:& nullum uel ab aere:uel ab operantibus impedimentũ fiebat:sed machinamenta inferentes:murum mouebant: & omnibus experimentis utebantur:nec tamen terrebant intra ciuitatẽ existentes. Nam illi resistentes: contra istos non pauca excogitabant:quædã adhuc impfecta ĩstrumẽta:alia uero pfecta cõburentes.Cunq; ad manus uenissent:non minores romanis audendo fuerunt:nisi quia disciplina deerat militaris aduersus machinas. Nãq; muros cõstruebant:iam prioribus edificiis euersis:& sub terram fodientibus occurrentes confligebant: & desperatione tamen potius quam prouidentia belli usq; ad ultimũ permanebant:licet magna expeditione obsessi:uel famæ magna fatigati:uel inopia necc̃arioꝝ fuissent exhausti.Nam septimus tunc annus acciderat. Inter ea ascendunt quidẽ sup murũ uiginti priores:postea uero centuriones sossii.Nam primus murus captus iam fuerat diebus q̃draginta:secundus aũt quindecim:& aliquæ circa templum porticus incensæ sunt:quas herodes antigonũ incendisse dicebat:odium ei mercatus iudeoꝝ.Sed post dũ ibi capta exterior ps templi fuisset.& inferior ciuitas:ad interius sacrariũ:& ad superiorẽ ciuitatẽ iudei confugierunt.Cunq; innuissent ne prohiberent eos romani deo quotidianas ĩmolationes offerre per legatos supplicant:pmitti uictimas solitas introduci. Herodes aũt dum putaret eos iã quieuisse consensit.Sed cum nihil uideret fieri quæ putasset:immo fortiter repugnare p ãtigoni principatu instanter accedens:ciuitatem expugnabat:& oĩa statim internitionibus sunt cõplera. Siquidem romani pro mora obsidionis irascebantur:herodes autẽ nullos ab iudeis aduersarios relinqui uolebat.Occidebant igitur p uicos & p domos quoscunq; inuenissent:fugantes eos & ĩ templo concludentes:neq; infantibus:neq; senibus:neq; infirmitati mulieꝝ misericordiã pstantes:sed & rege destinãte & petente ut parcerent.nemo fuit qui dextrã retineret ĩmotã:sed furiosĩ cunctã ætatem extinguebant. Vnde & antigonus nec priorẽ nec præsentem fortunã cõsiderans: a turre descendit:procidens ante pedes sossii.Ille nequaq̃ eum misertus pro calamitate:sed plausibus incontinenter usus: antigonam eum tanquã fœminam nominauit:quẽ non ut mulierẽ sine custodia remisit.Et ille quidẽ ligatus custodiebatur:herodes uero prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores.Nam festinabat multitudo peregrina tẽplum uidere:& sancta in sacrario cõstituta.Rex autem quosdam petẽs:aliis interminatus:multos autem & armis uetebat:pditionem priorem uictoriam estimans:siquid inuisibilium uisum fuisset.Resecabat etiam rapinas ciuitatis multum contra sossium altricatus dicendo.Si pecuniis & hoibus romani ciuitatem euacuauerit: desertæ regionis meæ regem relinquent:sed & ante ciuibus prostratis:breuem uniuersi iudei prĩcipatum iudicari:pro repensione necis huiusmodi.Ille uero cum pro obsessione, militibus iuste prædam permitti dixisset:respondit ipse se pecunias de suo mercedem singulis præstaturum:& ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit.Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali:& ipsi Sossio donauit ut omnes pleni pecuniis abirent . Hæc passio hierosolymoꝝ ciuitati contigit:consulibus marco agrippa:& canidio gallo:centesima & octogesimaquinta olimpiade tertio mense: in celebratione ieiuniorum:tanq̃ reuersa calamitate quæ sub pompeio iudeis illata est.Nam tunc eodem die captiuitatis uigintiseptem anni esse noscunt. Sossius uero cum auream deo coronam deuouisset reuersus ab hierosolymis:antigonum ligatũ ad antonium perduxit. Herodes quoq; ueritus ne custoditus antigonus ab antonio:& romæ

pductus:allegationibus suis senatui demonstraret se quidem ex regalibus descendentem: herodē autem priuatum:& q oporreret filios eius regnare propter genus si ipse romanis peccasset::multis pecuniis compulit Antonium:ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset: Herodes quidem deposuit. Destitit autem hoc modo Asamonei principatus post centū uiginti annos. Nam de familia clarissima genere uel honore sacerdotali fuerat. Cuius cū multa pro gente iudaica parētes ægissent; propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transiit autem ad Herodem antipatris filiū de familia populari:uel genere priuato:& subiecto regibus. Nos igit hunc terminum cognationis asamoneorum accepimus.

Incipit Liber.xv.antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter capta ciuitate pec Sossium & Herodem: Antonius quidem Antigonum i Antiochia interimisset; Herodes autem quadragintaquinq ex amicis illius primates Hierosolymorum reuersus extinxerit. Cap. I.

Sossius quidem & Herodes qualiter hierosolymam cœperunt:necnon & Antigonum captiuum in superiore uolumine demonstrauimus:sequentia uero tunc explanabo. Cū totius iudeæ principatum Herodes sumpsisset:quantoscūq priuatos sui fautores inuenit: in dignitatibus eos constituit:illos aūt qui contraria elegerant: nō destint tormentis singulis diebus affligere. Honorabantur apud eum Polion phariseus: & Sameas discipulus illius. Siquidē obsessis hierosolymitis:isti persuadebant Herodē suscipi:pro quo & recompensatione gratiaꝝ fruebantur. Nam hic erat Semeas;qui quondam i iudicio dum Herodi pepercisset Hyrcanus:prædixerat indicans ei uel iudicibus:q Herodes liberatus eos oēs persequeret;quod & factū est:deo sermones illius adimplente. Eodem tpe cum Hierosolymam uenisset Herodes; oēm ornatum ciuium auferens:in aula colligebat. Ex quo multū pondus argenti uel auri antonio:uel amicis eius donabat. Interfecit ēt quadragītaquinq priores partes Antigoni. Nā custodes pec portas muri disposuerat;ne quid deportari possit cū defunctis. Mortui uero cū excrutarentur; siquid argenti:aut auri:aut aliud necessariū fuisset inuentum:regi deferebat:nullus uero malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris:male conquisita deterius expendebat. Prouincia autē inculta permansit:septimo anno cogente:in quo agriculturā exercere:illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaq cum captiuū Antigonum suscepisset:deliberauit ligatū in triumpho seruare. Sed audiens gētem rebellare Antigono fauentem:donisq herodis redemptus:iudicauit in antiochia illum perimere:quia nullatenus iudei quiescerent. Quod testimonio Strabonis capadocis confirmatur:ita dicentis. Antonius antigonū iudeum in Antiochia perductū interfecit. Et uisus est hic primum iudeorum regem occidisse:dum non æstimaret:alio modo sententias iudeorum flectere:quatenus susciperent pro illo constitutum herodem. Nam nec tormentis subditi:regem eū appellari patiebantur:tanq magnum aliquid de priore principe retinētes. Infamiam igitur uel odiū Herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo locutus est.

Quomodo Hyrcanus primus rex iudeorum:& princeps sacerdotum a pthorum rege arsacæ dimissus:ad Herodem reuersus est. Cap. II.

Dum uero Herodē principatum tenuisse Hyrcanū princeps sacerdotū audisset:q captiuus apud parthos tenebatur:redit ad Herodem:de captiuitate tali mō solutus. Barzafranes & pachorus parthorum duces cū captiuos Hyrcanum principem sacerdotum prius constitutū:post autem & regem:& fratrē Herodis faselum ad parthos perducerent:faselus non tolerans uinculoꝝ obprobrium:& omni uitæ pponens mortem gloriosam:ipse suus peremptor sicut pdictum est apparuit. Hyrcanum uero ad pthos perductū:fratres parthoꝝ princeps modestius attendebat:dū nobilitatem de prosapia eius audisset. Quapropter remissum a uinculis: babyloniæ seruari concessit ubi & multitudo iudeorum Hyrcanum tanq principem sacerdotum & regem:& omnes usq ad eufraten iudei habitantes honorabant. Qui dū his frueretur: & audiret Herodem principatum suscepisse mutauit spem suam: ab initio ei amicissimus existens:quem & gratiæ memorem putauit:q eum a questione & mortis dānatione:uel periculo tormentisq liberasset. Sermones ergo iudeis proferebat:festinando ad eum proficisci. Qui uetabant & rogabant eū pmanere dicentes:q officioꝝ simul & honoris in sacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset:psertim dū nihil ab hierosolymitanis posset promereri pro diminutione corporis:quam ab antigono pertulisset. Retributiones autem non similes a regibus dantur quas priuati a benefactoribus accipiunt:nam mutat eos fortunæ ꝓuentus: Talia cum ei suggerent:Hyrcanus desiderio eundi tenebatur. Cui scribens herodes petebat fratrem &

illic iudeis supplicare;quarentus non inuiderent ei una secum cõmune regnum possidere.Nam ex tisse dicebat:quo ipse gratias ei redderet ꝑ beneficiis:cum ab eo nutritus & saluatus esset. Hæc scribens Hyrcano;mittit ad fratrem legatum saramallam:& dona multa; supplicans;me impediret gratias reddere;quas beneficio deberet.Erat autem studium eius non pro hoc:sed quomodo præter meritum principatum obtinuerat:timebat ne illi rationabiliter auferetur:& Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere;uel penitus eum disperdere:q̃ & postea fecit. Tunc tamen flexo ꝑthο;pecuniasq; iudeis ei dantibus ut ueniret:cum omni eum honore suscepit & in conuẽtu primum ei locum:& in conuiuiis primum ei lectum concedebat:quam etiã decipiebat patrẽ uocando;& omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cũ eo sui principatus utilitates;unde & in familia eius seditio exarsit. Nam dũ obseruaret ne nobilissimus quidam princeps sacerdotum dei haberetur:inuitauit aliquem ex ignobilissimis sacerdotem de babylone: nomine ananelum;& huic principatum sacerdotii designauit . Quod non pertulit alexandra filia Hyrcani:uxor Alexandri: filii Aristoboli regis: ex quo filios habuit: unum quidem pulcherrimum aristobolum noĩe & herodis coniugalẽ mariãnẽ:forma nobilissimã. Turbata ergo & moleste ferens infamiam filii q̃ illo sup̃stite:alter aduena p̃ricipatũ sacerdotii meruisset:scripsit cleopatræ:sodali suo litteras deportante:ut peteret antoniũ p̃ricipatũ sacerdotii filio suo p̃stare: Sed antõio negligẽte petitionẽ:amicus eius gellius ad iudeã cũ pp aliquas cãs puenisset:& uidisset aristoboli pulchritudinem & magnitudinem & iuuentutem:mirabatur:non minus etiam mariannem regi cohabitantem stupebat.Vnde Alexandram bonorum liberoꝝ matrem existimans: & ad sermones eius ueniens:flectit eam pingere amboꝝ imagines:& antonio destinare dicens: cũ eas uiderit:petitiões eius modis oĩbus adimplebit:His elata uerbis:alexãdra imagines antonio direxit. Cui gellius referebat dicens:non ab hoĩe putari:sed a quodam deo esse liberos alexandræ: dum uellet ad libidines antonium emolire.Qui puellam quidam erubescens herodi nuptã accersire.uerũetiam cleopatram metuens contristari:scripsit ergo pueꝝ transmitti cum honore:adens sibi gratũ iuuenẽ uisum fore.His deportatis ad herodẽ litteris:nõ cautũ extimauit:iuuenẽ excellentẽ aristobolũ; & tunc iam sedecĩ annos ducentẽ:genere nobilissimo:ad antoniũ destinare potentissimum romanoꝝ:& patum suæ luxuriæ supponere pueꝝ:qui ẽt libidinosus ꝑ potentiam existebat.Rescripsit ergo dicens:si puer exierit a prouincia:statim omnia bello uel seditionibus complebuntur; iudeis sperantibus rerum nouarum mutationem. Quibus rescriptis cum Antonium excusasset:iudicauit non ultra puerum uel Alexandram humiliare:sed etiam uxore sua Marianne ualde petente : quatenus fratri suo principatum sacerdotii redderet ; quod prodesse arbitratus est;dum nec ad antonium proficisci posset tali præditus adolescens honore. Conuentum itaq; faciens amicoꝝ:multum alexandram accusabat:dicendo:latenter insidias egisse p̃tu principatu dum per cleopatram ageret:quatenus ipse quidem regno priuaretur;puer autem ꝑ ipso rerum gubernationem ab antonio susciperet:& hæc quidem illa non iuste postulasse:q̃ & filium suum a possesso iam honore priuaret:& seditiones in regno moueret:cum multum ipse laborasset ut possideret multis & nõ fortuitis periculis;uerumetiã nullatenus memor ipse maloꝝ illius: sed beniuolus circa eos eẽt:& nunc puero principatum sacerdotii p̃beret:ideoq; olim ordinasse dicebat ananelũ q̃ ualde puer eẽt aristobolus.Cũ tamen hæc nõ incaute dixisset:sed ꝑ deceptiõe mulieꝝ & p̃sentiã amicoꝝ: læta & non sꝑans alexãdra eũ lachrĩs satisfecit:dicẽs:& ꝑ sacerdotio qdẽ oĩa:& ꝑ Isamia festinasse:regnũ uero nec desiderasse iqt:nec si oblatũ eẽt cupide suscepisset: & nũc nimiũ honorẽ habeã pp principatũ eius & tutelã:cuius uirtute totũ gẽus meũ effulget honoribus:nũc quoq; beneficiis uicta:suscipio filii honorẽ:& ĩposteꝝ ad oĩa ero subiecta.Petebat ergo:ut siqd pp genus & præsentẽ sibi fiduciã temerariũ pro indignatiõe fecisset:ignosceret. Postq̃ ãt locuti sunt dextris datis reconciliantur omni ut uidebaẽ sublata suspitione.

Quemadmodum herodes aristubolum uxoris suæ mariannæ fratrem:principem sacerdotũ ordinauit:& paulopost occidit. Cap. III.

Taq; rex herodes statĩ principatu sacerdotii ananelũ p̃ter legem exiuit : seditiones domesticas pacãdo:nã nõ licebat aliquẽ honore semel accepto fraudari:quod prius ãtiochus epiphanes destruxit:dũ auferret ab iesu sacerdotiũ:& urdinaret fratrẽ eius oniã: secundus ãt aristobolus Hyrcanũ fratrẽ suũ priuauit:tertius herodes principatũ sacerdotii adolescen n tradidit aristobolu.Tunc qdẽ putabat sedasse contẽtionẽ:& licet recõciliati fuissent:non tamen securus degebat:dum alexandrã ex p̃teritis conatibus ne tẽpus nouarum rerum capet ualde timeret.Quipropter p̃cepit eã ita in aula conuersari ut nihil sub potestate sua haberet:diligẽter etiã custodiebatur occulte ne quid p̃ter quotidianã cõuersationẽ niteretur q̃ paulatim magis illã exacerbabãt:& in odiu suscitabant:nã superbia mulieris diligentiã custodiæ indignabatur habere:dũ oĩa potius uellet pati q̃ fiducia priuari:& fucosum honorẽ cũ seruitute uel metu possidere.Ad cleopatrã igitur in quibus existeret frequenter se lamentando destinabat:postulãs sibi auxiliũ præberi. Quæ iussit ei furtim cum filiu in ægyptum ad se confugere.Cumq; hæc ei placuisset;tale aliquid excogitauit.Duu locula tanquam pro mortuoꝝ exequiis parauit: in q̃bus

seipsam & filiũ mitti dixit. præcipiens cõscius famulis ea noctu deferre: & exinde uiam ad mare facere ubi nauẽ in qua nauigarẽt ad ægyptũ præparatã habuisset. Hæc sabbioni amico alexandri esopus seruus eius edixit. Quod cũ sabio audisset & inimicus herodis esset ꝙ inter isidiatores antipatri de ueneno conscius putaret: odiũ lenire per indicationis fauorẽ sperauit: & regi nunciauit insidias alexandræ. Qui cũ eã usq; ad conatũ ꝓcedere dimisisset: in ipso facinoris opere detinuit: sed inuitus cõcessit culpã: dũ putaret nullatenus cleopatrã cessare: si cõtra se cãm inuenisset. Palã ergo magnanimitate uel modestia ueniã ei largitus est. Proposuit tamen omnibus modis adolescentẽ ꝑimere: sed tacito ꝓpter uerisimilẽ dissimulationẽ. Cũ ergo tabernaculoꝝ festiuitas uenisset quæ apud nos cũ summa ueneratione celebrat̃: tunc quidẽ distulit: & in deliciis ipse & reliqua multitudo mouit tamen eũ festinare uoluntatẽ suã conficere inuidia. Nam cũ adolescens aristobolus octauũ & decimũ annũ ducens secundũ legem sup aram ascenderet uictimas imolaturus & ornatu sacerdotali circundatus celebraret religionis consequentia: magnitudinẽ super ætatem ostendens necnon & generis dignitatẽ: populi sui excitauit fauorem: & aristoboli aui sui præsens memoriã eis reduxit. Qui paulatim prouocati: uoluntates suas iam demonstrabant: gaudentes simul & leticia perfusi: uocesq; laudabiles in eũ orationibus mixtas emittebant: ut manifestus fieret populi fauor & temerarius: sub regno itaq; constituti: cum alioꝝ præterita beneficia memoraret: Inter hæc oĩa statuit herodes uoluntatẽ quã in adolescentẽ habuisset implere. Celebratione ãt transacta dũ in hierichunte maneret: & in conuiuiũ eos alexandra peteret: herodes adulabatur adolescenti: & illicebat ad affluentiã potionis: paratus conludere: uel iuueniliter ad gratiã illius iocari: & loco estiuo illic existente: collecti simul exierũt refrigeriũ captãtes. Cumq; fontibus assisterent calorẽ meridianũ aura temperare. prius quidẽ natantes seruos & amicos ꝓspiciebant: post ãt adolescens cũ irritaret: herodis amici qbus hoc præceptũ fuerat tenebris iã tenẽtibus: sæpe eum mergentes: tanq̃ ludentes non emiserunt usq; quo eũ præssum fontibus suffocarent. Aristobolus itaq; extinctus est: decimũ & octauũ annũ agens ætatis: cũ principatũ sacerdotii anno amplius tenuisset: quẽ rursus ananelus suscepit. Quo malo mulieribus nunciato: incessabilis eas statim defuncti dolor inuasit. Ciuitas ẽt rumore delato lamentis cuncta completa sunt: oĩbus calamitatẽ tanq̃ propriã & non alienã dolentibus. Alexandra uero plus cõsumebat̃ conscia peremptionis: nã dolorẽ ampliorẽ ab ipso funeris actu ferebat. Sed sustinere necessariũ putauit: licet sepius sua manu uitam finire niteretur: desit tamẽ si possit uiuens sufficere ad ultionẽ insidiaꝝ perẽpti. Vnde potius suã uitam tenebat: ne daret suspitionẽ filiũ suũ insidiis perisse per hanc enim dissimulationem sperauit satius se oportuno tẽpore uindicare. Illa quidẽ sic continenter dolorẽ tolerabat: herodes ãt omnibus uerisimilis uidebat̃: non insidiaꝝ adolescentis auctor extitisse. Nam non tantũ quæ ad funus pertinerent peragebat: sed ẽt lachrymis usus aĩæ confusionẽ uerã eẽ mõstrabat. Interdũ ẽt & dolore uincente: eũ ex aspectu pulchritudinis plangebat: & licet adolescentis mors pro eius tutela putaretur: manifestus tamen erat ꝙ pro satisfactione ista faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorans. multum apparatũ circa locellos: & multũ aromatum fecit: nimiumq; ornatũ simul sepulturæ: ut dolorẽ mulieꝝ plene deleret: & consolaret̃ eas per istam ꝑtem. Alexandram tamẽ nihil tale deuicit: sed semper mali memorẽ mesticia incitabat: & scripsit cleopatræ herodis insidias: & filii perditionem. Quæ dũ festinaret petenti subuenire: calamitates alexandræ miserata propriam omnem causam confecit: & petere antoniũ uindicare adolescentis interitum non cessabat: cum diceret non esse dignum herodem per eũ regem statutũ i regno: quod non ad eũ pertineret: in ueros reges tales iniquitates ostendere. Quibus cũ flexus antonius esset: ad laoditiã perueniens mittit præcipiens herodem ad se proficisci. sibiq; pro more aristoboli satisfacere: nam non recte insidias confectas esse si per eum extitissent. Qui cum causam timuisset: & cleopatræ contrarietatem quæ non cessabat antonium suadere: quatenus eum damnaret: statuit quidem obedire: iam enim nihil aliud erat quod ageret. Cumq; patruum suum iosippum procuratorem regni & rerum reliquisset: demandauit ei secrete: ut si quid ab antonio passus esset: continuo mariãnem occideret. Nam dilexisse uxorem profitebatur: & timuisse: ne contumeliã post eius mortem pateretur: dum pulchritudo illius ab aliis desiderari posset: per quæ demonstrabat impetum antonii quem in eam habuisset: cum olim de pulchritudine illius audisset. Herodes quidem hæc præcipiens spe incerta ad antonium perrexit. Iosippus autem cum i despensatione reꝝ regni statutus esset: & propter hoc frequenter mariãnem conueniret: & de negociis honoris cã regiam percontaretur fauorem uel amorem circa eam herodis inseruit. Mulieres autem cũ illũ adulationibus emolissent: plus autem ab alexandra seductus iosippus: sententiam regis demõstrauit: & mandatum explanauit: dum fidem illis uellet facere: ꝙ post mortem sine ipsa non posset uiuere dum diceret ut si quid acerbum ab antonio pateretur: non sufferret ab ea nec post interitũ separari. Hæc quidem iosippus: mulieres autem non hoc amorem affectus herodis putauerũt: sed timuerunt: ne reuersus tyrannica crudelitate sibi mortem inferret: ideoq; de uerbo suspitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate hierosolymorum ab inimicis herodis dispersus est ꝙ antonius tormentis eum affecisset & occidisset. Quæ fama cũctos qdem in

aula turbauit plus uero mulieres.Cum alexandra iosippum flectit:ut cum ipsis ad romana signa
confugeret:nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatem sub duce iulio pro regni custodia castra
posuerat:dicens primum siqua turba in aula concurreret:ipse in tuto existerent.dum romanos ꝓ
picios haberent:præterea si mariamnem antonius perspexerit:& principatum recipere speramus:
nec in aliquod postea seruitium de propagine regii generis descendemus. Cum has rationes fuge
cogitasset:litteræ ab herode de omnibus suis causis deportantur priori rumori contrariæ. Nam
cum ad antonium peruenisset confestim eum donis de hierosolymis deportatis reconciliauit:&
sermonibus dicere compulit:ut nequaq̃ contrariæ quidẽ de se haberet:& cleopatræ uerba nihil
aduersus suam satisfactionem ualere.Nam non inquit iustum est antonius:ut rex de suo princi-
patu depositus pœnam luat: quia qui honorem ei dederũt: ipsi ei uti potestate permiserũt.Quo
dicto flexa est cleopatra:sciens nequaquam alienum principatum scrutari prodesse.Cum de his
scriberet herodes:aliosq; narraret honores:quos ab antonio in conuentu uel in cõuiuiis quotidi
anis haberet:& hæc obtineret:licet in accusationibus cleopatra nimis molesta existeret:quæ pro
uinciæ desiderio omnibus modis perire illum festinasset:sed quia antonium iustũ circa se cogno
sceret:nihil iã difficillimum speraret:ꝙ autẽ tardaret fauore firmiore circa se ãtonii speraret cleo-
patræ conciliari animo posse:& se hoc facere dicebat:nam antonium petitiones suas adimplesse:
& sibi inferiorem syriam concessisse denunciauit:& per hoc solatium refutaret:uel reiiceret ap-
pellationes quas cleopatra pro iudea fecisset:cum hæc litteræ peruenissent:desierunt ab impetu:
quem tanq̃ de mortuo habuissent:ut ad romana signa confugerent:non tamen latuit earum uo
luntas. Nam præcessit antonium rex ad parthos euntem:& ad iudeam reuertitur:statimq; soror
eius salomæ materq; eorum concilium quod habuisset alexandra cum suis aperiũt.Salomæ ue
ro & contra matrem iosippum accusationem protulit dicens:ꝙ cum mariamne frequenter con
uenisset. Hæc uero dicebat inimicitiarum causa:eo ꝙ frequenter ignobilitatem generis eius in
iurgio deprauaret.Herodes autem callidus semper:& nimis mariamnem amans licet:statim con-
turbatus fuisset:non tamen patitur amore mariamne aliquid temerarium in ea conficere:sed in
utroq; anxius:secrete eam inquirit utrum uera essent de iosippo quæ audierat:an falsa. Illa uero
cum iuramento affirmante & satisfaciente:ꝙ in nullo peccato fuisset ei commixta:paulatim rex
deflectitur:& ira delera coniugis amore superatur. Et ut iam satisfactum sibi de his crederet quæ
audisset:honestati eius multas agere gratias fauorem quoq; quem erga ipsam uel amorem habe-
ret pandebat:uel qualia sæpe amantibus contingunt:cum lachrymabant inuicem magno suo stu
dio sese pariter diligentes; Cum uero rex suum affectum iam prætermissa emulatione firmasset:
num amantis est inquit mariãnes: ꝙ mandaueras iosippo:ut si quid patereris ab ãtonio molestũ:
ne perimeret:quæ alias cum nihil tibi peccassem.Quod uerbum ut audiuit herodes:exardescens
in furorem: statim eam ab amplexu dimisit:clamans:& suos capillos dilacerans:dicendo manife-
stum signum cœpisse iosippum cũ ea habuisse communionem:nam nullatenus ꝓdidisset: quod
secrete audierat:nisi maxima fides illis interfuisset: credensq; de crimine:pœnæ suã iterfecit uxo-
rem:nisi uictus amore:furoris impetũ refrenasset:seipsum consumens: iosippum tamen ulterius:
nec ad suã faciem uenire permisit:alexandrã uero tanq̃ totius mali causam reseruari præcepit.

De cleopatra:ut iudeorum & arabum regnis insidiata:partem eorum ab antonio postulauit:
& ad iudeam peruenit. Cap. IIII.

INterea per syriam turba commouebatur:cleopatram non desistente Antonium flecte
re:quatenus oppressis regibus potentiam singulorum ablatam sibi donaret:multumq;
ualebat:desiderio sui illo inflammato:quæ cum ĩ natura auara existeret:nihil iniustum
reliquit.Siquidem fratrem suum:quem iam habiturum regnum sciret:ueneniis aggres
sa consumpserat:quintum & decimum ætatis annum agentem: sororem autem arsionem ephesi
ad templum dianæ confugientem per Antonium extinxit.Iam pecuniarum gratia & templũ:uel
corpora uiolabat:neq; sacratium tam castum fuit:aut asili priuilegium tutum:cuius ornatũ ipsa
non abstulit:nec tam profanum uel incestum erat;quod solũ potuisset auaritiæ illius satisfacere.
Et cum omnia expoliaret:fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat:siquidem cuncta dees
se suis desideriis semper putabat.Quapropter & Antonium compellebat aliquid ab aliis auferen
tem sibi donare.Nam cum transisset ad syriam cum eo:& eam cogitaret possidere:lisaniam qdẽ
Ptolomei filium accusans:quia parthos contra rempublicam duxisset:occidit. Petiuit aũt ab An
tonio ẽt iudeæ uel arabiæ reges occidi.Antonius aũt cum ex oibus amore fœminæ uictus esset:
ut non tantum uerbis:sed etiam ueneniis uideretur obedire:manifestam quidem iniquitatem ui-
dens:petebat eam:ne se tantum ut peccaret compelleret:ne cuncta negaret ei:& ne quanta illa ꝑ
cepisset perficiens:palam iniquus uideretur.Ideoq; partes prouinciæ uniuscuiusq; retollens dona
uit ei præstans etiam ciuitates quæ intra fluuium eleutherum usq; ad ægyptum erant: excepto
tiro uel sydone quas a maioribus liberas esse cognouerat:licet multum cum illa sibi & eas præ-
bere supplicasset.Cum hæc cleopatra obtinuisset:& deduxisset Antonium usq; ad eufraten con-
tra armenios euntem reuertitur:& intrat apamiam & damascum:inde etiam ad iudeam puenit.

Quam cum herodes suscepisset:conduxit ab ea reditus Hierichuntis:nam balsamũ terra illa generat:quod præciosissimũ est:& nusq̃ alibi nascitur:& palmas multas:uel optimas. Et dum multum tempus faceret cũ herode:tentabat cũ eo concũbere:nam naturaliter & euidenter libidinibus exardescebat:forsitan & aliquod amatoriũ passa est:sed quod uerisimilis est:regno eius insidiabat:si quõ iniuriá a se factá posset per accusationem adipisci:desiderio uero uictam se esse monstrabat.Herodes autem licet olim nullatenus faueret cleopatræ:dum sciret eá omnibus esse molestá:tunc tamẽ & ampliori odio eius detentus:q per luxuriá uellet illa insidias ei parare:uerba quidẽ eius i psenti refutauit: cõsiliũ uero cũ amicis suis sumpsit:ut eá sub potestate sua positá occideret:ut & se & multos malis eius liberaret:qbus iá grauis facta uel fieri posse putabat.;Nam hoc ipsum & antonio pdesse:qa neq illi fidelẽ eá esse dicebat.Cũ hæc cogitasset phibebát eũ amici: primũ qdẽ suggerẽtes:q non deberet maximũ piculũ & manifestũ p re tãta suscipere.Cunq; permansissent supplicantes:ne qd temerarie conaret:má nullatenus Antoniũ posse pati dicebãt quãuis eũ muneribus redimere putaret:cũ amore eius potius incẽderet:& uideret uiolẽtia:uel isidiis illius se eius amore priuatũ:nec mediocre qdá p satisfactiõe posset edicere:si contra fœminá hoc ageret:q p illud tẽpus oẽs dignitate supabat:utilitatẽ át quá Antonio dicit futurá:uerendũ eẽ ne potius ille temeritatẽ existimet q affectu tali eũ priuatet:unde nõ ẽ incertũ dicebãt: q maxis uel cõtinuis malis pricipatus eius uel generatio cõpleret:refutare uero cõcubitũ:quẽ illa postularet p tpe honeste suadebãt:q cũ hæc designatẽt:& picula merito:alias merita demõstrarẽt: conatus eius compresserunt. Tum herodes cleopatræ donis & muneribus satisfaciens : deduxit eá ad ægyptum.Antonius autem rum armeniam cœpisset:artabazin tigrani filium cum satrapũ filiis ligatum in ægyptum destinauit:donans eos cleopatræ:rum omni regio eorum ornatu. Armeniæ uero principatum tenuit artaxias maior illius filius qui tũc euaserat. Quæ cũ archelaus & nero cæsar expulissent:tigranũ nouissimum eius fratrem ordinauerũt. Hæc quidem postea contigerunt. Vectigalia uero quæ debuisset de rerra donata ab Antonio cleopatræ:præbere herodes iustũ iudicauit:ne occasionem ei odii præstaret.

Quemadmodum herodes debellasset aretham tempore quo antonius a cæsare in antiochia pugna deuictus est. Cap. V.

ARethas át cũ herodes redims eius cõduxisset:tpe qdẽ aliquáto reddebat duo milia talenta:post át indeuotus extitit:uix partẽ aliquá præbens.Herodes quidẽ hoc modo defraudantẽ:nihilq; secundũ iustitiá facere uolentẽ:pseq deliberauit:sed interim pp bellũ romanũ hác distulit exactionẽ.Ná dũ in acciaco littore speraret pugna:quæ cẽtesima octogesimaseptima olimpiade cõtigit:& cæsar cũ átonio de republica decertaret: herodes ex opulenti prouincia sua multo tempore redditibus & uiribus collectis Antonio deputauit auxilia diligenter præparare : Sed antonius nihil auxilio eius egere se dixit:arabum autem persequi præcepit.;Nam iam audierat a cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc cleopatra dum sibi putaret prodesse:si unus ab altero:sterneretur. Cum hoc ab antonio iussum fuisset: Herodes milites congregauit:tanq̃ confestim arabiam ingressurus:parataq; equitum & peditum multitudine: in dio:alias chio ciuitatem peruenit. Cunq; illic & arabes occurrissent:pugna maxima commissa ẽ: in qua uicerunt iudei. Postea multum exercitum arabum in chana uico congregatum qui est in inferiori syria:audiens Herodes uenit super eos:ducens maiorem partem suæ militiæ:& prope calon sua castrametatus est:unde oportunæ pugnaret. Cunq; hæc disponeret populus iudeorum clamabat mora dimissa contra arabas impetum facere:dum crederẽt se in hoc paratos esse : quia in priore pugna uictores extitissent.Igitur suum studium milite ostendente:rex statuit magnanimitatem eorum non remorari;dicens non se deesse uirtuti eorum & primus se armans omnes p duxit ad aciem.Statim autem terror arabis incidit.Contra quos modicum resistentes:ut uiderũt inexpugnabiles:omniq; plenos uirtute:plurimi fugierunt fuissentq; peremptí:nisi athemon Herodem & iudeos inuasisset:nam hic erat dux cleopatræ ibi constitutus:& inimicus Herodis:futuraq; non imprudenter prospexit:ut si quid clarum agerent arabes:ipse quiesceret:uictis autem eis quod & contigit ex propriis paratis militibus inuaderet iudeos:quos tunc lassos:& iam uicisse putantes subito superueniens prosternebat. Nam alacritatem animi contra manifestos inimicos assumẽtes iudei : & post uictoriam remissiores:citius a recentibus hostibus obteruntur.in locis asperis & saxosis:quorum noticiam inimici amplius habuerunt. Arabes ergo prius uicti se recuperantes reuersi occidebant:fiebatq; diuersa perditiæ.Rex autem Herodes pro actionæ pugnæ uectus æquo ducere tentauit auxilium:sed non ualuit:licet festinasset subuenire.Sed castra iudeorum cum arabes cepissent non mediocrem fœlicitatem & sine spe tenuerunt:nam uictoriam quam prius perdiderant:post obtinuerunt:plurimum aduersariorum prosternentes exercitum. Exinde latrociniis utebatur Herodes: multamq; arabum terram discurrens:uexabat:dum super montes castra disponeret:& omnino recusaret manus cum eis ex equo cõferre:frequenter tamẽ laborum diligentia lucrum sibi acquirebat:nam & proprios milites omnibus modis fouebat:ruinam cupiens emendare.

De terremotu per iudeam facto & intermitione hominum uel iumẽtorum:& de sermone herodis quem ad iudeos de instauratione belli contra arabas fecit. Cap. VI.

INterea acciaco bello inter cæsarem & Antonium gesto septimo imperii ãno herodis terra iudeorum commota est: qualiter nunq̃ animalium pestilentia per prouinciam gesta:perempta sunt a ruinis:etiam hominum decem milia. Milites uero cũ sub diuo degerent:nihil ab oppressione sunt lesi. Quæ cum arabes inquirerent & plusq̃ in ueritate erat:audirent:quæ facta fuissent tanq̃ prouincia hostium euersa:& hominibus peremptis nihil ulterius sibi aduersum credebant surgere. Quo cum legati iudeorum peruenissent:pacem propter hæc quæ euenerant facturi:arabes peremerunt eos: & cum alacritate contra milites eorum præparabantur. Qui nec inuasionem arabum sustinuerunt:licet calamitatibus oppressi:& bellare decernunt:dum non pares sese prælijs eorum putarent:neq; auxilium haberent rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit:ut recuperaret eis antiquum alacritatis animum. & exhortatus aliquos optimatum; ausus est iam & ad populum sermocinari:nam prius pigebat eũ:ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationem proferens. Non ignoro socii quomodo multa per hoc tempus facta sunt contra nostram rempublicam:& fortasse nec hi modo de se confidunt:qui multum uirtute præcellunt:sed quomodo compellimur pugnare:nec est aliquid quod semel factũ:non possit rursus bene tractatum emendari:petere uos elegi simul & docere:per quæ positis ĩ proprio alacritatis animo pmanere. Volo tamen prius uobis ostendere:q̃ iuste bellum id conamur committere:propter iniurias aduersariorum:nam maxima magnanimitatis hæc causa nobis existit:post uero declarare q̃ nihil sint q̃ nunc nobis mala superuenerunt:sed multas nos spes uictoriæ possidere. Exordiar autem principia:testes uos faciens mei sermonis. Nam arabum iniquitatem nostis:& circa alios omnes:ita perfidam tãq̃ barbarorum:& quia nec deum cogitent:sepius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia sua. Et q̃ multa dicimus:dum immineret eis:ut a proprio principatu deciderent:& cleopatræ seruirent:quis alter eos de hoc timore liberauit:nisi mea amicitia quam cũ Antonio possidebã. Et illius circa nos affectus nihil hos importunum sustinere dimisit: nam Antonius cauebat agere q̃ posset nobis in suspitione peruenire. Tamen & cũ uellet cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere:hoc quoq; ego dispensaui:multaq; munera secretius offerens:tutelam utrisq; acquisiui. Expensas autem ipse suscepi ducenta præstando talenta:duo milia uero fide dicendo: quæ etiam pro redditibus adimpleui:unde nos nihil ab eis suscepimus; & oportebat quidẽ nulla tributa prouinciæ iudeos debere:quod & si præbendum esset pro nobis:non etiam pro arabis daretur:qui nobis nec gratias agunt:nam pro beneficiis iniq̃ circa nos egerunt:prius q̃ nos amicos non hostes redditibus priuauerunt. Nam si fides hostibus necessario seruat̃:multo melius amicis: sed non apud nos est ita:qui modis omnibus optimum putant iniquitatem eligere:si solũ lucrũ eis possit acquiri. Est ergo questio nobis utrum oporteat iniustos punire:dum hoc etiã deus desideret:& præceperit semper iniquitates & contumelias execrari:quæ non tantum uerbo: sed etiã iussit per bellum ulcisci:nam q̃ uidetur iniustum apud græcos & barbaros:hoc si dici fas est:in nostros legatos cognoscitur perpetratum. Græci siquidem sacros & inuiolatos dicunt eos esse: nos autem optimum & beatũ decretum in lege a deo dicimus. Hi nanq; & hominibus deum placant: & aduersarios hostibus reconciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi:q̃ si legati qui pro iustitia loquuntur intereant. Quẽadmodum autem possint uitam suam innoxiam custodire: seu circa bellum fœliciter agere:dum talia perpetrassent:mihi quidẽ non uidetur. An forsitan rectum & iustum nobiscum est:illi uero fortiores ob hoc putantur. Sed primum quidem indignũ est uos hæc credere. Nam ubi iustum est:ibi deus:deo uero præsente:multitudo cum fortitudine præsto est. Vt ergo de nobisipsis requiramus:uicimus primo prælio:in posteriore uero non substiterunt:sed statim cesserunt:non sustinentes nostræ alacritatis impetum:uicentes nos athenio inuasit:bellum inferens non prædictum. In primo uero prælio nomen & fortitudo nostra apparuit:in posteriori autem iniquitate uel insidiis concidimus. Cur igitur minora sapimus ĩ his ubi maiores spes possidemus. Quomodo autem stupescimus eos qui cum palam decertant: semper uincuntur:cum uero sic uincuntur ab iniq̃tate:illis hoc euenit: Virtus ergo nõ ĩ expugnatione debilium:sed in oppressione fortium appareret. Si tamen queq̃ illa terrent:quæ domi contigerunt: & in terremotu acciderunt:primum quidem sciat:quomodo hoc ipsum & arabas decepit: dum maiora quam contigerunt: putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciã:aut nobis timorem immittere. Illi namq; nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt:quas nos egressi contra eos uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatem pugnandi:neq; enĩ in tantũ sumus contriti:neq; ira dei uulnerati:ut quidam putant:quæ potius accidentia sunt dicenda. Quæ si dei sententia prouenerunt liquet: q̃ iam secundum illius iudicium ira desiit:dum satius uindictam de factis nostris accepit:alias acceperunt. Nã si uellet amplius nobis nocere:nequaq̃ flexus fuisset. Bellum autem quia & uult fieri:& iustum esse cognouit:& nobis ostendit:q̃ multis per prouinciam terremotu peremptis:nullus armatus interiit:deo euidenter ostendenteq; si omnes

cum filiis uel uxoribus militarent:nihil pœnitus eis inoportunum accidisset. Hæc ergo reputã-
tes:q̄ in omni tempore dei patrocinium possidetis:persequimini fortitudine iusta iniquos:amicis
perfidos maliuolos circa legatos: semperq̧ uestra uirtute deuictos. Cũ hæc audissent iudei mul-
tum audaciæ sumentes : ad pugnam parabantur . Herodes autem hostiis celebratis cum magno
studio:eos contra arabas transiens iordanem fluuium produxit:& prope aduersarios castra dispo
suit. Tum uisum ei est castellum in medio positum occupare: quod sibi multũ prodesse putauit
uolenti maturius prælium uel committere:uel differre.nã oportuno uel munito loco cõstiterat:
Cunq̧ idem ꝓuiderent arabes:bellum pro castello cõmittitur:& primum quidẽ ꝓelatio: deinde
uero:multis ex utraq̧ parte ad manũ uenientibus:arabes afflicti recedunt. Quod statĩ spes iudeis
non minores erexit:uirtutẽq̧ accendit.Dumq̧ magis omnia uellent arabes pati:quã decertarent:
& iudei castra eorum inuaderent:arabes coacti recedunt:nullas uicendi spes habentes:sed tantũ:
a multitudine audaciã sumentes.Itaq̧ pugna maxima facta: multisq̧ ab utraq̧ parte cadentibus
arabes recedunt:quoꝝ plurimis mors fugiendo euenit. Nam nõ tantũ ab aduersariis terrebant̃:
sed ipsi fugientes:sua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinq̧ milia defuncta sunt:reliq
uero ad castra confugierunt:minime spes salutis firmas habentes necessarioꝝ inopia:& quod pe-
ius erat:aquaꝝ indigentia.Iudei autem licet persequerentur:tamen inuadere castra minime pmit
tebant̃ :sed obsidentes erga uias eorum fugere uolentes arcebant. Igitur in his arabes constituti:
legatos ad herodem dirigunt:primum quidem dissolutionem belli petentes:nã sitis eos urgebat
omnia patidum tantũ in præsenti licentia aquas acciperent hauriẽdi. Qui nec legatos:nec dona
suscepit:neq̧ mediocre quidem pactus est: dum obstinate permaneret ulcisci transgressiones in
suos ab illis factas.Qui siti compulsi nimia semetipsos tradiderũt:ut ꝑ quinq̧ dies quatuor milia
caperent̃:sexto uero die reliqui de castris egressi:decertare cum aduersariis nitebantur:eligentes
omnia pati:ne paulatim sine gloria deperirẽt. Quæ cũ deliberassent:nullatenus decertare uolue-
runt:nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem esse putauerunt:ne ĩ tri
bulationibus uitam extenderent:quoꝝ septem milia priori prælio consternunt̃.Cũ his ergo casi
bus uterent̃:arrogantiam priorem deponunt:miratiq̧ Herodis prudentiam cesserũt:patronum
eũ suæ gentes pronunciantes. Qui eum multa fœlicitatis gloria reuertitur:maximam acquirens
sua fortitudine dignitatem.

Quẽadmodũ herodes necãrio ꝓfecturus ad cæsarẽ uictorẽ:hyrcanũ extixit. Cap. VII.

IGitur licet optime per bellũ Herodes res suas disposuisset:tamen in periculum ĩcidit.
Siquidẽ pro republica decertans Antonius:in acciaco litore a cæsare uincit̃. Tum ĩde-
speratione sui Herodes uenit:dũ amici & inimici putarẽt non ĩpune amicitias ei ꝓue
nire:q̄s cũ Antonio habuisset.Quapropter amici q̄dem desꝑabant: inimici uero licet ĩ
prospectu contristarent̃:tamen clãnimiũ letabant̃:sperantes meliora sibi reꝝ mutatione uẽtura.
Herodes ãt Hyrcanum solum uidens indignitate regia constitutũ:prodesse suis rebus opinatus ẽ
mortẽ illius:ne ĩminente sibi a cæsare periculo:ille daret occasionẽ:qui solus regio uidebatur ex
genere.Cum hæc cogitaret:nec daret occasionem Hyrcanus:nam modestia morum illam rerum
gubernationẽ curabat & rebus studebat bonis:oĩa cõcedens fortunæ:alexandra nimis pertinax:
& spem rerum mutationem incontinenter credens:uerba ad patrem fecit:ne sustineret Herodis
iniquitatem:in familiam suam procedere:sed custodiret spes eorum:petebat ut & malcho arabiã
tenenti scriberet:quatenus susciperet eos ad se refugientes:nam si mors uenerit inimico cæsari
Herodi ad se principatum uenturum & propter populorum fauorem:& propter generis dignita-
tem.Dum his cum flectere uerbis niteretur Hyrcanus uerba depellebat.Sed pertinatia muliebri
dum illa permanens:nec noctu:uel interdiu desinens Herodis erga se insidias accusaret:compellit
eum epistolam dare Dositheo cuidam amico:in qua scriptum erat:ut arabs equites qui deberent
eum ad se perducere mitteret prope paludem bituminis quæ distat ab hierosolymis stadiis.cc.
Credebat enim Dositheo:dum nimis eum sibi ipse & alexandra existimarent.propter inimicitias:
quas cum Herode haberet:ut iosippi cognatus quam ille peremerat quia & illoꝝ quæ tyro pro-
strati fuerant ab Antonio:prior frater existeret.Sed hæc Dositheum nullatenus Hyrcano fidum
in ministerio parauerunt.Nam præponens illis regis amicitias:porrigit Herodi epistolam:q̄ eum
pro fide non tantum laudauit;uerum etiam iussit ei:ut ministraret reliquæ causæ:quatenus epi-
stolam traderet Malcho:litterasq̧ ab illo reciperet:cum non paruum putaret & illius sentẽtiam
cognoscere.Quæ cum Dositheus alacrius ministraret:arabs rescripsit & ipsum Hyrcanum se su-
scipere uel omnes qui cum eo uenirent. Destinauit etiam qui deberent eos caute perducere. Vt
uero & hanc epistolam Herodes suscepit;confestim uocato Hyrcano:de factis eius cum Malcho
pactis requirebat.Cunq̧ ille negasset:epistolas coram cõcilio demonstrans:uirum iterfecit. Hæc
nos conscripsimus quæ in animalibus regis Herodis continebantur.Alii uero non ita existimãt:
sed magis Herodem insidias contra Hyrcanum contexisse.quatenus eum interficeret:dicunt ita
scribentes:in aliquo conuiuio sine suspitione quedam sermonem Hyrcano intulit:si quas episto-
las a Malcho suscepisset.Qui dum se confessus esset;salutatorios apices accepisse:ille rursus inter

rogans:si qua super hæc etiam dona recepisset:nihil amplius respondit quam.iiii.iumenta trans-
missa suscepisse. Occasione hac inuenta:dona esse corruptionis:uel proditionis uociferans: uirū
iussit occidi.Signa uero sunt minime Hyrcanum peccasse:quatenus termino tali occūberet: mo-
destia moꝝ eius:ꝙ nihil in iuuentute sua atrocius aut acrius egisset:quia & cum ipse regnum ha-
buisset:plurimam gubernationem antipatro cōmiserat:cum iam octogesimū duceret annum: &
cum multa tutela sciret herodē regnum possidere:& eufraten transisse:honorantes eum:quæ oīa
despexisse eum:& aliquid nouitans molitum:nimis incredibile est:quia nec naturæ illius aptum
erat:sed molitione Herodis occisus est.Ita quidē finem uitæ inuenit Hyrcanus:diuersas & uarias
calamitates expertus.Nam in principio ut mater eius Alexandra regnauit:principatus sacerdotii
gentis iudeorum nouem annis honorem obtinuit:matræq; defuncta cum imperium suscepisset:
& hoc tribus mensibus gubernasset:depellitur ab Aristobolo fratræ:restituitur autem iterum a
Pompeio:&.xl.annis honore usus:secundo regnū per Antigonum perdidit: & corporis diminu-
tionem passus:apud parthos captiuus perductus est:& exinde ad propria post tēpus remeās pro-
pter spes ab Herode promissas:nihil sicut sperauit executus est.Itaq; multis uitæ passionibus in-
uolutus:& quod pessimum est ut diximus in senectute: nō dignum uitæ terminum impetrauit.
Siquidem modestus & mediocris in omnibus existebat: & plurima sui imperii sub dispensatori-
bus innocēs tractabat:neq; callidus regnum disponere:antipatro herodiq; usq; ad hoc conamen
aperuit iter.Herodes autem hyrcano interfecto:a cæsare nihil optimum sperans de rebus suis ꝓ
pter amicitias quas cum Antonio habuisset laborabat.Cumq; in suspitione Alexandram haberet
ne tempus nancisceretur:& multitudinem & turbam in regno uel rebus suis concitaret:cōmen-
dauit omnia fratri suo ferore:matrem autem cypriam cum sorore:& cognationem cunctā in ma
sada constituit iubens:ut si quod de se periculum audirēt:principatum sibi assumerent mariam-
ne uero suam uxorem:ꝙ non potuisset ut inimica cum sorore uel matre cōuersari:in Alexādrio
cum Alexandra matræ sua deposuit:iosippum & ituracū soenium super eas dimittens fidos sibi
amicos:quos sub spem honoris custodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat:ut si qđ
de seipso periculosum audirent:ambas interficerent:regnum uero filiis suis cum fratre ferora cu
stodirent.Cum hæc mandasset:ipse rhodeo ad cæsarem properabat.Cūq; in ciuitatem delatus es
set:deposuit quidem diadema:aliud uero nihil de dignitate sua diminuit. Vt uero cōmunem ser
monem cum cæsare inseruit:tum multo potius suam magnitudinem:suæq; maiestatis honorem
seruauit:dum nec ad præces:neq; ad petitiones conuerteretur tanq̄ de peccatis satisfaciens: & ra-
tione actuum suorum cōfidens sine dubitatione cæsare dicebat amicitias sibi maximas cum An
tonio fuisse: omniaq; pro uirtute sua egisse:quatenus ille rerum potentiam sortiretur: militiæ ta
men eius nullatenus communicasse:eo ꝙ occupatas arabas expugnaret trāsmisisse uero & pecu-
nias & frumenta:non tamē minus ad dignitatem suam.Nam qui fatetur amicum uel benefacto
rem aliquem habere debet uiribus animæ uel corporis aut substantiæ participem etiam ad peri-
culum exhibere:quod ego non minus inquit quam oportebat effeci.Illud uero ītegre gessi: quia
q̄uis uictum in acciaca pugna non reliqui : neq; manifeste:transiui:cum & ipsa transiret fortuna:
sed seruaui ei fidem quāq̄ non oportunus auxiliator:tamen consiliarius fidelissimus existens.Nā
causa salutis & rerum potestas qualiter prodesset ostendi: dum cleopatram hortaret occidi; ꝙ si
perempta illa fuisset:nullatenus a rerum principatu cōcidisset: immo magis & tuas facilius indi-
gnationes euitasset.Equibus nihil ille agendo:sibi quidem incommode:tibi uero utiliter profu-
turam præponendo dementiam periit.Nunc ergo siquidem pro Antonii ira nostram fidem suis
se iudicas:non sum denegaturus;quia pui neq; meum erga illum fauorem euidenter prædicās re
cusabo:si uero persona ablata;quis sim circa benefactorem; uel qualis amicus requiras; poteris a
factis me cognoscere.Nam licet nomen ablatum fuerit ; nihilominus amicitiarum firmamētum
in nobis poterit approbari.

Qualiter a Cæsare regnum accepisset:cui per syriam in ægyptum eunti aduersus Antonium
& cleopatram susceptionem parabat. Cap. VIII.

CVm hæc dixisset:& omnibus suæ animæ libertatem ostendisset:non mediocriter Cæ
saris liberalitatem:uel indulgentiam meruit: intantum ut criminū causas pro fauore
eius uindicari deposceret & tunc diadema rursus sibi reposuit:Cæsare inuitante:dum
nihil secus circa eum:quā prius erga Antonium appareret. Tunc cæsar oēm ei hono-
rem addidit:cæteris regibus scribens:cum omni alacritate herodē sibi occurrisse. Postq̄ uero hāc
satisfactionem præter spem susceptam cognouit:uidensq; sicut prius firmiorem sibi principatū a
Cæsare datum:decretumq; romanoꝝ sibi pro stabilitate sua mercatū:secutus e cæsarem ad ægy
ptum ambulātem,Cūq; super uires suas amicis dona obtulisset : liberalitatem magnanimitatēq;
suam ostendens:petebat:ne Alexander amicus Antonii aduersi aliquid pateret.Sed hoc non im-
petrauit:qa iam iureiurando cæsar ꝓoccupatus fuerat.Redit aūt irex ad iudeā cū ampliore ho-
nore:& spantibus cōtraria:stuporē cū metu incussit:q clarior a periculis dei ꝓuidētia remeasset.
Confestim ergo susceptionē cæsari p syriā in ægyptū eunti parabat . Itaq; cū eū suscepisset cū o

regio apparatu ptholomaide:& præbuisset exercitui sumptus affluenter: omnino inter fidelissi
mos reputatus est. Dumq; expeditionem cæsar deputaret: in centum quinquaginta dõibus orna
tis: eum cum amicis suscepit. Præbuit auté per loca arida transeuntibus necessãtiá humanitatem
ita ut nec uinum nec aqua: quæ potius militibus acceptabilis erat: alicui deficeret: ipsi etiá cæsari
octingenta talenta donauit: oĩbusq; demonstrauit: q̃ plus clarior in regno suo remunerãdo cum
apparuisset: ut magis fidem eius & alacritatem cæsar probaret. Cui & redeũti rursus Herodes ab
ægypto non minus prioré largitatem exhibuit. Tunc quoq; cũ ad regnum suum redisset: turba
tam oẽm domum inuenit: ac grauiter ferentem uxoré suam: & matrem eius alexandrã: dum pu
tarent non pro corpoꝝ tutela in illo oppido se positas: sed tanq̃ in carcerem: cum nihil ille neq;
de suo: neq; de alieno in potestate haberent. Mariãnes quidem amoré regis: dissimulatioẽ & de
iectionem putabat. Angebatur aũt: q̃ si quid ille periculosum pateretur: nec spé uitæ posset habe
re: mandataq; iosippo data recordabatur. Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat:
magis uero soemũ dum illi putaret oẽm potestaté creditam. Soemus ãt in initio fidelis: nihil pœ
nitus demandatis herodis palã fecit: sed cum sermonibus uel donationibus mulieꝝ flexus paula
tim deuictus esset in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit; dum tamen non oĩno speraret eũ
cum eadem ptãte reuersurum: sed & potius periculũ fugeret: ne rediret insignior: ideoq; non par
ua mulieribus putauit præstare; utiq; ampliorem beneficioꝝ retributioné se acceptuꝝ: si regna
rent: q̃ si prospere cuncta gerens herodes reuerteretur: nequaq̃ contra uolũtatem uxoris eũ pos
se facere sciret: dum cognosceret omni ratione regis amoré erga mariãnem ampliorem existere.
Itaq; cum huiusmodi illũ fefellisset spés: secreta oĩa iudicauit. Mariãnes hæc grauiter audiés: nec
finem sibi de periculis herodis inuenire putans: cui & infesta fuerat; nullatenus eum æquitatem
impetrare orabat: & licet difficilé uitam suam post morté illius putaret: nihil tamen de sui animi
passionibus cælauit: nam cum ille maximas res præter spé impetrasset; nauigauit. & primũ uxori
suæ de his bonis nunciauit: solamq; præponens oĩbus ꝑ amorem & consuetudiné quam cũ ea
habuisset salutauit. Cui dum fœlicitaté suam referret: nullatenus gaudentem: sed & potius graui
ter ferentem Intellexit. Non hæc celare dolorem poterat: sed pro decore nobilitatis suæ ad oscu
la gemebat; narrationibus uero eius nequaq̃ letabatur; sed potius contristari se demõstrabat. Vt
uero non suspecta tantũ: sed etiam manifesta Herodé facta turbarent: contristabaẽ: aĩaduertens
irrationabile circa se uxoris odium non celatum: iccirco duriter tolerabat: dumq; amorem ferre
non potuisset: nec in ira: nec amore permanebat: semꝑ ab altero in alteꝝ transiens: in utroq; in
constans erat. Sic ergo inter odium uel amoré destitutus; sepius parauit uindicare ĩ illa supbiam:
sed timuit: ne præoccupatam suam aĩam cupidie debilitaret: & nullatenus occidere eam pertulit:
dum uereref ne perempta illa: maiorem pœná pro amore illius interitus sustineret. Intelligentes
ergo eum ita de mariãne soror eius & mater optimum putauerunt tépus pro illius odio recepis
se: & loquebanẽ non pauca Herodem incitantes in odium: qui nec insuauiter hæc uerba attende
bat: neq; facere quicq̃ in uxorem tãq̃ credulus præsumebat. Peius ergo doloꝝ passioẽ succende
batur: dum neq; illa odium celaret: neq; iste amorem. Cõfestimq; aliquid nefandissimum actum
fuisset: nisi cæsar nunciatus esset contrarios uicisse: & interemptis Antonio & cleopatra cũctam
ægyptum possedisse. Quapropter festinans ad Cæsarem: reliquit domum ita dispositam. Cui pro
ficiscenti mariãnem soemo commendans: multas habere gratias ei pro diligẽtia profitebatur: &
partem magistratus a rege promeruit; & ille quidem honorem hunc obtinuit.

Quemadmodũ Herodes cũ in ægyptum ꝑuenisset a cæsare multipliciter honorat: & de ĩter
fectione uxoris suæ: uel alioꝝ de genere hyrcani: & de mitis constitutionibus: constructiombus:
adinuentionibus more gentilitio: quibus corrupit legem iudaicam. Cap. IX.

HErodes uero cum in ægyptum ꝑuenisset: cæsari cum ampliori fiducia sermoné inseru
it: tanq̃ iam amicus. Siquidé de satellitibus gallis cleopatræ q̃dringentos ei donauit: &
terram ei rursus reddidit: quam ꝑ illam ꝑdiderat. Addidit ẽt regno eius gadara: uel iop
pé & Samariam necnon & maritimá gazam uel antidoné uel ioppé: & stratonis turri.
Cũq; hæc acquisisset: & Cæsarem comitatus usq; ad antiochiam esset: reuertiẽ: & quantũ res su
as extrinsecus fœliciter tractabat: tantum domesticis laboribus affligebaẽ: ꝑsertim circa coniugé
de qua potius fœlicitatem quõdam uidebaẽ habuisse: nam amorem non minorem illis pertulit:
quos in historiis cognouimus cupidine retentos. Sed hæc merito mariãnem dilexit; quæ cum in
aliis casta uel fidelis esset; muliebre uel modestũ quiddam naturaliter habebat. Nam dominabaẽ
marito feruenti libidini; & sepius contumeliose eum aggressa est. Quod ille dissimulás portabat
blandiebaẽ tamen licet matris eius uel sororis ignobilitarem illa derideret & detraheret. Illo ue
ro tpe maioribus accusationibus a suspitione nutritis; anoi spatiũ compleẽ ex quo herodes a cæ
sare reuersus erat: & cum iádudum culpa uolueref; tunc erupit alia occasione data. Mendie náq;
dum uoluisset requiescere accersiit mariãnem amore quem in ea semper habebat astrictus. Quæ
cum intrasset: non cũ eo incubuit; alias concubuit; sed festinãter eum depulit: & improperauit ei
sui patris uel fratris interitum. Qui cũ grauiter tulisset cõtumeliam; & paratus ad facinus esset

sentiens soror regis Salomæ paratũ olim pincernam regiũ intromittit: præcipiēs dicere: qualiter
suaderet ei mariánes amatorium confecisse regi: & siquidē ille turbaretur: & interrogaret quale
hoc fuisset eesponderet: uenenũ illam tenuisse: petentēq; seipsum subministrare Si uero nullate-
nus de amatorio rex cõmoueretur: dimitteret uacuum: dum nequaq̃ hoc ei periculũ ferret. Hæc
dicens: eum hoc tpe locutũ intromittit. Qui tanq̃ uerisimilia docturus cũ studio ingredit̃: asse
rens mariánem præmia sibi ꝓstitisse dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cũq; ad hoc rex
cõmotus fuisset: uenenum inquit erat: quod illa monebat dari. Cuius uirtutē ipse se non scisse fa
tebatur ideoq; nunciasset: quatenus ipse requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audisset: & du
dum iam furibundus: tunc potius excitatur: & eunuchum qui mariáne fidelissimus erat: de uene
no torquebat cognoscens: q̧ sine illo tale aliquid non fecisset. Qui cum necessitatibus interesset
nihil quidem tortus de ueneno dixit: uxoris aũt odium quod in eum haberet pp sermones quos
soemus explanasset: manifestauit ei. Cũ hæc dixisset iratus rex exclamauit dicens: nullatenus soe
mum sibi fidelissimũ prioribus tpibus hæc prodidisse mandata: nisi quid amplius inter eũ & ma
riánem prouenisset. Et soemum qdem protinus interimi ꝑcepit: uxori uero iudicium colligens:
familiarium accusationem parauit: studioseq; executus est de relationibus amatorii uel ueneni.
Eratq; sermone incontinens: & iracũda: quam ita sentientes qui præsentes erant: mortiferã in eã
sniam protulerunt. Dum hæc snia pronunciaretur: subuenit quidam ei uel aliqbus præsentibus:
ne ita temeratiæ illam interficerent: sed deponerent eam in aliqua regali custodia. Tunc Salomæ
cum suis festinauit e medio mulierem abducere: quæ potius regem impulit: caue inquiēs seditio
nem multitudinis: si illa uixerit. Mariánes interea ita trahebatur ad necem. Considerans aũt ale-
xandra tp̄s: & q̧ paruam spem haberet: eadē ab Herode passura: contra priorē suam fiduciã nimis
ualde commutabatur. Nã uolens ostendere se ignorasse cãm. exiens multa mala cõtra filiam uo-
ciferata est: & oĩbus audientibus clamabat: malam circa maritum: & ingratã extitisse. quapropter
iustæ pati: q̧ audacter ei restitisset. nec retribuisset beneficiorum tantorũ remunerationem. Inter
hæc talia & inhonesta simulantem: & audentē etiam capillos suos euellere: multa quidē in ea ab
aliis uituperatio deformis dissimulationis apparuit. Quod potius a pereunte comprobatum est:
cum nec uerbum in initio dedisset: nec ad illius improperationes turbata respexisset sed qualiter
animi grauitate peccatum matris ferret: euidenter demonstrabat. Ipsa siquidē non timido gressu
neq; mutato corporis colore ad mortē ducebatur: generositatem suã nequaq̃ in extremitate de-
mutans. Et illa quidem sic interiit: foemina quæ ad continentiã & magnitudinem animi optima
erat: modestia uero ei non defuit: pulchritudine aũt corporis & affabilitatis dignitate magisq̃ si-
quis existimare posset oēs mulieres ante ibat: occasio tamen exinde maior prouenit: ne cum gra-
tia regis uel delectatione uiueret. Nam dum semp potiretur illius amore: & nihil difficile ab illo
speraret: fiduciam immoderatam habuit contristabant autē eam quæ erga suos euenerant. Hæc
oĩa ei quemadmodum passa fuisset dicēdo: ad ultimum inimicas sibi aput alias parauit matrem
uel sororem regis: & illum simul in quo tantum confidens nihil quod molestũ sibi oriretur spe-
rabat. Postq̃ interiit: regis potius desiderium exarsit: ut sæpius nomen illius inuocaret. Moliebat
autem oĩa facere quæ potuissent solacium afferre: conuiuia: colloquia: quæ nihil ei profuerunt:
gubernationes et regales recusabat: & tantum doloribus tenebatur: ut aliquando mariánem uo-
care ministris tãq̃ uiuentem ualentemq; præciperet. Cum sic haberetur: superuenit egritudo pe-
stifera: quæ plures populi uel amicorum eius extinxit: & oĩbus præbuit suspicari: per irã dei hæc
contigisse: pro iniquitate erga mariánem confecta. Ideoq; ad peiora rex peruenit: ut ultimo solitu
dines eligeret: sub occasione uenationis. His confectus cogitationibus: non potuit multos dies ꝓ
trahere: sed incidit in difficillimam inualitudinem. Nam inflammatione uel astrictione gutturis:
mentisq; mutatione tenebatur: & quæ potuissent curam exhibere: nihil penitus profuerunt: sed
contraria inueniebãtur. Vnde postea desperatione facta medici dum nequaq̃ medicaminibus al-
latis egritudo decresceret: & rex nihil potuisset accipere: oĩa quæ ille uellet iusserunt ei præbere
desperationem salutis casui deuouētes. Et ille quidem in Samaria sebasta nominata inualidus ia
cebat: alexandra uero in hierosolymis habitans: cum audisset in quibus esset herodes: festinauit
custodias ciuitatis obtinere: quæ duæ fuerant: una quidem ipsius ciuitatis altera uero templi: q̃s
siquis sub potestate sua compræhendisset: omnem gentem sibi subdebat. Nã immolationes nul-
latenus sine his fiebant: quas nõ exercere impossibile iudeis uidebatur: parati utiq; magis uitam
amittere: quam religionis dei solitum sacrificium non implere. Igitur custodibus earum alexan-
dra obtulit: q̧ oportuisset ipsi uel filiis herodis eas tradere ne quis eas alter præoccuparet: illoq;
defuncto: rerum potestatem teneret: dicens quia si a morbo quo detinetur euaserit: tutius eas po
terit custodire. Cum hæc uerba fecisset: non patienter tulerunt sed fideles prioribus temporibus
extiterunt: tunc magis & propter odium Alexandræ putantes non se optime Herode uiuente de
sperare. Quorum unus consobrinus regis nomine mane: confestim nunciauit regi Alexãdræ sen
tentiam. Qui nihil remoratus: interfici eam præcepit. Ipse uero uix & multo labore cum egritu-
dinem euitasset: animo uel corpore debilitatus simul: & fastidiosus ĩ oĩbus causis factus: ad pœ-

nam peccantium paratior erat:iccirco & amicos sibi necessarios interemit:custodibarũ: uel lisi-
machũ:uel antipatrum:Gadiá uocatum:necnõ & dositheũ:ex hac occasione.Custodibarus gene-
re quidem idumeus:erat inter primos dignitate:qui a proauis sacerdotes uidebãtur:goze: quem
deum idumei arbitrabantur.Hyrcano uero rempublicá eorum sub iudaicas leges redigẽte: cum
herodes regno successisset:iudicẽ custodibarum idumeæ uel gazæ declarauit: & dat ei sororẽ sa-
lomon:iosippũ occidens priorem eius maritũ sicuti demõstrauimus. Cũ hæc custodibarus ꝑter
spẽ libenter impetrasset:eleuatus fœlicitatẽ paulatim excedebat: putans non esse bonũ: se iudicẽ
herodis præcepta ꝑficere neq; idumeos sub lege iudaica existere.Quapropter destinauit ad cleo-
patram:dicens:idumeos sp illius maiorum fuisse:ac pp hoc iustum esse : ut peteret prouinciá ab
Antonio.Nam separatũ confirmabat transferre fauorẽ suum ad illá.Agebat tamen hæc:nõ ꝗ po
eius cleopatram dominari desideraret:sed æstimabat:si pluribus uiribus Herodes priuaretur: fa-
cilius iam posset sibi gentis iudeoꝝ principatom uendicare:occasione generis & pecuniaꝝ quas
perpetuo per illicita lucra acquisierat.Et cleopatra quidẽ Antoniũ petens:prouinciá minime ob-
tinuit.Nunciantur aũt hæc uerba herodi.Qui paratus custodibaꝝ interficere: matris peritioni-
bus uel sororis:ueniá ei donauit:sed non in suspectũ eum impostеꝝ pro prioribus conatibus de-
reliquit.Tempore uero ĩteriecto: cũ cõtigisset Salomæ a custodibaro discordare:mittit statim ei
repudium:connubium rẽnuens:non secundũ leges iudeoꝝ.Nam marito quidem apud nos licet
hoc facere:uxori uero nullatenus separare & ducere aliũ nisi prius a priore marito dimittaẽ.Salo-
moni tamen non generali lege:sed ptãris sanctione connubiũ separauit:& ad fratrem Herodẽ di-
cebat:pro illius fide maritum se reliquisse:dũ cognosceret eũ cũ antipatro uel lisimacho uel do-
sitheo nouis rebus studentem:fidẽ uero sermoni de babe liberis imponebat ꝗ seruarentur apud
eũ duodecim annis:quæ multũ stuporem regi ꝑter spem uerba fecerunt.Nã babe liberos destina-
uit olim ꝑsequi ꝗ inimica sui fuissent:tũc uero per tpis longitudinẽ de memoria eius exciderãt.
Quoꝝ inimicitiæ & odiũ hinc ortum est.Cũ Antigonus regnũ haberet: & Herodes ciuitatẽ hie-
rosolymoꝝ obsideret:necessitate uel malis quanta obsessis assistunt plures inuocabant herodẽ:
& ad illum clamabant:babe ãt filii dignitatibus ꝑcellentes & apud populũ ualidi:ꝑmanebant:cũ
antigono:& herodẽ accusabant:& seruandũ regio generi principatũ suadebant.Ciuitate uero ca-
pta:cum herodes rempublicá tenuisset:custodibarus exitus ciuitatis obstructurus ordinaẽ:qua-
tenus non recederent ab ea:qui ciuiũ rei aut regi cõtrarii extitissent:sciens iti opinione uel ĩ ho-
nore populi babe liberos esse:& putans magnã partem sibi eos fore in regꝫ mutanõe . Qui illoꝝ
saluti studens:abscondit in ꝓpriis ꝑsidiis:tunc quidẽ iureiurando herodẽ flexit nihil de illis scis-
se se.Quare liberatus est a suspitione.Rursusq; edicto a rege posito:& oẽm modum excogitante
ut eos inueniret:non est cõfessus.Sed cũ primum negasset:nõ sine pœna sui putauit postea uiros
ostendere:& non fide iam tantũ.sed & necessitate eos celare festinabat. De his cũ nunciatũ a so-
rore fuisset:rex destinans ad loca ubi cõmorabantur simul cũ aliis accusatis illos occidit:ut iá ni-
hil esset residui de genere Hyrcani:sed regnũ suo possideret arbitrio:nemine in dignitatibus exi-
stente:qui iniqtatibus eius resisteret.Iccirco potius a patriis moribus excedebat:peregrinis inuẽ-
tionibus ueterẽ statum corrũpebat:qui nullatenus maculari debuisset: unde non minora nobis
impostеꝝ mala prouenerũt:diuersis recedentibus maioꝝ pietate corruptis:& primũ quidẽ cer-
tamen quinquẽnale cæsari constituit:& theatrũ in hierosolymis cõdidit:& rursum in cãpo maxi-
mo amphiteatrũ:utraq; cõspicua:moribus uero iudaicis aliena. Siquidẽ usus aut apparatio taliũ
nequaꝗ̃ tradita fuerat.Celebrationẽ qdem illam clarissimá per quinquẽnium construebat: nun-
cians finitimis:& conuocans ab oĩ gente athletas: & oĩa certamina & de tota terra inuitabat: ut
spe propositoꝝ ꝑmiorum & uictoriæ gloria conuenirent.Igiẽ collecti sunt capitales artifices:nõ
tantũ hii qui exercitationibus corporis præualerent:sed & musica ꝑcellentes:quos timelicos uo-
cant:proponens maxima uictoriæ ꝑmia:oẽsq; nobilissimos ad confictionẽ conuenire uocitabat
Constituit quoq; quadriugis & biugis:& unius æqui cursui non parua dona: & oĩa quæ munifi-
centia uel decore apud singulos ꝑfulgebant:uolens habere clariora:spectaculũ liberalitate cõpo-
suit:theatrum uero circa cæsaris imagines habebat:& trophea gentium quas bellando ille deui-
cerat:auro scilicet uel argento puro cunctis ĩstructis:& neq; de ueste neq; de uasis: aut lapidibus
ꝑciosissimum aliquid defuerat:quod nõ certantibus offerebat.Apparatus ẽt ferrarum fuit.Nam
leonibus multis congregatis:& aliisq; eminerent ferocitate:& raro inueniuntur:quorum inter se
altricationes & pugnæ contra hoĩes excogitabantur: peregrinis quidem ammiratio sumptuum:
& delectatio spectaculi uidebatur:prouincialibus aũt euidẽntissima solutio morum:qui apud nos
coluntur.Impium enim est:feris hoĩes pro hoĩum spectaculo subdere:iniquum ẽt peregrinis mo-
ribus solita permutare:super oĩa uero contristabant eos trophea:dum putarent imagines esse ar-
mis obsitas:quia non patrium illis fuerat talia colere.Quod nec herodem latebat: qui uiolentiá
quidem eis inferre oportunum non putauit:loquebatur aũt & consolabatur ut superstitionẽ eo-
rum auferret:sed nullatenus ꝑsuadebat:dum grauiter illi tulissent ea quæ uidebãt soluta lege cõ-
mittit.Illi uero unanimiter clamabãt dicentes.Licet oĩa existimemus tolerabilia:tamen hominũ

imagines uel trophea non esse patrium in ciuitate admitti profitemur. Herodes autem turbatus & intelligens nō facile eos resistentes deuinci sine solatio: accersit quosdā primos eorum ad theatrū: & ostendens trophea consuluit quid illis hæc uiderentur. Qui cū clamassent hoīum imagines: præcipiens auferri ornatū impositum: ostendit ligna nuda: quæ statim spoliata risum plurimum spectantibus incusserūt. Tali modo multitudinis imperū mitigauit herodes: ut iam plurimi mutati non offenderent. Quidam uero permanebant in difficultatibus suis: quod solita minime cōtuebantur: & putabant initium patriis legibus destruendis. Vnde optimum existimauerūt magis pericula pati quā mutatam rempoblicam negligi: dum Herodē prospicerent uiolenter introducere quæ non solita fuissent: & uerbo quidē regem: operibus autē hostem oīum demonstraret. Vnde coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues: & gladios sub uestimento portabāt. Inter quos fuit quidam oculis captus: qui per indignationē eorum quæ audiebat fieri: se ipsum pati quæ & illi firmabat: qui non mediocrem eis imperū in conatibus periculosis immisit. Quod consiliū cum deliberassent: ex composito ad theatrum pergebant; sperantes nō posse Herodem fugere: si subito eum inuaderent. Cūque parati cum audacia properarent: unus eorum qui perscrutantes singula renunciabant regi: eorum conspirationē intelligens: parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium quod plures in eū habuissent: & seditiones quotidianas: discedēs ad aulam: noīatim accusatos uocauit. Qui cum a ministris euidenter capti fuissent: scientes quod non euitarent periculum ornauerunt necessariū uitæ finem: nullam deponētes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum sed & demonstrauerūt gladios: confessique sunt bene: & pie coniurationē se fecisse: lucri quidem nullius causa neque pro suis doloribus: sed pro cōibus causis: quas seruare: aut pro his mori cunctis dignum uideretur. Talia quidē illi de uoluntate insidiarum fiducialiter plocuti: a regalibus ministris circūsepti ducebantur: oēmque pœnam passi perimuntur. Non multoplus eum qui talia nunciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt: sed & mēbratim dilacerantes: canibus apposuerunt. Videbant autē multi ciuium quæ fiebant: & nemo nūciauit: usquequo Herodi acerbiorem & certiorem facienti inquisitionē quædam mulieres torte cōfessi sunt: quæ hæc uidissent. Herodes uero eos qui facinus commiserunt simul cum tota domo peremit. Concussus uero & audacia populi quā pro legibus habebant: non remissionem faciebāt herodem: sed multo potius cautiorem qui statuit undique sese munire: ut si quod nouis rebus studerē: manifesta fieret eorum conspiratio: dum ciuitas ab aula qua conuersabatur: & a templi custodia tutaretur qua antonia dicebatur. Samariam quoque deliberauit muris circundare: quam mutato nomine sebastiā appellauit putans etiam prodesse prouinciæ locū munire qui de hierosolymis aberat unius diei uia: & olim uocabatur stratōis turris etiam eum constructum cæsariā nominauit: & in maximo campo electos æquites deputans: locum ædificauit: qui in galilea gaba uocatur: & trans fluuium sebōiridē. Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat: circundās custodiis totam gentem ut nequaquam potestatem haberet seditiones promptas agere: quibus paruo motu facto freqoenter utebantur: nec laterent si mouerentur: assistentibus semper in proximo qui cognoscerent: & multos quidē auxiliatores suos; plures autem ex finitimis inhabitare illic fecit: dum munificentia ductus templū construeret: quo simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existebat: quod magis pro tutela sua cōstruens: in honore augusti cæsaris sebasten appellauit: & prouinciæ partē meliorem quæ prope fuerat distribuit habitatoribus: ut prono aīo conuenientes in ea conuersarentur; muroque firmissimo circundans altiora loca: custodiis cōmuniuit: ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia habuit intus: in medio uero mēsura unius & semis stadii locum statuit undique decoratum. In quo templū altitudine uel publica pulchritudine excellens ædificauit: paulatimque totā ciuitatem exornans: munitioni quoque prospexit: eius cuius pulchritudinem ob memoriam posteris uoluit suæ relinquere largitatis.

De fame per iudeam & syriā facta. & ut seruauit populos & ciuitates herodes: & rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas: & de esseno quodā qui diuinationis habuit noticiam. Cap. X.

EOdem tempore tertiodecimo anno regis herodis instante: magnæ calamitates prouinciam occupauerunt: siue de ultione; seu casū sic occurrente. Siquidem prius gelu percussa terra: fructus nullatenus inferebat: præterea & ciues per inopiam frumenti morbus & passio pestifera possidebat. Qui continue malorum diuersitate comprehensi: dū indigerent cura uel alimentis: plus pestæ moriebantur: morbus ita pereuntium & uiuentiū solacia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ: horreisque exhaustis: nulla spes alimentorum propter pestilētiæ malum ullatenus spectabatur. Necessitas ergo plurima inopiæ non minus ipsi regi quam populo imminebat. Siquidē uectigalia quæ de terra solitus erat accipere: minime colligere præualebat: & pecunias cōsumpserat: largissime ciuitates ædificando: nec erat quod dignū auxilio uideretur. Interea deliberabat tēpori conferre præsidiū quod difficillimū fuerat: dum nec uicini habuissent unde alimenta præberent: quia nec ipsi leuiora tolerassent: & pecuniis deficientibus licet potuissent pauca plurimis comparare; bene tamen arbitratus: nequaquam auxilium negligere: ornatum regium incidit: neque præciosissimis uasis; neque artificio præcellentissimis parcens, Mittebat autem pe-

euniam ad ægyptum petronio præsidia a cæsare cõstituto:& cum non pauci ad eũ confugissent
pp eandem necessitatem:& amicus Herodis priuatim existeret:uolẽs subiectis eius subuenire pri
mis ipsis deportare triticũ concessit:per oĩa eos & in emptione & in nauigatione releuans:ut ma
xima pars ipse huius auxilii fieret.Nam Herodes his deportatis: non tantũ sententias inhorrere
se prius habentium mutauit:imo maximam ostentationẽ sui fauoris & patrocinii lucidauit. Siq
dem primũ his quantum potuissent p se panificare triticum diuisit. Præterea multis existẽtibus
qui senio uel altera infirmitate tenti non sufficerent alimenta sibi præparare :prouidebat eis con
stituendo pistores:qui paratos panes uenderent.Diligentiam aũt ne cum periculo hyemarent ha
buit:cum cõpræhendisset eos ẽt uestium inopia.Nam corruptis & oĩno consumptis pecoribus:
neq; lanæ:neq; alioꝝ uestimentoꝝ copiam habuerũt.Quæ cũ iam procurasset: & ciuitatibus fi
nitimis conabatur prodesse:semina syris præbendo.Quod multũ etiam ei profuit:dum gratiam
exinde sibi acquisisset.Terra enim post hæc fructus suos uberius ostẽdente:non minus quinqua
ginta milia hoĩum quos ipse pauerat ad propria destinauit. Cũ hoc modo calamitatibus oppres
sum regnum oĩ munificentia uel industria recuperasset:non parũ & in circuitu finitimos simili
bus passionibus afflictos releuauit.Nam non fuit qui p necessitatem ad eum ueniens:nõ eius au
xilium inueniret secundũ suam dignitatem.Sed & populi:uel ciuitates & priuati ad eũ confugiẽ
tes solacium impetrauerunt:in tantũ ut æstimaretur indigentibus extraneis plus decem milia triti
ci choros expendisse.Chorus aũt habebat modia attica decem. In ipso uero regno suo.lxx.milia
expendit.Hanc eius diligentiã & solicitudinem apud iudeos tantũ contigit p̃ualere: & diuulgari
apud alios:ut antiqua in eum odia cõmota pro præuaricationibus legũ:per quas ẽt regno totius
gentis pœnæ priuari putaretur:liberalitate sua prorsus extingueret:animi sui magnificentiã præ
ter opinionẽ demonstrans:populum ãt intantum mutauit:ut talem eũ arbitrarentur: non qualẽ
experti sunt dudum:sed qualem in necessitatibus probauerũt. Eodem tpe & auxilia cæsari quin
gentos electos sui corporis custodes destinauit:quos elegiseus gallus ad mare rubrum perduxit.
Post hæc ad meliora rebus sibi prouenientibus palacia in superiore ciuitate construxit : magnas
exigens domos & ornatu p̃ciosissimas ut plures uiros ammiratione sui capere potuissent:secun
dum mensuram aũt & appellationes eis imposuit:nam una cæsaris:alia agrippæ uocabatur. Desi
derio deinde cõmotus:cum nihil præponeret suæ libidini filiam symonis sibi coniunxit:qui hie
rosolymita filius buti cuiusdam alexandrini sacerdos inter nobilissimos cũ filiam haberet opti
mam:& tunc in hierosolyma noĩatam:huius pulchritudo aĩum Herodis inflammauit & ne suspi
caretur uiolentia uel tyrãni de hoc agere:melius arbitratus est nuptiis puellam ducere.Ideoq; sy
monem dignũ regia cognatione iudicãs:dum suum desideriũ cõplere uellet per honores euexit:
statimq; iesum foabetis filium a principatu sacerdotii deposuit:& symonẽ ordinauit:atq; affinita
ti suæ coniunxit.Cum uero nuptiæ perfectæ fuissent:ædificauit castellum in loco quo prius iu
deos cum a principatu per antigonũ pœnæ decidisset euicerat:quod est ab hierosolymis sexagin
ta stadiis natura munitum:ad ædificationẽ oportunissimum: instar collis manu factum:ut esset
in rotundo circuitio eius.Concluditur aũt in circuitu turris: rectum habens scenasum ducentis
gradibus ædificatum:intus aũt domus regiæ preciosissimæ & ad munimẽ & ad ornatum simul
effectæ.Circa initium ergo collis habitacula constructionis perspicuæ:& aquæductus fecit:nam
non ille locus proprias habuit aquas:sed longe p̃plurimis sumptibus deductas. Circa campũ ue
ro ciuitas erat ædificata:quæ collẽ pro arce habebat.Cũq; oĩa ei secũdum spẽ euenissent: seditio
nes contra regnum nequaq̃ sperauit oboriri duobus modis subiectos regens: timore quidem: q
esset ad pœnam non meritis diligentia uero q in necessitatibus magnanimus appareret. Circun
dedit aũt tutelam extrinsecus tanq̃ murum subiectis parans:nam & ciuitates extraneas diuersa
rumq; regionũ reges patriis muneribus ad amicitias suas flectebat. Vnde magnificentia sua cæsa
rem:& romanoꝝ potentissimos placabat:transgrediẽdo leges:dum tẽpla erigeret ritui nostro cõ
traria.Nam nobis ĩterdicta sunt delubra uel figuras more paganorum honorare: quæ foras pro
uinciam iudæ pro cæsaris fauore faciebat in ciuitatibus:pro quaꝝ constructione multas pecuni
as expendebat.Attendens uero prope mare locũ oportunum ciuitati:qui quondam stratonis tur
ris dicebatur:non qualemcũq; urbem illic sed lapide albo palatiisq; præciosissimis ciuitatem cõ
struxit.Portum quoq; tranquillum magnitudine:similẽ pireo totumq; confugium nauibus præ
bentem constituit.Quæ ciuitas iacet in fœnicæ secundum pelagus ad ægyptum inter ioppen:&
dora oppida maritima:quæ stationẽ nauium difficilimã habent propter affrici procellas.Cui dif
ficultati remedium p̃stans:descripsit in circuitu portum:qui sufficeret maximis classibus locum
p̃bere refugii:lapides ingentes in altum ulnis uigintiquinq; deponẽs: quoꝝ cum longitudo.xxv.pe
dum erat:altitudo autem nõ minus decem & octo latitudo nouem: super quos turres disposuit:
quarum maxima drusus nominatur a druso cæsaris priuigno:ostia uero portus contra aquilonẽ
extabant:in medio autem in turris erat:super quam templum cæsaris positum:nauigantibus ap
parebat:habens statuas:unam quidẽ romæ:alteram aũt cæsaris:ciuitas uero cæsarea uocabatur:
quæ subtus cloacas nõ minores superioribus ædificiis habet:quaꝝ aliæ quidem modicæ spatio

non longo ad portum & ad mare fundunt:una uero media est:omnium receptaculum purgamẽ
toꝝ q ymbribus & mare influente diluuntur. Edificauit etiam theartum ab australi latere por-
tus:amphireatrum quoq; multa milia hominũ capiens:in conspectu pelagi construxit. Itaq; per-
fecta ciuitare:duodecimo anno:cum nec ab re lassaretur:neq; rex sumptibus deficeret:delibera-
uit filios suos romæ transmittere ad cæsarem:alexandrum uel aristobolũ. Qui cũ ascendissent:&
in domo pollionis:uiri nimis strẽnui: & herodis amici conuersarent:cæsar eos cum omni huma
nitate suscepit:pollicitus licentiam herodi præstare:quẽ uellet sibi successorem relinquere: insup
& prouinciam draconem & bataniam uel auranitem ei concessit: hmõi occasione. Zenodorus
quidam conductor domus lisaniæ fuit. cui dum reditus non sufficerent:de latrocinius p traconẽ
amplius acquirebat. Quæ loca habitant latrones damascenoꝝ prædam agentes. Hos zenodorus
minime prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi:uarronẽ
tunc præsidẽ interpellabant:rogantes:ut cæsari patefaceret iniquitatem zenodori. Cæsar autem
delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari:prouinciam autẽ deputari herodi: tanq̃ illius
diligentia indigentem:quia difficillima domicilia & aquarum receptacula:& deposita frumenta
habentes:possent diu sustinere pericula:muniti speluncis. Cum hæc gratia cæsaris herodes acce-
pisset:ad prouinciam traconem pgens:maliuolos latrones oppressit:& in circuitu desideratam pa
cem omnibus præbuit. Zenodorus autem contristatus:primum q a magistratu depositus fuis-
set:magis aũt inuidia:q præfectura herodi tradita esset:ascendit romæ accusaturus eũ unde ni-
hil agens reuersus est. Interea agrippæ successori cæsaris trans ioniũ misso:circa mitilenẽ locutu
rus herodes occurrit:pristinaq; amicitia renouata redit ad iudeã. Gadarensiũ aũt quidã ad agrip-
pã peruenerunt accusantes herodẽ:quos ille nullo respõso dato:ligatos regi trãsmisit. Arabes quoq;
iam dudũ infesti principatui herodis:seditionem conabantur rebus eius inferre:occasione hmõi
nata. Zenodorus enĩ cũ iã de se diffideret:præfecturæ suæ ptẽ aliquã auranitidis:quinq̃gita talẽ-
tis uendidit:quæ cũ in donatione cæsaris haberet:tãq̃ iniuste ea sublata contendebãt sepius qdẽ
incursionibus uiolentiã inferre:necnon & inopes milites flectebant expectantes rebellionẽ quã
desiderant:qui student male uitæ suæ consulere. Quæ cũ cognouisset herodes de prouĩcia sua se-
ditionũ auferebat occasiones. Igitur septimodecĩo anno regni herodis:cæsar ad syriã peruenit:ubi
gadarensiũ plurimi herodẽ:accusabant:grauẽ eũ sibi:& tyrannũ in pceptiõibus intimantes. Hæc
aũt dicere cõpellabat zenodorus:cũ iurasset:nullatenus eos relinquere:usq;quo ab herodis iperio
eos auferret. Quibus cõmoti gadarẽses:& cõfitẽtes q nihil passi fuissent ab herode:cui eos agrip
pa tradidisset:qui crudelis quidem in proprios: humanus aũt erat in alioꝝ peccatis:accusabant
rapinas & contumelias: pbantes & euersiones tẽploꝝ. Et herodes quidẽ indignatos:paratus erat
satisfacere:cæsar aũt amplectabarur cum:nihil de fauote suo dicens p seditionẽ multitudinis cõ-
mutandũ. Et in primo qdẽ die de his sermones prolati sunt:iposteꝝ uero nulla pcessit cognitio:
Siquidẽ gadarenses uidentes cæsaris & coocilii intentionem:timore territi:ne regi traditi affice-
rentur:quidam sese noctu gladio percusserunt:alii præcipites sese dederunt: quidam i fluuio spõ
te submersi defeceruot:quæ uidebant temeritatis:nõ peccati fuisse supplicia. Quapp nequaq̃ cæ
sar remoratus:herodem a reatu soluit necnon occurrit etiam non mediocris ei fœlicitas. Nam
zenodorus præcordiis ruptis malo sanguine profluente in antiochia syriæ uitam finiuit. Cæsar
autem & huius possessionis ptem noo paruam herodi concessit:quæ inter draconem & galileam
erat:ulatha:uel paniada:& in circuitu terram. Dimisit autem cum:& curatoribus syriæ præcepit:
ut secundum illius senrentiam omnia tractarentur:& in tantum fœlicitatis processit:ut cũ duo
isti romanorum imperium regerent:cæsar uel agrippa:tertium sibi amicum coniunxerunt hero-
dem. Qui cum in tanta fiducia consisteret:fratri suæ ferore petiuit tetrarchiam a cæsare:centum
talentorum fideiussor existens:ita ut si quid ille pareretur filii eius immunes euaderent. Sed cum
cæsarem commitatus esset usq; ad mare:rediẽs: in rerta zenodori pulcherrimum ei templum cõ
struxit:iuxta paniada:ubi speluncha pulchra in monte consistit:sub qua terræ altitudo faccessibilis
est:aquis immobilibus plena:indeq; fontes iordanis fluuii nascuntur. Quem locum templo con-
structo:cæsari deuouit. Tunc etiam tertiam ptem tributorum concessit subiectis suis. occasione
sterilitatis:plus autem reconcillians eos:ne aduersarent ulterius. Nã in talibus operibus pietate
soluta moleste de puaricatis legibus referebãt adiuicẽ. Qui dũ his icitarent:diligentiam habuit
hæc sedare:auferens quidem otium. & præcipiens semper in laboribus eos occupari. Nam neq;
communis deambulatio fiebat:neq; conuentus in ciuitare:sed omnia custodiebantur:& sæuissi-
ma tormenta captis inferebantur:cũ multi palã uel furtim in carcerem Hyrcani tracti illic extin
guerent:& intus i ciuitate piter & in uiis. nã erãt q cõuenientes in unũ speculabant eos. Dicũt ẽt:
nec ipsum hoc neglexisse:sed sepius priuatũ accipiens habitũ:nocte cũ populus cõuersabat:expi-
mentũ faciens:quid de principatu suo sentirent:& si quos omnino atroces:nec approbantes sua
opera inuenisset:oĩbus modis psequebat:& reliquã multitudinẽ sacramentis impellebat sibi fide
lem existere:& cogebat fauorẽ cũ iureiurando sibi:uel principatui custodire. Quoꝝ multi placã-
tes eum:uel timentes:ueniebant ad quod postulasset:alios uero seruantes suã opinionem:& gra-

uiter ferentes ꝙ cogerentur:modis oībus occidebat. Flectebat autem & pollionem grauiter pha
riseum:& fameā:sociosq; illorum sibi iurare. Qui licet non obtemperassent:tamen non sunt tor
ti.d um uenerationes eius per pollionem impetrassent. Liberati sunt ēt de hac necessitate hii qui
dicuntur apud nos esseni. Genus aūt hoc est:quod conuersatione utitur: quā apud græcos pyta-
goras tradidit. De his itaq; in aliis certius explanabo. Essenos āt ex hac cā sic honorabat:quia ma
ius quiddam de his sentiebat:q̄ de mortali natura dicere puto. Nam non inhonestus sermo uide
bitur:in historiaꝝ genere de his talibus intimare. Quidam essenoꝝ noīe manaemus fuit:p oēm
uitam benigna uoluntate probatus p̄scientiam a deo futuroꝝ habens. Is dum adhuc herodē pue
rum ad doctorem euntē uidisset:ut regem iudeoꝝ salutauit. Qui illusum se reputans commone
bat eum sermonem adhuc priuatus. Manaemus hic ridēs:& feriens manu posteriora eius: regna
bis inquit fœliciter:nam iam a deo dignus iudicatus es:recole manaemi plagas:ut hoc tibi sit si-
gnum de peccatis in regno cōmittendis. Iam optima est ratio:si iustitiam & dei pietatem dilexe-
ris:& modestiam circa ciues habueris:sed non talē & futurum intelligo dum oīa cognoscā. Fœli
citate nāq; omnes p̄cellis:& habebis gloriam eternā:obliuionem uero pietatis uel æquitatis pos
sidebis. Hæc non latebunt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus nullatenus aim inten
dit:dum spes herodi deesset:paulatim uero:cū eleuatus usq; ad regnum fuisset: & fœliciter prin-
cipatum ægisset:accersiit manaemū:& de tpe quantum regnaret consuluit eum. Manaemus aūt
cum oīno nihil dixisset:sed tacuisset:interrogauit si decē tantum anni regni sui essent:respondit:
&.xx.&.xxx.sed finem non addidit. Herodes aūt istis cōtentus:manaemū cum honore dimisit:&
oēs essenos propter illum honorabat. Hæc sibi licet miranda legentibus demonstrare festinaui-
mus:& ostendere:multos apud nos talem diuinationis habuisse noticiam.

Qualiter tēplum post sexcentos annos deposuit:& aliud duplū condidit. Cap. XI.

INterea decimo & octauo anno regni herodes post prædicta ædificia:opus non mini-
mum inchoauit. Siquidē dei templum maximū construere:& murum altum & decoꝝ
erigere iudicauit:dum putaret id nobilius oībus suis factis perficere: & ad eternā me-
moriam peruenire. Sed du m non facile populo persuaderi cognosceret:propter operis
magnitudinem:conuocans eos hac oratione mulcebat dicens. Alia quæ a me ī regno sunt facta
o uiri contribuli alias contribules:ut de his laudem proferā:credo superfluum: tanq̄ mihi quidē
minorem:licet uobis utilitatem maiorem ferre uideant. In difficultatibus enim nec neglexi quæ
ad uestra cōmoda pertinerent:neq; in extructionibus mihi magis:quā uobis oībus festinaui tu-
telā impendere:& puto ꝙ dei consilio ad hanc fœlicitatē euectus sum:ad quantā non prius gens
iudeorum aliquando peruenit. Constructæ nāq; sunt per prouinciā ciuitates:quas habitatoribus
plenas:munitionibus ornāres:genus nostrum exaltauimus: quas operosum uidet mihi scietibus
enumerare. Quod autem nror efficere:omnī pietate p̄cellentius:explanabo. Bene enim nostis:ꝙ
istud maximo deo templū nostri patres ædificauerunt:cū a babylonia remeassent:& quia desunt
ei ad magnitudinē in altum cubiti.lx.secundū instar illius:quod salomon cōstruxerat. Nemo ne-
gligentiam pietatis parentum nostroꝝ accuset:nō culpa illoꝝ factum est breuius templū:sed ci-
rus & Darius idaspe filius huiusmodi mensurā ædificationis fieri p̄ceperunt. Quibus illi seruien
tes:uel successoribus eoꝝ:& post illos macedonibus: non habuerunt aptum tps quod ad eiusdē
antiqui formam istius mensurā perducerent. Nunc aūt quō nu tu dei principatui meo pax larga
concessa est:& diuitiaꝝ possessio:& multitudo reddituū:& quod maximum est:amicitia fauorq;
romanoꝝ:qui oīum rerum domini existunt:cur non studemus relictū necessitate seruitutis tpe
opus corrigere:& integrum deo p̄bere pro beneficiis eius in meo regno collatis. Talia concionā
te herode:multis ammirationē sermo pronunciatus præter opinionē imposuit: nec aliqua despe
ratione cōmoti sunt nisi ꝙ anxiabantur:ne eo soluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad fi
nem usq; perduci iccirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cū he-
rodes cerneīt dubitantes:adhortabatur eos dicens:se non prius deponere templū:nisi oīa præpa
rarentur:quæ ad perfectionē eius pertinerent. Nam neq; mentitus est:ex hoc quod promiserat. Il
le enim plaustra parauit quæ lapides ueherent:decē milia elegit peritos artifices & mille nume-
ro sacerdotes:qui & stolas secundū eoꝝ honorem habitumq; parauit:sed & quosdam cementari
os:alios aūt fabros:alios lignarios eruditos ad templi fabricā hortabatur. Cūq; oēm apparatum
alacriter aggregasset:antiquis fundamentis solutis noua imposuit:super quæ tēplum erexit:lon-
gitudine centum cubitoꝝ:latitudine centum cubitoꝝ:altitudine centū uiginti. Qui uiginti cu-
biti:per tps fundamentis desiccatis resederunt:quod post hæc tpibus Neronis renouare delibera
uimus. Edificatum est uero tēplum ex lapidibus albis & tenacissimis:quoꝝ magnitudo in longi
tudine uigintiquinq; cubitoꝝ:altitudine octo:latitudine duodecim erat. Totius nāq; templi cir-
cuitus & porticus undiq; humillima:altissimū uero medium fuit:ut a multis stadiis conspiceret
& in prouincia constitutis:& contra habitantibus aut accedētibus cerneret:ianuas aūt introitus
& supliminaria:necnon & uela:iuxta templi magnitudinē uario ornatu decorauit. Aureos flores
ambientes colūnas fecit:super quaꝝ capita uitis tendebatur:botros aureos habens pendētes:qui

mirandam magnitudinem & artificeū claritatem uidentibus exibebant propter materiei pulchritudinem. Circundedit ēt & porticibus maximis omne templum:& ſecundum quātitatem uniuſcuiuſq; rei ſumptibus omnia priora ſuperauit. Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebantur:ipſi autem parietes opere inaudito conſtructi erant. Nam collis erat ſaxoſus: paulolum erectus a parte orientali ciuitatis pronus ſuper arcem: quē dudum rex ſalomon per dei prouidentiā magnis operibus muro circūdederat:ab inferioribus partibus incipiens.quem uallis altiſſima circundabat.Saxa uero ab affrico expoſita plumbo ligauit:ut interiora loca complecterentur multum ſpacium ſtructura compræhendente:& in alto quadrangulo facto:ut uaſtitas lapidum a frōte uideretur:ab interiore uero parte ferro ligati;compaginem munirent imobilem per omnia tēpora.Cumq; ita factum opus continuaret uſq; ad ſummitatem collis perduxit:& foſſas circa murum poſitas complens:planum ſuper equalemq; confecit:quadriporticus in circuitu: unaquæq; porticu longitudinem ſtadii concludente:& intra hanc porticum:circa ipſam ſummitatem alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat omnia. Ad orientali uero parte pari longitudine porticū duplicem habebat contra templi ianuas conſtitutam: quam multi reges priores conſtruxerant circa omnem uero ſacrarii orbem ſpolia barbarorum fixa:quæ rex herodes deuouit:addens etiā quæ & ipſe a barbaris cœperat.Per latus autem aquilonis turris alta:anguloſa:munita ualde fuerat: quam ante Herodem reges & ſacerdotes generis Aſamoneorum conſtruxerunt: & Barin denominauerant:ut illic ſacerdotalem ſtolam deponerent:qua cum opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacerdotum induebatur.Hanc rex herodes ſuo loco reſeruauit:poſt cuius obitum:ſub romanis fuit uſq; ad tempora tyberii cæſaris:ſub quo uitellius ſyriæ procurator cum profectus hieroſolymis:& ſuſceptus a populo clariſſime fuiſſet:uolens eis uices retribuere:ut ſacerdotalem ſtolā ſub ſua poteſtate haberent:ſcripſit Tyberio cæſari:& ille conceſſit.Et permāſit ſtola ſub poteſtate iudeorum:uſquequo obiſſet rex agrippa. Poſt quē caſſius longinus cui tūc ſyria parebat:cū cuſpio fado iudeæ procuratore imperauerunt iudeis in antonianam turrim eam deponere:dicentes:romanis oportere dominos eē:ſicut & prius.Deſtinauit igiť legatos ad cladium cæſarem:ut de his peterent.Qui cum perueniſſent:iuuenis agrippa romæ rex conſtiturus:petens ab imperatore poteſtatem eius accepit:ſcribente uitellio ſyriæ procuratore.Prius aūt ſub ſygillo principis ſacerdotum:& cuſtodum pecuniarum fuerat:qui ante unū diem celebratiōis ad principem cuſtodiæ romanorum aſcendentes:& requirentes ſuum ſygillum ſtolā tollebant:tranſeunte uero feſtiuitate in eodem loco deportantes:& principi cuſtodiæ oſtendentes:ſimiliter cum ſygillis deponebat.Hāc aūt barin:ideſt turrē:iudeorum rex Herodes munitiorē conſtruens pro tēpli cuſtodia ad gratiā antonii amici quidem ſui: principis uero romanorum:antoniam nominauit. A parte autem occidētalis muri quatuor porte ſtabant:quarum una ad aulam tendebat interpoſita ualle quæ erat i medio eius uiæ:die autem ad ſubusbana:quarta uero ad ciuitatem:multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus:& exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus.Nam ex aduerſo templi ciuitatis in modum theatri iacebat:circundata ualle altiſſima:per omnem auſtralem tractum. Quarta autem frons quæ ad meridianum ſola alias ſolem poſita erat:habuit & ipſā quidē in medio portas ſuper quas regia porticus triplici longitudine terminata:ab oriente ualle incipiens:ad occidētalē finita amplius tendi non potuit. Opus autē fuerat dignum narrari omnibus q ſub ſole ſunt. Siquidem altiſſima uallis ſic erat:ut nullatenus uideri potuiſſet:ſiquis eius altitudinem attendiſſet:ſuper quam porticus ille ſteterat.Ex qua ſiquis a ſummo:ideſt a tertio tecto notaſſet:& profūditatem edificiorum uidere uellet:tenebris profundebatur:ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Columniarum autem ordines conſiſtebant in quadra longitudine nā quartus paries colligebatur pariete lapideo:groſſitudo uero uniuſcuiuſq; columnæ tres conſūctas ulnas habebat:lōgitudo autem pedes uigintiſeptem: duplici ſpina ſuppoſita:multitudo autem omnium centum ſexaginta duæ fuerunt.Capita uero columniarum ſecundum modum corinthium ſculpta ammiranda propter magnitudinem operis.Cumq; quatuor ordines fuiſſent: tres quidem media loca tenebāt: quorum duo eodē modo facti:latitudinē habebant pedū triginta:longitudine ſtadia tres altitudine quinquaginta pedibus tēdebanť:medius uero ordo latitudinē uiginti pedū habebat:altitudinē centū:nā dupla ſup utrūq; fuerat.Tecta uero lignis ſculptis ī figuras diuerſas apparebant:mediæ uero porticus altitudo in īmenſum tendebant:habēs colūnas compoſitas politas undiq; quarum cōpago incōpræhenſibilis omnibus uidebať. Talis qdē primus murus fuerat: a medio uero nō multū ſecundus diſtabat:gradibus paucis aſcendendus:quē paries circuibat lapideus:titulū habens:q ꝓhibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per auſtralē ptem & aquilonis tractum:tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes:per orientalem uero unā maximam per quam tranſiebamus:purificati cum mulieribus.Inacceſſibile autē ſacrariū fuit:intra quod tertiū erat:ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat.Ante quod ſacrarium ara erat:ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebanť. Horum atriū nullomō rex herodes intrauit.cū uniq; prohibereť quia ſacerdos nō exiſteret:ſed operibus muros & porticus exteriores curabat.Quæ cū octo annis edificaſſet:templo p ſacerdotes i uno anno:& quinq; men

sibus peracto: oīs populus letitia completus est: & primū quidem pro celeritate gratias deo agebant: deinde de alacritate regis quā in dedicatione habuit laudibus eum extollebant. Rex aūt trecentos boues optulit deo: & alii secundū uires suas: quoꝝ numerus nullatenus æstimabatur. Nā cum occurrisset templi dedicatio: regisq; natalitius dies quo principatum assumpserat: in signis est celebrata festiuitas. Construxerat & effossam uiam ad aulam ab Antonia intra templum ducenté per ianuam orientalem: super quam & turrem ædificauit: quatenus & subterraneum haberet ascensum: propter populi seditiones. Dicitur aūt per illud tempus dum templum construeretur: quia in die quidem non plueret: nocte uero ymbres descenderent quatenus templi constructio non prohiberetur. Quod uerbum nostri patres tradiderunt: nec est incredibile: si & aliá dei prouidentiam aliquis consideret. Templum qdem huiusmodi constructione finitum est.

Incipit Liber. xvi. antiquitatis Iudaicæ.

Quemadmodū Herodes filios suos Alexandrū & Aristobolum de Roma in domum suā reduxit: q reuersi: uindicare cogitabát morté matris suæ in Salomæ & cæteris quoꝝ accusatiōe mater eaꝝ dánata fuit: & qa pater eoꝝ hoc dissimulās: uxores nobilissimas eis iunxerit. Cap. I.

IN amministratione reꝝ studium Herodes habés rex oēs iniqtates prohibere quæ p ciuitates & ꝓuincias fiebant: legé statuit nullatenus priori similé in q̄ ipse firmauit fures uendi. Quæ res non pœna tantū grauis: sed ad confusioné patriæ: solutio neq; consuetudinis existebat. Nā alienigenis & non eundé uitæ modū habentibus seruire in his quæ imperasset: peccatū in religioné: non pœna excedénum erat: dū in prioribus cautū fuisset de hac pœna. Nā iubebant leges quadruplū fures reddere: non habenté uero tantū uenundari nō tamen alienigenis: neq; ĩperpetuū seruire iudeū: sed sexto anno ab solui. Ergo ꝓter constitutioné & preter legé reddi hanc pœná superbū uidebat: nec regis sed tyráni in uniuersos subiectos tormentū atrocissimū excogitatum: quod populi parabat discordiá. Eodem tpe herodes ad ytaliā nauigauit Cæsaré desiderans salutare: & uidere filios suos romæ degentes. Cæsar quidem amicabiliter eum suscipiens: perfectos ei doctrina filios reddidit: quos & ad propriá domum reduxit. Cum uero ab Ytalia redissent: studium populi circa iuuenes erat: & perspicuos eos omnibus fecit magnitudo corporis: & regius ornatus: forma non deficiente. Et inuidiosi statim usi sunt Salomæ sorori regis: & illis qui accusationibus mariánem damnauerant: dum putarent: si præualerent ultionem exigerent de his quæ in matrem suam commissa uidebantur. Causam uero timoris ad illorum criminationem transferebant: dum dicerent: non libenter cū patræ eos commorari propter matris interitum: & quia iniustum eis uideretur simul cum interfectore genitricis manere: & ex ueritate sumentes initium ad uerisimilitudinem descendentes affligere eos tentabant: & fauorem patris quem erga filios habebat auellere. Quod non manifeste ei dicebát: sed in multitudinem rumorem spargentes: Herodi nunciari credebát: unde odium in eos patris exarsit. Interea omni suspitione uel accusatiōe prætermissa: rex amore filiorum honores largitus est & uxores eis nobilissimas iunxit: Aristobolo quidam filiam Salomæ beronicé: Alexandro uero Archelai regis capadocium filiam Glafiram.

Qualiter Herodes ad agrippam ueniens: inuitauit eum ad Iudeam uenire: & profectio agrippæ ad Oniam. Cap. II.

CVm hæc disposuisset: & audisset Marcū agrippam nauigasse rursus ab Ytalia ad asyā: festinauit ad eum: a quo petiit: ut ad regnum eius accederet: ut obtineret quæ oporte bat ab hospite uel amico. Qui cum flexus eét: lætus ad iudeam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placuent reliquit: in nouis ciuitatibus eum suscipiendo: ædificia demonstrando amplissima: & omni deliciarum apparatu reficiédo eum cum amicis in sebastia: uel cæsareæ portu a se constructo: & in oppidis Alexandrio: & Herodio: uel Hyrcanio. Ducebat etiā eum ad ciuitatem hierosolymorum: occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autē deo quidem centum boues immolauit: pauit etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari: tamen propter tempus nauigationis festinauit rursus ad Oniam: muneribus ab Herode multis donatus: una cum suis amicis nobilibus peruenit.

At Herodes multis nauigationum circuitionibus secundo uenit ad agrippam. Cap. III.

REx autem post hyemé ueris tpe ꝓperauit rursus ad eum: sciens exercitum ad bosfoꝝ ꝓductum. Cumq; per rhodum & choo nauigasset: putauit eū in lesbo iuenire. Flatu uero aquilonis in chio remoratus est: ubi multos sibi occurrétes donis regalibus honorabat. Cumq; ciuitatis porticum uidisset dirutam: quam in bello mitridatico depost

tam:non facile propter magnitudinem & pulchritudinem restaurari contigerat:pecunias prebésq̃nte superabundare potuissent ad operis perfectioné:præcepit ciuibus:ut non negligerent:sed ci tius ornatum suæ ciuitatis erigerent.ipse uero cessante procella:ad mitilená accessit:& exinde ad bizantium profectus:cum audisset ultra cerulas cautes iam agrippam nauigasse:festinauit & ad sinopé ponticam descendens:subito illi insperatus apparuit:a quo libenter exceptus: honoribus fruebatur.Cum quo & totius expeditióis tempore labores partitus est.Cunq; prouincias pôticas ordinassent:per paflagoniam & capadociá:& exinde per maximam frigiam profecti:ephesi peruenerunt:unde ad samú nauigauerunt.Multa uero per ciuitates singulas beneficia regis secundum petitiones interpellantium fiebant:dum largitionibus minime parcerent:sed & si qui aliquid ab agrippa petissent:arbitrio suo postulata côplebat. Cúq; bonus & largus præstando petétibus eét: nullúq; contristaret:agrippam similiter ad beneficia prouocabat. Nam iliésibus alias militésibus eum reconciliauit iratum:persoluit & pecunias quas procuratoribus cæsaris chii debebát: alioꝝ quoq; petitiones munificenter complebat.

Interpellatio iudeoꝝ ad agrippá in ionia p̃sente herode:de q̃bus græcos accusabát. Cap. IIII.

Vmq; ad ioniá peruenissent:iudeoꝝ populi p ciuitates habitantes:tépus & fiduciá nacti uiolentias referebant q̃s patiebant dú & legibus ꝓpriis uti nõ sinerent: damnata eniá p calúniá exactoꝝ in festis diebus darét: & pecunias q̃s ad hierosolymá alias ab hierosolyma transmittebant:& multis calamitatibus opprimerent:romanis semp præcipiétibus eis secundú ꝓprias leges uiuere.Quæ cum suggessissent herodi:præsentauit eos ut audiret agrippa eoꝝ allegationes:nicolaú át quendá ex suis amicis dedit:qui ꝓ eis oraret.Agrippa uero romanoꝝ nobilissimos:& reges & potentes qui tunc præsto erant cú ad côciliú secú ꝑduxisset: nicolaus ita ꝓ iudeis locutus est.Omnes quidé o maxie agrippa indigentes oportet ꝓ necessitate confugere ad eos:qui uiolentiá possint auferre.Hi uero qui nunc interpellant: fiduciam prius a uobis datam quá sepius optauerunt:nullatenus se ꝑdere p uos postulant qui dedistis.Petút enim ut hæc quæ acceperunt a uobis qui soli potestis præstare seruentur.Nam damnis afficiuntur:nõ ab aliquo meliore:sed ab his quos pariter secum subiectos uobis esse cognoscunt.Et siquidé maxima sunt quæ a uobis meruerút laudabiles uidenť:q̶ ita se probauerunt beneficiis dignos:si uero minora sunt:inhonestú est:si nec hæc firmauerunt q̶ ꝓstiterunt.Hi qui uiolentiá iudeis igerút nisi putarent bonos eos esse: q̶ a uobis talia meruissent:non eis inuiderent:& uestra beneficia cessare niterentur. Quod siquis interroget:utrum uelint patriis legibus ipsi priuati.i.immolationibus & pompis qua sacris alias fictis diis offerunt:scio libéter eos omnia pati:quam patrias leges amittere. Nam & bella propter hoc multi amplectuntur uerentes:ne transgrediantur patrias leges:& libertatem quibus núc uniuersum hominum per uos potitur:quod nos etiam petimus ut liceat nobis per prouinciam seruare solétua. Cur ergo hi quæ pati nolunt:in alios committunt: Illud uero consideremus.Núquid est populus:aut ciuitas:aut gens aliqua hominum: quibus maximum bonum apparuit continentia uestri imperii:uel potentia romanorum:uel audet aliquis eorum beneficia infirmare:licet sit amens. Nam nemo est:qui non horum particeps:uel publice uel priuatim existat. Quod & siquis auferat quæ uos donastis:nihil firmum:neq; sibi quod per uos habuerit obtinebit. Vestra enim beneficia quis enumerare præualeat.Si recordatus fuerit regnum antiquum & modernum imperium:multa existunt:quæ a fœlicitate uestra concessa sunt. Nostra uero licet clara sunt:non tamen inuidiosa:propter uos qui donastis.Hoc tantum perfrui postulamus:ut sine impedimento patriam religionem seruemus.Quod & per se inuidiosum esse non debet:siquidem deus letatur honoratus.Ex nostris uero solénis nihil inhumanum est:omnia enim religiosa & iustitia salutari deuota.Neq; celamus mandata:quibus utimur monimentis pietatis & humanaꝝ ꝓfessionum. Septimum uero remittimus doctrina nostroꝝ solénitú ibuti. Quapropter nullatenus peccamus:bone náq; probantur leges quas colimus siquis per se eas regrat:& antiquæ existentes:licet & aliquibus non sic esse uideantur:ut earum honor p longitudiné temporis non facile repellať ab his qui & eas caste custodiunt:quibus nos priuant per uiolentiá. Pecunias náq; q̃s deo côferimus:rapientes manifestum sacrilegium committút. Vectigalibus uero grauantes nos in festis diebus:ad iudina & ad mercemonia nõ necessaria nos pertrahunt: pro contumelia religionis quam nos colere cognoscunt:de qua non iustum odium habent. Siquidé uestrum imperium q̶ omnibus dominatur probitatem quidem laudat: contumelias autem fortiter abhorret. Postulamus igitur maxime agrippa uiolentias auferri:ut non prohibeamur legytimis nostris in solénitatibus perfrui:& ne substantiæ nostræ rapiantur ab his quibus nullam uiolentiam inferimus.Nam petimus nõ tantum iusta:sed etiam a uobis primo donata: possumusq; pro his senatusconsulta:& tabulas in capitolio positas legere quas certum é experimento nostræ circa uos fidei datas.Et si nullatenus fideles uobis apparuissemus:deberét tamen firma esse quæ donastis:& nõ tátú nobis:sed etiá oibus hoibus ꝓstans:eos beneficioꝝ largitionibus ampliátes: quoꝝ singula siquis enumerat:post immensam orationé longo sermone côficere. Nos uero hæc iuste impetrasse si uelimus ostédere:sufficiat nobis ut priora taceamus hic noster rex:q̶ uobiscú

ꝓ̃sens residet. Qualiter eius fides erga uestrã familiã claruit. Quis enĩ fauor eius: aut quis in uos non cogitatus est honor: aut causa qua defuit. Quis cohibet uestra circa nos numeranda beneficia explanare. Sed bonum puto: prius patris eius antipatri res gestas explicare. Qui cum ægyptũ cæsar intrasset: cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit: nec iter terrestribus certaminibus: neq; naualibus minor apparens. Et quid oportet dicere: quantũ profecit illo tp̃e: tot donationibus cæsaris accumulatus. Singulas uero memorare cæsaris epistolas q̃s: tũc senatui pro ipso destinauit: publicos etiam honores: q̃ ciuem romanum antipatrum ordinasset: superfluum puto referre. Sufficit enim me demonstrare: iuste nos beneficia uestra possedisse: q̃ per uos postulamus confirmari: quæ etsi prius non extitissent sperabamus affectũ circa uos nostri generis. & uestri erga nos acq̃rere. Nunciat. n. nobis ab hierosolymoꝝ iudeis: q̃liter ꝓuinciã ĩgressus esses: & deo pfectas imolationes: honorãdo eũ integris supplicationibus psoluisses: & quõ populũ pauisses & ab illo munera suscepisses: quæ p gẽtes & ciuitates signa uel iudicia hospitalitatis & amicitiæ uestræ putantur: quæ meruit iudeoꝝ gens p herodis prouidentiam. Hæc admonentes una cum isto tibi confidente rege: petimus te nihil supfluum: sed ut quæ uos dedistis ne concedatis ab aliis auferri. Cum hæc nicolaus disseruisset: nulla est facta a græcis cõtrouersia. Non enĩ in iudicio hæc: sed ĩ conuentu uentilabantur: hac tamen occasione pro satisfactione usi sunt dicentes: q̃ inquilini per prouinciam iudei uiolentiam habitatoribus eius ingererent: dum illi indigenas se demonstrabãt: & licet suis solẽnis usi: tamen nil lederent eos.

Quẽadmodũ agrippa confirmauit eis leges: Herodesq; ad propria rediit. Cap. V.

Ergo intelligens agrippa uiolentiã eos pati: hæc respondit: ꝓpter herodis amicitiã uel fauorẽ: paratũ se esse cuncta iudeis concedere. Tamen inquit quæ postulant p se iusta perspiciunt: & si amplius petissent: non me piguisset: quæ nõ lederent romanũ imperiũ eis concedere. Sed quõ hæc & prius acceperunt: infirmari nullatenus cõcedo: quos uolo sine molestia propriis solẽnis potiri. Cum hæc interlocutus fuisset: cõciliũ dimisit. Herodes autem affectui eius gratias exoluebat. Ille pariter eum amplectabatur: & ita tunc discesserũt.

Qualiter allocuturus est Herodes hierosolymitas. & quartam partem eis fiscalium præteriti anni concessit. Cap. VI.

Rex autem domi reuerti uolens: nauigauit: & ad cæsarem ductus: non multis diebus prospero flatu uentorum ad hierosolymam peruenit. Vbi cõcilium totius populi cõgregans: cum multi ex prouincia conuenissent: contiõne habita: orationem totius suæ perfectionis explanauit: & quæ iudeis in asya per eum prouenissent: ut sine uiolentia imposterum possent degere. Narrauit etiam quæ fœlicitas uel gubernatio sui principatus eis profuissent: necnon & quartã partem fiscalium præteriti anni concessit. Qua illi oratione uel gratia lætati: cum summa exultatione: bona orantes regi recesserunt.

Vt perturbatio domus herodis facta est: alexander & aristobolus filii herodis indignationẽ habentes aduersus salome sororem regis: & ferora fratrem eius: propter mortem matris suæ: & illi econtra maliuolis in eos accusationibus utentes. Cap. VII.

Procedebat autem seditio domestica: & acerbiorem accipiebat prouectum: cum tanq̃ hereditarium odium suscepisset circa adolescẽtes salome: & sumpsisset de matris eoꝝ morte audaciam: dumq; uellet neminem illis relinquere: qui posset mortem eoꝝ uindicare. Cumq; adolescentes a genitore discordarent: memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat interempta: & imperii cupiditate: rursus simile malum priori ortum est: dum detrogationes ab illis circa salome & ferora fierent: insidiæ uero ab his circa adolescentes. Nã odiũ par pro alterutris fuerant: modus autem odii non similis dum illi quidẽ manifeste detraherent: inhonestum putantes iram celare: illi uero non tali modo: sed callide & maliuolis accusationibus uterentur: seducentes semper adolescentes: quorum audaciam putabant ad necem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur: nec eam credebant iuste periisse: immo magis festinabant in auctorem homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa miserabat innocentiam adolescentium: diligentia uero salome crescebat: & ab illis occasiones accipiebat: dum sic contristarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enĩ: misere quidem contigisse matris obitum: se uero miseriores: qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora absentia regis procedebant.

Quemadmodum herodes indignatus filiis alexandro & aristobolo: præposuit eis antipatrũ depriuata uxore gentium: ipsos autem ad cæsarem deducens accusauit. Cap. VIII.

Cum ergo herodes redisset: & populo iterlocutus esset sicut prædiximus: statim sermones ad eum per feroram & salomen proferebantur: magnum ei ab adolescentibus periculum imminere: q̃ minime sustinerent inultum matris interitum. Addebant etiam: q̃ archelai capadocis spe niterentur: tanq̃ per illum ad cæsarem profecturi: & patrẽ herodem accusaturi. Per quæ confestim conterritus herodes obstupuit: quod & alii eadem nunciassent. Recordabatur autem priscas calamitates: q̃ nec uxore priuatus: seditionibus liberata domus

eius fuisset:quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contristabaturq; omnia præ
ter spem fœliciter ei forinsecus deus præstitisset:& domesticis calamitatibus uinceret. Turbatus
ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus:in deiectione adolescentium antipatrum filium suum
ante principatum sibi gentium depriuata uxore illis præpones:omnia in eum transtulit:dum pu
tauit sic conterere filiorum fiduciam mariamne:& temeritatem eorum damnare:dum illi crede-
rent alium præter se patri succedere:depositoq; de antipatris prouectione supcilio posset eos ad
meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit:nam pueris omnino sua deiectio grauis ap-
patuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit festinauit fratres affligere:eorumq;
accusatoribus consentire:quibus pater facile credebat:alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo
ministris usus ne ipse in suspitionem ueniret:patris animum in fratres accedebat:nam multos iã
acquiescerat suæ uoluntatis ministros propter spem quam de regno iam habuit:fide uero patris
putabatur hæc facere:unde plus tristitiæ adolescentibus occasiones crescebant. Nã sæpius ab eis
lachrymæ pro contẽptu suo & matris recordatiõe fundabantur: patremq; manifeste apud aĩcos
tanq̃ iniustum accusabant. Quæ maliuoli per antipatrum herodi renunciantes:non paruam in
aula seditionem cõmouebant. Quare exacerbatus rex accusationibus:& humiliare nimis mariã-
ne filios uolens:maiora in honorem antipatri excogitabat:adeo:ut & matrem eius dudum con-
temptam reduceret:& cæsari sæpius pro eis scriberet. Agrippa uero post dispensationẽ decẽnalẽ
asyæ romam ascendente:rex a iudea nauigans ad eũ:solum antipatrum secum duxit. Cui eum cũ
multis donis commendauit:quatenus romæ cæsari amicum faceret:ut iam omnes crederent cõ-
temptis adolescentibus in illum regnum patris transferri. Ipse quoq; scribens romæ:multis ami-
cis antipatrum commendabat. Qui contristabatur:q; absens fratres suos solite accusare minime
præualeret:timebat enim:ne mutatus pater:modestius filios mariamne diligeret. Cunq; hæc co-
gitasset:sua maligna uoluntate usus:exinde incitare patrem sperabat:unde contra fratres freque-
ter scribens: uereri patris interitum simulabat:usquequo herodem ad tantam iram uel furorẽ per
duxisset:ut iam a patre contra filios niteretur. At ille ne tantum facinus perpetraret:melius puta
uit romam nauigare:& filios apud cæsarem accusare:nihilq; sibi tale permittere:quod propter
magnitudinem impietatis periculosum existeret. Cum uero romam peruenisset:& ad aquileiam
ciuitatem perrexisset:cæsarem compellare festinãs:tempore apto de maximis suis calamitatibus
intimauit:filiosq; suos præsentans: insolentiam & audaciam eorum accusauit:q; festinassent pa-
trem suum perimere:regnumq; tyrannico more inuadere:dum ipse licentiam haberet non neces
sitate:sed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem quã a cæsare
præcepisset:ut quem uellet sibi successorem relinqueret:cum illi non solũ regno sed & uita me-
rerentur priuari:qui tale facinus in patrem moliti sunt:quorum temeritatem diu portans:nunc
cogeretur cæsaris aures talibus uerbis polluere:cum nihil passi sint molestũ aut grauare a patre:
cur uero iniustũ eis uideretur: si pricipatum quem multis laboribus uel periculis suis acquisiuit
concederet & præberet ei quam meritum estimaret. Nam hoc inquit præmium cum aliis iusti-
tiæ donis existet:si meritis quisq̃ gratiam præcedentem recompensauerit ei qui talem diligentiã
habuerit:ut retributione tanta dignus existat. Impium enim est uel de hoc ipso cogitare:dum nõ
possint ad regnum nisi patre perempto accedere:quibus hactenus pater honores uel diuitias ad-
ministrauit:coniugeisq; nobilissimas genere copulauit:aristobolo quidem filiam suæ sororis:ale-
xandro uero filiam archelai regis capadocum. Pro quibus commissis dum talia fecissent:potesta
tem habens non io eos se uindicasse dicebat:sed ad communem benefactorẽ cæsarẽ adduxisset:
& auferens a se totum quantum aut pater læsus:aut rex insidiatus potuisset agere:pariter eos in
iudicio secum fecit astare:& reliquũ esse:aut eos occidi:ne cum timore maximo ipse uiueret:aut
se opprimi:quatenus utriq; fabula hominum uel obprobrium forent.

De alexandri satisfactione coram cæsare:& reconciliatione cum patre. Cap. IX.

CVm hæc herodes apud cæsarem filios suos accusando dixisset:iuuenesq; eo dicente la
chrymarent:& confusi de tali accusatione licet liberũ sermonẽ ac fidelẽ a conscientia
possedissent:tamẽ patris criminationibus difficilẽ satisfactionẽ putabãt fore:dũ arbi-
trarent honeste & cũ fiduciã patrẽ redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lachry-
mæ cum gemitu:dũ timerent:ne putarentur mala cõscientia satisfactionẽ non iuenire. Turbatio
nẽ ãt eorũ cæsar attendens:sicut erãt innoxii:credidit: q; cõsciẽtia nõ facinorosa:sed imperita mo
destia minime sese præualerẽt purgare. Vnde etiã facti miseratione digni cunctis præsentibus pa
trẽ cõmouerũt ad uerã misericordiã:uiuẽtesq; propitiũ eũ & cæsarẽ:& alios præsentes:unus eorũ
alexander accusationes dissoluere nisus est. Pater inquit:tuus quidem erga nos affectus euiden-
ter manifestus:ex ipso iudicio apparuit. Nã siqd in nos crudele recogitasses:non nos ad omniũ
senatorẽ cæsarẽ deduxisses:dũ tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enĩ quẽq̃ uolens iterficere:
ad tẽpla eũ sacratiaq; producit:unde uita congrit:quæ morte nobis peior existeret:si tale aliqd i
patre cogitassemus. Siquidẽ sermonẽ fiducia ueritatis inuenit:cũ beatos nos fore sciamus:te mi-
tigantes:& picula fugientes:si uero accusatio præualuit:solẽ iã uidere supfluũ iudicamus. Quod

ergo dicis:regnum desiderate nos uerisimilis contra iuuenes causa uidetur:& q̀ de misere matris
interitu subiungis:a priori calamitate argumenta pcipiens:nobis ingens crimen. Cōsidera tamē:
quia hæc cōmunia cunctis existunt:& similiter in aliis dici possunt:dum nihil prohibeat:si regis
filii sint iuuenes:& matre eorum defuncta:omnes in suspitione patris esse tanq̄ insidiatores. Sed
opinio eorum ad talem crudelitatem nō sufficit.Dicat uero quisquam si tale aliquid præsumptū
est a nobis:unde credibilia hæc appareant.Nunquit hoc manifestis idiciis poterit approbari:aut
ueneni confectio:aut equalium coniuratio:aut seruorum corruptio:aut litteræ contra te desti-
natæ:dum & hæc possent licet nō facta criminationibus cōfingi:domo regia nō cōcordante. Prí
cipatum etiam quem tu dicis præmium esse pietatis:sæpius euenit causam fieri maligne rei.Cul-
pam nāq; nostram nullus probabit.Accusationes uero quemadmodū soluat:qui excusatiōes non
uult audire.Locuti sumus quiddam:sed non contra te:nam hoc iniustum esset:sed in eos:q̀ siqd
dictum fuerat minime tacuerunt.Matrem uero quidem nostram planximus:nō q̀ defuncta esset:
sed quia derogabatur ei ab indignis:uolentibus principatum inuadere.Scimusne patrem posside
re quicquam & nos non possidemus. Et dum regis honoribus fruamur: frustra festinamus:si te
occidendo regnum tenere uoluerimus:quibus pro hoc facinore nec terra peruia:nec mare naui-
gabile uidetur.Nunquit subiectorum pietas:& gens religiosa cōcedere habuit parricidas rempu
blicam obtinere:aut sanctissimū a te confectum ingredi templū.Vt uero hæc omnia omittā:ho-
micidium multum uiuente cæsare posset dimitti. Sed neq; filios impios creasti:neq; stultos: sed
infœlices:et neq; indignos.Si uero neq; causas habes neq; insidias iuuenis:quid tibi ad fidem suffi-
cit:in tali crudelitate.An putas de matris interitu coniecturam sumere:quæ nos non incitare:sed
magis mitigare posset.Ampliorem quidem satisfactionem uolebamus sermone inserere:sed non
recipiunt prolixiorem orationem:quæ minime commissa cernuntur. Quapropter ante omniū
dominum cæsarem præsenti tempore pacificimur:si sine suspitione tua cum ueritate circa nos tu
um affectum ostendis: pariter possumus uiuere:licet non fœliciter:quia maxima mala sæpius ex
falso crimine generantur permanente utiq; in re aliquo merore culpæ nostræ. Nam nobis uita
iocunda non uidetur:si tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixisset:& cæsar:nec prius ma-
gnitudinem criminationis crederet:tunc magis placabatur:& frequenter Herodem attendens:ui
debatur mitigare. Cumq; præsentium miseratione rumor i aula diuulgatus esset:regem faciebat
inuidiosum incredibilis accusatio.Nam adolescentum ætas:corporis pulchritudo mirandum eis
auxilium conferebat:plus uero:quia oratio conuenienter & sapienter in alexandri uerbis occur-
rerat. Cæsar autem modicum remoratus:ad adolescentes quidem licet ab accusatione extranei
uiderentur:hospicium tamen peccasse eos pronunciauit:q̀ non tales se patri præbuissent:ut non
darent criminationi occasionem.Herodem uero petebat:ut omnem opinionem abiciens recon
ciliaretur cum filiis:dum non esset credibile ab eis scelus hoc potuisse committi. Cum hæc per-
suasisset:iuuenibus innuit ad uestigia patris sese proiicere.Qua supplicatione pater eos lachryma
biliter & flebiliter est amplexus:quod cernentes qui aderat flexi miseratione in lachrymas facile
proruperunt.Illi autem gratias cæsari agentes pariter discesserunt:& una cum his antipater simu
lans letitiam pro eorum reconciliatione celebrata. Postero die Herodes quidem cæsari donauit
trecenta talenta: ad spectacula & munera populo romano tribuenda.Cæsar autem metalli ciens
cipri dimidios redditus:& dimidiam ꝓcurationem præbuit: & hospitalitatibus eum & muneri-
bus honorauit:& de regno potestatem concessit:quem uellet filiorum successorem relinquere:
uel partiri unicuiq; regnum:ut ad omnes perueniret: illo tamen uiuente hoc agere non permisit
dicens:oportere eum dum uiueret & regni:& filiorum donationē possidere. Hæc dū ordinasset
rursus rediit ad iudeam.In cuius absentia non parua pars regni defecerat traconitidis ; quos reli-
cti iudices iterum sub imperium eius redegerunt . Herodes aūt cum filiis dum nauigaret:& per-
uenisset in eleusiam ciliciæ:quæ postea sebaste dicta est: inuenit cappadociæ regem archelaum ex
pectantem:& de filiorum reconciliatione gaudentē:& q̀ alexander qui filiā eius habuit ab accusa-
tione solutus esset: donationesq; sibiinuicem ut reges dederunt.Vnde cum herodes ad iudeā per
uenisset:& ingressus in templū fuisset:de suis prosperis actibus allocutus est populū cæsaris in se
munificentiam explanans.In fine uero ad persuasionē filiorꝫ sermonē conuertit:ut in aula: & in
aliis cunctis cōcordarēt:quos & post reges futuros demōstrauit:primū ātipatrū:postea uero filios
mariānę:alexandrū & aristobolū:hortabaturq; eos dum ipse uiueret sibi in omnibus obedire:qa
nec per ætatem impediretur:nec per senectutem suā rempublicā gubernare.Cū hæc dixisset:con
tione dimissa multi sub expectatiōe filiorum eius nouis rebus studebant.

Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem cæsaris:& mira-
uel clara opera eius. Cap. X.

EOdem tēpore perfecta ē cæsarea:quā edificauit decennalia tēpore:uicesimooctauo an
no regni sui:olympiade centesima:& nonagesimasecūda:cuius i dedicatiōe celebratio
uel apparatus munificētissimus fuit.Nā præceperat carmina musica uel palestras con
uenire.Præpauerat ēt feras:uel gladiatores:cursusq; equorꝫ:& reliq̄ mirāda spectacula

in honorē q̄nquēnalis cæsaris. Cui cæsar cū sua uxore iulia ꝓ dedicatione ciuitatis maxima liberalitate summū direxerāt apparatū: quoꝝ summa q̄ngentis talētis estimata ē. Cūq; multitudo ad ciuitatē conuenisset pro spectaculis & legationes quas populi destinauerant beneficiis eius gratias agētes pariter occurrissent: cunctos suscepit ī diuersoriis & cōuiuiis per dies q̄ndeci: ac spectacula uel delitias ministrauit: unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent cæsarem uel agrippam sæpius dixisse: q̄ magnitudini Herodis īperium eius deesset: & e dignum eū esse syriæ uel ægypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem ī campo qui cafarsalam uocabatur: loco aquoso & optima terra arboribus: & fluuio circundata ciuitatem edificauit: q̄ nomine antipatri antipatridam nuncupauit: pulchritudine uel amenitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta hierichuntem ædificans munitione uel domiciliis optimum cyprum nominauit: immo & nomine fratris faseli: propter amorem quam in eum habuerat cōstruxit turri in ea ciuitate: non minorem faro alexandrino ꝓ munitione ciuitatis: quam in fratris memoriam faselum uocauit. Appellationis uero eiusdem & ciuitatem circa hierichuntem cōdidit. Beneficia ipsius quæ aliis ciuitatibus per syriam & ellada uel apud quos eum contigit ꝓficisci donauit minime possumus explanare: nobilissima uero uel maxima facta eius in rhodios extiterunt. Siquidem pithium ipse suis sumptibus construxit: & præbuit multa talenta ad nauiū confectionis. In nicopolitana etiam ciuitate: quā ī acciaco cæsar edificauerat: multa publica loca condidit. Antiochenis magnam ciuitatem syriæ habitantibus plateam longam in media ciuitate posita ex utraq; pte porticibus ordinauit: & uiā lapide polito strauit: ad ornatum & uoluptatem habitantium: necnō & olympiacum certamen appellatione dignum propter pecuniarum inopiā melius redditibus deputatis effecit: & immolationibus uel reliquo ornatu celebrationem eius īsignem reddidit. Pro qua munificentia perpetuus agonitheta nominatus est. Aliis quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam si largitiones considerentur: qua omnibus donauit hominibus: quis potest negare: munificentissime naturæ eum fuisse. Si uero tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur: durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconstantem & sibi contrariam eius uoluntatem estimabant. Quod ego minime puto: dum unam causam in utroq; dominantem considero: nam dum ad immensam largitionē munificentiamq; perduceretur: si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset uel futuræ: sumptibus profusis: alacriter eam emere festinabat. Quapropter compellabatur seuus in subiectos existere: dum præsentibus consumptis pecuniis: alias uellet acquirere. Cunq; cognosceret propter uiolentias suas se subiectorum odio teneri: corrigere quidem uitia non facile poterat: conabatur autem odium suum occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium uero qui eū uerbo non placuisset: se seruum dicendo: aut si suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare: nullatenus se poterat moderari: sed persequebatur & cognatos & amicos: tāquam hostes. Et dum uellet solū se honorari: talibus delictis succubuit. Testimonium & enim perhibent huiusmodi passionis eum fuisse: in cæsarem uel agrippam: uel ī alios amicos honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabat maioribus: similiter sibi a subiectis fieri expetebat. Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur: & cōtenta inani gloria: solam expectat iustitiam. Vnde rex eos exosos habebat: q̄ non potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in suos quidem seuissimum: in extraneos uero munificum paruisse.

Oppressio iudeorum per asyam & libiam: & legatio ipsorum pro hoc ad cæsarem: exemplar quoq; cæsaris & agrippæ: quod pro ipsis ciuitatibus scripserunt. Cap. XI.

INterea iudei per asyam & libiam atrociter affligebantur: dum nō eisdem legibus sicut sub antiquis regibus uterent̄: sed uiolentia paganoꝝ opprimerent̄: ut pecunias sacras uiolenter amitterēt: ideoq; ad cæsarem pro his legationem destinauerūt. Qui scribens ꝑ ꝓuinciā: suis eos legibus uti præcepit: quaꝝ exempla subiungimus quæ demōstrant uoluntatem quā ab initio pro nobis romani iperatores habuerūt. Cæsar augustus pontifex: tribuniciæ ptātis dicit. Quō gens iudeoꝝ fidelis non solū præsenti tēpore: sed etiā priori: & magis patri meo dictatori & cæsari populoq; romano: & priceps Hyrcanus apparuit: placuit mihi & senatui: cum sentētia populi romani iudeos suis legibus: & patrio iure frui pmittere: sicut ab Hyrcāo principe sacerdotum altissimi dei: & sacraria eorum īuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hierusalem transmissas: reddi custodibus pecuniarum: neq; uadimonia sabbato uel sexto die ab hora nona exigi. Siquis autē inuentus fuerit auferens sacros eoꝝ codices: aut pecunias a synagogis: huiusmodi sacrilegus teneatur: & substantia eius publico romæ deputetur. Suggestionē uero eorum ꝓ pietate mea quā habeo super omnes hoīes: per gaium marciū cēsorinum mihi porrectā: & hoc decretum præcipio ꝓponi in nobilissimo loco: quē omnis asya meo nomini dedicauit. Siqs aūt transgressus fuerit hanc cōstitutionē: non mediocrem pœnā exsoluat. Scriptum est in tēplo cæsaris. Cæsar norbano flacco salutem. Iudei qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad hierosolymam transmittere sine impedimento hoc faciant. Hæc quidē cæsar iussit: agrippa uero scripsit pro iudeis hoc modo. Agrippa magistratibus: senatui: populoq; æphesioꝝ salutem. Pecu-

niarũ sacrarũ quæ in hierosolymorum templũ transmittuntur:diligentiá & custodiam in asya iudeos habere præcipio:secundum patrium morem. Hos autem qui sacras pecunias iudeorum auferunt:& ad asylum confugiunt iubeo retrahi:iudeisq; tradi:quos iure etiam sacrilegii retrahunt. Scripsit uero silano magistratum gerenti ne sabbato iudei compellant̃ uadimonia præbere. Marcus agrippa:cirenẽsium magistratibus:senatui & populo salutẽ. Iudei qui per cirenẽ habitant:pro quibus iam augustus scripsit in libia fabio magistratum gerenti:aliisq; ibi prouinciæ procuratoribus:quatenus sine impedimento pecuniæ hierosolymis secundum morem suum transmittant̃: nunc me interpellauerunt:qui ab aliquibus calũniatoribus affligunt occasione tributorum quæ nequaq̃ debent:& prohibẽtut solẽnia sua peragere:quod nullo modo impedire admoneo Sed & si quas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt:has ipsis reddi præcipio:& in reliquo corrigi: ne talia cõmittantur. Gaius norbanus flaccus proconsul:sardinensium magistratibus & senatui salutem. Cæsar scripsit mihi præcipiens nequaq̃ iudeos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes ad hierosolymam transmittere. Scripsi ergo uobis:ut sciatis:quoniam cæsar & ego sic uolumus. Nihilominus & iulius procõsul scripsit ita. Ephesiorum magistratibus:senatui & populo salutem. Per asyam iudei habitantes idibus februa. ephesum mihi iudicanti:demonstrauerunt cæsarem augustum:& agrippam cõcessisse eis propriis uti legibus:immo & primitias q̃ singuli eorũ sua uoluntate:pietatis causa quam in deum habent solent transmittere:habeant licentiam sine impedimento hoc agere. Petierunt autem ut ego similiter cum derretis a cæsare uel agrippa meã sententiam confirmare. Volo igitur uos cognoscere:quomodo decretis augusti & agrippæ parẽs: præcepi eos uti & seruare sine impedimento sua solemnia. Hæc ideo explanauimus:quomodo cõscripta nostra amplius apud græcos uentura sunt:ut demonstrem eis:quia cũctum honorem ab initio impetrantes:nihil ex patriis legibus prohibiti sumus a magistratibus agere:sed & defendebamur religionem & honores in deũ seruantes quorum factio sæpius mentionem:ut mutatis seculi odiis causæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter insertæ sunt euellantur. Nam legibus hisdem nulla gens semper utitur:dum & per ciuitates multa religionis differentia seruetur iustitiæ uero a cunctis hominibus similiter studeatur:quæ commoda græcis uel barbaris existit:de q̃ nostræ leges multam rationem habentes omnes homines debent nos ut amicos: & hospites ãplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere:sed non seruatus benignitatis affectus:quæ omnium hominum communem uitam poterit custodire. Redeo uero ad reliqua monumenta conscriptionis.

Quemadmodum egens herodes pecuniis:descendit ad sepulchrum dauid:& terrore imaginũ territus:tumultum desuper statuit:& rursus de perturbatione magna domus herodis:qua etiam alexandrum filium suum iecit in uincula. Cap. XII.

IGitur herodes sicut prædixi consumptis suis pecuniis audiens Hyrcanum ante se regẽ aperuisse tumulum dauid:& tria milia talẽtorum inuenisse:multoplus credẽs deposita: quæ ad omnes sumptos suos sufficerent tumulum ingreditur noctu:dum nequaq̃ uellet hac ciuitatem sentire. Vnde fidelissimos amicos tantum ducens:pecunias quidem depositas sicut Hyrcanus non inuenit:ornatum uero:& uasa aurea plura tulit. Dumq; omne studium poneret:& inquisitionem diligentiorem faceret:ac uellet interius ingredi ad urnas:in q̃bus dauid uel salomonis corpora posita erant:duo eius satellites flammis exusti sunt ab interiori p̃te occurrentibus. Tunc ille timore perterritus egreditur:& pro piaculo monumentum ex lapide candido ante ianuam magnificentissimus construxit expẽsis. Cuius & Nicolaus historiographus meminit:sed descensum regis obticuit:dum inhonestum hoc factum cognosceret:quod semper in suis egit cõscriptis. Nã uiuente rege:& cũ eo degẽs ad gratias eius & fauorẽ illa tantũmodo dicebat quæ ad gloriã eius pertinebant:multas uero iniquitates eius mutabat:& cũ multo studio celabat. Nam mariãne filiorũq; eius mortes crudeliter factas ad satisfactionẽ cupiẽs perducere ut luxuriosam illã:& adolescẽtes patris insidiatores accusauit. Rex gestas ãt regis:amplioribus laudibus extollens:delictis eius studiose satisfecit. Cui uenia danda est:quia non historiã:sed laudẽ conscripsit. Nos uero genere asamoneorũ regũ propinqui:& cum honore sacerdotiũ habẽtes: aliquid mentiri fœdũ putauimus ideoq; cũ ueritate gestorũ memoriã recẽsemus. In domesticis uero malis Herodes cõstitutus affligebat̃:nam multi ex regis ira capientes audaciã:accusabant propĩquos & amicos eius. Quibus ita inter se dispositis nulla requies erat. Siquidẽ salome inimica filiis mariãne:aristobolo suã filiã coniunctã nullatenus fidẽ eius seruare dimittebat:dũ flecteret eã ut q̃cquid locutus secrete fuisset nũciaret sibi:& ĩ altricationibus quæ ĩter cõiugales sæpius cõtingũt: cogebat puellã dicere:q̃ de marito sciebat. Illa uero dicebat:q; sæpius memoriã suæ matris manã ne faceret: & q; patrẽ odio haberet:frequenter aurẽ interminaret̃: quia si principatũ obtineret:filios quos herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magistris litterarũ:in agris cõstitueret: dum magis apti essent ad hoc opus:quam haberent circa studia diligentiã:uxores uero si quãdo uideret maternum indui ornatũ:pro præsentibus ornamentis ciliciis intercludi:ne solẽ uiderẽt. Quæ confestim per salomen regi nunciata:dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius

omnibus credens:& inuicem se accusantibus. Tũc autem filiis interminatus: satisfactionibus eo-
rum ad presens molitus: imposterum atrocius exarsit. Nam ferora cum ad Alexandrum uenisset
filiam Archelai Glafirã sicut prædiximus habentem Salomen inquit dicentem audiui: ꝙ Hero-
des in amorem Glafiræ suæ nurus īcidisset:& minime desiderii solacium possit inuenire. Quod
ille audiens adolescentia uel emulatione commotus: quæ honoris causa circa puellam ab Hero-
de fiebant: propter amorem hæc eũ facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans: patri nũ-
ciauit cum lachrymis: quæ ferora dixisset. Heroder autem multomagis feruens: & mendaciũ im-
pudice criminationis non ferens: turbabatur:& sæpius exclamans maliuolentiam familiariũ: qua-
lis ipse erga eos fuisset:& quales eos inuenisset cõuocauit ferotam. Quem huiusmodi aggressus
pessimæ inquit omniumz in quo ad tam imensam uel infandam indeuotionem peruenisti: ut ta-
lia de nobis existimes aut loquaris. Nonne uideo tuam uoluntatem: quam non in meam iniuriã
re talia uerba producere: sed insidias & uenena immittere filio pro mea pditione festinasti. Quis
enim alter nisi bonitate dei retentus quam hic puer in se habet: portare potuisset in patrem non
uindicare tam crudelem opinionem. Primus enim gladium in dextra: quam hoc uerbum in ani-
mo eius debebas immittere contra patrem. Quid autẽ canaris male loquendo de me: nisi ut eo-
rum fauotem fraudibus tibi concilies. Nam talia dixisti: qui tuæ tantum impietati fuissent cogi
tanda. Abscede iam pessimæ circa fratrem ac benefactorem: & tecum quidem hæc malitia con-
scientiæ conuiuat. Ego uero uindico sicut soleo in meos: nec uindicãs merito in eis: sed magis be
neficiis exotnans: quibus indigni esse noscũtur. Talia quidem rex. Ferora statim mestitia plenus:
Salomen īquit hæc persuasit:& ab illa sermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præsens erat:
exclamauit: ꝙ nihil tale ab ipsa dictum fuisset:& ꝙ festinarent omner ad odiũ regis eam perduce
re: cunctisq; modis eam occidere: propter fidem quam erga eum semper habere cognoscerent in
præsenti sibi insidiari: quia sola reflecteret fratrem: ne uxorem quam nunc haberet repudiaret: te
gisq; filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapropter me falsis inquit accusationibus est ag-
gressus. Cum hæc dixisset: crines suos dilacerans:& pectora manibus tundẽs: uerisimilis ad nega-
tionem esse constabat: maliuolentia uero morũ: dissimulationem redarguebat. Feroras autem in
medio restitit: nullam habens satisfactionem. Nam Alexandro se dixisse cõfessus est: audisse uero
a Salomæ minime comprobauit. Vnde diu confessione sermonum inter eos facta: rex fratrẽ uel
sororem auersatus. filium pro constantia laudauit: ꝙ sibi sermones ferotæ nunciasset. Hac lite fa
cta: Salomæ ut accusationis commotæ caput omniũ odio tenebatur: quam uxores regis ut mali
uolam abhorrebant: ꝙ natura malignã eam cognoscerent. Occasione ergo data: semper eã accusa
bant Herodi: quarũ fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit. Rex arabum oriadas nomine na
turabiter regnis & regni negociis pœnæ inefficax: habebat dispensatorem regni sui astutum: iuue
nem:& in omnibus nimis ornatum: cuius edictioni omnis arabia subiacebat. Is pro causa quadã
cum ad Herodem petuenisset:& cœnaret cum rege: uidit Salomẽ:& desiderio eius captus est: au-
diens præsertim ꝙ uidua esset: amplius inflammatus loquitur de nuptiis eis. Salomæ uero male
tunc a fratre tractata: iuuenisq; accensa decore: libenter consentit ad nuptias. Et cũ rursus ad cœ
nam conuenissent: monstrabantur non mediocria signa cupidinis eorũ. Quæ mulierer regi nun
ciauerunt: deridentes impudentiam illius. Herodes uero cum feroram interrogasset & obseruare
præcepisset in cœna quid illi facerent inter se: nunciauit ei ꝙ nunbus uel oculis non laterent de
suo pudore. Post hæc arabs quidem in suspitionem ueniens recessit. Cunq; tribus mẽsibus remo
ratus esset: rursus rediit: ad hoc ipsum sermonem Herodi facturus: postulans dari sibi matrimo-
niali iure Salomen: dum nõ incommoda ei foret affinitas eius: cum arabum principatu: quẽ iam
sibi nunc adesse. magis uero futurum explano alias exemplo credebat. Cũq; hũc Herodes sermo
nem sorori retulisset interrogans: si ad nuptias consentiret: illa sine mora consensit. Tum illum
quoq; inquitit: si uellet inscribi legibus iudeorum & circunscidi: eo ꝙ aliter non posset Salomæ
pœnitus sibi iungi. Ille respondit: nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit: se ab arabis non
solum regno: sed & uita priuari. Quo dicto recessit. Salomen autem ex illo die feroras iam de lu
xuria criminari cœpit: nec tamen tantum quantum regis uxores: quæ dicerent eam cum adulte-
ria commisisse. Puellam nãq; quam fratri suo ferore rex desponsauerat: ipse quidem non accepit
uictus amore: sicut prædiximus: uxoris absentis. Salomæ autẽ rogabat filio suo de custobaro na-
to eam coniungere:& dissuadetur rex a ferora: dum adolescentem suspectum haberet propter pa
tris interitũ: iustius aũt esse: ut duceret eã filius suus: q magistratus tetrarchiæ successor extabat.
Cũq; priore pacto soluta puella duceretur: a filio ferore: præstitit rex dotẽ centumtalẽta. Itaq; dis
sensiones familiarer non cessabant: sed maiores et turbæ crescebant:& incidit tale aliquid ex cau
sa non honesta:& citius ad difficultatem usq; processit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pul-
chritudinem non mediocriter acceptabiles: quorum unus pincerna; alter infertor: alter uero le-
ctuli regis creditarius qui & consilio eius intereat. De quibus nũciauit quidam regi: ꝙ hii ab ale
xandro multis pecuniis corrupti essent. Qui requirenti regi de facta quidem communione uel
permixtione confessi sunt: aliud uero nihil acerbum scire de patre dixerunt. Cunque magis tor-

querentur:& in necessitatibus essent:semperq; ministri atroces in eos insisterent ad gratiam anti patri:hoc confessi sunt:quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet: & persuaderet eis Herodem spernere:uelut superfluum:& coopenenre senectutis suæ tpa:dum annos ætatis celaret:& ad se iam respire:tãq̃ regnum habentem inuito patre:& quod alii nullatenus sed sibi citius primus locus uenturus esset:non pp genus tantum:sed præparationibus patratam ei dominationem esse quia plures ex ducibus & amicis secum haberet : qui cuncta pro se pati uel facere essent parati.Hæc cum Herodes audisset:totus in furore metuq; tractus:ea quæ ad cõtumeliam dicta cognouit moleste tulit.Aliam uero suspitionem periculosam suscepit.Vnde ex utrisq; incitatus timebat:ne pro ueritate conflata fuisset in eum coniuratio fortior priore: & custodias undiq̃ communiens;secrete quæstionem fecit.Specularores autem eis de quibus suspicabatur opposuit:& dum in opinione uel odio cunctos haberet:arbitrium pro tutela concipiens:multum contra insontes acerbus factus est.Sed magis ac magis ualidi uidebant ei & terribiles:quos non frequenter nominabat:propter insolitam conuersationem:& si forte uocasset:statim de īteritu suo secuti non erant.Postea uero omnes propinqui dum nihil habuissent firmum ad spem suæ salutis:contra se conuersi existimabant utile:siquis anticipans alium accusasset: & hoc sibi saluté posse conferre:si suis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros insidiabãtur immittere.Nam regis penitentia ne filios occideret q non manifeste peccassent intercedebat: ipsi uero quod peius est non desistebant similia committere:sed ad pœna currebant patem:dum ulciscerétur in eos qui prius eos accusassent.Talis ergo dum fuisset in aula turbatio:multis amicis rex palacium interdixit.Quam interdictionem maxime constituit his:qui fiduciam potioré habebant. Siquidem Andromachum & Gemellũ uiros ab initio amicissimos : qui multũ in republica eius legationibus & consiliis domesticis profuerunt:eiusq; filios docuerant:& qui præ filiis primum fiduciæ locum haberét recusauit suscipere:Andromachum quidem:q filius eius Demetrius amicus Alexandri esset:Gemellum uero fidelem illi sciens:quia & in conuiuiis & in studiis romæ cũ ipso degebat.Quos honeste quidem expulit ne indecens aliquid contra uiros nobilissimos constituere uideretur;sed caute agens;fiduciam eorum cum honore amputauit:ne per potétiam aliquid in eum committerent.Horũ autem omnium malorum auctor erat antipater:qui patris inconstantiam intellexerat:cũ iam dudum ei consedisset.Vnde magis suadere uidebatur:ut auferetur unusquisq; potentium.Tunc ergo rex Andromacho cum cæteris expulso de colloquio uel fiducia:reliquos fidelissimos Alexandri cum tormentis interrogabat:ut siquid contra se conflatũ scirent edicerent.Equidem moriebantur dum non haberent quod dicerent.Ille uero cõsumebatur:quia tales quales existimabat non inueniebat.Callidus autem antipater:q ex ueritate ad constantiam & fidem deducere non ualebat;plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniurationem.Proinde cum aliqui ex pluribus retulissent:q cognoscerent adolescentem cũ laudaretur corporis sui magnitudo:uel sagittãdi piria:cũq; alia quæ ad uirtutem super omnes haberet ; hæc sibi dixisse potius bona naturæ officere:dum pater inuideret: & icci reo ambulando cum eo sese humiliare:ne longior appareret:in uenationibus uero cum sagittarent illo præsente non recte iaculari propter genitoris inuidiam:quam de gloria sua haberet.Cumq; uerbum scrutaretur: & remissio pœnatum corporis interuenisset:addebat:q fratrem Aristobolum conscium haberet : ut in uenatione patrem perimentes:ad romam confugerent;regnumq; peterent:repertas uero & litteras adolescentis ad fratrem Aristobolum:in quibus patrem accusabat nõ iuste fecisse: dum terram tribuisset antipatro ducentoꝝ talentorum reditus. Quibus dictis putauit Herodes uerum existere:quod de filiis suspicabatur:& statim apprehendens Alexandrum ligauit.Deinde uero remisit suam atrocitatem:dum nec quæ audisset crederet:& æstimaret nihil dignum pro īsidiis ex his conflatum apparuisse;sed querela esset uel iuuenilis temeritas:& q eum manifeste interficiétes romæ confugerent:non uerisimile uidebatur.Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filii signum dicebat non sibi placere temerarie filium colligasse . Torquens autem amicos nobilissimos Alexandri non paucos:nihil pœnitus de quibus suspicabatur confessos inuenit.Cũq; in hoc multus apparatus existeret:& terrore uel turba palaciũ plenum esset:unus quidam iuuenis; ut in necessitates peruenit:romam dixit transmisisse Alexandrum & petisse: ut citius euocaretur a cæsare:habere se manifeste causam suggere contra patrem q regem parthoꝝ mitridatum contra romanos sibi reconciliasset; addens quia uenenum etiã Alexander in Aschalonæ ei parasset. Tum Herodes hæc audiens:& credens q solaciũ temeritatis inuenisset:statim de ueneno præcepit inquiri quod tamen nullatenus potuit inuenire.Magnitudiné ergo maloꝝ Alexander uolés confirmare;negare quidé distulit incitãdo temeritaré patris ad multo maiora delicta: forsan aũt & per hoc amputare uolens fœlicitaté eius q̃ in accusationibus credendis habebat:tamen nullatenus obtinuit:dum omne regnũ concutere uoluisset.Siquidé litteras in quatuor libris destinauit dicens:q non oporteret torqueri queq̃:nec ulterius hoc procedere:quia reuera insidiæ factæ essent;in quas cõiurasse ferorã uel fidelissimos amicos eius asserebat;salomé auté noctu super se ingressam:& cũ inuito concubuisse;cunctosq; simul illic contra eũ iure uenturos; q̃tenus eũ oc-

cidentenperficerent:quod semper inexpectatione meditassent. Inter hos etiam Ptholomeus & sapinius fidelissimi regis accusantur. Nam nihil aliud uidebatur:quam si rabies quædam incidisset beluarum more:aut amicissimi contra se armarentur. Iccirco nec satisfactio ueritatis habebatur sed indiscrete perditiones pronunciabatur. Cunq; aliquibus uincula:& aliis mortes: aliis uero insperatos dolores infligeret:turpiter regnum a priore fœlicitate dehonestatum est. Et sæuissima erat Herodi uita:dum turbatus nemini crederet:magnumq; expectationis tormentum haberet: quod sæpius superuenturum sibi filium crederet. Itaq; noctu uel die turbatus:in furorem & insaniam pœnæ lapsus est.

Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit Alexādrum patri:& ipse ad cappadociam:Herodes autem Romam profectus est. Cap. XIII.

Archelaus autem rex cappadociæ:cum hæc de herode audisset:territus pro filia:uel de adolescente contristatus:pro tantis amici turbationibus in iudeam uenit:nec in contētu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus est: nec tamen in aliquo quasi culpans Herodem:q̄ temerarie fecisset aggressus:uerens ne pro reconciliatione ad furorem eum perduceret:sed alium ordinem tenens: emendare quæ acciderant cœpit. Nam iuueni interminabatur:Herodem autē mitem dicebat:dum nihil temerarie fecisset:matrimonium quoq; filiæ soluere promittens:& nec ipsi parcere:si in aliquo reperta illi conscia nō iudicasset. Cum talem præter expectationem Herodes Archelaū uidisset:& quia plus ipso furorem suum demonstrasset:rex mutatus ad iracundia sua:dum putaret iuste acta quæ fecisset:paulatim ad patris affectum rediit. Misericordia ergo inter utrosq; apparuit:cum aliqui pro iuuene satisfecissent:& Herodes ab ira mutaretur. Tum Archelaum similiter increpantem attendens: petit ne nuptias solueret quod minatus esset: quia q̄uis parum ire adhuc habebat in his quæ iuuenis cōmiserat: Archelaus tamen ut modestiorem eum faceret:criminationes in amicos referebat: dicēs illorum esse:quod iuuenem malignitati sua corrumperent: fratremq; regis in suspitionem mittebat. Nam dum Herodes iram contra feroram habuisset:& ferora indigeret regis reconciliatione:simulq; credens:quam eum Archelaus flectere potuisset:accessit ad eum cum ueste nigra petens:ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec spreuit:nec cōfestim se Herodi suadere posse promisit:immo hortatus est ad regem eum accedere:& supplicando confiteri se omnium malorum auctorem extitisse:quia prodessent hæc ad eius indignationem mitigādam plusq̄ sui suggestio. His flexus ferora quæ inter se ambo constituerant.præter spem adolescentis accusationes absoluit. Cūq; & feroram Archelaus reconciliasset:ad cappadociam reuertitur: gratus tāq̄ nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentissimis ornauit præ omnibus magnifice:& inter necessarios amicissimum arbitratus est. Constituit & romam proficisci:quomodo de his cæsaris scripta susceperat. Et usq; Antiochiam eis simul eūtibus syriæ procuratorem titium:inimicum Archelai:et Herodes amicum fecit. Cūq; romæ fuisset: & īde reuerteretur:factum est bellum inter ipsum & arabas:ex huiusmodi causa. Qui traconem alias traconitidē habitant regionem:quam Cæsar a Zenodoro tollens:Herodis prouinciæ addidit:latrocinandi licentiam non habebant:sed agrum colere:uel sub quiete uiuere cogebantur: quod illis minime commodum erat:multaq; Herodi gloria pro hac diligentia sua surrexerat.

Discessio habitantiū tracone a regno herodis & uastatio p duces eius:& de trāsfugis q de tracone prouincia ad arabiā recesserūt:quos recepit sylleus procurator regis arabiæ. Cap. XIIII.

Igitur quādo nauigauit romæ:ut filium Alexandrū accusans:cæsari antipatrum cōmēdaret:fama uulgauit mortuum eū esse. Qua comperta traconitide habitantes subtrahentes se ab eius principatu:rursusq; ad solitum reuersi morem finitimos agros depopulabantur:contra quos egressi procuratores regis:oēs domuerunt. E quibus q̄draginta principes latronū cum cognatione sua a tracone prouincia ad arabiam recesserūt: sylleo suscipiente eos:pro causa ire quam habebat:negatis nuptiis Salomæ. Quibus cū locum munitū dedisset:illi non tantum iudeā sed & inferiorē syriam deprædabant:refugia sibi præstante sylleo.

Qualiter Herodes a Roma reuersus in arabam transfugas postulabat:quos cū non obtinuisset exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. Cap. XV.

Herodes autem roma reuertens:comperit plurima regni sui a latronibus male tractata: nec posse duces suos latrones compræhendere nec habere qualiter tutelam suam munirent:illis arabum patrocinus fultis. Cūq; grauiter ferret:ipse traconem perueniēs familiares eorum peremit. Vnde illi potius ad iracundiam incitati: legemq; habentes ut in eos uindicarent:qui familiares eorum occidissent:cunctam herodis terram uexabāt:& deprædabantur. Ille uero referebat hæc Cæsaris ducibus saturnino & uolūnio:uolens latrones ad pœnam petere. Nam illi fortiores & plures facti: omnia perturbabant: affligendo regis Herodis prouinciam: & uillas deprædando: & captos homines interemendo: ut bello similis esset uiolentia quam faciebant: nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat: & debitum quod per Sylleum mutuassent Obado alias Ouado talenta quingenta etiam

constituto die transacto:in quo statutum fuerat pecunias reddi. Sylleus aūt obadum alias ouadd de ꝓiciens:dum ipse gubernaret:latrones quidem denegauit p arabiam esse:de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones corā saturnino uel uolūnio procuratoribus syriæ cōmittebantur. Qui statuerunt intra tricesimū diem Herodem pecunias debere recipe: & eos qui de utroq; regno confugissent inuicem reddere. Et apud Herodē quidem arabum nullus pœnitus est:nec p affectionem:nec alio modo tentus. Arabes aūt passi sunt latrones apud se teneri. Cumq; constitutus dies trāsisset:nec sylleus de quo statuerat aliquid composuisset:romā ascendit. Redditionem uero pecuniarum uel latronum: Herodes exequebat̃. Cum saturninus & uolūnius præcepisset in deuotos persequi:exercitum assumens herodes:arabiam ingressus:tribus diebus septem mansiones fecit:Cūq; prope castellum ubi latrones erant peruenisset:cœpit quidem omnes eos insidiis: euertit uero castellum quod repra uocabatur:cum neminem pœnitus lesisset. Itaq; arabis ad auxilium uenientibus cum nacebo duce pugna committitur: in qua pauci quidem Herodis nacebus autem dux arabum cum uigintiquinq; suis ceciderunt:reliqui uero ad fugam conuersi recedunt. Puniens autem horum rex tria milia circa traconē idumeorum locauit exercitum:& latrones ibi constituros arcebat & de his ducibus circa fœnicem existentibus mandauit demonstrando:quia nihil amplius in ideuotos executus arabas quem oportebat egisset. Quæ illi quidem requirentes:inueniebant nequaq̃ mendacium esse.

Quemadmodum Sylleus accusauit coram cæsare Herodem de incursione quam in arabia fecerat & q̄ indignatus Cæsar dura uel grauia rescripsit ei:quare Herodes placare uolens cæsarem: misit romam Nicolaum damascenum. Cap. XVI.

NVncii uero Sylleo cum romæ gesta indicassent: & magis singula exaggerassent & ille in aula permanerent tunc inter cæsaris amicos statim hæc audiens: mutata nigra ueste ad eum ingressus:suggessit q̄ bello cuncta arabia conflicta:totumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuisset:& lachrymis fusis:quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates pisse dicebat:interfectū autem & ducem eoꝝ nacebū propinquū & affinē sibi:diuitias aūt repertis castello constitutas depdasse:dum pro egritudine contentus obadus alias ouadus ei non suffecisset occurrere:quia nec ipse nec exercitus arabū interfuisset. Talia sylleo dicente:& inuidiose insup addente:q̄ nec ipse rediret ad prouinciā:nisi crederet:quia cæsar de pace oīum cogitaret:neq; si ꝑsens fuisset cōmodum esset cum Herode bellom cōmittere: his dictis cæsar irritatus:ꝑsentes herodis hoīes ꝑcontatus est:qui tunc a syria uenissent si exercitum Herodes ad Arabiā deduxisset. Qui cum ei hoc dicere compellerent̃ nec causam facti suggererēt ira cæsar cōmotus scripsit:Herodi cūcta quidem grauia:summa uero æpistolæ huius erat. Olym amico nunc uero subiecto. Scripsit aūt de his sylleus arabis. Qui releuan neq; latrones ad se fugientes reddiderunt:nec pecunias restituerunt:sed ēt & pascua quæ mercede tenebant minime solito reditu possidebant:iudeoꝝ rege cæsaris furore humiliato. Tunc quoq; traconitide habitātes cum arabis aggressi custodiā iudeoꝝ:afflixerunt eos:non tantū pro sua utilitate:sed & memoria prioris belli:ꝑ Herodem sibimet irrogati. Quæ rex ferebat pdita fiducia quā in cæsaris amicitiis habuerat:dum secundo legationes suas satisfacturas pro culpis non suscepras cognosceret. Estuabat etiam de sylleo:cui credebat̃ a cæsare:qui ꝑsens romæ conabat̃ defuncto obado alias ouado rege arabum in regnum succedere:multis cæsari promissis pecuniis:aliisq; in aula potentibus. Interea obado alias ouado moriente:dinea:qui post arethæ dictus est:regnum arripuit. Cæsar autē arethæ minabat̃ q̄ regnare præsumpsisset:priusq̃ sibi de hoc scriberet. Ille uero cum donis multis Cæsari coronam auream multorum talentorum destinauit:& æpistolam per quam sylleū criminabarur ut maliuolum seruum:& obadum alias ouadum ueniens eius peremptum; uxoresq; arabum ab eo adulteraras:dum causas reipublicæ rege uiuente gubernaret:immo & ere alieno sibi uellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo cæsar intendens: remisit dona. Arabia uero uel iudea pluribus malis affligebantur:dum regum unus quidem quia necdum firmum imperium habebat prædatores nullatenus prohiberet:Herodes autem iratum cæsarem pro sua uindicta uidens:omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde taons circū instantibus malis:iudicauit iterum romam transmittere:si posset mediocriter per amicos cæsarem placare. Direxit autem Nicolaum damascenum. Domus autem eius uel filii sui multo peius illo tempore erant dispositi:& licet sine suspitione nunquam fuissent: malum tamen ex huiusmodi causa præualuit.

Criminationes euricleri lacedemonis cōtra filios ad patrem Herodem:& quia ligasset eos pater:& ad cæsarem scripsisset. Cap. XVII.

MAcedonius euricles:nobilis domi:malus aūt aīo luxuriosusq;:ad herodem ueniēs:multis donis eius fauorē cōparauit:ut inter necessarios amicos eius deputaretur. Qui manens apud antipatrū:aditū uel cōsuetudinē cum alexādro habebat. Nā archelai cappadoci:sese dicebat hospitē:& ideo per glaphirā ualde honorabat eum:cunctisq; blandiebatur. Semper aūt dicta uel facta notabat:ut exinde posset accusationibus cōsertis gratias Hero-

dĩs conquirere: unde singuli existimabant multũ sibi fidelem existere. Quapropter Alexander ut adolescens & dolẽs de his quæ passus fuisset: narrauit: quã pater alienatus fuisset: & mater sua interfecta ab eo perisset: antipatrum aũt sibi præposuisset: & quẽadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset: & ad odium illum incitasset: ut nec in conuiuiis eum: nec conuentu dignaret̃ adesse. Cum uero talia dolens dixisset: statim euricles antipatro oĩa nunciauit dicens. Nõ pro mea utilitate tibi hæc nuncio: sed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine: præcipio cauere Alexandrum. Nam hæc non sine dolore dicens: inesse suis uerbis audaciam demonstrabat. igitur antipater cũ eum sibi fidelẽ esse existimasset: magnas ei donationes optulit: & deinde flectit herodi eadem explanare. Qui non sicut ab Alexandro audiuerat intimauit: sed uerbis suis aliquã uentatem accusationi addens: aĩum regis imurabili odio filiorum compleuit. Quia a rege donationẽ quinquaginta talentorum accipiens ad archelaum regẽ cappadociæ profectus: Alexandrũ modestũ: uel bonum referebat: multumq laborasse: quatenus eũ recõciliaret patri. Quapropter ab illo quoq multa dona suscipiens recessit. Qui nec in lacedemonia talia facere desistẽs: multis iniquitatibus immersus: patria priuatus excessit. Rex aũt iudeorum non sicut prius contra Alexandrum uel Aristobolum tantũmodo accusationes audiebat: sed & si nullus aliquid ei nunciasset: ipse perscrutabatur licentiamq dedit uolentibus quiddam contra eos referre. Tum uero euaredum quendã licet uellet tamen non libenter accusantẽ audiuit: quia & ipsum ut conscium abhorrebat. Superuenit aũt contra adolescentes aliquid peius: dum oẽs præmiorum promissione dicerentur: aliquid acerbũ contra hos nunciare: & tanq̃ pro salute regis dicentes: etiam falsa suggerebant. Duo eni fuerunt Herodi fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes: iocũdus & tyrannus noĩe. Qui cum offendissent regem expulsi: Alexandrũ secuti in exercitationibus ab eo honorabantur: pecuniasq & donationes accipiebãt. Quorum statim rex in suspitione ductus: torquebat eos. Qui cum multo tpe sustentassent: post uicti: dicebantq eis suasisset Alexander Herodem in uenatione feras sequentem ab æquo deiicere: ut ita facile eum suis perfoderent. Quod olim ei cõtigebat. Demonstrauerunt ẽt aurum in oppido celatum: & præpositum uenationis conuincebant q sibi tela regalia Alexandri iussionibus dedisset. Post hæc princeps custodiæ Alexandri oppidi apprahẽsus torquebatur: quasi uellet suscipere custodiam adolescentiũ: & præbere eis in castello positas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confessus est: filius uero eius ista facta fuisse dicebat: litterasq porrexit: quasi manu Alexandri factas: quæ ita continebant. Cũ dei auxilio quæ proposuimus oĩa confecta sunt. Ergo ueniemus ad dos: sed sicut pmisistis in castello nos suscipite. Post hanc æpistolam: Herodes quidem de filiorum insidiis credidit. Alexander ãt dyosantum inquã scriptorem imitatum suam manum: & has ppter antipatrum litteras astute scripsisse. Diosantus eni talis erat. Quapropter in huiusmodi & aliis rebus coniunctis interiit. Rex autẽ cum coram multitudine produxisset in hietichunte filios & accusatores eorum: hos quidem multi manu iaculãtes interemerunt. Cunq impetum & super alexandrum occidendũ fecissent rex eos per Ptholomeum & feroram prohibuit. Custodiebantur autem: ne quis ad eos ingrederetur & speculabant̃ ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius. Cum dãnatorum infamia tenerẽtur horum unus Aristobolus: existimas suam socrum condolere suis calamitatibus: & regem in odio habere: & tu inquit periculo perditionis cõicas: dum accusata de nuptiis sylleĩ: cuncta putans prodere. Hæc ãt illa statim fratri nunciauit. Qui nullatenus sese continens ligari eos & distractos ab inuicem quæ male de patre sensissent: scripto porrigere præcepit. Qui præceptis coacti: scribũt: insidias quidẽ cõtra eum nec cogitasse nec instruxisse: fugam uero meditatos: & hanc propter necessitatem: dũ in suspitione uel difficultate uitam suam haberent. Eodem tempore cum ab archelao de cappadocia legatus mela nomine nobilissimus peruenisset: Herodes uolens erga se perfidiam archelai manifestam facere: uocauit Alexandrum sicut in uinculis erat: & rursus consuluit de fuga qualiter: & ubi statuisset discedere: cum Alexãder ad Archelaum dixisset: & ab eo promissum sibi fuisse: ut romæ destinaretur: nihil uero aliud neq importunum: aut acerbum i patrem cogitasse: nec ea quæ per maliuolentiam aduersariorum conficta essent uera existere: ac uelle si adhuc tyrãnus uideret: ut quæstione cautiore facta: ueritas appareret: sed hunc citius perisse: antipatro per amicos populum incitante. Cum talia retulisset: iussit melam cum Alexandro simul ad Glafitam duci: ut interrogaretur: siquid ea cognouisset de insidiis in Herodem constructis. Qui cum uenissent: statim Glafira ligatum Alexandrum uidens: caput suum percussit: & stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adolescentis & præsentium lachrymæ: & spectaculum dolore plenum: nec diu potuerunt interrogare uel respondere. Dein multo post Ptolomeo qui iussus erat eos perducere interrogante Glafitam: siquid de his quæ fiebant cognosceret: Alexander respõdit. Quid meũ hæc ignoraret quæ aĩa mea plus mihi diligitur: dum & cões filios haberemus. At illa clamauit: q nihil cognosceret iportunũ: si tamen aliqd saluti eius pdesset non recusaret ẽt mentiendo cõfiteri. Alexander ãt nihil impiũ inqt: nec quod pater suspicabat̃. quia nullatenus hoc ipse cogitaui. Tu uero mulier: qd aliud scis: nisi q ad archelaũ fugere deliberauimus: & exĩde romã ascẽdere. Eadẽ & illa cõfessa est. Herodes ãt in archelaũ de pfidia suspitionem habuit. deditq olympho

& uolūnio litteras:præcipiens eas transmittendo per Eleusiam ciuitatem ciliciæ archelao tradere:culpans eum q insidiarum particeps cum filiis suis esset:& exinde romam nauigarent:ubi si Nicolaum inuenirent aliquid profecisse:ne Cæsar in eadem difficultate permaneret:darent litteras uel argumenta.quæ contra iuuenes constructa destinauerat. Archelaus aūt litteras accipiens:suscipere se quidem adolescentes confessus est:quia prodesset eis uel patri:ne quid per eius discordiam eueniret:ad Cæsarem aūt transmittere:uel aliud perfidum contra illū agere:nihil adolescētibus pœnitus promisisse. Legati uero cum hæc audissent:& romā peruenissent:litteras portexerunt:quia cæsarē placatum inuenerunt Nam de legatione Nicolai taliter euenit:ut hic ad aulam ascendit:primū quidem non pro quo uenerat:sed sylleū accusare deliberauit. Quod multi intelligentes:Nicolaum adeuntes:iniquitates oēs syllei nunciabant:& q multos obadi alias ouadi peremisset. Quorum indicia manifesta ex litteris eius demonstrabantur.

Vt per Nicolaum accusatione liberatus Herodes est apud cæsarem: Sylleus autem accusator Herodis morti adiudicatus est. Cap. · XVIII.

Nicolaus fœlicitatem quendā sibi existimās oblatā:moliebatur p accusationē syllei cæsarem Herodi reconciliare. Sciebat enim q si uellet satisfacere de factis eius non permitteretur:si uero sylleum accusaret:tēpus pro Herodi dicendi posset inuenire. Cōstituto ergo die Nicolaus p̄sentibus legatis arethæ accusabat sylleū & cum cæteris addebat regis multorumq; arabū simul interitū.& pecunias quas mutuas accepisset pro nullo reipublicæ cōmodo:necnon & adulteria:non tantū per arabiā:sed ēt romanarum mulierum. Addebat aūt:quod acerbius concitaret regis aīum:nihil uerum docuisse de factis herodis. Cūq; ad hunc locum puenisset:cæsar qdem interrogauit:si Herodes exercitum contra arabiam non duxisset:nec duo milia quingentos occidisset:nec captiuos traxisset:prouinciāq; deuastasset. Ad quē Nicolaus respondit:pro his magis se uelle suggerere:q nihil:aut multo minus ut audierat factū fuisset. Sed tu inquit ut iustus hæc atrociter estimasti. Quod cū prætet opinionē cæsar audisset:& iussisset ut diceret:Nicolaus satisfaciendo quingentorum talentorum conscriptionem pduxit. In qua cautum fuerat:licere herodi constituto die transacto pecuniisq; nō redditis totā arabiam inuadere. Introductā uero per prouinciā militiam:non expeditionē dicebat:sed multitudinē suas pecunias uolentē exigere nec constituto die:sed multo post introductā. De qua re cū sæpius quidē saturninum & uolūnium procuratores syriæ interpellasset: deinde corā illis in beritho cū sylleus p tuā fortunā iurasset:intra tricesimū diem pecunias se p̄bere:necnon & eos q a regno Herodis transfugissent:nihil horum eo faciente:rursus ad procuratores herodes puenit. Cui cū præcepissent pignora sumere.statim puinciā cum suis ingressus q isti bellū dicit ad inuidiā procuratorum tuorū qui hoc fieri denūciauerunt secundū conscriptionum statuta. Iste uero inqt non tantū deos: sed & tuū numen piurans decepit. Restat mihi tā de captiuis disserere. Latrones traconē habitantes quadraginta primū.deinde multi tormēta factorum timentes:refugium sibi fecerunt arabiā: quos sylleus cum suscepisset:contra oēs hoīes uastabat terram:quam eis habitandam:& lucra latrocinii cum eis ptebatur. Spopondit aūt per eadem sacramēta & eos reddere:die quo promiserat se debitum soluturum. Quid ergo?Potestne monstrare in præsenti quēq alium ex arabum prouincia quam hos abstractos quos refero:nec cunctos ut ait:sed qui nequaq latere potuerunt. Ita ergo calūnia de captiuitate declarata:maximū cæsar intellige mendaciū:& falsitatē ad tuam excitandā iram ab isto confictā. Nam cū ingressus arabiā noster exercitus fuisset:& unus uel alter de sociis herodis concidissent:coactus resistere:nacebū ducem eorum cum uigintiquinq; prostrauit. Quorum pro uno quoq; centum iste referens:duo milia quingentos perisse dixit. Hac oratione cæsar permotus:& an sylleum conuersus:furore plenus:interrogauit quanti arabum perissent. Qui cōturbatus:errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur:litteræq; imperatorum & ciuitatum quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo cæsar:sylleū quidem mortis sententia dānauit; Herodi uero reconciliatur:satisfaciensq; ex falsa criminatione atrociter ei scripsisset. Nam ita sylleo respondisse phibetur. Quis est iste:qui me impulit mendosa suggestionem uirum mihi amicum offendere. Sylleus qdem pecunias creditoribus redditurus & post puniendus destinatur. Cæsar autē adhuc ira scebat arethæ:quia principatū non suis præceptis:sed propria p̄sumptione cœpisset. Cogitabat ergo & arabiam Herodi tradere sed impedierunt litteræ quas rex miserat per olymphiū & uolūnium. Qui cū cæsarem audissent placatū:statim præcepto herodis litteras uel probationes quas de filiis miserat portexerunt. Quas cū cæsar legisset:principatū alium addere seni & male sentiēdi de filiis non æstimauit. Videns ergo legatos arethæ:& improperans q temerare nisus esset nō ab se regnum accipere:dona suscepit:& principatum ei firmauit.

Qualiter cæsare ptātē p̄bente:cōcilio ī beritho habito accusauit filios herodes. Cap. XIX.

Herodi uero scripsit:q placatus ei fuisset & de filiis eius contristaret:præcipiēs ut siqd acerbū cōtra eū præsumpsissent:psequeretur tāq in patris præuaricatores: nam huiusmōi ptātem ei dedit:si uero fugā tantummō cogitassent:ut improperans mitigaret eos:ne aliquid crudele peragerent. Admonuit uero:ut cōcilio ī beritho cōgregato:quo multi

romani habitant:& simul imperatoribus syriæ & archelao rege cappadociæ:quantosq; alios existimaret amicitiis eius uel honoribus clarissimos:eorum sententiis quod oporteret impleretur. Herodes autem cum litteræ uenissent:lætus pro reconciliatione:& q̃ sibi potestas super filios fuisset concessa:statim accersit cunctos a cæsare constitutos ad concilium:quem præter archelaū: quem propter offensam noluit interesse:nequid uoluntati suæ impediret. Cunq; in beritho imperatores & alii conuenissent:filios non permisit ad concilium accedere: sed in uilla quadam sydoniorum palestum nomine iuxta ciuitatem reliquit:ut uocati ad concilium præsentarent. Solus autem ingressus.cl.uiris considentibus: accusabat filios:& causa quidem non erat acerba: quātū ad ueritatis:indicia: multum uero dissimilis patris filios criminantis. Nam uiolenter perorabat:& approbatione caosa turbabatur:& maximi furoris uel ferocitatis signa mōstrabat. Defendebat ēt tanq̃ uera:quæ in odio filiorum dicta fuerant:& quæ ipse contra filios scripserat legebat i q̃bus insidiarum nulla conscriptio fuit:tantum uero q̃ fugere cogitassent:& derogationes quædam:& obprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum legisset:clamauit iurando:q̃ melius uita priuaret:quā talia uellet audire. Deinde cū dixisset:q̃ & natura & cæsare concedente potestatem haberet:addidit & patriam legem sibi præcipere:si quando parentes filios accusarēt:& super capita eorum manus suas imponerent:necesse populos circūstantes eos lapidare:& huiusmodi morte perimere:quam legem ipsam paratam in patria quidem uel ī regno facere uoluisset:sed expectare illorum iudicia:cognitores āt inuēisse eos in manifestis filiorum & non paruis criminibus: ut tempus habentes dignum:nullatenus deberent negligere:ne aliis talia prouenirent. Cū hæc rex itaq; dixisset:nec adolescentes ad satisfactiōem transissent:uidentes iudicer q̃ modestiam uel reconciliationem minime assumeret rex:potestatem ei confirmauerunt. Et primus quidem saturninus:tur consulatis:& in dignitatibus clarissimus:mitte sententiam protulit dicens. Damno filios Herodis interfici uero non iustum arbitror:quia & ipse filios habeo:& regem puto sic uelle:quis infœlices filios se habere consentiat. Post quē saturnini filii tres qui eius erant ligati:sentētiā eandē cū patre ptulerūt. Voluminus āt ecōtra morte puniēdos filios herodis respōdit:ira circa patrem iniquos inuentos. Eadē cū plures dixissent:ut nihil ambiguū esset quo minus intelligerent morte damnatos adolescentes:statim Herodes ad tirū puenit:ducēs miseros adolescentes. Cunq; nicolaus ad eō roma delatus eēt:& prius ipe sententias in beritho de filiis pnūciatas audisset:herodes cōsuluit q̃d amici eius de hoc romæ deliberassent. Ille ait. Quod & mihi uidetur: scilicet impia esse q̃ illi de te sensetant:oportere uero legitos & custoditos coherecere:& siquid tibi aliud uisum fuerit. Prouide tamen:ne plus iracundia quam modestia usus esse uidearis. Nam minime dimitti solutos puto:ne talia committant:quæ nullatenus possent corrigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem romæ deliberauerunt. Herodes autem cum tacuisset mesticia tentus:post iussit nicolaū secū nauigare. Moxq; ut ad cæsareā delatus est:rumor a populo de filiis eius euolabat: cunctis sustinentibus ubi causa eueniret. Dum sic periclitarentur & doloribus eorum condolerent dicere aliquid palam:aut dicentem audire sine periculo non erat. Vnde misericordiam cū dolore conclusam sine uoce comprimebant. Vnus autem miles nomine tyro:cum filio suo equeuo uel amico alexandri:cuncta q̃ alii timore tacita dolebant cum libertate loquebatur:& sepius clamabat inter multitudinem dicens:q̃ perisset ueritas: q̃ iustitia ab hominibus recessisset. Vigent īq̃ mendacia uel malignitas:tantamq̃ nebulam humanis negociis intulerunt:ut maxime calamitates uel miseria pro nihilo iudicentur. Cum talia sepius exclamasset:licet non sine discrimine:ueritas tamen omnes mouebat. Quapropter singuli timentes se occultabant:sed hæc illū dicentem libenter audiebant. Qui cum regem pensset:ut solus soli q̃ uellet ediceret: concessumq; ei non fuisset:non possum inquit rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam necessariā quidem tibi & commodā:siquid utile uellis ab ea suscipere:meæ uero tutelæ contrariam. Deinde subsecutus ait. Quo tua mens sagacissima recessit:aut cur superabundans sapientia sensu multatē quo plures uel maximos acquisisti triumphos. Quid est: q̃ cognati uel amici remorantur petitionibus tuam flectere pietatem:quos nobis minime iudico esse cognatos uel amicos si despexerit tale scelus:in tuo beatissimo fieri principatu. Tu uero non præuides quid eueniat si duos adolescentes ab uxore tibi regia creatos:& in omni summitate uirtutis præcellentes occidis: teq; solū in senectute relinquis:cum uno filio male uitam tuam disponente:& cum cognatis quos totiens iam morte damnasti. Nonne cogitas:q̃ multitudo tacens crudelitatē tuā conspicit & odit: exercitus quoq; cūctus & primatus eius misericordiā q̃dē de infœlicibus:odiū uero in te hæc faciēte concupiuit. Cum hæc rex in initio non libenter audisset:& cōmouissent eū uerba tyronis:p quæ manifeste familiariū pfidiam exprobrauerat:paulati imēsa & militari fiducia usus tyro cōcidit: & turbatione compleuit herodē. Qui cū magis increpari q̃ admoneri se putasset:& quia milites eō abhorrerent:& primatus eorum indignarentur:præcepit noīatos cunctos cū tyrōe ligatos ī custodia detineri. Cum hoc factū fuisset:& triphon quidā tonsor regis inuēta occasiōe regē adisset: ait. Suasit mihi tyro sæpius dicens:ut regē tondens.guttur eius inciderē:nam inter primos apud alexādrum poteris esse:magnasq; donationes ab eo accipere. Quæ cū dixisset:eū rex cōprehendi-

præcepit:& tormentis tyroné:& eius filiũ:atq; tonſoré ſubdi. Cũq; tyro ita cõſiſteret:uidés filius patrem ſuum crudeliter laceratum:nec habentem ſpẽ ſalutis: futurumq; ſibi iudicium ex tormẽtis paratum intelligens:ſe inquit ueritatem nunciare:ſi uerbo confirmaret torméta patris & ſua remittere. Cũq; rex fidem dediſſet:dixit ſibi conſtituiſſe tyronem manu ſua regem adire & occidere ſi copia daretur:ut ſolum eum inueniret:multaq; pati quatenus Alexandro præſtaret. Quæ cum ille dixiſſet:patrem a neceſſitate ſoluit. Incertũ autem eſt:utrum hæc ueritate an neceſſitate retulerit:ut aliquod perſugium in præſentibus malis inueniret.

Mors iuuenum & ſepultura corporum eorum in Alexandrio. Cap. XX.

Herodes autem licet deliberaſſet iam dudũ filios interimere:tunc tamen feſtinauit crudelitati ſuæ finem imponere:& in contione producens:trecétos priores militum reos factos cum tyrone filioq; eius:& accuſatore tõſore:criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit:Alexander autem & Ariſtobolus in cæſaream trachi patre præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero noctu Alexãdrium ponuntur quo matris eorum pater:pluresq; cognati:uel proaui poſiti eſſe uidebantur.

¶ Incipit Liber. xvii. antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter antipater odio habitus eſt ab oĩ gente ꝓpter interfectioné fratrum ſuoꝝ. Cap. I.

Antipatro autem poſtq̄ fratrum extitit accuſator:& ĩ primis facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulſor:haut ſane pro uoto ſpes uitæ ſequentis apitur. Nam q̄uis amittendi regni metu fuerat liberatus:ꝙ iam uidelicet illud cum fratribus ſe cõmunicaturum fore nõ cernere:operoſius tamen & ambiguum regnum ſibi fieri magis magiſq; ſentiebat. Siquidem odium uniuerſæ gẽtis; aduerſus illum erat exortum. Fuit uero illi etiam hoc ualde contrarium:ꝙ totam contriſtabat militiam: dum aduerſam ab ea gereret promnus uoluntatem: in qua proculdubio omnia regni munimenta conſiſtunt:& maxime quotiens gentem aut populum uniuerſum nouarum rerum cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrũ procurauit interitus. Verũtamen cum patre pariter participatur regnãdi negocium:non aliter quam ſi rex etiam ipſe conſiſteret:ampliora q; ei negocia credebantur: & unde pire debuiſſet:firmitatem magis fauons iuenerat:ꝙ quaſi pro Herodis tutela fratrum ſuorum proditor extitiſſet & non inimicitia qua circa illos & circa patrem ipſum detinebatur. Talibus enim eum maliloquiis induxerat. Quæ omnia machinationes erãt uiam conſtituentes qua aduerſus Herodem tenderet:ut antipater accuſatores non haberet de his quæ patrare cogitabat: Herodes autem omni refugio nudaretur:nõ habens qui ſibi auxiliaretur: cũ antipater hoſtis manifeſtus exiſteret. Proinde odio paterno illas fratrum inſidias perpetrabat. Pulſabat autem amplius ut ab incepto non deſiſteret:ꝙ cernebat moriente quidem Herode certe ſibi principatum eſſe uenturum:prolixius auté uiuente:multa ſibi ſurreptura pericula:ſi eius factio proderetur cuius extabat ipſe compoſitor:& quæ ſi palã fieret hoſtem illi patrem compellebat exiſtere. Propter quæ ad donandum erat largus & affluens:& etiam eos qui circa patrem erant lucris pulſabat ingentibus ut aduerſus eum hoĩum odia concitarent:& maxime illos quos romæ poſſidebat amicos miſſionibus magnorum numerum ſibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem ſaturnitium qui tunc curam ſyriæ gerebat inducere magna ſpe incitabatur;ſed etiam ſaturnini fratrem promereri feſtinabat. Ad hæc ſororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam; ſuo modo utens:ad ſe uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus ſecum callidus & ad odium diſſimulandum ualde credibilis:& ad celandum ſemetipſum ſatis aſtutiſſimus. Non tamen decipe ualebat ſuam nutricé quæ illum iam ante abunde cognouerat; & ab eo falli nõ poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata; ob motum eius improbitátem:q̄uis eius filiã héret uxoré prouidétia matris antipatri;& eius ipſius inſtãtia illam ſuſcipiens: quæ primo fuerat Ariſtoboli ſociata cõnubio. Nam alteram calleas filius uiri eius habebat uxorem ſed nullum hoc ei tutamẽ erat:quo minus eius intelligeretur iniquitas; ſicut nec prius cognatio quicq̄ obſtiterat:quominus odibilis haberetur. Interea Salomæ feſtinantem ſylleo arabo coniungi corporali libidine concitatam;Herodes compellit cum alexa inire connubiũ cooperante quoq; illi Iulia:& perſuadente Salomæ;ne illius rénueret nuptias:ne inimicitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes;nunq̄ ſi circa Salomæ beniuolum fore;niſi coniugium alexe ſuſciperet:& obediret Iuliæ utpote cæſaris coniugi:ad hæc etiam utilia ſuadenti. Interim filiam archelai regis Herodes ad ſuum deſtinat patrem;quæ fuerat Alexandro iugata:doté etiam reſtituens:ut nullum inter eos certamen oriretur.

Qualiter Herodes rex filios alexandri & aristoboli filiorum suorum adoptans: filii ferore illis desponsauit & antipatri: & qualiter antipater persuasit patri desponsationem in suos transferre filios: & qualiter herodes aduersus traconitas uolens munitus existere: zamarim iudeum qui de babilone discesserat: & in antiochia degebat euocans ibi constituit: & urbem illo opposito aduersus draconitas. Cap. II.

Ipse aut enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim alexandro quidem ex glafira uirilis sexus duo: aristobolo autem ex berenice salome filia masculi tres: puellæ duæ & sæpius amicis præsentibus coram se Herodes eos constituens: filiorum quoque fortunam causamque deplotans: orabat: ne tale quicquam filiorum filiis accidisset: sed & cum uirtute crescentibus uicissitudinem illi nutricationis & educationes exoluerent. Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente: maiori natu quidem alexandri filiorum filiam ferore: aristoboli uero filio filiam antipatri: filiam uero aristoboli denominat antipatri filio alteram uero ex filiabus aristoboli herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus quippe mos erat ut simul plures haberemus uxores. Agebat autem filiorum desponsationem rex miram infantulorum parentibus orbatorum: ad beniuolentiam eorum per societatem coniugalem antipatrum prouocare desiderans. Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersatus: qua circa fratres quoque fuerat agitatus. Incitabat autem eum studium patris quod circa infantulos gerebat: sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore. præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent: archelao etiam auxilium nepotibus præbituro: uiro in regni culmine constituto: & ferora in murum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem eum uniuersa quoque multitudo: quæ circa infantulos quidem misericordi mente mouebatur: aduersus cum odium autem in omnibus gerebat: propter quod claruerat tante in fratres iniquitatis astructor. Machinabatur quoque dissoluere quæ patri placuerant aduersum sibi reputans: si tanta contra se talium adunaretur potentia. Et differebat quidem herodes sequi postulationes antipatri ut ipse quidem aristoboli filiam in conubio susciperet: ferore uero filius fratris eius alexandri filiam. Et sponsiones quidem nuptiarum huiusmodi gerebantur: regem tamen inuito. Herodi uero ea tempestate uxores erant nouem: antipatri mater & filia pontificis: ex qua etiam omonimus illi filius fuerat procreatus. Erat autem ei et fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente samareorum una: ex qua filii extiterant antipas & archelaus & filia olimphias nomine: & hanc quidem postea iosippus suscepit uxorem: qui regi fuerat fratruelis. Archelaus autem & antipas romæ apud quendam familiarem educabatur. Coniuncta illi erat etiam cleopatra sed hierosolymites: & filii ex ea fuerant nati: herodes & philippus qui etiam romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam pallas: quæ faselum ei pepetat filium. Super has quoque fedra: & helpis erant uxores ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ: examana nomine: ac salome. Filiæ autem maiores natu. ex una matre procreatæ cum alexandro quarum intuebatur ferora nuptias: coniunctæ erant una quidem antipatri sororis filio: altera uero faselo: & iste quoque fratris herodis fuerat filius: & hoc quidem ex dispositione factum erat herodis. Tunc autem uolens aduersus traconitas munitus existere: cogitauit uicum iudeis edificare non distantem magnitudine ciuitatis: ut pro hoc inaccessibiles hostibus faceret limites suæ prouinciæ. Et cognoscens uirum quendam iudeum ex babilonia: cum equitibus quingentis & sagittariis plurimis: cognatorum etiam multitudinem: usque ad centum ferme numerum uirorum eufraten fluuium transmeasse: & in antiochia in loco qui dicitur dafne syriæ conuersari cum saturnino qui tunc ibidem imperator militiæ consistebat: illum ei locum ad habitandum benigna largitate cui balatha nomen erat cedere promisit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omnium qui eum fuerant consecuti: spondens daturum se terram in regione quæ dicitur bathanea. Destinauerat enim eum intra traconitidem constituendum uolens eius habitationem obstaculum contra hostes habere. Promittebat itaque illam regionem sine tributis esse daturum: & liberos fore quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere: immunemque eis terram & nullis illationibus obnoxiam perhiturum. His persuasus babilonius uenit: & suscipiens regionem: oppida: & municipia plurima construxit. Et uicum bathyra nomine constituens: obstaculum erat & oppositum quoddam alias oppositio quædam ille uir aduersus traconitas iudeis de babilonia hierosolymam pro sacrificiorum tempora uenientibus: ne quis eorum latrociniis traconitarum insidiisque lederetur & aduentabant ad eum plurimi: maximeque illi undique concurrebant: a quibus paternus mos iudeorum & instituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est: propter quod immunis ab omnibus functionibus permanebat: uiuente duntaxat herode. Cæterum postquam philippus filius eius principatum regni suscepit: modicas pro tempore illis functiones imposuit agrippas uero maior & filius eius qui omonimus quoque illi constabat eos admodum grauauere: non tamen eis de libertate ipsorum cum possent ullam intulere modestiam. Sed romani deinde dominatum illius regionis adepti: libertatis quidem eorum etiam ipsi seruauere dignitatem impositionibus autem eos functionum usquequaque grauauerunt. Et hæc quidem oportuno tempore diligenter exequar oratione procedente. Zamaris autem babylonius inter hæc uita defungitur: qui ad possidendam illam regionem ab herode fuerat acquisitus: quinque cum uirtute uiuens: filios quoque optimos reliquerat: iacimum quidem qui fortitudine clarus extabat: is equites babylonios qui sub illo fuerant continebat: & hely: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed iacimus in senectute defunctus: philippum filium dereliquit: & manu

bonũ: & aliis uirtutis artibus usui supra quelibet accõmodum. Ob hoc fida illi amicitia: & firmissimus fauor cum agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat: iste curabat: & ubicũq; deducendam rex postulabat: eius regimine ducebatur.

Qualiter antipater oblectabatur eos qui circa feroram erãt: uolens per illos insidiari patri & qualiter agnoscens soror regis salome: canculo denunciauit fratri: & de interfectione pharisœorũ regi aduersantium Cap. III.

HErode autem in quibus retuli cõstituto: in antipatrum spectabant cuncta negocia: propterea quia utilis ac promptus a rege putabatur: & rex hanc firmitatem non amiserat potestatis: quam ei pater promptius indulgebat: spe quasi fauoris eius ac fidei. Ad hæc erat etiã ad deriuandam in se audacissimus: quomodo incognita erat patri eius neqtiat & quõ ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis: non tantum magnitudine potestatis: quantum peruersitate moꝝ: & quod erat ad male loquendum procacissimus. Maxime autem eum feroras accurabat: uicissimq; curabatur. Nam eum callide ualde circũuenerat antipater: & maxime per mulieres ad occupandos eius animos ambigerat. Deditus qppe fuerat feroras uxori matriq; eius atq; sorori: licet mulieꝝ genus horreret: ob iniuriã filiaꝝ suarum uirginum: uerũtamen has patiebatur: ab hisq; ducebatur: & nihil ab eo sine illis mulieribus agebat. Nam hominem illum etiam medicaminibus accurabant: sed & sibimet inuicem cooperantiequaq̃ mutuo fauore cessabant. Ita enim eas omnimodis antipater induxerat: partim p semetipsum: partim etiam per propriam matrem. Nam idem he quatuor mulieres sentiebant: idemq; loquebantur. Ferore tamen circa antipatrum in nonnullis minimis sane rebus sentẽtia habebatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis soror: iam diu cuncta circũ ispiciens: & amicitiã eoꝝ in pnicie herodis constitui cernens: & ãnunciando non abstinens. Illi autẽ sentientes molestam eẽ regi suam adinuicem beniuolentiam: consilium inuenit: ut manifesta eorum amicitia non esset neq; palam cõtentum facerent: odium autem & maliloquia ubi tempus exigeret contra semetipsos confingerent: maxie autẽ sub Herodis præsentia: ut ad eum de semetipsis talia deferrent: secrete uero beniuolẽtia inter eos firmior certiorq; constaret. Et sic quidem illi gerebant: salome autẽ nihil prorsus latebat: neq; primũ eoꝝ propositum ad huiusmodi negocia festinare neq; runcquãdo secretas machinationes construebant. Cuncta quippe illoꝝ mulier indagabat: quæ ãplificans & atrociora faciens: ad fratrem propriũ perferebat secretos eoꝝ conuentus insinuans & cõuiuia: & cõsulationes occulte ĩmotimq; consertas: quæ ad eius interitum tenderẽt: nisi maturius pderẽtur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidem aduersarios sibimet quasi constare: & ad lesiones mutuas ficte loqui: finemq; festinare: secrete & ab alterutris remoti beniuolẽtiam in se cõfirmare maximam & quotiens in quibusq; negociis singulis fierent illud agere quod amicitia postularet: & polliceri sibi etiam pugnare contra quos opus esset: mõ ut illud astu uel fauore mutuo nõ sentiretur efficere. Illa quidem hæc & hmõi inuestigabat oĩa: & integra ad fratrem cõueniens cuncta deferebat: sentientẽ quidem iam etiã ipsum plurima per semetipsum: sed ad audiendum aliquid licet excitatus esset sororis accusationibus retardantẽ. Erat enim portio quædam iudeoꝝ hoĩum de scropolositate & subtilitate paternæ legis gloriantium: & culturã diuinitatis simulantiũ: a qbus inducebantur mulieres ille supra memorare: hi dicebantur pharisei: qui possent maxime regi nõ modicũ afferre præsidium. Erant enim procaces ad bellum gerendũ: legionesq; iferendas imaturius eleuati. Cũ igitur cuncta gens iudaica iureiurando iurasset cæsaris se propriam fore: & omnibus regis regionibus fauere: isti uiri non iurauerunt. Erant autem numero supra sex fere milia: quos rex pecuniario dãno multauerat. Quod damnum uxor pro eis ferore contulerat: Illi uero beniuolentiam quasi pro uicissitudine referentes: futuroꝝ sibi agnitionẽ nutu diuinitatis infusam eẽ pdicabant: quia herodi uidelicet terminus regni iam esset ex superna maiestate decretus: tã ipsi: quã uniuersæ cognationi eius: illã autem regnum possessuram: atq; feroram: uel filios: qui ex eorum semine descenderent. Et hæc quidem regi nunciabantur: non enim salomen ista fugiebãt: & quomodo plurimos regalis aulæ corrumpere niterentur. Rex autem interficit phariseos: qui causa seditionis extiterant: & uagoan eunuchum: & sibi earum quendam: qui tunc primatũ inter eos habebat honestatis dignitate decoratum filiosq; eius peremit: omnesq; ei cognatione uel familiaritate coniunctos: quibus ille phariseus præsagabat. Magnificabatur apud etiam uagoa situti pater: & plurimis rebus bene meritus ac profuturus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore prædicabat: præbente illi & coniugi firmitatem: & filioꝝ: ueluti propriis filiis.

Qualiter rex Herodes præcepit fratri suo feroræ: ut excluderet uxorem suam: aut eius regno discederet: & qualiter antipater suspectus patri factus timens eũ scribebat amicis in roma: ut scriberent patri eius ac persuaderent: ut mitteret eum ad cæsarem cum pecuniis quod persuasum est herodi filiumq; transmisit: & de morte feroræ fratris herodis. Cap. IIII.

HErodes itaq; ultus ex phariseis qui fuere conuicti: conuentum congregat amicorum & accusationem feroræ coniugis: iniuriamq; uirginum & audaciam illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: q̃ ei cer-

taminum seditiones aduersus fratrem: & bellum ex illius ingenio ac uerbis operibusque consurgerent: quantum poterat hortabatur ut illa inter eos simulatio solueretur: quod fore firmabat: si societatem illius effugeret propter illa quæ gesserat. Nihil enim cum fratre ferora gratiæ permanere posse definiebat. si secum illam haberet: quæ bonum ingenium circa se fratris euerteret. Iubebat igitur uxorẽ abiicere: quæ inter fratres cã belli constaret: & si magni præcii cõsanguinitatem suam duceret: illam coniugaret: sic enim posset nullomodo caritas fraternitatis imminui. At ferora licet illo sermone moueretur: tamen affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis necessitudine detracturum: neq; dilectionem coniugis abnuere: eligere se potius mori dicebat: q̃ illa muliere priuari: quæ sibi gratia constaret. Herodes uero differebat circa feroram super hoc iracundiam quis cuperet sumere pro rebus gestis ultionem. Antipatro tamen interdixit & matri eius: cũ ferora miscere colloquium: uel cũ illis mulieribus: quæ cũ illo erant: obseruarentq; si alias ne in unum aliquẽ cõuenirent. Illi uero profitebantur quidem: conueniebant tamen quando tẽporis oportunitas prouocabat: & simul etiã conuiuabantur ferora & antipater. Ferebat etiã sermo: q̃ antipater feroræ coniugi misceretur: eo operante illis ad cõuentus faciendos antipatri matre. Suspectum autem patrem habens & timens antipater: ne circa se amplius eius odium processisset scribit amicis romæ: postulans ut scriberent herodi: quatenus celeriter ãtipatrum mitteret: simulq; cũ eo munera digna: mandaret testamentum etiam in quo post regẽ declararet antipatrũ quõ iam defunctus erat herodes: qui ei ex filia pontificis fuerat procreatus. Quo facto: ꝓgit una quoq; cũ antipatro: & sylleus arabs: nihil ex his quæ præceperat cæsar peragens: unde quoq; antipater ante cæsarem eius accusator extiterat: pro quibus nicolaus patiebatur iniuriã. Accusabat ẽt & ab aretha sylleus: eo q̃ plures occideret ĩ petra castello benemeritoꝝ hoĩum ꝓter suã conscientiã: maxĩe ãt sondũ uirũ omni uirtute decoratũ: iustitiaq; pollẽtẽ: sed ẽt fabatonẽ cæsaris seruũ. Sylleus ãt cãs habuit ex hisdẽ criminibus propagatas. Erat qdẽ corinthus herodis regis unus custodũ corporis: cui maxĩe cura plurimaꝝ cõmittebat. Huic persuadet sylleus pecunias maximas pollicens ut Herodem occideret: hoc ẽt ꝓmiserat. Quod agnoscens sabbatus sylleo indicante: statim regi denunciauit. Ille uero corinthũ tormentis examinãs fecit oĩa depalari. Detinuit ãt secũ duos arabas: cõfessioni corinthi credens: & filarchũ: q̃ syllei fuisset amicus. Qui etiam ipsi: nã eos rex tormentis affecerat: cõfessi fuerant: quod eos exortaret: nuncians corinthũ non agere molliter: & sicubi opus esset rei: ferro cooperarentur ad ꝑpetrandũ facinus inter eos cõplicitũ. Ad hæc etiam saturninus omnibus ei ab herode denunciatis romæ eos destinar. Feroram uero fortiter ĩ amore coniugis permanẽtẽ: discedere ad propria herodes præcepit. Ille uero grauanter accipiens: ad suã tetrarchiam non moratus abscessit: plurimum se iureiurando cõstringens: non prius reuertitũre q̃ mortem herodis aduerteret. Proinde ab herode morte cõstricto petitus: ut ueniret pro aliquibus sibi mandatis si mors contingeret iniungẽdis: nullo mõ persuasus est aduenire: ne iurisiurãdi uiolator existeret. Non tamen herodes in his rebus imitatur illius exemplum: meliorem circa feroram uoluntatem suæ mentis ostendens. Nam paulopost: ipse cœpit egritudine laborare. Ad quã herodes non solum non euocatus aduenit: sed etiam mortuum eum recepit atq; ad hierosolymã detulit: & iuxta morem exequias ei honorabiliter: magnificeq; celebrauit: ingentemq; luctum super eum supra q̃ quisq̃ ratus erat exposuit. Hoc antipatro licet romam nauigasset: maloꝝ tamẽ extitit aduersitatumq; principium: ex hinc enim iam cœpit fratricidii facto denudari. Narrabo itaq; omnem super hoc hominis rõem: exemplum generi humano in futura tempora permansurũ: ad utilitatem his qui uoluerint uirtutis esse cultores.

Accusatio uxoris feroræ a filiis feroræ: q̃ ueneno perisset: & qualiter herodes exquirens reperit contra se uenenũ paratũ a filio ãtipatro: & ꝑscrutatus antipatri cognouit ĩsidias. Cap. V.

Ferora igit mortuo: humatoq; celebritate magnifica: duo ex liberis eius: q ab eo ĩ honore habebant: ad herodẽ uenirũt postulãtes: ne inultã mortẽ fratris relinqret: sed potius inqsitionẽ faceret acerbæ mortis & calamitosæ repentinæq; trãslationis: illo aũt attonito facto liberoꝝ sermonibus fidelia nanq; narrabãt apud cõiugẽ die ꝓxima anteq̃ egritudinẽ ĩcurreret eũ cœnasse retulerũt: uenenũ ãt in cibo sumpsisse: ex eoq; ꝑiisse: quod uenenũ allatũ eẽt ab arabica muliere: amoris faciendi gratia. Amare se nanq; fingebat: re ãt uera ad interitũ erat feroræ petitũ. Sunt qppe ad uenena cõficiẽda artificiosissime arabicæ mulieres. Persuasum enĩ illi dicebãt: ut uenenũ uenũdaret: ad loca qppe illa uenisse referebãt matrẽ feroræ cõiugis & sororẽ: unde illud uenenũ ad portãtes: cœnã illi ꝑparauere: in quo ille ueneno sũpto ꝑiit. His uerbis ꝓtinus excitatus: ãcillas earũ mulieꝝ tormẽtis examinat: inter q̃s ẽt aliq̃s liberaꝝ. Et adhuc in occulto remanẽre negocio: q̃a nulla eaꝝ aliqd depalauerat: nouissime quædã inflictis ei magnis ex tormẽto doloribus: nihil qdẽ aliud dixit: nisi deũ inuocans: ut talibus suppliciis ãtipatri matrẽ traderet ĩprecata ẽ: quæ oĩum illoꝝ maloꝝ cã consisteret. Hæc ad instigandũ alias instãdũ herodẽ magis magisq; coegerũt: ut cuncta mulieꝝ illaꝝ secreta tormẽtis erueret. Tũc oĩa palam facta sunt: & conuiuia: & cõuentus secreto facti sepissime: sed ẽt sermocinationes: quæ ad ipsos & ad filiũ solũ fuerant factæ uel illa quæ ab eo ad mulieres feroræ deferebant. Erant ãt mu-

neta centum talentoꝝ:ut ſerreto ferotæ perſuaderent:quicquid ãtipater impetraret. Prodebatur etiam odium quo in patrem concitarentur:& lamẽtationes:quas ad matrẽ propriã frequẽtabat: quod tã prolixe pater adviveret:ſibi iam iminere ſeniũ:ut ẽt ei ſi regnũ veniret: nõ liceret iocunde iam vivere ꝑ ætatis gravitudinẽ atq; moleſtiã:ad hæc ẽt multos ſibi fratres ĩ regno illo coaleſcere:& fratrũ plures filios:ex qbus oĩbus minus ſpẽ ſuã tutã haberet. His ẽt addebat dixiſſe ꝙ ꝑ idem iã tempus fratri potius in regno ſuo licentiã habere cõcederet:crudelitatẽ quoq; plurimam regis accuſare & filioꝝ cedes:ſe quoq; timere:uſq; ad ipſum hoc malũ pertingeret. Arcẽ quoq; romam pergendi conſiliũq; narrabat:ferorã quoq; ad ſuam tetrarcham ex eius diſceſſiſſe ſententia. Quibus herodes auditis: cognoſcebat feroris ſuæ ſermones quos ad ſe ſepe detulerat. Incitabat autem rex ſuper antipatri nequitia: iuſſitq; matrem eius ornamenta ſua cuncta contradere: quæ multoꝝ præcio conſtarent talentoꝝ. Quæ poſtq̃ abſtulit:reiecit eã.& in amicitiam mulierũ ferotæ ꝓ damnatione dicavit. Amplius ãt adverſus filiũ iracundiam regis incẽdebat vir ſamantes antipater nomine qui filio regis antipatro curator extabat. Nam cũ alia quidẽ ei in tormentis aperuiſſet: illud quoq; prodiderat:quõ venenũ mortiferum confecerat:dederatq; ferotæ iubẽs:ut poſt eius abſceſſum cũ iam ſpatium aliquantum temporis cucurriſſet:ubi ratio provocaret:patri ꝓximus propinaret:& dicebat attuliſſe illud venenum ex ægypto antifalũ unum ex amicis ãtipatri: tranſmiſſum aũt ferotæ ꝑ theudionẽ fratrem matris antipatri:& hoc mõ ad uxorem ferotæ devenisse:dante marito ad cuſtodiendũ. Quod illa quoq; fatebatur rege ſcrutante negociũ:& ꝓcurrens tanq̃ venenũ allatura:miſit ſe de tecto deorſum:non tamen interiit:quõ cadens in pedes:terra ſuſcepta ſit:ac deinde poſtq̃ recreavit animã:promittit ei herodes ſalutẽ:eiuſq; domeſticis dũmõ ab ea nequaq̃ occultaret veritas neq; ſe illi malũ ꝓ ingratitudine redditurũ iurabat:ſi cũcta cũ veritate proderet:uel modũ quo geſta cõſtarẽt. Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enunciata:firmabatq; allatũ eſſe venenũ ex ægypto ab antifalo:modicũ quippe eſſe fratrem eius aiebat a quo proviſum fuerat:ꝑ theudionem ãt viro ſuo trãſmiſſum:ſe vero cuſtodire illud a ferora ſuſceptũ: adverſum ipſum ſane ab antipatro præparatũ. Cũ igitur feroras egritudine inquit teneret: & eũ adventu tuo conſolationeq; curares:videns circa ſe benivolẽtiam tuam condidit mẽte directa & me convocãs:o mulier inquit induxit me antipater adverſus patrẽ ſuũ fratrem meũ:cõſilia iniq̃ cõſtituens. Nam venenũ in eius perniciem nundinatus eſt. Nũc itaq; quõ frater erga me nec ante iniquũ aliquid geſſit:& nunc propoſitũ bonæ voluntatis oſtendit:me autẽ non poſt multum de hac luce ſentio receſſurum:age:ne cũ cõſciẽtia fratricidii ad noſtros ꝓgenitores abierim:illud venenũ adportãs:epiſtolãq; antipatri:me vidente combure. Ego ãt plurimũ eius igni contradẽs:aliquantulũ reſervavi:ut ferota defuncto:ſi me o rex male fortaſſis attenderes:illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerẽ. Hæc dicens:& venenũ & pixidã in medium protulit. Sed & frater antifali & mater eius eadem fatebant:tormentoꝝ vehementia compulſi:& pixidam illam quoq; nihilominus agnoſcebant. Accuſabat quoq; filia pontificis:uxor regis:tanq̃ oĩum conſcia fuiſſet:ſed ea celare maluerit. Ob q̃ illam herodes emiſit: filium ãt eius ex teſtamẽto deleuit ĩ cæteris ꝑmanente: ſed ẽt ſocerũ põtificatu privavit ſymonẽ boeti: ſubſtituit vero mathiã theopholi hieroſolymitẽ genere. Dum ea gerunt bathillus quoq; libertus antipatri venit ex roma & tormentis examinatus invenitur venenum aliud attuliſſe quod matri antipatri daret:ab illa ferotæ tradendum:ut ſi primum venenum minus fortaſſe regem peremiſſet:& hoc maturius uteretur. Apportabat etiã litteras ab amicis herodis romæ conſtitutus conſilio antipatri & dictatione compoſitas accuſationem habentes archelai atq; philippi:q; quaſi de patre quereretur pro nece ariſtoboli & alexandri:ſemetipſos quoq; herodi miſereri nunciabant:& evocabantur quidem a patre:veluti non ob alias res:niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes antipatro. Scripſit etiam antipater pater de fratribus:culparum genera magna cõfingens omni mõ eos adiudicãs:ætatẽ eoꝝ auſam aſcribens:qua impelli poſſent neq̃ nã ſui patrare ꝓpoſiti. Ipſe vero certamini quod cum ſyleo gerebat:magno ſtudio fuit intẽtus:& accuſationi primorũ viroꝝ romæ conſtitutoꝝ ſe totũ dederat. Monilia quoq; precioſa ducentis talentis empta paraverat. Miretur fortaſſe aliquis:quoniam tantis adverſus eum in iudea motis turbinibus ferme.vii.menſium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Cauſa vero huius rei erat obſervatio viatum atq; cuſtodia & odium hominum quo circa eum execratione tenebantur. Nullus etenim erat:qui pronus eſſet proprio periculo illius tutamen ſalutemq; conquirere.

Navigatio antipatri de roma ad patrẽ:& q̃liter a nicolao damaſceno herodis aĩco fuerit accuſatus:ꝓſidẽtibus in iudicio varone qntilio & ipſo herode cũ amicis utrorũq;:ĩ quo iudicio antipater multifariæ cõvincit de facta cõſpiratione ĩ patrẽ intantũ ut venenũ patri a filio ꝑparatũ: ĩ mediũ ꝓferetur quod ad eꝓimẽtũ iuſſu varonis bibẽs unus dãnatoꝝ:ſtatĩ morit. Cap. VI.

HErodes ſane antipatro ſcribente ꝙ cuncta quæ oporteret petagẽs: maturius adveniret celans ſuam indignationẽ:reſcribit iubens: ne ulla deſidia ꝑpediretur ne quid ĩ eius abſentia ipſe forte pateret. Et ſimul quoq; de matre ipſius minimũ qddã expoſtulãda cãtur:ꝓmittẽs tamẽ ei ſe reconciliatũ iri:cũ ipſe ꝓtinus adveniret: & ĩ oĩbus erga eũ dile

ctionē suæ mentis apiebat;formidans:ne forte quicq̄ suspicās differret ineundæ uiæ negocium:
atq; romæ demotans;aliq̄s sibi difficultates pareret:& in regno romano tumoris alicuius fieret
administer.Has itaq; in cilicia litteras accepit;alias āt tarēto: in quaꝝ textu feroræ declarabatur
casus.Quibus lectis:egre satis tulit & aspere:nō propter feroræ gratiam;sed quia patris intentu:
ut promiserat;non pacto defecerat.Circa celendeꝝ autē celiciæ ueniēs:cœpit de causa nauigatio
nis ambigere:utrū deberet domū sicut instituerat tendere;abiectione matris adductus in dubiū.
Tunc ex amicis pars suadebat expectare:donec agnosceret;quæ domi mota gestaq; fuissent. Alii
uero hortabantur ne nauigationem domi differret;solutuꝝ enim suo aduentu omnes causas ad-
uersitatis aiebant:nam neq; tunc aliunde illos fluctus euenisse;nisi q̄ eius absentia facultatem ac
cusationibus uirtutēq; præbuisset. His persuasis protinus nauigauit:& exceptus est portu nomine
sebasta:quem herodes magnis opibus constructum;sebastam ad honorem cæsaris appellauit. In
apertis autem iam malis erat antipater:nullo ad eum cominus accedenre:nullo colloquente:sicu
ti cum fuisset egressus uotis eum ac secundis præcibus prosequebantur;nunc ecōtra aduersis eū
maledictis non prohibebantur excipere.Verebantenim cuncti;q̄ poenam esset fratribus pro sua
impietate soluturus.Ea tempestate contigerat forte uarum quintilium in hierosolymis agere:q
successor saturnini ad syriæ regionem fuerat destinatus. Venerat quippe consultatum herodi;ab
eodem postulatus;pro causis in quarum dispositionibus hesitabat.Quibus una consessum habi
tantibus:uenit antipater:cunctis illi rebus incognitis. Quiq; cum ingressus esset aulam regiam:
indutus purpura ipsum quidem ianitores excipiunt:amicos autem qui circa illum erant; aulam
accedere ꝓhibebant.Cœpit itaq; perturbari:in quæ mala deuenerit manifesto cognoscēs. Deniq;
pater salutatum accedentem repulit;fratricidii simul accusans;& consilia obiectans super semet
ipsius interitum: quorum omnium auditorem ac iudicem in crastinum uarum fore confirmat.
Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminente;ipsa magnitudine fatigatus abscessit.
Cui mater & uxor accurrunt;quæ residue fuerant de filiabus antigoni;qui ante herodem in iu-
dea regnauerat:ex quibus uniuersa cognosceos: cœpit se certamini iudicioq; præparare: Sed die
postera consessum faciunt uarus simul atq; rex:amici etiam utrorumq; conuocantur. Aderant
quoq; regis consanguinei:& salome soror:& si qui nunciaturi forent: quæ ꝑdiderant examinatio-
ne tormentoꝝ:serui deniq; antipatri ex materno illi iure conuenientes;qui ante fuerant cōpræ-
hensi epistolam deferentes antipatro;quæ fuerat in hanc perscripta sententiam;ne ad patriam re
pedaret;q̄ cuncta uidelicet ad patris noticiam reuelata ꝑuenissent;solumq; illi suffugium remā-
sisse;uel apud cæsarem:& sub patris potestate non cadere.Antipatro uero patris genibus ꝓuolu-
to;atq; depræcanti:ne iudicium de illo rebus incognitis ꝓmeret quin potius facultate sibi audi-
toris contribura purgatum iri se apud patrem posse firmabat;quem iubens herodes in medium
produci:ipse lamentari primitus cœpit q̄ tales illi filios habere contigisset;per quos ei fortunæ
tales exurgerent aut inde tantam diuinitatis indignationem cōparauerat:ut sua senectus in anti-
patri nequitias incidisset.Memorabat etiam enutritiones:& educationes: quas filiis studiose præ
buerat;opum quoq; & facultatum affluentiam; in quibuscunq; temporibus ipsi cuperent;semp
illis protinus adiacere: & q̄ nullum esset impedimentum quo eorum consilio periculum mortis
incideret;dum illi regnū impie rapere festinarent.anteq̄ ipse legi naturæ concideret. Vnde se ual-
de mirari dicebat antipatrum; quoꝝ spe subleuatus auderet sine ulla restrenatione ad talia tātaq;
ꝓrumpere quandoquidē eum regni successorem etiā scribendo declarasset; sed ēt uitæ suæ tēpo-
re in nullo minor existeret;non claritudine dignitatis non uirtute potentiæ: quinquagita deniq;
illū talenta ex reditibus sumere; ad hæc trecēta talēta romam eunti dona dedisse.Increpabat etiā
illum de fratribus;q̄ si uelut malignos accusauerit;cur eorum imitator extitisset;si uero innocē-
tes fuissent;inique aduersus consanguineos crimina confecisset;nam illa oīa quæ de illis nuncia-
ta fuissent;a nullo alio nisi ab illo semetipsum ꝓtinus aduertisse;cōsilioq; eius gessisse cūcta;quæ
aduersus illos fuerint gesta;quos nunc ꝑrsus absolueret;isto illis in parricidii facinore succedēte.
Hæc simul dicens ꝓfundebat & lachrymas;quæ illum interclusā uoce loqui amplius nō sinebāt.
Verū nicolaus damascenus;regis amicus;& in omnibus cū eo una semper uersatus;& modū quo
res gestæ fuerint assecutus;rogabatur a rege;ut ipse residua loqueretur;quæcunq; ad demonstra-
tionem causæ redargutionēq; proficerēt. Sed antipater econtra conuersus ad patrē; semetipsum
excusare nitebatur.Emuniebat itaq; cuncta suæ circa illum benignitatis exempla;honoresq; sibi
a patre concessos;quos minime percepisset;nisi uirtute dignus & officiis erga illum meritis habe
ret;eniuero ꝑuidisse se semper quæ usui necessaria forent; consiliūq; semper circunspectis ratio-
nibus antecepisse;ac si qoando ad rem explanandam manu opus esset;suo labore negotia cuncta
peregisse;neq; credibile constaret;ut qui sæpius ex aliorum insidiis patrem strenue liberaret;nūc
ipsum insidiatorem patris efficit;ut deleret oīa suæ uirtutis uetera monimenta molimine repenti
ni facinoris;præsertim;cum successor iam regni fuisset ostēsus & simul ēt honoꝝ regꝫ honorūq;
pontef;quæ usq; ad præsens tēpus eum habere cōstaret;neq; illud esse uerisimile ꝓrius aiebat;ut
q̄ cōctarū regꝫ dimidiū sine sui ꝑiculo;& cū uirtutis honestate teneret;uelle totū cū crimine atq;

periculis appetere:incertus utrūne ualeret affectum suæ cupidinis obtinere præsertim cum pro
tali causa suos fratres uidisset extinctos quoq; facinoris & nunciatoré & accusatorem ipsum esse
cōstaretq; nisi ab ipso proderetur occultum proculdubio permaneret:quorum etiam postmodū
q; esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta punitor extaret. Et ibi quidé hæc sua
dicebat esse monumenta:quibus conuersationem suam cum magna beniuolentia circa patré agi
tasse probaretur. Romæ uero quæ gesserit:testem cæsarem conuocabat:quem iuxta ac deū falle
re nemo posset:quoq; fidem facere litteras ab eodem cæsare destinatas:qbus litteris haud recte
esse fortiores aut fideliores reputare accusationes hominum uolentium inter eos turbas & iur-
gia concitare:quas accusationes a suis inimicis confictas aiebat quas se reuerso ultra iam habe-
re non possent. Causabatur etiam de tormētis:q; eorum uiolentia factum esset ut falsa dicerent:
doloris quippe ac necessitatis eam esse naturam:ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui quæ ui
derint grata dominantibus quorum se potestate tormentis adigi sentiunt. His dictis:mutatio est
totius facta confessus. Satis etenim miserabantur antipatrum profusione lachrymarum:& uultus
humilitate miserabilem:ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Nam flectebatur quoq; he-
rodis animus inclinatus:licet conaretur suam mentem aliis non esse manifestam. Nicolaus auté
exorsus ab illis uerbis quibus rex principiū fecerat: causam amplificare cœpit:& cuncta quæ uel
tormentis eruta:uel testibus erant relata proferens congregabat undiq; criminis probamenta:
maxime uero uirtutem regis & clementiam longa narratione proferebat:qualiter nutritiones &
edificatiões in studiis doctrinarum filiis suis impenderat:quarum rerum labor in nullo ei profu-
isset ac commodo in alias ab aliis calamitatibus irruenti:quamq̄ se non imitati diceret propriam
filiorum inconsiderationem:q; & adhuc fuissent adolescentuli:& decepti facile a prauis suasori-
bus corrupti:in transuersum declinassent.naturæq; iura reliquissent:ut immaturius quam opor
teret regnandi cupidine reperirentur:antipater uero furiam admodū se prorsus expauescere:non
modo propter paterna beneficia:in quibus eum affatim fuerat muneratus quæ cum essent tam
magna:multaq;:eius tamen animum lenem reddere non quiuerunt more uenenatorum repenti-
um:licet illa repentia quamlibet sint aspersa:beneficiis aliquatenus leniuntur. Nō solum ergo in
hoc expauescere se dicebat prauitatem antipatri;uerumetiam q; fortunæ iam fratrum pro exem
plo præcederent:quo minus imitator eorum existetis:impetum suū a crudelitate retineret: quāq̄
inquiens o antipater qui temeritatis fratrum nunciator extitisti: & documentorum scrutator &
punitor redargutorum:cur non repulisti animo quæ in illis te prodente culpamus:sed potius ad
imitandum flagitium illorum insania & libidine raptus es. Vnde claret:q; nec illa a te pro tuta-
mine gesta sunt patris:sed pro fratrū infœlicium interitu festinata:ut illorum odium ostētando:
amator quasi patris crederis:quatenus possis ad eius insidias iter facilius adipisci:potestatem a pa
tre percipiens: quod etiam ipsis operibus approbatur. Ambiebas enim:ut fratres interimerent:
de nequitia redarguti:ut autem conscii eis proderentur:minime curasti. Vnde certū est:te quoq;
cum illis aduersus patrem insidias construxisse:accusationem illis præparando:ut si forte ad effe-
ctum uenissent:tibi lucrum patricidii prouenisset:ut ex duobus procertaminibus tu fructus pci-
peres gaudiorum:tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris manifestus
es:nam super eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem esset dignū ita
te sapere:si tu non deterior extitisses. Sed te occulto aduersario patris extante:claret:quia illos nō
ueluti patris insidiatores habebas exosos:nam haud ita exorbitares similem nequitiam cupiens
perpetrare:sed timens:ne regni fierent successores:quos tibi uidebas iustius posse præponi:patré
super fratres extinguere festinabas:ne celeriter tua aduersus fratres factio proderetur:& pro qui-
bus tu merebaris pœnas luere ab infœlici patre supplicium sumere conabaris: ac patricidium nō
commune cogitasti:sed quale uix a quoquam nunc in uita hominū uel uideri potuit uel audiri.
Non solum enim filius patri insidias præparabas:uerum diligenti quoq; & beneficia multa præ-
stanti. Socius quippe regni constabas:successor in nomine:in dispositionibus particeps:in fruēdo
communis. Nam & successor ante iam denunciatus:& iocunditatem ac fructum regni iam ante
capere in nullo prohibitus,ad spem etiam futuri gerendam ex sententia es patris ac litteris con-
munitus.' Sed tu non ex herodis clementia rerum iudex eras:sed tua uoluntate ac nequitia opera
paterna pensabas:uolens patri in omnibus tibi obedienti etiam partem quam possedisset abripe-
re: & confingebas uerbis uelle seruare eum:quem rebus ipsis & operibus interimere nitebaris.
Et non solum tu malignus extabas:uerumetiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus:fra-
trumq; uoluntatem aduersam: seditiosamq; reddebas:qui etiam patrem bestiam appellare ausus
es:cum habeas ipse mentem omni serpente peiorem. Siquidem illorum aduersus patrem uenena
colligebas. Et quem patrem:qui te tantis beneficiis muneratus est. Econtra eum auxilia diuersa
postulabas:& artibus uariis p uiros atq; mulieres urgebaris:quatenus interimeres hominem se-
nio & ætate confectum:quasi ad nocendum non sufficeret sola tuæ mentis iniquitas Et nunc ue
nisti post tormenta liberorum atq; seruorum:quæ propter te uiris ac mulieribus constant infli-
cta:& contra denūciationes coniuratorum tuorum inficiatum ire festinas: Et non solū patrem

hominibus auferre conatus es:sed etiam leges:uirtutemq; uari:& ipsius iuris naturã:ipsamq; conaris interimere ueritatem. Ita ne confidis in tua ĩpudentia:ut etiã tormẽtis temetipsum subici uelis:cum causeris de tormentis eorũ qui examinati sunt:ut illi quidem quia ea dixerunt quæ ad liberationem tui patris attineant ueritatem minime tenuisse uideantur:tormenta uero quæ tibi fuerint adhibita uelis inuestigasse ueritatem. Nonne saluas o uare:nonne liberas regem:factionem a suo sanguine sustinentem.Per maiestatem imperii romani:per uirtutem tuã obtestamur ut hãc atrocissimam bestiam:quæ pro perditione alias proditione fratrum pater se beniuolũ esse simulabat:quatenus posset solitarium & omni consanguinitate desertum de regno propellere:adiudicesatq; cotidẽnes.Non prouincias hunc scerleratum ducendum ad necem Scias quõ patricidium cõmunis iniutia est:& naturæ ipsius:& totius uitæ hominum:neq; minus facinorosus reputandus est qui cogitauerit:tametsi cum effectum non contigerit: adipisci.Naturam ipsam iniutiatq; talibus supplicia nõ ĩportat. Addebat etiã illa quæ mater antipatri ad aliquos muliebri locuta ẽt ariolationes quoq; ac diuinatiões sup rege factas:& sacrificia memorabat.Aiebat itẽ & qcqd antipater cum ferorae mulieribus lasciuire dicebatur:cõmessationes quoq; sordidas amoresq; narrabat.Deniq; examinationes tormentorum:& testificationes plurimas inferebat:quæ satie plurime constabant.Nam alias quidem ante parauerat: alias ex repentinis nunciis summitates acceperat: ex quibus priora magis firmabãtur.Plurimi quippe hoies:quæ antea timore antipatri silẽtio prætereũda mãdabant:cernentes eũ accusationibus primis adhibilem:& aduersã fortũa inimicis eius apette ,ppteq; contradictũ:quia odio ineffabili aduersus eũ nitebantur omnia tũc prodebant. Incitabantur quoq; ad accusandum non solum honore factorum eius:& magnitudine scelerum eius quæ uel patrauerat:uel patratũ ire præsumpserat:sed etiã improbitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat parricidiis & ꝙ super eũ sensetant neq; odiũ merito:neq; amorẽ benignitate: circa quẽpiam habuisse:sed suæ tantũ cõmoditatis intuitu.Quorũ oium illud eum amplius adgrauabat:ꝙ nulli extiterant:qui res ex equo bonoq; iudicabant:ꝙ eorũ animus odio amicitiaq; iure careret.Dicebant ergo se olym ista sensisse:prohibitosq; semper ãnunciando: libertate uero data in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia ,pbamenta nequaq̃ accusari de falsitate ualentia:quod neq; benignitate circa herodẽ .neq; timore periculoso tacerent:sed solo rerum iudicio iniquitatem antipatri proferebant:dicentesq; non in suis actibus antipater utilitatẽ Herodis & munimen attenderet:sed sola nequitia ad illa facinora fuerit eõcitatus:propter quod omni pœna dignum esse loquebantur.Multa etiam a plurimis sine ulla interrogatione dicebantur:ita ut antipater quamq̃ in omnibus rebus impudens.& ad metuendum promptissimus atq; callidissimus esset:tamen tunc tanta confusione fuit oppressus:ut neq; negare:neq; contradicere ualuisset.Nicolao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente:uarus iubebat antipatrum:ut se de tantis criminibus expugnaret:si aliquas astructiones haberet:quibus obnoxius illorum quæ importata erant non esse monstraretur:nam ipse quoq; optare se patre certo nosse dicebat:ut in nullo contra se cogitasse fieret manifestus.Ille uero in faciem prouolutus:in deo rem oibusq; cõmendabat:qui sibi testificarentur:nihil se improbum cogitasse:atq; signũ a deo fieri postulabat: insidiatorem se patris penitus non fuisse.Solent quippe uniuersi quibus iustitia deest:quando facinorum aliquorũ ppetratores existunt dicere: sibi liberũ arbitriũ ex diuinitate cõcessum: quãdo uero in picula ceciderint iustũ recipientes iudicium:per inuocationem eius oia testimonia conãtur auertere:quod ẽt antipatro cõtingebat. Cum tanta nãq; uelut abscente diuinitate ante gesserit: tũc autẽ iusto eũ dei iudicio undiq; concludente:defectu purgationum ad dei iudiciũ absolutionem accusationum criminumq; ferebat:potẽtiæ diuinæ causam tribuens:ut eius testimonio in medio ueniret:quanta pro patre gessent:quantaq; periculosa pro eius salute præsumpserit. Varus autem cum sæpius interrogaret antipatrum:& nihil amplius ille quam dei proferret inuocationem:uidens in infinitum rem pergere:iussit uenenum i medium proferri:ut experiretur:quænam esset uis eius Et adductus quidam eorũ qui fuerant morte damnati:bibit iubente uaro:confestimq; morif. Tunc exurgens:abibat cõsessu:& die postera in antiochiã perrexit:ubi frequẽtis illi fuerat conuersatio:eo ꝙ sirorũ regnum ubi fuerat constitutum.

Herodes ãtipatrũ filiũ misit ĩ uicula:& legatio missa ab herode ad cæsarẽ de filio. Cap. VII.

HErodes autẽ cõtinuo ĩ uinculis filiũ obstrugi iussit.Incerte aũt erant plurimis confabulationes uari quæ ad regẽ habebantur.Dicebant nõnulli:ꝙ ex eius sñia fecerit:quæcũq; de antipatro gesta sunt. Ligans ergo eũ:destinauit romã ad cæsarẽ litteras: omne declarãtes negociũ: sed etiã qui præsenti relatione cæsarẽ docerẽt nequitias antipatri. Depræhenditur aũt in his diebus ẽt epistola ab antifalo ad ãtipatrũ scripta.In ægypto ãt erat iste: Quæ soluta a rege:talia declarabat.Misi tibi epistolã ab acmes:non parcẽs animæ meæ. Scis enĩ quomodo periclitabor a duobus domesticis:si hoc fuerit agnitũ . Tibi ãt prosperitas ad gerendã cãm proueniat Et epistola quidẽ talia loquebatur.Rex autẽ quærebat alterã epistolam:quæ tamẽ inueniri nõ poterat.Nam & seruus antifali:qui lectã adportauerat epistolã aliã se suscepisse denegabat. Cum aũt hesitaret rex:unus amicorũ herodis inspiciẽs interiorẽ tunicã serui:nam duabus

erat indutus:arbitratus est in interiori tunica litteras obcelari:& erat ita.Inuenitur ergo epistola
in qua erant scripta hæc.Acmes antipatro.Scripsi patri tuo qualem uoluisti prorsus epistolá:& re
scriptú faciens epistolæ quæ ad meá dominá ueluti a salome directa est destinauit. Quá cú lege-
rit certo scio punitu℞ salomé:tanq̃ insidiatricem. Erat autem epistola tanq̃ salome ad dominam
suam ab antipatro dictata:sub salome nomine:quantú ad sententias pertinebat:stilo át acmes cõ-
posita:in qua continebantur ista.Acmes regi herodi.Ego studium habens.ne te quicq̃ lateat quæ
aduersum te gerunt:inueniens epistolam Salomæ ad meam dominam contra te conscriptam:cú
periculo quidem meo:sed cum tua tamen utilitate conscripsit:tibiq; direxi.Hanc át illa conscri-
psit:uolens Sylleo coniungi.Scidi igitur hanc epistolam: ne fortassis ego de mea uita periclitarer.
Ad ipsum át antipatrum epistola scripta erat:ꝙ eius iussionibus ministerium gesserit:ut ad hero-
dem scriberet:eo ꝙ quasi Salomæ isidias illi præparare festinaret.Sed ét rescriptú eius æpistolæ q̃
quasi ad suam dominam fuerat a Salomæ destinata direxerat. Erat át acmes iudea quidem gene-
re:in seruitio át erat iuliæ cæsaris coniugis:& hæc gerebat amicitia quá cú antipatro iunxerat:cõ
parata ab eodem antipatro magnis pecunia℞ muneribus:ut eius aduersus patrem & nutricé suf-
fragaretur insidiis. Herodes autem stupefactus magnitudine nequitiarú antipatri:ipellebat͂ qdẽ:
ut confestim eum perimeret uelut procellam magnarum turbineq; causarum & nõ solú ipsum
sed etiam sororem insidiantem domumq; cæsaris sua iniquitate corrumpentem. Accedebat auté
etiam Salomæ:crebro pectus percutiens:& se interfici postulans. siquid forsitan tale in ea proba-
retur.Herodes conuocans filium interrogabat:iubens:ut siquid haberet aperiret:increpabaturq;
a patre dicente.Quõ inimicus omnino repertus es:age nunc: & qui tecum ad hæc negocia opam
dedere:nullomodo moreris aperire.Ille autem in antifalum cuncta referebat:nullúq; alium cám
horum extitisse firmabat.Herodes uero admodum dolens uolebat romam ad cæsarem filium de
stinare:ut supplicium pro suis factionibus sumeret: sed timés ne fortassis amicorum suffragio ua
leret effugere:ipsum quidé uinctum sicut & átea custodiebat. Verum legatos misit ad accusandú
filium cú litteris:intimandaq; omnia:quæ acmes illi ad perficiendam factioné fuerat suffragata:
exemplaria quoq; transmisit epistolarum. Interea legati romam proficiscũtur docti; in præsentia
quæ loqui uel respondere debuissent.

De egritudine Herodis:& seditione iudeo℞:& quia desperans omnes optimates iudeo℞ pce
pit occidi in hora mortis suæ & quia tpe illo deportate sunt ei littere ab legatis ad cæsaré missis:
habentes damnationem antipatri in arbitrio eius & uoluntate esse positam:& quia inualescente
egritudine malum purgans:cultro se interemisset si præuentus nõ fuisset. Cap. VIII.

SEd rex morbo prægrauatus:testamétum scribit:iunori filio regnum retribués:odio
quod circa archelaum philippumq; ex antipatri accusatione conceperat. Cæsari uero
mille talenta dereliquit: iuliæ quoq; cæsaris uxori:& filiis & amicis:&libertis cæsaris
quingenta filiis etiam suis:filiorumq; filiis pecunias & reditus distribuit. Salomen so
rorem magnifice locupletauit:ꝙ eá scilicet erga se beniuolá semp agnouerit: & nunq̃
aliquid ex aduerso molientem.Desperans autem contra morbum se posse subsistere:nam annum
agebat circiter.lxx.exasperatus est:irrationabili furia:& amaritudine mentis incensus:uolebat si
potis esset.iudeorum cuncta disperdere. Causa uero huius rei erat:ꝙ se conténi putabat:eo ꝙ ca-
sum suum iocunde gentem totam extimabat accipere.Super hæc quoq; quidam popularium ho
minum seditionem excitauerant:propter huiusmodi causam. Erat quidam iudas anferi:& mathi-
as margalothi:iudeorum eruditissimi:& supra cæteros legis expositores doctissimi populo etiam
amabiles:propter iuuentutis eruditionem.Semper enim eos totos consumebant dies cuncti:qui-
bus inerat studium:& cura uirtutis.Isti igitur audientes regem morbo prægratum:& remediu mi
nime receptabilem:omnem excitauere iuuentutem:ut opera quæcunq; a rege præter patriá legé
facta fuissent:euertétes,p lege dei gloriosa niterent͂ exercere certamina.Eteni pp eius p̃sumptioné:
& pp quod p̃tor humanú moré fuerat cõuersatus in plures:oía illi mala cõtigisse firmabát: egri-
tudiné quoq; p̃senté nõ ei ob aliud accidisse.Fecerat eni herodes q̃dá cõtra legé.q̃ iudas & mathi
as uociferabant͂.Ná cõstruxerat sup portá tépli munus quasi deo propositú:aquilá aureá imanem
uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet aút lex imaginum eleuationes uel animalium
propositiones cõstituere:his qui uolunt secundú eius præcepta conuersari.Proide hortabant͂ illi
sophistæ aquilá illam loco diuellere.Enim uero mortalibus inquiunt multo iocũdius debet esse
periculú:quod pro conuersatione paternæ legis:& pro uirtute suscipitur:quá uitæ quátacũq; dul
cedo. Nam morte quidé fama & laus sempiterna cõquirit͂:& nasciturís hoíbus memoria iocũda
relinquitur exemplú uirtutis & gloriæ.Ná ét si quisq̃ sine piculo ualeat aliquod præclarom opus
efficere:post paululum tamen uéturam morté naturæ lege nõ ualebit effugere.Proide pulchrum
est his qui studiú habét amoréq; uirtutis:cum laudibus & cum honoribus de hac uita discedere.
Leuigatio quippe maxima est:pro bonis operibus interit: quæ non nisi mediatione piculi con
quiruntur filiis atq; cognatis uel aliis quibuscúq; qui ab eodé stemate deducunt͂:siue fuerũt ui-
ri:siue mulieres:siue quilibet alteri:quibus prouideri debet iposterũ:ut ad eos utilitas gloriæ per-

ueniat.Et illi quidem huiusmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur ad eos repéte rumor:regé
iura decessisse qui sophistis illis ad modum suffragatus est.mediaq; die ascendétes: euulsere aqui
lam & securibus concidere. Cúq; plurimus esset tumultus in templo ecce dux regis cum militi-
bus uenit nunciatus quippe illi fuerat nisus eorum: & existimans ex maiore illos cóspiratione et
manu congressuros ad prœlium:ampliorem secú numerum militum duxerat:qui possent impe-
tum sustinere illorum:qui moliebant anathema templi deiicere. Quo irruére super eos:nequaq̃
ım eius sustinere ualuerunt:sed sicut solet turba uulgaris præsumptione magis stulta:quam can
ta prouidentia congregata:omnes continuo fugierunt.Ex quibus.xl.soli iuuenes animi confidé
tia remansere:quos dux compræhéditicum principibus facti:iuda & mathia. inglorium enim iu
dicauerunt loco cedere:aduentumq; ducis effugere.Hos omnes pducit ad regem.Quos cum in-
terrogasset:cur intantam audaciam prorupissent:ut ornamenta templi euellerét:illi gessimus in-
quiunt quæ gesta sunt:& consulto nos illa gessisse pfiremur:quæ ad uirtutem attinent:quam ui
ros docere certum est.Siquidem prudentum est defensare dignitatem legis & numinis: nec mira
ri debes: si tuis institutis instituta præferimus quæ nobis moyses inspiratione dei conscripta de-
reliquit.Mortem quoq; ac supplicia quelibet importes:cum iocunditate subimus. Nó enim pro
iniusto facinore:sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt.Et illi quidem talia loquebátur in
nullo minora uerba quam fuerat commissi psumptio præferentes.Rex autem uinculis eos con-
stringi pcipiens:euocauit ex Hierichunte iudeorum principes.Quibus aduenientibus:conuétus
omnium congregat:ipse uero in lecto recumbebat q̃ præ inualitudine stare nó poterat.Enume
rabat igit præsumptiones seditiosorꝫ iuuenum:in quibus sæpius fuerat depræhési:templi quoq;
ornamentaq; suis fuissent magnis sumptibus constructa memorabat:qualia per ánnos.c.xxv.neq;
asomeum regem construere:neq; prosapiam eius ualuisse narrabat:se autem ad honorem diuini
tatis illud templum anathematibus alias fabricis admiratióe dignis ornasse:quo post eius mor-
tem gratam sui memoriam iocundáq; relinqueret.Exprobrabat etiá q̃ iniurias illi nó dubitatér
ingerere.Cæterꝫ præsumptum facinus uerbo quidé ad suas ptinere iniurias:re autem ipsa & ueri
tare siquis uellet meritum examinare facinoris:sacrilegium cómissum esse firmabat. Ad hæc illi
pp eius crudelitatem ne contra se quoq; fortassis exasperatus ultiones in eos aliquas moliretur:
humiliter responderunt dicentes:neq; ex sua sententia contigisse neq; illa cómissa multa esse de
bere.Ille uero circa cæteros quidem quasi mánsuetus extiterat mathiam auté pontificem sacerdo
tio remouit uelut conscium:& causam seditionis extantem pmouit aút azarum pontificem: fra
trem uxoris suæ.Mathiæ át pontificatus tpe:prouenerat alterꝫ extitisse pontificem:ad unius ui-
delicet diei functionem:quá iudei cum ieiunio celebrant.Causa uero talis erat. Mathia sacerdo-
tali fungéte officio nox in solénem lucescebat diem:in qua futurꝫ erat ieiunium.Tum uisum est
sibi osno mulieri esse cómixtum:pptereaq; sacerdotio pfungi non potuit:sed Iosephus elimi fi-
lius:cognatus eius secundú carnem:pro eo munere sacerdotali pfungit.Nunc ergo mathiá Hero
des pontificatu remouerat:alterꝫ uero mathiá qui seditionem excitauerat: & aliquos uiros ex so
cius seditionis illius:uiuos igni contradidit.Sed ét luna eadem nocte defecerat. Herodem porro
amarior i dies morbus urgebat:supplicia deo cómissi sceleris expetére.Ignis quippe lentus inerat
non tamen conflagrationé insufficiens corporis agentem prodens quantum extrinsecus crescés
operabat incédium.Auditas quoq; in explebilis sp inerat cibi:nec tamen sacietas unq̃ rabidis in
citata faucibus ualebat implere ingluuiem.Intestina interius ulceribus tabida putrescebant dolo
ribus quoq; coli sæuissimus cruciabatur:humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberra-
bat.Similis illi quoq; & circa pubé erat afflictio:sed & uerenda ipsa putredine corrupta scatebant
uermibus spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo quæ fuerat satis obscena diritate fetoris: &
anhelitus respiratione crebertima:contractus quoq; p cuncta membra subsistens:uim noxiá ope
rabatur:quæ nimem tolerantiæ contulerat firmitatem.Dicebat igitur ab his:quibus. inerat di-
uinandi perina:diuinitus has pœnas ob impietatem eius & multa crudeliter gesta deposci.Ipsi ta
men multum spes salutis instabat:si forte posset contra morbos aliqua remedia prouidere.Medi
cos quoq; aduocans ut uterentur si quid possent ad salutem proficere postulabat:& tráfiens ior-
danem fluuium:aquis calidis quæ sunt circa calliorá:die noctuq; fouebatur.Hæc igitur aquæ ca
lidæ super aliaq; habebant commoda etiam portabiles erant. Pergebat autem aqua illa in palu-
dem:quæ sulphurifera uocitatur.Præterea uisum est medicis:ut eum in dolio oleo pleno confo
uerent.Vbi cum missus esset:ita defecit:ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis seruo
rum ululatus exortus est.Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret: iussit militibus quin-
quagenas dragmas auras distribui:plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat.Dein
de reuersus in hierichuntem præualentibus nigris coleribus:exasperatus iniquius est:ut ipso mo
riente:indignum facinus ageretur.Venerát quippe ex locis omnibus per eius præceptum iudeo-
rum optimates:& erant plurimi:siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiá fuerat
mors contentoribus præcepti proposita.Magna igitur in omnes regis furia concitata est:propte
rea culpabiles & inculpabiles in yppodromio concludens:sororé suam Salomé;utriuq; eius alexá

conuocat & mortem suam non in longum differri denunciat tantis se doloribus circũuentum: fore cunctis satis optabile: se aũt sine luctu & deploratione perituꝝ: ꝙ regibus: maxime autẽ sibi magni meroris esse firmabat: neq; suum arbitratũ iudeoꝝ falli proposito: ꝙ & eis sua mors amabilis foret & grata: nam ẽt se uiuente sepius illos & seditiones & secessiones fuisse molitos: & in eius semper iniurias fuisse festinos: cæteꝝ leuigationem quãdam illis natam esse dicebat ꝙ talibus ipse doloribus urgeref: proinde petere se ab illis: ꝙ eos sciret contra eius gloriã in nullo uẽturos: ut agerent: qualiter eius exequiæ honorabiles sup cæteros reges: & luctus amplior agerẽf: Quod futuꝝ dicebat: si peregissent ut iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igif me inquit aĩam uideritis expirantem: circũuallantes yppodromium omni militia nec dum mea morte uulgata: confestim oẽs illos inclusos iaculari pficite: & ita cunctis intereuntibus duo commoda ,puentura: ꝙ & regnum illis post suam mortem firmum pseueraret: hostibus amputatis: & super suam mortem luctum celebrandũ esse magnificum. Et ille quidem lachrymandus talia lamentaf. & cognatos oẽs beniuolentiam circa se fidemq; seruare postulat inuocationem diuinam interponens: ne cum inhonorificentia sua mors: & cum indignitate tractaretur. Illi uero ,pfitebantur in nullo se eius p æcepta transgressuros. Sed ego comperi illius hoĩs mentem considerans: etiam p præsentia mandata nihil humanum pœnitus habuisse. Siquidẽ de hac uita discedens ,pcurabat: quatenus omnem gentem orbatam & desertam parentibus dilectissimis relinqueret: iubens unum ex unaquaq; domo interimi: qui nihil iniustum neq; in ipsum: neq; in alios admisisse fuerant depræhensi. Hæc igif illo suis parentibus demandante: deportantur & literæ ab legatis: qui ad cæsarem romam fuerant missi. Quaꝝ hæc erat sententia: ꝙ acmes in dignatione cæsaris extincta sit: pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tẽtauerat: ipsum autem antipatrum in patris uoluntate dimissum: ut quod placeret ex eius sententia fieret: ipsum etenim & patrem esse & regem: siue illum in exilium detrudi siue illum morte multari uellet. in eius ,pposito constitutum. His auditis Herodes: paulisper animum refouit: uoluntate scriptoꝝ & morte acmes in supbiam subleuatus: & potestate puniendi quam acceperat in filium. Sed præualentibus crescentibusq; doloribus: interitui ,ppinquabat: & quãq̃ in multo defectu contineretur appetebat tamen cibum: & postulans malum quæsiuit cultrum. Erat enim illi talis mos: ut ipse per semetipsum malum accurans: & per partes modicas recideret: & comederet. Sumens ergo cultrum: circũspiciensq; ne quis adesset: uoluit semetipsum interimere quod forsitan perfecisset: nisi præueniens manum eius anabus contineret: nepos enim eios erat: & magnũ clamans: statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus.

Qualiter Antipater putans Herodem defunctum locutus fuerit custodi corporis de dimissione sua: & propter hæc antipatri peremptio. Cap. IX.

Q Væ cum ad Antipatrum peruenissent: credidit suum patrem uitæ terminum suscepisse præcipiensq; fiduciam tam uerbis q̃ moribus ita totus animo gestiebat: tanq̃ si fuisset liberatus e uinculis: & regnum in suis manibus sine ullo labore pceperit. Tunc cœpit cum custode ergastuli de sua dimissione fabulari: magna se continuo spondens dona ei tributurum. Ille uero non solum non acqeuit ut faceret quæ uolebat antipater uerũ etiam cuncta regi denunciat: intimans ei eius mentem. & quæ ab eo munera spondebanf. Tunc Herodes q̃uis & ante non minore odio ferretur in filium: cum audisset custodem ergastuli illa narrantem: magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput: quãq̃ in extremo uitæ teneretur & cubito sese attollens statim destinans quẽdam armigerorum suorum sine ulla dilatione celeriter necari iubet antipatrum sepulturamq; eius in Hyrcania sine ullo honore fieri.

Testamentum Herodis ad Cæsarem: & distributio inter eius filios: & qualiter Archelaũ præfecit deinde mors ipsius. Cap. X.

T Estamentum interea scribebat mẽte mutabili: & Antipatrum quidem quem sibi successorem in regno designauerat: tetrarcham facit galileæ regionis atq; peroe: Archelao uero regnum contribuit. Gaulanitidem autem & thraconitẽ: & Bathaniam: & Baniadam Philippo filio quidẽ suo: fratri autem Archelai germano tetrarchiæ iure concessit: iamniã uero & azotum & faselidam: Salomæ sorori distribuit: sed & argenti signati Miriadas quinquaginta. Disposuit etiam de cæteris suis cognatis: atq; consanguineis: opibus eos reditibusq; locupletans. Cæsari sane argenti signati mille miriadas: præter uasa quædam aurea: quædam argenta: & metallis preciosa: & artificis opere uenustissima dereliquit: indumẽta quoq; preciosa: Iuliæ uero Cæsaris coniugi: & aliis nonnullis quingẽtas miriadas. His dispositis: quinto die postq̃ Antipatrum filium necauerat defungitur regnãs postq̃ Antigonum interemit anos. iiii. & .xx. postq̃ autem a romanis regnum præceperat. vii. & .xxx. ui crudelis in omnes equaliter: ire quidem subditus: a iustitia uero effrenatus: fortuna uero propicia: super quẽlibet affluenter abusus: ex plebio in regnum assurgens: & pericula plurima eludens: quibus sæpius fuerat circũseptus: diuinitate uitæ pfunctus est. domi circa filios quantũ quidẽ ad eius sniam ẽt ibi prosperitate potitus est: eo ꝙ se suos inimicos superasse censebat: meo uero iudicio. super omnes infoeli

cissimus. At Salomæ & Alexas:anteq̃ mors regis diuulgata foret: ex yppodromio iudeos abire p mittunt:ad proprias domos:dicentes:regem iussisse : ut unusquisq; in suas regiones abscederent. Hoc aūt fecerunt:beneficium illi genti præstare cupientes. Interea mors magis diuulgatur.

Epistola Herodis ad exercitum:& admonitio fidei seruendæ circa filium eius Archelaum q statim eleuatur in regnum. Cap. XI.

TVnc Salomæ & Alexas cunctā militiā congregantes in Amphiteatro quod Hierichunte erat:primum quidem æpistolam regis legi fecerūt: quam ad milites fecerat:deinde gratias eius in eos pro fide ac beniuolentia quā circa eum exhibuerunt insinuant:petitiones quoq; eius:ut similes se circa Archelaum filium eius exhiberēt: quem regē constitut intimabant. Ptholomeus etiam cui fuerat testamentum a rege creditum: anulusq; de quo signauerat commissus:continentia testamenti denunciat:quod testamētum non posse robur firmitatemq; suscipere dicebatur:nisi cuncta quæ in eo essent deferrent ad Cæsarem. Fit continuo fragor ingens:honorantium Archelaum:regemq; proclamantium:milites quoq; cūcti: & uniuersi duces:fauorem:& beniuolentiam promittebant:paratosq; se ac promptos ad omnia profitenē adiutoremq; deum supplicationibus aduocabant.

Sepultura herodis ī herodio castello:& fauor archelai regis ad populū:&populi ad ipm. Ca. XII.

DEhinc sepulturam regi præparabant. Curæ nāq; fuit Archelao: ut exequiæ patris quā magnifica possent celebritate gererentur:utq; memoratum proferrēt cum rege mortuo producendum. Portabatur itaq; in lecto aureo:lapidibus depicto uariis atq; pciosis:stramina ueruostro erant auroq; cōtexta:eratq; ipse mortuus circūamictus purpureis uestimentis:caput eius diademate coronatum : sceptrum quoq; in manu eius uelut si a uiuo teneretur erat appositum:circa lectum autem erat frequentia filiorum:multitudo cognatorum. Circa quos omnis militia stipata pergebat:per proprias disticta nationes:& discreta nominibus. Erant autem tali ordine distributi. Nam primi quidem pergebāt eius armigeri : per quos omnes thereci manus:post istos etiam natio germanorum:atq; galatharum. Hos item sequebatur cum ornatu maximo cūcta belligeratoria multitudo. Cætera uero militia postrema sequebatur: in eū scilicet modum digesti:qualiter solebant in bellum procedere:& suis ducibus ordinari. Post hos sequebantur seruorum eius quingenti:odores uarios:& aromata deportantes. Pergebant autē in herodium stadiis distante octo:illic enim est eius sepultura ex eius iussione cōfecta. Et Herodes quidem hoc modo defūgitur. Archelaus autem per. vii. dies luctum super patrem honore regio ex more gerit:tantos etenim dies lex paterna præcepit obseruari. Conuiuia itaq; celebrans: & luctum exoluens:ascendit in templum. Ibi magnis ei clamoribus fauebatur:magnisq; prædicabatur laudibus:secundum q̃ unusquisq; arbitrabatur maiora quam alius conferre pconia. Tum uero tribunal ille conscendens quod sibi fuerat præparatum & confidens:omnibus benigna loquebatur:& sibi propitios comparabat:gaudio fauoris omnium & uoluntati quam ex beniuolentia circa se cūctorum acceperat gratias se illis habere narrabat:q; lesi a patre nihil circa se mali ab illis reciprocaretur:se autem aduisurum:ut eis bonorum uicissitudinem redderet:eorumq; remunetaretur alacritatis affectum rogaret uero:ut nunc interim parcerent nomine illum regis honorare:sufficere sibi dignitatem potestatis aiebat:quam tunc firmam esse dicebat:cum testamētum a patre scriptum:a Cæsare firmaretur. Obquā causam neq; in hierichunte cūcta militia diadema illi imponere cupiente uoluerat suscipere:ambiguum honorem estimans ex tali re sibi prouenturum:q; esset adhuc incerta uoluntas eius:qui posset illi regnum proprie firmusq; concedere:non sibi defuturam circa illos benignitatem:quæ beniuolentiæ eorum uicissitudinem reportaret. Festinare quippe se in omnibus enarrabat meliorem se suo patre circa illos ostēdere. Illi uero ut plebeia multitudo consueuit:in ipsis primis diebus uidentes regis lene principium: uoluntates suas laudibus & fauoribus aperiebant:& quanto mansuetius cum eis loquebatur Archelaus tāto amplius nomen Archelai prædicabant:deinde ad numerum petitiones: intercessionesq; uertuntur. Alii quidem functionum publicarum leuigationem cum clamore postulabāt:pars uero uinctorum solutiones expetebat:qui fuerāt ab Herode deuincti:alii uero grauedines quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat:auferri uociferabātur. Archelaus porro in nullo illis contraria respondebat:sed in omnibus accurate:æstimans regni fore suffragium:si multitudinis beniuolentiam comparasset. Dehinc ad sacrificia offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celebranda.

Qualiter populus seditionem mouit aduersus Archelaum in festiuitate azimorum: & qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit:ipse uero nauigauit ad Cæsarem: credens regnum Philippo fratri suo. Cap. XIII.

CVm hæc interim aguntur:congregant̄ iudeoꝝ iuuenes plurimi:nouaꝝ reꝝ cupidine cōcitati:& cœperūt de morte mathiæ aliorūq; cum eo ab herode interēptoꝝ tumultuosa uoce causari:dicentes:q̃ iniuste pempti:ēt exequiaꝝ honore herodis timore caruerant. Erant aūt isti:pro q̄bus turba loquebat̄:qui fuerant euulsionæ aureæ aquilæ

perempti. Magnum ergo turba proclamante: & clamitationibus utente: quasdam etiam iniurias
quasi ex hoc posset ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire: proterue ꝓcaciterq; iactante: cõ
gregabatur magis magisq; numerosa multitudo: & ultionem mortuorum ab archelao fieri debe
re poscebant: suppliciis eorum qui sub Herode fungebant̃ honoribus. Et primum quidem oium
sacerdotio remoueri pontificem quem Herodes fecerat proclamabant: uirum mundum: & secun
dum leges suas dignum ad pontificatum promouendũ esse dicebant. Archelaus autem licet ista
grauiter ferret: annuebat tamen: impetum eoꝝ mitigare festinans: donec iter ad romã quod pro-
positum habebat sine tumultu perageret: & cum de sese uoluntatem Cæsaris agnouisset: respice-
re dixit: quid agendum foret & de cunctis repetitionibus eoꝝ legytimæ dispositurum: neq; tunc
tempus esse dissensionis: aut contumelias ingerendi: magis autem unitatis atq; concordiæ donec
ex præcepto Cæsaris ad eos cum firmitate regni recurreret: tunc quippe in cõe consulere: de qui
buscũq; tractandũ esse uideretur: tunc autem sustinendũ esset: ne forte seditionis quoq; crimẽ in
currerent. Et ille quidem hæc dicens ducemq; suum edocens: mittit ad eos: hæc ipsa locuturum.
Illi porro proclamantes: ducem loqui pœnitus non sinebat: periculum quoq; minabantur: siquis
eos ab assumptione sua reuocare uoluisset: & instabant suam libidinẽ magis explere: quam impe
rantium subiacere consiliis. Graue nãq; illis uidebatur: si cum Herode uiuẽre amicis priuati fuis
sent: eodem mortuo nullam ultionem fieri mortuoꝝ. Illud enim iustum legytimumq; dicebant:
non ꝙ ratio dictaret: sed ꝙ eorum libidini uoluptatem posset afferre: satui ad prouidendum: quã
tum illis esset ex ea re periculum nasciturum. Plurimis itaq; ab Archelao missis: ut tumultum se
ditionemq; mitigarent aliis ex regis persona loquentibus aliis autem ex illius quidem sententia:
sed ueluti ex sua mente monentibus: illi nullum pœnitus aduertebãt: sed amplior firmitus: & tur
ba mouebatur: cõcurrente etiam plurima multitudine: ꝙ illa tempestate iudeis dies festus immi
nebat: quando azima secundum obseruationem paterni moris exercent. Pascha enim illa festiui-
tas uocitatur: ad recordationem & memoriam exitus ex ægypto: & sacrificat̃ ab eis illo die cum
alacritate magna pecudum etiam numerosa multitudo: quanta in nulla alia solẽnitate. Concur-
rit ergo ex uniuersa regione magna copia populorum: plures etiam ex montanis locis aduenirũt:
religionem numini soluturi. Sed iuuenes qui seditionem excitauere: iudam mathiamq; lamentan
tur: ueluti doctores expositoresq; legis antiquæ: & ꝑsistebant in templo: suffragione quoq; uictua
lium abunde subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe nõ ducebatur ab aliis cibos expetere.
Anxius autem Archelaus ne in deterius eorum processisset audacia: cohortes destinat armatorũ
cum quibus etiam tribunum militarẽ mittit: ut eorum coherceat impetum: & primum quidem:
ut illos sediciosos repellerent & ab alia multitudine separarent. Sed uenientibus militibus: illi se-
ditiosi cum ingenti alacritate: excitata secum etiam turba: super tribunum ac tota præsidia cum
uoce magna inuicem hortantes impetunt faciũt: ex quibus plurimi fusi; pauci autem cum tribu
no sauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessumdare censebat nisi multitudinis illius im-
petum frangeret: tumultumq; illum resecatum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam: ut
eos qui sibi in templo habitacula construxerant: exinde repellerent. Ceduntur itaq; ab æquitibus
circiter tria milia hominum: reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæterum ex
edicto cunctos ad suas regiones discedere iubet Archelaus. Quiq; continuo discesserunt: festiui-
tatem deserẽtes minime celebratam: maioris timore periculi propulsati: licet essent in mortis te-
meritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descendit: Nicolaum secũ
& Ptholomeum habens: & amicorum plurimum comitatum: Philippoq; fratri omnia gubernan
da dereliquit: domum ei regnumq; commendans. Salomæ quoq; soror Herodis cũ eo simul egre
ditur: omnem secum ducens pro sapientia: ad hæc etiam plurimi cognatorum: uerbo quidem: ue
luti cum Archelao conlaboraturi: ut ei regnum a Cæsare firmaretur: re autem uera: ut aduersus
eum niterentur: maxime illa quæ ab eo in templo gesta sunt accusando proponere. Obuiam fit
Archelao Sabinus cæsaris curator: eatũ rerum quæ in syria possidebat: in iudeam ꝑgens: pro con
seruatione thesaurorum Herodis. Quem uarus ab hac intentione reuocauit: per Ptholomeũ qui
transibat ab Archelao conuocatus. Sabinus ergo uari gratia neq; arces obtinuit quæcũq; fuerãt
in iudeorum ciuitatibus constitutæ: neq; thesauros cõsignauit: sed omnia sub iure dimisit Arche
lai: donec quid de his Cæsari uideretur agnosceret. Proinde in Cæsarea se sustinuit sic enim re-
promiserat se esse facturum.

Qualiter Archelao romã ascendente: Sabinus q erat in syria Cæsaris curator ascendit in hie-
rosolymã uiolenter expetẽs Herodis pecunias & castella a curatoribus archelai. Cap. XIIII.

Ed cum romã nauigasset Archelaus: uarus ꝑrexit Antiochiam: Sabinus ascendit ĩ hie
rosolymam: & aulas regias obtinet: euocansq; oẽs oppidorum præfectos: & quotquot
rerum dispensatores fuerant ratiocinari cœpit: & arces ut sibi traderentur multos ex
petere. Ex hoc iam illi quos præfecerat custodes Archelaus: mandata eius implere nõ
poterant; sed custodiebant oia secundum interdicta Sabini: usq; ad Cæsaris ꝓceptum.
Nauigat ẽt romã in illis diebus antipater Herodis filius; regnũ ẽt ipse petiturus hortatu Salomæ

& promissionibus incitatus dicentis:iustiores causas illum habere Archelao ad regnū percipiendū q̄ oretur testamentum in quo is successor regni fuerat constitutus:firmius:quia illud sanamente fecisset Herodes:hoc aūt iam sensu præ ualitudine diminuto conscripserat. Ducebat secum etiā matrem:& fratrē Nicolai Ptholomeū:amicum Herodis satis honorabilē:sed ēt sibi ualde gratissimum atq; fauentē. Maxime aūt eum incitabat ad regnum yreneus rethor uir opinione clarus:& ad dicendū acerrimus. Idcirco ēt freti:eos qui psuadebant cedēdū archelao:siue q̄ regio testamēto successor fuerit instituturus:siue q̄ maior natu esset aduertere contēnebant. Sed cū romam uenissent:oēs cognati ab Archelao discedentes ad istū conueniunt:non beniuolētia circa eū aliqua constricti:sed odio quo aduersus Archelaū irritabant. Maxime āt libertatem desiderabant: & romanoꝝ iudices magis:q̄ reges ꝑprios habere cupiebant. Quod si hoc minus ꝓcederet:antipatrꝝ magisq̄ Archelaū sibi regem cōducibilius æstimantes:impetrare laborabant. Sabinus quoq; accusationē archelai apud cæsarē deposuit. Inter hæc cæsar suscipiens ab Archelao litteras: in quibus iura a patre sibi relicta ꝑposuit testamentum quoq; cognoscens:& ratiocinia thesauroꝝ herodis cum anulo consignatorio quē Ptolomeus apportauerat:cœpit cōspicari quē ordinandū ratio postularet Legēs quoq; litteras uari & epistolas Sabini:summā quoq; thesauroꝝ uel quid pecuniæ per singulos annos impenderet aduertens litteras quoq; quas antiparet pro regno promerendo transmiserat recensens:congregabat ad cōsultandum oēs senatorii ordinis: & amicos: in quibus etiam Gaiū filiū Agrippæ:& Iuliæ suæ filiæ adoptiuū. Deinde illis oibus in concessum inductis: copiam facit:ut quisq; de quibus moueret ediceret. Ibi primū Salomæ filius antipater dicēdi potentissimus:& Archelao satis infestus:hmōi uerba locutus est:dicens Archelaum uerbo quidem pro regni petitione se fingere laborare:opere uero oēm regni potentiam possidere:anteq̄ ei a cæsare in quo cuncta potestas sita esset indulgeret. Huius testimonium esse dicebat eius audaciam: quam ꝑsumpserat in die festo multos interimere. Qui si iniustum aliqd gessissent:alius inter eos deberet ulcisci:qui eos possit legytima & ordinata ptātem cōpescere:& non ab illo tantā cædem fieri oportere. Qui si ut rex illud fecisset:contumeliā grandē cæsari intulisse firmabat q̄ ignorās qd de eo adhuc dispositurus esset regia iam uti ptāte ꝑsumeret. Si āt uti priuatus illa gessisset:amplius eum deliquisse narrabat:q̄ regnū non possidens:supplicia quibuslibet intulerit:de qbus decretum cæsaris debuit expectari. Opponebat illi etiā iudicum militariū mutationes & ordinationes:ad hæc etiā illum in solio regali & cās plurimas iudicasse:ac determinasse proclamabat:tāq̄ a rege legytime ius ptātis integrū possidente petitionum quoq; plurimoꝝ promissa publice facta memorabat:nec quid eū amplius iuris ac ptātis habiturum:dū in regno a cæsare firmaretur. Opponebat illi ēt:q̄ ex yppodromio uinctos sponte dimiserit:& plurima alia:siue quæ facta fuerāt: seu quæ facta quidē non erant:sed credibilia uidebantur pp naturam sui:quod fieri posse iudicabatur a iuuene:tum ēt ab accenso regnandi cupidine. Dicebat ēt luctum eum patris pœnitus neglexisse:prohibitos quoq; oēs a rege cum moreret uidendo:unde initiū quoq; seditionis affirmabat exortū:q̄ eum uidebant circa patrē suum mortuū qui ei multa & magna bona ꝓstiterat tam nequiter conseruari:ut uelut in se lachrymas p diem publice configentē occulto aulē uolūptate regni ꝑcepti perfrui & noctes ī delicis agitare:erga cæsarē quoq; hmōi se ꝓbituꝝ archelaū. cum ei regnandi iura tribueret:qualē se circa patrem exhibuisse cognoscit: tripudiare nāq; & cantus exercere in morte patris:tanq̄ si hostis aliquis interiret:& q̄ nunc aduenisset ad cæsarē calliditate usum dicebat.ut si regni ꝑcipere firmitatem desiderare simularet:cum oī iam usus esset ptāte: quanta illi nec amplior a cæsare regꝫ domino posset attribui. Maxime uero eadē quæ in tēplo facta fuerant uerbis exaggerabat:& impietatē obiectabat: q̄ in die festo sacrificiis diuinis instantibus:multa milia hoium cæsa fuissent: in quibus multi peregrini plurimi insontes indigne miserabiliter occubuerint:templū quoq; plenum cadaueribus mortuorum:non alienigena forte perimente:sed eo qui se regni iura legytime percepisse iactabat. Vnde apparet inquit illud opus crudelitatis libidine peregisse:ut integre se plenū tyrannidis negociū prosecutum esse testet per iniquitatem admissam qua cunctis hoibus constaret odibilis. Festinabat enim quoquo mō regnum accipere:sciens q̄ pro sui merito nunq̄ posset uel in somnis regiam ptātem legytimo iure ꝓmereri. Nam & patri suo certos esse suos mores agnouerat:unde se regni ab eo successorem disponi ꝓculdubio desperabat:nisi per egritudinem ac morbos quibus non solū corpore confecto defecerat:uerūetiam animo parum ualido erat. Cæterum quādo mens eius sospes fuisset & sana: & corpore forti ut digne ac merite negocia cuncta disponeret: in antipatrum potestatem regnandi cōtulerat: testamento iure legyttimæq; confecto: nam qualis porro rex iste possit existere: qui aut contento Cæsare ius sibi totius potestatis arripuit: aut si a Cæsare se dominum fieri:& ab eo regnum spetabat accipere; cur ciues suos sine illius præcepto priuatus adhuc; & in templo die festo instante tam crudeliter interemit. Et Antipater quidem huiusmodi uerba locutus; testes etiam introduxit:& plurimos ex cognatis; per quos sua dicta firmaret. Tumque is loquendi finem faceret surgit Nicolaus pro Archelao uerba facturus; dicebat namque illa quidem que in templo contigerant;potius eorum qui passi sunt quam Archelai potestate contigisse; siquidem

tantum eos facinus aggressos fuisse:ut non solum iniurias contumeliasq; iactarét: sed etiam eos qui deuoti humiliterq; uiuere disponebant:ulcisci perrēderent. Cúq; hostilia multa operarentur ue- bo quidem aduersus archelaum:rei aūt acerbitate aduersus cæsarem:necessariū archelaus iudicauit ut eos ab insolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos quos Archelaus ad sedádas turbas miserat:interimere festinabant:sine ulla dei uel loci uel festiuitatis reuerentia. Mirari se sane dicebat:non confundi antipatrūq; talium defensor existeret:dummodo inimicitiæ suæ quā contra archelaum gerebat libitum faceret:& odio magisq̄ natura iustitiæ iudicaret:illos purgare gestiendo qui cuncto scelere aduersus suos principes arma corripuerint. Cætera uero de quibus archelaū accusauerant:in eos ipsos accusatores referebat:dicens nihil sine ipsorum consultatione uel consensu factū:gestumue fuisse:sed aīo lædendi nunc in transuersum ab equitate discedere. Nam neq; scirent taliter res esse dispositas:qualiter accusabant:sed ad inuidiam archelai cuncta deprauare:& tantam illos cupidiné inuasisse obsistendi archelao:uiro quidē consanguinitate ꝓpinquo: conuersatione aūt eis familiari per omne tempus adiuncto. Testamentū etiam patrem sana mente conscripsisse narrabat:firmiusq; illud esset quod posterius fuisset scriptum:q in hoc posteriore dominū cunctæ ordinationis cæsarem constitueret:quem minime illorum improbitaté imitaturum dicebat:qui herodi iniuriā faceret:in cuius uita oībus essent bonis omniq; potestate perfuncti. Nunc aūt ad contumelias quidem uoluntatis eius & intellectus in oībus festinarent: sed nequaq̄ cæsarem iniurias illius uiri admittere:qui & amicus fuerit & auxiliator:& oīa in sua potestate dimiserit:neq; pati ut testamentum eius solueret:quod de sua fide fretus scripserit: neq; uirtutem cæsaris imitaturam esse illorum accusatorum:criminatorumq; nequitiam: fidem eius in omni mundo ad exemplar ꝓpositam & indubitatam cunctis gentibus esse referebat:unde nequaq̄ possit herodi alienationé & furiam mentis ascribere:quem p multum tps optime regnū gessisse cognouerit:successionemq; optimo filio dicasse:sed neq; iudiciū regis circa electionem successoris peccasse firmabat:īmo magis prudenter & optime iudicasse:q oīa ad uoluntatem. potestatemq; cæsaris redegisset. Postq̄ hæc Nicolaus enarrauit:& finé loquendi fecit: cæsar Archelaum sibi ad genua procidenté cum honorificentia subleuauit:ꝓnuncians eum dignum regni ꝓceptione:magnūq; suæ mentis momentū gratiamq; declarauit:& non aliter esse se facturum:nisi quæcūq; testamento continerent. Interea cūcti Archelao fauere:non tamen certū aliquid fuerat definitū. Igit facta solutione consessus apud seipsum cæsar considerabat: utrūne archelao regnum confirmare deberet:an omni herodis generi dispartiri. Interea mater Archelai morbo ꝑgrauata defungitur: sed ét a uaro qui in syria militiæ magister erat:litteræ ueniunt : significantes sediriones decessionesq; iudeorum. Postq̄.n. Archelaus nauigauerat:cuncta gens uariis moribus fuerat: tumultuationibusq; turbata Sed uarus adueniens eos qui causa seditionis extiterant:suppliciis & tormētis adegit:rebusq; compostis in Antiochiā repedabat:unū ordiné militum in hierosolymis derelinqués qui iudeis si forte aliquid seditionis molirent:obuiam irent:sed nec sic tamen seditio terminat. Nam postq̄ uarus abscessit:Sabinus curator cæsaris illic remanés iudeos cœpit opprimere:ex militia sibi multos armigeros faciens:quorum satellitio aduersus iudeos affligendos utebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur.

Qualiter persuaserunt curatores populo arripere arma : & occidere Sabinum uel romanum exercitum in Antonia constitutum. Cap. XV.

SEd etiam arces uiolenter obtinuerat:& thesauros regios scrutatus sumpserat lucrorū & rapinarum cupidine concitatus. Imminente igitur penthecoste: festiuitas nāq; hæc apud nos sic paternaliter appellatur:non tantū religionis gratia:quantū indignatione succensi pp improbitatem & oppressioné Sabini multa milia cōgregata sunt hominū galileorum & hierichūtinorum immēsa multitudo:& quotquot trans iordanem fluuium habitabant:sed etiam incolarum magna manus adunata:qui plus aliis incensi:in ultionem sabini conspirauerant. In tres itaq; partes diuisi:diuersa loca occupant. Et una quidem pars yppodromium tenuerat. Cæterarum uero duarum altera pars ab aquilone usq; ad austrum uersa circa templum erat:altera uero ad orientem loca posita detinebat. Tertia uero pars yppodromium:sicut diximus ad occidentem occupauerat:quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota festinatio ut romanos inclusos obsessosq; constringerent. Sed sabinus timens tam etiam multitudinem eorum: q̄ mobilitatem īgenii:quippe quibus mors contentui erat:dummodo cœpta perficeret confestim scribit ad uarum:postulans:ut q̄ citissime subueniret:in magno periculo esse cunctam a se ibi militiam derelictam:ipse autem altissimam turrim arcis ascendens cognomento faselum: in honore fratris herodis faseli edificatam atq; ita nominatam: qui in prœlio parthorum defecerat:annuebat romanis:ut iudeos exeuntes aggrederentur:cunq; ipse neq; ad amicos auderet ullo pacto descendere:alios ante se pro suarum facinore papinatum mortem hortabatur appetere. Sed romanis egressis cū fiducia:pugna utrimq; aspersa satis exorta ē:& licet romani opere bellico:& experientia superiores existerét:& plures ex iudeis occūberét.obstinatio tamē iudeorum nequaq̄ tá dira belli facie frangebantur:sed circūeuntes pœnæ templum ascēdunt in porticus quæ fani areā

continebant:& ibi multũ prœlium ꝓfligatur:saxa quædam manibus uoluebant:quædam fundis
uel tormentis cæteris emittebant:ad hæc ẽt cum arcubus intermixti romanoꝝ plurimos saucia
bant.Nam opportunitate loci iudei superiores extiterãt Romani uero in incerto positi: nec ictus
ancipites euitare:nec hostem ullis iaculis poterant uulnerare.Proinde cũ in hunc modũ non bre
ui tpe pugnaretur:postremo romani impune se talia perpeti:ignem porticibus submittunt:iude-
is quia semp porticus erant non sentientibus:ignis porro a plurimis appositus:continuo in flam
mas exestuat:tectaq; corripuit:quoꝝ materies:ꝙ erat cum pice ceraq; puncta:& in supficiem de-
aurata:ignem confestim suscepit:quo incendio opa illa magna & admiratione digna dispereunt.
Sed ẽt eos qui sup porticus propugnantes astiterant:repentinus corripit : & insperatus interitus:
alii simul cum tectis concidentibus pessum ibant:pars hostiũ confixi perire uulnerati: pleriq; de
fectu concilii:& sub talis cladis stupore:aut igni sese contradunt:aut gladiis abusi suis intereunt:
ut malum quasi quo se uidebant circũseptos effugerent.Quotquot aũt retrorsũm uia qua ascen
derent recurrentes a ruina uel incendio liberant̃:a romanis continuo sine ullo negocio necãtur.
Quippe nudi armis & animi timore soluti:ueniebant in manibus romanoꝝ.Proinde ex cunctis
qui tecta conscenderant:nullus ualuit pœnitus euadere.Romani autem ꝑ illud incendium in fi-
duciam subleuati:interius ꝓgrediuntur:& erarium ubi tẽpli opes seruabant̃ arripiũt: & plurima
quidem a militibus furata sunt.Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publice ualuit ra-
tione conquirere.Interea iudeos plurimum contristabat tam interitus socioꝝ ꝗ̃ erarii: anathem
thumq; direptio:& tamen quotquot eoꝝ uel peruersitate mentis obstinati uel pugnaces prom-
ptiq; constabant:aulam regiam undiq; uallantes:minabant̃ incendium & cunctos ibidem una in
teritui dare:nisi celer abscessissent.Nam se quoq; copiam illis exeundi si id eligerent daturos:Sa-
bino quoq; si ẽt ipso uellet excundi tribuere facultatem:pollicebant̃.Dum iste geruntur:nonnul
li ex regiis militibus ad iudeos transeunt.Rufus aũt & gratus tria milia pugnatoꝝ ex militia he
rodis sub se habebant:uiros corpore exercitatos & strenuos . Cum his igitur oĩbus sese romanis
adiciunt.Rufus ẽt equites aliquãtos habebat:ipsos quoq; secum romanis auxilio duxerat. At iu
dei obsidionem minime negligebant:sed etiam menia cuncta circuibant:hortabanturq; oẽs ut il
lam oportunitatem se saluandi:& in libertatem paternam respirandi non perderent.Sabino uero
optabile fuit:ut egrediens abscederet:sed committere semetipsum non audebat:suoꝝ considera
tione factorum:& ꝙ hostes admodum infideli mente esse cognouerat:simul etiam uari ꝑstolaba
tur aduentum:eũq; si adesset obsidionem illam esse soluturũ.Ea tempestate etiã alia plurima:tur
bis tumultibusq; plenissima ꝓuenerunt:quæ totam iudeæ regioné grauiter desolabant.In ꝗbus-
cunq; nãq; locis:alii lucri cupiditate concitati:pars inimicitia iudeoꝝ ad excitanda bella fereban
tur.Militauerunt quondam Herodi duo milia hoĩum hincinde congregatorum.Hi ergo in unũ
collecti:& seorsum a cæteris decedentes:aduersus regios milites pugna congrediunt̃.Vtebantur
aũt alcibiade duce:Herodis nepote:quem sibi ꝑfecerant:qui tam in campis ad pugnã strennue fe
rebatur:ꝗ̃ in locis asperis arte ꝑualebat:ꝓpter experientiam quam ex usu belli pceperat.Iudas q-
dam erat filius ezechiæ ꝑpositi latronum:qui multũ quondam ꝑualuerat:sed temporibus hero-
dis cum magno fuerat labore deꝑhensus.Iste igitur iudas circa sefori galileæ congregans multi-
tudinem uiroꝝ perditoꝝ:atq; desperatorum:cum eis aulã regiam pugnaturus iuadit.Ex qua co
piam armoꝝ quantũcunq; ille locus habebat abripuit:exinde suos omnes armat fumit etiã cun
ctas opes quæ ibidem pro custodiam fuerãt derelictæ.Hic terribilis uniuersis effectus est. Nam
huc atq; illuc agebat:& ducebat exercitum:libidine rei maioris accensus:& emulatione regnandi
sine ulla uirtute ullaq; prudentia:sed ad uim inferendam tantum.& ledendum promtior & procli
uis extabat:sperans ex hoc sibi dignitatem gloriamq; uenturam . Extiterat quoq; Symon seruus
quidem Herodis regis:uerum decoris uir magnitudine corporis ac fortitudine præstans cui ma
gna fuerant credita commissaq; negocia:is igitur regꝫ intemperantia subleuatus:diadema suo ca
piti præsumpsit imponere:& aliquanta multitudine congregata:rex pronunciatur insania simul:
furiaq; populorum: sed etiam ipe dignum semetipsum existimans super omnes qui regnum ante
gessissent:aulam regiam in hiericunte succendit:& omnia quæ ibi habebantur abripuit.Multa
itaq; in diuersis locis per uniuersam prouinciã:ubi regia consistebant tabernacula comburebat:
cunctaq; exterminio dabat:ignibus concremando.Ampliora quoq; iste gereret:& amplius ab eo
illa regio deleretur:ni celeriter mutatio cõtigisset:nam exercitus militum regiorum qui se roma
nis addiderat:tota manu:totaq; uirtute cõgrediens:occurrit Symoni:ubi multa ui die longo cer-
tatur.Sed plures qui ex locis trans iordanem cum Symone fuerant congregati:neq; ordinis: neq;
dispositionis bellice gnari:siquidem temeritate magisꝗ̃ disciplina pugnabant:a regiis occubuere
militibus:sed etiam ipsum Symonem per fugas se & per montis fauces saluari cupientem gratus
occurrens:caput ei abscidit.Incensus est etiam illis diebus super iordané locus nomine emacho-
es a quibusdam hominibus Symoni consimilibus.Sic igitur in illa gente multa demẽtia uagaba-
tur:propter quod regem proprium non habebant:q populũ uirtute ac moderatione disponeret:
& propter quos alienigene irruperant:per quod seditiose mentes occasionem accipiẽtes: ad bella

concitanda succensæ sunt:intentione sola deuastandi & aliena rapiendi. Cæterũ & athonges uir
neq; generis dignitate conspicuus.neq; uirtute decoratus: sed opũ tantum consilus abundantia.
Pastor enim erat iste:& cunctis in oibus rebus obscurus: uerum magnitudine corporis & robo-
re præualens:ausus est ét ipse in regni conspirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor ét
ipsi corpore magni:& de fortitudine gloriantes:& ex hoc credebãt sese regnum oibus modis ob
tinere:nam unusquisq; eorum turmã propriam ductabat.Congregatur itaq; ad eos plurima mul
titudo.Et illi quidem ductorũ fungebantur officio:& sicubi opus erat discurrebãt: bellicos exer
cendo conflictus.Ille uero diadema suo capiti circũponens:ad consultandum concilium conuo-
cabat:ut quid facto opus esset decerneret. Videns aũt cuncta in sua potestate: cœpit insania ferri
maxime q rex a populo uocabatur:q sibi ad regendum quæ uellet nihil esse impediméto cerne
bat.Deniq; tam ipse quã fratres eius magna conspiratione frementes:odio romanorũ & regiorũ
militum bellum gerere festinabant.Nam equaliter aduersus utrosq; infesta mente ferebantur:ad
uersus regios quidem milites propter iniurias.quas eos sub Herode perpetrasse reputabãt:aduer
sus romanos aũt q eorum in præsenti potestas existeret.Igitur asperitas huius mali tpe percurré-
te crescebat:nullusq; interitum poterat euitare.Nam alios quidem spe lucri exterminabãt: alios
aũt occidendi consuetudine perimebant.Incurrunt ét aliquãdo romanorũ turmæ circa emmaũ:
& circundantes arium centurionem qui ductabat exercitũ:quadraginta ex eis uulnerauere:q fue
rant manu exercitatiore meliores.cæteri uero timore fugientes:a grato qui multitudiné regiæ mi
litiæ ductabat defensati saluantur:suos mortuos relinquentes.Et multa parte diei romanæ legio
nis milites insequentes plurimos sauciabant:superantur tamen postea:& cõprehenduntur: alius
quidem cum graco confligens:alter aũt cum Ptolomeo.Maiorem uero fratrem Archelai milites
comprehendunt.Nouissimus aũt eorum super his quæ contigebant merore confectus hesitare
cœpit:qualiter saluaret.Nam se solum remansisse cernens:& omni manu militum spoliatum:fi-
dei patruelis archelai se cõmittit ac tradidit:sed hæc quidem postea contigerunt. Igitur sic iudea
latrocinantium facta fuerat habitatio.Si quis enim manũ aliquam cõgregaret: quæ secum ad se-
ditiones faciendas conspirare præsumeret.statim rex efficiebatur:exurgens ad cõem regionis in-
teritum.In breui quidé & in minimis rebus iudei romanis noxii consistentes:inuidia tamen con
tribulium ciuiumq; suorum ad oia nequitiæ opera ferebantur.Interea uarus mox ubi quæ gesta
sunt Sabino scribente cognouit:timens illi legioni quam in hierosolymis dereliquerat:duas reli-
quas legiones assumens:tres quippe in Syria fuerant constitutæ:assumens ét equitum alias qua-
tuor:& auxilia quæ reges tetrarchæ diuersi mandauerãt:maturabat præsidium illis qui in iudea
obsidione tenebant afferre.Dicebant aũt omnibus q Ptholomaidã pergeret. Dant illi ét beriti
transeunti subsidium mille quingentorũ uirorũ Mandat illi & arethas quoq; petreus:qui odium
circa Herodem & amicitiam ãt cum romanis adduxerat non paruam peditũ & æquitũ manum.
Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu:exinde partem filio tradens:unũ amicorum suo
rum destinat galileos expugnatũ:qui super Ptholomaidã habitant.Ille auté galileam ingrediens:
magna ui pugnare cœpit.Et primũ seforin capiens:habitatores quidem oés captiuos abduxit: ci
uitatem aũt ignibus tradidit. Varus aũt Samariam cum omni manu ingredit:sed a ciuitate absti
nuit:erat enim crimine seditionis immunis:sed quodam uico Ptholomciarus noie collocat: qué
uicum arabes odio Herodis hostili more cõburunt.Iter quoq; agentes:alium uicũ fasso noie: ma
gnum atq; opulentũ:idem arabes comprehendentes:incendio cõcremauerũt:& quaqua uersum
exercitus ibat:igne cuncta & cæde replebant:succenditur etiã emmaus castellum: uaro iubente
gratia mortuorũ.Hinc itaq; in hierosolymã tendit.Illi porro qui ad obsidiones fuerant congrega
ti:faciem ipsam non ferentes exercitus:passim cuncti diffugiũt:imperfecta seditionis opera relin
quentes:qui uero in hierosolymis fuere iudei:uaro grauiter inculãnte:excusationibus diuersis se
metipsos purgare nitebantur: q multitudo illa pp festiuitatem fuerit congregata: bellum at ne-
quaq̃ ex eorũ sniam contigisse:sed temeritate aduenarũ fuisse commotum:seipsos aũt cum roma
nis obsessos potius q̃ obsidendi gessisse ppositum. Venerunt aũt in occursum uaro Iosephus he
rodis regis nepos:& gratus atq; rufus oém exercitum qué sub se habebant:secum pariter adducé
tes:occurrunt ét romani:qui obsidione tenebant. Sabinus aũt non uolens in faciem uari uenire:
ex alia pte hierosolymis egrediens.mare uersus abscessit.Interea uarus p oém regionem ptem mi
litiæ mittit:quæsitum eos qui causa seditionis extiterant.Dephensis aũt qui manifestabant:alios
qui causa mali extitere suppliciis cruciabat:quosdam uero dimittit: in quibus culpa leuior inue-
nitur.Fuere aũt qui pp hanc causam in crucem acti sunt:ferme duo milia hominum. Hoc igit mo-
do rebus collectis:atq; cõpositis:maximam ptem militiæ ad sedes pprias dimittit: grauem eam
illis locis existimans:nam in plurimis excesserant:& eius iura contépserant lucrorũ ac rapinæ cu
pidine.Ipse uero decem milia iudeorũ in unum locum fuisse congregatos audiens:festinus occur
rit:ut eos comphenderet.Illi autem anteq̃ comphensi fuissent:semetipsos tradidere hortatu acia
bi.Tunc uarus multitudini quidé ueniam contribuit:ipsos aũt ductores: qui causam secessionis
excitauerant ad Cæsarem mittit.Cæsar uero plerosq; ex eis pmittit: illos autem qui Herodis co-

gnati fuere: suppliciis adegit: q; nullum iustitiæ gerentes respectum: contra familiares & sanguineos arma tentauerant. Et uarus quidem ista disponens: & propter ꝑsidia unam legionem qua etiã primo dimiserat hierosolymis derelinquens in antiochiam repedare festinat.

Qualiter cæsar testamentum herodi confirmauit: seruans filiis eius testamentum: & diuisio regi iudaici in tetrarchias. Cap. XVI.

ARchelao uero apud romam commorante: aliorum negociorum principia pullulabant: quorum hæc erat causa. Venerat Romam legatio iudeorum: super octo milia hoĩum: petentium ut suis legibus uiuerent: & legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant: missi quinquagita fuere. Cætera uero multitudo romæ ad eos uenerat. Cæsare aũt concilium faciente cum amicis: cæterisq; romanorum primatibus: & in Appollinis templum cõgregante: quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisq; fundatum. Legati quidem cum uniuersa multitudine indigentium iudeorum causam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot uero regis fuere consanguinei: ab archelao per odium separantur: iudeis autem aduersus eum consociabantur: non tamen semetipsos publice demonstrabant: graue putantes: & ad confusionem propriam pertinere: si ante cæsarem contra consanguineum & familiarem loqui præsumerent. Aderat etiam philippus de Syria ueniens: uari concitatus hortatu: prima quidem causa ut fratri adesset. Nam ei plurimum uarus fauebat. Enimuero arbitrabatur: quia illo regno soluto per partes: posset distribui: siquidem plures essent: qui suis legibus uiuere postulabãt. Vnde uero philippum hortabatur ut pro se laboraret: quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere. Data igitur iudeorum legatis copia dicendi: cœperunt pro dissoluẽdo regno multa loqui: & primum ex iniquitatibus herodis argumenta multa sumere: dicentes eum nomine tantum fuisse regem: re autem uera tyrannidis facinora perpetrasse: & multam per eum desolationẽ rerum factam esse iudeorum naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse proclamabant: & tantos quidem iudeorum eius crudelitatibus interisse: quantos nunquam ex historia perisse cognoscerent: sed multo amplius semet qui uiuerent infœliciores existere: non solum eis quibus ostensione uultus asper: & indignatione mentis terribilis apparebat: sed etiam eisbus substantias suas arripuit: ciuitates quidem extraneas & ab alienigenis habitatas eum ornare & locupletare: cum perditione & exterminio eorum qui sub eius regno habitabant: omnem gentem penuriæ & necessitati cõtradictam: cum paucis autem regno deliciisq; fruererur: plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus: & nobili natos genere perimeret: nullis rationabilibus subsistentibus causis nisi ut eorum substantias rapuisset: & quibus uitam fortasse concessisset: rerum suarũ amissione damnaret. Iam uero exactionibus inquiunt functionem aliam quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat: alia uero lucrorum gratia post functiones a seruis exactoribus: uel amicis eius diripi solere causabantur: nec solum ista quæ ad damnum auri & argẽti pertinebant agi: sed uirgines etiam corrumpi: matronas pollui: quæ pudorem sui tacebãt: sicut ab illis qui gerebant desiderabatur qui uidelicet facinora sua timebant: ne in publicum proderentur: tantasq; sub herode se iniurias & contumelias passos fuisse quantas nec ulla bestia posset ingerere: si facultas daretur ut hominibus imperaret. Et multas quidem sæpius calamitates suam gentem passam dicebant: sed nunq̃ se in tantam infœlicitatem: tantamq; cladem prorsus incidisse: exemplum namq; iniquitatis & facinoris herodem uniuersæ genti fuisse. Et optabiliter se archelaum quidem regem denominasse firmabant: quia post Herodem quemlibet malum ferendũ & tolerandum utiq; decernebant qui tamẽ ipsis initiis se quasi mitiorem herodi conabatur ostẽdere: uerum postea uerens: ne non proprius herodis filius crederetur: nihil ultra distulit: sed stati aperuit suæ mentis indicia: & cum nondum erat regni consecutus integram firmitatem: q; in cæsaris arbitrio consisteret: illius regni potestatem uel tribuere: uel negare: dedit tamen ingenii sui propositiq; monimenta: qualiter posset in futuro illud regnum gerere: ex his quæ in ipsis initiis ꝑpetrare ꝑsumpsit: ut ciues in templo die festo uelut numini eos offerens: auderet occidere: unde iuste uniuersæ genti illum fuisse exosum: propter merita suæ crudelitatis & sceleris. Ob id quoq; & has querellas: legationem totam gẽtem destinasse firmabant. Petebant ergo: ut eorum prouincia regibus careret: & syriæ iungeretur: ut ab illis iudicibus regerentur: qui illuc ex roma ad gubernandam ꝓuinciam mitterentur: & tunc cognosci posse dicebant: utrum ne seditiosi essent: & tumultum concitatores: an subiecti & deuoti si ꝓbis iudicibus: & rectoribus uterentur. Talia iudeis dicentibus: nicolaus regem criminibus expurgabat: Herodem quidem: quomodo per omne tempus quo aduixerit nunq̃ fuerit accusatus: non enim uera posse dicere confirmabat eos qui cum haberent aliquid unde causarentur: illo uiuente prætermittentes quando possent: in quibus læsi fuerant uindicari: illo mortuo querellas importunæ confingerent: illa uero quæ sub archelao acta essent: ad illorum improbitatem iniuriasq; redigebat: qui contra ius & contra leges talia cõmisisse præsumpserint quiq; cædis fecere principium in eis qui se a tumultibus prohibebant. Incusabat eos etiam q; seditionis libidine tenerentur: & q; pernicaces essent ad obediendum uel legibus uel iustitiæ: dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uincere. Hæc itaq; nicolao di-

T

centeicæſar hincinde quæ dicta ſunt audiens:conuentum dimiſit & poſt paucos dies:Archelaum
quidem nõ pronunciat regem:dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tributa reddebat tetrar-
cham conſtituit: ſpondẽs ei quoq; regiam dignitatem:ſi laboribus & fauoribus circa ſemetipſum
meritus appareret alteram quoq; dimidiam bifariam diſtribuit alteri herodis filiis:philippo uide-
licet:& antipatro:qui contra fratrem archelaum de uniuerſo regno certauerãt. Et huic quidẽ re-
gio trans iordanem galilea tributa reddebat quæ conſtabant in talentis ducentis per ſingulos an
nos.Philippo autem barhanea cum traconitide & auranitis:cum aliqua pte domus quæ zenodo-
ri dicebatur:reddebant talenta centum. Cæterum archelao idumea: & iudea:& Samaria. Hæc n.
leuigatæ fuerant quarta parte functionum ex decreto cæſaris: propter quod in ſeditione cæteræ
multitudini participes non fuere.Erant autem ciuitates quæ archelao tributa reddebant: ſtrato-
nis turris & ſebaſta cũ ioppe: & hieroſolymis:gaza uero & gadara.& ipſe fuere græce ciuitates:qs
abſcidens a diſpenſatione ſyriæ additamento iudeæ regioni coniũxerat. Accedebant ergo arche-
lao tributa per unumquẽq; annum talenta.cccc.ex omnibus regionibus quas in ſua poteſtate ſu-
ſceperat. Et hæc quidẽ de filiis herodis ordinata ſunt.Salomæ autem ſuper illa quæ frater ĩ teſta
mento reliquerat:erat autem iannia & azotus:& faſelis argenti ſignati miriade quinquaginta:cæ-
ſar etiam donat ei ad habitandum aulam regiam quæ fuerat in aſchalone conſtituta. Intrabãt ẽt
& huic reditus ex omnibus ſuis talenta per annos ſingulos .lx. domus autem eius in regionibus
erant quæ ſub archelai fuere poteſtate.Accipiunt: quoq; conſanguinei regis quecunq; in teſtamẽ
to declarantur. Duabus autem filiabus eius uirginibus præter illa quæ pater reliquerat: cæſar ẽt
utriq; dona largitur uicenas quinas miriadas argenti ſignati: eaſq; coniunxit ferorae filiis: cuncta
uero quæ illi fuerant dimiſſa:per filios herodis diſtribuit.Erant autem quinquaginta & mille ta-
lenta pauca ſibi ſumens uaſcula:quæ non tam ei magnitudine uel prætio:quam recordatione re-
gis accepta conſtabant.

De eo qui ſe mentiebatur eſſe alexandrum herodis filium:& qualiter fictio iſta depræhẽſa ſit:
inueſtigante cæſare:& pœna qua multatus eſt. Cap. XVII.

HIs igitur a cæſare diſpoſitis:iuuenis quidam iudeus quidẽ genere: ſed apud ſydonios nu
tritus: a quodam romanorum libertino: qui eum in cognitionem herodis induxerat:
ſimilitudine forme prouocatus: quæ uidebatur alexandro conſimilis filio herodis qui
fuerat interemptus:teſtificabantur quoq; illi cuncti:quorum aſpectibus occurrebat ex
hoc occaſionem ſibimet eſſe reputabat quo regnum poſſet excipere:& aſſumens ſecum adiutorẽ
ſuæ gentis hominem ſcientem cuncta quæ in palacio gerebantur: & ingenio callidum ad magna
negocia perturbanda: eo ſibi huius factionis magiſterium præbente conſcendit. Dicebat ergo ſe
alexandrum eſſe herodis filium ex morte ſeruatum ab his quibus ut eum perimerent fuerat de-
legatus: occidentes quippe alios per quos imaginem completæ iuſſionis oſtenderent: & expecta-
tores fallerent:illumq; & eius fratrem ariſtobolum ſaluauiſſe. His igitur figmentis & ipſe in ſup-
biam extollitur:& alios quot occurrerẽt eludebat. Interea cretam appulſis iudeorum omnibus q
cum illo colloquium miſcuere: perſuaſio facta eſt. Vnde illi quoq; pecuniarum abundãtia cœpit
affluere:plurimis hincinde donantibus.præter uenit ad melium:ibi quoq; cõgregat meliora. Nã
ei plures offerebantur pecuniæ fide qua ex regio ſanguine illum deſcendere iudicabant : & ſœpæ
q poſſet paterni regni iura percipere:uicemq; præſtãtibus reportare.Ibat igitur romam plurimis
in eius obſequio ueniẽtibus:& dicearcheã appulſus:ibidẽ quoq; qui habitabant:iudeos ſimilibus
fallaciis illudere decipereq; non deſiſtit. Accurrebant nãq; illi ueluti regi: & alii quidẽ alii: maxĩe
tamen illi qui familiaritatẽ & amicitiã cum herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptionis
erat hominibus qui illũ cum uoluptate a referentibus aduertebant . Ad hæc etiã accedebat fides
ex formæ uultuſq; ſimilitudine:eteni etiam qui plurimũ fuerant cũ alexandro conuerſati:nihilo
minus inducti fuerant ad credendum:illum non fuiſſe alteg:ſed alexandrum herodis filium: ita
ut etiam aliis neſcientibus iurare pſumerent. Proinde ingredienti romam: & fama ſui cuncta re-
plenti in occurſum egreditur iudeorum plurima multitudo: inſtar miraculi ſalutẽ eius factam di
uinitus admirantes: & cum gaudio illum maiore ſuſcipiunt: maxime.propter maternum genus:
quod erat ualde clariſſimum.Proinde cum ciuitatem irraret:per plateas & uicos ĩ ſella portabatᷣ:
cuncto regali cultu cõpoſitus ex opibus & queſtibus:quas per diuerſa loca perceperat.Congregatᷣ
itaq; ad eum maxima multitudo: uoces plurimæ:clamoreſq; cũ fauore reddebantᷣ: & oĩa fiebant
quæ ſolent ad gaudia mentes hominũ concitare:præſertim in tali euentu:ubi præter ſpem ſalutẽ
illius factam eſſe mirabantur.Sed ubi cæſari nuncius ille allatus eſt:non quidẽ credebat:propter
quod ſciret herodem non facile poſſe in quibuſlibet negociis decipi pſertim in illis ĩ qbus aium
intenderet:tamen ſperans potius ſe contingere: celatũ:alias celã.quendã ſuũ libertũ q ſæpius fue-
rat cum illis infantulus collocutus mittit:ut uideret alexandrum. Ille ãt cũ uidiſſet nulla meliori
diſcretione uſus eſt q̃ uſa fuerat multitudo . Verũ cæſar decipi oĩo nõ potuit:quõ erat qdem ille
ſimilis alexandro:ſed non ita ut eos poſſet inducere:qui prudẽter anſpicere:diſcernereq; ualerent.
Siquidem iſte falſus alexander ex labore & opere ualde conſtabat attritus: in illũ aũt delicatudo

ex deliciis:& fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant:huic autẽ durius & grossius erat
corpus. Intuens igitur mendacia conspirantem iuxta discipulum atq; doctorem : & cum fiducia
uerba proferẽtes examinabat: rem etiam de aristobolo eunctam perquirens: qd de illo quoq; fue
rit factum: & semetipsum obstupere simulans:rogabat: ob quam causam aristobolus quoq; non
uenisset:quo regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret . Cunq; ille respondisset in cypro il
lum insula remansisse:marinis periculis simul fatigatum:& territum: ut si forte sibi aliquid inop-
tabile prouenisset:saluus ille saluaretur:ne omne genus marianne poenitus interiret:talia enim il
lum doctor ille respondenda docuerat:cæsar illum semotim adolescentulum a cæteris abducens:
tibi inquit mercedis gratia salus a me præstabitur si non tentaueris etiam me arte deceptionis in
ducere. Dic itaq; mihi quis tu sis: & quis te ad talia confingenda pertulerit: maior quippe est tua
ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille:neq;.n.ultra mentiri potuit:in periculo constitutus: ap-
te cæsari omne figmentum:uel quali modo:uel a quo fuerit commentatum. Tunc cæsar falsi qui
dem alexandrum nequaq̃ contra quod promiserat fecit: uidens autem eum aptum laboribus: in
ordine constituit numeroq; nautarum : illum uero qui talia præsumenda persuasit : morte con-
demnat . Melietisibus autem condemnatio sufficiens uisa est : ut quantoscunq; sumptus uel pe-
cunias in falsum alexandrum erogassent: irreparabiliter amisisset. Et circa falsum equidem alexã-
drum res cum magna temeritate præsumptæ:finem huiusmodi perceperunt.

Qualiter archelaus accusator a iudeis apud cæsarem:quem cæsar indignatus:regno priuauit:
& trusit in exiliũ apud uiennã galliæ:& somniũ uisum archelao & glafire. Cap. XVIII.

Rchelaus autem tetrarchiam suscipiens ; mox ut iudeam attigit : iozarum boethi de
pontificatu remouit: exprobrans ei: q cum seditiosis una conuenitet: eleazarum autẽ
fratrem eius ad pontificatum subrogat . Edificat etiam in hierichunte aulam regiam:
cum elegantia & decore mirabili: medietatem quoq; aquarum quæ ad irrigationem
agrorum influebant;tractu ductuq; constructo diuertit in campum: quod ab ipso fuerat palma-
rum arboribus consitum. Victum etiam edificat:cui nomẽ archelaidem cõstituit: paternã quoq;
legem transgrediens:glafiram archelai quidem filiam:alexandri uero fratris coniugem:ex qua fi-
lios quoq; susceperat: sibimet accersiit uxorẽ. Iudeis uero fas nõ erat fratrũ uxores accipe. Sed neq;
eleazarus in pontificatu diuturno tempore perseuerat. Siquidem etiam super ipsum constituit ie
sum oseæ filium. Interea decimo anno principatus archelai: omnis nobilitas iudeorũ primatesq;
samariæ;non ferentes crudelitatem eius:moresq; tyrannicos: apud cæsarem accusationes ei insti-
tuunt;maxime quia cognouerant eum cæsaris mandata transgressum:nam ei præceperat: ut mã-
suete:dementerq; conuersaretur ad populum. Cæsar igitur ut hæc aduertit indignatione commo
tus; curatorem eiusdem archelai rerum earum quæ romæ fuere: archelaus etiam ipse dicebatur:
protinus aduocat: cæterum scribendum archelao indignum existimat: illum autem destinat: ut
archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo sine ulla dilatione nauem ascendẽs:nauigat celeriter:
& in iudeam uenit:archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem: mẽtem ei cæsaris ape
ruitatq; ut confestim egrederetur ciuitatem compellit . Cæsar autem ueniente archelao aliqui-
bus accusatoribus astantibus:cãm hincinde cognoscit:sed ubi se parum se expurgat archelaus: in
exilium trudi pcipitur:in uiẽna ciuitate galliæ habitaculo cõtributo: pecunias uero eius rõnibus
iussit sociari fiscalibus. Sed anteq̃ romam fuisset uocatus archelaus somnium suis amicis tale te-
xtauit. Vidisse se namq; dicebat spicas decem numero: plenas turgentesq; frumentis uigoremq;
integrum possidentes: quas uidebat a bubus comedi. Sed hoc uidens magnis fluctibus eius aius
fatigabatur:a quibus dum sciscitaretur:illi per diuersas contrariasq; opiniones solutionesq; discin
duntur. Tunc Symon:uir esseus ueniens:mutationem rerum illo somnio significari dicebat: ar-
chelao non sane in rebus secundis aut cõmodis puenturam. Boues namq; labores & miseriam si
gnificare firmabat:propter quod soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: muta
tionem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat: quod terra boum laboribus & operibus
exarata in seipsa permanere poenitus non sinatur:perspicax autem . x. periodum decem annorum
terminari manifestabat. Vnam quippe futuram æstatem & tempus suppleri asseuerabat archelao
quo de principatu suæ potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quĩ-
to uero die postq̃ illud somniũ archelao fuerat demõstratũ ; euocator eius archelaus pcurator su
us in iudeam uenit a cæsare destinatus. Similiter & glafiræ uxori eius: & regis archelai filiæ pro-
uenit. Quæ primo sicut supra ostendimus:alexandro in coniugium sociata:constabat herodis q-
dem filio:sed fratri archelai. Postea uero quam idem alexander a patre fuerat interemptus iobato
lybiorum regi coniungitur. Quo defuncto:iterum illam uiduatam in capadocia a patre archelaus i
coniugium suscepit:marianne excludens:quæ sibi fuerat coniugata. Tantus siquidem illum glafi-
ræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta esset archelao: tale somnium ipsa quoq; cõtuetur.
Videbat quasi alexandrum sibi astantem: & se quidem illi adgaudere: eumq; libenter & alacriter
amplexari:illum uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O glafira:nempe uel nunc
confirmas prouerbium quo dicitur:fidem mulieribus non habendam. Nonne mihi interitando

cõstricta es: sed & iugali fœdere uirgo sociata. Postq̃ filios quoq; suscepimus: amores nostros oblita es secundarum cupidine nuptiarum: sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti: quinetiam cum tertio sponso cõcumbere præsumpsisti: & sine pudore domum nostram ingrediens: thorum genalẽ polluisti cum archelao ius coniugale consocians ut illum uirum haberes: quem meum fratrem esse constaret. Verum ego nunq̃ tui pœnitus obliuiscar: neq; beniuolentiæ qua semp circa te detẽtus sum caream. Liberabo sane te uniuersis obprobriis: meam sicuti fuisti firmam stabilemq; perficiens. Quæ cũ illa familiaribus retulisset: post paucos dies uita defungit̃. Hæc ergo haud sane importuna huic nostro operi ratus inserui: primo quidem: quia ea quæ circa ipsos reges cõtigisse noscuntur innotui: deinde ut exemplo uera probent̃: dicere illi a quibus immortalitas disputat̃ animarum: aut etiam ut appereat diuina prouidentia regẽ humanarum cuncta disponi: ne incredulitate huiusmodi rerum homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullo modo prohibetur per dies singulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta: syriæ dispensationi coniungitur. Interea cyrinus uir consularis a cæsare destinatur: censum in Syria dispositurus: & domum redditurus.

ℭ Incipit Liber. xviii. antiquitatis Iudaicæ.

ℭ Qualiter Cyrinus a Cæsare destinatur: ut syriam iudeamq; censeret. Cap. I.

Cirinus autem unus de his qui semper in consultatione congregabantur: uir per omnium magisteriorum & principatuum officia celebratus per cunctas administrationes consulatus culmen ascendens: & in cunctis administrationibus: & aliis dignitatibus clarus: cũ paucis uenit ad syriam censor gentis a cæsare destinatus: & appreciator uniuscuiusq; substantiæ.

Qualiter Copinius ex æquestri ordine missus est in iudeam: & quia Cyrinus uenit in iudeam uniuersorum deprædaturus substantias: & Archelai redditurus pecunias: & quia iudei molestæ ferentes: tandem persuadente Iozaro pontificæ passi sunt descriptionem fieri substantiarum suarum. Cap. II.

Mittitur etiam cum eo Copinius ductor totius æquestris agminis: potestatemq; iudeorum omnium gerens. Venit etiam Cyrinus iudeam: nam dispensationi syriæ fuerat adunata: uniuersorum deprædaturus substantias: & Archelai redditurus pecunias. Porro iudei licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirũ haberent: subiciuntur tamen ne amplius subsisterent: persuadente illis pontificæ Iozaro: boethi nanq; erat iste filius. Et illi quidem cuncti ratione pontificis: deprædari suas permisere substantias: nihil amplius hesitantes.

Qualiter iudas galonites: & quidem alter persuaserunt multitudini: ne suas describi substantias paterentur. Cap. III.

Sed iudas gaulonites: homo ex ciuitate: cui nomen erat Gamalas: saddocũ phariseum sibi coniungens: recessionem facere festinabat: nam depdationem & cẽsum nihil aliud esse dicebant q̃ integram seruitutem. Proinde ad defendendã suam libertatem: totam plebem diuersis exhortationibus incitabant: omnem quoq; illis cooperaturã esse creaturam: si pro bono libertatis honorem suam & gloriã magnanimitate tuerent̃ sed & deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus consiliis ad agendũ procederent.

Qualiter populi eorum consilia consecuti: seditiones & bella ciuilia: seu latrocinia exercuerunt. Cap. IIII.

His itaq; diebus amplius eorum animus icitatur: ut etiam ab homicidiis se nullo modo arcerent: quoniam cum magna uolunrate quicquid ab illis dicebat̃ audiebant: atq; hoc modo in magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros: & supra quam dici potest: illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades iter eos & latrocinia: deprædationesq; gerebant: obtentu quidem utilitatis defensionisq; communis: sed reuera propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur: postremo in inuicem conuertuntur: non secus quam cõtra hostes infensius ageretur bellum. Itaq; quotidie deprædationes: captiuitates, cædes: ubiq; concurrebant: ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas & institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste iudas & saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatores copiam conquirentes: seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuete philosophiæ: de qua uolo pauca differere.

Quantæ sint hereses philosophorum apud iudeos: uel qualibus teneant legibus. Cap. V.

IVdeis igitur philosophiæ tres erant: etiam inde ab initio in institutis patriis derelictæ essenorum: sadduceorum: & tertia qua philosophantur: qui dicebantur pharisei: & quamquam de eis explanauerim in secundo libro iudaici belli; tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. Pharisei enim quotidianam conuersationem exiguam habent: & prorsus abiectam: nihil mollitudini aut delicatudini poenitus indulgentes se quæcunq; iudicio rationis oportere comperta sunt illa sequuntur: præpositis nullo modo reluctantur: maiores natu competenti honore uenerantur: ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando respondeant: fato geri omnia credunt: sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt: iudicium dei futurum esse sentiunt: illic cunctos homines propria merita recepturos: tam eos quidem qui secundum uirtutem uixerunt: quam illos qui nequitia deprauati sunt. Animas aut immortales dicunt: sed etiam in inferno congrua unicuiq; habitacula promerito: uel uirtutis uel iniquitatis attribui: sicut unicuiq; uiuenti gerebatur studium & alias quidem animas eternis trudi carceribus: alias autem facilitatem reuiuiscendi percipere: & ob hæc populis quidem sunt acceptabiles credibilesq;. Quantacunq; item ad culturam diuinitatis pertinent orationum celebrationes: templorum constitutiones: expositionibus suis facienda esse prædicat. Nam tantum uirtutibus eorum prolatum est testimonium: ut ad eos plurime ciuitates: & maxima multitudo cum studio grandi confluerent: opinione adducti: quia meliores cæteris estimantur. Sadducei aut animas mortales existimant: simulq; cum corporibus interire. Nullas uero alias obseruationes præter legem custodiunt: aduersus doctores aut philosophiæ suæ certari & reniti gloriosum annumerant sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit: & modus excitationis. Primates aut apud eos dignitatibus honoribusq; celebrant. Esseni aut ad deum cuncta redigunt: immortalem animam dicunt iustitiam aut rem preciosam: pro qua etiam usq; ad mortem pugnandum esse prædicant: in templo anathemata proponenda prohibent: sacrificia uel hostias cum populo non celebrantq; se plurimum ab eis putant mundicia uel sanctitate differre: & merito se a communi congregatione discernunt: remotim sacrificia facientes: cultu uero morum atq; conuersationibus optimi ad colendam terram & exercendam omni studio intenti. Illud etiam habent dignum: & ualde mirabile quod in aliis non inuenias gentibus tam græcorum quam etiam barbarorum; quod omnes illis opes in medio sunt: & ab eis omnia possident: nihil amplius inter eos ditior fruatur: nihil pauperior defraudatur: ac si nihil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo se gerunt. Sunt aut super quatuor milia hominum numero. Vxores non ducunt: neq; seruos habere festinant: aliud quippe iniquitatis: aliud seditionis opportunitatem estimant. Isti ergo semotim apud semetipsos adiuuant: mutuas sibi uicissitudines ministrantes: susceptores aut redituum promouent: curatoresq; constituunt: qui cuncta quæ terra profert in usus: necessarios administrent. Sacerdotes optimos uiros eligunt: cibus illis simplex est: habitus insumptuosus & mundus: Quare ergo philosophiæ iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionem. Huius ius sequaces in uestituum habitu: cæterisq; aliis phariseis consentiunt: circa libertatem uero imobilem retinent atq; imutabilem sententiam. Nam huius rei cupido magna eorum mentibus est infixa. Solum enim principem & dominum dicunt deum omnium: mortis aut multas & uarias species sustinere pro nihilo pendunt: uel cognatorum supplicia: uel amissiones amicorum omnino contemnunt: dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur. Nonnulli namq; uiderunt: qualiter sæpius aliqui eorum in suppliciis imutabiles permansere. Vnde plurimi quoq; illius gentis hoc stultitiæ morbo insanabiliter egrotarunt: gessio fiurio principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; superbia ad seditiones excitandas romanis: recedendiq; ab eis: & ipse præcipitatus est: & alios præcipites dedit. Et philosophiæ quidem genera hæc atq; huiusmodi sunt apud iudeos. Interea cyrinus opibus restitutis archelai: descriptioneq; perfecta: quæ facta est tricesimo septimo anno: postquam antonius acciaco bello fuerat a cæsare superatus: iozarum quoq; pontificem: seditionem a multitudine passum sacerdotali deponit officio: ananum in pontificatu substituens.

Qualiter herodes & philippus citates in honorem cæsaris fabricauerunt: & qualiter samarite ossa mortuorum in templo iactantes cum festiuitas azimorum imineret populum reddidere pollutum. Cap. VI.

HErodes autem & philippus tettarchiam suam eorum unusquisq; suscipiens: herodes sephorin muro circundedit: ad instar & similitudinem galileæ: quam anthocratoridan appellat. Alia autem betharanta ciuitas: etiam ipsa est: quam muro circunspiciens: iuliam ex nomine iuliæ uxoris cæsaris nominat. Philippus autem paniadam quæ est circa fontem iordanis fluminis construens cæsaream nuncupauit. Tunc etiam bethsaidam proximam stagno genesar edificat: & dignitatem ei ciuitatis attribuit: habitatorumq; multitudine replet: aliarumq; necessariarum rerum copia refertam facit: & iuliam omonimam cæsaris filiæ uocat. Copinio autem iudeam illo tempore gubernante: quem supra docuimus cum cyrino destinatum: huiusmodi factum in iudea prouenit. Azimorum dies agebantur: quam festiuitatem pascha uocamus: in qua mos erat: ex media nocte portas templi a sacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis: uiri quidem samarite occulte in hierosolymam uenientes per templi cunctas porticus: & per totum fanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo coepit in templo custodia maior a sacerdotibus exerceri.

Mors Salomæ sororis herodis quondã regis iudeorũ: mors ẽt augusti: romanorũ secũdi imperatoris. Successio tyberii cæsaris sub quo pontius pilatus mittitur in iudeam. Cap. VII.

Copinius aũt non post multum temporis romã reuertit: cui successor regendæ prouinciæ marcus efficitur: sub quo etiã Salomæ herodis regis soror uita defungitur: iuliæ cæsaris uxori derelinquens iamniam & oẽm suam toparchiã: & in cãpo faselidam & archelaidam cõstituas quæ ẽt plurimis consite uere palmitibus: quorũ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; succedit annius rufus: sub quo ẽt cæsar emoritur: romanorũ secundus imperator. vii. & l. imperio annos adiuuens menses. vi. dies aliquantulũ super duos ex quibus. xiiii. annis simul cũ eo antonius reipublicæ gubernacula rexeret. Viuens itaq; annos. lxxvii. uita decessit. Huic succedit in principatu Tyberius uero uxoris eius iuliæ filius qui fuit romanis iii. imperator: sub quo quintus iudeorũ rector ualerius gratus efficitur: annii rufi successor. Is ananum remouẽs sacerdotio hismahelum filium iabi põtificẽ designauit. Sed & hũc non multo post abiiciens: & eleazarum anne pontificis filium sacerdotio surrogauit. post annum uero etiam hũc arcet officio: & symoni cuidam camithi filio ministeriũ põtificatus attribuit. Sed non amplius & ipse quam unius anni spacio eodem perfunctus officio: ioseppum cui caiphas nomen fuit: habuit ordine successorem. Et gratus quidem talia gerens: romam reuertitur postq̃. xi. annos in iudea cõpleuerat. Huic successor pontius pilatus effectus est. Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberii peruenit: edificans ciuitatem: quam ex eius cognomento tyberiadã denominauit: menibus eam firmis fortibusq; circundans: in regione galileæ iuxta stagnum genesar: unde aquæ calidæ non longe distabant: in uico cuius nomen erat amathus. In hanc confines plurimi cõfluxere: atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Ex omni quoq; regione quæ sub illo fuerat constituta: ab eo coacti conueniunt: ut ibidem commanerent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur. Suscepit etiam quotquot hincinde ueniebant inopes & ægenos: pletosq; etiam quos liberos non esse constaret: quibus tamen securitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit: ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere. Priuatas ẽt domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur: ut in his omnibus stabiles habitatores efficeret: maxime autem ex paterna lege transcribens: in qua significatur ut habitatio septem dierum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam fraates parthorum imperator: insidiis illi a fraate filio præparatis secundum hunc modum. Fraates imperator postq̃ legittimos filios habuit: asciuit sibi italici generis concubinam: cui nomen erat thermusa. A cæsare iulio cum aliis muneribus hæc ei fuerat condonata: & primum quidem ea sicut dixi pro concubina utebatur: captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore filioq; ex ea fraate suscepto: coniugem eam legitime designauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus: & quicquid diceret ei obediebat. Itaq; festinans: ut parthorum principatus filio suo cõtingeret: quod uidebat aliter fieri non posse: nisi exinde legittimos filios aliquibus argumentis excluderet: persuadet imperatori ut illos romam obsides destinaret. Proinde illi: nõ enim facile fuit fraati: dispositionibus thermusæ resistere: romam a patre mittuntur: & solus in regno fraatis filius enutritur. Sed postq̃ adoleuit graue reputans ac malitiosum: ut principatum patre tribuẽte susciperet: insidias præparat patri: cooperante sibi etiam matre. Nam sermo quoq; ferebatur: ꝙ ei concubitu misceretur. Itaq; pro utroq; facinore genti factus est exosus: tam parricidio quam amore matris nefando: seditionibus excitatis anteq̃ amplior fieret: ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaq; in unum parthorum fortissimi cernentesq; sine principe se non ualere consistere: cœperunt inspicere: quisnam illis ex genere arsacidarum fieret imperator: nam aliunde fieri non licebat: unde quoq; usq; in hodiernum diem pollutum: dicunt: & iniuriatu ex semine mulieris italicæ illud imperium. Herodem itaq; per legatos asciscũt. Sed postq̃ iste quoq; suscepit imperiũ: cœpit inuidiosus esse multitudini: atq; suspectus propter immensam crudelitatem: erat quippe ita seuerus: & omnibus modis immitis. Hunc ergo congregati simul extinguunt. Pleriq; autem dicebant: ꝙ cum in sacrificiis inter altaria peremerunt: nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa est: ꝙ dum uenatum pergit: occisus est. Legationem itaq; romam mittunt: unum ex obsidibus ad imperium postulantes: & mittitur illis bonones: cæteris suis fratribus antelatus: ꝙ iudicabatur fortunam suam: potestatemq; non insolẽter aut nimiæ tractaturus. Sed barbare multitudini celerrima conuersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius cæperunt contemnere: indignum putantes: ut seruo subiicerẽtur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse definiebant neq; enim iure belli datum: sed quod peius putabant in pace ad iniuriam suæ gentis & regni alienigenis esse contraditũ. His ergo querelis gens uniuersa commota: illum proturbat imperio: confestimq; artabanum euocant medorum regem arsacidarum genere descendentem Persuasus artabanus uenit cum omni militia. Cui bonones occurrit: & multitudine cõgregata parthorum: cum eo bello congreditur. Artabanus autem uictus confugit ad montes mediæ: & non post multum tempus congregans etiam ipse magnas turmas exercitus cum bonone confligit: & uictus bonones cum pauco ad seleuciam confugit equitatu.

Artabanus autem fusum parthorum exercitum insequens: magna stragem operatus est. Tūc barbaris grandi metu compressis ad contexti fontem cum magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis imperante bonones in armeniam uenit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare: deinde uero ad romanos legationem mittit. Sed ubi tyberius petitionem eius abnuit: ille item ad pthos conuertitur & bellum artabano denunciat: quando quidem nulla illi recuperandi regni machinatione succurrebat. Cæterum armeni qui circa nifatem habitant: artabano fuere sociati: a q̄bus detentus bonones sylano syriæ rectori contraditur. Ille autem ex uerecondia: quomodo eum romæ nouerat: custodiuit: honorificeq; tractauit. Armeniam: est autem orodi artabanus uni suorum filiorum tradidit. Ea tempestate moritur etiam commagene rex Antiochus: & plebs aduersus nobilitatem scinditur: & mittit utraq; pars legationem ad romam: nobilitas quidem statum reipublicæ habitumq; mutare desiderans: ut præsidali dispensatione tegeretur: multitudo uero regnum habere proprio more cupiebat. Senatus autem utraq; legatione suscepta: ex decreto germanicum mittit: cuncta syriæ forte negocia correcturum agente fortuna quo facilius interiret. Nam ueniens in partibus orientis: & in melius cuncta disponēs: a pisone ueneno perimitur sicut iam in aliis indicatum est.

Qualiter pontius pilatus uoluit latenter itromittere in hierosolymam statuas cæsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit: donec illas ab hierosolymis in cæsaream transmitteret. Cap. VIII.

Pilatus autem iudeæ rector exercitum de cæsarea secum assumens: tendit ad hierosolymā: ut leges solueret iudæo℞. Nam secū statuas cæsaris. quæ in signis militaribus inerāt intromittit. Imagines āt: aut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet & propter hoc āte illum oēs iudeæ rectores: sine signis ingrediebant̄ menia ciuitatis. Primus itaq; pilatus ignorantibus populis introgressus signa quæ secum apportabat in ciuitate cōstituit. Illi uero mox ut rem cognouerūt: congregati uenīūt cæsareā: diebus plurimis supplicātes: ut imagines de hierosolymis auferrent. Pilato uero abnuente: q̄ iniuriam cæsari facere si fieret estimabat: iudei nullo mō discedont. Tunc ille occulte insidiis armatos milites collocat. Cunq; p̄ tribunali sedisset: quod ei fuerat in studio nam eū locū in insidiis quas præparauerat aptū esse p̄spexerat: iudeiq; iterum supplicarent: signo dato milites processere. iudeis undiq; circundatis: cœpit pilatus mortē cōminati: nisi quieuissēt. At illi mortem se potius electuros: quā cōstitutiones legis suæ transgressum iri firmabant. Tunc pilatus āmirans fortitudinē iudeo℞ in conseruandis legalibus cōstitutis: cōfestim imagīes de hierosolymis auferri p̄cepit: cæsareāq; p̄duci. Voluit ēt ex opibus tēpli aqueductū p̄gentem in hierosolymā fabricare: suscipiens initiū torrentis quod stadiorū duū miliū interuallo distabat. Sed iudei non libenter accipiūt & circa eos q̄ operabant̄ multa milia hominū cōgregata: clamabant ut ab illo opere cessaretur. Pleriq; ēt maledictioībus utebantur: contumelias quoq; iactantes: sicut uulgaria solet multitudo. Ille uero milites a dorso iudeos circunuenire præcipiens: iubebat ut decederent. Illis autē ad contumelias iniuriasq; conuersis: dato signo militibus: iossit ut iudeos inuaderent. Milites porro ampliora quam iussi erant perperrā tes: multitudinem magna cæde prosternūt. Plures igitur ibi deficiunt: pleriq; autem sauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

De iesu christo. Cap. IX.

Fvit autem hisdem tēporibus iesus sapiens uir: si tamen uirum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector: & doctor omnium eorum hominum qui libenter audiunt quæ uera sunt. Et multos quidem iudeo℞: multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primo℞ nostræ gentis uiro℞: eum pilatus in crucem agendum decreuisset: non deseruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus secundum q̄ diuinitus inspirati prophetæ uel hæc: uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum christianorum q̄ ab ipso nuncupati sunt: & nomen perseuerat & genus.

De facto quod contigit romæ in templo isidis: & quæ iudæis per illud tempus romæ prouenerint: omnibus urbe expulsis per tyberium: & de seductione samaritici populi: uel oppressione eius per pontium pilatum. Cap. X.

Hisdem temporibus alia iudeos seuiora perturbāt. Nam etiam in templo isidis: quod romæ fuerat constiturum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioq; contigit quod primū explanabo: tū demum ad illa quæ apud iudeos euenere transibo. Paulina quædam mulier erat romæ: maiorum dignitate præclara studio castitatis intenta: honestatis opinione perspicua. Erat ēt opum magnitudine locuplex: & uultus pulchritudīe decorosa ætate autem quando maxime mulieres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat saturnino: etiam ipso genere: opibus: cæteroq; cultu consimili. Huius itaq; amore detinet̄ iuuenis quidam nomine mundus: ex numero equestri: sed in gradu iam emerito constitutus: & dignitate magna sublimis: idoneus etiam ad munera largienda: sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri

maiora dona promiserat:quæ illa contemnente maximo fuerat amore successus:ut etiá.xx. miriadas dragmarum atticarum se daturum pro uno concubitu spopondisset: sed neq; sic illa deflexa est. Tum ille nimiam infœlicitatem morbi suscipiens:siquidé nec cibú ualebat accipere: morti se addixerat:hoc unum sibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretú animo insigens:per dies singulos agebat:ut celeri morte raperetur. Erat auté mundo liberta quædam ex parentibus noíe ida: oíum malo⁊ & iniquitatum coagulú: Hæc grauiter ferens:ꝙ ille iuuenis se damnaret in morté:nam clarebat oíno periturus; accedens erexit eum:& cœpit cú eo talia fabulari:quæ asum eius bonæ ipse facerent. Promittebat se náq; actutá apud paulíná:ut qnq; miriadas accipiens:cócedere iuueni quod uolebat. His itaq; dictis: iuuené de morte reuocás:sumpsit ab eo pecuniæ quantú placuerat:sed nó eadé uia paulíná aggredit:ꝗ fuerat ante tentata:cernens animú mulieris nullo mó capi pecuniis. Sciens uero ꝙ admodú eét illa cultura isidis occupata:tale aliqd machinať. Accedit ad quosdá ex téplo isidis sacerdotes:quibus interpositióe iurandi fidé seruare persuasit:dans etiá in præsenti duas miriadas & dimidiá:promittens ét aliud tátú: si quod uellet: habuisset effectú. Túc causam aperit:amoré iuuenis indicat:orat ut & mulieré qbus possent modis inducerent. Illi át pecunia⁊ cupidine capti promittunt quicqd imperaret ꝓtinus ipleturos:ꝑsertim át ipse maximus sacerdotú:ut paulíná cóueniret: ac suis uerbis ipleret polliceť. Finxit auté se ex ægypto uenisse:ab anubio destinatú: ꝙ is grandi circa paulíná amore teneretur: eumq; deú sibi iussisse:ut romam ueniret: mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & optabiliter suscipit atq; ad amicas gloriádo denunciat:ꝙ ab anubio tali merito digna iudiceť. Hoc etiam intimauit marito: ꝙ amborum cœnam anubius concupisat. Ille auté grata concessit pudicinam coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templum & cú cœnasset: tépusq; quiescendi uenisset uniuersæ ianuæ a sacerdote clauduntur:Cuncta quoq; lumina subtrahuntur:mundus auté intro latebat occultus. Qui postꝗ́ factum silentium est ad mulierem deuenit. Illa autem existimás deú esse reuerenter accipit:atq; ita cum ea mundus pernoctans:circa uicinum lucis abscessit. Illa auté mane facto consurgens:atq; ad suum uirum ueniens:aduentú ad se numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas: magná sibi ex hoc glorificationem reputans prouenisse: & quia uerba quoq; ad illam fecisset:anubius indicabat. Sed ex audientibus alii non credebant:naturá inspiciétes rei:pars át credebat:quia dum uerum ad miraculú dicebant: pudiciciá attendentes: dignitaté quoq; referebant. Tertia uero die postꝗ́ factum est occurrens ei múdus: o paulina inquit:saluasti mihi.xx miriadas: quas posses familiaribus tuis rebus adiicere: nunc autem nec meis postulationibus defuisti:& damnificatione liberasti. Nam in téplo tota nox a te cum múdo peracta est: nec mei nominis interest uoluptate præcepta. Nihil ad perficiendum negociú obfuit:ꝙ anubius uocitatus sum. Et ille quidem talia locutus abscessit:illa uero in menté suam rediens: tunc primum illud facinus intellexit: & scissis ꝓtinus uestimentis ad uirum cucurrit: factionéq; aperuit:tá magni facinoris deprecata:ne suam iniuriam neglexisset. At ille imperatori cuncta denunciat. Tunc tyberius diligenter causam examinans:uniuersum sacerdotum scelus inuenit: & ipsos quidem cú ipsa quæ causa totius iniquitatis extiterat:adegit in cruces:templum autem ipsum funditus euertit:statuamq; isidis in tyberim fluuium iactari præcepit:mundum autem exilio condemnauit:dignum eum maiore pœna non iudicans: ꝙ amoris uehementia deliquisset. Et ea qudem quæ in templo isidis prouenere:tali fine conclusa sunt. Nunc ad rem redeo: ut explicé quæ iudeis romæ eodem tempore contigerunt;sicut ét ante præstrinxi. Erat quidé uir genere iudeus: de sua patria profugus: accusabatur autem legalium transgressione præceptorum: unde apud suos quoq; reus habebatur:etiam malignus in omnibus. Iste per multos dies legem se moysi exponere simulabat: & tres uiros in omnibus similes sibi consocians:seducunt uuluiam quandam unam de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum suum dederet. Cui persuadebant:ut ostri & auri plurimum in hierosolymam mitteret: templi ornatui profuturum. Quod illi sumentes propriis usibus absumpsere:propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc tyberius: nam & totum negocium saturninus insinuat: uir uuluiæ pariter amicus & tutator iubet roma cunctos iudeos excedere. Consules uero quatuor milia ex iudeis militantes mittunt in sardorum insulam: plurimos autem militare nolentes propter legis paternæ custodiam affecere tormentis; atq; hoc modo ꝓpter nequitiam quatuor hoíum uniuersa mulotudo pellitur ex urbe. Sed neq; samareo⁊ gens turbis fuit exps: uel tumulribus aliena. Hos.n.puerrit uir qdá mentiri ꝓculdubio iudicans caphedó noie:qui oém plebem suasionibus artificiosis induxerat ut in monté ganzim oés accurrerent; ꝙ eum sanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebať eni se abscendentibus ostensurum uniuersa uasa:quæ ibidem a moseo fuissent obruta. At illi persuasi uerbis illius armantur:& confidunt in quodá uico:cuius est nomen tirathua; atq; hincinde plurimos cógregabát: ut cú maxía multitudine montem ascenderent. Sed hos in ipso ascensu pilatus occupat: omnem equitatum præcedere iubens: & ductu uelocissimos: atq; ibi circa memoratum uicum pugna cómittitur:& alios obtruncant:plerosq; in fugam uertunt: maximam parté capiunt; quo⁊ seditionis princeps u..l..os qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant:pilatus interfecit.

Accusatio samareoꝝ aduersus pilatum apud uitelliũ: & qualiter uitellius romã eũ ad cæsaré ire compulit: ut ibi rationem eoꝝ quæ contigerant redderet. Cap. XI.

SEd ex hoc sameoꝝ gente turbata cuncti priores ad uitellium ueniunt: qui per id tempus gerebat principatũ syriæ: atq; apud eum pilatum accusant: q̧ iniuste tantos occiderit. Non enim a rõanis discedendo: sed iniuriam Pilati declinando: in tyrathua cõgregatos esse promebant. Tunc Vitellius marcelium unum ex suis amicis qui curaret in iudæa constituit: Pilatum autem romam pergere: ut de his quæ a iudæis accusabatur: se in iudicio Cæsaris expurgaret. Tũc Pilatus postq̃ in iudæa decimum compleuit annũ: pergit romam Vitellii iussione compulsus: nõ enim posset eius dispositionibus reluctari. Sed anteq̃ Pilatus romam ueniret: Tyberius ex humanis rebus abscessit.

Vitellius ascendens hierosolymam: magnificus ac munificus extitit in populos; & qualiter Tyberius Cæsar scripsit Vitellio; ut amicicias compooeret cum Artabano parthorum imperatore. Cap; XII.

VItellius autem ueniens in Iudæam: ascendit hierosolymam: & erat forte tũc festiuitas a maioribus instituta; quæ Pascha uocatur. Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in populos: nam & uenalium rerum præcia leuigauit: & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit: sed etiam stolam pontificis: uniuersumq; eius cultum atq; ornatum in templo haberi permisit: & sub pontificum potestate seruari secundum institutionem moris antiqui. Nam anteq̃ Vitellius uenisset: in Antonia seruabatur. Arx enim huiusmodi nomine censebatur. Vt autem ibidem seruaretur: talis extiterat causa. Pontificum quidam Hyrcanus nomine: unus ex multis: nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati: prius in loco templi uicino tabernaculum construxerat: & ibi ex maxima parte degebat: ubi etiam stolam pontificalem habuit. Nam custos eius extabat: propter quod ea soli licebat inducere: quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatem exiebat: priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; coosuetudinem & ipse & filii eius: & eorum filii: multo tempore conseruabant. Sed postq̃ Herodes accessit in regnum: illud tabernaculum oportuno loco sibi existimans situm opulentius construit: & Antoniam ex nomine Antonii: q̧ ei amicus erat appellat; sed etiam stolam sicut eam ibi reperit: ita etiam præcepit custodiri existimãs ex hoc nihil seditionis aduersus se populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius. postq̃ Herodi successit in regnum. Et deinde Archelao excluso: a romanis seruabatur stola pontificis in illo tabernaculo: ex lapidibus fabricato: sub sigillo sane pontificum & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoq; seruabatur: quod tantum per dies festos ad usum pontificum tradebatur. Transacta uero festiuitate: iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres uniq; festiuitates singulis quibusq; annis & per ieiunia: dabatur atq; reddebatur. Vitellius autem tunc secundum morem antiquum stolam illam pontificum potestati contribuit neq; permisit: ut quando usui opus esset: a gazofilatio peteretur. Hoc itaq; beneficium iudæis in indulgens pontificem Iosippum cognomento Caiphan sacerdotali remouit officio: cui Ionathã filium Anne in pontificale ministerium subrogauit. Quæ cum egisset: tunc confestim quod in antiochiam ducit ingreditur. Mittit etiam Tyberius ad Vitellium litteras: iubẽs ei: ut amiciciam cum Artabano parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum: q̧ inimicus extaret: & Armeniam inuasisset: ne forte amplius eius concepta progrederetur audacia; mouetq; ut non aliter eius amiciciæ crederetur: nisi suos filios obsides præbuisset. Hæc itaq; ad Vitellium scribente Tyberio: ille magnis muneribus persuadet hibeorum: & labanorum regi: ut cum Artabano sine ulla dilatione pugnaret. At illa a pugna quidem abstinent; uerum scithas concesso eis transitu aperientes caspias pilas: in attabani regiones immittunt: atq; ita deuastatur armenia: omnisq; terra parthorum hostibus impletur & cladibus. Nam primi eorum passim ubiq; perimũtur: turbis & lucta cuncta complentur. Filius etiam ipsius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroso. Nam multe miriades ibi defecere parthorum: ipsumq; Artabanum per munera Vitellius corruptis amicis eius: & consanguineis pœnæ perdiderat. Sed cum dolos intelligeret Artabanus: seq; circunuentum irremediabiliter agnouisset: nam erant plures qui ei insidias parabant: cum paucis fidelibus ad superiores Satrapias abscessit: atq; ita se insidiantium dolis eripuit. Postea uero magnam manum decoatum saotumq; congregans: cum resistentibus sibi pugna congreditur: & superans suum tutatus est principatum. Hæc Tyberius audiens: iussit postea cum Artabano amiciciam fieri: quod etiam ille libenter amplectitur. Hoc autem quando gerebatur: circa Eufraten fluuium erant Artabanus & Vitellius: atq; ibi de pacis fœdere conlocuntur: in medio sibi ponte fluminis occurrentes: paucos secum uterque qui sibi munimento forent adducens. Ibi postquam de pace locuti sunt: Herodes eis Tetrarcha conuiuium in loco medio præparat; tabernaculum ex uelamentis præciosis exornans. Tunc Artabanus dat obsidem Tyberio Darium suum filium: cum quo etiam munera magna multaq; transmittit. In quibus etiam hominem magnitudine septem cubitorum; genere iudeum: nomine Lazarum misit; qui propter corporis ua-

ftratem gigas uocabatur. His itaq; peractis: uitellius an ad antiochiam artabanus autẽ i babylo-niam reuertitur. Herodes autem uolens semetipsum tali nuncio commendare: litteras per huiusmodi destinat portitores: in quibus intimat pacem factam: obsidemq; susceptum: postremo cuncta denunciat quæ ad negocium pertinebant: nihil poenitus prætermittes. Postea uero cum aurellio de his rebus destinatentur epistolæ: rescribitur a cæsare: q; cuncta iam ante cognouerit: herode de omnibus edocente. Ex hoc uitellius supra quam quisq̃ ratus erat indignatione turbat: non tamen suum animum aperit: sed iram mente seruabat: donec reuerteretur: gaio summente regimen principatus.

Mors philippi fratris herodis iunioris: & q̃liter tetrarchia eius dispensationi syriæ: reginiq; cõiuncta ẽ: & de simulatione quæ cõtigit inter arethã pethreũ & herodẽ: qa eiecit herods filiam arethe: quã duxerat uxorẽ. amore captus herodiadis: quã subintroduxit loco uxoris: & quia tyberius ꝓuocatus scriptis herodis mãdat: uitellio aduersus aretham pugnare. Cap. XIII.

TVnc etiã philippus herodis huius frater uita defungit: uicesimo q̃dem secũdo ãno imperante tyberio: ipse autem per. xxxv. annos rector aduixit: sub suo iure possidens traconitidis & gaulonitidis regionem. Ad hæc etiam uanutaneorũ uniuersam gentẽ suo regimine gubernabat. Is moderatum & mansuetum se cunctis quibus imperabat exhibuit: nullas oppressiones aliquibus importans: nam eius ad subiectos cõuersatio talis erat. Procedebat cum paucis electis: sibiq; gratissimis: in causis iusta iudicia proferebat: in itinere occursãtibus uel opis ægentibus auxiliabatur impigre: ac si forte oppressionem senserat alicuius: statim i solio considens causam audiebat: iuste pti adiutor iniuste punitor existens. Hic ergo moritur inualida: unde magnis exequiis in monimentum defertur: quod ab ipso ante fuerat constitutum iuxta paniadam: exequiæq; sunt illi magnificæ celebratæ. Pricipatum autem eius tyberius cæsar; assumens: siquidem nullum reliquerat filium: dispensationem syriæ regiminiq; coniunxit: sũctiones autem tributarias quæcunq; colligerentur in eadem præcepit tetrarchia seruari. His quoq; temporibus inter aretham petreum: & herodem regem simultatõ magna contigit: propter huiusmodi causam. Herodes tetrarches uxorem habuit arethe filiam cum qua non paruũ tempus aduixerat. Sed cum romam euocaretur: transiens in domo herodis exceptus est. Frater eius erat ẽt ipse: sed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Symonis sacerdotis fuerat procreatus. Cũq; ibi esset: herodiadis amore captus est: uxoris alterius herodis: filia enim erat ista aristoboli soror autem agrippæ maioris. Audet igitur de muliere de nuptiis ineundis miscere sermonem. Illa uero suscipiente pacta firmantur: ut cum roma reuersus fuisset: illa connubii iura suscipere. Erat enim in pactis: ut filiam arethe regis excluderet. Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuersus fuisset: peragens romæ propter quæ fuerat euocatus uxor eius fideliter cuncta cognoscens: quæ inter eum fuerant herodiademq; composita: anteq̃ eã ille cuncta cognouisse sentiret: rogat uirum: ut in macherunta ubi limes erat arethæ herodisq; regionis: ab eo mitteretur: nihil suæ uoluntatis aperiens. Hoc herodes libenter accipiẽs: mittit uxorem: nihil eam sensisse poenitus arbitratus. Illa uero: permiserat enim ante multum tempus ad patrem: ut ei apud macherunta omnia pararẽtur quæ itineris usus exposceret: a ductoribus arethe suscipitur: confestimq; intrat arabiam atq; ibi ab illis ductoribus ad alios: ab illisq; rursus ad alteros transmissa cum summa celeritate patri perducitur: cui cunctam Herodis aperit uoluntatem. Ille uero exhinc inimiciciatum sumpsit initium: atq; ab utroq; exercitu cõgregato in regione gamalica bello confligitur: non quidem ipsis præsentibus: sed ductoribus ab utraq; parte transmissis. Pugna atq; facta: & exercitu Herodis afflicto: proditione profugarum: qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quasi auxiliandi causa conuenerant. hæc Herodes scribit ad Tyberium. Ille autem indignatus q; arethas talia perpetrauerit: scribit uitellio: ut ei incũctanter bellum inferret & aut uiuum eum uinctum adduceret: aut certe mortui caput auferret. Tyberius quidẽ ut hæc ageret: rectori syriæ demandabat.

De Ioanne baptista ab Herode passo: & uitellii præparatio in pugnam aduersus arethã secundum q; scripserat ei Tyberius: & quia Vitellius ascendens hierosolymã fauorabiliter suscipitur a populo: descriptio quoq; succincta de uniuersa maioris Herodis prosapia. Cap. XIIII.

QVibusdam autem iudæorum uidebatur ideo perisse Herodis exercitum q; in eum satis iuste indignatio diuina commota sit: pro uindicta iohãnis: qui uocabatur Baptista. Hũc enim Herodes occidit: uirum ualde bonum qui præcipiebat iudæis uirtuti operam dare: iustitiam colere: in deum seruare pietatem: & per baptismum i unum coiret: tum demum enim baptismũ acceptabile fore: si non solum ad abluenda peccata sumatur: uerũ etiam ad castimoniam corporis: atq; ad animæ iustinã purificationem q; seruet: omniumq; pariter uirtutum uelut signaculum & custodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta huiusmodi docerentur: atq; ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret: ueritus Herodes: ne forte doctrinæ eius persuasione populi a suo regno discederẽt: uidebat enim: q; præceptis eius ac monitis parata esset plebs in omnibus obedire melius credidit priusq̃ noui aliquid fieret:

præuenire hoiem nece:quã postmodũ turbatis rebus:serã penitudinẽ gerere. Ex sola hac suspitio
ne Herodis uinctus in castellum macherunta abducitur iohannes:ibiq; obtruncatur. Iudæis aũt
sicut iam diximus uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importasse quo he-
rodes sumpsisset digna supplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare: ut bellum cum Aretha
peragerer. Sumens igitur duas legiones:& peditum & æquitum uniuersam manum:cũctosq; au-
xiliarios ex regibus qui sub romanis erant simul adducens: pergebat per iudeam transitum face
re. Sed uenientes in occursum eius primates iudæorum:postulabant ne per eorum regionem iter
ageret:ne compellerentur contra legem suam imagines & signa suscipere. Quibus auditis ille per
suasus:mutata sententia quã ante consulto prouiderat:per campum magnum ire præcepit exerci
tum:ipse autem cũ herode tetrarcha & amicis ascendit hierosolymã de hostias immolaturus. Nã
dies festus iudæorum propinquus instabat. Ad quam festiuitatem occurrens: fauorabiliter ac de
center ab omni multitudine iudæorum exceptus ibiq; peragens dies festos:ionathan pontificali
remouit officio:quod eo filio eius fratri cõtradidit. Quarto autem die allaræ sunt illi litteræ: in
quibus significabatur mors tyberii:& ut omnem multitudinẽ congregans: ad deuotionem gaii:
iurare compelleret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat: q͏̃ bellum iam ge
rere non ualeret nesciens gaii propositum:in quem potestas rerum trãslata constaret. Dicebatur
etiam q͏̃ hoc arethas ex augurio antea cognouisset. Nam cum ad eum uitellius nũcium belli mi-
sisset:fertur uitellii militibus respondisse:impossibile esse prorsus:ut ad petreos romanus exerci
tus adueniret:antea enim unum ex prĩcipibus moriturum:uel eum qui bellum imperauisset:uel
illum qui impetrantis proposito ministraret:uel illum aduersus quem prœlium pararetur. Vitel
lius interea in antiochiam repedauit. Agrippa uero Aristoboli filius:anno anteq̃ tyberius more-
retur romam uenit:uolens apud imperatorem agere:ut sibi aliquam tribueret potestatem. Volo
igitur plenius explicare:de uniuerso Herodis genere:qualiter fuerit propagatum: simul enim &
sermo ad hanc historiam pertinens amplius enitescet:per quem probabit̃ nihil prodesse uel exer
citus uim:uel corporis ualitudinem:uel alia quæ uident̃ mortalibus appetenda: sine pietate qua
colitur deus. Siquidem intra.c.annorum spacium præter paucos:nam admodum plures erãt:cun
cta Herodis origo consumpta est. Super hæc etiam ad humilitatem & modestiam humanum ge-
nus adducitur:cum illius familiæ calamitates audierit postremo etiam: omnis res agrippæ decla
rabitur:digna maiore miraculo:qualiter & priuatus & abiectus ad tantam magnitudinem pote-
statis ascendit quod nullus sciẽtium eum de illo homine aut sperare posset:aut credere. Dixi qui
dem etiam antea de his:tamen nunc quoq; diligentius explanabo Herodi maiori fuere ex mariã
ne hyrcani:filiæ duæ:ex quibus una:idest Salomæ nupta fuerat faselo nepoti suo: filio faseli fra-
tris Herodis:hanc enim pater ipse tradiderat:altera uero:idest cypris antipatro:etiam ipsa nepoti
quidem Herodis:filio autem sororis eius Salomæ. Et faselo quidem ex Salomæ procreantur filii
v. antipater:herodes:& Alexander: filiæ autem Alexandra & cypris:quam in cõiugium acceperat
Agrippas filius Aristoboli. Alexandram autem honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat
uxorem:sed nullos suscipiens filios cypris emoritur. Verum ex Agrippa quidem pueri procrean
tur duo: filiæ autem tres:berenice:mariãne:drusilla. Agrippa autem & drusus pueri uocabantur:
quorum drusus: anteq̃ ad adolescentiam ueniret emoritur. Agrippa autem a patre mittebatur.
Herodes autem & Aristobolus:& berenice:etiam hii quoq; filii fuerunt Herodis maioris:bereni
ce autem custodibari fuit & Salomæ filia sororis Herodis. Hos Aristobolus infantulos dereliquе
rat:occisus a patre cum Alexandro fratre:sicut ante iam diximus. Sed hii postq̃ adoleuerunt: du-
cunt quidem Agrippæ frater mariãnem filiam olympiadis:Herodis regis filiæ:& Iosippi qui erat
Herodis regis frater Aristobolum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobolus ducit iotapatam si
gerammi filiam emesorum regis:ex quibus nascitur puella cuius audiendi sensus fuerat: obtura
tus:nomine iotapata: & isti quidem masculorum filii fuere: Herodiadis quoq; e rathis soror pro
genita:quæ herodi herodis maioris filio fuerat iũcta:quem ex mariãne susceperat Symonis pon-
tificis filia. Ex istis etiam Salomæ filia procreatur qua procreata:herodiadis legem paternã trans
grediens. Herodi coniungitur:fratri uiri sui:ex uno patre progenita:uiuum deserens uirum. Hic
autem cui cõiuncta est:tetrarchiam habebat galileæ:filia uero eius Salomæ Philippo filio Hero-
dis nupta est:tetrarchæ traconitidis regionis. Sed isto sine filio moriente Aristobolus eam in cõ-
iugium suscepit:filius Herodis:frater Agrippæ. Ex q͏̃bus filii quoq; nascuntur.iii. herodes: agrip-
pa:aristobolus. Et Salomæ q͏̃dem tali modo prosapia propagat̃. Ei aũt ex antipatro filia procreat̃
cypris:quã alexas selcias sumit uxorem. Alexe uero huiusq; mulieris filia:fuit itẽ cypris. Herodes
aũt & Alexander:quos fratres diximus antipatri:sine filiis moriuntur. Alexandro aũt Herodis re
gis filio qui a patre fuerat interemptus: Alexander & Tygranes filii generant̃: ex archelaicha pra
docorũ regis filia & tygranes q͏̃dem cum regnaret i armenia:accusatus in roma:sine prole defun-
git̃. Alexãdro ãt tygranes omonimus fratris eius gignit̃ filius. Et iste Alexãder q͏̃ duxit antiochi
cõmagenorum regis filiã iotapatã noie:lesidi ciliciæ ciuitatis a uespasiano rex efficit̃. Et alexãdri
quidẽ origo cõfestim ut pullulauit:culturã gentis suæ dereliquit:ad ritus transiens moresq; gen-

filium:cæteræ uero filiæ herodis:nullam prolem pœnitus habuere. Herodis aũt quã memoraui prolapia permansit usq; ad tempus quo agrippa maior regnum accepit.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ:adeo ut a proprio liberto romæ accusatus:& cõuictus in uincula a Tyberio sit iniectus mors Tyberii:successio gaii:solutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impositio per gaium. Cap. VX.

His itaq; de Herodis genere declaratis:nũc de agrippa narrabo; uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit;uel qualiter omnes calamitates effugerit:atq; ad magnam dignitatem potestatemq; conscenderit. Ante paucum igitur tempus q̃ rex Herodes de uita discederet;agrippa apud romam erat:ubi maximam familiaritatem cum druso tyberii filio conquisierat:& cum Antonia drusi maioris coniuge:propter quod hæc matrem eius in honore magno haberet;& uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus existens: & ad donandum ualde munificus uiuente quidem matre suam uoluntatem non ualebat ostẽdere:ueritus:ne illã in aliquo contristaret. Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii:cœpit opes suas abundanter effundere:& alia quidem quotidiani uictus gratia opulẽter erogaret:alia muneribus in diuersis expenderat plurima uero in libertis cæsaris dabat:q; per eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc modo semetipsum exhibens:breui ad magnam penuriam egestatem peruenit. Accessit etiam illi aliud;unde romæ permanere prohiberetur. Contigit enim tyberii filium mori. Quo mortuo: Tyberius ꝓhibuit omnes amicos filii sui omnesq; familiares ante faciem suam accedere:ne illis uisis recordatiõe filii facta:dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in iudeam agrippa nauigando perrexit:uidẽs se apud romam miserabiliter uiuere: propter quod omnes suas opes amiserat:& nullus illi aditus eẽt;unde posset aliquos questus habere; nam multas etiam ibi pecunias sub fœnore acceperat:a quibus cum urgeretur; unde debitum cõsolueret: non habebat. Defectu igitur consilii & confusione q; se aliter uideret:discessit in quandam turrẽ quæ in malathoes fuerat constituta;addicens semetipsum:ut de hac luce defungeret. Quæ cum uxor eius cypris ita esse sentiret:cœpit omnibus modis laborare:ut eum a morte prohiberet. Inuenit ergo consilium:ut ad suam sororem herodiadẽ scriberet:quam herodes tetrarcha uxorem acceperat intimans ei in quibus agrippa esset constitutus uel qualiter se uellet morte damnare; oportere illam propter consanguinitatẽ auxilium ferre. Illi uero euocantes agrippam:habitationem illi in tyberiada constituunt:& aliquantũ eris per singulos dies:quod ad uictum eius subministraretur dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tẽpore perseuerat licet etiã ipsa quæ darentur sufficientia non fuissent. Nam cum aliquo die per uinũ hoc Herodes exprobraret agrippæ:agrippa impaciens exprobrationis abscessit; atq; inde perrexit ad flaccum uirum cõsultarem cum quo romæ amicitiam non paruã induxerat. Is enim tunc gubernationem syriæ dispẽsabat. Cumq; suspectus esset a flacco:apud eum interim degebat. Retinuit etiã ibi flaccus Aristobolum fratrem agrippæ:sed simulate diuersum; haud sane per hoc in aliquo præpediebãtur; quo minus amicitiam consulis honoremq; mererenť. Sed nõ tamen Aristobolus aduersando cessabat:donec eum flacco quoq; reddidisset inuisum. huiusmodi causam offensionis inueniẽs. Damasceni cum sydoniis pro militibus certamen exercebant. Cumq; inter eos flaccus auditurus foret; illi cognoscentes agrippam:quod apud eum plurimum posset:rogabãt:ut eorum partis fautor existeret argentum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia studiose gerebat; q; damascenis suffragaretur auxilium. Aristobolus autem:non enim eũ latuit pecuniarum quæ fuerat facta ꝓmissio: causãm deportat ad flaccum. Quæ cũ fieret examinatione manifestior:a sua gratia repellit agrippam. Ille autẽ extrema penuria circũseptus ad ptolomaidã ꝑgit; atq; ibi necessitate rei familiaris strictus:consilium capit in Italiam nauigandi. Sed cum eum sumptuũ prohiberet inopia; marsiũ libertum suum rogabat ut ei in tanto molimine adiutor existeret:ab aliquibus pecunias mutuãdo:& marsias primum quẽdam berenice matris agrippæ libertum:sed iure testamenti eius:factũ ditionis antoniæ:postulat:ut ei aliquas pecunias daret scriptura & fide mediante. Ille uero querebatur de agrippa pro cuiusdam fraude pecuniæ:& compellit marsiam:sub cautione dare milium atticarum faceretq; ut duo milia minus quingentos acciperet. Ille porro concessit; quia non erat aliud quod egisset. Sumpta itaq; pecunia agrippa athedonam uenit & reperiens nauem tunc propositum peragebat. Hoc agnoscens erẽnius capito:ianniæ curator milites mittit: ab ut eo argenti.xxx. miriadas exigerent:quæ romæ thesauris Cæsaris debebantur. Quiq; uenientes:agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uero facturum se quod uidebatur assimulans:nocte Alexãdriam profugit:ubi Alexandrum depræcatur alabarthum:ut ei.xx.miriadas mutuas largiretur. At ipse quidem sibi daturum se non promisit:Cypriæ autem similia postulanti non abnuit: obstupescẽs studium dilectionis eius erga proprium uirum; & q; eam uidebat honestatis cuncto genere decoratam. Alexander igitur quinq; illis talenta in Alexandria mutuatur; promittens: ut cum inde Archeam ueniret; ibi reliquum daret: timens Agrippam; q; esset in expensis profusior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturom dimittens: ipsa cum filiis in Iudeam reuertitur. Agrippa uero puteolis appulsus; æpistolam ad Tyberium Cæsarem scribit: qui

tunc capræis agebat:p̄sentiā suā significās: ut dignus fieret uultui cæsaris appere: quo cōtinentiā ab eo mereref. Petebat ergo:ut ei capræas uenire cōcederet. Tyberius aūt nihil stilatiōe ꝑducens clementer illi & humane rescripsit: inter alia quoq; se gaudere significans illum ad se sospitem repedare. Cūq; ille capās aduenisset: nihil minus ei cæsar alacritatis exhibuit:q̄ p litteras ostēderat. Nā & amplexatus est eū & magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis litteris ab herēnio capitone:in quibus significabatur:ꝙ agrippa.xxx. miriadas debens soluendo nō adesset:& ob id tempore quo se spoponderat redditurum profugit ex actores deuitans animus cæsaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolam:indignatione commotus: ingressum ad se interdixit: donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaq̄ ex cæsaris indignatione commotus:antoniā depræcabatur germanici matrem:& gaii:qui postea cæsar effectus est:ut ei.xxx. miriadas mutuas impartiretur: ne ab amicitia tyberii decidisset. Illa uero berenicæ matris agrippæ recordatiōe nā se hæ mulieres admodum diligebant:siquidem pariter gaio lac præbuerant; pariterq; illum enutrierant: argentum quod postulat impetitur. Quod cum pro debito reddidisset: nullomodo post hæc ab amicitia tyberii prohibetur. Deinde tyberius cæsar eum suo nepoti coniunxit:iubens: ut ei in omnibus processionibus adhesisset. Agrippa uero:propter quod ab antonia cum magna gratia fuisset exceptus:cœpit omni nisu agere:ut gaium eius filium in omnibus accuraret; qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere samareus:libertus cæsaris:ab eo mutuatur:miriadas centum:ex quibus antoniæ restituit quod debebat:ex reliquo autē gaium amplius accurabat:unde apud eum maiorem adipiscitur dignitatem. Per dies igitur agrippa circa gaium in melius procedente:quodam die sermo fit de tyberio. Cunq; agrippa ex affectu uota profunderet:ut celeriter defuncto tyberio:gaio daretur imperium:quem meliorem dignioremq; in omnibus esse firmabat: inter auditores horum uerborum forte fuit quidam etiam euthicus agrippæ libertus & auriga: & tunc quidem silentio quod audiuerat tradidit: postea uero cum eum agrippa furti argueret pro uestibus aliquibus: & reuera aliqua uestimenta subtraxerat fugiens comprehenditur. Cunq; ad pisonem duceretur:qui tunc custos fuerat ciuitatis: causam fuge requisitus:uerba quædam secreta cæsari se nūciare dicit: eius munimini salutiq; pro futura. Proinde uinctum mandat ad capreas. Tyberius autem more suo utens:habuit eum in uinculis custoditum. Magnam enim sollicitudinem pro semetipso gerebat: super quēlibet aut imperatorem cogitans aut tyrannum. Nam neque legationes facile suscipiebat;neq; ducum suorum: uel curatorum: uel aliorum in cæteris constitutorum officiis remotiones; uel profectiones celebrabat: nisi forte;cum quisq̄ in aliqua deprehenderetur offensa. Alioquin nulli ab eo dabatur nisi morte successio:nam uinctorum aliquas secretas denunciat omnes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent;respondisse fertur; legationem uinctorum se quidē ideo nec facile suscipere; nec cito dimittere: ne cæteri uidentes alios facilius absolutos; ex hoc plures ad se uenire incitarentur: & sibi frequentia legatorum molestiam inquietudinis apportaret; præsertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. Magistratus autem semel datos:ideo se iugiter permittere dicebat illis quibus fuerint concessi ꝙ intelligeret consuli per hoc & præstari ex magna pte subiectis. In natura nanq; omnem administrationem hoc habere firmabat:ut circa opes acquirendas facerent homines studiose festinare. Cum sibi non se aliquis perennem in officio pmanere prospexerit:manifestumq; omne gerat studiū:ut anteq̄ arceatur officio:q̄ plurimū possit acqrat. Vnde quoq; ad furta plurimi & rapinas concitantur. Si uero perseueraturos se in administrationibus certo cognoscant:licentia plurima cōquirendi pigriores & quietiores fiūt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres successiones dantur hominibus: nequaq̄ subiecti sufficiunt:ducibus deprædantibus: quibus largitas non est temporis attributa quo repleti essent studium omne lucrandi deponere. Exemplum etiam eis proferebat quendam uulneratum: ad cuius uulnus muscæ congregabantur plurimæ. Quem quidam transeuntium cum uidisset: miseratus est eius calamitatem;ratusq;ꝙ imbecillitate nimia muscas illas a se nō posset abiicere: & opus haberet alterius benefi io:interrogauit eum causam cur sibimetipse non auxiliaretur:molestiam repellendo muscarum. Cui ille respondens amplius inquit mihi lesionis importas: si has præsentes fugaueris:istæ quidem iam repleræ sanguine:non eo modo molestæ sunt: quin etiam aliquantulum remissius insistunt:si uero his amotis aliæ famelicæ congregentur:ita illud uulnus inuadūt: ut etiam si intereant:non ualeant effugari. Propterea igitur & seipsum dicebat subiectis per rapinas iudicium fatigatis consulere:per hoc quod non crebro in administrationibus alios substitueret:qui more muscatum cum naturaliter ad lucra referentur tum etiam remotionis timore amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni ꝙ huius esset naturæ tyberius:ipsum eius opus inspectum:quomodo quidem duobus &.xx. annis imperio actis: duos tantum dispensatores in iudeam misit:quorum illa gens gubernatione regeretur:gratū atq; pilatum:qui ei successerat:nec ī sola iudea forte talis extitit: sed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uictorum examinatiōes se differre ꝑpterea dicebat: qa si condēnati morerentur liberatio per hoc hominum malignorum imminentium illis adesset:cum uero in custo

dia tenerentur maiorem illis sicut meriti essent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiusmodi causas etiam euthicus auditus non fuerat: sed retinebantur in uinculis. Tempore uero procurrente: tyberius ex capreis tusculanum uenit: distantem a roma interuallo stadiorum centum. Agrippa uero rogabat antoniam: ut ageret: quo euthici aduersum se discuteret accusatio. Honorabilis quippe apud tyberium habebat antonia & cognationis & dignitatis gratia: nam drusi fratris eius extiterat: sed etiam uirtute pudicitiæ. Aetate nanq; uiridi uidua permansit: spernens secundi uiri coniugium: cum etiã a sebasto cuicunq; nubere iuberet: omnemq; suam uitam liberã detractionibus gessit. Tyberio quoq; beneficium grãde præstiterat: cum fuissent a seiano insidiæ pparatæ: amico uiri sui: & potentiam magnam tunc habente: eo q multarũ tunc militiarũ ductor existeret & q in consilium eius plures ex nobilitate concurrerẽt: libertorumq; se ad eum magna manus addiderit: sed & militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus p dies augmẽtum accedebat insidiis: & pœnæ seianus totum opus impleret: nisi Antonia seiani malignitate prudentior suam exercuisset in hac causa fiduciam. Nam eum cognouisset quæ de tyberio tractarẽtur: scribit ad eum omnia diligenter: & per pallantem quẽdam seruorũ suorum fidelissimum: litteras in capreas destinat ad tyberium. Ille autem insinuata cognoscẽs seianum eiũ conscius uniuersis interimit: Antoniam autem licet etiã ante uenerabilem haberet: uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igit̃ tyberius rogatus ut exanimi daret euthicũ: siquidem inquit tyberius mẽdacium est aduersus agrippam quod dicit̃: meritum habebit euthicus dignũq; sibi supplicium: si uero in examine datus: quæ dicit uera claruerint: in illum qui causam examinari compellit omnis pœna reuertitur. Sed agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerẽtur magis instabat: depcans examinationem causæ fieri. Antonia uero: non enim ualebat agrippam contẽnere: q erat uehemens in petendo: tempus oportunum inueniens: procedente etiam gaio eius filio & agrippa pro meridiano: iam quippe pranei processerant postulabat tyberium: ut uocato euthico: celebraretur examen. Tum ille: sciunt inquit Antonia dii: quia non ex mea sententia: sed a te coactus geram: quicquid in hac causa fuerit gestum. Hæc dicens: iubet macronem qui seiano successerat: ut adduceret euthicum. At ille sine ulla dilatione cum esset adductus: cœpit eum tyberius percontari: quid nam dicendum haberet aduersus eum: qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille: o domine inquit: uehebatur carruca gaius & agrippa cum illo: ego autem ante pedes eorũ assidebam: & cum multi sermones uerterent̃: hoc etiam inter plura locutus est ad gaium agrippa. O si ueniat aliquando dies: quando isto sene defuncto: mundi tu suscipias principatum: nihil enĩ tyberius filius eius impediet: q a te facile ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit & ego cum eo beatus efficiar. Tunc tyberius credibilia quæ acta sunt reputans: simul etiam q iram ueterem reseruaret agrippæ: propter quod eum iusserat tyberium suum filium: nepotem drusi frequentare suis conuentibus: & curare: quam iussionem agrippa contempserat: totumq; se gaio dederat: hunc inquit macro uinciri facito. Sed macro non satis intelligens: de quo illud uerius imperaret: nam nec sperabat eum de agrippa tale unq̃ aliquid cogitare: sed interrogauit: ut certius quod iuberet agnosceret. Cũq; cæsar in yppodromio deambularet: puenit ad agrippam: eũq; manu comprehendens: dixit. O macro: hunc iussi uinciri. Illo etiam tum inquirenti quem nam pciperet: agrippam inquit. Et agrippa subito perturbatus ad depcationes conuertitur: commemorationem eius filii faciens: cum quo fuisset una nutritus: & tyberii: cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamẽ proficiebat aliquid: sed ducebat̃ ostro uestitus in uinculis: & erat ardor magnus: nam æstatis tps extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant usi: cœpit siti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus: præter decus atq; dignitatem cœpit cũcta respicere: unde posset sitis inuenire remedium: conspiciensq; quẽdam ex famulis gaii taumastum nomine: aquam in uase portantem: petiuit bibere Illo autem porrigente: suscepit: atq; auide bibit: & spero inquit o puer: q in bono tibi hæc effecta fuerit ministratio. Nam cum hæc effugero uincula: nullomodo tardabo libertatem tibi a gaio promereri qui mihi etiam uincto ministerium pbuisti: sicut etiam ante nunq̃ neglexisti: cum fuisset in dignitate constitutus. Neq; enim hæc dicens mentitus est: sed uicissitudinem ei meritam reddidit. Nam post modum rex effectus: taumasto libertatem a gaio pmeruit: curatoremq; eum fecit suæ substantiæ: sed etiam moriẽs filio suo agrippæ & berenicæ filiæ in eodem ministraturum officio dereliquit: atq; in hoc honore senio grandeuus defungitur. Et hæc quidem postea facta sunt. Agrippa uero tunc uinctus stabat ante palatium: in quadam arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis: qui simul fuerant uincti: & quodam aliter considente super arborem in qua fuerat agrippa reclinatus: quem bubonem romani uocant: quidẽ ex uinctis germanus nomine contemplatus: interrogauit milites: quisnam esset ille: qui ostro uestiret̃: & agnoscens: q agrippa uocaretur: genere aotẽ esset iudeus: ex his q in illa gente primates haberentur: petiuit colligatum sibi militem: ut ad eum copiam acciperet accedendi: q uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur accessit & p interpretem: o iuuenis inquit: affligit quidem te repentina mutatio: magnam tibi fortunam calamitatis importans: sed uerba tibi denunciabo: quæ tibi ex numine diuino fugã totius mali portendunt. Scito ergo deos

tibi tam meæ patriæ quam huius loci testes inuoco: ex quorum prouidentia hæc nobis uincula prouenerunt: q neq; cupidine fallendi neq; uanum tibi gaudium afferre desiderans: dicam: quæ dixero. Siquidem tales prænunciationes quæ non ualent ipsis operibus approbari: magis faciunt meroris augmentum quam si nihil uerborum illorum aduertas: ideoq; iustum putaui hoc deorum præsagium nunciare. Impossibile namq; est: non te cōfestim de his uinculis liberari: & ad prouectū diuturnum magnæ dignitatis & potestatis ascendere: ita: ut inuidiam ab uniuersis habeas: qui te nunc miseranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te reppiet constitutū: diuitiasq; plurimas: omniaq; quæ prima mortales dicūt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autem: quomodo cum iterum hunc alitem uideris: intra quinq; dies finem uitæ tibi uenturæ. Et hæc quidem tibi cuncta complentur: nisi uano hæc a numine disponunt: cui placuit prænunciandi causa illum alitem destinare. Ego autem iniustum putaui si talia cognoscens: te quoq; ne cognosceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictū esse meroribus: cū in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint: & omnem infœlicitatem in qua nunc detrahimur effugeris. Et germanus quidem talia prædicens: tantum risum excitauit agrippæ: quātum postea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ferens agrippæ calamitatem: intercedere quidem pro eo apud tyberium suspectum esse cernebat: ad hæc etiam īfructuosum fore. Sane inuenti sunt ei a macrone milites tales: qui eum sine districtione seruarent. Adhibetur etiam talis centurio: qui illis præesset militibus: sed etiam qui cum eo ligaretur talis inuētus est. Lauacra quotidiana concedebantur sed etiam copia libertis & amicis ad eum intrādi tribuitur aliaq; omnia permittuntur: quibus sollicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus sylas & ex libertis marsias: & stocheus cibos afferentes quos libenter habebat: aliaq; diligentiam quæ necessaria solet esse in rebus talibus exercebant: indumenta quoq; deportantes: sub ostentu uendēdi. Cum autem noctis adesset aduentus: stramina componebant: consciis fauentibus militibus. Nam eis macro commendans autem prædixerat. Et hæc quidem agebant per menses sex: quibus agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autem reuersus in capreas: febrium ardore corripitur: & primum quidē mediocriter: sed in peius egritudine procedente contrariā de eo spem habebat euodus amātissimus ei omnium libertorum. Is iussit ad eum filios eius adduci. Oportere namq; dicebat: ut cum eis loqueretur: anteq terminum uitæ susciperet. Erant autem illi filii: non quidem proprii sed adoptati: nā drusus eius filius iam fuerat mortuus: cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus: & gaius germanici fratris filius: iam adolescentibus: & liberalibus apprime disciplinis īstitutus: qui etiam & populo honorabilis erat & carus propter germanici patris eius uirtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat sublimatus: propter mansuetudinem morum: & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset: nō se tamen pferebat: sed omnibus par esse uolebat. His igitur rebus non solum apud populum: sed ēt apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unusquisq; diuersarum gentium: alius consolationis gratia alter fide ac mansuetudine quā in eius moribus motibusq; cernebat: ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: nō sicut assolet: ut principi placaretur: ficto dolore monstrato: sed uera cuncti tristitia merebant. Nā eius mortem unusquisq; propriam suam reputabat: ita eius mores eiusq; colloquia cūctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoq; ipsius amor cunctorum fauorq; peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur: ita ut gloriā reputarent pro eo mori si ratio postularet quo ipse susciperet principatum. Sed tunc tyberius euodo iussit: ut sub ipso diluculo infantulos illos adduceret. Ipse autem diis pris supplicabat: ut ei signum manifestum ostenderent quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret maiorem tamen credens sua sñia: suoq; consilio diuinæ dispensationem prouidentiæ: ideo a diis sibimet demonstrari desiderabat. Supplicāti denique illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatū: qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscēs: mittit ad nepotis sui pedagogū: iubens ut primo mane puerum ad se perduceret: putās ulla re numinis superare sñiam. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante: ecce dies illuxit: & iubens euodo: ut quisquis foris eēt infantulus: eum ad se primitus euocaret: illeq; egressus: gaiū ante tabernaculum reppit: nam tyberius necdum aderat: ciborum acceptione tardatus. Ille aūt ignorās totum quid agebat: quicq; tyberius cuperet: ueni inquit: uocat te pater. Et hoc dicto: eū in tabernaculum introduxit. Tyberius autem ut uidit gaium: tum primū intellexit maiestatis supernæ potentiam: & q non sit in hominum potestate de imperii constitutione decernere. Tunc ille primum lamentatus est semetipsum quidem: q eius consilium fuerat infirmatum: & ei potestas ordinandi quem uellet ablata: Tyberium aūt nepotem: q non solum de imperio decidisset: sed ēt ipsam salutem & uitam agere non illi sine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatione futuram esse. Nam timore uel odio suspectum fieri gaium rebatur: tam ex eo q principatum accipere festinauerit: quam ex eo q eum insidiaturum sibi putaturus esset: credēs: quasi festinaturum in se redigere potestatem. Et tunc quidem in his malis erat tyberius: ex illo euentu

augutii:quod ei præsagum fuerat:eo q eius nepos amisisset imperium. Vnde multum anxius:se quoq; culpabat:q illud augurium postulasset accipere:& q cum liceret de hac uita merotibus liber abscedere ignoratione futurorum:per suam ipsius imprudentiá factum esse:ut cum infœlicitate magna:& magno dolore discederet. Tunc tamẽ licet ualde turbatus:q impetum ad quos nollet cernebat esse uenturum pugnauit cum animo suo:ut huiuímodi uerba loqueretur ad gaium. O filii inquit cum habeam ꝓpinquiorem tyberium:tamen tibi ex mea sentétia deorumq; decreto:imperii cõtributo potestatem. Rogo autem te:ut nihil aduersus aliquem recorderis: qui mihi in principatu administer extiterit:uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem:ne aliquem ledas pp me:qui te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis:neq; circa tyberium nunus aliquid charitatis exhibeas:q̃ te & cognationi debere cognoscis:& mihi: qui tibi tantorum bonorum auctor existo:ut dignam uicissitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas:& simul tyberium cures:ut etiam consanguinitati quod debes exhibeas:& munimen tibi uel prícipatus uel salutis acquiras:cum tibi eum feceris adiúctum. Nam solitarius quisq; amplius patet periculis maxime cũ in tanta rerum celsitudine alias mobilitate quisq̃ fuerit constitutus:ad hæc quoq; quia nec dii ipunitum quicq̃ reliquunt:quod contra fas aut ius:aut cõtra fœdus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem tyberius loquebatur. Gaius autem & si ficta locutum tyberium senserat:& ipse longe aliter in animo gerebat:tamen pro tpe benigne respondit:& factum se omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens:& tyberium extinxit:& ipse nõ post multum tépus insidiis interemptus est. Sed hæc postea. Tunc autem Tyberius Gaium successorem in principatu ꝓnúcians:paucis diebus adiuiens uita defungit. Imperauit autem dies.iii.menses.vi.annos.ii.&.xx. Gaius auté quartus romanorum efficitur imperator. At romani audientes tyberii mortem: hilares agere cœperunt:prospero letificati nuncio:non tamen ad credendum:uel exercendum gaudium fiduciá gerebant:non quia forte nollent:nam multis suis pecuniis comparare diligerent:illum núcium uerum esse sed timuere:ne si falso nuncio concitati:gaudia sua ꝑderent:ab illo cogniti perirent: q eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat. Nam erat importabilis:in ira irreuocabilis:ad quicquid perpetrádum cupiditas impulisset:& sine ratione quoq; iudeorum occisionem inueniens:in omnibus quæ facienda decernebat asper agrestisq; cõstabat. Ob hæc illi mortem eius audientes suam leticiam manifestare uerebant. Interea marsias agrippæ bonú deportans nuncium:cum in balneo repetisset:iam egrediéti noto ei signo dato:hæbreaq; lingua locutus:mortuus est inquit leo. At ille uerbum intelligens:gaudio cœpit extolli. Tibi inquit super omnia pro hoc etiam bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt: tãtum ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio qui agrippæ custodiendo præerat:intendens iam festinationem marsiæ q aduenerat:q̃ gaudium agrippæ quod ex eius uerbis illi contigerat: ratus nouitatem quandam significatam:interrogabat eos quid uellet ille sermo qui fuisset allatus. Illi tantisper secretum auferre trepidabát:sed dum urgeret:nihil hesitans indicauit agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum ille sermone præcipiens q etiam prosperitatem ex hoc agrippæ cernebat conuiuium ponit. Eis epulantibus:potuq; indulgentiore procedéte:uenit quidam dicens:uiuere tyberium:& intra paucos dies in ciuitatem uenturum. Túc centurio aspere ualde illo sermone turbatus:propter quod cernebat morte digna quæ gesserat:q morte cæsaris audita:cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit:ex lecto ponit agrippam. Tu inquit fallere festinasti:mortem imperatoris falso denuncians:sed scito hunc sermonem pœna tui capitis expiandum. Hæc dicens:confestim ligari iuber agrippam:& constringi arciore custodia. Et nocte q dem illa agrippa in malis fuerat constitutus:sequenti uero die per oém ciuitatem de morte tyberii sermo firmatur:& iam iamq; hoíes illum sermonem confidenter ac publice proferebát. A gaio quoq; destinantur æpistolæ:una quidem ad senatũ:mortem tyberii núcians:altera uero ad pisonem custodẽ tunc tpis ciuitatis:in qua iubebat agrippam ex militum auferri custodia:& ad bonum transferri in qua primims habitabat:anteq̃ haberetur in uinculis:& ibi túc interim erat: in remissiori custodia. Sed gaius postq̃ romam uenit:tyberii corpus secum adducens: iusta ei secundum morem patrium opuléter magnificæq; celebrauit. Agrippam uero cum ipsa die cuperet absoluere:antonia prohibuit:non odio aliquo circa uinctum:sed opinioni consulens gaii: ne putaretur mortem tyberii gratanter accipere si eum tam celeriter absoluisset:q; ille euinxerat. Verútamen non multis diebus prætereuntibus:cum accersiuit in domú tondiq; præcepit: & uestibus cultuq; mutato:dyadema capiti eius imposuit & regem confirma tetrarchiæ philippi : donans ei etiam lisaniæ alteram tetrarchiam. Pro catena uero ferrea quam gerebat auream ei parem pondere condonauit. Magisttum autem æquitum in iudea constiturorum maxillum destinat. Verum secundo anno gaii cæsaris agrippa postulat:ut nauigare permitteretur ad propria:quo prouinciam sibi commissam:& aliqua necessaria certo dispensans moderamine:reuertatur. Et permittéte imperatore:uenit in patriam:& præter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo & in hoc cunctis apparebat:quantam habebat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiá hesitabant comparantes penuriam hominis in quam tempore priori deuenerat:& prosperitatem

præsentem qua fuerat sublimatus. Plæriq; etiam beatificabant hominem: ꝙ non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alii etiam pene incredibilia putabant: licet suis intuerentur obtutibus. Tantaq; quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur: ut quorundam mentes uterentur in dubium.

Qualiter herodes tetrarcha ueniens romam: accusatus fuerit ab agrippa: & in exilium missus cum herodia. Cap. XVI.

HErodias autem soror agrippæ quæ herodi cuncta fuerat: tetrarcha enim erat iste galileæ prouinciæ & trans iordanem; potestatem fratris ex inuidia non ferebat; ꝙ eum in maiori dignitate cerneret q̃ maritum: & ꝙ de prouincia quidem cum fuga discesserit: debitum non ualens absoluere: reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Cōtristabat igitur grauiterq; portabat: tantam mutationem fratris: maxime autem quando eum intuebatur cum regalibus insigniis sedentem: atq; hincinde circūferre multitudine populorum: infœlicitatem suæ tollerabat inuidiæ. Sed uiri asum concitabat: exhortando: ut romam nauigaret: similemq; sibi dignitatem imploraret a cæsare: intolerabilem nāq; sibimetipsi uitam esse firmabat: si agrippa filius Aristoboli: qui culpatus a patre: mori meruerit: inopia magna compressus: ita ut aliter nō posset euadere creditores nisi nauigatione diffugeret: atq; hoc modo patria decedēs: cum regali fuisset dignitate reuersus: ipse uero cum esset filius regis: & frater eius qui tetrarchiā illam ante possederat: unde magis ei cognatiōis iure deberet: sederet ī humilitate: priuatæ degēs uitæ. Quod si antea nihil herodē cōtristabat: ꝙ minorem honorem parente proprio possideret: saltem tunc excitari deberet consanguinei tam præclarissima dignitate: neq; se pati debere: superari ab eo: cui pecunia sua subuentum est: cōfusioniq; debere deputare ut ille præiret honoribus: qui āteriori tempore sua sustentabatur misericordia. Verum romam inquit pergamus: nec laboris percētes: nec sumptibus: non enim pro auro re peritura debemus prohiberi: ne ad honores ualeamus ampliores ascēdere: sed omne quicquid nobis est expendamus: ut regnum ualeas adipisci. Ille uero repugnabat ocium diligens & quietem: & molestiam romæ declinans: moliebatur eam ratiōe deplacare. At illa quanto uidebat eum quiescere cupientem: tanto amplius instabat: iubēs ne aliquid agendum prætermitteret: quo posset regnum a cæsare promereri. His igitur illa nullo modo cessabat donec sepius fatigando: in eum suam fecit transire sententiam. Ille igitur præparans opulenter uniuersa: & nihil sumptibus parcēs: nauigat romam: simul secum herodiam adducens. Agrippa uero intentionem eorum intelligens: uel qualiter præparabantur attendens: etiā ipse seipsum præparabat. Cum autem nauigasse eos cognosceret: mittit etiam ipse romam quendam de libertis suis nomine fortunatum: plurima cæsari munera deportantem: & epistolā aduersus herodem. Ipsum etiam instruit: quæ ore proprio gaium edoceret oportunitate reperta. Qui cum subsecutus esset herodem: epistolas cæsari reddidit. Nam simul in dicearcheam uenientes: gaium apud baias non inueniunt: quæ ciuitas est pua campaniæ. v. stadiorum interuallo distans a dicearchea. Habitacula quoq; ibi imperialia opulenter constructa sunt opibus diuersorum per tēpora principum magnifice perornata. Lauacra callida ille locus exhibet: aquis ex terra ultro manantibus: aptis saluti corporum: quos alias quæ ibi lauari contigerit. Gaius autem mox ut herodem suscepit & primum sermonem cum eo commiscuit: confestim agrippæ suscepit epistolas: quibus accusationes continebantur herodis. Accusationes autem erant huiusmodi: consiliū habuisse herodem cum seiano aduersus tyberium: & cum artabano partho aduersus gaium. Probamentū autem huius rei dicebatur: ꝙ haberet herodes constructionem immensam armorū. quæ. lxx. milibus pugnatorum sufficisset: hanc in armamentario herodis repositam dicebat asseruari. Quibus lectis motus gaius percontatur herodem: si uerum esset quod de armis nunciaretur. Ille uero cū aliter dicere non posset: ne ueritate conuinceretur: respondit esse arma. Tunc cæsar ueram credēs accusationem tetrarchiam eius abstulit: & agrippæ regnum cōiunxit: sed etiam omnes eius opes similiter agrippæ contribuit: ipsum autem eterno condēnauit exilio: habitaculum illi constituēs in lugdunensi galliæ ciuitate. Cognoscens uero herodiadē agrippæ esse sororem: opes & alia quæcunq; propria esse probarentur ei restituit: arbitrans in consilio uiri consciam non fuisse tutabatur enim eam ꝙ sororem agrippæ cognouerat. At illa: tu quidem īquit imperator magnifice satis sicut dignitatem tuam decebat hæc mihi largiris: uerum ego tuo uti nō possum beneficio: tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo cōstringor: cui socia in prosperitatibus existēs: iustum non existimo: ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius in dignæ suscipiens: statim eam cum Herode misit in exilium: eiusq; substantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia quam circa fratrem gerebat: & Herodi ob id ꝙ muliebres orationes & uanitates aduertit: tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est. Gaius autem primo quidem ac sequenti anno magnifice rebus utebatur: & mediocrem semet exhibens: fauor illi per dies tā apud romanos: q̃ apud cæteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore magnitudine dignitatis: humanum perdidit intellectum: & sese uolebat diuinitate quæ uera est honorari.

Seditio iudæorum & gentilium in Alexandria constitutorum & legatio utrorumq; ad Gaium. Cap. XVII.

ILlo tempore cum in alexandria seditio proueniret inter iudæos ibidem habitãtes atq; paganos: terni ex unaquaq; parte legati mittuntur ad gaium.

Accusatio iudæorum ab Apione legato partis alexandrinorum propter quod statuam Cæsaris non haberent. Cap. XVIII.

ERat uero inter alexãdrinorum legatos unus: Appio nomie: qui iudæos plurimum blasphemabat: multa quidem & alia dicens: illud autem eos præ cæteris accusabat: quoniã cæsaris honores haberent omnino contemtui. Nam cum romano imperio subiectos: templa gaio fundare altera constituere: atq; alia sicut diis celebrare firmaret: a solis iudæis duci proclamat inglorium: debere quoq; istos simulacris honorare cæsare: nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur appione: & alia huiusmodi durissima prolocuto: quibus eum in superbiam eleuari posse cẽsebat. Philo econtra suscepit: qui præerat legationi iudæorum uir in oibus utiq; magnæ gloriæ: nam alexandri alabarchæ germanus extabat philosophiæ quoq; non expers: idoneus etiam defensare causas: & perorare quæcunq; accusationibus subiacebant. Ad hunc ex secretario Gaius iubet excludi: absentemq; fieri. Nam indignatione successus est: ut crederet aliqd seuissimum perpetrare. Tum philo egredius e secretario dixit ad iudæos qui forte circa illum fuerant: ut animo confidentes existerent: neq; gaii furore tererentur: nam prope esse: ut ipsis operibus deum repugnare clarescerer.

Qualiter iratus Gaius mittit Petronium ducẽ ad syriã cũ huiusmodi mandatis: ut congregata manu pugnaret cum iudæis: si nollent eius suscipere simulachrum. Cap. XIX.

INterea Gaius grauiter ferens: q̃ in tãto despectu apud iudæos solos existeret legatum in syriam mittit Petroniũ: successorẽ uitellio: iubens ut cũ numerosa manu iudæã inuaderet: & si quidem sponte susciperent eius simulacrũ: erigeretur in templo dei: si uero resistere molirentur pugnando superans: idipsum incunctanter efficeret atq; ita Petronius in syriã decreta cæsaris exigens pgebat: ut mandatis cæsaris minister existeret. Cunq; auxilia plurima quanto potuit congregaret duasq; romanæ militiæ legiones assumeret: ptolomaidã uenit: ibiq; hiberna peragens, ut primo ueris tempore ꝑlium posse agere cũ iudæis: inde quoq; consilium suũ cæsari p litteras intimauit. Ille aũt laudabat eius sententiã: iubens ut nullo mõ prætermitteret: & si minus obedientes essent: præliũ iudæis intẽtius importaret. Interea iudæoꝝ multa milia ueniunt ad petroniũ in ptolomaidã depcantes: ne ad solutionẽ: & ad trãsgressionẽ paternæ legis cogerent. Si autẽ modis oĩbus statuisset simulacrũ in hierosolymã inferre: ibiq; constituere: semetipsos primitus si placeret interimi postulabãt. Neq; enim possumus inquiunt quoad uiuimus rem istã admittere: quæ nobis ne fieret interdicta est: ab eo legislatore: cuius autoritatẽ non ualemus omnino contẽnere: neq; illas cõstitutiones paruipendere possumus: quos proaui maioresq; nostri usq; ad suũ interitũ seruare. Petronius autẽ respondit. Si in primis essem: ut meis uterer ad agendũ quod oporteret cõsiliis: iusta uobis ad me hæc esset oratio: nũc ãt cæsare iubẽte incubuit mihi multa necessitas: eius decreta cõplendi: ne si contẽpsero: aliud piculũ maius incurram. Tũc iudæi: quoniã inquit ita sapis o petroni: ut trãsgredi cæsaris mãdata non audeas: neq; nos legis diuinæ pcepta trãsgredimur: q uirtute maioꝝ nostroꝝ & laboribus instituti: nũc usq; sine trãsgressione uiuimus: neq; in tantã ausi fuerimus nos pcipitare negociã: ut quæ a deo interdicta sunt fecerimus: uel aliqbus bonis illecti: uel metu mortis adacti: sed fixũ aio tenemus. ut pro seruatiõe legis nostræ cũcta picula subeamus: spe die gerẽtes: fortissimã deũ nobis auxiliatuꝝ in psentia: & mercedẽ postea reddituꝝ: si p eius cultura fuerimus aliqua mala ppessi. Si uero uoluerimus tibi obedire: non solũ infamiã debilitatis incurrimus q tiore trãsgressores legis efficimur: uerũetiã immaniter offendimus deũ: q ẽt te iudice multo ãtiqor tpe censet esse q̃ Gaius. Tũc Petronius cõsiderãs ex uerbis eoꝝ imutabile firmũq; ppositũ: & sine pugna nõ posse gaii pcepta pficere in eius erigẽdo simulacro: nec sine multa cæde negociũ illud euadere: assumens oẽs amicos: & cuncta sua seruitia: i tyberiadẽ pgit uolens iudæoꝝ & cõstituta cognoscere uel cuiusmodi essent: uel qualibet ordinibus haberent. Iudæi uero magnũ qdẽ sibi ex bello romanoꝝ cernebãt iminere piculũ: sed magis iudicabãt subigi: q̃ ipii efficerent in deũ. Multa itaq; milia petronio in occursum uenerũt ad tyberiadẽ undiq; cõfluẽtes: & supplicationibus utebant nec cogerent ad talia: neq; pollueret ciuitas erectiõe simulacri. Ad hæc Petronius: & pugnabitis inqt cõtra cæsarẽ: neq; illius potẽtiã neq; uestrã reputãtes infirmitatẽ. At illi: minime nos inquiunt pugnare disponimus: uerũetiam sumus mori ãte parati: q̃ legis nostræ mãdata soluamus. Simulq; in faciẽ pstrati: pmi se paratos esse firmabãt. Et hæc qdẽ p dies. xl. gerebãt: culturã quoq; terræ negligẽtes: cũ maxie tẽpus exigeret. Nã iam ea pars ãni uertebat: quãdo solent semina terræ mãdari: tãtus quippe eos fauor moriẽdi accẽderat ne simulacrũ aliquod poneret i ciuitate. Taliter igit si rebus habentibus: aristobolus agrippæ regis frater: & elcias maior: & alii quoq; optimi uiri ex eadẽ ipsa familia: & plures de primatibus ad petroniũ uenere depcãtes ut bene de negocio psenti cõsulerẽt: neq; de tãtæ multitudinis

perditione cogitaret:quin potius ſcribendum gaio decerneret:ſignificans imobilem animũ iudæ
orum: neq; eos cõſtitutionem ſimulacri uelle ſuſcipere:omnem quoq; culturã terræ negligere:ſed
in occurſum ſuũ ueniſſe:& pugnare quidẽ nec uelle nec poſſe:mori tamen incunctanter paratos:
anteq̃ tranſgreſſores ſuæ legis exiſterent:debere igitur conſuli:ne in aliud intenta multitudine:ter
ra inculta remaneat:& poſtea per inopiam latrocinia perpetrarentur . Fortaſſis enim poſſit Gaius
tyberius emoliri:& nihil crudele decernere: neq; alia diſponere quibus ad ſeditionem populus ex
citetur.Et ariſtobolus quidem:aliiq; qui cum illo erant: talibus petroniũ depræcanẽ . Petronius
uero inſtante ariſtobolo & cæteris:uidens quoniam non pro rebus minimis ſupplicant : uidẽs ẽt
iudæoꝝ conſtantiam ſeuũ quoq; ratus : ut multa milia hominũ per ipſum darentur in mortem:
ſi uellet gaii furiæ miniſtrare:ſimul etiã ſe deũ offenſuꝝ:& cum peſſimis poſtea ſpeciebus aduiue
re:multo melius iudicat:ut ſcriberet gaio:aut eius animum mitigans : ut nihil per eum iniquum
contingeret:aut ſi forſitan indignationẽ commoueretur ꝙ eius minime mandata compleuerit:&
aduerſus eum aliquid mali decerneret: bene contentum eſſe iudicabat pro meliore cauſa : & pro
tanta hominũ multitudine ſubire diſcrimen. Conuocans igitur in tyberiadã magnã multitudinẽ
iudæorum:nam multa milia illuc fuerant congregata: & conſtituens in circuitu cunctas militias
& turmas:uiſus eſt primo non ſuam:ſed cæſaris proferre ſententiã dicẽs: timere ſe iracundiã gaii:
proinde acceſſuꝝ ad perficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere ſe firmabat:qui tanto fuiſſet ex
eius beneficiis honore ſublimatus:ut nihil cõtrarium eius uoluntati peragerer . Verum non arbi
tror inquit iuſtum eſſe ut ſalutem honoremq; meum non pro uobis qui tam plures eſtis impen
dam:nec permittam:ut per me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluantur: neq; adeo dignitatẽ tẽpli
dei contẽnere:ut ꝑ poteſtates principũ:iniuriæ ueſtris religionibus ingerantur:ſed ſcribam ad ga
ium ueſtras illi uoluntates:intimãs quantum poſſum cauſam adiuuans:& ueſtrũ in bono propo
ſitum:& ſpero quia aderit deus:cuius poteſtas potior eſt omni humano molimine:humanaq; uir
tute:potens eſt enim:& nos in conſeruatione legis ueſtræ ꝓtegere:& me tutari: ut nec ab ipſis ẽt
excidam humanis honoribus: ꝙ ſi etiam exaſpeẽ forſitan Gaius:ut iram ſuam in me uellet effun
dere:ſummã omne ꝑiculum:oẽm miſeriam: quæcũq; corpori poſſit infligi: ne uos tãtos ꝓ rebus
optimis ꝑeuntes intuear. Ite igiẽ unuſquiſq; ueſtrum ad opus ꝓprium: & terræ ueſtræ culturam
impendite.ego uero romam litteras deſtinabo.& oĩa ꝓ uobis:tam ꝑ me q̃ ꝑ amicos:quæ rei cõue
niant agere non omittam Hæc dicens:iudæoꝝ dimitti congregationem iubet ut culturæ terræ
diligentiam exhiberent.Omnes aũt nobiles populos alloquio adhortabaẽ ut ſpem meliorem ge
rerent.Et ille quidem hoc mõ multitudinem letificare feſtinabat. Deus ãt ſuam manifeſtauit re
pente ꝑſentiam & adiutoriũ ſuũ in oĩbus fore petronio.Simul enim ut finem loquendi fecit: cõ
feſtim ingens deſcendit pluuia ꝑter ſpem omniũ nam illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna
claruerat:nullumq; ſignũ pluuiæ in cælo fuerat uiſum: ſed ẽt omnis ãnus magna fuerat ariditate
ſiccatus:ita ut deſperatio fuiſſet exorta:non ſolũ pluuiæ : ſed ẽt ſi unq̃ poſſet cœlum tectum nu
bibus apparere. Tunc igiẽ ẽt præter conſuetudinẽ tanta inundatio uenit aquarum:ut iudæis ſpes
magna fecit in nullo fruſtratum iri petronium ꝓ eoꝝ negocio laborantem . Petronius ãt ãplius
obſtupuerat:uidens manifeſtiſſime deũ iudæoꝝ ſe conſolatorũ oſtendere.& multum ſuã declaraſ
ſe ſententiam:ita ut nec illi forte contradicere ualerent: quibus religioni noſtræ reluctari tota la
borat intentio Scribit ergo ad gaium poſtulans:ne tanta milia hoĩum contemneret: quæ nõ poſ
ſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli: perire quoq; tãta tributa q̃
ab illa gente darenẽ.memoriam etiã non bonã romani nominis in poſteriora tẽpora relinqui:ſup
hoc quoq; uirtutem diuinã iudæis præbere præſidiũ.Nam probatum eſſe firmabat ꝓ iudæis eui
denter indicium.Et Petronius quidẽ huiuſmodi litteras deſtinauit:Agrippa uero rex iam enĩ tũc
romæ fuerat amplius in amicicia gaii gratiaq; creſcebat. Et forte quandã die epulum præparaue
rat cæſari ubi magnam impenderat diligentiam:ut omnium in cibis elegantiam uinceret : oẽſq;
ſuauitates : & delicias ſtudioſius prouideret ita ut non ſolum cæteros anteiret adinuentionibus
epularum:ſed nec ipſe Gaius multum cupiens ei poſſet equari. Tunc Gaius ad modum admira
tus tam ingenium eius q̃ magnificentiam animi : ꝙ ſuper uirtutem ſuam ſumptus expenderet
ut ſibi placeret:uoluit munificentiam agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate:ac
uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur: & primum inquit quam tibi hono
rificentiam exhibui pro beniuolentia & fauore q̃ circa me ſemper habuiſti ; ut etiam apud tybe
rium periculum ingens incurreres:uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum: & nos
amore ſuperantẽ:idecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari . Volo itaq; quod antea minus
feci:modo perficere:& tantas tibi munerum copias attribuere : ut magnum nomen tuis opibus:
& tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat; exiſtimãs ꝙ poſſet aliquos reditus ſibi de
nodare ; uel ciuitates exhibere.Ille autem quiuis præparatũ haberet:quod petere cupiebat:timẽs
uero:ſuam noluit aperire ſententiam: ſed confeſtim reſpondit gaio:ꝗa neq; primo lucro: ſed eius
gratia delectatus: ut contra tyberii præceptum ſtudium accurationis ei impenderet : neq; modo
ſe aliquid agere intentione lucri:ſed ſola eius gratia ſemper fuiſſe contentum : nam & multa ſibi

ab eo & maiora fuisse donata: quæ si tua inquit uirtute tuaq; potentia minora sunt; meo tamen hoc est accipientes merito & dignitate mea: multum constat esse maiora. Gaius autem obstupescens eius continētiā magis instabat: ut diceret quod sibi cuperet donari. Ille quomō inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas: postulem: nihil quidem quod ad diuitias opesq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidisti: sed illud peto: quod tibi & opinionem pietatis efficiat: & diuinitatis mereatur auxilium: una ēt mihi gloria fuerit apud audientes: q; nihil a te petierim: ad usus pertinens temporalium rerum. Postulo igitur: ut erectionem statue quam in templo iudeorum faciendam petronio præcepisti: ultra nolis effici. Et ille quidē licet periculosum existimaret illud exposcere: nam nisi rectū quod petebatur iudicaret cæsar: nihil aliud nisi mortē auferret illa petitō: ergo quāuis periculosum esse censeret: tamen contentis aliis sibi necessariis: & utilibus: illud a cæsare postulauit. Gaius autem: tum ab eo q; ab agrippa taliter fuerat accuratus: quia indignum existimabat mendax coram tantis arbitris apparere: āte quos alacriter compellabat agrippam: quod uellet expetere: paululum fuit penitens: mox uero uirtutē agrippæ miratus: q; suum regnum nō ledditibus non pecuniis non alio quocunq; munere amplificare cupiuerit: sed pro conseruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit: concessit: ac scribit ad petronium: laudans quidem eum: q; exercitus instruxerit: pugnareq; cum iudeis fuerit præparatus: & omni nisu laborauerit iniuncta perficere. Verum statuam inquit: si te contigerit erexisse: ut constituta est perseueret: si uero necdum erecta est: nihil ultra fatigandum exercitum: & auxilia dimittēda: teipsum uero ad ea quæ missus es tutanda conuenit proficisci: nam ultra iam opus nō habeo ut erigatur statua. Hoc enim agrippæ gratiæ concessum esse uolo: uiro honorabili mihi semper: sed nunc amplius honorando. Et gaius quidem talia scribit petronio: anteq̄ seditio maior oriretur. Nam ita iam mentes omnium tumebant: atq; talia uoluntatum: eorū indicia monstrabantur: ut si forte contrarius nūcius aduenirer: parati essent apertum bellum gerere cum romanis. Sed gaii amicus erat obnoxius turpitudini: alienus bono consilio: & in omnibus quæ facienda decerneret: ita magis pertinax ad implēdum: moderari se nullomodo sciens: sed beatitudinem iudicans: si omne quod sibi esset uoluptati perficeret. Postea scribit petronio huiusmodi uerba. Quomodo inquit dona quæ tibi iudæi dedere: meliora iudicas: q̄ mea complere præcepta: & cūcta quæ illis libita sunt studes efficere: mea mandata contemnens: iubeo tui temetipsum iudicem fieri: & eligere quid debeas pati qui me ad tantam iracundiam concitasti: ut exemplum efficiare cūctis & præsentibus & futuris q; nullus audeat imperatoris mandata contēnere. Hanc igitur epistolam destinauit quidem petronio: non tamen ipso uiuente perducitur. Petronius autem tardius eam aliquanto suscepit: remoratis nauigio portitoribus: intantum ut etiam ante hanc epistolam alias: petronius litteras accepisset in quibus de morte cæsaris certior redderetur. Nō enim obliuisci poterat deus tantorū periculorum: quæ petronius cum alacritate magna subierat: ut iudeis in honore eius religionis gratiam præstitisset: & gaium de medio auferens: mercedem illi dignam pro illius impietate restituit cooperatus ē autē petronio. Nam tanta illi dilecto compata est: tam romæ: quam in uno quoq; regno: ut dei gratia super eum euidens appareret. Romæ quoq; senatori ordinis & quotquot dignitatibus eminebāt: tam uirtutis merito: q̄ odio gaii, quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperāt: circa petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem est: non post multum temporis quam fuerat epistola scripta petronio: in qua eum morte damnauerat. Causam autem per quam extinctus est: & totum ordinem insidiarum: narrabo procedente sermone. Petronio uero primo uenit epistola: mortem iudicans gaii: post aliquantum uero temporis ea in qua propria manu semetipsum interimere iubebatur. Vbi miranda est diuinæ clementiæ prouidentia quomodo sine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulserit pro honore quem exhibuit templo dei: & pro adiutorio quod iudæis præstitit: ut per eum beneficium salutis acciperent.

Pestis quæ contigit iudæis in babylonia constitutis p asineū & amileū fratres. Cap. XX.

COntigit etiam per id tempus iudæis illis q in mesopotāia & babylonia habitabāt ualde magna calamitas: ubi quoq; multa cædes accidit: quanta nunq̄ ante refertur in historia. De qua cuncta diligenter absoluam: ut causas ipsas ex quibus prouenit insinuē. Neerda dicitur babyloniæ ciuitas: admodum populosa: habens circa se plurimam fecundamq; regionem: quæ cum aliis plurimum bonis tum etiam hominibus referta est: hostibus quoq; ipsa dicitur inadibilis. Nam eam eufrates undiq; circumueniens: in medio continet uniuersam. Ad hæc etiam menibus est munita firmissimis. Est autem alia ciuitas: cuius nisibus uocabulum est: circa eiusdem fluminis fluenta constructa: unde iudæi quoq; natura confidentes locorū: censum quem solent in honore dei tribuere: ibidem custodiendum illo tempore deponebāt. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti pœno: uel promūctorio munitissimo securius utebantur: hinc autē in hierosolymam cum tempus expeteret pecunias dirigebant. Plura quoq; inde hominum milia pascebantur. Erant itaq; duo quidē homines: asineus: & anileus alias anuleus nomine neerdatienses quidem genere: & inter se germani fratres.

Hos præceperat mater:nam patre orbati fuere:ut nautium operarentur uelamina:quia non inde-
corum apud eiusdem loci ciues hoc opus habebatur ; ita ut etiam plures apud iudæos uirorum:
eis exerceantur operibus quæ usui marino proficiant. Hos quadam die magister qui eidem operi
præerat:apud quem etiam ipsam artem didicerant:de aduentu & tarditate culpauit: in eosq; uer-
beribus ultus est. Illi ergo grauiter hoc ferentes:arma quæcunq; in eius domo seruabantur abripi
unt:& pergunt in quendam uicum:qui diruptio fluminum uocabatur : ubi optima solebant pa-
scua germinare:ea quæ ibi reposuerũt. Quo facto:congregantur ad eos plurimi iuuenes:quotquot
egestate laborant. Hos armis instruunt:ipsi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandã sibi extruẽ-
tes arcem:idemandat uniuersis:qui per illa pascua armenta sua ductabant:ut eis cẽsum redderẽt:
atq; ex hoc & cum eis amiciciam haberent:& aduersum hostilem quidem populum si forte pro-
rumperet auxilio se fore firmabant. Illi uero dicto obaudientes fuere: non enim aliter facere ua-
lebant:& ex pecoribus mittebant quantacunq; iubebant. Hinc proinde manus illis & uirtus ãpli
or accedebat:& potestatem habebant quæcunq; animus ueller efficere.alios fugare uel ledere.ali
os regere uel curare:non solũ incolas regionis:sed etiam quos forte transire contingeret.noméq;
eorum formidolosum satis habebatur & per dies singulos de eis sermo crescebat : donec ad regẽ
parthorum usq; peruenit auditus. Satrapa uero babyloniæ postq̃ iste cognouit uoluit eos in ipsis
initiis reprimere anteq̃ eis licentia crescente:malũ amplius oriret. Et congregans manũ quãpluri
mam potuit;sed etiam ex parthis:babyloniisq; quamplurimos:aduersum eos repẽte.tendebat:no
lens eos nuncium sui anteq̃ ueniret accepere;per occulta ductãs exercitum. Et ueniens in quẽdã
nemorosum locum:ibidem latuit. Et sequenti die;illucescebat nanq; sabbatum quo iudæi nihil
operantur:ratus est resistere non ausuros:atq; hoc modo sine pugna uinctos posset abducere. Pau
latim ergo ac pedetentim accedebat ad locum: ut cum proximis fieret statim in eos irrueret. Sed
asineus sicut forte cum aliis nonnullis consederat:ante quos arma fuere iacentia:o uiri inquit:hin-
nitus equorũ meas aures allapsus est:nõ equarũ amore.sed equorũ uiros uehentiũ hinnitus existe
re nã etiã strepitũ frenorũ simul aduerto. Vereor itaq; ne nos circũfusi hostes aggressi sint. Sed ci
tius qspiam ex uobis spectatum procuret:q nobis quid nam istud sit manifeste denunciet. O pro
autem falsa me locutum fuisse:& deceptum potius ueri similitudine sonitus:quã uera sensisse. Et
ille quidem huiusmodi uerba locutus est. Cũ ecce:simul quidã adueniunt spectabili negocium:&
celeriter accurrentes:neq; tu inquiunt falleris:sed integre coniectasti : quæ aduersus nos gerunt.
Ab hostibus circundati quippe sumus dolo:nihil brutorum animalium differentes. Nã plurimus
equitatus inuadit:eo præsertim tempore: quãdo nudi oibus armis extamus:ob id:q lex paterna
uacare nos:& nihil agere præcipiat. Asineus porro non secũdum speculatoris sententiam q debe
ret fieri decernebat:sed legale magis existimãs : ne dimissis manibus pereuntes leticiam hostibus
exiberent:oportere iudicabat:ut non sine hostium ultione operarent. Arma itaq; corripit:alios q
circa illum erant similiter adhortatur:eos in audaciã excitãs: ut uirtutis memores: hostes itinere
fessos inuaderent: atq; impetum facientes:multos obtruncant:alios effugauerunt. Nam eos secu
ritas qua se putauerant quasi cuncta parata reperturos:ignauos & mollos effecerat. Parthorũ aũt
imperator cum ei tale nuncium aduenisset:obstupefactus super illorum fratrum audacia:deside-
rauit eos uidere; & cum eis miscere colloquium; & mittit ex armigeris fidelissimum qui diceret:
quomodo impator Artabanus quãuis læsus a uobis & quis sua puincia depdata:tamẽ nulla circa
uos indignatione quam debebat accensus est: sed cõsideratione uirtutis uestræ magis in uestram
gratiam factus attonitus:misit me: dextram uobis fidemq; præbiturum : ut ad eum ueniatis : &
eius habeatis amiciciam:nullum dolum:aut insidias formidantes.dona etiam se daturum promit
tit:& honoribus sublimare: ex quibus potentia uobis maior acrescat . Tunc asineus ipse quidem
distulit;sed fratrem suum anileum alias anuleum cum muneribus mittit quæ præparare potue-
runt. Et ille quidem ita pertexit:atq; perueniens: ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem
audiens anileum alias anuleum uenisse:interrogabat causam: cur etiam asineus non simul adue-
niret. Cumq; audisset q timore suũ aduentũ subtraxerit; tunc p deos cœpit patrios cõtestari.nihil
se mali facturum in eos: si se eius committerent fidei. Inter illos barbaros esse soler indicium: ut
nunq̃ quisq̃ inter eos postq̃ dextram præbuerit mentiatur : nec quisq̃ de fide dextram dantis du-
bitauerit. Et artabanus quidem ista gerens: mittit anileum alias anuleum persuasurũ fratri: ut ad
eum etiam ipse pariter adueniret. Agebat autem hæc imperator.opus habens illis fratribus: pro
tutamine illius satrapiæ: propter quod in illa regione facile possent ab eius imperio decedere: ut
anteq̃ tale aliquid contingeret:ipse illos per amiciciam occuparet. Timebat etiam ne i babylonia
plurimi se asineo coniungerent; & ille manu ualida congregata præsertim in illis locis tam muni
tissimis:facile se a persarum imperio defensaret. Et ille quidem talia reputans dimittebat anileũ.
Anileus alias anuleus autem persuasit fratri:intimans ei munificentiam & alacritatem imperato-
ris:tum etiam iusiurandum quod ei præbuerat ; proinde ad artabanum cum alacritate pergebãt.
Ille autem cum gratia magna eos suscipiens; admirabatur asineum:q ita magnanimus extitisset:
cum corpus possideret ad uidendum breue; & quod contentui ab intuentibus haberetur : eiusq;

prudentiam strenuitatemq; considerans:fertur ad amicos dixisse:quod maior esset anima corpore tam minore. Ostendensq; asineum uni ductoꝝ suorum abdagati nomine: atq; eius nomen indicans:omnemq; uirtutem & strenuitatem eius intimans:qualis extitisset in bello: Abdagates postulabat permissum sibi contribui: ut eum occideret:atq; iniurias eius & depopulationes quas in prouicias commiserat : ultum isset. Non permittam inquit imperator hæc fieri in eum uirum q mea fide præsumens:dexteram a me: iurationemq; deoꝝ accipiens: uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello:nihil petiutis meis opus est:ut parthorum iniurias ulciscaris;descendentem uero si cupis in sequere:eũ si poteris iubelli superato. Mane itaq; facto:accersiri iubet asineũ. Tempus tibi est inquit:o iuuenis ad propria descendendi:ne forte plurimos ad te ductoꝝ irrites: & sine mea cõscientia pereas. Cõmẽdo autem tibi babyloniæ regionem: ut eam ledi a lattonibus non permittas:sed tua uirtute a malis omnibus defendatur. Dignus nanq; sum a te optimo hoie hanc reciprocationem accipere: qui tibi fideles amicos oĩno seruauerim;neq; ad eos attendi: qui fuerant ad tuum interitum irritati: sed ad salutem tuam tutandam sedulo festinaui. Hæc dicens, eum donatum muneribus competentibus:in propriam destinat regionem. Ille autem domum reuersus;opida constituit & castella: quæ primo fuere restaurando confirmat: atq; ita ex breui magnus effectus est:tantaq; per eum negocia gerebantur:quanta nunq̃ ab alio ãte ipsum geri potuerunt. ergo fuerat factus:ut etiam ab ipsis parthorum ductoribus honoraretur:qui ad illã regionẽ per tempora mittebantur Nam solam babyloniorum honorificẽtiam habere minorem ducebat: quam suæ uirtutis merito debere iubebat exolui. Omnia igitur negocia quæ in mesopotamia gerebantur:ex eius potestate pẽdebat.& amplius eius fœlicitas per annos.xv. amplificata crescebat & bonorum omnium uigore ac flore pollebat.Sed dum tali prospetitate fruerent̃ subito malorũ illos occupauere principia:quæ huiusmodi de causis acciderunt.Postq̃ enim strenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam:conuertuntur ad iniurias perpetrandas:& trãsgressiones paternarum legum:cupiditatibus in transuersum agentibus. Deniq; parthorum quendam ductorem inuadunt qui ad gubernandam illam missus fuerat regionem. Quem etiam propria uxor fuerat comitata.Hæc cum in aliis pluribus rebus laudabilis extitisset; tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat:itaut magnum decoris miraculum spectantibus apportaret. Hãc anileus alias anuleus siue pulchritudinem eius auditu cognoscens:siue propno usu prospiciens:adamauit. Deinde cœpit insidias eius uiro præparare : eumq; hostiliter inuadens interimit; illam autem abripiens sibi coniunxit.Quæ mulier haud equidem sine magnis calamitatibus anilei alias anulei domum ingressa est sed tam ipsi quam asineo fratri : magnorum malorum deportauit aggerem per huiusmodi causam.Cum enim illa post mortem uiri deorum suorum simulachra sumpsisset;quæ more paterno tam ab ipsa quam uiro eius religione colebantur ; cœpit ea domi habere: & simul ea cultu uenerari:sed etiam cum alicubi forte pergebant in exteras regiões;secum illa simulachra portabat.Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: postea uero cœpit etiã marito monstrare;quali modo uel lege deos illos cum primi sui coniuge coleret. Tum socii eorum; qui ab eis inter primos honorabantur;primum quidem inter ipsum anileum alias anuleum locuti sunt: quia non deceret hæbraicorum cõtento:& neglectis suis legibus eam mulierem accipere; quæ contrario ritu aliam religionem habens:interdicta sibi sacrificia diis extraneis exhiberet: debere illũ aiebant rebus suis bene consulere:ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus illa celebrari permitteret quæ se regnumq; suũ pessundaret. Sed cũ nihil proficerent talia cõmonentes;uirum etiam quendam illorum quæ maxime inter eos honore fungeretur: quomodo ampliore fiducia locutus sit:interemit.Ille uero moriens : male dixit ipsi anileo alias anuleo; fratriq; ipsius asineo:cunctisq; sociis:ut similiter ab hostibus interirent:ipsi quidem:q tale in se facinus ppetraret:illis autem q non prohibuerint:neq; ullum auxilium tulerint homini pro legibus paternis:& pro tota gente proloquenti.Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant:tolerabant tamen non ob aliud;nisi quia illoꝝ potentia ad infœlicitatem ducebatur.Cum autem culturam ẽt deorum parthorum audissent:ultra tolerandum non esse iudicabant opus anilei alias anulei q ĩ legem patriam iniuriæ gerebantur.Itaq; plurimi congregati ad asineum accesserunt:& cũ magnis uocibus increpabant dicentes,Bene quidem esset:si neq; primum tale aliquid fieret.Sed quia iam factum est: saltem nunc correctio consequatur: anteq̃ illud peccatum tam illi: quã cæteris oĩbus adducat interitum:eiq; exprobrabant propter nuptias cum alienigena muliere confectas: contra consuetudinem legis ipsoꝝ & superstitionem mulieris quæ ad iniuriam dei sui fuisset inducta. Ille aũt:q̃uis peccatũ fratris cognosceret magnoꝝ maloꝝ fuisse cãm & fore:uerũtamẽ uictus consanguinitatis fauore colerabat:ueniãq; fratri dabat; q fortiore malo libidinis uĩcebat. Sed cũ plures ad eum p dies accusatiões a pluribus aduenirent : tũ de his anileo alias anuleo loq cõpulsus ẽ: increpãs eum & qescere de cætero iubens ab illis operibus:& ut mulierẽ ad sua propria: patẽtesq; reuocaret.Sed nihil eorum uerborum præcipiebat effectum. Mulier autem sentiens tumulum q propter se populos obtineret:uenenum inter cibos dedit asineo. Quo ille accepto:defunctus est. At illa sine ullo timore postea degere cœpit:solum sui iudicem habens:quem sentiebat suo amo-

re constrictum. Porro anileus alias anuleus solus regni moderamina excipiens: exercitum quæ su
mens: uicos mitridatis inuadit uiri apud parthos in primo loco constituti: & regis artabani filiā ī
coniugio possidentis. Vbi cum irrumperet: omnia prædæ dedit: & multas pecunias inde: multosq;
captiuos abripuit: & numerosum pecus abduxit: & alia plurima quæ ad diuitias opulentiamq; p-
tineret noscuntur. Sed cum hæc mitridates audisset: q talis in suis uicis præda & captiuitas fuis-
set effecta: grauiter ferens: q ipse ante nihil lesisset anileum alias anuleum; anileus alias anuleus
uero q exordium tantæ sumpsisset iniuriæ: tanta in se dignitate contenta: congregans q̄plurimū
potuit equitatum: sed etiam ætate feruentium non minimam manum: aduersus anileum uenit:
& contendebat: ut cum eo bello decertaret. Sed anteq̄ ad eum uenisset: quodam uico occulte ca-
stra disposuit: ut inde proxima die in hostes irrumperet alias irrueret: quomodo sabbatum illuce
scebat quoniam a iudæis ocium & uacuitatu exercetur. Anileus alias anuleus autem ista cogno-
scens a quodam homine syro: alienigena ex alio uico qui cum alia integre nunciaret: tum etiam
uicum intimabat: ubi nutridatus mansionem fecerat milites itaq; paratos faciens: castris egressus
est: cunctis ignorantibus q aduersus parthos tenderet. Et circa noctis fere quartam custodiā ho-
stes inuadit: alios dormientes obtruncat: plerosq; in fugam conuertit. Mitridatem autem uiuum
tenens: secum ducebat super asinum nudum imponens. quod ualde ignominiosissimum apud p-
thos habetur. Cumq; ad locum proprium peruenit hortabantur amici ut mitridatem extigueret.
Sed contra ipsum consilium ille aliud dicebat: non rectum esse dicens: ut mitridatē extingueret:
uirum primo genere apud parthos ortum: & necessitudine connubii apud regem Artabanū ma-
gnifice honorabilem: nunc autem ut cunq; tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniā ac
si iniuriatus est mitridates: uerumtamen beneficio salutis: erit se liberantibus gratiam debiturus:
si uero quicquam patiatur; nequaq̄ regem artabanum patienter laturum; sed magnam cladem
iudæis importaturum babylonia constitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur: & propter consan-
guinitatem qua regi coniunctus est: & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis ac magnus
habetur. Et ille quidem talia incontione loquens: oibus persuasit. Dimittitur igit̄ mittidates. Sed
ei reuertenti: eius mulier exprobrat: nisi festinaret utpote regis generi in tāta dignitate cōstitutus:
supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpe nanq; illi esse dicebat: ut salutem
eligeret postq̄ captiuus in manus hominis uenit; & nūc aut ultum ire suam iniuriam intenderet:
aut se per deos iurare coniugi federa soluturam. Has ille exprobratiões per dies singulos minime
ferens magnanimitatem etiam mulieris metuens: ne inter eos cōiugium solueretur: non spōte q-
dem neq; uolens congregans manum quam plurimam potuit aduersus iudæos tendebat in tollē
nam: salutem estimans: si parthus impune fuisset a iudæis repulsus belli certamine. Anileus alias
anuleus autem ut cognouit ad se tendentem cum multa manu mitridatem: inglorium iudicauit
si in locis suis maneret: & non magis anteueniens hostes occurreret: ex prosperitate prima confi-
dens: iterum se pugnaturum credens: audentibus uirtutis etiam robur acrescere. Multi itaq; se il-
li superiorum exercitus coniunxere: sperantes prædam se sicut antea relaturos: & ipsa prima facie
horrorem hostibus illaturos. Pergunt itaq; illo die stadia xc. per loca uasta & inaquosa iter faciē-
tes. sed medio die ardore solis ingens sitis iudæos occupat. Mitridates autem apparens continuo:
fessos itinere: ac siti fatigatos inuadit. Illi nec estum: nec arma ferre ualentes profugiūt. Parthi ue-
ro insequentes: magnam cædem faciūt: iudæorum multæ miriades alias plebes occumbunt. Ani
leus alias anuleus autem: & quotquot circa eum erant; in silua se recipiunt. Mitridates itaq; ma-
gnam uictoriā sumens: magno gaudio cœpit exultare. Congregatur āt ad Anileum alias anuleum
infinita multitudo hominum pessimorum; & suam salutem peruipendētium quos Anileus alias
anuleus suscipiebat: uolēs ex his recompensationem efficere multitudinis quæ bello perierat; sed
haud sane similes illis: qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitum. Sed tamen cū hac mul-
titudine irrupit ī uicos babyloniorum; eosq; passim depopulatur. Tum babylonii q̄uis ad bellū
parati: mittunt tam in Neerdam ad iudæos qui ibidē habitabant: tradi sibi Anileum alias anuleū
expetentes. Illi uero nequaq̄ illorum sermonem accipientes: prouocabāt eos ad prælium. Verū-
tamen aditum legatis babyloniorum permisere: ut ad Anileum alias anuleum peruenirent: & cū
eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonii locum integre speculantes: quo se cōstitue-
rat Anileus alias anuleus: & cuncta diligenter inspicientes occulti nocte somno depressos inua-
dunt: necant quantoscunq; reperiunt: ipsumq; Anileum alias anuleum obtruncant: atq; hoc mō
babylonii iniuriis Anilei alias anulei. & grauedine liberati sunt. Impressio nanq; eis illa magna cō
stabat: odio quo circa eos detinebatur. Nam pœnæ semper inimicicias exercebāt. Causā uero hu-
ius iræ fuit lex eorum paterna: quam ille oppugnabat: & propterea sibi semper inuicem emulabā-
tur: unde suorum quisq; oportunitatem inuenerat ab iniuriis non parcebat. Tunc itaq; hoc mō
pereunte Anileo alias anuleo cœpere babylonii iudæis instare. Illi uero & grauiter ferentes ipres-
sionem babyloniorum: & repugnare pœnitus non ualentes: in seleuciam cum suis omnibus emi-
grarūt. Seleucia ciuitas est ad modum opulens & decora; quam seleucus nicanor fabricatus est.
Habitant autem eam macedoniorum plurimi: & græcorum abūdatissimi. Est ibi etiā syriorū nō

minima multitudo. In hanc igitur iudæi refugiunt: & per. v. quidem annos illesi: & inexperti malorum fuere. Sexto uero anno: nam babyloniæ corruptio eorum magna cõtigit & ruina: & ob hoc plurimi in seleuciam magis magisq; confugiunt: eos amplior ibi clades suscepit: propter cãm quã breuiter enarrabo. Græcis in seleucia habitãtibus aduersus syros ex maxima parte inimicicitæ uitæ gerebantur: sed græci semper superiores extabant. Tunc itaq; cohabitabant eis & iudæi qui aduenerant. Syri aũt seditionem mouentes: cœperunt superiores existere ex cõsensu & auxilio iudæorum: hoium considerate se in periculo præcipitantiũ: & intẽtionem solã ad bellum gerendũ habentium. Tunc iudæi ac seditione superant. Illi uero nullã aliam rõnem cernebãt: qua possent statum suum pristinum & dignitatẽ reformare: nisi syros a iudæis separent. Vnusquisq; igitur eorum uerba faciunt ad syros cum quo quisq; se familiaritatem habere cernebat: atq; hoc modo pacem inter se: amicicitiamq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte pacta quibus & pax & concordia seruaretur instituunt: atq; hoc modo inuicem exhortantur: ut cum iudæis bellum gerant. Quos ex constituto repente inuadunt: interimuntq; super quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos: qui forte aut amicorum aut uicinorum misericordiam conseruati sunt. Et cum iam ibidem uiuere non poterant: discedunt exinde in thesifontem ciuitatem uicinam seleuciæ: ubi consuetus est parthorum rex per singulos annos hiberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes: & plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamẽ iam eis spes uiuendi fuerat derelicta: nã etiam ibi omnis gens iudæorum rertore regis ꝓmebatur. Non enim tam babylonios q͂ seleucos formidulosos habebãt: sed etiam omnis multitudo syrorum: quæ in illis locis habitabat ad ipsum cum seleucis loquebantur: ut bellum gererent cum iudæis. Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neerdam: & in nisibis: & propter munimẽtum illarum ciuitatum tutos se esse posse censebant. Super hæc etiam habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicosis. Et ea quidem quæ circa iudæos babyloniæ constitutos: acta sunt huiusmodi fuere.

¶ Incipit Liber. xix. antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter Gaius Cæsar insidiis a Cassio cherea extinctus est. Cap. I.

CAius nõ in solos iudæos: qui in hierosolymis fuere: & eos qui in his regionibus habitabant: iniustitiæ suæ demonstrabat insaniam: sed p oẽm terram & per omne mare super eos ꝓcepta destinabat: quaquauersum imperiũ romanum protendit: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit: quales ante nunq͂ historiæ ꝓdiderunt. Maxime aũt oium roma cladẽ perperiebatur: quã in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus estimabat. Nam cum oẽs cæteros libenter tractaret: haud alias non ita se narũ: & omnes quanticũq; ex nobilibus uel generosis clarissimi constabant. Multa etiam crimina perpetrabat aduersus equites romanos. Qui di hoc dignitatis noĩe censebant. opibus aũt pene pares senatoribus existebant: ꝑp quod ẽt in conuentu senatus interesse solebant: quos ualde inhonores habuit: plurimosq; ex eis morte dãnabat: quorum etiã pecunias auferebat. Nam multas ẽt cædes non ob aliud: nisi ut eorum auferret pecunias perpetrabat. Diuinũ uero sibi cultũ & honores uolebat non cum hoibus exhiberi: sed ẽt in templũ Iouis ueniens: quod capitolium qdem uocant: magis uenerabile ãt illis est omnium templorum: fratrem se iouis est ausus appellare. Sed etiam a lia quæ gerebat: non erãt furoris aliena. Nam etiam ex dicearchia ciuitate qui in campania constituta est: ad mesanam quæ alia quoq; est marituma ciuitas: graue putans ut remis transitum faceret: putansq; subiicere sibi ẽt hoc clementum posse: uelut domino maris existente: talia etiam uolebat fluctibus gerere: qualia solet terræ natura sustinere. Voluit ergo & a litore ad litus stadia ferme. ccc. in medio mari: & intra tam uastum sinum pontem construere: super quem carrucis & diuersis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed etiam templorum paganorum nullum despoliatum reliquit. Quæcunq; enim pictura aut sculptura uenusta fuere: uel aliò quolibet opificio pulchra simulare: atq; omimodo ãnathematizata: deferri iussit ad se. Non enĩ alibi pulchras res eẽ dicebat oportere; nisi in pulchriore loco. Hunc autem romam esse firmabat. Nõ solum autem suam domum: sed etiam hortos aliaq; sua habitacula ubicunq; terrarum italiæ constabant: ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiã iouem olimpium qui maxime apud gentiles uenerabilis haberur: quem fideas ataneus fecerat ausus est in romanam transferre ciuitatem: nec tamen ad effectum res perducta est: arcitectis dicentibus ad Meminium regulum: cui res illa fuerat imperata; eo q͂ si illud moueretur simulacrũ: aliquid malum posset accidere. Fertur autem Meminius etiã prodigiis propter hoc multis acceptis distulisse negocium. Verumtamen eiusmodi uerba scribit ad gaium: unde periculum mortis illi protinus imminebat: euasit tamẽ quomodo Gaius morte præuentus est. Intantum etiam protu-

perat eius infania:ut cum ei filia fuisset exorta: eam perducens in capitolium super genua simula
chri cõstitueret:communem sibi natam iouiq; confirmans:duos patres uni proli constituens. Et
h ec illum talia perpetrantem: proh nefas homines tolerabant. Molitus est etiam seruos ad accu
sationem excitare dominorum:quæcũq; uellent impublicum crimina deportare. Illi autem quæ-
cunq; illis pessima oriebantur in animo.nulla prohibebantur dicere ratione:cernentes gratum il
li fore:quicquid mali dixissent:ita:ut etiam claudium auderet polideuces seruus eius accusare: &
ille parebatur aduersus patruum suum geri capitale iudicium:sperans etiam ipsum quo faciliorẽ
potentiam aduersus cæteros adipisceretur extinguere:non tamen assecurus est quod uolebat Re
p'eta igitur uniuersa republica diuersis malis: diuersisq; calumniis ex audacia seruorum aduersus
dominos ubiq; insidiæ gerebantur: ab aliis quidem ut suas iniurias pro his quæ passi sunt defen-
sarent:ab aliis autem præuenire homines cupientibus cum sibi ab eis pro culpis suis aliquod sup-
plicium imminere sentirent. Proinde quomodo corruptis legibus & hominibus in afflictione cõ-
stitutis : non paruum beatitudinis momentum:illius mors hominis apportauit : sed etiam genti
nostræq; breui iam omnis interiret : nisi mors illum celeriter occupasset : uolo super eo cun-
cta differere. Nam alias de deo quoq; magnam fidelitatem confert hominibus:& solatium in ca-
lamitatibus constitutis: at etiam correctionem his:qui putant prosperitatem esse perpetuam do-
cetq; e rebus secundis quisq; pessime commutetur:sed uirtute studium esse percollendum. Vias
equidem tres mors illa parauerat ; & harum unusquisq; uiri boni primatum in consiliis habebát.
Emilius enim regulus ex corripe hiberiæ ciuitatem originem ducens ; congregauerat plurimos :
ut siue per illos: siue per semetipsum alacriter gaium interimeret:alterius autem principatum ge-
rebat Cassius chæreas tribunus:sed etiam minutianus nõ paruam partem hominum ad hoc opus
congregauerat. Causa autem erat illis odium:quo circa gaium uniuersi tenebantur. Et regulus q-
dem iracundiam eius & iniusticiam qua in cunctos utebantur horrebat Gerit quippe indignatio
nis aliquid animus liber ut iniquitatem ferre non ualeat . Hic ergo cum multis aduersus gaium
consilium capiticum amicis & cum aliis:qui efficaces ei uidebantur ad causam Minutianus aũt:
ut lepidum ulcisceretur amicum suum.hunc enim cum aliquibus suis conciuibus gaius extinxe-
rat Super hoc quoq; sibi timebat:ne a Gaio similiter pateretur . Nam uidens ex aliis exemplis si-
bi mortem imminere:festinabat suum præuenire periculum. Chereas uero confusionem suam &
gaii obprobria non ferebat:quibus eum arguebat:q; quasi nihil in se fortitudinis gereret:insuper
etiam plurimum sibi per singulos dies imminere cernebat Mortem quoq; gaii omnes honestum
opus & liberum : libenter excipere reputabant: cæteri uero cupiebant super hoc habere cõmune
consilium uidentes tantas iniurias & exemplum paruum dari cupientibus principatum. Omnes
ergo ut tantis claudibus liberarent:desiderabát aduersus gaium aliquid geri: decernantq; ad talia
negocia bonos uiros accedere:pro salute pietatis; & imperii macula auferenda ; aiebant cum suo
discrimine . Super omnia autem cheream ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas:
& quia cernebat facilem sibi aditum fore ad gaium:tribunus nanq; erat:& per hoc se oportunita
tem reperturum putabat:quá perimeret gaium. Interea ludi curules agebantur: circa quæ specta-
cula:magnum geritur a romanis studium . Concurrunt enim alacriter ad circum & pro quibus-
cunq; rebus opus habuerint:ab imperatoribus congregatione facta deposcunt. Illi uero q; multi-
tudini non iudicant resistendum:confestim grate petita concedunt. Rogabant itaq; tunc gaiũ:cũ
omni intentione postulationibus utentes:ut censuum releuationes efficeret:& grauedines cũctas
auferret Ille uero nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos p di-
uersa loca mittens:iubet clamantes abripi:& sine ulla dilatione confestim interimi . Et ille quidẽ
talia iusserat:quibus át præceptũ erat: iussa cõplebant. Plurimis itaq; pro hac causa morientibus:
populus spectans:clamate cessauit. Tunc oĩbus suæ facultates in cõtemptu fuere uidẽtibus alios p
suis opibus ad interitũ perueniret. Hæc & huiusmodi chereá excitabant:ut magnanimiter ingre-
diretur cám:& insidias q̃s parauerat gaio perficeret:ut eũ tam negrit aduersus hoĩes exaspatũ re-
primeret. Et sæpius cõuiuio gaii:uolebat rẽ aggredi:& tamẽ cõsideratiõe reuocabat:nõ scernens
inuenire oportunitatẽ:qualẽ negociatá esse iudicabat:uerens:ne frustra ad tantũ opus accederet:
sed ita rem moderabat:ut consiliũ sui animi cõsequeret effectũ. In hoc igit multo tpe militabat:
nõ libenter conuersatione sustinens gaii Cum aũt eum constituisset gaius super omnes publicas
functiones:& cætera alia quæ Cæsaris erát : iferenda thesauris:per illud omne opus a raro nego
cio priuabatur. In quo tamen maiorem sibi uirtutem splendi opis aggregabat:q; more suo magis
rebus utebat quam gaii obediebat imperio:parcebat enĩ humilibus:atq; depressis . Vnde ad ira-
cundiam quoq; prouocauit gaium:ita ut eũ de mollicie prius: & de socordia criminaret non ua
lentem sicut ipse uellet pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat:& mulie
bria oppingebat nomina:omni cõfusione plenissima. Et hæc qdẽ:cum in aliis increparet ipse ma
gis gerebatur in qbusdá celebrationibus ministeriorũ:quas ipse constituerat. Stolas nãq; muliebres
induebatur:& circũpositionem complicatorũ criniũ adhibens:aliaq; quæ ad ornamentũ cultũq;
muliebrem pertinent:ipse sustinens:huius confusioné criminis audebat aliis exprobare. Chereas

autem:quando hæc uestiméta Cæsar sumebat indignatione ferebatur;maxime cum illa uestimē
ta indignatione ferebatur:maxime cum illa uestiméta ministris irridentibus redderet: ita ut etiá
tribuni in derisionem eum haberent & obprobrium. Nam cum sumpturi essent ministri a Cæsa
re muliebria uestimenta prædicabant: aliquas ut cōsueti erant ad lusum illum proferre facetias.
Propter hoc etiam ei fiducia maior accessit:ut socios quosdam acciperet: quibus se ostéderet nō
pro causis minoribus indignari. Nam erat etiam Pompidius senatorius:qui pene per oés ordines
& gradus administrationis transierat. Epicureus aút erat;& pp hoc:ocii & quietis studiosus. Húc
timidius inimicus eius accusauit eo ꝙ posset gaiú male loquiis turpibus infamare & eo assumés
quintiliam mulierem quæ in rebus scenicis erat pp pulchritudinem clara;& pulchritudine pluri
morum amorem habebat & studiú:nam etiam ab ipso Pompidio diligebatur:accusatio auté fue
tat falsa. Illa uero graue iudicante testimonium in causa mortis aduersus amatoré proferre:puni
ri eam dixit debere dimidius. Tum Gaius excitatus iubet chereá sine ulla dilatione continuo tor
mentis examinare quintiliá. Nam & in rebus capitalibus;& ubicúq; tormentis opus esset;eodem
cherea utebatur;propter quod eum crudelius arbitrabat ministerium exhibere:timentem:ne ab
eodé mollicie & socordie culparet. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur;consocioꝝ cu
iusdam pedem calce deprimens;signauit eos debere confidere:& nihil detormentis eius pœnitus
timere. Chereas tamen eam ac si nolens adegit:timens pp illam ipse subire periculú. Et nihil dif-
ferens;eam inconspectum gaii deducit;fedatá tormentis atq; deformatam ut etiá ab amatoribus
suis sine ulla uoluptate uideretur. Tunc Gaius illam specié non sustinés;sed admodú compassus
quintliæ:eo ꝙ grauiter tormentis fuisset affecta;liberam crimine:absolutáq; pronunciat: & cú ea
simul Pompidium. Ipsam ét pecuniarum dono munerat:unde illi solatium eét; pp quod grauiter
erat debilitata tormentis. Nam non solú sanitas eius corporis suppliciis corrupta erat: sed ét pul-
chritudo defedata. Hæc igitur grauiter cheream cōmouerunt ꝙ per eum hoies torquerent. Vn-
de quoq; suam iracundiam non sustinens dixit ad clementem;atq; papiniú. quoꝝ clemens quidé
super militiam constitutus erat. Papinius super eos qui gaii fuere custodes. O clemens inquit mi
nus fecimus in agendo quæ pro imperatore constabant. Nam ét eos qui aduersus eius principa-
tum coniurationé fecerant multa prouidentia uigilantes:& laboribus desudantes;alios quidé ex
tinximus;alios aút tormentis affecimus;intantum:ut etiá ipsi gaio miserabiles uiderentur. Ita no
stram militiá cum nimia seueritate tractamus. Tacente aút clemente:grauiter quidé se ferre quæ
imperabantur:tam oculis erat quá uultu:& colore manifestus;uerbis auté insaniam imperatoris
aperire iniustum esse iudicauit. Chereas aút clementem prouidenter præparans; cœpit fiduciali-
bus uti sermonibus & ad eú enarrabat mala:quæ ciuitatem:& illud obtineret imperiú;& ꝙ uer-
bo quidé gaius illorum esse causa maloꝝ diceretur: si uero quisq̄ tem inquit cum ueritate discu
tiat:inueniet o clemens ꝙ ego sim totius mali causa:& hic papinius:& tu:qui romanis & uniuer
sæ humanitati pro bonis omnia tormenta:& omnes clades ingerimus: non imperiis cōpulsi gaii:
sed nostra in hoc uoluntate progressi. Festinemus igitur comprimere tantum iniuriatorem in ci
ues socios:omnesq; subiectos:cui nos ministerium exhibeamus:& ueluti satellites atq; carnifices
ad eius crudelitates impléndas extamus:& arma quæ aduersus hostes ꝓferre debemus: in nostros
ciues conuertimus: non pro libertate, non pro imperio romano;sed pro salute eius, qui suæ iniq-
tati festinat cuncta subiicere. Nam simul & nostra corpora & nostras conscientias per singulos di
es polluimus tormentis & sanguine miseroꝝ:donec etiá alter aliquis inueniat:qui in nos quoq;
tale gaio ministeriú exequatur. Non enim propter hæc quæ gerit cú fauore circa nos conuersabi
tur;magis auté cum suspitione. Ad hæc etiá cum pereuntiú multam stragé effecerit;nō enim po-
tent gaii unq̄ seuicia terminari;quomodo non iudicio in talibus causis intendit;sed sola libidine
ad hominú cædem ipellitur;tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc cle
mens consilium chereæ manifestius approbabat:taceri auté iubebat:ne in plures sermo ferretur:
& diffusis passim rebus quæ gererent:anteq̄ res consequatur effectum:secreto prodito;& insidiis
propalatis:ipsi ducerentur ad pœnam sed tépore procedente rem spei cōmittere. ut oportunitaté
fortuna tribuente opus nouiter adimplerent:se tamen dicebat per senectutem non posse audaciá
gerere:ad tantum negocium inchoandú. His uero quæ a te o cherea tractata dictaq; sunt:cautius
aliquid fortassis inueniam:decentius auté quis poterit inuenire. Et clemens quidé continuo mu
tare sententiam:omnia quæ audierat;quæq; ipse dixerat;cœpit efferre per plurimos. Chereas au-
tem formidans:perrexit ad Sabinú:extantem uirú dignum:quem etiá libertatis cognouerat ama
torem:& propterea dispositiones illoꝝ temporum hostiliter adhorrentem. Opus itaq; putans ut
celeriter quæ cogitabat inciperet;oportunú est tatus;ut cum eorum cōicaret maximo duce timo
re;ne a clemente secreta proderentur. Super hæc etiam dilationes téporum aliquid cōtrarii repu-
tabat allaturas. Cum auté libenter Sabinus ad talem cogitationé talemq; uoluntaté consentiret:
tunc quidem tacere se dixit:& ad nullum de tali re suam proferte uoluntatem: nec manifestaru-
rum esse firmabat:sed si aliquid inquit utiliter uolumus efficere:nihil dilationis pœnitus detur.
His igit dictis;exinde conuertunt ad minutianú:ipsis quidem studiis & uirtute paré;& similia ex

animi magnitudine cupientem:consanguineum tamen gaii:sed suspectum propter mortem lepi di.Multam nãq; inter se amiciciam Minutianus lepidusq; possidebant:& propterea ét ipse timore periclitabatur:ne similiter eum perimi contingeret.Erat quippe Gaius omni nobilitati terribilis:ut putaretur aduersus unũquẽq; singulari insania proruptus. Propter hoc enim alterutri sibimet erant pro regꝫ necessitate formidini:& uoluntatem quam circa odium gaii gerebant indicare non poterant.Ob cuius utiq; suspitionem:nec deuotioné sibimet aperte impendere psumebant.dum igitur conuenissent:& Minutiano honorem sicuti prius exhibuissent:erat enim dignitate pclarus ciuium & cunctorum ore laudatus:inter principia sermonum pcedens ille uerba fecit ad chereã:requirens quod signum illa die perceperit. Per totam nãq; ciuitatem grata chereæ uidebatur iniuria:quã pro signorum datione ipse portabat.Et ille inter uerba iocanda nihil motus:Minutiano respondit:eiq; sermoné de rebus talibus faciédum esse cõmisit:& tu mihi inquit da libertatis signum.Gratias ago tibi:qui me amplius acuisti:q̃ ego per memet implere cõsueui. Neq; mihi sermonibus tam pluribus opus erit:sed hoc sufficere iudico:si etiam tibi idem placeat quod & mihi:quando etiam priusq̃ conueniremus:eius noscimur fuisse cõmunionis. Vno itaq; gladio sum accinctus:q sufficere possit ambobus:in quo cõsenti fortiter: & accedamus ad opus. Princeps aũt si uis ipse consisto:iubens operibus imminere.Quod si cepero tui cooperationé solatu:prosequar grassatione ferri concessa mihi te cõfirmante fiducia: per hoc enim ipsum quoq; ferrum efficacius solet existere.Impellor enim ad actũ:non pro his quæ patior ego: dum spe ipse circũferar.Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantummodo me considerare pmittit: dum & liberæ patriæ:atq; legibus:& ademptæ uirtuti:& tantæ condoleã pesti:quæ cunctos simul pp Gaium appræhendit.Dignus enim sum apud te iudicé fide rerum hmõi:quando etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc Minutianus considerans ardoré sermonum eius:libenter amplexatus est: & eius audaciam approbauit atq; laudauit:& ualedicto cum uotis eum præcibusq; dimisit.Quidam enim asseruabant ea quæ cogitabant quodam auspicio fuisse firmata.Nam dum chereas ingrederetur curiam uox cuiusdam de populo fertur emissa:quæ quasi admoneret dicens. Perfice quod agendum est:opitulante diuinitate.Quo facto:primum qdem chereas expauit:ne quis cõiuratorum uideretur prodidisse secretũ:nouissime uero considerans:quia hæc pro inuitatione dicerentur:siue cõmonente aliquo conscioꝝ:seu certe deo:qui cuncta humana respicit consulére: omnibus ad confortationem insidiarum causa paruisset:uniuersi simul armati sunt:alii quidé ex ordine senatorio:alii uero romanorum & equitum qui conscii esse uidebant.Neq; enim erat uir nobilitate seu fœlicitate præditus:qui gaii transitum non ardéter appeteret. Quapropter omnes quo possent studio ut uita priuaretur:totaq; confidentia atq; uirtute ad tyráni cædé erant & sermonibus & operibus præparati.Nam & calistinus libertinus gaii:uir unus poténa summi culminis eleuatus:qui nihil aliud potestate sua q̃ tyranno equus esse putaretur timore cunctoꝝ & magnitudine pecuniarum quæ ei nimis accesserant eo q esset in muneribus accipiendis: & iniuriis exercendis accerrimus:& uigorem ultra modum haberet:cum naturã gaii stabilem esse sciret: & in quibus declinasset nequaq̃ posse reuocari:& multas quidem alias periculi causas:necnõ & magnitudinem pecuniarum haberet:accedit latenter ad Claudium sperans quia si ei cæderet principatus deficiente gaio:honorem similem ei præberet:eo q illi gratiam & uerba clementiæ impendisset primitus.Ait ergo quia iussus a Gaio Claudium ueneno perimere crebras huius rei dilationes exquisisset:ne talia perpetraret.Sed mihi uidetur:quia fingebat hæc Calistinus uolens capere Claudium.Nam neq; Gaius studens interfici Claudium:honestas poterat occasiones exquirere: neq; Calistinus iussus optabilem rem Gaio perpetrare si distulisset mandata domini sui pericula potuit declinare. Sed Claudium diuinitas quidem a gaii uesania liberauit. Calistinus autem pro commendatione sui finxit hanc gratiam:quæ ei nequaq̃ probabatur inuicta.Hii quidem qui circa cheream erant: differebant quotidie dum multos segnicies detineret: chereas autem nullam moram gerebat: sed omne tempus ad agendum oportunissimum iudicabat. Nam dum gaius in capitolium ascendisset:ut pro filia sacrificaret:uenit frequenter ad eum:& in imperialis loci culmine stantem uidens ac populo auri & argenti pecunias dispergérem:dum hæc in ministeria gererentur:præcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere:cum se a nullo uideri putaret. nec insidias fecisse crederetur:& licet non optata mors euenisset: ipsi tamé accessisset audacia ut etiam præter ferrum perimeret gaium. Tantum habuit cum coniuratis chereas ardorem: metuens ne tempora oportuna diffluerent.Illi uero uidebant quidem eum pro sua libertate sollicitum:poscebant autem:ut paratum tempus: usq; ad solénitatem spectaculorum differet: ne dum conamen nequiuerit implere alias impleri turba fieret ciuitati dum conscii requirerentur a gaio: & insidiarum non ualeret utilitas in futuro: sed hoc utile fore: ut in celebratione spectaculorum res potius tentaretur agi. Hæc spectacula in palacio ob honorem Cæsaris in paruo eius rotundo templo aguntur: qui primus potestatem populi conuertit in seipsum: quæ scilicet Romani nobiles cum filiis simul & coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Gaius negligens: ad omnes ita facilis erat incursus quando multa milia hominum paruulo concurrerant: ut potuisset

quilibet ad eius necē audacter accedere:absentibus quoq; custodibus:qui licet uellent:non tamē
ei p̄sidium facile deportarent. Spectabat ergo chereas:& ueniētibus spectaculis: prima die niteba
tur:ut quod fuerat præcogitatū:sine dilatione fortunæ solaciis adimpleret:qui tamen tribus die
bus ludoꝝ transactis:uix die nouissimo opus ualebat terminare. Itaq; chereas aduocans coniura
tos:satis inq̄t:o etiam p̄teritum tp̄s nostram pater obiurare segnicē:pro his quæ cū tanta uirtute
tractata sunt & neglecta noscunt. Et melius est:ne proditiōe facta pereat cā: & potius Gaius nos
afficiat:cunctorūq; auferat libertatem his diebus quos nos tyrannidi eius adiicimus:cum & nos
decætero debeamus esse liberi:& aliis cām p̄bere fœlicitatis:p̄teritiq; sæculi honorem & miracu
la reparare. Illis uero nequaq̄ contradicentibus:q̄si non bene fuisset hortatus neq; actum hunc ad-
uerse suscipientibus:sed potius conticescentibus:cur inquit o fortissimi segnes estis. An non uide
tis hodie spectaculoꝝ diem eē nouissimū:& Gaium ferri ad alexandriā nauigaturum:ut ægyptū
contempletᷣ. Bonum ergo uobis est:ut uestris manibus romanæ gloriæ auferatis obprobrium:&
hoc terra mariq; diuulgetᷣ. Nam quō non iuste erimus cōfusionis obnoxii:siquis eū ægyptius ui
deatur perimere:iniuriā non ferens libertatis oppresse. Ego siquidē nequaq̄ cogitationes uestras
differre potero:sed hodie ad pericula simul accedo:grate ferēs:quicq̄d ex eis euenerit: aio scilicet
consistens ad p̄icula oīa præparato:quā ut mihi huius laudis possit euenire priuatio. Hæc ille di-
cens:& ipse audacius armatus est:& reliquis fiduciam p̄parauit:cunctisq; iam erat desideriū:ut co
namen attingeretᷣ nihilq; differens diluculo ad palatiū multitudo equestrium armata conuenit.
Mos erat tribunis ensæ cinctis petere ab imparore signum quod ei cōpetebat:ut signum accipe-
ret. Concurrebant ergo ad palatium oēs:ut pro spectaculo loca sibimet occuparent. Cūq; multa
plebe atq; compressisse Gaius exultaret:ita ut præ multitudine:neq; ipso senatui:nec romanis eq
tibus locus esset:sed oēs p̄mixti sederēt:cum uiris p̄iter mulieres:& liberi una cum seruis: Gaius
processu sibimet facto: pio Cæsari solēniter immolabat:cuius ēt spectacula celebrabat. Et dū de
sacrificiis aliquid sāguinis cecidisset contigit:ut ex eo cruore cuiusdā senatoris asprene noīe ue
stis adimpleretᷣ:quod factum Gaio q̄dem p̄buit risum:asprene uero augurīū fuit apertum:q̄ scili
cet una cum Gaio peremptus est. Fertur itaq; gaium ultra suā naturam illa die mitissimū:ita ut oī-
bus eius humilis salutatio mirra uideretᷣ. Qui post sacrificia ad spectacula ueniēs p̄sidebat & cir
ca eum primi proceꝝ. Est aūt ipsum spectaculum:ubi annis singulis exhibetᷣ in duabus cellis qua
rum altera q̄dem ducit ad atriū:altera uero ad porticū:ingressibus & egressibus apta:q̄tenus non
turbentᷣ qui intenus esse noscūtᷣ. Est eni illic & alia cella:in qua lusores exerceri solent atq; can
tores:Residente itaq; populo:& cherea cum tribunis non procul a gaio:dextrum nāq; cornu Cæ
sar tenebat:quidā batibius ex ordine senatoꝝ:uir militaris cluditū consularem uirū iuxta se resi-
dentem nullo audiente requirebat:siquis ei aliq̄d dixerit nouitatis. Quo dicente:nihil sibi ea die
nunciatū:o cludite inquit hodie tyrannicidii certamen agitur. Tunc cluditis:o fortissime inquit
tace:& mox uersus subiunxit homeri dicens in græco quod est in latino ne quis alius maliuolus
sermonē exaudiat. Cūq; multa poma in theatro spectantibus spargerentᷣ:& pariter aues innume-
re:& quæ pro raritate sua sunt cōparantibus p̄ciose:Gaius lites & rapinas pp̄ hæc actas libēter in
spiciebat. In illo siq̄dem spectaculo duo ei auguria prouenerunt. Midus nāq; est introductus quo
actum est:ut iudex dep̄hensus crucifigeretur:& pantho mimus fabulam saltauit cyrinæ in qua &
ipsa occisa:& eius filia mirra uidebatᷣ:atq; sanguis inimica arte diffusus:& circa iudicem crucifi-
xum:& circa cyrinā:atq; mirrā Constat aūt:quoniam & dies ipse fuit:quo Philippum aminthe fi
lium:macedonū regem in spectaculū ingredientem unus socioꝝ sustinet in spectaculo usq; ad fi
nem:eo q̄ nouissimus erat dies:an certe usus balneis:atq; cibis illic deinde remearet sicut & pri-
us. Minutianus iuxta gaiū sedens:ac metuēs:ne in uacuum tp̄s efflueret:surgens cum ēt cherā ui
deret egressum:p̄gebat ut confortaret eum. Tunc egredientē tenuit Gaius a ueste:& quasi p ami
ciciam:quo inquit p̄gis o beatissime. At ille reueritus Cæsarem cū timore sedit. & paululum quie
scens:denuo surrexit & abiit. Cui egredienti non impediuit iter gaius:credens eum ad necessaria
progredi. Asprenas quoq; cū esset & ipse particeps operis admonebat gaiū sicut & prius ut ingres
sus ad balnea atq; prandium ad spectacula remearet:q̄rens: ut ad finem sua tractata p̄ducerētur.
Illi siquidē qui circa cheream erant exacuebant alterutros:quasi tp̄s esset singulos p̄parati: ne ad
opus abeuntes inuenirentᷣ:& negligentes oportunum tp̄s amitterent. Erat nāq; etiam dies iā c r
ca horam nonam. Chereas itaq; tardante gaio erat patus ut ingrederetur ad sedem eius: p̄scius ta
men:quia illic necē principis cū multo sanguine senatoꝝ & simul equestrium adimpleret licetq;
arderet:melius tamen esse iudicauit:oium tutamen libertatemq; seruare. Cunq; essent oēs ad spe
ctaculorum uota conuersi:gaius signum surgendi fecit:turbaq; repente facta:conuersi sunt con-
iurati:& populos impellabant:ut quasi gaio secreti officium p̄berent opere uero uolentes habe-
re licentiam:ut eum in silentio trucidarēt. Precedebat itaq; Claudius patruus eius:& Marcus mi
nutianus sororis coniunx: nection & Valerius asyaticus quos etiam si uoluissent repellere : pro-
pter dignitatis reuerentiam non ualebant. Gaius uero sequebatur cum paulo aruntio. Cūq; iam
esset intra regalia:rectum dimisit iter:ubi constituti erant famuli : qui ei gratifice ministrabant.

Claudio scilicet præcedēte:& conuersus est ad locū quēdam angustum:atq; silenter iturus ad bal
nea:simul & pueros q ueneraut ex asya contemplaturus qui eorū forent utiles ad hymnos mini-
steriorū quæ erat celebrare consuetus:aut qui ad pyrricā in theatris apti esse uiderent. Tunc itaq;
occurrit ei chereas:ut signum peteret. Quo quasi ad eius illusionē signum dante languentium ni
hil ille moratus:iniuriis utebatur aduersus Gaiū:& euaginatio gladio ei intulit plagā uehementē
non tamen oīno mortalem. Sunt qui dicunt:hoc prouidentia chereæ factum ne Gaius unius pla
gæ uulnere moreretur:sed plagarū multitudine sauciatus:maiori dolore cremaret. Sed mihi non
uidet hic sermo credibilis:eo q in huiusmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam si
chereas ita cogitauit oīum stulticiā p̄cessisse credendus est:uoluptatē magis fauori præbens:quā
per celeritatem sibi & coniuratis periculorū euasionē acquirens:dum possent multæ machinatio
nes auxiliorū Gaio conferri:anteq̄ potuisset mori. Vnde certum est quia chereas non circa suppli
cia gaii restitit:sed de se & amicis ut potuit cogitauit:quando ēt acta causa silētio magis est:ut iu
dicium fugeret ac iracundiam:& quatenus res gesta celaretur:sermonibus usus:& p se perderet:
simul & tps. Et hæc quidē licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Gaius itaq; uulneris dolore fereba-
tur:inter humerorū enim & collum ensis illatus iuguli est ossibus retentus:ne ulterius posset acce-
dere. Quo facto:neq; clamauit:nec uocauit quēlibet amicorū:seu incredulitate: siue imprudētia:
sed dolorē fortiter ferens:anterius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus:& ipse iam sua
mente p̄structus impulit. Tum genu flexo cadentē multi circūstantes:singuli adinuicem gladiis
& quasi ad certamina discerpserunt. Constat aūt:quia ultimus aquilas ei mortis intulit plagam.
Omnis itaq; causa chereæ indubitanter attribuenda est. Nam licet cū multis hoc opus effecerit:
tamen primus cogitauit quemadmodū gereretur & primus cæteris hoc ausus fuit edicere: qbus
suscipientibus in illius necē uerbo:subinde alios congregauit & sapienter cuncta disponens: ubi
erat sinfarum adhibenda ꝓfessio:etiam sermonibus locutus est utilibus:non necessitatē suæ præ
sumptionis īponens ut dum tps exigeret:manibus uterent. Is quoq; rem prior aggressus ē: & uir
tutem illius necis adimpleuit:atq; uisum facilem Gaio iam moriente cōcessit. Quapropter iustū
est ut etiā quæcunq; cæteri gesserunt:chereæ cogitationi & labori manuū:ac uirtutibus applicē
tur. Gaius itaq; hoc modo multis uulneribus iacebat extinctus. Chereas uero & cæteri p̄imentes
Gaium:p eadem itinera reuertentes:euadere se impossibile iudicabant pp hæc utiq; quæ fuerant
gesta. Nō enim paruū erat periculum peremisse principē stultitia populi sepius honoratū cum &
a militibus non sine sanguine de morte eius esset facienda seditio. Ita dum essent angustæ uiæ:in
quibus hoc opus effectū est:& maxima turba repleret eas militū. qui illo die pro custodia princi
pis aderant:p uias alias discedentes ad donū uenere germanici patris gaii:q̄ tunc ēt peremerunt.
Erat enim hæc domus coniuncta regalibus:eo q hii qui in eminentia cōstituti sunt diebus suæ
potētiæ in talibus habitare noscunt:& declinantes multitudinis inuasionē: esse iam debebat in
requie. Cū itaq; lateret adhuc pestis illato gaio:primū a germanis est agnita. Erant enī armigeri
equocū gentis suæ celticæ habentes racina:quorū patriæ mos est īportabili uti furore sicut hispa
nis:aut cæteris barbaris:eo q oēs hmōi hoīes rōne minores sint:corpis robusti:& īpetu primo q
buscūq; congressi hostibus p̄ualentes:cū non haberēt uirtutibus discretionē pro utilitate cūcto
rum:sed tantū sibi ꝓspicerent:qbus Gaius carissimus ob hoc erat:q pecuniarū muneribus eos si
bi placauerat alias placauerit. Euaginatis ergo gladiis ingressi sunt domū p̄scrutantes Cæsaris p-
emptores quorū tribunus Sabinus erat:q non tantū uirtute & fortitudine maiorū:quantū suo ro
bore cū monomachus esset hāc obtinuerat dignitatē. His itaq; requirētibus asp̄nas primus occur
rens exoluit pœnas:cuius uestē sanguis sacrificiorū sicut diximus cruentauerat & non ei bonū fe
cisse augurīū uidebat. Post hunc occurrit eis barbarus Norbanus:fortissimus ciuiū: & de cuius
maioribus imperatores multi ꝓcesserant cuius ēt ciues eminentiā non ignorabant. Is cū esset uali-
tudine robustus:primo sibimet occurrentiū abripiens gladiū:pmixtus aliis contendebat: ne sine
aliorū interitu moreret. Qui multorū agmine cōstipatus:frequentiū uulnerū illatione defunctus
est. Tertius āt anteius ex ordine senatorio:Germanis sicuti priores occurrit. Is ut uideret gaium
iacentē & letaret aduenerat:qa patrem illius eiusdē nois effugauerat:eūq; ne sic faciatus: militi-
bus destinatis occiderat. Aderat ergo Anteius ut gaii uideret funus turbataq; subito domo:dum
se uellet occulere:furentes germanos & tunc subtiliter inqrentes:q Gaiū occiderant ēt innoxios
una p̄imentes latere non potuit. Et illi qdem ita sunt mortui. Dum igit in theatro de gaii morte
uenisset sermo:admiratio & incredulitas facta est. Alii nāq; ualde delectabant in eius morte: & li
cet dudū scirent sibimet utilē fore hoc non sinebant credere p timorē. Quibusdam uero hoc in
desparione erat:cū neq; uellent circa gaiū hmōi aliquid ꝓuenire:nec uere hoc crederent:q̄si non
posset aliqs hoīum opus huius uirtutis īplere. Erant enī qbus nō erat grata mors gaii: mulieres:
& infantes & qdam militū:alii pp mercedem:& nihil aliud quā tyranno conueniente ad iniurias
potentissimorū ciuium illius ministerio præparati:mulieres autem ac iuuenes propter spectacu-
lorum:& monomarchorum munera:in quibus solet uulgo delectatio ministrari: & propter car-
nium dilacerationes quas in ludis agebat Gaius:ut quasi populo uoluptatem exhiberet:pro ueri

tate sit ad faciẽdã suæ crudelitatis isaniã. Serui itaq; dominos cõtẽnebãt:& ad iniuriãdũ eos:eius fulciebãt auxilio. Facile nãq; eis mẽtiẽtibus cõtra dominos credebat:eorũq; pecunias ostẽdentibus & libertas & diuitiæ succedebãt:nec accusatione metuebãt pœnã:quibus erãt ꝓposita præmia:octaua pars substãtiæ senatorũ. Igit uel si aliquibus i theatro credibilis uidebat de gaii peremptione sermo:eo q aut pficissent isidias:aut optassent de his quæ nũciebantur:nõ solum gaudiu retinebãt:sed et audire hoc aut dicere fugiebãt:metuẽtes:ne cũ uerũ nõ apperet pene succũberẽt q̃ñ nota suæ uolũtatis aperientes. Illi uero qui insidias præsciebant:amplius se celabãt formidantes dum alicui amatori tyrannidis hoc penderent:prodentes uiuente gaio punirentur. Nã & aliis sermo fuerat dispersus in populo:quia res quidem a coniuratis fuisset tẽtata:non tamẽ Gaius extinctus sed ablatus a medicis:ductus fuisset ad curam:nullusq; uerax cui se quicunq; committeret:aut suam penderet uoluntatem. Nam & siquis amicus erat:propter fauorem tyranni uidebatur esse suspectus & multomagis odiosis non poterat credi. Dicebatur ut senatoribus a quibusdam eorum animos perturbantibus:eo q inter ipsa pericula atq; uulnera ut erat sãguine cruentatus uenisset in forum:& contionem habuisset ad populum:quæ reficiebant eorum mentes: neq; loca suæ custodiæ relinquebant:formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa: quando non qua uoluntate discederent accusati poterãt:aut dãnari:sed quemadmodum uellent accusatores aut iudices. Cum itaq; turba germanorum euaginatis gladiis spectaculum circundedisset: cunctis spectantibus metus suæ perditionis accessit:& ex omnibus additibus terror erat:quasi repente ingredientium gladiis caperetur & neq; discedendi securitatẽ habebant: nec i theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur irruentibus in theatro fragor eruptus est supplicantiũ atq; dicentium quia & quæ cogitata fuissent:si tamen aliquid prouenisset:& quæ dicebantur gesta nescirent:& deberent parcere. nec alienam præsumptionem eis qui non essent culpabiles irrogarent:sed exquirerent commissores:si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum. Et illi quidem hæc & his potiora cum lachrymis & prosecutione uultus sepius clamitabant:facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira cessauit:& præsentia ducti sunt in spectaculo constitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis:licet uiderentur exasperati:portabant enim capita asprene:& eorum quos una peremerunt. Quæ cum uiderent i spectaculo positi:amplius sunt concussi pro dignitate uirorum:& misericordia huiusmodi casuum. Quapropter & semetipsos a talibus erumnis euadere non credebant:& incertum sibi fore:si tanta pericula possent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuste odium circa gaium habuissent:eius alacritatis munus expulere:cum ad tanta pericula peruenissent:& spe totius cecident uitæ. Fuit igitur Arruntius quidam gratus homo inter precones rerum uenalium: & propterea magnitudine uocis utebatur:indutus uestibus diuersi coloris:ad instar nobilium romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate in his quæ tunc & postea gerebãtur. Is aptauit semetipsum ueluti dolentem. licet & ipse odio gaium haberet:eratq; timore superior eius contio atq; militiæ qua utebatur salutem in rebus præsentibus apparere. & omnem apparatum & ornatum quasi de carissimi principis morte amisissem confingens progressus est in theatrum ut mortem gaii denunciaret. Quo facto quies hominum affuit:ne possent ulterius ignorantiam fluctuari. Deinde etiam statuas Arrũtius & loca singula circuibat: reuocans germanos:& cum eo tribuni iubentes recondi ferrum:atq; manifestantes:gaium fuisse defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit:& uniuersos qui furorem incurrerãt germanorum a morte seruauit:nam prius spem habentes uiuere gaium:a nulla factione pœnitus abstinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant:ut etiam post amissionem animæ eius fauorabiles essent. Quæ dum aperte mortuum cognouissent:ab iracundia diuersorum:& supplicio quieuerunt:eo q uidicta illis utilis iam non esset:nec foret qui eis pro talibus repensaret. deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere:ne senatum contra se prouocarent:si ad eos imperii summitas deueniret. Igitur germani a sua rabie quæ eos inuaserat pro gaii morte quieuerunt. Chereas autem:dum nimis esset deminutiano sollicitus: ne germanorum insania fuisset extinctus:singulos militum de eius salute requirebat. Et minutianum quidem clemẽs adduxit in medium:ad cheream uero conuersus cũ multis aliis senatoribus: iustitiæ & uirtuti attestabatur eius laudans cogitationem & actum sine formidine complerum tyrannidem dicẽs ad nihilum fuisse perductam:eo q iniuriarum uoluptate fuerit eleuata:quippe cum non posset fœlix uita illi præberi: qui uirtuti probaretur odibilis sed cum tali calamitate deficere quali Gaius: qui etiam ante cõiuratorum consensum proprium facinus sibi constituit inimicum:agendo iniurias diuersorum: & prouidentiam legis exterminãdo:ut quos habebat caros:sibi hostes efficeret:& sermone q̃dem alios eius eẽ ꝑemptores:opere uero semetipsum sine dubio ꝑdidisset. Iã ergo surgebãt de theatro custodiæ:q principio ꝑnitiose fuerãt:q̃do oẽs abscedere festiabãt. Cuius mali tũc cã fuit Altion medicus abreptus q̃dẽ q̃si ad curã aliquorũ uulneratorũ:& mittẽs q cũ eo erat:ut q̃si ad medicinã necessaria deportarẽt:quos exinde ꝓ ueritate dirigebat:ut ꝑicula declinarẽt. Interea cõuentus agit senatorũ & plebis i foro. Et populus q̃dẽ inq̃sitionẽ de gaii ꝑemptoribus uehemẽtius faciebat. Aderat & senatus:iter quos asyaticus

Valerius:uir consularis:stans in populo:tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus:eo q̃ im
perator eis ignorantibus uideretur occisus:dum & cuncti reqrerent:qui sunt qui Gaiũ intereme
runt:utinam inquit ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerũt accusantes gaium atq̃ iu
bentes populo simul & militibus:ut ad propria remearét:populo quidem multam requiem pro-
mittentes:militibus autem honores:si tamen cum solita disciplina cõsisterent.& nulli quodlibet
contumeliæ genus insertent. Erat enim metus ne forsan exasperati mala ciuitati facerẽt: & ad ra
pinas:aut ad templorum spolia uerterentur. Cõuenerat itaq̃ omnis multitudo senatorum:& ma
xime consentientes aduersus Gaium:fiducia iam utentes:& in contentu maximo constituti:qua
si in eis respublica resideret.

Qualiter Claudius patruelis eius coactus a militibus suscepit imperium: & seditio senatus &
populi adinuicem:& utriusq̃ partis. Cap. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto cõcilio:alterutri de re
bus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore: ut tantis rebus existé
tibus quis rempublicá gubernaret:nec sibi utile siquis illorũ qui cooperatores in nece
gaii fuerũt:ad imperium perueniret:sed bonum esse:si non dũ pfectis rebus: Claudium
principem facerent:defuncti patruũ:& oium senatoria dignitate pcipuum:uirtute maiorũ fultũ:
militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt in medio statuéres imperatorem facere:
dignisq̃ solénitatibus honorare. Sétius itaq̃ saturnius licet Claudiũ cognouisset raptum : & quia
idé uidebatur ad hoc inuitus accedere:non tamen declinabat integra uolũtate stans in medio se
natus:nihilq̃ metuens:apud liberos fortesq̃ uiros porauit hæc dicés. Licet incredibile sit o roma
ni libertatis nos acquisisse dignitatem:eo q̃ longo tpe nobis abfuerit:uerũtamen tenemus eá in-
certam qdem: quantũ ad magnitudinem pristinæ seruitutis sed tamen alacritaté ferte possibilé:
si eius foelicitatem nequerimus amittere. Satis est enim & una hora sensum uirtutis habentibus
cum secura uoluntate in patria libera degere:& legibus florentibus aliquando cõicare. Ego siqui
dem iam prioris libertatis oblitus:quá olym qdem amisimus:nunc auté magna beatitudine reti
nemus:reuerentiã exhibendam his qui gniti in ea atq̃ nutriti sunt:& non minoré a diis honoré
his uiris pbendum esse decerno:qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerũt ita ut etiá
in futuro sæcula eius pmia teneamus. Sufficiet itaq̃ ẽt hæc dies & iuuenibus nostris & quicunq̃
senuimus quidem:quando eius conspicientes libertaté cum dulcedine morieniur: iunioribus át
eo q̃ sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat:uiros esse istos:quorũ labore cõsistimus pp hæc quæ
nuper gesta noscunt:quia nihil q̃ cum uirtute degere maius est.de qua consueuit libertas huma
na solummodo cogitare. Ego siquidé antiqua noui:auditu cognoscens: quæ uero uisu conspexi :
ualde sunt grauia. Malis enim in gentibus inuaserunt rempublicá principes tyrannide prohiben-
tes utiq̃ oém uirtutis modum:& magnanimitatis officium libertati derogantes: docentes blan-
dimenta pariter & timoré:eo q̃ non principibus cũcta subiciant. Ex quo enim Iulius Cæsar po-
testatem populi soluit:& ornamenta legũ comprimens rempublicá conturbauit: iustitiam puari
catus & sua delectatione uictus:nihil est mali quod non irruit ciuitatis successoribus adinuicem
imperiũ sibi detrahentibus:ad destructioné scilicet patriæ libertatis:& ut præcipue in defectum
robur ciuium deueniret:arbitran suam esse munitionem:si uiciosis uterentur hoibus: & uirtute
pcellsos:non solum gloriæ immanitate priuatent:sed etiam ad morté usq̃ pducerét. Singuli náq̃
regnantium quæq̃ grauia cõmiserunt. Quorum Gaius qui hodie mortuus est amplius exntit se
uior uniuersis qui non solũ in ciues sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatá intulit suæ
ferocitatis insaniam iniuste pœnas exigens:& ueluti furiosus in hoies atq̃ deos ferus existés. Nil
etenim Tyrannus suauitatis habere potest. Nonne cũ iniuria uobis abusus est. Nõne in pecuniis
uos & in coniugibus commstauit. Nonne omne uotũ uestrum pcibus angebatur insistẽtibus ini
micis. Aduersa siquidem Tyrannis cuncta libertas est:nec eis unq̃ fauere potest:sed nec ipsis q̃ cõ
sentiunt eis patiuntur turpia sustinere. Sentientes náq̃ Tyranni quibus malis insignes uiros affli
gant;& eos uidentes impacienter talia sustinere:nec tamé ignorare quod geritur: sed solatium ex
pectare:hoc solummodo suam credũt compare securitatem:si eos potuerint pœnitus amputare.
His igitur erepti malis: & sub alterutra uestri ditione constituti quod reipublicæ maxime pdest
& ad præsentem respicit deuotionem:insidiis amputatis: & restituta ciuilitate:iustum est cõmu-
ni utilitati prouideatis:& q̃ placet non imminente periculo censeatis:quando non erit dominus
qui rempublicam gubernaturus eligitur ut ciuitatem ledere : & imperiali iure cuilibet loquenti
pœnarum multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidem q̃ illi displiceat dici potest: nec di-
uersa sententia reluctati. Hactenus igitur amittentes delectationem pacis:& consueti degere mo-
do seruili:importabiles incurrentes erũnas:etiam proximis malorum uidebamur auctores: fugi-
entesq̃ cum uirtute mori:nouissima confusione periuimus . Quapropter primitus tyrannicidis
decernite honores egregios : & maxime Cassium cheream principem fortium uirorum annun-
ciate:qui cum aliis uir unus & consilio & opere acquisitor nostræ libertatis apparuit:cuius nun-
q̃ dignum est obliuisci: qui contra Tyrannidem nostra pro libertate primus consilium sumpsit

& semetipsum piculo pro salute nostra ante cunctos ingessit. Opus est enī optimū: & uiris liberis
oportunū: beneficium pstantibus aliqd repensare dignum. Qualis scilicet uir iste circa nos exti-
tit. Non simul Cassio & Bruto: qui Gaiū Iulium pemerunt. Illi nāq principia seditionis bellorū ci
uilium: subuersionēq ciuitatis excitauerunt: hic aūt cum tyrānicidii grassatione ē malis eius pri
uauit urbem. Sentius itaq his sermonibus usus est: senatu delectabiliter audiēte & æquitibus ro-
manis qui psentes erant. Quo facto: quidā Trebellius maximus insiliens: anulū de digito traxit:
habentē lapidem inclusum: in quo forma gaii celata uidebaṫ: quem ille sibi studio dicendi quæ
suadebat impleri fuerat oblitus detrahere. Et celatura quidē est agnita nox āt continuo subsecu-
ta est. Chereas uero cū signum a consulibus petisset: & illi libertatem ei dedissent: miraculū fuit
cunctis: & uelut incredulitas: quia reuersa uideretur ad consules hæc potestas. Hii siquidē anteq̄
tyrannus inuaderet ciuitatē: rebus ciuilibus & militaribus psidebant: qui senatui consentiebant.
Erant aūt cohortes quatuor: qbus uiuere sine principe magisq̄ sub tyrannide complacebat. Mili-
tes itaq cum tribunis abibant. & populi discedebāt leti hanc spē habentes atq cogitationē: qua-
si ipsi gubernationem reipublicæ rursus acqrerent: & nequaq̄ alii subiacerent: inter quos chereas
pcipuus existebat. Igitur chereas piculum credens si Gaii uxor & filia supessent: & nō oīs domus
eius piter depiret: quando siquis ex eis derelinqueretur: non hoc sine peste ciuitatis letoq cōstaret
insuper & ppositum suum pficere: & odiū quod circa gaium habebat explere festinans: misit lu-
pum unum tributorū qui uxorē gaii filiamq pimeret. Erat enim is lupus cognatus clemētis cui
hoc officiū tradiderunt: quatenus uel hoc ope uirtutis tyrannicidii particeps esset: & q̄si in oībus
uideretur insidiis prioribus consensisse. Quibusdā uero coniuratorū crudele uidebatur: ut cōtra mu-
lierem taliter uteretur: dicentibus Gaiū sua magis natura malis usum: quā uxoris consilio facinora
molitum: quibus & ciuitas uexata esset: & flos ciuium deperisset. Et illi quidē his assertionibus
eam defendere nitebanṫ. oīum aūt malorum quæ gesta fuerant a gaio: hæc erat caput. Gaio nāq
dederat poculum: ut eius mentē suo potuisset subiugare seruitio & amori: incantationibusq ad
uesaniā transformatū ita sibi deuinxerat: quatenus fortunæ oīum romanorū & totius urbis cui p
sidebat ei subdite uiderenṫ nihilq defensores eius ualere potuerunt. Missus itaq lupus: in nullo
moratus est ministerium eo momento differre: ne culpabilis esset in his quæ pro utilitate publi
ca uidebanṫ iniuncta: ueniensq ad palatium: inuenit consoniā gaii coniugē iuxta uiri corpus hu
mi prostratā & oēs in luctu positos sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus: eratq sanguine
uulnerum eius plena: & maxima calamitate circundata: necnō & filia iacebat simul: nihilq aliud
illic audiebaṫ: nisi culpa gaii: tanq̄ non bene gubernantis: & quia uxor eius frequēter uentura ta-
lia pdixisset. Hæc enim ratio & tunc & nunc simul estimaṫ: & in oīum mentes ita est circa eos q
compatiunṫ. Alii nāq dicebant quia suasisset gaio: ut recedens a seuicia & crudelitate ciuium: hu
militer & cū uirtute rempublicā gubernaret: qui cū in sua seueritate uiueret: propterea taliter de
perisset: alii uero: quia cū sermo de coniuratis puenisset ad Gaiū suasisset illa: ut sine ulla dilatiōe
uelociter cunctos placaret: quia licet nihil iniuste tentasse aliqui puarenṫ: tamen hoc agens cun
cta picula declinaret. Quæ uero a cesonia dicta sunt: & quæ de ea hoīes dicebant: hæc sunt. At il
la cum uidisset uenientē lupum corpus gaii monstrabat: & ut ad pximum ueniret eū cum lachry
mis exorabat. Cūq eum uidisset mente attonitū: & nulla compassione motū: cognoscēs ad quod
uenerat: ei suū iugulum pparabat: & lugens: promptius ea faciebat: quæ agere soliti sunt: qui in ui
tæ despatione constituunṫ. Tum inuitauit eum: ut quæ decreta fuerant: nō moraretur implere. Et
illa quidē magnanimiter a lupo hoc modo pempta est: & sup eam filia piter extincta est. Hæc dū
egisset lupus: se uertens: chereæ & eius sociis indicauit. Gaius igitur. iiii. impii sui ānos minus. iiii.
menses: ita defunctus est: uir & ante regnū nequitia summus: libidinibus subiugatus: derogatiōi-
bus amicus: in rebus terribilibus timidus: & sp auidus potestatis: in quibus non oportebat nimie
largus: acqrens diuitias occidendo: & contra leges agendo: & diuinitate ac legibus maiorem se es
se studens: atq uideri uolens. Is fauore populi sæpe deceptus: quæcunq leges tanq̄ turpia sapiunt
sua credidit esse ornamenta: uirtutis & amiciciarū īmemor: quando contra hæc cū illatione sup-
plicii frequenter exorsus est: inimicū sibi estimans quicqd uirtuti esset aptissimum: & in his quæ
concupisceret nullo contradicente cedens. Vnde ēt propriæ sorori pmixtus: odium ciuium maxi
me cœpit habere: eo q simile aliquid longo tpe minime factum esse constaret. Opus aūt magnū
aut regium nihil ab eo ad utilitatem psentium tpum: aut futurorū reperitur gestum: nisi q circa
regium & synam pp aduentum nauiū frumenta ex ægypto deferentiū horrea decenter instituit:
hoc enim constat maximū & nauigantibus ultimū: quod tamen non uenit ad effectum: sed semi
plenum ab eo dum segnius construiṫ derelictum est. Cuius more hæc causa fuit: eo q rebus inu-
tilibus sibiq placitis uoluntatibus studens: & illic expensas efficiēs: melioris operis dereliquit uti
litatem Insuper & fuit rethor optimus: græca lingua pariter & latina ad dicendum uelocissimus
& ad intelligenda aliena opera pparatus: ita ut maiori oratione dictis cōtradiceret alienis: & acer
rimo ingenio: meditationisq labore suum magis opus excellere dictionis fortitudine comproba
ret. Hūc nāq Tyberius tanq̄ fratris nepotem: quem etiam habuit successorem: magna necessitate

ſtuduit eruditi:cum ipſe eiſdem annis primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hæc quaſi cogna-
tus & imago principis. Ob quam reni ciuibus meruit præſidere: quod non tamen obtinere ꝑua-
luit:neq; ex eruditionis opere bona congregata ſeruare:ſed abuſus poteſtate: peruenit ad mortē.
Difficile nāq; eſt:ut illis poſſit acquiri uirtus:quibus facile uidet̃ agere quo trahuntur. Initio ſiq;-
dem faciente eruditionis cauſa amicis ſtudebat dignis : zelo meliorū rerum poſtea perductus ad
iniuriam ; onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id uſq;
deſcendit:ut ab eiſdem inſidias paſſus extingueretur. Claudius igitur ſicut dixi ſuperius interru-
ptione facta uiaꝝ:egrediebat̃ de theatro. Qui gaio mortuo:& domo cæſaris nece turbata:in an-
guſtia pro ſua ſalute conſiſtens:& in quodam artiſſimo loco deueniens ſe cælabat:nullā periculo-
rum cauſam:niſi ruboꝝ formidās:Is enim cum priuatus eſſet:mediocriter ſe tractabat inter om-
nes ſufficienter doctus:& diſciplina maxīe græca compoſitus:qui etiam ſe ab omni turbaꝝ īquie-
tudine ſubtrahebat . Tunc itaq; dum trepidatio populos obtineret:& omne palatium ferocitate
militum plenum eſſet:& terror atq; indiſciplinatio cunctos priuatos appræhendiſſet:ſūmi duces
in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et gaii quidem interitum peruipendētes:eo ꝙ iu-
ſtæ uideret̃ extinctus:quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabāt:quemadmodum bene cuncta diſpo-
nerentur. Cumq; germani ad necem peremptores gaii requirentes:ſuæ magiſq̃ cunctorum utilita-
ti conſulerent : Claudius turbatus & nequaq̃ de ſalute ſua ſecurus:maxime : quia capita ferri ui-
derat aſprene: & quos cum eo conſtabat occiſos:ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus:ob-
ſcuritate cælatos. Tunc gratus quidam militum in palatio uidens eum:nec perfecte præ obſcuri-
tate cognoſcens:credens hominē eſſe:qui magis in eo loco inſidias faceret:proxime ueniens eūq;
appræhendens agnouit:ſeq; ſequentibus ait. Iſte germanus eſt:cū conſtituamus imperatorē. Clau-
dius uidens eos in ſuo raptu præparatos:& metuens:ne propter gaium ipſe quoq; moreret̃: parcē-
dū ſibi eſſe poſcebat:eiſq; ſua facta cōmemorabat. Tūc gratus ſubridens dexterā ei porrexit:& no-
li inquit de tua ſalute puſillanimis eſſe:cum te magis oporteat magnanimiter de īperio cogitare:
quod dii auferentes gaio:mundoq; proſpicientes:tuæ conceſſere uirtuti. Perge nunc & maiorum
tuorū recipe ſoliū. Supportabatq; eū: nequaq̃ ualentem ābulare pedibus: propter timorē ſcilicet:
gaudiūq; dictoꝝ. Concurrebant āt circa gratū etiā multi militū: & uidētes claudiū duci quaſi ad
ſ pplicium rerū geſtarum tanq̃ pro uiro ſua uita quieto:& multa pericula in principatu gaii ꝑpeſſo
dolebant. Pluribus āt militibus aggregatis:factiſq; turba:fuge totius plebis exorte ſunt. Tūc clau-
dio propter corporis debilitatē fugere non ualente:eū in uehiculo iapientes pro eius incolumita-
te ſolliciti:cū fuga ad palatiū uenerunt. Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana ha-
bitaculū dedit hominibus. Cumq; iā rēpublicā tenere uideretur: multomagis militū concurſus ꝑ-
cedebat:cunctis utiq; aſpectū claudii libenter inſpicientibus:eūq; principē ſtatuere feſtinantibus:
pro fauore germanici eius fratris:qui magnā gloriā ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis:inſuper ēt cogi-
tantibus de auiditate ſenatoriæ poteſtatis:& quæ pridē ſuo principatu deliquerant. Inter hæc etiā
rurſus cogitabant:quia imperiū deductū ad unū periculo non careret: quando quodcunq; uellet
ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiā propenſaret ſufficienter inter alerutros cogitabant:& q̃ ſo-
lent prouenire quotidie loquebant̃. Erant ergo diuiſæ hæ ſententiæ populi atq; ſenatus. Hi digni-
tatē priſtinā appetebant:& onerofum ſeruitiū pro tyrannorū iniuriis declinabant:populus autem
inuidiā circa ſenatū habens: & auaritiā eius effugiens in raptu claudii pro īperatoris ordinatione
gaudebat. Tunc itaq; pene bellū iam ciuile ſub pōpeio flagrabat:quod tamen īperatore conſtitu-
to ſedatū eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcens claudiū a militibus abreptū:miſit ad eū uiros de ſuo ce-
tu uirtute claros:qui eū admonerent:ut pro adeptione regni nullā uim faceret:ſed magis ut ſena-
tui tantorū uirorū unus cæderet:& cōmunē utilitatē proſpicientibus legibus ſubiaceret:uīq; me-
mor eſſet:quoꝝ malorū priſci tyranni occaſio fuerint ciuitati:& qui ſub gaio etiā ipſe cū eis ꝑicu-
la pertuleriſt neq; imitaretur tyrannidis onus : & iniuriā ab aliis grauiter irrogatā: ſponte ad ſub-
uerſionē patriæ coarmaret:ſed ut magis priorē uirtutē ſuæ quietis oſtenderet:quatenus ei hono-
re liberiorū ciuiū:& legū decreta ſuccederent:quo facto fauorē īperantiū:& quibus īperat̃ acqui-
reret:quia ſi neq; mortē tēperare uellet:nec cæderet auctoritati ſenatoriæ:grandē manū ad reſiſtē-
dū haberent:& armatorū copiā & multitudinē famuloꝝ : quibus aduerſus eum fortiter uterent̃
maximū uero ſibimet eſſe remediū ſpei atq; fortunæ ; ſed ēt deos non aliis ꝑbituros eſſe ſolatia:
niſi eis qui cū uirtute & bono principio ad congreſſionē certaminis aduenirent:cū ipſi.ſ.ꝑ patriæ
libertate pugnarent. Et legati quidē uenatius & braccus ambo tribuni his utebantur uerbis:& ꝑ-
ſtrati claudiū ſuppliciter exorabāt: ne bellorū ac ſubuerſionis foret occaſio ciuitati: uidētes utiq;
eū militū multitudine circūſeptū & in cōparatione illius exercitus conſules nihil eſſe:ſuadebātq;
ſimul:ut ſi appeteret principatū:a ſenatu magis ſibi datum acciperet:quod eēt ꝓſperius atq; fœli-
cius:ſi non cū iniuria:ſed cū fauore decernentiū potius imperaret . Claudius igitur ſciebat quidē
cū qua ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet: & ad præſens mitti ſententia mediocriter ſe tra-
ctabat:ſed tam propter metum & inſtantiā militū: quā regis agrippæ præceptū cogebatur tātum
principatū qui ſponte uenerat cædere non debere.

Legatio regis agrippæ ad senatú:& qⁿliter cõsequẽtes milites q erãt cũ senatu:ad claudiũ trãsire:& de morte chereæ seu aliorũ gaii iterfectorũ:ipsi quoq; claudio repugnãtiũ. Cap. III.

Ile ergo agrippa cõpletis solennibus circa morté gaii a quo fuerat honoratus & eius lectũ lugubriter prosecutus: agnoscens claudiũ a militibus raptũ festinabat ad eũ. Qué turbatũ inueniens & paratũ ut senatui cæderet:exacuit monés:ut imperiũ sibi defenderet. Cunq; talia dixisset abscessit. Qué cũ senatus euocasset ad curiá: unguens caput unguentis quasi ab scorto remearet: Senatũ iterrogabat:quid de claudio gereretur. Illis át quæ gesta fuerant dicentibus & consulentibus quá ipse sententiá possideret: paratũ se quidé mori ꝓ gloria curiæ sermone professus est: & tractandũ suasit de utilitate cunctorũ:opus esse dicens: si resistere claudio uellent armis atq; militibus:quibus eũ utiliter expugnarent: ne forsitan impati incidere uiderenť in malis. Respondente uero senatu armorũ copiá & pecunias abundare: sed ét militũ aliquá partem congregãda:quatenus libertas seruis emergeret:opto inquit agrippa & curiá peragere & uos quæ desiderii uestri sunt: dicendũ tamen est indubitanter: ꝙ credo fore pro uestra salute. Scitis militiá:quæ pro claudio pugnat:longo tempore armis imbutá: nostra uero pars hominum est incerta:fluctatio & turba multorũ:& seruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis Nos ergo aduersus expertos bella suscipimus:producentes uiros:neq; gladios scientes educere. Quapropter mihi uidetur esse mittendũ ad claudiũ: qui suadeant componendá esse huiusmodi causam. Si censetis ét me legatione fungi:paratus sũ. Hæc cũ dixisset: cunctis cõsentientibus:missus eũ aliis: Claudio tumultũ senatus exposuit: eũq; magis latenter exacuit ip erialiter & dignitatis potestate respondere. Tunc Claudius ait non esse mirabile:si imperatoré non libenter exciperet curia:quæ crudelitate priorũ principũ fuerat uulnerata. Sed dũ eius mansuetudiné progustaret: cũ nomine tantũ ipse princeps foret:opere uero cõmunitas iperaret:eo ꝙ multarũ uarietatúq; rerũ uidereť expertus:prospere uero imperiũ sibimet obuenisse gauderent. Et legati quidé hæc audiẽtes uerba reuersi sunt ad senatũ. Claudius át congregato exercitu loquebatur:ab eis iusiurandũ secũ permanendi accipiens:donauitq; singulos custodes corporũ quinq; milibus dragmis:& ducibus numerũ promeritá portioné largitus est:sed & militibus absentibus similia compromisit. Cõsules itaq; conuocare senatũ ad templũ triũphatoris adhuc nocte existente. quorũ alii quidé semetipsos in ciuitate celarunt: cõsultationé refugiẽtes eorũ:alii uero in agros proprios sunt egressi:prospiciẽtes: quomodo si res ad effectũ ueniret:in libertatis desperatione consisterent prestantius iudicantes sine periculo seruiendi cũ segnicie uiuere: ꝗ possidẽtes dignitate patrũ sub salute dubia cõmanere. Verũtamen nisi amplius.c. collecti sunt: quibus in cõmune de præsenti statu tractantibus repente clamor congregati exercitus est emissus: petentiũ ut militaris Imperator eligeretur: & nequaq̃ principatus romanus a multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerãt ne cunctis simul: sed uni traderetur imperiũ:hoc tantũ senatui concedentes ut ipsis qui dignus uideretur eligerent. Ob quá rem contraria erant uota senatus & populi:multo magis aũt tam ꝓ amissione gloriæ libertatis. quá pro formidine Claudi. Erant uero qui eligerent aliquos ex genere nobiliũ:dignitatibus & comunctione coniugũ prepollentes. Minutianus náq; marcũ fortitudine dignũ qui Iuliam gaii sororé habebat uxoré studebat eligere: ut rerũ culmine potiretur. Consules uero diuersis occasionibus differebant. Sed ét ualeriũ asyaticũ Minutianus anteponebat: & pene homicidia facta sunt desiderantiũ principatũ:ut Claudio quoquo modo repugnareť. Monomachorũ uero turba non parua militũ per noctem ad ciuitatis custodiam positorũ concurrebat ad claudiũ. Quapropter alii non ante urbis libertatem:alii quoq; Claudiũ metuentes a consulibus abscesserunt. Diluculo át Chereas cum sociis ad medium transeuntes uerba facere nitebantur ad milites. Quos eũ multitudo uidisset: silentium postulantes: & dicendi initia facientes continuo disturbauit:non acquiescens eis ut aliquid allegarent; eo ꝙ ipsi ad monõarchiam pariter conspirassent. Tum regnaturo fauebant:tanq̃ non patientes Senatui cedere potestaté:qui etiam si imperate niterentur:milites non sinerent interfectores gaii regnare. Inter hæc igitur Chereas irá non ferens:imperatore poscentiũ populorũ daturum repromisit ducem:qui ei signum abeunti deportaret. Erat enim hæc ethieus:agitator pisani:gario & militibus circa solenpitates circentium:& seditiones:atq; opera inhonesta deuotus:multaq; chereas obprobria sibi reluctãtibus inferebat:sed & caput Claudii se dicebat ablaturum. Pessima nanq; est insipientia cum furore Milites ergo nõ reuertentes uerba Chereæ:sed euaginantes gladios: & signa tollentes ad Claudium deuenerunt: cõmunicaturi illis qui etiam præbuerant iusiurandũ. Senatus autem & consules in desolatione relicti sunt:non differentes aliquid a priuatis:eratq; eis formido pariter & angustia: ignorãtibus qd passuri forent:dum Claudius præualeret:& semetipsis adinuicé derogabant:& pœnitentiá facti gerebant Sabinus autem unus interfectorũ gaii transiens ad medium: primitus semetipsum interficere minatus est:quá Claudiũ principé constituere: & seruitutem damnari uidere. Sed & chereas hanc magnanimitaté assequi cõpulit. Qui dũ contépsisset gaiũ:& primus auctor bonæ fuisset uitæ:neq; sic patriæ uindicare potuit libertaté. Chereas át de morte qđ in nullo dicebat esse dubitandum,uel tamen mentem Claudii trutinare:& illi quidé in his erant. Ad milites át oĩs undiq; po-

pulos concurrebat Interea quintus Pompeius dū accusaret milites:& pro libertate senatui suppli-
caret:impetu facto euaginatis gladiis nisi mitis Claudius prohibuisset opus in eū necis impleue-
rant. Tunc Claudius ereptū consulē a periculo:fecit sibimet assidere: Senatores āt qui cum quinto
fuerant:non simili honore suscepit. Nam quidam eoꝝ etiam plagis affecti sunt: & ad eum uenire
compulsi. Antonius āt uulneratus effugit:eratq; periculum uniuersis. Tunc rex agrippa accedens
ad Claudium:postulauit ut circa senatū mitis existeret:dicens:quia siquid crudelitatis exerceret i
curia:non esset super quos eius consisteret iam potestas. Claudius autem his flexus. Senatum ad
curiam conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipse procederet:obsequentibus in eius ꝓcessu
militibus:cum multo nimis impetuq; a ridiculo gaii interfectores in publicum proruperūt:che-
reas & sabinus prohibentes cum mandato pollionis: quam ante paululum Claudius ducē custo-
dum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palatiū denuo uenisset:congregans alios protu-
lit sententiam in cheream: cuius opus quidem uidebatur esse præclarum. Sed pollioni præcipue
causam mortis applicabant: qui tantum opus fieri persuaserat & ut ipse pariter ꝑ metu futuri tē-
poris deperiret: iustum esse clamabant. Ducebatur itaq; Chereas ad mortem:& cum eo lupus: se-
quebantur quæ multi romanorum. Dicitur autem quia Chereas magnanimiter hanc cladem ex-
cepit:non solū uultu nequaq̄ deposito: sed etiam lupum resolutū in lachrymas obiurgando. Cūq;
turba ad uidendum prosequeretur:dum uenisset ad locum:requirebat militem:si interficiēdi me
ditationem haberet:rogauitq; ut gladium ad necem suam deferret:quo gaium ipse uidebatur oc-
cidisse. Et fœliciter ergo mortuus est chereas: unius uulneris ꝑcussione finitus:lupus autem cru
deliter est extinctus plurimarum ictu plagarum: eo q̄ ceruicem mollius præparasset ad necē. Post
paucos uero dies imminente festiuitate:romani honorauerunt facta chereæ: petentes expiationē
fieri:eo q̄ eius memoriæ fuissent ingrati. Hoc itaq; modo chereas uita priuatus est. Sabinus autē
dum eum Claudius non solum absoluisset a culpa:sed etiam dignitatem quam habuerat remisis-
set,iniustum credens ut relinqueret coniuratos:semetipsum occidit gladio:sic icūbens: donec eū
usq; ad capulum uulnus absorberet.

Qualiter claudius cæsar reddit agrippæ omne regnum paternū: adiciens ēt illi lisaniæ tetrar-
chiam:& libertas iudæoꝝ:quæ prouenit eis sub claudio:cum prius amisissent eam sub gaio:naui-
gatio quoq; regis agrippæ in iudæam. Cap. IIII.

Claudius itaq; susceptos milites dispergens:edicta proposuit:& pricipatū agrippæ quē
gaius ei præstiterat ipse confirmans:regem quoq; collaudans: adiecit ei omnem hero-
dis:quod ad usus eius super iudæos & samaritas habuerat Et hæc quidem debitū pro
prii generis ei restituit. Abelan uero lisaniæ: & quæcunq; in libano monte sunt:ei de
suo pariter adiecit imperio : & publice ī media ciuitate romana cum agrippa fœdera celebrauit.
Antiocho quoq; regnum auferens quod habebat:ciliciam & commagenem donauit ei. Distinxit
autem lysimachum ante sibi amicitiarum iure coniunctum:qui etiam antoniæ matris eius tutor
extiterat:& circa gaium deuictus erat:cuius filius Berenice agrippæ filiam duxit uxorem. Quam
dum marcus alexādri filius fuisset mortuus resumens uirginem fratri suo herodi agrippa coniū-
xit:petens ei regnum chalcidis a claudio. Hoc itaq; tempore seditio inter iudæos atq; paganos in
alexandrina ciuitate surrexit. Moriente nanq; gaio sub cuius principatu ab alexandrinis uidebaẽ
afflicta iudæorum gens recepta fiducia repente ueniunt ad prælia. Claudius autem ægypti ꝑfe-
cto mandauit ut seditionem amoueret. Et supplicantibus sibi regibus agrippa pariter & herode:
edictum misit in alexandriam atq; syriam:huiusmodi oratiōe conscriptum. Tyberius: Claudius:
Cæsar:Pius:Germanicus:tribunitiæ ptātis dicit. Notū est iudæos in alexādria constitutos: qui ēt
alexandrini uocantur:cohabitasse temporibus priscis alexandrinis:& patria ciuitatis iura a princi
pibus impetrasse. Quod palam est ex rescriptis eoꝝ pariter & dictis. Sed postq̄ nostro īperio ale-
xandria per sebastum noscitur subiugata:seruata eis sunt iura sua a præfectis per diuersa tempora
destinatis & nulla de legibus eoꝝ mutatio facta est tpe quo aliquas in alexādria fuit. Moriēte ue-
ro sebasto principe gentis eoꝝ:sic fuerūt ut singuli eoꝝ in suis solēnitatibus ꝑmanerēt:neq; coa-
cti sunt religionis paternæ iura transcendere. Quapropter alexandrinos eleuatos contra iudæos
ibidē cōstitutos:qui tēporibus gaii cæsaris pro uehemēti eius superbia simul & impudentia:alias
īprudentia:q̄ nollet gens iudæoꝝ patriā religionē trāscēdere:& illū deū appellare:humiliati sunt:
ꝑcipio: ut nequaq̄ pp īprudēnā gaii de iure iudæoꝝ aliqd auferri mitaẽ:sed seruata eis iura priora
maneant utiq; in suis solēnitatibus:quāobrē partē utranq; ꝑcipio magnā habere curam: & postq̄
hæc dicta fuerint ꝓposita nulla decætero turba fiat. Edictū siqdē in alexādria ꝓ iudæis missum
homo esse dinoscitur. Quod uero in omni orbe directum est:his cōtineẽ eloquiis. Tyberius clau
dius:pius germanicus tribunitiæ potestatis cōsul ordinarius secundo dicit. Perētibus me regibus
agrippa & herode carissimis:quatenus eadē iudæis una cōcederē in oī impio rōanoꝝ: potiusq; in
alexandria cōstitutis:libenter hoc præbui:non solum petentibus hoc cōcedens:sed ēt ipsos pro q
bus rogatus sum dignos existimans propter fidē & amicitiā romanis impensam:præcipue iustum
esse decernens:ut neq; græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaretẽ: quō ad dei culturā hæc seruare na-

scuntur. Optimũ ergo iudico iudæos in omni mundo sub nobis constituto paternas solénitates sine prohibitione celebrare:quibus iam nunc præcipio:ut meam hanc mansuete custodiát: & ipsi aliaꝝ gentiũ religionem neqʒq̃ adnihilare ꝑtentem: sed suas leges obseruent. Hoc igitur edictũ meum iudices ciuitatum atqʒ coloniaꝝ : & municipioꝝ itra italiá & extra eam:regesqʒ pariter & potentes per proprios legatos transcribere uelint ; propositũ non minus.xxx.diebus esse in loco: unde ex humili ab omnibus legi possit.His igitur edictis in alexandriá & omnem terraꝝ orbem directis:ostendit cæsar claudius quá uoluntaté circa iudæos habuerit.Mox át etiá agrippam reddito ei regno:maximis cumulatũ donis remisit ad propria principibus prouinciaꝝ atqʒ ꝑsidibus litteris suis scribens:ut ei honoré debitũ exhiberent.Ille uero dum meliori fuisset fortuna prouectus: cũ celeritare reuersus est:ueniensqʒ ad hierusalem: gratificans hostias celebrauit:nihil quod erat legitimum derelinquens: unde & multos nazatenos rondi præcepit. Auream uero catenam quá ei dederat gaius:factam ad instar ponderis ferreæ catenæ:in qua manus regiæ fuerant obligatæ:ut tristis fortunæ memoriá reuocaret:& testimoniũ de rebus melioribus perhiberet :in téplo suspendit supra gazophilatiũ ut & maximũ eius indicaret casum:& simul ostenderet:posse eum q corruerit denuo suscitari.Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat: quá rex agrippa ex parua causa anteq̃ dignitaté fuerat alligatus & post paululũ cõpedibus absolutus:ad regnũ ꝑcum probatur clarius euectus.Propter hæc ergo oportet intelligi: quia res hoíum & lapsum faciétem corruũt:& inclinata ad culminis fastigium sæpius reducuntur. Perfecto igitur agrippa cultu exhibito deo:sceophilũ quidem ione filiũ pontificatu semouit:& boetho symonis; cui cognomentum erat cantheta:honorem eius attribuit.Duo etenim erant fratres Symoni: & boethus pater: cuius filiam habuit rex herodes uxorem:sicut superius declaratum est. Cum fratribus ergo sacerdotiũ habuit.Symonis autem oniæ tres filii in macedonioꝝ principatu fuerũt: sicut in priori scriptura cõtradidi . Rex igitur agrippa hoc modo sacerdotes cõstituens hierosolymitis cõpensationé eoꝝ deuotioni restituit:& uniuscuiusqʒ modum bene disponens: affectuosam præbuit largitaté. Præfectum uero militiæ totius fecit sylam:uirum qui multis laboribus ei sæpe cõicauerat.Igitur tempore paruo prætereunte doritę iuuenes præponentes ueneratioui præsumptioné:cum natura uiderentur audaces:tolléres cæsaris simulachtũ in synagoga statuere iudæoꝝ. Quod opus agrippá uehementer exaggerauit. Videbatur nãqʒ ad destructioné paternaꝝ legũ esse celebratũ. Pro q re ad publium petroniũ præsidem syriæ festinanter aduenit:& contra doritas conquestus est:q non minus indignatus cũ utiqʒ & ipse transgressioné legum factam nimiam esse iudicaret impietate indisciplinatorum doritaꝝ hæc cum magna indignatione scripta direxit.

Epistola publii petronii rectoris syriæ ad doritas pro iudæis: & qualiter rex agrippa hierosolymorum muros locupletius construens:studium suum imperfectum dereliquit:prohibente cæsare:qui opus ipsum suspectum habuit. Cap. V.

PVblius Petronius legatus tyberii: claudii cæsaris:pii germanici: primaribus doritensium dicit.Audiuimus:quoniam quidam uestrum tantæ superbiæ præsumptione abusi sunt:ut nec dictis cæsaris Claudii:pii germanici subderentur: quibus sanctitum est:iudæos obseruatione paternarum legum esse dimittendos: uosqʒ omnia cõtraria fecisse cognouimus:synagogam prohibentes consistere iudæoꝝ cũ in ea posueritis cæsaris simulachrũ: præuaricationé scilicet agentes non solum contra iudæos:sed contra ipsum imperatorem:cuius simulachrum melius poneretur in omni iudæoꝝ templo:quam í debito loco:cum utiqʒ decreto cæsaris sit sanctitum: unumquéqʒ habere in locis propriis potestatem. Verumtamen cum edictũ imperatoris præcipientis:ut iure solénitatibus suis utantur; & cum græcis pariter conuersentur: contempseritis:risibile est si dicam cur mei iudicii fueritis immemores. Quapropter eos qui cõtra dictum cæsaris talia commiserunt:cum etiam eorum iudices indignentur quando non ꝑpria uoluntatę asserunt:sed impetu plebis impletum a céturione proclo uitellio ad me duci præcipio quatenus possint gestorũ reddere rõné. Primates uero seu prícipes moneo: ut si nolit uideri hác querelam sua uoluntate celebratam:culpabiles personas centurioni demonstrent:nullam seditionis aut ritis relinquentes occasionem;quá scilicet maliuoli uenerati his operibus demonstrantur. Mihi nanqʒ & carissimo meo regi agrippæ nulla porior cura est: quá ne gens iudæoꝝ occasioné sumat uindictæ gratia: ut ad tumulum seditionis accedat. Vt át apertius sciatis quid & cæsar ex huiusmodi cá præcepit dicta eius alexandriæ destinata;huic scripturæ præposui quæ licet omnibus nota esse uideantur: tunc etiá apud tribunal meũ carissimus mihi rex agrippa hæc legit:allegans;ut non oporteat eis dona imperatoris auferri.Agite itaqʒ me ꝑnunciante ut decætero nulla seditionis aut turbæ quæratur occasio;sed unusquisqʒ suæ religionis iura sectetur.Petronius igit͛ hoc modo quæ fuerant cõmissa correxit:ut denuo nihil posset huiusmodi perpetrari.Rex autem agrippa symoné cantherum pontificatu priuauit;& denuo ionam anne cõstituit: eum scilicet existimans digniorem:cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem : pro qua resupplicabat; hæc dicens . Tu quidem o rex meo honori congaudens : hanc mihi costituis proprio consilio dignitatem;licet me ad pontificatum nunq̃ dignum iudicauerit deus;semel tamen cum indu-

tur sim stola sacerdotii sufficit mihi prius enim sum dignus indutus: quã nũc denuo receptutus.
Tu uero si mõ uis:ut accipiat: dignior hunc honorem : agnosce: quia omni peccato mundior est
apud deũ:& apud te rex fratet mihi: qui posset ad hunc honoré dignus accedere. In his ergo ser-
monibus rex agrippa collaudans ionæ uoluntaté:præbuit mathiæ eius fratri pontificatum:& nõ
multo post tempore petronio successit marsus qui syriam gubernabat. Sylas igitur ꝑfectus regis
agrippæ;quoniã in omni fortuna ei fidelis extiterat:& nec in periculoꝝ eius cõmunione recesse-
rat;sed cum eo i manifestis laboribus atq; necessitatibus succubuerat: circa eum magnã habebat
fiduciam concedere sibi petiit apud eum parem honoré pro amicitiaꝝ pristina firmitate : & ne-
quaq̃ patiebatur ei legaliter obedire;ita ut maxima ab eo beneficia postulando honerosus esse ui
deretur:cũ semetipsum immensa arrogatione glorificaret: & regi sæpius ad memoriam causas tri
stitiæ produceret ut studium quo tunc circa eum gerebat ostenderet . Quod cum crebro faceret
ut mihi uidetur improperare beneficia noscebatur. Cuius rex apertam fiduciã tolerare nõ potuit.
Non est enim tempoꝝ ignobilium grata memoria: neq; suauis agnoscitur: qui frequéter ea quæ
præstat:iproperat. Quid plura dum frequenter sylas regis prouocaret iram;& ille plus indignatio
ni quam rationi tribueret:non enim remouit a præfectura solúmodo:sed etiam tradendum uin-
culis in patriam destinauit. Cunq; eius ita longo fuisset tempore mitigata & perspecta ratione in
memoriam reuocasset:quantos pro eo labores ille pertulerat;eius remisit culpam. Die siquidem
festiuo natiuitatis suæ:dum cuncti quibus imperabat in letitia magna consisterent: sylam reuoca
ri iussit;secum scilicet cõmensuꝝ. Ille uero modum libertatis qué iustũ esse credebat ; ueniéti bus
ad se non tacuit dicés. En ad qué me honorem euocat rex:quem denuo post paululũ ablaturus ẽ.
Quippe nec primos honores deuotionis exhibite custodiuit: qui iniuriis me afficere nõ quieuit.
Cum qua ergo fiducia: aut qua conscientia ad eum ueniam . Quantis eum malis eripui:pericula
quanta sustinui ut illi salus acquireret & honor: pro quibus omnibus retributioné merui:uincu
la & carcerem tenebrosum. Nunq̃ ergo horum obliuiscar maloꝝ: mihi enim pro bonis actioni-
bus:etiam post solutionem carnis & animæ hæc memoria reseruatur. Hæc loquens poscebat ut
regi dicerentur agrippæ . Qui dum eum cognouisset; animo non posset mitigari: dimisit eum in
carcere custodiri. Hierosolymoꝝ uero muros qui circa nouam respiciunt ciuitaté: publicis sum-
ptibus munitissimos latitudine & altitudine fabricatus est. & omni humano reddiderat tutamíe
fortiores: nisi marsus syriæ ꝑses Claudio cæsari;quod agebatur suis litteris indicasset. Quã orbé
Claudius rebellandi causa suspicatus hoc fieri agrippæ mandauit:ut a muroꝝ edificatione cessa-
ret. Qui mox ut iussum agnouit:reluctandum ei non censuit. Fuit etenim rex iste natura bonus:
& ab beneficia munifica ꝑparatus:& ciuitatem propriis sumptibus exornare nõ tardus;ita ut sua
claritate:muneribusq; gauderet;& fauorabiliter suæ uitæ iuta disponeret; in nullo similis herodi
regi. Illi nãq; erat mens callida ad supplicia præparata;& aduersus odiosos sine retentatione perni
ciosa;græcis magisq̃ iudæis familiaris existens: & alienigenaꝝ ciuitates sæpe nobilitans; impensa
magna pecuniaꝝ balnea:theatra:& templa:porticusq; constituens:iudæoꝝ uero ciuitaté nulla fa
brica reparauit; nec aliquã eis ꝑbuit ipensam; unde potuissent habere eius memoriã. Mores auté
agrippæ erant mansueti circa omnes beneficia similia conferebat. Alienigenis quoq; erat clemés
etiã in illis dona suæ uoluntatis ostendens circa suam gentem pro modo benignus; & potius cõ-
passione pronus. Grata siquidem ei cõmoratio:atq; frequens in hierosolymis erat:seq; in paterna
solénitate seu puritate seruabat;nullaq; dies præteribat;ostiis uiduta solénibus. Quidã igit in hie
rosolymis uir noie symoo qui putabatur mandata legitima perfecte discernere multitudine in ec
clesia congregata:cũ rex cæsareã prexisset:eũ accusare ꝑsumpsit:quasi nõ sanctũ:& iustũ;suadens:
uti rex prohiberet a templi limine:quo nisi dignis ingredi non liceret. Hæc ergo regi litteris idi-
cata sunt a præfecto:quia Symon talia cõcionatus esset. Quẽ rex euocatum dũ tunc esset i thea-
tro:sedere iuxta se fecit:& sub silentio mitissime requisiuit. Dic mihi quid hoꝝ quæ hæc agunt
contra legé esse censet:Ille uero nihil habens quod responderet:ueniã postulabat. Tunc rex circa
eũ magis; placatus q̃ ab aliquo crederetur;iudicans etiã mansuetudinem conuenire regi potius q̃
furorem muneribus honoratum remisit ad propria.

De honore quo beritho honorauit:& de aduétu regũ ad ipsũ i cítate tiberiada. Cap. VI.

ET cum multis multa cõcessérit;præcipue bericios honorauit . Instruxit enim theatrũ
amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum : & amphiteatrũ copiosa impensa
cõstructum sed:& balneas & porticus celsis operibus exaltauit; nullaq; tenacitate sum
ptuum aut pulchritudine fedauit:aut magnitudinem quãlibet imminuit:quorum om
nium dedicationem largissime ac magnifice ministrauit. Cum igitur i theatro spectacula celebra
ret:musica quæq; illic instruméta ꝑduxit: & uaria delectationũ opa affluéter exhibuit. In amphi-
teatro ãt multitudini monomarchoꝝ suam largitatem cuncte ostédit. Vbi uolens numerositare
concertantium delectationem spectantibus exhibere;alios septingentos pugnaturos emisit:quos-
cunq; malignos habuit; in hac actione distribuens; ut & illic hoc modo pugnarent: & opus belli
uoluntas pacis existerent. Hos itaq; passim hoc modo cunctos extinxit. Quibus spectaculis cele-

bratis:in tyberiadam urbem galileæ migrauit:eratq; intet alios reges ualde conspicuus: ad quem uenit cõmagenensis rex antiochus: & damascenoꝝ si germanus: & cõtis minoris armeniæ qui ét in ponto polemõiaco regnabat:pariter & Herodes frater eius qui & ipse calcidis habebat ĩperiũ; habuitq; colloquium apud eos susceptione & amicitiis ualde dignissimũ ita ut ostenderet suæ sapientiæ culmen:& in præsenti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud agrippam ita degẽtibus marsus syriæ præses aduenit,

Qualiter processit de ciuitate cum regibus in occursum marsi:præsidis syriæ uel quali modo uitam finierit; cum non dedisset honorem deo: populo sibi attribuente honores diuinos & non humanos in theatro:quare confestim sensit plagam dei. Cap. VII.

VErum Agrippa rex sciens cum honorabilem romanis eẽ processit e ciuitate: occursus ei:quasi ab stadiis .vii. Hoc etenim principium inimicitiaꝝ circa marsum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa inuitauit alios reges:quoꝝ concordia marso: & tanta pariter amicitia in suspitionẽ repente uenit:& non credenti expedire romanis:reges huiusmodi habere consensum. Mox itaq; ad unumquẽq; mittens:mandauit: ut nõ segniter ad propria remearent. Hæc agrippa dolenter accepit:& propterea quidem marso factus est inimicus. Mathia uero pontificatu spoliato:pro eo constituit sacerdotem Elioneum canthere natũ. Igitur cũ tertiũ annum iudeæ cõplesset in regno:uenit in cæsareã ciuitatem: quæ primitus turris stratonis appellabatur:ibiq; spectaculũ ad honorẽ Cæsaris pro eius salute celebrabat:ad quã festiuitatẽ omnis ꝓuinciæ multitudo nobilium:simul & procerum una conuenerant. Secunda uero spectaculorum die:stola uestitus undiq; argento contexta:ita ut textus esset ualde mirabilis:uenit ad theatrũ incipiente die:& primis radiis sole oriente dimissis:argenti claritas repercussa fulgorem reddit ualde perspicuũ:& oculis insipientibus formidandũ. Mox autem adulatores uoces fauorabiles emittebant:quæ nec illi bone pro ueritate uidebantur:deũ scilicet appellantes eũ:atq; dicentes propicius esto nobis:quia licet hactenus te uelut hominem timueris: attamen iam nunc superioris naturæ te esse conspicimus. Has autẽ uoces rex nequaꝗ̃ compescuit:nec impia coꝝ uerba cõpressit. Post paululũ uero respiciens uidit supra suũ uerticem in quodã culmine sedentẽ bubonẽ: quẽ ẽt mox esse maloꝝ casum intellexit qui fuerat ei aliquãdo bonoꝝ. Mox ergo passionẽ mortiferam corde suscipiens:& uehementer uteri dolore percussus:respiciensq; suos amicos: ergo ĩquit uester deus:uitam iam mutare compellor. Repente nanq; increpitus sum: cum mendaces ad me clamarent:nam qui uocabaṫ immortalis a uobis: ecce iam ducor ad mortem. Suscipienda est sententia quæ profertur a deo. Viximus etenim non praue:sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc cũ dixisset:crescente dolore comprimebatur. Tum cum festinatione ad regalia reportatus est:& sermo apud cunctos egressus est:quia indubitanter moriturus esset. Mox itaq; cuncti cũ cõiugibus simul & liberis lege patria in saccis iacentes: deprecabãtur pro rege deũ & oĩa luctu gemituq; cõplebantur. Rex ãt cum in domo sublimiore iaceret:deorsum respiciens: atq; uidẽs eos prostratos esse:nec ipse a lachrymis potuit abstinere. Quinq; uero diebus continuo uentris dolore cõfectus; uita priuatus est habens annum ætatis quartum & quinquagesimũ: septimũ uero regni. Quatuor naq; sub cæsare gaio regnauit annis sub philippo tetrarcha tribus:quartum uero cum Herodetret ãt reliquos sub Claudii compleuit imperio in quibus & iudæam percepit:& samariam:atq; cæsaream:& tributa sui innumera auxit imperii. Multũ tamen a diuersis mutuũ sumpsit. Nam cum esset ualde munificus supplicantibus larga munera conferebat:& dona sine aliqua parcitate præbebat. Igitur cũ mors eius populis esset ignota:conspirantes simul herodes calcidis rex: & thelcia præfectus:& regis amicus aristonẽ quendam fidelissimũ ministroꝝ destinauerunt & sylam quõ eorum erat inimicus quasi iubente rege peremerunt,

Mortuo rege agrippa: cæsarienses uel sebasteni indecenter blasphemabant defunctũ: statuas quoq; filiarum eius diripientes:contumeliose tractauerunt. Cap. VIII.

REx igitur Agrippa hoc modo cõuersatus discessit a uita q de suo genere filiũ dereliqt Agrippã noĩe:agentẽ septimũ & decimũ ætatis annum:& filias tres: quaꝝ alia quidẽ noĩe beronice sexto decimo ætatis anno herodi patris fratri uidebaṫ esse coniuncta: uirgines ãt duæ erãt:maria & drusilla:maria qdẽ decimũ agẽs ãnũ:drusilla uero sextũ Eratq; despõsata a suo patre maria archelai celcusi:alias cheleu filio:drusilla uero filio ãtiochi cõmagenẽsis regis q dicebaṫ epifanes. Cũq; mors agrippæ cũctis ĩnotuisset:cæsariensis & sebasteni benefactoꝝ eius ĩmemores:pessimas res egerũt blassemãtes uehemẽter ĩducẽterq; desũctũ. Sed & militũ q̃ tũc aderat multitudo ĩ domũ eius habeũtes:& statuas filiaꝝ regis uirginũ diripiẽtes:pariter ad loca fornicaria detulerũt:& statuẽtes eas in publico reclinãtes:eis fedas cõtumelias ĩferebãt:& turpiora facinora quã dici fas ẽ scelestis actibus adĩplebãt: celebrãtes cõuiuia publica coronati:& madẽtes unguẽtis & oleo:sacrificia pariter exhibẽtes:prãdiaq; sibimet alterutri ꝓ regia morte redentes. Erant ãt ĩmemores nõ solũ agrippæ: q multas eis ꝓbuerat largitates: sed etiã aui eius herodis: q ipsas ciuitates instruxerat : porticusq; simul & tẽpla claris ꝓbabaṫ fabricatus impensis;filius uero defuncti agrippa erat tunc romæ;& alebatur a cæsare,

Post mortem Agrippæ:Claudius cæsar Cuspiū fadum mittit ꝑfectum in iudæā: cui ēt iniungitur ulcio exercēda in Cæsarienses:& sebastenos pro defuncti Agrippæ cōtumeliis. Cap. IX.

TVnc Claudius audiens Agrippam fuisse defunctū:& sebastenos atq; cæsarienses e mortuo contumelias intulisse:graui dolore perculsus est:eratq; præparatus ut eius filium in Agrippam in illius regnum dirigeret successorem:uolens etiā iusiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit:quod deliberat sup cōmendato suæ fidei puero:interrogans quid & ipsis uideretur:utrū cogitata de hoc manere:uel non decernerent.qui perspecto cæsaris aīo prudentius aliqd consiliati sunt:collaudantes qdem benignitatis eius propositū:uoluntatem aūt eius incautam esse dicētes:ut puero: q nec infantiles annos excesserat:magnitudinē tanti regni cōmitteret:cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. Cúq; uideret eos recte locutos cæsar: ꝑfectum in iudæam totúq; regnum direxit cuspiū fadum, quo facto ēt honorem defuncto præstitit:ne marsum ad eius regnū qui illi fuerat inimicus eueheret. Præ oibus aūt fado præcepit Claudius:ut cæsarienses & sebastenos pro defuncti contumeliis coerceret. Cohortes uero cæsariensiū & sebastenoꝝ quinq; numero in pontū transferri iussit ut ibidē militarent:& ex neruis romanoꝝ in syria constitutis eligerent milites qui eoꝝ loca cōplerent. Sed nequaq̄ tali iussione migrati sunt Mittentes nāq; legationem ad Claudiū supplicauerunt:& in iudæa consistere meruerunt. Vnde etiā futuris temporibus causa maximaꝝ calamitatum iudæis effecturi sunt:sumentes in initio semina belli sub floro. Quamobrem tempore quo Vespasianus uicit:sicut post paululum referemus:eos ex illa regione migrauit.

¶ Incipit Liber.xx.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodum Claudius post Agrippæ mortem:in Syriam misit successorem Marso Cassiū longinum; & quia Fadus missus procurator iudeæ indignatus iudeus qui trans fluuiū erant positi:quia præter uoluntatem suam contra Filadelfenos arma sumpserunt: tres uiros priores ipsorum compræhendens:unum occidit:duobus fugam immisit: & de Ptholomeo principe latronum ad eum deducto & occiso. Cap. I.

MOriente itaq; Agrippa rege:sicut in libro ꝑcedente narrauimus: Cæsar Claudius misit successorem Marso Cassium longinū; memoriæ conferens hoc defuncti:a quo uiuente rogatus fuerat: ne Marsus ulterius syriæ ꝑsideret. Fadus inter hæc dum ꝑfecturæ culmine in iudæam uenisset comperit iudæos habitātes trans fluuium contra Filadelfenos habentes cōtentionem pro finibus uici; cuius nomen est meas. Erantq; illic armatorum plurimi cōgregati: qui præter uoluntatem primatum suorum sumentes arma: multos Filadelfenorum peremisse noscunt. Hæc audiens Fadus:uehementer accensus est:eo q non eius reseruassent iudicio q se dicebant a Filadelfenis fuisse lesos:sed usq; ad manum uenissent. Qui sumens tres priores ipsius seditionis allegari ꝑcepit. Deinde quendam eorum Antibā noīe iussit occidi:duobus aūt reliquis:Amaraco & Eleazaro:fugā immisit. Ptolomeus āt priceps latronū:& qui multa mala idumeis & arabis freq̄nter intulerat:nō multo post ad eū deductus:morte mulctus est. Hoc itaq; mō cuncta iudæa latronibus est purgata:fadi prouidentia atq; sollicitudine.

Quia Fadus procurator iudeæ: & Cassius longinus præses syriæ præceperunt iudæorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem uestem in Antonia constituerent sub potestate romanorum sicut & prius. Cap. II.

IS quoq; fadus tunc cūctos uocans sacerdotes & priores hierosolymitarum:admonuit eos:ut talarem tunicam:& sacerdotalem stolam qua solus pontifex indui solet:in antoniæ castro reponerent:ut sicut prius in romanorum potestate iacerēt. Illi uero nequaq̄ contradicere præsumpserunt: sed rogabant Fadum atq; Longinum:nam & ipse cum multo exercitu ad hierosolymam uenerat: meruēs ne præceptis Fadi multitudo resisteret iudæorum:& ab eis suppliciter exorabant:ut cinerent legationem ad Claudium destinari: quatenus ab eo peterent:ut sacerdotalem uestem haberent in propria potestate:& ipsi sustinerent donec Claudii responsa perciperent. Illi uero ita se hæc præstare dixerunt; si eorum filii obsides præberētur. Quibus obedientibus filiosq; dantibus legati sunt missi. Cúq; romam uenissent; audiens Agrippa iuuenis defuncti filius causam aduentus eorum. Erat nāq; sicut prædiximus apud prædictum Claudium:Cæsari supplicauit:ut eisdem iudæis concederet:mittēs ad Fadum sua scripta:quæ de sacerdotali ueste poscebant. Vocans itaq; Claudius legatos iudæorum:promisit se cōcedere quæ petebant:iussitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent;cuius ꝑcibus hæc eis iura donaret. Quāobrem huiusmodi ad Fadum misit epistolam.

Quomodo Claudius Cæsar rogatus ab Agrippa senioris agrippe filio: cõcessit iudæis petitiones ipsorum:& fado rescripsit. Cap. III.

CLaudius cæsar germanicus:tribunitiæ potestatis:quinquies cõsul:ordinatus quater: imperator decies:pater patriæ:hierosolymitarum principibus:curiæ populo iudæorum : & cũctæ genti salutẽ. Agrippa meo carissimo:& piissimo:quẽ ego cõnutriui: & habeo mecum producente ad me legatos uestros:gratias agentes: eo q habeã gentis uestræ sollicitudinẽ & cum summa deuotione pro sacerdotali ueste atq corona supplicante: ut sub uestra potestate consistant:quæ sunt a me postulata concedo:sicut uir fortissimus:& mihi carissimus uitellius fecit Huic itaq uoluntati consensi; primum quidem propter pietatem meam: uolens unũquemq exhibere suam in paterna traditione culturam deinde sciẽs : quia dum hæc fecero: & ipsius regis herodis:& aristoboli iuuenis potentium personarum:quorum circa me pietatem & circa uos studium esse cognosco: amplissimas amicitias collocabo. Scripsi uero ob hanc causam & cuspio fado meo procuratori. Nomina uero litteras deferentium hæc sunt. Cornelius:leo:trifon: theodionis Dorotheus: Nathelis:loãnes:iouis:panis data.xiiii.Kal.iulii.cõsulibus rufo:& põpeio:siluano.

Quemadmodum herodes frater agrippæ defuncti petit a Claudio potestate templi & sacerdotum ordinationem & impetrauit. Cap. IIII.

PEtiit ãt a claudio cæsare & herodes frater Agrippæ defuncti:cui illo tempore calcidis regnum uidebatur esse cõmissum potestatẽ tẽpli & sacerdotũ ordinationẽ:& oĩa piter ĩpetrauit. Ex illo uero fuit apud oẽs liberos eius hæc potestas:usq ad belli finẽ. Herodes itaq a pontificatu remouit cantherũ:& ioseph cani filiũ ei successorem dedit.

Quemadmodum helena adiabenorum regina & eius filius iazates solẽnitates & titus zelati sunt iudæorum. Cap. V.

EO siquidem tempore helena adiabenorum regina:& filius eius iazates ad sollẽnitatẽ iudæorũ hæc causa proueniente migrauerunt. Monobazus adiabenorum rex: cui cognomẽ erat bozeus:sororẽ helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dũ ex eo haberet in utero: contigit: ut dum ea dormiente super uentrem mulieris manum poneret per soporem quandam subito uocem audierit: præcipientem ut manum de uentre eius auferret ne infantem in ea uexaret : qui prouidente deo & principium esset & finem fœlicissimum possessurus Qua uoce turbatus:repentẽ surgens:hæc dixit uxori: & natum filium iozatum nuncupauit. Habebat autem ex helena & alium seniorem filium. nomine monobazum: & alios filios ex aliis mulieribus pcreatos:maximã tamen deuotionẽ quasi unigenito iazati desiderabiliter ĩpendebat. Pro qua re ille inuidiã fratrũ sustinebat. Habebat & odiũ quando eũncti contristabantur: quia eũ pater oibus præponebat Hoc pater aperte cognoscens:illis quidem ignouit: sciens quia non hæc agebant pro malitia : sed quomodo singuli fauorem patris desiderabant . Iazatem uero cum pro eo ualde metueret:ne odio fratrum mali aliquid sustineret: multis muneribus faretnatum: in castro pasini misit ad abnerigum regem : cõmendans ei nati salutem. Abnerigus autẽ libenter eum excepit:& pro multa deuotione filiam suam amacos nomine ei dedit uxorem:donauitq prouinciã ex qua perciperet multa tributa. Monobazus ãt cum iam senectute grauaretur: & paucum sibi tempus uidendi superesse uideret:uoluit aspectum filii anteq̃ moreretur inspicere:& uocãs eũ: delectabiliter est amplexus. Cui dedit quoq prouinciam quæ dicitur carrorum: terra fertilis amomi:in qua ẽt reliquiæ sunt arcæ noe:quæ ex ymbrium diluuio liberata fertur: & hactenus uidere uolentibus demonstrat. Commorabat itaq iazatis in hac regione:& dartabanem parthicũ ad iudæã destinauit. Cũ eni legibus crederet iudæorum:studebat & ipse cõuerti:& credens se pfectũ non eẽ iudæũ:nisi signũ circũcisionis acciperet:erat hoc agere ppatatus. Quod dũ cognouisset mater eius: phibuit:dicens ei fore piculũ:quia cũ eẽt rex multorum:acqreret inimicitias subiectorum:cũ peregrinas solẽnitates & suæ genti extraneas adipleret:nec pati eos super se regnare iudæũ, Et illa qdẽ hæc dicens:oĩno phibuit. At ille ad ananiã uerba referebat. Qui matri dixit:atq interminatus ẽ: qa nisi acqesceret:repẽte decederet. Cui mater ait:metuere se:ne cã oibus iudicata:piculũ ipse supplicii sustineret:qui quasi auctor & doctor existeret operum indecentium apud regem. Tunc ille audiẽs hæc respondit: qa posset ẽt præter circuncisionẽ colere diuinitatẽ si apud se omnino decerneret leges iudaicas obseruare:& hoc esse firmius:quã circuncisionem acciperet ueniãq illi daturum deum:opus hoc non implenti propter necessitatem:subiectorumq formidinem. Tunc ergo rex hmõi sermonibus acquieuit. Post hæc ãt cum nequaq̃ suum desiderium abiecisset:iudæũ quẽdam alium de galilea uenientẽ:melazarum nomine:& leges eruditum patrias:inuitauit:ut circũcisionis opus impleret. Qui cum intrasset ad eũ: & uenisset legem moyseos legentem ignoras inquit o rex moyseos iura:& per hoc alias per hæc deo facere uideres iniuriam. Non enim solum facere te oportet eas:sed primitus facere quæ præcepta sunt . Quãdiu sine circũcisione permanens: legibus nequaq̃ nosceris obedire. Sed si nondum ex hoc legisti legem:ut scias quapropter hoc geratur:uel nunc lege. Hæc audiens rex:actum differri non pertulit:sed ad aliam cõuersus est domũ & uocans medicum quod præcipiebatur impleuit. Tunc euocata matre:& anania doctore:eis quod

egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore sunt territi:ne causa cunctis manifestata rex periculum deiectionis incurreret:non patiẽtibus subiectis uirum extranei dei cultorem sibimet superesse:ipsiq; pariter periculũ sustinerent:quasi huius rei uiderentur autores. Deus aũt præsens erat:qui illorũ metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & iazates & eius filii sæpius incurrissent:eum ex ingentibus liberauit angustiis:& salutis dona concessit:ostendens: quia respicientibus ad eum:& ipsi soli credentibus nequaq̃ fructus pietatis aufertur. Sed hæc quidem postea explanabimus. Igitur Helena regis mater uidẽs regem pacifice gubernari: & suum filium esse beatũ:& ultra cunctas gentes prouidentia diuina religiosum:desideriũ habuit hierosolymitarũ conspicere ciuitatem:atq; cũctis hoibus diuulgatũ dei templum suppliciter adorare: & hostias pacificas offerre. Ob quã rem filio supplicauit. Quo matre petente prone consentiente:& multam præparationẽ itineris faciente:& plurimas dante pecunias: descendit in hierosolymam: etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus hierosolymitis tunc profuit ualde.

De fame quæ appræhendit ciuitatem hierosolymorum:& mitigata per Helenã reginam adiabenorum & eius filium Iazatem qui de paganismo conuersus fuerat in iudaismum:& de artabano rege parthorum. Cap. VI.

NAm dum eorum ciuitatem illo tempore fames appræhendisset: & multi fuissent egestate consumpti:Helena regina misit quosdam suorum:alios quidem ad alexandrinorum urbem:ut frumenta ex eius pecuniis compararẽt:alios cyprum:quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cũq; uenissent hæc onera deportantes: alimenta indigẽtibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorũ suorum maximam memoriã dereliquit. Cuius filius iazates audiens hanc famẽ:multas pecunias hierosolymitarũ primatibus destinauit. Et alia quidẽ multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt:quæ postea declarabimus. Artabanus itaq; rex parthorum sentiẽs sibimet satrapas inimicos: degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter ei uisum est:ut pergeret ad Iazatem regẽ:salutem apud eum inuenire se credens: & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatorũ atq; familiarium circa mille uiros:uenit ad regem Iazatem. Cũq; ipse illum aperte nosset:iazates uero artabanum pœnitus ignoraret: inueniens eum in itinere constitutum & astans ei:prior secundũ morem patrium adorauit. Deinde:o rex inquit:ne me despexeris tuum seruum:nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerũ mutatione factus existens ex rege priuatus:tuum posco solatium. Perspice siquidẽ inconstantiam fortunæ:& hanc scito esse cõmunem:& uim similẽ habituram. Nam si me sine uindicta despexeris:erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat:capite reclinato deorsum. Iazates autem ut eius nomen audiuit:& Artabanum suppliciter sibi respexit astantem:mox ex equo resiliens. habe inquit fiduciam o rex:nec te præsentia facta cõfundant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia:amicum namq; me & auxiliatorem inuenies: plusq̃ credis:aut enim in parthorũ regno te rursus:aut in meo constituam regẽ. Hæc dicens:regẽ Artabanum imposuit equo:ipse uero pedibus sequebatur:honorem tribuens ei: quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Artabanus grauiter tulit: & per præsentem fortunã honoremq; iurauit: descensurũ se:nisi ille rursus ascenderet atq; preiret. Tunc ille in equo ascẽdens: eumq; ad regalia sua perducens:oẽm ei honorem libenter exhibuit: & in cõsessu atq; conuiuiis primũ recubitum ei parauit:non præsentem fortunã intendens: sed eius pristinã dignitatem eumq; rõne frequẽter consolatus est:quia cões sunt oibus fortunæ permutationes hoibus. Scripsitq; parthis suadẽs eis ut Artabanum susciperent regẽ promittens eum pristinorum in se nõ habere memoriã: simul & iuramenta præbens. Parthis uero suscipere quidem se uelle eum non negantibus:sed nõ posse dicentibus habere regem:eo ꝙ cinnamũ iam constituissent principem ne forte īter eos emergeret: agnoscens eorũ cinnamus uoluntatem:mandauit ut ueniret artabanus:regnum propriũ recepturus. Cui utiq; credens Artabanus reuersus est:occurritq; cinnamus:& adorans eum:& regẽ simul appellans:auferens de suo capite:imposuit eius uertici dyadema. Sic igitur Artabanus per Iazatẽ rursus in regno unde per proceres suos cciderat restitutus est:nec fuit īmemor beneficiorum in se gestorum:sed iazatem magnis muneribus redditauit. Nam & thiara recta permisit ei uti: & in aureo lecto quo solis parthorũ regibus licet dormire concessit deditq; ei maximam & optimam regionem regis armeniorũ:cuius terræ nomen est nisibis:in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam ciuitatem:quam Migdoniã nuncupauerunt. His itaq; muneribus a rege parthorũ Iazates honoratus est. Post paululũ uero tps Artabanus regnum Perdani filio dereliquit. Is ueniẽs ad iazatem:suadebat ei:ut sibi contra romanos pugnaturo ferret auxilium:cui tamen suadere nõ potuit. Iazates enim romanorũ sciens potentiã atq; fortunam:putabat eum impossibilia bella tentare. Insuper dum misisset quinq; filios ætate nouellos ut linguam nostræ patriæ & eruditionẽ sub integritate cõdiscerent:sed & matrẽ:ut templum sicut ꝑdiximus adoraret:erat segnior ad bellandum. Sed & pardanẽ sæpius prohibuit narrans ei romanorum uirtutes; & credens eum per talia uerba terrere:quatenus a desiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo parthorũ rex indignatus:bellum aduersum Iazatẽ repente pronunciauit. Sed nullam in hoc utilitatem habere

promeruit: deo scilicet spem eius adnihilante. Agnoscentes enim parthi pardanis uoluntatem &
quia contra romanos bellum suscipere decreuisset:illum quidem extinxerunt: principatum uero
cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiam post paululum per insidias rebus humanis abla
to:successit frater bologessis:qui duobus ex eodem patre germanis suis præbuit potestatem:pac-
coro quidem seniori medorum:tiridati uero iuniori dedit armeniam. Monobazus igit̃ regis fra-
ter:pariter & eius cognatio : uidentes iazatem propter pietatem quam circa deum habebat ultra
omnes homines excellentem: habuerunt & ipsi desiderium : ut mores patrios relinqueotes iudai
cis solennitatibus obedirent. Horum nisus subiectis fuit ualde gratissimus: & in hoc proceres in-
dignatiuitam equidem tennebant expectantes oportunum tempus: ut in eis ulciscerentur. Quã-
obrem ad abiam regem arabiæ scripserunt : multas se daturos pecunias promittentes : si contra
eorum regem castra moueret:simulq; professi sunt circa primam cõgressionem eum se quoq; de-
serere:quem uellent propter odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo
sacramento firmatis:festinabant ad terminum peruenire. His itaq; flexus arabiæ rex: cum multo
exercitu uenit ad iazaté. Tunc in ipsa prima cõgressione:anteq̃ ad manus accederent: facto signo
oẽs iazarem uelus uno uincti funiculo reliquerunt: & dorsum hostibus dantes effugierunt. Non
tamen iazates expauit:sed concilium proditionis agnoscens a primatibus factum & ipse eum ex-
ercitu discessit:causamq; requirens: ut agnouit constitutum ad arabas factum: auctores quidem
interfecit. Altera uero die congressus plurimos occidit:omnes autem simul in fugã uertit: ipsũq;
regem persequens:in quodam castro arsanum nomine circunclausit. Quo tamẽ forti dimicatiõe
præualuit: captoq; castro dum abiam regem non inuenisset uiuum : quoniam se ipse peremerat:
abripiens omnem prædam quæ in eo uidebatur esse magna amplitudine constituta:madiabeno-
rum regressus est regionem. Primo quidem conamine adiabenorum proceres non ualẽtes aduer-
sus regem:deo scilicet eos eius potestati tradente: neq; tunc quiescere uoluerunt: sed scripserunt
parthorum regi bologessi:rogantes eum:ut iazatem occideret:& eis principem de parthorum ge
nere constitueret:dicentes se odio habere peoprium regem:qui iura patriæ destruxerat: & extra-
nea diligebat. Hæc audiens rex parthorum:eleuatus ad bellum est:& cum iustam belli non inue-
niret occasionem datos ei a patre honores repetit:& resistẽti bellum se inferre minatus est. His au
dinis:iazates non mediocriter turbatus est:& iudicans turpitudinem sibi fore: si propter metum
collatis honoribus cædere uideretur:sciens insuper:quia etiam si his cæderet : parthorum rex ab
eius inimicitiis non cessaret:decreuit magis deo curatoris omnium animæ suæ pericula commit
tere:eumq; maximum habere se arbitratus auxiliatorem: filios quidem & coniuges constituit in
munitissimis locis:cunctaq; frumenta & fœnum:& pabula congregauit. Quibus gestis: hostium
sustinebat aduentum. Veniente uero parthorum rege cum exercitus sui multa uirtute pedestriũ
pariter & equestrium : & cum magna uelocitate faciente uallum circa flumen medorum scilicet
& adiabenorum prouinciam terminantem:etiam iazates castra posuit nõ procul ab eo habẽs cir
ca se equestrium quasi .vi. milia. Quo facto:uenit ad iazatem nuncius a parthoeum rege directus
qui eorum uirtutem ediceret: quomodo ab eufrate fluuio usq; ad bettorum terminũ resideret ;
simul & subiectos reges ei adesse dicens iterminatus pariter:quia pœnas iazates exolueret: eo q̃
circa suum dominum esset ingratus:a cuius manibus:neq; deus eum posset quem colebat eruere.
Hec dicente nuncio : iazates nosse se quidem parthorum exercitum dixit suo abundantius po-
tiorem. Sciendum tamen:quia cunctis hominibus melior esset deus. Et huiusmodi dato respon-
sio:ad supplicationem dei conuersus terræ se prosternens: & cinere caput implens:cũ filiis & uxo
ribus ieiunauit: inuocans deum atq; dicens. Dominator domine:si non frustra me tuæ dignitati
subiecti:& iuste omnium te solum & primum dominum esse cognoui: adueni auxiliator: nõ pro
me solummodo ulturus in hostibus:sed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda presum-
ptione locuti sunt. Et illi quidem hoc modo ingemiscens: cum lachrymis supplicabat:quem repẽ
te deus exaudiuit. Ea nanq; nocte Bologessus accepit epistolas:in q̃bus scriptum erat:quia Dacus
& Isacus cum maxima manu cõtemnentes eius absentiam ad diripiendam parthorum prouinciã
deuenissent: Quapropter nihil agens:retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; iazates deo prouidẽte
p̃thici regis interminationem effugit. Post paululum uero tempus:cum quinquagesimumquintũ
ætatis: & uicesimumquartum regni complesset annum:relinquens filios masculos .xxiiii. & filias
xxiiii. uita priuatus est: successionem regni fratrem Monobazum habere præcepit: repensans ei:
quia per eius absentiam post mortem patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater Hele-
na audita filii morte: grauiter quidem tulit: & sicut potuit mater quæ pissimum filium uideba-
tur amisisse:uerumtamen cõsolata est:audiens regni successionem ad seniorem suum filium fuis
se perductam:ad quem etiam pergere festinabat. Cunq; uenisset ad regionem adiabenorum: non
multo tempore super filium iazatem uixit. Mooobasus autem & illius ossa pariter & germanis
mittens in hierosolymis: sepelire præcepit in mausoleis: quos mater tribus procul stadiis ab hie-
rosolymis construxisse uidebatur. Sed quæcunq; rex Monobasus in uitæ suæ tempore gesserit:
postea declarabimus.

De mago quodam qui prophetam se esse assesens plurimos iudæoꝝ seduxit. Cap. VII

IGitur dum fadus iudæá prouinciá gubernaret: qdá uir magnus nóíe theodas populo multa suasit:ut suméntes substátias suas sequerent eú ad iordané fluuium:semetipm asserens esse ꝓphetam:& ꝑcepto fluuiú diuidere:ut eis facile tráfitum ꝑberet. Hæc ergo dicens:seduxit qdem multos: non tamen ꝑmisit eos fadus ad experimentú suæ insipiétiæ peruenire:sed repente cohorté misit equestriú sup eos: quæ inopinabiliter irruens:multos qdem peremit:plurimos aút uiuos cœpit:ipsumq; theodá cóꝑhendentes: capitis sectione multauerunt. Hæc sunt ergo quæ iudæis contigerunt:tpe quo fadus in eorum ꝑfuit regione.

Quomodo Tyberius Alexander in iudæam directus administrator: filios iudæ galilei populum seducentes occidit. Cap. VIII.

VEnitq; fado successor:Tyberius Alexander Alexandri filius:q etiá alexádriæ fuit Alabarchis:idest princeps salis:genere diuiciisq; alexandrinoꝝ cunctos excellens sed et filio suo Alexandro diuina cultura melior:quippe cú ille in paternis solénitatibus non ꝑmansit. Horum ergo tpibus cótigit illa maxima fames:quam et Helena regina multis pecuniis fruméta cóparans ex ægypto:indigentibus sicut ꝑdiximus est partita. Insuper aút Iacobum atq; Symonem:& filios iudæ galilei:qui populum a romanoꝝ potestate subducere nitabantur sub Cyrino iudeæ ꝑside sicut prædiximus crucifigi Alexander impetauit.

Quomó Tyberio Alexádro Cumanus successit in iudæa:& qa defuncto Herode fratre regis agrippæ defuncti:Agrippa iuuenis eius húit principatú:Cæsare sibi Claudio cócedéte. Cap. IX.

HErodes autem rex calcidis remotiorem successionem hanc Ananiæ nibidei cótribuit. Tyberio autem Alexandro Cumanus successor aduenit. Defunctusq; est Herodes frater regis Agrippæ maioris:octauo anno Claudii principatus:tres filios derelinqns Aristobolum:qui ei de priori fuerat uxore progenitus: & ex Berenicæ fratris filia:berenicianum:& Hyrcanum. Cuius regnum Claudius cæsar agrippæ iuueni tradidit.

Quia aduentu Cumani præsidis in iudæam a Cæsare destinati: sub eo multi usq; ad.xx.milia iudæorum perierunt qoarta die azimorum. Cap. X.

SEditione igitur incidente í hierosolymitaꝝ ciuitate:dum cumanus in iudæa pro rege gubernatione consisteret:multi iudæorum perempti sunt: sed primitus cáм narrabo ꝑpter quam talia prouenerunt. Instante festiuitate paschæ í qua mos est nobis azima offerre:dum undiq; ad festiuitaté hanc populus cóuenisset: metués Cumanus:ne qua ꝑ multitudiné turba aut res uel actio nasceret: iussit militibus: ut uná acié armaroꝝ faciétes:circa pótifices tépli consisterent:ut si forte tale aliquid nasceret :tumultuáriú íquietudiné ꝓhiberét:hoc enim & priores ꝑsides iudeæ in hmói festiuitatibus faciebát. Cumq; quarta dies eius celebrationis excessisset:quidá militum reuelás genitalia sua populo demóstrabat. Quod illi uidétes ad irá furoréq; ꝑducti sunt:non semetipsos cótumeliá passos:sed í deo ípietaté gestá esse dicétes:quidé uero ꝓeanores:cumanú basphemátes:asserebát milité ab eo súmissum. Cumanus aút audiés:& ipse nó mediocriter ꝓuocatus est. Verútamé hortabat eos a seditione quiescere ne í festioitate íquietudines excitarét. Quibus dú suadere nó posset:& illi ad blasphemias magis accéderent:iussit omnes milites arma suméntes ad antoniá cóuenire. Erat enim hoc castrú sicut ꝑdiximus suppositó téplo. Multitudo itaq; uidés ibidé milites cógregari:pterrita cœpit effugere. Et dú se milites persequi crederét:ꝑ águstos egressus piter cú timere fugiétes oppressi sunt:& multos adíuicé cóterétes íteremerút. Vigiti milia enim ánumerati sunt q í illa turba defecerút. Quapropter erat eis ꝓ festiuitate luctus & omés obliti ratónú:atq; sacrificioꝝ:ad lamétatióes lachrymasq; cóuersi sunt. Has ergo passióes unius militis luxuria generauit. Nódum uero luctus quieuerat:& alter incidit denuo super eos. Quidam enim qui ex illa turba fugiétes euaserunt uia publica uenientes quasi cétum stadiis procul a ciuitate:& stephanú cæsaris seruum iter agétem more latrocinii spoliétes omné eius diripuere substátiam. Audiés hoc Cumanus milites cótinuo destinauit:ꝑcipiés uicinos diripi uicos:& nobiles eoꝝ uictos ad se adduci. Igit uastatióe facta:quidá militú leges moyseos í quodá uico reperiés: easq; sumés cúctis uidétibus rupit: & multas blasphemias atq; cótumelias eis íposuit. Iudæi uero hæc audiétes:& multi pariter cócurrétes; í cæsareá descéderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad qué accesserunt dicétes:nó se:sed deú ad cuius iniuriá hæc facta uidebant ulturꝝ:se aút nolle uiuere:dú leges patrias sic tractari uiderét. Cumáus aút metués:ne denuo tumultum populus excitaret:suadentibus amicis militiæ qui cótumeliam fecerat legibus secure percusso occasionem secundæ seditionis abrupit.

Sedino iudæorum contra samantas:& quia multi iudæorum extincti sunt per cumanum adiuuantem samaritas. Cap. XI.

POst hæc igitur inter samaritas atq; iudæos inimiciciæ hmói causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatum ad sacram cócurrere ciuitatem.& iter facere per samariam. Dum ergo aliquando iter haberent per uicum noie ginais inter samariam & campum maximum constitutú:quidam conferentes litem:multos eoꝝ interemerút.

Primi itaq; galileorum audientes quæ gesta fuerant ad cumanum uenerunt rogantes eum ut interemptorum necem inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes: multitudinem excitauere iudæorum: ut arma sumerent: & suam defenderent libertatem: seruitutem amarissimam esse dicentes: & iniurias importabiles: in talibus nõ defendi. Primatibus aũt eorum eos compescere uolentibus ac promittentibus quia faceret uindictam cumanus: illi pœnitus non acquiescentes: ad manus progressi sunt: & sumentes in auxilio Eleazarũ dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus: uicos aliquos samaritanorum incédentes: cuncta diripueret. Cumanus aũt hoc audiens: atq; sumens sebastinotum cohorté & pedestriũ.iiii.ordines: & coarmans pariter samaritas sup iudæos egressus est: factaq; congressione: multos qdem peremit: plurimos aũt uiuos cœpit. Primi uero hierosolymoꝝ genere pariter & honore: uidentes ad quantam calamitatũ magnitudinem deuenissent: induti saccis: & cinere capita sua complentes: oĩo eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabant: ponentes ante oculos eoꝝ subuertendam propriá regioné: & téplum pariter cõcremandũ: uxoꝝ ac filioꝝ captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem: & proiicientes arma quiescerent: & decætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes: flexeret eos. Quorum alii recessere: latrones autem ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudæa latrociniis est impleta.

Quia numidius quadratus syriæ pses audiens hæc: & ascendens in iudæá primates iudæorũ atq; samaritanoꝝ romá iussit ascendere: pariter & cumanũ & celeré: ut Claudio cæsari deberent ex his quæ fuerant gesta reddere rõnem & qa quosdam iudæoꝝ ipse puniuit. Cap. XII.

SAmaritanorũ uero primates ad numidiũ quadratum syriæ psidem: qui illo tpe in tyro erat aduenietes accusare iudæos: quia uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipsi passi fuerant: non tantum se dolere dicebant: nisi quia romanorum contépserint potestatem: ad quorum iudicium debuerant pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autem quasi romanos iudices non haberent: hæc ab eis acta dicebant: & propterea uindictam fieri postulabant. His ergo samaritæ querebãtur: iudæi uero & seditionis & litis auctores samaritas fuisse dicebant: & ante omnes cumanũ munerum oblatione corruptum: qui peremptorum necé uoluerit uindicare. Quadratus aũt cum audisset distulit uindicare: dicens: tunc se sñiam prolaturum: cum iudæam ueniens ueritatem subtiliter indagaret. Et illi quidem nihil agentes reuertebãtur. Post paululum uero tempus quadratus in samariá uenit: ubi auctores seditionis audiens: & quosdam samaritanorum ac iudæoꝝ indisciplinatos inueniens: crucifixit eos: quos cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendam uicum nomine liddá: non breuiorem magnitudine ciuitatis: sedens in tribunali: & secundo samaritas audiens: a quodam samareo didicit: quomodo quidam primus iudæorum nomine dortus: & aliqui cum eo iuuenum numero quatuor populo suasissent: ut a romanorum potestate recederét. Et illos quidem quadratus pcepit occidi: Ananum uero pontificem: & Ananum magistrũ alligans: romam direxit: quatenus de his quæ gesta fuerant: redderét Cæsari claudio rationem: iussitq; primatibus samaritanorum atq; iudæorum pariter & Cumano & celeri millenario & uiolennatum inhibitori: ut ad impetatorem pgerent pro alterutris inter se qstionibus audiendis. Ipse uero metuens: ne multitudo iudæorum seditionem iterum incitaret: hierosolymis uenit: inuenitq; urbem in pace degentem: & festiuitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari: relinquens eos festiuitate: reuersus est antiochiam.

Quia Claudius audiens inter eos: iudæos quidem absoluit a culpa: rogatus ab Agrippa rege: Cumanum uero exilio deportauit: Celerem auté millenarium & samaritanorum primates morte multauit. Cap. XIII.

CVmanus autem & qui cum eo erant: necnõ & primi samaritanorum romam directi: acceperunt ab imperatore constiturum diem: quo deberent rerum suaꝝ causas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & samarite libertorum Cæsaris & pariter amicorum: qui scilicet pualere potuerant contra iudæos: nisi agrippa iuuenis cum romæ consisteret: & primos iudæorum opprimi uideret: uxorem impetatoris agrippinam suppliciter exorasset: ut marito suaderet: quatenus decenter audiens: sua iustitia seditionum puniret auctores. Claudius autem his pcibus pstructus: causam audiens: dum agnouisset malorũ principes fuisse samaritas: eos quidem qui ascenderant ad eum: iussit occidi: Cumano autem fugam dedit. Celerem uero millenarium præcepit in hierosolymam duci: & omnibus uidentibus p totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

Felix mitti pcurator in iudæá: & qta ptás adiecta sit Agrippæ regi p Claudiũ. Cap. XIIII.

MIsit aũt & Claudiũ felicé pallantis fratré in iudæá psidé: q rebus í regióe iudeæ psideret. Cũq; decimũ pricipatus cõplesset annũ: Agrippæ Philippi tetrarchiá donauit & bathaniá: & traconitidé simul adiecit: una cũ abela q fuerat de tetrarchia lisaniæ. Calcidé uero ei abstulit: cui.iiii.pfuerat ánis. Agrippa át sumés donatióes Cæsaris: a Ziazo regi amasoꝝ uoléti se circũcidere sororem drusillá dedit uxoré. Episanes.n.antiochi regis filius: eius

nuptias refutauit: nolens iudæorum solennitates sequi:licet hoc factum se eius cõpromiserit patri. Mariam uero dedit archelao helcii filio : cui agrippa patre fuerat primitus desponsata . Quibus nata est filia:nomine beronice. Nuptiæ autem inter drusillã & aziazum celebratæ non multo tẽpore interueniente huiusmodi causa solutæ sunt.Dum felix in iudæam uenisset ãministrator:uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine pcellentem : eius speciem concupiuit.& quendã iudæum Symonem noĩe amicũ suum:genere cipriũ magnũ mittens ad eã: suadebat: ut derelicto uiro nuberet ei:promittens eam beatam fieri.Illa uero non bene faciens:& declinare uolens inuidiam beronicis sororis propter pulchritudinem suam: transcendere paternam solẽnitatẽ flexa est: & felicis nuptias est secuta. Ex quo susceptũ filium uocauit ad agrippam. Sed quẽadmodum iste iuuenis cum uxore per incendiũ bebii montis temporibus titi cæsaris deperierit; postea declarabimus. Beronices uero post herodis mortem qui eius fuerat maritus & patruus; multo tempore uiduata;fama discurrente:quia cum fratre coiret suasit polemoni regi liciæ, ut circuncisus eã haberet uxorem.Sic enim iudicabat falsas oblocutiones posse monstrari. Polemon autem flexus ẽ: maxime propter diuitias eius.Non multo tamen post eorum nuptiæ permanserunt:sed beronice propter nimietate coitus ut dixerunt polemonem dimisit. At ille solutis nuptiis: etiam solẽnitates iudæorum pariter dereliquit.Eodem uero tpe & Maria repudians Archelaum ; coniuncta est Demetrio alexandrino:iudæo genere & diuitiis ualde claro:tũc.n.& Alabarches erat.Susceptũq; ex illo filiũ:agrippæ uocabulo nuncupauit.Sed de singulis hor̃ subtiliter postea declarabimus.

Morit̃ Claudius cui successit nero q matrẽ uxorẽ & alios multos generis sui iterfecit. Ca.XV.

Claudius interea Cæsar defunctus est:cum imperasset ãnis tribus & decẽ: & mensibus viii.diebus.xx.Est autem sermo quorundam: quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus cuius Agrippinæ pater fuit germanicus cæsaris frater: uir autem eius Dometius:barbarus:nobilissimus romanorum.Quo moriente:uiduatam multo tpe Claudius duxit uxorem:habentem filium:qui patris nomine Dometius uocabatur. Claudius ergo pp zelum agrippinæ:messaliam peremit uxorẽ:ex qua filios habuerat: Brittãnicum & octauiã. Erat autem ei & antonia filia senior quam prima uxore nomine petina habuerat. Octauiã itaq; despõsaut neroni:sic enim eum postea uocitauit:cum cæsar eum filiũ adoptasset. Agrippina autem metuens ne britanicus crescens regnum a patre perciperet: & uolens imperium suo filio præparare: de morte Claudii sicut erat sermo tractauit.Quo mortuo;repente misit principem militiæ burrũ: & cum eo tribunos libertorum ualde præpotentes:qui deducerent per castra Neronem:& eũ mortem principis adorarent.Nero itaq; hoc modo principatu sumpto Brittãnicum quidem ueneno latenter occidit:matrem uero propriam interemit;hoc ei retributionis munus impendens:non solum pro matris officio;sed etiam q ei suis machinamentis romanorum præbuerat principatũ.Peremit etiam Octauiam suam uxorem:multosq; uiros insignes:quasi insidias ei fecissent. Sed de his quidem desino plura narrare:multi nanq; de Nerone hystorias conscripserunt.Quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem:alii uero propter odium & eius inimicitias sic impudenter mendaciis inuoluti sunt:ut aperta reprehensione sint digni. Mirãdi tamen a me nõ sunt;qui de Nerone mentiti esse noscuntur:dum neq; priorum gesta conscribentes:ueritatem uideantur hystoriæ custodisse:licet circa eos neq; odium habuisse noscantur : cum longis post eos temporibus extiterũt.Sed de his quidem qui ueritatem hystoriæ prouidere nolont:liceat scribere sicut uolunt.Probantur enim hoc habere grauissimum.Nos autem propositum ueritatis:perfectionem præsentis negocii breuiter comprehendere nitimur: & quæ nobis iudæis euenerunt enunciamus non negligentes aut calamitates: aut delicta referare studentes . Reuertar igitur ad narrationem casuũ gentis nostræ.Primo itaq; imperii Neronis anno:moriente aziazo alias azizo amalorum rege:frater eius successit in pricipatu.& minoris armeniæ pſulatus Aristobolo Herodis regis calcidei filio a Nerone commissus est.Sed Agrippæ donauit Cæsar partem quandam galileæ tyberiadis tetrarchiæ præcipiẽs:ut ei esset subiectus:deditq; ei & Iuliadem ciuitatẽ: trans fluuium constitutam:& uicos cira eam positos.xiiii.

Quia felix missus in iudæam: & inueniens prouĩciam a latronibus nimis afflictam:prospexit ut illis interemptis:pacem tribueret regioni; principem uero latronum eleazarum uinctum direxit ad cæsarem & de morte ionathæ pontificis. Cap. XVI.

Res itaq; iudæorum crementum semper a peiori suscipiebant . Latronum nãq; denuo & magorum hominum turbis seducentium populum:est repleta prouincia.Quorum multos quotidie cum latronibus capiens felix necabat ; pariter & Eleazarum dinei filium:qui latronum ordinem instituerat:per insidias cœpit uiuum. Dans enim fidem: quia nihil mali sustineret:flexit eum ad se uenire:quẽ uinctũ romam direxit ad Cæsarẽ. Habens aũt inimicicias felix apud pontificẽ Ionathan : eo q esset pius:& ab eo moueret̃:ut rebus iudæorum melius pſideret:ne querelam a plebe susciperet:cum populus petisset a cæsare; ut ipse in iudæam dirigeretur administrator:occasionem quærebat per quam remoueret eum:qui uideret̃ ei sæpius importunus.Graue nãq; est nocere uolentibus si crebrius arceantur. Pro hac igitur causa

fœlix fidelissimum amicorum Ionathæ quẽdam nomine Ioseph:genere hierosolymitã: multarũ pecuniarum promissione flexit:ut super Ionathã latrones induceret:qui eum uita priuarent. Ille autem sumpto consilio hoc modo per latrones necẽ illius appetiuit. Ascenderũt quidam eorum ad ciuitatem:quasi adoraturi deum:gladiosq; sub ueste portantes:& permixti populis:peremerũt eum. Cũq; mors eius multa remansisset:decætero cũ omni fiducia latrones in festiuitatibus ascẽdebant:& gladios absconsos habentes:quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant:& non solum in reliqua ciuitate:sed etiam in templo quosdam interimebant. Nam & ibi sæpius cædes facere ꝓsumpserunt:nihil se agere impietatis existimantes. Ob quam causam arbitror etiã deum auersatum nostram urbem & templum:uelut nequaq̃ suo habitaculo mundum tradidisse romanis:& ut purgatio fieret ciuitatis:ignem & seruitium intulisse:dum uellet nos cũ uxoribus atq; filiis crebris castigare calamitatibus. Opera itaq; latronum hoc implebãt scelere ciuitatem. Magis uero & seductores populos suadebant:ut eos in heremum sequerentur:dicẽtes se dei prouidentia signa & prodigia monstraturos. Multiq; in hac insipientia flexi supplicia ꝑtulerunt: quoniam dum ad hoc accessissent:a fœlice puniti sunt.

Quia uenẽre ægyptio malefico:& multis iudæorum ab eo seductis:fœlix aggressus eos multos occidit. Cap. XVII.

HOc enim in tempore uenit aliquis ex ægypto in hierosolymam dicens se esse prophetã & populari multitudini persuasit:uti cum eo ad montem qui dicitur oliuatum positũ e diuerso ciuitatis procul stadiis .v. conscenderent: uelle dicẽs eis exinde monstrare:q ab eo iubente hierosolymorum muri corruerent:unde ingressum eis faciendum esse promittebat. Fœlix autem dum hæc audisset:iussit militibus ut arma sumerẽt. Quo facto cum multis equestribus impetu facto ab hierosolymis irruit super eos:quadringentos quidem eorum gladiis interemit:ducentos uero uiuos cœpit:ipse autem ægyptius lapsus fuga dispuit. Rursus itaq; latrones populum contra romanorum ꝓlia concitabant suadentes:ne eis subiacere deberẽt:& sibi resistentium uicos incendebant atq; diripiebant.

Quemadmodũ iudæos & syros pro equitate ciuilitatis in cæsarea seditiosæ concertantes:fœlix compescuit. Cap. XVIII.

INter hæc autem iudæi habitores cæsareæ:cõtra syros pro equitate ciuilitatis hmõi facere seditionem. Iudæi nãq; primos se esse dicebant eo ꝙ conditor cæsareæ rex Herodes de genere fuerit iudæorum syri uero de Herode quidem ita esse profitebantur:dicebant autem cæsaream stratonis turrim primitus uocitatam; & tunc nullum habitatorem ipsius ciuitatis fuisse iudæum. Hæc audientes ꝑfecti prouinciæ:sumentesq; ex utraq; parte seditionis auctores:plagarum affecere uulneribus : & tempestatem litis eorum ad breue tẽpus hoc opere sedauerunt. Rursus quoq; iudæi habitantes in ciuitate:diuitiis confidentes: & propterea spnentes syros:blasphemiis studebãt eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uero pecuniis qdem minores:sed sapientia fortiores dum multi cæsariensium & sebastenoꝝ sub romanis ibidem militarent:pauco tempore & ipsi iudæis iniurias sermonibus inferebant. Post:alterutros se ita lapidauerunt donec ex utraq; parte uulnerati conciderent:uerũtamen uicere iudæi. Fœlix autem cũ uidisset belli modo eoꝝ esse certamen:metuens petebat iudæos:ut a lite cessarent. Quibus non audientibus milites armatos misit:& multos quidem eorum peremit:plurimos autem uiuos cœpit: & domos quorũdam multis pecuniis refertas expilari militari irruptiõe permisit. Iudæorum uero modestiores & dignitate nobiliores:metuẽtes pro semetipsis rogauere fœlicẽ:ut milites missa turba reuocaret:eisq; decetero parceret. Quod fœlix facere eorum ꝓcibus acquieuit. Hoc itaq; tempore:rex Agrippa dedit pontificatum hysmaheli filio Stab. Exorta est enim & pontificũ contentio contra sacerdotes & hierosolymitarum primates. Vnusquisq; enim eorum cateruas procacium & seditiosorum hoĩum colligens:uidebatur esse princeps. Et conferentes semetipsos ad lites:alterutris derogabant:& se lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat:sed ut in ciuitate sine ꝑsule:audaci potestate ab omnibus talia gerebantur. Tantam siquidem impudentiam atq; ꝑsumptionem pontifices obtinuerant:ut etiam seruos suos ad areas destinare ꝑsumpserint: qui decimas sacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat:ut sacerdotes per inopiam deperirent. Sic enim inquietorum uis oppressa grauitate iustitiæ præualuerat.

Quomodo Portio festo in iudæam misso pro successione fœlicis:contigit prouinciam sicariis commoueri. Cap. XIX.

POrtio siquidem festo directo a Nerone pro successione fœlicis: primi iudæorum cæsaream habitantes:ascenderunt romam:accusaturi fœlicem. Qui sine dubio poterat pœnas exoluere pro lesione iudæorum:nisi plurimum cinero pro fratris pallantis præcibus indulsisset:cui tunc honorem maximum impendebat. Interea primates syrorum cæsariensium Berillo pedagogo Neronis : qui officium super græcos habebat : per æpistolas multis pecuniis suaserunt : ut a Nerone peteret : dari eis æpistolam : per quam ius ciuilitatis quod cum eis habebant iudæi communiter pœnitus non fieri innuaret

Berillus ergo imperatorem rogauit atq; promeruit:ut huiusmodi scriberetur epistola:quæ tamé genti nostræ postea ingentium maloꝝ fuit occasio. Agnoscentes nāq; iudæi cæsarienses:quæ fuerant scripta pro syris:tantas suscitauere seditiones:donec bella succederent. Festo igitur in iudæá ueniente contigit ut prouincia a latronibus uastaretur & uici omnes incenderent. præcipue nāq; siccarii abundabant utentes gladiolis magnitudine similibus persicorum ensium:cū summitatibus obuncis:& quales sunt romanoꝝ sicæ.quibus etiā uocabulum siccarioꝝ latrocinantes habuerunt. Hii nāq; latenter permixti:in festiuitatibus populorum sicut prius diximus ad ciuitaté pro cultura diuina conuenientiū:quos uolebant facile perimebāt. Sæpius ét cum armis ad uicos inimicoꝝ uenientes diripiebant:& cuncta pariter concremabant. Interea diuersis rebus turbata prouincia:festus multitudiné destinauit equestrium atq; pedestrium: sup populos q decepti fuerant a quodā mago:salutem eis:& maloꝝ requiem promittente:si eū sequi in desertū contenderent. Quo facto:& ipsum seductoré & seductos:irruentes qui missi sunt occiderunt.

De porticu interiore templi:& quemadmodū eam exaltauere iudæi:& quia festus ob hoc indignatus iussit opus destrui:sed iudæis rogantibus:concedi sibi ob hoc legatos mittere ad Neronem:concessit miserunt nuncios:quos audiens nero:ueniam gesti operis condonauit: & edificiū manere permisit:& quia moriente in iudæa festo:successor uenit Albinus. Cap. XX.

Hoc tempore rex Agrippa fabricatus est edificium magnitudine ualde pcipuum: in palacio hierosolymoꝝ:iuxta theatrum. Quod palaciū factum é olym a filiis Asamonei: in loco eminenti positum. Quod etiam uoléntibus ciuitatem respicere delectabilé conferebat aspectum:unde rex inclinatus:inspiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hæc itaq; uidentes hierosolymorum primates grauiter habuerunt. Nō enim patrium erat: ut ea quæ fiebant in templo:& maxime cum sacra dispensaretur:aliqs exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parieté excelsum edificauerūt circa ædé:quæ erat in interiori sacrario ad occidenté uersa. Hic ergo paries non solum triclinii regalis aspectum abstulit:sed ét occidentalis porticus quæ erat in exteriori templo:ubi custodias in festiuitatibus propter templū habere romani solebant. in his igitur indignatus rex Agrippa:& præcipue festus perfectus : præcepit eis:ut opus edificatū repente destruerent. At illi rogauerunt ut eis potestas daretur:quatenus ob hoc legatos dirigerét ad Neronem:dicentes non se uitam habituros:si quædā pars templi destrueretur. Tunc permittéte festo:miserunt de suis primatibus decem:simul & hysmaelé pontificem:& helchiá gazophilacem Nero aūt audiens eos:non solum ueniá gesti operis condonauit:sed etiam edificium manere permisit:hoc beneficium pompeiæ coniugi religiosæ:pro iudæis supplicanti condonans. Qui decem qdem qui uenerant redire pcepit:helchiam uero & hysmaelé obsidum loco retinuit. Rex igitur hæc agnoscens pontificatū dedit Ioseph filio Symonis pontificis : qui cognomen habebat cadis. Porro Cæsar misit Albinum in Iudeá præfectum:mortem festi cognoscens. Rex aūt denuo Ioseph quidem pontificatu priuauit:& Anani filio qui & ipse Ananus uocabatur eius successioné dedit. Hunc etenim seniorem Ananum dicunt fuisse fœlicissimum:filios namq; habuit:qui omnes dei pontificatu sunt functi:dum & ipse primitus hūc honorem plurimis temporibus habuisset:quod nulli pontificum apud nos prouenisse dinoscitur. Ananus autem iunior eum pontificatum suscepisset:erat uehementer asprimus & audax:secta sadducens : qui circa iudicia sunt ultra omnes iudæos ualde crudeles:sicuti iam declarauimus.

Quia sub eo a nece prouincialium siccarii cessauerunt. Cap. XXI.

Cum ergo huius secte Ananus esset:credés se inuenisse tempus oportunum:festo mortuo & Albino in itinere constituto:concilium fecit iudicum ; & quosdam deducés ad semetipsum inter quos & fratrem Iesu qui dicitur Christus:nomine Iacobū:quasi contra legem agentes accusans:tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatissimi esse ciuitatis:& circa legis integritatem habere sollicitudinem:grauiter hæc tulere: miserūtq; latenter ad regem:rogantes eum:ut scriberet Anano:ne talia perpetraret:cum neq; prius recte fecisset. Quidam uero eorum etiam Albino occurreret:ab Alexandria uenienti:eumq; docuerunt: quia non liceret Anano præter illius uoluntatem congregare concilium. Albinus autem eorum sermonibus flexus:cum iracundia scripsit Anano:interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex Agrippa sublato ei pontificatu:q tribus habuerat mensibus: Iesum dánei filiū in eius loco constituit. Cumq; Albinus in hierosolymitarum uenisset urbem:omni prouidentia nisus est ut prouincia pacem haberet:& ideo siccariorum plurimos interemit. Pontifex igitur Ananus per singulos dies ad meliorem gloriam conscendebat & fauorem ciuium habebat pariter & honoré. Erat enim locuples:& quotidie Albinum atq; pontificem muneribus complacabat. Habuit auté famulos ualde laboriosos:qui cum procacibus conuersati uiris:pgentes ad areas:sacerdotum decadas accipiebant:tum facientes:& non abstinentes a cæde nō dantium: sed etiam alii pontifices similia seruorum illius peragebant:cum nullus utiq; prohiberet. Quapropter sacerdotes q olym ex decadis alebantur:tunc inopiæ necessitate deficiebant. Rursus igitur siccarii festiuitatis tempore noctu ciuitatem ingredientes:compræhenderunt uiuum scribam magistratus Eleazari filium

Ananiæ pontificis:& alligantes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam:dixerunt ita ſeſe ſcribam remiſſuros ad eum:ſi albino ſuaderet:ut decem uiros quos ex eis cœperat: & uictos habebat abſolueret. Ananias autem propter neceſſitatem Albino ut hæc faceret perſuaſit: quod opus maximorum malorum fuit initium. Latrones nanq; ſemper moliebantur ut aliquos familiarium caperent annaniæ:quos non aliter:niſi quoſdam ſicariorum reciperent:dimittebant. Cũq; numerus eorum iterum acreuiſſet: capta fiducia rurſus prouinciam affligebat. Hoc itaq; tempore rex Agrippa Philippi cæſaream amplius fabricatã:ad honorem Neronis nerodiã appellauit:& Bericus theatrum pecuniis multis inſtructum annalibus ſpectaculis condonauit:innumeras illic expenſas efficiens. Frumenta nanq; populo copioſa:& oleum opulenter exhibuit: & omnem pariter ciuitatem ſtatuarum pulchritudine:& antiquorum imaginibus exornauit: & pœnæ omne decus regium ibi migrauit. Quapropter creſcebat aduerſus eum odium ſubiectorum eo q̃ illorũ pompam auferẽs:ornaret extraneam ciuitatem. Ieſus autem gamelielis filius a rege ſucceſſionem pontificatus accepit:ieſu dãnei honore priuato:& propterea ſeditio inter alterutros orta eſt. Faciẽtes enim collectionem prauorum hominum:frequenter uſq; ad lapides blaſphemiis præcedentibus inciderent. Ananus autem præcellebat eos;quando diuitiis ſuis paratos accipere pecunias redimebat. Caſtobarus enim & Saul maximam ei multitudinem congregabant;cum eſſent de genere regio;& propter agrippæ conationem populi fauorem haberent;uiolenti ſcilicet iura & res infirmorum diripere præparati. Ex quo præcipue contigit noſtram ciuitatem languere magis;cum utiq; res eius ad peiora proueheretur.

Quia florus ueniens Albino ſucceſſor:tantis malis iudæos affecit:ut eos ad arma contra romanos uenire compelleret. Cap. XXII.

ALbinius itaq; cum audiſſet ſibi ſucceſſorem geſſium florum fuiſſe directum; uolẽs aliquid hieroſolymitis præſtare: producens uinctos qui erant indubitanter morte digni eos præcepit occidi. Alios autem qui ex parua quærela tenebantur in carcere:pecuniis ſumptis abire præcepit:& ita geſtum eſt:ut carcer quidem purgaretur a noxiis:ſed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu leui quicunq; erant hymnorum dictores:perſuaſerunt regi ut facto concilio eis concederet quatenus ſtola linea proximæ ſacerdotibus uterentur eius regnum decere dicentes:ut memoriam de nouitate introducta præciperet. Quod petentes: impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præſidebant hymnidicis hoc cõceſſit:ut poſita ueſte prima. Linea ſicut uoluerant uterent̃. Omnia contraria paternis legibus agebantur quibus ſpretis non poterant pœnæ non ſolui. Igitur cum iam tunc etiam templum uideretur eſſe præfectum:& ciues conſpicerent;artifices ultra decem & octo milia uacãtes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent:quibus ſcilicet ex opere templi alimẽta miniſtrabantur pecuniaſq; repoſitas propter timore romanorum habere non ualere:tunc habito cõſilio: ut cura haberetur artificum. & eis potius liceret expendi theſauros;quando ſi una hora quilibet operaretur:mercedes acciperet;regi perſuaſerunt:ut oriẽtalem porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriori templo poſita in conualle profunda quadringẽtorum cubitorum parietes habens ex lapide quadrato alboq; conſtructos;Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti:altitudo uero ſex:opus Salomonis regis:qui primitus templum omne cõſtruxit. Rex autem dum ei a Claudio templi fuiſſet cura commiſſa:iudicãs quia omnis operis diſtructio quidem eſſet facilis inſtructio uero difficilis:& præcipue ad hãc porticum & tempore & copioſis pecuniis opus eſſet:hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit ciuitatem uero ſterni albo lapide non prohibuit. Ieſu autem filio Gamalielis pontificatum priuato dedit hũc honorem Mathiæ theophili:ſub cuius pontificatu:& bellum romanorum contra iudæos ſumpſit initium. Neceſſarium inter hæc credo & hiſtoriæ præſenti eſſe conueniens:narrare de pontificibus quomodo inchoauerunt:& quibus fungi hoc honore permiſſum eſt;& quanti fuerũt uſq; ad bellum finem. Primum itaq; omnium dicunt aaron fratrem moyſeos põtificatum ſumpſiſſe diuinũ:quo moriente ſucceſſiſſe mox filios:& ab aliis eorum denuo liberis honorem unius diſtributum. Vnde legitimum eſt nullum poſſe pontificatum percipere:niſi de ſanguine fuerit aaron; ex alio nanq; genere neq; ſi in regno conſtitutus ſit:pontificatum poteſt adipiſci. Fuerunt itaq; oẽs ab aaron ſicut diximus primo uſq; ad finaſum qui belli tempore per diſcordiam põtifex ordinatus eſt:numero.lxxxiii. Ex quibus in deſerto temporibus moyſeos conſiſtente tabernaculo quod moyſes deo dicauit:uſq; dum ad iudæam populus aduenifſet:ubi Salomon rex edificauit templum:pontificatum habuerunt uiri numero.xiii. Primi nanq; donec uitam finirent morte:habebant inet̃rupibiliter hunc honorem poſtea uero etiam uiuẽtibus ſucceſſio præbebatur. Sed hi quidem.xiii. aaron exiſtentes ex genere:per ſucceſſionem ſumebant honorem. Fuit autem hæbreorum reſpublica primo quidem ſub populi poteſtate;poſt hoc autẽ ſua unius principatu ſita;tertio uero ſub regibus. Tempus ergo quo iſti.xiii.habuere principatum:a die qua ægyptum patres noſtri moyſe duce reliquerunt;uſq; ad ædificationem templi quod Salomon rex hieroſolymorum in urbe conſtruxit;fuit annorum.xii.& ſexcentorum. Poſt illos itaq;.xiii.pontifices.decẽ & octo alii hanc

tenuere potestatem:a Salomonis regis temporibus hierosolymis sibimet succedētes: usq; ad aduētum Nabuchodonosor babyloniorum regis:qui castrametatus est aduersus urbem:templum quidem concremauit: gentem uero nostram in babyloniam migrauit: & pontificem Iosedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum quadringentorum.lxvi.fuit annorū:mensium sex: dierumq;.xx.cum utiq; iudæi sub regibus essent constituti.Post tempus autem annorum.lxx. captiuitatis geste per babylonios cyrus persarum rex dimisit ex babylonia iudæos ad propriam remeare terram:atq; concessit templum edificare captiuis. His itaq; remeantibus: Sison pontificatum sumpsit:& ex eius genere alii.xv. usq; ad tempus regis Antiochi:qui uocabatur eupator hūc habuere præsulatum.Conuersabantur aūt populari potestate annis quadringentis.xiiii. primusq; Antiochus quam prædiximus:& princeps eius militiæ lisyas:omnia cui erat Menelaus cognomētum pontificatu deposuerunt : perimentes eum in heroea & constituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron:non autem ex ista domo.Propterea autem & Onias defuncti fratruelis & nomen referens patris:ueniens in ægyptum Ptolomei philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris:suasit eis: ut secūdum heliopoliticam legem deo constituerent templum:hierosolymitano simile: & eum pontificem ordinarent . Sed de templo apud ægyptum edificato: sæpius declarauimus.Ioachim uero cum tribus ānis habuisset pontificatum defunctus est cui nemo successit:sed per annos.vii.ciuitas fuit sine pontifice.Igitur Ionathas frater iudæ machabei ipso tempore suscepit pontificatum quem tenebat.iiii.annis. Quo per insidias moriente dolo Triphonis: sicut superius iam quodam loco narrauimus:accepit hunc honorem Symō germanus eius. Huic per dolum quoq; generi in conuiuio morienti:filius successit Hircanus. Qui cum tenuisset pontificatum annis.xxxi.in senectute moritur cum & pontificatum tenuisset & regnum.Quo defuncto: Aristobolus eius maior filius ei successit : qui primus sibi diadema imposuit: ac post annum moritur.Cuius uxor alexandra fratrē eius alexādra cōstituit in regno. Alexander aūt:cū & regnasset:& sacerdotium tenuisset annis.xxvii.uita priuatus est:alexandræ cōiugi præcipiens:ut ipsa pōtificem ordinaret.Quæ pontificatum quidem Hircano suo filio dedit: regnum uero ipsa tennēs annis.ix.defuncta est.Cuius filius Hircanus per tempus pontificatum obtinuit. Post mortē nāq; alexandræ,dimicauit aduersus eum frater eius Aristobolus:& dum uicisset:illum quidem pontificatu remouit:ipse uero & regnum tenuit:& dei pontifex fuit.Huius anno tertio regni:mense similiter tertio:ueniens Pompeius:& hierosolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens:ipsum quidem romæ cum filiis uinctum misit: Hircanum uero denuo in pontificatu restituit:quē gentis quidem præsidatum habere permisit:diademate uero uti prohibuit.Habuit autem Hircanus hanc potestatem super nouem priores alios annos .xl . Barzafranes autem & pacorus pthiæ potentes:transeuntes eufratem:& pugnantes aduersus Hircanum:ipsum quidem cæperunt: Aristoboli uero filium Antigonum constituere regem . Qui dum tribus annis & mensibus totidem tenuissent regnum:Sossius & Herodes obsederunt eum:captumq; transmiserunt Antonio.,Antonius uero defunctum Antiochiam trucidauit.Herodes uero commisso regno sibimet a romanis nequaq̄ constituit ex genere Asamonei pontifices ; sed quibusdam ignobilibus & qui solūmodo de sacerdotibus essent præter Aristobolum tribuit hunc honorem . Aristobolum nanq; filium Hircani:qui a parthis captus fuerat:pontificem constituens: sororem eius mariannem duxit uxorem.Ob quam rem fauorem populi sibimet collocauit:propter Hircani memoriam. Deinde meruens:ne cuncti ad Aristobolum declinarent: eum in hierico suffocari dolo machinatus est eum natare:sicuti iam declarauimus. Post hunc autem nequaq̄ alicui ex genere Asamonei pontificatus tribuit potestatem.Similia quoq; gessit in cōstitutione sacerdotum Archelaus Herodis filius: pariter & romani postea super iudæos obtinentes imperium.Sunt ergo uiri qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt usq; ad diem qua titus templum & ciuitatem capiens concremauit:cuncti simul uigintinouem.Tempus autem horum:anni sunt centum & septem.Quorum quidam conuersati sunt:sub Herodis regno:& filii eius Archelai. Post horum uero mortem: populi quidem potestate cuncta gerebantur:præsulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta sufficiant.Gessius itaq; Florus missus a Nerone successor Albino:plurimis malis iudæos attriuit.Erat nanq; genere Dazonius:habuit autem uxorem nomine Cleopatram:quæ dum esset amica Pompeiæ Neronis uxoris:& malignitate marito non minor: per eam uir eius infulas huius dignitatis adeptus est . Sic autem Florus circa potestatem malignus fuit & uiolentus:& præ magnitudine maloꝝ eius:Albinum quasi beneficii largitorem iudæi laudarent. Ille nanq; malignitatem celabat:& ne poenitus depræhenderetur a turba quodammodo præuidebat . Gessius autem Florus quasi ad docendam nequitiam missus iniquitates suas in gentem nostram aperta malignitate pompabat:neq; direptioni parcens:neq; modum iniusti supplicii derelinquens.Erat enim inflexibilis ad miserandum:& omnibus lucris auarus qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanq; multi ad hoc accedebant cum illius permissione: ut de sua salute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter

infelices iudæi cum non ualerent uastationes sustinere latronum: cogebantur a propriis solénitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius ubicunq; liceret apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit qui nos contra romanos bellum fecit assumere: melius iudicans citius q̃ paulatim & per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hic prælium secundo quidem anno amministrationis flori. xii. autem Neronis imperii. Sed ea quidem quæcũq; aut facere coacti sumus: aut pati: perfecte scire poterunt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatione conscriptos. Hic igitur ponam terminum antiquitatis historiæ: postq̃ etiam bellum cœpi conscribere. Continet aũt hoc opus a prima hominis natiuitate traditionem usq; ad. x. annum neronis imperii. Ea siquidem quæ nobis iudæis prouenerũt in ægypto. & Syria: Palestina: & quæcũq; perpessi sumus ab assyriis & babyloniis. uel circa nos Persæ seu Macedones egerunt: & post eos romani: sicuti reor sunt cũ integritate composita. Nisus sum autem etiam descriptione conseruare: qui per annos duo milia constituti sunt. Conscripsit etiam sine errore successiones regum: actus eorum: & conuersationes enuncians. & monomarchorum potestates enarrás: sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio continetur. Hoc enim in principio historiæ me facere compromisi. Dico siquidem cum fiducia: opere iam perfecto: quia nullus alter licet uoluntatem habuerit: neq; iudæus: neq; alienigena potuit hic negocium græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter a congentilibus meis maximam eruditionem nostræ prouinciæ etiam græcas studui litteras adipisci. Artis nanq; grammaticæ experimentum sumpsi: integritatem uero prolationis uerborum: possidere me patria consuetudo prohibuit: quippe cum apud nos non recipiant eos: qui elocutionem multarũ gentium didicisse noscuntur eo q̃ commune putent hoc officium non liberis tantummodo sed etiã uolentibus seruis. Sapiẽtiam uero illos testantur habere tantũmodo: qui leges sub integritate cognoscunt: & uirtutem sacrarum litterarum interpraetari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus: uix duo quidem aut tres adepti: & laborum fructu repente potiti sunt. Nõ erit forsan inuidiosum etiam de genere meo: & uitæ actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo: libris existentibus. xx. habentibus uero. lx. milia uersuum. Et si diuinitas concesserit per discursum: commemorabo rursus & causas belli: & eorum quæ ad præsentem pertinent diem: quæ est tertiidecimi quidem anni Domiciani cæsaris principatus: mihi autẽ a natiuitate quinquagesimi & sexti. Proposui quoq; uobis conscribere nostras etiam idest iudæorum sectas: in. iiii. libris: de deo eiusq; substantia: & de legibus & cur secundum eas aliud facere permittimur: aliud prohibemur.

De antiquitatibus Iudæorum Finis.

¶ Iosephi Mathathiæ filii hebræi genere sacerdotis ex hierosolymis de antiquitate iudæorũ contra Appionem grammaticum alexandrinum. Cap. I.

SVfficienter ut arbitror & per libros antiquitatum opulentissime uirorum Epaphrodite legentibus eos aperui de nostro genere iudæorum: quia & uetustissimum est & primam consistentiam propriam habuit: quinq; milia enim annorum numerum historiam continentem ex nostris sacris libris græco sermone conscripsi. Quoniam uero multos in deo respicientes blasphemiam quorũdam insane prolatam: & ea quæ a me de antiquitate conscripta sunt non credentes: putantes mendacium nostrum sit genus: eo q̃ nulla memoria apud grecorũ nobiles Historiographos digni sunt habiti nostri maiores. Pro omnibus his arbitratus sum oportere me breuiter hæc dicta conscribere: & derogantiũ quidem uesanum spontaneumq; increpare mendacium: aliorum uero ignorantiam pariter emendare: uniuersosq; de nostra antiquitate qui scilicet ueritatem amplectuntur edocere. Vtar autem in meis dictis testibus eis: qui de omni antiquitate apud græcos fidedigni sunt iudicandi: eos autem qui blaspheme de nobis atq; fallaciter conscripsere aliqua per semetipsos conuicta indubitanter ostendam. Conabor etiam causas exponere propter quas nõ multi in græcis historiis gentis nostræ fecere memoriã: necnon & eos quidem nobis nequaq̃ scribere uoluerunt nescientibus aut nescire simulantibus indicabo. Primitus itaq; satis admiror eos qui existimant oportere de rebus antiquis græcis tantummodo fidem habere & ab eis consulendam esse ueritatis integritatem. Nobis aũt & aliis hominibus non esse credendum. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniones inspicere: sed ex ipsis rebus iustitiam ponderare. Omnia siqdem græcorũ noua & heriusut ita dicã: nuper facta cognoui. Et hæc fabricas ciuitatũ & adinuẽtiones artiũ conscriptionesq; legum. cunctarumq; rerũ iunior apud eos est historiæ diligentia conscribenda. Apud ægyptios autẽ atq;

Chaldeos & phœnicas: desino enim nos illis cõnumerare sicut ipsi fatẽtur: res gẽstæ antiquissimã
& permanentem habent memoriæ traditionem. Nam & locis omnes inhabitant quæ nequaq̃ ae
ris corruptioni subiaceant. Et multam prouidentiam habuere: ut nihil horum quæ apud eos agũ
tur sine memoria linquerentur: sed in publicis conscriptionibus semper a uiris sapientissimis dice
rentur. Græcorum uero regionem innumeræ corruptiones inuasere: rerum memoriam delentes.
Qui autem nouas constituentes conuersationes omnium se præesse credidere. Sciant quia etiam
sero & uix naturam potuere agnoscere litterarum. Nam ãtiquissimum earum usum habuisse cre-
dũtur a phœnicibus: & a cadamo se didicisse gloriantur. Sed neq; illo tempore poterit aliquis de-
monstrare seruatam conscriptionem neq; in templis: neq; in publicis anathematibus: quando ẽt
de troianis rebus ubi tot annis militatum est. Postea multa quæstio atq; contentio facta est: utrũ
litteris usi sunt. Et magis ueritas obtinuit eo q̄ usus modernarum litterarum illis fuisset inco-
gnitus. Constat autem quoniam apud græcos nulla inuenitur absolute conscriptio poemate Ho-
meri uetustior. Et hunc etiam post bella troiana fuisse manifestum est. Et ante neq; hunc litteris
suum poema reliquisse: sed cãtibus memoria reseruatum: postea fuisse compositum & propterea
multam in eo conspexi dissonantiam. Qui autem historias apud eos conscribere tentauere. i. hi q̄
Circadamũ milesium & Acusilaus argiuus: & post hunc quicunq; alii fuisse referuntur. Paululum
tempus persicam apud hellanicum militiam præcessere. Sed eos etiam qui de cælestibus & diui-
nis primitus apud græcos philosophati: idem pherecidem Syrum & Pythagoram & Thaletẽ om-
nes concorditer confitentur: Aegyptiorum & Chaldeorum fuisse discipulos: & breuiter cõscripsis
se quæ a græcis omnium antiquissima iudicantur: ita uix ea credant ab illis fuisse cõscripta. Quo
modo ergo non est irrationabile: ut tali facto uegetentur græci tanq̃ soli sciant uetera: & ueritatẽ
eorum sub scrupulositate de antiquis non ab ipsis conscriptoribus facillime discant: quia neq; si
miter scientes aliquid cõscripsere: sed q̄ unusquisq; opinatus est hoc studuit explanare. Vnde ẽt li
bris suis alterutros arguunt: & ualde contraria ex rebus eisdem non piget edicere. Sed ego uide-
bor ne potioribus esse superfluum si explanare uoluero: quantis quidem locis Hellanicus ab Age
silao de genealogiis discrepat: & in quantis herodotum corrigit Acusilaus. Aut quomodo epho-
rus quidem hellanicum in plurimis ostendit esse mendacem. Ephorum uero timeus: Timeum q̄
post illum fuere. Herodotum uero cuncti: sed neq; de singulis cum Antiocho & Philisto aut cal-
lia timeus concordare dignatus est. Neq; rursus de atticis hi qui Attidas conscripserunt: aut de ar
golicis: qui de argis historiam protulere: alterutros consecuti sunt. Et quid oportet dicere de ciui
tatibus breuibusq; rebus: quando de militia persica & his quæ in ea sunt gesta: tantum uiri proba
tissimi discordasse noscuntur. In multis autem etiam thucydides tanq̃ fallax accusatur: licet scru-
pulosissimam secundum se historiam conscripsisse uideatur. Causæ uero huius dissonantiæ mul-
tæ forsan & aliæ quærere uolentibus apparebunt. Ego uero duabus quas dicturus sum maximã
huius summam diuersitatis ascribo. Et quidem primum dico eam quæ mihi proprior esse uidet̃.
Idest eo quod ab initio non fuerit studium apud græcos publicas de his quæ semper aguntur p̄-
ferre conscriptiones. Hoc etenim præcipue & errorem & potestatem mẽtiendi posteris uetus ali-
quid uolentibus scriptitare concessit. Non enim solummodo apud alios græcos publica conscri-
ptio est neglecta. Sed neq; apud ipsos Athenienses quos terrigeoas esse dicunt: disciplinæq; culto-
res aliquid huiusmodi reperitur. Sed publicarum litterarum antiquissimas esse dicunt leges: quæ
a dracone eis ex phœnicibus sunt conscriptæ ante modicum tempus tyrannidis Pisistrati. De ar-
cadibus ãt ĩ ãtiquitate gloriãtibus qd oportet dici? Vix. n. isti & postea litteris eruditi sunt. Cũ er
go cõscriptio nulla p̄poneret̃ q̄ & discere uolẽtibus edoceret: & mẽtiẽtes argueret: multa ĩter al-
terutros cõscriptores discordia generata ẽ. Quoniã q̄ ad p̄scribendũ se p̄parabãt nõ studiũ uerita
tis exhibuerunt. Licet hæc p̄missio semper habeat̃ in p̄mptu: sed uerborũ magis habere p̄lationẽ
maximam. Et quemadmodum laudari se in hoc super alios æstimarent: ad hoc potius semetipsos
aptabant. Aliqui uero ad fabulas sunt conuersi. Aliqui autem ad gratiam aut ciuitates laudantes:
aut reges. Alii semenpsos ad accusandas causas aut conscriptores tradidere. In hoc se forte proba-
biles æstimantes & omnino hoc agẽtes quod historiæ nimis aduersum est. Veræ siquidem histo-
riæ indicium est: si eisdem rebus omnes eadem dicant atq; conscribant. Hi uero cum quædam ali
ter conscriberent q̄ alii tunc se putabant omnium ueratiores ostendi. Quapropter causas quidẽ
uerborum & caliditatis eorum cedere nos græcis oportet. Non autem de antiqua historiæ uerita
te & maxime de rebus propriæ uniuscuiusq; prouinciæ. Quoniam uero Aegyptios & Babylonios
ex longissimis olim temporibus circa conscriptiones diligentia fuit: quando sacerdotibus erat in
iunctum & circa eas ipsi philosophabantur. Chaldei uero apud Babylonios: & quia præcipue græ
cis immixti usi sunt phœnicis litteris circa dispensationes uitæ: & eorum operum traditionem.
Dum consentiant omnes tacendum hoc puto. De nostris uero progenitoribus quia eandem quã
prædicti habuerunt in conscriptionibus solicitudinem desino dicere: etiam potiore pontificibus
& prophetis hoc imperantes. Et quia usq; ad nostra tempora cum multa integritate seruatum ẽ:

si oportet ardentius etiam seruabitur. Conabor breuiter edocere: nō enim solummodo ab initio probatissimos uiros & inde placatione præparatos ad hæc exercenda cōstituerunt. Sed quatenus etiam genus sacerdotum sine permixtione purumq; consisteret prouiderunt. Oportet enim eum qui sacerdotium habiturus est ex eiusdem gentis nasci muliere: & neq; ad pecunias & neq; ad honores inspicere. Et de hoc per antiquā lineam & multis testibus approbare. Quod scilicet agimus non solum in ipsā iudæa: sed ubicūq; nostri generis constitutio repetitur: etiam ibi integritas ista seruatur circa nuptias sacerdotum: hoc est in ægypto & Babylonia & quocunq; terrarum orbe q̄libet de sacerdotum genere sunt dispersi. Mittunt enim in hierosolymam conscribentes a patre nomen nuptiæ: & antiquorum progenitorum quicunq; huius rei testimonia præbuere. Si autem bella prouenrant sicut iam crebro factum est. Dum Antiochus epiphanes ad nostram uenisset regionem & Pompeius magnus: & Quintilius uarus: & præcipue nostris gesta temporibus: tunc hi qui de sacerdotibus supersunt: ex antiquis litteris iterum noua conficiunt & probant mulieres q̄ relinquuntur. Non enim ad captiuas accedunt alienigenarum consortia formidantes. Indicium uero integritatis hoc maximum est: quia pontifices apud nos a duobus milibus annis denominati filii a patre conscripti sunt. His autem qui prædicti sunt si quid præuaricentur interdicitur: ne uel ad altare accedant: uel alia sanctificatione fungātur. Recte siquidē potius autē necessarie: cum neq; conscribendi potestas omnibus data: neq; alia sit in discretione discordia. Sed solummodo ꝓphetis antiquissima quidē & uetertima secūdum inspirationē factā a deo cognoscētibus. Alia uero secundum se sicuti sunt facti palam cōscribentibus infiniti libri non sunt apud nos discordantes & sibimet repugnantes: sed solummodo duo &. xx. libri habentes temporis totius conscriptionem: quorum iuste fides admittitur. Horum ergo quinq; quidem sunt Moyseos qui natiuitates cōtinent: & humanæ generationis traditionem habent usq; ad eius mortē. Hoc tempus de tribus milibus annis paululum minus est. A morte uero Moyseos usq; ad Artaxerxem persarum regem qui fuit post Xerxem: prophetæ post Moysen: & quæ secundum eos sunt gesta conscripserunt in xiii. libris. Reliqui uero iiii. hymnos in deum: & uitæ humanæ noscuntur pignora continere. Ab artaxerxe uero usq; ad nostrum tempus singula quidem conscripta non tamen priori simili fide sunt habita eo quod non fuerit certa successio prophetarum. Palam nanq; est ipsis operibus quē admodum nos propriis litteris credimus: tanto nanq; sæculo iam præterito neq; addicere quicq̄ aliqs nec auferre nec transformare præsumpsit. Omnibus enim insertum est mox & prima generatione iudæis hec diuina dogmata nominare: & in his utiq; permanere. Et propterea si oporteat mori libenter. Iam itaq; multi captiuorum frequenter tormentis affecti sunt: & mortes uarias in theatris sustinuere: ne ullum uerbum contra leges admitterent aut conscriptiones habitas uiolarent. Qui græcorum aliquid tale perpessus est: quando neq; fortuitam sustinere læsionem uolūt: licet omnia apud eos scripta destruantur. Verba enim hæc esse putant secundum conscribentiū uoluntates exposita. Et hoc iuste etiam de antiquis sapiunt quoniam aliquos nunc quoq; uident præsumentes de his rebus conscribere quibus neq; ipsi interfuere: neq; credere scientibus aquiescunt. Deniq; de bello quod apud nos contigit nuper: quidam historias conscribentes ædiderunt. Dum neq; ad ea loca uenerint: neq; in proximo rerum gestarum fuerint. Sed ex auditu quædam pauca componentes impudenter semetipsos uidentur historiæ nomine iactitare. Ego uero & ex omni bello: & quæ ibi particulariter gesta sunt ueram descriptionem feci: dum ipse rebus omnibus interfuerim. Dux etenim apud nos galyleorum eram: donec fuit defendendi facultas. Contigit aūt ut caperet a romanis: & habētes me Vespasianus & Titus in custodia uniuersa ꝑ inspicere faciebant: primo quidem uinctus: postea uero solutus cum Tito ab alexandria propter obsessionē Hierosolymorum directus sum: eo tempore nihil est gestum q̄ meam potuisset latere noticiam. Nam uidens romanorum exercitum uniuersa sub diligentia describebam. Et ea quæ nuntiabant ab his qui semetipsos tradebant: ego solus integrius intelligens disponebam. Deinde romæ tēpus uacationis habens: omni iam negotio præparato usus aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam græcam rerum eruditionem exhibui. Tantaq; mihi securitas affuit ueritatis ut primos omnium imperatores belli Vespasianum & Titum testes non exposcerem. Primum nanq; illis obtuli libros: & post illos multis quidem romanorum qui bellis interfuere plurimis uero nostrorū eos etiam uenundaui: qui græca sapientia uidebantur imbuti: quorum est Iulius Archelaus. Herodes honestissimus & ipse admirabilis rex Agrippa. Isti siquidem uniuersi testimonium perhibuere: quia ueritatem diligens excolui: non reprimens forsitan aut tacens: si quid gestorum per ignorantiam aut per gratiam commutaui: aut prætermisi. Quidā uero praui homines derogare meæ historiæ sunt conati tanq̄ in scholis adolescentium propositum exercentes: & accusationis īspiratæ atq; detractionis facientes opus: cum oporteat illud sciri: quia quod conuenit promittentem aliis rerum uetacium traditionem. Ipsum prius hæc nosce certissime: aut rebus gestis adherendo: aut ab scientibus consulendo. Quod ego præcipue circa utrunq; me credo fecisse negocium. Antiquitatis nanq; libros sicuti dixi ex uoluminibus sacris interpretatus sum: cū essem genere sacer-

dos:& participarem illarum sapientiam litterarum. Historiam uero pelli conscripsi multarum q-
dem actionum ipse operator: plurimorum uero inspector existens: & omnino eorum quæ dicta
uel gesta sunt nihil ignorans.Quomodo ergo nõ procaces quilibet existimabit eos qui aduersum
me nituntur de ueritate contendere?Qui licet imperatorum commenta legisse dicontur:non ta-
men nostrorum repugnantium rebus interfuere.De rebus itaq; necessariam feci descriptionem si
gnificare uolens facultatem eorum qui historiam scribere compromittunt . Et sufficienter sicuti
reor palam faciunt:quia conscriptio rerum apud Barbaros potius solénior q̃ apud græcos é. Vo-
lo paululum primitus disputare aduersus eos qui contendunt nouellam esse nostram cõuersatio-
nem eo ꝙ nihil de nobis:ut aiunt illi:dictum sit a conscriptoribus græcis. Deinde testimonia an-
tiquitatis ex aliorũ litteris exhibebo:& eos qui nostro blasphemant generi:ualde ipsi ratione blas
phemare monstrabo. Nos igitur neq; regionem maritimã habitamus:neq; mercimoniis cõgaude
mus neq; per hoc alterutris peregrinationibus fatigamur. Sed quidem nostræ ciuitates procul a
mari positæ regionemq; uberrimam possidétes. In ea assidue laboramus præcipue circa filiorum
nutrimenta studentes legumq; custodiam & traditionem pietatis totius opus uitæ necessarium
iudicamus.Cum adsit igitur his quæ prædicta sunt conuersationi nostræ etiam uita remotior.Ni
hil fuit in antiquis temporibus quod faceret nobis permixtionem græcorũ sicut Aegyptiis mer-
cimonia quæ ab eis reiiciuntur:& ad eos rursus introducuntur. Et iterũ habitatoribus phœniciæ
maritimæ studentibus circa cõtractus atq; negocia amore pecuniæ requisita: Sed neq; latrocinia
sicut quidam alii uacuare:aut amplius habere concupiscentes patres nostri ad bella conuersi sunt
licet regio nostra multa milia uirorum fortiũ possideret. Phœnices ergo propter negocia ad Græ
corum prouinciam nauigantes repente sunt agniti:& per illos ægyptii & omnes a quibus ad græ
cos honorem deuehebãt immensa maria proscindentes . Medi uero postea atq; persæ palã in asia
regnauerunt: & usq; ad alteram epirum persæ militauerunt. Thraces autem propter uicinitatem
& Scytiam ab his qui pontum nauigant cogniti sunt:& omnino uniuersa iuxta mare:uel orienta-
le uel hesperium habitantes aliquid conscribere uolentibus cogniti facti sunt. qui uero superius
habitabant:& procul a mari multis sunt temporibus ignorati. Et hoc apparet etiam circa Euro-
pam contigisse:quando de romanorum ciuitate tam longo tempore adepta potestate tãtasq; cau-
sas belli conficiente. Neq; herodotus neq; Thucydides:nec ullus qui fuit cum istis fecit aliquam
mentionem.Sed sero tádem & uix ad græcos potuit eorum.De galathis enim & hyberis sic igno
rauere hi qui putantur subtilissimi conscriptores:quorum est ephorus:& unam ciuitatem esse ar-
bitraretur hyberas.Qui tantam partem hesperiæ terræ noscuntur inhabitare. Et neq; mores eo-
rum qui fiunt apud eos uel qui dicuntur tanq̃ sic utentibus referre præsumunt.Causa uero igno
rantiæ ueritatis est:eo ꝙ procul abessent. Vt autem falsa conscriberent: eoq; uellét uideri aliquid
amplius ab aliis retulisse. Quomõ ergo mirari decet si neq; nostra gens plurimis erat certa: neq;
ad scribendum de se aliquam dedit occasionem:& ita constituta procul a mari & ita conuersi de-
liberans.Pone igitur nos argumento uti uelle græcorum, quia non est genus eorum antiquũ eo
ꝙ neq; in nostris uoluminibus de eis sit aliquid dictum. Nõ ne omnino deridebunt causas huius
modi a me probatas: & testes uicinæ regionis adducunt antiquitatis suæ.Igitur ego hoc,conabor
efficere . Aegyptiis & phœnicibus præcipue testibus utar: cum nullus eorũ potuerit tanq̃ falsum
accusare testimonium. Et uidentur maxime circa nos inimici in communi quidem omnes ægy-
ptii & phœnicum uero Tyrii. De chaldeis autem nequaquam hoc dicere potero: quoniam & ge-
nens nostri principes constituti sunt : & propter cognationem in conscriptionibus suis memi-
nere iudæorum . Cum uero fidem de his præbuero : & blasphemias falsas ostendero:tunc etiam
Græcorum conscriptores memorabo;qui iudæorum fecere memoriam:ut neq; huiusmodi occa-
sio relinquatur in iudæis oobis faciendæ contentionis.Inchoabo autem primitus a litteris Aegy-
ptiorum quas non arbitrantur commendare quæ nostra sunt. Manethon itaq; genere uir Aegy-
ptiorum græca disciplina participatus sicuti palam est: scripsit enim uoce helladica paternæ reli-
gionis historiam ex sacris sicut ait ipse interpretatus libris frequenter arguit herodotum in Aegy
ptiacis ignoratione mentium.Ipse quidem Manethon in secundo Aegyptiacorum hæc de nobis
scripsit.Ponam uero etiam sermonum eius tanq̃ testimonium iure prolatum honorabile nomẽ sub
hoc:nescio quomodo deus inspirauit:& præter spem ex partibus orientalibus homines genere
ignobiles adepta fiducia in prouicia Castrametati sunt.Et facile ac sine bello eam potéterq; cœ-
perunt : & principes eius alligantes:de cætero ciuitates crudeliter incendere:& deorum templa
uertere.Circa omnes uero prouinciales inimicissime usi sunt alios quidem perimentes: aliorum
uero & filios & coniuges ad seruitia redigentes:nouissime uero & unum regem ex se fecere : cui
nomen erat salios:hic in mensidem ueniens superiorem inferioremq; prouinciam diuidens ca-
stra in opportunis relinquens locis.Maxime etiam partes muniuit orientales prospiciens:quoniã
assiri aliquando plus ualentes erant desideraturi regnum eum inuadere . Inueniens autem in No-
moto suati ciuitatem opportunissimam positam quidem ad orientem Bubastitis fluminisq; ap-

pellabatur a quadam antiqua theologia euaris. Hanc fabricatus est & muris maximis communiuit: collocans ibi multitudinem armatorum usq; ad ducenta quadraginta milia uirorum eam custodientium. Hic autem messis tempore ueniebat tam ut frumenta meteret & mercedes exolueret: quam ut armatos pro terrore extraneorum diligenter excitaret. Qui cum regnasset decénouem annis uita priuatus est. Post hunc autem regnauit alter quattuor &.xl.annis Beon nomine. Post quem alter apachas sex &.xxx.ãnis & mẽsibus septem. Deinde & aposis unum & sexaginta: & Samnas quinquaginta & mense uno. Post autem omnes Ases nouem &.xl.& mensibus duobus. Et isti quidem sex apud eos fuere primi reges debellantes semper & maxime Aegypti radicẽ amputare cupientes. Vocabatur autem omne genus eorum Sesos: hoc est reges pastores: secundũ sed enim sacrarum linguarum regem significat. Sos uero pastorem siue pastores secũdum sermonem communis eloquii: & tantum compositum inuenitur. Hyesos quidam uero dicunt eos Arabas esse. In aliis autem exemplaribus non reges significari comperi per appellationem Hyc: sed e diuerso captiuos declarari neq; pastores. Hyc enim rursus ægyptiaca lĩgua: & hac quando pingui sono profertur captiuos apertos significat: & hoc potius uerisimile mihi uidetur: & historiæ antiquæ conueniens. Hos ergo quos prædiximus reges: & eos qui pastores uocabãtur: & qui ex eis fuere obtinuisse Aegyptum ait annis.xi.& quingẽtis. Post hæc autem regum thebaidis & alterius Aegypti factam dicit super pastores inuasionem, & bellum maximum & longæuum eis illatum. Sub rege uero cui nomẽ erat Alis fragmutos uictos dicit pastores: & alteram quidem uniuersam Aegyptum perdidisse. Inclusos autem in locum habẽtem mensuram terræ ulnarum undecim milium. Cui loco nomen est Auarim: Hunc Manethon dicit omnem maximo muro atq; robustissimo circundedisse pastores: quatenus & omnem possessionem munitam haberent simul & prædã suam. Filium uero alis fragmathoseos thumnosim dicit. Conatum quidem eos per obsessionem capere & fortiter cum quadringẽtis.lxxx.milibus armatorum eorum muris excubuisse. Cum uero obsessionem desperasset: pacta cum eis fecisse ut ægyptum relinquentes quo uellent inoxi omnes abirent. Illos uero his promissionibus impetratis cum omni domo & possessionibus non minus ducenta.xl.milia numero ex ægypto per desertum in Syriam iter egisse & metuentes assyriorum potentiam; tunc enim illi Asiam obtinebant in terra quæ nunc iudæa uocitatur ciuitatem ædificasse: quæ tantis milibus hominum sufficere potuisset: eamq; hierosolymam uocitasse. In alio uero quodam libro Aegyptiacõrum Manethon hanc ipsam gentem.i. qui uocabantur pastores in sacris suorum libris captiuos á scriptos rectissime dixit. Nam antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat: & pascualem habentes uitam uocabantur ita pastores. Sed & captiui non irrationabiliter ab ægyptiis sunt: quoniam progenitor noster ioseph dixit ad regem ægyptiorum se esse captiuum: & fratres in ægyptum posterius euocauit rege præcipiente. Sed de his quidem in aliis examinationem subtilius faciemus. Nunc autem huius antiquitatis producam testes ægyptios rursumq; quomodo se habeãt uerba manethonis circa ordinem temporum aperte describam sic enim ait. Postq̃ egressus est ex ægypto populus pastorum ad hierosolymam: expulsor eorũ rex themusis regnauit post hæc annis.xxv.& mensibus.iiii.& defunctus est. Assumpsit regnum filius Chrebton annis.xiii.huius autem Amenosis annis.xxi.& mensibus.ix. Misris autem.xii.& mensibus nouem. Misranthusis.xxv.& mensibus.x. Et musis autem nouem & mensibus octo. Amenosis uero.xxx.& mensibus.x. Orus uero.xxx.sex & mẽsibus quinq;. huius autem filia Acenches.xii.& mense uno. Rathotis uero frater nouem. Acencheridis autem.xii.menses.iii. Armes uero.iiii.& mense uno. Armesis autem unũ & menses.iiii. Armesismianus uero sexagintasex & menses.ii. Amenosis.xix.& menses sex. Sedhossis autem equestrem & naualem uirtutem habens fratrem quidem Armen procuratorem ægypti constituit: & omnem ei aliam regalem contulit potestatem: tantũmodo autem diademate uti prohibuit: & ne reginam matrem filiorum opprimeret imperauit & ut abstineret etiam ab aliis regalibus concubinis. Ipse uero ad cyprum & phœnicem & rursus cõtra Assyrios atq; medos castrametatus uniuersos quidem alios ferro alios sine bello terrore magno uirtutis sibimet subiugauit. His uero felicitatibus eleuatus confidentius incedebat: oriẽtales urbes ac prouincias subuertendo: multoq; tempore procedente Armes qui in Aegypto fuerat derelictus omnia contraria quæ eum frater agere monuerat sine timore faciebat. Nam & reginam; uiolenter abiecit: & aliis concubinis sine parcitate iugiter miscebatur: suasusq; ab amicis utebat & diademate: & rebellabat fratri. Is uero q constitutus erat super sacra Aegyptia scribens librum Sedhossi direxit: & cuncta significans: & quia rebellaret ei suus frater Armes. Qui repente ad Pelusium destinauit: & proprium tenuit regnũ. Prouincia uero uocata est ex eius nomine Aegyptus Dicit enim quia cethos Aegyptus uocabatur. Armes autem frater eius Danaus. Hæc equidẽ Manethon. In palam uero est ex predictis annis tempore computato: quia hi qui uocabantur pastores idest nostri progenitores ex ægypto liberati: ante tres & nonaginta atq; trecentos annos hanc prouinciam inhabitauere quam Danaus ad agros accederet: licet hũc antiquissimum Argiui esse confidant. Duas igitur res Manethon maximas pro nobis Aegyptus litteris protestatus est: primã

quidem quia aliūde ad ægyptum; Deinde gressus eorum exinde ita temporibus antiquissimum:
ut pœne mille annis bellum præcedat illiacum.In his autem in quibus Manethon nō ægypti lit-
teris:sed sicut ipse cōfessus est ex fabulis quorundā sine nomine quodam adiecto postea particula
ritet hæc tedarguam ostendens ea sine uerisimilitudine esse mendacia.Sed uolo ab istis rursus mi
grare ad ea quæ apud phœnicas de nostro genere conscripta:& eorum testimonio declarata sunt.
Itaq; apud Tyrios multorum ānorum publicæ litteræ:& conscriptiones diligentissime custoditæ
ex his quæ apud eos facta & inuicem gesta noscuntur:quæ tamen memoria digna sunt.Inter hæc
ergo conscriptum est: quia in hierosolymis ædificatum est templum a Solomone rege āte annos
pœne.c.xliii.& menses octo quam Tyrii carthaginem charcedonam fabricauere. Descripta uero
est apud illos constructio templi nostri.Ironius enim Tyriorum rex amicus erat regis nostri Solo
monis paternis amicitiis ei deuinctus.Is ergo munificentiam suam exhibēs ad claritatem fabricæ
præbuit Solomoni auri quidem.xx.& centum talenta.Incidensq; pulcherrimam siluam in monte
qui Libanus nuncupatur ad cameram destinauit ei. Quem redonauit quidem Solomon aliis qui
dem multis rebus sed etiam terra Galileæ regionis quæ Zabulon uocatur. Præcipue autem eos
ad amicicias sapientiæ concupiscentia conuocauit,propositiones enim soluēdas alterutris dirige-
bant:& melior in his solomō erat:& in aliis sapientior apparebat. Hactenus ueto seruantur apud
tyrios epistolæ multæ quas illi scripsere adinuicem:pro qua re liber est a me compositus litteraꝝ
a tyris directarum unde etiam testem producam dionem:quia apud phœnicum historias integer
rime approbatus est.Igitur in phœnicis histo ricis hoc modo scribit.Abibalo moriente filius eius
ironius regnauit:hæc partes orientales ciuitatis ampliauit & urbem potiorem fecit & olympii io
uis templum destruens terreæ coequans locum medium mœnibus urbis adiunxit:& aureis ana-
thematibus exornauit. Ascendēs autem in lybanum siluas incidit ad templorum ædificationem.
Regem uero hierosolymorum solomonem misisse dicunt ad ironium quædam enygmata: & po-
poscisse ab eo solutionem adiiciens:ut qui non posset discernere pecunia soluenti persolueret.Cō
fessusq; ironium non se posse persoluere propositas questiones & multas pro expensis faciendis
pecunias condemnatum. Deinde ad demonum quendam uirum tyrium propositas soluisse que-
stiones:ipsumq; alias proposuisse: quas si non solueret solomodo multas rursus pecunias ironio
regi conferret.Dyon igitur hoc modo de prædictis testimonium perhibuit nobis. Sed post hunc
producam quoq; Menandrum Ephesium.Is enim singulorum regum actus conscripsit apud græ
cos & Barbaros studens ex prouincialibus uniuscuiusq; loci litteris historiæ ueritatem pandere.
Scribens enim de his qui in Tyro regnauere;& deinde ueniens ad ironium Regem sic ait. Moriē-
te uero Abibalo successit in eius tegno filius eius Ironius qui uixit annis.xxxiiii. hic statuit locū
ualde latissimum aureamq; columnam iouis in templo reposuit: & ad siluam lignorum profici-
scens abscidit de monte qui Libanus appellatur ligna cedrina ad tegmina facienda templorum.
Desouensq; antiquiora templa fanum ædificauit Herculis . Fecit erectiorē mense peritio:castraq;
mouit aduersus Tyticeos minime tributa teddentes.Quos etiam subdens sibimet denuo remea-
uit.Sub hoc fuit Abdemonus puer iuuenis qui semper parabolas superabat:quas solomodo Hie-
rosolymorum rex destinabat:supputatur uero tempus ab hoc rege usq; ad cōstructionem carche-
donis hoc modo. Moriente ironio successit in eius regno.Balbazerus filius. Qui cum uixisset an
nis quadraginta reibus septem regnauit annis. Post hunc Abdatratus filius cum uixisset ānis.xx.
regnauit nouem:hunc filii nutricis eius.iiii.peremere. Quorū senior Metusastartus filius leastra-
ti regnauit.Qui cum uixisset annis.xliiii.regnauit annis.xii.Post hūc frater eius Astarimus:& hic
uiuens annis.iiii.&.l.regnauit annis nouē:& peremptus est a fratte pellethe: qui suscipiens regnū
mensibus imperauit octo:cum uixisset annis.l. Hunc peremit Tythobalus Astarte sacerdos: qui
cum uixisset annis quadraginta octo:regnauit ānis.xxxii.huic successit badezodus filius. Qui cū
uixisset annis quadraginta quinq; regnauit sex.Huic successor factus est Mettinus filius:qui cum
uixisset triginta duobus nouem regnauit annis . Huic succesor fuit Pigmalion: qui annos egit in
sua uita quiquaginta sex ex quibus.xl.tenuit principatum.Huius regni anno septimo soror Dido
in Lybia ciuitatem ædificauit Carchedonam.Colligitur enam tempus a regno ironi usq; ad ædi-
ficationem carchedonis annorum centum quinquaginta quinq;: & mensium octo. Quam uero
duodecimo anno huius regni in Hierosolymis ædificatum est templum.Fit ab ædificatione tem
pli usq; ad constructionem carchedonis tempus annotum C xliii.mensium octo.Testimonio siq
dem phœnicum quid amplius oportet apponi? Cernitur ipsa ueritas fortiter approbata & mulro
clarius apparet; quoniam præcedit constructionem templi progenitorum nostrorum ad prouin-
ciam hanc aduentus.Cum enim eam uniuersam bello tenuissent:tunc autem templum ædificare
cœperet & hæc aperte ex litteris sacris etiam a me in antiquitate manifesta sunt . Nunc itaq; sunt
dicenda ea quæ apud chaldeos noscuntur esse cōscripta: & de nobis ad historiā sunt delata. Quæ
multam habens concordiam cum nostris uoluminibus etiam de aliis rebus . Testis autem horū

est Berosus uir genere quidem chaldeus:notus autem eis qui doctrinæ eruditioniq; congaudent. Quoniam de astronomia:& de chaldeorum philosophia ipse græcas conscriptiones exposuit.Igitur Berosus antiquissimus secutus historias de facto diluuii: & hominum in ea corruptione sicuti mos est ita conscripsit . Simul & de arca in qua generis nostri princeps erutus est: deuecta scilicet ea in sūmitate montium Armeniorum.Deinde scribens eos qui ex noe progeniti sunt:& tempus eorum adiciēs usq; ad Nabulassarum peruenit Babylonioq; & chaldeorum regem: & huius actiones exponēs ait.Quemadmodum misit in ægyptum ad nostram terram filium suum Nabuchodonosor cum multa potentia:qui dum rebellātes eos inuenisset omnes suo subiecit imperio: & templum in hierosolymis concremauit:cunctumq; generis nostri populum auferens migrauit in Babylonem.Vnde ciuitatem contigit desolari annis.lxx.usq; ad cyrum regem Persarum.Dicit autem quia tenuerit Babylonius Aegyptum Syriam phœnicem Arabiam:uniuersos priores chaldeorum Babyloniorum reges actionibus suis excellens. Ipsa uero uerba quæ Berosus protulit hoc modo dicta necessario proferenda sunt.Audiens autem pater eius Nobolassarus: quia satrapa constitutus in Aegypto & Syria inferiore & Phœnice rebellaret: cum non ualeret iam ipse labores ferre tribuens filio suo Nabuchodonosor ætate ualenti partem quandam exercitus super eum misit.Nabuchodonosor autem cum Satrapa desertore congressus prouinciam quæ ab initio eorum fuerat ad proprium reuocauit imperium.Eodem uero tempore contigit patrem eius Nabolassarum tum ægrotasset in babylonia ciuitate defungi qui regnauit annis.xxi.Nabuchodonosor autem non post multum tempus mortem patris agnoscens & negocia ægyptiaca disponens reliquam prouinciam & captiuos iudæorum & Phœnicum atq; Syriorum qui in ægypto fuerāt commendans quibusdam amicis ; ut cum magna uirtute & reliqua utilitate deueherentur ad Babyloniam:ipse cum paucis aggressus per desertum in Babyloniam uenit.repetensq; cūcta a Chaldeis dispensari:seruarumq; regnum ab optimatibus eorum.Dominus factus totius paterni principatus:captiuis quidem aduenientibus præcepit habitacula in oportunissimis babyloniæ locis ædificari.Ipse uero de belli manubiis templum belli & reliqua loca munificentissime nimis exornās: & antiquam ciuitatem & alteram extrinsecus adiciens cogitans quatenus nequaq̄ possent obsidentes fluuium conuertere:& ad ciuitatem accedere. Tres quidem interiori ciuitate per circuitū porticus:tres uero exteriori constituit . Quorum alias ex cocto latere & bitumine: alias uero ex ipso latere fecit:& largissime muniēs ciuitatem: portasq; diuina pulchritudine comens superædificauit in paternis regalibus:aliaq; regalia celsitudinem illorum multo ualde præcedentia. Quorum ornatum exponere ualde longissimum est . Verumtamen sciendum quoniam hæc maxima atq; superba ultra credulitatem rei sunt . Perfecta diebus quinq; & decem . In his ergo regalibus lapideas munitiones celsas ædificauit:& aspectum mōtibus similem reddens: etiam ex arboribus uniuersis plantationes exhibuit.Fecit quoq; horum quod suspensibile uocabatur: eo q̄ eius desideraret huiusmodi qualitatem nutritam in mediæ locis . Hæc itaq; retulit de prædicto rege: & multa super hæc in libro Chaldiacorum:in quo culpat conscriptores græcos quasi unā arbitratos a Semiramide Assyriam Babylonem ædificatam:& mira opera ab illa circa eam fuisse constructa false conscripsisse dicens & ipsa quidem chaldeorum conscriptionem fidedignam pudori existimandum est:quando cum archiuis phœnicum concordare uidentur: quæ ab Beroso conscripta sunt de rege Babyloniorum . Quoniam & Syriam & uniuersam phœnicem ille subuertit. In his quoq; consonat & Philostratus in historiis dum Tyriæ meminit obsessionis:& Magasthenis in quarto indicorum : ubi declarare contenditur prædictum regem Babyloniorum Herculem fortitudine & actuum magnitudine præcessisse . Dicit enim eum & maximam Lybiæ partem & Hiberiam subuertisse. Quæ uero de templo Hierosolymorum relata sunt: quia & concrematum est pugnantibus Babylonis:& cœpit rursus ædificari Cyro tenente Asyæ principatum . Ex dictis Berosi declaramus.Sic enim in tertio libro dicit. Nabuchodonosor itaq; postea inchoauit prædictum murum incidens in languorem de uita migrauit: cum regnasset annis tribus & quadraginta.Huius regni dominus est effectus filius eius: & Helmaradochus propter iniquitates & luxurias passus insidias a marito sororis suæ nriglissoris peremptus est:cum duobus regnasset annis. Quo defuncto sumens regnum qui ei fecit insidias Niriglissoris annis regnauit quatuor . Huius filius Laborosardochus principatum quidem tenuit puer existens mensibus nouem. Insidias uero passus eo q̄ nimis appareret malorum esse morum ab amicis extinctus est.Hoc itaq; pereunte conuenientes hi qui fecerant insidias illi communiter regnum imposuere nabonido cuidam:qui erat ex babylone ex eadem gente . Sub hoc muri circa fluuium babyloniæ ciuitatis ex latere cocto & bitumine sunt ornati . Cunq; regnum eius esset in anno septimodecimo cōstitutum:egressus Cyrus ex perside cum multa uirtute uniuersam asiam subuertens impetum fecit ad Babyloniam urbem . Sentiens autem Nabonidus inuasionem eius: & occurrens cum exercitu suo: atq; congressus pugna uictus & cum paucis fugatus inclusus est in borsipensium ciuitate . Cyrus

natem Babyloniam comprhendens & deliberans exteriores muros deponere ciuitatis:eo q ni
mis uideretur munita:& esset ad capiendum ualde difficilis: reuersus est ad borsipum naboni-
dem instanter expugnaturus. Nabonide uero obsessionem non ualente perferre; sed primitus
supplicante usus clementia cyri: & dans ei habitaculum in Carcamone: expulit eum a Babylo-
ni. Nabonidus itaq reliquum uitæ tempus in illa prouincia conuersatus est. Hæc concor-
dant cum nostris. Scriptum namq in eis est quia Nabuchodonosor octauodecimo regni sui
anno templum nostrum ad desolationem usq perduxit:& fuit exterminatum annis septem. Se-
cundo uero anno regni Cyri fundamentis depositis rursus secundo regni dari anno perfectum
est. His prolatis adiciam etiam phoenicum historias: non enim probationum abundantia re
linquenda est: est enim dinumeratio in illis annorum sic enim habent sub rege Thobalo. Na-
duchodonosor obsedit Tyrum annis tribus & decem. Post hunc regnauit Bahal annis decem.
post hunc iudices constituti sunt; & iudicauere idem. Hæc Nibalus nalbasei mensibus duo-
dus. Chelbisaddei mensibus decem. Abalus pontifex mensibus tribos. Mittinus & Gerastra
tus abdilimi iudices annis sex: inter quos regnauit Balatorus anno uno: quo moriente mitten-
tes euocauere Meralum ex babylone:& quattuor regnauit annis. Eo quoq moriente euocare
fratrem eius Ironium: qui regnauit annis uiginti. Sub hoc Cyrus persarum habuit potestatem.
Quapropter omne tempus est annorum quinquaginta quattuor & mensium trium. Septimo
siquidem anno regni sui Nabuchodonosor cœpit obsidere tyrum. Quartodecimo autem an-
no regis Ironis Cyrus persarum tenuit principatum. Consonant igitur quæ de templo scripta
sunt a chaldeis: ac tyris cum litteris nostris. Manifestum uero & sine contentione testimoni-
um est de prædicta nostri generis antiquitate & hi siquidem qui non ualde contendunt suffice-
re iudicio quæ promissa sunt. Oportet autem non credentibus barbaricis conscriptioibus;
sed solis græcis fidem habendam esse dicentibus. Adhuc multos exhiberet testes etiam græ-
cos scientes nostrum genus; & opportuno tempore eorum habentium mentionem. Pythago-
ras igitur Samius cum sit antiquus quidem ætate sapientia uero & diuina pietate philosophos
omnes excellens: non solum quæ nostra sunt agnouisse manifestum est:sed etiam zelatus ea ex
multis apparet. Et eius quidem conscriptio nulla reperitur. Multi tamen de eo retulere: quo-
rum insignior est Hermippus uir circa omnem historiam diligentissimus indagator. Refert
itaq in primo Pythagoræ libro: quia Pythagoras una confabulatorum suorum defuncto no-
mine Calciphonte genere Crotoniate. Illius animam dicebat secum degere die noctuq:& quia
præciperet ut non transiret de loco unde asinus onus portaret & ab aqua fetulenta semetipsum
abstineret:& ab omni blasphemia recederet. Deinde sequitur; hæc autem agebat atq dicebat
iudæorum & tharcensium opiniones imitatus ac transferens. Dicitur enim quia uere ille uir
multas iudæorum leges in suam transtulit philosophiam. Fuit autem etiam per ciuitates non
ignotas olym gens nostra & multæ nationes ad quos transit etiam zelum eius habuere. Quod
manifestat Theophrastus in his quæ scripsit de legibus; Ait enim quia prohibeot tyriorum le-
ges peregrino sacrameoro iurare. Inter sacramentum quibusdam alus etiam iusiurandum quod
corbam appellarur enumerat:& apud nullum hoc inuenitur iuramentum nisi apud iudæos so-
los. Quod interpretatur ex hebraica lingua significat enim donum. Verum neq Herodotus
alicarnaseus nostram ignorauit gentem, Sed quodammodo eius meminisse cognoscitur; De-
colchis enim referens in secundo libro sic dicit. Soli autem inter omnes colchi & ægyptii &
æthyopes uerenda ab initio circuncidunt; phœnices uero & Syri in Palestina qui confitentur
hoc ab ægyptiis didicisse, Syri autem qui circa Thermedontem & Parthenium fluuium com-
morantur & Astygitiones a Cholchis dicuntur nuper didicisse. Hi namq sunt inter homines so-
li qui circunciduntur:& isti sicut ægyptii facere uidentur. De ægyptiis autem & æthiopibus di
cere non possum utrum alteri ab alteris didicere. Dixit ergo Syros qui in Palestina sunt circun
cidi. Omnium autem qui habitant Palestinam soli iudæi circunciduntur. Quod de eis agno-
scens:& Cyrillus antiquus poeta meminit hoc modo degente nostra dicens. Qua castramera-
ti sunt nostri maiores cum Xerxe persarum rege apud Helladam:& dinumerans uniuersas gen-
tes; nouissimam nostram posuit:ita dicens. Posttremum uero transibunt genus mirabile uisione:
linguam quidem plenissimam ope proferentes. Habitantes autem io solis montibus:ubi palus
amplissima est. Iuuenes capillis sub rotunditate detonsis super equos erectos habentes uultus:
& quasi fumo siccatos. Palã ergo est sicut arbitror:quia nostri meminerit:eo q & montes in no
stra regione sunt constituti in quibus habitamus. Et palus qui dicitur Asphaltis idest bitumina-
lis. Hæc enim inter omnes palus in Syria latior atq maior est. Et Cyrillus quidem cum ita me-
minerit iudæos scissos dignoscitur:quem quilibet legerint admirantur. Non calumniosi græco
rum:sed sapientia summa cõspicui. Clearchus enim Aristotelis discipulus:& ex peripato philoso
phorum nullo secundus in primo libro de somno dicit Aristotelem doctorem suũ de quodam

uiro iudæo ita referre:& ipsi Aristoteli eundem sermonem ascribit. Quod ita conscriptum est, Sed alia quidem longum est dicere. Quæ non habere potuerant illius admiratione quadam atq; philosophiam occidi operepræcium est referre. Et Hyperochides uenerantur inquit audire desideramus uniuersi. Porro secundum præcepta Aristotelis inquit rhetorica eius genus primitus tranleamus ne reluctemur doctoribus præceptorum. Dic inquit Hyperochides ita si placet. Ille igitur genere quidem iudæus erat ex inferiori Syria. Qui sunt ex propagine philosophorum indorum: uocantur ut aiunt philosophi. Apud indos Calani: apud Syros autem iudæi nomen accipientes a loco. Locus enim ubi habitant appellatur Iuda. Nomen uero eorum ciuitatis ualde difficile est. Vocant enim eam nomine Hierosolymam. Is igitur homo multos hospicio respiciens: & de superioribus ad marina descendens gratissimus erat non solum eloquio: sed etiam animo. Et tunc nobis degentibus apud Asiam quum diuinus homo uenisset ad ea loca confabulari cœpit nobiscum: & cum aliis scholasticis eorum sapientiam teutans. Cunq; multi eruditarum congregarentur tradebat potius aliquid. Habebat hæc ait Aristoteles apud Clearchum: & super hæc multam ac mirabilem continentiam. Iudæi uero in cibis & castitate narrant. Licet autem uolentibus hæc ex ipsis lectione cognoscere. Ego enim refugio. plusquam decet inserere. Clearchus siquidem facta digressione cum aliud propositum haberet nostri generis ita meminit. Hecateus autem abderita uir philosophus simul: & circa actiones industrius cum Alexandro rege nutritus: & cum Ptolomæo lago commoratus non transitorie: sed de ipsis iudæis conscripsit librum. Ex quo uolo capitulanter unum eorum quæ ab eo sunt dicta percurrere. Sed primitus tempus ostendam. Meminit enim belli quod circa Gaium ab Ptolomæo gestum est contra Demetrium quod utiq; contigit. undecimo quidem anno post mortem Alexandri Olympiade uero septima & decima atq; centesima sicuti refert Castor: adiiciens ei hanc Olympiadem dicit: sub hac Ptolomæus Lagus uicit in Gazabello Demetrium antigoni qui uocabatur obsessor. Alexandrum uero profitentur uniuersi centesima & quartadecima olympiade fuisse defunctum. Palam ergo est: quia & secundum illud tempus: & sub Alexandro genus florebat nostrum. dicit igitur Hecateus: quia post Gaii bellum Ptolomæus locorum quæ sunt circa Syriam dominus est effectus. Et multi hominum cognoscentes mansuetudinem & clementiam Ptolomæi cum eo proficisci ad Aegyptum & rebus communicare uoluere. Quorum unus inquit erat Ezechias pontifex iudæorum: homo ætate quidem quasi sexaginta & sex annorum. Dignitate uero apud contribules maximus & animo sapientissimus: potentissimus ad dicendum & circa causas sicut nullus alter expertus. Dicit etiam omnes sacerdotes iudæorum qui decatas accipiunt: & uniuersa in communi gubernant: circa mille & quingentos existere. Rursus autem prædicti uiri faciens mentionem inquit homo hunc honorem gerens & assuetus esse nobiscum: assumens aliquos suorum differentiam cunctam exposuit: & habitationem suam & conuersationem quam sciptam habebat pariter indicauit. deinde palam facit Hecateus quales circa leges existimus: & quia omnia sustinere: ne transcendamus eas eligimus:& hoc esse optimum indicamus. Dicit igitur hæc & mala sæpius ab Astygitonibus audientes & omnes compulsionum uim passi: a Persicis regibus & Satrapis non possunt mente mutari. Sed cum magna exercitatione de his præcipue omnibus respondere parati sunt. Perhibet autem etiam indicia fortis animi circa leges non parua dicens Alexandro quondam in Babylone constituto: & uolente belli templum quod corruerat renouare: cunctisq; militibus similiter stercora portare præcipiente solos iudæos hoc facere nō fuisse perpessos: sed etiam multas sustinuisse plagas:& detrimenta pertulisse non modica. donec eis ignoscente rege securitas præberetur. Qui dum ad prouinciam inquit propriam reuersi fuissent: templa & altaria fabricata omnia destruxere. Et pro aliis quidem multa satrapæ exoluere. Pro aliis uero ueniam consecuti sunt ad ciuitatem: quoniam iustitia apud eos mirabilis est: & quia gens nostra fuit multorum hominum numero copiosa. Sed multa quidem millia nostrorum migrantes in Babyloniam per se primitus collocarunt. Non parua etiam morte Alexandri in ægyptum & phœnicem sunt translata: propter seditionem in Syriam factam: idem itaq; uit & magnitudinem prouinciæ quam incolimus pulchritudinemq; narrauit. Pœne decies trecenta millia inquit integra terrarum optimarum uberrimæ ualde prouinciæ possidere noscuntur. Iudeæ nanq; huius est amplitudinis & quia etiam ciuitatem ipsam hierosolymorum spaciosam:& maximam olym inhabitamus:& uirorum multitudine copiosam: necnon & templi constructione idem ipse sic refert. Sunt autem iudæorū in aliis quidem multæ muniriones per prouinciam atq; uici. Vna uero ciuitas munitissima habens præcipue circuitum quinquaginta stadiorum in qua commorantur hominum circa cētum & quinquagintamillia nomine hierosolyma. Est autem in ipsa medietate ciuitatis lapidea quadriporticus centū per circuitum cubitorū habes etiam duplices ianuas. Quo ara est quadranguli figuratione composita ex lapidibus non

dolatis: sed collectis atq; iacentibus unum quoq; latus uiginti cubitorum latitudinem habens: altitudinem uero decem. Et circa eam maxima fabrica ubi altare est constitutum & candelabra utraq; aurea duo talentorum pondus habentia: & inextinguibile lumen noctibus & diebus. Simulachrum uero aut aliquod anathema ibi nequaquam est nec ulla plantatio. Nullus ibi ueluti lucus aut aliquid huiusmodi. Habitãt autem in eo & noctibus & diebus sacerdotes quasdam purificationes agentes: & omnimodæ uinum non bibentes in templo. Super autem quia & cum Alexandri regis successoribus postea castrametati sunt. Testatur hoc modo dicens ea quæ cognouerit a uiro iudæo in expeditione constituto. Cuius uerba hæc habentia declarantur. Ait enim. Me siquidem eunte ad mare rubrum una secutus est quidam cum aliis equestrium iudæorum nos deducentium nomine. Mossolamus uir efficax animo bellator super omnes arcarios: & indubitanter græcos & barbaros ualde præcipimus. Is igitur homo properantibus multis pariter & quodam uate ab ipso augurium capiente & petente: ut cuncti statent. Interrogauit cur sustinerent omnes. Ostendente uero ei uate auem quem intuebatur atq; dicente. Quasi quidem expediret eis ut sustinerent omnes si staret auis. Si ergo surgens antenus euolaret procederent. Si uero post tergum iret: recedere cunctos oportet. Rursum tacens arcumq; trahens sagittas emisit: & auem percuciens interemit. Indignantibus uero uate: & quibusdam aliis & maledicentibus ei. Quid furitis inquit mali dæmonii auem sumentes in manibus hæc enim suam salutem nesciens de nostro itinere nobis salubritatem potuit indicare. Si enim præscire futura ualuisset: in hunc locum nequaq̃ uenisset: metuens ne sagitta a Mossolamo iudæo periret: sed & ad eius testimonia iam quidem quiescant. Facile namq; est uolentibus librum ipsum legere: & hæc apertius inuenire. Non uero me pigebit Agatharchidẽ introducere. Licet homo minime malus: & ei uisum est nobis detraxisse uideatur. Is enim narrans de Stratonice quemadmodum uenit quidem ex Syria de Macedonia ad uirum suum Demetrium derelinquens Seleuco autem uxorem eam ducere non uolente quod illa sperabat. Exercitu eius in Babylonia posito circa Antiochiam bella mouit. Deinde quomodo reuersus est rex Antiochia capta in Seleucia Metilla fugiens: cum posset seipsam uelocius interimere somno prohibita ne faceret: capta atq; defuncta est. Hæc ergo prædicens Agatharchides & derogans superstitionis stratonicis utitur indicio generis nostri præscribens. Qui uocentur iudæi habitant omnium munitissimam ciuitatem quam uocare Hierosolymam prouinciales solent. Hi uacare consueti sunt septima die: & neq; arma portare in prædictis diebus: neq; terræ culturam contingere: neq; alterius cuiuspiam curam habere patiuntur. Sed in templis extendentes manus adorare usq; ad uesperam soliti sunt. Ingrediente uero in ciuitatem Ptolomæo lago cum exercitu & multis hominibus dum custodire debuerint ciuitatem eis stultitiam obseruantibus, prouincia quidem dominum suscepit amarissimum. Lex uero manifesta est unam natura habere solennitatem: huiusmodi autem casus præter solos illos alios docuit uniuersos. Vt nunc ad somnia & opiniones quæ tradebantur de lege hic confugiant. Dum circa res necessarias ratio nihil ualet humana. Hoc quidem Agatharchidi uidetur esse ridiculum. Eis autem hæc examinantur integrius: apparet magnum & præcipua laude dignissimum si & saluti & patriæ quidam custodiam legum pietatemq; diuinam proponere concupiscant. Quia uero nõ ignorantes quidam conscriptorum gentem nostram: sed propter quasdam aut alias causas nõ salubres memoriam nostri nunc reliquere. Hoc indicium me arbitror esse prædicturum. Hieronymus enim qui de successoribus conscripsit historiam: ipse quidem tempore quo Hecateus fuit: & amicus existens regis Antigoni Syriæ præsidebat. Verum & Hecateus quidem etiam librum conscripsit de nobis. Hieronymus autem nequaquam nostri historiam meminit: licet pene in ipsis locis nutritus esset in tantum uoluntates hominum differebant. Alio namq; placuit studium habere memoria dignum. Alium uero omnino circa ueritatem quædam passio cemitur obscurasse. Sufficiunt tamen ad comprobationem antiquitatis nostræ Aegyptiorum & Chaldeorum atq; Phoenicum historiæ: & super illas Græcorum pariter conscriptiones. Adhuc enim super ea Theophilus & Theodorus & Manaseas & Aristophanes & Hermogenes & Euemerus & Cynũ & Zopirion & multi quidam alii simul. Non enim ego omnibus libris incubui: non transitorie nostri facere mentionem. Plurimi namq; prædictorum uirorum ueritatem quidem antiquarum causarum frustrati sunt, quia lectioni sacræ nostrorum non incubuere librorum. Communiter tamen de antiquitate testati sunt: pro qua nunc referre proposui Phalereus autem Demetrius & senior Philon & Eupolemus non multum ueritate frustrati sunt: quibus dari ueniam dignum est. Non enim inerat eis ut nostras litteras possent omni scrupulositate sequi. His ita dictis unum ad hũc mihi capitulum est relictum ex his quæ in principio libri posui. Quatenus derogationes & maledicta: quibus utuntur quidam contra genus nostrum falsas ostendam & conscriptoribus eorum testibus utar quando conscribentes hæc cõtra semetipsos locuti sunt talia. Quia uero multis aliis hoc euenit propter quorundam uesaniam arbitror ĩtelligere. Mens qui uoluerit historias ipsas percurrere. Quædam igitur gentium & gloriosissimarum ciuitatum foedare nobilitatem & con-

uersationi detrahere tentauere. Theopompus quidem atheniensium lacedemoniorum uero pr-
locratis. His autem Tripodem perdurabilem conscribens. Non enim Theopompus hoc fecit si-
cuti quidam putant etiam Thebeorum momordit urbem. Multi uero necnon & timeus in hi-
storiis de prædictis & de aliis blasphemauit. Et hoc præcipue faciunt quando gloriosissimi in ali
qua parte calumniantur. Quidam propter inuidiam atq; maliuolentiam: alii uero propter uer-
bosam nouitatem memoria se dignos fieri iudicantes: & apud stultos quidem nequaq̃ hac spe
fraudantur. Qui non salubre noscuntur habere iudicium; multas uero eorum miserias condem-
nabunt. Blasphemiarum uero in nos sæpe gestarum huiusmodi causa est. Volentes ægyptii præ-
stare aliquibus ueritatem corrumpere tentauere. Et neq; aduentum in ægyptum nostrorum pro
genitorum sicuti contigit sunt confessi. Nec rursus egressum cum ueritate dixese: multasq; cau-
sas odii ac inuidiæ pariter habuere. Principio quidem qoia in eorum regione nostri progenito-
res potentes effecti sunt. Vnde regressi ad propria denuo fuere felices. Deinde horum aduersitas
multas inter eos fecit inimicicias. In tantum differente nostra pietate extra solẽnitates illorum
quantum dei natura animalibus irrationabilibus sine dubitatione distinguitur. Communis nã-
q; apud illos ritus est alios arbitrari deos; seorsum non singuli solent diuersis ea muneribus ho-
norare. Vani ac fatui omnes homines & ab initio uti de his malis opinionibus consoeti. Et pro-
pterea nequaq̃ imitati nostram honestatem de diuina ratione potuere. Videntesq; multos no-
stram zelari cõuersationem inuidiam habuere: & ad tantam fatuitatem ac pusillanimitatem qui
dam eo perducti sunt; ut non eos pigeret; etiam contra antiquas suorum scriptiones aliqua di-
cere. Quod cum hoc faciunt sibimetipsis aduersus conscribere passionem cæcitatis ignorauere.
In uno tamen & maximo uiro uerbum meum statuam: quo usus sum ante paululum nostræ an
tiquitatis teste. Manethon itaq; qui ægyptiacam historiam ex litteris sacris se ĩterpretatum sum
pollicitus est prædicens nostros progenitores cum multis millibus in ægyptũ aduenisse etenim
incolas subiugasse. Deinde ipse confessus est; quia posteriori tempore amittentes eam prouin-
ciam quæ nunc iudæa uocatur obtinuissent: & ædificantes hierosolymam construxissent tem-
plum. Et usq; ad hoc conscriptiones secutus est antiquorum. Deinde præbens sibimet potesta-
tem cum utiq; uideatur scribere ea quæ in fabula sunt atq; dicuntur: incredibilia uerba de iu-
dæis inseruit; uolens permittere nobis plebem ægyptiorum leprosorum aliorumq; languẽtium.
Quod sicut ait abhominatione ex ægypto fuga dilapsi sunt. Amenophin etiam regem adiecit
quod est falsitatis nomẽ. Et propterea tempus regni eius nequaq̃ diffinire præsumpsit cum alio
rum regum omnes annos perfecte protulerit. Hinc itaq; quasdam annecti fabulas pœnæ obli-
tus: qui egressum pastorum ab Hierosolyma aote quingentos decem & octo annos factum esse
protulerat. Themusis enim erat rex quando egressi sunt. Et ab hoc tempore regum qui postea
fuere anni sunt. cccLxxxxiii. usq; ad fratres nomine Sethonem & Hermerum: quorum Setho-
nem quidem ægyptium: Hermerum uero Deneum denominatum: quem expellens inquit. Se-
thon regnauit annis quinquaginta & nouem. Et post hunc senior scilicet Tapsis annis sexagin-
tasex. Ante tantos igitur annos egressos ex Aegypto patres nostros cafessus. Deinde Ameno-
phin adiciens regem hunc confitetur: & deorum fuisse contemplatorem sicut Osorem queo-
dam priorum regum: & implesse desiderium enim nominis sacerdotem. Idem Amenophin na-
tum ex patre Papio: qui uidebatur quasi diuina participari natura. Et secundum hæc sapientiam
hanc habere præscientiam futurorum. Et dixisse regi hunc uniuocum enim: quia posset uidere
deos: si prouinciam a leprosis & aliis maculatis hominibus purgare contenderet. In quo letatum
regẽ omnes dicit corpore debiles ex Aegypto cõgregasse & fecisse multitudinem numero octua
ginta. Eosq; ad sectiones lapidum in partem nili orientalem misisse; ad hoc esse efficiendum. Si-
mol & alios ægyptios quibus hoc erat iniunctum fuisse autem quosdam inter eos etiam ratio-
nabilium sacerdotum lepra perfusos ait. Amenophin uero illum sapientem diuinumq; uirum
refert timuisse; & circa semetipsum; & apud regem deorum Vulcanum; ut aperte suaderet eis
iam fieri: sed iecisse quoniam auxiliarentur quidam maculatis hominibus & Aegyptum obtine-
rent tredecim annis. Et hæc eum non quidam præsumpsisse regi dicere; sed ex his hominibus
conscriptum reliquisse librum; & per semetipsum & apud regem: & propterea regem in anxieta-
tem maximam peruenisse pro iudæis; his uerbis hæc refert. His itaq; rogatus rex ut ad requi-
em & tutamen eorum secerneret ciuitatem Desertam urbem quæ tunc fuerat pastorum nomi-
ne Auarin præbuit eis. Est autem hæc ciuitas secundum theologiam antiquam ualde præcel-
sa. Porro illi in hanc ingressi; & locum hunc ad resultandum habentes. Opimum ducem sibimet
quendam Heliopolitanorum pontificum Osaphipha constituere; & huic se obedire in omnibus
iurauerunt; ut ille primum quidem eis legem posuit; ut neq; deos adorarent: neq; ab sacris ani-
malibus quæ præcipue festina apud Aegyptios esantise pœnitus abstinerent; nullisq; copularen-
tur nisi cum quibus iusiurandum habere uidebantur. Hæc autem sentiens; & alia plura maxime
ægyptiorum cõsuetudinibus inimica præcepit multo opere muros ædificari ciuitatis; & ad bel-

la præparari contra Amenophin regem. Ipse uero assumens secum etiam alios sacerdotes & maculatorum quosdam: misit legatos ad pastores qui uidebantur a Thethmuse rege depulsi: ad Hierosolymorum urbem causas suas & aliorum qui simul fuerant exhonorati: significãs & poscens: ut pariter contra ægyptum castrametarentur: promisitq; eos fore uenturos. Primum quidem in Auarin progenitorum suorum prouinciam: & necessaria populis abundantius exhibenda: pugnaturos autem opportuno tempore: & prouinciam facillime subdituros. Illi uero lætitia cumulati omnes alacriter usq; ad ducenta millia uirorum pariter sunt aggressi: & non post multum ad Auarin usq; uenere. Amenophis autem ægyptiorum rex: dum illorum audisset inuasionem: non mediocriter uulneratus est. Dum recordaretur quod ei prædixerat Amenophis papiæ. Et primum quidem congregans ægyptiacam plebem. Facto consilio cum principibus eorum animalia sacra: & quæ præcipue a sacerdotibus honorabantur ante præmisit & sacerdotibus particulariter iussit: ut simulachra eorum caute cælarent. Filium uero Sethonem qui etiam Ramessi a ea pso patris nomine uocabatur. Cum quinq; esset annorum apud suum commendauit amicum. Ipse uero transiens cum aliis ægyptiis usq; ad trecenta milia uirorum bellatoribus ueis occurrens congressus non est: putans enim semetipsum contra deum pugnare. Post tergum reuersus uenit ad Memphin: & sumés Apine talia sacra mox in æthiopiam cum uniuersis nauibus & multitudine uenit ægyptiorum. Per gratiam nanq; erat ei subiectus ægyptiorum rex. qui suscipiens etiam populum uniuersum præbuit alimenta hominibus necessaria, quæ prouincia ministrabat. Et ciuitates ac uicos. xiii. quatenus eis qui fuerant deducti ad fines ægyptios: & in æthiopia quidem hæc gesta sunt. Solymitæ uero descendentes cum uiris pollutis ægyptiorum sic pessime hominibus usi sunt: ut eorum uictoria esset nimis pessima. His qui tunc eorum impietates inspiciebantur: non solum etenim ciuitates & uicos concremauere sacrilegia facientes: & deorum idola deuastantes: sed etiam ipsa sacra animalia quæ colebantur crudelissime discerpserunt. Per prætores & occisores horum sacerdotes atq; prophetas esse cogentes quos etiam expellebant nudos. Dicitur itaq; quia conuersationes & leges eis composuit. Sacerdos quidam genere Heliopolitis nomine Orsasiphas uocatus ex nomine Osireos heliopolitani dei quod dum conuersus fuisset ad hoc genus mutauit nomen: & uocatus est Moyses. Quæ uero ægyptii de iudæis proferunt hæc sunt. Sed & multa breuitatis causa prætereo. Dicit autem rursus Manethõ quia postea amenophis ex ægypto digressus est: cum magna uirtute simul & filius eius Ransis: & ipse habens magnum exercitum. Et congressi contra pastores atq; pollutos uicerunt eos usq; ad syriæ fines. Hæc equidem & huiusmodi Manethon conscripsit. Quia uero Anilia loquitur deliramenta atq; mentitur: aperta ratione monstrabo illud primo distinguens quod postea alterna gratia referendum est. Is enim concessit nobis atq; professus est eo q ab initio non fuerint ægyptii genere sed extrinsecus illuc aduenissent: & ægyptum obtinuissent: & ex ea rursus egressi sunt nostri progenitores: quia uero nobis postea permixti non sunt. Aegyptii corpore debilitati: & quia ex his non fuit Moyses qui populum eduxit ex ægypto: sed ante multas generationes extitit per ea quæ ipse dixit conabor tendere. Primam itaq; causam posuit figmẽti risibilem. Rex enim inquit Amenophis concupiuit uidere deos: quos putas siquidem quia apud eos solennes erant: Bouem & Hyrcum & Crocodillos & Canicapatos uolebat aspicere. Cælestem autem quomodo poterat: & cur hoc habuit desiderium. quia utiq; & prior enim rex alter hos uiderat. Ab illo ergo audiens qualis essent & quemadmodum eos uidisset: noua nequaq̃ agebat arte: sed forte sapiẽs erat ille uates: per quem hæc rex posse agere confidebat: quod si ita fuisset: quomodo impossibilitatis concupiscentiam non præsciuit: non euenit quod uoluit. Proinde quam rationem habere potuit: ut propter semimembrios aut leprosos ei inuisibiles essent. Dum irascuntur enim propter impietates: non propter corporum diminutiones. Deinde tam multa milia leprosorum & male habentium una pœnæ hora quomodo fuit possibile congregari: aut quomodo rex nõ obediuit uati. Ille nãq; præcepit debiles ægyptios exilio deportari. Hi autem eos ad sectiones lapidum destinauit tanq̃ operariis indigens: & non purgare prouinciam uolés. Ait autem eo q uates qui dum semetipsum perimerit præuidens eorum iram & quæ erant in ægypto futura: & conscriptum librum regi reliquit. Proinde ab initio uates etiam suum interitum non præsciuit: quomodo nũc repente regi contradixit uolenti uidere deos quam q se ipse perimere festinabat. Quod uero inter omnia est stultius uideamus. Audiens enim hæc inquit: & de futuris iam metuens. Debiles illos ex quibus ægyptum purgare debuerat: neq; tunc de prouincia protulit: sed rogantibus eis sicut ait: ciuitatem dedit dudum a pastoribus habitatam quæ uocabatur auarin. Ad quam congregati principem inquit degere ex sacerdotibus Heliopolitanis qui eis exposuit: ut neq; deos adorarent. Neq; ad ægyptiacæ festiuitatis animalibus abstinerent: sed omnia perimerent atq; consumerent: nulli pœnitus miscerentur: nisi cum quibus coniurati esse uidebantur: & iureiurando multitudinem obligatam: quatenus in eis legibus perdurarẽt. Auarin ciuitatem munitam contra regem dicit eos bella sumpsisse. Adiecit autem subiecit quia misit hierosolymam rogans

illos pro auxiliis exhibēdis: & daturum Auarin compromittens quæ foret ex hierosolymis egre
dientibus exire maiorum:& ex qua procedens omnem ægyptum obtinerent. Deinde subiungit
illos quidem uetus secum ducenis milibus armatorum.Regem uero Amenophin ægyptiorum
cum non cessaret repugnádum deo:mox ad æthiopiam refugisse & Apinum cum aliis faetis ani
malibus deuexisse.Hierosolymitis uero inuasione facta & ciuitates depopulatas: & templa cõcre
masse:& equestres peremisse refert.& nulla iniquitate aut opere iniquitatis abstinuisse.Quod ue
ro conuersationem & leges eis exhibuit. Sacerdos inquit erat genere Hieropolitis nomine Arsi
phas uocatus ab appellatione Osireos heliopolitani dei.& mutato nomine dictus postea Moyses
Tertiodecimo uero inquit áno Amenophin postq̃ regno pulsus est ex æthiopia profectum cum
multa milia dicit:& congressum contra pastores atq; pollutos habita cõflictione uicisse. Et mul
tos interficientem usq; ad fines Syriæ persecutum. In his iterum non intellexit si uerisimilitudi
ne se mentiri leprosum:nãq; & cum eis ait multitudo collecta debilium.Licet primitus irascerē
tur regi circa se utiq; talia facienti secundum præmonitionem uatis. Tamen cum a sectione lapi
dum sunt egressi:& prouinciam percepere omnes circa eum miriores effecti credendi sunt. Por
ro si adhuc & illum odio habebant seorsum magis insidiari potuissent non circa omnes bella cõ
mittere cum scilicet plurimi existentes multorum illic cogitationes haberent. Proinde etiam si
contra homines pugnare decreuete:non tamen contra deos impietatem gerere præsumebát: nec
contraria suis agere legibus in quibus inscripti esse noscuntur.Oportet itaq; nos Manethoni gra
tias agere:quoniam huius iniquitatis principes dicit. Non eos qui ex Hierosolyma sunt egressi:
sed illos ipsos ægyptios esse probat & maxime sacerdotes atq; iusiurandi uinculum illorum mul
titudine conuenisse.Illud autem quomodo non irrationabile est.Nec pericula belli participatus
est:sed misere maculatos ad Hierosolymam:& ab eis solatia poscerent: maxima stultitia non illo
rum;sed hæc fingentis ostenditur.Iste nãq; etiam nomen positum ciuitati.

idest a templotum spoliatione præ
sumpsit edicere.Et hoc postea fuisse mutatum.Miranda res:quia posteris quidem turpe fuit tale
nomen & otiosum. Ipsi uero qui fundauere urbem ornare semetipsos etiam uocabulo credide
re.Hic autem fortissimus uir multa detractionis imperitia non intellexit quia Hierosolymi non
idem uoce iudaica quod græca significat. Quid ergo amplius quilibet dicere cõtra mendacium
tam imprudenter expositum.Sed quoniam cõgruam iam magnitudinem suscepit hic liber: aliud
faciens principium:cætera præsentis operis explanare tentabo.

¶ Phlauii Iosephi de antiquitate Iudæorum ad Epaphroditum. Cap. II.

PRiori quidem uolumine clarissime mihi Epaphrodite de antiquita
te nostra monstraui Phœnicum & Chaldeorum Egyptiorumq; lit
teris satisfaciens ueritati: multosq; græcorum conscriptores addu
cens. & meam e diuerso disputationem aduersus Manethonem &
Chermonem & alios quosdam exhibui. Nunc autem inchoabo re
liquos arguere:qui contra nos aliqua conscripsere. Impulsus enim
sum cõtra Appionem respondere grammaticum si tum assumi hoc
oportet officium. Horum igitur quæ ab eo conscripta sunt:alia qui
dem similia sunt dictis aliorum: alia ualde frigida. Plurima uero
quandam tantum modo detractionem habentia: & multam.ut ita
dixerim.ineruditi probationem tanq̃ ab homine composita & mo
ribus praua & totius uitæ suæ temporibus importuna. Quia uero
multi hominum propter stultitiam suam his potius sermonibus capiuntur:quam illis quæ mul
to studio conscribuntur: & derogationibus quidem gaudent: præconiis uero mordentur; nihil
horum nouit indoctus. Illud quoq; quod seminari dicit: quo cum iudæi essent: Alexandrini
uocati sunt similis inscientiæ esse.Omnes etenim:qui ad coloniam aliquam deuocantur: & plu
rimum alterutris genere differunt:ab ædificatoribus appellationem accipiunt. Et quid opus est
de aliis dicere:nostrorum enim ipsorum hi:qui Antiochiam inhabitant Antiocheni nominan
tur. Ius enim ciuium eis dedit conditor Seleucus. Similiter & qui in Epheso commorantur in
Licaonia cum ciuibus exinde natis uniuoci sunt. Hæc præbentibus regni eis per tempora suc
cessoribus. Romanorum uero clementia cunctis non paruulum donum appellationis suæ con
cessit. Non solum uiris singulis: sed etiam maximis gentibus in communi. Hiberi deniq; anti
qui & Tyrreni & Sabini & Romani uocantur. Si uero hunc modum aufert communis ciuitatis
Appion quiescat dicens semetipsum alexandrinum. Natus enim in profundissima ægypto quo
modo erat Alexandrinus iure ciuilitatis sicut ipse in nobis dicit ablato:cum solis ægyptiis nunc
orbis domini Romani participari cuiuslibet ciuitatis interdixisse uideátur. Hic autem ita robu

ſtus eſt:ut dignitates quas ipſe impetrare prohibebatur adipiſci non ualens calūniari conetur eis: qui hæc iuſtiſſime percepere. Non enim propter inopiam habitatorum ciuitatis quam ſtudioſe ædificabat Alexander noſtrorum aliquos ibi collegit:ſed omnes approbans diligenter ex uirtute ac fidedignos inueniens hoc præconium noſtris exhibuit: cum gentem noſtram ſtuderet nō mediocriter honorare. Ait enim Ecatheus. Quia propter manſuetudinem atq; fidem quam ei præbuere iudæi ſamariam regionem adiecit:ut eam ſine tributis haberent. Similia quoq; ſapuit poſt Alexandrum etiam Ptolomeus lagus de iudæis in alexandria commorantibus. Nam ægyptiacaris caſtra commiſit,arbitratus ea fide ſimul eorum & fortitudine conſeruanda & in cyrine credēs ſe tutiſſime regnaturum:& non in aliis lybiæ ciuitatibus ad ea loca partem iudæorum habitandi cauſa direxit.Poſt hunc autem Ptolomæus:qui philadelphus eſt appellatus non ſolum.ſi qui fuere captiui apud eos, noſtrorum omnes abſoluit: ſed & pecunias eius ſæpius condonauit: & quod maximum eſt defiderauit agnoſcere noſtras leges:& ſacrarum ſcripturarum uolumina cōcupiuit: miſitq; rogans deſtinari uiros:qui ei interpretauerunt legem : & ut hæc apprime conſcriberentur diligentiam hanc commiſit non quibuſcunq; uiris:ſed Demetrium Phalerea & Andream & Ariſteum ad hæc implenda conſtituit:quorum eruditionem propriarum litterarum Demetrius diſſerebat. Alii uero habebant cuſtodiam corporis eius iniunctam. His ergo hanc diligentiam imperauit. Non enim leges & patrum noſtrorum philoſophiam diſcere concupiſceret :ſi his utentes deſpiceret & non potius ualde miraretur. Quæ pœnæ omnes in ordine progenitores eius macedonium reges ignorauere:habentes eego nos præcipuum familiaritatis affectum. Tertius nanq; Ptolomæus:qui uocatus eſt benefactor fortiter obtinens ſyriam uniuerſam non diis ægyptiacis pro uictoria ſolennitates gratificas immolauit.Sed ueniens ad hieroſolymam multas hoſtias ſicut noſtri moris eſt:deo gratificauit:digniſſimaq; dicauit ornamenta uictoriæ Philometor autem Ptolomæus: & eius uxor Cleopatra omne regnum commiſere iudæis : & duces totius fuere militiæ Onyas & Doſytheus iudæi:quorum nominibus derogat Appion:cum debuiſſet opera eorum potius mirari & gratias agere:quoniam liberauere alexandriam:quam ueluti defendere ſe quis confingit.Nam dum rebellio ſurrexiſſet in Cleopatræ regno: & periculum peſſimæ perditionis inſiſteret. Iſtorum labore ciuitas inteſtinis prælis eſt erepta. Sed poſtea inquit Onyas ad urbem deduxit exercitum paruum cum eſſet illic Herinus præſes romanorū legatus. Quod ut ita dicam. recte atq; iuſte factum eſt. Ptolomæus enim qui cognominatus eſt Phyſcon moriente ſuo patre Ptolomæo philometore:egreſſus eſt de cyrene uolens reginam Cleopatram expellere: & filios regis:ut ipſe regnum iniuſte ſibimet applicaret:propter hæc ergo Onias aduerſus eum bellum pro Cleopatra ſuſcepit. Et fidem quam habuit circa reges nequaq̄ in neceſſitate deſeruit. Teſtis autē deus iuſtitiæ eius manifeſtus apparuit.Nam Phyſcon Ptolomæus cum aduerſum exercitum quidem Onyæ pugnare præſumeret : omnes uero iudæos in ciuitate poſitos cum filiis & uxoribus capiens:nudos atq; uinctos elephantis ſubieciſſet: ut ab eis conculcati deficerent. Et ad hoc etiā beſtias ipſas debriaſſet:in contrarium quæ præparauerat euenere. Elephanti enim relinquentes ſibi appoſitos iudæos impetu facto ſuper amicos eius multos ex ipſis interemere. Et poſt hæc Ptolomæus qdem aſpectū terribilē contemplatus eſt:prohibentem ſe ut illis noceret hoībus. Concubina uero ſua chariſſima quam alii quidem Hythacam. Alii uero Herenem denominant:ſupplicāte ne tantam impietatem perageret:& conceſſit: & ex his quæ egerat:uel acturus erat pœnitentiā egit. Vnde recte hanc diem iudæi Alexandria conſtituti eo q aperte a deo ſalutem promeruere celebrare noſcuntur. Appion autem omnium calumniator etiam propter bellum aduerſus Phyſconem geſtum:iudæos accuſare præſumpſit:cum eos laudare debuerit. Is autem etiā ultimæ Cleopatræ reginæ Alexandrinorum meminit,ueluti nobis improperans:quoniam circa nos fuit ingrata:& non potius illam redaeguere ſtuduit: cui nihil omnino iniuſtitiæ & malorum operum defuit:uel circa generis neceſſarios uel circa maritos ſuos qui etiam dilexerint eam. Vel in communi contra romanos omnes & benefactores ſuos imperatores. Quæ etiam ſororem Arſinoem occidit in templo nihil ſibi nocērem. Peremit autem & fratrem inſidiis:paternoſq; deos & ſepulchra progenitorum depopulata eſt.Percipienſq; regnum a primo Cæſare eius filio & ſucceſſori rebellare præſumpſit. Antoniumq; corrumpens amatoriis rebus & patriæ inimicum fecit : & infidelē circa ſuos amicos inſtituit. Alios quidem genere regali ſpolians: alios autem demens & ad mala gerenda compellens.Sed quid oportet amplius dici : cum illum ipſum in nauali certamine relinquens id eſt maritum & parentem communium filiorum tradere cum exercitu a principatu & aſſequi eſſe qui coegit. Nouiſſime uero Alexandria a Cæſare capta:ad hoc uſq; perducta eſt:ut ſaltē hinc ſperare ſe iudicaret ſi poſſet ipſe manu ſua iudæos perimere:eo q circa omnes crudelis & infidelis extaret. Putas ne gloriandum nobis non eſt:ſi quemadmodum dicit Appion: famis tempore iudæis triticum non eſt menſa. Sed illa quidem pœnam ſubiit competentem. Nos autem maximo Cæſare utimur reſte ſolatii atq; fidei:quam circa eum contra Aegyptios geſſimus: necnon & ſenatu eiuſq; dogmatibus & epiſtolis Cæſaris Auguſti:quibus noſtra merita comprobantur. Has

litteras Appionem oportebat inſpicere: & ſecundum genera examinare teſtimonia ſub alexandro facta. Et omnibus Ptolomæis & quæ a Senatu conſtituta ſunt. Necnon & maximis romanis imperatoribus. Si uero Germanicus frumenta cunctis in Alexandria commorantibus metiri nō potuit; hoc iudicium eſt ſterilitatis ac neceſſitatis frumentorum non accuratio iudæorum. Quid enim ſapiant omnes imperatores de iudæis in Alexandria commorantibus palam eſt. Nam administratio tritici nihilominus ab eis q̃ ab aliis alexandrinis tranſlata eſt. Maximam uero eis fidem olym a regibus datam conſeruauere: ideſt fluminis cuſtodiam: totiuſq; cuſtodiæ nequaquam his rebus indignos eſſe iudicantes. Sed ſuper hoc quomodo ergo inquit ſi ſunt ciues: eoſdem deos: quos alexandrini non colunt? cui reſpondeo. Quomodo etiam cum uos ſitis ægyptii inter alterutros prælio magno & ſine fœdere de religione contenditis. An certe propterea nō uos omnes dicimus ægyptios? & neq; communiter homines quoniam beſtias aduerſantes naturæ colitis multa diligentia nutrientes. Cum genus utiq; noſtrorum unum itaq; idem eſſe uideatur. Si autem in uobis ægyptiis tantæ differentiæ opinionum ſunt: quid miraris ſuper his qui aliunde in alexandriam aduenerunt? Sin legibus a principio conſtitutis circa talia permanſere. Is autem ſeditionis cauſas nobis apponit: qui ſi cum ueritate ob hoc accuſat iudæos in alexandria conſtitutos. Cur omnes nos culpariq; poſitos eo quod noſcamur habere concordiam. Porro etiam ſeditionis auctores quilibet inueniet Appiones ſimiles alexandrinorum fuiſſe ciues. Donec enim græci fuere & macedones hanc ciuilitatem habētes nullam ſeditionem aduerſus nos geſſere: ſed antiquis ceſſere ſolennitatibus. Cum uero multitudo ægyptiorum creuiſſet inter eos propter confuſiones temporum etiam hoc opus ſemper eſt additum. Noſtrum uero genus permanſit purum. Ipſi igitur moleſtiæ huius fuere principium: nequaquam populo macedonicam habente conſtantiam: neq; prudentiam græcam: ſed cunctis ſcilicet utentibus malis moribus ægyptiorum & antiquas inimicitias aduerſum nos exercētibus. E diuerſo nanq; factum eſt quod nobis improperare præſumunt. Nam cum plurimi eorum non opportune ius eius ciuilitatis obtineant peregrinos uocantes eos qui hoc priuilegium ad omnes imperaſſe noſcuntur. Nam ægyptiis neq; regum quiſq̃ uidetur ius ciuilitatis fuiſſe largitus: neq; nunc quilibet imperatorum. Nos autem Alexāder quidem introduxit: reges autem auxere. Romani uero ſemper cuſtodire dignati ſunt. Itaq; derogare nobis Appion dignatus eſt quia imperatorum non ſtatuamus imagines tanq̃ illis hoc ignorantibus aut defenſione appionis indigentibus: cum potius debuerit admirari magnanimitatem mediocritatemq; romanorum. Quoniā ſubiectos non cogit patria iura tranſcendere. Sed ſuſcipiunt honores ſicut dare offerentes pium atq; legitimum eſt. Non enim honoris gratiam habent: qui ex neceſſitate & uiolentia conferuntur. Græcis itaq; & aliis quibuſdam bonum eſſe creditur imagines inſtituere. Deniq; & patrum & uxorum filiorumq; figuras depingentes exultant. Quidam uero etiam nihil ſibi competentium ſumunt imagines. Alii uero & ſeruos diligentes hoc faciūt. Quod ergo mirum eſt: ſi etiam principibus ac dominis hunc honorem præbere uideantur? Porro autem legiſlator non quaſi prophetans romanorum potentiam non honorandam, ſed tanquā cauſam neq; deo neq; hominibus utilem deſpiciēs. Et quoniam totius animati multo magis dei inanimati probatur inferius: interdixit imagines fabricari. Aliis autem honoribus poſt deum colendos non prohibuit uiros bonos quibus nos & imperatores & populum ro. dignitatibus ampliamus. Facimus autem pro eis continua ſacrificia: & non ſolum quotidianis diebus ex impenſa communi omnium iudæorum talia celebramus. Verum cum nullas alias hoſtias ex communi neq; pro filiis peragamus. Solis imperatoribus hunc honorem præcipuū pariter exhibemus: quē hominum nulli perſoluimus. Hæc itaq; communiter ſatiſfactio poſita ſit aduerſus appionē pro his quæ de alexandria dicta ſunt. Admiror autem eſſe eos: qui ei huiuſmodi fomitem præbuere ideſt Poſſidonium & Apollonium molonis; quoniam accuſant quidem nos quare nos eoſdē deos cum aliis non colimus. Mentientes autem pariter & de noſtro templo blaſphemias componētes incongruas: non ſe putant impie agere: dum ſit ualde turpiſſimum liberis qualibet ratione mentiri. Multo magis de templo apud cunctos homines nominato tanta ſanctitate pollente. In hoc enim ſacrario Appion præſumpſit edicere. Aſini caput collocaſſe iudæos: & eū colere: ac dignum facere tanta religione. & hoc affirmat fuiſſe depalatum dum Antiochus Epiphanes & expoliaſſet templum: & illud caput inuentum ex auro compoſitum multis pecuniis dignum. Ad hoc igitur prius quidem. Quoniam ægyptius uel ſi aliquid tale apud nos fuiſſet nequaquam debuerat increpare: cum nō ſit deterior aſinus furonibus & hircis & aliis qui ſunt apud eos dii. Deinde quomodo non intellexit operibus increpatus de incredibili ſuo mendacio. Legibus nanq; ſemper utimur hiſdem: in quibus ſine fine conſiſtimus. Et cum uarii caſus noſtram ciuitatem ſicut etiam aliorum uexauerint. Et diuus ac Pompeius magnus ac Licinius Craſſus: & ad nouiſſimum Titus cæſar: bello uincentes obtinuerunt templum. Nihil huiuſmodi illic inuenere: ſed puriſſimam pietatem de qua nihil nobis eſt apud alios effabile. Quia uero Antiochus neq; iuſtam fecit templi deprædationem: ſed de egeſtate pecuniarum ad hoc acceſſit cum non eſſet hoſtis: &

ſup nos auxiliatores ſuos & amicos aggreſſus eſt. Nec aliquid dignum deriſione illic inuenit. Mul-
ti & digni conſcriptores ſuper hoc quoq; teſtantur Polybius megalopolita: Strabon capadox: Ni-
colaus damaſcenus: Tymagenes: & Caſtor temporum conſcriptor: & Apollodorus. omnes dicunt
perunii s indigenrem Antiochum tranſgreſſum fœdera iudæorum. & ſpoliaſſe templum auro ar-
gentoq; plenum. Hæc igitur Appion debuit reſpicere: niſi cor aſini ipſe potius habuiſſet: & impu-
dentiam canis: & qui apud ipſos aſſolet coli. neq; enim extrinſecus alia ratiocinatione mentitus
eſt. Nos itaq; aſinis neq; honorem neq; poteſtatem aliquam damus: ſicut Aegypnii crocodillis &
aſpidibus: quando eos qui ab iſtis mordentur: & a crocodillis rapiuntur felices: & deo digni arbi-
trantur. Sed ſunt apud nos aſini: quod apud alios ſapientes uiros onera ſibimet impoſita ſuſtinen-
tes. Et licet ad arcas accedentes comendant aut propoſita nõ adimpleant multas ualde plagas ac-
cipiunt quippe operibus & ad agriculturam rebus neceſſariis miniſtrantes: ſed aut omnium gur-
diſſimus fuit Appion ad componendum uerba fallacia. aut certe ex rebus initia ſumens hæc im-
plere non ualuit quando nulla poteſt contra nos blaſphemia prouenire. Alteram uero fabulam
derogatione noſtra plenam de græcis appoſuit: de quo hoc dicere ſat erit. quoniam qui de pietate
loqui præſumunt: oportet eos non ignorare minus eſſe immundum per templa tranſire quam ſa-
cerdotibus ſcelesta uerba confingere. Iſti uero magis ſtudere defendere ſacrilegium regem: quam
iuſta & ueracia de noſtris & de templo conſcribere. Volentes enim Antiocho præſtare. & infide-
litatem ac ſacrilegium eius tegere: quo circa gentem noſtram eſt uſus propter egeſtatem pecunia-
rum. Detrahentes nobis etiam quæ in futuris eſſent mentiti ſunt. Propheta uero aliorum factus
eſt Appion: & dixit Antiochum in templum inueniſſe lectum & hominem in eo iacentem: & pro
poſitam ei menſam maririmis terniſq; uolatilium dapibus plenam: & obſtupuiſſet his homo. Illũ
uero mox adoraſſe regis ingreſſum tanq̃ maximum ei ſolatium præbiturum: ac procidentem ad
eius genua extenſa dextera popoſciſſe libertatem. & iubente rege ut conſideret & diceret quis eẽt
uel cur ibidem habitaret: uel quæ eſſet cauſa ciborum eius. Tunc hominem cũ gemitu & lachry-
mis lamentabiliter ſuam narraſſe neceſſitatem ait. Inquit eſſe ſe græcum: & dum peragerer prouĩ
ciam propter uitæ cauſam direptum ſe ſubito ab alienigenis hominibus: atq; deductum ad tem-
plum: & incluſum illic: & a nullo conſpici: ſed cuncta dapium præparatione ſaginari. Et primum
quidem hæc ſibi inopinabilia beneficia prodidiſſe & detuliſſe letitiam. Deinde ſuſpitionem: po-
ſtea ſtuporem: ac poſtremum conſulentem a miniſtris ad ſe accedentibus audiſſe legem ineffabi-
lem iudæorum pro qua nutriebatur: & hoc illos facere ſingulis annis quodam tempore conſtitu-
to. Et comprehendere quidem græcum peregrinum: eumq; annali tempore ſaginare: & deductũ
ad quandam ſiluam occidere quidem eum hominem eius corpus ſacrificare ſecundum ſuas ſolen-
nitates: & guſtare ex eius uiſceribus & iuſiurandum facere in immolatione græci: ut inimicitias
contra græcos haberent. Et tunc in quandam foueam reliqua hominis pereuntis abiicere. deinde
refert eum dixiſſe paucos iam dies debita ſibimet ſupereſſe atq; rogaſſe ut erubeſcentes græcorũ
deos & ſuperantes in ſuo ſanguine inſidias iudæorum. De malis eum circunſtantibus liberaret.
Huiuſmodi ergo fabula non tantum omnis tragœdia pleniſſima eſt: ſed ẽt crudeli impudentia re-
dundat. Non tamen a ſacrilegio priuat antiochum ſicut arbitrati ſont: qui hæc ad illius gratiam
conſcripſere. Non enim præſumpſit aliquid tale ut ad templum accederet: ſed ſic autem inuenit
non ſperans. Fuit ergo uoluntatibus iniquis impius: & nihilhominus ſine deo quanta iuſſit men-
dacii ſuperfluitas: quam ex ipſa re cognoſcere ualde facillimum eſt. Non enim circa ſolos græcos
diſcordia legum eſſe dignoſcitur: ſed maxime aduerſus ægyptios & plurimos alios. Quem enim
chorum non contigit aliquando circa nos peregrinari: ut aduerſus ſolos renouata coniuratione
per effuſionem ſanguinis egeremus: uel quomõ poſſibile eſt ut ad has hoſtias omnes iudæi colli-
gerentur: & tantis millibus ad guſtanda uiſcera illa ſufficerent: ſicut ait appion: uel cur inuentum
hominem quicunq; fuit: non enim ſuo nomine conſcripſit: aut quomodo eum in ſuam patriam
rex non cum pompa deduxit dum poſſet. Hoc faciens ipſe quidem putari pius & græcorum ama-
tor eximius: aſſumere uero contra iudæorum odium ſolatia magna cũctorum. Sed hæc relinquo:
inſenſatos enim non uerbis ſed operibus decet arguere. Sciunt igitur omnes: qui uidere conſtru-
ctionem templi noſtri: qualis fuerit & intranſgreſſibilem eius purificationis integritatem. Qua-
tuor enim porticus habuit in circuitu: & harum ſingulæ propriam ſecundum legem habuere cu-
ſtodiam. In exteriorem itaq; ingredi licentiam omnibus etiam alienigenis: mulieres tãtummodo
menſtruatæ tranſire prohibebantur. In ſecunda uero porticu cuncti iudæi ingrediebantur: eorũ
coniuges cum eſſent ab omni pollutione mundæ. In tertia maſculi iudæorum mundi exiſtentes
atq; purificati. In quarta autem ſacerdos ſtolis induti ſacerdotibus. In adytum uero ſoli principes
ſacerdotum propria ſtola circumamicti. Tanta uero eſt circa omnia prouidentia pietatis: ut ſecun-
dum quaſdam horas ſacerdotes ingredi conſtitutum ſit. Mane etenim aperto templo oportebat
facientes traditas hoſtias introire. Et meridie rurſus dum clauderet templum. Deniq; ne uas ali-
quod portari licet in templum: ſed erant in eo ſolummodo poſita altera mẽſa turibulum: cande-

labrum quæ omnia & in lege cōscripta sunt. Etenim nihil amplius neq; ministeriorum aliquorū
ineffabilium agitur:neq; intus illa epulatio ministratur.Hæc enim quæ prædicta sunt habent to-
tius populi testimonium manifestum rationemq; gestorum.Licet enim sint tribus quatuor sacer
dotum & harum tribuum singulæ habeant hominum plusq̃ quinq; milia : fit tamen obseruatio
particulariter per dies certos: & his transactis alii succedentes ad sacrificia ueniunt: & congregati
in templum mediante die præcedentibus claues templi & ad numerū omnia uasa percipiunt nul
laq; ad cibum aut potum attineat in templo delata. Talia namq; etiam ad altaria offerre prohibi-
tum est;præter illa quæ ad sacrificia præparantur . Quod ergo Appionem esse dicimus nisi nihil
horum examinantem uerba incredula protulisse. Sed turpe est:historiæ enim uerum notitiam se
proferre grammaticus non prosit.Et sciens templi nostri pietatem hanc quidem prætermisit.Ho
mines autem græci compræhensione finxit , & pabulum ineffabile & cibotum opulentissimam
claritatem.Et peruios ingredientes ubi nec nobilissimos iudæorum licet intrare nisi fuerit sacer-
dotes . Hæc ergo pessima est impietas atq; mendacium spontaneum ad eorum seductionem: qui
noluerunt discutere ueritatem,Per ea siquidem mala & ineffabilia quæ prædicta sunt nobis detra
here tentauere.Rursumq; tanq̃ piissimus deridet aduciens fabulæ inna facta, At enim illum retu
lisse dum bellum iudæi contra iudæos haberent , Longo quodam tempore in aliqua ciuitate iu-
dæorum qui in ea Apollinem colebat uenisset ad iudæos:cuius hominis nomen dicitur Zabidō
Deinde qui eis promisisset traditurum se eis Apollinem deum doriensium uenturumq; illum ad
nostrum templum, Si omnes ascenderent & credidissent omnem multitudinem iudæorum Za-
bidon uero fuisse quodam machinamentum ligneum. Et circumposuisse sibi; & in eo tres ordi-
nes infixisse lucernarum; & ita ambulasse ut procul stātibus appareret quasi stella per terram iter
agens,Porro iudæos inopinabili uisione obstupuisse:& longe constitutos tenuisse silentium. Za-
bidon uero multa quiete ad templum uenisse & aureum detraxisse asini caput , Sic enim urbane
conscribit:& rursus Doram uelociter aduenisse. Igitur & nos dicere possumus:quia asinum hoc ē
semetipsum Appion grauat & facit stultitia simul & mendaciis oneratum . Loca nanq; quæ non
sunt conscribit;& ciuitates nesciens transfert , Idumea enim prouinciæ nostræ confinis est polita
iuxta Gazam & nulla ciuitas huius Dora nuncupatur, In Phœnice uero iuxta montem Carmelū
Dora ciuitas appellatur in nullo concordans Appionis oblocutionibus , Quatuor enim dierum
itinere protul est a iudæa. Cur itaq; nos rursus accusat eo q̄ non habeamus communes cum aliis
deos;si sic facile credidere patres nostri ad se uenturum Apollinem & cum stellis eum ambulare
super terram putauere?Lucernam enim primo nunq̃ uidere.Qui licet & tāta & talia concelebrāt
candelabra.Sed nec aliquis ei ambulanti per prouinciam ex tantis milibus obuiauit.Desolatos ēt
uiros custodibus comperit:& hoc tempore prælii . Cætera iam relinquo. Ianuæ uero templi alti-
tudine quidem erant cubitorum sexaginta:latitudine uero uiginti,omnes deauratæ & pœnæ au-
ro puro confectæ,has claudebant non minus quam uiri ducenti diebus singulis;& relinquere eas
apertas nefandissimum nimis erat . Facile eas lucernifer ille aperuisse creditur ; qui solus etiam
habuisse asini caput æstimabatur ; quapropter dubium est utrum hoc caput Zabidon denuo re-
uocauit,An certe sumens Appion introduxit in templum ut Antiochus inueniret. Vnde in secun-
do Appioni aliquam mentiendi daret occasionem & conscribendum banitantium per deum fa-
ctorem cœli & terræ & maris nulli iudæos facturos alienigenæ & maxime græcis.Oportebat au
tem mentiētem absolute dicere nulli facturos alienigenæ & magis ægyptiis. Sic etenim ab initio
poterant eius figmenta de iureiurando congruere ab ægyptiis utiq; nō propter malignitatem su-
am;sed propter calamitates expulsi sunt . A græcis autem plus locis q̃ studiis sumus adiuncti: ita
ut nullæ inter nos & illos inimicitiæ & zelotypiæ esse noscuntur. E diuerso nāq; multos eorum
ad nostras leges contigit accessisse:quorum quidam permansere: quidam uero perdurare non fe-
rentes denuo recessere . Hoc tamen iusiurandum nunq̃ se quisq̃ audisse meminit apud nos habi-
tum;sed solus Appion ut uidetur audiuit. Ipse utiq; composuit nimis. igitur hæc maxima compo
sitio etiam in futuro dicenda Appionis admiratione dignissima est. Quarum rerum hoc affirmat
indicium:quia neq; legibus iustis utamur;nec deum colamus ut cōuenit:& diuersis gentibus ser-
uiamus; & calamitates quasdam circa ciuitatem sustineamus cum utiq; principalis ciuitas roma-
norum sit, cuius ciues soli ab initio regnare atq; nos seruire consueuerunt. Quis etenim ab horū
magnanimitate se ualeat abstinere?Nullus etenim aliorum potest dicere sermonem quem Appiō
locutus est; quando paucis contigit in principatum continue præsidere: & non rursus aliis facta
mutatione seruire. Plurimæ nanq; gentes aliis obedire coactæ sunt. Soli autem ægyptii eo q̄ refu
giant sicut aiunt in eorum prouincia dii atq; saluentur migrantes in effigies bestiarum , Honorē
præcipuum inuenerunt ut nulli fabularentur horum qui asiam europamq; tenuere. Qui scilicet
unā diem ex æuo totius sæculi non habuere libertatem;neq; apud indigenas dominos neq; apud
externos. Nam quemadmodum eis usi sint per se; non semel solummodo sed frequenter uastātes
urbes; templa uertentes amputatos apud eos interficientes deos improperare non studeo. Nō enī

cõuenit stultitiam nos indocti appionis imitari: qui neq; casus atheniensium neq; lacedemoniorum animo suo concepit. Quorum alios quidem fortissimos: quorum summi diuersis uitæ sunt calamitatibus sauciati. Dimitto dirrutam atheniensium arcem: templum ephesenum & delphos: aliaq; multa pro quibus intulit: sed potius inferentibus improperia. Nouus autem accusator nostrorum appion inuentus est: malorum suorum apud ægyptum gestorum prorsus oblitus. Sed se sostris eum quem refert fabula regem fuisse ægypti. ut creditur excæcauit. Verumtamen possumus & nos dicere nostros reges dauid & salomonem: qui multas subdidere gentes. Sed de his modo supersedendum est: quæ uero cunctis nota sunt: appion modis omnibus ignorauit: quoniam persis & post illos principibus asyæ macedonibus: ægyptii quidem seruiere nihil differentes a famulis. Nos autem liberi consistentes etiam ciuitatum in circuitu positarum tenuimus principatum annis uiginti & centum usq; ad Pompeium magnum: & dum uniuersi sunt expugnati a romanis principibus omnium soli propter fidem suam maiores nostri auxiliatores & amici fuere. Sed queritur quia uiros mirabiles non præbuimus uel ut quorundam artium inuentores: & inter hos enumerat socratem & zenonem & chleantem & aliquos huiusmodi. Deinde quod potius est mirandum semetipsum his adiecit & beatificat alexandriam quia ciuem talem habere meruit; quod rite facit. Oportebat enim ut ipse sui testis existeret: qui aliis omnibus sic importunus & callidus esse uidebatur: & uita uerboq; corruptus. Quapropter recte quilibet alexandriæ cõdolebit: si super isto aliquid magni sapuerit. De uiris autem qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores sciunt qui uoluerint nostræ antiquitatis libris incumbere. Reliqua uero quæ in accusatione conscripta sunt dignum erat forte sine satisfactione relinquere: ut ipse sui potius & aliorum ægyptiorum accusator extaret. Queritur enim eo q̃ animalia consueta sacrificemus: & nõ uescamur carnibus suillis: sed & circuncisionem genitalium uehementer irridet. De nostrorum quidem animalium peremptione communio nobis est cum aliis hominibus uniuersis. Appion autem sacrificantes nos redarguens increpat semetipsum: cum genere sit ægyptius. Non enim græcis aut macedonibus aduersatur. Isti enim optant sacrificare. idest centum boum suis diis & sacerdotibus utuntur ad epulas. Quæ cum ita sint non propterea contigit mundum animalibus desolari: quod appion expauit. Qui tamen si solẽnitates ægyptiorum sequerentur quidem mundus hominibus ferocissimis aut bestiis impleretur: quas isti iudicantes deos diligenter enutriunt. Etenim si quis eum consuleret: quos putaret omnium ægyptiorum esse sapientes atq; deicolas sacerdotes sine dubio fateretur. Hæc enim duo dicuntur sibimet ab initio a regibus esse præcepta: ut deos colant & sapientiam diligant: quod illi facere præcipue iudicant: qui tamen & circunciduntur omnes: & a porcinis abstinent cibis. Sed neq; ullus alter ægyptiorũ cum eis diis sacrificare dignoscitur. Cæcus igitur fuit appion: quando pro ægyptiis nostras detractiones componens illos uidetur potius accusare: qui non solum utuntur solennitatibus: quas in nobis culpat iste: sed etiam alios circuncidi docent: sicuti dixit herodotus. Vnde recte mihi uidetur appion propter patriæ suæ leges mulctam soluisse blasphemiæ. Etenim necessario circũcisus circa genitalia uulnera ei facta nihil ei circumprofuerunt & putrefactus magnis doloribus expirauit. Oportet enim bene sapiẽtes in legibus propriis circa pietatem integre permanere: & aliorum minime permanere. Iste uero suas quidẽ leges effugit. De nostris uero mẽtitus est. Hic itaq; terminus uitæ fuit Appionis. Sed & noster hic iam finem liber accipiet. Quoniam uero & Apollonius Molon & Lysimachus: & alii quidam tam per ignorantiam quam per insaniam de legislatore nostro Moyse de legibus uerba protulere: nec iusta nec uera. Dum illi quidem uelut mago atq; fallaci derogant. Leges autem malitiæ apud nos nulliusq; uirtutis affirmant esse doctrices. Volo breuiter & de omni cõuersatione nostra & de particulari sicuti potero proferre sermonem. Reor enĩ fore manifestum: quia & ad pietatem alterutrum uniuersalemq; clemẽtiam: insuper ad iustitiam laborumq; tolerantiam: & ad contemptum mortis optimas leges positas habeamus. Rogo tamen lecturos ut non cum inuidia exequantur huius operis lectionem. Non enim proposui laudes conscribere nostrorum: sed aduersus eos qui nos plurimum & fallaciter accusãt: satisfactionẽ hanc puto esse iustissimam. Proinde accusationem Apollonius non continue sicut Appion instituit: sed dispersim. Quippe tamen aliquando quidem nos sine deo & hominibus odiosos appellet. Aliquando uero formidinem nobis improperat. Et e diuerso rursus aliquando de præsumptione fastum gentis nostræ queritur. Dicit autem etiam stultiores barbaris: & propterea nullum inuentũ nos solos uitæ utile comperisse. Hæc autem omnia manifeste redarguũtur: dum uniuersa contrario q̃ ab eo sunt dicta monstrantur. Et legibus imperata: & a nobis cum omni integritate gesta. Si uero coactus fuero facere mentionem legum contrariarum apud alios constitutarum: cuius rei culpabiles illi sunt qui nostras solennitates tanq̃ malas dicere uoluere. Quibus neutrum puto remanere quod dicant: neq; quia eas habeamus leges: quarum ego capitales & summas ad increpandum positurus sum æque: quia præcipue in legibus propriis perduramus. Paulum ergo sumens onus uolo prius edicere: qui eorum qui sine lege & ordine uiuunt. Hi qui ordinis & communiũ

legum amatores extiterunt:& primi hoc inchoauerunt:recte mansuetudinem nostramq; uirtutẽ
præstare dicendi sunt. Deniq; conantur singuli eorum gesta sua ad antiquitatem referre: ut imita
tores aliorum uideantur existere:& non ipsi potius aliis:ut legittime uiuere debeãt exponere: His
igitur hunc in modum habentibus uirtus legislatoris est meliora cõsiderare: & his qui usuri sunt
legibus quas posuerit satisfacere quia recte sunt. Populi uero est ut in omnibus quæ constituta
sunt perduret:& neq; fœlicitate procedente:neq; calamitatibus aliquid horum immutet. Dico igi
tur nostrum legislatorem quorumlibet qui memorantur legislatorum antiquitate præcedere. Ly-
gurgus enim & Solon & Zaleucus Locrenus:& omnes qui apud græcos mirabiles sunt nouelli
atq; recentes quantum ad illum comparati esse noscuntur. Quando nec ipsum nomen legis fuis-
se olim apud græcos agnoscitur. Testis Homerus est qui nusq̃ in opere suo hoc usus est nomine.
Non enim secundum legem:sed indiffinitis sententiis & regum præceptionibus populus regeba-
tur. Vnde etiãm multo tempore permansere tantum moribus utentes: & non scripto. Et multa
horum semper secundum euentum casuũ permittentes. Noster uero legislator antiquus existens
hoc etenim undiq; manifestum est: etiam apud eos clarum qui semper contra nos loquuntur: se-
metipsum præbuit optimum principem populorum:& consiliatorem magnum. Sed instructionẽ
totius legis uitæ constringens eis suasit hanc libenter excipere:& firmissime inclyta scienna custo
dire. Primitus autem eius magnitudinis opera uideamus. Ille nanq; progenitorum nostrorum re-
linquentium Aegyptum & ad terram propriam remeantium: multa milia sumens ex plurimis &
impossibilibus rebus cautissime liberauit:& inaquosam eos & multum atenosam oportebat trãsi
re uiam: bellaq; deuincere: & filios ac uxores prædamq; bella seruare: in quibus dux egregius &
consiliarius sapientissimus:& tutor ueracissimus fuit uniuersorum. Omnem siquidem multitudi
nem in semetipsum pendere facit: & cum omnia quæ uellet persuadere posset:in nullo horum ui
dicauit sibimet potestatem:sed in quo maximo tempore potestatem sibimet arrogant & tyranni
dem presules rerum: & populum frequentet plurima iniquitate uiuere consuescunt. In hac ille
potentia constitutus e diuerso: magis iudicauit agendum pie & plurimam exhibere aliis æquita-
tem ipse uirtutem præcipuam se credens cunctos ostendere: & salutem firmissimam præbere se-
quacibus bona uoluntate. Et maximis actibus in singulis casibus usus est. Quapropter recte iu-
dicabat ducem atq; consiliatorem se deum habere:& primitus sibimet satisfaciens: quia secundũ
illius uoluntatem uniuersa gereret atq; tractaret. Credidit modis omnibus oportere ut etiã apud
plebem hæc opinio permaneret. Nanq; dum respicere suam uitam credunt; delinquere non præ-
sumunt. Huiusmodi quidem noster legislator fuit:non magus:nõ fallax:sicut derogatores iniuste
pronunciant:sed quales apud græcos gloriãtur fuisse Eimnum: & post eũ legislatores. Alii nanq;
quidam eorum leges positas animo dicebant. Alii uero eas in Apollinem & uaticinium delphi-
cum referebant:siue pro ueritate hoc credentes:seu facile suadendum iudicantes populo. Qui ue
ro præcipuas leges instituerint: uel q iustissime de dei fide cognouerint. licet hoc ex ipsis legibus
facta comparatione conspicere. Iam enim de ipsis tempus est disputandi. Igitur infinite quidẽ par
ticulatim gentium atq; legum apud cũctos homines differentiæ sunt. Alii siquidem monarchis:
alii uero populo potestatem reipub. commisere. Noster uero legislator nihil horum intendens:ue
luti siquis hoc dicendo mensuram trãscendat uerbi diuinam rempublicam declarauit: deo princi
paliter conuersationem nostram atq; potestatem excellenter assignans & satisfaciens eum cũctos
inspicere tanq̃ causam bonorum omnium uniuersis hominibus existentem:& quæcunq; contin-
git eos in angustiis supplicasse illius non latuisse uoluntatem. Neq; quicq̃ eorum quæ gessere uel
siquid aliquis apud semetipsum potuit cogitare: unum uero eum esse monstrauit: & ingenitum:
immutabilem:per tempus æternum:& omni specie mortali pulchritudine differentem. Et ipsum
nobis notum qualis autem sit secundum substantiam prorsus ignotum. Hæc itaq; de deo saperẽt
prudentissimis græcorum: quia quidem eruditi sunt: illo utiq; sciendi præbente principia nunc
dicere prætermitto: quia non optima & congrua dei naturæ atq; magnificentiæ sunt ualde testã-
tur. Pythagoras enim & Anaxagoras & Plato & post illos philosophi stoici & pœne cuncti uiden
tur de diuina sapuisse natura. Sed hi quidem ad breue philosophantes populo superstitionum opi
nionibus iam conscriptam ueritatem dogmatis proferre timuere. Noster uero legislator opera p-
bens consonis uerbis suis non solum his qui cum eo erant satisfecit: sed etiam qui ex illis semper
erant nascituri:hoc immutabiliter inspirauit:& causa legislationis ad utilitatis modum semper ad
duxit. Non enim partem uirtutis dei culturam dixit:sed huius partes alias esse perspexit atq; con-
stituit. Idem fortitudinem iustitiam & in omnibus ciuium concordiã ad alterutros. Cunctæ nãq;
actiones & studia uniuersiq; sermones ad diuinam referuntur per omnia pietatem. Nõ enim hoc
inexaminatum aut indefinitum ulterius dereliquit. Duo siquidem sunt totius disciplinæ & mora
lis institutionis modi; quoꝝ unus quidem sermone doctor est: alter uero excitatiõe morum: quæ
cum ita sunt quidam legislatores sentiendi sunt discreti:& alterum hoꝝ modum sibi placitum as
sumentes alterum reliquerunt. Sicuti Lacedemonii quidem & Cretes moribus erudiebantur:non

uerbis. Athenienses uero & pœne omnes alii græci quæ quidem oportet agi percipiebant suis legibus. Assuescere uero ad hæc operibus minime ualuere. Noster autem legislator hæc ambo multa diligentia cooptauit. Nam nec exercitatione morum dimisit non traditas: neq; leges sermone reliquit incomptas. Sed mox a primo inchoans cibo & unicuiq; dicto conueniente nihil neq; minimarum escarum sub potestate uoluntatis utentium dereliquit. Sed & de eibis quibus conuenit abstineri:& q̄ sumendi sunt:uel quæ diæta communis esse uideatur. Necnon & de opibus labore simul & requie. Terminum atq; regulam posuit legem: quatenus ueluti sub patre atq; domino uiuentes:neq; uolentes quicq̄:neq; per ignorantiam delinquamus. Non enim ignorātibus pœnam posuit:sed optimam & necessariam correptionem monstrauit legem. Quapropter non semel audite:nec secundo uel sæpius. Sed in unaquaq; septimana alia opera relinquentes: ad legis auditionem congregari præcepit uniuersos: eamq; perfecte condiscere: quod scilicet omnes legislatores reliquisse noscūtur. Et intantum plurimi hominum porro sunt:ut secundū proprias uiuant:quia pœne eas ignorant. Et cum peccauerint tunc agnoscunt ab aliis quam legem probantur esse præuaricati. Sed etiam uiri maxima cum gloria & principalia gubernantes profitētur ignorationem. Scitos namq; sibi faciunt assidere ad dispensationem rerum: & experimentum legis habentium. Nostrorum uero quemlibet cum leges interrogat:facilius quam nomen suum recitat. Vniuersas quidem mox a primo sensu eas discentes in animo uelut inscriptas: & rarius quidē quilibet transgreditur. Impossibile autem est supplicium deuitare peccantem. Hoc itaq; primum omnium mirabilem consonantiam nobis instituit. Nam unam quidem habere & eandem de deo sectam:uita uero ac moribus differre nihil ab inuicem optimam moribus hominum potest celebrare concordiam. Apud nos eteni solos neq; de deo quilibet sermones audet alterutris aduersarios:sicut multa similia apud alios fieri comprobantur. Cum non solum a fortuitis quod uisum fuerit unicuiq; proferr:sed etiam apud quosdam philosophorum hoc crebro præsumitur. Quando alii quidem totam dei naturam sermonibus perimere tentauere. Alii uero eius prouidentiam ab hominibus abstulere. Neq; in studiis uitæ a differentia ulla conspicitur:sed communia quidem opera omniū apud nos existunt. Vnus non de deo sermo concors est asserens illum cuncta respicere: sed etiam de ipsius uitæ studiis. Et quoniam oportet omnia alia ad terminum diuinæ pietatis adducita mulieribus nostris & a seruis quilibet auerti. Pro qua re illatas nobis calumnias a quibusdam:cur nō exhibeamus uiros inuentores nouorum operum seu uerborum contigit oriri. Alii siquidē in nulla re paterna perdurare optimum esse putant: & præcipue transgressoribus sapientiæ robur assignant. Nos autem e diuerso unam esse prudētiam atq; uirtutes existimamus:nihil pœnitus uel facere uel cogitare contrarium his quæ antiquitus sancita noscuntur: quod scilicet inditium legis est optimo fœdere constitutæ. Nam ea quæ nunc non habent modum:experimento sæpe correpta redarguuntur. Apud nos autem qui credimus ab initio positam legem diuina uolūtate: nihil aliud pium est quam hanc sub integritate reseruare. Quis etenim eius quicq̄ mouere potest: aut quid melius adinuenit: uel qui ab aliis tanq̄ præcellētius ad statum reipublicæ nostræ migrauit: aut quæ poterit esse melior atq; iustior:quam ea quæ deum quidem principem omnium esse cōfirmat. Sacerdotibus autem in communi quidem res præcipuas dispensare permittit. Summo uero pontifici aliorum sacerdotum principatum competenter iniungit. Quos utiq; nō diuitiis neq; aliis quibusdam spontaneis auditatibus præcellentes. Legislator ad culmen huius honoribus instituit. Sed quicunq; sapientia uel temperaotia aliis præstare noscuntur: eis præcipue culturam diuinæ placationis coniunxit. Apud hos igitur & legis & aliorum studiorum integra diligentia custoditur. Contemplatores etenim omnium atq; iudices contemptionum & punitores culpabiliū sacerdotum esse decreti sunt. Quis ergo principatus quod regnum erit hoc sanctius: uel qui honor deo potius cooptabitur cum omnis quidem populus sit præparatus ad pietatem? Summa uero diligentia sacerdotibus sit īdicta & uelut quædam festiuitas gubernetur uniuersa respu. Cum enim ministeria sua numero paucorum dietum alienigenæ custodire nequiuerunt ea uidelicet sacrificia nominantes: nos cum multa delectatione & incommutabili uoluntate solennitatis opus per omne seruamus æuum. Quæ igitur sunt præcepta uel īterdicta simplicia siue nota dicamus. Primum quidem de deo est dicens. Deus habet omnia perfectus beatissimus ipse sibi cunctisq; sufficiens principum & medium & terminus. Intet omnia operibus quidem & muneribus clarus & totius rei manifestus. Forma uero & magnitudine nobis inenarrabilis. Omnis nāq; materies comparata ad huius imaginem licet sit præciosa tamen promē cunctaq; ars ad illius imitationis inuētum extra esse artem cognoscitur nihil simile neq; uidemus neq; possumus suspicari neq; conicere. Sanctum est; uidemus eius opera lumen:cœlum:terram:solem:lunam:flumina:mare:animaliū nationes:redditiones fructuum:hæc deus fecit;non manibus neq; laboribus neq; quibusdam indiguit sibi cooperantibus; sed ipso uidente bona repente facta sunt. Boua nunc homines conuenit uniuersos; si qui eum quæ placere exercitatione uirtutis. Modus eum diuinæ placationis iste sanctissimus est. Vnum templum unius dei commune omnium communis dei cunctorum. Gra-

rum nāq; semper est omne quod simile est.Hunc placant quidē sacerdotes semper.Præcedit uero
istos primus secundum genus; qui ante alios sacerdotes sacrificauit deo custodiet leges de dubiis
iudicabit:& puniet lege conuictos.Huic quisquis non obedit supplicio subiacebit tanq̄ qui i ipso
deo impie gesserit.Hostias immolauit:non ad crapulam nostram uel ebrietatem attinentes. Hæc
enim non placent deo:quæ res occasio potius iniuriarum simul & expensarum est.Deus enim tē-
peratos ordinatosq; & boni generis diligit:& ut præcipue sacrificātes caste uiuamus. In sacrificiis
autem pro communi salute primum oportet orare.Deide singuli pro semetipsis.Quomodo om-
nes socii sumus:& qui hoc consortium suæ uitæ præponit maxime deo gratissimum est: supplica
tio uero fit ad deum uotis ac precibus non ut bona præster.Nec enim ipse sponte cōtulit uniuer
sis & uno deposuit.Sed ut hoc suscipere ualeamus suscipientesq; seruemus: purificationes in sacri
ficiis lex decreuit. Ex omni excubri excommunicatione a muliere facta & alia multa cōscriberet
ualde longissimum est Huiusmodi ergo de deo & eius placatione sermonibus est.Ipse autē simul
etiam lex est:quosdam autem nouit lex permixtionem per naturam ad cōiugem si tamen pro fi-
liorum causa procreandorum agatur.Masculorum uero in masculos ualde iudicauit inimicas; &
tentantes horum morte decreuit dignos.Nubere uero iubent non respiciētes ad dotem:neq; uio
lenter arripere:sed neq; dolo uel fallacia suadere.Dispensationem uem potius fieri per eum cuius
esse noscitur potestatis & per cogitationem oportunam . Mulier autem inferior inquit est uiro p
omnia Obedit igitur non ad iniuriam:sed ut sit sub regimine constituta.Deus enim uiro potesta
tem dedit. Cum hac ergo coire decet maritum solummodo . Alterius uero experientiam habere
nequissimum.Si quis aūt hoc egerit declinatio nulla mortis:neq; uim fieri uirgini alteri desponsa
tæ:neq; si suaserit nuptæ filios nutrire præcepit. Vniuersis autem mulieribus interdixit: uel cela-
re quod statum est:uel aliam machinationem corrumpere filii. Nanq; necatrix est anima demo-
liens & genus imminuens . Igitur si quis ad concubitum corruptionemq; transierit immundus;
oportet autem etiam post legalem commixtionem uiri mulieres lauari . Hoc enim partem aniæ
polluere iudicauit:inflata nanq; corporibus uulneratur. Dum ob hoc fit aliquam propter purifi-
cationis causam talibus imperauit. Sed neq; in filiorum natiuitatibus concessit epulationes. Ag-
gregari & fieri occasiones ebrietatis:sed temperatum esse repente principium:iussitq; litteris eru-
diri pmpter leges & nosse progenitorum actiones aut actus imitentur:& cū legibus educati neq;
transgrediantur:neq; cogitationem ignorationis habere iudicentur.Prospexit autem etiam fune-
ribus mortuorum: beneq; preciose ad sepeliendum celebrantur exequiæ.Neq; insignum fabricæ
sepulchrorum : sed necessaria quidem circa prolationem funeris imperauit domesticos adiplere.
Omnibus autem uiuentibus legitimum esse constituit:ut aliquo moriente & cōcurrant:& gemi-
tus lamentationis effundant.Purificari autem iubet etiam domesticos fauere celebratos:ut longe
procul sit q̄ sit uideatur quis mundus esse:cum fecerit homicidium:parentum honorem post de-
um esse constituit:& qui non repensat eorum gratiæ:sed in qualibet parte contristat:præcepit es-
se lapidandum. Iubet etiam omnibus senioribus honorem iuuenes exhibere: quoniam cunctorū
senior deus est. Nihil permittit celebrandum apud amicos: nō enim amicitiæ sunt apud eum cui
omnia non creduntur . Et licet aliquæ inimicitiæ proueniant: pmdita mens a rara prohibuit. Si
quis arbiter munus acceperit:morte mulctatur.Despiciens quod iustum est: & auxilium reis offe
rens.Quod quisq̄ non potuit non auferat:& aliena non tangat: mutuans nō accipiat usuras.Hæc
& his multa similia communionem continent nostrorum inter alterutros . Quomodo autem
etiam de domestica cura circa alienigenas habenda habuerit legislator: referri dignum est. Vide-
bitur enim omnibus optime prospexisse:deum eo ita sentiēte:neq; propria corrūpimus: neq; par
ticipari rebus nostris uolentibus inuidemus.Quicunq; enim uolunt sub nostras conuersari leges
accedentes ad ea cum munificentia suscipit:non genere solummodo:sed etiam uolūtate uitæ pu-
tans esse consortium.Eos autem qui transitorie misceri solennitatibus: non alia tamen exhibēda
constituit.Idem omnibus præbendum:ignem:aquam:cibum:iter ostendere: non spernere aliquē
insepultum:mitissime etiam circa hostes quæ sunt agenda sanciuit:ut neq; terra eorum exuratur
neq; arbores fertiles incidantur:sed etiam spoliari eos qui in bello cecidere interdixit:& captiuos
prospexit quatenus eorum ammoueatur iniuria:& maxime fœminarum. Sic autem alumnos mā
suetudinem atq; clementiam studuit edocere: ut etiam de animalibus irrationabilibus non tace-
ret:sed horum tantummodo utilitatem legitimam concedens:ab omni nos alia causa prohibuit.
Quæcunq; enim ueluti supplicantia oriuntur in domibus hoc interdixit occidi. Sed neq; paren-
tes deniq; præcepit auferri . Et licet inimica sint animalia eis tamen parcendum esse sanciuit. Sic
undiq; ea quæ ad mansuetudinem pertinent obseruauit . Doctrinalibus quidem sicut predictū
est legis utens & alia rursus cōtra transgressores causa punitionis sine excusatione desigens. Dam
num nanq; in plurimis causis transgrediendum mors est.Si adulterium commiserit aliquis:suum
puellæ fecerit . Si masculo turpe tentamentum præsumpserit.i.e. aut patiatur sustinere tentatus.
Similiter autem est lex ineuitabilis & in seruis:sed etiā de mensuris:uel si quis de ponderibus do-

lum fuerit operatus & de iniusta uéditione ac fraude uel fide traxerit alienam rem : aut quod nõ
potuit abstulerit omnimodi sunt uindicta non qualia apud alios;sed ne ualde maiora. De iniuria
uero parentum uel impietate quæ fit in deo;licet tentet hoc aliquis mox peribit. His itaq; secun-
dum legem uniuersam honor tribuitur:non argenti:non auri:neq; coronæ capitis: aut cuiusdam
prædicandæ festiuitatis: sed unusquisq; testem habens conscientiam suam ualde proficit legislato
re prophetante:& deo fidem condonante firmissimam his qui seruauerunt leges:licet pro eis mo
ri contingat aliquibus concurrunt alacri ad occasum.Dedit enim deus rursus fieri ut uita melior
possit ex mutatione conferri. Piget itaq; nunc hoc me conscribere:nisi opera essent omnibus ma
nifesta.Quoniam multi & plærúq; olym nostrorum progenitorum:ne uel sermonem solummo-
do extra legem proferrent;omnia passi sunt sustinere uiriliter: uel si honorari contigit apud om-
nes homines nostram legem & uoluntariam legis consequentiam esse manifestam imbuebant .
Græcos maiores nostri etiam extra regionem propriam constitui huiusmodi si quidem rectam
habent & tam gloriosam de deo:talesq; leges multo sæculo sic firmissime custodire omnes arbi-
trot admirari propter frequentes apud nos factas mutationes.Deniq; eos qui conscribere proxi-
me de repu.& legibus tentauere tanq̃ de incredibilibus compositionibus quidam frequenter ac-
cusant dicentes:quoniam impossibilia sumpserint argumenta. Et alios quidem relinquo philoso
phos:quicunq; huiusmodi negocium in suis conscriptionibus habuere.Plato mirabilis apud græ-
cos tanq̃ de honestate uitæ p̃cedens & uirtute sermonum & persuasione philosophiæ cũctos ex-
cellens ab his qui dicebant pessimum esse de repu. conscribere illusus & diuulgatus pœne pem-
ptus est.Cum utiq; qui illius uerba considerauerit frequenter & facile reperiet: quæ etiam cõsue
tudini plurimorum proxima esse noscuntur.Ipse siquidem Plato confessus est : quia uerã de deo
opinionem propter ignorantiam plebis proferre securum non est.Sed Platonis quidem uerba ua
na esse putant & multa potestate composita atq; conscripta & maxime de legislatione prolata.Ly
gurgi uero mirantur & Spartani cuncti concelebrant;quoniam illorum legibus plurimo tempo-
re perdurarunt.Ergo hoc manifestum uirtutis indicium est in legibus permanere.Si uero lacede
moniorum admirantur illorum tempus assumãt: scientes amplius duobus milibus annis nostrã
constitisse rempublicam.& super hæc sciant quoniam Lacedemonii quidem omni tempore quo
apud se habuere libertatem perfecte usi sunt custodisse leges.Cum uero circa eos factæ sunt for-
tunæ mutationes, pœne cunctarum legum obliti sunt. Nos aũt multis casibus euolutis propter
regum Asiæ mutationes neq; in nouissimis malis uenientes a legibus sumus alienati: nõ uocatio
nis nec epulationis causa seruantes eas quando si quis considerare uoluerit : multitudo ampliori
testimonio maiores excubias & labores nobis q̃ Lacedemoniis uidebit impositos . Illi siquidem
operantes terram:& neq; circa artes exercitium habẽtes:sed ab omni operatione remissiores pin-
gues & corpore pulchri in ciuitate degebant.Aliis ministris in oibus uitæ necessariis rebus uten
tes:& cibum paratum ab illis accipientes: solum opus bonum atq; clemens iudicantes ad facien-
dum & patiendum:quatenus p̃ualerent aduersus omnes contra quos bella susciperent:quia non
neq; hoc adipisci potuerunt dicere superpono.Non enim singulis solummodo:sed multis frequẽ
ter eorum sobito legis præcepta negligentes semetipsos cum armis hostibus tradere.Putas ne?&
apud nos non dico tantis sed duo uel tres agniti sunt proditores effecti legum uel mortem.Non
dico illam facile quæ solet p̃liantibus euenire sed eam quæ cum multa corporum afflictione &
multa crudelitate uidetur accedere. Quaso ut ego puto quidam præualentes nobis non per odi-
um subiectis imposuere si qui sunt homines:qui non tantummodo esse credant pessimum si age
re quicquam extra leges suas uel sermonem apud eos dicere compellantur.Nõ tamen mirari de-
cet si mortem fortissime toleramus pro legibus & ultra alios uniuersos.Non enim quæ leuia ui-
dẽtur nostris studiis alii facile patimur:hoc est operationem cibisq; simplicitatem: & ut nihil fru.
stra neq; fortuito:quod quisq; desiderat uescatur:aut bibat: aut ad concubitum quemlibet acce-
dat: aut splendide uestiatur: aut sine nobilitate uacet. Sed illud attendendum est: si gladiis uten-
tes & hostes ab inuasione fugantes præcepta legis circa cibos nequaquam infringimus . Nobis
itaq; gratum est propter hæc legibus obedire: & illis fortitudinis causas ostendere . Proinde Ly-
simachi & Molones & quidem huiusmodi alii conscriptores improbi sophistæ adolescentium
deceptores quasi uehementer nobis prauissimis existentibus derogare contendunt. Ego nollem
de legibus alienis examinationem efficere.Noster enim mos est propria custodire: non aliena po
tius accusare . Et ut neq; irridere neq; blasphemare debeamus eis qui apud alios putantur dii :
aperte nobis legislator interdixit propter ipsam appellationem . De accusatoribus autem pro-
iectiones suas non increpare uolentibus tacendum non est . Cum utiq; non a nobis nunc ser-
mo compositus eos arguere uideatur : sed a multis probabiliter iam præmissus. Quis igitur eo-
rum qui apud græcos sapientia sunt mirabiles non redarguit nobilissimos poetas & præcipue
legislatores? Quoniam huiusmodi sectas de deis ab initio populis inseruere? Dicentes eos
autem e numero quidem quantos ipsi uoluere : ex alterutris uero & diuersis natiuitatibus pro-

creatos. Hos autem diuidentes locis habitaculis tanq̃ generationes animalium: alios quidem sub terra: alios in mari: seniores autem eorum in tartaris uinctos esse dixere quibuscunq; distribuere: coelum his sermone quidem patrem: operibus autem tyrannum atq; dominum superposuere. Propterea aduersus eum constituere insidias per uxorem & fratrem & filiam: quam ex eius capite fingunt generatam: ut alligatenses eum appendere: sicut ipse ille suum dicitur patrem. Hæc iuste accusatione digna conqueruntur: qui sapientiæ uirtute præcellunt. Hic super hæc deridentes adiciunt. Si deorum alios quidem ephebos & adolescentes: alios autem seniores & barbaros esse credendum est: alios constitutos superantes: & quendam fabrum: aliam uero textricem: alium uero peregrinantem & cum hominibus contendentem. Alios autem cytharizantes aut arcu gaudentes. Deinde inter alterutros seditiones effectas: & propter homines contentiones constitutas ut non solum alterutris manus mitterent: sed etiam ab omnibus uulnerati lugerent malaq; perferrent: & super omnia est luxuriosius si intemperantia permixtionis uterentur. Quomodo non erit incongruum amores & cõcupiscentias ad uniuersos attingere simul masculos & ad fœminas. Deinde fortissimus & primus eorum pater seductas a semetipso impregnatasq; mulieres diruptas submersasq; sperneret: & eos qui ex eo sunt nati neq; liberare potest. Factos conscriptos neq; sine lachrymis eorum perferre mortes. Bona sunt hæc & his alia cõsequentia: idest adolterio in coelo uiso: & sic impudenter a diis celebrato: ut iam alii zelare se proterentur tali passione conscripti. Quid enim alii facturi non essent: dum neq; senior atq; rex ualuisset impetum suum a mulieribus permixtione retinere. Alii uero dum seruientes hominibus & nunc quidem ædificantes causa mercedis: nunc uero pascentes. Alii autem malignorum modo in ferro carcere colligati. Quem igitur sapientium talia non accedant: ut hoc componentes redarguant: & multam stultitiam his credentium reprehendant. Alii uero ad terrorem quendam uel metum: necnon & rabiem atq; seductionem omnesq; pessimas passiones: & formam in dei natura fingere præsumpsere. Et horum quidem nobilioribus etiam ciuitate sacrificare suasere. Si quidem simulata necessitate consistunt: ut quosdam deorum putent bonorum esse largitores. Alios autem uocent aduersarios: quando eos ueluti malignissimos homines muneribus atq; donis placere contendunt: magnum quoddam malum se suscepturos ab eis existimantes: nisi mercedem eis studiose præbuerint. Quæ igitur causa sit tantæ huius iniquitatis atq; delicti circa deum. Ego quidem arbitror eo q; neq; ueram dei naturam ab initio eorum legislatores agnouerint: neq; quantum præcipere potuere: perfectam sententiam diffinientes reipub. tradidere. Sed uelut aliud quidam prauissimum reliquerunt: dantes potestatem poetis si quidem ut quos uellent deos introducerent. Hæc omnia patientes rhetoribus: aut ut de republica scriberent: & de peregrinis diis decreta proferrent: sed etiam pictores & gypsoplastæ in hoc apud græcos multam habuere potestatem: ut unusquisq; formam quam uellem secundum modum suæ opinionis exponeret. Alter quidem ex luto quod uellet fingens. Alius uero pingens opificis itaq; qui maxime putantur esse præcipui ebur & aurum habent ad hoc suæ semper nouitatis argumentum. Proinde apud eos priore quidem dii florentes honoribus senuerunt. Sic enim proferendum est. Alii uero noui clam introducti religione potiuntur & templorum alia quidem desolata: alia uero nuper secundum eorum uoluntatem ædificantur: quapropter ut arbitror e diuerso nosse magis indigent: qualis facta sit circa deum & quomodo ei honor immobili religione seruetur. Apollonius si quidem Molon unus fuit stultorum atq; tumentium. Eos autem qui uere in græco philosophati sunt: neq; prædictorum aliquid latuit: neq; frigidæ allegoriæ causas ignorauere. Quapropter illos quidem iuste spreuere: & circa ueram decentemq; circa deum opinionem nobis fore concordes. Quod Plato respiciens neq; illum quenquam poetarum dicit in repub. esse suscipiendum: & Homerum honorabiliter admonet fanum ei constituens & unguenta superfundẽs: ne rectam opinionem de deo fabulis forte destrueret. Præcipue nanq; Plato nostrum legislatorem imitatus; licet nullam eruditionem huiusmodi suis ciuibus imperasset: idest ut omnes perfecte discerent leges: ut ne fortuite aliquid extraneorum ciuibus miscerentur: sed esset pura respu. & in legum custodia perduraret. Horum nihil cogitans Apollonius Molon nos uoluit accusare quoniam non recepimus eos qui aliis sunt opinionibus præoccupati: neq; de deo communicari patimur eis: quia alia uitæ cõsuetudine degere: cum neq; hoc proprium nostrum sit sed commune cunctorum: non modo rerum: sed etiam qui inter græcos cautissimi fuisse noscuntur. Lacedemonii nanq; peregrinos ẽt expellabant corruptionem extra leges ex utroq; metuentes. Illorũ igitur citius sæuitiã poterit q̃liber arguere q̃ nulli neq; conuersationis neq; cohabitationis suæ participium exhibebant. Nos autem aliorum quidem res zelare non sinit: participari uero cupientes quæ sunt nostra libenter suscipimus: quod unq; reor inditiũ magnanimitatis atq; clementiæ. Sed desino iam de Lacedemoniis amplius disputare. Athenienses uero qui cõem esse suam gloriantur omnibus ciuitatem quomodo de his rebus habuerint Apollonius ignorari. Hi nanq; uel uerbo solummodo præter illorum legem de diis loquentes ineuitabiliter punierunt. Cuius etenim rei

gratia Socrates est mortuus:non enim hostibus tradidit ciuitatem neq; templa uastauit:sed quia noua iumenta iurauit & quoddam dæmonium significãs se referebat:seorsum ludens sicuti quidam dicunt.Propter hoc ueneni poculo morte mulctatus est.Insuper etiam corrumpere iuuenes eum accusator aiebat:& conuersionem patriæ legesq; cõtemnere.Et socrates quidem ciuis Atheniensis huiusmodi tormenta sustinuit.Anaxagoras autem Clazomenius fuit.Et quia existimantibus Atheniensibus solem esse deum:ille eum insensatum & ignotum asseruit:paucorum sentẽtia morte damnatus est & aduersus Diagoramelium talentum decreuerunt. Si quis occiderit eũ: quoniam eorum mysteria deridere ferebatur. Pythagoras autem nisi cito fugisset comprehensus occideretur:eo q; dubium de diis Atheniensium conscripsisse putabatur. Quod oportet mirari:si circa uiros fidedignos talia gessisse noscantur:qui neq; mulieribus pepercere? Nunc enim sacerdotem quendam:quoniam eum quidam accusauit peregrinos colere deos decretum aduersus eos qui peregrinum introducerent deum supplicium mortis inferebatur. Igitur qui tali lege utebantur palam est:eo q; aliorum non crederent esse deos. Non enim si crederent aliquibus inuiderent:quasi quiddam maius habentibus.Sic his uero cædibus congaudentes humanis & paululum differentes a bestiis:arbitrantur tamen sua mysteria oportere esse custodienda:& Anacharsim sapientia mirabilem apud græcos aduenietem interemerunt:quoniam uidebatur græcorum deorum ad eos uenisse plenissimus.Multos autem apud Persas quilibet inueniet etiam pro eadẽ causa tormentis affectos. Sed palam est:quoniam Apollonius Persarum legibus congaudebant. illosq; mirabatur.Quippe cum græci eorum fortitudinem atq; concordiam unanimitatis quam habuere de diis: hanc scilicet fortitudinem quam in templis eorum concrematis habuerunt. Is etiam studiorum omnium imitator extitit. Persicorum uxoribus alienis contumelias faciens:filiosq; concidens.Apud nos autem mors decreta est: si quis uel irrationabilia mala hoc modo noceat:& ab his legibus non abducere:neq; timor potuit præpotentium potestatum: neq; zelus corum qui apud alios honorantur:sed neq; fortitudinem ideo exercemus ut bella auaritiæ causa suscipiamus:sed ut legum iura seruemus:& dum alia detrimenta litis sustineamus. Si quos de legibus mouere tentauerint:tunc etiam ultra uirtutem rebellare cõtendimus: & usq; ad calamitates nouissimas perduramus. Cur itaq; nos zelemus leges:cum eas neq; a legislatoribus suis seruatas esse uideamus. Vel quomodo Lacedemonii non erant de impermixta sui conuersatione repræhendendi:& de defectu pariter nuptiarum. Vliaci uero & thebei coitum impudentem & extra naturam olym in masculos agebant:& optime atq; utiliter facere se putabant.Ergo cum ipsi omnino rebus afficerent etiam suis legibus miscuere: quod tantum aliquando ualuit apud græcos:ut etiam diis suis masculorum concubitum applicarent. Itaq; deniq; germanorum nuptias rettulere. Huiusmodi satisfactionem rerum incongruarum & extra naturam pro libidine componẽtes. Desino nunc de suppliciis dicere: & quantas ab initio præbuerant plurimi legislatores absolutiones malignis hominibus:in adulterio quidem pecuniarum: in corruptione autem etiam nuptias facientes. Quantas autem occasiones contineant de abnegatione pietatis examinare longissimum est.Iam enim apud plurimos olym meditatio facta est transgrediendi leges:quod non agitur apud nos quãdo propter eas & diuitiis & ciuitatibus & bonis aliis priuati sumus.Lex autem apud nos seruatur usq; ad mortem. Nullius uero iudæorum neq; si procul abeat & prouinciam ob regem quam aceruum sic metuit:ultra illum legis uideatur timere præceptum. Igitur si propter uirtutem legum taliter apud eos sumus:concedant quoniam potentissimas leges habemus. Si uero circa prauas nos leges iudicant perdurare: quid ipsius iustis me non patiantur meliores non custodientes opere sanctionis? Quia igitur longinquitas temporis uerissima creditur omnium esse probatio. Hanc ego testem faciam uirtutem legislatoris nostri: & opinionis quam ille de deo contradidit.Nam cum sit infinitum tempus si quis eum comparet aliorum legislatorum ætatibus: hunc ultra omnes inueniet. A nobis itaq; declaratæ sunt leges: & cunctis aliis semper hominibus zelum sui potius præbuerunt. Primi quippe græcorum ad faciem: qui detura patri conseruabant. Ipsis autem rebus philosophiæ: quæ tractatu illa secuti sunt. De deo similia sapientes: humilitateq; uitæ communionem inter alterutros edocentes. Sed etiam populis olym multus fuit zelus nostræ maxima pietate culturæ nomen est. Itaq; pietas græcorum nec ullus quisquam barbarus:nec una gens ubi septimane in qua uacamus consuetudo minime discurrit: atq; ieiunia & candelabrorum incendia: sed etiam ciborum apud nos solennia plurima apud multos iugiter obseruare conantur. Insuper imitari etiam concordiam: quam nos inter alterutros obtinemus: & rerum participari suarum: & operum dilectionem in artibus: & perdurationem necessitatum habere pro legibus. Illud enim mirabilius est: quia præter impulsorem huius obseruationis ipsa per se lex homines ita ualuit obligare: & quemadmodum deus in uniuerso mundo consistit: ita lex per cunctos ambulauit. Vnusquisq; enim si suam regionem domumq; conspicit: his quæ discuntur Homerus recessauit. Oportet igitur cunctorum hominum malitiam rephendere:aut enim uolunt nos isti aliena & praua iura ante propria & meliora

zelarit:aut certe si hoc uolunt quiescant nobis per inuidiam accusationes ingerere. Nō enim pro cuiuslibet maliuolentia defendimus hanc causam:sed nostrum honoramus legislatorem:atq; credimus quæ ab illo propheta de deo sunt. Deniq; nisi intelligeremus ipsi uirtutem legum: nunq̃ magna sapere super his tantus populus zelatur. Sed de legibus quidem & de repu.nostra certissimam feci rationem in his quæ de antiquitate conscripsi. Nunc autem eorum nemini quantum necessarium fuit:neq; aliorum uituperare iura: neq; nostra laudare proponens; sed hoc agens ut de nobis iniuste conscribentes; & contra ipsam ueritatem impudentissime contendentes arguerem. Arbitror itaq; per hanc conscriptionem abundanter me quæ promisi complesse. Deniq; in principio demonstraui genus accusatorum esse certissimum atq; nouum & multos ueterum in conscriptionibus suis memoriam habētium nostri ex illis testes exhibui. Dixere itaq; Aegyptios fuisse progenitores nostros & ostensum est:quia in ægyptum uenerint aliunde. Deinde sunt mentiti:quoniam exinde propter cladem corporeis sint expulsi:& apparuit quātum uoluntate & magnitudine fortitudinis ad propria sint reuersi. Alii uero tanq̃ nequissimo uiro legislatori nostro derogare cōtendunt. Cuius uirtuti dudum quid ipse post illum:tempus uero longissimum perhibet testimonium. De legibus autem loqui ampliori sermone nō fuit opus. Ipse nanq; per semetipsas apparuere piæ & uerissimam habentes intentionem:& non ad humanom odium: sed ad rerum communionem potius inuitantes iniquitatum inimicæ cultricesq; iustitiæ segnina est. Et multas expensas procul abiicientes sufficientiam & amorem laboris erudiēres bellum causa auaritiæ nescientes. Fortes autem pro se esse populo præparautes ad supplicia retribuēda semper ineuitabiles uerbis nequaq̃ circūuenin possibiles præparationes semper operibus exequentes. Hæc enim nos semper opera manifestiora litteris exhibemus. Quapropter ego confidens dico: quia multatum atq; meliorum rerum nos potius quam alii præceptores sumus. Quid enim intransccensibili pietate melius est?quid iustius q̃ legibus obedire?quid utilius quam in alterutros unanimes esse?Et neq; in calamitatibus ab inuicem recedere:neq; tempore fœlicitatum per iniurias discrepare sed in bello quidem mortem contēnere: in pace uero artibus aut agriculturæ uacare; & semper & ubiq; credere deum respicere & solum omnia gubernare. Hæc igit̃ si quidem apud alios aut scripta sunt primitus aut seruata firmiorem debemus nos gratiam illis tanq̃ eorum facti discipuli uero nequaquam primitus extirere. His præcipue nos utentes cognoscimur: & primam eorum inuentionem nostram fuisse declaramus. Appiones igitur & Molones & quicunq; mendacii derogatione congaudent coniuncti procul abscedant. Tibi autem Epaphrodite ueritatem maxime diligenti & per te similia nosse de nostro genere cogitantibus; hic libellus conscriptus esse dignoscitur.

FINIS.

¶ Iosephus antiquitatem approbans iudaici populi duos libros scripsit contra Appionem alexādrinum grammaticum:& tāta sæcularium profert testimonia: ut mihi miraculum subeat quō ur hæbreus ab infantia sacris litteris eruditus cunctam græcoꝝ bibliothecam euoluerit.

IOSEPHI MATHATHIAE FILII HAEBREI GENERE SACERDOTIS EX HIEROSOLYMIS DE BELLO IVDAICO IN LIBROS SEPTEM PROLOGVS PER RVFFINVM AQVILENSEM TRADVCTOS.

¶ In hoc prologo asignatur causa describendi operis & quid singulis partibus contineatur.

QVoniam bellum quod cum Romanis gessere Iudæi omnium maxi
mumq; nostra ætas uidit quæq; auditu percepimus: ciuitates cum ci
uitatibus gentesue commisisse eum gentibus: quidam non quod re
bus interfuerint: sed uana & incongrua narrantium sermones auri-
bus colligentes: oratorum more perscribunt: qui uero p̄sto fuerunt
aut Romanorum obsequio aut odio iudæorum cōtra fidem rerum
falsa confirmant: scriptis autem eorum partim accusatio: partim lau
datio continetur: nusq̄ uero exacta fides reperitur historiæ. Iccirco
ego statui quæ retro barbaris antea misi: patria lingua digesta, Græ-
ca nunc his qui Romano reguntur imperio exponere. Iosephus Ma
thathiæ filius Hæbreus genere: sacerdos ex Hierosolymis qui & in
initio cum Romanis bello confixi: posteaq; gestis quæ necessitas
exigit interfui. Nam cum hic ut dixi motus exortus esset grauissimus Romanum populum do-
mesticus morbus habebat: iudæorum autem qui ætate ualidi & ingenio turbulenti erant ma-
nu simul: ac pecunia urgentes adeo temporibus insolenter abusi sunt: ut pro tumultus magnitu-
dine hos possidendarum spes: illos amittendarum partium orientis metus inuaderet. Quoniam
iudæi quidem cunctos qui trans Euphraten essent: gentes nostræ gentiles etiam suos secum re-
bellatores esse crediderant. Romanos autē & finitimi Galathe irritabant: nec manus celtica quie
scebat: dissentionumq; erāt plena omnia post Neronem: & multos quidem Reges tempus adhor
tabatur. Lucri autem cupidine pars militaris mutationem præsentium desiderabat. Itaq; indignū
esse duxi errantem in tantis rebus dissimulare ueritatem: & Parthos quidem ac Babylonios Ara
bumq; remotissimos: & ultra Eufraten gentis nostræ incolas: itemq; Adiabenos mea diligentia
uero cognoscere unde cœpisset bellum quantisq; cladibus constitisset: quo ue modo desisset.
Græcos uero & Romanos qui militiā secuti non essent figmentis siue adulationibus captos ista
nescire: atq; historias audent eas inscribere qui præter hæc ut mihi quidem uidetur: quod nihil
sanum referunt etiam de proposito decidunt. Nam dum Romanos uolunt magnos ostendere iu
dæorum res extenuant & in humilitatem deiciunt. Non autem intelligo quoniam pacto magni
esse uideātur qui parua superauerint. Et neq; longi temporis eos pudet quo bellum tractum est:
neq; multitudinis Romanōrum quam in ea malitia labor exercuit. Neq; ducum magnitudinis
quorum profecto gloria minuetur: si cum multum pro Hyerosolimis desudauerīt rebus per eos
gestis aliquid derogetur. Nec tamen ego contentione romanas res extollentiū gentiles meos am
plificare decreui: sed facta quidem utrorumq; sine ullo mendacio prosequar. Dicta uero de factis
reponam: dolori atq; affectioni meæ in deflendis patriæ cladibus indulgens. Nam quod domesti
cis dissentionibus est euersa: & in templum sacrosanctum inuitas Romanorū manus atq; ignem
iudæorum tyranni traxere, testis est qui eam uastauit ipse Cæsar Titus per omne bellum misera-
tus quidem populum q a seditiosis custodiretur. sæpe autem consulto differri passus ciuitatis ex
cidium: protracto obsidionis spatio: dum belli pœniteret auctores. Quod si quis me aduersus ty-
rannos eorumq; latrocinium accusatorie putet loqui: uel patriæ miseriis ingementem calumnia
ri præter legem historiæ: dolori ueniam tribuat. Ex omnibus enim quæ romano imperio parēt:
solam nostram ciuitatem contigit ad summum fœlicitatis gradum procedere eamq; ad ultimos
casus deponi. Deniq; omnium post condita sæcula res aduersas: si cum iudæorum calamitatibus
confruantur superatum iri non ambigo. Et horum auctor nullus externus est: unde nec fieri po-
test: ut a questibus temperetur. Si quis autem durioris misericordiæ sit iudex: res quidem tribuat
historiæ: lamenta uero scriptori: q̄q̄ merito græcorum disertos increpauerim: qui tātis rebus sua
memoria gestis: quarum comparatione præterita olym bella exigua monstrantur. iudices residēt
aliorum facundiæ detrahentes. Quorum & si doctrina superant: uoluntate uincuntur. Ipsi uero
assiriorum & medorum gesta perscribūt ueluti minus recte a scriptoribus antiquis fuerint expo-
sita: cum in scribendo tantum eorum uiribus cædant: quantum sentētiæ. Erat enim unicuiq; stu
dium quæ uidisset facta scribere: quoniam interfuisset rebus gestis efficaciter quod promittebat
impleret: mentiriq; apud scientes inhonestum esse uideretur. Enimuero noua quidem neq; ante
cognita memoriæ tradere: suiq; temporis res commendare posteris: laude ac testimonio dignum
est: industrius autem habetur non qui alienam dispensationem atq; ordinem transfert: sed q no-

ua dicendo etiam corpus proprium cóficit historiæ.Sed ego quidem sumptu ac labore maximo: qui cum essem alienigena græcis simul & romanis gestarum rerum memoriam repono. Ipsis autem indigenis ad questum quidem ora patent ac lites: linguæq; solutæ sunt . Ad historiam uero in qua uerum dicendum est:summaq; ope negocia colligenda sunt obmutescunt: concessa infirmioribus neq; scientibus licentia scribendi res a principibus gestas.Honoretur itaq; apud nos historiæ ueritas:quæ a græcis negligitur ab origine quidem iudæos repetere:qui fuerint:quoue pacto ab ægyptiis discesserint:quasq; regiones errando peragrauerint:& quas uel quotiens incoluerint:& quemadmodum inde migrauerint.Neq; huius eẽ temporis: & præterea superoacuum existimaui:quoniam multi ante me iudæorum de maioribus huius gentis uerissima composuerunt & nonnulli græcorum quæ illi scripserant patria uoce prosecuti non multum a ueritate deuiarunt.Ex inde autem historiæ principium sũmam quo scriptores eorum & nostri prophetæ desierunt:& bellum quidem meis temporibus gestum latius quoq; potuero diligentia referam.Quæ uero ætate maiora sunt:summe breuiter percurram.Quomodo Antiochus cognomento epiphanes deuictis pœnitus hyerosolimis cum per triennium sexq; menses eam tenuisset a somanei filiis expulsus est.Deinde quod eorum posteri de regno discentientes ad res suas occupandas populum romanum pompeiumq; traxerunt:quodq; Herodes antipatri filius eorum potentiam deposuerit auxilio sossii:quomodo Herode mortuo & Octauiano cæsare plebis ĩ eos orta seditio est . Augusto quidem imperante romanis.Quintilio autem uaro in locis degẽte. Quodq; bellum anno duodecimo post imperium Neronis erupit: quæq; multa per Sossium acciderint: quantaq; ad primos impetus armis iudæi persuaserit quoq; modo accolas præmunierint: & quod Nero propter cessu peccata summe rei metuens bello Vespesianum proposuerit : & quod is cum maximo filiorum iudæam intrauerit quantumq; romanorum exercitum ducens:quantaq; manus auxiliorum per omnem cæsa fuerit galileam : & ꝙ eius ciuitates quasdam dictoria reperit alias deditione.Vbi etiam romanorum in bello disciplinam curamq; rerum & utriusq; galileæ spacia:& naturam finesq; iudeæ.Necnon & peculiarem terræ equalitatem:lacusq; & fontes captarumq; ciuitatum mala:cum fide sicut uidi:aut pertuli expediam.Nec etiam miserias meas cælauerim:cum scientibus eas relaturus sim.Deinde quod iam fessis rebus iudæorum Nero quidem morte obierit. Vespesianus autem in hierosolymam properans impetu causa retractus sit:quæq; signa de hoc ei contigerunt:romæq; mutationes:& ꝙ inuitus a militibus imperator declaratus sit.& ꝙ eo disponendæ reipub.gratia in ægypto digresso:iudæorum status sedinonibus agitatus sit:quoq; modo tyrannis succubuerint:eorumq; inter se discordias mouerint.Et ꝙ ex ægypto Titus reuersus:bis iudæorum fines ingressus sit:quoq; modo exercitum:& quo in loco congregauerit:uel qualiter: & quotiens ciuitatem affecerit ipso præsente seditio.Aggressus numerosos & quãtos erexerit aggeres triumq; murorum ambitum & magnitudinem siue mensuram & munitionem ciuitatis & fani templiq; dispositionem, ad hæc are spacium mensuramq; diligentissime dicã festorum quoq; dierum mores aliquos septemq; lustrationes & munera sacerdotum . Itemq; pontificis uestes: sanctaq; templi cuiusmodi fuerint sine aliqua dissimulatione uel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrannorum in suos gentiles crudelitatem . Romanorumq; in alienigenas humanitatem: quotiensq; Titus ciuitatem simul ac templum seruare cupiens ad concordiæ fœdera dissidentes prouocauit . Discordiam uero populi & uulnera & calamitates quamq; multa mala nunc bello:nunc seditionibus:nunc fame perpessi postea capti sunt . Nec uero aut per fugarum clades aut captiuorum supplicia prætermittam uel quemadmodum templum inuito Cæsare conflagrauerit:quamq; multa sacræ opes flamma raptæ sint ac totius quæ reliqua erat ciuitatis excidium & quæ precesserant portenta atq; prodigia uel Tyrannorum captiuitatem : uel qui seruitio abducti sunt multitudinem: aut cui quisq; fortunæ sit distributus : & quod Romani quidem belli reliquias persecuti sunt uicorumq; munimina funditus eruerunt . Titus uero peragato territorio cuncta restituit eiusdemq; reuersionem in Italiam ac triumphum . Hæc omnia septem libris compræhensa perscripsi : neq; uituperationes rerum scientibus : & qui bello interfuerunt sustineam:uerum amantibus prout uerius potui cuncta explicaui.Narrandi autem initium faciã hoc ordine quo capitula sunt digesta.

RVFFINI AQVILENSIS TRADVCTIO IN IOSEPHVM HISTORIOGRAPHVM CLARISSIMVM DE BELLO IVDAICO LIBER PRIMVS.

¶ Qualiter Antiochus qui cum Ptolomæo sexto in syria bellũ gerebat supauit ciuitatem munitissimam: templa spoliat occidit omnes ex optimatibus: deinde superato Bachide ꝑposito præsidiis antiochi per Mathathiam: & occiso: exactisq; ducibus antiochi ex finibus iudeæ & mortuo antiocho: filius odii antiochus nomine congregatis militibus iudæam iterum inuadit & supato Iuda primo natu ex filiis Mathathiæ & īterfectis multis ex iudæis Hyerosolimã est ꝓfectus: & ibi relictis ꝓsidiis: in syriã reliquos milites ad hyemandũ traducit. Cap. Primum.

CVm potentes Iudæorum inter se dissiderent: eo tempore quo de tota Syria cum Ptolomæo sexto Antiochus qui Epiphanes dictus est ambiebat. Erat autem illis contentio de potentia q; honoratus q̄sq; grauiter ferret similibus subiugati Onias qdẽ de pontificibus postq̄ ꝓualuit: Tobiæ filios expulit ciuitate. Illi autem supplices ad Antiochum confugerunt petentes: ut semet cum ducibus in iudæã irrumperet. Idq; rei persuasum est iam pridem sic animato. Quare cũ magnis militum copiis egressus: & ciuitatẽ fortiter expugnatam capit: & maximam eorum multitudinem: q bus Ptolomæus carior erat interfecit. Dataq; passim militibus prædandi licentia: ipse & templum spoliauit: & quotidianæ religionis assiduitatem per annos tres sexq; mẽses inhibuit. Pontifex autem Onias effugit ad Ptolomæum acceptoq; ab eo in Heliopolitana regione solo ibi oppidum condidit Hyerosolimis simile: templũq; ædificauit: de quibus iterum oportune referemus. Verũtamen Antiocho neq; præter spem uicta ciuitas: neq; populatio: neq; tantæ cædes satis fuere sed in temperantia uitiorum: eorumq; memoria quæ in obsidione pertulerat iudæos cogere cœpit: ut abrogato more patrio: nec infantes suos circuncidere: porcosq; super aram immolarent: quibus omnes quidem aduersabãtur. Optimus uero quisq; propterea trucidabatur. Et Bachides ꝓsidiis ab Antiocho ꝑpositus ad naturalem crudelitatem suam ꝑceptis impiis obsecundans omnimodam iniquitatem excessit: cum & sigillatim uiros honorabiles uerberaret: & cõmuniter quotidie speciẽ capta urbis exhiberet: donec eos atrocitate incommodorum qui ea patiebantur ad uindictæ audaciam irritauit. Deniq; Mathathias Asamonei filius unus ex sacerdotibus ex uico cui nomen est moneir cum manu domestica. Nam quinq; filios habebat: sic his armatis Bachidẽ occidit: & statim quid est ꝓsidiorum multitudinẽ ueritus in montes refugit. Multis uero ex populo sibi societatis recepta fiducia descendit. Commissoq; ꝓlio superatos duces Antiochi ex iudeæ finibus exegit. Secundis autem rebus potentiã nactus suisq; uolentibus: q ab alienigenis eos liberasset imperans moritur relicto iudæ principatu: qui filiorum suorum natu maximus erat. Ille autem nec enim cessaturum existimabat antiochum: & indigenarum cõflabat exercitum: & cum romanis primus amiciciam pepigit: Antiochũ epiphanemq; iterum fines suos ingredientem uehementissima percussum plaga repressit. Adhuc autem feruente uictoria in ꝓsidia ciuitatis impetum fecit: necdũ enim cæsa fuerant: habitoq; cõflictu: milites de superiori ciuitate quæ pars sacra dicitur ad inferiorem compellit. Fano autẽ potitus & locum purgauit omnem muroq; cinxit: & uasa noua diuinis rebus curandis fabricata in templum intulit: ueluti prioribus ꝓfanatis: aramq; aliam ædificauit: & religionibus dedit initiũ. Sacro autem ritu uix ciuitati reddito moritur quidem antiochus. Regni autem eius in iudæos filius Odii antiochus heres exigit. Quare congregatis peditum militibus quinquaginta: æquitum autem prope ad quinq; milia octoginta uero elephantes montana iudeæ per partes aggredit. Et Besseron quidem municipium capit. In loco uero cui Betgazzariæ nomen est: qua transitus erat angustior: Iuda cum suis copiis occurrit. Et priusq̄ congrederentur agmina: Eleazarus frater eius prospecto præter alios excelso elephante turriq; maxima: & munimentis aureis ornato illic antiochum esse ratus a suis procul excurrit: ruptaq; hostili acie ad elephãtem usq; peruenit. Sed illum quidem quem regem esse opinabatur: contingere quod multum superemineret minime potuit. Beluam uero in aluo percussam super se deposuit & obtritus interiit: nulla re alia gesta nisi q; magnum opus conatus aggredi post uitam gloriam habuit. Qui tamen regebat elephantum priuatus erat. Et si casu fuisset Antiochus nihil plus Eleazaro præstitisset audacia: q̄ ut sola spe ꝑclari facinoris mortem uideretur optasse. Hoc autem fratri eius totius prælii ꝓsagium fuit. Nam fortiter quidem iudæi diuq; decertauerunt: sed a regiis secunda fortuna usis: numeroq; præstantibus superati sunt; multisq; interfectis Iuda cum cæteris ignosniticam toparchiam refugit. Antiochus autem ad Hyerosolimam profectus: ibiq; dies paucos commoratus utensilium penuria inde dirigitur: relicto quidem ibi præsidio quod satis esse arbitrabatur: cætera uero multitudine ad hyemandum ducta in syriam.

Post discessum antiochi: iude cũ ducibus eius congredit̃ & tãdem supatur & morit̃. Cap. II.

DIscessu autem regis Iuda non quiescebat: sed accersione multorum suæ gentis animatus, aggregatis etiam quos ex prælio receperat apud uicum adasá cum Antiochi ducibus congreditur, factisq; fortibus in prælio cognitus; multis hostibus interfectis occubuit. Et in diebus paucis frater eius Ioannes occiditur insidiis eorum captus qui cum Antiocho sentiebát.

Ionatha frater Iudæ reconciliatur antiocho: sed insidiis antiochi capitur: & iratus antiochus quia a symone fratre Ionathæ fuisset superatus Ionathá interfecit. Cap. III.

CVm autem successisset ei frater eius Ionatha & in aliis quæ ad indigenas pertinerent, cautius sese aggeret: suáq; potẽtiam romanorũ amicicia corroboraret: Antiochi qdem filio reconciliatur. Non tamen horũ ei quicq̃ profuit ad depellendum piculum. Náq; Triphon tyrannus antiochi quidem filii tutor: sed insidiis eum captans: & præter hæc amicis nudare cupiens Ionathan cum ad Antiochum paucis comitatus Ptolomaida uenisset dolo compræhendit. Eoq; uincto contra iudæam mouit exercitum. Vnde repulsus a Symone Ionathæ fratre quodq; ab eo superatus esset iratus eundem ionathan interfecit.

Symon frater Ionathæ iterum gerit bellũ cum antiocho quo superato ob hoc pontifex creatur: sed insidiis Ptolomæi generi sui captus moritur: capta coniuge cũ duobus filiis Symonis hyrcanus tertius filius honorem patris defendens diu cum Ptolomæo bellum gessit & ob misericordiá matris & fratrũ tantũ distulit ut annus feriatus ueniret: quo licebat dimitti bellũ. Cap. IIII.

SImon aũt fortiter regendis rebus intentus Zaché & Iopá & iamná capit. Euerit auté & Acharan subactis psidiis: aduersus Triphoné antiocho auxilium præbuit, quem doris ante militiá quam in melos habuit obsidebat. Sed regis auiditaté satiare nõ potuit quanq̃ neci triphonis suá quoq; operá adhibuisset. Noo multo enim post Antiochus cendebeũ ex ducibus suis ad uastandá iudæam: opprimendúq; seruitio Symoné cum exercitu misit. Ille aũt quáq̃ senior erat bellũ: tamen iuueniliter administrat, & filios qdé suos cũ ualidissimis pmisit: partem uero multitudinis comitatus alio latere aggredit̃: multisq; per multa loca insidiis etiá montana depositis in oíbus superat. Clarissimaq; potius uictoria pontifex declaratur: & .clxx. post annos iudæos liberata dominatione Macedonũ: & hic moritur in conuiuio captus insidiis Ptolomæi generi sui: qui eius coniuge duobusq; filiis in custodia cõclusis certos misit qui Ioanné tertium cui ẽt Hyrcanus nomen fuit interficerent. Cognito aũt impetu q parabat̃ adolescens ad ciuitaté properabat: multosq; populo fretus & pp memoriá paternæ uirtutis & iniquitas Ptolomæi cunctis esset inuisa. Voluit aũt Ptholomæus etiá alia porta ingredi ciuitaté: sed a populo reiectus est: qui maturius Hyrcanũ susceperunt. Et is quidem statim recessit in aliquod ultra hiericunta castellũ quod Dagon uocat̃. Hyrcanus aũt paternum honoré pontificis assecutus: postq̃ deo sacrificia reddidit uelociter: Ptolomæũ petiit & matri simul & fratribus adiuméto futurus: castelluq; aggressus: aliis qdem rebus superior erat; iusto aũt dolori cædebat. Ptholomæus enim quotiens pmeretur matrem eius fratresq; in murũ productos palá ut possent cõspici flagellabat eosdemq; pcipitaturum: nisi quá primum recederet minabatur: Vnde Hyrcanũ quidem plus timor ac misericordia quam iracundia commouebat. Mater uero eius nihil plagis aut intentata nece perterrita manus ptendés filium præcabat̃ ne uel suis fractus iniuriis parceret impio. Sed qdem ipsa sibi morté a Ptolomæo propositá immortalitate duceret meliorem: dũmodo ille pœnas eorũ quæ in domũ suam contra fas admisisset expenderet. Ioannes aũt nunc obstinationé matris cogitans ac pces eius audiens ad irruendum impellebat̃: modo uerberari eam laceraríq; conspiciens effeminabat̃: totusq; plenus doloris erat. Ob hoc auté diu tracta obsidione feriatus annus aduenit. Quem septimo quoq; orbe apud iudæos cessare moris est: exemplo septimorum dierum. Et in hoc Ptolomæus obsidionis requiem nactus fratribus Ioannis una cum matre occisis ad Zenonem confugit: qui cotila cognominatus est Philadelphiæ tyrannum.

Antiochus iterum iratus propter ea quæ passus est a Symone irruit in iudæam cõtra Ioanné dictum Hyrcanum quem trecentis talentis placauit. Cap. V.

ANtiochus autem ob ea quæ per Symoné passus fuerat iratus in iudæam ducit exercitum: ibiq; assidés Hyerosolimis Hyrcanum obsidebat. Ille autem patefacto sepulchro, Dauid qui regum ditissimus fuerat ablatisq; inde pecuniis plus quam tribus milibus talentorum & Antiocho persuasit: datis ei trecentis talentis ab obsidione recedere primusq; iudæorum priuatis opibus alere peregrina cœpit auxilia.

Ioannes dictus Hyrcanus inuento tempore uindictæ quia Antiochus bellum gerebat contra medos: perrexit contra ciuitates Antiochi & multas occupauit. Cap. VI.

RVrsusq; tamen quando Antiochus contra medos bello suscepto tempus ei uindictæ præbuit: confestim contra ciuitates prexit: uacuas propugnatoribus esse ratus quod uerũ erat. Medabá qdem & Samagá cum pximis necnõ & Sicimá & Argarizí ipse cœpit: & sup his cutheorũ genus adiacentia fano loca incolentiũ: exemplo eius quod est

Hyerosolimis ædificato. Capit autem idumeæ nõ paucas alias ciuitates: & præterea Adoreon &
Maresã. Samariam uero usq; progressus ubi nunc est Sebaste ciuitas ab Herodæ rege condita ex
omni ea parte concludit: filiosq; suos Aristobolũ & Antigonũ obsidioni pfecit. Quibus nihil re
nitentibus ad hoc famis qui erant intra ciuitatẽ uenerunt: ut et insuetam carnẽ cogerentur attin
gere. Igit Antiochus adiutorẽ sibi aduocauit spondiũ sibi cognominatũ. Qui cũ ei prompta uo-
luntate paruisset ab Aristobolo & Antigono supatur. Et ille qdem ad Scitopolĩ usq; psequẽtibus
cõmemoratis fratribus effugit hi uero ad Samariã reuersi & multitudinem tantã intra muros cõ-
pellunt: & expugnata ciuitate ipsam qdem diruunt. Habitatores uero eius captos abducunt. Pro-
spere aũt ita cædentibus rebus alacritatem refrigescere non sinebant: sed cũ exercitu Scitopolim
usq; progressi: & ipsam persuaserunt: & agros intra carmelum omnes intra se partiti sunt.

Gentiles ob inuidiã in ioannẽ cœperunt agere seditionẽ qui tãdem deuicti sunt: & ipse rebus
administratis p triginta tres annos moritur relinquens filios post se: hic princeps pontifex & pro
pheta fuit: pdixit filios duos maiores non regnaturos. Cap. VII.

SEcundarum aũt rerum Ioannis & filiorum eius inuidia seditionẽ gentilium cõcitauit:
multiq; aduersus eo collecti non quiescebant: donec aperto bello deuicti sunt. Reli-
quum uero tps ioannes eum fortunatissime uiueret: & optime rebus p annos trigin
ta & tres administratis: quiq; relictis filiis moritur. Vir plane beatissimus: & qui nul-
lam dedisset occasionẽ: cur eius cã de fortuna quispiam qreretur. Deniq; tria uel ma-
xime pcipua solus habebat. Nã & gentis priceps & pontifex erat: & pterea propheta cum quo de
us ita loquebatur: ut futurorum nihil pœnitus ignoraret. Qui etiã de duobus maioribus filiis suis
q rerum domini pmansuri non essent: anteuidit atq; pdixit. Quorum uitæ qui fuerit exitus nar
rare non indignum uidetur: quantũcunq; a paterna fœlicitate diuerterint.

Aristobolus succedit in regnũ patri: contendit cum matre qa eam dominã regni reliquerat ioã
nes: ipsam fame necauit deceptus uerbis matris sue fratrem Antigonum interficere fecit: hoc au-
dito tanto merore coofectus ut tãdem moreretur. Cap. VIII.

PAtre nãq; mortuo natu maior Aristobolus translato in regnum principatu diadema si
bi primus imposuit: quadringentis &. lxxx. annis ac tribus mensibus postq̃ populus in
eam terrã deuenit: seruitio quod apud Babylonios sustinuit liberatus. Fratrẽ uero a se
secundũ Antigonum nãq; illum diligere uidebatur: i honore pari producebat: alios ue
ro uinctos custodie tradidit. Matrẽq; indem colligauit. ausam aliquid de potestate cõ-
tendere. Nãq; hanc regni dominã ioannes reliquerat. Eaq; crudelitas processit ut uinctã fame neca
ret. Horum ãt facinorum pœnas Antigonus nihil crudelius Aristobolo fratri morte psoluit: quẽ plu-
rimum amabat: quẽq; regni participem habebat. Nã & hunc iteremit adductus criminationibus
p maliuolos regni cõpositis. Itaq; primo qdem Aristobolus dictis fidẽ non habebat: quin ut fra-
trem pderet. Plæraq; fingi liuore arbitraretur. Sed cũ antigonus ex militia claros redisset: festiuis
diebus quos tabernaculis positis deo celebrare mos patrius exigebat: euenit eodẽ tpe: ut aduersa
ualitudo Aristobolũ corriperet. Antigonus uero circa festorum solennium finẽ armans comitatus
ad eũ adorandum q̃ maxime potuit: plusq; in honorẽ fratris ascendebat ornatus. Tũq; delatores
nequissimi regẽ adeũtes: & armatorum pompam & Antigoni arrogantiã priuata fortuna maiorem
esse criminabant. quodq; maxima multitudie stipatus ut illum interficeret eo uenisset. Nec enĩ
perpeti honorẽ solum & regnũ habere: cui ipsum liceat regnũ obtinere. His paulatim: q̃uis inui-
tus: tamen credit aristobolus. Ac ne uel suspicari quicq̃ uideretur prospiciens & ut incerta pcaue
ret: suosq; satellites in quẽdam subterraneũ & tenebrosum locũ transire iubet. Ipse aũt iacebat in
castello bariante: post aũt Antonio cognominato ut & inermi qdem pareret. Occiderent aũt An
tigonum pcepit: si cum armis audiret. Necnõ & ipsi Antigono qui pciperent misit: ut inermis ue
niret. Ad hæc regina satis callidũ cum insidiatoribus consiliũ capit. Nãq; his q ad eum missi fue-
rant psuadet: ut mandata qdem regia taceant dicant uero Antigono quod frater audisset: arma si
bi: q̃ pulchetrima in galylea ornatũq; bellicosum fabricasse: quæ ne sygillatim inspiceret morbũ
impedimento fuisse: nunc aũt psertim cum alio discessurus sit: libenter eũ uideret armatum. His
aũt Antigonus ne quid enim mali suspicaret. fratris suadebat affectus: eũ armis uelut ostensurus
se ueniens properabat. Sed ubi ad obscurum transitum qui stratonis pyrgus uocabatur accessit a sa
tellitibus interemptus est: cæterũq; documentum pbuit. Omnem beniuolentiã iusq; naturæ cri-
minatiõibus cædere: nullãq; optimatum regum affectionem tantũ ualere: ut inuidiæ perpetuo pos-
sit obsistere. In hoc aũt etiam iudã quis nõ recte miretur? Esseus erat genere qui nũq̃ diuinando
peccauit neq; mentitus est. Is Antigono transeunte p templum mox ut eum uidit ad notos q ade
rant exclamauit. Non paucos aũt discipulos papas siue consultatores habebat. Nũc mihi pulchrum
est mon quando ante me ueritas interit: mearũq; prædictionum aliquod mendaciũ depræhen-
sum est. Viuit enim iste Antigonus qui hodie debuisset occidi. Locus autẽ neci eius apud strato
nis pyrgũ fato fuerat distributus: & ille qdem sexcentorum ab hinc stadiorum interuallo distat. Hore
uero diei sunt quatuor: sed uaticinationem tps effugit. Hæc locutus senior mesto uultu & men-

te sollicita secũ multa reputabat. Et Paulopost interfectus Antigonus nunciabat̃ in loco subterraneo: qui eodẽ noĩe quo maritima cæsarea stratonis pyrgus appellabat̃: & hoc fuit quod uatẽ fefellit. At uero Aristobolo confestim sceleris penitudine morbus ingrauescit ꝑ facinoris cogitanõe sollicitus: pturbato aĩo tabescebat. Donec meroris acerbitate uisceribus laceratis sobito sanguinem uomeret. Hunc ergo unus e seruulis eius ministerio destinatus foras efferens prouidẽtia diuinitatis errauit: & ubi Antigonus erat: occisus sup extantes adhuc cædis maculas cruorem interfectoris effudit mire. Vlulatu aũt continuo sublato qui pueꝝ tanq̃ de industria sanguinẽ libasse conspexerant: clamor regis ad aures puenit: cãmq; requirebat: & cum eam prodere nullus auderet ad resciendũ magis ardebat. ad extremum aũt minitanti uimq; adhibenti ueꝝ quod erat indicauerunt. atq; ille cũ lachrymis oppleffet oculos quantũq; poterat ingemuisset hæc dixit. Sperãdum certe non erat ut maximũ dei lumen facta mea nefaria laterent. Nam cito me ultrix cognatæ cædis iustitia persequtur. Quotenus o corpus improbum fratri matriq; damnatã aĩam detinebis? Quãdiu paulatim illis libabo sanguinẽ meum. Simul totũ accipiant: neq; iam meoꝝ uisceꝝ inferius fortunã derideant. His dictis illico moritur cum non plus anno regnasset.

Alexander frater Aristoboli rex constituit̃: occidit fratrẽ pugnat cũ Ptolomæo: occupat bona Theodori a quo oĩa recuperant̃: & fere decẽ milia iudæoꝝ interficiuntur: multas ciuitates occupat: congreditur cũ Obedio rege arabũ a quo supato exercitu: uix solus euasit: Hyerosolimam petit nititur redire in gratiã cum subditis quos nullo mõ sedare potuit. Cap. IX.

VXor uero fratrẽ eius uinculis dissolutis regẽ constituit Alexandrum qui ætate maior erat & modestia præstare uidebatur. Sed ille potestatem adeptus fratrem quidem alterum regna appetentẽ occidit: alteꝝ aũt uita contentũ ablatis rebus secũ habebat. Prælium ẽt cum Ptolomæo cognomento Laziro cõmisit qui oppidũ achobin cœperat: & multos qdem peremit hostiũ: sed uictoria in Ptolomæi parte propensior fuit. Postea uero quam ipse pulsus a matre cleopatra discessit in ægyptũ: & gadara obsidione capit alexãder: & castellum amathũtis oĩum maximum: quæ trans iordanẽ sita erant: ubi preciosissima quæq; bonoꝝ Theodori filii Zenonis habebant̃. Repente aũt Theodorus aggressus & propria recepit: & sarcinas regis aufert: iudæorũq; fere: decẽ milia interficit. Veꝝ hoc uulnere superior sit alexander. Cõuersus nãq; ad maritimas regiones Rafaim capit & Gazam: itemq; antedonem: quæ post a rege Herode grippias noĩata est. his aũt seruitio domitis concitat̃ in eum festo die populus iudæoꝝ. Nã plærũq; epulæ seditiones accendũt. Nec uidebat̃ insidias posse cõprimere: nisi peregrinos haberet auxilio pisidas & cilicas. Syros mercenarios respuebat ꝑ ingenitã cum iudæoꝝ gente discordiam. Cæsis aũt supra quã octo milibus ex turba rebellium arabiæ manus posito arma tulit. Ibiq; Sadamitis subiugũ missis: tributoq; his ĩposito ad amathũta regressus est. Cũq; theodoꝝ metus secũdis eius successibus ptulisset: castellum sine ꝑsidio repente funditus eruit. Mox aũt congressus cum obedio rege arabũ qui locum fraudi oportunũ in galensi regione ꝑuenerat captus insidiis totum amisit exercitũ in ualle altissima cõpulsum atq; obtritũ multitudine cameloꝝ. Ipse uero elapsus in hierosolymã olym sibi gentẽ infensam ad nouaꝝ rerum motus magnitudine cladis accendit. Fit ãt etiam tunc superior crebrisq; ꝑsidiis nõ minus. l. milibus iudæoꝝ per sex annos interfecit. Nequaq̃ tamen uictoriis letabat̃: quoniam regni sui uires cõsumeret. Vnde armis omissis sermone placido cũ subiectis redire in gratiam conabatur. Illi aũt inconstantiã eius morũq; uarietatem tantomagis oderant: ut percontanti causam quoniam pacto eos sedare posset: dicerent si moreretur. Nam uix etiam mortuo daturos ueniam qui multa sceleta fecisset.

Iudæi petũt auxilium Demetrii qui superat prælium: sed timore perterritus quia sex milia ex iudæis se contulerant ad Alexandrum discessit messalim ciuitatem deuastat: mulieres earumq; filios coram matribus necabat: qua impietatis perterriti octo milia iudæorum profugiũt eadem nocte in iudæam. Cap. X.

SImul autem Demetrii auxilium cui cognomentum Acero fuit accersunt. Qui cũ bis maioꝝ spe facile paruisset: uenissetq; cum exercitu: miscent̃ cum auxiliis iudæi circa Sicimã. Vtrosq; tunc alexander mille qdem equitibus: sex aũt peditum mercenarioꝝ milibus excepit: cũ haberet ex iudæis quoq; prope ad decem milia bene sibi cupientium: aduersæ aũt partis essent equitum tria milia: peditũq; milia. xl. Et priusq̃ ueniretur ad manus intercedentibus nuntiis & ꝑconibus regis transfugia tentabant. Demetrios quidẽ alexandri mercenarios: Alexander autẽ iudæos: & Demetrium dum sequerent̃ obtemperaturos sibi sperantes. Sed cum neq; iudæi sacramenta neq; fidem græci contẽnerent armis iam cõminus decertabant. Superatq; ꝑlium demetrius: q̃uis alexandri mercenarii uirtutem suã multis & animi & manus operibus demonstrassent. Finis aũt pugnæ præter spem cædit utrinq;. Nam neq; uictorem Demetriũ qui eius auxilium petierant expectare uoluerũt: & immutatæ fortunæ misericordia sex iudæoꝝ milia se ad alexandrum qui in montes effugerat contulerunt. Huius inclinatiõis momentum Demetrius ferre non potuit: sed alexandrum iam quidẽ collectis uiribus bello ydoneum esse ratus: oẽm uero gentem ad eum cõmeare mox inde digressus est. Non tamen reliqua

multitudo abscessu auxiliorum simultates deposuit: bello aut assiduo tādiu cum Alexandro decertabat; donec plærisq; interfectis cæteras in meselim ciuitatem coegit; eacq; uastata in hierusalē captiuos abduxit. Verum immoderata eius fecit iracundia: ut crudelitas eius ad impietatem usq; procederet. Octingentos enim captiuorum in media ciuitate cruci suffixos: mulieres earumq; filios in conspectu matrum necauit; atq; hoc potās: & cum suis cōcubinis recubans prospectabat. Tantus autem populum terror inuasit: ut etiam diuersæ partis studiosi proxima nocte octo milia hominum extra totam iudæam profugerint. Quorum exulum mors alexādri finis fuit. Cum eiusmodi factis tandem egreq; regni otium quæsisset ab armis requieuit.

Bellum gerit Antiochus frater Demetrii cum alexandro qui licet opida multa diremisset & multos occidisset: non potuit tamen antiochum arcere: sed per regē arabum tādem deuictus est: Alexander in iudæam reuertitur qui moriens uxori reliquit principatum: hæc declarat filiū hyrcanum pontificē Aristobolum uero regē. hic fraude multos sibi deuinciens matre morbo laborāte castella multa occupat. mater uero miserata: Hyrcanū coniugem & filios Aristoboli carcere conclusit interim morit̄ alexander: reconciliant̄ Hyrcanus & Aristobolus. Cap. XI.

RVrsus autem fit ei turbarum initium antiochus: qui etiam Dionysius dictus Demetrii quidem frater; sed eorum nouissimus qui Seleucum generis auctorem habebant. Hunc enim timens arabas paratum bellum pulsare: totum quidem super antipatrida montibus proximum: & inter iopes littora spatiū: fossa & altissima ualle diremit. Ante fossam uero murum ædificauit excelsum: turresq; ligneas: ut faciles aditus obstrueret fabricauit nec tamen antiochum arcere ualuit. Exustis enim turribus fossisq; repletis cū suis copiis transgressus est. Vindictaq; post habita qua deberet in eum a quo prohibitus erat ulcisci; protinus contendit in arabas. Horum autem rex in locis suæ nationis commodioribus agens ad pugnam: deinde iopam cum equitatu reuersus; habebat autem numerum decem milium exhinc imperatos: ex improuiso antiochi milites inuadit. Forti autem prælio depugnato quādiu quidem superat antiochus durabat eius exercitus: q̄uis eum passim arabes trucidarent. Vbi uero procubuit succurrendo enim uictus semper in periculis erat. omnes terga uerterunt: maximaq; pars eorum: tum in acie: tum in fuga consumitur. Reliquos autem in uicum anna delapsos alimentorū; penuria pire contigit præter paucos. Hinc Damasceni Ptolomæo menne filio infensi arechea sibi sociant: syriæ cæles regem constituunt. Qui bello illato inde postq̄ pugnauit alexandri pactione discessit. Alexāder autem pella capta geras petiuit: rursus opum Theodori cupidus triplici ambitu circundatis defensoribus locum pugnando cœpit. necnon & Gaulenem & Seleuciam quæ antiochi pharanex dicitur sub iugum mittit. Ad hæc autē capto gamala castello ualidissimo eiusq; rectore Demetrio multis criminibus inuoluto in iudæam regreditur: expleto in militiā triennio. Letusq; a gentibus ob res prospere gestas excipitur. Belli autem requiem secutum est morbi principium. Et quoniam quartanis febrium circuitionibus fatigabatur; depulsum iri ualitudinem credens si rursus animum negociis occupasset in tempestiuis militiæ laboribus sese dedit; & ultra uirium efficaciam corpus impellēs inter ipsos tumultus trigesimo & septimo post regni anno moritur: idq; Alexander coniugi suæ reliquit: iudæos eius uel maxime dicto obedientes fore non dubitans: quod longe ab eius crudelitate discrepans & iniquitati resistens beniuolentiam sibi populi comparasset. Nec spes eum fefellit. Nāq; opinione pietatis obtinuit muliercula principatum. Quippe morem gentis probe norat patrium: & qui sacras leges temerassent ab initio detestabatur: Hyrcanum Alexandra mater regem constituit: cum autem duos filios Alexandro generatos haberet nam quidem maximum Hyrcanum & propter ætatem declarat pontificem: & quod præterea seghior esset quam ut potestate regia molestus cuiq̄ uideretur regem constituit. Minorem autem Aristobolum priuatum uiuere maluit: q; feruētioris esset ingenii Iungit autem se eiusdem mulieris ditioni quoddam iudæorum collegium. Pharisei qui præter alios pietatem colere putarentur: & peritas leges exponere. ob eam causam propius eos aspiciebat. Alexandra diuinæ religioni superstitiose deseruiens. Illi autem paulatim fœminæ simplicitate decepti; omnes pro sua libidine summouendo: deponendo: itemq; uinciendo ac soluendo quos uellent iam procuratores habebantur; Prorsus ut ipsi quidem regiis commodis fruerentur expensas uero ac difficultates Alexandra perferret. Sed eadem mire callebat res administrare maiores: itaq; augendis copiis semper intenta duplicem conflauit exercitum neq; pauca peregrinorū parauit auxilia quibus non modo statum suæ gentis robotauit: sed etiam metum reddidit externæ potentiæ. Imperabat autem aliis uerum phariseis ipsa ultro patebat. Deniq; Diogenem quēdam isignem uirum qui Alexandro fuerat amicissimus interficiunt eius factum consilio criminati: ut octingēti quos supra memoraui regis iussu tollerentur in crucem. Nihilominus autem Alexandræ suadebant ut & alios quibus auctoribus Alexander in eos fuisset excitatus occideret: Cūq; his nimia superstitione nihil abnuendum putaret; quos sibi libuisset ea spē trucidabant: donec optimatum quisq; ad Aristobolum cōfugerit; quorum periculum agebatur. Atq; ille matri persuasit; ut his propter dignitatem parceret: ciuitate autem pellebat quos nocentes existimaret. Illi quidem data sibi co-

pia per agros dispersi sunt. Alexãdra uero in Damasco cõmisso exercitu quoniam Ptolomæus sine intermissione ciuitatem pmebat illam quidem nulla re memorabili gesta suscepit. Regem autem armeniorum Tygranẽ qui admoto Ptholomaiden milite cleopatram circũsedebat pactionibus donisq; sollicitabat. Sed illum domesticarum turbarum metus ingresso in Armeniam Luculo iãdudum inde traxerat. Inter hæc. Alexandra morbo laborante: minor eius filius Aristobolus cum seruis suis quos multos habebat: omnesq; pro ætatis feruore fidissimos uniuersa castella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit conductis auxiliis regem se declarauit. Ob hoc miserata querelas Hyrcani mater coniugem Aristoboli cum filiis includit apud castellum quod a septentrione fano adiacens baris antea uocabatur ut diximus postea uero Antonia cognominata est imperante Antonio quemadmodum Augusti & Agrippæ nomine Sebaste: & Agrippias aliæ ciuitates appellatæ sunt. Ante tamen Alexandra moritur: quam in Aristobolum fratris eius Hyrcani contumelias uindicaret: quem deiici regno curauerat: quod ipsa nouem annos administrauit: & heres quidem omnium fit Hyrcanus cui regnum etiam uiua commiserat. Verum Aristobolus uiribus atq; auctoritate præstabat. Habito autem inter eos circa hierricunta de rerum summa conflictu: plærisq; Hyrcano relicto transeunt ad Aristobolum. Hyrcanus autem cum reliquis fugiens peruenit castellum antoniam: ibiq; salutis obsides nactus: erat ãt coniunx Aristoboli cum filiis: priusq̃ graue quid fieret ea lege in cõcordiam rediit: ut regnum quidem aristobolus haberet. Hyrcanus uero excederet quasi frater regis aliis honoribus contentus. Hoc modo in fano reconciliati cum in conspectu circũstantis populi benignissime alter alterũ ualere iussissent. Domus permutant: & aristobolus qdem recedit in regiã: Hyrcanus aũt in aristoboli domo: Metus uero & alios eius inimicos præter spem dominationis occupat: & maxime antipatrum iãdudum aristobolo inuisum. Erat aũt genere idumæus & nobilitate ac diuitiis aliarumq; rerũ copia gentis suæ princeps.

Antipater hortatr̃ Hyrcanũ ut impium repetat ad regẽ arabiæ accedunt pro auxiliis & in Aristobolũ uadunt & superãt mortuusq; esset nisi dux romanorũ soluisset obsidionẽ. Cap. XII.

IS igitur & Hyrcanum ut ad aretam regem arabiæ confugerem eiusq; auxilio regnum repeteret hortabatur: & ipse Arete ut hyrcanum susciperet atq; in regnum deduceret suadebat: multa detrahẽs Aristoboli moribus multisq; Hyrcanũ laudibus prædicans. Simulq; admonebat quod eum decet regno clarissimo præsidẽtem iniquitate oppressis manum porrigere. Hyrcanum autem iniuriam pati qui principatu iure successionis sibi debito caruisset. Sic instructis & præparatis ambobus nocte cum Hyrcano ex ciuitate profugit: citatoq; cursu in oppidum quod petra dicitur Saulus euasit, quod regni sedes esset arabiæ. Ibi postq̃ Hyrcanum in manu regis arete tradidit multis dictis multisq; muneribus ut auxilium præberet quo in regnum deduceretur efficit. Erant autem peditum equitumq; milia. cl. quibus nequaq; restitit aristobolus. Sed primo impetu superatus in Hyerusalem fugere cogitur atq; omnino captus esset: nisi dux Romanorum Scaurus aduersis horum temporibus imminens soluisset obsidionẽ. Nanq; is ex armenia quidem in Syriam missus erat a Pompeio magno qui cum Tygrane bellum gerebat. Sed ubi Damascum uenit recens a Metello & Lolio captam reperit: his inde summotis cognitoq; in iudæa quid agerer̃ illuc uelut ad quæstũ cucurrit. Deniq; mox ut fines ingressus est legati ad eũ ueniunt a fratribus utroq; sibi ut potius adiumento esset orantibus. Sed trecentis talẽnis quæ aristobolus ei miserat iustitia post habita est. Tot enim acceptis Scaurus ad Hyrcanum & arabs legatos dirigit. Romanorũ eius & Pompeii nomen intentans: nisi obsidione desisterent: Itaq; & aretas ex iudæa in Philadelphiam recedit metu perculsus & Scaurus damascum redit.

Aristobolus prosequitur & resarcitis copiis congressus cum Hyrcano occidit supra sex milia eorum: Antipater & Hyrcanus ad Pompeium qui tunc erat in Damasco accedũt ut restituat hyrcanum: Pompeius cum exercitu ad fines iudææ peruenit. Aristobolus alexandrum confugit: Pompeium alloquitur paccato Pompeio policitationibus: audita morte mitridati perrexit Hyerosolimam: decepit Pompeium. eo q; ex promissis nihil est factum: iratus Pompeius aristobolum in custodiam collocat & ad ciuitatẽ tentat accedere ut euertat. Cap. XIII.

ARistobolus autem quod captus non esset: satis sibi esse nõ credidit: sed omnibus quas haberet copiis congregatis persequebatur hostes: & circa locum quem Pãpirioma uocant prælio commisso supra sex eorum milia cædit in quibus erat Phallion frater antipatri: Hyrcanus uero & antipater arabum priuati auxilio spem in aduersarios contulerunt. Et cum Pompeius Syriam transgressus Damascum peruenisset ad ipsum cõfugiunt. Multisq; muneribus ei datis illa tantum quibus apud aretam usi fuerant allegantes magnopere prædicabantur ut aristoboli uiolentiam odio dignam putaret: regnoq; Hyrcanum restitueret: cui tam ætate quam moribus deberetur: sed nec Aristobolus sibi defuit corruptione Scauri fretus. Venerat autem quantum poterat ornatus cultu regio; deinde offensus obsequiis: neq; ferendum existimans abiectius quam regem deceret: utilitati deseruire a Diospoli segregatur. Ob hoc iratus Pompeius etiam Hyrcano eiusq; sociis hoc præcantibus post Aristobolum perrexit & Romano simul exercitu & Syriorum instructus auxiliis. Cum uero pellam & Scitopo-

ſim prætergreſſus coratas ueniſſet unde iudæorum fines incipiunt per mediterranea loca ſubeuntibus. Cognito Ariſtobolum in Alexandrum confugiſſe. Id autem caſtellum eſt in monte præcelſo poſitum ſatiſq; liberaliter accuratum mittit per quos eum iuberet inde deſcendere. Ille autem decreuerat: quia pro imperio uocaretur periclitari potius q̃ parere. Sed populum uidebat perhorreſcere: & amici monebant ut Romanam uim cogitaret quam ſuſtinere non poſſet. Itaq; horum conſiliis obediens deſcendit ad pompeium quodq; iuſte regnaret multis proſecutis in caſtellum redit. Et cum iterum deſcendiſſet prouocatus a fratre ac de ſuis iuſtitiis cũ eo cõcertaſſet denuo regreditur non prohibente pompeio. Erat autem inter ſpem timoremq; medius: & ueniebat quidam uelut exoraturus pompeium ut ſibi cuncta permitteret, ad mõtem uero reuertebaſ ne quid regiæ dignitati derogare uidereſ. Quia tamẽ caſtellis eum pompeio cedere placebat Iſq; præpoſitos monere litteris ut abſiſterent quibus præceperat ut nõ niſi manu ſua ſcriptis epiſtolis obtemperarent: iuſſus quidem facit: ſed in Hyeroſolimam cum indignatione diſceſſit: belloq; iam congredi cum pompeio cogitabat. Ille autem nec enim tempus apraret: nec initiandum putauit ſtatim conſequitur: Multum quippe alacritati eius addiderat circa hiericũtam mitridatis mors nuntiata. Vbi pinguiſſima hydumæa regio & palmaq; plurimum ac balſamum nutrit: cuius inciſo lapidibus acutis robore ſtillãtem lachrymam ex uulneribus colligunt. Cumq; illic pernoctaſſet mane in hyeroſolimam properabat. Itaq; hoc eius impetu perterritus Ariſtobolus ſupplex occurrit: pecunia pollicitus quodq; ſemetipſum ei cum ciuitate permitteret. Pompeium mitigat ſeuientem. Nec tamen quicquam eorum quæ promiſit effectum eſt. Gabinium enim q̃ ad ſuſcipiendã pecuniã miſſus fuerat: nec in oppidum quidem Ariſtoboli ſocii receperunt. His commotus Pompeius Ariſtobolum in cuſtodiã collocat: ad ciuitatem uero profectus explorabat qua facilior eſſet acceſſus. Nam & murorum eius firmitatem oppugnari poſſe facile nõ uidebat. Vallemq; pro mœnibus horribilem fauumq;: illic cernebat proximum: a deo tutiſſima munitione circundatum: ut etiam ſi ciuitas caperetur: ſecundum eſſet hoſtibus profugium.

Heſitante pompeio quomõ urbem caperet orta eſt ſeditio iter eos qui in ciuitate erãt deniq; uicta eſt pars ariſtoboli receptis romanis in itis conſiliis cum hyrcano quomodo aliam ptẽ quæ i locũ tutiſſimũ cõfugerat caperet eãdẽ ſine cõſilio & auxilio põpei: nihil eẽt factũ. Cap. XIIII.

HOc autem diu quid faceret heſitante: ſeditio intra ciuitatem orta eſt. Ariſtoboli quidẽ ſocius belligeri potius regemq; liberare dignum eſſe firmãtibus: qui uero cum hyrcano ſentirẽt pompeio portas aperire: Metus autem hos plures faciebat romanorum cõſtantiam reſpicientes. Deniq; uicta pars ariſtoboli conceſſit in templum: & ponte qui ab eo ciuitati iungebatur abſciſſo ut ad ultimum uſq; reſiſteret inſtruebatur. Cum autem alii romanos recepiſſent in ciuitatem his q̃ domum regiam tradidiſſent: ad hæc obtinenda Pompeius unum ex ducibus ſibi obedientibus piſonem cum militibus intromittit: Hiſq; preſidiis in ciuitate diſpoſitis: quia nemini eorum qui in templum confugerant pacem perſuadere potuit. Omnia quæ circumerant expugnare parabat hyrcano eiuſq; amicis ad conſilia conferenda: & ad efficienda quæ iuberet alacriter animatis. Ipſe uero partes ſeptẽtrionales foſſamq; uallemq; replebat omni genere materiæ per milites comportato: cum per ſe opus eſſet difficillimum propter imenſam altitudinem: & præterea iudæi modis omnibus deſuper obſiſterent. Manſiſſetq; opus imperfectũ niſi Pompeius obſeruatis diebus ſeptimis quibus religio iudæos ab omni opere manus abſtinere compellit per eos aggerem tumulare præcepiſſet inhibitis a prælio militibus. Pro ſolo enim corpore iudæos etiam per ſabbata pugnare licet.

Tentãs põpeius locũ iuadere tertio mẽſe uix turrim unam euerterat. Cap. XV.

IGitur iam ualle repleta: & impoſitis aggere turribus admotiſq; machinis cito portatis moliri tentabat. Deſuper obſtantes lapidibus repellebant. Cum diu turres obſidentiũ magnitudine ſimul & pulchritudine præſtantes uim repugnantiũ ſuſtinerent. Verũtamen romanis tunc plurimum defatigatis Pompeius iudæorum tolerantiam & in aliis admiratus eſt: & præcipue q̃ nihil de ſuperſtitionis ſuæ ritu inter media tela pereuntes derogati paſſi ſunt: ſed uelut in alta pace ciuitas ageret & quotidie ſacrificia & uictimas omnemq; dei cultum diligentiſſime celebrarunt: nec uel in ipſo excidio cum ad aram in dies ſingulos trucidarentur: legitimis religionis ſuæ muneribus abſtinuerunt. Menſe nanq; obſidionis tertio uix una turre deiecta fanum irruptum eſt.

Fauſtus cornelius muros primus aſcendit multi occiduntur multi ex muris ſe proiciũt: pompeius cum ſuis comitibus ingreditur: in templum ingreſſus neminem niſi pontificem uidit præcepit q̃ nihil aufferereſ: poſtero die ſolẽpnia celebrauit: Hyrcanũq; pontificem declarauit; põpeius uero cum Scauro ducens Ariſtobolum romam profectus eſt. Cap. XVI.

PRimus autem murum tranſcendere auſus eſt cum ſuis agminibus ſylle filius Fauſtus Cornelius & poſt eũ centuriones duo Furius & Fabius cũ ſuis agminibus. Et circunſepto undiq; fano alios alio cõfugientes uel ẽt pauliſper repugnãtes interficiunt. Vbi plurimi ſacerdotũ quãq̃ hoſtes ſtrictis gladiis irruẽtes uidebãt intrepidi tamẽ in pagẽ

dis rebus diuinis perseuerabant & in ipso libandi templum adolendi ministerio mactabantur fi-luti quoq; præferentes religionis obsequium. Multos autem sui gentiles aduersæ ptis studiose tru-cidabant plurimi semetipsos in rupes præcipitabant. Nonnulli furibundi cunctis quæ circa mu-rum erant in desperatione & succensis pariter conflagrabant. Itaq; iudæorum quidem milia.xii. occubuerunt romanorum uero pauci sed plures sauciati sunt. Nihil autem grauius in illa clade iu-dæorum genti uisum est; quam sanctum illud arcanū neq; cuiq̄ prius uisum alienis esse directū. Deniq; Pompeius una cum suis comitibus templum ingressus ubi neminem præter pontificem adesse fas erat: quæ intus erant candelabra cum lychinis & mensas & in quibus libare atq; adole-re moris erat uascula ex auro cuncta prospexit: congestamq; pigmentorum molem sacræq; pecu-niæ prope ad duo milia talentorum. Nec tamen uel hæc uel aliud quicq̄ de sacrosanctis opibus siue instrumentis attigit. Sed postero die post excidium curare templum ne quid habere sordidū edituos iussit: & solennia sacra celebrare. Ipse autem hyrcano pōtifice declarato. q: se & in aliis re-bus alacrem obsidionis tēpore præbuisset: promptamq; ad bellum agrestium multitudinem ab aristobolo reuocasset; per quæ sicut imperatorem bonum decuit beniuolentia potius quam ti-more plebem sibi reconciliauit. Inter captiuos etiam compræhensus aristoboli socer idemq; pa-truus tenebatur; & illos quidem qui maxime belli causa fuisset securi percussit faustum uero & qui una fortiter fecerant præclaris præmiis donat; & in hyerosolimis tributum indicit ablatas autem genti etiam quas in syria cœperat ciuitates romanorum qui tunc erant militum ducibus parere iussit: propriisq; tantum terminis circūclausit. Instaurat autem in gratiam cuiusdam ex li-bertis suis Demetrii gaderensis etiam gadara quam iudæi subuerterant. Mediterraneas præterea ciuitates eorum de potestate liberauit quas præuenti non exciderant hyspion & scitopolium & pellam & samariam & marissam itemq; azotum & iamniā: maretusam: necnon & maritimas gatā & iopā & doram & pridem stratonis pyrgus uocabat. Post autem ab herode clarissimis edificiis transformata cæsarea nominata est easq; omnes indigenis ciuibus redditas uiri prouinciæ syriæ non iunxit. Huius āt & iudeæ cunctorūq; administratione ad ægyptos fines & flumen euphratē cum duabus cohortibus scauro permissa Romam ipse per ciliciam properauit captiuum ducens aristobolum cum familia. Erant āt filiæ duæ totidemq; filii quoq; unus alexander ex itinere fu-git: minor autem Antigonus cum sororibus romam uectus est.

Scaurus in arabiam proficiscit patitur multa ob asperitatem locorum: Alexander Aristoboli filius interim iudæam populatur timet gabinium: ppterea loca arabiæ munit: gabinius præmisso Marcoantonio adiunctis aliis obuiam fit Alexandro coactus alexander congredi cum gabinio: uictus effugit gabinius restaurat loca: perterritus alexander legatos ad eū misit pollicens sibi oīa castella quæ ipse gabinius eruit funditus. Cap. XVII.

INterea scaurus in arabiam ingressus ad petram quidem regionum asperitate prohibe-batur accedere: quæ āt circumerant omnia uastabat: multis & ī hac malis afflictus. Nā exercitū fames cōprimebat. Cui tamen hyrcanus p antipatrū uictui suppeditabat neces-saria. Quē uelut arete familiarē ēt scaurus ad eū allegauit: ut bellū pactiōe deponeret. Itaq; persuasum est arabis .ccc. talentis decedere: atq; ita scaurus ex arabia transduxit exercitum. Alexander autem aristoboli filius qui pōpeiū fugerat: magna manu dilapso interea tempore con-gregata hyrcano grauius imminebat iudæāq; populabat. Quam quidem mature debellare posse credebat: quoniā disturbatū quoq; a pompeio murum hyerosolimis renouatū esse cōfidebat nisi gabinius in syriam missus qui scauro succederet: cum in aliis fortem se præbuisset tunc ēt in ale-xandrum mouisset exercitum. Huius āt ille impetum ueritus: & ampliorem militum manū con-gregabat: donec facta sunt decem millia peditū & mille quingenti equites: uillasq; oportunas mu-tis hoc est Alexandrum & Hyrcanū & Macherunta nō longe arabiæ mōtibus muniebat. Igit gabi-nius cū parte militum præmisso Marcoantonio ipse cū toto exercitu sequebatur. Lecti aūt anti-patri comites: aliaq; iudæorū multitudo quorū Malichus & Pytholaus pricipes erāt; iunctis cum Marcoantonio uiribus suis alexandro obuiam processerunt: neq; ita multopost aderat cū suis co-piis gabinius. Alexander āt cū quidem in unum cōfertam hostium multitudinem sustinere non poterat abscessit. Cumq; hyerosolimis propinquasset coactus prælium suscepit. Amissisq; sex mili-bus quorū tria uiua capta sunt tria uero prostrata cum reliquis effugit. Gabinius autē ubi alexan-drium uenit quia multos deseruisse castra cognouit promissa delictorū uenia conabatur sibi eos ante plurimum coniungere. Cum aūt illi nihil mediocre cogitarent: plærisq; interfectis: reliquos in castellum concludit. In hoc bello dux marcus antonius multa præclare gessit: & quāuis semper & ubiq; uir fortis apparuisset: tamen tunc etiam suum uicit exemplum. Gabinius aūt relictis qui castellum expugnarent ipsi ciuitati subuenire: & intactas quidem confirmare: subuersas āt erigere curabat. Deniq; iussu eius scitopolis habitare cœpit: & Samaria & Antedon: & Appollias: & Iam-nia: & Arabia: & Marissa: & Dota: & Gadara: & Azotus: aliæq; multæ lectis ciuibus atq; īcolis ad eas cōcurrentibus. Is āt recte dispositis regressus ad Alexandriū uehementius urgebat obsidium. Quare territus alexander oībus desperatis legatos ad eum misit: & ignosci delictis orans & quæ

sibi parerent castella macherunta & Hyrcanium tradere non dubitans: quinetiam Alexandrium eius potanti permisit. Quæ quidem Gabinius oia consilio matris Alexádri funditus eruit: ne rur sus belli alterius receptaculum fierent. Aderat tamen quo suis Gabinium palparet obsequiis uiro suo cæterisq; captiuis metuens qui Romam fuerant adducti.

Gabinius Hyerosolimam deducto hyrcano reuertitur Aristobolus interim parato exercitu alexandrium occupat: sed tumultu romanorum in macherunta confugit sed tandem capitur & ad gabinium perducitur: Alexander interim iudæam reduxit in discessionem; romanos multos trucidare decreuerat gabinius concordiam persuasit sed certantibus ipsis alexander fugatus dispsit: gabinius Hyerosolimam reuertitur. Cap. XVIII.

POst hæc uero Gabinius Hyrcão Hyerosolimam deducto eiq; sani cura mandata cæteris reip. partibus optimates præfecit. Omnéq; iudæorum gentem in cõuentus quinq; diuisit: uno Hyerosolimis: altero Doris: itemq; tertio ut apud Amathunta respondeat: destinatis quarto hyerico & quito sophoris. Galileæ ciuitas attributa est. Singulari autem unius dominatione liberati: libenter ab optimatibus regebantur. Verumtamen non multo post euenit: ut turbatum his qui fieret initium elapsus Roma Aristobolus qui magna iterum iudæorum manu conflata partim cupida mutationis partim quibus olym dilectus erat: primum occupat Alexandrium: idq; recingere muro tẽtabat. Deinde cognito q Gabinius Sisennam & Antonium & seruilium duces contra se cum exercitu misit in macherunta concedit, uulgiq; i bellis onere deposito solus armatus prope ad octo milia militum secum duxit inter quos erat Pitholaus secundarum partium rector cum mille uiris & Hyerosolimis profugus. Romani autem sequebantur: habitoq; conflictu aliquamdiu cum suis Aristobolus fortiter dimicando perseuerabat: donec ui Romanorum subacti: cæsa sunt uirorum quinq; milia. Prope uero ad duo milia in quẽdam tumulum confugerunt. Cæteriq; mille cum Aristobolo perrupta Romanorũ acie in macherunta coacti sunt. Vbi rex cum in ruinis prima uespera recodisset: sperabat quidem aliam se manum per inducias belli posse contrahere: castellumq; bene munire. Impetum autem Romanorũ supra quam poterat per biduum remoratus postremo capitur: & cum Antigono filio qui romæ secum fuerat uinctus ad Gabinium atq; inde Romam perductus. Sed illum quidem senatus custodia coercuit. Filios uero eius in iudæam remisit quia Gabinius scripserat per Epistolas id pro traditione castellorum coniugi Aristoboli spopondisse. Pararo autem Gabinio bellum parthis inferre Ptholomæus impedimento fuit. Qui reuersus ab Euphrate petebat ægyptum Hyrcano & Antipatro amicis usus ad omnia quæ militiæ necessitas exigebat. Nam & pecuniis & armis eum & frumento Antipater auxilus adiuuit. Et iudæis in ea parte uias quæ pelusium ducerent obseruantibus transmittere Gabinium persuasit. Alia uero Syria discessu Gabinii commota & iudæos iterum Alexander Aristoboli filius ad discessionem reduxit: & maxima multitudine cõflata Romanos omnes qui per omnem terram degerent obtrúcare decreuerat. Quam rem Gabinius metuens iam enim ex Egypto redierat. Hoc tumultu instan e nonnullis dissidentium præmisso Antipatro concordiam persuasit. Cum Alexandro át milia. xxx. remanserant: & ille ad bellum promptus erat. Itaq; ad pugnam egreditur. Occurrũt át iudæi & circa menté itabirιũ congressi: decem milia sternunt: cæterá uero multitudinem fugus dispersit. Et gabinius in hyerosolimá regressus, id enim antipater uoluit remp. eius cõposuit, deinde hic pfectus Nabatheos pugna supat: & mitridaté & orphané a parthis per fugas clam dimittit, eosq; militibus aufugisse firmauit,

Crassus succedit gabinio: suscipit syriá: aufert aurũ tépli: perit transgresso euphrate: Cassius syriá defendit: occidit pisilaũ colligentem seditiosos aristoboli. Cap. XIX.

INterea crassus ei successor datus syriam suscepit, is in pthice militiæ sumptum & omnem aliud aurum templi quod Hyerosolimis erat abstulit: & a quibus Pompeius temperauerat duo milia talentorum Euphraté uero transgressus & ipse perit & exercitus eius: de quo non est huius téporis cõmemorare. Post crassum át parthos in syriam properantes cassius inhibuit receptus. Prouitia át fauore eius quæsita in iudæam festinabat: captisq; taricheis prope ad tria milia iudæorum adducit in seruitium. Occidit autem etiam pisilaum seditiosos aristoboli colligentem; cuius necis suasor erat antipater.

Cassius ex arabis coniugem suscipit: sociat sibi regem arabum per affinitatem bellum uult gerere cum aristobolo: Cæsar mittit e roma aristobolum solutum uinculis in syriam: perit ueneno & alexander eius filius occiditur: ptolomæus aufert antigonum & eius sorores a coniuge aristoboli: & minorem sibi coniugio copulat: Antipater mortuo pompeio contulit se in clientelam cæsaris & mitridates cum antipatre uictores fiunt: & pompeius tandem gratia antipatris pontificatum confirmauit hyrcano. Cap. XX.

HVic aũt nupta fuit ex arabia nobilis fœmina noíe Cypris: unde filios q̃tuor: phaselũ & regẽ herodẽ & iosephũ & pherotá & Salome filiá habebat. Cũ át omniũ q ubiq; potentes essent amicicia hospitiis familiaritates cõquireret: pcipue regé arabũ p affinitaté sibi sociauit: eiusq; fidei cõmẽdás filios suos ad eũ misit, quoniá bellũ cũ aristobolo gerẽ

dum ſuſceperat. Caſſius autem cõpulſo ad otium per cõditiones alexandro ad euphraté reuerſus eſt parthos tranſitu prohibiturus de quibus alio loco referemus. Cæſar át poſt ſenatus & põpeii fugam trans mare ionium rebus omnibus romaq; potitus ſolutum uinculis Ariſtobolum cum duabus cohortibus ueIociter in ſyriam miſit:& hanc facillime & cuncta iudeæ proxima ꝑ illum ſubiici poſſe ratus. Verum & ſpem cæſaris & ariſtoboli alacritatem præceſſit inuidia. Nam ueneno peremptus a pompeii ſtudioſis aliquádiu etiam ſepultura í ſolo patrio carebat: corpuſq; mortui ſeruabatur melle conditum. Donec ab antonio iudæis iuſſum eſt in monumentis regalibus ſepeliendum. Occiditur autem alexander quoq; filius eius a ſcipione ſecuri percuſſus antiochiæ ſecundum pompeium litteras accuſatione pro tribunali prius habita ſuper his quæ in romanos admiſerat. Ptholomæus autem manei filius qui apud calchida ſub libano morabatur captis eius fratribus filium ſuum philippionem qui eos accerſeret:mittit aſcalonem atq; ille abſtractum ab ariſtoboli coniuge antigonum eiuſq; ſorores adducit ad patrem. Amore autem minorem earum coniugio ſuo copulat:ob eamq; poſtea cauſam a patre occiditur. Accepit enim ptholomæus í matrimonium alexandram peremptó filio:huiuſq; affinitatis gratia fratris eius propenſiore cura tuebatur. Antipater autem pompeio iam mortuo in clientelam cæſaris ſeſe contulit: & quia mitridates pargamenus ab acceſſu peluſii prohibitus cum exercitu quem ducebat in ægyptũ apud aſcalonem morabatur. Non ſolum arabas quamuis hoſpes eſſet auxilium ferre perſuaſit. Verum & ipſe armata iudæorum tria circiter milia ſecum mouit. Excitauit autem præſidio ſyriæ quoq; potentes & incolam libani ptholomæum etiam plicum & ptholomæum quorum grana ciuitates illius regionis alacri animo bellum pariter inchoarũt. Iamq; fretus mitridates auctis propter antipatrum copiis peluſium proficiſcitur. Et quia tranſire uetaretur ciuitatem obſidebat. Antipater uero & in hac oppugnatione clarus enituit. Effracto enim ex parte ſua muro primus in ciuitaté cum ſuis comitibus inſiluit.& peluſium quidem capta eſt:ulterius autem progredi non ſinebant; iudæi & ægyptii terrarum incole qui appellantur onium. Quibus tamen antipater non modo ne obſtarent uerumetiam ut uictui neceſſaria præberent militi perſuaſit. Vnde factũ eſt ut nec memphite in manus uenirent; ultroq; ſeſe traderent mitridari atq; ille delato peragrato pugnam cum cæteris commiſit ægyptiis in loco cui nomen eſt iudæon ſtratõ pedon: eũq; in acie omni dextro cornu periculo liberauit antipater circũgreſſus fluminis ripam. Leuum enim cornu contra ſe poſitum ſuperabat. Facto autem in eos impetu qui mitridaté proſequerentur multos occidit; tádiu quæ reliquos fugientes angebat:donec etiam caſtris eoꝝ potitus eſt. lxxx. tantũ de ſuoꝝ numero amiſſis. Octingentos át fere mitridates cũ fugerat perdidit. Præter ſpé uero ſeruatus ex ꝑlio uacuus inuidia teſtis reꝝ ab antipatro geſtaꝝ fuit apud cæſaré. Vnde ille tũc quidem antipatrũ petit laudibus incitatũ ad ſubeunda pro ſe pericula reddidit prõptioré. In quibus oĩbus bellator audaciſſimus cõprobatus:multaq; ꝑpeſſus uulnera toto corpore gerebat:ſigna uirtutis diſertæ. Poſtq̃ át rebus in ægypto cõpoſitis ad Syriam redut & Romana cum ciuitate ſimul & immunitate donauit:aliiſq; rebus honorando amiciſſimeq; tractando dignum emulatione conſtituit; eiuſdemq; gratia etiam pontificatum confirmauit hyrcano.

Antigonus corá cæſare criminabatur antipatré: ſed cæſar cognitis meritis antipatris hyrcanũ confirmat & cuius uellit dignitatis præponit adoptionem:declaratur procurator iudeæ:ſedat iudæam:hyrcanum reddit in gratiá populis tandem Pſaliũ filium maioré præpoſuit territorio Hyeroſolimorum:Herodem minoré natu curatorem galliteæ:herodiam depræhendit cũ multis aliis ex hoc cognitus eſt ſexto cæſari propinquo magni cæſaris. Cap. XXI.

EOdẽq; tpe Antigonus quoq; Ariſtoboli filius cũ ueniſſet ad cæſaré maioris ꝑter opinioné fœlicitatis cãm præbuit Antipatro, ná qui de patris morte queri deberet ꝑꝑ inimicicias põpeii:ueneno quantũ putabat̃ perempti:& crudelitatis in fratré accuſare ſcipioné:nullũq; inuidie dolorem admiſcere miſeriis. Vltro hoc Hyrcano & Antipatro criminabat̃ ueluti ſe patrio loco cũ fratribus iniqſſime pellerent:multiſq; genté iniuriis afficerét: dummõ ſociatent̃ ꝙq; in ægyptũ auxilia ipſi cæſari nõ beniuolétia; ſed timore ueteris diſcordiæ miſerint:& ut amoré pompei deprecarent̃. Ad hæc Antipater ueſte proiecta multitudiné uulneꝝ demonſtrabat:& qua fide quidem cæſarem coluiſſet uerbis non eſſe opus dixit. Ná corpus etiam ſe tacente clamare:antigoni autem mirari audaciá:qui cũ hoſtis Romanorum ſit filius & fugitiui Romanoꝝ nouarũq; reꝝ ſtudiũ uotũq; ſeditioſum patris habeat apud Romanoꝝ principem alios accuſare conetur:boniq; aliquid adipiſci tentaret qué hoc ſolũ oporteret amplecti:quod uiueret. Nanq; eum tam nunc propter inopiam deſiderare facultates:ſed ut in eos qui ſe dediſſent iudæorum ſeditiones accéderet. Quæ ubi cæſar audiuit Hyrcanũ quidé pontificatu digniorem eſſe pronanciauit Antipatro autem cuius uelit poteſtatis detulit optioné. Qui ꝑmiſſa dignitatis méſura ipſi qui daret iudeæ procurator declaratus eſt. Et præter hoc impetrauit ſubuerſa patriæ menia renouare ſibi licere, hos quidem honores cæſar incidendos in capitolium miſit:ut iuſtitiæ ſuæ uirtutiſq; ſignum Antipatri, memoriæ traderetur. Antipater uero ubi de Syria cæſarem proſecutus eſt in iudæam reuerſus ante omnia patriæ muros a pompeio dirutos reparabat: omniaq;

lustrando ne quid in illis regionibus turbarum esset: nunc in terminando: nunc etiam suadendo curabat unumquemq; admonens: q si cum Hyrcano sentirent in otio atq; opulentia uicturi essent fortunis suis & omni pace potituri sin spe uana ducerétur: eorum qui priuati quæstus gratia res nouas optarent. Se quidem non procuratorem sed dominum omnium Hyrcanum uero tyrannum pro rege:itemq; romanos & cæsarem hostes pro amicis & rectoribus habituri:neq; enī passuros huius potestatem labefactari: quem ipsi regem constituissent. Sed quamuis hoc diceret tamen etiam per se quoniam Hyrcanum segniorem uideret:nec tam efficacem sicut regni posceret sollicitudo:statim prouintiæ componebat. Et sic phaselum quidem natu maximum filiorum suorum militi præpositum Hyerosolimis eiusq; territorio præfecit. Herodem uero ætate posterioré nimisq; adolescentem galileæ destinat similia curaturum:qui cum natura strénuus esset cito materiam ubi ad magnitudinem exerceret íuenit: captumq; latronum principem Ezechiam quem præclari maximo agmine continentia Syriæ depræhendit:ipsumq; aliosq; latrones multos interfecit. Eaq; res adeo grata fuit Syriis:ut per uicos & opida caneretur herodes ueluti per eum pace reddita & possessionibus restitutis. Ex huius deniq; operis gloria sexto ét cæsari ꝓpinquo magni cæsaris & Syriam tunc administranti est cognitus.

Compellitur herodes ab hyrcano qui eum tam gloriosum euasisse oderat ut ad eum accedat ipse uero persuasus uerbis multorum qui inuiderant Herodi accersiri fecit: sed recessit Herodes non paratus obedire: Concitatur hyrcanus iterum contra herodem sed herodis declaratur a sexto cæsare dux militum in syria; herodes hyrcanum cogitat ex regno pellere sed uerbis patris & fratris mitigatur. Cap. XXII.

Vin & phaselus fratris indolem contentione bona superare certabat augendo erga se beniuolentiam hyerosolimis habitátium atq; illam quidem ciuitatem possidens nihil autem contumeliose per insolentiam potestatis admittens. hinc antipater & obsequiis regalibus ab ea gente colebatur;& honores ei tanq̃ rerum domino omnes habebant. Nec tamen ipse propterea minus fidelis aut beniuolus hyrcano fuit. Verum fieri non potest ut liuorem quisq̃ in secundis rebus effugiat. Nanq; hyrcanus quamuis & antea tacite sua sponte mordebatur adolescentium gloria maxime rebus ab Herode bene gestis & crebris nuntiis laudes eius per singula facta prædicantibus augebatur. A multis tamen inuidis qui regnis adherere solent: quibusq; antipatri eiusq; filiorū probitas officiebat instigabatur: dicétibus q Antipatro & filiis eius rebus traditis solo cōtentus & hac potestate uacuo regis nomine sederet. Et quamdiu sic errabit ut in se reges producat. Nec enim eos uel simulare iam procurationem; sed certe esse dominos ipso reiecto: cuius nec mandatis nec epistolis præter iudæorum legem tátam multitudinem peremisset Herodes; illumq; nisi regnet; sed adhuc priuatus ita ad iudicium uenire debere rationé tá ipsi regi quam patrus legibus redditurum; quæ indennatos occidi nō sinerent. His paulatim accēdebatur hyrcanus. Ad extremum autem ad iracundiam prouocatus causam dicturum herodem iubet accersiri; atq; ille & patris monitis; & q ei fiduciá res gestæ darét munita prius galilea præsidiis ad regem proficiscitur. Ibat tamen cum forti caterua ne uel derogare uideretur hyrcano: si plures duceret uel inuidie nudus pateret. Sextus autem cæsar adolescenti metuens ne quid apud inimicos depræhenso mali fieret ad hyrcanum mittit; qui ei manifeste denunciarét: ut homicidii crimine liberaret herodem. Hyrcanus autem qui eum diligeret: per se quoq; id cupiens absolutionem decernit. Atq; his iuito rege fugisse ratus damascum recessit ad sextum: nequaq̃ paratus obedire si denuo fuisset accitus. Rursumq; a nequissimis irritabatur hyrcanus firmarum herodé abiisse firmantibus:& ut se contra eum instrueret propetasse. Hæc autem rex uera esse existimás qd ageret nesciebat: quoniam potentiorem inimicum uidebat. Cum uero a sexto cæsare dux militū per Syriam itemq; samariam declaratus esset herodes; neq; solum propter gentis fauorem; sed ét uiribus suis terribilis putaretur: ad timorem ultimum decedit: iamq; illum contra se credens cū exercitu esse uenturum. Neq; opinione deceptus est. Nanq; herodes intentatæ sibi occisionis iracundia; conflatam militum multitudinem hyerosolimam ducebat: ut hyrcanum regno deponeret. Idq; fecisset nisi pariter egressi pater & frater fregissent eius impetum deprecátes ut & ipse ad uindictam ministrandam, solaq; indignatiōe mitigaretur; regi autem parceret sub quo ad hoc potentiæ processisset: ac si propterea q in iudicium uocatus esset indignaretur quia tamé absolutus est gratias ageret: neq; tristibus quidem patia referret saluti uero esset ingratus. Quod si etiá momenta belloꝶ reputanda uiderentur iniqtaté militiæ cōsideraret; neq; omnino de uictoria bene speraret qui cum rege cōgressus esset una secum educato; & sæpe quidem benemerito: seuo auté nunq̃: nisi q maliuolorum consiliis impulsus umbram ei tantum iniquitatis admouisset. Paruit his herodes qui speratis putauerat posse sufficere: suasq; uires demonstrare nationi.

Oritur discordia inter romanos & ob diuturnitatem belli uenit marcus successor sexti cæsaris q mortuus fuit a celio basso fauore pompei. Cap. XXIII.

T inter hæc discordia Romanorū circa appamiam bellumq; domesticum oritur: quoniam Cecilius bassus fauore Pompei sextū cæsaré dolo necauerat: eiusq; milité occupa

uerat.illi uero cæsaris duces mortis eius ulciscendæ gratia cunctis uiribus bassum petebant. Quibus cum tam interempti quã superstitis cæsaris causã ambobus esset amicus antipater per filios suos misit auxilia.Cum ãt bellũ traheretur ex italia q̃dẽ successor antedicti sexti uenit Marcus.

Tempore quo Marcus fit successor sexto cæsari : Cassius in syriam petit exactiones imponit: irascitur contra malichum eius exactorem: herodes fit carus cassio: præficitur procurator syriæ: Cassio decedente e syria oritur seditio Hyerosolimis felix quidam uolẽs uindicare necem malli fratris congreditur cum herode: Herodes potitur uictoria: Accusatur herodes Antonio interfecto cassio:pecunia eum pacauit ueniunt legati anthiochiæ centum uiri contra herodem & hyrcanum messalla defendente eos : tetrarchas ambos declarat Antonius : legatos carceri compellit: maior tumultus fit Hyerosolimis bellũ gestũ ẽ cõtra alios legatos ab antonio ita ut multos occidisset:Prazaphanes concitans iterũ pacorũ contra hyrcanum:tandẽ ab herode multi obtrũcantur die pẽtecostes in ciuitate ortũ ẽ bellũ ita ut multi occisi ab herode:multi fugati. Cap. XXIIII.

EOdem tempore bellum inter romanos conflato:dolo bruti & cassii cæsare interfecto. Postq̃ triennium septemq; mẽses tenuit pricipatum. maximo autem motu cædis eius gratia concitato:& optimatibus inter se dissidentibus propria spe quisq; ducebatur ad id quod existimabat esse commodius. itaq; Cassius syriam petit occupaturus militem qui appamiam circunsedebat:ubi & marcum & dissidentes cohortes basso cõciliauit:simulq; obsidione liberauit appamiam ipse uero exercitum ducens stipẽdium ciuitatibus indicebat:nec modus erat exactionum . Cum autem iudæos quoq; septingenta talenta iussisset inferre: minas eius ueritus antipater filiis suis & aliis amicis maturæ pecuniæ cogendæ curam distribuit.& inter eos malicho cuidam ex inimicis necessitas adeo urgebat. Primus autem herodes cassii fauorem promeruit:qui ex galilea parte sua centum talenta portauit:proptereaq; inter eximios amicos numerabatur.At uero cæteros tarditatis arguens cassius ipsis ciuitatibus irascebatur.Eoq; regusnã & tamaũ & duas alias ex uilioribus depopulatus:ibat quidem quasi malichum interfecturus:q; remissior in exigendo fuisset Verum & huius & cæterarum ciuitatum interitum repressit antipater cẽtum illico talentis cassio delinito. Nequaq̃ tamen malichus post obitum cassii beneficiorum antipatri memor fuit. Sed illi ipsi quem sæpenumero seruatorem fuisse sui nouerat periculum moliebatur iniquitatis suæ impedimentum abolere festinans itaq; antipater & uires eius & calliditatem metuens:flumen trans iordanem abiit ad ulciscendas insidias congregaturus exercitum.Depræhensos autem malicheus antipatri filios inprudentia superat . Nam & phaselum apud hyerosolimam præsidiis appositum; & herodem qui custodias curabat ad murum multis excusationibus & sacramentis circumuentos impellit:ut ipsis intercedentibus reconciliaretur antipatro. atq; ita denuo per antipatrum exorato Marco tunc in Syriam militem regente seruatus est: qui malichum statuerat occidere.quod nouis rebus studuisset.Cæsare uero adolescente:& Antonio cum bruto & Cassio bellum gerentibus:Marcus & Cassius exercitu de syria cõflato:q; magna pars ubi usus poscit Herodes fuisset:ipsum quidem totius Syriæ procuratorem præficiũt equitum illi manu peditumq; attributa.Si autem bellum dedisset:regnum quoq; iudeæ Cassius se eidem declaraturũ esse pollicitus est: euenit autem ut antipatro & spes & fortitudo & filii causa mortis fieret. Horum enim metum Malichus ministro quodam regio pecunia corrupto mixtum ei ueneno poculum dari persuadet . Atq; ille quidem iniustitiæ Malichi palma fuit:post conuiuium mortuus uir ad alia strennuus rebusq; administrandus idoneus : & qui regnum recuperatum cõseruasset Hyrcano & Malichus infensum propter suspitionem ueneni populũ pernegãdo placabat:simulq; ut ualidior esset etiarmatorum sibi copias conquirebat.Nec enim Herodem cessaturum arbitrabatur;quin etiam mox cum exercitu necis paternæ ultor aduenirer. Sed Phaseli fratris consilio qui eum palam minime persequendum esse dicebat:ne uulgi seditio concitaretur: & purgãtem se tũc Malichum pacienter admisit:& suspitione liberum esse concedens clarissimas paterno funeri celebrauit exequias.Conuersus autem in Samariam & ciuitatem composuit seditione turbatam: per quæ dies festos in hyerosolimam remeabat præmissis comitibus armatis : nam timens impetum compellebat Hyrcanus. Malichus autem alienigenas introduci super indigenas quod dies festos agerent prohibebat . Herodes autem & ipso quiq; præcepit causisq; contemptis nocte ingressus est.iterumq; Malichus ad eum ueniens antipatrum flebat . Contra quod ille se fallicũ uix dolorẽ peremeret simulabat & tamen de nece patris apud Cassium per epistolas quæstus est. Cui præterea Malichus inuisus erat,Itaq; non modo ut mortem patris ulcisceretur ei scripsit:sed etiam chiliarchis quibus præceperat ut in causa iusta herodi opem ferent occulte præcepit . Et quoniam capta leodicia undiq; ad herodem conuenerant optimates cum mulieribus & coronis ipse quidẽ hoc ultioni tempus destinauerat. Malichus autem id tyri fore suspicabatur: & filium suum tunc apud Tyrios obsidione statuit subducere:& in iudæam fugam parabat. Salutis autem desperatio stimulabat:ut etiam maiora cogitaret nã & iudæorũ gentẽ cõtra romanos excitaturũ se credidit: dum bello aduersus Antonium cassius occupabatur deiectoq; hyrcano facillime regnaturũ . Sed profecto irridebat eius spem fatale decretum.Etenim quo intenderet animum suspicatus; hero-

des & ipsum hyrcanum prope astantem ad cenam uocat. Deinde seruorum quendam instruendi conuiuii specie intromittit. Sed res erat ut chiliarchis prædiceret ad insidias aggredi: atq; illi præceptorum cassii memores ad litus ciuitati proximũ armati gladiis exierunt. Ibiq; circunseptũ malichum multis uulneribus interficiunt. Hyrcanus autem statim cõcidit stupore dissolutus: uixq; anima recepta herodem percunctabatur: quis malichum occidisset. Et cum ex chiliarchis unos respondisset cassii præceptum: plane inquit & me & patriam meam cassius seruabit incolumẽ: qui amborum insidiatorem peremit. Vtrum autem id inuidia dixerit: an q̃ timore factum probaret: incertum est. Sed enim in malichum hoc est modo ultus herodes. Postq̃ uero cassius excessit e syria iterum hyerosolimis orta seditio est. Cum fœlix in phasellum mouisset exercitum & in herodem fratris pœna uellet necem malichi uindicare. Casu autem herodes cum fabio romano duce apud damaschum habitabat. Et ne cupiens auxilio foret morbo impediebatur. Interea tamẽ phasellus etiam sine cuiusq̃ præsidio superauit fœlicem probrumq; ingrati obiiciebat hyrcano: qui & fœlici studuisset fratremq; malichi castella occupantem coniurauerat. Iam enim multa tenuerat omniumq; tutissimum masadam. Nec tamen ei quicq̃ contra uim herodis potuisset sufficere: qui mox ut conualuit alia recepit. Et illum ex masada supplicem dimisit & marionem tyriorum tyrannum ex galilea pepulit. Triennium castella possederat: tyriisq; quos cœperat uitam cõcessit omnibus nonnullos etiam donatos abire permisit: una & sibi ciuitatis beniuolentiam & tyrãno comparans odium. Marion autem a cassio quidem meruerat tyrannidem qui tot syriæ tyrannos præfecerat. Sed ob herodis *inimicitias* etiam antigonum & aristobolum secum ducebat & ptholomeum propter fabianum quem antigonus pecunia sibi sociatũ adiutorẽ incepti habebat. Cuncta uero socer ptholomeus antigono subministrabat. Cõtra quos herodes instructus in aditu iudeæ commisso prælio uictoria potitur. Fugatoq; antigono redit in hyerosolimam: pro merito gestæ rei omnibus carus: ut etiam quibus antea despectus erat: tunc in eius familiaritatem sese dederint propter hyrcani affinitatem. Nanq; is herodes iam pridem ex indigenis habebat uxorem nõ ignobilem quæ dosis uocabatur: & antipatrum ex ea susceperat filium. Tũc aũt dux erat alexandri cuius pater fuit aristobolus: filiã mariannẽ hyrcani neptem ex filia atq; inde regi familiaris erat. Sed ubi cassio circa philippos interfecto cæsar in Italiam & antonios in syriam discesserunt: & legatis ab aliis ciuitatibus ad antonium missis in bithyniam etiam iudæorum optimates accusatũ ueniunt phasellum & herodem q̃ illis rerum summam ut possidentibus nomen tantum honorabile superesset hyrcano. Atq; herodes qui præsto erat magna pecunia placatum sic antonium affecit: ut ne uerbum quidem inimicorum eius pateretur audire. & tunc quidem ita digressi sunt. Cum autem denuo iudæorum princeps centum uiri antiochiæ proximam daphnem ad antonium uenisset iam amori cleopatræ seruientem: delecti a cæteris qui eloquentia & dignitate præstabãt aduersus fratres accusationem proponunt. Respondebat autem messala causæ defensor astante etiam propter affinitatẽ hyrcano. Auditis deinde utrisq; partibus antonius percõtabatur hyrcanũ: quinam essent regendis rebus aptissimi. Cunq; is herodem eiusq; fratres aliis prætulisset uoluptate repletus. Nam & hospes eorum paternus erat: humanissimeq; ab antipatro susceptus eo tempore quo in iudæam cum gabinio uenerat tetrarchos ambos declarat: totius eius iudeæ procuratione permissa. Legatis autem id egre ferentibus. xv. eorum correptos carceri tradidit: quos etiã pœnæ occidit. Cæteros autem reiecit cum iniuria: unde maior tumultus hyerosolimis excitatus est. Deinde mille legati iterum tyrum missi sunt ubi commorabatur ãtonius in hyerosolimam paratus irruere. Et contra eos uociferantes magistratus tyriorum directus: data ei licentia ut quos cõprehendisset occideret: præceptoq; ut eorum potestatem cõfirmare curaret: qui tetrarchæ ipsius essent antonii suffragio cõstituti. Ante hoc autem herodes usq; ad litus cum hyrcano progressus multis eos admonebat: ne & sibi interitus & patriæ belli causa fierent: dum inconsiderate contendunt. Illis aũt tãto magis id indigne ferẽtibus: Antonius missis armatis multos occidit: multos et uulnerauit. Quorum & saucios cura & mortuos sepultura hyrcanus dignatus est. Non tamẽ ideo qui effugerant quiescebant: perturbando enim ciuitatem antonium irritabant: ut etiam quos in uinculis haberet occideret. Brazaphanes autem parthorum satrapa Syriam biennio post tamẽ cũ regis filio pacoro detinẽti lysanias patris sui mortui successor Ptolomei manei filii mille satrapæ talenta pollicitus & mulieres quingentas: ei psuadet ut antigonũ in regnum induceret hyrcanũq; deponeret. Impulsus igitur ab eo pacorus: ipse quidem per maritima loca perrexit. Baratranem autem itinere mediterraneo iussit irrumpere. Sed maritimorum tyri pacorũ excluserunt. Cum ptolomeus eum & sidonii receperunt. Ille autem quendam regium ministrũ cognomine suũ: equitatus ei parte attributa ad iudæos iussit accedere: & exploratum hostiũ consilia: & ubi usus exegisset præsidio futurum antigono. Plurimi ãt eorum qui carmelum populabant iudæi: ultro ad antigonũ currunt ad irruendum acriter animati. Ille ãt ad locum qui drimas dicit occupandũ eos pmittit: ubi cõmissa pugna depulsisq; hostibus & fugatis: hyerosolimã cursu petebãt: auctiq; multitudine usq; ad regiam processerunt. Excepti ãt ab hyrcano & phaselo: forti acie in foro confligunt. Ibiq; hostes in fugam uersos: pars herodis in fanum cõcludit; custodesq; his sexaginta uiros appo-

nit:per ædes proximas collocatos.Sed hos quidé infensor fratribus populus igni cõsumit. Herodes auté iracundia peremptoȝ:cõgressus cum populo multos obtruncat:inq; dies singulos inuicem sese per insidias incursantibus assidue cædes erant.Instante uero die festo qui penthecoste uocatur:omnia circa templú totaq; ciuitas plebe rustica repleta é:& plæraq; armata.Et phaselus quidem muros:Herodes quidé cum paucis domú regiam custodiebat. Inuasisq; de improuiso hostibus in suburbano cõplures quidé peremit:omnes át in fugam conuertit . Et hos in ciuitate:alios in fanum:alios in extremum uallum concludit.

Admittitur arbiter pacis pacorus:simulans pacorus uolebat antigonú adiuuare: cognitis insidiis missoq; ministro ad necem herodis qui noluit admittere habés huiusmodi suspectos : audito q; phaselus frater eius fuisset corruptus ad idumeam nocte pgit:cognitus a barbaris cogitur recedere præmissa matre & fratribus:ad masada properabat decertans cum illis potitur uictoria: Iosephus frater herodis obuiam herodi uenienti ex idumea fuit paucis ex carissimis receptis alios dimisit: parti Hyerosolimá ueniunt:constituút regem antigonú: Hyrcanum & phaselú uerberátes dentibus auriculas truncat antigonus ne possit esse pontifex: Herodes cognita morte phaseli fratris uix euadés romá puenit.Creat rex fauore oíum & fauore Antonii & Cæsaris. Cap. XXV.

INterea pacis arbitrum pacoȝ Antigonus & petit & admittit. Exoratus aút phaselus & ciuitate & hospitio eum equitibus quingentis parthú recepit: sed ante quidé specie cõcordiæ uenienté. Re auté uera ut adiuuaret antigonú. Deniq; phaselú dolo pepulit ad Brazaphanem legatos de cõpositione mittere:quamuis multa dissuadente herode:atq; ut insidiatoré occideret.Ne ue se eius fallaciis dederet:admonenre enim natura barbaros fidé negligere.Exiit etiam pacorus cú hyrcano quo minus suspectus esset:nonnullisq; relictis equitibus apud herodem:quos eleuitheros uocant: cú cæteris phaselú persequebatur. Sed ubi ad galyleam uenerunt: indigenas quidem dissidentem atq; armatos offendunt. Satrapá uero conueniunt sans callide:& officiis amiciciæ dolos tegenté. Deniq; postq̄ dona eis dedit redeútibus insidias posuit. Illi autem in maritimú quendam locum deducti cui nomen est edipon:fraudé intelligunt.Ibi eni de promissis mille talentis audierunt: & q; Antigonus plærasq; mulieres ex his quas ipsi haberét inter quingentas partes deuouisset: quodq; sibi semper a barbaris perstruerentur insidiæ . Olym enim capti essent nisi mora fuisset: dú hierosolymis caperetur herodes: ne sibi præsciens quæ de his agerentur caueret.Hæc iam non uerba erát solum:nam & custodes haud procul abesse cõspiciebat. Et tamé phaselus hyrcanú deserere nõ passus est: quamq̄ eum sæpius moneret ut fugeret: cui Saramalla syrioȝ tunc ditissimus dixerat: quemadmodú essent oía de insidiis cõstituta . Sed cõuenire satrapá maluit atq; mox exprobrare:q; se insidiis appetisset:ac maxíe quia pecuniæ causa talis extitisset:cú plus ipse pro salute daturus esset: q̄ pro regno promisisset antigonus. Ad hoc parthus subdola satisfactiõe:iurisq; iurádi suspitioné deprecatus pertexit ad pacorú.statimq; a parthis qui remanserant: quibus iussum erat phaselus atq; hyrcanus cõpræhenderentur: per iniuriá simul ac per inuidiá execrantes . Et interim minister ad hoc missus herodem capere moliebatur. Eumq; fallere ut extra murú procederet:sicut sibi mandatú fuerat conabatur. Ille auté suspectos habere solitus ab initio barbaros:& túc minime dubitans in hostes incidisse litteras:quæ insidias proderent indicare nolebat: quáq̄ satis idoneam cám pacorus prætenderet: epistolas portantibus obuiá ire debere:nec enim aut ab hostibus esse captos:aut quicq̄ de insidiis:sed quæ phaselus gessisset his contineri . Iamdudú auté ab aliis audierat herodes fratrem suú phaselum esse corruptú & hyrcanú filia Mariáne prudentissima fœminaȝ:multis cú præcibus ne proderet orabat: ne ue se crederet manifestis iam conatibus barbaroȝ. Adhuc autem pacoro cú sociis deliberante: quonammodo clam pararet insidias: nec eni fieri posset ut tantæ sapientiæ uir ex aperto circúuenire tur.Nocte herodes cú propinquissimis sibi personis ad idumeá ignaris hostibus proficiscitur. Eo cognito parthi eú persequebantur . Et ille matrem quidé fratresq; suos: desponsatáq; puellá cum matre:minimosq; fratres prætédere iter iussit.Ipse auté caute cum famulis suis barbaros retentabat:multisq; per omnes conflictus interépris:ad castellú Masada properabat.Grauiores autem in fuga parthis iudæos expertus est.Qui cú semper molesti fuissent:a sexagesimo tamen ciuitatis stadio aliquádiu etiam acie decertauerunt.Vbi herodes uictoria potitus cum multos interfecisset:ipsumq; locum in memoriam clari facinoris ædificatú locupletissima exornauit regia ; arcemq; in eo munitissimá condidit:ac de suo nomine herodion uocauit. Et túc quidem cú fugeret multi se applicabant.Postea uero quá de idumea uenit occurrit ei frater Iosippus:turbáq; sequentiú diminui persuadet:nec enim capacé esse multitudinis Masádam.Erat aút supra quá nouem miliú multitudo.Itaq; paruit herodes eius cõsilio:& impares quidé necessitati per idumeam dimisit cú uiatico:lectissimos auté maximeq; necessarios tenuit:atq; ita in castellú receptus.Deinde octingétos qui mulieres defenderét:itéq; commeatu qui satis esset obsessis ipse in petram ciuitaté arabiæ perrexit.Parthi auté apud hyerosolimá in prædam uersi in fugientiú domos ac regiam irruebant:solis hyrcani pecuniis abstinentes; quæ.ccc. talenta superabant: alioȝ uero spe minores inueniebant. Quoniam herodes iam pridem barbarorum perfidiam suspicás: quicquid erat in opibus præcio-

ſum in idumæam multo ante comportauerat:eiuſq; ſociorum itidem quiſq; fecerat. Verumtamē
poſtq̄ præda potiti ſunt parthi ad hoc iniuriæ proceſſerunt:ut omnem terram illam bello impli-
cato replerent. Mariſacum quoq; ciuitate uaſtata:nec ſolum Antigonum regem conſtituerent:ue-
rum etiam phaſelum & hyrcanum uinctos ei traderent uerberandos. At ille hyrcani quidem au-
riculas dentibus truncat:ne ſolutus quidem mutatis rebus unq̄ pontificatum recipiat:ab integris
enim celebrari ſacra oportet. Phaſeli uero uirtute præuentus eſt. Qui cum nec ferri copiam:nec
manus liberas haberet:ad ſaxum fracto capite interiit:atq; ita probato q̄ uerus herodis frater eſ-
ſet:hyrcanuſq; degeneraſſet uiriliter uita functus:dignum operibus humanis obitum aſſerutus.
Fertur tamen & aliud q̄ ex illa quidem plaga reſipuerit: ſed ueluti curandi eius cā miſſus ab An-
tigono medicus uenenis malis uulnus expleuerit: eoq; illum pacto peremerit. Vtrumuis autem
uerus ſit:præclarum habet initium. Deniq; aiunt eum priuſq̄ efflaret animam: cognito ex quadā
muliercula q̄ herodes euaſiſſet dixiſſe. Nunc bono animo decedam:qui ultorem inimicorum ui-
uum reliquerim. Ille quidem ſic moritur. Parthi autem quamq̄ mulieribus caruerunt quas maxi-
me cupiebant:rebus tamen Antigono apud hyeroſolimam compoſitis:uinctum in parthiam hyr-
canum ducunt. Herodes āt obſtinatus iri arabiam uelut adhuc uiuo fratre ſuo feſtinabat:ut pecu-
nias ab rege acciperet quibus ſolis exoratam iri pro phaſelo ſperabat auaritiam barbarorum. Ete-
nim reputabat ſi arabs minus memor fuiſſet paternæ amiciciæ:animoq; liberali parcior:uel mu-
tuum ab eo ſumere:quod redemptionis cauſā præberet: pignori oppoſito ipſius filio quem redi-
meret. Secum enim habens fratris filium ſeptem annis natum. ccc. quæ talenta dare decreuerat in-
terpoſitis præcatiōe tyriis. Sed profecto ſtudium fortuna præuenerat:& phaſelo mortuo ne q̄cq̄
fratrem diligebat herodes. Non tamen uel apud arabas ſaluā eſſe amiciciam repperit. Deniq; Ma-
lichus rex eoꝝ præmiſſis qui hæc admonerent quamprimū reuerti eū a finibus ſuis iubet:ſimu-
latione quidem parthos per legaros petiſſe:ut herodē arabia pelleret. Certa uero cauſa fuit q̄ ui-
cem Antipatro debitā negare propoſuerat. Neq; beneficiis ab eo perceptis aliqd eius filiis gratiæ
rependeret conſolatione egentibus. Impudentiæ uero ſuaſores habebat qui antipatri uellēt obiu-
rare. Depoſita erant autem circa eum potentiſſima. Proinde herodes quidem ubi arabas ex ea cā
hoſtes eſſe depræhendit:unde amiciſſimos exiſtimabat:eaq; reſpondit nuntiis quæ dolor impera-
bat:ægyptum uerſus recedit. Et prima quidem ueſpera in quodā agreſti fano dū poſt uenientes re-
ciperet tendit. Poſtero autem die cū rinocururam perueniſſet:fratris ei mors nūtiat. Acceptoq;
*tanto luctu quan*to curaꝝ depoſuit:ibat ulterius. Itaq; arabā ſero facti penituit:& qui reuocarent
eum quē cōtumelioſe tractauerat uelociter miſit. Herodes āt etiam hoc in peluſium peruenerat:
ibiq; trāſitu prohibitus:ab eius rei ſpeculatoribus rectores addit:& illi eum famā uiri dignitatēq;
reueriti:alexandriam proſequuntur. Trāſgreſſus āt ad ciuitatē a Cleopatra honorifice ſuſceptus
eſt:ducem ſibi militum fore:eū ad ea quæ parabat exiſtimāre. Deceptus āt reginæ præcibus: neq;
hyemis aſperitatem:neq; marina diſcrimia: quominus nauigaret romā extimuit. Circa pamphiliā
uero periclitatus maiore oneris parte relicta:uix in rhodū uehementer bello caſſii ſollicitante ſal-
uus euadit. Amicorum āt ſuorum prolomæi & Saphini receptus hoſpitio:licet rei pecuniariæ per-
meretur inopia:maximā tamen ædificat nauem triremē:eaq; cum amicis delatus brunduſiū:atq;
inde continuo romā profectus i familiaritatis paternæ gratia primum conuenit Antoniū:eiq; tā
ſuas q̄ totius generis clades exponit:quodq; affectibus ſuis in caſtello at obſidiōe derelictis ad eū
hyeme ſupplex nauigaſſet. Itaq; tātæ miſerationis caſum miſeratus Antonius:& memoria quidē
iunctæ cum antipatro dexteræ: tunc uero ipſius qui erat contēplatione uirtutis: etiam tunc regē
conſtituere propoſuit iudæoꝝ:quoniam ipſe tetrarcham ante fecerat. Non minus āt quā fauore
herodis odio ducebatur antigoni. Hunc enim & ſeditioſum & romanis inimicū eſſe arbitrabat.
Cæſarem quidē habebat multo quā ipſe paratius renouantē Antipatri expeditiones quas in ægy-
pto cum eius patre pertulerat: & hoſpiciū & in rebus cūctis beniuolentiā:cum præter hæc ipſius
quoq; herodis efficaciam cerneret. Verūtamen & ſenatum conuocabat:ubi Meſſala:& poſt eum
Attratinus aſtante herode patris eius merita:& ipſius circa populum romanū fidem perſequeban-
tur:quo ſimul & hoſtem antigonū demonſtrarent:non ſolum q̄ intra breue tempus bis diſſidere
cœpiſſet:uerum etiam q̄ antea quoq; populo romano deſpecto parthoꝝ ſuffragio regnum cura-
uiſſet accipere. His autem commoto ſenatu cum Antonius bello contra parthos gerendo: utile
eſſe dicebat herodem regem creari omnes aſſentiunt. Dimiſſo conſilio Antonius quidem & Cæ-
ſar egrediebantur medium ſtipantes herodem. Conſules autem cum aliis magiſtratibus antecede-
bant cæſuri hoſtias: decretumq; ſenatus in capitolio depoſiturí. Primo autem die regni herodis
apud Antonium cœnatum eſt.

Antigonus incluſos tenet Ioſephum & alios qui etiā exeuntes quandoq; uincebant quandoq;
aduerſo caſu reuertebant:uentidius interim feſtinat ioſepho & aliis ferre auxiliū:ſed placatus mu-
neribus antigoni diſcedit: herodes ex italia reuertitur & cōtra antigonum ſūmit exercitū; caſtris
poſitis declarat populo ueniſſe bono populi & non recordaturus offeoſarum:detegitur corruptio
ſylonis ab herode q̄ ipſe uinum & oleum & omnia neceſſaria defferri ſcripſerit in hyerecunta:he-

rodes occupat ciuitatem & quingenta cacumina montium: cōmittit bellū: uictor reuertitur: herodes multos in speluncis occidit: pater septem filios cū matre occidit qui uolebant fœdus inire cū herode: & septem etiam desuper occidit: reuertitur in samariam contra antigonū dimisso ptolomæo præposito qui ab eis occiditur: occisis multis per herodem fertur q̄ Iosephus eius frater in iudæa frangitur & moritur in galilea se confert: uulneratur Herodes: municipia multa occupat: in fugam uertit acié inimicorum: ciuitatem ingreditur cladē fecit ex illis magnam: sed ꝓpter hyemis asperitatem non potuit Hyerosolimā applicare: interim uxorem ducit & in Hyerosolimam petit. iterum oritur discensio in ciuitate: Herodes iratus quoscunq; posset occidit: Antigonus ad pedes cassii prosternitur: Herodes quærit pacare ciuitatem: & studiosos suos facere amicos: antigonianos neci tradere. Cap. XXVI.

HOdē uero tempore Antigonus apud massala inclusos obsidebat: aliis quidem uictu necessariis abundantes: aquæ autem inopes. Vnde Iosephus quoq; frater regis cū ducentis familiaribus suis ad arabas confugere cogitabat: audito q̄ eoꝝ quæ in herodem cōmiserat malichum pœniteret: castellumq; reliquisset: nisi circa noctem qua egressurus erat plurimum imbrium contigisset effundi. Aqua enim repletis puteis fugiendi causa non erat ut iam ultro in antigoni militem eruptionis auderent: multosq; nunc aperto prælio: nūc insidiis neci darent: non tamen illis omnia pro uoto cedebant: sed ipsi quoq; interdum cum aduerso casu reuertebantur. Interea dux romani militis uentidius prohibitum missus parthos a syria post illos in iudæam uenit: uerbo quidem ut iosepho: & qui una obsidebantur ferret auxilium: re autē uera ut pecunias auferret antigono. Itaq; cum non longe ab hyerosolimis tetendisset quæstu expletus: ipse quidem cū plurima exercitus parte discedit. Silonem uero cū paucis ne furto deprahenderetur si oēs abduxisset reliquit. Antigonus autē sperans iterum parthos sibi adiumento: silonē interī placabat: ut pendente spe nihil inquietaret. Iam uero naui ex italia in ptolomaidā deuectus herodes: non parua manu coacta extraneoꝝ atq; gentilium per galyleam aduersus antigonū properabat uentidii & silonis fultus auxilio: quibus dellius ab antonio missus ut herodem in regnū adducerent persuasit. Horum āt uentidius quibusdā turbas in ciuitatibus quæ propter parthos euenerant componebat. Silonem uero antigonus in iudæa mercede corruperat. Non tamen herodes opis egebat. In dies enim singulos quo magis iter promouebat: augebātur eius copiæ. Præter paucos enim omnis ei galylea consensit: & propositū habebat primū necessarium masadā ut primum affectus suos liberaret: sed impedimento fuit ioppe. Hæc enim prius q̄ hostilis esset eximēda uidebatur: ne dum ipse peteret hyerosolimam tutamen a tergo aliquod inimicis relinqueretur. Etiā filio iungit agmina inuenisse gaudens resistendi occasionem: q; eum persecutio prætereret iudæorum. Hos āt herodes paruæ manus excussione perterritos mature ī fugam uertit: & silonem male repugnantem periculo eripit. Deinde capta ioppe suos deliberaturus ad masadā festinabat: cum indigenarum alios amicicia paterna sibi sociaret: alios ipsius gloria: nonnullos utriusq; uicissitudo debitā beneficiis: plurimos tamen spes ut a rege certissimo. Iamq; ualidissimas quæsierat militum copias: & antigonus iter eius impediebat: loca insidiis oportuna ꝑueniens: unde nullum aut minimū afferebat hostibus detrimentū. Herodes autem facile receptis ex masada pignoribus suis & rebus: a castello in hyerosolimā perrexit. Cui se tā silonis milites: q̄ cæteri de ciuitate iunxeruntiunium eius timore perculsi. Castris autē positis in occidua regione oppidi: custodes eius partis ipsum sagittis & iaculis impetebant. Ab aliis uero per cuneos excurrentibus primæ frontis acies tētabant. Herodes autem primo circa muros præconaria uoce declarari iussit: populi se bono & ciuitatis aduenisse: pœnasq; ab nullo q̄ manifesto inimico repeti turum: sed discordissimis etiā offensarum obliuionē daturum. Deinde cū allocutionibus contrariis pars antigoni obstaret: quominus aut præcones exaudiretur aut uoluntatem mutare quispiā posset quod reliquū erat suis imperat muroꝝ defensores adulcisci: atq; illi statim sagittis cunctos ex turribus in fugā uerterunt. Ibiq; tunc silonis detecta corruptio est. Multis enim militum subornatis qui rebus egere se necessariis acclamarent: pecuniásq; alimentis poscerent. atq; hyemandi gratia in loca oportuna dimitti. Nam ciuitati proxima deserta erant. Ita omnibus ab antigono ante prouisis & incitabat exercitū: & ipse recedere conabatur. Herodes āt non solum rectores qui siloni parerent: sed etiam milites ubi essent plurimi conueniendo rogabat: ne se destituerent quem scirent a cæsare & Antonio & senatu deductū in uno die pollicitus eos penuria soluere. Deide hoc præcatus ipse in agros abiit: tantamq; his copiā commeatus exhibuit: ut silonis omnes causationes perimeret: simulq; ꝓspiciens ne uel in posterum ministrare desinerent accolas samariæ per epistolas admonebat. Nam ciuitas eius se clientelæ dederat: ut alimenta & uinū & oleum & pecora in hiericūta deferrēt. Hæc ubi audiuit aongonus statim qui frumento hostes prohiberent atq; insidias quibus opprimerentur per agros dimittit. Illiq; iussis obediunt: & magna iam manus armatoꝝ super hiericunta fuerat congregata. Discreti autem mōtibus insidebant: si qui exportarēt uictui necessaria speculātes. Non tamen herodes ociosus erat: sed decem cohortibus comitatus: quinq; romanoꝝ & quinq; iudæorum: quibus permixti erant etiam mercede cōduct: ac præterea paucis equitibus hiericū;

ia peruenit:& ciuitatem quidé uacuam habitatoribus repperit:quingentos uero cum mulieribus ac familiis montium occupasse cacumina:& hos quidem captos dimittit. Romani autem in reliquam ciuitatem irruunt eamq; diripuere: cum plenas domos offendissent omnigenum conditionum. Rex autem apud hierieunta præsidio collocato reuersus est romáq; militem in his quæ sibi cesserant ciuitatibus hoc est idumea & galylea & samaria hiematum dimisit. Antigonus quoq; silonis corruptione meruit:ut exercitos partem loddis susciperet in antigoni gratiam. Et romani quidem armorum cura soluti rebus omnibus abundabant. Herodes non quiescebat:sed idumeam duobus milibus peditum & quadringentis equitibus:misso ét fratre suo iosepho cōmouit:ne qd noui cū antigono fieret. Ipse autem matre cū aliis quos ex masáda liberauerat affectibus suis in samariam trāslata:ibiq; tutissime collocata:ut cæteræ Galyleæ subueniret atq; Antigoni præsidium expelleret proficiscitur. Cunq; semphorim licet uehementissime ningeret peruenisset:facillíe ciuitatem capit: custodibus eius ante egressionem fuga dilapsis: ibiq; suis militibus quos hyems fatigauerat recreatis. Erat enim magna copia cōmeatus aduersus latrones in speluncis agentes direxit animū:qui plæraq; illius regionis incursantes: nō minoribus quá belli cladibus afficiebant. Præmissis autem tribus peditum cohortibus unaq; ala equitum in uicū arbella: ipse diebus quadraginta post cú reliqua manu superuenit. Nec tamen incursum hostes extimuere:sed armati obuiam procedebant peritia bellatoris fisi & ferocitate latronis. Deniq; prælio cōmisso:dextro ipsorum cornu sinistrum herodis in fugam pellitur. Ille autem de suo dextro circungressus uelociter subuenit:& suos quidem a fuga retrahit. Irruendo autem in hostes imperum persequentiū refrenabat:donec a fronte pugnantis uiolentiæ concesserunt:qui tamen eos usq; ad iordanem cædendo persequebatur:& magna fugientium parte perempta. cæteri trans fluuium disiecti sunt: & galylea metu est purgata:nisi q in speluncis lantantes reliquerant: eorūq; causa diutius ibi morādū fuit. Quáobrem primum laboris fructum militibus rependebat. cl. nūmorum drachmas singulis diuidendo:eorumq; rectoribus multiplicatam summam ad hiberna mittédo. Pherori autem fratri minimo scripsit:ut & foro uenalium consuleret:muroq; castellum alexandrium cingeret:quæ ab illo curata sunt. Itaq; circum athenas uersabatur antonius. Ventidius autem ad bellum cōtra parthos silonem atq; herodem accersit: mádato eis per epistolas: ut iudeæ statū ante cōponerét. Sed herodes libenter ad uentidium silone dimisso: ipse aduersum latrones in speluncis habitátes mouet exercitum. Istæ aūt speluncæ in præruptis montibus erant undiq; inaccessæ; trāsuersosq; tantum ac per angustos ascensus habebant: saxūq; ab earū frōte usq; ad fauces altissimas pertinebat:rectum uallibus imminés: ut aliquádiu quidá rex incertus esset p loci difficultate qd ageret. Postremo auté munimine uteretur satis incauto. Etenim ualentissimus quisq; dimissis arculis exponebatur in hostia speluncarū. Hiq; cum famulis eos mactabát:ignéq; repugnátibus iniciebāt. Cunq; aliquos ex his cōseruare uellet herodes:ut ad se accederét uoce præconis edixit. Sed illorū neq; uoluntariū se quisq̄ ei tradidit. Sed quos uis coegerat:multi eorū morté captiuitati prætulerunt. Vbi etiá senior quidá septem filiorū pater orantes cū matre pueros ut egredi sibi ad fœdera permitteret occidit hoc mō iussit singulis exire:ipse ad hostiū stabat:& prodeunté quemq; filiorū trucidabat. Herodes auté e spelunca hæc prospiciens:& dolore conficiebatur:& ut filiis parceret: sem dexteram cū pcibus porrigebat. Ille autem dictis eius nequaq̄ minor factus:insuper uelut humilis animi cōtempsit herodem. Et post filios occidit uxorem:deiectisq; desuper mortuis:postremo semetipsum percipité misit. Speluncis & qui in his erát ita subactis. Herodes relicta exercitus parte quantum ne quis rebellare tentaret satis esse arbitrabatur: eiq; ptolomæo præposito in samariam redit:armatorū quidem tria milia:sexcentos uero equites in Antigonū ducentes. Tūcq; propter eius abscessum nacti licentiam qbus galyleam turbare mos erat. Ptolomæū uero militū rectorem aggressi nec opinantem interficiunt. Agros autem uastabant in paludes atq; in abditissima loca refugientes. Quibus cognitis herodes mature succurrit: & magnam quidem multitudinem morte consumit. Omnibus auté castellis obsidione liberatis huius mutationis causa multam exigit a ciuitatibus centum talenta. Iam uero parthis expulsis occiso etiá pacoro Ventidius Antonii litteris monitus equitum mille auxilia duarumq; cohortum aduersus Antigonum mittit herodi. Eorum autem ducem Machetam ut se adiutum ueniret per epistolas rogauit antigonus & de uita herodis multa cōquestus:& pecuniam dare pollicitus. Sed uentidius nec eni a quo missus erat negligendum putabat cum præsertim plura daret herodes proditione quidem ei non paruit simulata uero amicicia res Antigoni exploratum perrexit non admisso herodis consilio dissuadentis id fieri. Antigonus autem quia præsensit quid cogitaret ciuitatem ei clausit: & tanq̄ hostem ex mœnibus ulciscebatur. Donec macheram incepti puduit & in Amatuntam ad herodē recessit. Iratus autem q res aliter cesserat quoscunq; iudæos offendisset interficiebat: nec uel herodianis parceret: sed Antigonianis omnibus abutebarur: Hæc cum agere ferret herodes in macheram quidem uindicare uoluit:tanq̄ in hostem iracundiam uero repressit:& ad Antonium properabat:apud eum accusaturus macheræ iniquitatem. Ille autem delicta sua reputans uelociter regem consequitur;utq; in gratiam secum ualeat multis præcibus efficit. Neq; tamé herodes

a proposito reuocatus quominus ad Antonium pergeret. Sed cum audisset eum magnis uiribus
oppugnare Samosatam iuxta Euphraten ualidissimam ciuitatem acrius festinabat: Opportunum
hoc tempus esse prospiciens demonstrãdæ uirtutis: & ut magis magisq; placeret antonio. Deniq;
mox ut ad eum uenit finem detulit obsidioni multis barbaris interfectis. Magnaq; prædæ parte
destinata: ut Antonius quidem quanq̃ eius uirtutem ante mirabatur: tamen etiam tunc magis eã-
dem opinionem haberet; multumq; ad honores eius spemq; regni adderet Antiochus uero trade-
re Samosata cogeretur. Dum hæc agerẽtur: res herodis in iudæa fractæ sunt. Reliquerat enim io-
sephum fratrem qui omnia procuraret cum mandatis huiusmodi: ut ne quid ante reuersioné su-
am aduersus Antigonum commoueret: quia non firmum esset auxilium Machesæ quantum de-
lictis superioribus probaretur. Verum iosephus ubi fratrem procul abesse cognouit immemor
præceptorum hiericuntha cum quinq; cohortibus a Machera secum missis petitiut maturo mes-
sium tempore frumenta diripiat. In cursu autem hostium per mõtana atq; aspera loca oppressus
& ipse cadit magnam uiri fortis in ea pugna gloriam cõsecutus: & omnes romani milites pereũt.
Decem enim lectæ de syria cohortes erant: nec ueterum militum quẽq̃ permixtum habebant: q
belli posset ex operibus opitulari. Antigonus autem uictoria minime contentus: sed eo processit
iracũdiæ ut mortuum quoq; iosephum uerberaret. Deniq; nactus corpora mortuorum etiam ca-
put eius ante abscidit: quam .l. talenta pheroras frater eius præcium redemptionis offerret: tanta
uero nouitas post Antigoni uictoriam galyleæ res occupauit: ut qui partibus eius magis fauerent
productos optimates herodis studiosos lacu summergerent multaq; in idumæa mutarentur: ubi
macheras castelli cuiusdã instaurabat moenia cuius nomen est tongitha nec horũ qdem quicq̃ he-
rodes audierat captis enim somosatis Antonius & præposito syriæ sossio: iusso quoq; ut herodẽ
aduersus Antigonum adiuuaret discessit in ægyptum. Sossius auté duabus cohortibus in iudæã
præmissis quarum herodes uteret auxilio ipse cum cætera manu militũ sequebat. Herodi autem
prope degenti apud Daphnen antiochiæ mortem fratris somnia manifesta significant. Cumq; tur-
batus psiluisset stratis ecce nuntii cladis intrabant; q̃re pro dolore paululũ quæstus maxima pte
luctus delata in hostes properabat ultra uires iter accelerans. Et ubi ad libanum uenit octingen-
tos montis accolas assumit auxilio; nanq; his iũgit romanorum cohortem. Cum quibus non ex-
pectata luce in galyleam ingressus est: hostesq; obuios in eum quem reliquerant locum auertit: &
assidue quidem castellum oppugnare tentabat. Sed priusq̃ id caperet; asperima hyeme coactus in
uicos proximos recepit exercitum. Paucis autem diebus post auctus etiam alterius p̃sidio cohor-
tis: quam Antonius miserat: tanto hostibus terrori fuit: ut castellum nocte desererent. Iamq; per
hiericuntha properans ibat: ut quamprimũ interfectores fratri sui posset ulcisci. Vbi etiã mirabi-
lis ei mõstroq; similis casus euenit. Vnde præter spem liberatus: & opinionem q deo carus esset
adeptus est. Nam cũ multi honorati uespera illa cenauissent: postq̃ dimisso cõuiuio omnes egres-
si sunt: confestim cœnaculum concidit. Id autem commune sibi tam periculorum quam salutis
indicium quantum ad futurum bellum pertineret esse coniciés: mane primo castra commouet:
hostiũq; sex milia circiter de montibus decurrentes prima tentabant agmina: & manum quidem
cum romanis conferere non satis fidebãt. Lapidibus autem ac telis eos dummodo plurimos sau-
ciarent eminus appetebant. Vbi herodes quoq; ipse præteriens latus iaculo uulneratur. Antigo-
nus autem se non solum audacia suorum: sed etiam multitudine superiorem uideri cupiens: pap-
pum quendam ex contubernalibus suis; cum manu militum in samariam mittit. Quibus quidẽ
Macheras erat palma uictoriæ. Herodes uero terram peruagatur hostilem: & municipia capit.
Duoq; habitatorum milia consumit. Exustisq; domibus ad exercitum redit circa uicum qui ap-
pellatur Camacome tendentem. In dies autem singulos magna ei multitudo iudæorũ: uel ex ipsa
hiericuntha: uel ex aliis regionibus accedebat: Cum hos odium moueret Antigoni: alios ipsius he-
rodis præclara facinora. Enimuero multos ratione carẽtes mutationis cupiditas impellebat. Hoc
anté congredi festinante pappi milites neq; multitudinem hostium neq; impetu perterriti acriter
ad pugnam ex altera parte procedunt. Sed ubi agmina conflixerunt; cæteri quidem paulisper re-
stiterunt. Herodes autem fraternæ cædis recordatione periculosius dimicans; dummodo ulcisce-
retur auctores: aduersam aciem facillime superat. Deinde semper integros aggrediẽdo uniuersos
in fugam uertit. Erat enim plurima occubentium strages: cum alii quidem in uicum unde uene-
rant compellerentur. Nouissimus autem ipse instaret; atq; infinitos occideret. Postremo ruens in-
ter fugientes hostes: in ciuitatem incidit: cum omnes quidem armatorum domus essent refertæ:
plenaq; propugnatorum desuper tecta: & quoniam foris depræhensos facillime superabat: distur-
bando ædes intus abditos extrahebat: alios cõuulsis obrutos fastigiis multos simul necabat. Si qs
autem subterfugisset ruinam cum gladiis armati milites excipiebant. Tantaq; cadauerum per om-
nes uias multitudo congregata est: ut etiam uictoribus ipsis transitus obstrueretur. Hanc plagam
hostes adeo non tulerunt: ut confluentiũ turba cõspectis q in uico perissent: fuga discederẽt. Sta-
timq; successu fretus herodes ad hyerosolimam perrexisset: nisi eum hyemis asperitas phibuisset.
Hæc enim perficiẽdæ uictoriæ fuit impedimẽtum. Et ne penitus opprimeretur Antigonus ob-

fluit:qui ciuitatem iam deserere cogitabat. Herodes autem ad uesperam cum lassos amicos refi-
tiendi corporis gratia dimisisset:ipse adhuc ab armis callidus:more militis lauatum ibat.Siquidē
unus tantum puer eum sequebatur.Et priusq̃ in balneum perueniret:obuius ei quidam ex hosti-
bus gladio armatus excurrit. Deinde alter & tertius & plures . Hi confugerant armati ex acie in
balneum:sed perculsi etiam tum metu:ac latitantes ut regem uiderunt:illum quidem stupore de-
bilitati ac trementes;cū inermis esset prætereunt.Exitus uero qua fugerant cursu petebant. Itaq;
cum alios casu qui eos compræhenderet nullus adesset. Herodi autem nihil pati satis fuisset:oēs
effugiunt.Postero autem die pappum quidem Antigoni militum ducē absciso capite obtruncat.
Id pheroræ magistro exercitus fratri suo mittit:i perempti fratris ultionem . Nanq; pappus erat q
iosephum interfecerat. Vbi autem rigor hyemis cessit in hyerosolimam profectus est:muris q; ad
moto milite annus autem tertius agebatur ex quo romæ rex fuerat declaratus:pro templo castra
posuit:qua facilior erat expugnatio & ātea pompeius cœperat ciuitatem. Exercitu autem in ope-
ra distributo suburbanis diuisis tres quidē leuare aggeres:& super eos turres ædificare iubet. Re-
lictis autem qui operibus instarēt efficacissimis amicorum:ipse in samariam uadit uxorem acceptu-
rus alexandri filii Aristoboli filiam sibi desponsatam:ut diximus : & domū obsidet qui subcisiua
opera nuptias curaturus quippe iam hostem despiciebat . Igitur ubi eam duxit ad hyerosolimam
redit auctus militum copiis eiq; sossius eum magna manu equitum peditūq; sociatur:quæ medi
terraneo itinere præmissa per phœnicem ipse remeauit. Vniuerso autem exercitu congregato ad
peditum legiones undecim equitūq; sex milia præter auxilia syriorum non pro minima parte du
cenda:prope a septentrionali muro castra collocarunt. Ipse quidem herodes senatusconsulto fre-
tus quibus rex fuerat declaratus . Sossius uero Antonio a quo milites quibus præerat sciret mis-
sos herodis auxilio. Iudæorum autem intra ciuitatem agētium populus uarie turbatus erat.Nam
circa templū infirmior multitudo conueniens furore agebatur:moltaq; ueluti diuinitus de tem-
poribus dictitabat; & qui audaciores essent in collegio conglobati multis modis latrocinabātur:
maxime & locis oppido proximis uictui necessaria diripientes : neq; aut equis aut uiris alimenta
relinquebant.Bellatorum autem constantiores obsidēntibus oppositi e muris opus aggerum pro-
hibebant & contra instrumenta oppugnantium semper nouum aliquod obstaculum moliebā-
tur.In nulla autem re sicut in cuniculis superabāt. Rex autem aduersus latrocinia quidem occul-
tas excogitauit militum insidias quibus eorum reprimerentur excursus;inopiam uero alimento-
rum longinquis transuectionibus adiuuare disposuit ; ac pugnæ intenti quamuis omnem modū
audaciæ supergrederentur:romanorum tamen peritia uincebantur. Nihilominus aperte cum his
certa morte proposita confligebant . Ex improuiso autem romanis per medios emergentibus in
cuniculis priusq̃ muri aliqua pars diruereturalteram eius uicem muniebant. Prorsus neq; manı-
bus neq; machinis deficiebant; quoniam usq; ad ultimum repugnare decreuerant . Deniq; tanto
exercitu circunsedente per quinq; menses obsidium tolerauerunt; donec quidam ex his quos le-
ctos habebat herodes ausi murum transgredi ciuitatem irrupere:& post eos sossii cēturiones.Igi-
tur ante omnia fano proxima capiebantur:& infuso exercitu plurima ubiq; mox capta erant; ro-
manis quidem propter obsidionis moras iratis. Herodes uero manu iudaica summo intenta stu-
dio ne quis poenitus ex aduersariis resideret. Mactabantur autem quamplurimi: & per angustio-
res uicos oppidi:& in domos compulsi:uel si ad templum etiam confugissent:nec ulla erat aut se-
nectutis aut muliebris infirmitatis miseratio . Deniq; licet rex ubiq; dimicans rogaret ut parce-
rent:nemo tamen dexteram continuit ; sed ueluti furentes omnem persequebantur ætatem . Ibi
tunc etiam Antigonus:neq; priorem neq; præsentem fortunam cogitans domo descendit: & ad
pedes sossii prosternitur.Ille autem nihil eum tantæ mutationis causa miseratus: & intemperāter
derisit & Antigonam appellauit.neq; tamen etiam custodia liberum dimisit ut femineam,Itaq; il
le quidem uinctus asseruabatur. Herodes autem quoniam hostes uicisset:ut externa quoq; auxi-
lia sub iugum mitteret prouidebat. Visendi enim templi sanctorum quæ eius studio omnis mul-
titudo peregrina fuerat incitata . Ob eamq; rem hos minis alios præcibus non nullos armis etiā
refrenabat: acerbiorem q̃ si uictus fuisset existimans fore uictoriam si quod uideri nephas esset:
culpa sua uisum fuisset.Mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit: multa inuectus i sossiū:
si uacuefacto uiris & pecuniis oppido romani regem solitudinis reliquissent: qui pro tanta ciuiū
cede totius orbis terræ imperium uile præcium iudicaret.Illo autem iustum esse dicente:ut pro
labore obsidionis præclarum licentiam milites haberent:ipse de suis facultatibus mercedem sin-
gulis distributurum esse firmauit. Atq; ita redemptis patriæ reliquiis promissa compleuit. nanq;
militum quæq; liberaliter & pro merito duces:ipsumq; sossium regia largitate donauit:ut nemo
egens pecuniis abiret. Post hæc sossius aurea corona deo dedicata ex hyerosolimis remeauit: an-
tonio uinctum Antigonum ducens . Et illum quidem uana spe cupidum usq; ad ultimum diem
ignauia digna securis excepit.Rex autem Herodes discreta multitudine ciuitatis:suarum quidem
partium studiosos quo magis beniuolos faceret sibi honorifice tractabat . Antigonianos autem
neci tradebat.Et cum pecuniæ defecissent:quicquid ornamentorum haberet diuisum . Antonio

eiusq; comitibus misit. Non tamen omnino nequid pateretur ademit. Iam enim Antonius Cleopatræ amore corruptus: in omni re cupidini cesserat.

Cleopatra indignatus q propinquus nullus ex sanguinitate esset: ad extraneos occupandos se conuertit: moliebatur ut herodes & malichus interirent per antonium: qui noluit: insidiis periclitatur herodes: ex hoc recreati arabes pugnam repetunt: fugant militem herodis: ulciscuntur arabes: interim alia calamitas occurrit herodi scilicet terremotus infiniti ut trigīta milia hominū interirent: incitantur hoc magis arabes: Herodes hortatur suos ad resistendum facto sacrificio congreditur & potitur uictoria: desideratur patronus illius gentis adiit cæsarem Herodes conquerēs de Antonio: Herodem regem instituit & diadema imposuit in ægyptum proficiscitur Cæsar: & mortuo Cleoparta & Antonio regnum auxit herodi: procurator syriæ instituitur: construit tēpla & multa in honorem cæsaris fecit & agrippæ: oritur discordia inter uxores herodis: ira concitatus mariannem fecit occidere quem ualde pœnituit: irati filii ob matris mortē criminātur apud Cæsarem: Antipatræ interim succedit in regnum: curat mortem fratrum ex pte mariannes: conciliat filios cæsar patri: nō cessat antipater dolis & simulationibus fratres criminari consilio nouercæ illorum: illis nescientibus: Alexander corrumpit amicos regis: intruditur in carcerem: reconciliat Archelaus alexandrum herodi: Eurichides accusat alexandrum: uinciuntur filii & separatim custodiuntur: Mittit herodes litteras cum indiciis ad cæsarem. Saturninus & Volumnius fiunt iudices: offocanť tādem iussu herodis: pœnitet herodem mortis filioȝ & auunculos amplectiť: & antipater irascitur patri herodi: oratur antipater ab herode ut romam reuertatur: conuenit herodes antipatrem priuatur regno & nomine regio: incenduntur uiui sophiste & qui aquilam demiserunt ex muro: iubet multos ex iudæis occidere: feruntur litteræ a Cæsare de damnatione antipatri occidit āntipatrū herodes: moriť herodes: legiť testamentū de institutiōe archelai regis: fiūt exeqæ cū maxīo appatu ab archelao: sepeliť i castello quod herodion dicitur. Cap. XXVII.

Etenim Cleopatra ubi totam cognationem suam sæuitia persecuta est: ut neq; propinquus ei sanguine superesset: cædis rabiem contulit in extraneos: syriorumq; optimates apud Antonium criminando suadebat interfici: ut eo modo cuiusq; possessiones domino suo facile quæreret. Postea uero q̄ in iudæos atq; arabas usq; extendit auaritiam ut reges eorum herodes & Malichus interirent occulte moliebatur. Deniq; cum uel in parte præceptorum resipuisset antonius occidere quidem bonos uiros tantosq; reges iniustum esse dixit: ꝙ autem his morte propius erat: inter amicos ultra non habuit: sed multa terra & horum præcisa finibus: & quod erat in hiericuntha palmetum quo balsamum gignitur: ciuitates præter Tyrū & sidonem cunctas intra flumen eleutrum ipsi dedit. Quorum potita dominio ad eufraten usq; parthis bellum inferentem: secuta Antonium per Appamiam & damascum i iudæam uenit. Atq; hic herodes licet magnis muneribus infensum eius animum mitigasset: tamen ducentis talentis annuis abscissas regno suo possessiones impetrat sibi locari. Ipsamq; omnibus obsequiis placans: in pelusium usq; duxit. Nec multum interea tempus & antigonus ex parthis aderat: captiuumq; Artabazen tigranis filium dono cleo patræ ducebat. Nam cum pecuniis omniq; præda parthus illi statim condonatus est. Concitato aūt bello actiaco herodes qdem cum Antonio proficisci paratus erat. Et aliis per iudæam turbis liberatus: & hyrcania potitus quem uicum Antigoni soror tenebat. Verumtamen cleopatra callide ne periculorum antigoni particeps fieret: interclusus est. Regibus enim ut diximus insidias tendens bellum in arabas ut herodi cōmitteret persuadet antonio. Quos si uicisset: arabiæ domina: sin autem uictus esset: iudeæ domina constitueretur: alterumq; potentatum per alterum persuaderet. Sed hæc eius uoluntas ad herodis cessit arbitrium. Nanq; primum pignoribus hostium captis maximum quem conflauerat equitatum: circa diospolim in eos immittit: & quamuis fortiter resistentes superauit. Cum autem iam uicti essent maiore motu arabes suscitantur: & infinita manus in uicum syriæ celescanthan cōgregata expectabat iudæos. Vbi rex eos herodes cum exercitu aggressus: bellum consultius administrare tentabat: castraq; muro cingi præcipiebat. Non tamē ei paruit multitudo: sed priore uictoria freti arabas impetunt. Et prima coitione in fugam uersos urgebant. In persecutione uero insidiis periclitatur herodes: uicī Nanathan indigenis ab Athenione dimissis: qui ex Cleopatræ ducibus semper ei fuerat inimicus. Nanq; horum incursu recreati arabes pugnam repetunt: iunctisq; agminibus circa saxosa loca & deuia herodis militem fugant: plurimis cæde prostratis. Qui uero ex prælio seruati sunt: in uicum Ormizam confugiunt. Vbi etiam castra eorum cum hominibus circungressi arabes sicut erant plena cœperunt. Neq; multo post accepta clade herodes aderat cum auxiliis serius q̄ usus poposcit. Huius ei uulneris causa fuit ꝓpositoȝ militibus cōtumacia: ꝙ iussis obedire noluerint. Non enim repentino commisso prælio ullum Athenō insidiandi tempus habuisset. Rursus tamen ultus est arabas: assiduis eorum fines incursionibus inquietās: quodq; semel uictus est: sæpe reuocauit. Sed dum inimicos persequitur: incurrit ei diuinitus alia calamitas: septimo regni anno & actiaco bello feruente. Nāq; ueris initio terremota infinita quidem pecorum: triginta uero hominum milia peremit: cum exercitus mansisset incolumis: quoniam sub diuo tēdebat: ibiq;

tamen arabas in maiorem ferociam fama sustulit: tristibus nuntiis grauius semper aliquid affli-
gens. Vnde uelut omni subuersa iudæa terræ obtinédæ spe: quia neminem superesse credebant:
in eam ruunt legatis prius in interfectis qui ad se uenerant a iudæis. Herodes autem aduentu
hostium perterritam suorum multitudinem tamq̃ magnitudine quam assiduitate calamitatū fra
ctam ad repugnandum in ciuitate tentabat. Hæc dicens rationem habere non uidetur: cur non
præsens formido pertulerit. Nam diuinæ quidem indignationis plagas meroti uobis esse non mi
ror. Ignauum est autem perpeti enim idem: cum incursus hominum impellendi sunt. Ego autem
tantum estimo ut hostes post terremotum pertimescam quod magis putauerim deum hanc illis
illecebram dimisisse ut pœnas redderent. Non enim tātum manu armisq; freti quantum nostris
calamitatibus ueniunt. Fallax autē spes est quæ non suis uiribus tititur: sed alienis aduersis. Neq;
uero uel secundæ res uel contrariæ apud homines certæ sunt: sed in utranq; partem uideas fortu
nam mutare uicissim: & exempla uobis propria demonstrabunt. Nam per prælia superiora uicto-
res: post ab hostibus uicti sumus & nunc ergo quantum existimare licet illi capientur uictores se
fore credentes. Nimis enim confidens incautus est: metus autem prouidentiam docet. Itaq; mihi
quidē hoc ipsum quod timetis fiduciam suggerit. Nam cum ferociores quam opus erat fuistis:
& præter uoluntatem meam in hostes egressi estis. Athemion insidiandi tempus inuenit. Nunc
autem uestra cuntatio & minus alacer animus: ut uidetur: certam mihi uictoriam spondet. Con-
uenit autem ante prælium sic esse affectos in ipso autem opere uirtutem erigere: consceleratisq;
hostibus planum facere q; neq; humatium aliquod malum: neq; ira cælestis unq̃ deprimit forti-
tudinem iudæorum: donec spiritum uitæ ducant: uel eorum quisq̃ in bonis suis arabas domina-
ri patietur: quos aliquotiens pœne captiuos abduxit. Nihil autem uos terreat rerum anima cāten
tiū metus: neq; arbitremini terræ cōcussioné alicuius fortunæ esse uel cladis portentū. Naturalia
tanq; sunt elementorum quoq; uitia: nullumq; damnum inferunt nisi quod ex ipsis euenerit. Nā
pestilentiæ quidem uel famis uel terremotus signum aliquod tardius fortasse præcesserit. Ipsa ue
ro cum extiterint sui magnitudine finiuntur. Cæterum quod nobis amplius q̃ terræ cōcussio bel
lum nocere poterit etiam uictis: immo enimuero maximum imminentis exitii monstrū non spō
te sua neq; alienis manibus inimicis accedit: qui legatos nostros præter omnium hominum legis
crudeliter immolauerunt. talesq; deo pro belli euentu hostias cæciderunt. Non enim effugient
maximum eius lumen inuictamq; dexteram. sed continuo pœnas dabunt: si primo repleti spiritu
in uindictam uiolati fœderis animos excitemus. Pergite quisq; non pro coniugibus neq; pro libe
ris aut pro patriæ periculis pugnaturi: sed legatorum cædis ultores. Illi melius q̃ nos qui uiuimus
exercitum regent: uobisq; mihi obedientibus periclitabor ipse præ cæteris. Pro certo enim sciatis
fortitudinem uestram sustineri non posse tusi temeritate labatur. His adhortatus milites ubi eos
alacres uidit sacra deo celebrauit. Deinde cum exercitu iordanem fluuium trāsgressus est. Castris
autem philadelphiæ positis: haud procul ab hostibus quasi de interiacente castello contenderet:
pugnam eminus irritabat: quamprimum cupiens congredi. Nam & hostes permiserant qui castel
lum occuparent. Sed illos quidem regii facile repulerunt: collemq; tenuerunt. Ipse uero quotidie
producto ad prælium milite: instructaq; acie arabas lacessebat. Cum autem nemo contra proce-
deret: quædam enim eos uehemens formido tenebat: & ante multitudinem dux Alchinius timo
re obrigauerat; uallum eorum disturbat ipse aggressus: eoq; modo coacti ad pugnam confusis or-
dinibus: mixteq; cum peditibus equites egrediuntur: & si multitudine superiores a iudæis tamen
alacritate impares: quasi audaciores eos faceret uictoriæ desperatio. Et quamdiu quidem steterit:
non magna eorum cædes facta est. Vbi uero terga nudauerunt multi a iudæis: multi a semetipsis
conculcati perierunt. Deniq; milia quinq; in fuga ceciderunt: cæteraq; multitudo in uallum com
pulsa est. eosq; statim circunseptos obsidebat herodes. Et licet armis prope adesset excidium: ta-
men aquæ penuria uehementer urgebat. Cum rex atrogantius eorum legatos despiceret & talen
ta quingenta pro redemptione offerentibus magis instaret. Deniq; ardescente siti: cateruatim exe
untes ultro se iudæis tradebant adeo ut quinq; diebus quatuor milia uincirentur; sexto reliqua
multitudo ad pugnam desperata salute procederet. Quibus congressus herodes iterum septé mi-
lia circiter sternit: tam magna plaga ultus arabiam extincto uirorum eius spiritu tātum profecit:
ut etiam partonus ab ea gēte optaretur. Mox autem illum excepit præsumpta rerum sollicitudo:
propter amiciciam Antonii post uictoriam cæsaris apud actium. Verumtamen plus timoris habe
bat quam ipse patiebatur. Nec enim cæsar uictum iudicabat Antonium: donec herodes cum eo
superesset. Itaq; rex periculis decreuit occurrere: rhodumq; transmissus ubi cæsar eo tempore mo
rebatur: adit eum sine diademate; ueste quidem cultuq; priuato: sed fastu regio: neq; dissimulata
ueritate coram hæc dixit. Ego cæsar rex factus ab Antonio: fateor utilem me fuisse regem Anto-
nio. Neq; dubitauerim dicere q; omnimodo armis quoq; me gratum expertus esses: nisi arabes p
hibuissent. Verumtamen & auxilia ei pro uiribus meis misi: & multa frumenti milia: sed nec acce
pta apud actium plaga: bene de me meritum deserui. Nam cum auxilii minus commodarem: opti
mum ei consilium unam esse dicens cleopatræ mortem aduersorum correptionem. Quam si oc-

eidiſſet:& pecunias ei & muros ad tuitionem : & exercitum & memetipſum belli contra te ſociũ pollicebat. Sed profecto eius aures Cleopatræ amores:& deus qui tibi uictoriam donaret obſtruxit. Vna ergo cum Antonio uictus ſum:& regni coronam cum eius fortuna depoſui. Ad te autem ueni:ſpem ſalutis de uirtute præſumens:& ne in examen adducerer properans: qualis amicus alicuius fuerim. Ad hæc cæſar:immo uero ſaluus eſto inquit:& nuoc regnato certius. Nam meritus es qui plurimos regas:cum amiciciam tanta fide tuearis. Experire autem ut etiã fœlicioribus fidus permaneas. Siquidem ego præclariſſimam ſpem de tua magnanimitate mihi promitto. Recte tamen fecit antonius: qui magis Cleopatræ quam tibi paruit. Te namq; lucrati ſumus propter eius dementiam. Prior ab officiis autem cœpiſti quantum appareat ; cum ad eorum gladiatores idonea auxilia miſiſſe perſcribit. Quare interim tibi decreto firmitatem regni præbeo. Experiat autem ipſe quoq; bene tibi aliquid facere:ut non queras Antonium:huius ſermonis humanitate regem ne quid pœnitus de amicicia ſua dubitaret hortatus:& diadema illi impoſuit:& indulgentiam decreto conſignat. In quo multa honorifice in eius laudem locutus eſt. Ille autem prius eũ mulieribus delinitum rogabat:ut Alexandrum quendam ſupplicem ex amicis antonii iuberet abſolui. Sed uicit iracundia cæſaris multa illum & grauia pro quo rogabatur admiſiſſe dicẽtis: quibus repulit deprecantem. Poſtea uero ad ægyptum euntem per ſyriam cæſarem herodes cunctis acceptis regni diuitiis: runcq; primum cum eo militem inſpiciente:circa ptholomaida equo uectus eſt:cœnamq; illi cũ omnibus amicis exhibuit:atq; inſuper exercitui epulis cuncta diſtribuit. Proſpexit enim ut per arida loca proficiſcentibus ad pelusium atq; inde redeuntibus aquarum copia non deeſſet. Nec defuit cuiq̃ utenſilium quod deſideraret exercitus. Pro his deniq; meritis paruum eſſe herodis regnum tam cæſar quam milites æſtimabãt. Ideoq; poſtq̃ uenit in ægyptũ: iam Cleopatra & Antonio mortuis: non ſolum cæteros eius honores auxit: uerum etiam regno partem finium addidit:quam Cleopatra dempſerit. Et præterea gadaran hippon ſammariam:maritimarumq; inſuper ciuitatum gazam & Archedonam: & ioppen & pirgon ſtratonis:& ad hæc ſatellites quadringentos galathas ei donauit:quos antea Cleopatra ſtipatores habebat. Nulla res autem magis liberalitatem cæſaris incitauit quam magnus animus accipientis. Poſt primam uero atiadam etiam regionem quæ tracon uocatur eius ditioni ſubdidit:eiq; continentem Bataniã: itemq; auirantem. Ex huiuſmodi cauſa Zenodorus qui domus Iſariæ conductor erat non ceſſauit unq̃ ex regione quæ tracon dicitur:latrones damaſcenis immittere. Illi autem ad uarronem tunc rectorem ſyriæ confugerunt:eumq; deprecati ſunt:quo ſuas miſerias cæſari declararet. Cæſar autem his cognitis ei reſcripſerat: ut latrocinium pœnitus curaret extinguere. Varro autem cum milite aggreſſus loca ſuſpecta expurgauit latronibus terram ipſam zenodoro abſtulit. Quã cæſar ne latronum denuo contra damaſcum recepeiculum fieret, herodi dedit ; eumq; præterea totius ſyriæ procuratorem conſtituit. Et decimo anno reuerſus iterum in prouinciam ; ne quid eo in conſulto procuratoribus liceret adminiſtrare præcepit: ac zenodoro mortuo terram omnẽ quæ inter draconem & galyleam erat eidem attribuit. Quod autem maius his omnibus exiſtimabat herodes a cæſare quidem poſt aggrippam amabatur : ab aggrippa autem poſt cæſarem. Hinc ad ſummum fœlicitatis euectus:& ad maiorem ſublevatus animum: maximam prouidentiæ partem obſequio pietatis impendit. Itaq; anno regni ſui quintodecimo & templum iſtaurauit:& duplum terræ ſpatium quam fuerat circa templum muro amplexus eſt : ingenti ſumptu & munificentia ſingulari. Augumento erant in ambitu fani magne porticus:eiq; uictum a ſeptentrione caſtellum. Et illas quidem a fundamentis erexit. Hoc autem nulla re minus: quam regni ſedes eſſet largis opibus renouatum. Antoniam uocauit in honore Antoni. Qui etiam domo ſibi regia in ſuperiori parte ciuitatis extructa duas ædes in ea maximas atq; pulcherrimas: quibus ne templũ quidem uſq̃ conferri poſſet ædificauit:eaſq; amicorum uocabulis unam Cæſariam : Agrippium alteram nominauit. Nec uero ſolis tectis memoriam eorum & cognomina circunſcripſit: ſed in totas etiam ciuitates ſtudium liberalitatis extendit. Nam in ſamaratica regione oppidum muro pulcherrimo per uiginti ſtadia circundatum ſebaſten appellauit: deductis eo ſex milibus colonorum terraq; fœcundiſſima his attributa. Vbi templum quoq; maximum inter ædificia collocauit:& circum id aream trium ſemis ſtadiorum cæſari dedicauit: eiuſq; oppidi habitatoribus præcipua legum beneficia præſtitit. Inſuper his alterius terræ adiectione donatus a Cæſare aliud templum circa iordanis fontem candido marmore poſuit : qui locus appellatur panium. Vbi montis quidam uertex in præcelſum æditus propter ſubiecti lateris uallem ſpecus aperit umbroſum: qua profundæ altitudinis rupes ad immenſum liquentis gutte receptaculum cõcauatur & ſtagnãtis aquæ copia dimittentibus aliquid donec terram inueniat longitudo nulla ſufficiat. Foris autẽ de ſpeluncæ radicibus horiuntur fontes. & ut quidam putant: hoc eſt iordanis principium. Sed ueri fidem inpoſterioribus indicabimus. Quin & apud hiericũta inter caſtellum cyprum & priores domos regias:meliores alias: & quæ commodiorem uſum præberent aduenientibus fabricatas eorundem amicorum nominibus uocitauit. Prorſus non eſt idoneus regni locus:quem honore cæſaris nudum reliquerit. Poſtea uero quam fines ſuos templis repleuit in prouincia quoq; ho

nores suos effudit & multis ciuitatibus templaq; cæsaria uocatur instituit. Cum autem inter maritimas ciuitates uidisset unam uetustate fessam quæ stratonis pyrgus uocabatur: & pro loci natura munificentiæ suæ capacem. Totam eam candidissimo saxo reparatam clarissima regia decorauit. & in ea maximam in natura sui animi magnitudinem demonstrauit. Nam inter doram & ioppen. quarum media ciuitas sita est. Omnis ora maritima adeo fuit importuosa: ut omnes qui ad Egyptum ex Phœnice nauigarent in salo fluctuare cogerentur minas Aphrici metuentes. Cuius etiam mediocris aura tantas undarum moles ad scopulos erigit. Vt remeante æstu gurgitis paliquantum spatium maris feritas augeatur. Sed rex liberalitate ac sumptibus deuicta natura pyreo maiorem portum fabricauit: & in eius penetralibus alias nauibus stationes fecit altissimas. Et quãq̃ omnis ei locus aduersabatur: tamen ita cum difficultate certauit: ut firmitas quædam structuræ nequaq̃ mari cederet. Pulchritudo uero tanta esset: quam nulla res ardua perpedisset ornatum. Metitus enim quãtum diximus portui spatium per uiginti ulnas in profundum saxa demisit. Quorum plætaq; pedum quinquaginta longitudinis: & altitudinis nouem: & latitudinis decem. Nonnulla uero etiam maiora fuerunt. Expleto autem spacio quod unda celabat: in ducentorum pedum inuerum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante constructi unde etiam procymia dicebatur. Cæteri autẽ saxeo quo portus cingitur muro subiecti sunt magis turribus interpositis: quarum maxima atq; pulcherrima ex parente Cæsaris drusum cognominata est. Crebri autem fornices adducẽda quæ portus haberet proq; fotnictbus: & circum eos pila saxea & lata quæ naues egredientes exciperet ambularu. Aditus autẽ a septentrionali erat. Ventorum enim pro situ loci placidissimus est boreas. Ad hostiũ uero statuæ suæ colossi tres utrinq; fulti columnis: quarum a leua quidem intrantibus stantis solida turris sustinet. Dextra uero duo proceri lapides iuncti: & parthis aduersæ turris magnitudinem superantes. Domus autem portui connexe candido itidem lapide: patiq; mensura spatiorum ciuitatis uice tendentis in portũ. Contra hostium uero portus in colle cæsaris templum magnitudine simul & pulchritudine præcipuum: statuaq; in eo cæsaris siue colossus non minor quam iouis apud olympia: cuius ad exemplar factus. Romano autem par & Iunoni quæ argis est. Oppidum autem prouinciæ dedicauit: rebusq; aduectitiis portum. Cæsaris uero conditoris honorem: unde ciuitati cæsariæ nomẽ imposuit. Quin etiam & cætera opera forum theatrum amphiteatrum digna uocabulo collocauit: & quinquennali certamine instituto nomen ei Cæsaris donauit. Primusq; ipse in centesima nonagesima & seconda olympiade maxima præmia proposuit: ut non solum uictores: sed & proximi & tertii successores eorum regalibus diuitiis potirẽtur. Anthedona quoq; reparatam: quam bella subuerterant Agrippium uocauit: nimiaq; beniuolentia nomen amici etiam portæ inscripsit: quam ipsi in templo ædificauit. Sed nec parentes suos ita quisq̃ dilexit: nam & patris monumento optimo regni campo ciuitatem condidit: fluminum arborumq; ditissimam: eamq; antipatridam nuncupauit. Et super hiericunta castellum natura tutum & pulchritudine præcipuum muro cinxit: atq; in honorem matris Cyprum uocauit. Fratriq; phaselo turrim cognomine hyerosolimis dedicauit: cuius habitus & in magnitudine claritas postea declarabitur. Aliamq; ciuitatem in regione qua de hiericunta in boream itur Phaselum nominauit. Cognatis autem & amicis æternæ gloriæ traditis nec sui quidem fuit immemor: sed castellum contra montem arabici lateris pro pugnaculo permunitum de suo nomine Herodium uocauit: tumulumq; asta idem qui manu factus stadiorum sexaginta spatio ab hyerosolimis aberat: similiter nominatum munificentius accurauit. Etenim rotundis quidem turribus cacumen eius amplexus est. Ambitum autem compleuit ædibus regiis liberalissime exornatis: ut non solum interna membrorum facies clarior esset; uerum etiam foris parietes ac materiæ tectaq; largis infusa diuitiis elucerent. Aquam enim plurimam ingenti sumptu ac labore ex longo interuallo induxit: perq; ducenta gradus marmoris candidissimi fabricauit ascensum. Erat autem totus collis manufactus & clementer excelsus. Qui & aliam circum radices eius regiam ac diuersoria quæ sarcinas & amicos recipere possent ædificauit: ut pro rerum quidem omnium copia ciuitas esse uideretur. Castellum uero domus regalis circunscriptione; tantis autem constructis ædificiis animi sui magnitudinem in plurimis etiam externis ciuitatibus demonstrauit. Nanq; apud Tripolim & Damascum & Ptholomaida publicas balneas quæ Gymnasia dicunt. bibli autem murum: exedras uero & porticus foraque & templa brin ac tyri: necnon & sidonem apud & Damascum theatra condidit. Maritimu autem laodicensibus aquæ ductum: apud Ascalon uero Nymphea siue lacus ornatissimos & balneas. Itemq; peristilla tam opere quam magnitudine miranda constituit. Sunt quibus etiam lucos portusq; præbuit. Multæ ciuitates ab eo tanq̃ regni sociæ agris quoq; donatæ sunt. Ad exhibitionem uero Thermarum aliis redditus annuos ac perpetuos delegauit: quemadmodum comis ne quando beneficii gratia deficeret. Ad hæc frumenta cunctis ministrauit egentibus: & insulis rhodiorum ad instruendam classem pecunias sæpe: multisq; in locis præbuit; incensumque Pythium in meliorem formam reparauit sumptibus suis. Quid dicam eius in Lichios aut

Samos libertatem: per quæ omnem ioniam eorum quæ desiderasset quisq; largitiones. Nonne Athenienses & lacedemonii & Nicopolitani: & in Misia pergamus Herodis sunt plena donariis. Nonne Antiochensium syriæ platheam eum plena cœni esset ab omnibus uitaretur per uiginti stadia prolixam statuit: polito marmore declinandisq; imbribus quam longa esset ornauit. Sed hæc quidem propria quis dixerit illorum quibus ea detulit populorum. Quod autem elidensibus præstitit: non solum Achaiæ commune: sed etiam totius orbis terræ munus esse uidetur: per quem Olympiaci certaminis gloria diffunditur. Nam cum hos deficere sumptuum uideret inopia: quodq; solum ex ueteri græcia restabat effluere: non solum Agonitheta ipse factus est: eo lustro q cum romam nauigaret offendit: sed perpetuos pecuniarum quæstus istituit: ut nunq̄ eius memoria agonithetæ munere fungi desineret; inextricabile opus erit debitorum remissiones exponere: sicut phaselitas & balaonetas. Alia quæ circa Ciliciam municipia leuauit annuis pensionibus; licet multum eius animi magnitudinem timor fregerit: ne quam pateretur inuidiam uelut maius aliquid aucuparetur: si beneficiis amplioribus afficeret ciuitates: quam qui eas haberét. Quin & corpore usus est quod animo conueniret. Cumq; summus uenator esset: in hoc tamé ipso equitandi peritia quæ cuperet assequebatur. Deniq; uno die quondam quadraginta feras subegit. Est autem aprorum altrix illa regio: sed magis ceruis & onagris frequétatur. Bellator autem erat qui sustineri non posset. Itaq; multos etiam in exercitatione terrebat: quibus & torquédo iaculo directissimus: & sagittarum librator uidebatur egregius. Præter animi autem corporisq; uirtutem: fortuna quoq; secunda usos est. Raro autem contra uotum eius belli cessit euentus. Et si quando id accidit: non ipsius culpa: sed aut proditione quorundam: aut temeritate militum factum est. Vt uero publicam ei fœlicitatem memores inuidere domestici: & aduersi casus ex muliere cœperunt: quam maxime diligebat. Nam quia regis metuit potestatem: repudiata quam priuatus acceperat uxore ex hyerosolimis genus ducente quæ dosis uocabatur. Mariannem sibi coniunxit Alexandri filiam Aristoboli filii: unde domus eius in discordiam uenit. Et ante quidem maxime uero postq̄ roma egressus est. Nam primum Antipatrum ex doside filiorum causa: quos de marianne susceperat expulit ciuitate: solis festis diebus eo commeandi facultate concessa. Deinde auum coniugis Hyrcanum ex parthis ad se reuersum propter insidiarum suspitionem peremit. Quem captum quidem occupata syria Barzaphranes adduxerat: miserati uero gentiles liberauerantq; qui ultra euphraten colebant. Et si monitis eorum paruisset ne ad Herodem transiret: non interisset. Verum mortis eius fuit illecebra neptis matrimonium. Hoc enim fretus multoq; amplius patriam desiderans uenit. Herodem autem commouit non q regnum affectaret: sed q ipsi iure deberetur. Quinq; autem filiorum quos ex Marianne susceperat: duæ fœminæ cæteri mares erant. Horumq; minimo romæ in studiis mortuo: duos maiores & propter matris nobilitatem: & q iam regnanti sibi fuissent geniti regie producebat. Sed enim fortior amor his Mariannes suffragabatur: quæ in dies singulos proficiés succendebat adeo herodem: ut eorum nihil sentiret: quæ propter dilectam sibi dolerent. Tantum nanq; in eum Mariannes erat odium: quantú ipse illam amabat. Habens igitur ex rebus quidem ipsis inimicitiarum probabiles causas: ex amore uero fiduciam meo ei quæ Hyrcano auo suo fecisset obiiciebat: quæq; in fratrem ionathé egisset. Nec enim uel huic quieq̄ qui puer erat parcebat: quem pontificem in decimosexto ætatis anno creatum: post honorem statim occidit. Atq; ille quidem cum sacra ueste amictus ad aram accessisset festo die populus omnis illachrymauit: & tamen noctu missus in hiericúta: ibi sicut mandatum fuerat lacu submersus a galathis interiit. Hæc igitur Herodi Marianne probro dabat: sororemq; eius & fratrem maledictis atrocioribus dehonestabat. Sed ille quidé amore mutus erat. Grauí autem indignatione mulier seuiebat: & quo maxime commoueretur herodes insimulabat eum adulterum. Præter alia multa quæ uerisimilia fingerentur hæc accusantis: q in ægyptú imaginem suam misisset Antonio: proq; immoderata libidine absentem se properasset ostendere uiro mulierum cupidine insaniéti: & qui uim posset afferre. Id ueluti fulmen aliquod emissum perturbauit herodem: maxime quidem amoris causa æmulatione succensum. Deinde etiam cogitante Cleopatræ sæuitiá: cuius gratia & lisanias rex: & Malichus arabs erant perempti. Non enim cóiugis amissionem: sed morte sua periculum metuebat. Itaq; profecturus romam Iosippo Salomæ sororis suæ uiro qué fidam habebat; & pro affinitate beniuolum commédabat uxoré: mandato ei clam ut eam interficeret: si etiam se occidisset Antonius. Vez Iosippus non maligne: sed regis amorem mulieri cupiens demóstrare: q ab ea neq; mortuus pateret diuelli: secretum ei sermoné aperit. Et illa reuerso Herode multaq; inter fabulas de affectu iurante: quodq; núq̄ esset alterius mulieris amore captus; ualde inqt amor nos tuus mádatis Iosippo cóprobatus est: quibus ut me occideret præcepisti. His auditis quæ occulta credebat amens erat herodes ilico: nec unq̄ Iosippú mádata sua proditurú fuisse ratus: nisi eam corrupisset præ dolore insaniebat. Cúq; stratis exiluisset in regia spaciat: ibiq; tunc Salomæ soror eius accepto tpe criminandi suspitionem de Iosippo confirmauit. Vnde Herodes immoderato æmuli dolore furens confestim utrúq; iussit interfici.

Deinde pœnitudo sequebatur insaniam:& postq̃ iracundia cōcidit:amor iterum calescebat. Tan
ta uis autem cupidinis erat:ut ne mortuam quidem putaret eam:sed ægritudine qoasi uiuam al-
loqueretur . Donec processu temporis funere cognito mœroris magnitudine quam superstitem
dilexerat æquauit affectum M aternæ autem iracundiæ succedũt filii:& immanitatem sceleris re
putantes:non aliter suspectum patrem quam si hostis esset habebant.Idq; & antea quãdiu romæ
in studiis erant:& multo magis postq̃ in iudæam reuersi sunt.Siquidem cum ætatibus eorũ men
tium quoq; roborabatur affectio. Iam uero maturi coniogio unus amitæ suæ Salomes quæ ma-
trem amborum accusauerat filiam duxit:alter Archelai cappadocum regis. Vnde accessit etiã li-
bertas odio:& occasiones ex eorum confidentia delatoribus datæ sunt,Itaq; apertius quidam cũ
rege loquebatur:ꝙ ei per utrũq; filium instruerentur insidiæ.Alter quidem ultrices materni exi-
tii simul cum fratre armaret manus . Alter uero hoc est Archelai gener socero fretus etiam fugã
pararet:ipsum apud Cæsarem accusaturus herodem . His igitur criminationibus repletus Hero-
des ueluti propugnaculo sibi futurum aduersus filios adducit Antipatrum ex doside susceptum.
Hisq; illum proponere modis omnibus cœpit. Qui cum hanc mutationem tolerabilem non pu
tarent:ac priuata matre æditum proficientem uiderent: indignationem cohibere pro sua nobili
tate non poterant:sed in singulis quibus offenderentur iram prodebãt. Et illi quidem in dies sin
gulos magis magisq; negligebantur.Antipater autem sui causa fauorabilis erat:nam & patri blan.
diri callide nouerat:& uarias inter fratres suos calumnias conferebat:quædam ipse dictans: ami-
cos uero suos ad alia uulganda submittẽs:donec omnino spem regni abscidit fratribus suis. In te
stamento enim ipse quoq; aperte iam successor fuerat declaratus.Deniq; tanq̃ rex etiam ad cæsa-
rem missus est:cultuq; regio & cæteris obsequiis præter diadema utebatur . Tempore autem se-
quenti ualuit suam matrem in cubile Mariannes inducere:duobusq; armorum generibus in fra-
tres usus:blãditiis & opinationibus regi obrepsit:ut etiam de filiorum morte cogitaret. Quapro
pter Alexandrum quidem secum romam pater abstractum:ueneni sibi dati reum apud Cæsarem
postulauit.Ille autem uix deplorandi copiam nactus:& licet imperitissimum iudicem: tamen He
rode & Antipatro prudentiorem:delicta quidem patris uerecunde repressit:in se uero delata cri-
mina diluit ; periculorumq; socio fratre purgato: mox de Antipatri calliditate & de suis iniuriis
quæstus est:cum præter innocentiæ constantiam eloquentia iuuaretur.Erat autem acerrimus in
dicendo.Postremo prolocutus ꝙ eos pater libẽter occideret; auxit facinus & lachrymas quidem
cunctis excussit.Verum Cæsarem sic affecit:ut eorum accusationibus spretis Herodem statim re
uocauit in gratiam.Hac autem lege reconciliatio facta est:ut adolescentes quidem patri in omni
bus obedirẽt:ille autem relinqueret regnum cui uellet.Postea rex roma reuersus:licet soluisse cri
minibus filios uideretur:nondum tamen erat suspitionibus liberatus: quoniam argumentũ odii
sequebatur antipater : & si uerecundia reconciliat oris palam proferre inimicicias non auderet .
Cum uero Sciciliam prænauigans Eleusinam uenisset : suscepit eum benignissime Archelaus:
pro salute generi gratiam referens : & reintegrate concordiæ causa lætus : quippe nihil moratus
amicis romæ scripserat:ut in causa dicenda suffragarentur Alexandro : & usq; ad zesitium dedu-
xit talentis triginta donatum.Postea uero quam hyerosolimam peruenit herodes:populo conuo
cato tribusq; filiis prope se stantibus causam reddit profectionis:multasq; deo gratias agit: mol-
tas etiam cæsari qui domus suæ pertorbationem sedasset:quod regno maius esset:cõcordiam fi-
liis præstitisset:quam ego inquit arctius compilabo.Nam ille quidem me regni dominum & suc
cessoris iudicem constituit.Ego autem cum mea commoditate gratias refero : tresq; filios meos
reges designo:huiusq; sententiæ me socium primum dominum fieri præcor:deinde uos . Nanq;
huic ætas:illis nobilitas soccessionem regni cõciliat quidem magnitudo eius etiam pluribus suf
ficit.Quos autem Cæsar uinxit:& pater constituit obseruate . Non iniustis eos neq; disparibus :
sed meritis colentes honoribus. Nec enim tanta quis reficiet cum lætitia qui præter ætatem ob
sequitur:quantum ei quem despiciet doloris infliget. Quos autem similes coniunctos esse opor
teat:propinquos atq; amicos ego distribuam:& concordiæ sponsores illos constituam:pro certo
sciens seditionum contentionumq; causas ex cõtubernalium nasci malitia. Hosq; si boni fuerint
affectiones rueri.Rogo autem ut non solum isti: sed etiam primates ordinum exercitus in me so
lum spem habeant in præsentia.Non enim regnum: sed regni honorem filiis meis trado:& iocũ
ditatem quidem quasi rectores patientur:pondus autem rerum tametsi nolim meum est. Consi-
deret autem quisquis uestrum ætatem meam:uitæq; institutum necnõ etiam pietatem.Nam ne-
q; senex adeo sum ut de me cito desperetur:neq; uoluptatibus assuetus; quæ adolescentium quo
que uitam spacio breuiter concludunt. Diuinitatem uero ita colimus: ut in longum nos æuum
progressuros esse credamus.Quod si quis in cõtemptum meum filiis meis placere maluerit: etiã
pro illis mihi supplicium dabit . Ego enim non ꝙ inuidiam de me genitis honorifice eos haberi
ueto : sed quia noui hæc adolescentibus studia ferociæ nutrimenta suggerete .Itaq; sic cogitent
qui ad eos se applicant:bonis quidem apud me paratum esse præmium : seditiosis uero apud ip-
sos quibus lenocinabuntur: infructuosam fore malignitatem . Omnes profecto mecum hoc est

cum filiis meis sentient. Namq; his expedit me regnante neq; his esse concordem. Vos autem o boni filii sacram primum retinentes mente figuram: cuius affectiones inter feras bestias saluæ sunt Deinde Cæsarem qui nos reduxit in gratiam meq; tertium qui ea quæ iuberet liceat rogem fratres permanete. Iam nunc autem uobis: & uestimenta & obsequia dabo regalia. Deumq; oro conseruate iudicium meum si concordes eritis. Hæc locutus singulos benigne consalutauit: populumq; dimisit alia conuenientia dictis eius optantes qui uero mutationis erant cupidi nec audisse quidem se quicq̃ simulantes: fratres autem dissensio non reliqoit: sed peiora suspicantes alius de alio digressi sunt. Nanq; Alexander & Aristobolus ægre ferebant confirmatum esse antipatro meritum. Antipater autem succensebat uel secundo loco fratres haben. Sed tamen ille pro narietate morum & reticere secreta nouerat; & quanto sibi essent odio multa fraude celabat. His autem pro nobilitate in lingua erat quicquid uenisset in mentem. Et multi quidem his instigandis operam dabant; plures autem amicorum sese explorandi causa insinuabant. Itaq; omne quod dictum esset apud Alexandrum statim apud Antipatrum erat: & ab Antipatro ad Herodem cum adiectione deferebatur. Nec uel similiter aliqnid prolocutus; adolescens innoxius habebatur: sed cuncta eius uerba in crimina uertebantur: maximaq; minimis affingebantur: sic ubi liberior paulo fuisset. Semper autem qui eum irritarent submittebat antipater: ut mẽdacia sua ueras occasiones haberent: mulusq; falso uulgatis unum quid comprobatum fidem omnibus faceret. Sed huius quidem amicorum quisq; aut natura taciturnus erat: aut muneribus parabat: ne quid occultum exprometet negasset aliquis si antipatri uitam malitiæ dixisset arcanum: Alexandri uero familiares aut pecunia corruptos aut impulsos blanditiis quibus expugnauit omnia: proditores ac fures eorum quæ contra se dicerentur: siue agerẽtur effecerat. Cum caute uniuersa committeret: astutis etiam criminationibus aditus ad Herodem moliebatur: fratrisq; personam gerens aliis delatoribus utebatur. Si quid in alexandrum nuntiassent fauore simulato id quidem primo repræhendisset: mox otiose adstruendo regis iracundiam prouocabat: omniaq; ad insidias referebat: & ut necem patris Alexander optare uideretur. Nihil enim maiorem fidem calumniis suggerebat quam si eum purgaret antipater his accensus Herodes quantum in dies singulos de affectu adolescentium detrahebat: tantum adiiciebat antipatro. In eandem uero partem inclinati sunt etiam qui regno parebant: hi uolentes alii pro imperio sicut Ptholomæus amicorum carissimus: regisq; fratres ac tota progenies: omnia nanq; in antipatro sita erant: & quod alexandro fuit acerbissimum cuncta in eorum perniciem matris antipatri consilio gerebãtur. Nouerca enim seuior erat: multoq; plus q̃ priuignos oderat: quos regina mater ædiderat. Sed quãq̃ omnes ut Antipatro magis obsequerentur spes inducebat: non minus tamen præcepta regis quenq̃ ab adolescentibus separabant: qui carissimis dixerat: ne quis ad Aristobolum uel eius fratrem accederet: aut se ad eos applicaret; non solis enim regalibus erat formidini: uerumetiam externis. Nulli enim regum tantum potestatis Cæsar dederat: ut fugitiuos suos q̃uis ex ciuitatibus non subiectis ei liceret educere. Adolescentes autem delata in se facinora nesciebant: hisq; propterea capiebant incautius. Nullus enim palam incausabatur a patre: sed affectu refrigescente paulatim intelligentes dolorem asperius excitabantur. Eodem autem modo etiam Pheroram patruum & Salomen amitam contra illos commouit antipater assidue: uelut cum uxore sermocinando: quibus in eos instigaretur. Huius autem inimiciciis conspirabat Alexandri quoq; uxor Glaphira multa de sua nobilitate commemorans: cunctarumq; se quæ in regno uiuerent dominam esse dictitãs: paternum enim genus a temeno; maternum ab Dario histaspis filio ducere: multumq; ignobilitatem despiciens sororis & uxoris herodis: quarum quæq; propter formam non propter nobilitatem esset electa. Nã multas ei fuisse diximus uxores: quod licet & iudæis more primo plures habere: quodq; rex pluribus oblectaretor. Omnibus igitur propter superbiam & contumelias Glaphiræ inuisus erat. Alexander. Salomen autem aristobolus: & si socrus eius erat: ipse inimicam sibi reddidit: & ante quidem propter maledicta Glaphiræ sæuientem; & frequẽter ei humilitatem generis obiiciebat uxori q̃que ipse plebeiam; reginam uero frater suus duxisset alexander: hoc Salomes filia cum fletu matri nuntiauit. Addebat autem q̃ aliorum quoq; fratrum matres idem alexander & aristobolus si regnum obtinuissent: textrices cum ancillis facere minitarentur ipsos quoq; uicorum scribas scilicet irridentes q̃ litterarum studiis operam darent. His commota Salomes q̃ iracundiam cohibere non posset herodi cuncta indicauit. Satis autem idonea uidebantur cõtra generum dicens. Et præter hæc alia quædam criminatio diuulgata est; quæ succendit animũ regis. Audiuit enim Alexandrum & Aristobolum crebro matrem implorare: casumq; eius cum gemitu atq; imprecationibus conqueri: ac sæpe illum quædam ex Mariannes uestimentis posterioribus diuidentem coniugibus minitari solitos esse q̃ cito pro regalibus delitiis eas factis uestibus induerẽt. His de causis Herodes licet præstantem animum adolescentium formidaret: tamen ne spem correptionis eis abscinderet; ad se eos uocauit. Romam enim nauigaturus erat: & quasi rex pauca interminatus pluribus quasi pater monuit; rogauitq; ut fratres diligerẽt promissa priorum peccatorum uenia si post hæc meliores fierent. Illi autem criminationum inuidiam deprecando fictas eas esse

dicebant: purgationisq; suæ fidem rebus ipsis posse cõstare: uerum quoq; ipsum debere omissa facilitate credẽdi aditum maledictis obstruere. Nunq̃ enim calumniatores defore: dum cui persuadeatur extabit. Cum his eum mature placuissent: qui ut patrem præsenti metu rejecto: de post futuris moerere coeperunt. Etenim cognouere Salomen sibi esse infensam: & patruum pheroram: utriq; autem seui & graues erant: sed amplius pheroras qui totius quidem regni præter diadema socius erat; proprios autem redditus habuit. c. talenta totiusq; trans iordanem fructus ipse caperet a fratre sibi dono data. Quin etiam Tetrarcham eum fieri beneficio Cæsaris idem Herodes impetrauerat: regaliq; coniugio dignatus erat: sorore uxoris suæ nuptum ei collocata. Et post illius mortem desponderat ei filiarum suarum maximam, ccc. talenns in dotem datis. Sed regale cõiugium pheroras ancillæ amore captus refugerat. Quamobrem iratus Herodes filiam quidẽ nuptum dedit fratris filio: qui post a parthis occisus est. Mox autem morbo pherore uenia data indignationem remisit. De hoc etiam erat opinio q̃ uiua regina herodem opprimere uoluisset ueneno. Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat: ut q̃uis amantissimus frater esset herodis: fide tamen eorum quæ audisset adduceretur ad metũ. Itaq; de multis qui suspecti erant habita questione postremo ad pherore amicos uenit: quorum nulla quidem fuit de maleficiis aperta confessio: sed q̃ amita suspecta in parthos cogitasset effugere prodiderunt. Huius autem consilii & fuge cõscium esse Aristobolum Salomes maritum cui rex eam tradidit. Postq̃ superior adulterii causa p̃emptus est: sed nec Salomæ criminatione libera manserat. Nam & hanc pheroras accusabat q̃ cũ Sillaeo procuratore obedire regi Arabum de nuptus cõstituisset quem inimicissimum Herodes habet: conuicta autem & in hoc & in omnibus: quæ pheroras detulerat indulgentiã meruit: atq; ipsum etiam pheroram criminibus soluit. Domus uero tempestas in alexandrum transiit: totaq; capiti eius incubuit. Tres erant eunuchi regi carissimi: & ex genere famulatus neminẽ id latebat. Vni enim uinum ministrare fuit cura: alteri coenam apponere: tertius autem dormitum eum collocabat: & cum ipso cubabat hos muneribus maximis Alexander cupiditati suæ subiecerat. Itaq; postq̃ regi hæc sunt indicata ui tormentorum coacti & stuprum cõfessi sunt: & quibus essent ad hoc promissis inducti aperuerunt: quomodo eos fefellisset Alexander nullam in herode spẽ habendam esse: improbo seoe commemorans: & qui capillos ificeret: nisi ob hoc solum eum etiam adolescentem putarent: uerum se coli oportere: qui etiam inuito eo regni esset futurus successor. Neq; multo post ab inimicis poenas repeteret: fortunatosq; amicos suos beatosq; faceret ac præ cæteris ipsos. Quin & obsequia potẽtium Alexandro clam parare: militumq; rectores. Itemq; ordinum principes occulte ad eum conuenire dixerunt. Hæc Herodes adeo pertimuit: ut nõ auderet statim delata proferre: sed exploratores die noctuq; submittens dicta factaq; singula scrutabatur: & de quibus suspitio esset illico trucidabat. Itaq; regnum eius acerbissima iniquitate repletũ est. Nam pro suo quisq; odio uel inimicicis calũnias fingere: multiq; regis iracundia cædis cupida contra aduersarios abutebantur: & mendacio quidem confestim fides habebatur. Erant autẽ criminationibus ipsis ueloctora supplicia. Deniq; accusabatur qui modo accusauerat: & cum eo qui ante iustus esset ducebatur ad poenam. De uita nãq; periculum regis quæstiones breuiore cõpendio terminabat. Ad hoc autem sæuitia processerat: ut nec eorum quãq humanitus aspiceret: qui accusati noo essent: uerũ etiam amicis immitissimum sese præberet. Itaq; multis etiam regno interdixit: & in quos potestatem nõ haberet in eos dictis asperis sæuiebat. Accessit malis Antipater collectaq; amicorum caterũa nollum criminationis genus omisit. Tãtus etiam ineptia sua regem commenisq; delatorum timor inuasit: ut stricto instare sibi gladio uideret Alexandrum. Deniq; subito & ipsum correptum in uincula coniecit. & in amicorum eius tormenta perrexit: multi autem taciti moriebantur: nulla uitæ supra conscientiam proditi. Alii uero quibus mẽdacium impatientia doloris extorsit: de patris eum insidiis cum fratre Aristobolo cogitasse dixerunt tempusq; obseruare: ut illo dum uenaretur occiso roniam profugerent. His tametsi uerisimilia non erant: sed necessirate cruciatus ex tẽpore fingebantur: libenti tamen animo rex credebat pro consolatione accipiens uincti filii ne id fecisse uideretur iniuste. Verum Alexãder suspinonem patris nullo modo aboleri posse arbitrabatur: ultro malis assentiẽdum putauit ac digestis aduersus inimicos. iiii. libris fatetur isidias: eorumq; se plurimos socios habere proscribit: ante omnes autem Pheroram & Salomen. Hanc enim etiam stupro sibi quondam esse mixtam: cum uim noctu adhibuisset inuito. Iamq; libri in manibus erant herodis: multa & grauia de optimatibus fere clamantes cum mature in iudæam Archelaus uenit metuens genero simul ac filiæ quibus etiam prouidentissimo consilio succurrit: regisq; minas arte dissoluit. Mox enim cum eo cõgressus ubi nam est: clamat exitialis gener meus: aut ubi parricidiale caput aspiciam? qood meis manibus ipse lacerabo; addamq; filiam meam bono marito nouo. Nam & si consilii particeps non est: quia tamen eiusmodi uiri coniunx fuit inquioata est. Miror autem patientiam tuam cuius periculũ agitur q̃ adhuc uiuit alexander: ego nãq; ita ex cappadocia properans ueniebam: ut qui & illũ olym reperirem dedisse suppliciũ: & de filia quæstionem tecũ haberem: quam uitæ atq; contemplationis dignitate illi desponderam. At nunc de utroq; nobis consulendum est: licet nimium pater sis: & ad

puniendum insidiatorem filium minus fortis. Permutemus dexteras: & alter alterius iracundiæ uicatiæ succedamus. Talibus increpans quis pertinacem fallit herodem. Itaq; quos Alexander pscripserat libros legendos ei præbet singulisq; capitulis insistens cum eo deliberabat. Vnde occasionem sui consilii nactus Archelaus paulatim causas in eos q scriptis continebant: & in pheroram contulit. Cum aút sibi credere regé uideret: considerandú est inqt ne forte adolescétulus tot nequissimorum insidiis circúuenìatur: non tu ab adolescentulo: nec enim appatere cám cur in tantum ruerit scelus: qui & nunc regno potiret: & successioné regni speraret nisi aliquos haberet huius persuasionis auctores: qui ad sinistram parté lubricum ætatis impellerent. Ab eiusmodi náq; hoibus non solum adolescentulos falli: ueg etiam senes domosq; clarissimas totaq; regna solere subuerti. Consentiebat dictis herodes: iramq; paulatim remittebat in alexandro: & in pherotá excitabatur. Náq; hoc erat librorum quatuor argumentú: qui ubi propensioré esse regis aium sensit: & in oibus apud eum amiciciá Archelai præualere: quá honeste non possit ex impudentia faluté quæsiuit. Relictoq; Alexandro confugit ad archelaú. Et ille nó inquit uidet quo se pacto eximat tantis criminibus inuolutú: quibus manifeste conuinceret regem insidiis uoluisse decipere omniumq; malorum præsentiú adolescenti cá fuisse: nisi malit omissis artibus callidis & negandi pertinacia qbus insimularet oia confiteri: & a fratre pertim cum dilectus esset ueniam petere. Náq; ad hoc ei modis oibus se quoq; opem laturú paruit Archelao pheroras: utraq; ueste cum lachrymis: ut quá miserabilis appareret instructus ad pedes herodis accessit: sicq; meruit ueniam postulans: & se qdem sceleratum esse fatebat. Náq; oia quæ sibi obicerent fecisse. Horum aút causam esse dicebat diminutioné mentis atq; insaniam ex mulieris amore conceptá. Itaq; postq̃ steterit pheroras semetipse accusator ac testis tunc eú iam Archelaus excusando herodis iracundiam mitigabat propriis usus exéptis. Etenim se quoq; a fratre multo grauiora perpessum. Naturale ius dicebat anteposuisse uindictæ quippe in regnis uelut in magnis corporibus sp aliquam parté ponderis ipso tumescere: quá recidi qdem non oportet: leui uero curari. Multa in húc modum locutus archelaus. Herodé quidem pherore placidú reddidit: ipse aút Alexandro tádiu manebat iratus: filiamq; ab eo distractam secú abductum esse firmabat: donec Herodé compulit ultro pro adolescentulo depcari: ut itegrum ei filiam desponderet. Satis aút cum grauitate archelaus cui uellet eam præter Alexandro collocari promisit: maxime enim impendere quæ iura iter se affinitatis inuiolata permanerant: regem aút sibi filiú ab eo donatum infirmáte nisi matrimoniú diremisset: q & liberos iam haberent: uxor quoq; ab adolescéte diligeret: quæ si remaneret: peccatorum foret obliuio: si uero discederet cá de oibus desperandi molliorem náq; fieri audaciá: si domesticis affectionibus distrahatur. Vix tádem cessit: unaq; & ipse redit cum adolescente in gratiá & patrem eius reduxit. Proculdubio tamen eú Romam mitti debere: ait cú cæsare collocaturum: de oibus eni sese litteras ad eum fecisse. Consiliú quidem Archelai quo generum periculo liberauit peractum erat: & reintegrata gratia in epulis & humanitate conuictus familiariter uersabant. Abeuntem aút muneribus talentorum septuaginta: folio quoq; aureo gémis ornato. Et eunuchis & concubina donat herodes quæ panichis uocabat. Itemq; amicorum eius quisq; pro merito: quin & cognati regis oés iussu eius Archelao dono dederunt: eumq; tam ipse quá optimates eius Antiochiá usq; prosecuti sunt. Non multo aút post qdam in iudæá uenit Archelai consiliis multo potentior: q non solum reconciliationé gratiæ Alexádro quæsitá fecit irritam: uerúetiam causa fuit ut periret: Laco erat genere noie Euricles ad regni desiderium amore pecúiæ corruptus. Iam eni luxum eius regia tolerare non poterat. His amplissimis donis herodi oblatis: uelut eorum quæ aucuparetur illecebras cum statim multiplicata recepisset imaculatam liberalitaté nihil esse ducebat: nisi regnú sanguine cópatasset. Itaq; regem adulatione falsisq; de ipso laudibus: & sermonis calliditate circúuenit: matureq; prospecto eius ingenio dictis simul & factis ne illi placerent inter primos eius amicos habetur. Nam & rex & oés eius comites libenter ciué sparthæ patriæ cá præcipuo dignum honore ducebant. Ille aút postq̃ fragilitatem domus animaduertit: fratrúq; inimicicias & quéadmodú pater in singulos esset aiatus: Antipatri quæ qdem hospitio præuentus erat. Simulata uero amicicia fallebat Alexandrú olym se & Archelai sociú esse mentitus: quo etiá citius quasi probatus obrepsit. Moxq; ab eo fratri quoq; Aristobolo cómendatus est. Pertentatis át personis oibus aliam alio modo subibat: ac primú fit antipatri mercenarius & alexandri proditor: illum exprobrando castigans q cú fratrum sit maximus spei suæ negligit insidiatores. Alexandrú uero q regina creatus & regiæ coniugis uir filiú priuatæ mulieris pateretur regno succedere. Præsertim cum habebat magná occasionem Archelaú quæ quidem adolescenti uera fide suadere uidebatur q amicicium simulasset archelai. Vnde nec Alexander quicq̃ metuens: & de Antipatro quæ se mouerent apud eum querebatur: & q nihil mirum faceret herodes si cum matrem illorum interemerit: ipsis quoq; regnú auferret: quorum causæ Euricles & misereris eos & dolere pariter simulans et Aristobolum ad ea dicenda pellexit: atq; ita querelis in patré utroq; deuicto referens ad antipatrum secretem discedit: afficto insidiarum quoq; mendacio quas ei fratres firmasse parabat: ac poene iam strictis gladiis in eum irruere. Ob hoc auté multa pecunia donatus ab Antipatro laudator eius erat

apud patrem:& ad extremum necis alexandri:& aristoboli redempta opera ipse accusatoris parti bus fungebat.Cunq; adiisset Herodé uitam ei se rependere beneficiis sibi pro delatis:& lumé referre dixit hospitio.Hãq; olym Alexandrú exacuisse gladium & confirmasse dexterá: uerũ sceleri tanto fuisse impedimento q̃ societaté facinoris assimulasset. Alexandrú enim dicere non bene se cum Herodé actum putare:q̃ regnũ obtinuisset alienum & post matris eorũ necem principatum eius dilacerasset:nisi eam degeneré coaptaret herodé:autumãq; ipsorũ regnú antipatro spurio propinaret.Proinde semet hyrcani manes & Mariánes ultum iri. Nec enim decere successioné regni ab huiusmodi patre sine cæde suscipere:multis enĩ rebus ad hoc excitari quotidie: q̃a nihil oĩno loqui sine calũnia liceret.Nam si de nobilitate aliorũ fiat mentio sine ratione se contumeliis affici patre dicente:solus generosus alexander: & cui pater sit pro ignobilitate decori inuentionibus quoq; offendere si taceat.Si uero laudet cauillatoré appellari prorsus ubiq; immitem sibi patrem offendere:soliq; antipatro indulgenté:ob quæ uelle mori nõ recusare:nisi ex uoto insidiæ successissent:sin eum occidisset:primú salutis occasionem fore archelaũ socerũ suum ad qué facile possit effugere.Deinde cæsaré qui nunc usq; ignoraret mores herodis:nec enim sic ei astaturũ ut antea patris præsentiá formidando:nec de suis tantum criminibus locuturũ:sed primum totius gentis ærúnas:& quos ad necé usq; tributis opprimeret uulgaturú:Deinde in quibus delitiis q̃busq; actibus partæ sanguine pecuniæ consumptæ sint & qui uel quales ex illis fuerint locupletati: qua causa ciuitates plagatæ:ibi aũt quæsiturum:& aui & matris necem: & oĩa scelera regis retecturũ: quibus cognitis nemo se iudicauerit parricidá.His Euricles in alexandrum falso delatis antipatri laudes prosequebatur illũ solum qui patré diligeret esse cõfirmans:quiq; adhuc insidias retardasset. Rex át nondum præteritæ suspitionis dolore cõpresso intolerabilis iracundiæ feritate turbatur:in hoc tempus nactus antipater alios accusatores fratribus subornauit:qui eos dicerent cum iocundo & tyranno clá colloqui solitos esse equitum regis olym principibus: tunc uero propter quasdam offensiones ordinibus motas.Hac denique prædignatione succésus:confestim eos tormétis Herodes subdidit. Illi auté nihil eorum se quæ crimini darentur scire confessi sunt:sed oblata est quædam uelut ad propositum castelli alexandri ab alexádro scripta epistola deprecantei ut cum Aristobolo fratre se in castellum reciperet:si patrem interfecissent:tam armis q̃ aliis subsidiis eos uti permitteret:hanc alexander diophanti cõmentum esse dicebat;qui regis erat notarius homo audacissimus:& cuiuslibet manus litteras imitari peallidus.Itaq; multis sæpe falso conscriptis ad hoc postremo occisus est.Torto aũt castelli quoq; præposito: nec eius indicio quicq̃ Herodes eorum:quæ delata erant uera esse cognouit. Sed q̃uis nullum documentum ualidum proferret:filios tamen interim absolutos asseruari præcepit. Euricles uero domus suæ pestem ac totius sceleris fabricatorem bene de se meritum datoremq; salutis appellans : talentis quinquaginta donauit.Ille autem priusq̃ certum fama núciaret ad Archelaum properat:ausus q; dicere q̃ Herodem reconciliasset alexandro:ab illo quoq; pecunias capit. Deinde in achaiam transgressus ad similia facinora male quæsitis abusus est. Postremo apud Cæsarem accusatus q̃ dissensionibus repleuisset achaiam & ciuitates spoliaret:inde fugatur:atq; hoc eum modo prebe Alexandri & Aristoboli persecutæ sunt:hoc loco dignum est Coumeuanistũ huic spartatæ conferre. Nãq; is cum amicissimus esset alexandro: eodemq; tempore quo Euricles ibidem erat aduenisset percõtanti regi super his quæ ille insimularet:iuratus nihil se ab adolescentibus audisse firmauit. Nec tamen id quicq̃ miseris profuit apud herodé solis maledictis aures paratissimas aperientem eumq; gratiosissimum sibi iudicantéq; qui secum eadem crederet:hisdemq; moueretur.Incitabat præterea Salome crudelitatem eius in filios.Nãq; hanc Aristobolus quo periculis inuolueret:quam & socrum habebat:& amitá monitum miserat:ut saluti suæ consuleret: quasi rex eã decreuisset occidere iterum insimulatam quorũ ante fuerat accusata:q; enim Sylleo arabi nubere cupiés : qué sciret eius inimicum:occulta illi secreta regis nuntiaret.Et hoc fuit extremum quo tanq̃ tempestate oppressi adolescentes:non secus ac turbine pessundati sunt.Salomæ enim protinus contendit ad regem eiq; monita aristoboli prodit:atq; ille ulterius durare non passus:utrúq; filium uinxit : & separatos asseruari præcepit.Deinde uolumú militiæ magistrum; & ex amicis suis olympũ descripta ferentes indicia proficisci iussit ad cæsarem:qui postq̃ Romá naui delati sunt:regisq; litteras reddiderunt:uehementer quidé cæsar in adolescentes exarsit:uerũ etiam potestaté in filios a patre auferendam esse non duxit.Deniq; rescribit ei ut ipse sui dominus esset arbitrii:melius tamé facturum dicens:si in cõmuni consensu propinquorũ suorum, prouinciæq; rectorũ de insidiis quæreret: eosq; si delato crimini reperiret astrictos occideret.Si uero fugam tantú esse meditatos mediocri supplicio contentus esset.Paret scriptis herodes : cúq; Beritũ quo cæsar iusserat peruenisset cogit iudicium.Præsederũt autem iudicio rectores:quibus a Cæsare scriptum fuerat: Saturninus & Penaius legati:& cum his uolumnius procurator. Itéq; propinqui regis & amici:necnon & Salome & Pheroras:& post hos optimates Syriæ præter Archelaum regem.Nãq; hunc Herodes q̃ Alexádri socer esset suspectum habebat.Sed filios quidem satis prouido consilio in iudicium non produxit:sciebat enim q̃ si tantú uisi fuissent omni mõ ad misericordiá cunctos impellerent; si uero

etiam dicendi copiam nacti essent facillime alexandrum obiecta diluere. Igitur illi quoq; custo-
diebantur in platene uico sidoniorum. Exorsus aũt rex ueluti cum psentibus ageret commoue-
batur:& insidias quidẽ timide obiiciebat. Nam probationibus deficiebat maledicta uero & pro-
bra & iniurias:& peccata plurima in se admissa prosequebatur:eaq; morte grauiora esse confesso
ribus demonstrabat. Postremo cum nemo cõtradiceret semetipsum argui miserabiliter quæstus:
acerbamq; uictoriã uincere singulos sententiã rogat in filios:& primus saturninus condẽnandos
esse adolescentulos:sed non morte pronũciauit: nec enim fas esse cum tres ipse astantes habet fi-
lios mortem alienis decernere. Idem etiã duobus legatis uisum est: eosq; nõnulli alii secuti sunt.
Tristẽ uero sententiam primus uolũnius dixit cunctiq; post eum Herodis æmulatione uel odio:
neq; indignatione quisq̃ necandos esse adolescentes iudicauit. Tunc aũt uniuersa iudæa & Syria
suspẽsa quidem opperiebatur huius tragœdiæ finem:sed nemo æstimabat herodis crudelitatem
ad parricidium usq; processuram. Ille tantũ filios tyrum traxit:atq; inde naui cæsaream deuectos
quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea uetus quidam regis miles Tyro noĩe: qui & filiũ
habebat Alexandro assuetum atq; amicum:& ipse diligebat adolescẽtulos: præ nimia indignatio
ne mentis iu postremo hos circũiens clamitabat cõculcatam esse iustitiam ueritatem perisse:na
turam esse confusam:uitamq; hoĩum iniquitatis esse plenam: & oĩa quæ dolor contemptori ui-
tæ dictasset:deinde ipsum etiã regem ausus adire:mihi uero inquit oĩum uideris esse infœlicissi-
mus:qui contra carissimos nequissimis credas. Siquidem pheroras & Salomæ fidem apud te ad-
uersus filios habent:quos sæpe ipse mortis supplicio dignos esse iudicasti: neq; aduersus hoc eos
agere:ut iustis successoribus destitutus cum solo remaneas antipatro capi facile regem optantes.
Verũtamen cogitã ne ille quoq; militibus odiosus sit propter cædem oĩum fratrum. Nullus eni
est qui non adolescẽtium misereatur. Principum aũt plurimi etiam palã grauiter ferunt. Hæc di-
cens simul eos:quibus rẽs indigna uideretur noĩabat. Rex aũt statim illos & ipsum cum filio cõ-
præhendi iubet. Ibiq; cum aliis quidam regalis tonsor noĩe tripho:nescio qua exagitatus insania
semetipsum indicans prosilit: ac mihi quoq; tyro inquit iste persuasit ut occasione tondendi no-
uacula te occiderem:magnaq; alexandrũ daturum munera pollicebaẽ. His auditis herodes:& ty-
ronem eiusq; filium:& tonsorẽ subdidit quæstioni. Cũq; illi pnegarent: tonsor aũt amplius nihil
diceret tyronem uehementius torqueri iussit: tum quæ filius eius patris miseratione commotus
cũcta se regi:si eum sibi condẽnasset indicaturum promisit. Eoq; relaxato ipsius occidendi patrẽ
suum habuisse uoluntatem:dixit impulsum ab alexandro. Hoc aũt quibusdam factũ ab adolescẽ
te uidebatur:quo tormentis eriperet patrem. Nonnulli uero esse firmabant. Herodes tamẽ & mi-
litum principibus & tyrone pro cõtione accusatis:ita in eos armauit populum:ut ibidẽ cum ton
sore lignorum & lapidum ictibus interirent. Filios uero in sebasten missos:quos nõ longo a cæ-
sario interuallo distaret:offocari præcepit ea quæ re mature perfecta in castellum alexandriũ mor
tuos asportari cum Alexandro materno auo sepeliendos. Hic finis quidem Aristobolo & Alexan
dro uitæ fuit. Antipatro cum iam sine controuersia successorem regni speraret:intolerabile gen-
tis excepit odium cunctis scientibus illum omnes fratribus suis conseruisse calumnias: nihiloq;
minus timor eum non mediocris sollicitabat crescente sobole peremptorum. Erant enim Alexan-
dro ex Glaphira filii duo Tygranes & alexander:itemq; Aristobolo ex Beronice Salomes filia he
rodes & Agrippa & Aristobolus: filiæq; Herodias & Mariãne. Sed Glaphiram quidẽ Herodes cũ
dote sua in Cappadociam dimisit postq̃ alexandrum interfecit. Beronicem aũt Aristoboli coniu-
gem auunculo antipatri nuptũ dedit:qui ut Salomen q̃ offensam habebant sibi reconciliare istas
nuptias excogitauit. Idẽ uero etiam pheroram muneribus aliisq; obsequiis atq; amicos præterea
cæsaris ambiebat:magnas romam mittẽdo pecunias. Saturninum enim cum aliis omnibus apud
Syriam donis expleuerat:hoc aũt magis inuisus erat cũctis q̃ plura donabat: uelut ope tantas nõ
munificentia largiretur:sed metu consumeret. Itaq; eueniebat ut nec accipiendum beniuolentia
quicq̃ profecerit:quibusq; nihil dedisset acerbiores inimicos haberet. Indistributionibus munerum
quotidie largior erat:cum præter spem uideret orbos pueros ab Herode curari quãtumq; illum
peremptorum cædis pœniteret prolis eorum miseratione significari. Conuocatis enim propinquis
ac amicis suis:& pupillis astantibus cum lachrymis opplesset oculos dixit: horum quidem mihi pa-
tres fortuna quædam tristis eripuit:ipsos aũt orbitatis misericordia cum natura commendat. Ex
periar itaq; ut si pater infortunatissimus fui:auus tamen sim prouidentior:& a quibus post me re
gantur amantissimos mihi relinquam. Despondeo igitur filiã tuam Pherora maximo filiorum Ale
xandri ut ei curator sis necessarius. Tuo uero antipater filio Aristoboli filiam: eris enim hoc mo
do pater orbatæ. Sororem uero eius meus Herodes accipiet: & pontifice auo materno pronatus.
Et de his quidem sit iudicium meum:neq; quisq̃ dirimet quin me amabit. Præcor aũt deum etiã
bono regni mei:meorumq; nepotamẽ copulare nuptias:atq; hos pueros placidioribus: quam pa
tres eorum oculis aspicere. Postq̃ hæc locutus effleuit & puerorum dexteras iunxit:benignissime con
salutatis singulis dimisit consilium:statim diriguit antipater quantumq; dolore affectus esset ne-
minem latuit pupillorum. Nãq; honorem apud patrẽ quoq; sibi derogatum existimabat:iterũq;

de rebus cunctis periculum fore:si alexādri filius præter archelaum etiam pheroram adiutorem haberet:ad hoc teputabat odium suum & orbitatis miserationem qua tota gens flectebatur quāto uiuentium puerorum studio:& quanta memoria mortuorū scelere tenerentur iudæi. Itaq; omnimodo dirimere sponsalia studuit:& callide quidem patri surripere timuit sæuienti:acriterq; uigilanti ad suspicandum. Palam uero eum supplex adire ausus est coramq; deposcere: ne se honore priuari quo dignum esset iudicasset:nundūq; regis nomen habere uellet: regni autem substātiam penes alios esse:nec enim posse rerum obtinere dominatum:si præter auum Archelaum etiā Pheroras Alexandri filio socer esset adiunctus. Instantissime uero præcabatur:quia numerosa esset regia progenies nuptias permutari. Nouem namq; regi uxores erant: sed harum septem unde filios susceperat ipsum antipattum ex doside herodem autem ex Marianne pontificis filia:itemq; antipan & Archelaum ex Martha cesamaritide filiāq; Olympiadem:quā frater eius Iosephus habuerat:ex hyerosolomitide uero Cleopatra heroden & Philippum:necnon ex Pallade Phaselum. Habebat autem filias quoq; alias Bosamen & Salomen:unam ex Phedera: & alterā ex Iopide:duasq; uxores sine filiis consobrinam & sororem ac præter has Alexandri & aristoboli sorores duas ex marianne. Cum igitur tanta prolis copia superesser aliter nuptias iungi postulabat antipater. Rex autem perspecto eius animo quid de pupillis cogitaret uehementer iratus est:quippe filiorū quos interfecerat casum reputans formidabat:ne etiam hi quandoq; criminationum antipatri præmium fierent:sed tunc quidem seuioribus dictis protelat. Postea uero blanditiis eius abductus sponsalia reformauit ac primum ipsi antipatro Aristoboli filiam collocat:filium uero eius iungit filiæ Pherore. Hinc licebit aduertere quantum antipatri ualuerit adulatio: q ipsi in simili causa impetrare salome non potuit. Hanc enim quamuis soror esset:atq; hoc sæpe intercedente. Iulia uxore cæsaris postulasset arabū regi nubere non passus est: sed inimicissimā sibi fore iurauit:nisi ab hoc studio destitisset. Posteaq; inuitam Alexe cuidam ex amicis suis in matrimoniū dedit: eiusq; filiarum unā alexandri filio:alteram antipatri auunculo tradidit. Natarum autem Mariannes una sororis filium habebat Antipatrum: Altera fratris Phaselum. Sic interrupta pupillorū spe antipater & pro sua cōmoditate affinitatibus iunctis expectatione certa nitebatur:adiectaq; malignitati fiducia nequaq̄ erat tolerabilis:nā quia singulorū odium uitare non potuit: securitatem sibi extorquere querebat. Cum præterea pheroras ei ueluti iam confirmato regi obsecundaret:quin & mulierum conflata in aula conflatio nouas turbas excitabat. Etenim pherore uxor cum matre ac sorore sua: necnon & matre antipatri multa in regno insolenter agebat: ausa etiam duas regis filias contumeliose tractare:cui rei maxime ab antipatro erat abiecta. Itaq; cū illi inuisæ essent:aliis quidem morigeras habebant:sola uero salome aduersabatur eorū concordiæ q q; nō bono regis coirent apud ipsum insimulabat. Cognita uero eius delatiōe mulieres quodq; herodes ægre tulisset aperto quidem cōuentu & familiaritate abstinuerunt:cōtra uero ēt discordare inter se rege audiēte simulabāt. Cū his colluderet antipater: ut palam pherore minime dubitaret offendere: occultos āt cœtus & nocturnas cōmessationes habebant:eorūq; cōfessionem fecit obseruatio firmiorē: cū horum nihil ignoraret Salome:sed herodi cuncta nunciaret. Ille āt ardens iracundia maxieq; contra Pherore coniugem q eā præ ceteris accusaret salome cōuocato cognatorū amicorū cōsilio: & talia multa mulieris & filiarū contumelias crimini dedit: quodq; pharisæis mercedem cōtra præbuisset:fratrēq; sibi hostem reddidisset expugnatū ueneris. Postremo conuersus ad pherorā: utrū ait se fratrem an uxorem uellet optare. Cumq; ille se citius uita dixisset quā coniuge carituum incertus quid ageret ad antipatrum sermoné contulit:ac ne cū pherora:uel eius cōiuge. aut quouis alio qui ad eam pertineret unq̄ colloqueretur edixit. Verum ille palam præcepta custodiēs in occulto cum his pernoctabat. Metuensq; obseruationem salomes per amicos in italia degētes ut romam proficisceretur effecit:ipsorū perlatis litteris ubi antipartum aliquanto post tempore ad cæsarem mitti oportere perscriberent. Igitur Herodes nihil moratus eum misit cunctis quæ usui forent magnaq; pecunia liberaliter instructum. Testamentūq; una portandum ei dedit in quo. Rex ipse Antipater inscriptus erat. Et Antipatri successor Herodes ex Marianne pōtificis filia procreatus. Quin & silleus arabs itidem Romam neglecto cæsaris præcepto nauigauit. De his cum Antipatro certaturus:de quibus cum Nicolao causam antedixerat. Non leue autem cū areta rege suo certamen habebat: cuius & alios amicos interfecerat: & senium in petra oppido potentissimum: redemptoq; phabato dispensatore cæsaris fautore utebatur etiā in heroden. Sed maiore pecunia data herodes phabatum a silleo remouit:ac per semetipsum quæ cæsar iusserat exigebat. Ille autē cum nihil dedisset: accusabat apud cæsarem phabatū dispensatoré esse diceris: non quæ ipsi: sed quæ herodi expedirent. Quibus commotus ad iracūdiā phabatus adhuc autem apud herodé maximus habebatur:secretorum sillei proditor factus est regiq; indicauit q Silleus corinthū eius satellitem pecunia corrupisset:eumq; asseruati oporteret: neq; rex id facere dubitauit quoniā corinthus iste licet in aula regis esset educatus ex Arabia tamen fuerat oriundus. Igitur mox non illū solum corripi:sed etiam duos alios Arabas iussit eum apud repertos unum sillei amicum: alterū philarchū. Qui subditi quæstione magna pecunia coritho: ut heroden occideret psuasisse cōfessi

CC

sunt. Illi quidem etiam a Saturnino rectore syriæ interrogati Romam trãsmissi sunt. Herodes aũt pherore uehementius imminebat: ut repudiaret uxorem. Aliquid enim quod mulierem plecteret excogitabat quia multas in eam odii causas haberet: donec ipsum etiam fratrem cũ ea supra modum indignatus eiecit. Pheroras autem æquo animo accepta iniuria i tetrarchiam suam recessit: iuratus unum sui exilii finem sibi fore mortem herodis. Neq; se ad eum reuersurum esse dum uixerit. Deniq; nec ægrotum quamuis sæpe accitus fratrem uisere uoluit eum quibusdam mandatis eum quasi moriturus uellet instruere. Sed ille quidem præter spem conualuit. Postmodum aũt pheroras in morbum incidit: tumq; herodis patientia demonstrata est. Nam & uenit ad eum & humanissime curatum uoluit. Sed morbum superare non quiuit: io diebus enim paucis est mortuus. Quem licet ad ultimum uitæ diem dilexisset Herodes: tamen q̃ illum quoq; ueneno peremerit fama uulgatum est. Verum eius corpore in hyerosolimam portato luctum maximum cunctæ genti denuntiauit: clarissimaq; funus sepultura dignatus est. Vnus quidem interfector Alexãdri & Aristoboli hunc exitum uitæ sortitus est. Transiit autem in Antipatrum auctorem pœna sceleris ex interitu pherore nacta principium. Quidam enim ex eius libertis cum regem tristes adiissent fratrem ipsius pheroram ueneno interemptum esse dicebant. Nam quendam ei cibum obtulisse coniugem suam non eo quo solebat modo conditum: eoq; sumpto illum morbo protinus esse corruptum uenisse autem ante biduum matris ac sororis eius accitu quandam ueneficã mulierculam ex Arabia: ut uenenum pherore cõficeret amatorium & pro amatorio dedisse mortiferum sillei consilio. Nanq; illi notum fuisse: perculsus igitur plurimis suspitionibus rex: ancillas & nonnullas libertinas quæstioni subiicit. Ibiq; tum exclamat aliqua doloris impatiens. Deus cœli terræq; rector i matrem Antipatri quæ horum nobis malorum causa est uindicet. Hoc rex indicium nactus persequebatur ulterius indaginem ueritatis. Mulier uero & matris antipatri familiaritatem cum pherora eiusq; uxoribus & occultos eorum cõuentus: apetuit quoq; pheroras & Antipater redeuntes a rege: tota cum illis nocte potare soliti essent seruis omnibus exclusis & ancillis. Vna quidem libertinarum hoc indicauit. Cum autem ancillæ separatim: singulæ torquerentur: patuit oĩum dicta congruere: qua de causa romam quidẽ Antipater ex composito pheroras autem trans flumen recedere curauisset. Nam sæpe illos in sermone dixisse q̃ post alexãdrum & Aristobolum ad ipsos eorumq; coniuges transiturus esset herodes. Nec alicui posse parcere: q marianne eiusq; filiis minime pepercisset: ideoq; melius esse ab hac bestia: quam longissime fugere. Sæpe autem dixisse matri antipatrum conquerentẽ q̃ cum ipse iam canus esset pater i dies singulos iuuenesceret seq; fortasse priusq̃ regnare incipiat moriturum: aut nunq̃ ille decesserit quando autem istud fiet: uoluptatem sibi successionis omnino fore breuissimam. Pullulate præterea hydræ capita hoc est Alexandri & aristoboli filios: sibi autem filiorum quoq; spem ademptã esse patris iniuria: qui non eorum quenq̃ post mortem suam regni successorem: sed Mariannes filium scripsisset heroden. Qua quidem in re prorsus eum senectute delirare: si testamentum suum standum arbitraretur. Te nanq; ut ex eius progenie nemo superesset: curaturum. qui etiam cum oẽs patres quibus inuisum quam filii fuerunt nomen odio uindicat. Plus tamen eum etiam fratres odisse. Deniq; nuper sibi ne cum pherora colloqueretur .c. talenta donasse atq; cum pheroras diceret quid enim per nos lædabatur: respondisse Antipatrum utinam cunctis ablatis nudos se dũmodo uiuos relinqueret. uerum hoc nequaq̃ fieri potest ut tam pestiferã bestiam quisq̃ effugiat: sub qua nec amicis esse palam liceret. Deniq; nunc occulte inquit conuenimus: licebit autẽ aperte si uirorum spiritum manusq; habeamus. Hæc in tormentis ancillæ prodiderunt: & q̃ pheroras cum illis petram fugere cogitasset: ut omnibus autẽ dictis herodes crederet .c. talentis effectũ est. De his enĩ soli antipatro dixerat. Igitur ante alios in dosiden antipatri matrem furor eius erũpit: eamq; omni ornatu quẽ illi donauerat spoliatam multis cõparato talentis expellit. Deinde ita deposita pherore mulieres a tormentis recreabat. Timore autẽ pauidus erat & ad omnes suspitiones excitabatur multosq; innocentes metu ne quẽ nocentiũ prætermitteret in tormẽta ducebat. Hinc ad samaritã se conuertit antipatrũ qui procurator erat antipatri: & ex illius cõmentis cõperit necandi sui causa ex ægypto antipatrũ uenenũ malũ petisse per aliquẽ antiphili collegã: idq; ab eo antipatri auunculũ accepisse hestionẽ ac pherore tradidisse. eum mãdasset Antipater: ut Heroden occideret: dũ ipse romæ abesset: ac suspitione careret: pherorã uero uenenũ uxori suæ dedisse seruandũ. Itaq; hanc euocatã statim rex quod acceperat afferre iubet. Illa uero quasi allatura egressa de tecto se præcipitem dedit: ut eo modo exprobrationis & regis uerbera præueniret. sed dei prouidentia sicut apparet quæ ab Antipatro pœnas repeteret non in caput: sed in alteram delata partem periculum mortis euasit. Portataq; ad regem ubi resipiscere potuit. Nam casus eã perturbauerat: & quamobrem se præcipitasset iterrogata iurante rege: q̃ uera dicenti remitteret omne supplicium: sin falsa promere maluisset: corpus eius tormentis absumeret. Neq; sepulturæ qcq̃ relinqueret: paulisper tacuit. Deinde quid inquit secreta custodio cũ pheroras obierit Antipatro qui nos omnes perdidit seruatura? Audi rex & tecum deus testis ueritatis qui falli non potest. Cũ pherore morituro lachrymans assiderem: tunc ille me ad se uocauit: & multum inquit mulier de

fratris erga me animo sum deceptus. Nam qui sic me diligeret inuisum habui:& necare cogitaui: qui tanto nunc mei:licet nec dum mortui:dolore confunditur. Sed ego quidem ob impietatem precium fero:tu uero quod ab eo eum seruas relictum nobis ab Antipatro uenenum huc affer propere: meq; uidente consume: ne ad inferos quoq; ultricem huius sceleris conscientiam deferam. Ita ut iussit attuli:& magnam quidem ueneni partem sub obtutibos eius in ignem effudit:modicum uero mihi per dubios casus & quæ te metuerem reseruaui. His dictis illa quidem oĩno paululum quiddam ueneni habentem pixidem profert. Rex quidem in matrem fratremq; Antiphili contulit questionem. Verum hic quoq; antiphilum ex ægypto attulisse pixidē fatebatur: illumq; uenenum a fratre apud Alexandriam exercente medicinam accepisse dicebant. Totum autem regnum circũeuntes Alexandri & Aristoboli manes ipsi erant incertarum rerum exploratores atq; iudices:& a suspitionibus remotissima approbationes trahebant. Deniq; etiam pontificis filiam mariannem, consciam esse maleficiorum paruit. Hoc enim tortis eius fratribus demonstratũ est. Rex autem matris audaciam filii quoq; penuria coercuit. Nam quem illa pepereat herodem Antipatri successorem scriptum ex testamento deleuit. Post hæc etiam batillus nouissima consiliorum Antipatri fides documentis accessit. Nanq; is erat quidam libertus eius:aliud autem uenenum ferens: hoc est aspidum uirus aduenerat: aliorumq; serpentum sucos:ut si prius fuisset inualidum: hoc se pheroras cum coniuge in regem armaret. Idem uero præter susceptam contra salutem patris audaciam uelut operam subcisiuam habebat epistolas aduersum fratres compositas ab Antipatro. Erant autem romæ in studiis archelaus & philippus iam adolescētuli magniq; animi regis filii quos Antipater uelut imminentes spei suæ remouere festinans:quasdā in eos litteras ipse finxit amicorum nomine romæ degentium. Nonnullis autem corruptis scribere persuasit.q. multis patrem maledictis caperent: Ac de Alexandri & Aristoboli nece manifeste quererentur:seq; accitos esse grauiter:iam enim pater eos redire præceperat:idq; maxime sollicitabat Antipatrũ. Quin etiam priusq̃ proficisceretur in iudæa constitutus Antipater:eiusdem modi contra eos romæ litteras mercabatur:patrem adeundo uitandæ suspitionis causa fratres purgare simulabat: quædam falsa scripta:quædam uero adolescentiæ peccata esse commemorans. Quo quidem tempore scriptoribus epistolarum suis in fratrum perniciem simulabat: plurimis pecuniis daris sumptuũ cõfundere tentabat indicia:uestem præciosam:uariaq; stragula; poculaq; argentea: necnon & aurea comparando:aliaq; plurima instrumenta:ut præciorum magnitudine mercedes falsariis erogatas cælaret. Deniq; cc. talenta retulit expensa & maxima fuit occasio causæ illei. Vniuersis autem malis eius tunc minoribus maiore conceptis: eum omnia quidem tormenta de parricidio: epistolæ uero de iteratis fratricidiis conclamarent. Nemo tamen ex iudæa uenientium:quo in loco fortunæ domus esset nunciauit:quamuis inter scelus probatum & eius reditum septem mensium interualla fluxissent. Ita erat inuisus omnibus. Fortasse autem etiam quibus indicandi uoluptas fuit:per interfectorum fratrum manes obmutescebant. Deniq; Romam litteras misit continuo se conuenturum esse:q; honorifice dimissus esset a cæsare nuntians. Rex autem insidiatorum manus tenere desiderans:timensq; ne si quid præsensissent forte cauerent ipse quoq; litteris beniuolentiam simulans:& alia familiarissime scripsit:& ut reuersionem suam maturaret orauit. Nam si properasset matris suæ quoq; offensionem posset componere:quam expulsam esse nõ ignorauit Antipater. Primam quidem de morte pherore acceperat epistolam apud tarentum eumq; uehementer luxerat:id autem nonnullis de patruo laudabile uidebatur: sed quantum intelligi datur causa doloris erat q; insidiæ pro uoto non cesserant. Neq; tam pheroram flebat quam maleficiorum ministrum. Præterea metus eum quidam ob ea quæ confecerat occupabat:ne quādo forte depræhenderetur uenenum: Tum autem in Cilicia patris epistola sibi reddita quam supra memoraui: statum quidem festinabat:sed postq̃ in celenderium delatus est:subit eum quædam materni casus cogitatio anima iam per semetipsam diuināte. Et amicorum quidem prudentiores ei suadebant: ne prius patrem conueniret:q̃ pro certo cognosceret. quibus ex causis matrem suam repudiasset. Nanq; timere ne forte criminationes eius auctæ fuissent. Minus autem prudentes & uisendæ patriæ cupidi magis quam q; antipatro esse utile considerantes ut properaret monebant: ne ex ipsa mora & patri causam prauæ suspitionis & calumniam præberet calumniantibus. Nunc enim si quid motum est eo absente esse factum nec enim præsente illo quenq̃ id ausurom fuisse. Absurdum enim uideri propter suspitiones incertas certis bonis carere. Neq; enim mature se patri reddere: ab eoq; regnum accipere quo solo ipse niteretur. Paruit his antipater impellente fortuna transmissusq; in sebastum cæsariæ portum defertur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima solitudo:cum omnes eum deuitarent:nullusq; auderet accedere. Nam & si semper æque inuisus erat odio tamen ut proderetur: tunc data libertas est. Multos autem auertebat ex rege formido:quoniam cunctas iam ciuitates de antipatro fama repleuerat: solusq; de se quid ageretur antipater ignorabat. Nec enim uel clarius eo quisq̃ deductus est:cum romam nauigaret:uel ignobilius inde susceptus est. Enim uero clades ille domesticas itelligēs calliditate celabat:metuq; pœnæ mortuus uultu cõfidentiā simulabat. Et neq; fugæ spes ulla erat: neq; ex circũstātibus malis

emergere poterat:certumq; nihil ei de domo ne ibi quidē nunciabatur: id enim regis intermina-
tio prohibuerat. Vnde interdū etiā spes eū pertentabat hilarior: aut nihil esse depræhensum: aut
si quid esset. Hoc sese impudentia sua diluiturum ac dolis quæ sola instrumenta salutis haberet.
Itaq; his armatus sine amicis in regiam uenit ꝙ a prima ianua cū iniuria sunt repulsi. Forte autē
Varus syriæ rector intus aderat. Ingressus inde ad patrē confirmatusq; audacia uelut eius salutā-
di cā propius accedebat. Cū ille obiecta manu & capite declinato exclamabat. Et hoc paricidæ est
ut me amplexari uelis: qui tot maleficiis inuolutus corruptū habes impium caput: neq; me attin
gas priusq̄ criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudicium & iudicem qui opportune præsto est
uarom. Vbi & quemadmodum te purges in diem crastinum meditare. Nam & tempus indulgeo
calliditatibus tuis. Ad hæc metu obstupefactus Antipater quia respondere nihil potuit: reuersus
est. Cum autem ad eum uenisset mater & uxor cunctas enim probationes exposuerunt. Tumq; re
cepta mente quo pacto sese defenderet cogitabat. Postero autē die rex exhibito propinquorū atq;
amicorum consilio antipatri quoq; amicos uocat. Ipse autē cum Varo residens: cūctos iudices ius
sit adduci in quibus erant serui matris Antipatri quidam ptidem compræhensi qui ab ea litteras
ad eum portauerunt huiuscemodi. Quoniam illa omnia patri tuo cognita sunt: caue ne ad eum
uenias: nisi aliquod auxilium a cæsare impetraueris. Itaq; is una cum aliis introductis ingreditur
Antipater. Cumq; pronus ante pedes patris cecidisset: oro inquit paterne quid de me præ iudices:
sed integras aures satisfactioni meæ præbeas. Demonstrabo enim me innoxiū si tu uelis. Ille autē
magna ei uoce impetrato silentio ad Varum locutus est ꝙ & tu uare & quilibet iustus iudex anti
patrum morte dignum iudicauerit certe scio. Vereor autem ne mea quoq; tibi sit inuisa fortuna
omniq; calamitate dignum deputes qui tales filios genuerim. An qui magis hoc tibi miserandus
uideri debeo: ꝙ erga tā scelestos indulgentissimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adolescen-
tulis regnum detulerā eosq; romæ educatos amicos cæsaris feceram. Sed ꝙ aliis inuidendos Re-
gibus æmulandosq; constituti meæ salutis hostes inueni quorum tamen interitus Antipatro ma
gis profuit: Isti enim ꝙ adolescens & successor meus futurus esset maxime securitas quærebatur.
At uero hic adolescentulus belua patientia mea plusq̄ necesse expletus in me satietatē suā profu-
dit: eiq; diu uiuere sum uisus. meāq; senectutē grauiter tulit rexq; fieri non nisi parricidio passus
est: quæ quidē non profecto iniqua ratione cogitauit: ꝙ ex agro abiectū reduxerī: & exclusis quos
mihi regina pepererat filiis regni mei uicarium declarauerim. Equidem tibi uare confiteor meæ
mentis errorē. Ego illos contra me filios irritaui qui antipatri gratia spes eorum iustas abrupi.
Quid enim tantū de illis quantum de isto bene sum meritus; cui uiuus etiam potestatem meam
pene concessi, aperte autem regni successionem testamento reliqui: & præter destinatos ei separa-
tim quinquaginta redditus talentorū sumptum passim mea pecunia subministraui: ac nuper Ro
mam quoq; nauigaturo dedi. ccc. talenta quēq; solum ex omni familia mea tanq̄ patris seruatorē
cæsari cōmendaui. Aut quid illi tantū sceleris quantum antipater admiserunt: quod ne de his ha-
bui tale indicium quales demonstraui huius insidias: at etiam probo qui ausus est aliquid parrici
da rursumq; ueritatem dolis quærat obtegere: quod tibi Vare cauendum sit. Nam ego istam be-
luam noui: & quā sit uerisimilia dicturus: iā non prospicio fletusq; simulatos. Hic est qui me quō-
dam monebat ut uiuum Alexandrum cauerem. neq; meum corpus omnibus crederem. Hic est q
usq; ad cubile meum solebat ingredi & circūspicere ne quis mihi pararet insidias. Hic somni mei
custos erat: & securitas dator qui consolaretur somnium peremptorum & uiuentium fratrum be
niuolentiam diiudicaret. Hic propugnator & satelles meus. Cum eius calliditas Vare in mentem
uenerit: & quemadmodum singula simulasset uix me credo uiuere tanq̄ grauem insidiatorē quo
pacto effugerim miror. Verumtamen quia fortuna quædam excitat contra me domum meam
mihiq; amicissimi semper infensi sunt: ego quidem fatorum iniquitatem flebo: & mecum ipse so-
litudinem gemam. Nemo autem qui meum sanguinem sitierit ebibetur: etiam si per omnes filios
meos indicia uentura sint. Hæc dicens ipse quidem interrupto sermone tacuit dolore confusus.
Nicolao autem uni ex amicis probationes iussit exponere. Inter hæc autem Antipater sublato ca
pite: cum prostratus ante patris pedes maneret exclamat. Tu pater meas partes defendisti. Nam
quomodo ego parricida quem tu semper seruatorem te habuisse commemoras. Aut si ficta ut di
cis simulataq; mea pietas fuit. Cur in aliis tam callidus in hoc adeo demens fui: ut non intellige-
rem ꝙ si homines lateret tanti sceleris cogitatio: cælestem latere iudicem omnino non posset: qui
ubiq; presto esset: & cuncta conspiceret. An fratrum exitum ignorabam: quos ob ea deus ultus ē:
quæ de te male tractauerant? Quid autem fuit cur me tua salus offenderit? Spes regni? Sed regna
bam. Odii suspitio? Sed diligebat. An ex te metus aliquis? An quin tui seruans aliis timendus erā?
Sed egestas causa fuit? multo minus. Quis enim magis expensarum habuit potestatem? Si au-
tem omnium hominum perditissimus essem: immanisq; bestiæ animum gererem: certe mansue-
ti patris beneficiis uinceret: quem sicut tu dixisti reduxeris: tutq; filiis antepolueris uiuusq; Re-
gem declaraueris: aliorumque bonorum magnitudine reddideris inuidendum. O me miserum
acerbissimamq; peregrinationem meam: quam longum laboris tempus: magnumq; insidiātibus

ſpatium præbui. Sed tantum tibi pater tuiſq; rebus aberam: ne Silleus tuam contemneret ſene-
ctutem. Roma mihi teſtis eſt pietatis:& princeps orbis terræ cæſar:qui me patris amatorem ſæpe
uocitabat. Accipe pater has eius litteras fictis in me criminationibus ueriores: hiſq; me defendo.
Hæc affectus erga te mei argumenta certiſſima recordare:quam ingrate hinc nauigantem ſcis:la-
tentes in regno contra me inimicicias non ignorantem. Tu pater inuitus me perdidiſti:tu compu
liſti ut darem accuſandi tempus inuidiæ. Verum ad iudicia ueniam. Ecce adſum terra mariq; ni-
hil uſq; parricida perpeſſus. Sed nondum me hoc argumento diligas. Nam & apud deum & apud
te pater condemnatum me eſſe ſcio. Condemnatus deprecor ne aliorum tormentis fidem habeas
in me feratur ignis:per uiſcera mea pergant inſtrumenta pœnarum:ne parcas ſceleſto corpori. Nā
ſi parricida ſum tormentorum expers mori non debeo. Talia cum lachrymis atq; ululatu uocife-
rans:& omnes alios & Varum ad miſericordiam prouocauit:ſolum autem Herodem quo minus
fleret iracundia continebat documentis ueris intentum. Ibi autem Nicolaus iuſſu regis multa de
Antipatri callidirate præfatus & miſericordiæ ſpem ſuſtulit: & accuratiſſimam accuſationem in-
ſtituit:cuncta quidem regni maleficia illi aſcribens:maxime uero fratrum interitum: quos ipſius
calumniis interfectos eſſe demonſtrans etiam ſuperſtitibus cum inſidiari quaſi ſucceſſionis capta
toribus affirmabat. Nam qui patri uenenum paraſſet multo minus a fratribus abſtineret. Cū aūt
ad ueneni probationes ueniſſet:per ordinem proferebat indicia:etiam de pherora crimen exagge
rans ueluti illum quoq; Antipater fratricidam feciſſet:corruptiſq; regis amiciſſimis ſcelere omnē
domum repleuiſſet. Atq; ita multis aliis dictis exprobraris perorauit. Varus autem eum reſponde
re iuſſiſſet antipatrum & ille nihil aliud elocutus: quam deus teſtis eſt inocentiæ meæ ſileus iace
ret:uenenum petiit:idq; alicui damnatorum capitis ex cuſtodiendis bibendum dedit: eoq; ſtatim
mortuo quædam ī ſecreto cum Herode ſermocinatus geſta in concilio cæſari ſcripſit. Poſteroq;
die inde diſceſſit nihiloq; minus Rex Antipatro uinculis tradito cladis ſuæ nuntios ad Cæſarem
miſit. Poſt hæc etiam Salomen appetiſſe inſidiis arguebatur Antipater. Quidam enim de ſeruis
Antiphili Romam uenerat epiſtolas ferens alicuius Acmes nomine ancillæ iuliæ. quibus ad regē
ſcriptis indicauerat Salomes epiſtolas inter litteras iuliæ repertas clam ei beniuolentiæ cauſa miſ
ſæ. Ipſius autem Salomes epiſtolis & maledicta in regem acerbiſſima: & accuſatio maxima conti-
nebatur. Sed omnes Antipatro erant fictæ. Iſq; acmen pecunia corruptam ad Heroden eas mitte-
re perſuaſerat. Epiſtola enim eiuſdem muliereulæ ad ipſum ſcripta id prodidit cuius uerba hæc
ſunt. Sicut uoluiſti patri tuo ſcripſi. & illas epiſtolas miſi:certo ſciens regem ſorori ſuæ minīe poſ-
ſe parcere:ſi eas recitauerit. Bene autem facies ſi conſumatis omnibus pollicitationum tuarū me-
mor fuens. Hac epiſtola & quæ in ſalomen ſunt compoſita depræhenſis regem ſubiit cogitatio,
ne forte etiam Alexander falſis epiſtolis fuiſſet oppreſſus. q̄q; pene ſororem propter Antipatrum
occidiſſe anxius erat. Itaq; non eſt ultra cunctatus: quo minus ab eo ſumeret omnium cauſa ſup-
plicium:ſed ne propoſitis ſatiſfaceret graui morbo impeditus eſt. De acme tamen ancilla & in ſa-
lomen factione conflata dedit litteras ad cæſarem: ac propterea teſtamēto mutato exemit nomē
Antipatri regemq; ſcripſit ex archelao & philippo natu maiorem. Nam & hos Antipater inſimu-
lauerat. Cæſari autem poſt alia pecuniaria munera mille talenta:& uxori eius ac filiis itemq; ami-
cis ex libertis prope .l. cæteris omnibus agrorum:& pecuniæ non parum diſtribuit: ac ſororem ſa
lomen clariſſimis donis honorauit. In teſtamento quidem iſta correxit. Morbus autem ingraue-
ſcebat q̄ eum ſenectus pariter ac mœror urgebat:& ānos iam .lxx. natus:& filiorum cladibus ani-
mum adeo habebat afflictum. ut nec in bona ualitudine quicq̄ iocunditatis admitterer. Aenorē
autem faciebat ægritudinem q̄ Antipater uiueret. Hunc enim non opere ſuperuacuo:ſed cū ipſe
conualuiſſet cogitabat occidere. Ad has ei calamitates accidit etiam populi quidam tumultus.
Erant in ciuitate ſophiſtæ duo qui ſumme ſcire leges patrias uidebantur. Et propterea per omnē
gentem maxima gloria prædicabantur: iudas filius ſepheræi:& alter magnali mathias. Hos nō pau
ci adoleſcentium ſectabantur:cum leges exponerent: & in dies ſingulos puberum exercitus con-
gregabant. Qui cum regem audiſſent mœrore ac morbo tabeſcere: apud notos loquebantur op-
portunum iam tempus eſſe ut deus uindicaretur:fabricataq; aduerſus leges patrias opera deſtrue
rentur. Siquidem in templo nefas ſit; imagines aut uultus aut cuiuſlibet animalis cognomine ſi-
mulachrum haben. Hoc propterea dicebatur q̄ ſupra maximam portam templi rex aquilam col
locauerat auream. Eamq; tunc monebant ſophiſtæ ut tollerent pulchrum eſſe dicentes: etiam ſi
quod inde periculum immineret: pro legibus patris mori non recuſare. Sic enim decedentibus &
animam immortalem & bonarum rerum ſenſum manere perpetuo:minus autem fortes:& ſapien
tiæ ſuæ neſcios amare animam:imperitia magiſq; morbo cupere quam uirtute defungi. Dū hoc
illi differerent rumor ſubito peruagatur regem fere iam mori. Vnde etiam confidentius adoleſcē
tes conamen adorti ſunt:ipſoq; mendie cum plurima multitudo uerſaretur in templo:craſſis di-
miſſi funibus aquilam ex tecto auream ſecuribus abſcindebant. Qua re ſtatim regis duci nūtiata:
non parua ille manu comitatus ad templum cucurrit:& prope ad quadraginta iuuenes compræ-
henſos regi exhibuit. Qui primum interrogati an aquilam ipſi auream cōcidere auſi eſſent feciſſe

confeſſi ſunt.Deinde quo iubente lege patria reſponderunt . Cum uero quid exultarent tantum:
quibus mors immineret ab his quæreretur:quia poſt mortem boois plurimis frui ſperarent aſſe-
ruerunt.His itaq; rex commotus magnitudine morbum ſuperatiatq; in contionem procedit. De
inde multum in eos quaſi ſacrilegos inuectus : & q; occaſione legis patriæ quædam maiora ten-
taſſent ueluti impios ſupplicio dignos eſſe iudicauit . Populus autẽ metu ne per multos quæſtio
iret præcabatur ut primum facinoris ſuaſoribus deinde in eo compræhenſis pene ſubditis cæte-
ris indignationem remitteret. Tandem igitur exoratus : & ipſos rex qui funibus demiſerant cum
ſophiſtis uiuos incendit.Et reliquos qui una compræhenſi ſunt:obtruncandos carnificibus tradi
dit.Hinc totum corpus morbo occupatum uariis doloribus afficiebatur.Nam febris quidem nõ
mediocris erat:prurigo autem intolerabilis habebat omnem corporis ſuperficiem.Aſſiduis enim
uexabatur colli tormentis:pedeſq; tanq̃ ex intercutis uitio tumuerant. Quin & inflatio uẽtriculi
putredoq; teſticulorum uermiculos generans:ac præterea creber anhelitus: & irrupta eum ſuſpi-
ria:membrorumq; omnium contractio fatigabat:ut qui hæc ad diuinitatem referrent pœnas eas
eſſe dicerent ſophiſtarum.Ille autem quamuis cum tot uinotum cruciatibus luctaretur:uitæ tan
tum cupidus erat:& remediis excogitatis ſalutem ſperabat.Deniq; iordanem trãſgreſſus apud cal
liorẽ aquis calidis utebatur: quæ in lacum feracem bituminis quæ aſphaltidis uocatur affluen-
tes pro dulcedine potui ſunt.Vbi autem corpus eius q; medicis oleo calidiori foueri placuerat in
arcam plenam demerſum ita diſſolutum eſt : ut etiam lumina quaſi mortuus reſoluta torqueret.
Deinde perturbatis qui eum curabant ad clamorem quidem illorum reſpicere iuſſus eſt.Deſpera
ta uero ſalute militibus quinquagenas dragmas multamq; pecuniam rectoribus atq; amicis diui
di iuſſit . Cum autem rediens & ad hiericunta ueniſſet.atra iam bili correptus: & pene ipſi morti
minitabatur:factum nephatum excogitauit.Collectos enim cuiuſq; uici & omni iudæa nobilio-
res in locum cui nomen eſt hippodromo concludi præcepit.Deinde ſalome ſorore & Alexandro
marito eius ad ſe uocatis:ſcio inquit mortem meam feſtis gaudiis celebraturos eſſe iudæos.Ve;
per alios lugeri potero & præclariſſimos honores ſepulturæ conſequi ſi quæ præcipio feceritis:
Hos uiros qui habentur in cuſtodia cum animam efflauero ſtatim militibus circundatos occidi-
te:ut etiam in uita omnis mihi iudæa:omniſq; domus illachrymet.Et ſimul his mandans legato-
rum quos romam miſerat epiſtolæ ſunt allatæ:quibus acmen ancillam iuſſu cæſaris interemptã.
& antipatrum morte damnatum eſſe iudicabatur. Qui & ſi pater eum in exilium dare mallet: id
quoq; permiſiſſe cæſarem ſcriptum erat.Herodes autem paululum hoc nunnio recreatus dolori-
buſq; rurſum uictus . Nam inedia tuſſiſq; pariter uiolentia diſtendebatur fatum peruenire cona-
tus eſt:ſumptoq; malo etiam cutellum popoſcit:ſectum enim comedere conſueuerat.Deinde cir-
cũſpecto ne quis arbiter impediret: tanq̃ ſe percuſſurus dexteram ſuſtulit.Cum uero Aciabus cõ-
ſobrinus eius adcucurriſſet: manũq; cõtinuiſſet:ululatus maximus in regia ſtatim quaſi rex mor-
tous eſſet excitatus eſt.Eoq; propere audito Antipater fiduciam repetit:Letuſq; iam cuſtodes pro
miſſa etiam pecunia rogabat ut ſe ſoluerent atq; dimitterent: quod eorum princeps non ſolũ ne
fieret obſtitit:ſed etiam regi uelociter nunciauit.Ille autem fortius exclamans q̃ uires ægrotantis
ualebant.continuo ſatellitibus miſſis occidit antipatrum:mortuumq; ſepeliri præcepit in hyrca-
nia.Deinde rurſum corrigit teſtamentum:& ſucceſſorem quidem Archelaum natu maximum an
tipatri fratrem ſcripſit tetrarcham uero Antipam . Poſt interitum autem filii quinq; diebus exa-
ctis moritur: annos quidem trigintaquatuor ex quo interfecit Antigonum regno potitus trigin-
ta & ſeptem poſtq̃ rex a Romanis declaratus eſt.Et in aliis quidẽ omnibus ſecunda fortuna uſus
eſt acſi quis alius.Regnum enim quod priuatus ſibi quæſierat tanto conſeruato tempore filiis ſu
is reliquit.In rebus autem domeſticis infœliciſſimus fuit.Salome autem anteq̃ recitaret mortem
regis exercitus cum marito progreſſa uinctos abſoluit;quos occidi mandauerat:ipſum dicẽs mu-
taſſe conſilium & unumquenq; iuſſiſſe domom dimitti.Atq; ita his abeuntibus militibus indica-
tur.Quibus in contionem cum alia turba in Amphitheatrum apud hiericunta collectis . Ptolo-
mæus annuli regis cuſtos:quo ſignare ſolitus erat: & fortunatum illũ eſſe cœpit dicere: & multi-
tudinem conſolari.Relictamq; ab eo militibus epiſtulam recitauit in qua multum rogabat:ut be
niuolo animo ſucceſſorem ſuum fouerent . Deinde poſt epiſtolam teſtamentum legebat: in quo
philippũ quidem hæredem trachonidis proximarumq; regionum . Tetrarcham uero ſient ſupra-
diximus Antipam Regem autem Archelaum ſcripſerat:eidemq; anulum ad cæſarem ferre manda
uerat:obſignaramq; regni adminiſtrati notitiam. Omniumq; nanq; diſpoſitionum ſuarum domi-
num & confirmatorem cæſarem eſſe uoluit:cætera uero ſeruari iuxta ſuperius teſtamentũ. Quo
perlecto confeſtim clamor ſecutus eſt omnium Archelao gratulantium : militeſq; per cuneos &
populos adeuntes ſuamq; promittebant deiq; beniuolentiam præcabantur.Hinc ad ſepeliendum
regem operam contulerunt.Nihil autem munificentiæ prætermiſit Archelaus:ſed omnem orna-
tum extulit regium ioſuneris pompa ducendum.Lectus quidem totus erat gemmis auroq; diſti-
ctus:thorus autem purpura uariatus:corpuſq; ſuper eum uelatum itidem purpura . Capiti autem
diadema erat impoſitum. Corona uero deſuper aurea: ſceptrũq; ad dexteram:& circa lectum filii

cum propinquis.Prætetea satellites agmenq; tetrarchium:germaniq; & galathæ uelut ad bellum instructi omnes antecedebant. Cætera uero militum manus armata duces suos ordinumq; principes sequebantur.Quingenti autem serui ac liberti odores ferebant corpus autem per.cc.stadia portatum est in castellum Herodion ibiq; secundom ipsius regis mandata sepultum est ; Et Herodis quidem hic finis fuit.

ℭDe belln Iudaico.Liber secundus incipit.

ℭArchelaus propter turbationes nouas cogitur proficisci romã:multos occidit die festo qui pasca appellatur. relinqt Philippum pro curatoré regni & curatoré familiarit regæ:rationé administrationis reddit cæsari archelaus:accusat archelaus apud Cæsarem: q nnie tantum Cæsaré nstendisset regem nõ re ipsa:defenditur a Nicnlao archelaus:& ad pedes Cæsaris se prosternit: iudæi cum relictis ab archelao congrediuntur ; Varus res componit petunt iudæi ut per iudices res administrantur;Cæsar non annuens his archelaum tetrarcham fecit in media parte:pollicens regia dignitate dnnaturum:aliam medietatem regni aliis duobus filiis Herodis dimisit: donauit Cæsar aliis muneribus cæteros filios & filias Herodis. Cap. Primum.

TVrbarum autem nouarum principium fuit Archelao romam proficiscendi necessitas. Diebus enim septem in lugendn patrem consumptis:epulisq; feralibus prolixæ populo exhibitis. Hic auté mos apud iudæos necessarins multos ad inopiam redegit. Nam qui eum neglexerit impius æstimabitur: cãdida ueste indutus procedit ad templũ. Ibiq; uariis fauoribus exceptus a plebe ipse quoq; in excelso tribunali solioq; auten residés humanissime uulgus admisit:eisq; & q sepulturam patris sedulo curauissent gratias egit:& q sibi quasi certo iam regi magnos honores adhibuissent. Verum se tamen ait non potestate solum iterim:sed etiam ipsn regis nomine temperare: donec a Cæsare sibi fuerit cnnfirmata successio: qui etiam testamento rerum esset nmnium dominus constitutus. Iccirco enim se apud hiericuntha uolũtati exercitus restitisse cum sibi diadema uoluisset imponere.Cæterum alacritate ac beniuolentia æque militibus etiam populo plenam se uicissitudinem relaturum si ab his quorum etiam imperium certus rex declaratus esset; studiumq; sibi esse;ut erga illos rebus omnibus patre melinr appareret.His gauisa multitudo statim eius mentem magnis tentare petitionibus coepit.Niq; alii tributa leuari:alii uestigalia tolli:quidam solui custodias acclamabant. Cunctis autem postulatis in gratiam populi facile annuebat archelaus.Deinde celebraris hostiis cũ amicis erat in epulis.Ecce autem subito post meridiem congregati non pauci nouarum rerum studiosi:ubi cõmunis luctus de rege cessauit:propria lamenta suscipiũt flentes eorom casum quos propter abscissam ex porta templi aquilam aurcam Herodes morte damnauerat. Dolor autem non occultus erat: sed clarissimis quæstibus fletuq; insto & plãctu ciuitas personabat ororum caosa uidelicet: quos pro templo ac legibus patris interisse dicebant.Eorum autem mortis pœnas ab illis quos Herodes pecuniis donasset repetendas esse clamitabant:ac primum quem his constituerat pontificem reiciendum:aliumq; pietate præstãtem;magisq; purum coaptari debere. Quibus & si mouebatur.Archelaus ad ultinnem;tamen eum uelut per profectinnis metum cõtinebat festinatin: ne si multitudinem reddidisset inimicam:motu eius impendiretur.Quamobrem monendn magis quam ui experiebatur sedare turbatos:missoq; magistro militum ut quiescerent rogabat. Sed illum seditionis auctores ubi ad templum uenit;priusq̃ uerbum faceret:lapidibus perturbarunt: & aliis post eum mulcendi sui gratia missis ; multos enim allegabat Archelaus iracundæ nmnia responderunt.Neq; si numero aucti fuissent;occissi fore uidebãtur. Itaq; instante azimorum die festn qui apud iudæns pascha uocitatur; plurima uictimarum copia plenus ; infinita quidem ad templum ex Agris multitudo religinnis causa descendit : cum illi qui sophistas lugebant:in templo cnnsisterent nutrimenta seditinni quærentes. Hoc autem metu archelaus anteq̃ nmnem populum morbus iste corrumperet:cohortem militum & chiliarchum qui etiam seditionis principes comprehenderent eo dirigit : contra quns nmne uulgus excitatum multos lapidum ictibus interfecit.Sautios uero Chiliarchus uix elabitur.Et illi quidem statim ueluti nihil mali actum esset ad celebranda sacra conuersi sunt.Sed Archelao sine cæde iam multitudo comprimi posse nõ uidebatur.Quamobrem totum illis immisit exercitum pedites per ciuitatem simul nmnes equitesq; per campũ qui eum sacrificiis occupatos singulos inuasissent;ppe ad.ix.milia hominum occidunt:reliquam uero manum per muros proximos deiecerunt.Præcones ãt sequebantur Archelaum iussu eius unũquemq; ut domũ rediret admonédn.Itaq; cũcti neglecta diei festiuitate abiere.Ipse autem cũ matre necnon & popla & Ptholomæo & nicolao amicis ad mare descendit reli-

cto Philippo regni procuratore atemq; rerum familiarium curatore. Vna uero egressa est cum filiis suis Salome fratrisq; regis filii genere: specie quidem uelut Archelao ad successionem firmandam adiumento futuri: certa uero causa quæ contra leges in templum dimissa fuerant delaturi. Interea fuit illis Cæsariæ obuiam sabinus syriæ procurator ad iudæam ueniés ad pecunias custodiendas herodis. Qué ulterius progredi uarus inhibuit multis accitis Archelai præcibus intercedente Ptholomæo. Et tunc quidé sabinus in gratiam Vari neq; ad arcas uenire properauit: neq; thesauros paternæ pecuniæ clausit Archelao: sed usq; ad cognitioné Cæsaris se ociosum manere pollicitus apud cæsariam commorabatur. Postea uero quá sibi obstantiú unus Antiochiá perit: alter hoc est Archelaus romam nauigauit: mature profectus in hyerosolimá regiá tenet: custodiúq; principibus idemq; dispensatoribus euocatis: rationes pecuniarú discutere conabatur: & arcas occupare tentabat. Non tamen immemores Archelai mandatorú custodes erant sed in obseruando singula quæq; perseuerabant: causam custodiæ magis Cæsari quá archelao tribuentes. Cum hoc auté antipas quoq; de regno certabat: posteriore superius herodis testamentú firmius esse defendens in quo res ipse antipas fuerat scriptus: eiq; tam Salome q̃ multi alii cognati qui cum archelao nauigarent suffragio esse promisserát. Ducebant autem secum fratrem matréq; nicolai Ptholomæi in quo pro fide apud herodem probata non nihil uidebatur esse momenti. Nanq; illi fuerat amicorum carissimus. Oratori auté hirinio propter dicendi acrimoniam plurimú confidebat unde etiam qui se monerent ut archelao pro ætatis merito & secundi testamenti uoluntati cederet audiendos esse non censuit. Romæ uero migrauerunt ad eum cunctorum studia propinquorum quibus inuisus erat archelaus: quiq; præcipue liberi omnes suiq; iuris esse cupiebant: & aut romano magistratu administrari aut si hoc non impetrarent antipam regem habere ad hoc etiá sabino petebatur antipas qui archelaum per epistolas accusauerat apud cæsarem: antipam uero multum laudauerat itaq; digesta crimina salome & cæteri qui cú ea sentirent cæsari tradiderunt & post eos Archelaus gestorum suorú perscripta capitula patrisq; anulum per Ptholomæú rationesq; administrationis intromisit ad cæsarem. Ille autem præmeditatis eisq; ab utraq; parte dicerentur sibi & regni magnitudinem multitudinéq; reddituum animaduertit. Atq; insuper herodis familiá numerosam prælectis ét uari ac sabini litteris optimates romanorú ad cósiliú uocat. In quo túc primú ex agrippa quoq; ac filia sua natú gaiú sedere iussit filiú adoptiuú: atq; ita partibus ꝓsequendi copiá dedit. Igit Salomes filius antipater. Nanq; eis erat orator acerrimus eorú qui aduersabant archelao: accusationé ꝓposuit insimulás archelaú quasi uerbis quidé nunc de regno uideretur cótendere: re autem uera iam dudum rex esset effectus: & apud aures modo Cæsaris cauillaretur: quem iudicem successionis expectare noluisset. Nam post Herodis mortem quibusdá ut diadema sibi imponerent subornans regis eum more in solio aureo residétem partim ordines militiæ permutasse: partim condonasse promotiones: & insuper his omnia annuisse populo: quæ uelut a rege impetranda petisset: maximorumq; reos criminum quos pater suus uinxerat absoluisse quiq; ista fecisset: modo regni umbram a domino postulaturus uenisse: cuius sibi corpus ipse rapuisset: ut non rerum: sed uocabulorum dominum esse Cæsarem demonstraret. Ad hæc ei q; etiam luctum patris assimulasset obiiciebat: cum interdiu quidem personam componeret in mærorem: noctu uero ad commensationes usq; potaret. Deniq; seditionem uulgi ex hac indignatione cóflatam esse dicebat: totius autem orationis suæ uires eorum multitudine qui circa templú cæsi fuerant abstruebat. Hos enim ad diem festum quidem uenisse: ad hostias uero quas ipsi mactauerant crudeliter esse iugulatos: tantumq; in templo funerum esse congestum quantum nullum ab externis illatum bellum implacabile cógesisset. Itaq; huius crudelitatis Herode presso ne spe quidem regni unq̃ eum dignum esse uisum: nisi cum sanæ mentis inops erat: anima deterius ægrotante q̃ corpore: & quem in secundo testaméto scriberet ignorabat; præsertim qui priore testamento scriptum incusare nihil posset: sed incolumi corpore omniq; uitio purgata mente fecisset. Vt tamen quis firmius esse ponat morbo laborantis arbitrium ipsum se Archelaum abdicasse regia dignitate: multis in eam cótra leges admissis. Nam qualem fore si acciperet a Cæsare principatum: qui anteq̃ acciperet tantum populum peremisset? Occulta in hunc modum persecutus Antipater multis ex numero circunstátium propinquorum in singula crimina testibus exhibitis perorauit. Surrexit autem nicolaus defensor archelai & ante omnia cædem in templo necessario factam esse perdocuit. Nam quotum necis arguerentur: non regni solum sed etiam ipsius iudicis idest cæsaris hostes fuisse: aliorum autem criminum suasores aduersarios demonstrauit. Secundú uero testamentum icirco ratum manere postulabat: ꝙ Herodes in eo successoris sui firmatorem Cæsarem constituisset. Nam qui tantum saperet ut rerum domino potestas succederet. Nec unq̃ in herodis errasse iudicio: sed sano corde quem constitueret elegisse qui per quem constitui deberet non ignorauit. Cum autem omnibus expositis etiam Nicolaus perorasset in medium ꝓgressus Archelaus ad genua cæsaris accedit ociose. Quo benigne a Cæsare erecto eo ꝙ paterna quidé successione dignus esset ostendit certum uero nihil pronuntiauit. Sed illo die dimisso consilio: secum ipse de cognitis deliberabat: utrum ex his qui testamento cótinerentur aliquem regni opor-

teret constitui successorem:an toti familiæ distribui principatum. Multitudo enim personarum egere subsidio uidebatur. Sed anteq̃ de his quicq̃ statueret a cæsare mater archelai marchace morbo corrupta moritur. Et uariæ litteræ de syria prolatæ sunt iudæos defecisse nunciantes q̄ uarus ferre prospiciens Hyerosolimam postq̃ Archelaus nauigaret ascendit ut incensores seditionis cohiberet. Et quia multitudo cessatura non uidebatur ex tribus quas e syria duxerat secum cohortibus unam in ciuitate reliquit: atq; ita in Antiochiam ipse remeauit. At Sabinus cum postea in Hyerosolimam uenisset causas nouarum rerum iudæis præbuit: modo uim custodibus ut Acras sibi idem arces traderent adhibendo: nunc maligne regis exquirendo pecunias. Non autem solis relictis a Varo militibus fretus erat sed etiam seruorum suorũ multitudine: quos etiam omnes armatos auaritiæ ministros habebat. Festo autem quinquagesima dieq; penthecoste a iudæis uocatur: septies septem diebus ex actis rediens ex eorum numero uocabulum nacta non religionis solennitas populum sed indignatio congregauit. Denique concursus infinitæ multitudinis ex galilea idemq; idumea & hiericunte trans iordanemq; positis regionibus factus est: cum indigena ex ipsa ciuitate populus iudæorum ex numero simul & alacritate præstaret:& tripartita manu terna castra collocauerunt:una in septentrionali regione templi:altera in meridionali Hippodromum uersus; tertiaq; in occiduo prope regiam tractu circunsessosq; Romanos undiq; obsidebant. Sabinus autem multitudine pariter eorumq; spiritu perterritus:crebris quidem Varum nuntiis præcabatur: ut q̃ mature ferret auxilium quasi lanianda cohorte si quid more interuenisset. Ipse uero in altissimam castelli turrimq; Phaselus uocabatur euadit fratris Herodis cognomine: quem Parthi necauerunt. Hinc militibus cohortis: ut in hostes irruerent signum dabat. Nam præ timore quibus ipse præerat descendere nullus audebat. Eius autem præceptis milites obedientes in templum uolant: uehementiq; cum iudæis pugna confligunt: in qua dum nemo desuper adiuuaret imperitos belli peritia superabant. Postea uero quam multi iudæi porticibus occupatis a uertice sagittis eos appetebant: plurimi conterebantur:& neq; ex alto iaculantes ulcisci facile poterant: neq; communius dimicantes ferebant. Ab utrisq; tamen afflictus succendunt porticus; opere magnitudine atq; ornatu mirabiles. Ibiq; cum multi flamma subito comprehensi aut ea consumebantur:aut in hostes desilientes:ab ipsis occidebantur:alii introrsum cedentes præcipitantur ex muro. Nonnulli desperata salute incendii periculum suis gladiis præueniebant. Qui tamen ex mœnibus obrependo in Romanos fecissent impetum metu attoniti nullo negotio subigebantur: donec omnibus aut interemptis aut timore deiectis thesauro dei defensoribus destituto manus milites attulerunt: & quadringenta ex eo talenta diripuere. Quorumq; furto sublata non sunt congregauit Sabinus. At iudæos multo plures: magisq; pugnantes tam uirorum quam opum interitus in romanos contraxit. Obsessaq; regia minitabantur exitium: nisi quamprimum inde secederent:Sabino si uellet una cum cohorte militum abeundi copiam pollicentes. Quibus opitulabantur regalium plurimi qui ad eos sponte transfugerant. Pars tamen bellicosior. Erat sebastenorum tria milia. Hisq; rufus & gratus præpositi unus peditum rector: at uero equitum rufus. Quorum uterq; ui corporis atq; prudentia: etiam si nullam manum obedientem haberent: magnum tantum momentum belli romanis addidissent. Itaq; iudæi quidem instare obsidioni simul: & castelli mœnia tentantes & ad Sabinum clamãtes:ut nullo impediente discederet:habituros tanto post tempore patriam libertatem. Sabinus autem quã q̃ optaret euadere: fidem tamen pollicitationibus non habebat sed eorum lenitatem insidiarum esse illecebram suspicabatur: simulq; auxilium uari sperans obsidionis periculum perferebat. Eodem tempore per iudæam plurimis locis tumultus erat multosq; ad regni cupidinem tempus impulerat. Nam in idumea quidem duo millia ueteranorum qui sub Herode militauerunt congregati armis instructi cum regalibus decertabant. Quibus Aciabus regis consobrinus ex uicis munitissimis repugnabat campestre prælium declinando. Inferiori autem galileæ iuda filius Ezechiæ latronum principis ab Herode quondam rege capti:qui tunc illas regiones uastauerat:non parua multitudine collecta raptisq; regis armentariis: & omnibus quos circa se habebat armatis contra potentiæ cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; Simon quidam ex regalibus seruis pulchritudine simul & uastitate corporis fretus imposito sibi diademate cum latronibus quos congregauerat ipse circuiens: & apud hiericunta regiam: & multa alia magnifica diuersoria igni corripit: facilem sibi prædam ex incendio comparans. Omnesq; habitationes in quibus aliquid decoris erat concremasset nisi gratus regionum peditum rector ex Trachone sagittarios: itemq; sebastenorum pugnacissimos ducens properasset occurrere. Vbi peditum quidem in pugna multi consumpti sunt: ipse autem Simonem compendio præuertit ardua ualle fugientem: & ex transuerso percussum in uertice deiecit. Incensæ sunt autem & quæcunq; Iordani proxima fuerunt sedes regiæ apud Bechetantes quorundam aliorum manu conflata ex locis ulterioribus: tunc etiam pastor quidam cui nomen erat Atrunga eo regnum affectare ausus est: quod ut speraret ui corporis animæq; fiducia mortem contemnentis impulsus est. Ac præterea fratrum sibi similium robore quorum singulis tanquam ducibus & Satrapis

attributa manu armatorum ad incursus utebatur. Ipse autem ueluti rex maiora negocia procura-
bat. Et tum quidem sibi etiam coronam imposuit: non paruo autem post tempore cũ fratribus
suis uastando territoria & occidendo præcipue romanos itemq; regios perseuerauit: cum nec iu-
dæorum quisq̃ effugeret: qui lucrum aliquod ferens uenisset in manus. Ausi sunt autẽ apud Ama
thontam compertum romanorum agmen obsidere: qui frumenta cohorti atq; arma portabant.
Vbi arium quidem centurionem: & .xl. fortissimos iaculis confecere. Cæteri uero in periculo con
stitun similia sustinendi auxilio grati qui cum sebastenis aduenit elapsi sunt. Multis in hunc mo-
dum cõtra indigenas itemq; alienigenas per omne bellum gestis post aliquod tempus tres ex his
compræhensi sunt natu quidem maximus ab Archelao. Duo uero qui ætate sequebantur in ma-
nus grati ac ptolomæi delati. Nam quartus Archelao pactione concessit. Sed hic finis eos postea
secutus est. Tunc autem latrocinali bello cunctam inflammabãt iudæam. Varus autem acceptus
sabini & principum litteris toti cohorti metuens opem his ferre properabat. Itaq; cum duabus
reliquis cohortibus & quatuor alis equitum in ptholomaida profectus eodem regum atq; opti-
matum auxilia cõuenire iussit. Ad hæc ab herodorum etiam cum per eorum trãsiret oppidum:
mille & quingentos accepit armatos. Vbi uero in ptholomaidem tam cætera manus auxiliorum
q̃ propter herodis inimicicias aretas rex Arabum non cum exiguo numero equitum peditumq;
peruenit, statim exercitus partem in galileam quæ ptholomaidi propiquior erat dirigit amici sui
galli filio his rectore præposito. Qui mox & aduersus quos ierat omnes in fugam uertit: & sepho
re ciuitatem captam ipsam quidem incendit: incolas uero eius seruitio subiugauit. Varus autem
ipse cum omni samaria potitus ciuitate quidem abstinuit: q̃ inter aliorum turbas nihil eã mouis-
se depræhendit. castris autem ad uicum positis qui appellatur Aron ptholomæi possessionem p
pterea direptam a barbaris: & ab amicis herodis qui ptholomæo infensi erant. Inde sapho progre
ditur alterum uicum tutissimum: quem similiter omnesq; redditus sibi repertos fuerant depopu
lati. Cædis autem ignisq; plena erant omnia: nec prædæ Barbarorum quicq̃ obstabat. Exusta est
autem emaus iusso uari necessarii cæterorumq; indigne ferẽtis habitatoribus eius fuga dispersis.
Hinc progressus ad hyerosolimam cum exercitu solo uisu: iudæorum castra disiecit: & alii quidẽ
per agros abiere fugientes. Qui uero intra ciuitatem degebant suscepto eo seditionis causas in ali
os conferebant: nihil quidem se poenitus mouisse dicentes sed propter diem festum receptam ne-
cessario multitudinem in ciuitate obsessos esse potius cum romanis quam cum sedinosis conspi
rasse. Ante uero obuiam ei uenerant Iosephus Archelai consobrinus: & cum grato rufus agentes
exercitum regium & sebastenesi & ex romana cohorte milites ornatos ornatu consueto. Sabinus
enim nec in eos Vari uenire passus iamdudum ex ciuitate ad mare discesserat. Varus autem dis-
partitum aduersus auctores tumultus per agros dimisit exercitum: multisq; sibi exhibitis; quos
minus turbulentos inuenisset custodiæ tradidit: maxime uero nocẽtium prope ad duo milia cru
cifixit. Adhuc autem super idumeam superesse decem armatorum milia nũtiato. Confestim Ara-
bas domum redire iubet: quia eos non auxiliantium more uti milina: sed pro sua libidie & ultra
q̃ ipse uellet agros uastare perspexit: suis autem conuocatis agminibus in aduersarios properabat.
Verum illi se Varo anteq̃ in manus uenirent Aciabi consilio tradiderunt. Varus autem multitu-
dini uenia data duces eos interrogandos misit ad cæsarem. At ille cum ignouisset cæteris nõnul-
los regis cognatos; erant enim quidam inter eos herodis propinqui: supplicio subiugari præcepit
quia omnino contra regem suum arma accepisset. Varus autem hoc modo rebus apud hyeroso-
limam compositis eademq; cohorte quæ dudum in præsidio ciuitatis fuerat ibi relicta Antiochi
am abiit. Romæ autem Archelao alia rursus cum iudæis causa conflata est: qui ante seditionem
permissu Vari legati exierant: ius genti suæ liberum petituri. Erant autem numero quinquaginta
qui uenerant astantibus una cum populo qui romæ degerent octo milibus iudæorum. Itaq; con-
uocato a cæsare optimatum romanorum amicorum concilio in palatini Apollinis templũ quod
priuatum ipsius erat ædificium admirandis opibus exornatum: multitudo quidem iudæorum
constitit cum legatis contraq; Archelaus cum amicis. Cognatorum autem amici ab utraq; parte
secreti aderant. Nam & cum Archelao stare propter odium atq; inuidiam recusabant; & cum ac-
cusatoribus conspici pudore cæsaris prohibebantur. Inter quos erat etiam philippus archelai fra-
ter beniuolo animo duabus ex causis præmissus a Varo ut & Archelao subueniret; & si regnum
herodis nepotibus distribui placuisset: partem aliquam mereretur. Iussit autem accusatores expo-
nere quæ nam contra leges fecisset herodes; primum non se regem sed omnium qui usq̃ fuissent:
tyrannum crudelissimum tolerasse dicebant. Deinde multis ab eo trucidatis ea pertulisse supersti
tes ut beatiores mortui putarentur. Non enim tormentis solum eum lacerasse corpora subiecto-
rum sed etiam gentis suæ ciuitatibus deformatis ex terras ornauisse: populisq; alienis iudeæ san-
guinem condonasse. Pro antiqua uero foelicitate ac patriis legibus nationem suam tanta egestate
simul ac totatq; iniquitate repleram; prorsus ut plures ex herode clades paucis ãnis sustinuerint:
quam omni æuo maiores sui postq̃ ex babylone discessere perpessi sunt. Xerxe tunc regnante ad
discordiam concitati. Verum se tamen ad hanc mediocritatem & aduersæ fortunæ cõsuetudinẽ

processisse ut etiã successionem uoluntariã acerbissimæ seruitutis subirent qui & Archelaum tanti tyranni filium patre mortuo regẽ appellassent:nihil morati: & una cum eo luxissent mortẽ herodis:ac pro eius successore uota celebrassent.Illum aũt quasi metueret:ne non certus eius filius uideretur ex cæde trium miliũ ciuium regni sumpsisse primordia : & quia principatũ meruit tot immolasse deo hoĩum uictimas: tot festo die templũ cadaueribus impleuisse. Recte igitur eos q de tantis malis superessent:aliquando respexisse calamitates suas : & belli lege cupere uulneribus excipiendis ora præbere: atq; ab romanis pcari:ut iudeæ reliquias misericordia dignas existimarent:ne ue quod ex ea natione restaret his obiicerẽt a quibus crudelissime lacerabatur:sed patriã suam coniungi syriæ finibus ac per iudices romanos administrari decernerent. Hoc enim modo probatũ iri iudæos:qui nunc ueluti turbulenti ac belli cupidi repræhenduntur:moderatis rectoribus obedire.Iudæorũ quidem accusatio eiusmodi petitione cõclusa est.Cum aũt surrexisset cõtra Nicolaus primũ criminibus quæ in reges erant proposita dissolutis : nationẽ cœpit arguere: quia neq; gubernari facilis esset natura quæ regibus uix pareret.Vna uero etiam propinquos Archelai qui se accusatores contulerant insimulabat.Sed tunc quidẽ partibus Cæsar auditis conuẽtum diremit.Paucis aũt diebus post mediã regni partem sub tetrarchæ noĩe dedit Archelao:etiã regem si se dignũ præbuisset facturũ esse pollicitus.Reliquã uero dimidiã in duas tetrarchias diuisit:duobusq; aliis Herodis filiis attribuit:unã Philippo:alterã illi qui cũ Archelao de regno certauerat:Huius aũt parti cesserat trans flumen regio quarũ ducenta talenta redditus erant. Bathanea uero & Tracon & Auranites:& quædã pars domus Zenonis circa unã uicum Philippo destinata sunt quæ talentorũ.c.redditus ministrabant. Archelai uero ethnarcia idumeã omnẽq; iudæã & samariã habebat: quarta tributorũ parte leuata pro munere quia non rebellasset cum cæteris. Ac ciuitates qbus imperaret & ei traditæ sunt Stratonis Pyrgus & Sebaste & Ioppe & Hyerosolima.Græcas uero Gazam & Gadarã & Hippõ regno auulsas Syriæ Cæsar adiecit.Erant aũt redditus archelai.xl.talenta.quin & Salomæ præter illa quæ testamento regis & relicta erãt iãne dominã & azoti & phaselidis idẽ Cæsar constituit:regiãq; apud Ascalonã largitus est ex quibus omnibus talentorũ.lx.redditus colligebantur.Domũ uero eius Ethnarce subiugauit archelai.Cũ autem cæteris herodis propinquis testamento relicto soluisset: duas eius filias uirgines extrinsecus quingentis milibus pecuniæ donauit:easq; nuptũ pherorae filiis collocauit. Diuiso autẽ Herodis patrimonio etiam sibi relictas ab eo facultates ad mille talentum:hisdem distribuit:exceptis suo nomine quibusdam rebus uilissimis propter honorem defuncti.

Iudæus quidã interim simulat se esse Alexandrũ ob similitudinem eũ illo romã uenit cognoscitur a cæsare:patefacit ipse Cæsari dolũ & fraudẽ:his ridens Cæsar remigũ numero inseruit.suasorẽ illius fraudis interficit:ponuntur quædã sectæ philosophorũ & eorũ uita. Cap. II.

INterea quidam iuuenis natione iudæus apud aliquẽ libertinum romanorũ in sidoniorum oppido educatus:illũ se formæ similitudine quẽ Herodes necauerat. Alexãdrum esse mentitus fallendi spe Romã uenit. Huius aũt facinoris habebat sociũ quendã gentilem suum:oẽs regni actus optime scientẽ:a quo instructus affirmabat eorũ se misericordia qui sui atq; aristoboli occidendi causa missi fuerant similibus corporibus subditis morti esse subreptos.Deniq; his multos iam iudæos fefellerat in creta degentes:ac liberaliter illic acceptus maiũq; inde transmissus ibiq; ampliore quæstu cumulatus etiã hospites suos magna uerisimilitudine romã secum nauigare pellexerat.Postremo delatus ĩdicearchiam multisq; muneribus ab iudæis eius loci donatus quasi rex a paternis amicis deducebatur.Ad hoc enim fidei processerat formæ similitudo:ut qui Alexandrũ illum uiderant: planeq; nouerant hunc eũ esse iurarent: igitur oẽs etiam romæ uisendi eius studio circũfusi properabant:& infinita multitudo per uicorum angustias quocũq; referebatur conueniebant.Tanta nãq; dementia multos cœperat ut illũ sella portarent:ac regale obsequiũ propriis eius sumptibus exhiberent. Sed Cæsar alexãdri uultũ optime sciens:accusatus enim fuerat ad eũ ab Herode:& si priusq̃ uideret hoĩem:fallaciam similitudinis aĩaduerterat:hilariori tamen animi spe nõnihil indulgendum putauit: & ladũ quẽdam q alexandrũ bene cognosceret misit:ut ad se adolescentẽ adduceret. Quo ille conspecto statim personæ differentiã coniectura dephendit.Maxime aũt ubi corporis eius duritiã & seruilẽ formã cõsiderauit:intellexit omne cõmentum. Satis aũt cõmotus est dictorũ eius audacia aristobolũ percontantibus saluũ quidem illũ esse memorabat consulto uero non ad esse : quia apud Cyprũ degeret cauendo insidias:minus enim se circũueniri posse disiunctos.Itaq; ladus ei ab aliis separato uitã dixit a Cæsare primũ fore tantæ fraudis si prodidisset auctorẽ . Id aũt se facturum pollicitus ad cæsarẽ sequitur:& iudæũ indicat:q formæ suæ similitudine abusus esset ad quæstũ. Tanta enĩ dona ex ciuitatibus eũ singulis abstulisse docuit:quanta uiuus alexander accepisset. Risit his Cæsar & falsum quidẽ alexandrũ propter habitudinẽ corporis remigũ numero inseruit: suasorẽ uero eius ĩterfici iussit.Melius aũt sumptũ detrimentũ pro amẽtiæ ptio satis esse indicauit.Ethnarchia uero suscepta memor discordiæ supioris archelaus nõ solũ iudæis:sed ẽt samaritentibus crudeliter abusus est.Nonoq; pricipatus sui ãno legatis cõtra se ab utrisq; ad Cæsarẽ missis:ipse qui-

dem in exilium pellitur, Viennā gallicæ ciuitatem: patrimoniū uero eius thesauris Cæsaris adiudicatur. Quem quidē priusq; euocaretur ad cæsarē huiuscemodi somnium uidisse cōmemorauit. Nouē aristas plenas: & maximas a bobus comedi somniauit. Accitos deinde uates chaldeorumq; nonnullos quidam illo putarent indicari somnio consuluerat. Aliis autē aliter interptantibus Simon quidā esseus genere dixerat. Aristas annos arbitrari bouesq; reꝝ mutationes: eo quia agros arando uerterent ac mutarent. Ideoq; regnaturꝝ esse tot annis quot significasset numerus aristarum: uarias aūt rerum mutationes expertum esse moriturꝝ. His auditis quinq; diebus post idē archelaus ad causam dicendā est euocatus. Dignum aūt duxi memoria etiā coniugis eius Glaphiræ somniū Archelai filiæ Cappadocum regis referre. Quā cum Alexander primus habuisset uxorē frater huius de quo loquimur Herodis filius a quo ille interfectus est: sicut iā designauimus post illius mortē Iubæ regi libyæ nuptā: eoq; defuncto domū reuersam: domiq; apud patrem in uiduitate degentē. Ethnarches Archelaus ubi conspexit ad hoc amoris accensus est: ut eā statim repudiata coniuge sua Marianne sibi copularet. Hæc igitur in breui tēpore postq̄ in iudæam rediit: uidere uisa est instantē sibi Alexādrum dicere. Satis fuerat tibi libycū matrimonium: sed tu illo nō contenta rursus ad meos penates reuerteris audacissima uiri tertii quodq; grauis est: fratris mei iuncta matrimonio. Equidē non dissimulabo contumeliā: te quæ licet inuitam recuperabo. Atq; hoc exposito somnio uix biduū superuixit. Igitur Archelai finibus in prouinciā circūscriptis procurator equitum apud romanos cōponius a Cæsare missus est ea sibi a cæsare potestate mādata. Hoc disceptante Galileus quidā Simon noīe defectionis arguebantur: quia indigenas increparet: si tributum romanis pendere paterentur: dominosq; post deum ferre mortales. Erat aūt propriæ sectæ sophista: nulla in re aliis simul. Etenim tria sunt apud iudæos genera philosophiæ. Horum unū pharisæi profitentur: alteꝝ saducei: ternium autē probabilius habetur essei colunt: gēte quidem iudæi. Verum inter se mutuo amore coniunctissimi & qui præter cæteros uoluptatem quidem quasi maleficia uitare. continentiā uero seruare neq; cupiditati succumbere: uirtutē maximā ducere. Itaq; nuptias quidē fastidiunt: alienos uero filios dum adhuc molles sunt erudiunt: traditos pro cognatis habentes suis moribus diligenter instituunt. Non quia coniugia uel humani generis successionē censeant pimendā: sed quia cauendam putent intēperantiam fœminaꝝ nullam eaꝝ uni uiro fidem seruare credentes. Quin & diuitiaꝝ contemptores sunt: reruq; apud coꝝ cōicatio admirationi habetur: neq; inuenias alteri alteꝝ opulentia pstare legemq; sibi dixerūt: ut q disciplinam suā sectari uellent: bona contubernio publicarēt. Ita enim fore ne uel paupertatis humilitas: uel diuitiaꝝ dignitas appareret: sed permixtis facultatibus ueluti inter fratres unum esse omniū patrimoniū. Probo autem ducunt oleū: & si quis uel inuitus unctus fuerit: mundiciis corpus abstergere: quoniā squalorē decori putant dūmodo semper in ueste sint candida. Designatos aūt cōium rerum procuratores habent: & ad usus oium indiuisos. Non est autē illis una ciuitas certa: sed in singulas multi domicilia transferunt: & aliunde aduenientibus sectæ suæ professoribus quid habeant promptū exhibent quasi propriū. Deniq; tanq̄ consuetissimi ad eos ingrediuntur quos nunq̄ ante uiderunt. Hinc est quia cū peregrinantur propter latrocinia tantū armātur: neq; præterea quicq̄ ferunt. In singulis aūt ciuitatibus ex eodem collegio specialis curator hospitum constituitur qui eoꝝ uestimenta cæteraq; usui necessaria tueatur. Amictus aūt cultusq; corporis oibus pueris in metu & sub cura magistri agentibus par est. Nec uero uestitū siue calceos mutant: nisi aut oīno concisis prioribus aut longi tēporis: usu consumptis. Nihil aūt inter se mercantur aut uendunt: sed egenti quisq; quod habeat præbens refert ab eo quod ipse non habeat. Quāuis etiā sine permutatione cunctis libera sit facultas a quibus libuerit accipiendi quod opus sit. Præcipue circa deū religiosi sunt. Nāq; ante solis ortū nihil profani loquunt̄. sed ei patria quædā uota celebrant: quasi ut oriatur p̄cantes. Deinde ad quas uenerunt singuli artes a curatoribus dimittuntur. Cūq; ad horā quintā studiose fuerint operati rursus in unū congregantur: lintheisq; præcinctis uelaminibus ita corpus aquis frigidis abluunt. Atq; hac lustratione in eadē secreta cocunt. Quo neminē alterius sectæ hoiem aspirare cōcessum est ipsiq; purificati: uelut in sanctum quoddā templū in cœnaculum conueniunt: quibus cū silentio sedentibus pistor quidē panes ordine unum aūt uasculū ex uno pulmento singulis cocus apponit. Deinde uoce cibū sacerdos anteuenit: neq; gustare quēq̄ fas est: nisi prius deo celebratur oratio. Post finē quoq; prandii uota repetunt. Nā & cum incipiunt & desinunt quasi datorē uictus deum laudibus canunt. Tunc ueluti sacris illis depositis uestimentis usq; post meridiē ad opera se conferunt. Reuersiq; inde similiter cœnant consedentibus etiā hospitibus si quos fortasse interuenisse repperint. Neq; uero clamor unq̄ tectum illud: neq; tumultus inquietat: cum etiam loquendi ordine aliis alii cedant: eorumq; silentium extra tectum constituns Arcanum quoddā uideatur horribile. Cuius quidem rei perpetua sobrietas causa est: quodq; apud eos edendi aut potandi modus saturitate diffinit̄. Sed quāuis aliquarum rerum nihil sine præcepto faciunt curatoris: tamē in his duobus hoc est in iuuando & miserēdo sui iuris sunt. Nam & subuenire dignis cum opus est suo arbitrio cuiq; licet atq; indigentibus alimenta porrigere. Sane cognatis dare aliquid sine curatoribus interdictum. Idem

iracundiæ moderatores iusti sunt:indignationem cohibent:fidem tuentur:pacti obsecundant:&
omne quod dixerunt iureiurando fortius habent.Ipsum aút iusiurandum quasi periuro deterius
uitant.Iam enim mendacio condénatum arbitrantur:cui sine deo non creditur.Summum autem
studium ueteꝝ scriptis adhibent ea maxime indeq; quæ animæ & corpori expediant eligentes.
Hinc illis morborum remedia stirpes medicas quáq; uim propriá singuli lapides habeant riman-
tibus conquirantur.Sectæ uero suæ studiosis non statim cum eius una collectio:sed per annú in
tegrum extrinsecus cómoranti cuiq; eundem uictus ordiné tribuunt. Dolabram quoq; & quod
prædictú est perizoma & albam uesté tradentes. Cum uero processu temporis experimentú có-
tinentiæ dedit:accedit etiam ad cómunem cibú.& purioribus ob castificationé scilicet aquis par
ticipat:neq; tamen in conuictum assumitur.Post ostensionem quippe continentiæ duobus annis
aliis mores eius probantur.Cúq; dignus apparuerit tunc demú in cósortium assumitur. Prius ue
ro quam incipiat cómunem habere cibum magnis execrationibus abiurat se primú quidem cole
re deum:deinceps quoq; erga homines seruare iustitiam:& neq; propria sponte nocere cuiq̄:neq;
ex præcepto obesse:quinimmo iniquos omnes odisse:& cú laborare semper iustitiæ sectatoribus
fidem omnibus seruare.maxime uero principibus. Neq; enim absq; uoluntate dei cuiq̄ consenti
re posse ad principatus potétiam accedere.Si uero ipse cæteris præsit nunq̄ abuti nunq̄ se ab usu
cum uiribus potestatis ad cótumeliam subiectoꝝ sed neq; ueste aut ambitioso aliquo ornatu re
liquis eminere ueritatem semper diligere:& habere propositú conuincere mentientes.Manus ue
ro a furto & animá puram seruare ab iniustis cópendiis: & neq; aliquid de misteriis consecrantes
celare.Neq; profanis eoꝝ quippiam publicare; etiam si intentata quispiam morte compellat.Su
per hæc aút addunt nihil se de dogmatibus aliquid quá ipsi susceperint tradere. Fugere autem la
trocinia:& conseruatum iri similiter dogmatis sui libros:angeloꝝ nomina his quidem execratio
nibus explorant:& quasi præmuniunt accedentes. Depræhensos uero in peccatis a sua congrega
tione depellunt:& qui taliter fuerit condénatus miserabili plerúq; morte consumitur:illis quidé
sacraméntis sacratibus obligatus:neq; capere ab aliis oblatú cibum potest. Herbas uero pecudum
more decerpens:& fame exesa membra corrúpuntur. Ob quam etiá plurimos plærúq; miserati
& extremú spiritum agentes receperunt sufficienté pro peccatis eoꝝ quæ usq; ad mortem addu
xerat pœnam fuisse censentes:in iudiciis uero sunt diligentissimi atq; iustissimi.Disceptant auté
non minus quam centú in unum coacti:quod aút ab his decretú fuerit immobile manet.Vene-
ratio quoq; apud eos post deum magna legiferi est; ita ut si quis blasphemauerit morte damnet.
Senibus uero obedire:& plurimum quorúq; deprobabile arbitrátur officium: cum simul deniq;
sederint.x.nullus unus nouem loquitur inuitis.Exponere quoq; i medium eoꝝ uel in dexteram
sui partem quisq; deuitat.Sabbatis quoq; operationé aliquam contigisse omnibus iudæis diligé-
tius cauent neq; cibum sibi solum pridie præparant:ne uidelicet illo die igné accendant;sed neq;
uas aliquod transponere præsumunt immo nec alium purgant.Aliis autem diebus fodientes fo-
ueam uno uerbi grana pede altera illi cum illa dolabra quá tradi nuper accedentibus di
ximus demissa ueste sese diligentissime contegentes:ne scilicet splendori diuino iniuriam faciát:
in eadem fouea ab onere uentris leuantur:ac deinceps terram quam effoderant reducunt:idq; ip
sum faciunt in locis secretissimis:& nempe cú naturalis sit ista purgatio:nihilominus tamen solé
nem habent ut quasi ab immunditia diluantur:discernunt auté inter se secondum susceptæ absti
nentiæ tempora in ordines.iiii.tantumq; hi qui minores sunt inferiores præcedentibus æstiman
tur ut si aliquos eoꝝ contigent quasi a contractu alienigenæ diluantur uiuunt aút quá longissi-
me: ita ut plurimi eoꝝ usq; ad centenariam præferát ætaté propter simplicitatem.s.uictus:quod
eis nimirum accedere puto propter institutioné bene in omnibus ordinatá. Sunt át aduersorum
cruciatus siquidem uincunt firmitate consilii.Morté uero si cum decore obeunda sit iudicant ét
immortalitate meliorem:prodit aút eorum in oíbus negociis animos bellum gestum cum roma
nis.Tunc siquidem per artuum confractiones & ignes ac per tormenta omnigena tráseuntes: ut
uidelicet in legislatores aliquid loquerentur iniuriam:uel ciborum quippiá quos non solent ede
rent:ad neutrú horum potuerunt impelli:sed neq; deprecari suos tortores:aut ipsa fere supplicia
in mediis quinimmo cruciatibus subridentes:& eis qui tormenta admouerant:illudentes constá
tes animos cum quadam hilaritate reddebant.s.quasi qui eos essent denuo recepturi.Opinio qp-
pe apud illos firmata constitit:corruptibilia quidem esse corpora:materiamq; eorum nó esse per
petuam:animas autem immortales semper manere:& de æthere subtilissimo commeantes quasi
carceribus ita corporibus implicari;uelut quas illecebra carnalis attraxerat. Cum uero fuerint a
carnalibus releuatæ uinculis quasi de seruitute longissima liberatas ita ilico lætari:eas sublimes
q; ferri. Et quidem bonis continentes in hoc græcorum sententiis pronunciant ultra Oceanum
degere:ubi eis sit imposita perfruitio:illic quippe esse regioné:quæ neq; imbribus: neq; niuibus:
neq; æstibus aggrauetur; sed quam Oceano oriens Zephyrus & leuiter aspirans amenet. Malis
autem animabus procellosa loca & hiberna delegant plena gemitibus exercendarum sine fine pœ
narum:uidentur autem mihi secundum hanc ipsi intelligentiam græci quoq; fortibus suis quos

Heroas & Semideos uocant beatorum insulas sequestrasse: improborum autem animabus locum apud inferos impiorum: in quo etiá cruciari quosdam cõmentati sunt: Sisyphos uim & tantalos & ixiones & tityos principio quidem immortales esse animantes: ob adhortationem utiq; uirtutis dehortationemq; nequitiæ bonos quippe fieri in huius uitæ cõuersatione meliores per spem bonorum etiá post lucem redibendorum: improborum auté impetum retardari æstimantiú: quoniam & si huius uitæ spatio latuerint: post obitum tamen sint imortalia tormenta passuri. Hæc sunt ergo: quæ esset de diuinitate animæ philosophantur. Plane illecebram is qui semel eorum sapientiá gustauerint reponentes. Sunt auté in eis qui etiam futura nosse promittant, sacris uidelicet libris & uariis sanctificationibus: prophetarúq; dictis a primis ætatibus adhærentes: raro aút accidit: ut prædictiones eorum frustratio consequatur. Est aút aliud etiam esse notum collegiú cibos quidem & mores legumq; similia eum prioribus habens. Distat aút opinione coniugii: maximam siquidé uitæ hominum partem successioné. Iamputare eos: qui abstineant nuptiis arbitrantur: quippe si in eandem uelint ire sententiá: defectum eorum confestim genus humanum foré. Nihilominus tantum ipsi tanta moderatione conueniunt ut per triennium explorent ualitudiné fœminatum. Et si cõstanti purgatione apparuerint idoneæ pertuita eas in matrimonia adsiscunt. Nemo tamé eorum cum prægnante concumbit: ut ostendant, quia non uoluptatis nuptias: sed causa inierint liberorum. Lauantibus aút fœminis: ita ut uiris perizomatú inest amicus: tales mores huius collectionis: duo aút priorum quasi ordines sunt. Ex quibus pharisei dicuntur qui certioré legalium rituú notitiam profitentur: & hi primú dogma habent: ut imarmene & deo uniuersa deputent: & quidem uel agere quæ iusta sunt uel negligere secundum maioré partem esse beniuolentiæ in hominibus profitentur adiuuante tantum in singulis & imarmene: animá autem quidem oém incorruptam esse: transire aút in alia corpora solas bonorum: improborum auté interminabili supplicio cruciari. Saducei porro .i. sedis collectio imarmené omnifariá negant: & deum extra oém mali patrationem inspectionemq; constituunt. Aiunt auté electioni hominú uel bonum uel malum esse propositum: & secundum uoluntatem propriam alterutrum unumquéq; coniungi. Ammarú autem generaliter uel supplicia denegant uel honores: & pharisæi quidem sociabiles: & qui studeant se mutua dilectione compleri. Saducei uero & inter se feris moribus discrepantes: & conuersatio eorum ita circa participes ut erga exteros inhumana: hæc sunt quæ de iudæorum philosophis dicenda repperi: nunc ad inceptum reuertor.

Decedente regno Archelai Philippus & Herodes antipas regunt Tetrarchas suas: defertur imperium ad Tyberium post mortem Augusti; Pilatus mittitur a Tyberio in iudæam; ob imagines Cæsaris quas itulit in templa oritur discordia maxima: Gaius cæsar uult deus appellari: eius imagines & statuas pcipit erigi: renitentibus illis minatur eis: moritur Gaius: Claudius rapitur in regnum: mittit Agrippam ad senatum ut placeat cum esse regé: nõ admittit curia: remittitur Agrippas ad senatum nuntians pugnam aduersus eos. Cap. III.

ARchelai regno in ordine prouinciæ iam decedéte reliquit idem Philippus & Herodes qui cognominabatur Antipas tetrarchas suas regebant. Salomæ autem moriens Iuliæ augusti coniugi regionem quam rexerat: & iamniá & in phaselide palmito testamento reliquit. Delato autem ad Tyberium Iuliæ filium romano imperio post mortem. s. augusti qui psuit rebus annis septem & quinquaginta mensibus sex diebus duobus manentes in tetrarchiis suis: Herodes. s. ac Philippus: hic quidem iuxta fontes ipsos: de quibus iordanis flumen exoritur in paniada cõdidit ciuitatem: quam cæsariam uocitauit: aliamq; inferiori gaulanite: quá Iuliadé nominauit. Herodes uero in galylea Tyberiadam imperia autem cognomine Iuliæ. Missus autem a Tyberio in iudæam Pilatus qui curandá acceperat regionem nocte intempesta opertas in hyerosolimam intulit imagines cæsaris; quæres postridie grandem inter iudæos suscitauit tumultum: nam qui aderant stupore permoti sunt: quasi iam profanatas leges suas uiderent. Nullum enim fas esse dicunt collocari in urbe simulachrum. Ad querelam autem eorum qui in ciuitate erant: subito etiam de agris multitudo confluxit. Euntes autem illico Cæsariam ad Pilatum intentissime depræcabantur: ut ab Hyerosolimis auferentur imagines: & eis iura patria seruarentur. Pilato autem supplicantibus abnuente circa domum eius proni corruerant: & immobiles quinque diebus continuis noctibusq; mansere. Post autem Pilatus tribunal ascendens in studio magno conuocat multitudinem iudæorum quasi qui eis uellet date responsum: eum subito milites accepto signo: sic enim fuerat præparatum: armati circunsteterunt iudæos; circundataq; triplici acie. Iudæi quidem stuporis erant pleni uidentes insperatam rerum faciem. Tunc Pilatus denuntians trucidaturum se omnes nisi imagines Cæsaris suscepissent; annuit militibus: ut educerent gladios. Iudæi autem quasi ex uno consilio omnes subito corruerunt: & ceruices nudatas ad excipiendos ictus pararunt uociferantes unusquisq; magis se interfici uelle quam legem. Tunc Pilatus circa religionem studium populi demiratus confestim de Hyerosolimis statuas iussit auferri: deinde uero conturbationem alteram commouebat: erat apud eos sacer thesaurus quem Chorboan dicunt; hunc ad inductionem aquarum iussit expendere: erat autem indu-

cenda aqua ab stadiis.ccc.ad hoc itaq; uulgi oriebantur querelæ ita ut etiam pilati qui hyerosoli mam uenerat cum clamore circúdarent tribunal:ille autem puiderat; sed quidem tumultum eo rum populo permiscuit armatos milites:qui tunc essent priuatorum uestibus induti.Præcepit gla diis quidem non uterentur:fustibus auté acclamantes ferirent.Sicq; compositis rebus dat ex tri bunali signum confestimq; cædebantur iudæi:quorum multi quidem perierunt plagis:multi uero se inuicem trucidantes in fugá misera contritione uetsi sont túc ad calamitatem interfectorum stupens multitudo conticuit:atq; ob hoc accusator Herodis tetrarchæ agrippas fuit filius aristo boliqué pater herodes interfecit:ad Tyberiú uenit . Illo autem non suscipiente accusationé resi dens romæ ad aliquorú quidem potentiú notitias ambiebat.Maximis autem colebat officiis ger manici filium Caiú cum adhuc esset priuatus.Et quodá die iter copiosum epulatum apparatum quibus eum demerebatur: ad ultimú extensis manibus aperte deum cœpit pcari: celeriter illum mortuo Tyberio dominú cunctorum uidere.Hoc cum quidá de familiaribus eius Tyberio nun ciasset statim concludi iussit Agrippam qui & sub grandi ærumna usq; ad morté Tyberii in car cere per menses sex tenebatur.sed defuncto eo post regnú annorum duorum & uiginti dierum trium succedens imperium.C. Cæsar absoluit Agrippá uinculis & Tetrarchiam Philippi: iam enim iste decesserat ei tradidit:regemq; appellauit.Cum uenisset aút in regnú agrippas:Herodis tetrarchæ cupiditatis per inuidiá suscitauit.Irritabat auté eum maxime in spem regni Herodias uxor:expro brans ei secordiá & dicens:quia per id quod noluerat ad Cæsaré nauigare careret potestate maio re:nam cum Agrippá ex priuato regem fecisset : quomodo dubitaret illú ex Tetrarcha eodé ho nore donare.His adductus Herodes uenit ad Caium:a quo ob auaritiá uehementer increpatus ad hispaniam fugit:secutus eum qoippe fuerat accusator agrippas:cui etiá Tetrarchiam illius.C.Cæ sar adiecit.Atq; ita Herodes quidem in hispania peregrinante secú etiam uxore decessit.Caius ue ro cæsar in tantum contumeliose abusus est fortuna ut etiá & deum se putaret: & uellet uocari . Patriam quoq; suá multorum nobilium cæde truncauit.Extendit auté impietatem suam etiá in iu dæam.Petroniú deniq; cum exercitu hyerosolimas direxit: pcipiens ut in téplo statuas eius leua ret:quod nisi susciperent iudæi contradicentes quidé ex his interficeret: reliquá uero multitudi né captiuaret:permouebat auté hoc profecto deum.Et Petronius quidé cum tribus cohortibus multisq; de Syria habitatoribus properabat in iudæá de antiochia.Iudæorum uero quidam nõ cre debant famæ prælium nuntianti. Qui uero credebant nihil de resistentibus poterant cõminisci. celeriter auté in omnes peruadit metus;nam iam ptolomaidá peruenerat exercitus. Est auté hæc ciuitas Galylææ littore in magno composita:circundatur auté montibus ab orientali plaga p se xaginta stadia dissepatis:sed ad Galyleá pertinentibus: a Meridiano auté Carmelo qui abest stadi is centum uiginti:a septérrionali quoq; mõte qui est altissimus: qué uocant etiam incolæ scalam tyriorum:& hic aút distat stadiis.c.ab ea auté urbe quasi ab duobus stadiis præterlabitur fluuiolus qué uocant beleum exiguus prorsus: cui prope est sepulchrú mẽnonis habens iuxta se.c.fere cu bitorum spatium continenté;sed admiratione dignissimum;est aüt species uallis rotundæ uitreá emittens harená:quam cú exhauserint multæ naues pariter accedentes: locus hisdé rursus imple tur: uenti siquidé quasi dedita opera conuehunt de circúistantibus superciliis harená istam utiq; cõem.Locus auté metalli statim metalla in uitrú quæ susceperit mutat . Mirabile quoq; mihi il lud uidetur; quoniá cõuersæ iam harenæ in uitrum quæcúq; pars super margines loci ipsius fue rit iacta in cõem harená denuo conuertitur.Igitur loci eius natura talis est.Iudæi aút cum mulie ribus & filiis collecti incampú in quo est sita ptolomais Petronio supplicabant principio ob pa trias leges:deinceps uero etiá pro suo statu: ille át ob multitudinem pcantium & pcum inflexus exercitum quidé & statuas in ptolomaide reliquit;procedens aút in galyleá & conuocans in tybe riade tam populú iudæorum quam omnes eorum nobiles: & uim romani exercitus cœpit exponere: & minas cæsaris.His addens:quoniá & contumeliosa esset supplicatio iudæorum : cum oés siquidé gentes quæ parerent imperio ro.in suis urbibus inter reliquos deos:imagines quoq; Cæsaris lo cauissent soli iudæi istud abnuerent.Siquidé quasi ab imperio deficere esset etiá cum iniuria præ sidentis.Illis uero contra legé moresq; patrios allegantibus:& quia ne dei quidé simulachrum ne dum hominis:neq; solú in templo:sed neq; in prophano aliquo totius regionis loco fas sibi esset locare:arripiens dictum Petronius respondit.Sed & mihi domini mei lex seruanda est.Si eá quip pe transgrediar uobisq; pcam iuste animaduersionem subibo impugnabit sane uos:non petroni us:sed ille a quo sum directus:siquidem ita & ego uos cogam implere quæ iussa sűt.Ad hoc om nis multitudo succlamauit ante legis temerationem omnem se libenter subire perniciem . Seda to autem eorum clamore petronius ait.Pugnare ergo inquit aduersus Cæsarem estis parati? Re sponderunt iudæi pro cæsare quidem & populo ro.nobis semper per dies singulos usus est offer re sacrificia:si autem in templo imagines æstimet collocádas debere eum totam iudæorum gen tem primitus innouare: præbere se quippe iugulos cum mulieribus & paruulis ei qui interficere uoluisset.Ad hæc admiratio Petronium miseratioq; peruasit intuentem & insuperabilem religio nem uirorum:& tantum uulgus ad mortem constanter paratum.Et tunc quidem infectis oibus

recesserunt.Postridie autem ae deinceps summates eorum priuatim uiritimq; compellans: popu
lum quoq; publice alloquens:tunc quasi cōsulens admonebat.Interdum etiam minabatur extol-
lens & uirtutem romanā & indignationem cæsaris inter hæc etiam suam necessitatem cui essent
exequenda ꝓcepta:sed illi ad nulla hoꝝ experimenta cedentibus:cum uideret etiā sementem re-
gionis intercipi ipsum quippe anni tēpus erat: & quinquaginta poene diebus multitudo in urbe
otiose morabatur ad ultimū conuocatis omnibus ait se etiā periculosam rem uelle aggredi. Aut
enim deo cooperante placabo cæsarē:ac uobis cum saluabor libenter:aut illū in ultionem irrita-
bo:pro tanta multitudine impendo animā meam. Atq; ita dimissis turbis multa pro eo uota fa-
cienobus Antiochiā ab Ptholomaida reuocauit exercitū:atq; illinc confestim missis ad cæsarem
referens:& quo apparatu in iudæā irruisset:& q̄ tota gens supplicasset: quibus si abnuendum pu
taret:nosset cum uiris etiā prouinciam perdendā.Seruare siquidem ipsos legem patriam:& nouis
præceptis uehementer obsistere.His epistolis respondit Caius īmodice comminās petronio mor
tem:quoniā iussionum suaꝝ segnis executor fuisset.Sed scriptorum taliū uectores per tres conti
nuos menses contigit aduersa tempestate retineri.Alii autē exitium.C.cæsaris nunciantes prospe
re nauigauerunt ; deniq; ante septem & uiginti dies epistolas Petronius accepit finē cæsaris indi-
cantes quam illi peruenirent:qui cōminantia scripta portabant.Caio per dolū interempto:qui re
gnauerat annis tribus mēsibus sex rapitur in regnū ab eo exercitu qui romæ erat claudius.Sena-
tus autē referentibus consulibus ignatio Saturnillo & Pomponio secundo mandat tribus legio-
nibus ut essent ꝓsidio ciuitati:& ipse frequens in capitoliū deuenit. Quia propter īmanitatē eali
bellum agi cum Claudio decernebat:uolēs imperiū ad optimates reducere: ut sicut olym fuerat
ad regendum dignissimi eligerentur.Accidit autē ut agrippas adueniret:quem cum & senatus in
consiliū & in castra Claudius euocasset:ut.s.eo strenuo adiutore uteretur in quibus res posceret:
uidens Agrippa Claudiū iam esse opibus cæsarē ad eum perrexit: quem ille illico legatum ad se-
natum misit indicantē suum propositum:quoniā primo quidem īuitus ab exercitu raptus sit ini
quum esse se militū erga se studium tam religiosum deserere iam tutā aliter suam non esse fortu
nam:iam enim ad inuidiā satis esse q̄ in regnum uocatus sit. Deinde administratū ire paratum es
se in rempub.non ut aliquis tyrannus sed ut ꝓsul benignus sufficere sibi quippe honorem nomi-
nis.De singulis autē negociis cōem omnium stare sententiā.Nam & si nō natura esset modestus:
locuples tamen moderandæ potestatis exemplū Caii morte esse propositum.quæ cum detulisset
agrippas respondit curia: quasi quæ exercitui & bonis consilus sideret nolle se subire uoluntariā
seruitutem:sed accepto patrē responso Claudius rursus misit Agrippam nunciare eis:quoniā non
posset adduci ut eos proderet: quoꝝ concessu in imperium esset acitus inuitum autē se initurū
esse pugnam aduersus eos cum quibus confligere minime uellet:proinde eligendum esse locum
extra ciuitatem in quo cōfligerent: neq; enim sanctum esse propter illoꝝ peruersitatem patriam
ciuili cæde fœdari.Et Agrippa quidem ista senatui nunciauit.

Senatus uadit ad Claudiū:offert uictimas deo:ipse donat Agrippā regio patrimonio:moritur
agrippa:Claudius regnū in prouinciā redegit:& Herodes q regnabat ī calcide morit̄. Cap. IIII.

INter hæc autem unus de his militibus qui cū patribus erant educens gladium. Cōmi
litones īquit quibus perturbati eausis parricidia perpetrare cupimus imperatorem ad
uersus propiquos nostros Claudium secutos maxime cū habeamus imperatorē quem
in nullo culpare possimus:& ad quem cum iustis magnis allegationibus: q̄ eum armis
egredi debeamus.Hæc dicens per mediam egressus est euciam:omnibus se militibus eonsecutis:
hoc exemplo optimares deserti in magno metu esse cœperunt:ac deinceps uidentes sibi aduersio
nem tutam non esse iter secuti militum ad Claudiū transierunt:occurrebant autem eis pro mu-
ris nudatos gladios ferentes hi qui foetunæ regis ambitiosios adulabant̄:& poene accidit:ut pro
gressi quinq; interficerentur:ante.s.q̄ militum impetū cæsar agnosceret : nisi ꝓcurrens Agrippas
imminentis ei facinoris periculum nunciasset:dicens quoniam nisi coercuisset exercitum iam in
sanguine ciuium furentem confestim missutus esset omnes per quos eonspicuū esset imperium:
fieretq; solitudinis imperator.Hæc audiens Claudius continuit militum impetum.Suscepit autē
in castris aduenientem senatum:& indulgenti honore complexus ; egressus cum patribus confe-
stim obtulit deo uictimas:ut mos est pro imperio supplicari.Agrippam quoq; protinus muneta-
tur regio patrimonio:omnia adiiciens ei:etiam illa quæ Augustus Herodi donauerat: traconiti-
den scilicet & aranitiden.Præter hæc autem aliud quoq; regnū quod Lysanie uocabatur. Et po-
pulo quidem donationem hanc per edictū uindicauit.Patribus autem ꝓcepit:ut incisæ æris tabu
læ in capitolio collocarētur. Donat autē ei etiam fratrem suum Herodē qui genus eiusdem erat
bernici iunctus regione Chalcidis , Opinione autem Celerius Agrippæ dati regni census maxi-
mus effluebat:qua sane pecunia non ille in rebus exiguis abutebatur:sed talem murum hyeroso
limis circundare cœpit:qualem si potuisset absolui inefficacem prorsus obsidionem romanis op
pugnantibus effecisset.Sed anteq̄ impleret opus decessit in cæsaria. Regnauit autem ānis tribus.
Ante quoq; cum Tetrarchiam regeret:aliis tribus annis tenuerat potestatem.Reliquit uero filias

quidem tres de cypro natas Bernicen:mariannem atq; drusillam: filium autem ex eadem ipsa coniuge nomine agrippam:qui non nimis paruulus erat. Tunc claudius regnum eius in prouinciam redegit in cuius procuratione missus est Cestius festus. Post hunc autem Tyberium Alexãdrium: qui nihil de consuetudine patria immutantes gentem in pace tenuerunt. Post hæc uero & herodes qui regnabat in Chalcide decessit. Relinquens de sorore sua Bernice filios duos. Bernicianũ & herodem:de priore autem marianne Aristobolum:cuius frater mortuus fuerat aristobolus priuatus:relicta filia iotapata:hi quidem erant sicut supra dixi liberi aristoboli:qui fuerat herodis filius. Alexander autem & aristobolus nati fuerant herodi de marianne: quos ipse patẽs interfecit. Alexandria autem posteri in maiori Armenia regnauerunt.

Post obitum herodis qui ĩ chalcide regnauit: Claudius agrippam filium agrippæ regem instituit:Cumanus curam accipit alterius prouinciæ: unde inter iudæos oriuntur multi tumultus in die festi azimorum:populus in fugam se conuertit:& propter egressum de constipatione.xxx. milia hominum consumpta sunt. Cap. V.

POst obitũ autem herodis qui regnauit in Chalcide claudius agrippam filium agrippæ in auunculi sui regno constituit. Alterius autem prouinciæ suscepit curam post alexãdrum cumanus:sub quo oriri cœperunt tumultus:& denuo iudæos calamitas cõprachendit. Conueniente quippe multitudine ad diem festum azimorum in hyerosolimã stante legione romana super porticulum templi armati quippe milites semper custodiebãt festos dies:ne quid conuenientes populi nouare auderent. Vnus ergo e militibus reductis turpiter uestimentis inclinans posteriora sua obuertit ad faciem iudæorum: & ad hunc habitum uocem emittens similem succlamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri:ita ut circunstarent cumanum ad supplicium militem deposcentes. Ex his autem inconsulti iuuenes:& quasi natura apti ad seditiones mouendas in litem grauissimam prosiliebant: hi continuo quippe saxa rapientes percutiebant milites. Tũc ueritus cumanus ne totius in eum uulgi impetus fieret plures euocauit armatos:qui cum essent porticibus immissi metus grauis incidit iudæis. Statimq; in fugam uersi relicto templo refugere cœperunt. Tanta autem per egressus de cõstipatione obtritio facta est:ut conculcatione mutua super.xxx.milia hominum consumpta sint. Facta est autem uniuersæ genti luctuosa festiuitas & planctus per domos singulas personabat.

Insurgunt tumultus latrocinantium:unde quidã p cumanum capiuntur:libri legis per militẽ quẽdam comburuntur; accensi iudæi ex hoc conqueruntur apud cumanum: adiudicatus est ille ad supplicium ex hoc populus quieuit. Cap. VI.

SVccessit autem huic calamitati lattocinãtium tumultus. Iuxta bethoro quippe circa assensum publicum stephanus quidam seruus cæsaris suppellectilẽ quãdam uehebat: quæ ab irruentibus direpta latronibus est. Cumanus autem ad inquisitionem mittẽs eos qui in proximis uicis essent:uinctos ad se adduci iussit: denuntians: ut cõquisitos latrones in uincula conicerent. qua occasione quidã militum in uico aliquo libros sacræ legis offensos discidit atq; cõbussit. Iudæi ãt quasi totã religionẽ inflamatã uiderit ondiq; cõfluxerũt:& uelut machinamẽto aliquo: ita ut superstitionis attacti oẽs ad unã euocationẽ ad cumanũ cæsariã cõcurrũt præcantes ut militẽ qui tantã cõtumeliã deo legiq; eius intulisset: nõ relinqret ĩpunitũ. Ad hæc enĩ ille uidebat multitudinẽ neq̃ q̃eturã:nisi aliq̃ eẽt satisfactiõe sedata. adiudicatũ militẽ p mediũ populũ:ad suppliciũ iussit adduci:sicq; iudæi placatis anis recesserunt.

Conflictus oritur inter gallilcos & samaritanos:quidã gallileus ad festiuitatẽ ascendens interficit:Cumanus ad sedationẽ mittit p̃catores: hyerosolima audito homicidio uulgus in impetum in samariam irruit: Cumanus accurrit cũ ala militum:multos interfecit principes hyerosolimæ præcatur ut ab incepto desistant:iudæi tandem eorum præcibus acquiescunt. Cap. VII.

DEnuo ãt galyleorum & samaritanoꝝ conflictus exoritur. In uico enim:quẽ gemmam uocant qui est in magno Samariæ cõpositus:quidã galyleus de numero iudæoꝝ ad festiuitatẽ ascẽdens interficit. Ad quod factũ multi ex galylea regione cõuenerũt ut cũ samaritis cõfligerẽt. Hoꝝ ãt nobiliores cõuenerũt ĩ cumanũ rogantes:ut anteq̃ grauis calamitas oriref transiret in galyleã:& in eos qui auctores essent homicidii uindicaret. Cumanus his negotiis quæ habebat in manibus postponens illoꝝ petitiões sine affectu præcatores emisit. Nunciato igit homicidio hyerosolima omnis multitudo cõmota ẽ:& relicta diei solennitate in Samariã uulgus impetũ fecit sine duce:ne cuiq̃ principiũ suoꝝ retinenti acquiescentes: lattocinio ãt eoꝝ & tumultu quidã Dinei filius Eleazarus & alexander præerat:qui in crabetene regiõe cõterminos irruentes promiscuã dedere cædẽ a nullius ætatis extino tẽperantes:uicos ãt inflamauerunt. Cumanus ãt hæc audiẽs adduxit secũ unam equitũ alam quæ uocat sebastianoꝝ ut auxilio his qui uastabant esset:sicq; eoꝝ multos qui Eleazaꝝ erant secuti cõprachendit:plures quoq; interfecit. Ad reliquã ãt multitudinẽ quæ in uastandos samaritanoꝝ fines irruerũt:principes gentis de hyerosolima cõcurrerũt: opriq; ciliciis:& aspsis cinere capitibus præcabant: ut ab incœpto desinerẽt: nec pp exercendã in Samaritas ultionẽ ad hyerosolimæ pniciẽ romanos cõmouerent:mi-

ferrent át patriæ suæ atq; tépli filiorúq; & côiugú ꝓpriaꝝ: neq; oia piter in discrimé adducerét. Neq; ob unius galylei uindictá cúcta disperderét. His acqescentes iudæi a negocio recesserút.

Fiunt his téporibus multa latrocinia samaritaꝝ primates accedunt ad domiciú quadratú: cô querentes de huiusmodi latronibus: côueniunt & nobiles iudæoꝝ deffendentes: distulit domitius iudiciú: liddam uenit: audiés iteꝝ querelas samaritanoꝝ quosdam percutit securi: quosdá delegauit: Cumanus iubet romá proficisci: de reddéda ratione administrata ꝓuincia apud claudium: ex samaritis tres interficiuntur: Cumanus iubetur ex urbe discedere. Cap. VIII.

MVlti át per idem tépus in latrocinia conspirabant: sicut uere solet insolentia crescere rebus quietis: per quæ oéin regioné agebant rapinæ: & audaces quiq; reliquis uim afferebant tunc samaritaꝝ primates ad domitiú quadratú qui Syriá prouinciá procurabat tytum uenerunt uindicari de his qui regionem eoꝝ deprædati fuerint postulátes. Præsto át fuerant ét iudæoꝝ nobiles: & ionathas filius ananiæ princeps sacerdotú obiecta diluens allegabat: initiú quidé tumultus samaritas fuisse: qui primi homicidiú ꝑpetrassent: câm tamen calamitatú postea secutaꝝ præbuisse cumanú: qui inter principia in auctores cædis noluisset ulcisci: tunc quadratus utráq; parté interim distulit dicés. Quoniá cú ad ipsas regiões uenisset diligenter singula inqreret. deinceps uero ꝓcedens cæsariá oés quos cumanus uinctos reliquerat in crucé sustulit. Inde cú Liddá uenisset denuo audiuit samaritanoꝝ qrelas & iudæoꝝ decem & octo uiros quos cognouit pugnæ fuisse ꝓcipes securi percussit: duos át ex summantium pontificum sacerdotem ionathá & ananiá eiusq; filium ananú: & nonnullos alios iudæos nobiles cæsariá destinauit: similiter át & samaritaꝝ nobilissimos quosq;. Præcepit quoq; cumano & celeri tribuno romá nauigare redditurus claudio rationé pro his quæ in regno gesserat. His ita compositis alidda ascendebat hyerosolimam & inueniens multitudinem festiuitatem azimoꝝ celebrantem sine ulla conturbatione Antiochiá rediit. Romæ autem cæsar auditis allegationibus cumani & samaritanoꝝ aderat autem Agrippas iudæoꝝ câm magna intentione deffendés: siquidem & cumanum multi potentiú oderant pronuncians aduersus samaritas tres eoꝝ nobilissimos iussit interfici. Cumanum át iussit urbe discedere. Celeré uero tribunú uinctum hyerosolimá mittens iudæis ad supplicium dedit: ut per urbem tractus capite cæderet. Post hæc felicé. Palantis fratré destinauit ad iudæos: q & eoꝝ ꝓuiciá cú Samaria & Galyleá & peam curaret. Agrippá uero de Chalcide í regnú magnú trástulit: tradés ei illá quoq; ꝓuiciá quæ felicis fuisset. Erat át ista traconidis & batanea & gaulanitis. Addidit autem regnum etiam Lysaniæ & tetrarchiam quam Varus rexerat.

Nero succedit Domitio quadrato: fratrem matrem & uxorem interfecit: ad Histriotum opera se conuertit. Cap. IX.

IPse autem per annos tredecim: menses octo: dies triginta administratio imperio decessit successorem regni Neronem relinquens. quem suadelis agrippinæ uxoris suæ in imperium coartauerat. & quidem cum legittimum haberet filium britannicum ex Messalina natum priore scilicet coniuge: & Octauiá filiam: quam ipse priuigno collocarat Neroni. Susceperat autem ex agrippina antoniam. Et Nero quidem quemadmodum per magnitudinem fœlicitatis: & opus abusus sit fortuna: & qualiter fratrem suum atq; uxorem matréq; interfecerit. Post quos in omnes proximos immanitatem suam conuertit: atq; ut ad ultimum per amentiam ad histrionum opera scenamq; peruenerit: quoniam scio esse & narrationem molestá tacitus præterire melius puto. Couertar át ad narranda. quæ ab eo aduersus iudæos gesta sunt.

Aristoboli filius regnat in armenia: augetur regnum agrippæ residuum iudeæ fœlici credit: hic eleazarum deprehendit mittitur romam cum multis aliis: insurgit nouum genus latrocinantium. s. siccarioꝝ: insurgút qdam secte hoium q côsilus & ypocrisi hoies decipiát. Cap. X.

MInorem igitur armeniam regnandá aristobolo dedit herodis filio. Regno át agrippæ quatuor urbes addit cú agris ad singulas pertinétibus imperia scilicet regione Abeliam & Iuliadam: in Galylea autem Taneheam & Tyberiadam. Reliqua autem iudeæ fœlici procurâda dedit. Hinc principem latronú Eleazarum: qui per uiginti annos regioné depdatus: aliosq; multos cæpit: uinctosq; romá direxit: aliorúq; quos in crucé sustulit latronú: uel in communione sceleris deprehensoꝝ popularium: fuit pœne innumerabilis multitudo. Sic enim regione purgata aliud genus latrocinantium in hyerosolimis oriebatur. Hi auté sicarii uocabantur. Die claro & in media ciuitate passim quosq; interficientes. Potissimú uero diebus festiuis imiscebantur uulgo: & sicas sub ueste gestátes. His diuersos quosq; iterficiebant ac deinceps collapsis hominibus illi inter reliquos descelere querebantur: qua fraude extra suspitionem manebant: diuq; latuerunt. Primus igitur ab eis ionathas pontifex interficitur. Post hunc autem quottidie plurimi cædebantur: atq; ipsis calamitatibus molestior timor ciuitatem premebat: sicut enim in medio bello per singula momenta omnes mortem operiebantur. Circúspiciebant auté eminus quosq; appropinquátes: & neq; amicis suis fidere poterant: dum tantum in mediis suspitionibus atq; custodiis nihilominus interficiebantur. Tanta erat latrocinátium temeritas & ars quædam latendi. Ad hæc autem alia etiam maloꝝ collectio facta est cæde quidem

abstinentium; sed consiliis magis impiorum: quæ pars non minus q̄ sicarioꝝ felicem urbis statũ corrupit: seductores quoq; homines & circũuentores sub spé religionis nouádis rebus uulgus insanire fecerunt; nam in solitudines egrediebant̃ ꝓmittentes deũ signa eis ostensuꝝ libertatis. Cõtra quos felix uidebantur quippe semina defectionis esse; mittẽs equites atq; pedites armatos magnam multitudinem interfecit.

Egyptius quidam pseudo prophetæ congregat. xxx. milia hominum hyerosolimam uult ascẽdere; felix cum quibusdam armatis eos depellit & fugat: insurgunt quidem magi qui tentant reuocare populum a seruitute romanorum; insurgũt tumultus in cesaria inter populum scilicet iudæum & græcũ; Felix neqens paccare ex utrisq; nobiles ad neroné mittit: Succedit cestius felici qui plurimos latronum interficit. Cap. XI.

MAiore auté plaga iudæos afflixit ægyptius quidá pseudo prophetæ: aduenîens quippe in prouinciam magnus cũ esset prophetæ opinioné sibi arrogans. xxx. ferme milia hominũ congregauit quos uana seductione deceperat: & circũducens eos de solitudine in monté qui uocatur oliuaꝝ; inde hyerosolimam nitebatur abscendere; depulsoq; romaootum præsidio: in populares exercere dominationem utebatur sane stipatoribus qui ad facinus conuenerant; præuidit sane eius impetum felix: & occurreos cũ ipsis. Romanis armatis quos etiam iudæoꝝ reliqua multitudo iuuabat inũt conflictum. Et ægyptius quidem cũ paucis fugit. Plurimi auté qui cũ ipso fuerant cõpræhensi; atq; uinculis traditi sunt. Reliqua uero multitudo in regiones proprias dispersa est. Compressis porro his etiam sicut in ægro corpote; rursus pars altera tumescebat. Magi enim quidam & latrones collecti multis afflictioné inducebát: & quasi ad libertatem uocabant: mortem aptissimam cõminantes his qui romanoꝝ principatui obedire uoluissent; ut uel reluctantes auerterent eos qui spontaneam ferrent seruitutem. Dispersi ergo bipertitam regionem diripiebant quorũq; potentium domos: eosq; insuper trucidabant: inflãmabant etiam agros: ita ut desperatione eoꝝ tota iudæa protinus impleretur. Et hæc quidem pugna in dies grauius augebatur. Alter át tumultus ortus circa cæsariam inter iudæos scilicet qui ibi permixti habitabant: & syros cõmotione facta. Hi siquidem poscebant ut eoꝝ fieret ciuitas iudæum eius fuisse conditorem dicentes; erat auté rex herodes. Aemuli uero conditorem quidem confitẽtur iudæum: ipsam uero ciuitatem fuisse gentiliũ uindicabant. Neq; enim illic statuas & fana potuisse constitui si ad iudæos eam conditor pertinere uoluisset. Ob has ergo causas inter se populus uterq; iurgabat. Procedebat autem usq; ad arma contentio; & quottidie ad confligendum audaces quiq; partis alterutræ prosiliebant. Neq; enim iudæoꝝ seniores cohibere tumultus gentis suæ poterant; & græcis turpissimũ uidebatur a iudæis inferiores uideri. Præstabant aũt hi quidé diuitiis & corporum uiribus. Græci uero auxilio militum; magna siquidé pars romanæ manus de Syria illo fuerat congregata. Et quasi cognati ad auxiliandũ parati erant syris. Præfecti át militum curabant cõprimere tumultum; & pugnaces quosq; compræhendentes taureis ulciscebant̃: ac uinculis. Neq; tunc supplicia compræhésorum impedimentum aut timoré reliquis inferebát: immo magis hoc ipso seditionis irritabantur argumentum; tunc demum felix minaci edicto præcepit contumaces quosq; urbe discedere; non parentium autem immissis militibus interfecit non paucos quorum etiam substantiæ direptæ sunt. Post hæc quoq; cum uideret seditioo em manere nobiles utriusq; partis elegit: & susecpta legatione misit ad Neronem pro his quæ sibi competere arbitrarentur acturos. Successit autem ei Cestius & hos qui maxime infestabant prouinciam sollicite persecutus; latronum plurimos compræhendit atq; interfecit.

Albinus fit successor qui fauit latronibus: & postea cestius florus qui ita se gessit ut multi coacti sint relinquere patrem ob publica latrocinia: & rapinas suas. Cap. XII.

VErum successor huius Albinus nõ eodé more negotiis præfuit. Neq; enim fuit aliqua malignitatis species quá ille prætererit. Deniq; non solũ ciuibus furabatur: & diripiebat substantiá singuloꝝ: neq; solum tributoꝝ addita mentis in cõmune genté grauabat; sed ét quos ob latrocinia uel decuriones ciuitatũ cõpræhenderunt; uel quia prioribus iudiciis in custodiis erant relicti accepta a cognatis eoꝝ pecunia liberauit. Et is solum qui nõ dedisset in carceribus quasi nocentissimus remanebat. Per idem tépus eoꝝ quoq; qui res nouare cupiebant; in hyerosolimis crescit audacia. Ex quibus sane qui erant opuleoti Albinum largitiõe redimebant; ut eis tumultũ mouẽtibus nõ indignaret̃. pars át popularis q̃ non satis gaudebat; gẽte Albini pricipibus iungebat̃. Vnusquisq; improboꝝ cohotte ꝓpria circundatus ipse quidé q̃si princeps latronũ; & tyrannus eminebat. Stipatoribus uero suis ad direptioné mediocriũ abutebatur. Ita fiebat; ut hi quidé quoꝝ uastabantur domus tacerent. Illi autem qui extra incommodum stetissent metu ne similia paterent̃ querelis deterrebant̃; imo & officiis ambiebát eos quos cõstabat dignos esse suppliciis. In cõmune át oĩum fuit intercepta fiducia. Et erat tũc multiplex dominatio; & semina captiuitatis futuræ iam ab illo tépore spargebantur. Cum sane eiusmodi morum fuisset albinus; tamé succedens ei Cestius Florus optimũ eum p comparationem sui fecit uideri. Ille siquidé plura occulte & cũ fraude nocuerat Cestius uero iniquitates suas in uniuersam genté

tam palam quam si gloriaret exercuit, ac uelut non ad regendā prouinciam: sed ad damnatorum poenas carnifex missus neqꝫ rapinarum ullum moré nec afflictionum prætermisit. in miseris āt crudelissimus erat in turpibus uero impudétissimus neqꝫ enim quis illo amplius offendit fallacia ueritatem neqꝫ cōmentus est callidiores nocendi uias. Hinc siquidé uiritim illatis dispédiis lucra quærere exiguū uisum est: sed totas simul despoliauit urbes & labes populis inferebat solum non uoce per totam regioné edicens liberum esse omnibus latrocinari dum ipse prædarum acciperet portionem. Denicꝫ ob illius auaritiā contigit totam poene deseri regioné ita ut plurimi sedes patrias relinqoentes ad externas prouícias cōmigrarent donec āt in Syria cestius gallus prouinciam regebat neqꝫ ausus quispiam iudæoꝝ est aduersum florum ad eum mittere legatos. Cum uero instante azimoꝝ solénitate ipse Hyerosolimam uenisset occurrens multitudo quæ facile tricies céntum milium fuit præcabat: ut gentis suæ calamitatibus subueniret: & pestem illam prouinciæ floromut eiiceret clamitabat. Qui tantum cū sub populi ore esset: & gallo assisteret: non solū nihil mouebatur: sed uoces illas etiam deridebat. Cestius tantū compescens impetum populi: & edicés quod deinceps placatiorem eis floꝝ redderet: regressus est antiochiam. Deduxit autem eum usqꝫ ad Cæsaream florus illudens mendacus & iudæorum genti bellum sedulo cōmiscés: quo scilicet solo iniquitates suas occulrum iri posse credebat. Pace siquidem permaniente habituꝝ se apud cæsarem accusatores. Iudæis uero defectionem negotiatus fuisset maiore ut quæ malo abducédam a se esse inuidiam peccatorum minorum. Igitur ut gens ab romano obrumpe retur imperio sedulo in didem augebat calamitates.

Fit questio in cæsarea inter iudæos & cæsarienses de synagoga iudæorum quia impediebant ad illuc accessum: iocundus qui erat præfectus equitum pergebat sedare tumultum: recedunt iudæi in narbata cum libris legis primates iudæorum ad florum accedunt conquerentes; quos iubet uinciri propter ablationem librorum legis: ex hoc oriuntur iurgia maxia apud Hyerosolimas accusatur Florus & eius timore populus effugit: Florus indignatus sedens pro tribunali militibus præcepit ut florum ueoalium diriperét: unde multi interfecti & spoliati & domus omnium diruræ sunt. Cap. XIII.

PEr idem tempus apud Neronem cæsarienses uictores extitere. Decretiqꝫ istud cōtestātes litteras attulerunt: per quæ hoc bello iudaico dabatur exordium. Duodecimo scilicet anno regni Neronis: septimo decimo autem regni Agrippæ mése maio. Ad magnitudinem aūt excitamꝫ de eo maloꝝ: nequaꝗ idoneas caosas habuisse deprahédit. In cæsaria siquidé habitantes iudæi habebāt synagogā; prope agrum cuius erat dominus gentilis quidem cæsariensis & frequenter quidā egerant: ut ad illoꝝ ius illa possessio iungeretur: moltis partibus maius præciū quam res meruerat offerentes. Dominus āt loci non solum preces eoꝝ despexisse cōtentus. Sed ad maiorem doloré ædificauit in loco tabernas ita ut angustum eis transitum relinqueret. Primum igitur feruentiores aliqui iumentū prosilientes ædificationem uetabant. rum uero florus hos a prohibendo cohiberet: non habentes iudæoꝝ nobiles quid agerēt inter quos erat Ioannes telones inflectunt floꝝ oblatione octo talentorum: ut ædificationem uetaret. Ille aūt ob capiendam tantummodo rem promittens se cuncta factuꝝ accepta pecunia stati de cæsaria egressus est: abiitqꝫ in Sebaste: seditioni tribuens facultaté quasi qui pugnat spacium iudæoꝝ primatibus uendidisset. Sequenti autem die quæ apud iudæos sabbatum est: cum plebs ad synagogam coisset seditiosus quidā cæsariensis uassamium ante ingressum eoꝝ ponens alites immolabat. Hoc factum iudæos incoercibiliter accendit & legem suam quippe contumeliā pertulisse locum ipsum dicebant fuisse pollutū. Pars autem iudæoꝝ quæ erat constantior atqꝫ moderatior denuo iudicibus esse conquerendū querebatur. Seditiosi autem & iuuentute ruegentes iudæi effundebantur in litem. Stabant autem ad confligendū parati etiam cæsariensiū tumultuosiores. Ex consilio quippe directus fuerat qui pro synagogæ foribus immolaret. Sicqꝫ cōtinuo ex pugna commissa. Interueniens autem iocundus: qui ad prohibendū erat relictus præfectus equitum, uas illud quidem quod positum fuerat iussit auferri & tumultum sedare pergebat. cū uero superatus esset præ cæsariensium uiolentia iudæi statim libros legis rapientes secesserunt in narbatā regio quædam eoꝝ hoc nomine appellatur: direpta cæsaria stadiis quadraginta. Primates āt eoꝝ duodecim cum Ioanne in sebaste ad florum uenerunt: de his quæ acciderant cōquerentes: & ut auxilio esset rogabant: ꝗuis reuerentur tunc eū & de octo talentis admonentes. Ille uero illico cōpræhensos eos uinciri iussit: arguens cur leges de cæsaria auferre ausi fuissent. Pro hoc igitur apud hyerosolimas grauissima iurgia nascebantur. Verumtameo adhuc indignationé suam frenabāt. Florus uero quasi ad hoc operam suam locasset: ut bellum inflammaret misit ad sacrum thesauꝝ ut inde decem & septem talenta auferrentur: quasi eam pecuniā impensæ cæsaris flagitaret. Tūc uero statim inuasit populum multa confusio: concurrentes ad templum maximis uocibus nomé cæsaris appellabantur a tyrannide flori liberarentur omnes. Quidam aūt seditiosoꝝ in florum maledicta iacebant ultima & canistrum circunferentes stipem eius nomine postulābant: quasi inops & misertimus talibus indigeret auxiliis. His āt omnibus nihil est a cupiditate deterritus: sed multo-

magis ad deprædandũ irritatus est. Deniq; cum debuerat cæsariam ueniens ignẽ belli illic nascen
tis extinguere: causasq; tumultuũ submouere: pro quo etiam pecuniã acceperat pactus: tantum cũ
exercitu equitũ atq; peditum hyerusalem contendit ut romanis ad quæ uolebat uteret: ac timo-
re & minis urbem nudaret. Tunc populus lenire eius impetum uolens obuiam militibus proces-
sit: cum solitis utiq; fauoribus & florum honorare officiis paratus. Ille uero præmittens cũ equiti
bus. L. centurionem nomine capitonẽ discedere eos iussit. Neq; eum in quem tam grauia maledi-
cta iecissent: falso denuo honore luderent. Oportere quippe eos si uiri sunt fortes animisq; con
stantes etiam in præsentem effundere contumelias: nec solũ eos in uerbis: sed etiã in armis amo-
rem libertatis ostendere. His dictis exterrita multitudo simul etiam equitibus: qui cũ capitone ue
nerant: in medium uulgus irruentibus diffugerunt: anteꝗ floꝝ salutarent: aut militibus officia cõ
sueta redderent. Discedentes igitur in domos cũ metu atq; humilitate peruigilem duxere noctẽ.
Florus autem tunc quidẽ deguit in regia. Postridie ãt aduersum eos extructo tribunali sublimis
resedit: conuenientesq; sacerdotũ principes & ciuitatis uniuersa nobilitas astiterũt tribunali. His
præcepit florus: ut oẽs qui maledicta in eũ succlamassent protinus dederent edicens in ipsos esse:
nisi eos produxerint uindicandũ. Ad hæc respondent iudæi: populũ quidẽ pacifica quæq; sentire:
illis uero qui errauissent in uerbis ueniam conferendã postulabant. In tanta siquidẽ multitudine
nihil esse mirandũ offendi aliquos temerarios: & per ætatem insipiẽtes: esse autẽ impossibile eoꝝ
qui deliquerint discrimen agitari: cũ & singulos nimirum pœniteat: & per timorẽ ad negandum
sint parati. Debere tantum illũ si consuleret gentis quieti: & uellet romano imperio seruare urbẽ.
Magis propter multos innoxios dare ueniã etiam paucis delinquentibus quapropter paucos deli
quentes improbos perturbare multitudinem tantũ bonorum. Ad hæc uero ille magna indigna-
tione inflammatus militibus exclamauit: ut foꝝ uenalium quod erat in superiori parte diriperẽt:
ac passim obuios trucidarent. Illi uero ad lucri sui cupiditatem addita auctoritate rectoris: non so-
lum illum diripuerunt locũ in quem fuerant immissi: sed in uniuersas insilẽ es domos interficie-
bant habitatores. Fuga autem erat per angiporta omnia & cædes eorum qui cõpræhendebantur:
direptionis quoq; nulla species prætermittebatur. Multos autem etiam nobiliũ compræhenden-
tes adduxerunt ad floꝝ: quos ille uerberibus laniatos in cruce sustulit. Deniq; omnis numerus il
lo interfectoꝝ die cũ paruulis: & mulieribus neq; eñi lactantibus pepercerant fuit ducẽti &. xxx.
grauiorem autem faciebat calamitatẽ uideri nouitas romanæ calamitatis: ꝙ enim nemo unꝗ pri-
us tunc florus ausus est: ut uiros. s. equestris ordinis pro tribunali flagellis cæderet ac patibulis af-
figeret. Quorum & si origo iudæa tamen romana dignitas erat.

Rex quidam agrippa alexandrum proficiscens: inuenit germanam suam bericẽ: uidens iniqui
tatem militum misit ad florum ut a sede desineret: qui noluit immo peiora operatur uenit hyero
solimam & uota deo exoluit: regina uero florum præcatur. Cap. XIIII.

Per idem tempus rex quidã agrippa alexandriam profectus: ut alexandrum qui ægyptũ
procurabat: missus a nerone iure hospitis conueniret. Germanã autem suam beronicẽ
hyerosolimis inuentam & iniquitatem militum uidentẽ grauis pro hac angor iouase-
rat: & frequenter quidem præfectos equitum suoꝝ: custodes corporis mittens ad flo-
rum præcabatur: ut a sede desineret. Ille uero neq; in multitudinem interfectorũ: neq; in nobilita
tem peccatricis: sed tantum in lucra sua: quæ de rapinis congregarentur aspiciens contempsit ab-
nuere. impetus autem militum in reginam efferatus est. Non solũ quippe sub oculis eius obuios
quoq; multabant: sed etiam ipsam nisi confugisset in aulam interficerent. ibi ãt peruigilem noctẽ
cum intenta custodia egit uerens utiq; irruptionẽ militum. Venerat autem hyerosolimã ut uota
deo solueret. His enim qui morbo uel aliis necessitatibus implicant: mos est orare per triginta di
es anteꝗ immolent hostias abstinere quoq; uino & capillos radere. Quem morẽ beronice Regia
exercuit diebus: nudipes etiã ante tribunal stetit deprecans florum: & preter quod nihil honoris
habita est & ẽt de uita sua periclitata est.

Multitudo clamat contra florum: primates sedant multitudinem florus uidens multitudinẽ
sedatam nouam querit insurgere discordiã: multi occiduntur per romanos sed desperatione du-
ctus populus irruit i romanos: quos epulit ex urbe: uidens florus nihil posse agere ab urbe digre-
ditur Cæsariam uenit. Cap. XV.

Haec autem facta sunt sextodecimo die mensis maii. Postridie autẽ conueniens multi-
tudo in forum quod erat in superiori parte ciuitatis confluens magnis clamoribus de
his qui interfecti fuerant querebantur. Potissimũ autem inuidiosæ in florũ uoces erãt
ꝙ ueriti primates quiq; & pontifices disruptis uestibus & uiritim singulos cõpræhen-
dentes postulabant: ut ab his uerbis quoꝝ causã mala tanta pertulerant desinerent neq; in maio-
rem indignationẽ florum mouerent. Sicq; sedata est multitudo: tam reuerentia præcantium quã
spe ꝙ nequaꝗ florus ultra in eos sæuiret. ille autem uidens multitudinẽ esse sedatam angebatur:
& denuo eam inflammare cupiens pontifex cum nobilibus aduocauit. itaq; unum ait argumẽtũ
fore ꝙ nihil ulterius denouandis rebus populus cogitaret. si obuiã procederet militibus de cæsa-

ria uenientibus.ueniebant auté duæ cohortes:qui cum uocasset populum ad occurrendum man
dat centurionibus:ut nullam salutationé redderent obuiantibus iudæis : Ad quod si offensi petu
lanter quippiá essent locuti statim in eos uterentur armis. Pontifices ergo collectam multitudiné
in templo præcabantur ut occurrerent romanis & ante graue incommodú cohortes solenniter
salutabant. His hortationibus seditiosi quiq; annuebant & ob interfectorú dolorem reliqua mul
titudo iungebatur audacibus. Tunc uero & omnis sacerdos omnesq; leuitæ sacra uasa proferétes:
ornatúq; templi ; citharistæ etiam & cantores cum musicis organis procedebant ante multitudi-
nem: & obnixissime precabantur ut illum templi honorem custoditú esse uellét:neq; ad direptio
nem uasorum sacrorú romanos contumeliis incitarent. Erat autem uidere:ipsos sacerdotú prin-
cipes sparsis cinere capitibus & pectora diruptis uestibus nuda monstrantes nominatim singulos
quosq; nobilium compellare:ac denuo in commune multitudinem precari:ne ob modicú pecca-
tum patriam suam proderent his qui direptioni eius inhiarent. Quam enim utilitatem uel militi
bus esse de iudæorum salutatione tribuenda:uel illis quæ acciderant correptionem si in præsen-
ti prodire cessassent. Ac contra si officiose susceperint solenniterq; uenientes auferri floro occasio
nem pugnæ:ipsos uera saluare patriam suam & ꝑuidere. Ne quid ultra quá pertulerant experiren
tur. His addunt quoniam paucis seditiosis si tanta multitudo iungatur quo magis ad pacificú cõ
silium sua debuerint auctoritate transferre. Tali hortatu multitudiné inflectentes:etiam ipsius se-
ditionis auctores:quosdam quidem minis: quosdam át sui reuerentia mitigauerunt: ac deinceps
præcedentes cum quiete omni populo sequente militibus obuiam prodierút . Iamq; comminus
factos salutauerunt. Illis autem nihil respondentibus seditiosi iudæorum aduersum Florum cuius
hæc fierent consiliis succlamauerunt . Confestimq; milites cõpræhendentes eos cædere fustibus
adorti sunt:atq; in fugam uersos persequentes equites proculcabant . Corruebant autem multi
quidem cú a romanis cæderentur:plures autem cum se mutuo propellerent . In ipsis autem por-
tis grauis facta est compressio:& unoquoq; alterum præuenire cupiente tardior fuga cunctis fie-
bat. Collabentium uero erat durus interitus. Suffocato enim atq; cõflato miseri dispeibát:& neq;
ad sepulturam quisq́ proximis suis cognoscédus remanebant. Irruebant autem pariter milites im
moderate eos quos compræhendissent cædentes: & per ingressum quæ berethá uocatur detrude
bant multitudinem transire cupientes:ut antoniam & templú obtinerent. Quos etiam florus cõ
secutus eduxit de regia eos qui secum erant:& in arcem transire nitebatur. Frustratus tunc é eius
impetus. Conuersus quippe aduersum eos populus repugnauit: & per tecta euadentes obruebant
saxis romanos . Qui cum superne sagittis uincerentur uenientibus:nec possent defendere multi-
tudinem quæ per angustos arctabatur ingressus: ad reliquú se exercitum qui erat in regia recepe
runt. Seditiosi autem uerentes ne superueniens denuo florus templú occuparet per antoniam ex
templo ascendentes porticus ad temp'um per antoniam continentes interciderunt:quatenus aua
ritiam flori desperatione compescerét. Nam cú diuinis inhiaret thesauris proq; hoc in antoniam
transgredi niteretur:ubi intercisas porticus uidit:ab impetu conquieuit. Et conuocans sacerdotú
principes:atq; curiam se quidem ait urbe digredi: præsidium tunc apud eos relinquere quantum
ipi uoluissent: Ad hæc illis respondentibus nihil nouandú fore si uná tantú relinqueret apud eos
cohortem. Dum tantum non illam quæ cum ciuibus pauloante conflixerat ob ea si quidem quæ
pertulere populum illis militibus infensum: cohorte sicut præcabátur mutuata cum reliqua ma-
nu cæsariam regressus est.

Florus non cessans:iudæos apud Cestium accusat de defectione dirigitur tribunus neapolita
nus ad hæc inuestiganda suscipit a iudæis benignissime:& cõqueruntur de floro cognita in huma
nitate flori:uulgus uult legatos fieri ad neronem de crudelitate flori. Cap. XVI.

ALiud autem denuo pugnæ consilium cõminiscens retulit ad cestium:& iudæos defe-
ctionis criminatus impudenti mendacio illos perpetrasse dicens quæcunq; eos pertu-
lisse constabat. Nec sane principes hyerosolimorũ tacuerunt : sed & ipsi & beronice ad
cælestium de his quæ iniq; in urbe egerat retulerunt. Ille autem susceptis litteris partis
utriusq; quid facto opus esset cum principibus deliberabat. Et quibusdam quidem uidebatur cũ
exercitu in iudæam cæstium ire debere:& aut uindicare defectionem si fuisset admissa:aut magis
fidos reddere iudæos:eorumq; accolas. Ipsi tamen magis placuit aliquem de suis præire:qui & ne
gocia & consilia iudæorum possit ei fideliter nunciare. Direxit eo tribunum Neapolitanum qui
ab alexandria reuertenti agrippæ circa iamniam occurrens:uel a quo fuisset directus uel ob quas
causas indicat. Quo loci iudæorum etiam pontifices reliquiq; nobiles eorumq; curia adesse cura
uerantut regem circa scilicet officia nouarent . Postea uero quam congrua humanitate coluerút
conquesti sunt quam potuerunt flebiliter de calamitatibus propriis: & in humanitatem flori ex-
plicauerunt. Quam licet argueret agrippas tamen ut ducis auctoritati competebat inuentionem
suam in iudæos transtulit: quorũ maxime miserabatur uolens scilicet frenare eorum motus:ut ꝑ
hoc ipsum quod uiderentur nihil passi iniuriæ ab ultionis desinerent appetitu. Ad hæc ergo qui-
cunq; egregii erant:& propter sua prædia desiderabant quietem:intelligebant regis redargutioné

esse plenam benignitatis. Populus autem hyerosolimorum sexaginta stadiis obuis progressus offi ciose agrippam & neapolitanú suscepit. Lamentabátur tamen interfectos cõiuges mulieres: quarú planzoribus reliqus quoq; populus ad laméta conuersus præcabatur agrippam ut genti consule ret. Succlamabant etiam neapolitano: ut ingrederetur urbem uideretq; quæ essent a floro gesta: & ita ostendebant forum quidem desertum domosq; uastatas. Deinceps uero per agrippam suasere neapolitano ut is cum uno tátum famulo usq; ad soloam totá circuiret ciuitatem: quatenus ipsis cognosceret oculis iudæos quidem omnibus aliis parere romanis: soli auté floro aduersari ꝓpter magnitudinem in eos crudelitatis. Ille igitur cum circuisset urbem & mansuetudinis populi suffi tiens documẽtum teneret: ascendit in templum quo etiam multitudinem cõuocauit: & plurimis uerbis fidem eorum cum circa romanos collaudasset: multa etiam ad cõseruationem pacis horta tus adorauit eum eiusq; sancta in eo tamen cõsistens loco in quo licebat per religionem: sicq; re gressus ad cestium est. Vulgus autem iudæoꝝ ad regem pontificesq; conuersus petebat: ut legati aduersum florum ad neronem mitterentur; neq; de tanta cæde tacentes suspitioné suæ defectio nis præberent: uisuri quippe eos principes capiendorum armoꝝ fuisse nisi præuenientes ostendis sent illum esse qui dedisset exordium constabat auté multitudinem nõ esse quieturam si legatio nem aliquis impendisset. Ad hæc agrippa ordinari quidem legatos qui florum accusarét inuidio sum putabat: despicere auté iudæos in bella commotos neq; sibi expedire cernebat.

Aduocat contionem iudæorum & cõstituit in suggestu beronicé germanam flori rex agrippa qui omnes hortatur iudæos ad quietem & patientiam dicens hæc non placere Cæsari: neq; eos posse romanis obsistere: qui toti orbi iam dominantur tandem acquiescit populus: uolensq; per suadere ut Flori obediunt, quousq; successor ueniat, accensa multitudo ex urbe pepulerunt; ipse in regnum discessit. Cap. XVII.

ADuocata igitur contione in xistum: & in suggestu cõstituens germanam suá beronicé masa modo eoꝝ domo ea siquidem xisto imminebat contra superiorem parté urbis. Nam xisto templú erat ponte coniunctum eiusmodi orationem habuit. Siquidem non uiderem uos omnes ad pugnam cú romanis esse concitatos, neq; populi puriorem sin cerissimamq; pacem uelle seruare. Neq; processissem ad uos: neq; consulete confisus essem: super uacua quippe de utilibus oratio quando omnium habitatorum cõspirat ad deteriora consensus. Quomodo uero aliquos quidem ætas: maloꝝ belli nescios facit. Quosdam uero inconsiderata spes libertatis, nõnullos uero auaritia succendit & in cõfusione rerum capiendum de minoribus lucrum quemadmodum ipsi ab hoc errore corrigantur: & non per paucorum improba consilia etiam boni dispareát existimaui oportere; ut omnibus uobis in unum coactis ea exponerem quæ arbitror expedire. Perstrepet autem nemo si non ea audierit quæ ipsius fert libido. His siquidem qui sunt ad defectionem irreuocabiliter incitati: licebit etiam post meos monitus manere in pri stina uoluntate. Mea autem etiam ad illos qui audire cupiunt intercipietur oratio: nisi ab omni bus uobis silentium præbeatur. Noui quidem quam multi & iniurias procurantium prouincias & præconia libertatis quasi tragice prosequantur. Ego autem anteq̃ discutiam qui sitis & contra quos pugnam suscipere tentetis: primum separabo causas quas connexas putatis. Si enim uiolato res uestros cupitis ulcisci: cur libertatem magna laude sustollitis? Si uero istud ipsum seruire into lerabile ducitis superflua est aduersum rectores querela. Et illis siquidem uel moderatissime agen tibus: nihilominus turpe erit seruire. Considerate autem sigillatim & uidete quam exigua sit ma teria bellorum. Et primum quidem ipsa rectorum consideranda sunt crimina. Colere siquidem officiis non exasperare oportet iurgiis potestatem. Cum uero modicorum peccatorum exprobra tiones maximas facitis: aduersum uos profecto eos quibus infertis contumelias irritatis. Relin quentes quippe & ꝙ ante claudio: & cú quadam uerecundia nocebant; palam uos confidenterq; populantur. Nihil át ita plagas coercet: ut patientia & uiolatoꝝ quies quæ uigilantibus indicit pu dorem. Fac auté eos qui a romanis in prouincias dirigant esse grauiter molestos. Non tamen etiá romani omnes uiolant uos: neq; ipse cæsar aduersum qué pugna uultis. Neq; enim ex præcepto il lorum improbus ad nos quisq̃ uenit: neq; possunt illi quæ in oriente geruntur positi in occidéte conspicere. Sed neq; facile ea quæ hic fiunt: illic audiuntur. Est át importunissimum & propter exiguas causas tantis: & ea de quibus querimur nescientibus uelle confligere. Et quidem nostroꝝ criminum cito erit futura correctio. Neq; enim unus idem prouinciæ semper curam tenebit & successores eius credibile est modestiores futuros. Morum át semel bellum neq; deponere facile est absq; magnis calamitatibus neq; sustinere. Libertatis uero dona sinentibus prouidendum atq; certandum est: ut principio non ea careant. Molesta enim est nouitas seruitutis quá ne unq; sube as iustum suscipi certamen uidetur. Qui uero semel subiectus est & deinceps deficit cõtumax ma gis seruus quá amator libertatis ostenditur. Tunc igitur oportuit oía agere ne susciperent roma ni cú in ꝓuinciá Pompeius intraret. Maiores uero uestri eorúq; reges pecunia corporibus animis multo uobis meliores exiguæ parti uirtutis Romanæ obsistere nequiuerunt. Vos autem qui hæ reditariam obedientiam suscepistis rebus autem omnibus ab illis qui primi paruere quam longis

ſime inferiores eſtis:contra omne romanum regnum obſiſtere arbitramini? Et athenienſes quidẽ qui ob græcorum libertatem patriam ſuam quondam ignibus tradidere: qui ſuperbiſſimum illũ Xerxẽ per terram nauigantem:per mare uero ambulantem & cuius claſſem non caperet amplitudo pelagi latiorem autem Europa duceret exercitum,huncinq̃ cum una naue fugientem glorioſiſſime perſecuti ſunt. Circa paruam autem ſalaminam qui tantas opes aſiæ confregere: nũc tamẽ ſeruiunt romanis:& illam regiã græciæ ciuitatẽ adminiſtrãt italiæ iuſſiones. Lacedemonii quoq; poſt thermopylas & plateas & Ageſilaum aſiam perſcrutatum eoſdem dominos uenerantur. Macedones uero qui adhuc poene libertatem imaginantur philippum uidere eũ alexandro promittẽtem ſibi orbis imperium:ferunt tamen rerum mutationem & adorãt eos ad quos fortuna migrauit. Aliæ quoq; multæ gentes ad libertatem fiducia ſubnixæ: & multo maiores ceſſerunt tamen & obediunt. Vos autem ſoli ſeruire dedignamini his quibus uideatis uniuerſa eſſe ſubiecta? Cui militiæ? quibus confiditis armis? Vbi claſſis ueſtra quæ peruagetur romanorum maria? Vbi autẽ qui expenſis poſſunt ſufficere theſauri? Contra ægyptios forte aut arabas exiſtimatis nos bellum mouere? Non circũſpicitis romanorum imperium? Non metimini ueſtram imbecillitatẽ? Nonne ſcitis ueſtram ciuitatem a conterminis gentibus frequenter eſſe ſuperatam? Illorum autem uirtus per totum orbem inuicta percurrit:immo etiam hoc orbe plus aliquid quæſierũt. Neq; enim ſufficit eis ad orientem quidem totus euphrates: ad ſeptentrionem uero iſterneq; meridietenus ſolitudine lybia perſcrutata:neq; in occidente gadira:ſed ultra oceanum alium quæſierunt orbẽ. Vſq; ad britannias inacceſſas prius arma & exercitum tranſtulerunt. Quid ergo? Vos ne ditiores gallis:fortiores germanis: prudentiores græci? Poſtremo plures eſtis omnibus in toto orbe degentibus? Quæ uos fiducia aduerſum romanos erigit? Sed dicit aliquis ſeruire moleſtiſſimum eſt. Ac quanto magis id græcis:qui uniuerſis ſub ſole habitantibus uidebantur præſtare nobilitate: & tã latam quondam prouinciam poſſidentes:tunc bis ternis faſcibus romanorum obediunt. Paribus autem macedones obſequuntur: qui certe multo uobis iuſtius deberent libertatem tueri. Quid autem quingentæ aſiæ ciuitates? Nunquid non abſq; ullo præſidio uni tantummodo rectori parẽt:& faſcibus conſulis obſequuntur. Quid autem pergam enumerare heniochos: & colchos: & taurorum gentem:buſphoranos quoq; & habitantes circa ponti litora: nationes meoticaſq; gentes? Apud quas nimirum olim neq; domeſticus aliquis dominus noſcebatur. Nunc uero militum ſubueiuntur tantum tribus milibus:& quadraginta naues longæ innauigabile prius mare in pace cuſtodiunt. Quota bithynia & capadocia & pamphyliorum gens lydi quoq; & cilices pro libertate dicere ualerent. Tamen nunc ſine armis tributa pendunt. Quid autem thraces quinq; quidẽ diebus in latum:ſeptem autem in longum commeabilem prouinciam poſſidẽtes aſperioreq; multo quam ueſtra eſt: ac multis patribus fortiorem altiſſimoq; gelu eos qui irruerint retardantem. duobus milibus romanorum in præſidio manentibus obſequuntur. Poſt hos illyrii uſq; ad dalmatiam:& iſtrio tenus incolentes duabus tantum legionibus obediunt:cum quibus & ipſi impetus compeſcunt dacorum. Ipſi quoq; dalmatiæ qui tam multa de libertate conati ſunt ſæpiuſq; capti:rurſum cum maioribus opibus rebellarunt. Nunc ſub una romanorum legione agunt quietem. Verumtamen ſi aliquos magnæ cauſæ ad defectionem incitare deberent; gallos potiſſimũ oporteret aſſurgere:quos uidelicet tantis munimentis natura cinxiſſet. Ab oriẽtali quippe plaga alpium montibus a ſeptentrionali rheno flumine: a meridie pyreneis montibus ab occidente uero occeano. Sed tali munitione gaudentes trecentis &.xxv. gentibus numero ſi fontes autem: ut ita dixerim:fœlicitatis domeſtice habẽtes: omnibuſq; bonis totũ poene orbem irrigantes ferunt: nihilominus uectigales eſſe romanorum:ac fœlicitatem ſuam in eorũ fœlicitate reponere. Idq; ſane ipſum:non per animorum mollitiem: nec propter ignobilitatem parentum quippe octoginta annos pro libertate pugnauerunt:ſed romanorum admirati ſunt: horrueruntq; cum uirtute fortunam:qua illi plura ſæpe obtinuere quam bellis. Deniq; ſub mille &.cc. militibus ſeruiunt:qbus poene plures habuerant ciuitates. Neq; iberis naſcens in agris aurum ad gerẽda pro libertate bella ſufficit. Neq; tantum terrarum mariſq; ſpacia. Romanis diremptæ gentes luſitani: ſcilicet & a cantabrorum armenia:nec uicinus occeanus:etiam accolis ſuis fragore terribilis ſatis fuit uincentibus romanis:ſed ultra columnas herculis protulerunt arma:& ipſas nubes pyreneorum montium egreſſi uertices ditioni ſuæ ſubdiderunt romani atq; ita pugnacibus gentibus tantoq; ut prædixi:ſpatio diremptis legio in præſidio una ſatis eſt. Quis ueſtrum nõ audiuit multitudinem germanorum uirtutem quoq; & magnitudines corporum ut arbitror ſæpe uidiſtis. Siquidem ubiq; romani earum gentium captiuos habent. Sed illi quidem ita ingentem ſpatiis regionem incolentes ſpiritus autem maiores corporibus gerentes & animam quidem contemptricem mortis: indignationes autem uehementiores feris:nunc autem limitem rhenum habent:& octo romanorum legionibus domantur: & ſeruiunt quidem qui capti ſunt:reliqua autem uero gens uniuerſa ſalutẽ in fuga non in armis reponit. Conſiderate etiam britãnorum muros qui Hyeroſolimorum cõfiditis muris. Illos ſiquidem circundatos occeano:& poene non minorem quam noſter orbis eſt habitantes romani nauigantes redegerũt inditionem ſuam; quatuorq; legiones tãtæ magnitudinis

insulam tuentur.& quid opus est plura dicere?cum etiam parti bellicosissimum genus tantis pri-
us populis imperantes & tam magnis opibus cicundati obsides tamen mittunt romanis:estq; cer
nere sub spé pacis seruientem in italia præcipuam orientis libertatem. Vniuersis quippe qui sub
sole incolunt romanorum arma uenerantibus uos soli bellum geretis? Neq; carthaginensium cõ
siderabitis finem:qui magno illo Hannibile gloriantes & ex nobilitate phœnicum stirpe uenien
tes tamen sub Scipionis dextera corruerunt.Sed neq; cirenæi lacedemone oriundi:neq; marmari
darum genus usq; ad dipsadẽ protenrum neq; terribilis etiam audiẽtibus syrtes:Nasamones quo-
q; & mari & innumerabilis multitudo nomadum uirtutes impediere romanos. Sed tertiam par-
tem orbis terrarum:cuius neq; numerare quidem natiões facile est quæ.sab atlantico mari & co
lumnis Herculis usq; ad rubrum mare infinitos numero & locis æthiopes continet: totam tamẽ
susceperunt armis & præter fruges annuas quibus romanam multitudinẽ octo mensibus pascũt
alia quoq; uectigalia pendunt.Expensas quoq; deuotissimi imperio ministrant. Nihil de his quæ
iubentur:sicut uos contumeliosum putantes. Equidem una cum illis tãtum legio commoratur.
Sed quid opus est longe petius exemplis potentiam explicare romanam? Quom eam possitis de
uicina uobis ægypto diligẽter inspicere.Hæc enim cum usq; ad æthiopas porrigatur: opulentaq;
arabiam:contigua quoq; sit in die quinquaginta & septingenta centena millia incolarum habens
præter alexandrinorum plebem tamen uectigalia quorum magnitudinem decensu singulorum
capitum æstimari licet deuotissime penditans:romanum nõ dedignatur imperium. Et certe quã
magnum stimulum defectionis habens:Alexandriã scilicet multitudine & diuitiis abundantem:
magnitudine quoq; non imparem. Habet siquidem in longitudine stadia.xxx.in latitudine uero
non minus quam decem:tributorum uero multo amplius per menses singulos infert: quam uos
toto anno penditis:& præter pecuniam.iiii.mẽsium romanæ plebi annonam ministrat.Munitur
autem undiq;:aut incommeabili solitudine aut importuoso mari:aut fluminibus aut siluosis pa
ludibus:quorum tamen omnium nihil romana fortuna fortius fuit. Duæ etiam legiones ciuita-
ti insidentes profundam ægyptum cum illa macedonum nobilitate frenant. Quos igitur in bel-
la de solitudinibus aliquibus socios assumetis? Siquidem omnes qui in orbe habitabili degũt ro-
mani sunt.nisi forte quis uestrum spes suas ultra Euphratẽ porriget: & Adiabenorum regionem
gentiles suos æstimet adiutores . Porro nec illi propter irrationabilem causam tanto se bello im-
plicabunt:nec si tam probroso open assensum dabunt parthus tamen sineret. Est siquidem ei cu-
ra tuendæ cum Romanis amiciciæ & arbitrabitur fœdus esse temeratum si quis de his qui subie
cti sunt eius imperio aduersum romanos in bello procedat.Super est ad diuinum confugiatur au
xilium. Verum & hoc apud Romanos.Sine deo quippe impossibile esset imperium tale consiste-
re.Considerate autem quemadmodum hæc ipsa erga ipsam religionem immoderatio:etiam si cũ
longe inferioribus bellum geratis:tamen ad dispensandum sit uobis difficillima atq; eadem trãs-
grediendo offendatis deum:per quæ eum auxiliaturum putatis.Si enim seruetis sabbatorum con
suetudinem:& ad nullum actum moueamini facile pfecto capiemini . Sic quippe etiam maiores
uestri experti sunt hos dies Pompeio ad bellum destinante in quibus scilicet hi qui oppugnaban
tur otio gerebant.Transgredientes autem in bello legem patriam nescio propter quid in reliquũ
dimicetis. Vna siquidem nunc uobis intentio est:ne quid de patria institutione soluatur.Quem-
admodum autem aduocabitis ad adiutorium deum si cultũ indebitum sponte uioletis? Assumũt
autem singuli quiq; bellum uel diuinæ uirtuti:uel humanis opibus cõfidentes. Cum uero utraq;
hæc quantum ad ipsam pertinet consequentiam deserũtur:in manifestam utiq; captiuitatem uo
lentes pugnare prosiliũt. Quid autem prohibet propriis manibus filios uestros coniugesq; lania-
re:& pulcherrimam inflammare patriam.Erumpẽtes siquidem in furorem lucrabimini uel igno
miniam superatorum , bonum est o amice bonum est:cum adhuc stat nauis in portu præcauere
tempestatem futuram:& non eo tempore quo in medias irrueris procellas nequiq̃ trepidare.His
siquidem qui in improuisa mala inciderint superest:ut nõ indigni uel miseratione uideantur:qui
uero se in apertum discrimen iniecerint etiam exprobrationibus onerentur : nisi forte aliquis,ue
strum æstimet secundum peccata conflictum ire:romanos autem postq̃ uicerint mediocriter uo
biscum acturos:& non in exemplo aliarum gentium sacram hanc urbem inflammaturos: interfe
cturos ãt uniuersum uestrum.Neq; enim qui superfueritis armis usq̃ locum fugæ habebitis: uni
uersis,gentibus:uel iam habentibus romanos dominos:uel habere metuentibus. Periculum au
tem non solũ in uos manebit:sed etiam in reliquis ciuitatibus habitantes iudæos. Neq; enim est
in toto orbe populus in quo non uestra portio sit:quos certe omnes uobis rebellãtibus cæde cru
delissima diuersi quiq; conficient:& propter paucoꝝ uirorum praua consilia: uniuersæ urbes iu-
daico sanguine redundabunt.Maner aũt uenia eos qui talia patrauerunt:q; sint nimiꝝ uestro ui-
tio congregati. Si uero eadẽ exequi supsederint considerate quã impiũ sit aduersum tã benignos
arma mouisse.Subeat aũt uos miseratio:& si non filioꝝ uestroꝝ atq; coniugũ saltem istius ciui-
tatis:quæ mater urbiũ uestræ regionis uocat.Parcite moenibus sacris:parcite uenerabilibus ady-
tis:templumq; uobis & sancta sanctoꝝ seruare.Neq; enim ultra uictores romani his abstinebunt

quibus primo parcentes nullam receperunt gratiam . Protestor autem ego quidem sancta uestra sacrosq; angelos dei patriamq; communem quando nihil eorum consiliorum quæ uobis uiderim expedire subtraxerim uos autem decernentes: quæ oportet mecum in pace degetis . Si uero pmtuleritis iras absq; me periculis subdemini.His dictis astãte etiam sorore lachrymauit: & multam partem de eorum impetu lachrymis instegit . Succlamabant autem non se aduersum romanos:sed aduersum Florum ob ea quæ pertulissent pugnam gerere.Ad quos rex agrippa. Sed opera uestra inquit *talia sunt qualia* aduersum romanos pugnantium.Neq; enim Cæsari uectigal dedistis:& antomanas porticus incendistis Sopietis autem causam defectiorus.Si & porticus denuo cõstruatis & tributa reddere maturetis.Neq; enim Flori hoc præsidium est autem pecuniam floro dabitis.His consultis populus acquieuit:& cum rege ac Bernice ascendẽtes in templum porticus ædificare adorti sunt . Per uicos & regiones principes decurionesq; dispersi uectigal colligebant:celeriterq; quadraginta talenta.tantum enim erat reliquum,redacta sunt.Et belli quidẽ imminentes minas eo tunc tempore agrippas compescuit. Deinceps uero persuadere populo tentabat:ut parerent floru:donec successor ei a Cæsare mitteretur.Ad quam orationẽ multitudo accẽsa nec a uerborum in rege contumeliis temperauit:sed protinus cum urbe pepulerũt: aosiq; sunt nonnulli seditiosorum etiam saxa in eum iacere. Rex autem uidens tumultuantium irreuocabilem impetum & conquerentem q; contumeliis esset affectus , Princeps quidem eorum una cum aliis potentibus misit ad florum cæsariam:ut ipse ex eis eligeret qui de tota regione uectigal exigerent.Ipse uero discessit in regnum,

Quidam eo tpe insurgunt & romanos oẽs interficiunt Eleazarus dux militum prohibet romanos hostias imolare:Nobiles quidã hortantur ne id fiat:ad Flo॰ destinãt legati & ad Agrippam ut cum exercitu ascenderent in ciuitatem: diuiditur ciuitas in duas partes: quidam nobiliũ & pontificum confugerunt:quidam in cloacis latuerunt. Cap. XVIII.

PEr idem tempus quidam eorum qui bellum maxime mouebant congregati irruebãt in quoddam præsidium:quod uocabatur Masada:& occulte eo persuaso:romanos omnes interfecerunt.Alios autem de suis posoerunt custodes . In templo quoq; hyerosolimorum Eleazarus quidam filius Ananiæ pontificis iuuenis audacissimus dux illo tempore militum persuasit his qui sacrificiis ministrabant: ut nullius munus aut hostia qui non esset de iudæorum gente susciperetur . Id autem erat romani belli semen atq; materia.Reiecit siquidem hostias Cæsaris quæ pro romano populo offerri solitæ erant: Plurimum autem super hoc pontificibus alisq; nobilibus deprecaris ut nõ præterirent eum morem quo supplicabatur pro regibus. Nihil tamen acquieuerunt ooo parum quidem & suæ multitudini confidentes:robur siquidem omne res nouare cupientium eorum uoluntates iuuabat:maxime autem aspiciebant ad Eleazarum:qui per idem tempus ut dixi:princeps erat.Conuenientes igitur potentes quiq; cum pontificibus & pharisæorum nobilissimis : & uidentes q̃ grauibus malis pergerent subicere ciuitatem ; decreuerunt seditiosorum animos experiri: & ante portam quæ ærea uocatur contionem aduocantes:erat autem in interiori parte templi posita quæ respicit ad solis exortum:ac primo quidem multa de temeraria eorum defectione cõquesti:& q; tam breuiter bellum patriæ commouerent.Deinceps irrationabilitatem causæ ipsius arguebant dicentes: maiores quidem eorum ornasse templum ex magna parte de muneribus gentium:semperq; eorum qui foris essent populorum munera suscepisse:& non solum prohibuisse aliquorum hostias id siquidem esse impiissimum ; sed etiam eas qui uiserentur permanerent quæ ad præsens usq; tempus oblationes eorũ in templi cultibus collocasse.At nunc eos qui romana arma irritarent:& desponderent eorum bella nouum statuere morem religionis atq; tunc in periculis etiam ream facere ciuitatẽ impietatis:uideri siquidem ea sit in qua præter solos iudæos nullus alter immolet externus. Neq; ad orandum linatur accedere . Et siquidem circa unius alicuius priuati personam lex ferretur eiusmodi possit nimirum iure nos inhumanitatis arguere . Nunc autem despiciuntur romani: & iudicatur Cæsar prophanus. Vnde uerendũ est:ne qui immolandas pro illis hostias repellunt ipsi in reliquum etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre.Fiatq; uere extra principatum ciuitas nisi relerius resipiscentes reddiderint hostias:ac priusq̃ ad eos io quorum contumelia idem tentatũ est huius ausus fama perueniat.simul autem ista dicentes producebãt in medio scientissimos morum paterno & sacerdotes quosq; narraturos quomodo omnes eorum maiores exterarum gentium semper sacrificia suscepissent.Attendebat autem nemo res oouare cupientium his quæ dicebantur:sed neq; procedebant in medio altaris ministri ut belli materiam præpararent . Videntes igitur nobiles quiq; seditionem eo iam processisse;ut eorum non possit auctoritate compesci; & romanorum armorum periculum se primos esse mansuros inquantũ poterant consulentes amoliri causas parabant & legatos quidem ad florum miserunt quorum erat princeps filius ethei Symon:alios aũt ad agrippã: inter quos nobilissimi stilus & antippas & costobarus erant qui etiam regẽ ppinquitate tangebant.Precabant aũt utrũq; ut cum exercitu ascenderent in ciuitatem & seditionem opprimerẽt priusq̃ ea intolerabilis fieret. Et floro quidem malum istud quasi bonus

nontius fuit uolensq; inflámare bellum nihil respondit legatis. Agrippas autem pariter utriusq; parcens. s. deficientibus uelis aduersum quos bellum mouebatur: uolensq; & romanis conseruare iudæos: & iudæis templum atq; patriam ad hæc autem nec sibi conducere talem conturbationē sciés misit in auxilium equites duo milia. Cum his autem erat præfectus equitum darius: dux uero agminis iachimus Philippi. His uero uenientibus optimates quiq; cum pontificibus: & omni multitudine quæ optabat quietem superiorem occupabant ciuitatem inferiorem siquidem & tēplum seditioso & manus tenebat. Missilibus igitur & fundis indesinentibus utebantur & continuo erat emissio sagittarum ex utraq;. s. parte. Erat autem quando ex insidiis procurrentes comminus dimicabant. Præstabant autem audacia quidem seditiosi: belli uero scientia regii pollebāt. Et his quidem erat propositum maxime templum obtinere: prophanatoresq; eius expellere. Seditiosis uero qui cum Eleazaro agebant ut præter ea quæ obtinebant etiam superiorem inuaderent urbem. Per septem igitur dies grauis utriusq; partis cædes fiebat; & neutri de eo loco quem tenuerant depellabantur. Deinceps uero adueniente ea festiuitate quæ ex illo phorias dicitur: in qua mos est omnibus grandem lignorum materiam cōuehere ad templum: quatenus nunq̄ ignis deficiat esca; semper enim inextinguibilis perseuerat; quosdam quidem cura religionis exclusit. inter infirmiorem autem uulgum multi irrumpentes. Sicariorum sic enim uocāt latrones gladios in finibus gerentes audacissime utebantur opere quod adorti erant. Regum autē audacia & multitudine uincebantur. Ita superiore ciuitate cesserunt: cum isti protinus irruentes Ananiæ pontificis domum: & Agrippæ ac Bernices palatium inflammauerunt. Postq̄ ignem archiuo intulerūt uolentes omnia creditorum documenta disperdere; nec etiam unde ratio creditæ pecuniæ pateret atq; omnis ad eos debitorum se iungeret multitudo; & aduersum locupletes quasi metu libertatis haberent insurgendi liberam facultatem. Fugientibus ergo chartarum publicarum custodibus ignem ædibus iniecerunt; atq; ita succensis ciuitatis neruis hostibus irruebāt. Quo loco pontificum atq; nobilium quidam in cloacis quidam latuerunt; quidam uero cum regiis in superiorem regiam confugerunt: portas celeriter obstruentes. Inter quos Ananias pontifex: & Ezechias frater eius erant: & illi quos apud Agrippam usos legatione diximus. Tunc ergo uictoria quidem & inflammatione contenti cessauerunt.

Quintadecima die mensis augusti fit ípetus in amoniam & oēs obsessos in eo p̄sidio capiunt: post regē accedūt exurunt turres: p̄cantur manaimū ut liceat aufugere q̄bus cōcedit: relictis solum romanis intus: q confugiūt in turres regias: illi uero qui cū manaimo erant; irruentes illa loca diripientes strato pedum incenderunt. Cap. XIX.

Postridie autem. xv. scilicet die augusti mensis fecerunt impetum in antoniam: & omnes in eo præsidio agentes per biduum obsessos ceperunt atq; interfecerunt: præsidiumq; incenderūt. Postea uero transierunt in regiam ad quam confugere Agrippæ milites: & in. iiii. partes agmen suo diuidentes muros moliebantur. Eorum uero qui intus erant erumpere nullus audebat propter multitudinem oppugnantium. Distribuit autem propugnacula: & turres subeuntes interficiebant; & frequenter quidem latrones sub muris cadebant. Nec die autem conflictus: nec nocte cessabat: seditiosis uidelicet æstimantibus in desperationem cogi eos qui in præsidio erant propter inopiam uictus: regiis uero credentibus oppugnatores suos cessuros labori. In his autem erat Manaimus unus de filiis iudæ galileæ callidissimus rhetor qui etiam quondam sub Cyrino exprobrauerat iudæis: quoniam post deum subicerentur romanis. Is ergo assumptis quibusdam nobilium perrexit in Masada ubi armamētarium Herodis erat. Eoq; perrapto populares aliosq; latrones diligenter armauit. Hisq; utens stipatoribus ueluti rex Hyerosolimam reuertitur factusq; princeps seditionis oppugnationem disponebat. Machinamētorum autem inopia erat: & nec poterat palam suffodere muros; superne hostibus tela iacētibus. Funiculum igitur longe ceptum sub una turrim agentes suspenderunt cum materiæ subiecta ac postea in sustinentia ligna ignem immittens agressi sunt. Sicq; subiicibus exustis turris quidem ex templo emota est. Alter autem murus intus ædificatus apperuit. Regii quippe molitiones eorum præsentientes fore etiam de concussione turris: alium sibi murum celerius ædificauerunt. Inter hoc autem hi quidem qui oppugnabant & statim se uictores credebant cum uidissent alium murum stupore defecti sunt: regii [illegible]en ad Manaimum aliosq; seditionis principes mittebant: præcantes ut eis descendere liceret: idem regiis eiusq; reliquis. Quod cum Manaimus annuisset protinus discesserunt. Romanos autem qui soli relicti erant grandis autem occupauit defectus. Neq; enim ui contra tantam multitudinem pares erant; & præcari ut exire liceret ignominiam uindicabant: quamq̄ & si tribueretur nequaq̄ tutum putabant. Derelinquentes igitur inferiorem locum qui Strato pedon uocabatur quippe quasi capi faciles in turres regias confugerunt; quarum una appellabatur Hippicos; alia Phaselus; tertia Mariannes. Hi uero qui cū Manaimo erant protinus irruentes ea loca de quibus milites fugerant si quos eorum comprehenderunt trucidantes omnem reliquum apparatum diripientes Strato pedum incenderūt. Hæc igitur acta sunt sexto die mensis septembris.

Capitur Ananias pontifex & cũ fratre Ezechia occidit & insurgunt qdam contra Manaimũ:
nollentes eũ regem:interficit sophista a populo:interficit manaimus: p romanos et multi ex iu-
dæis occidunt:ita ut cæsaria uacuata iudæis remaneat. Cap. XX.

SEquenti autem die pontifex Ananias circa Euripos regiæ domui latẽs capitur:& a la
tronibus interficitur cum Ezechia fratre. Circũsedentes autem turres seditiosi custo
diebãt ne quis militum posset effugere. Manaimum autem & munitorum locorum
destructio & pontificis Ananiæ mors in crudelitatem erexit:& neminem parem sibi
in negociis arbitrans intolerabilis erat tyrannus. Insurrexerunt autem duo de sociis
eleazari & mutuo collocuti: quia non deceret a romanis desiderio libertatis recedentes eandem
populari suo prodere:dominumq; ferre:& si non uiolentum:tamen seipsis humiliorem. Nam si
oporteat cunctis aliquem præesse:quẽuis magis alium quam illum deceret. Atq; ita pacti adoriũ
tur eum in templo. Soborus enim adoraturus accesserat regali habitu indutus:& studiosos sui in
armis habebat. Cum igitur hi qui circa Eleazarum erant in illum prosiluissent: reliqus uero po-
pulus rapiens saxa interfecit sophistam:æstimantes quo modo illo perempto tota seditio soluere
tur. Paululum autem stipatores manaimi resistentes postq̃ uiderunt totam aduersum se multitu
dinem irruere quiq; quo potuit diffugere & cædes quidem eorum qui compræhensi sunt:pscru-
tatio autem latentium sequebatur:pauciq; ex eis latentes in Masadã perfugerunt. cum quibus &
Eleazarus filius Arii propinquus genere manaimo. Qui postea etiam ĩ masadã tyrannidem egit.
Ipsum autem Manaimum cum confugisset in locum qui athlans uocatur:atq; illic humiliter de
litesceret capientes extraxerunt in publicum:multisq; suppliciis affligentes interfecerunt. Simili
ter autem sub eo agentes principes præcipuumq; tyrannidis adiutorem eius absalomõ nomine.
Et populus quidem sicut dixi in his adiutor fuit:suspicans aliquam totius seditionis correctionẽ
futuram. Hi uero non ad comprimendam pugnam: sed ut cum maiori licẽtia bellum agerent in
terfecerũt manaimum. Deniq; cum populus multum precaretur ut oppugnationem militum re
laxarent uehementius insistebant donec ulterius resistere non ualentes:inutilius. s. Hic enim erat
romanorum præfectus:& reliqui mittunt ad Eleazarum dicẽtes:ut solas eorum pacisceretur ani
mas:arma autem & reliqua quæ haberent ipsis tradentibus sumerent. Qui precationem illico ra
pientes remittũt ad eos Curionem nicodemi filium & Ananiam seduci:& iudam ionathæ:sed eis
dextras & sacramẽtum daturos. Quibus actis deducebat milites inutilius:sed quãdiu romani ar-
ma retinebant nemo aduersus eos seditiosorum fraudis aliquid molitus est. Postea uero quam se
cundum pactiones omnes scuta gladiosq; posuerunt neq; quicq̃ ulterius suspicantes descenderũt
facto in eos impetu stipatores Eleazari compræhensos trucidabant: neq; resistentes neq; suppli-
cantes:solas autem pactiones & iuramenta quæ dederant inclamantes. Et hi quidem ita crudeli-
ter interfecti sunt præter inutiliom. Hunc enim deprecantem & usq; ad circũcisionem iudaizare
se promittentem tantummodo seruauerunt. Detrimentum autem romanis quidem erat leue de
potentia siquidem amplissima pauci fuerunt interempti:iudæorum autem captiuitatis illud exi
tium probatur. Videntes aũt graues iam stare causas bellorũ: urbem tamen tali facinore fuisse re
pressam: ex quo nimirum diuina idignatio imminebat etiam si a romanis nulla ultio timeretur.
lugebant publice & iustitia ciuitatis p̃mebatur unusquisq; autem mediocrium quasi pro seditio-
sis causas redditurus turbabatur. Siquidẽ sabbato illam cædem cõgerat perpetrari in quo. s. die
propter religionem a sanctis quoq; operibus agunt quietem. Eodem aũt die eademq; hora quasi
ex aliqua cælesti prouidentia cæsarienses quoq; iudæos apud se habitantes trucidauerunt: ita ut
uno tempore super. xx. milia hominum cæderẽtur:& cunctis iudæis uacuata cæsarea remaneret.
nam & eos qui effugerant compræhendens florus uinctos in arenam deduxit.

Iudæi diuisi uicos & loca alia inflammauerunt:immensa cædes fit ex iudæis & aliis: Ciuitates
oẽs plene cadaueribus scythopolite tũ iudæis dimicant:clam tamen nocte dormientes tertia:eos
inuadunt. xiii. milia interficiunt ex iudæis & eorũ substantiã diripiunt. Cap. XXI.

POst cæsariensium uero plagam tota gens efferata est. Diuisiq; iudæi syrorum uicos eis
q; continentes rurales protinus uastauerunt: idem Philadelphiam & Gebdeonitẽ &
Gerasam & Pellam & Scythopolim. Deinceps uero ruerunt in Gadara & Ioppem &
Gauarnitidẽ. Et alia quidem subruentes loca:alia uero inflammantes etiã in Cadasam
tyriorum & Ptholomaidam:Gabam quoq; Cæsariamq; tendebant. Obstitit autem eo
rum incursui neq; Sebaste: neq; Ascalon: sed quoq; inflammatis Anthedona & Gazaram euer-
terunt. Multa autem circa fines harum ciuitatum diripiebantur: uici scilicet & agri eorum qui
capiebantur uirorum immensa cædes fiebat: neq; tamen syrii minorem numero multitudinem
de iudæorum uastabant: sed etiam eos qui in ciuitatibus erant comprehensos disperdebant:
non solom ob uetus odium: sed ut:& discrimen imminens præuenirent. Grauis ergo conturba-
tio totam syriam peruaserat:& omnis ciuitas ĩ binos diuidebatur exercitus:unaq; alterutris salus
erat:si anticipassent alteros cædes faciendo. & dies quidem ducebãtur in sanguine. noctes autem
molestiores formido faciebat. nam licet uiderentur ãmoliri iudæos: tamen etiã de aliis gentibus

iudaizantes cogebantur haberi suspectos:& per hoc ipsum quod in eis uidebatur ambiguũ: neq; temere eos placebat interfici & rursus per ipsam religionis commixtionem quasi pœnitus externos timebant:prouocabant autem ad cædes aduersorum etiam illos qui prius fuerant mansueti auarina.quidem substantias cæsorum passĩ diripiebant & quasi uictores eorum prædam trucidauerunt in domos alias transferebãt.Gloriosior autem erat qui plura collegisset: quasi scilicet plures uirture superasset.Erat autem cernere ciuitates plenas cadaueribus insepultis & inhũatos passim iacere cum paruulis senes.fœminas autem neq; uerecundia contectas: & omnis quidem prouincia plena erat inenarrabilium calamitatũ maior aũt his metus audendorum maloꝝ ipsis quæ acta erãt facinoribus imminebat:& hactenus quidẽ iudæis aduersum alienigenas conflictus erat. Incurrentes aũt in scythopoleos fines etiam iudæos:qui illic habitabant:experti sunt hostes. Hi enim cum scythopolitis conspirassent:& consanguinitatem utilitati propriæ postponentes aduersum iudæos cum gentibus dimicabant:suspecta tamẽ eorum ipsa belli fuit auiditas.Deniq; scythopolitæ ueriti ne ciuitatem noctu adurerent:& magna sua calamitate ciuibus excusarent defectionem.Dixerunt eis:ut si uelint in eos firmare consensum & circa alienigenas ostẽdere fidem: transirent cum omnibus famulis suis in proximæ locum paludis.Quibus quæ fuerant iussa sine suspitione facientibus diebus quidem secutis duobus quieuerũt scythopolitæ.Tertia uero nocte explorantes alios incautos alios uero dormientes inuadunt: subitoq; omnes interfecerũt qui fuerunt.xiii.milia.Postq; eorum substantiam cunctam diripuerunt.

Circũfusis scythopolitis a iudæis Symon quidam qui multos ex iudæis quottidie truncauerat educens gladium nullum hostium interfecit & patrem & matrem & filios & uxorem interfecit ꝓdignatiõe:ne hostiũ q̃s gloriaret:& seipm:cædes maxima fit in scythopoli urbes & populi cũ uicini iudæos oẽs interficiũt:multæ ciuitates aliæ pepercerunt eis miseratiõe mote. Cap. XXII.

DIgnum autem etiam uidetur Symonis interitum enarrare. Hic enim sauli cuiusdã nõ ignobilis uiri filius erat.Fortitudine quoq; corporis & audacia animi insignissimus:q bus utrisq; ad incommoda suæ gentis abusus multos siquidem iudæorum appropinquantes scythopolim quottidie obtruncabat:& frequenter integros cuneos fudit fugauit:ita ut totius aciei mora & momentum solus existeret.Compræhendit aũt eum digna ciuili interfectione pœna.Nam cum scythopolitæ circunfusi essent iudæis: & in paludem præcipites agerent educens Symon gladium in nullum quidem hostium impetum fecit.Nihil se quidem in tanta multitudine promoturum uidebat. Exclamans autem miserabiliter digna inqt scythopolitane his quæ gessi patior:quippe qui tam multa cæde ciuium meorum benignitati erga uos nostræ fidei feci. Dignæ enim nobis extera gens infida est:qui in nostrum genus tanta impietate delinquimus.Morior ergo quasi prophanus proprus manibus: neq; enim dignum est hostibus subiacere.Iste autem ipse finis:& mihi sceleris digna pœna: & aut uirtutis ydoneum decus erit:ut nemo.s.hostium de meo interitu glorietur:neq; insultet cadenti. Hæc dicens miseratibus simul ac furentibus oculis circũspicit omnem familiam suam.Erant autem & uxor & filii & prouecti in senectutem parentes. Ille qdem patrem trahens cæsarea,& cũ superstans ense penetrauit post quem non sane inuitã matrem interfecit. Super hos ãt coniugi & filiis intulit ferrũ singulis sane hoꝝ pœne currentibus gladio & hostes ꝑuenire cupientibus. Cum uero oẽm suam necessitudinem trucidasset cæsis superstans extendit dexterã:ut neminem posset latere: & totũ in uiscera sua ensem demersit. Dignus quidẽ miseratione iuuenis propter robur corporis atq; animi firmitatem.Cæterum quantũ ad fidem quam alienigenis præstitit digno fine cõsumptus. Ad cædẽ aũt quæ in scythopoli facta est:reliquæ quoq; urbes iudæis apud se habitantibus irruebãt:& duo milia quingentos ascalonitæ:ptholomais aũt duo milia interfecit. Vinxerunt quoq; non paucos Tyrii:multos quidem trucidauerunt:plures autem uinctos custodibus tradidere.Hippinei quoq; & Gaddiri similiter audacissimos quidem amoliebantur: terribiles autem sollicite obseruabant. Reliquæ quoq; urbes aduersum iudæos singulæ:& ꝓut habebant uel timore uel odio mouebantur:soli aũt antiochini & sidonii & apamei suis cohabitatoribus pepercerunt: & neq; interfecere quemq; iudæorum neq; uinculis tradiderunt.Forte autem & propter multitudinem suam despexerunt:eorum si qui motus fuissent: mihi autem uidetur magis erga eos miseratione moti quos utiq; nihil moliri uidebant.Ger[illegible] autem neq; in eos qui apud se remanere delegerunt quicq̃ gesserunt mali:& egredientes us[illegible]nes suos deduxerunt.

In regno Agrippæ ĩsurgit per[illegible]s aduersus iudæos:uarus multos ciues qui ad Agrippam & cestium uenerant poscendi ꝓsidii gratia in itinere occidit: hũc Varum agrippa punire non audet summouit eum e regione qua procurabat. Cap. XXIII.

EXcitata est aũt etiam in regno agrippæ aduersum iudæos pernicies.Ipse siquidẽ perrexerat ad cestiũ gallum antiochiã:relicto sup negocia sua quodã ex sociis noie Varo ipsemo qui regi genere erat propinquus. Venerunt ad eũ de Batanea regione septuaginta numero uiri & nobilitate & prudentia ciuiũ suorum ꝓstantissimi poscendi præsidii gratia; ut si q scilicet apud eos quoq; motus fierent haberent idoneã custodiam per quã possent

insurgentes quoq; comprimere. Hos uanis quosdam armatos de regiis permittens interfecit in
itinere omnes. Ausus autem est tale facinus propter consilium Agrippæ & propter nimiam aua-
ritiam impie in gentiles suos agere non recusans regnum omne corrupit: perseuerãs. s. post talem
principatum in totũ genus exercere iniquitaté. Donec discussus Agrippa rebus aiaduertere qui-
dem in uarum ueritus est propter propinquitatem issconii. Procuranda tamen eum regione sum
mouit. Sedinosi aũt compræhendentes præsidium: quod appellatur cyptus imminens finibus hie
ricunthæ custodes uero quidem interfecerunt munimenta autem destruxerunt.

Iudæi persuadent romanis ut deserant castellũ: utuntur honoribus iudæi in alexandria quos
Alexander concesserat conflictus continuus cũ iudæis & græcis fit. Cap. XXIIII.

PEr eosdem dies etiam in macherunte multitudo iudæorum persuadebat in præsidio
relictis romanis deserere castellum eisq; tradere. Illi autem q̃ rogabãtur cogi meruen
tes pacti sunt cum eis discessionem suam & accipientes fidem tradunt præsidiũ quod
diligenter coeperunt macherunte custodiis optinere. In Alexandria autem semper qui
dem erat incolis aduersum iudæos sedino. Iam ab illo rempote: ex quo strennuus Alexander con
tra Aegyptios usus iudæis præmiom societatis tradidit eis: & habitandi apud Alexandriam facul
tatem & ius orbis æquale cum gentibus. permanebat auté eis honor iste apud successores quoq;
Alexandri. Deniq; & in parte ciuitatis locum eis proprium deputauerunt: quatenus haberent cõ-
uersationem per omnia mundiorem a commotione. s. gentium sequestraram præstiteruntq; eis
ut etiam macedones appellarentur. Deinceps uero cum in possessionem Romanorum ægyptus
uenisset; neq; Cæsar primus; neq; post eum quispiam honores quos Alexander iudæis decreuerat
minuit. Conflictus autem eorum aduersus græcos poene continuus erat: & iudicibus multis quo
tidie ab utraq; parte luctum reuehentibus sedino accendebatur.

Alexandrini conueniunt ut largitioné ad Herodem mittant: permiscent iudæi cũ græcis in
amphiteatro: fit discordia maxima inter eos: Tyberius alexander coercuit eos hortationibus q̃ ir
rudentes Tyberiũ contumeliis appetebant ille quasi oẽs fecit interficere: domos diripere. Zabo
lon ciuitas acestio occupatur: diripit domos & loca incendit. Cap. XXV.

TVnc uero cum apud alios turbata res esset: illic magis exarsit tumultus. Nam cũ Ale-
xandrini in concionem uenissent ut ordinarét pro certis negociis largitionem ad Ne-
ronem ferendam concurrere in amphiteatrũ permixti græcis plurimi iudæorũ. Quos
cum uidissent æmuli ex templo clamare coeperunt: iudæos hostes: & exploratores esse
ac deinceps insilientes intulerunt eisdem manus & reliqui quidem fugiẽtes dissipati sunt tres ex
his uiros compræhendentes trahebant quasi uiuos incensuri. Commota est autem omnis terra iu
dæorum ad ultionem ferendam: & primum quidem in græcos saxa iacebãt. Postea etiam uero fa
cibus raptis in amphiteatrum impetum fecerunt: comminantes q̃ in ipso loco tantum simul po
pulum cõcremarent & poene moas implessent rebus: nisi iras eorum compressisset Tyberius ale
xander princeps ciuitatis. Nec tamen ipse coercendi principium ab armis sumpsit: sed nobiles eo
rum quosq; summittens hortabatur ut desinerent: neq; aduersum se militiam romanam commo
uerent. Seditiosi autem benignam deprecationem ridẽtes Tyberiũ contumeliis appetebant. Qui
postq̃ uidit absq; calamitate tumultuosos nõ posse compesci immisit in eos duas romanorum le
giones: quæ in ciuitate erant. Cum his alios quinq; milia equites casu ad iudæorum interitum de
libya uenientes præcepitq; ut non solum interficerent: sed etiam substantias eorum diriperẽt do
mosq; inflammarent. Qui protinus concurrentes in locum qui uocatur delta: illo quippe erat iu
dæorum multitudo collecta exequebantur strennue iussiones nec sane sine cruenta uictoria. Col
lecti quippe in unum iudæi & eos qui de suis optime armati erant ante reliquam multitudinem
statuentes aliquãdiu restiterunt. Postq̃ uero in fugam inclinati sunt: passim trucidabantur: & erat
eorum grandis interitus. Tum quæ sibi mandata fuerant exequũtur. Conglobati enim iudæi his
quos melius armatos habebant in fronte positis aliquãdiu quidem restiterũt. Semel in fugam uer
si mactabantur: nec unius exitii modus cum alii sub diuo atq; in campo depræhenderentur: in
ædes autem alii concluderentur: & eas quoq; incenderent romani una etiam diripiendo quæ in
his reperissent: neq; illos aut infantium misericordia aut reuerẽtia senectutis moueret: sed in om
nes ætates pari cæde sæuirent. Vnde totus quidem ille locus sanguine redundabat. Quinq; ue-
ro congesta sunt milia mortuorum: nec tamen saltem reliquiæ remansissent: nisi ad præces se cõ-
tulissent eorumq; misertus Alexãder romanos iussisset abscedere. Sed illi quidem quibus erat cõ
suetum obedire p̃ceptis primo eius nutu discedunt: populares autem alexãdrini propter odii ma
gnitudinem difficulter ab incoepto reuocabantur: uixq; a corporibus distrahebantur: Apud Ale-
xandriam quidẽ talis casus euenit. Cestio uero iam quiescendũ esse non uidebatur infensis ubiq;
iudæis: sed duodecimam legionem integram ex antiochia secum ducens: & ex reliquis bina milia
lecta peditum: & .iiii. alas equitum insuper regum auxilia: hoc est antiochi duo milia equitum &
peditum tria milia sagittarios omnes Agrippæ uero tantũdem peditum & equitum mille: cum &
cestius sequeretur .iiii. milibus cõstatus: quorum tertia pars equitum erat: pluresq; sagittarii: ptho-

lomaida progressus est plurimi autem ex ciuitatibus auxilio cõuenere: peritia qoidem militibus inferiores:q; uero sciétiæ deerat in iudæos odio:idemq; alacritate supplentes. Aderat autem ipse quoq; agrippa cestio:& eorum quæ conducerent simul & itineris principes: ibi tum adducta exercitus parte cestius inualidissimam galileæ ciuitatem contédit zabulon quæ appellatur uirorũ, & ab iudæorum finibus ptolomaida discernit. Cunq; offendisset eam ciuibus destitutam in montes enim multitudo refugerat omnigenum autem rerum plenam: illas quidem militibus diripiédas concessit: ipsum uero oppidum q̃uis admiratus esset eius pulchritudinem quippe domus habebat similiter ut apud Tyrum & Sydona & Beritum ædificatas incendit. Deinde cursu territorio peragrato quicquid iuenisset obuiam depopulatus inflammans etiam circum eam positos uicis in ptolomaidam regressus est. Syris autem adhuc prædæ inhereotibus: & præcipue biritis recepta iudæi fiducia: cestium enim recessisse cognouerant repente in eos qui remáserant irruunt: & pmpe duo milia morte consumunt.

Cæstius p̃mittit exercitũ in ioppé quæ capit': intédit eã & uiros oés interficit. Cap. XXVI.

CEstius autem ex ptolomaide reuersus ipse quidem Cæsaream peruenit in ioppã uero partem præmisit exercitus: cum præceptis huiusmodi ut oppidum custodirét si eo potiri potuissent: aut si oppidani impetum præsensissent: tam suum q̃ ceterorum militũ præstolarentur aduétum. Illorum igitur alii mari alii terra profecti utrinq; ioppem facillime capiunt: ita ut ne fugæ quidem habitatores copiam reperirent: nedum ad pugnam separarent. Agressi autem cunctos interficiunt cum familiis direptamq; ciuitatem incédunt. Interfectorum autem numerus octo milia quadringenti fuerunt. Simili modo & infinitam samariæ nabathire. Nam Toparchiam non paucos direxit equites: qui & parté finium uendicauerunt: magnámq; indigenarum multitudinem peremerunt: direptisq; patrimoniis etiam uicos igni dederunt.

Cestius mittit Cesenium gallum in gallileam suscipiunt eum ciuitates qui uero nõ obtemperabant insequitur & trucidabat: progrediés multa loca inuadit: Iudæi ad diem festum Hyerosolimam petierunt: qui audins militibus uenientibus: dimissis solénitatibus in romanos irruerunt: quorum multos occiderunt. Cap. XXVII.

IN galyleam quoq; misit Cesenium gallum ductorem duodecimæ legionis eiq; tantam militum manum attribuit: quantam genti expugnãdæ sufficere posse credebat: & eum ualidissima galyleæ ciuitas sephoris cum fauore suscepit. Huiusq; prudens consilium: secutæ ciuitates aliæ quiescebant. Qui uero seditionibus & latrociniis operam dabant in galyleæ montem undiq; medium recessere: qui est contra sephori & uoratur asamõ. Aduersus eos gallus ducebat exercitum. Illi autem quãdiu superiores erant facile romanos ad se ascendentes ulciscebantur: & ex his plures quam ducentos interfecerunt. Vbi uero eos uiderunt circumacto itinere ad celsiora progressos mature uictoriam concesserunt: & neq; pugnam minus armato ferebant. Neq; si terga dedissent equitum poterant manus effugere: adeo ut pauci locis aspersis delitescerent: amplius uero quam duo milia trucidarentur. Gallus quidem cum nihil iam tentari nouitatis apud galyleam uideret cæsariam cum exercitu remeabat. Cestius uero cum omni multitudine reuersus in antipatridé perrexit. Cognitoq; non paruam multitudinem iudæorum in turri quæ apheci uocabatur esse collectam: qui & his congrederentur præmisit. Sed priusq̃ in manus uenirét iudæi metu dispersi sunt: eorumq; castra iam desolata milites adorti cum uicis circumpositis incenderút. Ex Antipatride autem cestius in liddá pfectus uacuam uiris ciuitatem offendit. Nam propter Scenopheiorum dies festos cum in Hyerosolimam populus omnis ascenderat. Quinquaginta uero quos ibi compræhendit occisis exustoq; oppido ulterius procedebat per quæ Bethiron profectus in quodam loco cui nomen est Gabao castra ponit distante a Hyerosolimis stadiis quinquaginta: iudæi uero cum iam ciuitati propinquare bellum uiderent: omissis dierum festorum solennibus ad arma properabát: satisq; freti multitudine incompositi ad pugnam & cum clamore prosiliebát: Ne dierum quidé septem habita ratione feriatorum erat enim sabbatum quod apud eos religione maxima curabatur. Idem auté furor qui eos ab obsequio pietatis emouerat in prælio quoq; superiores effecit. Tanto namq; impetu romanos aggressi sunt ut eorum & aciem perrumperent uiaq; aperta cædibus in medio ruerent: ac nisi ei militũ parti quæ nec dum locum amiserat equites ex circuitu subuenissent: quiq; non satis defecerũt pedites in periculo totus cestii exercitus fuisset. Interfecti sunt autem quingenti & quindecim romani milites ex quibus quadringenti pedites: cæteri equites erant: Iudæi uero uiginti duo: quorum fortissimi uidebantur Monobari regis Adiabene propinqui: Monobazus & Cenedecus: & post hos peraita iugiter & syra babylonius qui ad iudæos: ab Agrippa rege transfugerant cui pridem militabant. A fronte quidem repulsi iudæi ad ciuitatem reuertebantur. Romanos autem ad Bethrorõ ascendéres Gioræ filius Symon inuadit: multosq; postremi agminis coactores laniauit: ac multa carra cum sarcinis capta in ciuitatem reduxit. Cestio uero in agris triduo commorante iudæi locis superioribus occupatis obseruabant eius transitum neq; recessaturos eos certum erat: si romani proficisci cœpissent.

Quærit Agrippa uerbis iudæos auertere ut desisterēt: mittit portatū & Phebū ad iudæos: peremitur phebus: Cestius iducit exercitū in opidū iudæorum: incēditq; ptē ciuitatis. Cap. XXVIII.

TAq; dum Agrippa cū infinita hostiū multitudine montes amplexa ne romanos qdē a periculo tutos eē perspiceret uerbis iudæos experiri decreuit: uel omnes sibi parituros existimans: ut bello desisterent uel siqui aduersarentur seuocandos esse: qui ab eorum snia discreparent. Misit igitur ex cominbus suis portatū & Phebum quos illis sciebat esse notissimos: & a Cestio fœdus amicitiæ: certāq; a peccans populo Ro. ueniā pollicerentur: si proiectis armis secum senire uoluissent. Verū seditiosi metu ne cuncta multitudo spe securitatis ad agrippam sese conferret legatos obtruncare statuerunt: & phebū quidem priusq̄ uerbum facere peremerunt. Nā portatus uulneratus effugit: populares aūt id indigne ferentes factū cædēdo fustibus atq; lapidibus in oppidum cōpulerunt. Cestius uero quia intestinā eorum discordiam opportunū ad irruendū tēpus iuenit totū in eos duxit exercitū: inq; fugā uersus usq; Hyerosolimā profectus est. Castris aūt in loco positis qui appellatur Scopos interuallo septē studiorum a ciuitate discedens: nihil per triduū aduersus oppidū conabatur: sperans fortasse intus degentes aliqd remissuros. In uicos autē circa ciuitatem non paruā militum manū ad rapienda frumenta dimisit. Quarto aūt die qui trigesimus mensis erat octobris ordinatū in oppidū introduxit exercitū. Populus quidē a seditiosis custodiebatur: ipsi aūt romanorum disciplina territi exterioribus cessare partibus ciuitatis & in partem interiorē templum quæ refugerunt. Cestius uero trāsgressus Pedestā: quæ sic uocatur & cenopolim: & forum quod appellatur Dacon incēdit. Deinde cum ad superiorem ciuitatem uenisset prope aulam regiam castra posuit. Et si tūc uoluisset intra muros uiolenter irrumpere ciuitatem ilico possedisset: belloq; finem dedisset. Sed Tyrannus præpositus castris & priscus & plures equitum magistri a floro pecunia corrupti conatū eius auertere & iudæos intolerandis malis repleri cladibusq; contigit.

Quidam uocabant cestiū patefacturi portas: q cogniti proiecti sunt ex muris. Cestius tentat muros ascendere & inuadere templū: repugnantur a iudæis: recedit cestius & iudæi insequuntur: dimittit quæ erant impedimēto ad fugā: & nisi nox aduenisset totus exercitus periisset: nocte autē fugit: insequuntur iudæi: ex romanis mortui sunt quinq; milia & trecenti peditum: ex equitibus noningenti & octuaginta. Cap. XXIX.

INterea plurimi popularium notissimi Ananias uanati filii cestiū quasi portas ei patefacturi uocabant. Ille aūt & ira fastidiens & quod non satis ei credendū putaret tādiu id neglexit donec proditione cōperta seditiosi ananū quidem cum cæteris de muro deiectis lapidibus in domos suas fugere cōpulerunt. Ipsi uero per turres dispositi murorum tentantibus repugnabant: per dies quidē quinq; romanis undiq; conantibus inexplicabilis erat impetus. Sexto aūt die Cestius cū plurimis eisdēq; sagittariis a septētrionali tractu templū aggredit iudæis ex porticu resistentibus. Qui repente quidē romanos ad murorum adeuntes auertere. Postremo aūt repulsi telorum multitudine recesserūt. Itaq; romanorum qui anteibant scutis suis muro nixis & qui eos sequebantur aliis ac per ordinē aliis similiter adiunctis: quæ sic appellatur: testudinē contexuerunt. Vnde sagittæ in eam delatæ irritæ delabebant & sine aliqua noxa milites mœnia suffodiebant: templiq; portas incendere moliebant. Vehemēs aūt seditiosos stupor inuaserat: iamq; multi ex ciuitate diffugiebant: uelut continuo caperetur. His āt populus alacrior efficiebatur: & quantū nequissimi cæde dant: tantū ut ipsi portas aperirent. Cestiumq; tanq̄ de se optime meritū reciperent appropinquabant. Et profecto si paululum in obsidione perseuerasset: statim ciuitatē obtinuisset. Sed credo iam tunc infestus deus pessimis eiusq; sancta illo die finem bello dare prohibuerunt. Deniq; cestius neq; aīs populi neq; obsessorum desperatione perspecta militē reuocat: & sine ulla spei repulsa inconsulte nimis ac iniuste discessit. Inopinata uero eius fuga latronū fiduciam recreauit: insecuti nouissimos aliquos equitum peditūq; peremere. Et tunc quidē cestius in castris quæ apud Scopon munierat tendit: altero aūt die ulterius recedendo magis hostes prouocauit: itāq; postremis appositi multos necabant; quoq; utraq; itineris parte uallata in transuersos tela iacebant: & neq; in eos se retorquere: a quibus a tergo sauciabant nouissimi audebant quandam infinitā multitudinē insequi existimantes. Et a lateribus instantis uim repellere minime sufficiebant: cū ipsi quidē graues essent: ordinēq; interrūpere formidarent: uiderēt aūt iudæos leues & ad excurrendū faciles esse. Vnde eueniebat ut multa mala perpeterentur: cū nihil etiā inimicis nocerent. Tota igitur uia perculsi deiectiq; agmine sternebant: donec multis occisis in qbus erat priscus sextæ legionis dux: & Longinus chilarchus: & Emilius iocundus alæ præfectus uix in gabao peruenerunt: ubi castra prius posuerant: multis instrumētis amissis. Hic aūt cestius biduo cōmoratus inops consilii quid ageret: cū tertio die maiorē hostiū uidisset numerum & oia circū loca plena iudæis tarditatē sibi obfuisse cognouit: & si adhuc ibi maneret pluribus se inimicis usurū. Itaq; pro compendio fugæ cunctaq; militibus impedimento erant amputari præcepit. Occisisq; tunc mulis atq; asinis aliisq; iumentis: præter illa quæ sagittas & machinas ferrent. Hæc enim uelut usui futura seruabat maxime qa timebat ne iudæis cōtra se capta prodessent. Bethoron uer-

fus antecedebat exercitum. At iudæi latioribus quidem locis minus instabant: contractos uero in angustias atq; discensus qui discessissent ab exitu prohibebant. Alii postremo super agmen impingere: fusaq; omnis multitudo per itineris iuga militem sagittis operuit. Vbi etiam peditibus pacto sibi subuenirent hæsitantibus equitum periculum promptius erat. Nec enim ordinate uiã prosequi poterant obstantibus iaculis: & ne contra hostes irent ascensus ardui prohibebant equitatibus inuii. Lateribus autem rupes ac ualles in quas deiecti qui aberrassent consumebant. Nullusq; locus aut fugiendi aut ulciscendi rationem habebat. Itaq; incerti quid agerent ad ululatus quos desperati solent: fletusq; conuersi sunt. Quibus resonabat iudæorum cohortatio cũ clamore lætantium pariter ac sæuientium. Totusq; pœne qui cũ cestio fuerat perisset exercitus nisi nox aduenisset. Qua romani quidem in bechoron confugerunt: iudæi uero obsessis circum omnibus locis eorum transitus custodiebant. Deniq; ibi cum cestius aperto itinere desperato iam de fuga cogitabat. Lectosq; ad quadringẽtos omnium fortissimos milites tectorũ fastigiis imposuit. Hisq; præcepit uigilum qui in castris excubant signa clamare: ut eo modo iudæi omnem illic militum numerũ arbitrarentur remanere. Ipse autem cum cæteris otiose usq; ad triginta stadia progredit. Vnde mane cũ iudæi locum in quo romani tetenderant desolatum uidissent in quadringentos a quibus decepti fuerant concurrerunt: & illos quidem sine mora iaculis confecerunt: mox autem cestium persequi properabant. Sed ille cum nocte non paruum spatium itineris peregisset: die uehementius quoq; fugiebat: adeo ut metu perculsi milites machinas siue tormenta muralia: itẽq; ballistas: multaq; alia instrumenta relinquerent. Quibus tunc ablatis iudæi rursus contra illos qui ea reliquerant usi sunt. Insequendo ãt romanos antipatridam usq; uenerunt. Deinde cum eos assequi non potuissent inde redeuntes: & machinas secum asportarunt: mortuosq; spoliarunt: & prædam quæ remanserat collegerunt: & peana canentes in metropolim remearunt. suis quidem paucis amissis. Romanorum autem auxiliorũ quinq; milibus peditum ac trecẽtis: itẽq; noningẽtis & octuaginta equitibus interemptis. Hæc quidẽ nouembris mensis octauo die gesta sunt: anno duodecimo Neronis principatus.

Post fugam Cestii multi nobilium ex ciuitate fugiunt mittit quosdam ad Neronem nunciaturos eius miseriam: Qui Cestium fugauerant reuersi sunt in hyerosolimam: ex romanis qui superant amicos sibi sociãt: Eleazarus p̃suadet populo ut sibi pareat constituunt diuersi diuersis locis præfectis: Iosephus unus ex præfectis subditos sibi querit conciliare: multos ex illis præponit & p̃ficit regionibus gallylææ sibi subdire: munit loca omnia propter romanos quos timet insurgit quidem insidiator cum multis qui gallyleam depopulantur congregat pecunias: cogitabatq; diuersa in perniciem Iosephi. Cap. XXX.

POst cestii uero casus aduersos: nobiliũ multi tanq̃ e naui pessum itura ex ciuitate enatabãt. Deniq; castabarus & Saulus una cũ Philippo iachanis filio q̃ prĩceps erat exercitus regis Agrippæ: inde dilapsi ad Cestium trãsfugerunt. Qui uero cum his in aula regia fuerat obsessus antippas fuga despecta quemadmodũ a seditiosis peremptus sit alias indicabimus. Cestius autem Saulum & cæteros in achaiam ad neronem misit: & propriam necessitatem indicaturos: & belli causas deriuaturos in florum. Sperauit enim & iram in illũ excitatum iri: & sua pericula summouẽda. Tunc ãt Damasceni cæde romanorũ cognita: iudæos apud se degentes pertinere studuerunt: & cũ eos in publicis terminis collectos haberent: nãq; id olim pp suspitiones meditabantur. Facile quidem sui conatus exitum fore putabãt. Verebantur ãt mulieres suas fere omnes præter paucas iudaizantes: & eorum religione deceptas. Quare his magna cura fuit eas celandi quid agerent. Iudæorum ãt decem milia quippe in angusto loco atq; omnes inermes aggressi: una hora sine metu iugulauerunt. Qui uero cestiũ fugauerãt in hyerosolimam reuersi: quos adhuc romanorũ studiosos inuenissent: partim ui partim blandiciis sibi etiã sotiabant. Et in templum cõgregati plures belli duces eligendos esse censebant. Declaratus est igit̃ Iosippus curionis filius & pontifex ananus omnia quæ in ciuitate gerẽda esset imperaturos: maximeq; ut ciuitatis muros erigerẽt. Filium nãq; Symonis Eleazarum romanorũ q̃uis prædam & ereptas cestio pecunias: & insuper his plurima ex thesauris publicis in potestate haberet: tamẽ nullis necessitatibus præposuerunt: q; & ipsum tyrannidis superbia uiderent ferri: eiusq; studiosos siue imitatores satellitum more uersari. Verum paulatim Eleazarus ambitione pecuniæ: itemq; astutia p̃suasit populo: ut in omnibus sibi pareret. In iudæam uero quos mitterent alios militũ duces optarũt Hierum filium asapha unũ ex pontificibus: Eleazarum pontificis filium: nigro autẽ mandauerũt qui tũc idumeã regebat: ex regione trans iordanẽ posita genus ducens: unde parartes cognominabantur ducibus obtemperare. Sed ne alias quidẽ regiones omittendas putabãt. Nãq; in hiericunta Iosippus filius Symonis: & trans flumen thapna: & Ioannes esseus Topchias administraturi directi sunt. Hinc ãt lidda & ioppe & ãmanum erant adite. Cophinitie ãt & accabarine regionibus Ioannes filius annæ rector erat designatus: & utriusq; galylææ Iosippus mathathiæ filius: huius administrationi iũcta erat & gamala munitissima ciuitatũ: quæ ibi fuere quidẽ rectorũ pro alacritate ac prudentia sua quisq; res sibi creditas administrabat. Iosippus aũt cum in galyleã uenisset primum

curæ habuit indigenaꝝ sibi conciliare beniuolentiã: multa sciens ea cõfici posse licet in aliis pec-
cauisset. Deinde considerato q̃ potentissimos quidẽ amicos habebit: si eos participes potestatis fe
cisset: omnem uero multitudinem si pleraq; per indigenas & consuetos fieri præciperet. Lxx. de se
nioribus eius gentis prudentissimos elegit: eosq; rectores totius galyleæ constituit. Septem uero p
singulas ciuitates: minoꝝ litium iudices ordinare maiora negocia causasq; capitales ad se referre
iussisset iam. lxx. dispositos per ciuitates: quo iure intes se uterentur: etiam quemadmodum extri-
secus usi essent animaduertit: certusq; in galyleam romanos esse uenturos opportuna loca muro
cingebat: hoc est iotapata & bersabeæ & seloim necnon & caphe recho & iaphac & sicophoh: mõ-
tem cui nomen est itabirio & tharice & tiberida: ad hæc etiã circa generaseth lacum speluncas in
ea quæ inferior galylea uocabatur muniuit. Superioris autem galyleæ achabaron & petram quæ
sic dicitur ninetimero io gaulanitidem uero seleuciam: & sogennam gamala munitione circunde-
dit. Solis autem sephoritis permisit ut murum sibimetipsis fabricarent: quia eos pecuniosos esse:
& ad bellum promptos ẽt sine præcepto uideret. Similiter autem etiam giscalam iosippi iussu sup
se murum cinxit ioannes: cæteris autem castellis omnibus ipse iosippus intererat iubendo: simul
atq; opem ferendo. Quin & exercitum ex galylea supra centum milia uirorum comparauit: quos
omnes undiq; collectis armis ueteribus instruebat. Deinde reputãs hoc maximã romanorum in-
uictam esse uirtutem q̃ edicto essent audientes rectoribus suis: & exercitationi operam darent.
Doctrinam quidem urgente necessitate despexit: parendi autem facultatem ratus regentium mul
titudine posse contingere ita ut romani solent diuisit exercitum: pluresq; fecit agminũ principes.
Diuersisq; militum generibus ordinatis alios de cadarchis: alios chiliarchis subdidit: & insuper
his rectores maioꝝ rerum administratores. Docebat ãt signorũ disciplinas & prouocationes re-
uocationesq; buccinarum. & principia cornuum & circundationes: & quemadmodũ oporteret la
borantibus succurrere fortiores. & circum defatigatis partiri pericula quæq; ad fortitudinem ani
mi corporisq; tolerantiam pertinerent instituebat. Maxime uero eos erudiebat ad bellum: usque-
quaq; Romanoꝝ referens disciplinam: & q̃ cum uiris essent præliaturi qui & uiribus corporis &
animi obstinatione totum poene orbem superarẽt. His addidit quo pacto belli tẽpore suis essent
pariturii præceptis: iam nunc periculũ fore nisi consuetis delictis hoc est furtis & latrociniis & ra-
pinis abstinuissent: sed neq; aut gentilibus fraudem facerent aut consuetissimoꝝ damna propriũ
quæstum putarent. Illa enim bella optime administrari: quorum milites bonã conscientiam gere-
rent. Qui uero per se praui fuissent: his non solũ inimicos sed etiam deum hostem futuꝝ. Multa
in hũc modum admonendo perseuerabat: & iam quidem quantum prælium paratũ esset cõflatũ
erat. Nam septuaginta peditum milia & cc. xl. equites ac præter hos etiã mercenarios quibus ma-
xime fretus erat habebat quatuor milia. d. necnon & sexcentos circa se electos custodes corporis
atq; satellites. Exceptis autem mercenariis facile cæteri milites a ciuitatibus alebantur. Nanq; sin-
gulæ quas enumerauimus cũ mediam sui multitudinem mitterent in militiam: reliquos ad com-
parandum eis uictum tenebant: ut pars armis pars faciendi operis dirimeretur: & armati securita
tem rependerent suggerentibus commeatũ. Iosippo autem hoc modo administrãti galyleã insur-
rexit quidam insidiator patriæ Giscalon ortus Lesum filius nomine ioãnes callidissimus ac dolis
plenus & nequitia quidem nobilissimus omnium: antea uero parumper & aliquantũ militiæ suæ
impedimentum passus inopia: facile mentiri paratus mirusq; ad fidem adhibere mendacio: & qui
fallaciam uirtutem putaret: eaq; aduersus amicissimos uteretur simulator humanitatis & spe lu-
cri appetentissimus cædium: qui semper quidem immoderata concupisset: spem uero leuioribus
maleficiis aluisset. Latro enim erat sui moris ac solitarius: deinde comitatũ inuenit audaciæ: pri-
mo quidem paruum ampliorem autem proficiens. Curæ autẽ habebat neminẽ ignarũ asciscere:
sed qui & habitudine corporis & animi magnitudine bellorũq; peritia præstaret hos eligebat: do-
nec quadringentoꝝ uiroꝝ cateruam congregauit: quorum plures ex Tyriorum finibus & uicis
erant. Iisq; omnem galyleã depopulabatur: & multos futuri belli metu suspensos lacerabat. Hunc
igitur iamdudum regendi milites cupientem & maiora desiderantem diu pecuniæ retardabat ino-
pia. Cum autem uideret Iosippum sua uiuacitate letari: persuadet ei primũ fabricãdi muri patriæ
solicitudinem sibi cõmitteret. In qua requestus magnos a locupletibus fecit. Deinde callidissima
fraude composita uelut oleo quod non a gentilibus suis tractatũ esset uti cauerẽt oẽs apud syriã
iudæi: ut ad confinia oleũ mitteret deposcit. Nummosq; tyrio qui. iiii. atticos faceret emptis. iiii.
amphoris eodẽ præcio amphore dimidium uenundabat. Cunq; galylea ferax esset olei: maximeq;
illo tẽpore magna ubertate redundaret: in ea loca ubi erat penuria solus multũq; mittendo: infi-
nitam summã pecuniæ cõgregauit. Qua mox in eum usus est: qui hoc sibi beneficiũ præstitisset.
Denique existimans iosippum disposuisse rectorem se esse galyleæ futurum quibus præerat latro-
nibus imperauit: prædas uehementius exercere q̃ multis rebus nouis per regiones excitatis autẽ
insidiis alicubi rectorem perimeret si cui ferret auxilium: aut si latrocinia negligeret. Ob hoc eum
apud indigenas accusaret. Iamdudum autem rumorẽ dissipauerat: q̃ res galyleæ Iosippus prodere
cogitaret: multaq; in hunc modum ad eius perniciem comparabat.

Quidam qui aggressi sunt procuratorem bernicis & multa abstulerũt:quia Iosephus iussit ut regibus restituerentur illa:contra eum tumultus maximos parant:accusantes eum esse proditorẽ irruũt in eius domum:querit placare illos uerbis:præualet aduersus eos: Ioannes quidam fraudẽ molitur contra Iosephum,insidias: cognita fraude ut de iniuria uendicaret accedit cum militibus ad Ioannem hic autem emissis armatis iussit eum interfici: aufugit in lacum: resumptis uiribus Ioannes cogit aufugere tentat aliud genus insidiarum aduersus Iosephum. Cap. XXXI.

Taq; illo tempore cum quidam ex uico damaritarum in magno campo custodias agẽtes ptolomæum agrippæ & bernicis procuratorem aggressi: omnes quas ferebat sarcinas abstulissent:in quibus erant non paruæ uestes prætiosæ:plurimaq; argenti pocula: & sexcenti aurei. neq; hanc prædam occulte administrare possent: omnia taricheas ad Iosippum comportarunt.Ille autem repræhensa uiolentia quam regis intulissent:reponi res ablatas apud aliquem eius ciuitatis potentissimum iubet : paratus eas dominis oportune remittere. Vnde maximum eius periculum comparatum est . Nanq; raptores earum & quia prædæ nullam partem accepissent:ægre ferentes & prospicientes quod Iosippus cogitauerat laborem suum regibus condonare:per uicos nocte discurrunt:omnibusq; indicant Iosippum prodidisse:eodemq; tumultu ciuitates proximas repleuerunt:adeo ut centum armatorum milia contra iosippum prima luce concurrerent.Deniq; multitudo in circo apud Taricheas congregata plurima per iracundiã conclamabat:partim deponi partim concremari uociferans proditorem.Plærosq; incitabat ioannes:& cum eo filius taphnã & iesus quidam. Tunc magistratus tyberiadis iosippi quidem amici & satellites tantæ multitudinis incursu perterriti omnes præter paucos diffugerunt . Ipse uero dormiens prope cum iam ignis admoueretur exurgens:& monentibus eum.iiii.qui remanserãt: neq; solitudine sua:neq; illorum qui contra se uenerant copiis perturbatus:in conspectu eorum prosilut ueste discissa infusoq; capite puluere; auersisq; post tergum manibus suoq; ceruici gladio admixto.Hæc autem amiciores ei maxime taricheatas ad misericordiam commouerant.Rustica uero plebs & finitimorum quibus molestior uidebatur:non sine maledictis eum iubebant publicas proferre pecunias:& facta proditionis fateri. Nam ex habitu eius opinabantur nihil eorum de quibus nata fuerat suspitio pœnitus negarurum; & impetrandæ ueniæ causa fecisse omnia quæ misericordiam prouocarent. At illius ista humilitas consilium perstruebat:& contra se indignãtes arte circumueniens:ut super his unde irascerentur inter se ipsi discordarent:omnia cõfessus est. Deinde sibi facultate cõcessa: ego inquit has pecunias neq; agrippæ remittere cogitabam neq; in propria lucra conuertere:absit enim ut amicum putem unq̃ qui uobis sit inimicus:aut quæstum ex re capiam quæ uos cõmuniter læderet.Sed quia uidebam o taricheate maximam ciuitatem uestrã monitionis egere:& ad extruenda mœnia minus habere pecuniæ:timebamq; tyberiensem populum & alias ciuitates raptas pecunias inhiãtes: pedetentimq; eas retinere decreui ut uos muro circundarem.Si hoc non uidetur profecto quæ oblata sunt & diripienda propono.Si recte consului:bene de uobis meritum coercetis:hæc taricheate quidem ab eo dicta cum fauore receperunt. Tyberienses uero cum aliis deprauando insuper etiam minitabantur;utriq; autem relicto iosippo inter se litigabant.Ille autem fretus iam secũ sentientibus: erant enim prope ad.xl.milia taricheare : cũ multitudine liberius loquebatur:multum in eorum temeritatem inuectus: ex præsenti quidẽ pecunia taricheam ait esse muniendam.Curæ autem sibi fore similiter ut etiam cæteræ tutæ sint ciuitates. Nec enim pecunias defore si concordare uelint in eos unde parandæ sunt; & non in eum mouẽtur qui parat.itaq; cum alia quidẽ multitudo quæ decepta fuerat q̃uis irata recederet duo uero armatorum milia impetũ in eum fecere.Cũq; se ille tecto ante recepisset instabant ei minitãtes.Iterum autem Iosippus in hos altera fraude nititur. Cunq; ad fastigium culminis euasisset cõpresso dextra strepitu:nescire ait se quid peterent sibi prestari:uoces eni se non exaudire confusas. Omnia uero quæ iuberent esse facturum si aliquos intromisissent;qui secum otiose colloquerentur.His auditis illico nobiliores cum magistratibus ad eum ingrediuntur.Quos ille in ædiũ partes inductos clausa ianua tamdiu uerberauit:donec eorum intestina nudata sunt. Circunstabat ãt interim populus existimans eos prolixis allegationibus concertare. Cum subito Iosippus foribus patefactis cruentos eos dimisit . Vnde tanto terrore qui minabantur affecti sunt:ut protectis armis aufugerent. Ob hoc ioannis etiam atq; etiam crescebat inuidia : aliasq; nihilominus iosippo moliebatur insidias:morboq; simulato per epistolam postulauit:ut sibi medicinæ gratia tyberiensibus ei aquis calidis uti permitteret.Iosippus autem nondum ei suspectus erat insidiator ad præfectos ciuitatis litteras fecit:ut hospitiũ & utensilia ioanni præberent.Quibus ille potitur biduo post cuius rei causa uenerat agebat.& his fraude circumuentis: aliis uero pecunia corruptis ut iosippum desererent persuasit . His cognitis sylla quem iosippus custodiæ præposuerat; propere de insidiis ei scripsit:atq; ille accepta epistola noctuq; itinere maturato matutinus ad tyberiadã peruenit.Et cætera quidem multitudo obuiam ei processit.Ioannes autem q̃uis eum contra se uenisse suspicaretur: tamen direpto quodam ex notis infirmitate simulata q; lectulo detineretur obsequio se defuisse mandauit . Tyberiensibus autem a iosippo in amphitheatri stadium congregatis

ut eos quæ sibi scripta fuerant: alloqueretur missis armatis ioannes iussit eum interfici. Quos cũ
iam nudare gladios perspexisset populus exclamauit atq; ita conuersus ad eius uocẽ Iosippus ubi
ferrum prope iugulo suo imminere prospexit in litus dissiluit e tumulo excelso cubitis sexan quo
uerba faciens cum populo steterat: ascensaq; nauicula cum duobus satellitibus suis quæ illic ap-
plicuerat in medium lacum refugit. Milites uero eius ilico raptis armis contra insidiatores irrue-
bant. Mox autem ueritus iosippus ne bello intestino suscitato propter paucorum inuidiam ciui-
tas consumaretur nuncium suis misit: qui eos moueret: ut propriæ tantũ saluti consulerent. Neq;
uero quemq̃ occiderent uel arguerent noxiorum. Et illi quidem dicto parentes conquieuerunt.
Qui uero circum ciuitatem per agros habitabant auditis insidiis & quis earum fabricator fuisset
contra ioannem ueniebant. Sed ille primus in iscala patriam suam fuga receptus est. At galylei to-
tis iam ciuitatibus ad iosippum confluebant. Et cum multa essent armatorum milia congregata:
qui se aduersus ioannem cõmunem insidiatorem adesse clamabant: unaq; cum eo ciuitatem quæ
illum suscepisset ignibus tradituros: ad ea iosippus prubare quidem se eorum beniuolentiam im-
petum autem cohibendum esse dicebat prudentia magis inimicos uincere cupiens quam perime-
re. His uero qui de singulis ciuitatibus cum ioãne rebellassent nominatim exceptis quippe alacri
animo suos quisq; populus indicabat præconum uoce denunciabat intra quinq; dies eorum qui
Ioannem non reliquissent patrimonia diripienda: domosq; eorum cum familiis exurẽdas. Et tria
quidem milia statim ab eo reuocauit: qui profugi ante pedes eius arma proiecerũt. Cum reliquis
autem ioannes prope mille uiris syris fugitiuis transtulit se iturum in occultas insidias ex apertis
ac per nuntios in hyerosolimam clam direptos Iosippum accusabat q; magnum exercitum colle-
gisset: iamq; nisi præueniat ui tyrannus metropoleos uenturus esset. Verum ea populus quidem
præsciens negligebat: liuore autem potentes nonnulliq; magistratuum clam pecunias ad compa-
randos mercenarios milites misere ioanni: ut per eos bellum cum iosippo gereret. Decretum quæ
inter se conceperunt: quo idem iosippus militum administratione decederet, non tamen id satis
esse credebant: ideoq; duo milia & quingentos armatos & quatuor nobiles uiros iurisperitos filiũ
Iosandrum & Ananiam sadduci & Symonem & Iudam Ionati filios omnes eloquentia ualidissi-
mos: ut eorum scilicet monitu auerteretur ab iosippo beniuolentia multitudinis. Et siquidẽ ipse
sponte sua ueniret paterentur eum rationem reddere. Sin remanere contenderet: uelut hoste ute-
rentur. Amici autem iosippi militem quidem ad eum uenturum esse perscripserant; causam ue-
ro non indicauerunt quomodo secretum fuit inimicorum eius cõsilium. Vnde factũ est ut quod
præcauere non potuit: quatuor statim ciuitates ad inimicos postq̃ uenere deficerent. Hoc est se-
phores & gabra & giscala & tyberias: quas tamen continuo sine armis recepit. Captos autem qua-
tuor duces consiliis armatorumq; fortissimos remisit ad hyerusolimã: contra quos populus haud
medioci indignatione commotus: ipsos & a quibus pmissi fuerant occidisset: nisi ante fugissent.

Deseritur Iosephus a suis: quos ipse punit: euocans omnes primates & astutia quadam ducens
scaphis ducens secum in taricheas cuidam clamanti clitus nomine iubet manus abscidi ipseq; sibi
met dexteram truncauit timore perterritus. Cap. XXXII.

TOannẽ uero iam intra muros iscalon Iosippi timor custodiebat. Et paucis diebus post
iterum rebellauit tyberias: habitatoribus eius Agrippam regem implorantibus. Et cũ
ille constituto die ad eos non uenisset: paucique romani equites ibi tum comparuissent:
a Iosippo alienati sunt. Hisq; apud taricheas cognitis statim: defectio consecuta est. Cũ
uero cunctos iosippus milites misisset frumentatum: neq; solus egredi contra destitutores: neq; se
continere patiebatur: metuens nedum ipse tardaret: ante iu ciuitatem regii transgredirentur. Nec
enim posteru die obstante sabbato quicq̃ facere poterat. Dolo autem qui se deseruerant circunue
nire cogitabat. Et portas quidem tarichearum claudi iussit: ne quis cõsilium suum illis prodecet
contra quos suscipiebatur. Omnibus autem scaphis quas in lacu repperit congregatis: ducentæ
autem & triginta fuerunt: quaternisq; nautæ non amplius singulis inerãt: mature ad tyberiada na-
uigat. Cumq; tanto ab ea distaret spatio unde facile uideri non posset: inanes scaphas in salo reli-
ctas septem ipse solus inermes satellites secum habens propius ut conspiceretur accessit. Quem
cum inimici adhuc maledicentes ei ex muro conspexissent: metu perterriti; & scaphas armatorũ
esse plenas existimantes: arma proiiciunt: manusq; supplices agitantes ut ciuitati parceret præca-
bantur. Iosippus autem postq̃ multis eos minis & castigationibus exprobrauit: primũ q; bello con
tra populum romanum suscepto: intestinis dissensionibus uires suas ante consumerent inimico-
rum uota complerent. Deinde q; securitatis suæ curatorem de medio tollere properarent ciuita-
temq; non erubescerent sibi claudere: qui eam muro cinxisset non repudiaturum se ait: si qui sibi
satisfacerent: quibusq; interuenientibus amicitiam cum ciuitate firmaret. Itaq; statim ad eum de-
cem tyberiensium potentissimi descenderũt. His autem in unam receptis nauiculam piscatoriã: &
procul abductis alios quinquaginta curiales uenire iussit maxime notissimos: uelut illi quoq; fi-
dem sibi præbere deberent Deinde nouas causationes excogitans: alios insuper atq; alios obtectu
fœderis euocabat: ut mature taricheas recurrerent gubernatoribus nauium impletarum impera-

bat:quosq; auexisset in carcerem collocarent. Donec omnem euriam quæ sexcentos haberet uiros:duoq; milia popularium comprahensa in taricheas scaphis abduxit. Relictis autem uociferantibus clitum quendam esse maxime defectionis auctorem : iramq; ipsius poena illius præcantibus satiari:illum quidem iosippus nolebat occidere. suorum uero satellitum quendam leui egredi iussit:qui cliti manus absinderet. Cum uero his præ timore solum globo inimicorum cõmissurum negasset:eaq; causa indignari iosippum stantem in scapha clitus cerneret:ipsumq; uelle descendere ac de se supplicium sumere:ut saltem unam manum sibi concederet orabat. Neq; hoc abnuente iosippo:dummodo alteram sibimet clitus præsciderer:educto ille dextera gladio leuá sibi truncauit: tantus eum timor iosippi inuaserat. Ita tunc iosippus uacuis scaphis & satellitibus septem populo capto rursus tyberiadam sibi sociauit. Paucisq; diebus post cum etiam sephorim defecisse inter alias reperisset militibus eam depredati permisit : omniaq; inde lecta popularibus dedit eã sephoritis. Nam & captus rapinarum damna corrigere uoluit: reddibitione rerum rursus eos ad beniuolentiam reuocare. Hactenus apud galyleam motus iamq; ab intestinis dissensionibus quiescentes aduersus romanos instruebantur:hyerosolimis autem Ananias pontifex & potẽtiores qui non cum Romanorum parte sentirent muros instaurabant:multaq; bellica instrumẽta perq; omne oppidum sagittæ aliaq; arma fabricabantur. Exercitationibus autem sismanus iuuenum operam dabat . Erantq; uniuersa plena tumultus:magnaq; tristitia mediocres occupauerat: multiq; futuras clades prospicientes fletum cohibere non poterant : infestaq; pacem cupientibus omnia uidebantur. Belli autem in cent[o]ribus quæ illis placerẽt ex templo refingebant statusq; iam tũc quasi perituræ ciuitatis erat, anteq̃ romani uenirent. Anano autem apparatum belli negligere cura fuit:& studio sorum quos æmulatores uocabãt amentiam ad ulteriora conuertere . Vt tamen uictus ẽ:& quis illius finis fuerit posterioribus explanabimus. Antina crabrittena caparchia agioræ filius symon: multis nouarum rerum cupidis congregatis ad rapinas cõuersus non solum domos locupletum perturbabat ; uerum etiam corpora uerberibus conficiebat . Iamq; tunc certus erat incipiens tyrannidem. Ab Anano autem missis aduersus eum militibus magistratuum ad latrones qui erant magade cum his quos habebat effugit:ibiq; manẽs donec ananus & alii eius inimici perempti sunt:idumeam cum cæteris populabatur; adeo ut magistratus eius gentis propter cædium multitudinem & prædarum assiduitatem collecto milite uicos præsidiis tuerẽtur: & idumeæ quidem res ita se habebant.

¶De bello iudaico. Liber. iii. incipit.

¶Sentiens Nero res gestas non prospere indignatur: mittit uespasianum in syriam ad regendos exercitus & ulciscendos iudæos rebellantes tandẽ ex iudæis. x. milia perimuntur: nõ cessant iudæi uerum ascolonem petunt:sed Antonius positis insidiis qui erant transituri super octo milia interficit cæteri aufugiunt: Niger unus ex ducibus iudæorum in turrim se recipit quem antonius succendit ille uero saltu demissus euadit; uidentes iudæi illum gaudẽt q̧ dei prouidẽtia dux eorum imposterum sit seruatus. Cap. I.

NEronem autem ubi res apud iudæam nõ prospere gestas accepit. Latens quidem quod necesse fuit cum stupore timor inuadit; aperte ãt superbiam simulans; ultro etiam indignabatur ; magisq; ducis negligentia;q̃ uirtute hostium quæ contigerant esse dicebat. Dicere se putans propter pondus imperii tristiora cõtemnere uideri q̃ malis omnibus superiorem animum gerere. Verumtamen cuius arguebat mẽtis eius perturbatio cum deliberaret cui nam motum crederet oriẽtem qui una & iudæos rebellantes ulcisceretur proximasq; his nationes simili morbo correptas ante caperet. Inuenit igitur solum Vespasianum his necessitatibus parem & qui tanti belli magnitudinem sustinere posset uirum ab adolescentia usq; ad senectutem bellis exercitatum: & qui popolo ro. iam pridem pacasset hesperiam germanorũ tumultu concussam; armisq; ante illud tempus incognitam britanniam uindicasset . Vnde patri quoq; ipsius claudio præstiterat: ut sine proprio sudore triumpharet. Itaq; his uelut omnibus fretus nero: ætatemq; illius cum peritia stabilem cernens obsidesq; fidei liberos: eorum florum manus esse paternæ prudentiæ ; iam tum fortasse de tota republica deo aliquid ordinante . mittit eum ad regendos exercitus in syria constitutos: multis pro tempore blandimentis atq; obsequiis animatum qualia necessitas imparare consueuit . Ille autem protinus ex achaia ubi cum Nerone fuerat: titum quidem filium suum dirigit alexandriam ut inde quintam item decimam legiones moueret. Ipse uero trãsmissus ad hellespontum terreno itinere sic syriam peruenit ibiq; romanas uires multasq; a uicinis regibus auxilia congregauit. At iudæi post malam cæstii pugnam insperat

ta fœlicitate sublati:animotum impetus cohibere non poterant.Sed tanq̃ fortuna eos exagitante perciti bellum ulterius producebát.Deniq; omni quanta fuit manu pugnacissima cõgregata ascalonem petierunt . Ea ciuitas antiqua est sepingentorum &.xx.stadiorum spatio ab hyerosolima distans:& iudæis semper inuisa:quæ res fecit ut etiam tunc primis eorum incursibus proprior ui deretur.Tres autem uiros aggressionis duces habebant:& corporis uiribus & prudentia præstantissimos:nigrum petaitam:& syllam babylonium:& ioannem myseum.Ascalon enim ualidissimo quidem muro cincta erat:sed uacua pœne præsidiis.Vna enim cohors causa peditum & una equitum ala tuebatur:quibus præfectus erat antonius.Illi quidem ita multa uelocius itinere peracto: quoniam ex propinquo uenirent præsto erant.Antonius uero nec enim eorum fore impetum ne sciebat equites iam de ciuitate duxerat & neq; multitudinem uerims uel audaciam:primas hostium coitiones fortiter sustinuit:muturmq; properantes aggredi refrenauit. Itaq; iudæi ꝙ cum peritioribus imperiti:& pedites cum equitibus constipatis:aut inordinati leuiterq; armati cum iostructis plusq; indignationi quam consilio tribuentes: cum morigeris & nutu rectoris omnia facientibus dimicaturi:facilis erat aduersarius labor.Nam ut semel eorum primæ ab equitibus turbatæ sunt acies fugam petunt:& murum uersus se a tergo urgentibus incedétes suimetipsi hostes erát: donec omnes incursibus equitum uicti per totũ campum dispersi sunt: qui fuit plurimus totusq; habilis equitantibus:quod quidem romanos iuuit:ut magna quidem strage iudæos prosternerét. Nam & fugientes præuertendo torquebant : & quos occupassent curriculo transfigendo infinitos peremere. Alii uero alios quocunq; se uertissent circundatos exagitantes facile iaculis opprimebant.Et iudæis quidem propria multitudo per desperationem salutis solitudo uidebatur.Romani uero licet in bello pauci essent: rebus tamen secundis animati etiam superflui residui uidebantur.Et illi quidem res aduersas superare certabant dum cito pudet fugere ; mutariq; fortuná sperant. Romanis autem in his quæ prospere agerent minime laborátibus: ad maiorem usq; diei partem pugna protracta est.donec iudæorum quidem perempta sunt.x.milia:duoq; duces ioánes & scyla.Cæteri uero & plærisq; sautii cũ nigro qui unus restabat ex ducibus:in ciuitatem idumeæ quæ challis dicitur confugere . Nonnulli tunc etiam romanorum in illo prælio uulnerati sunt. Sed non iudæorum spiritus clade tanta sedatus est : multisq; magis eorũ dolor incitauit audaciá & conicientes quátum ante pedes mortuorum iaceret:pristinis rebus fœliciter gestis ad plagam alteram illicebátur.Deniq; paruo tempore intermisso ꝙ ne curandis quidé uulneribus satis esset: cunctisq; aggregans uiribus maiore cum indignatione:multoq; plures ascalonem recurrebant:eadem se præter imperitiam:aliaq; belli uitia comitante fortuna.Etenim cum antonius qua transituri fuerant posuisset insidias ex improuiso in eas dilapsi & ab equitibus circundati:priusq̃ se ad pugnam componerent:iterum super octo milia procubuerunt:cæteri uero oẽs aufugerunt. Cũq; his niger multis dum fugeret magni animi facinoribus demonstratis: & quoniam hostes instarét in turrim quandam tutissimam compelluntur alicuius uici:cui nomen est baldezel.Antonius uero cum suis ne uel moras circũ turrim quæ inexpugnabilis esset diu tenerent: uel ducem hostiũ fortissimum uiuum relinquerent:ignem muro supponunt; turriq; inflammata romani qdé exultantes recedunt:quasi etiam nigro consumpto.Ille autem in castelli specus intimum ex turri saltu demissus euadit:triduoq; post suis eum fletu eum ad sepulturam inuestigantibus:sese ostédit gaudioq; insperato repleuit omnes iudæos:tanq̃ dei ꝓuidétia dux eis in posterũ reseruatus.

Vespasianus átiochiá cũ exercitu uẽit:agrippá offédit fert opé saphoris cõtra iudæos. Cap. II.

Et uespasianus antiochiam exercitum ducens quæ syriæ metropolis est ; magnitudine simul aliaq; fœlicitate sine dubio tertium iter omnes quæ in romano orbe sunt locũ obtinens:ubi etiam aduentu suo regem agrippam eum omni manu propria offenderat præstolari ad ptolomaidam properabat.In hac aũt ciuitate occurrerunt ei sephori ciues oppidum galyleæ colentes : solimente pacata:qui tam suæ salutis prouidentia quá romanorum uirium gnari etiam priusq̃ Vespasianus uenitet:sentio gallo fidem dederant:dextrasq; iunxerant:& præsidium militare susceperant . Itaq; & benignissime a duce suscepti alacri animo etiam contra gentiles suos auxilia promiserant.Quibus interim Vespasianus ultionis causa poscẽtibus equitum peditumq; tantum numerum tradidit:quantum obstare posse arbitrabatur incursibus: siquid iudæi commouere tentassent.Non enim minimum esse uidebatur futuri belli periculum: auferri ciuitatem sephorim Galyleæ maximam & in loco tutissimo conditam: totusq; gentis futuram præsidio.

Duæ sunt galyleæ opime abundantes : homines pugnaces sunt: continent hee prouinciæ diuersas ciuitates quæ irrigantur diuersis fluminibus qbusq; finibus terminant. Cap. III.

Dvæ sunt aũt galyleæ quæ superior & inferior appellátur: easq; phenice & syria cingunt. Discernit uero ab occidente ptolomais territori sui finibus quondam & galylæorum. Nunc autem mons tyriorum carmelus cui coniuncta est gaba ciuitas hippeon hoc est equitum quæ sic appellatur ex eo ꝙ equites ab herode rege dimissi coloni deducebantur a meridie autem samaritis & scytopolis usq; ad flumen iordané: ab oriente uero ioppa & ga-

daris;sed & gaulanitide diffinitur quæ etiam regi agrippæ fines sunt. Septẽtrionalis autẽ eius tractus tyro itemq; tyriorum finibus terminatur. Inferiores quoq; galyleæ fines q̃ longi sunt ex tyberiade ad zabulon cui uicina est in locis maritimis ptolomaiensium ciuitas propagatur. Latitudine autem patet ex uico salothi qui in magno campo situs est usq; ad bersaben: unde etiã superioris galyleæ latitudo incipit usq; ad bacaucum qui terrã dirimit tyriorum. Longitudo uero eius a talla uico iordani proximo usq; ad berothe tenditur. Sed cum tanta sint utræq; magnitudine:tantisq; gentibus alienigenis cinctæ;semper tamen omnibus belli periculis restiterunt. Nam & pugnaces sunt ab infaotia galylei:& omni tempore plurimi:neq; aut formido unq̃ uires aut eorum penuria regiones illas occupauit;quoniam totæ opimæ & feroles sunt;omniumq; generum arboribus consitæ; ut etiam minime agri colendi studiosos ubertate usi prouocent. Deoiq; excultæ suot ab incolis totæ:nec pars ulla est otiosa;quin & ciuitates ibi crebræ sint: ubiq; multitudo uicorum propter opulentiam populosa:ut qui sit breuissimus supra.xv.milia colonoꝝ habeat prorsus:ut etiam si quis magnitudioe minorem galyleam direxit quam trans fluuium regionem uiribus tamen eam prætulerit.hæc enim omnis est in opere assidueq; fructuum ferax: ut illa q̃ trans flumen est licet multo maior sit:plæraq; tamen aspera atq; deserta est: & outriendis fructibus mãsuetis inhabilis. Galyleæ uero mollicies & ingenium fructuosum campos cum uanis arboribus consitos:tum maxime oliuetis ac uineis & palmetis excultos. Irrigatur autem abunde montanis torrentibus a fontibus aque perẽnis; quotiens illis sirio æstuante defecerint. Et loogitudo quidem eius est a macherunta impellam. Latitudo uero a philadelphia usq; ad iordanem. Et pella quidem quam supradiximus septentrionalis eius est tractus. Occiduus uero iordanis:meridianus autem moabites regio terminat. Ab otiente autem arabia & salbonitide ffecnon & philadelphia: itemq; geraphidis clauditur. Samariensis autem regio inter iudæam quidem & galyleam sita est: incipiens enim a uico in planicie posito: cui nomen genaniæ meccabaitæ nam desinit toparchiã: sed natura nihil ab iudæa discrepat. Nam utræq; montuosæ sunt & campestres agroq; collendo molles atq; opimæ necnon & arboribus plenæ pomisq; tam siluestribus quam mansuetis abundant eo ꝙ nunq̃ natura sint aridæ imbriumq; satis habent. Dulces autem per eas multi modis aquæ sunt:boniq; graminis copia.præter alias earum pecora lactis abundant; quodq; maximum uirtuos atq; opulentiæ specimẽ est utraq; uiris referta est. His autem finitimis Anuuath uicus q etiam borceas appellatur iudeæ limes a septentrione. Meridiana uero pars eius si in longitudine metiare adiacenti uico arabum finibus terminatur:cui nomen est iordano. At iudeæ latitudo ex iordane flumine usq; ad ioppen explicatur:media uero ciuitas eius est hyerosolima. Vnde quidã noo sine ratione umbilicum eius terræ id oppidum uocauerunt. Sed nec mariois quidem delitus caret a ptholomaida usq; locis extenta maritimis.in.xi.autem sortes diuisa est. quatum prima est regnum quod optinet hyerosolimorum ciuitas præ cæteris inter omnes accolas eminens uelut caput in corpore. Aliis uero post hæc toparchiæ sunt distributæ. Cosna est secunda:& post eam attabata est. Deinde theana & lydda itemq; atnineus & pelle & idumeæ & angada & herodium & hiericus post quas iãnia & ioppe finitimis præsunt; & præter hanc gamalitica & gaulaoitis & barhania & traconidis:quæ etiam regni agrippæ partes sunt. Eadem uero terra incipiens ex monte libano & fontibus iordanis:usq; ad tyberiadis proximum lacum latitudine pandit. Ex uico autẽ qui appellatur pharphasus qui ad iuliada oppidum tendit latitudinem & habitatur ab incolis iudæis una syrisq; permixtus.

Exercitus quem dederat saphotitis Vespasianus;diuiditur in duo:assidue ciuitates & loca illa incursaot depredando Iosephus in saphoritim impetum facit sed nihil efficit totam galyleã igne & sanguine repleuit. Cap. IIII.

DE iudæa quidem & quibus esset cincta regionibus: quam maxime potui breuiter exposui. Quod autem Vespasianus miserat auxiliũ sephoritis:hoc est equites mille:sexq; milia peditum:placido eos regente chiliarcho castris in magno campo positis bifariã diuidunmr. Et pedites quidem in ciuitate ipsius tuẽdæ causa:equitatus uero in castello degebant. Vtrinq; autem assidue prodeundo & circum eas regiones loca omnia incursando:magnis incommodis iosippum eiusq; socios q̃uis quietos afficiebant. Et præterea ciuitates extrinsecus depredabantur eorumq; conatus si quando excurrendi habuissent fiduciam repellebant. Sed Iosippus quidem aduersus ciuitatem impetum fecit; sperans eam ita capere quam ipse anteq̃ a galyleis desisteret ita muris cinxerat:ut romanis quoq; esset inuicta. Vnde etiam de spe decidit:cum & ui & suasu infirmior sephoritis fuisset inuentus; magnumq; in iudæa bellum accendit romanis indigne ferentibus insidias. Et propterea nec die nec nocte ab agrorum depopulatione cessantibus:sed passim diripientibus quicquid rerum in his reperissent. Qui tamen cũ mortem pugnacibus semper inferrent:imbelles ad seruitium capiebant. Ignis uero & sanguis galyleam totam repleuerat: nec quisq̃ expers eius acerbitatis aut cladis erat:unam salutis spem fugientes habebant in ciuitatibus quas murorum ambitu Iosippus communierat.

Titus filius Vespasiani patrem suum reperit ptolomaida qui multas legiones compatauerat multosq; cuiuscunq; generis ad militiam uiros congregauerat. Cap. V.

Titus autem alexandriam transmissus ex achaia citius quam per hiemen sperabatur manum quidem militum cuius causa directus fuerat suscepit: contemptoq; usus itinere mature ad ptholomaidam peruenit. Cunq; ibi patrem suum reperisset duobus quæ illum secum habebat agminibus erant autem nobilissimæ quinta & decima legiones: iunxit etiam quas ipse adduxit quintam & decimam. Eas autem sequebantur etiam decem & octo cohortes quibus accessere ex cæsarea cum unaquaq; ala equitum. Decem autem cohortum singulæ mille pedites habebant; in cæteris uero tresdeci sexcenti pedites; & centeni uicem equites erant. Satis autem auxiliorum etiam regibus congregatum est. Antiochus enim & Agrippa & semus bina milia peditum & sagittarios equites mille præbuerūt: cum Arabiæ quoq; rex malchus præter quinq; milia peditum equites mille misisset: quorum pars maior erant sagittarii: ut tota manus computata cum regiis: decem milia circiter peditum equitumq; colligeret præter colones q plurimi sequebantur: & meditationi bellicæ assueti nihil a pugnacissimis aberant: q tempore quidē pacis dominorum exercitationibus interessent: belli autem pericula cū ipsis experirentur & neq; peritia neq; uiribus a quoquam nisi a dominis uincerentur.

Laudatur romanorum prudentia instruentium seruos in militie disciplinam: q̄q; sunt edocti instruendis castris & quem ordinem seruant in bellicis rebus describitur. Cap. VI.

Qua quidem in re nimis admirandam quis existimauerit romanorum prouidentiam ita seruos instituentium: ut non solum uitæ ministerio: sed etiam necessitatibus utiles sint. Quod si quis eorum aliam quoq; respexerit militiæ disciplinam: profecto cognoscet tantum eos imperium non fortunæ munere: sed propria uirtute quæsisse. Armis enim uti non ex bello cœperunt: neq; solum si necesse sit manus mouent: cum in pacis ocio cessauerint: sed armis ueluti natura cohærentes nullas capiunt exercitationis indutias: nec tempora præstolantur. Meditationes eorum nihil a uera contentione discrepant: sed in dies singulos militum quisq; omnibus animis tanq̄ in procinctu positus exercetur: quo etiam facillime prælia tolerant. Nec enim uel ordo neglectus eos a consueta dispositione dispergit: neq; metus ab assumptis dimouet aut lassitudo. Vnde sequitur ut sp superent quos non itidem confirmatos inuenerint. Nec errauerit si quis eorum meditationes conflictus esse dixerit sine sanguine: contraq; prælia meditationes esse cum sanguine. Nec enim cursu capi faciles sunt hostibus: sed quocunq; in hostilem terram irrupetint ante castrorum munitionem nunquam prælium sumunt. Quæ quidem non leui opere neq; iniquo loco erigunt nec omnes inordinate describunt: sed si quidē inequale solum fuerit complanatur. iiii. uero angulis eorum dimensio designatur. Nam & fabrorum multitudo & ferramentorum copia quæ usus extructionis poscit: sequitur exercitum: & interior quidem pars castrorum tabernaculis distribuitur: ambitus autem eorum extrinsecus muri faciem præfert: ordinatis etiam turribus pari spatio dispositis: quarū interualla telis atq; ballistis aliisq; machinis saxa iacentibus omnibus instrumentis missilium complent. ut cuncta scilicet iaculorū genera in promptu sint. Et omni autem muri parte. iiii. portas ædificant tam iumentis aditu faciles quam ipsis si quid urgeat intro currentibus latas: intus autem castra uici spatiis interpositis dirimunt: mediaq; rectorum tabernacula collocant: & inter hæc ducis maximi medium templo simillimum prorsus ut quasi repentina quædam ciuitas existat forumq; & opificum stationes & sedes militum primanibus ordinūq; principibus ubi siq; sint inter alios ambiguitates iudicent. Ipse uero ambitus & omnia quæ in eo sunt & scientia fabricātium opinione citius cōmunitur. Quasi res urgeat fossa extrinsecus cingitur depressa cubitis. iiii. pariq; spatio lata. Armis autem septi per contubernia cum decore atq; otio in tentoriis agunt; oīaq; ab his ordinate ēt alia caute quæ per cōtubernia expediunt: ueluti si ligno aque opus sit aut frumēto. Nec eni cœna uel prandiū cum uoluerit in ptāte cuiusq; est. Simul aut oībus somnus & excubiæ & uigilandi tpa buccina significant. Neq; eni est oīno quicq̄ quod sine edicto geraī. Mane āt milites quidem ad centuriōes: illi uero ad chiliarchos conueniunt salutatū: cum quibus ad summū oīum ducem uniuersi ordinum principes. Ille āt his signum aliaq; dat ex more pcepta perferenda subiectis: quæ quidē ēt cum in acie sunt agentes citius parentiut si res exigat incursibus eius irēq; reuocationibus uniuersi piter obsecundent. Cum aūt castris egrediendū est turba indiciū facit; nemoq; ociosus est. Sed uel solo nutu moniti tabernacula colligūt: oīaq; ad perfectionē instituunt. Deinde itez turba ut sint pati significat. Illi āt cum mulos & iumenta sarcinis onerauerint uelut in curruli certamine signū expectant. Castra uero incēdunt & q sibi alia munire facile sit: & ne quādo hostibus eadē usui sunt. Et tamen tertio quoq; tubæ signo indicantiut exeaī: urgendo aliq̄ ex causa morantes ne quis ordinem deserat. Dextraq; duci pco astans ter si ad bellū parati sunt; uoce patria percoutaī. Illiq; rotiens alacri & magna uoce paratos esse se respondent interrogantēq; pueniunt & martio quidem spiritu repleti cū clamore dexteras erigunt. Deinde ociose: & cū omni decore pgredientes ambu-

lant suũ quisq; ordinem uelut in bello custodiens:pedites quidem thoracibus & galeis septi:& ex utroq; latere sicas ferentes. Leuus aũt gladius multo est longior cũ dexter mensurá palmæ non excedat. Qui uero ducẽ stipant lecti pedites scuta & lanceas portãt:cætera manus hastas & clypeos longos seramq; & corbẽ & sarculũ & securim & habenam & falcem & catenam triduiq; uiaticũ ut parum intersit inter onusta animalia & pedites. Equitibus autem ad dexteram gladius est longior: & cõtus in manu transuersusq; ad equi latera clypeus ternaq; super pharetrá uel amplius dependent lata cuspide iacula nihil ab hastis magnitudine differentia. Cassides uero & thoracas peditibus habent similes:nulloq; armorum genere discrepãt:& in his equitum lecti qui circum ducem morãtur. Agmen autem semper cui sorte id obtigerit antecedit. Talia quidem sunt romanorum itinera & mansiones:itemq; armorum uarietas. Nihil uero nec in prælis incõsultum aut subitum agunt sed omnia semper sequuntur facta sententia opusq; adhibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant:aut si peccauerint facilis est errati correctio. Fortunæ autem successibus meliores consiliorum etiam si aliter cesserit arbitrantur euentus: quasi bonum quidem fortuitum illiciat:ut diuina prouidentia non esse credatur quæ uero ante cogitata fuerint etiam si aduersus casus exceperit bene iam meditatos exhibeant ad cauẽdum ne idem rursus eueniat & bonorum quidem fortuitorum non is auctor sit cui contigerint:totum uero quæ inopinis acciderint saltẽ q̃ rectum consilium cœperint uideatur esse solatio. Armorum quidem exercitatione comperãt: ut non modo corpora:sed animi quoq; militum fortiores fiant. Maior tamen illis est ex timore diligentia. Namq; leges apud eos non desertionis solum:uerũetiam minimæ negligentiæ sunt capitales:ducesq; magis quam ipse leges terribiles. Nãq; bonos honorando redimunt: ne in coercendis noxiis sint crudeles. Tanto autem obsequio rectoribus patent:ut & in pace ornamẽto sint: & in acie corpus unum totius conspiciatur exercitus. Sic eorum copulati sunt ordines: ita circũduci sunt mobiles:& acutis auribus ad præcepta:oculisq; ad signa:& ad opera manibus unde facere quidem semper strẽnui sunt:parati uero tardissimi. Nec est ubi prælantes aut multitudinem hostium ut consilia sensere ducum:aut difficultatem regionum: sed ne fortunæ quidem succubuere. Nam & eam certiorem putant esse uictoriam. Quorum igitur actus ex consiliis incipiunt deliberantibus:adeo strennuus patet exercitus: quid mirum si euphrates ab oriente & occeanus ab occidente:itemq; a meridiano tractu libyæ fertilissima regio:& septẽtrione rhenus atq; ister sunt imperii limites:cum minorem esse possidentibus possessionem recte quis dixerit: hæc ego prosecutus sum non tam proposito laudandi romanos:quam solatio deuictorum:& ut nouarum rerum cupidos deterrerem:fortasse autem ad experiẽtiam proderit bonarum artium studiosis romanæ instituta militiæ nescientibus:redeo tamen unde digressus sum.

Vespasianus cũ filio suo ordinat exercitũ in ptolomaide placidus interimit maximá multitudinem in galylea:peruenit iotapatẽ qui receptus cũ suis.a iudæis illico sunt interfecti: ex iudæis tiem tres ceciderunt placidus aufugit. Cap. VII.

VEspasianus quidẽ una cum Tito filio suo in ptholomaide iterim degens ordinabat exercitum. At [illegible] q̃ galyleam persuaserat placidus ubi maximá eorũ quos compræhẽdisset multitudinem interemit:hæc aũt fuit galyleorũ imbecillior turba animisq; deficiens pugnacissimos autẽ uidit sp in ciuitates confugere:quas iosippus contexerat: in iotapata quæ oĩum tutissima erat impetũ uertit:existimans eam repentino aggressu facillime captum iri: magnãq; & sibi ex ea re alios apud rectores gloriá comparãdam: & illis cõmodum ad reliqua maturius explicãda:quasi metu cessuris aliis ciuitatibus: si quæ ualidissima esset occupatá uidissent. Multum tunc opinione deceptus est:iotapatem enim cũ eius imperiũ præcessissent prope ciuitatem aduenientẽ excipiunt:egressiq; cũ romanis ex improuiso plurimi & ad pugná parati: necnon & alacres quippe ut pro salute patriæ:item coniugum liberorumq; dimicantes: in fugam eos uertunt multosq; sautiant:septẽ solum iterfectis:quia neq; solum inordinate pugna discesere: septisq; undiq; corporibus leuiter fuerant uulnerati:cum iudæi magis quoq; eminus iaculari quam manus conserere inermes:cum armatis confiderent. Ex ipsis autem iudæis tres ceciderunt:paucis p̃terea sautiatis. Placidus quidem q̃ impetu suo languidior inuentus esset aufugit.

Vespasianus cum armatis suis in galyleam peruenit:timent omnes Iosephus conspiciens non posse repugnare in tyberiade confugit. Cap. VIII.

VEspasianus uero ipse galyleam cupiens inuadere:ex ptholomaide proficiscitur ordinato militum itinere:sicut romani cõsueuerunt. Auxiliatores uero qui leuius armati essent itemq; sagittarios præire iussit ad repentinos incursus hostium cohibẽdos: & ut suspectas atq; oportunas siluas insidiis scrutarentur: cum quibus etiam erat romanorum armata portio. Eos autem sequebantur de singulis hecatontarchis. Deinde equites peditesq; armaturam suam ferentes mensurasq; castrorum. Post hos stratores uiarum ibant: qui aggeris maligna corrigerent: ac deuia complanarent: siluasq; obstantes præciderent: ne perplexo itinere fatigaretur exercitus. Deinde suas itemq; subiectorum sibi rectorum sarcinas: & tuitionis causa multos cum his equites ordinauit. Post quos ipse ueniebat: lectos pedites equitesq;

necnon & lancearios secum ducẽs.Equitumq; ꝑterea suoꝝ agmine comitatus. De singulis enim turmis proprios centũ & uiginti equites deputatos habebat.Hos sequebant̃ qui expugnandis ciuitatibus machinas & cætera tormenta portarent. Deinde rectores:itemq; præfecti cohortibus: chiliarchi stipati lectis militibus.Et post hos circum aquilam signa alia:quæ oĩbus apud Romanos agminibus præest:quod & uniuersoꝝ auium regnum habeat:& sit ualidissima. itaq; illam & principatus insigne putant:omẽq; uictoriæ quodcunq; bello petierint. Sacras uero signoꝝ effigies:itidẽ sequebantur cornicines:& post eas acies in latitudinẽ senis digesta militibus. Hisq; adhærebat ex more quidã hecatontarchus:disciplinæ atq; ordinis custos. Serui autẽ singulorum agminum cincti cũ peditibus erant:mulis aliisq; iumentis aduehentes militũ sarcinas. Omnium uero agminum postrema erat mercenaria multitudo: eamq; armoꝝ coactores sequebant̃ armati pedites equitesq; non pauci.Itaq; pacto itinere Vespasianus cũ omni exercitu ad fines galylææ peruenitibiq; positis castris q̃uis promptos ad bellum milites continebat: una & ostendendo exercitũ quo hostes metu præcelleret; spatiumq; indulgẽdo pœnitudinis:si quis ante prælium uoluntatẽ mutaret.Nihilominus aũt murorum instruebat obsidium.Itaq; multos quidem rebellionis fugere uel solus fecit ducis aspectus:metum uero uniuersis incussit. Iosippus enim eiusq; socii qui nõ longe a sephori in castra posuerunt:ubi bellum appropinquare cognouerunt:& iam iamq; romanos ꝑlio secum congressuros non modo ante pugnam:sed anteq̃ hostes omnino conspicerent fuga disiecti sunt.Cum paucis aũt relictis iosippus ubi se aĩaduertit neq; ad excipiendos hostes sufficientem manum habere:iudæorumq; animos concidisse ac si fides his haberetur: plærosq; libẽter ad hostes defectum ire.iam tum quidem bello omni quiescebat quam longissime autem periculis abesse decreuit abductisq; qui secum remanserant in tiberiada confugit.

Vespasianus ciuitatẽ gaderensium capit Iosephus mittit hyerosolimã litteras:si cupiant fedus uel bellũ cũ romanis:si bellũ mittãt cũ dignũ exercitũ ut possint repugnare romãos. Cap. IX.

VEspasianus aũt gadarensium ciuitatem aggressus primo impetu capit:q eam pugnaci multitudine uacuam repperisset.Deinde hinc transgressus interius cunctos etiam puberes interfecit: cum romanos odio gẽtis & cladis memoria quam pertulerat cestius nullius ætatis misericordia commoueret.Incendit autẽ non solũ ciuitatem:sed ẽt oẽs circũ uicos & monicipia quædã pœnitus desolata. Nonnulla uero quoꝝ habitatores ipse cœpisset.Iosippus aũt quam tuitionis cã optauerat ciuitatem ipse metu repleuit.Nã tyberienses nusq̃ eum nisi de cõi bello desperasset in fugam uersum iri credebant: neq; in hoc eos uoluntatis eius fallebat opinio.Videbat enim res iudæoꝝ quorsum euaderent: unãq; illis uiam salutis esse si propositũ mutauissent.Ipse uero q̃uis adhuc speraret a romanis ueniam tribuendam mortẽ cũ spe uoluisset quã prodita patria cum dedecore administrationis sibi creditæ apud illos fœliciter ageret contra quos fuerat missus.Decreuit igitur hyerosolimam primatibus quẽadmodũ sese res haberent cum fide perscribere:ne uel nimis extollendo uires hostiũ timiditatis postmodũ argueretur.Vel minus aliquid nunciando fortasse cœpit etiam pœnitentes ad ferociam reuocaret: atq; si fœdus eis placeret cito rescriberent aut si bellandum esset dignũ ei contra romanos exercitum mitterent.Ille q̃dem hac epistola scripta mature dirigit qui in hyerosolimã litteras ferret.

Vespasianus agrediẽs recindere iotapata montẽ ubi iudæi plurimi cõfugerãt:ciuitatẽ circũualare iubet p milites ipse proficiscit̃ ponit castra ageres facit ad oppugnandũ ciuitatẽ Iosephus curat ut muri ciuitatis altius p.xx.cubitus eleuent̃ quod romanos multũ pteruit. Cap. X.

VEspasianus autem iotapata excindere cupiẽs: nam in eam plurimos hostium refugisse cognouerat: & præterea ualidissimum hoc eorum esse receptaculum præmittit pedites cum equitibus qui montanum iter coæquarent saxis aspetum ac peditibus quoq; difficile:omnino uero equitibus inuium.Et hoc quidẽ quatriduo fecere quod iussum est latamq; apuere exercitui uiam. Quinto autem die Iosippus qui mensis maii uigesimus & primus erat:prior in iotapata extiberiada uenit:abiectosq; iudæorum spiritus erigit.Cum uero transitum eius Vespasiano quidam transfuga nunciasset;utq; mox ciuitatem peteret incitaret: ueluti cum ea totam iudæam capere posset.si iosippum subiugasset.Hoc ille nuncio proxima fœlicitate percepto dei prouidentia factum ratus:ut qui hostium prudentissimus uideretur: ultro se etiã in custodiã traderet uoluntariam:statim q̃dem cum eq̃tibus mille placidum præmittit:unaq; ducem primũ ebucium tam manu quã prudẽtia uiꝝ insignẽ circũuallere ciuitatem iussos: ne clam inde Iosippus elaberet̃.Postero aũt die cuncta manu cõmitatus ipse consequtur. & post meridiem usq; acto itinere ad iotapata peruenit.Abductoq; in septẽtrionalem eius partẽ exercitu in quodã tumulo castra ponit distante ab urbe stadiis.vii.consulto át quam maxime cõspici ab hostibus affectabat:ut uisu attoniti mirarent̃.Quod etiã factum est eosq; tantus cõtinuo stupor inuasit; ut muris egredi nullus auderet.At romanos quotidie ambulando fatigatos ciuitatẽ statim aggredi piguit ob eandẽ cãm duplici acie circundato oppido:tertiũ extrinsecus agmẽ equitũ posuere:oẽs iudæis exitus obstruentes:sed ea res illos in salutis desperatione audaciores effecit:quippe in bello nihil ẽ necessitate pugnacius.Itaq; postridie impetu in muros facto iudæi primo quidem locis

suis manentes:romanis castra ante muros habentibus resistebant.Postea uero quam Vespasianus & sagittarios & fundibulatores:omnemq; iaculorum multitudinem adhibitam:missilibus in eos permisit uti;atq; ipse cum peditibus in aduersum collem unde murus expugnabilis erat niti cœpit:tunc ciuitati metuens iosippus & cum eo cuncta iudæorum prosiluit multitudo: omnesq; in romanos pariter irruentes:procul a muris eos deterruere multa manu simul & audacia patrando facinora:neq; minora patiebantur tunc quam faciebant. Nam quantum ipsos salutis desperatio tantum pudor incendebat romanos.Et hos quidem pina cum fortitudine: illos autem duce iracundia ferocitas armabat. Deniq; cum toto die pugnatum fuisset: prælium nox diremit: in quo romanorum plurimis sauciatis tresdecim interfecti sunt; iudæorum autem cum sexcenti essent uulnerati septem & decem ceciderunt. Nihil quoq; minus romanis postridie iterum irruentibus occurrunt:multoq; fortius resisterunt:ex eo scilicet fiduciam nacti: ꝙ eos pridie præter spem sustinuerunt.Sed eos quoq; pugnatiores experti sunt:ꝙ eorum iracundiam pudor incenderat: uinci credentium nisi cito uicissent. Itaq; per dies quinq; romanis minime ab aggressione cessantibus:iotapatenorum excesus angebantur;muriq; fortius oppugnabantur. Et neq; iudæi uires hostium formidabant:neq; romanos difficultas oppidi capiendi lassabat. Etenim iotapata paulominus tota rupes est:ex aliis quidem partibus undiq; uallibus immensis præceps: ut earum altitudinem oculis deprehendere cupientium aspectus ante deficiat. Ab una uero tantum boreæ parte adiri potest.ubi per transuersum latus desinentis montis ædificata est. Quod quidem ipsum muro ciuitatis iosippus fuerat amplexus;quo inaccessa essent hostibus superiora cacumina. Aliis uero circum montibus tecta priusq̃ in eam perueniretur:a nullo poterat conspici.Iotapata quidem sic erat communita.Vespasianus autem & cum natura loci simul certandum putans: & cum audacia iudæorum incipere obsidionem acriter statuit:aduocatisq; sibi subditis de aggressu deliberabat.Cunq; aggerem fieri placuisset:qua parte murus facilis erat accessui:totum ad comparandā materiam misit exercitum: oppidoq; propinquis montibus excisis; magnaq; ui lignorum & lapidum congregata:scutisq; minoribus siue ancillibus ad euitāda iacula desuper missa per ualles dispositis:sub eoꝝ defensione aggerem construebant. Nulla autem noxa uel minima tælorum erat quæ de muro iacerentur.His autem alii terram ex propinquis tumulis eruentes sine intermissione suppeditabant;cunctis trifariam distributis;nullus erat ociosus. At iudæi super eorum tegmina saxa ingentia & omne tælorum genus immitterent:quæ licet minime penetrarent:magnos quidem crepitus dabant:& horribile impedimentum erat operantibus.Tunc igitur Vespasianus machinis missilium circumpositis; erāt autem omnes.clx.in eos qui super murum astarent iussit tæla contendi:simulq; ex balistis lanceæ pcurrebant: saxaq; tormentis ingentia mittebantur:ignisq; & sagittarum frequentissima multitudo:quæ non solum murum: sed etiam tutum intra iactum earum spatium iudæis inaccessum fecere.Arabum uero sagittariorum manus & iaculatoresnitēq; fundibulatores & omnes machinæ tælis operabantur. Neq; tamē his iudæi prohibiti ne desuper ulciscerentur quieti erant:sed excurrendo per cuneos more latronum tegmina operantium dissipabant:nudatosq; feriebant:uel si quando illi cessissent aggerem dissipabāt:uallorumq; munimēta cum ancillibus igni tradebant:donec Vespasianus cognito hosus incommodi causam ex distributione operum contigisse: ꝙ interiecta spatia iudæis locum aggrediendi præberent: adunauit tegmina coniunctisq; pariter uiribus obreptiones hostium præpeditæ sunt. Erecto autem prope agere; pauloq; minus æquato propugnaculo: indignum esse ratus iosippus nihil contra moliri quod oppido saluti foret:conuocat fabros murumq; altius iubet extolli.Cum illa iam multis obstantibus iaculis minime ædificare posse firmarent; hanc eis defensionem excogitauit. Sudibus fixis per eos boum coria extendi præcepit:quæ missos tormentis lapides sinuata susciperent:quibusq; repulsa tæla cætera dilaberentur:& ignis homore languesceret. hisq; ante fabros oppositis illi murum die noctuq; operando:ad uiginti cubitorum altitudinem erexerunt crebris etiam turribus in eo constructis minisq; ualidissimis aptatis:quæ quidem res romanis iam intra ciuitatem se esse credentibus magnum somnium comparauit; tam iosippi molitione quam oppidanorum obstinatione perterritis.

Vespasianus certans pluribus diebus uidens non posse capere ciuitatē statuit obsidere eā ut cogerentur inopia teꝝ redere uidens nolle eos redere:iteꝝ ad certandū se conuertit Iosephus cogitat de fuga cū suis:populus hortatur ne recedat: ipse dicit melius; quia parabit aliū exercitum quo reuocabit Vespasianum ab eis:statuit remanere: se parat ad prælium: egreditur multis iurationibus romanos egrediens; Vespasianus nolle eos cum desperatis congredi iubet ut armati declinent impetum. Cap. XI.

VT Vespasianus & calliditate cōsilii & hostiū audacia magis irritabat:quoniā recepta ex munitiōe fiducia romanos ultra incursabāt; qnq; dies singulos ꝑlia cateruati & cuiuscūq; modi latrocinales doli & eoꝝ q̃ casus obtulisset rapinæ aliorūq; incēdia fiebant: donec Vespasianus retento milite a pugna statuit obsidere ciuitatē: ut eā usui necessarioꝝ penuria caperet. Aut.n.coaptos inopia sibi supplicaturos: aut si ad finē usq; in eadē ptinacia

duraui𝔰𝔰ent fame cōsumendos eius habitatores putabat: multoq; faciliores pugnæ fore: si post interuallū rursus anxius incubuisset. Itaq; oēs exitus eorū asseruari pcepit: illi aūt frumēti qdem aliarumq; omnium rerum intus habebant copiam salē præter aquæ uero penuriam quia neq; fons erat intra ciuitatem & imbre contentis eius habitatoribus rara est in illo tractu æstiuis mēsibus pluuia. Quo tempore obsessi etiam hoc uehementius afficiebantur: quod arcendæ siti fuerat excogitatum quodq; fieri ac uelut omnis aqua iam defecisset ægre ferebant. Iosippus enim & cum ciuitatem uideret abūdare aliis rebus fortesq; animo uiros esse quo longiorem romanis obsidionem faceret: quam sperabant iam tunc potus mensuram ciuibus ministrabat. Illis autem conseruari aquam penuria grauius esse uidebatur: ampliоremq; cupiditatem mouebat q͂ ius bibendi liberum non habetent: ac uelut ad extremam sitim peruentum essent labori cedebant. Hoc autem modo affectos romanos latere non poterant qui eos ex aduerso colle trans murum in unum cōfluere locum: & aquæ mensuram accipere prospectabant. Quo etiam ballistarum peruenientibus tælis plurimos occidebant. Vespasianus quidem non multo post exhaustis puteis ipsa sibi necessitate traditum iri ciuitatem sperabat. Iosippus autem ut hanc eius spē frangeret iussit quāplurimos per murorum minas dimersa undis atq; humida uestimenta suspendere: ut omnes repente aqua perfluerent. Ex quo mœror simul romanis ac timor erat: eum tantum aquæ uiderēt eos ludibrio consumere quos potus indigere credebant. Deniq; dux belli etiam cum ipse quia penuria ciuitatem posse capere despetasset: iterum consilium ad uim atq; arma cōuertit. Iudæis id quoq; maxime cupientibus Namq; nec se nec ciuitatem saluam fore credebant priusq͂ fame uel siti perirent mortem bello optabant. Iosippus tamen præter hoc aliud consilium quo sibi copia pararetur per quandam uallem deuiam: propterea quia minus curiose habitam a custodibus excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes litteras ad quos uellet iudæos extra ciuitatem degētes ab his omnia usui necessaria & quæ in ciuitate defecerant accipiebat mandato commeatibus ut plærūq; ad excubias repararent terga uelleribus tecti; qui si eos nocte uidissent canum similitudinem mentirentur. Idq; factitatum est donec eius fraudem uigiles persenserunt: uallemq; cinxerunt. Itaq; tunc Iosippus non diu ciuitatem sustinere posse prospiciens; suamq; pariter salutem si uellet remanere desperans cum optimatibus de fuga tractabat. Verum id populus sensit: & circūsusus ne sese negligeret precabatur in quo solo recūberent. Ipsum enim saluti esse ciuitatis manentem: uelut omnes eius causa alacri essent animo certaturi. Quod si etiam capiantur eundem solatio esse. Decere autem illum nec inimicos fugere nec amicos desererer: aut quasi ex naui tempestate oppressa desilire qui ad eam tranquillo mari uenisset. Ipsum enim magis demersurum esse ciuitatem cum iam nemo audebit hostibus repugnare si discessisset cui confiderent. Iosippus autem quod sibi caueret occultans illorum commodo se exitum parare dicebat. Nam intra ciuitatē manendo neq; seruatis grande aliquid se esse profuturum; & si caperentur una cum his esse frustra periturum. Obsidione uero liberatus extrinsecus maximo eius emolumento fore. Mature.n. congregans ex territorio galyleis alio bello romanos ab eorum ciuitate reuocaturum. tunc autē non uidere quod apud eos residens utilitatis afferret: nisi q͂ romanos ad obsidionem magis incitaret: ut se caperent magnipendentes. Quem si fugisse cognouissent multum eē de obsidionis impetu remissuros. Non flexit his populum iosippus: sed hoc circūsistere se magis incendit. Deniq; pueri & senes itemq; mulierculæ cum infantibus flentes ad pedes eius accedebant, eumq; omnes complexi tenebant: & ut fortunæ socius sibi remaneret cum ululatibus supplicabant. Non inuidia salutis eius quantum ego arbitror: sed propria spe. Nihil enim se mali remanente iosippo existimabant esse passuros. Ille autem siquidem paruisset hæc præces esse ratus; custodiam uero si p uim cogeretur: multum enim ex intentione discessus etiam querelarum misericordia fregerat remanere statuit. Communiq; desperatione ciuitatis armatus: & nunc tempus est dicēs pugnam incipere: cum spes nulla salutis est; pulchrumq; uitam pacisci pro laude ac forti aliquo patrato facinore in memoriam posteritatis occumbere: ad opera sese conuertit. Cum pugnacissimis egressus disiectis custodibus usq; ad romanorum castra excurrebat: & nūc pelles aggeribus impositas sub quibus tendebant discerpere: nūc operibus ignem immittere. Posteroq; die similiter ac tertio per aliquot dies ac noctes bellando non laborabat. Sed Vespasianus romanos his incursibus male affectos aspiciens. Nam & terga dare iudæis pudebat: & fugientes insequi armorum pondere tardabantur: cum iudæi semper aliquid agentes priusq͂ paterentur in ciuitatem refugerent: armatis imperat ut eorum impetum declinarent: ne uel cum hominibus mortis auidis manum consērerēt. Nihil esse fortius desperatis. Restingui autem illorum impetus si proposito careāt quasi flamma si materiam non inueniat. Ad hoc oportere romanos cautius quærere uictoriam augendæ possessionis causa non ex necessitate bellantes; per sagittarios autem arabum & syriæ & fundibulatores: perq; saxa tormētis emissa plærumq; repellebat iudæos. Nulla etum tællorum machina quiescebat. Illi autem his quidem male acceptis cedebant: uerum eminus missa inter iactum subeuntes sæuius romanis instabant: cum neq; corpori: neq; animæ parcerent: sed per uicem utrinq; pugnarent: suorum quisq; laboribus subuenientes.

Admouet Vespasianus arietẽ muris: muri conrutiuntur machinis cogitat iosephus quõ ictus arietis refellat: romani econtra aliud genus machinant: Iosephus cũ sociis igne concremarunt romanorum propugnacula & ageres ita ur spatio unius hore oia sint concremata. Cap. XII.

IGitur Vespasianus ultro se existimans longitudine ipis hostiumq; icursibus obsideri: cum prope iam muris aggeres æquarentur: arietẽ admoueri præcepit: est aũt aries immensa materia malo nauis assimilis: cuius summũ grain ferro solidarũ est in arietis effigie fabricatũ: unde ẽt nomen accepit. Dependet autẽ funibus medius ex trabe alia uelut ex trutina palis utrinq; fultus bene fundatis. Retrorsum aũt magna uirorum multitudine repulsus: hisdemq; simul rursus impellentibus missus in fronte prominente ferro mœnia percutit: nec est ulla tam ualida turris: aut murorum ambitus adeo latus: ut etsi priores ictus fortiter sustinuerit: assiduos uincat. Ad huius periculũ rei duci romano transire placuit: ui capere oppidũ properanti quoniã perniciosa uidebatur obsidio iudæis minime quiescẽtibus. Itaq; romani quidem balistis cæterisq; missilium machinis ut facilius ferirent qui de muris obstare tentassent: adhibitis utebãtur: neq; sagittarii aut fundibulatores longius aberant. Cum uero ea causa muros nemo auderet ascendere ipsi arietem applicabãt gradibus desuper: itemq; pellibus septũ tam pro sui defensione quam machinæ. Et primo qdem impetu mœnia cõcussa sunt clamorq; oppidanorum uelut iam capti essent maximus factus est. Iosippus aũt eundem locum feriri: neq; multo post murũ disturbatum iri prospiciẽs: quo cõmento uim machinæ paularim falleret excogitauit. Saccos enim paleis refertos qua semp impetũ arietis feriri uiderent demitti iussit ex muro: ut eo modo secundi ictus errarent: aut etiã excepta uulnera laxitas frustraretur. Quæ quidem res multũ romanis moræ attulit. Nam quocũq; hi machinã conuertissent: contra illi qui super murũ stabant palearum traducẽtes saccos ictibus supponebãt: nihilq; murus percussione lædebatur: donec etiã romani aduersus hoc aliud machinati sunt. Proceris enim contis exhibitis: in his summis falces quibus saccos inciderent alligarunt. Cum aũt hoc modo efficax esset opus arietis ac murus quia recens ædificatus erat ictibus cederet: quod reliquũ erat Iosippus: eiusq; socii ad ignis auxiliũ se contulerunt accensumq; totum quod aridæ fuit materiæ: tribus ex locis pariter inflãmare: unaq; machinas & ppugnacula romanorum & aggeres concremarunt. Illi uero non sine malo subueniebãt audacia simul eorum territi: & ne adiumento essent flammis præuertentibus impediti: quæ aridum nactæ fomitẽ & præterea bitumen ac picem: necnon etiam sulfur opinione citius uolitabant operaq; romanorum multo labore curata unius horæ spatio possiderant.

Quidam uir iudæus saxo soleuato & demisso caput arietis fregit: hic fixus est quinq; sagittarum uulneribus decidit tãdem: alii duo uiri romanorum aciem ꝑruperunt: Iosephus uero & cætera multitudo intendit Machinas romanis lugentibus. Cap. XIII.

HIc etiam uir quidem iudæus prædicatione ac memoria dignus inuentus est addi filius Eleazarus: cui Salab galyleæ patria fuit. Is enim saxum ingens alte sublatũ tanta ui super arietẽ ex muro dimisit: ut machinæ caput obrumperet: idq; ex mediis hostibus saltu ad eos delatus auferret: nulloq; metu reportaret ad murum. Postremo tanq̃ signo quo tæla mitterent hostibus positus nudo corpore quinq; sagittarum uulneribus fixus est: earũq; nulla respecta ubi murũ ascendit unde uideri ab oibus poterat eius audacia ibi cõstitit: compunctusq; dolore plagarum cum ariete decidit. Post hunc fortissimi extiterunt duo fratres Veciras & Philippus de uico Roma galylei. Qui cum super milites decimæ legionis prosiluissent tanto ĩpetu uiq; transgressi sunt ut & aciem romanorum perrumperent quousq; aduersum ietant oẽs infugam uerterent. Præter hos Iosippus quoq; & cætera multitudo raptis ignibus machinas & refugia cũ opibus quintæ itemq; decimæ & eius quæ terga dederat legionis incẽdunt. Cæteri autem qui mox consecuti sunt & instumenta & omne genus materiæ obruere.

Vespasianus in planta pedis uulneratur totus exercitus turbatur superato dolore uulneris sæuius bellũ in iudæos incitauit: pugnatur fortiter utriq; cædit murus ictibus machinarum ad matutinas uigilias illi uero muniere partem illam. Cap. XIIII.

RVrsus autem romani post meridiem erectum arietem ad eam muri partem quæ pridem quassata fuerat appulere: ibiq; defensorum eius quidam Vespasiani plantam sagitta percussam leuiter uulnerat: quamuis tæli spatio defecisset. Maximam tunc id romanis perturbationem fecit. His enim qui prope aderant uiso sanguine perterritis p omnem fama cucurrit exercitum relictaq; obsiditione plæriq; cum stupore atq; formidine ad ducem belli concurrebant: & ante omnes. Titus aderat metuens patri. Vnde contigit ut & beniuolentia circa rectorem & filii trepidatio confunderet multitudinem. Facile tunc pater & timore filium & perturbatione liberauit exercitum. Superato enim dolore uulneris & ab omnibus qui sui causa pertimuerunt conspici studens bellum in iudæos sæuius incitauit. Nam uelut ultor ducis quisq; omne periculum adire cupiebat: & clamore alius alium adhortantes murum petebant. Iosippus autem cum suis sociis licet assiduis balistarum itemq; tormentorum ictibus caderent nequaq̃ tamen deterrebãtur a muro: sed flammis & ferro & saxis eos aspere q arietẽ

protecti palmis impellerent. Nihil aūt aut parum proficiebant cum sine intermissione procumberent in conspectu hostium positi: quos ipsi contra uidere nō possent. Nāq; & suis ignibus collucentes tāq̄ si dies esset & certum erat hostibus signū quo tæla dirigerēt: machinisq; pcul nō apparentibus missilia cauere non poterant. Ergo propterea non tam balistaꝝ quam iaculoꝝ ui simul multi trāffigebantur: missaq; machinis saxa & muroꝝ minas auferebant & frangebant angulos turrium. Virorum aūt nulli tam fortiter constipati erant: ut non usq; ad extremā aciem saxi magnitudine ac uiolentia sternerentur. Sciet autē aliquis huius machinæ uis quantū ualet ex his quæ illa nocte cōngere in muro cuidā ex circūstantibus. Iosippo capot auulsum est: eiusq; ad tertium stadiū ueluti funda excusa caluaria. interdiu quoq; prægnantis fœminæ secto utero ad dimidium stadiū infans abactus est: tanta tormento uis fuit. Ergo machinis terribilior erat impetus & missiliū strepitus. Crebri aūt mortui cum ad mortuos deiicerentur sonabant & acerbissimus quidē intus excitabantur mulieꝝ tumultus extrinsecus aūt occumbentiū gemitus cōcrepabat: totusq; ambitus muri: ad quē pugnabatur sanguine confluebat: iamq; ascendi poterat congestione cadaueꝝ. Montibus aūt resonantibus multo amplius horror his ex clamoribus accedebat: nec quicq̄ illi nocti defuit uel quod auribus uel oculis terrorem posset icutere. Plurimi quidem pro iotapata decertantes fortiter ceciderunt plurimi etiā sautiati: & tamen uis circa matutinas uigilias murus assiduis machinaꝝ ictibus cessit. Cūq; illi quidem corporibus atq; armis septi eam partem: quæ deiecta fuerat priusq̄ romani pontes apponerent munire.

Vespasianus parat exercitus & machinas ad īuadendū urbē recreato prius exercitu: Iosephus cognito cōsilio uespasiani ordinat milites ad resistēdum: pliat crudelissimo certamie. Cap. XV.

MAne aūt Vespasianus ad occupandā ciuitatem iā ducebat exercitū ex nocturno labore paululū recreatum. Idēq; cupiens de conuulsi muri pte alio ppugnatores adducere equitum qdem fortissimū equis dispositis trifariā collocat ut tecti armis dirutū latus undiq; obsiderent: cūctosq; præ manibus ferrēt: q̄ si pontes admoueri cœpissent ipsi plures introirent. Post illos aūt pedites ualidissimos ordinauit. Reliquā uero equitū multitudinē secundum muri spatiū p montana loca distendit: ne qs fugiens excidiū ciuitatis lateret. Deinde qui hos sequerent̄ cōstituit sagittarios paratas sagittas habere iussos. Fundibulatores quoq; similiter & appositos machinis. Alios aūt integris muri partibus scalas applicare præcepit: ut qui hos phibere tentassent deiectæ partis defensionē relinquerent: cæteriq; oībus simul tælis oppressi uiolētia irrumpentiū cederent. Iosippus aūt hoc consilio cognito p murum qdem integrū labore fatigatos: itemq; senes posuit q̄si ledi non posseot. In parte uero colapsa ualidū & potentissimū quēq; senosq; ante oēs uiros in qbus & ipse fuit ad pericula subeonda: sortitus est: hisq; præcepit ut agminū ululanbus ne metu quæ terētur aures obstruerent̄: contra sagittaꝝ oero multitudinem cōmuniti protegerentur desuper scutis paulatimq; recederent donec sagittarii pharetras exinanirent. Si uero pontes a romanis apponerent̄: ipsos præsilire mandauit hostibus atq; psoasit & eoꝝ instrumentis resistere: unumquēq; uero ita certare debere nō quasi conseruandā tueretur: sed q̄si perditā iam patriā uindicaret: atq; oculis suis proponere mactari senes ac liberos coniugesq; suas propemodū ab hostibus capi: iamq; futuræ cladi iram nunc collectā in auctores eius effuderent: ita qdem in utroq; disposuit. Ciuitatis aūt uulgus otiosum mulieres ac pueri postq̄ oppidum triplici acie uidere circundatū: nullus enim ad pugnā trāslatus fuerat a custodiis strictisq; gladiis ad partē muri deiectam hostes instare: armisq; montana oīa desuper collucere: atq; arabam quēdam sagittariis tæla suggerere: tunc extremo ululatu q̄si capta urbe consonuerunt: non ut impendere mala sed ut adeesse iam crederes. Quare Iosippus mulieres ne misericordia suoꝝ aīos effœminarent intra domos cū interminatione concludi: silere iussas: ipse uero ad partē muri quæ sibi obtigerat transiit: & puntes qdem applicantibus aīum non intendit: sed tantū speculabatur impetū sagittaꝝ: simul aūt ac tubinices uniuersoꝝ agminū congregati sunt pariter & grauiter īfremuit exercitus: signoq; dato missis undiq; sagittis lux obscori cœpit. Iosippi socii memores præceptorum: & aduersus clamorē obstructis auribus & cōtra sagittaꝝ uulnera corporibus cōmunitis cū admouerentur pontiū machinæ ipsi eas cursu: & anteq̄ hostes pedem in his ponerent occupant: eosq; ascendere nitentes prælio deterrebant uaria manu: itēq; animi facinora demonstrantes: & ne uel in extremis calamitatibus deteriores illis uiderentur: hi qui sine periculo fortes contra illos etiam curabant. Nec prius a romanis diuellebantur quā uel caderent uel occiderent. Qui romanis desilientibus conflictu iam liberi facillime tæla dirigebant.

Die. xx. mēsis iunii iudæi q̄si defessi qa non haberēt propugnatores quos mitterent; cogitauerunt oleo feruēti sup infuso romanos oppugnare: ac fœoo græco sup sparso ut inde romani caderent: uidens dux Vespasianus tot male milites gperi: eos a bello reuocat & a pena. Cap. XVI.

ITaq; iudæis perpetuo dimicantibus cum nec unde mutarent propugnatores haberēt defessis aūt assidue substitueretur proq; his quos uiolentia repulissent alii succederēt inuicem se adhortati latera copulāt: protectiq; desuper longioribus scutis inexpugnabilis globus effecti sunt; totaq; acie uelut uno corpore repellēdo iudæos in muro iam

pedem ponebant;cum Iosippus his rerũ angustiis consilio necessitatis adhibito mira est enim ma-
chinis excogitandis cum desperatione stimulatur. Feruẽti oleo profundi milites iubet scutorum
coniunctione defensos. Id autem iudæi multi qui & paratum haberent: & plurimum cito roma-
nis infundũt:ipsis etiam in eis lacunis missis calore bullientibus hæc res romanorum ardentium
aciem dissipauit: & cum dolore sæuissimo deuoluebantur a muro. Siquidem facile a uertice ad
pedes usq; sub armatura oleum per totum corpus fluebat:carnemq; non secus ac flamma epasce
baturq; natura facile calesceret:seroq; pro sui pinguedine refrigesceret. Thoracibus autem & ga-
leis illigatis incendii fuga non erat. Nunc autem salientes: nonc incuruati dolore de pontibus de
cidebant. Ad suos autem tuto recedere contra nitentes non poterant: quoniam facile ab insequẽ
tibus capiebantur. Sed neq; romanis uirtus in rebus aduersis:nec iudæis prudentia defuit: roma-
ni enim licet oleo perfusi tuirabilia pati uiderent: tamen in eos qui perfuderant ferebantur præ-
cedentem quisq; incursando tanq̃ ipse impetum retardaret. Iudæi uero progressum eorum dolo
altero deceperunt cum fœno græco decocto pontium tabulata perfunderent:quibus illi dilabẽ-
tes retrahebantur:& neq; fugientium quisq̃ neq; aggredientium firmo posset eniti uestigio. Sed
alii quidem resupinati per ipsas pontium tabulas calcarentur:multi uero super aggeres deicerẽ-
tur:& qui cecidissent a iudæis feriebantur:qui romanis desilientibus conflictu iam liberti facili-
me tæla dirigebant. Cum autem multa milites mala in hoc perpeti prælio dux uideret:post meri
dianas eos horas a pugna reuocat:quorum non paucis obtruncans plures sunt uulnerati. Ex io-
tapata uero sex uiris mortuis:plures quam trecenti saucii translati sunt. Hoc autem modo pugna-
tum est iunii mensis die uigesimo.

Vespasianus tres turres ferro circũdatas erigi fecit plenas iaculatoribus & fundibulatoribus
fortissimis:ita ut ex his q intra muros erant deserere deffensionẽ muri cogantᷣ. Cap. XVII.

ET Vespasianus eorum causa qui occiderant consolatus exercitum postq̃ ita uidet ac-
censum neq; tam exhortationem quam opus deposceret:aggeres quidem altius rollit.
Tres uero turres quinquagenum pedum in excelsum iubet erigi ferro undiq; tectas:
& ut pondere stabiles essent:neq; ignibus expugnarentur:easq; super aggeres collocat
iaculatoribus & sagittariis:itemq; leuiorum missilium machinis plenas fundibulariorum quoq;
fortissimis. Qui cum non conspicerentur propter altitudinem turrium & loricas:ipsi eos qui su-
per murum astarent facillime cernerent:tælisq; appeterent:cum illi neq; a uertice uenientes sagit
tas facile declinarent:neq; ulcisci possent quos non uiderent: altitudine quidem turrium librata
manu iacula superante ferro aut quo erant septæ flammis obstante. Ob hoc igitur defensionem
muri deserunt:magisq; aggredi tentantibus occurrebant. Et iotapateni quidem ita resistebant: q̃
uis multi in dies singulos occumberent:neq; contra mali quicq̃ hostibus facerent: q eos sine pe-
riculo lædere non poterant.

Vespasianus mittit Traianum in aphata ciuitatem congreditur cum illis tãdem superat ciui-
tatem omnesq; præter infantes occidit. Cap. XVIII.

IIsdem autem diebus Vespasianus ad finitimam quãdam iotapatæ ciuitatem euocatus
cui nomen est Aphaca nouas res affectantem:& propterea q iotapatenos præter spẽ re-
stitisse audierat insolescentem: mittit eo Traianum decimæ legionis rectorem: dans ei
duo milia peditum & equites mille. Ille autem cum oppidum contra expugnationem
munitissimum repperisset:nam præter naturam qua tutum erat etiam muro duplici cingebatur:
habitatores uero eius uidisset paratos ad pugnam sibi obuios processisse prælium cum his com-
mittit: eosq; paulisp reluctatos in fugam uertit: quos uestigiis consecuti romani exterioris muri
ambitum quo confugerant cum ipsis irrumpunt. Secundum aotem murum petentibus ciues sui
clausere ciuitatem metu. s. ne cum his rursus hostes intrarẽt:profecto autem deus galyleorum cla
des romanis dabat:qui etiam tunc ciuitatis eius uniuersum populum exclusum manibus peopri-
is ad interitum hostibus dedit auidissimis cædium:multi enim simul ruentes ad portas multũq;
nominatim præpositos inclamantes inter ipsas præces immoriebãtur:quibus hostes unum mu-
rum alterum ciues clauserãt & inter medios coacti murorum ambitus: multi quidem sociorum
suis gladiis transfigebantur:infiniti uero a romanis interficiebantur:ne uel adolescentium quidẽ
recepta fiducia. Nam præter hostilem metum etiam domestica proditio eorum animos fregerat.
Deniq; moriebantur non romanos sed iudæos execrantes: quoad omnes interire numero homi
num. xii. milia. unde Traianus uacuam esse ciuitatem pugnatoribus reputans: & si q adhuc intus
essent:nihil eos ausoros esse existimans præ timore impatori excidiũ reseruauit. Missisq; nuntiis
ad Vespasianũ petiit:ut filium Titũ dirigeret finẽ uictoriæ impositurus:ille aũt laboris aliqd super
esse ratus cũ milite filiũ misit:hoc est quingentis equitibus & peditibus mille. Qui mature ad ci-
uitatẽ profectus sic ordinauit exercitũ:ut in læuo quidẽ latere Traianũ constitueret; ipse uero in
dextrũ obsidioni præesset. Itaq; militibus scalas muris undiq; applicãtibus;cũ paulisp desuper ga
lylei obstitissent continuo mœnia reliquerunt. Titus uero comitesq; saltu demissi mature ciuita
tem obtinuere;tuncq; uehemens cum his qui se intus congregauere pugna cõmissa est. Nũc per

angusta uiarum irruentibus ualidissimis: nūc fœminis ex tectorū culminibus quæ forte inuenis-sent tæla iactantibus. Et hoc quidem modo usq; ad sextā horam sustinuere conflictū. Assumptis aūt bellatoribus cætera multitudo & sub diuo & per domos senes pariter ac iuuenes mactabant. Deniq; uirilis sexus præter infantes nullus remansit: qui cum mulieribus abducti sunt seruitio. Interemptorum quidem in ciuitate & in primo congressu numerus fuit quindecim miliū: captiuorum aūt duo milia.c.xxx Hæc galyleis clades contigit quinto & uigesimo die iunii mensis.

. Ad samaritas cerealis mittitur a Vespasiano: quia eos pronos ad tumultum uidebat: inopia quæ quidam moriebantur: quidam ad romanos confugiebant: reliquos uero omnes negens persuasione placare occidit: erant autem undecim milia & sexcenti. Cap. XIX.

SEd ne Samaritæ quidem alieni a calamitatibus remansere: hi nāq; in monte garizin qui est illis sanctissimus congregati locis suis expectabant: belli autē minas eorū conuentus ac spē habere uidebatur: nec saltem uicinorū malis corrigebantur: sed incōsulta suarum uirium infirmitate secūdis romanorū rebus exterriti: prona in tumultum uoluntate pendebant. Vespasiano aūt placebat motus antecapere: eorumq; impetus præuenire: nam & si præsidiis tota samaritica regio cincta erat: tamen eorum multitudo qui coierant: & conspiratio timebatur. Eaq; causa cerealē quintæ legionis rectorem cum sexcentis equitibus tribusq; peditum milibus mittit. Ille autem ad montē quidem accedere prælioq; cōgredi nequaq̄ tutum esse duxit: quoniā hostes plurimi desuper essent: milites uero circūuallatis undiq; montibus radicibus tota eos die custodiebant. Euenit autem aquæ tunc indigētibus samaritis etiam graues accendi æstus: erat enim tempus æstatis: neq; se rebus necessariis uulgus instruxerat: adeo ut nonnulli quidē una die siti morirentur: multi uero eiusmodi morti seruitiū præferentes ad romanos transfugere: ex quibus cognito cerealis illos etiam qui adhuc perseuerarēt malis infractos montem ascendit: & circū hostes exercitu constituto primū eos a dextera parte hortabatur: atq; ut salui esse mallent rogabat si arma proiecissent tutos fore promittens. Deniq; quia persuadere non posset aggressus eos occidit omnes. Erant autem undecim milia & sexcenti. Hæc iunii mensis uigesimo & septimo die gesta sunt atq; his calamitatibus Samaritæ usi sunt.

Ageres super altitudinem murorum iotapatenis effertur: quidam ad Vespasianum uenit profugus ex ciuitate: nūcians paucitatem ciuium & facilitatem capiendi: Vespasianus exercitum parat nocte hora qua ille docuerat ciuitatem aggrediuntur: & custodes occidunt: ciuitatem ingrediuntur: quidam uero ne oppeterent per romanos se ipsos interfecerunt. tandem Vespasianus incendi fecit ciuitatem uniuersam. Cap. XX.

IOtapatenis autem diu durantibus: & præter spē aduersa tolerantibus quadragesimo quidem ac septimo die romanorū aggeres super murorū altitudinem sunt elati. Quidā uero ad Vespasianum eodē die profugus uenit paucitatem ciuium & infirmitatem enuncians: simul q; q; diuturnis uigiliis præliis assiduis consumpti minime quidem ulterius uim ferre possent: uerū dolo etiam caperent si quis instaret. Circa extremam nāq; uigiliam quando & malorū requiem habere uiderentur: & maxime defatigatos custodes matutinus sōnus occupat dormire eos dicebat eademq; hora inuadēdos esse dicebat. Vespasiano aūt qui fidem noscet inter se iudæorū quantaq; superbia pœnas contēnerent trāsfuga suspectus erat: nam & antea quidam ex iotapata captus omne tormentorū genus fortiter pertulit: & tum ne flāmis quidem coactus quid intus ageretur hostibus exquirentibus prodidisset mortē deridens cruci suffixus est. Fidere tunc proditori coniectura faciebat. Et fortasse quidē illum uera dicere: ipse aūt nihil ex eius fallacia magnum sibi existimans esse metuendi asseruari hoiem iussit: & ad occupandam ciuitatē parabat exercitum. Hora igitur quæ fuerat indicatā ociose ibat ad muros: primusq; incedebat Titus cum uno ex Chiliarchis Domitio sabino: paucis ex quintadecima legione comitatus: interfectis autem uigiliis in ciuitatē ingrediuntur: & post eos sextus quidā Caluarius chiliarchus & placidus subiectos milites introducendo. Arce uero occupata cū hostes in medio oppido uersarentur: iamq; plane dies esset: nec tunc quidē illi qui capti tenerentur adhuc excidium sentiebant multo labore somnoq; pariter dissoluti. Et siquis euigilasset: nebula uisus eius hebetante: quæ casu tūc plurima se circū oppidum funderet: donec totus irrupit exercitus: soloq; malorū periculo exsuscitati morientesq; demum se pisse crediderunt: romanos aūt memores quæ obsidionis tpe pertulissent: neq; pcendi cuiq̄ neq; miserendi queq̄ tangebat cura. Sed ex arce plebē ad prona cōpulsam facillime trucidabant: ubi loci difficultas pugnacibus negaret copiā resistendi. Circūuiarum nāq; angustiis pressi ac per declina dilabentes fluente desuper bello obtegebantur: id multos etiā qui circa iosippū lecti erant ut manibus propriis liberarentur inuitauit: nam cū se uiderent romanorum neminē posse occidere ne romanorū manibus oppeterent puenerunt: & in extrema parte ciuitatis congregati semet interfecerunt. Quicūq; tamen uigilum primi captā ciuitatem senserunt in quadā turri septētrionali fuga recepti aliquādiu quidē restiterunt. Deinde circūclusi hostium multitudine sero dextras dedere: hisq; instantibus mortē suam æquo aīo præbuerunt. Potuissent autem incruentæ romani obsidionis fine gloriari: nisi unus ex ipsis occidisset Hecatontarchus

Antonius peremptus insidiis: nam quidã ex his qui ad speluncas confugerant:erant ãt plurimi rogabant antoniũ dextram sibi porrigere ad fidem salutis ac præsidiũ quo tutus ascenderet. Cumq; his manum porrexisset incaute super ille hasta præuentũ in inguine percussit statimq; cõfecit: illo die quid immanissimã multitudinem peremere romani. Postea uero secutis diebus scrutando latebras per cuniculos & speluncas oẽm ulciscebantur ætaté præter infantes ac fœminas. Itaq; captiui quidem mille ducenti congregati erant quadraginta uero milia cõnumerata sunt excidii tẽpore pugnisq; superioribus mortuorũ. At Vespasianus ciuitaté ipsam excindi iubet:castellaq; eius omnia adhuc exurit. Iotapata quidem ita deuicta est tertiodecimo imperii. Neronis anno calendarum iulliarum die.

Iosephus ne a romanis inueniretur in puteũ se demisit lapidẽq; supra imposuit ne uiderenr: nocte exibat perscrutans si posset euadere: indicatur per quandã mulierem mitiit ad eum cũ fide de uenia:timebat uero iosephus in somnis simulachra ei apparent deprecatur deum in manus romanorum se committit:habita prius oratione ad socios. Cap. XXI.

ROmani uero iosippũ requirentes & propriæ indignationis cã:& quod imperatori opæprecium uidebatur:captus enim maxia pars belli esset: mortuos itaq; abditos rimabãtur:ille autem in exitio ciuitatis fortunæ quodã usus auxilio per medios se hostes surripuit & in quendã profundum puteum saltu demissus est: cui amplũ specus adiunctũ erat:latere quod supra scrutantes uidere non possent. Vbi.xl.quidẽ insignes uiros latitantes offenditrerũq; utilium apparatum:qui non paucis diebus sufficeret. Hostibus autem oĩa complexis interdiu quidem se occultauit. Nocte uero ascendens uigilias explorabat ut fugeret. Cumq; oĩa undiq; ipsius causa maxie custodirentur, neq; fallendi spes esset in speluncã iterum descendebat: biduũq; ibi delituit. Tertia uero quadã die capta quadam muliere quæ cũ ipsis fuerat indicatus est. Tumq; Vespasianus propere duos chiliarchos Paulinum:& Callicanũ iussos pacem dare Iosippo & bene hortari eũ ut ascenderet mittit. Quibus tamen ille rogantibus postq̃ ad eum uenerunt fidemq; pro salute dantibus minime paruit. Ex his ãt magis quæ pati meritus esset qui plurima cõmisisset: quã ex naturali mansuetudine rogantium suspitioné colligens uelut ad pœnam euocaretur timebat:donec Vespasianus tertiũ quoq; chiliarchum nicanorem iosippi notũ atq; olym consuetum direxit:is ãt quam dulce in eos romanorum esset ingenium: quos semel subiugasset referens quodq; ipse Iosippus uirtutis cã magis admirabilis quã inuisus ducibus haberetur:essetq; imperatori studium non eũ ad supplicium ducere quod etiam sine deditione sibi liceret exigere:sed cõseruare potius uirum fortem. His addebat q̃ ne Vespasianus si quid dolo moliteẽ amicũ ad id mitteret ut in re optima pessimã hoc est perfidiam ꝓtexeret amicitia:neq; semetipsum illi ut amicum falleret obtemperaturũ fore. Verum iosippo etiã post Nicanoris dicta hæsitante milites quidem irati speluncæ ignem submittere properabant. Sed retinebat eos belli ductor uiuũ iosippum capere plurimipendens. Nicanore aũt uæheméter instante ubi etiã hostilis multitudinis minas cõpit iosippus, nocturna somnia reminiscitur quibus et deus & futuras iudæorum clades:& quæ romanis essent euentura principibus ostendit. Erat aũt interpræetandis quoq; somniis idoneus & cõiectare quæ ambigue diuinitus dicerentur sciebat. Qui & sacros prophetarũ libros nouerat q̃ & ipse sacerdos esset & parentibus sacerdotibus ꝓcreatus: illa igitur hora quasi deo plenus & recentium somniorũ quæ uiderat horrenda simulachra mente cõplexus occultas præces deo offert. Et quia iudæorum inquit labefactari tibi rem placuit. Fortuna uero ad romanos tota migrauit: animamq; meam quæ futura prædiceret elegisti. Do quidẽ manus sponte romanis & uiuo. Testor ãt q̃ non proditor:sed tuus minister ad eos ibo. Simul his dictis nicanori cõsentiebat. Verũ qui una confugerant iudæorum postq̃ intellexerunt iosippũ rogantibus cædere uniuersi circũstantes clamabant. Certe plurimum ingemiscere leges patriæ ubi sunt quæ iudæis deus abnuit:quibus mortem cotẽnentes animas indidit uita iosippe. Captus es:lucẽq; pateris intueri seruientem q̃ cito tui oblitus es:q̃ multos pro libertare mori persuasisti? Falsam profecto opinionem fortitudinis habeas:falsamq; prudentiæ si salutem apud eos speras cum quibus ita dimicasti:aut si hæc etiam certa sunt ab illis tamẽ te seruari cupis. Sed q̃uis te romanorum fortuna tui obliuione ꝑfuderit: & nos tamẽ patriæ gloriæ consulentes & dexterã tibi & gladium cõmodabimus. Tu uero siqdem spõte moriare dux iudæorum:siti uero inuitus:proditor morieris Vix hæc elocuti sunt: & intentatis ei gladiis occidendum illum cõminabantur si romanis pareret. Timens igitur impetũ iosippus & se dei præceptorũ proditorem esse ratus:si ea non enunciasset morte præuentus argumẽtis eos philosophiæ necessario tractare incipit. Et quid enim tantope inquit o sotii propriæ cædis auidi sumus:aut cur amicissimas inter se res corpus & animã in dissensionem uocamus: mutatum me eẽ quispiam dicet? Sed romani hoc sciunt optimũ esse in bello mori:sed lege belli hoc est a uictoribus trucidari:proinde siquidem romanorũ ferrum deprecor uere meo gladio meaq; manu sim dignus. Sin illi hosti parcendũ putãt: quam iustius nosipsi nobis pepercimus? Quippe stolidũ est eadem circa nos admittere:pro quibus ab illis dissensimus. Pulchrũ enim esse pro libertate mori:& ipse fateor:pugnando tamen & illorũ manibus qui eam ꝓripuere:nunc aũt neq; prælio nobis ob-

ftant:neq; nos interficiunt.Itidē autem timidus eſt habendus qui mori non uult cū opus eſt:& q uult cū non oportet.Præterea quis non metus prohibet ad romanos aſcēdere?nēpe mortis.Ergo eam quæ ab hoſtibus dubiæ ſuſpecta formidinis eſt;eam certē ipſi nobis irrogauimus.Veꝝ ſerui tutem dicet aliquis?Valde quidē nunc liberi ſumus.At uiri fortis eſt ſemet occidere:immo uero ignauiſſimi quantū opinor. Nam & gubernatorē timidiſſimū puto;qui tempeſtatem metuēs ãte eam turbinis nauem ſponte ſubmergit.Quin ēt propria manu perire a cōi omnium animaliū na tura diſcrepat:eoq; mō in creatorem noſtrum ſummū ſcelus admittitur. Nullū eſt animal quod ex induſtria uel per ſe moriatur.Siquidē naturæ lex ualidiſſima ut uelint uiuere in oībus ſita eſt: iccirco & quod nobis adimendū id putant hoſtes ducimus & inſidiatores pœna ꝓſequimur.Deū uero indigne ferre non arbitramur:cum domū eius homo deſpiciat? Ab illo enim accæpimus ut eſſemus;rurſumq; ut eſſe deſineremus illi reddendū eſt. Corpora quidē cunctis mortalia ſunt ex caduca materia fabricata.Anima uero ſemper īmortalis eſt; deniq; picula in corporibus colloca ta.Si quis ergo depoſitum hoīs ſurripuerit aut male tractauerit;peſſimus ſtatim ac perfidioſus ha betur.Sic dei depoſitū ex proprio corpore qui eiecerit eū ſe latuiſſe quē læſerit æſtimabit?Et ſer uos quidem fugientes ulciſci iuſti creditur:q̄uis nequaq̄ dominos fugerint:ipſi uero deū fugien tes:& optimum deū impie facere non uidebimur.An ignoratis φ eoꝝ qui lege naturæ uita exeūt acceptūq; deo debitum ſoluunt cū id qui dedit recuperare uoluerit perpetua laus domuſq; ac fa milia ſtabiles ſunt? puræ ãt & quæ inuocantes exaudiant animæ retinent locum in cælo adeptæ ſanctiſſimū atq; inde rurſum uoluentibus ſæculis caſta corpora iubentur incolere: quoꝝ uero manus in ſeipſos inſanierūt eoꝝ animas tenebroſior orcbus ſuſcipiet.Patet aūt illaꝝ deus aucto res iniuriæ per nepotes ulciſcitur. Hinc & deo inuiſum eſt:& a ſapientiſſimo legis noſtræ cōdito re coercetur.Deniq; ſi qui ſe occiderit apud nos quidē uſq; ad ſolis occaſum inſepultos abiici de cretū eſt: cum ēt hoſtes ſepeliri fas eſſe ducemus apud alios etiam dextre iubentur abſcindi eiuſ modi mortuoꝝ quæ i ipſos armatæ ſunt; qooniā ut corpus ab anima:ita manū eē a corpore alie nam exiſtimarent.Pulchrū eſt igitur o ſocii iuſta ſentire:neq; humanis cladibus addere ut creato rem oīum impietare lædamus;ſi ſalui eſſe uolumus ſalui ſimus. Nec enī ſalus apud eos ignobilis eſt:qbus tantis uirtute operibus demōſtrauimus. Sin mori placet ab his occidi pulchrū eſt q nos cœperint.Non migrabo ego in hoſtium locū:ut ipſe mei proditor fiam.Multo enī ſtolidior ſim: quam qui ad hoſtes ultro profugiūt. Siquidem illi ſalutis cā id faciunt:ego uero interitus & qui dem mei romanoꝝ tamen inſidias expeto.Nam ſi me poſt iunctas dexteras perimant magno aīo paratoq; moriar mendacii perfidiam ꝓ uictoriæ ſolatio mecum auferens.

Ioſephus dehortatur ſuos a cæde:nequiens reuocare a propoſito:oēs ſe ipſos interfecerūt; du citur Ioſephus ad Veſpaſianū iubet ueſpaſianus eū cuſtodiri ad Neronē mitteret:Ioſephus alloq tur Veſpaſianum ſeorſum cum filio ueſpaſiani eūq; dominum & regem orbis prædicit:Veſpaſia nus eum liberat muneribuſq; uariis eum donat. Cap. XXII.

M Vlta quidē in hunc modum Ioſippus ut a cæde ꝓpria ſocios dehortaretur dicebat.Il li autem obſtructis auribus deſperatione q ſe iam dudū morti deuouerant concitant: & alius aliunde cū gladiis accurrentes ignauiam exprobrabant:& quaſi eū mox percuſ ſurus quiſq; adoriebatur.Ille ãt cum alium nominatim uocaret:alium uultu iudæis in tueretur:alterius dexterā præhenderet:talium precibus exoraret uaria mentis affectione:ut in ta li neceſſitate potuit diſtractos; ferrum oīum a cæde ſua prohibebat: non ſecus ut feræ beſtiæ cir cunclusæ ad eum ſemper:qui ſe contingeret ora conuertens. Illoꝝ autem qui ducem in extrema quoq; clade reuerendum putabant debilitabant dextræ:gladiiq; de manibus labebātur:multi ſpō te cū manus ei afferrent frameas dimittebant: Ioſippo autē non defuit in ea deſperatiōe conſiliū: ſed fretus dei prouidentia ſalutē in periculum mittit. Et quoniā mori decretum eſt inquit:agite: cædes mutuas ſortiamur & cui obtigerit;manus ſequentis occumbat: atq; ita oīum fortuna per ambulet:neq; ſua dextera quiſq; ſubiaceat.Iniuſtū eſt enī cæteris interēptis ex aliis nequaq̄ ſi pœ nituerit ſaluum eſſe. Viſus eſt uera dicere:& qnod perſuaſit agitur ſors cuiq; obtigit paratā ei: q ſequeretur necē ſuam præbeat quaſi mox etiā duce perituro. Cū Ioſippo enim ꝑire uita dulcius æſtimabant.Remanſit ãt ipſe cum altero ſiue fortuna dici poterat ſiue dei ꝓuidentia.Conſultoq; proſpiciens ne uel ſorte grauaretur:uel ſi nouiſſimus receſſiſſet gentilis cæde pollueretur illi quidē fide interpoſita ut uiueret perſuaſit; ille quidem hoc modo & romanoꝝ & domeſtico bello libe ratus ad Veſpaſianū per nicanorem ducebatur.Omnes ãt romani uiſendi eius gratia occurrebãt & cum ſe circa ducē premeret multitudo uarius tumultus erat. His exultãtibus φ captus eſſet aliis minitantibus;nonnullis ãt propius cum uidere certantibus.Et qui longius erãt hoſtem interficiē dum eſſe clamabant.Qui uero propius erãt:facta eius reputantes mutatiōe ſtupeſcebãt. Rectoꝝ aūt nemo fuit: qui licet ante iraſceretur nomini eius uiri aſpectu nō mitior factus ſit, Titum uero præter alios & fortis Ioſippi animus in calamitatibus & ætatis eius mira capiebat: qualiſq; pridē fuiſſet in præliis reminiſcentē:& qualis nunc ſic in hoſtiū manibus intuentē. Iubebat intelligere quanta eſſet fortunæ potentia; quamq; uelox belli momentū humanaꝝ aūt rerum nihil firmū

atq; perpetuũ: quã multos etiam tunc ita ut sentiebat ipse ut iosippum miserarentur affecit:pluri-
maq; salutis eius pars Titus extitit apud patrem . Vespasianus tamen quasi missurus eũ cæsari ut
cautissime custodiretur pcepit. Quo audito iosippus aliquid soli se dicere uelle ait . Sũmotisq; ab
illo omnibus aliis præter filiũ Titum aliosq; duos amicos . Tu quidẽ inquit Vespasiane tantum
hoc puta iosippum te habere captiuũ.Ego autem maiorum ad te nuntius uenio præmissus a deo
ut iudæorũ legem uiderẽ: & quemadmodum duces exercitũ mori deceret ad Neronẽ me mittis.
Quid ita? quasi qui Neroni usq; ad te successuri sint maneant. Tu & Cæsar & Vespasiane & impe
rator atq; hic filius tuus nunc:me aũt colligatum arctius tibi asseruato:nam dominus quidẽ non
mei solum es tu Cæsar:uerũ etiã terræ marisq; ac totius hoĩum generis.Me ãt ad maiorem pœnã
custodiri oportet si ex tempore aut subito in dominũ ista confingo.His dictis Vespasianus statĩ
quidem fidem non habere uidebatur:ea quæ & iosippũ existimabat salutis gratia cõminisci. Pau
latim uero ad credendũ impellebatur: iam pridem illũ excitãre ad imperium deo sceptraq; multis
præmonstrante portentis:sed & in aliis ueracem esse iosippũ depræhenderat. Altero nanq; amico
rum qui secretis interetant admirari dicente quemadmodũ nisi hæc deliramenta sint:neq; iotapa
tenis de excidio:neq; sibi de captiuitate quicq̃ diuinasset ut a se iram depelleret.Iosippus iotapate
nis ait se prædixisse q̃ post diem septimũ & quadragesimũ eos maneret exitiũ ; quodq; ipsum ro-
mani uiuum essent in custodia retenturi.Hæc in secreto quæsita Vespasianus ubi uera esse cõpe-
rit a captiuis etiã quæ de se dixisset credibilia cœperat existimare:sed neq; custodiam iosippo nec
uincula remittebat: uestimentis ãt aliisq; muneribus eũ donare benignissimeq; fouere nõ desine-
bat etiam Tito magnam honori eius operam cõmodante.

Vespasianus in ptolomaida reuertitur multi clamãt de excidio iosephi ipse nihil respõdebat:
legiones duas mittit hyematum cæsaream:quasdam sciropolim. Cap. XXIII.

QVarto aũt die mensis iulii Vespasianus in ptolomaida reuersus: inde incola maritima
cæsaream peruenit : iudeæ maximam ciuitatẽ & quæ maiorẽ incolarũ partem græcos
haberet: igitur & exercitum & rectorẽ indigenæ omni fauore ac benignitate suscipiũt
affectu quidem quo romanos diligerent plus autẽ illorũ qui excisi fuerãt odio ; unde
etiam multi quidem simul ut de iosippo suppliciũ sumeret cũ clamore precabantur. Vespasianus
aũt de ista quidem petitione uelut ab inconsulta multitudine oblata nihil respondẽdo dissoluit.
Legionũ uero duas quidẽ hyematum apud Cæsaream posuit: q̃ oportunã uideret esse ciuitatem.
Decimã uero & quintã Scitopolim misit:ne totius exercitus molestia Cæsareã premeret.Erat aũt
illa quoq; aprica per hyemẽ quantũ æstatis caloribus æstuosa ut ĩ planitie sita atq; maritima.

Quidam ex iudæis qui fugerant collectis in tyoppa fabricatis piratis nauibus inuiũ faciebant
pelagus illarũ partium:uespasianus uero illuc applicans:tum per romanos tum p uentos qui illorũ
naues in scopulos cõpellebant:quatuor milia & ducenta cadauera inuenta sunt. Ciuitatẽ incẽdũt
dimittitq; uespasianus equites qui loca tuerentur. Cap. XXIIII.

DVm hæc autem agunt̃ collecta non exigua multitudo quæ uel ab hostibus seditione
defecerant:uel ex ciuitatibus euersis effugerãt, Tyoppam sibi receptaculo renouauit
quam ante uastauerat Cæstius.Et quia terra quã uastauerat arcebant̃:migrandum in
mare censuerunt ac piraticis nauibus fabricatis in Syriam & phœnicẽ: itemq; in ægy
ptum cõmeantes plurimos latrociniis prædabant̃ : oibusq; nauigiis inuium faciebãt
illarũ partium pelagus . Sed Vespasianus cognito quid constituissent equites in Tyoppam necnõ
& pedites mittit.hiq; nocte in ciuitatẽ q̃ in custodita erat ingressi sunt.Eius ãt habitatores postq̃
irruptio præsens erat ne tunc romanos arcerẽt metu deterriti naues fuga petierũt: & in his ultra
contiguum sagittæ spatiũ pernoctauere.Cũ uero Hyoppa natura esset importuosa:nanq; in aspe-
rum:cæteraq; arduũ litus desinit:ac summis utriq; cornibus leuiter in curuũ quæ uastæ supsunt
& ingentibus procellis pelagus turbant. Vbi ẽt nunc Andromade catenarũ signis extãtibus fabu-
læ ueteris fides ostendit̃. Aduersus ãt aquilo feriens litora summos in obiectas cautes fluctus af-
fligit:eo q̃ solitudinẽ in tutiorem efficit stationem: in eo salo fluctuãtibus hyoppenis prima luce
uolans:quem illac nauigantes melã ponã uocant flatus incumbit:& alias quidẽ naues inter se ali
as uero collisit in scopulos.Multæ autẽ cum magna ui aduerso æstu niterentur ad pelagus.Nam
& litus saxis infestum:& hostes in eo constitutos timebãt sublatæ in sublimi gurgite mergebant̃.
Et neq; fugæ uspiam locus erat neq; manentibus spes salutis cũ & mari uentorũ & ciuitate roma
norũ uiolentia pellerent̃.Itaq; multi ululatus collisis nauibus audiebantur:& multi crẽpitus fra-
ctis:ioppenorũ autem fluctibus pars obruti:pars naufragiis implicati moriebantur.Nonnulli aũt
ferro se interficientes ueluti satius esset mori præueniebant: plurimi ãt euecti fluctibus scopulis
carpebãtur: ut & pelagus sanguine redundaret:omnisq; ora maritima cadaueribus oppleretur cũ
etiam ad litus apulsos in eo stantes romani milites trucidarent.Eiectorum autem corporũ q̃tuor
milia ducenta fuerunt.Ita captam nullo prælio ciuitatẽ romani funditus eruũt. Tyoppa quidem
hoc modo breui tempore bis a romanis excisa est. Vespasianus autem ne rursus eo piratæ cõflue
rent castris in arce munitis ibi cum peditibus paucis equitatum reliquit : ut hi quidem locis suis

manentes eadem castra defenderent : equites uero omne circum territorium peragentes ad fines tyoppe uicos & municipia simul eximerent. Illi quidem præceptis obedientes in dies singulos incursando excindebant totas regiones atq; uastabant.

Audita captiuitate tyotapatæ ab hyerosolimis: maximus eos inuasit dolor : audito q̃ losephus esset cũ romanis ira in eũ concitabantur ita ut in romanos sæuius incitarentur. Cap. XXV.

VBi uero Tyotapatæ apud Hyerosolimam casus nunciatus est , Primo quidẽ plurimi & pro magnitudine calamitatis: & quod nemo qui se uidisse diceretq; iactabant aduenerat non credebant. Nec enim uel nuntius aliquis supfuerat : sed ipsa p se fama excidiũ prædicabat . Vnde per matura tristium paulatim per finitimos ueritas ambulabat & apud oẽs ambiguitate certior habebatur. Quinetiã rebus gestis pluraq; facta nõ erãt effingebant: & excidio ciuitatis interemptus dicebat esse iosippus. Quæ res maximo luctu repleuit hyerosolimam. Et per singulas domos itẽq; cognationes amissorũ quisq; lugebatur a suis. Luctus uero ducis publicus erat . Et hi quidem hospites alii propinquos amicos: alii nonnulli ẽt fratres flebant. Iosippum autem uniuersi: adeo ut per dies triginta nunq̃ lamenta in ciuitate cessarent : magnaq; mercede conducerentur tibicines næniarũ. Tempore autem ueritate releuata: ubi de iotapata quidem ut res habebat: fictum uero quod de iosippi morte uulgabatur : eũq; uiuere & cum romanis esse cõpertum comprobatũ est; ac supra captiui fortunam a ducibus honorari; tantam in eũ uiuũ iracundiam quantã prius cum mortuũ crederent beniuolentiam conceperunt . Et ab aliis quidẽ ignauiæ: apud alios proditionis arguebatur: totaq; in eum ciuitas plena erat indignatione atq; cõuitiis. Vltro aũt his uulneribus excitabant magisq; accendebant rebus aduersis & offensio q̃ prudẽtibus ne similia pferant; cautionis & custodiæ cãm pbet ad alias calamitates tanq̃ stimulus incitabatur & malorũ quæ sp accipiebant ex fine principiũ . Deniq; maiore in romanos ipetu ferebant uelut i iosippũ pariter uidicaturi Hyerosolimorũ qdẽ habitatores eiuscemodi turbis agitabãtur.

Vespasianus ad agrippam proficiscitur; audit tyberiada & taricheas rebellare: iratus mittit filium suum illuc: appropinquãtes ciuitati quidam ex senioribus ad uespasiani pedes suppliciter accedunt is uero eis indulxit. Cap. XXVI.

VEspasianus ãt studio uisendi regnum Agrippæ, Nam & ipse rex inuitabat rectorẽ cũ exercitu simul paratus accipere domesticis diuitiis ac peos ægras partes regni compescere: motis ex cæsarea maritima castris in eam quæ Philippi dicitur cæsareã demigrauit: ibiq; per dies .xx. milite recreato . Ipse quoq; regũ gestarum gratias deo referens in epulis erat. Postq̃ uero Tyberiada quidẽ nouas res cupere ac rebellare Taricheas audiuit ad regnum ãt Agrippæ utraq; pertinebat decretõ apud eos undiq; iudæos excidere: opportunũ esse credidit aduersus eos exercitum ducere; simul ut Agrippæ hospitio uicem repẽderet potestati eius ciuitatibus creditis. Igitur filium suũ Titum in Cæsaream ut inde militem Scitopoli traduceret mittit. Hæc aũt ciuitas decem ciuitatum maxima & Tyberia oĩum uicina est. Quo cũ ipse uenisset: ubi filium præstolabatur. Deinde cũ tribus ultra legionibus progressus ad trigesimũ a tyberiade stadium in quadam mansione conspicua rebellantibus cui nomen est Enabris castra ponit: atq; hinc Decatharcũ Valerinum cũ equitibus quinquaginta dirigit: qui pacifico sermone oppidanos alloqueretur & ad fidem inuitaret . Audierat enim q̃ pacem populus desideraret ante nullis ad bellũ eum cogentibus seditionem pateretur. Itaq; Valerinus ubi muro appropinquauit & ipse de equo dissiluit: & suos comites idem facere iussit: ne lacessendi [illegible] cã potius [illegible] uideretur. Sed priusq̃ uerbum faceret armati excurrere in eum: seditiosi qui erãt ualidiores rectore quodam nomine iesu Tobye filio latrocinalis agminis principe. Valerinus ãt neq; propter mãdata ducis prælio congredi tutum ratus ẽt si de uictoria certus pugnãq; periculosam esse: si cũ multis pauci & instructis imperiti cõfligerent. Inopinata præterea iudæorũ stupefactus audacia: & ipse pedes refugit: & quinq; alii similiter equis relictis: quos iesus eiusq; socii ueluti pugna nõ insidiis captos læti in oppidũ adduxerunt. Id autẽ ueriti seniores & qui præstare populis uidebant in romanorum castra profugiunt: adhibitoq; sibi rege ad Vespasiani genua suppliciter accedunt: ne se despiceret obsecrãtes: neue quæ paucorũ esset totius ciuitatis insaniã existimaret: sed populo parceret qui semper amica romanis sentiret: magisq; ultũ iret defectionis auctores ; a quibus ipsi olym ad foedus uenire properantes nũc usq; ne id facerent asseruati fuissent . His eorũ præcibus quãq̃ toti ciuitati propter equorũ rapinam infensus esset indulsit. Nam & Agrippã uidebat eius oppidi causa trepidare. Fide ãt per eos populo data iesus eiusq; socii tutũ sibi nõ esse rati apud tyberiada consistere: ad taricheas effugiunt.

Vespasianus præmittit traianũ in arcem an multitudo pacem cupiat: illi apertis portis eum liberatorem ac benemeritum proclamant: post ad taricheas proficiscitur: castra ponit: superatis illis: ad nauale bellum se contulerunt. Cap. XXVII.

POsteroq; die Vespasianus in arcem præmittit cũ equitibus Traianũ: qui multitudinẽ an omnes pacem cuperent experiretur. Cognito autem populũ eadẽ sentire: quin simpliciter ad ciuitatem ducebat exercitum. Illi ãt portis ei patefactis cum laudationibus

obuiam prodeunt: salutis datorem ac benemeritum acclamantes. Cum uero militem angusti adi
tus remorarent: murorum partem dirui Vespasianus ex meridiano latere iussit: eoq; pacto dila-
tauit ingressum ut præda tamen & iniur iis abstinerent in gratiã regis edixit: eiusdẽq; cã muris pe
percit: spondentibus habitatoribus eius. Post hæc cũ reliquis fore concordes: aliisq; modis malis
affectatã ciuitatẽ ex dissensione recreauit. Deinde ab ipsa digressus: inter ipsam & taricheas castra
posuit: muroq; firmauit: belli sibi moras illic fore prospiciens: quod oĩs turbarũ cop eius multitu-
do ad taricheas confluerat: munitione confisa ciuitatis: & lacu gẽnesãr q ab indigenis sic appella-
batur. Etenim ciuitatem ita ut tyberias sub monte positam qua lacu nõ alluebatur undiq; muro
ualidissimo: sed minore quã tyberida iosippus cinxerat. Nam illam quidẽ in principio defectiõis
pecuniaq; itemq; uirium copia cõnumerat. Taricheis uero largitatis eius reliquiæ profecerũt. Sca
phas aũt plurimas in lacu paratas habebant: ut in eas uidelicet si terrestri prælio uincerent refu-
gerent: simulq; ad nauale bellũ si opus esset instructas. Romanis autem castra munientibus iesus
eiusq; socii neq; multitudinẽ hostiũ neq; disciplinæ militiæ perterriti: cursu ĩ eos irruũt: primoq;
impetu disiectis muri fabricatoribus ac parte aliqua ædificii dissipata: ubi armatos congregati ui
derunt: anteq̃ aliquid paterentur ad suos refugiunt: eosq; insecuti romani ad nauigia cõpulere. Et
illi quidem tantũ prouecti unde romanos contingere missilibus possent anchoras iaciũt: & sicut
acies assolent dẽsatis inter se nauibus hostes aduersus in terra cõstitutos nauali ꝑlio decertabãt.

Congregata multitudine prope ciuitatẽ in planitiæ uidẽs Vespasianus filiũ suum mittit: ipsẽ
uero patri nunciauit dicens opus esse pluribus auxiliis: suos deinde hortatur, eoꝝ genus & aĩum
reminiscens ut strenue sint dimicaturi: Vespasiannus mittit auxilia: gentem aggrediuntur: omnes
fugant oppidum occupant: cunctos occidunt præter indigenas. Cap. XXVIII.

AVdito aũt Vespasianus magnamq; multitudinem in proxima ciuitati planitie congre-
gatam: filium suum cũ sexcentis equitibus lectis eo mittit. Qui cũ infinitum hostium
numerum reperisset patri quidem maioribus auxiliis opus esse mandauit. Ipse uero eq
tum plærosq; etiam priusq̃ subsidia uenirẽt alacres esse uidens: cũ nonnulli eoꝝ mul-
titudinem iudæoꝝ formidarent: unde exaudiri posset cõstitit: & o romani ait pulchrũ est nãq; in
principio sermõis admonere uos generis uestri: ut qui cũ quibus pugnaturi sumus sciatis: nostras
enim manus nemo unq̃ toto orbe hostis ullus euasit: iudæi uero ut ẽt ꝓ his dicamus aliquid ad
hoc usq; tempus uicti non defatigantur. Itaq; oportet illos in aduersis rebus constanter dimican-
tes: ẽt nos in secundis perseuerantius laborare. Aperta quidẽ fronte uobis plurimũ alacritatis ines
se conspiciens gaudeo: Vereor aũt ne cui uestrum tanta timorẽ multitudo hostium latenter incu
tiat. Igitur quisq; iteꝝ cogitet qualis cũ quibus decertabit: qꝛ iudæi licet satis sint audaces mor-
temq; contẽnant: incompositi tamẽ bellorũq; imperiti sunt & uulgus recte potius q̃ exercitus ap
pellandi. De uestra uero peritia atq; ordinatione referre quid opus est? Nempe iccirco soli armis
exercemur pacis etiã tempore: ut ne in bello nos cũ hostibus numero conferamus: nã quod erat
perpetuæ militiæ cõmodum si pares cum rudibus congrediamur: quin reputate qꝛ armati cũ in-
ermibus & equites cũ peditibus & duces tuti consilio cum uagis neq; rectorem habẽtibus decer-
tabitis: qꝛ nos hæ uirtutes multo plures efficiãt. Multum ãt uitia de hostiũ numero detrahant:
nec sola hoĩum multitudo q̃uis pugnacissimi fuerint in bello obtinet: sed etiã si uel in paucis sit
fortitudo: hi enĩ & ordinari faciles sunt & sibimet subuenire: numerosæ ãt copiæ plus incõmodi
ex semetipsis q̃ ex hostibus capiũt: itaq; iudæos audacia & ferocitas ac desperatio mentis uitia du
cunt. Quæ rebus secundis aliquantũ ualent minimis offensionibus extinguuntʳ. Nos aũt uirtus re-
git & morigera uolũtas itẽq; fortitudo: quæ & in ꝓspera fortuna uiget nec ad finem usq; inter ad
uersa decipitur. Ad hoc maiores sunt q̃ iudæis causæ certaminis: nam si illi pro libertate ac patria
belli pericula sustinent: qd est nobis inclita fama ꝓstantius? Et ne post orbis terræ imperiũ uidea-
mus hostiũ aduersarioꝝ loco iudæos habere. Præterea cõsiderate qꝛ patiendi quidẽ alicuius itole
rabilis mali metus est. Multos enĩ nos in proxĩo adiutores habemus. Rapere ãt uictoriam possu-
mus & quos a patre mitti nobis speramus auxilio cõuenit antecapere ut & maior sit: & sociũ non
habeat uirtutis effectus. Equidẽ puto nũc de me ac patre meo uobisq; pariter iudiciũ fieri. Siqdẽ
ille rebus ante gloriosæ gestis dignus fuit. Ego uero eius sum filius: uosq; milites mei: nã illi uin-
cere consuetũ est. Ego uero reuerti ad eũ non ꝑpetiar uictus. Quo pacto ãt uos non puduerit: du
ce uestro ꝑiculis occurrente non superare? Appetã enim pericula mihi credite: primusq; in hostes
irrupã. Nemo ãt uestrũ a me discesserit persuasum habens impetum meũ sustẽtari opere diuino:
& manifestissime ꝓsumite qꝛ multo plus mixti hostibus efficiemus q̃ si extrinsecus pugnaremus.
Postq̃ hæc locutus est Titus diuina quædã alacritas militibus incidit. Et quia traianum aduenire
cũ trecentis equitibus ante præliũ contigit ægre ferebant tanq̃ si minueretʳ uictoria societate. Mi
sit ãt Vespasianus Silonẽ & Antoniũ cũ duobus milibus sagittarioꝝ: ut occupato mõte: qui ex ad
uerso erat oppido muroꝝ propugnatores repellerẽt. Et ab illis qdẽ ita ut ꝓceptũ fuerat circũuẽ-
ti sunt ex ea parte subuenire tentantes. Titus ãt primus perrexit citato equo in hostes & post eũ
cæteri cũ clamore pro tanto spatio fusi quantũ aduersa acies occupauerat. Vnde multo ẽt plures

quam erant apparuerunt.Iudæi uero licet incursu eoꝝ & disciplina cōterriti paulisper quidē primos sustinuere cōgressus.Perculsi āt contis equorūq; impetu deturbati cōculcabant atq; ita multis passim peremptis disperguntur:& in ciuitatē ut quisq; uelocitatis habebat effugiunt.Titus autē aliquos tetgo instans alios per transitū occidebat; nōnullos cursu antecapiens ictu ora transuerberabat Multos āt alium super lapsos inuoluens conficiebat:omnesq; ad mœnia cōfugiētes ꝑueniens detorquebat ad campum: donec suæ multitudinis elapsu in oppidum confugerunt. Excepit autem illos acerba dissensio. Nāq; indigenis & fortunarum suarum & ciuitatis gratia:& ab initio bellum gestum maxime q; male pugnatum fuerat non placebat. Sed populus aduenatum qui plurimus esset uim adhibebat:& inter se discordantiū clamor erat:quasi iam arma caperēt. Quibus auditis nec procul a muris aberat Titus exclamat:hoc tempus est.Quid moramur cōmilitones?Deo nobis dedente iudæos:Suscipite uictoriā.Non auditis clamores qui manus nostras euadere discordant:habemus ciuitatem si modo properamus.Verūtamen cū uelocitate animis opus est.Nihil enim magnum effici sine periculo cōsueuit:non solum autem hostium concordiā quos cito necessitas in gratiam reuocabit:sed etiā nostrorum auxilia ꝑuenire debemus:ut præter uictoriam quantas copias pauci superamus etiam ciuitate soli potiamur. Simul his dictis incēdit equū atq; ad lacum decurrit:& per eum propere ciuitatē ingreditur quem cæteri cōsecuti sunt. Pauor autem eius audaciæ muroꝝ defensores inuasit: & pugnare quidem uel prohibere uæhementem nemo sustinuit.Relictis aūt excubiis Iesus quidem cū sociis in agros effugit:alii uero decurrentes ad lacum:in manus hostium contra uenientium incidebant. Mactabantur alii cū scaphas scanderent itemq; alii cū iam prouectas assequi natando conarentur: plurimaq; per ciuitatem agebatur hominum cædes:aduenarum quidem resistentium qui non effugissent: indigenarū uero sine pugna;quoniam spes eos fœderis & conscientia;quod belli consilium non habuerant prælio deterrebat;donec Titus nocentibus interemptis miseratus indigenas ab internitione requieuit.At qui in lacum confugerant ac ciuitatē captam uiderunt quā longissime ab hostibus recesserunt.

Letatur Vespasianus audita uictoria filii: post aduersus eos qui ad lacum descenderant rates fabricari iussit. Cap. XXIX.

Titus uero missis eqtibus res gestas patri nuntiat.Quibus ille cōptis q; necesse fuit & filii uirtute ad modū lætus & facinoris claritudine.Maxía.n.belli ps uidebat exépta: tū qdē stati circūdari ciuitatē custodibus iussit: ne qs ex eadē subterfugeret: neq; a cædibus téparet.Postero āt die cū descendisset ad lacū rates aduersus illos qui eo refugerát fabricari iussit.Quæ tā materiaꝝ copia q̄ artificū multitudine mature cōtextæ sunt.

Declarat natura lacus:& ubertas & reꝝ aeris & uicinorum locorum. Cap. XXX.

Lacus autem Genesar quidem a terra appellatur, Quadragita uero stadiis in latitudine patens centumq; in longitudine aquæ dulcis est atq; potabilis. Palustri enim crassitudine tenuioris habet latices & undiq; in littora & arenas desinens purus est: ac præter hoc temperatus ad hauriendum & fluuio quidem siue fonte leuior,Semper enim frigidior quam lacus diffusio patitur manet: æstiuisq; noctibus eius aquæ sub diuo perflatæ nequaq̄ cædibus ceduntur:id enim facere indigenis moris est. Variaq; sunt in eo piscium genera:ab alterius loci piscibus tam sapore q̄ specie discreta:mediusq; est in fluuio iordane Panium nomine:qui terra conditus fertur ex ea quæ uocatur phiale.Hæc autem est quæ in traconitidi ascenditur ad centesimum uigesimum stadium cæsariæ: non longius in dextro itineris latere & propriæ ex rotunditate phiala dicitur lacus rotæ speciem præferens. Semper autem in er eius labia cohibetur unda nunq̄ deficiens uel exuberans.Cunq; interim hoc esse iordanis principium nesciretur a tetrarcha quodam traconidis philippo depræhensum. Is nanq; missis in phialem paleis iuenit eas apud Panium reditas unde ante fluuius nasci credebatur. Naturalis quidem pulchritudo Panii regis opibus & Agrippæ diuitiis magnificentiis accurata est.Manifestum autem flumē iordanis ex hoc antro incipiens semecunitidis quidem lacus paludes secat & margines: centum autē.xx.aliis præteritis stadiis post oppidum Iuliada Genesara lacum medium trangemensus. Deinde multam per solitudinem in Asphaltidē lacum exit. Ad Genesara uero lacum eiusdem nominis terra prætenditur natura simul & pulchritudine admirabilis:nullum enim ipa pro ubertate sui negat arbustum totaq; plantis conseuere cultores.Cæli uero temperies etiam diuersis aptissima est, Nuces enim q̄ arborum maxime frigoribus gaudent infinitæ florescūt:ubi etiam palmæ quas nutrit calor æstiuus;has iuxta ficus & oleæ quibus aura mollior destinata est ut naturæ magnificentiam hanc eē qui dixerit uim adhibentis ut in unum conueniant inter se repugnantia animiq; temporum contentione bona uelut singula peculiari studio terræ fouerent. Non enim solum nutrit præter opinionem poma uaria;sed etiam seruat egregia:quidem & quodammodo regnātia. Vuas & carices sine intermissione.x.mēsibus suggerit:cæteros uero fructus anni spatio senescentes. Nā ꝑter aeris lenitatē & fonte quoq; irrigatur uberrimo:q capharneū ab indigenis appellatur.Eū nōnulli uenā esse. Nihili fluminis opinantur q; similes coracino sicut lacus generat pisces.Lōgitudo āt regionis æque ac littora cognominis lacus.xxx.stadiis extenditur & latitudo.xx.Hoꝝ qdē natura eiusmodi est.

Fabricatis ratibus insequitur illos per lacum Vespasianus: nemine remanente occisi sunt. paucis post diebus intollerabilis fetor ex cadaueribus in terram amari compulsis insurrexit: ut nõ solum uictis sed romanis Miserabilis fuerit: totumq́ aerem corrupit. Cap. XXXI.

VEspasianus aũt pfectis ratibus iposita manu militũ quanta in eo q lacu effugerãt satis esse una ꝓuehit. Illi aũt neq́ cõpulsi ad terrã euadendi facultaté habebant infestis oĩbus neq́ nauali bello pari cõditione pugnãdi. Nã & scaphæ paruæ atq́ piraticæ aduersus rates infirmæ erãt & cũ paucis singuli ueherent cũctis astantibus romanis appropinquare metuebãt. Verũtamen circũ rates nauigando nõnunq̃ etiã prope accedẽdo lapidibus romanos eminus appetebãt: aut cõminus et irritando feriebãt plus aũt ipsis utroq́ mõ nocebat. Nec.n. saxis qcq̃ præter crebros sonitus agebãt: quoniã cõtra septos armis iacebant contiguiq́ sagittis eoꝝ efficiebant. Etsi accedere ꝓpius ausi fuissent priusq̃ facerent aliqd patiebantcũq́ his nauigiis mergebant. Multos aũt uulnera iferre tentantiũ q plus cõtingi possent alios desiliẽdo in scaphas romani gladiis trãsfigebant. Nõnullos cõcurrentibus iter se ratibus i medio deꝓhensos cũ nauiculis capiebant. Submersoꝝ aũt q capita sustulissent aut sagittis ꝓueniebant aut ratibus occupabant: & si desperatione cõpulsi inimici adnare tẽtassent: eis uel manus uel capita trũcabant: plurimusq́ passim ac uarius erat iteritus eoꝝ: donec i fugã uersi cæteri terræ appulsi sũt: circũclusis nauiculis suis. Effusi aũt multi qdẽ in ipso lacu tælis cõfigebant: multos uero in terrã egressos pemerũt romani. Mixtũ aũt sanguine plenũq́ cadaueribus cerneres totũ lacũ. Nullus.n. saluus euasit. Acerbus aũt secutis diebus odor illã regionẽ oppssit & facies. Nã littora qdẽ naufragiis simul plena erãt & corpibus tumidis. Calefcẽtes aũt ac tabefacti mortui cæli tractũ corrũpebant: ut nõ iudæis solũ ille casus miserabilis uideret: uerũ etiã factoribus ipis eẽt inuisus. Iste qdẽ illius ꝓli naualis exitus fuit. Perierunt cũ his q pridẽ in ciuitate cecidere sex milia & qngenti.

Residet Vespasianus pro tribunali apud Tarichea quidq́ de superstitibus fiendum sit deliberat: tãdem quosdam occidit: quosdam donat: quosdam uendit. Cap. XXXII.

ET Vespasianus pugna pacta pro tribunali apud Taricheas residẽs aduenã populũ ab indigenis secernebat: q actor belli extitisse uidebat: & an hi quoq́ seruãdi eẽnt cũ rectoribus deliberabat. Tunc aũt affirmãtibus eoꝝ liberationẽ detrimento futurã. nec.n. dimissos qescere posse hoĩes: q & patriis carerẽt uimq́ adhibere ac bellũ inferre possent ad quos cõfugissent Vespasianus salute qdẽ idignos eẽ eos cõtraq́ seruatores suos nouerat euasuros: sed de eoꝝ mortis q̃litate cogitabat. Nã si ibi occiderent nõ ppessuros supplicabat idigenas tot apud se supplices obtrũcari fideq́ iterposita deditis uim pigebat afferre. Veꝝ ab amicis supabat: nihil in iudæos cõmitti posse dicẽtibus. quodq́ utile eẽt honesto debere ꝓponere: cũ utrũq́ obtinere nõ posset. Indubitata igit concessa licẽtia solo eos itinere qd Tyberiada duceret exire pmisit. Cũq́ illi facile his quæ cupetẽt credidissent: & qa iussum fuerat comitati: neq́ pecuniis suis quicq̃ metuẽtes abirent totã quidẽ a tyberiada usq́ uiã romani ne qs euaderet occupauerunt: eosq́ in ciuitatem cõclusos mox isecutos Vespasianus oẽs in amphitheatri stadio cõstituit. Et senïores qdẽ cũ ibellibus q mille ducẽti erãt iussit occidi: iuuenũ ãt ualidissimos sex milia lectos ad [illegible]mõ nerõi trãsmisit. Cæterã uero multitudinẽ. xxx. milia & q̃drigẽtos uẽdidit: pter alios quos agrippæ donauerat. Nã his qex eius regno essent facere qd uellet ipse pmisit. Veꝝ & istos rex uẽdidit. Reliquũ tamẽ uulgus q erat Tracõide & Gaulanite & coppeni: pluresq́ & Cadarite seditio & fuginui: & qbus ꝓ pacis bello cõciliarent. Capti sunt aũt sexto idus septembris.

De bello Iudaico Liber. iiii. incipit.

Excisis iotapatis reliqui iudæi se dederunt romanis pter quedã castella & ciuitates: quaꝝ noĩa ponunt & eaꝝ conditio lacum quẽdam gamala occupant intrantes romani: domos hostiũ tecta oĩa circundant: ex quo multi romani mortui recedereq́ coacti sunt. Cap. I.

QVicũq́ autem iudæi iotapatis excisis a romanis defecerant: hi se ad eos postq̃ taricheate superati sunt applicabant: omniaq́ romani castella & ciuitates cœperant: præter iscala & qui montem itabiriũ occuparant. Cum his autem rebellarat gamara ciuitas contra taricheas posita supra lacum quæ ad fines pertinebant Agrippæ: itẽq́ Sotanin & seleucia. Et he quidem gaulanitidis regiones erant ambæ. Sotanin superioris partis cui nomẽ est Gaulana & inferioris gamala. Seleucia uero ad lacum semecoli. xxx. latum & lx. stadiis lõgum. paludesq́ suas ad daphnẽ usq́ tendentem. Quæ regio cũ alias sit delitiosa: tamen fontes haber qui minorem quem sic appellãt iordanem halãtes sub aureo iouis templo in maiorem deducunt. Sotanin quidem ac seleuciam colentes in principio defectiõis agrippa sibi fœdere sociauerat:

Gamala uero ei non cedebat freta locorum difficultate amplius quam iotapata iugum nanq; aspe
rum ex alto monte deductum mediam ceruicẽ erigit:& ubi supereminet in longitudinem tendi
tur:tantum contra decliue quantum a tergo ut cameli similitudinem præferat: ut nomen etiam
duxit nisi q expressam uocabuli significationem indigenæ seruare non possunt. Et a fronte qui
dem ac lateribus in ualles inuias scinditur. Post uero quam de monte pendet paululum difficul
tate refugit. Verum & hanc partem per obliquum excisa fossa indigenæ deuiam fecerãt. Domus
autem crebræ & uicissim per prona erant ædificatæ:& nimio pcipitio casuro similes. Ciuitas in
tra se decurrebat in meridiem uergens Australis uero collis immensa æditus altitudine usum ar
cis sine muro ciuitati præbebat:rupesq; superior ad profundam pertinens uallem. Fons autem in
tra muros erat in quem oppidum desinebat. Quãuis autem natura nõ expugnabilis esset ciuitas:
tamẽ etiam Iosippus cum murorum eam ambitu cingeret fossis & cuniculis reddidit fortiorem.
Eius autem habitatores natura quidem loci confidentiores erant quam hyotapateni sed multo
pauciores minusq; pugnatores situsq; freti difficultate plures esse hostibus putabant. Nam plena
erat ciuitas:multisq; in eam q esset tutissima confugientibus. Vnde ab Agrippa quoq; præmissis
ad obsidionem per menses septem restitere. Vespasianus autem profectus ex amathunte ubi pro
tyberiade posuerat castra ; amatus autem si quis nomen interpretatur aquæ calidæ uocantur ibi
enim eiusmodi fons est sanandis corporum uitiis idoneus:Gamala peruenit: & totam quidem ci
uitatẽ ita:ut diximus:positam custodia circũuallare nequibat. Qua uero fieri posset excubias col
locauit montẽq; occupat superiorẽ. In quo milites castris ita ut assolet & muro circundatis opus
aggerum postremo aggrediuntur. Et aperte quidem orientis summo supra ciuitatem loco turris
erat:ubi & quintadecima legio necnon & quinta contra mediam ciuitatem operabãtur:fossas au
tem decima repleuit & ualles:& inter hæc agrippam regem cum accessisset ad muros eorũq; de
fensoribus de traditione loqui tentaret:fundibulorum quidam ad dextrum cubitum lapide per
cutit. Et ille quidem propterea familiaribus suis circũseptus est:romanos aũt ira simul ob regem
suiq; metus ad obsidionem protinus incitauit nullum iudæos crudelitatis modum i alienigenas
atq; hostes prætermissum ire credentes:qui circa gentilem suum & eorum quæ ipsis conducerẽt
suasorem tam imanes fuissent. Aggeribus aũt manus multitudine operisq; cõsuetudine cito pfe
ctis machinas applicabant. Cares aũt & Iosippus:nãq; ipsi erant oppidanorũ potẽtissimi: armatos
quidem licet metu pculsos ordinauere:& quãq non diu obsidionem posse sustinere arbitrabãtur
quibus aquæ itemq; alia usui necessaria non sufficerent:adhortati tamen eos ad mœnia produxe
runt. Et paulisper qdem machinis adoenientibus repugnarunt. Balistis aũt tormẽtisq; perculsi in
oppidũ recesserunt. Itaq; romani tribus ex locis aggressi murorũ arietibus quatiunt & qua deiectus
fuerat infusi magno cũ armorum strepitu ac turbarũ sonitu ipsi quoq; insuper ululantes cũ oppi
danis confligebant. Illi aũt ad primos aditus interim pinaces romanis ne ultra progrederent ob
stabant. Cæterorũ ui multitudinis superati undiq; ad excelsa ciuitatis loca fugiunt. Deinde reuertẽ
tes instãtibus sibi hostibus incũbunt: eosq; impingendo p decliuia locorũ difficultate & angustia
depressos interficiebant. Romani aũt cum neq; a uertice iminentibus repugnare: neq; in partem
aliquã euadere possent pronos eos urgentibus sociis in domos hostium plano contiguas refugie
bant. Sed repletæ labebantur q pondus sustinere non poterant. Vnaq; deiecta multa inferiores:
item ille alias deturpabant. Ea res plurimos romanorũ morte consumpsit. Incerti.n.quid facerẽt
quis subsidere tecta uiderent:tamen eo conuolabant atq; ita multi qdem ruinis opprimebantur.
Non pauci uero subterfugientes parte corporis occupabant ;Plurimi autẽ puluere suffocati mo
riebantur. Sed ea gamalenses p se fieri existimabant:propriaq; incõmoda negligentes magis insta
bant:hostesq; intecta sua labentes sustẽtando cõpellebant. Qui uero per angustos uiarũ cliuos ce
cidissent:eos tælis desup missis interficiebãt. Et ruinæ quidem lapidũ copiam ferrum uero mor
tui hostes eis dabant. Cæsorũ enim gladios auferentes his contra semineces utebãtur ; multis iam
procumbentibus tectis semet proiiciendo moriebantur; tergaq; dantibus ne fuga quidem facilis
erat. Viarum nãq; ignorantia & caligine pulueris alius alium non agnoscentes pererrabant & cir
ca se sternebantur. Sed illi quidem uis reperto exitu ab oppido recesserunt.

Vespasianus cum paucis relinquit:his uero oppugnãtibus resistit uidentes eius aĩum:quasi di
uinum reputantes impetum remittunt ipse uero exiit castrum. Cap. II.

VEspasianus ãt qui laborantibus semp interfuit:sæuissimo dolore perculsus cum super
militẽ ruere ciuitatẽ uideret;pprïæ tuitionis oblitus clam paulatim supiore oppido lo
cum prenditibusq; inter media picula cũ paucis oĩno relinquit. Nec enim aderat tũc ei
filius Titus ad Mutianũ pridẽ Syriã missus . Et dare quidẽ terga neq; tutũ neq; hone
stum sibi putabat. Rerũ ãt quas ab adolescentia gesserat ac pprïæ uirtutis memoria quasi deo re
pletus corpa sociorũ atq; arma cõdens & cũ qbus hi bellũ his una uertice deuouens sustinebat,&
qui neq; uirorũ neq; tælorũ multitudinẽ formidans manebat:donec eius animi obstinationẽ ho
stes diuinã esse reputantes impetũ remiserunt. Illis ãt iam infirmius oppugnãtibus ipse pedẽ refe
rens nõ prius terga ostendit quã extra muros egressus ẽ. Plurimi qdem rõani milites in ea pugna

ceciderunt & inter eos Ebutius decatharcus non eo tamen prælio quo periit:sed ubiq; antea for
tissimus cõprobatus quiq; plurimis malis iudæos affecisset.In ea pugna gallus quidã noie Ecatõ
tharcus cũ.x.militibus in quadã domo latuit. Eius ãt habitatores dũ cernerent quod in romanis
fuisset consiliũ populis inter se fabulantibus. Hoc audito:nam & ipse Syrus erat.& hi quos secũ
habebat nocte illos aggredit:oibusq; mactatis ad romanos saluus cũ militibus euadit.

Vespasianus ad romanos ueniens uisis aduersis casibus romanos consolatur:hortaturq; ad ul
ciscendos hostes gamalenses quantũ prosunt resistunt. Cap. III.

Espasianus ãt mœrere exercitũ aduersis casibus uidens: q̃q; nullã interĩ tantã experti
fuerãt cladẽ:huiusq; rei magis eos pudere q̃ solũ ducẽ in periculis reliquissent cõsolã
dos putabat.De se quidẽ nihil dicẽs ne quẽ uel initio culpasse uideret. Oportere aũt
inquiens quæ cõmunia essent fortiter ferre naturã belli cogitantes:q̃q; nusq̃ eueniat
sine cruore uictoria:iterũq; habeat fortuna regressum. Multis tunc iudæoꝝ milibus
interfectis exiguã ꝓ his stipẽ sæpe pendisse fortunæ. Atq; ut iactantiũ esset nimis secundis rebus
insolescere:ita esse ignauorum in offensionibus trepidare. Velox.n.esset in utrũq; mutatio:& ille
uir fortis.s.maneat cuius sobrius erit & animus in rebus quoq; infœliciter gestis ut idẽ habeat re
ctis cõsiliis peccata restituens:quãq̃ ea q̃ nũc acciderũt neq; molitia uestra neq; iudæoꝝ uirtus ef
fecit.Nã & illis pugnæ melioris & nobis deterioris cã fuit difficultas locoꝝ.Qua in re nimiꝝ qs
reprehenderit alacritatis uestræ temeritatẽ.Nam cũ hostes in excelsiori loco refugissent manus cõ
tinere debuistis: neq; summo uertice cõstituta seq pericula: sed capta inferiori ciuitate: paulatĩ eos
q refugerãt ad tutiorẽ uobis & stabilẽ pugnã reuocare. Nũc ãt imoderata festinatiõe uincendi q̃
id incaute fieret nõ curastis.Incõsultus ãt & furibundus ĩpetus belli a romanis alienus est:q euicta
ordine peritiaq; pficimus: barbatisq; couueniens & quo iudæi maxĩe possident. Oportet igit nos ad
ꝓpriã uirtutẽ accurrere atq; indignitati offensionis irasci potiusq; mœrere.Optimũ ãt q̃sq; de sua
manu solaciũ quærat.Ita enim fiet & amissos ulciscamur: & in eos a quibus perempti sunt uindi
cemus. Ipse ãt ita ut nũc feci experiar: atq; nos pugnandi prius ad bella pgere & nouissimus inde
discedere. Ille quidẽ his dictis recreauit exercitũ. At gamalenses bene gesta re paulisper aĩos erexe
re:quæ nulla ratione magnificeq; puenerat.Mox ãt reputãtes ablatã sibi esse fœderis spẽ: quodq;
minie possent effugere:iam.n.uictus eos defecerat:uæhementer dolebant aĩosq; remiserant. Nec
tamen quatenus ualebant salutẽ suam negligebant:sed tã disturbatas ptes muri q erant fortissimi
quã integras cæteri ãplexi custodiebãt. Romanis ãt cõstruẽtibus aggeres iterũq; tentãtibus irru
ptionẽ multi ex ciuitate p ualles deuias qua nulli custodes erãt & p cloacas diffugiebãt.Eos q me
tu ne caperent ibi remanerẽt inopia cõsumebar.Solũ ãt undiq; alimenta qui pugnare possent cõ
gerebant.Sed illi quidẽ in huiusmodi cladibus perdurabant.

Vespasianus quosdam qui berium montem occupauerãt inuadit ad eos mittit placidum qui
eos hortetur ad pacem:sed illis renitẽtibus:placidus congredit:fingens fugã:aduersus illos reuer
titur multos occidit:multi cõfugiunt hyerosolimã:reliqui montẽ placido tradũt. Cap. IIII.

Espasianus ãt inter curas obsidionis subsidiũ opus aggredit aduersus eos qui montem
itabiriũ occupauerãt inter campũ magnũ & Scitopolĩ situm cuius altitudo quidẽ.xxx.
stadiis cõsurgens septentrionali tractu inaccessa est.In uertice ãt uiginti stadioꝝ plani
ties patet tota muro circundata. Hunc ãt totũ ambitũ q̃draginta diebus ædificauerat
Iosippus:& alias ei materias & aq̃s suggerẽtibus locis ĩferioribus. Solã.n.icolæ pluuiã
habebãt.Magna igitur in eo multitudine cõgregata Vespasianus placidũ cũ sexcentis equitibus di
rigit.Huic aũt subeundi quidẽ montis ratio nulla erat.Multos aũt fœderis ac ueniæ spe hortaba
tur ad pacem:& descendebant ad eũ:ipsi quoq; insidias molientes. Nam & placidus eo studio mi
tissime cũ his loquebat ut eos in planitiæ caperet; illiq; tanq̃ dictis obedientes ad eũ ueniebãt ut
incautũ aggrederentur. Vicit aũt astutia placidi. Cœpto enim a iudæis prælio assimulat fugam:
& postq̃ insequentes ad magnam partem campi bellum exuit:reflectit in eos equitum manus plu
rimisq; in terga uersis aliquos interfecit. Semotam uero multitudinem cæterã ab ascẽsu coercet.
Itaq; alii itabirio relicto in Hyerosolimam refogiebant.indigenæ aũt fide accepta q̃ eis aqua de
fecerat & se & montem placido tradiderunt.

In gamala tres milites nocte turrim effodiunt:decidit turris magno sonitu:omnes perturbati
fugiebant quos romani trucidabant:titus urbem inuadit:occidit multos:multi in arcẽ cõfugiũt:
ita ut cruor effusus totum oppidum diluat. Cap. V.

Pud gamalã uero degentiũ audacissimi quiq; dispersi latebant. Imbelles ãt fame corrũ
pebant.At cætero pugnantiũ manus obsidionẽ sustinebat donec euenit secundo & uige
simo die mẽsis octobris: ut tres ex q̃nta legiõe milites circa matutinas uigilias æditissi
mã p̃ cæteris turrim q̃ in sua parte fuerat subirẽt:eãq; occulte suffoderẽt cũ appositi ei
custodes neq; adeũtes eos:nox.n.erat:nec postq̃ adire sensissent:idẽ milites cauẽdo ne strepitus fie
ret quiq; saxis durissimis euolutis resiliũt.Subitoq; cũ magno sonitu decidit:unaq; custodes p̃cipi

tanť. At uero qui p alias custodias erant pturbati fugiebãt multos euadere ausos pemere romani. Inter quos ẽt iosen super dirutam muri partem quidã iaculo percussum interfecit. Intus autem ei uitatem degentibus sono concussis multus erat pauor atq; discursus tanq̃ omnes essent hostes in gressi. Tuncq; glares ægrotus & iacens defecit cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuisset ad mortem. Romani autem tunc temporis peccati memores usq; ad uigesimam & tertiã diem supradicti mensis oppidũ non sunt ingressi. Titus autem aderat indignatiõe uulneris quod romanos se absente perculerat ducentis equitibus præter pedites lectis ociose ciuitatem itroiuit. Eoq; prætergresso uigiles quidem ubi senserunt ad arma properabant. Cognito autem intus con stituto eius ingressu: alii raptis liberis trahentes etiam coniuges cum ululatu & exclamationibus in arcem refugiebant: alii Tito occurrentes sine intermissione trucidabãtur. Qui uero prohibiti essent in arcem recurrere: nescii quid facerent romanorum præsidiis incidebant. Vbiq; autem in finitus morientiũ gemitus; perq; prona loca effusus eruor totum oppidum diluebat.

Vespasianus ducit totum exercitum ad uerticem montis quo confugerant qui supererãt: eos capit: sed quinq; milia ex his de uertice se præcipitarunt: per romanos quatuor milia perempta: so lum duæ mulieres salue factæ sunt. Cap. VI.

IN eos qui arcem occupauerãt omnem Vespasianus inducit exercitum. Erat autem saxosus & accessu difficillimus uertex in immensum æditus: & undiq; circum hostium multitudine præceps. Vnde romanos ad se adeuntes: alios tælis & præterea saxis deuolutis ulciscebantur iudæi cum ipsos excelso loco positos nullæ sagittæ contingerent. Verum ad eorum interitum diuino munere quodam turbo exoritur romanorum quidem tæla ĩ eos ferens: ipsorum autem a romanis pellens & obliqua traducens ut neq; in præruptis cõsistere propter uiolentiam flatus possent cum nihil esset immobile: neq; hostes ad se accedẽtes uidere. Itaq; supergressi romani eos circunueniunt: & alios quidem repugnantes ante capiebant. In oẽs autem uehementius sæuiebant illorum memoria: quos in primo congressu perdiderant. Multi autem undiq; circũclusi desperatione salutis filios & coniuges & semetipsos in uallem præcipites dabant quæ sub arce in profundum patebat. Euenit autem ut ipsorum in se qui capti fuerant immanitate lenior existeret iracundia romanorũ. Ab his enim quatuor milia perempta sunt. Qui uero se præcipitauerunt quinq; milia sunt repti. Neq; quisq̃ præter duas mulieres saluus euasit: q̃ sorores erant philippi filiæ: qui philippus iacimo genitus esset insigni uiro & qui sub agrippa rege tetrarches fuerat. Seruatæ sunt autem q̃ excidii tempore romanorũ impetum latuere. Nec eni uel ĩfantibus pepercere quorũ multos singuli raptos ex arce ꝓiiciebãt. gamala qdẽ hoc mõ excisa ẽ tertio & uigesimo die mensis octobris: quæ. xx. & primo die mẽsis septembris cœpat rebellare.

Mittiť titus ad giscala oppidũ gallyleæ quod restabat idomitũ: uespasianus ad recreãdos alios cæsareã regrediť: qa restabat mõ hyerosolimis occupãda: hos hortať ut se dedãt sine armis; appropiquat portis: illi apertis ĩatuis elamãt ipm libatorẽ: mũit oppidũ sicq; tota galilea libata ẽ. Ca. VII.

IAmq; solũ giscala mũicipiũ galyleæ restabat idomitũ: cuius multitudo pacis studio tenebať: q̃ erãt plæriq; agricolæ spẽq; suã semp in fructibus collocauerãt. Nõ paruæ aũt manus latrocinali pmixnõe corrupti erãt quo morbo ẽt nõnulli ciuiũ laborabãt. Hos ãt ad defectionẽ ĩpellebat leui cuiusdã filius ioãnes hõ ueneficus & fallax: uariusq; moribus & ĩmoderata spare prõptus: miroq; mõ q̃ spasset efficiẽs atq; oĩbus iã cognitus quod affectãdæ sibi potẽtiæ cã bellũ amaret. Huic apud giscala seditiosorũ turba pebat; quorũ cã populus ẽt legatos fortasse de traditiõe missurus rõanorũ tamẽ cõgressum in pte belli pstolabať. Et uespasianus cõtra hos qdẽ Titũ cũ eqtibus mille decimã uero legionẽ circa Scitopoli mittit: cũ reliqs ãt duabus Cæsareã ipse regrediť: dandã his ex labore cõtinuo reqem putans ex ciuitatũ copiis eorũq; corpora: itẽq; aĩos ad futura certamina existimãs esse resouẽdos. Nec. n. exiguũ sibi laborẽ superesse de hyerosolimis puidebat q̃ & regalis esset ciuitas: & cũctæ nationi pstaret. His ãt q ex bello fugissent in eã cõfluẽtibus ẽt naturalis munitio: itẽq; murorũ eius cõstructio nõ minimã ei sollicitudinẽ cõparabat: eum uirorũ spiritũ & audaciã & sine muris inexpugnabilẽ esse cogitaret; ob eãq; rem milites uelut Athletas ante certamina oportere curari. Tito ãt giscala: equitando. n. ad eã accesserat aggressione capi facilis uidebať. Sciẽs tamen q̃ ea ui capta passim a militibus populus absumereť. Nãq; satiatus erat ipse iam cædibus miserãs multitudinẽ ẽt sine ullo discrimine cum nocentibus intereuntẽ: pactione magis subigere ciuitatẽ uolebat. Itaq; plenis hoium muris: quorũ plætiq; pditæ factiõis erãt mirari se ait quonam freti cõsilio cũctis iam ciuitatibus captis illi soli Romanorũ arma operirenť: cũ uiderent multo quidẽ munitiora oppida uno ĩpetu fuisse submersa: securos aũt fortunis suis potiti qui Romanorũ dextris credidissent. Quas quidẽ ẽt nũc illis ait se porrigere. neq; ob insolentiã succensere: quia spem libertatis ignoscendã putaret. Nõ tamen ẽt si quis ĩpossibilia uellet perseueraret. Quod si dictis humanissimis nõ paruisset fidẽ dextris habuissent expertũ iri arma crudelia iam cognituros esse mœnia sua ludũ fore machinis Romanorũ: q̃ cõfidentes soli sese ostentarẽt arrogantes esse capturos. His dictis populariũ quidẽ neminẽ non

qdem respondere:sed ne ad muro quidé licuit ascendere:qa totú latrones præuenerát & custodes
erant portis appositi ne quis uel ad fœdus pdiret:uel equitú quéq̃ in ciuitate reciperet. Ioannes aút
& ipse cóplecti códitiones ait ita aut psuasiuis aut necessitaté belli renitentibus adhibitum. Illum
túc dié iudæorum legi oportere concedi; quoniá sicut arma mouere:ita ét de pace cóuenire nephas
esse putaretur. Nam & romanos scire q ab omni cessarent opere dierum septem circuitu. Quam si
temerassent non minus cœtus quá qui agerent piaculú cómissuros:ipsumq; Titú nullum sibi ex
mora stipendiú formidandum. quod enim unius noctis spaciú præter fugæ consiliú cœperit præ
sertim cú id obseruare circúsedenti nemo prohibeat. sibi aút magnum esse luctum nulla in re de
spicere patrios mores. Et illum decere qui pacem non sperantibus indulgeret:legem quoq; serua-
re seruatis. His Titum Ioannes fallere conabatur:non tantum pro septimi diei religione quátum
pro sua salute solicitus. Verebatur ne statim capta ciuitate solus destitueretur:qui totum í nocte
ac fuga uitæ spem collocasset. Verum profecto dei nutu in excidium Hyerosolimorum Ioánem
saluum esse cupientis factum est:ut nó solum induciarum causationem. Titus admitteret:uerum
etiam in superiori parte ab oppido castra poneret ad dissam qui mediteraneus est Tyriorú uicus
ualidissimus galyleis semper exosus. Nocte autem Ioánes cum nullas Romanorum excubias cir-
ca oppidum uideret arrepto tempore non solum his quos circa se habebat armatos: sed etiam se
nioribus plurimis cum familiis abductis in Hyerosolimam fugiebat. Sed usq; ad uigesimum qui
dem stadium fieri posse uidebatur:ut mulieres ac pueros aliamq; multitudiné secum duceret ho
mo quem captiuitatis itemq; salutis metus urgeret. Vltra uero procedére eo reliquebatur & orie
batur atrox remanentium fletus. Quanto enim quisq; procul a suis aberat: táto propiorem se ho
stibus credebat. Iamq; affore qui se caperent existimantes necessario pauitabát: & ad crepitum ip
sorum cursus faciebat assidue respectabant:uelut instantibus quos fugissent: multiq; simul rue-
bant & circa uiam plurimos certamen præcedentium conterrebat. Miserabile autem fœminarú
& infantium erat excidium. Aut si quam iactare uocem:nónullæ uiros aut propinquos ut se ope
rirentur orabant. Sed Ioannis exhortatio superabat ut seipsos seruarent inclamantis eoq; confu-
gerent. unde remanentibus etiam si raperentur pœnas a romanis peterét. Multitudo quidem eó-
rum qui fugerant ut cuiq; uirium fuit cito dispersa est. Luce uero Tytus ad muros aderat fœde-
ris causa. populus autem portis ei patefactis cum cóiugibus adeuntes tanq̃ benemerito: & qui cu
stodia ciuitatem liberasset laudibus prædicabant. Simulq; Ioannis fugam significantes ut & sibi
parceret obsecrabát & eos qui nouarum rerum cupidi reliqui superessent ulcisceretur: ille autem
præcibus populi postulatus equitum partem ut Ioannem persequeretur dirigit. Sed eum quidem
occupare nequiuere:q anteq̃ uenerant in Hyerosolimam sese receperat. Vna uero fugientes pro
pe ad duo milia perimunt:mulieres ac pueros paulominus quam tria milia circúactos reducunt.
Titus autem indigne ferebat non statim a Ioanne pœnas fraudis exactas. Irato uero animo satis
esse quod spe deciderat ad solatium putans captiuorum & qui trucidati foerát multitudinem in
oppidum cum fauore ingreditur: iussisq; militibus minimá muri partem iure possessionis abrú-
pere minitando magisq̃ ponendo reprimebat perturbatæ ciuitatis auctores. multos enim propter
odia domestica uel proprias inimicicias delatores innocentiæ fore credebat: si dignos pœna di-
scerneret:melius noxium relinqueret metu suspensum:quam immeritum quemq̃ cum eo perde-
re gratius existimabat. Illum enim fortassis modestiorem futurú:uel metu supplicii:uel quod eru
besceret præteritorum criminú uenia; sine causa uero morientiú pœna nullo modo corrigi pos-
se. Præsidiis tunc ciuitatem circundedit: quæ tam nouarum rerum studiosos compescerét quam
pro pace sentientes quod sibi relicturus erat maiore fiducia firmarent. Galylea quidem tota post
quá multo sudore romanos exercuit hoc modo subacta est.

Ex aduentu Ioannis in Hyerosolimá totus populus effusus pcunctat quid agát romani: signi
ficato excidio giscalis:timor eos inuadit immensus:hortatur Ioánes Hyerosolimas ad bellum: se-
nes timebant excidium urbis ex hac re:oriútur multæ pdationes & latrocinia in urbe cótra mul
tos fingebantur uaria in eorum perniciem:phana conculcantur:fitq; maxima contrauersia aduer
sus istos:fit bellum inter hos inuasores & populum:horum causa erat Ioánes qui simulabat amo
rem:tes tamen & consilia populi aliis nocte apperiebat hic iurat fidem amicitiam:fit legatus po-
puli ad Zelotas. Cap. VIII.

APud Hyerosolimam uero ad Ioánis introitum omnis populus erat effusus:& circa sin-
gulos qui una confugerent numerosa turba collecti: quos fines cladis experti essent
percontabantur: illorum autem feruens anhelitus necessitatem significabat. Verum
tunc in malis quoq; sibi arrogabant. Non romanorum uim fuisse dicentes sed sponte
uenissent cum his ex cautiori loco pugnarent. Inconsultorum enim atq; inutilium esse homi-
num incaute pro giscalis & inualidis municipiis periclitari: cum arma uigoremq; opporteat pro
metropoli suscipere atq; seruare: significando tamen excidium giscalorum etiam quam dicebant
honestam discessionem suam ut primi fugam esse intelligerent prodiderunt. Auditis autem quæ
captiui pertulere non mediocris populum perturbatio tenuit: magnumq; id esse argumentum

proprii reputabāt excidii. At Ioānes qui eoꝝ quos reliquerat eē minus erubescebat: singulos aūt circuiens spe ad bellū incitabat: infirmitatē romanoꝝ afferēs: ꝓpriāq; uirtutē extollēs: & īperato rum ea cauillatione inscitā decipiens: q̄ etiā si pœnas sumerent: nunq̄ hyerosolimoꝝ muꝝ transgrederent̄ romani: q pro galyleoꝝ uicis tāta mala ptulissent atq; in eoꝝ muris machinas contriuissent. His eius dictis magna q̄dem corrūpebat̄ iuuenū manus. Prudentioꝝ aūt atq; senioꝝ nemo erat q nō futura prospiciens uelut iā perditā ciuitatē lugeret. Et populus q̄dē in ea cōfusione tunc erat. At uero ꝑ territoriū manus agrestiū ante seditionē quæ hyerosolimis orta est discordare iā cœperat. Titus. n. a giscalis cæsareā. Vespasianus āt a cæsarea Lamnū & azotū ꝓfectus utrūq; subegit: īpositisq; illic ꝓsidiis reuertebat̄: maximā ducens eoꝝ multitudinē q se fœdere sociauerant. Singulas aūt ciuitates tumultus bellūq; itestinū exagitabat quantūq; a romanis respirassent in se ipsos manus uertebant: cū inter amatores belli ac pacis cupidos eēt sæua contētio dudūq; concordiū ꝑnacia primo intra domos accēderet̄. Deinde inter se amicissimi populi dissiderent: & ad similia uolentes q̄sq; cōueniens aperte iā coacta multitudine rebellaret. Itaq; dissensiones q̄dem apud oēs erant. nouitatis aūt armorūq; cupientes senibus ac sobriis iuuentute atq; audacia ꝓstabant. Primo aūt indigenaꝝ singuli ꝓdari cœperunt. Deinde ex cōposito confertis cuneis per territoriū latrocinabant̄: ut quod ad crudelitatē atq; iniustitiam spectat nihil a romanis gentilis abessent: atq; ab ipis q uastabant̄ illatū a romanis excidiū leuius uideret̄. Ciuitatū uero custodes ꝑtim q̄a defatigare pigeret: partim odio nationis aut nulli aut minimi erāt male affectos auxilio: donec rapinaꝝ societate undiq; cōgregatim collegioꝝ latrocinaliū principes atq; in agmen conflati hyerosolimis irrūpunt. Quæ ciuitas a nullo regebat̄: & more primo gentiles oēs sine obseruatione recipiebat: tunc ꝓcipue existimātibus uniuersos q supinfluerent adiumēto & beniuolentia uenire. Quæ q̄dē res ēt sine dissensione ciuitatē postea pessundedit: eo q̄ iners & inutilis multitudo quæ pugnacibus sufficere possunt alimēta consumpsit. Hisq; ꝓter bellum ēt seditionē famēq; cōparauit: aliiq; larrones ex agris eo transgressi ac multo sæuiores quos intus inuenere sociati nullū atrox facinus intermittebāt. Nec. n. rapinis & expoliationibus metiebant̄ audaciā: sed usq; ad cædes ruinæ fiebāt nō clam neq; ꝑ noctē aut quoslibet hoīes ueꝝ luce palā nobilissimos quosq; ad oriendo. Nā primū Antipan regii generis uiꝝ & adeo potentissimū ciuium ut ēt publicos thesauros fidei suæ pmissos haberet cōpræhēsum custodia tradiderūt. Post hunc ēt Leuiam quēdam īsignē uiꝝ & Pheriā filium Rageti & ipm Ragetū regalis similiter utrūq; familiæ oēsq; pterea qui pteritoꝝ ꝓstare aliis uidebant̄. Grauis aūt metus populū possidebat: & uelut occupata ciuitate salurē propriā quisq; curabat. illi aōt clausoꝝ uinculis non fuere cōtenti: neq; tutū arbitrabant̄ e potentia uiros diutius custodire. Nā & ipsos & domos eoꝝ non paucos uiros frequētare ac ꝑ hoc ad ulciscēdū esse idoneos & ꝓterea rebellatuꝝ fortasse populū iniq̄tate cōmotum. Decreto igit̄ eos occidi mittunt quēdam de suo numero Ioannē ad cædes promptissimū: qui lingua patria Dorcadis filius dicebat̄: eūq; alii decē armati gladiis secuti ad carcerē: ibi quos reperissent interficiūt. Fingebant āt huius imanissimi sceleris cām cum romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuisse: cōīsq; libertatis ꝓditores interemisse dicebāt: prorsus ut audacia sua tanq̄ seruatores ciuitatis ac bene de ea meriti gloriarent̄. Euenit āt populū q̄dem ad hæc humilitatis ac formidinis illos uero insolētiæ ꝓgrediuit in eoꝝ esset arbitrio ēt pontificū designatio. Deniq; familiis abrogatis unde ꝑ successionē pontifices creabant̄: incognitos atq; ignobiles cōstituebāt: ut ipsoꝝ facinoꝝ socios haberent. Nā qui supra meritū sūmos honores adepti erant his obediebant necessario q sibi eos ꝓstiterant quoniā & dignitate ꝓditos uariis machinis fictisq; sermonibus cōmittebant opportunitatē ex eoꝝ qui se ꝓhibere poterant cōtentione captantes: donec hominū ꝑsecutione faciam in diuinitatē contumelias trāstulerunt: pedibusq; pollutis in sanctū locū introire cœperūt. Iamq; populo cōtra eos concitato nāq; auctor erat Ananus æuo maximus pontificū itemq; sapientissimus & q fortassis ciuitatē conseruasset si insidiatoꝝ manus potuisset effugere illi tēplum dei aduersus populi turbā castellū ac profugiū sibi fecere: quod pro domicilio habeant tyrānidis. Acerbis aūt admiscebat̄ etiā cauillatio: quæ præ cæteris eoꝝ factis erat dolori. Tentando. n. quāto metu populus teneret̄ suasq; uires explorando sorte pontifices creare conati sunt: cū his, ut diximus: ex familiis successio deberet̄. Huic aūt fraudi mos antiquitus obtendebatur. Nā & solū sorte pontificatū deferri solitum fuisse dicebant, te aūt uera lege de genere erat abrogatio firmatus atq; his ad potentiā quæ sibi designandoꝝ magistratuū licentiam cōpararent. Itaq; una sacrataꝝ tribuū accita quæ Emacin appellat̄ pontificē sortiebant̄: casuq; locus exiit homini ꝑ quē maxime eoꝝ iniquitas demonstrata est sancti q̄dā filius Meli ex uico Aratha non solum non ex pontificibus orto: sed aperte q̄d esset pontificatus ꝑꝑ rusticitatē pœnitus nesciente. Deniq; inuitū eum rure abstractū ut in scæna fieri solet: aliena ornauere ꝑsona; indutumq; sacra ueste q̄d facere deberet subito instituebant; ludūq; & iocū esse tantum nefas arbitrabant̄. Cæteri quidē sacerdotes procul spectantes ludibrio legē haberi lachrymas uix tenebant: honoresq; sacrorum solui grauiter ingemebāt. Populus tamē hanc eoꝝ audaciā non tulit sed oēs quasi ad deponendam tyrannidē aīos intenderant. Nā qui præstare cæteris uidebantur Giorgion Iosippi filius

& Symeon gamalielis tam singulos circũeuntes q̃ simul uniuersos in cõtionibus hortabanť:quo tãdem aliquãdo libertatis corruptores ultũ irent:sanctũq; locum hoĩbus sceleratis purgare ꝓpe-rarent. Pontifices ẽt probatissimi gamala q̃dẽ filius iezurã aut ananus populũ frequẽter in cœti-bus exprobrando eius segnitiẽ contra Zolotas excitauerunt. Ita.n.seipsi uocabant:uti bonarum professionum æmuli:ac non qui pessimam facinorum immanitatẽ superassent. Itaq; in contionẽ populo congregato:cũctisq; indignãtibus occupationes sanctoꝝ itemq; rapinas & cædes: nondũ aũt promptis ad ulciscendum propterea q̃ inexpugnabiles.id enim ueꝝ erat zelotæ putabãtur: stans inter eos medius ananus & ad legẽ crebro respectans cum lachrymis opplesset oculos. Ma-gis ait mihi mori satis est anteq̃ dei domiciliũ uideam tantis refertũ doloribus atq; in accessa & sancta loca sceleratoꝝ pedibus frequentari. Veꝝ sacerdotali ueste amictus & sanctissimũ ueneta bilium noĩum ferens uiuo:atq; aĩæ amore teneor ne pro senectute quidẽ mea mortem sustinens gloriosam:igiť solus ibo:& tanq̃ in solitudine aĩam meam solã dabo pro deo. Nũquid opus ẽ ui-uere in populo clades suas minime sentiẽte:& apud quos maloꝝ præsentiũ defensio interiit. Siq dem rapti patimini ac uerberati reticetis: & ne gemitu q̃dẽ aperto quisq̃ prosequtur interemptos. O acerbã comminationẽ. Quid de tyrãnis q̃rar? Nunq̃d non a nobis nostra potẽtia nutriti sunt? Nũquid non despectis q̃ mecũ ierant cũ adhuc pauci essent.uos dũ tacens plures eos fecistis atq; illis armatis q̃escentes in uosmetipsos arma uertistis? cũ primos eoꝝ conatus oportuisset ĩfringi: quãdo cognatos cũ uitiis appetebant. Vos aũt negligendo ad depdationem noxios irritastis:quia uastatis domibus nulla rõ ducebať. Itaq; iam dominus ipse rapiebať:eiq; cum p mediã ciuitatem traherεť nemo erat auxilio. Illi aũt a nobis ꝓditos etiã uinculis affecere. Non dico q̃les & quãtas sed quot accusatos indẽnatos nemo audiuit. Restabat eosdẽ uidere trucidare. Hoc ẽt uidimus ue lut e grege brutoꝝ aĩalium:quæ ꝑcipua duciť hostia ne uocẽ q̃dem quisq̃ emisit:nedũ dexteram moueret. Patiemini ergo patiemini ẽt sancta cõculcari uidentes? Cũq; oẽs audaciæ gratos nepha-riis hoĩbus subieceritis eoꝝ præstantiã reuertimini? Nunc.n.ꝑfecto ad maiora procederẽt: si q̃d maius quod euerterẽt inueniret. Tenetur q̃dẽ munitissimus ciuitatis locus:nunc autẽ phanũ ap-pellať arcis arx quædã siue castellũ. Tanta igiť contra uos tyrãnide munita & inimicis sup uerti-cem positis.ut uidetis.q̃d cogitatis? aut q̃bus sentẽtias applicatis? An romanos expectatis ut san-ctis nostris opitulentur? Ita q̃dẽ se nostræ ciuitatis habẽt res:eoq; iam calamitatũ uentũ est:ut mi sereať nostri ẽt hostis. Non exurgetis o laboriosi respectisq; uulneribus uestris quod ẽt feras be-stias facere uidimus ultũ ibitis in hos q̃ uos ꝑcussere. Nõ suas q̃sq; recordabiť clades:& ante ocu los positis quæ ꝑtulerit ad ultionẽ aĩos acuetis. Periit apud uos nisi fallor affectionũ oĩum carissi ma & maxime naturalis cupiditas libertatis. Seruitutis aũt ac dominoꝝ amãtes facti sumus:tanq̃ subiugari a maioribus didicerimus. Atq; illi q̃dẽ multa & maxima bella ut in libertate uiuerẽt ꝑ tulerunt. Nec aut ægyptioꝝ aut medoꝝ potentiæ cessere:dũmodo ne facerent quæ iuberenť. Et q̃d opus est de maioribus loqui? Hoc ipm bellũ quod cum romanis nunc gerimus utꝝ cõmode an contra incõmode non palã:q̃d habet causæ nisi libertatẽ? Ergo q̃ dominis totius orbis serui-re nõ patimur:gentiles nostros ferimus tyrannos. Quamq̃ externis obedientes ad fortunã semel adire fecerũt:cuius iniuria uicti sunt. At uero pessimis suoꝝ cedere ignauoꝝ est & cupientiũ ser uiendi. Ad hæc aũt q̃a romanoꝝ mentio facta est:nõ uos cellabo q̃d dum loquor iteruenerit mẽ temq; retraxerit. Quod ẽt si ab his capti fuerimus; absit aũt dicti huius piculũ nihil acerbius ex-periemur quã isti nos affecere. Quo pacto autẽ non lachrymis dignũ sit illoꝝ q̃dem in tẽplo do naria cernere? Gentiliũ uero spolia q̃ nobilitatẽ huius:maxime oĩum ciuitatis cõpilauerunt eosq; uiros trucidatos uideri:q̃bus ẽt illi post uictoriã obtemperassent. Et Romanos q̃dem nunq̃ trã-gredi ausos esse limitẽ prophanoꝝ aut sacratæ q̃cq̃ consuetudinis ꝑterire. Sanctoꝝ autẽ ambitũ q̃uis procul aspectũ phorrescere.quosdã uero in his locis natos ac sub nostris moribus educatos: & q̃ iudæi uocarenť inter media sancta deambulare manibus adhuc sui gentili cæde calentibus. Quis igiť externũ bellũ metuat ex cõparatiõe domestici:multo nobis æq̃ores inimicos.nã si pro pne rebus sunt aptãda uocabula repiretur legũ q̃dẽ conseruatores nobis fuisse Romanos:hostes uero intus habere. Veꝝ hos ĩsidiatores libertatis exitio debere neq; facinoꝝ eoꝝ dignũ ex cogi-tari posse suppliciũ. Certum est idẽq; oĩbus uobis & ante orationẽ meã eẽ ꝑsuasum atq; ipsis uos rebus q̃s ꝑtulistis in eos esse cõmotos. Plæriq; aũt fortasse multitudinẽ eoꝝ atq; audaciam refor midant:& ꝑterea q̃ in loco supiore cõsistunt. Sed hæc ut uestra negligentia cõflata sunt ita nunc magis ꝑficiunt si morabimur. Nã & numerus illoꝝ in dies singulos aliť eo q̃ neq̃ssimus q̃sq; ad similes ꝑfugiat:& audaciã plus accẽdit:q̃d nullũ adhuc eius ĩpedimentũ interuenit locoq; supio-re utunť:& q̃dem cũ apparatus his tp̃s demus. Quod si aduersus eos ire cœperimus: humiliores erũt mihi credite:cõscientiæ celsioris loci beneficiũ ratio ꝑdet. Fortasse ãt dei spreta maiestas in ipsos tæla retorserit suisq; missilibus cõsumenť ĩperii. Videant nos tantũmõ & deiecti sunt quãq̃ pulcbrũ est ut ẽt si quod piculũ immineat pro sacris ianuis moriamur:ac si nõ pro liberis & cõiu gibus:pro deo tamẽ eiusq; sanctis aĩas ꝑfundamus. Præbebo ãt manũ atq; sniam: & neq; cõsiliũ uobis ullũ deerit ad cautionẽ: neq; me corpori meo parcere uideritis. His Ananus contra Zelo-

tas populum hortabatur : non quidem nesciens iam expugnari uix posse per multitudinem ac iu
uentutem aiorumq; pertinaciā multoq; magis pp conscientiam cōmissoꝝ. Nec.n.concessuros ex
tremam ueniā his quæ perpetrauerant sperabant. Verūtamen quid uis perpeti præstabilius existi
mans quā in tanta reꝝ perturbatione tumultū cohibere. Populus aūt duci se clamabat in eos cō
tra quos rogabatur:& ad subeunda quisq; pericula promptus erat. Sed dum Ananus magis idone
os discerneret atq; ordinaret ad p̄lium Zelotes cunctis conatibus eius cognitis: certos.n.qui oīa
sibi nuntiarent habebant in pontificē commouenť ac modo p cuneos simul uniuersi prosiliunt
neq; obuio cuiq̄ parcebať. Cito āt & Ananus populū congregauit: multitudine qdem superiorē.
Armis uero constipatis non erant Zelotæ inferiores. Alacritas uero quod deerat in utrisq; cōple
bat. Nā & ciues armis iram cōceperant fortiorē:& qui de templo exierant quā multitudine maio
rem audaciā. Quippe illi qdem habitare se in ciuitate minime posse arbitrabanť nisi Zelotes exi
rent. hi uero nisi uicissent nullū se non subituros esse suppliciū. Manus āt conserere pro ducibus
obediētes motibus aioꝝ. Et primo qdem in ciuitate ac pro tēplo eminus missis lapidibus semet
inuicem appetebant. Si uero aliqua pars terga uertisset uictores gladiis utebantur. Cumq; plurimi
sauciarentur multæ cædes utrobiq; fiebant. Et populares qdem in domos referebanť a suis ze
lotaꝝ aūt quicūq; uulneratus fuisset in tēplum ascendebat:sacrā humum cruore pfundens:ut so
lo eoꝝ sanguine uiolatā religionem recte quis dixerit. Semp quidē latrones excurrendo ingressi
bus p̄ualebant. Irati uero populares pficiente quotidie numero suo cū desides increparent quiq;
a tergo sequebanť non aperiendo fugientibus uiā inuitos eos repugnare cōpellerent: uniuersos q
dem suos in hostes conuertunt. Illis aūt qui uim ferre nō poterant paulatim ad templū receden
tibus irrumpit una cū sociis ananus. Vnde factū est ut eos ꝙ ambitu exteriori caruissent metus
inuaderet:ideoq; in muꝝ interiorē fuga recepti mature ianuas occluderent. Veꝝ Anano portis
quidē sacris manus afferre non placebat:hostibus quoq; desuper tela torquentibus nephas eē exi
stimans ēt si uicisset non lustratū prius populū introducere. Ex omni aūt sua multitudine sex fe
re armatoꝝ milia sortitus custodes eos in porticibus collocat. His aūt qui succederēt in excubiis
alios p ordinem ponit. Multi aūt honestoꝝ ab optimatibus ad id electi mercede conductos pau
peres uice sua p̄sidiis destinabant. Fit aūt his oībus exitii cā ioannes: quem ex giscalis effugisse p̄
diximus. Is enim dolis plenus & acerbissimā dominationis cupiditatē mente circūferens iādudū
rebus cōibus moliebatur insidias. Itaq; tunc eadem quæ populus sentire se simulans aderat Ana
no tam diebus cū proceribus capiēti consiliū quam noctibus pagranti custodias:oīaq; secreta ze
lotis renunciabat:nullūq; populi consilium non priusq̄ caperetur inimici sciebāt eius indicio. Im
moderatis uero & ananū & populi principes placabat obsequiis ne in aliqua suspitiōe ueniret af
fectus. Sed hæc eius honorificentia in contrariū uertebatur. Erat.n.ex adulationum uarietate su
spectior eoq; ipso ꝙ ēt non accitus assiduus erat:arcanoꝝ proditor habebatur. Etenim prospicie
bat ananus oēs qui ad se concurrerent intelligere quæ Ioānes faceret suspitionē nunciationis ha
bebant. Submouere aūt illum nō erat facile neq; possibile ꝙ malitia p̄ualeret ac præter hoc mul
torum nō ignobiliū qui summis rebus adhibebanť patrocinio succinctus erat. Visum est igitur
ab eo sacramentū beniuolentiæ cā petinnibilq; dubitans & fidem populo se seruaruꝝ iurauit : &
neq; factum eius inimicis ullum neq; consiliū proditurꝝ: unaq; deponēdis rebellibus & manu &
uoluntate operā collaturum. Itaq; Ananus eiusq; socii quoniā iurato crediderunt nulla iam suspi
tione suis eū consiliis adhibebant:moxq; ab eis cōcordiæ cā legatus intromittitur ad zelotas: cu
ræ nanq; habebant ne phanum culpa sua pollueret : ne ue quisq̄ in eo procumberet iudæoꝝ. ille
aūt quasi zelotis ac non contra pro beniuolentia iurauisset egressus ad eos medius cōstitit: & sæ
pe qdem se illoꝝ causa in magno periculo fuisse dixit:ne qd secretoꝝ ignorarent:quæ in eos ana
nus cum sociis cogitasset. Nunc aūt ingens cum ipsis oībus subiturum esse discrimen nisi diuinū
quoddā præsto fuerit adiumentū nihil enim iam morari ananū : sed persuasisse quidē populo ad
uespasianū legatos mittere:ut ad capiendā ciuitatem quāprimum uenire propetaret. indixisse aūt
lustrationem postero die ut religione simulata intromissi uel etiā in prælio manus cōsereteent. Se
aūt non uidere q̄diu aut custodias sustinebunt:aut cum tanta manu acie congrediantur. Ad hæc
addebat ꝙ ipse dei prouidentia transactionis esset causa legatus . Hac enim spe ananū his propo
nere:ꝙ nihil suspicantes eos subito aggrederetur. itaq; oportere si quis habendam uitæ rationem
duceret aut custodibus supplicare aut foris qdem præsidium petere. Quos aūt si uicti essent ue
niæ spes foueret:īmemores esse audaciæ suæ credere: aut simul ac factores poenituerint admisso
rumin gratiā statim eos qui perpessi sunt rediruros. Sed nocentium qdem sæpe inuisam etiā pœ
nitudinem fieri . Læsis autem iram in licentiam semotis:imminere autem illis ait interfectorum
amicos atq; cognatos tantumq; populum pro dissolutis legibus ac iudiciis indignatione flagitan
tem. Vbi etiam si qua pars misericordiæ fuerit maior eam irascentium turba celabit. Talia qdem
uariabat Ioannes terrorem incutiens multitudinis. Externum uero auxiliū aperte quidem indica
re quod diceret nō audebat idumeos autem significabat. Vix principes zelotarum priuatim etiā
commouerat:crudelitatis ananum arguebat ipsis eum minitari confirmans.

Mittuntur nuncii ad idumeos pro auxiliis petendis:eo ꝙ annanus uellet romanos introduce
re: Iesus increpat idumeos & eos q eos aduocarũt tanq̃ latrones qui ciuitatẽ quottidie dissipant:
hortatusq; eos ut nil acturi sint:uel iudicent q̃tum sint factiosi hoĩes uel recedant. Cap. IX.

Erat autem Eleazarus gionis filius;qui ẽt præter alios idoneus esse uidebatur & recte
consulere.& quæ consuluisset efficere:itemq; Zacharias filius amphetali uterq; a sacer
dotibus genus ducens.Ni ꝑter cões etiam priuatis in terminatiõibus cognitis: quodq;
anani factio potentiæ sibi cõparandæ cã romanos accerseret. Nã & hoc Ioãnes affinxe
rat diuq; qd agerent dubitabant angusti tpis festinatione cõclusi: populũ.n.haud multo post eos
aggredi paratũ esse cogitabant.Externi uero subsidii facultatẽ insidiaꝝ sibi celeritate præreptam
prius fore ut oĩa paterent:q̃ ut auxiliatorũ quisq̃ ista cognosceret aduocari placuit idumeos scri
ptaq; breuiter epistola ꝙ circũuento populo ananus uellet romanis metropolim prodere.Ipsi aũt
pro libertate dissidẽtes in tẽplo custodirent:minimiq; tpis spẽ salutis sibi ꝓmittere.Ac nisi matu
re subuenirent ipsos quidẽ anano atq; inimicis;at uero ciuitatẽ romanis ilico subiugandã.Et plæ
raq; nuntiis ad rectores idumeoꝝ referenda mandabat.Ad hoc ẽt lecti sunt uiri strenui & dicen-
di peritissimi:& ad ꝑsuadendũ satis idonei:quoq; his rebus esse utilius impetum uelocitate ꝑstan
tes.Nã idumeos confestim petituros certũ erat ꝙ turbaꝝ cupiẽs & incognita esset natio: sempq;
admotus facilis atq; suspensa & teꝝ mutationibus læta:minimisq; petentium blanditiis ad bella
promptissima & uelut ad festoꝝ quãdam solẽnitatem sic ad ꝓlia ꝓperans.Celeritatẽ aũt auncius
exigebat:ad quã istis nihil deerat alacritatis.Vterq; aũt ananias uocabant̃.Iamq; rectores aderant
idumeoꝝ. illi aũt simul epistola mandatisq; attoniti q̃si furibundi circũcursare gentem militiãq;
denunciare cœperunt.itaq; mox & dicto citius multitudo conuenerat: oẽsq; pro libertate metro
poleos arma rapiebãt.Congregati aũt prope ad uiginti milia cõ ducibus quatuor hyerosolimã ue
niunt:hoc est Ioanne & Iacobo sossæ filio:& ꝑterea Symone thacei & phinea cusoth filius.Ananũ
aũt profecto legatoꝝ itemq; & uigiles eius non latuit:necnon & impetus idomeoꝝ.Hoc.n.ante
cognito portas eis clausit & muris custodes apposuit.Non tantã uisum est bello cũ his congredi:
sed uerbis eis ante ꝑsuadere concordiã.Stans ergo in aduersa turri post ananũ Iesus æuo pontifi-
cum longissimus.Cũ multæ inquit & uariæ turbæ tenuere ciuitatẽ in nulla re sic miranda fortu
na est:ut in eo ꝙ pessimis ẽt inopinata conspirant.Etenim ꝑditissimis hoĩbus contra nos auxilio
uenistis tanta cũ alacritate;quanta nec in barbaros aduocante uos metropoli uenire decuisset.Et
siquidẽ uiderem consensionẽ uestram similẽ esse hoꝝ hoium qui uos rogauerunt: non existima-
rem imperũ capere rõnem.Nihil.n.æque ac moꝝ cognatio concordiã firmat . Nũc uero illi si qs
eoꝝ singulos explorauerit mille mortibus digni reperient̃. Nam ludibria & purgamenta totius
rusticiæ plebis luxu absumptis patrimoniis suis postq̃ in uicis & ciuitatibus pro[illegible]nis audaciam
exercuere. Postremo in sacrã ciuitatem clam influxere ut latrones;solumq; religiosum imanitate
polluerunt sceleꝝ eosq; uideas sine metu inter sancta ebrios: & auiditate uentris peremptoꝝ spo
lia cõsumens.Vestra uero multitudo armatorũq; talis apparatus est:qualem deceret esse: si publi
co uos consilio metropolis inuitaret:in alienigenas laturos auxilia. Quid igitur hoc esse quis di-
xerit:nisi pro fortitudine iniuriã: cum pro nequissimis conuenisse integræ nationis uestræ arma
uideantur conspirare.Iam dudũ quidem reperire nequeo quidnã fuerit quod uos tam cito cõmo
uerit.Nec.n.sine magna cã fieri potuisset: ut arma pro latronibus aduersus cognatũ populum ca
peretis ꝙ romanos audistis & proditionẽ.His.n.quidã uestrum obstrepebant nunc liberãdæ me-
tropoleos cã uenisse dicentes.Vnde mirati sumus ꝑter alia noxioꝝ tale cõmentum. Viros.n.na-
turalis libertatis amatores aliter contra nos efferare non poterant; eosq; cũ externis hostibus pu-
gnare paratissimos quã si uastatæ libertatis proditione mentita. Sed.n.uos considerare oportet q
nos insimulauerint:fidẽq; in nos ueritatis ex rebus cõibus:non ex ficto sermone colligere.Quid
enim posse nunc demũ nos dederimus romanis cũ ab initio licuerit aut ab his non deficere: aut
quia defecimus cito uenire in gratiã:priusq̃ circa nos oĩa uastarentur. Nãq; iam ne uolẽtibus qui
dem nobis transactio facilis est:cũ & superbos eos effecerit galylea sub iugum missa:morteq; gra
uiorẽ afferat turpitudinem appropinquãtes placere quidẽ quod in me est; pacẽ morti antepono.
Semel ãt bello apprtitus postq̃ pugna cõmissa est:gloriosam mortem uita captiui existimo potio
rem.Sed utrũ nos populi principes aiunt clam misisse aliquã ad romanos:an etiam totum popu-
lum cõmuni suffragio.Siquidẽ nobis dicant quos amicos miserimus: qui serui fuerint proditiõis
ministri.Cum iret aliquis depræhensus est.Rediens captus est:litteras nacti sunt.Quemadmodũ
aũt ciuium multitudinem latuerimus:cum quibus omni hora uersaremur. Paucis etiam atq; his
inclusis qui de templo ne in ciuitatem quidem prodire possent quo pacto sunt cognita quæ oc-
culte extra ciuitatem fierent?An uero nunc cognouere: quando ausorum pœnæ reddendæ sunt.
Donec autem sine metu fuere neminem nostrum proditorem suspicabantur.Sin ad populũ cau-
sam referunt:publicũ habuit nempe consilium.Nemo aberat contioni:ideoq; manifestior ad uos
nuncia huius fama properasset.Quid aũt opus erat legatos mittere cũ certa nobis esset de transa
ctione sententia.Et quis designatus sit dicant.Sed hæ quidẽ male periturorum & instãtes pœnas

euitare cupientium causationes sunt. Quin etiã si ciuitatem manẽtem prodi sors afferret: ideoq̃ ipsos qui nos criminant: ausuros quoq̃ audaciæ unum malũ uideretur esse proditio. Vos autem oportet: quia semel cũ armis adestis. Primũ id quod ẽ iustissimũ adiuuare metropolim: & una nobiscum tyrannos eximere ꝑ quos iudicia dissoluta sunt: qui calcatis legibus iura suis gladiis permiscere. Deniq̃ nobiles uiros non incusatos ex medio raptos foro primum uinculis cruciarunt. Deinde non uoce neq̃ prece eoꝝ morari neci tradiderunt. Licet aũt uobis non belli lege ingressis hoꝝ uidere argumentũ quæ dixi. Desolatas domos rapinis: coniuges in ueste lugubri ac familias peremptoꝝ: & ꝑ totam ciuitatẽ ululatus & fletus. Nullus.n. non ꝑsecutionẽ expertus est ipsorum. Qui ad hoc insaniæ prorupere ut latrocinalẽ audaciam non solũ ex agris atq̃ alienis ciuitatibus in hanc quæ & caput & facies est: sed in phanum ẽt ex ciuitate transferrent. Deniq̃ hoc sibi & ad excursus & ad ꝑfugium elegerũt: isq̃ fiscus illoꝝ est quæ in nos cõparantur & locus toti orbi terræ uenerabilis quiq̃ ab uniuersis alienigenis ab extremo limite mundi uenientibus honoratur. Per has quæ apud nos ꝑter natæ sunt bestiæ conculcatur. Exuris aũt rebus desperatis populo comite populis & ciuitatibus ciuitates gentesq̃ in sua uiscera delectum habere; cũ debueritis quod factũ esset optimũ ac deceret nobiscom nocentes eximere: atq̃ hanc ipsam fallaciã ultũ ire quod auxilio uos aduocare ausi sunt: quos metuere iudices debuisseot. Quod si eiusmodi hoĩum ꝑces reuerendas putatis: attamen licet uobis armis depositis cognatoꝝ habitu introire ciuitatẽ: medioq̃ inter hostes atq̃ auxiliatores suscepto noĩe de nostris discordiis iudicare: quãq̃ reputate quid habebunt cõmoductim de manifestis ac tantis criminibus apud uos cãm dicturi sunt: q̃ hominibus non accusatis ne uerbũ quidam facere ꝑmisere. Ferant igit' hanc ex uestro aduentu gratiam. Si uero neq̃ nobiscũ indignati neq̃ iudicare uultis: tertiũ restat: ut relictis utrisq̃ partibus nec nostris cladibus insultetis. nec cũ insidiatoribus metropoleos maneans. Nã & si maxime quẽq̃ nostrum suspicamini romanis collocutũ: obseruare uobis itinera licet: tumq̃ demum tueri metropolim cũ factum aliqd huiusmodi patuerit: quale delatũ est & in auctores eius si conuicti fuerint uindicare. non enim uos ꝑuenirent hostes iuxta ciuitatẽ sedibus positis. Sin horum nihil uobis gratum aut mediocre uidetur ne portarum claustra mitemini quatenus arma portabitis.

Symon unus ex idumeis indignatus rẽspõdet iratus cõtra iesũ & pontifices: accusans eos proditores cõtra illos qui eos uocauerint: dicitq̃ aduersus illos iratos. Cap. X.

HAec quidem iesus loquebat'. Idumeorum aũt neq̃ multitudo aium appendebat ardẽs iracundia q̃ non paratũ habuisset introitũ proq̃ armis inter se duces indignabant' captiuitatem esse existimantes si ea q̃busdam iubentibus deposuissent. Vnus aũt Symon filius cathla uir placato suoꝝ tumultu stans in eo loco unde exaudiri a pontificibus posset non iam mirari se ait: si libertatis propugnatores in tẽplo custodirent' inclusi: cum illi cunctæ genti cõem clauserint ciuitatẽ. Et romanos qdem fortasse coronatis ẽt portis recipere sint parati. Idumeos aũt ex turribus alloquant': captaq̃ iubeant pro libertate arma proicere: cognatisq̃ non credentes custodiã ciuitatis: iudices eos discordiaꝝ fieri uellent & alios accusarẽt q̃ indẽnatos ciues occiderint: ipsi totã damnant ignominia nanonẽ. Deniq̃ urbem oĩbus alienigenis religionis causa patentẽ: nunc domesticis præclusistis. Valde enim contra uos festinabimus & ad gerendum cũ gentilibus bellum qui ob hoc adesse properauimus ut uos seruaremos liberos. Nẽpe talia uos etiã his quos obsidetis læsere tanq̃ uerisimiles puto suspitiones in illos quoq̃ colligitis. Deinde qui reip. defensores intus in custodia tenentes genere cõiunctissimis gentibus simul uniuersis ciuitatem ꝑclausam tyrannidẽ præferre dicitis: cũ tam contumeliosis nos iubeatis obtemperare ꝑceptis: nomenq̃ potentiæ aliis qui uos tyrannos patiunt' annectitis. Quis cauillationem uestri sermonis tulerit cum res repugnantiũ uideatur? Etenim uobis etiam nunc idumeos excludentibus ciuitate nãq̃ ipsi nos patriis sacris arcetis: recte quis eos incusauerit qui custodiũtur in templo? Quod cum ausi essent plectere proditores quos uiros nobiles & innocentes pro societate facinoris dictitatis: non a nobis inciperent summaq̃ proditionis membra præciderint. Sed licet illi molliores quam res poscebat inuenti sunt: nos tamen domicilium dei seruabimus idumei & pro communi patria propugnabimus tanq̃ foris irruentes quam intus insidiantes hostes pariter ulciscemur. Hic autem manebimus pro muris armati donec aut uos romani aspiciendo laborent aut ipsi recuperatã libertatis curã mutemini.

Idumei nocte dolo zelotaꝝ apertis portis custõdibus dormientibus intrant interficiũtur custodes: insurgit populus idumei eadem nocte octo milia quingentos interfecerunt: interficiũtur pontifices: queritur iesus cum annano qui interficiuntur oĩbus in sepultis. Cap. XI.

HIs dictis idumeoꝝ qdem multitudo clamore cõsensit. Iesus aũt tristis recessit cũ nec idumeos quicq̃ sentire moderatũ & duplici bello oppugnari ciuitatẽ uideret. Quippe nec idumeoꝝ tumor & spũs q̃escebat indigne ferentiũ q̃ essent ciuitate ꝓhibiti & q̃ zelotaꝝ uires esse infirmas crediderãt erubescentiũ postq̃ nihil auxiliari posse uidere iã uenisse poeniteret. Pudor aũt nulla rẽ poenitus gesta redeundi poenitudinẽ supabat. Itaq̃ ibidẽ prope muꝝ temere tabernaculis positis manendũ esse statuere. Infinita uero hyemis nocte illa uenit

& uiolentia cũ imbribus ortis & crebra fulgura horrendaq; tonitrua cõcussæq; terræ uasti mugi
tus: certũq; erat apud oẽs hoium exitio mũdi statum esse turbatũ neq; paruum quid rege hæc si
gna protendere. Vna uero idumeis & oppidanis erat opinio. His quidẽ irasci deũ militiæ cã existi
mantibus neq; se posse euadere si aduersus metropolĩ arma mouissent. Anano ãt eiusq; sociis etiã
sine prælio uicisse: deũq; pro se bellũ administrare credentibus. Sed ꝑfecto falsi erãt interpretes
futuroꝝ & q̃ sui passuri essent cõtra hostes fore diuinabãt. Veꝝ idumei cateruatim ãt dẽsatis cor
poribus inuicẽ se defendebant scutis contextis protecti capita minus pluuia lædebanť. Zelotæ ãt
magis illoꝝ q̃ suo periculo cruciabanť. Collectiq; deliberabant: si quã reperire subsidii machinã il
lis potuissent. Hoꝝ aũt ardentioribus uidebatur ui armorum custodes inuadere: atq; ita in ciui
tatem impetu facto palã portas auxiliatoribus aperire. Nã & custodes ex improuiso: & q, plures
inermes ac belli expertes essent facile turbatum iri & multitudinẽ ciuiũ difficulter colligi posse:
quoniã domi quisq; propter hyemẽ contineret. Quin & si periculũ aliquod interuenerit quibus
subire q̃ negligere tot copias sui causã turpiter perituras. At q prudentiores erãt: uim quidẽ adhi
beri dissuadebant. Non.n. sui tantũ custodes ampliores: sed ẽt ciuitatis murũ uidebant ꝑpter idu
meos diligẽtius custodiri: & ubiq; adesse ananũ oĩbus horis iussere custodias existimabãt: sed hoc
aliis noctibus ita habuerat. Ille uero non sua desidia requeuerat: sed ut & ipse & custodũ fata interi
rent. Nanq; iam nocte ꝑuecta & gliscẽte hyeme custodes in porticũ dispositos opprimit somnus.
Accedit zelotis consiliũ subito: ut seris rẽplo sacratis portaꝝ uectes secarent. Affuit ãt illis ne ex
audireť crepitus uentoꝝ sonus & crebra tonitrua: phanoq; egressi ad muꝝ clanculo ueniũt secre
tam q̃ portam quæ ad idumeos erat aperiunt. Illi ãt primum ananũ conari aliquid suspicati unus
quisq; idumeoꝝ ad gladiũ quasi rebellaturi se applicant mature: deinde his q ad se uenerant agni
tis introibant. Qui quidẽ si tũc manus uertere i ciuitatẽ uoluissent nihil obstat quin totus popu
lus interiret: tãta ira ferebantur. Veꝝ zelotæ primo eximere custodias festinabãt: illis quoq; mul
tum ꝑcantibus q eos reciperẽt ne despicerẽt malis obsessos: quoꝝ gratia uenerãt: neq; his acerbi
us piculũ importarent. Captis.n. custodibus faciliorẽ illis in ciuitatẽ impetũ fore: sed si semel eos
cõcitassent iam illos cõtineri non posse: cũ si senserint cõgregarenť. & p ascensus nitentibus se op
ponerent. Idem igiť idumeis uisum est: atq; in tẽplum p ciuitatẽ subibant: cum suspensi zelotæ ad
uentũ eoꝝ præstolarenť. Deniq; his ingressis ẽt ipsi confidenter ex interiori phano ꝑgressi sunt:
mixtiq; idumeis in custodes irruerunt. Cæsis ãt nonnullis quos somnus oppresserat: oĩs multitu
do ad clamorẽ uigilantiũ suscitata est: raptisq; armis ad ulciscendũ non sine stupore ꝑcedebãt. At
primũ quidẽ zelotas solos conari aliquid suspicãtes quasi eos supaturi numero cõfidebant. Vbi
uero foris alios circunfundi uidere idumeos irrupisse sensere. Et maior quidẽ pars eoꝝ armis pi
tet scutisq; depositis i questibus erãt. Pauci uero iuuenũ fortiter cõmuniti occurrẽdo idumeis ali
quãdiu segniorẽ multitudinẽ ꝑtegebant: alii cladẽ ciuitatis habitatoribus nunciabant. Illoꝝ autẽ
auxilio uenire nullus audebat: cognito idumeos irrupisse. Sed ipsi quoq; irrita uocifetãtes cũ fleti
bus respondebant: plurimusq; mulieꝝ ululatus suscitabať: siquãdo custodũ quisq̃ in piculũ aliqđ
incidisset. Quin & zelotæ idumeoꝝ clamorẽ geminabant magisq; horribiles tempestas faciebat
oĩum uoces. Nemini ãt idumei pcere q, natura crudelissimi ad cædes erãt & hyeme grauiter affi
ciebanť: ꝑpterea q; his qui se excluserant ut inimicis utebanť tanq̃ supplicãtibus q̃ repugnãtibus
infensi. Multos ẽt cognationẽ reuertentes ut q̃ cõe phanũ reuerenť orantes gladiis transfigebãt.
Nullus ãt fugiendi locus neq; spes salutis erat. Compulsi ãt circa se magisq; ui oppressi laniabanť:
cũ recedendi spaciũ non dareť nec interfectores a cædibus tẽperarent. Incerti ãt quid agerẽt in ci
uitatẽ se ꝑcipitabant: miseri. ut mihi uideť. eo q, fugiebant uoluntariũ subeuntes exitiũ: donec tẽ
plum exterius sanguine redundauit. Octo ãt milia quingentos dies mortuos inuenit. Nec tamen
his idumeoꝝ ira saciata est: sed uersis in ciuitatẽ manibus oẽs domos diripiebant: quẽq; fortuitu
inuenissent morti dabant. Et certe qdem multitudinis mortẽ superuacuã esse ducebant. Pontifi
ces ãt puestigabant & in illos plæriq; ferebanť: statimq; cõpræhensos obtruncãt: astantesq; super
eoꝝ cadauera nũc anano populi beniuolentiã: nũc iesu quæ de muro dixerat exprobrabãt. In hoc
ãt impietatis ꝑgressi sunt: ut in sepultos eos abiecerint: cũ præserti iudæis tanta sepulturæ cura sit:
ut ẽt iudicio cruci suffixos post occasum solis deponant atq; sepeliant. Et qdẽ nõ errauerĩ si anani
mortẽ dixero excidii ciuitatis fuisse principiũ: & ex illo die muros euersos: rẽq; publicã iudæoꝝ
pisse: quo pontificẽ rectorẽq; suum iugulatũ in media ciuitate uiderunt. Erat aũt & alias uir lau
dabilis atq; iustissimus: & præter nobilitatis ac dignitatis & honoris quo erat ꝑditus amplitudinẽ
infimis amabat æquari. Libertatis ãt maxime fautor erat & qui populi affectaret imperiũ. Cõmo
dis aũt propriis cõmunes semp utilitates anteponebat: sup oĩa pacis studens. Sciebat.n. romanos
non expugnatũ iri ac ꝑspiciebat ut si pacisci utiliter nequissent: iudæi uel inimici superassent ut
breuiter dicã cũ Anano ad transactionẽ uenissent. Mirus.n. dicere: mirus persuadere q̃ uellet. Iam
uero impedientes bellantesq; subegerat. Plurimũ.n. moræ sub tali duce attulissent romanis. Huic
uinctus erat ab utraq;. Iesus illo quidẽ cõparatione inferior: sed præstans cæteris utpote q tantam
uiolatam ciuitatẽ perire flammis purgatiq; sancta uellet: consulto defensores eoꝝ & qui ea caris

GG

ſima duceret amputaſſet. Itaqȝ paulo ante ſacris iduméis amictos hoc toto orbe celebertimæ re-gioni auctores: quiqȝ undiqȝ ciuitaté cõmeantibus uenerabiles habebant iacere nudos ꝑdam canibus ac feris uideres. Quos qdem uiros ipſam puto genuiſſe uirtuté tantũ licuiſſe uitiis flenté.

ℭ De bello Iudaico, Liber. v. incipit.

ℭ Quetunt idumei ꝑ ciuitaté quot inueniunt totidé interficiunt Zachariã accuſant: iudices uero ferunt ꝓ eo ſententiã: indignant idumei contra iudæos: interficitur Zacharias: expelluntur iudices: idumei recedunt: creſcit Zelotarum inſolentia cũctoſqȝ uel falſis criminationibus uel dolis aliis occidunt. Cap. I.

ANano quidẽ & Ieſu eiuſmodi finis uenit. Poſt illos tam zelotæ q̃ idumei paſſim plebẽ quaſi nefandoꝝ animaliũ gregem irruendo mactabant. Et uulgus quidé in quolibet loco depræhenſum necabat. correptos át nobiles & adoleſcentes uinctos in carceré cõcludebant ſpe: nõnullos eoꝝ ſibi poſſe ſociari nece dilata. Veꝝ hæc nullum mouebant: ſed cuncti mortem ꝓpoſuerant dummõ ne aduerſus patriam cõem nequiſſime conſpicerent: ſcæuiſſima tamen ante ſedé uerbera ſuſtinebant exulcerati plagis atqȝ tormentis. Cunqȝ iam corpus non ſufficeret cruciantibus tandé gladiũ merebant. Quos aũt die cœpiſſent eos in cuſtodiam nocte ducebant: extractoſqȝ inde ſi quos mori cõtigiſſet abiiciebant ut uinctus aliis locus eſſet. Tantus át pauor occupauerat atqȝ formido ut ne flere quidé palã quiſqȝ ſiue ſepelire ꝓprium funus auderet. Sed erant occultæ clauſoꝝ etiã lachrymæ & ne quis inimicoꝝ audiret circunſpectantes gemebant. Paria nanqȝ hæc quæ lugebant ét q luxiſſent illico patiebant. Exiguã uero nocte ſublatam terram manibus corporibus iniciebant. & nonnunq̃ die ſi quis fuiſſet audacior. Duodecim át milia hoc modo nobiliũ perire. Illi aũt iam cædis exoſi nullo pudore iudiciiũ & cognitionis cauillãdo imitabant. Itaqȝ cũ illuſtriũ quendã zachariã Baris filiũ interficere decreuiſſent. irritabantur. n. qȝ nequiſſimis inimicus nimis erat & ꝓbis amicus. itéqȝ locuples non ſolum fortunaꝝ eius direptioné ſpe optarent ſed ét remotum ire uiꝝ ad ſe adiciendos potentes ſeptuaginta plebeioꝝ honeſtiſſimos ex præcepto cõuocant iudiciũ ſpem populi ꝓferétes & apud eos zachariam quaſi res proderet romanis accuſant: qȝqȝ ad Veſpaſianũ ꝓditionis cauſa miſiſſet. Sed neqȝ argumentum: neqȝ ulla probatio criminis erat. ipſi át miſiſſe dixerunt & hoc haberi pro fide ueritatis uolebant. Zacharias át ubi nullã ſpem ſalutis relictã eſſe uidit ꝑ inſidias non in iudicium ſed in carcerem ducto uitæ ſuæ deſperationé libertate non priuauit: ſed exorſus ueri quidé ſimilitudiné obiectoꝝ deriſit: & illata ſibi crimina breuiter diluit. in accuſatores aũt ratione conuerſa oés eoꝝ iniquitates proſecutus eſt: multaqȝ de ꝑturbatione reꝝ querebatur. Zelo uero obſtrepentes uix a gladiis temperabant: ſpeciem cauillationéqȝ iudicii ſui uſqȝ ad finé permanere cupientes & ꝓter hoc iudices experiri an periculi ſui tépore iuſtitiæ memores forent. igitur oés. lxx. pro eo ſententiã ferunt. & ꝓ eo mori quã ſibi aſcribi eius interitũ maluere. illo uero abſoluto Zelotaꝝ clamor tollitur & uniuerſi quidé iudicibus iraſcebant: q ſimulationem datæ ſibi poteſtatis non intellexerant. Duo uero ex audaciſſimis aggreſſi Zachariã in medio templo interficiunt: & illudendo habes inquiunt & a nobis de abſolutione ſententiã certiorem: eũqȝ ſtatim in ſubiectam uallem de templo ꝓiciunt. Iudices uero contumeliæ cauſa uerſis gladiis ſerientes tépli ambitu pepulere. Cædi. n. eoꝝ pepercerant ut diſiecti ꝑ ciuitatem nuntii fierent apud oés ſeruitutis. Idumeos iam ueniſſe pœnitebat: neqȝ his geſta placebát. Quibus collectis zelotaꝝ quidã ſecreto indicabat uniuerſa: & quæcunqȝ hi q eos aduocauerát ſcelerate feciſſent oia demonſtrabat: arma quidé cœpiſſe eos quaſi romanis a pontificibus metropolis ꝓderetur: reperiſſe át nullum proditionis inditiũ. Illos uero q tutari eam ſimularent: & belli facinora auſos & tyrãnidis ab initio quidem ꝓhibendos fuiſſe. Veꝝ quia ſemel in ſocietatem inteſtinæ cædis incediſſent finé delictis adhibendũ neqȝ uires oĩbus ſuggerendas morem patrũ deſtruentibus. Nam & ſi q portas grauiter ferrent ſibi atqȝ in oppidũ aditum eſſe ꝓcluſum pœnas ab his q prohibuerát eſſe repetitas: & ananum quidé peremptũ una uero nocte populũ totum pœne cõſumptũ. Quaꝝ reꝝ multos quidé ſuoꝝ pœnitere ſentiret: eoꝝ aũt uiderent a quibus rogati eſſent crudelitaté immenſam: ne ipſos quidé ꝑ quos ſalui erát erubeſcentiũ: in oculis. n. auxiliatoꝝ peſſima facinora cõmittere: illorũqȝ iniuria idumeis imputari quatenus ea non prohibeant neqȝ ab his ſeparent. Debere igit quoniã ꝓ deditiõe q̃ dicta ſunt calũnia fuiſſe patuiſſent: nulluſqȝ romanoꝝ impetus timeretur: aduerſus ciuitatem uero inexpugnabilis eſſet poténtia corroborata: illos domũ recedere: maloruqȝ ſocietaté uitando cuncta diluere flagitia: quoꝝ non ſponte ſed decepti participes extitiſſent: perſuaſum eſt idumeis. Et primũ eos q erant in cuſtodiis ſoluunt prope ad duo milia populariũ: ſtatimqȝ relicta

ciuitate ad Symonem ueniunt:de quo paulopost cōmemorabimus. Deinde domum ex hyerosolimis abire. Euenit aūt eorum discessum utrisq; pariter inopinatū uidere. Nam & populus nescius pœnitudinis palum fiducia recreatus est uelut inimicis leuatus & zelotaꝝ creuit insolentia quasi non auxilus caruissent:sed ex ipsis esse liberati:quoꝝ pudore ac reuerentia criminibus tēperabāt. Deinde nulla iam erat facinoꝝ mora neq; cunctatio: sed festinatis quidem consilus in rebus singulis utebantur. Quæ uero placuissent ipsa cogitatione citius peragebant. Maxime aūt in uiros forte atq; insignes cædibus sæuiebant:cū inuidia nobilitatem assumerent metu uirtutum:unāq; cautionem putarent nullum optimatum superesse. Itaq; occisus est & cum multis alus gition dignitate simul & genere ꝓstans & plus posse populū gaudens:plenius isq; libertatis amator ut nullus alius iudæoꝝ:quem tamen libertas præter alias uirtutes perdidit. Sed ne ꝑ abdita quidē niger eorum manus effugit:bellis cū romanis gestis uir strennuus cōprobatus qui etiā sæpe uociferans & cicatrices ostendēs per mediam ciuitatem trahebatur. Ductus uero extra portas desperata iam salute ne sepultura careret supplicabat. Illi aūt prius interminati ꝙ humū ei quam desiderabat cōcessuri non essent:mox etiam mortem intulere. Qui tamen cum occiderent romanos eis ultores imprecatus est; faméq; præter bellum ac pestilētiam & ad hæc omnia ipsoꝝ mutuas manus eaq; uniuersa confirmauit apud impios deus:& quod iustissimū esset effecit:ut audaciam suam quāprimum experirentur inter se dissidentes. Niger quidem occisus quod habebant de oppressione sui metus leuauit. Pars aūt plebis nulla erat:cui non ad interitum excogitabatur occasio. Nanq; alii ꝙ iādudum alus restitissent interficiebantur:qui uero nihil offenderant subitas pacis tpe excipiebant causas: & qui omnino libere eos non adissent ꝓ contemptoribus, qui uero obsequentes ꝓ insidiatoribus habebātur unaq; maximoꝝ criminum & mediocrium pœne mors erat. Neq; euasit quisq̄ nisi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

Romani omnes præsertim duces Vespasianum incitant ad expugnandam ciuitatem: ipse noluit ducens esse melius ꝙ sic ipsi inter se discordes paulatim consumentur. Cap. II.

Omani āt omnes quidem alii duces ad ciuitatē animos intendebant:hostiū dissensionem lucrū sibi esse censentes. At uespasianū penes quē summæ rei ptās erat incitabāt diuīæ ꝓuidentiæ firmātis auxilio in semet hostes esse cōuersos. Verūtamē uelox esse momentū & iudæos cito in cōcordiā redituros aut intestinis malis defessos aut redactos in pœnitudinē. Ad quos Vespasianus ait. Plurimū eos qd fieri cōueniat ignorare tanq̄ in theatro cupientes quantū armis ac manibus possent ostentare potius cū ꝑiculo quā secū ipsi qd eēt utile reputātes. Nā si statim ciuitatē aggrederent ipsos cām hostibus fore cōcordiæ ac uires eoꝝ ēt nūc urgentes in se ꝓuocaturos. Sin opitent paucioribus ac moderationibus his usuros domestica seditione cōsumptis. Deū nāq; melius q̄ ipsi disponere q sine labore iudæos Romanis traderet:nulloq; ꝑiculo exercitui uictoriā cōdonaret. Proinde manibus ꝓprus īterēūtibus inimicis maxīoq; malo:hoc est seditione turbatis oportere se magis ꝑiculoꝝ spectatores esse debere quā cū hoībus mortē appetētibus atq; intestina rabiæ insaniētibus manu cōfligere. Si qs āt putauerit uictoriæ gloriā sine ꝓlio fieri uiliorē, Sciat inqt armoꝝ incerto exitu cōmodius esse cōmode ꝑficere quod intendit. Neq;.n.manu ꝑclaros esse minus laudabiles q paria gesserit moderatiōe atq; prudentia. Simul āt dū hostes īminuentur ēr milites ex laboribus assiduis recreatos ualentiores ductū iri. Præterea nō id esse tēpus ut mature occupāda uideat uictoriæ claritudo. Nec enim armis constituendis aut muris uel auxilus congregandis iudæos opam dare:atq; ideo moras differentibus nocituras:sed bello domestico ac dissensione tumidos miserabiliora pati quotidie quā ipsi eos captos afficerent intromissi. Proinde siue qui studiose consideret sinendos esse qui semet assumerent siue facti ad gloriam clariorem nequaq̄ manus intestino morbo laborantibus afferendas. Siquidem ratione recta dicetur non ipsoꝝ sed discordiæ fuisse uictoriam.

Acquiescunt omnes dictis Vespasiani:multiq; ad romanos confugiunt & solum his licebat q soluebant:uolentes fugere ad romanos. Cap. III.

Acc Vespasianus eiq; dicenti rectores militū consentiebant: moxq; apparuit quā utile fuerit eius consilium. nāq; in dies singulos multi ad eum ueniebant fugiendo zelotas. Erat autē fuga difficilis ꝙ omnes exitus custodibus obsidebant. Et si quis ibi qualibet ex causa dephensus fuisset uelut ad Romanos ire cuperet interficiebat. Qui tamen eis dedisset pecuniā saluus abibat; & q non dabat solus proditor habebat. Restabat igit pecuniosis fugam redimentibus solos pauperes iugulari. Mortui uero ꝑ omnes uias cōgregabant innumeri: multiq; etiam transfugere cupientiū rursus in ciuitate perire præoptabant. nam spe sepulturæ in patria mori tolerabilius uidebat. Illi aūt ad hoc crudelit tis deuenerāt:ut neq; intus:neq; per itinera occisis humū concederent: sed ueluti cū patriis legibus etiā naturæ iura disturbare pepegissent:suaq; in hoīes iniustitia diuinitatem quoq; polluerent. ita sub sole putrescere mortuos relinquebant. Sepelientibus aūt suoꝝ funera idem quod transfugis iminebat suppliciū mortis: statiq; sepultura indigebat qui hanc alteri præstitisset. Et ut breuiter dicam nulla tam bona q̄ misericordia perierat in illis cladibus mentis affectio:hisq; irritabantur noxii quæ miseranda uidissent a ui

uis in mortuos:a mortuis in uiuos iracundiam transferentes. Modú aút excedente metu supstiti-
bus mortui uelut adepti requié beatiores uidebant:& qui erant in custodiis cõpatione sui crucia
tus in sepultos quoq; fortunatissimos demonstrabát. Omne quidé ab illis ius hoíum calcabat. Ri
debatur etiam diuinitas ꝓphetaꝝ qui responsis tanq̃ uulgaribus fabulis illudebát. Cũ uero mul-
ta cõtempsissent de uirtute ac uitiis statuta maioꝝ etiam quæ in patria olym ꝑdicta fuerant ue-
ro exitu ꝓbauere. Verus enim quidá sermo ferebatur túc demú ciuitatem captú iri sancta quoq;
flaminis exurenda esse cú lege belli seditio fuisset exorta: phanúq; dei propriæ manus ante uigi-
lassent. Quibus Zelotæ nihil de eoꝝ fide dubitantes ministros se præbuerant.

Ioannes querit aliis præesse:ducés sibi dedecus esse sibi parem: multiq; cum metu multi gra-
tia eum sequebantur. Cap. IIII.

ET Ioánes iamdudú tyránidé affectans parem cú similibus honoré habere dedecus exi-
stimabat;paulatimq; sibi neqores adiungens ab eoꝝ affectióe sepat. Semp át alioꝝ de
cretis nõ obediendo:suaq; iubendo impiosius:q solus dominari cupet nõ latebat; eiq;
sociabant nõnulli metu;alii gratia. Mirus.n.erat oratione atq; fallacia ꝑsuadere q̃ uel-
let. Multi uero ꝓpterea q sibi tutú esse ducebant prioꝝ delictoꝝ cás uni potius ascribi q̃ oibus.
Ad hæc qa manu strénuus erat & bonus consilio:satellites non paucos habebat: & si magna pars
uim cõtrariæ factionis reliq̃rat. Apud quos ét liuor nõnihil ualebat graue putantes ut pauloante
pari succúberent. Plus át metus eos ne sub unius potestate uiuerent exagitabat.nec.n. facile spera
bant eum si semel obtinuisset deiici posse:occasionéq; in se habituꝝ timebant q in principio re-
stitissent:Proinde quisq; bello quid uis pati decreuerat;quam sponte seruiens mancipii loco pire.
His quidé seditio diuidit & Ioannes in cõtraria dissentientibus pte regnabat. Sed inter ipsos mu-
nita oia erant custodibus:nihil aut paruú agebat:si quando armis ꝑlium lacessebant. In populú
uero uel maxime contentioné susceperút & quis maioré prædá caperet utrinq; certabant. Cú ta-
men ciuitas trium maloꝝ igementiú tépestate laboraret: hoc est belli dominationis:atq; seditio
nis eoꝝ cõparatióe bellú popularibus mediocrius uidebat. Deniq; relictis sedibus patriis ad alie-
nigenas ꝓfugiebant:& romanoꝝ beneficio saluté q̃ inter suos desperauerát assequebantur.

Inuadunt sicarii oppidum quoddam munitissimum apud Hyerosolimam die azimorum quá
do iudæi celebrant festa pro redemptione eorum ab ægyptiis:intersiciunt quot inueniunt: uicos
& omnes partes conuicinas depopulantur. Cap. V.

QVartum ꝑterea bellú cõmotú est gentis exitio. Haud ꝓcul ab hyerosolimis castellum
erat ualidissimú reponédis opibus ad mométa belli tutádisq; corporibus ab átiquis re
gibus ædificatú:quod messadú dicebat. Id occupauerát q uocantur sicarii q a rapinis
amplioribus timore cõtinebant. Hi cú romanoꝝ exercitú ociosum esse uiderét: apud
hyerosolimá uero iudæos dominatione atq; discordia secessisse in maiora facinora aggrediútur.
Dieq; festo azimoꝝ q apud hebræos ad memoriá salutis quo ex ægyptioꝝ seruitio liberati i ter-
ram patriá deuenerunt solénter celebrat. Nocte deceptis q ibi erant oppositi municipiú quoddá
galaadin ꝑuasére:ubi pugna quidé iudæos ante ꝑuentos atq; dispsos quá arma capent siue cõcur-
rerent ciuitate pepulere. Eos uero q in fuga defecerút: mulieres uidelicet ac pueros supra quá se-
ptingentos interfecerút. Aedibusq; deinde copilatis fructus quoq; iam maturos depopulati i mes
sada portauerút. Et illi quidé oés circú castellú uicos totáq; regioné populabant:non puo undiq;
pditoꝝ ad eos numero in dies singulos cõfluente. Simul át cõcitati sunt ét p singulos iudeæ tra-
ctus in latrocinia:q interim quiescebát. Ac uelut in corpore si quando principale membrú timor
afficit oia piter ægrotare necesse est:ita ꝓpter ciuitatis tumultú atq; discordiá etiá q foris erát ne-
quissimi prædaꝝ inuenere licentiá. Singulis uero uicis ꝓprius dilaceratis deinde insolitudiné rece
debant. Congregati át & p collegia cõiurantes exercitu quidé pauciores: plures uero q̃ latrocina-
lis conspiratio in templa & oppida ferebantur. Et sequebat quidé ut in bello fieri solet:ab his eos
male affici quos petiissent. Veꝝ præueniebat ulno mox cú latrones a ꝑda refugerent: nullaq; ps
erat iudeæ quæ non una cú hyerosolimis præcellentissima ciuitate interiret.

Nunciant hæc Vespasiano a tráffugis qbusdam clam.n.qdam ad romanos cõfugiebát q hor
rabant Vespasianú ut ferret opé ciuitati:accedit ꝓpe Hyerosolimá;ingredit gadaram clam legati
ad eum mittuntur;occiditur dolosus ab aliis inimicis. Cap. VI.

HAec Vespasiano a tráffugis indicabant. Nam licet oés exitus a seditiosis custodirent:&
quomodo qs ad eos accessisset interficerent: tamen erát q ad romanos clá ꝓfugerent;
ducésq; romanoꝝ opem ferre ciuitati & reseruare populi reliqas horrarent; multos.n.
q bene romanis uellent pisse:multos adhuc in piculo dicebant esse supstites. Ille auté
iá tú miserás eoꝝ calamitates ꝓpius ad eos uelut hyerosolimá obsessurus acceditire át uera ut ci
uitaté obsidione liberaret: spe át ante reliq subigédi nullúq; ipedimentú extrinsecus obsidioni re
linquédi. Cú igit uenisset in gadara transamancæ regionis metropolim ualidissimá mésis martii
q̃rta die ciuitaté ingredit. Iam.n.optimates ignorátibus seditiosis legatos ad eú de traditione mi-
serant tam pacis desiderio q̃ suis patrimoniis metuentes. Multi.n.apud Gadara locupletes habita

bantiquoꝝ legationẽ inimici nesciebãt nisi ꝙ Vespasiano appropinq̃nte id cognouerũt. Et ciuitatem quidẽ se retinere posse desꝑabant: ꝙ intestinis inimicis numero inferiores erãt; neq; ꝓcul abesse uidebãt a ciuitate Romanos. Si uero fugere decreuissent sine sanguine id facere nullaq; a noxiis pœna repetita nõ honestũ sibi putabãt. itaq; dolosum cõpræhensum: nãq; is nõ dignitate solum ac nobilitate ciuitatis princeps habebat: sed ẽt legationis auctor erat interficiũt: nimiaq; iracundia mortuo uerberato extra ciuitatẽ dilapsi sunt. iam uero ꝓpius accedẽte Romano exercitu gadarẽsiũ populus. Vespasiano cũ laudibus in ciuitate recepto fidei dextras ab eo accepit: eqtũq; & peditũ ꝑsidia cõtra fugitiuoꝝ excursus. Muros. n. priusq̃ Romani peterent ipsi destruxerant: ut eo sibi fides esset ꝙ pacem diligerent si bellum gerere ne uolentes quidẽ posse uiderent.

Iubet Vespasianus placido ut insequat eos qui ex gadaris fugerãt: aduersus quẽ illi cũ q̃busdã ubi se receperint ꝓsiliũt ꝙ capta oportunitate a placido itetimunt: eosq; ad iordanẽ inseqtur: coactis ãt cõgredi placidus oẽs occidit: q̃dã in iordanẽ se ꝓiciũt cõuicinosq; uicos iuadit. Cap. VII.

VEspasianus ãt misso placido cũ equitibus ac tribus milibus peditũ aduersus eos qui ex Gadaris fugerant ipse cum cæteris militũ copiis. Cæsaream regredit. At fugitiui postq̃ equites repente a tergo insequentes uidere priusq̃ in manus uenirent in uicũ quẽdam cui nomen est Bechanabrin se recepere. Vbi reperta non paucoꝝ iuuenum multitudine his quæ ꝑtim uolentibus ꝑtim ui armatis specietenus cõtra placidũ eiusq; milites ꝓsiliunt. illi aũt primo impetu paululum recesserunt ea simul arte ut eos a muro longius prouocarent. Deĩde loco opportuno circundatos tælis agentes eminus sãtiabãt. itaq; fugientes quidẽ ab equitibus ꝑueniebant iudæi. Qui uero manus conseruissent a peditibus corruebãt: nihil plus audacia demõstrantes: condensos. n. aggrediendo romanos armis nõ secus ac muro septos. Qui ipsi quidem tælis aditum non inueniebãt neq; sufficiebant aciẽ rumpere. illoꝝ aũt transfigebant sagittis immanissimis feris similes tuebant ultro in ferrũ & decidebant: alii gladiis ora ꝑcussi: alii ab equitibus dissipati. quoniã cura erat placido cursum eoꝝ a uico intercludere assidueq; prætercurrẽs ea ꝑtercedentesq; reflectens una etiam libratis sagittaꝝ ictibus utebatur: hisq; proximos interficiebat. Metu uero longe fugientes reuocabat; donec ui lapsi qui fortiores erãt ad muros effugere. Eius aũt custodes quid agerent nesciebant. Nec enim excludi gaderenses suoꝝ causa patiebantur: & si eos recepissent una cũ his ꝑituros esse uidebant quod etiam contigit. illis. n. cõpulsis ad murum pœne cum his romanoꝝ equites irrupere. portis aũt ante præclusis admoto milite placidus post meridiẽ usq; acerrimo certamine muro pariter ac uico potitus est; ibiq; tunc uulgus quidẽ iners occidebatur; fortiores uero fugam petebant. Domus uero a militibus diripiebantur & uicus igni traditus. Qui uero inde euaserant totã secum illam regionem ad fugam incitarunt & extollendo ꝓprias calamitates in maius totũq; romanoꝝ exercitum aduentare dicendo metu oẽs undiq; cõmouerunt: plurimi aũt numero auecti in hiericuntha secesserunt. Hæc enim etiam tunc eoꝝ spẽ salutis fouebat: ꝙ esset ualida & populosã. Placidus uero equitibus rebusq; ante ꝓspere gestis fretus eos insequebatur & usq; ad iordanem quidem ꝑ quos occupabat morti dabat. Omnem uero ad flumen coactam multitudinẽ fluminis impetu prohibitã quod auctum imbribus uadũ trãsire non poterat aperto prælio congreditur. itaq; necessitas eos ad pugnam cõpulit ꝙ fugæ locũ non haberent: prætentiq; ad ripæ longitudinẽ tæla equitũ & incursus excipiebant. A quibus multi ꝑculsi in flumine ceciderunt. Nam qui manibus eoꝝ interire tresdecim milia fuerunt. Alii cũ uim sustinere non possent: in iordanem sponte desilierunt. Erat aũt numerus infinitus. Et præterea capta sunt prope ad duo milia utroꝝ ducenti cum præda maxima ouium & asinoꝝ: itemq; camelorum & boum. Iudæis quidem hoc uulnus inflictum q̃uis parum superioribus maius tamẽ seipso uisum est & non solũ ꝙ eã totam regionẽ quã fugerant cædes repleuerãt; sed ꝙ erat refertus mortuis iordanis peruius non erat. Et asphaltidis quoq; lacus repletus erat cadaueribus quæ ꝑ multa flumina deuoluta sunt. Placidus ãt secũda fortuna usus in uicos proximos & municipia cõtendit. Captisq; adila & iuliade & besemoth oĩbusq; ad lacũ asphaltidem idoneos ex transfugis ubiq; collocat. Deinde milite scaphis imposito eos qui in lacum refugerant subegit. Et trans fluuiũ quidẽ tota regio romanis cessit: ubiq; omnia usq; ad mecherunta deuicta sunt.

Nunciatur Vespasiano ꝙ gallicia motus quosdam fecerat: ipse magis incitat ad bellum: multa loca capit: restaurat quæ destruxerat bello; munit loca omnia militibus; narratur q̃ nobilis sit regio hierico. Cap. VIII.

CVm hæc aũt aguntur motus circa Galiciam nunciat: & ꝙ uindex una cum optimatibus indigenaꝝ a nerone defecisset: de quibus alibi diligentius scriptũ est. Vespasianũ uero ad impetũ belli quæ nunciata sunt incitarunt: iam tunc futura bella ciuilia toti usq; imperii ꝑicula prospicientẽ: cũ se partes orientis ante pacasset minus ytaliæ metuendum existimaret. Obstante ãt hyeme ꝑ subactos interim uicos atq; oppida ꝑsidia collocabat: & decatarchos ciuitatibus opponens multa ẽt quæ uastata fuerant instaurabat. Prius tamen comitatus militũ copiis quas cæsareã adduxerat in antipatridẽ uenit: ibiq; ꝑ biduum ciuitate composita tertia die uastando inflãmando: oẽsq; subuertendo circũ Tannan toparchias in liddã & iamniam

procedebat. Et cũ ſeſe utraq; tradidiſſet conſtitutis illic habitatoribus idoneis in amathunta pue
nit:occupatiſq; ad metropolim eoꝝ oĩbus uicis caſtra muro circundat. Quintaq; in his relicta le
gione cũ cætera manu in belephon toparchiam ꝓficiſcitur: eaq; ex uicina regione itẽq; circũ idu
meam igne conſumptis caſtella quidẽ locis opportunis muniuit. Capris aũt duobus uicis in medio
idumeæ poſitis: hoc eſt begabri & caphartophran pluſq̃ decem milia hoĩum peremit ꝓpe aũt ad
mille cœpit. Exactaq; inde cætera multitudine non paruam militum ſuoꝝ partem ibi conſtituit:
qui oĩa montana loca incurſando uaſtabant. Ipſe aũt cum reliquo exercitu in iamniã rediit: unde
per ſamaritidam ac ꝑ neapolim: quæ dicebaẽ ab indigenis marbota ſecundo iunii menſis die i co
ream deſcendit: ibiq; poſitis caſtris poſtridie hiericũtha peruenit. In qua unus ei rectoꝝ traianus
quem locis ulterioribus ducebat militẽ iungit cunctis ſub iordanem deuictis. Sed ex hiericutha
quidẽ multitudo ante romanoꝝ aduentũ in aduerſam hyeroſolimis montanã regionẽ diffugerat:
nõ pauci ãt qui remãſere perimunẽ. Deſolatã uero offenderat ciuitatẽ: cui in planicie ſitæ nudus
mons ac ſterilis iminet adeq; longiſſimus. A ſeptẽtrionali.n. regione uſq; ad ſcitopolitanos agros.
A meridiana uero uſq; ad terrã ſodomiticã & aſphaltide lacus terminus extendiẽ. Non totus aũt
ineq̃lis eſt: & q̃ nihil gignit nõ habitaẽ. Huic adiacet circa iordanẽ mons alius incipiẽs a iuliade a
ſeptẽtrionali regiõe ꝓlixius ãt in meridie uſq; ad bacca q̃ petrã diſterminat arabiæ ciuitatẽ. In hoc
eſt ẽt ferreus mõs appellatus ad moabidẽ uſq; longus. Inter duos ãt mõtes regio q̃ magnus cãpus
uocabaẽ a gennabra uico ad lacũ aſphaltiden uſq; patens habet ducentoꝝ & triginta ſtadioꝝ lõ-
gitudinẽ: latitudinẽ uero centũ & uiginti: mediuſq; ab iordane diuidiẽ. Sunt ãt illic duo lacus aſ-
phaltides & tyberienſis natura cõtraria. Nanq; alter ſalſus ac ſterilis eſt. Tyberienſis uero dulcis &
fœcũdus: æſtatiſq; tẽpe illa planicies ardore ſolis incendiẽ & uitiis opprimiẽ: aeris tractu oĩbus cir
cum aridis ꝑter iordanem. Vnde euenit ut palmæ q̃ in ripis ſunt magis floreãt & fertiliores ſint.
Minus ãt q̃ longe remotæ ſunt. Ad ipſam uero hiericho largiſſimus fons eſt: rigãdiſq; aruis uber-
rimus: iuxta ueterẽ ſcaturiens ciuitatẽ: quã Ieſus naue filius hebræoꝝ ductor primã in cananeoꝝ
terra bello poſſederat. Hũc fontẽ ferũt non ſolũ terræ atq; lignoꝝ fructus: ſed ẽt fœminaꝝ ptũ
obrundere ſolitũ: cũctaq; ꝑiter morbo ac peſte corrũpere. Poſtea mãſueuiſſe cõtraq; ſaluberrimũ
ac feraciſſimũ eſſe factũ ab Heliſeo quodã ꝓpheta: q heliæ notus fuerat atq; ſucceſſor. Receptus
.n. hoſpitio ab hiericuntis habitatoribus q̃ humaniores eos expertus erat: ipſos & oẽm illã regionẽ
ꝑpetua gratia remuneratus eſt: ꝓgreſſuſq; ad fontẽ Lagenã futilẽ ſalſis plenã in ꝓfluentẽ aquam
miſit. Iuſtam deinde ad cœlũ dexterã tendens: fontiq; inuergẽs blanda libamina ipſum quidẽ ꝓca
baẽ ut fluenta leniret ac dulciores aquaꝝ uenas aperiret. Deũ uero ut fœcũdioribus auris flumia
temparet orabat: tanq; ubertatẽ fructuũ quã ſucceſſionẽ ꝓlis daret indigenis. Nec eoꝝ genitrices
filioꝝ aqua deficeret: quoad iuſti manerẽt. Ad has ꝑces ex diſciplina manibus multa operatus fõ
tem ĩmutauit: & q antea cã erat his orbitatis ac famis: idem uictus ac fœcũditatis auctor eſt effe-
ctus. Deniq; rigationis eius tanta potentia eſt: ut ſi attigerit modo terram ſapidior ſit aquis diu ꝑ-
ſeuerantibus. Vnde eo qui largius abutuntur exiguũ emolumentum habẽt: qui uero partius plu-
rimum. Amplius tamen quam cæteri fontes ſpatium rigat. Et ſeptuagĩta quidem ſtadiis longam
xx. autem latam planitiem permeat. Optimos ãt in ea paradiſos ac denſiſſimos educat palmarũq;
irriguũ genera tam ſapore quã nominibus uaria. Quarum pinguiſſimæ calcibus preſſæ pluri
mum mellis emittũt: non multum alio melle deterius: quamq̃ & mellis altrix eſt illa regio & opo
balſami ferax: qui omnium cariſſimus eſt fructus: ibi naſcentium. Itemq; Cyprum mirobalſamũ
gignit: ut qui diuinum eſſe illum tractum dixerit non errabit: ubi & larga & opima generantur q̃
ſunt cariſſima. Sed nec in aliis ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multipli
catum quod ſatum eſt reddit. Cuius rei cauſa mihi uidetur eſſe aquarum uis læta. Aeris calor. eũ
hic prouocet quæ nata fuerint atq; diffundat. Liquor autem firmis ſingula radicibus ſtringat ui-
reſq; ſuggerat: æſtiuo tempore quo ſic peruſta eſt illa regio: ut nihil facile procedat ac pululet: aq̃
tamen ſi ante ſolis ortum hauriatur: auræ ſpiritu refrigeſcit: naturamq; contrariã aeri ſumit. Hye-
me uero cõtepeſcit: eaq; meſſis mitiſſima efficitur. Tãta eſt ãt cœli tẽperies: ut quo tẽpore in alia
iudeæ regione ningit: lino illic tamen indigenæ ueſtiunẽ. Diſtat aũt ab hyeroſolimis. cl. ſtadiis: &
ab iordanis ſtadiis ſexaginta: totũq; habet ab hyeroſolima ſpatiu deſertum atq; ſaxoſũ: ad iordanẽ
uero & lacũ aſphaltiden licet humilius: æque tamen incultum ac ſterilem.

Deſcribitur natura aſphaltidis lacus: quem Veſpaſianus uoluit uidere. Cap. IX.

SEd de hierico quam ſit fortunatiſſima ſatis dictum eſt. Commemoratione autem di
gnum puto Aſphaltidis quoq; naturam exponere lacus. Is enim ſterilis eſt: nimia uero
leuitate etiam quæ grauiſſima ſunt in eum iacta teferuntur. Demergi aũt quis in pro-
fundum nec de induſtria facile poteſt. Deniq; Veſpaſianus qui eius uiſendi cauſã illuc
uenerat: iuſſit quoſdam natãdi inſcios uinctis poſt terga manibus in altum proiici: &
euenit omnibus tanq̃ ui ſpiritus ſurſũ repulſos deſuper fluitare. Ad hæc mirabilis eſt coloris atq;
mutatio terræ quæ in ſingulos dies ſuperficiem uertit & ſolis radiis uariata reſplendet. Multis ãt
locis uomit nigras bituminis glebas: quæ ſuper undã & habitu & magnitudine tauris ſine capiti-

bus assimiles natant. Ad eas aũt cum lacus exercitatores accesserint: nacti quod aggestũ est ad naues trahunt: & quia lentũ est repletis eas abrumpere nequeũt: sed quasi replicata scapha pendet a cumulo: donec mẽstruo mulieris atq; urina soluat. Est aũt utile nõ modo ad compagines nauiũ; sed ad corpoꝝ etiam curationẽ multis remediis admiscetur. Huius lacus longitudo est quingentorum & octoginta stadioꝝ: quia a zoara usq; ad Arabiam tenditur. Latitudo aũt. cl. stadiis patet: quæ sodomitæ terræ uicina est. Olym quidem tam fructibus q̃ substantia ciuitatum fortunata. Nunc aũt omnis exusta utiq; habitatoꝝ impietate fulminibus conflagrasse memoratur. Deniq; adhuc in ea reliquias ignis & oppidoꝝ quinq; uidere licet imagines: & renascentes in fructibus cineres: qui colore quidem sunt & lilii similes: carpentium uero manibus in fumũ dissoluũtur & cinerem. Terræ quidem sodomiticæ fabula eiusmodi finem habet ex facie.

Vespasianus collocat præsidia apud hyerico: mittit quosdam hii ciuitatem capiunt: mille iuuenes interficit: omnia dabantur flammis. Cap. X.

ET Vespasianus hyerosolimorum habitatores muniti undiq; cupiens apud Hyerico & Amulam castellis erectis utrobiq; auxiliatoꝝ pariter ac Romanoꝝ præsidia collocat. Mittit aũt Gephasion Locutium Annium: equitatus ei parte multisq; peditibus attributis. Qui primo aggressu ciuitate capta mille iuuenesq; ne fugerent præuenti erant interficit familias captiuas ducit: bona militibus prædari pmittit. Incensis deinde domibus proximos petiit: erat aũt fuga potentiũ & interitus infirmoꝝ: quodq; occupatũ fuisset flãmis dabatur: oĩbusq; tam montanis locis q̃ tota planicie bello oppressis apud Hyerosolimam degẽtes exeundi copiam non habent cum transfugere quidã cupientes a zelotis asseruarentur. Eos uero q etiam tunc a romanis dissidebant undiq; ciuitate uallata cohiberet exercitus.

Nunciatur Vespasiano paranti proficisci Hyerosolimã q̧ mortuus sit nero: quõ etiam galyleæ sit creatus imperator: & quidam alii post eum & de eorum discordia. Cap. XI.

VEspasiano autem Cæsaream reuerso & cum omnibus copiis in ipsam Hyerosolimam proficisci paranti nunciatur Nero peremptus cum per annos tresdecim & octo dies imperasset. De quo referre quemadmodum dehonestarit imperium: nequissimis hominibus Minphidio & Tigillino & indignissimis libertoꝝ promissa repu. q̧q; hostium captus insidiis ab omnibus suis seruatoribus destitutus cũ quatuor liberis fidelibus in suburbanum fugerit ibiq; semet occiderit. & q̧ multo post tempore qui eum deposuerant pœnas dederint: bellumq; per Galaciam quo pacto desierit: & q̧ galbã creatus imperator Romam redierit ab Hispania. & quemadmodum incusatus a militibus tanq̃ humilioris esset animi ĩ medio foro necatus sit: & Otho declaratus sit imperator eiusq; militiam in Vitellii duxisset exercitũ nec non & Vitellii turbas & circum capitolium pugnam: & quemadmodum uel Antonius primus & Mutianus Vitellium interfecerint uel germanorum agmina bellum ciuile sedauerint. Hæc omnia recusaui narrare cum fide: q̧ & a multis græcorum itemq; romanorum & a cunctis copiose præscripta sunt. Ordines autem rerum contiouandi gratia ac ne intercisa pendeat historia summatim singula designabo.

Vespasianus expectat qd galba ad eũ de rebus bellicis agendis scribat: mittit filiũ suũ Titũ: nauigat rex agrippa ad galbã: nunciat̃ in acara q̧ galba sit ĩterfectus & Otho sit creatus: Agrippa statuit romã pgere: Titus ad patrẽ nauigat uespasianus cũ tito suspensi bellũ negligũt. Cap. XII

IGitur Vespasianus primo quidẽ in hyerosolimã militiam differebat expectans quo nã urgeret imperiũ post Neronẽ. Deinde ubi Galbã impare cognouit nihil conari decreuerat priusq̃ ille quoq; ad se de bello aliquid ascriberet. Mittit ãt ad eũ Titũ filiũ suũ & salutatũ simul: & ut de iudæis mandata accipet. Ob easdem cãs & rex Agrippa nauigauit ad Galbã. Sed dum Achaiã q̧ hyems erat longis nauibus ꝑteruehunt̃ interfici Galbã contigit septẽ mensibus & totidem diebus. Deinde Otho suscepit impium: ac tres menses rempublicã gubernauit Agrippa uero nihil mutatione deterritus Romã pgere statuit. Titus uero diuino quodam impulsu ex Achaia ad Syriam nauigat: & mature inde Cæsaream uenit ad patrem. Suspẽsi ãt de omnibus quasi nutante romano imperio iudæorum militiam negligebant. Patriæ quoq; metuentes aggredi alienigenas importunum esse arbitrabantur.

In Hyerosolima exoritur nouum bellum per Symonem Gioræ filium: Symon cum Zelotis congreditur: multos occidit cum idumeis etiã pugnat: Iacobus quidam perdere idumeos cogitat: idumeam capit Symon totam regionem depopulatur; capitur uxor Symonis a Zelotis: perterriti timore remittunt ei mulierem suam. Cap. XIII.

INterea tamen bellũ aliud ĩ hyerosolima excitat̃. Erat Symon Gioræ filius patria gerasenus ætate iuuenis: sed calliditate posterior Ioanne: a quo iampridem ciuitas possidebatur: uiribus ãt corporis audaciaq; præstantior. Ob quã ex agrabactena quoq; Toparchia: cuius rector erat pulsus ab Anano pontifice ad latrones puenerat qui Massadam occupauerant. Is ãt primo quidẽ ita suspectus erat: ut eũ ad inferius castellũ cũ mulieribus quas secũ adduxerat transire pmitterent ipsi excelsius incolentes. Rursus ãt pp necessitudinẽ moꝝ fide-

lis esse uidebatur. Nam & ductor erat prædarum exeuntibus & cũ ipsis territoriũ Messadæ populabatur: nec tamen eos ad maiora exhortanda metuebat. Dominandi.n. cupidus magnorũq3 appetens q3 mortem Anani cõperit in montana discessit ac uoce præconũ seruis libertate pmissa: itemq3 liberis pmio cunctosq3 q ubiq3 fuerant nequissimos congregauit. Iam ualido cõflato collegio mõtanos uicos diripiebat. Semp aũt accedentibus pluribus eius sociis: audebat etiam in humiliora loca descendere: & ciuitatibus quoq3 iam terribilis erat: multosq3 potentiũ uis eius & pspera facta sollicitabant. Nec iam seruorum tantum siue latronũ exercitus erat: sed multorum etiam popularium tanq3 regi parebat obsequio. Excursus ãt agebatur Agrabattenã Toparchiam & in maiorem usq3 idumeã. Vicum.n. cui nomen est Aiam muro amplexus ad tuitionẽ sui p castello habebat. In ualle.n. quæ appellatur Pharagata occultas quidẽ dilatauit speluncas: multas uero patas inuenit: atq3 is conditorum prædæ receptaculis utebatur. Quin & direptos illic fructus reponebat: multaq3 collegia diuersabantur: neq3 dubitabatur q3 in hyerosolimis copiis & appatatu pluderet. Vnde insidias ueriti zelotæ ac puenire eũ qui contra se cresceret cupientes plærq3 cũ armis egrediuntur. His autem Symon occurrit: cõmissoq3 prælio multos occidit & reliquos cõpellit in oppidum. Nondũ ãt uiribus fretus ab obsidione deterretur. Prius ãt idumeã subiugare conatus est. Itaq3 cũ uiginti milibus armatorum ad fines eius pperabat. Idumeorum aũt princeps mature ex agris quinq3 fere milibus pugnantiũ ciuiũ congregatis: pluribus ãt qui sua seruarent domi dimissis pp Sicariorum qui Messade uersabantur incursus. Symonẽ in finibus pstolabantur: ubi conflictu habito ac p totũ diem detracto plio: neq3 uictor neq3 uictus abscessit. Et ipse quidẽ in Aiam uicũ: idumei uero domũ regressi sũt. Non multo ãt post Symon cũ maioribus copiis eorum fines petebat: castrisq3 in quodã uico cui nomẽ est Thecoe positis ad custodes Herodii quod nõ longe aberat de sociis suis Eleazarum misit: ut castellũ sibi traderent psuasurum: quẽ quidem sine mora suscepe custodes causæ nescii cur uenisset. Mox ãt de traditione plocutũ strictis gladiis persequebantur. donec fugæ locũ non reperiẽs de muro in subiectã uallẽ se piecit: & ille qdẽ hoc mõ statim moritur. Idumeis aũt uires Symonis formidãtibus placuit priusq3 bello cõgrederentur explorare hostiũ copias. Huic ãt se in ministrũ obtulit parato animo Iacobus quidã e rectoribus cogitãs pditionem. Deniq3 profectus ab Aluro: in hoc.n. uico tunc idumeorum collectus erat exercitus: ad Symonẽ uenit: primũq3 se patriã suã traditurum esse paciscitur accepta fide q3 semper ei carissimus foret. Mox ẽt de tota idumea operam pollicetur. Ob quas res humanissime apud Symonẽ cœnatus clarissimisq3 pmissionibus animatus ubi ad suos rediit: primo Symonis exercitũ multiplici numero mentiebatur esse maiorẽ. Deinde rectoribus ẽt paulatimq3 multitudine uniuersã pterritis ut Symonẽ reciperent suadebat: eiq3 sine pugna rerum oĩum permitterent principatũ. Simul aũt & hoc agens & Symonẽ per nuncios euocabat disiecturum se pollicitus idumeos quod & præstitit. Nam cũ iam appropinquaret exercitus: equũ primus inscendit & cũ sociis corruptionis effugit. Pauor ãt occupat uniuersam multitudinẽ: ac priusq3 ad manus uenirentur domũ quisq3 suam soluti ordine recesserunt. Symon præter opinionẽ sine sanguine idumeã introiuit: primũq3 aggressus ex improuiso Cebrõ municipiũ capit: in quo maxĩa præda potitus est: multosq3 fructus diripuit. Cebron ãt indigenæ ferunt nõ eiusmodi terræ ciuitatũ uerum etiam ægyptia memphia antiquorum. Deniq3 duo milia & trecenti eius cõnumerantur anni: hæc aũt fabula est. Abraam quoq3 parenti iudæorum fuisse domiciliũ: posteaq3 Mesopotamiæ sedes reliquit eiusq3 posteros hinc ad ægyptũ esse pfecturos. Quorum etiam nunc monumenta extant in eadem ciuitate p optimo marmore liberaliter fabricata. Cernitur ãt sexto ab oppido stadio arbor maxima Terebintus: eamq3 memorãt ab initio mundi creati nunc usq3 durare. Hinc totã Symon peruasit idumeã: non modo uicos eius & ciuitates depopulando: sed excitando ẽt territoria. Nam præter armatos quadraginta eũ milia sequebantur ut his nec uictui quidẽ necessaria satis essent. Ad has ãt necessitates accedebat eius crudelitas insuper iracunda quo magis uastari contingit idumeam ut quemadmodũ post locutas silua cerni solet & frondibus spoliata: sic etiã q Symonis transisset exercitus a tergo solitudinẽ relinquebat: & aliqua quidẽ cõburendo: alia diruendo: & qcquid in ciuitate uel in agris natũ est conterendo calcibus aut depascendo delebant perq3 quã terrã cultã iter agendo faciebant eã steriliorẽ. Prorsus ut ne signũ quidem uastitatis relinqueretur quod aliquando fuisset. Hæc oĩa rursus zelotas incitauerunt: & aperto quidem bello confligere ptimuere: insidiis uero p itinera collocatis uxorem Symonis rapiunt: eorũq3 prerea quos habebat in obsego plurimos. Deinde tanq3 Symonẽ ipsum cœpissent, in ciuitatẽ exultantes recedunt. Continuo nanq3 sperabant armis eũ depositis p uxore sibi supplicaturum. Illum ãt non misericordia sed ira cõiugis raptæ perseuerat. Cũq3 ad muros Hyerosolimorum uenisset ut fera sautia quæ pcussores prendere nequisset, ita in quos repetisset effundebat insaniã. Deniq3 olerum sarmentorũq3 cã progressos ad murum imberbes pariter ac seniores correptos uerberabat ad necem ut animi indignatione id solũ abesse uideretur: q3 non ẽt nasceretur corporibus mortuorum. Multos ãt abscissis manibus dimittebat in ciuitatẽ una perterrefaciens inimicos & populũ reuocare cupiens a nocentibus. Hisq3 mandabat ut dicerent q3 iuraret Simon per deum q cuncta regeret: nisi cito sibi redderent coniugem suã muro prærupto oĩbus qui in ciuitate essent similiter uteretur: neq3 cuiq3 ætati pceret: aut ab inocẽ-

tibus discerneret noxios: donec his eius mandatis non modo populus sed etiã Zelotæ metu perculsi remiserunt ei mulierem atq; ita delinitus paulisper, ab assidua cæde requieuit.

Præter bellum in iudæa: in italia ciuile bellum fiebat: perempto galba: Otho imperator creatus: cum Vitellio pugnat; audita uictoria semetipsum Otho occidit: qui biduum & tres mẽses imperium tenuit. Cap. XIIII.

NOn solum autem per iudæam erat seditio bellumq; ciuile: uerum etiam per italiã. In medio nãq; romanorum foro Galba perempto: creatus Otho impator cum Vitellio imperante pugnabat: quem germanorum tunc manus elegerat. Habito autẽ apud Bebriacũ galaciæ prælio cum Valente & Cinna Vitellii ducibus primo die Otho superauit: altero Vitellii milites: multisq; trucidatis & aduersæ ptis audita uictoria. Otho apud Brixellũ semet occidit: postq̃ biduum tresq; mẽses imperium tenuit. Accesserunt autem Vitellii ducibus Othonis milites & ipse iam Vitellius romam cum exercitu ueniebat.

Vespasianus partes duas idumeæ capit alteram etiam ciuitatem capit omnes iterimit: Symon quoq; idumeæ reliquias prosequitur: Ioannes intus multas ꝑdationes permittebat galyleis: uescebantur libidine: certant adinuicem Zelotæ cum Ioanne: & Symon cum illis. Cap. XV.

DVm interea Vespasianus quinto die iunii mensis Cæsaream profectus est; eas quas nõdum subuerterat idumeæ partes petiuit & in montana regione quo primum ascendit Toparchias duas Cosniticã & Acrabiticã subegit. Deinde post has Vithrega & Vphte municipia: ibiq; præsidiis collocatis usq; hyerosolimã equitabat. Moltos uero tunc depræhensos necabat: multosq; capiebat. Rectorum ãt unus cerealis cũ equitum parte ac peditum superiorem quæ dicitur uastabat idumeam & Capherã quidem pseudo municipium aggressione captũ incendit. Alterum uero quod caphaphin dicitur admoto milite obsidebat muro satis ualido cinctum. Diutius aũt ibi se moratuꝝ speranti subito portas aperuere: & cum ꝑcibus adorãtes ei se tradidere. Quibus subiugatis cerealis in erebron alterã ciuitatem antiquissimam tendit sitã: ut dixi: in montanis locis haud procul ab hyerosolimis. Vi aũt intromissus in eam reliquã multitudinem quã ibi offendit cum puberibus iteremit: oppidũ uero ipsum exurit. Omnibusq; iam captis ꝑter castella Herodium & Messada & Macherũtha quæ a latronibus tenebant̃ sola iam hyerosolima romanis ante oculos erat: quæ expugnãda restabat. Symon aũt ubi uxorem suam a Zelotis recepit ad reliquias iudeæ regreditur persequẽdas; & undiq; circũacta natione hyerosolimã compulit plærosq; fugere: cũ ipse quoq; ad eam sequeret̃. Deinde cum muro eius obsesso operariorum ex agris ad euntẽ multitudinem cœpisset interficiebat. Eratq; populo foris Symon romanis terribilior: intus zelotæ utriusq; seniores: quos etiã galylei nouis inuentis & audacia factionũ corrumpebant. Nã & Ioannem ad potentiam ipsi prouexerant. Et Ioannes & potentia quam sibi cõparauerant; uicem referens oĩa quæ desiderarent ut facerent permittebat. Insatiabilis autẽ rapinarum cupiditas erat: domorumq; locupletum ꝑscrutatio. Cædes aũt uiroꝝ & fœminaꝝ & iniuriæ pro ludo habebant̃: prædamq; cũ sanguine deuorantes sine aliquo metu: post satietatẽ muliebri libidine tabescebant: cõptiq; crines ac fœminaꝝ ueste induti lotiq; unguẽtis: & ut forma placeret oculos illiti nõ solũ ornatum: sed ĩpudentiã quoq; mulieꝝ ĩmitabant̃: & obscenitate nimia nepharios coitus exigentes ut in lupanari uersabant̃: ciuitatẽq; totam ut ĩpuris facinoribus prophanabant. Effœminantes aũt uultum dextras ad cædem promptas habebant: delicatoq; incessu eneruati subita incursione bellatores fiebãt. Et de paludamẽtis uersicoloribus eductis gladiis: casu obuios transuerberabant. Eos aũt qui Ioannẽ fugissent excipiebat senior in cædibus Symon: quiq; intestinũ euasisset tyrannum: ab eo q̃ prope erat occidebatur. Omnis aũt fugæ uia transire cupientibus ad romanos abscissa spes erat. Inter Ioannis aũt copias quantũ erat idumeoꝝ dissidebant: separatiq; ab aliis aduersum tyrannũ tam liuore potentiæ quã crudelitatis eius odio armantur. Deinde pugna congressi multos zelotaꝝ perimũt, cæterosq; in aulã regiam cõpellunt: quam Grappæ ædificauerat. Hæc autẽ fuerat cognata Sizæ regis adiabenoꝝ. Vna uero irrupere iudæi atq; inde zelotæ in phanũ pulsi ioannis pecunias prædabant̃. In aula enĩ supradicta & ipse degebat: tyrannidis spolia deposuerat. Inter hæc aũt zelotaꝝ qui per ciuitatem dispersi ad illos qui in templũ fugerant aggregati sunt: eosq; Ioannes aduersus populum & idumeos educere cogitabat. Istis autem non tam impetus eorum metuendus erat; cum pugna plus possent quam confidẽtia: ne de templo nocte subreperent; seq; pariter occiderent; atq; oppidum concremarent.

Deliberant Symonem introducere & Ioannem expellere; Symon loca oĩa ciuitatis ĩuadebat: congreditur cum illis qui eum receperunt. Cap. XVI.

ITaq; collecti cũ pontificibus deliberabant; quonã pacto impetũ præcauerent. Sed profecto deus sententias eorum in deterius uertit: & interitu acerbius excogitabant salutis remedium. Nam ut ioannem deiicerent; Symonem recipere statuerunt: & cum ꝑcibus alterum sibi tyrannũ imponere. Itaq; decreto obtemperatur: missoq; Mathia pontifice rogant Symonem ut ad se introiret; quem sæpe timuerant. Cum his aũt ꝑcatores erant; etiã qui zelotas ex hyerosolimis fugerant. Domus quisq; suæ desiderio & fortunarum. Ille autem ni-

mis superbe se dominum forẽ pollicitus uelut ciuitatem liberaturus ingreditur:cum saluris eum datorem ac defensorẽ sui populi clamor designaret. Vbi uero cum suis copiis introiit:mox de propria potentia deliberabat:nec minus eos a q̃bus rogatus erat quã eos contra quos fuerat aduocatus inimicos putabat. Ioannes aũt cum multitudine zelotaꝶ in templo exire prohibitus amissis etiam quæ in ciuitate habebat. Nam statim rex eoꝶ Simon cum sociis diripuerat: salutẽ iam desperabat. Templũ tamen adiuuante populo Symon aggreditur. Illi aũt in porticibus per quæ pro pugnacula stantes impetũ repellebant:multiq; a Symonis parte oppetebant:multi saucii referebãtur:quoniã zelotæ ad dexteram supiores erant:eoq; ictus impenetrabiles habebant. Et q̃uis loco plus possent:turres tamen quatuor maximas fabricauerãt:ut ex alto uidelicet missilia torquerẽt. Vnam ad orientalẽ angulum:& septẽtrionalem alterã:super xistum tertiã:in angulo alio cõtra ciuitatem iferiorem. Quarta uero turris supra uerticem pastophorioꝶ condita erat: ubi moris est unum de sacerdotibus astãtem post meridiẽ quod septimus quisq; inciperet tuba significare:rursusq; uesperi quod desineret nunc ferias populo:nunc ut opus faciat denuntiantem. Per turres ãt disposuerunt balistas saxorumq; tormenta & sagittarios & fundarum scientes. itaq; tunc Symon pigrius ad impetus mouebatur:cum plæriq; mollescerent:amplioribus tamen copiis fretus propius accedebat. Machinarum enim missilia delata longius multos pugnantium perimebant.

Bella fiunt in Italia p Vitelliũ & suos milites: audiens hæc Vespasianus q̃ Vitellius princeps sit factus indignat: milites Vespasianũ hortant ut romã accedat:eo q̃ ipm populus iperatorẽ cõstituet:renuit ipse:ipsi cogunt uelle imperium:cogitat quõ tem efficere possit. Cap. XVII.

Per idem tẽpus romanos quoq; sæuiora mala circũueniunt. Aderat.n.ex germania Vitellius cũ exercitu:aliam pterea ingentẽ multitudinem secum trahens. Et cũ eum destinata militi spacia non caperent totã urbẽ pro castris habebat oẽmq; domũ repleuit armans. Illi aũt conspectis romanoꝶ diuitiis oculis insuetis & auri argentiq; stupore perfusi uix cupidinẽ continebant:adeo ut in rapinas se conuerterent & eos qui obstare conarentur occiderent. & in italia quidẽ ita res erant. Vespasianus aũt postq̃ Hyerosolimis proxima depopulatus Cæsareã reuertebatur audit romanoꝶ tumultus & Vitelliũ principem. Hoc aũt licet ipse imperiũ pati sicut bene iperare nosset ad indignationẽ perductus est: dominũ dedignabatur eũ qui ueluti desertũ inuasisset imperiũ. Dolore aũt saucius cruciatum ferre non poterat:neq; aliis uacare bellis cum patria uastaretur. Verũtamen quantũ ira impellebatur adulciscendum:tantũ longinquitatis cogitatio reprimebat. Multa.n.fortunam posse noua facere priusq̃ ad italiam pſettim hyemis tpe ipse transiret:plusq; crescentem iracundiam cohibebat. Rectores aũt cũ militibus conuenientes aperte iam de mutatione tractabant: & cũ indignatione uociferantes incusabant Romæ constitutos milites & in delitiis agentes:q ne famam quidẽ belli sustineant: q bus libuerit discernere principatũ:& spe quæstus imperatores creare. Se aũt laboribus tot exactis sub galeis senescentes aliis condonare potestatẽ:cum apud se digniorem habeant imperio. Cui si hanc amiserint quã iustiorem uel quando reficerent erga se beniuolentiæ gratiã. Tanto ãt Vespasianum quã Vitellium dignius esse principẽ fieri:quanto illis qui eũ declarassent ipsi præstarent. *Non.n.se minora* pertulisse bella:quã qui ex germania uenissent:neq; illis qui tyrannũ inde ducerent in armis deteriores esse. Nullum aũt in creando Vespasiano fore certamẽ. Non enim senatũ *populum ue romanũ Vitellii libidines* pro Vespasiani pudicitia perpessuros:nec pro bono imperatore crudelissimũ tyrannum:aut filiũ pro patre optaturos principem. Maximum enim pacis tutamen uerã in imperatore præstantiã. Ergo siue peritiæ senectutis debeatur imperiũ: habere se uespasianum:siue adolescentiæ uiribus Titum:ex amboꝶ ætate quod erit cõmodum temperabit. Nõ solum aũt se ministraturos declarati imperii uires:q tres legiones regumq; habentes auxilia conseruassent oĩa ad orientem atq; ad Europã Vitellii timoribus sepata:sed etiam qui essent in italia propugnatores Vespasiani fratrẽ atq; alium filium:quoꝶ alteri multos dignitate præditos iuuenes sociatũ iri spectarent:alteri uero etiam urbis esset cõmissa custodia. Quæ pars ad imperii principia non parum ualeret. Postremo si ipsi cessarent senatum fortasse declaratuꝶ eum principem quẽ conseruatores milites dehonestarẽt. Hæc primo p cuneos milites loquebant. Deinde adhortati se inuicẽ Vespasianum imperatorẽ appellant:eumq; ut in periculo constitutũ imperium conseruaret:orabant. Illi aũt olym quidem rerum oĩum cura fuit:nequaq̃ uero imperare uolebat. Dignum qdem se factis existimans:priuatæ aũt uitæ securitatem clarioris fortunæ periculis anteponens. Recusanti autem rectores magis instabant:& circũfusi milites cum gladiis mortem ei minitabantur nisi uiuere uellet ut dignus esset. Diu tamẽ reluctatus q̃ renuebat imperium. Postremo cum his qui se designauerant minime dissuadere posset:accepit. Mutiano autem cæterisq; qui eũ ad imperium inuitauerant:& exercitu alio uociferãte ut se in hostes omnes duceret: prius res alexandrinas procurandas putauit: sciens ægyptum plurimam esse partem imperii propter frumentariam functionem:eaq; si potitus esset ui quoq; si præstaret Vitellium deiciendũ sperabat. Nec enim perpessurum esse populum fame oppressum. Simul etiam duas legiones:quæ apud Alexandriam degerent sibi cupiebat adiũgere. Cogitabat.n.etiã propugnaculo sibi fore illam regionem

aduersus incerta fortunæ. Nam & terra difficilis accessu mariq; importuosa est: & ab occidente quidem aridam lybiam habet obiectam: a meridie uero limitem qui Sienē ab æthiopia dirimit: nauibusq; inuias Nili fluminis cataractas. Itemq; ab oriente mare rubrum ad Cosoton ciuitatem usq; diffusum. Septentrionale uero munimentum habet terram usq; ad syriam; & quod dicitur ægyptium pelagus totum portibus carens. Hoc quidem modo ægyptus ex omni parte tuta est. Inter pelusium uero & Sienē per duo milia stadiorum porrigitur. Ex plinicine autem ad Pelusium nauigio stadiorum trium milium & sexcentorum. Nilus autem ad Elephantinē usq; nauibus ascenditur. Nāq; ulterius progredi ut supra diximus cataractæ non sinunt.

Describitur q̄litas portus alexādrini mittit Vespasianus ad tyberiū ad alexandrū ut esset sibi adiumento fama est q̄ Vespasianus sit imperator: q̄si oēs ad eū accedūt cōgratulantes & subiciētes se eius ipio: recordatus Vespasianus qd̄ Iosephus p̄dixerat: liberari iubet eū euiculis. Cap. XVIII.

Portus autem alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis est. Nam & hostium per angustum habet: saxisq; latētibus a directo cursu deflectitur; & læua quidem pars manufactis brachiis cingitur. A dextera uero pharus obiecta insula turrim maximam sustinet: ad trecenta usq; stadio nauigantibus igne lucentem: ut quam longissime difficultatem applicandarum nauium præcaueant. Circum hanc aūt insulam opere istructo ingentes muri sunt; quibus afflictuum pelagus & a uersis obiicibus fractum asperiorem facit meatū: eoq; periculosum per angustiam aditum. Intus tamen portus ipse tutissimus est: & triginta stadiis magnus. In quem tam quæ desunt illi terræ ad beatitudinem deuehuntur: quam quæ superāt ex bonis domesticis & indigenis in totum orbem diuisa exportantur. Itaq; non sine ratione Vespasianus alexandriā rumore cupidus occupauit: ad totius imperii firmamētum. Proinde statim ad Tyberium Alexandrum litteras dedit: qui ægyptum & alexandriam regebat: indicās militum alacritatem: quodq; q̄ ipse necesse fuit suscepto munere principatus operam atq; adiumentum eius assumeret. Alexander autē simul ut Vespasiani legit epistolam prompto animo: & legiones eius sacramento rogauit & populum: utriq; aūt libentissime paruere uirtutem uiri ex proxima administratione scientes. Et ille quidem permissa sibi potestate; oīa quæ imperii usus exigeret aduentui quoq; principis necessaria iam parabat. Opinione uero citius declaratum in oriēte Vespasianum imperatorem ubiq; fama nunciauit. Et uniuersæ quidem ciuitates festos dies habebant: nuntiiq; læti pro eo simul & sacrificia celebrabant. Agmina uero apud Mesiā pānoniamq; degentia; quæ propter Vitellii audaciam paulo ante fuerant concitata: iusiurandum Vespasiano maiore gaudio p̄buerunt. Vespasianus autem cæsaream reuersus iam Beritū uenerat: ubi multæ quidem e Syria: multæ uero ab aliis prouinciis legationes aderāt obuiam ei coronas & gratulatoria decreta a singulis ciuitatibus offerentes. Affuit autem rector etiam prouinciæ Mutianus: populorum alacritatem iurataq; per ipsum principi sacramenta renuncians. Vbiq; autem Vespasiani uotis obsecundante fortuna: rebusq; ad eum plurima ex parte inclinatis cogitare cœpit: q̄ non sine prouidētia sumpsisset imperium. Sed iusta quædam fati ratio ad eius potestatem circūduxisset rerum omnium principatum. Recordatus autem signa & alia: multa enim sibi cōtigerant imperium præmonstrātia: & Iosippi dicta quibus eum Nerone uiuo ausus fuerat appellare imperatorem. Admirabatur autem uirum quem adhuc habebat in uinculis; aduocatoq; Mutiano cum amicis & rectoribus aliis: primo quam strēnuus fuisset Iosippus: quantumq; in Iotapatis expugnādis propter eum laborasse exponit. Deinde uaticinationes eius quas ipse quidē timoris cā suspicaretur esse figmenta: tempus autem diuinum fuisse ut rerum exitus probauisset. Tumq; inhonestum esse ait: ut qui sibi augurasset imperium uocisq; dei minister ac nuncius extitisset adhuc captiui loco haberet; fortunamq; sustineret aduersam. Vocatumq; ad se Iosippum solui iubet. Hoc autē facto alii quidem rectores ex ea gratia quam alienigenæ retulisset: præclara etiam de se speranda esse arbitrabantur. Titus uero qui cum patre aderat: iustum est inquit pater una cum ferro etiam probro Iosippum solui. Erit autem tanq̄ nec initio uinctus si non dissoluerimus; sed inciderimus catænas. Nāq; id agi solet in his qui non recte fuerint uincti. Eadem Vespasiano placebant: & quidam interueniens securi catænas abrupit. Iosippus quidem pro his quæ prædixerat præmio famæ donatus: & de futuris iam dignus cui iam credendum esse habebatur.

Vespasianus mittit mutianū in Italiam: geritur bellum cū cecinio ab Antonio; cecinius uidens exercitū Antonii cogitat de proditione: ad ipsum mittit si uolunt occidere cecinam: certatur: superatur exercitus uitellii: Antonius in urbem ueniens cum Sabino capitolium nocte occupat: Vitellius cum suis militibus eos inuadit: superat: Sabinus occiditur: Domitianus cum multis nobilibus euadit: Vitellius iugulatur a populo. Cap. XIX.

Vespasianus aūt responso legatiōibus reddito: iusteq; & pro meritis administratiōibus ordinatis Antiochiā uenit. Et quo primū tenderet cogitans Alexandrino itinere p̄stabilius esse duxit quæ Romæ agerent curare. Alexandriā.n. stabilē esse: romanas āt res a Vitellio p̄turbari. Mittit igit̄ in italiam Mutianum cū multis eq̄tum peditumq; copiis. Qui tamē p̄p hyemis asperitatem ueritus nauigare per cappadocias & Phrygias

ducit exercitum. Inter hæc aūt Antonius primus aduocata legione tertia ex his quæ apud Mesiá morabantur:illá enim regebat puinciá:bellum gerere cú uitellio ꝓperabat. Vitellius át cú magna manu Ceciniū cominium obuiá ei mittit. Is aút roma ꝓfectus quáprimú circa Cremoná Galliæ Antoniú consequtur:quæ cōfinis Italiæ ciuitas est: ibiq; cōspecta hostiú ordinatione ac multitudine ꝑlio qdem congredi non audebat. Discessum át piculosum reputans de ꝓditione deliberabat. Conuocatis aút Ecatontarchis & Chiliarchis sibi subditis ut transirent ad Antoniú suadebat. Vitellii qdem rebus dettahēs, Vespasiani aút uires extollens:& alteꝝ nomen iperii tantú:alteꝝ uirtutem habere cōmemorás:ipsis quoq; melius eét si id gratú faciant:quod necesse est. Cúq; se multitudine supatú iri sciant uoluntati piculum ꝓuenire. Ná Vespasianum qdé idoneū esse etiá sine ipsis ad reliq̄ uindicanda: Vitelliú uero nec cū ipsis qdem ꝓsentia posse seruare. Multa in húc modum quod uoluit psuasit:& cum milite tráſfugit ad Antoniú. Eadē uero nocte milites pœnitudo simul ac metus eius si uicisset a quo missi fuerant occupauit: eductisq; gladiis ceciná obtruncare uoluerunt. Fecissentq; nisi his aduoluti chiliarchi supplicassent. Quáobrem cæde qdē se abstinuerunt:uinctum aút quasi ꝓditorē Vitellio transmittendú habebant. His auditis primus continuo Antonius suos monet:eosq; armis indefectores ducit. Illi aút instructi ad ꝓlium paulisper qdé restiterunt. Mox aút loco pulsi romani Cremoná fugerunt. Primus autē comitatus eqtibus cursus eoꝝ præuertit:& per ciuitatē circúclusam plæráq; multitudinē peremit. Aggressus aút reliquos oppidú militibus prædari pmisit. In quo multi qdem hospites mercatores; multi uero indigenæ piere. Totus Vitellii exercitus uiroꝝ triginta milia & ducenti. Quin & Antonius eorum quos de Mesia adduxerat q̄tuor milia & qngentos amittit. Solutū aút uinculis Ceciniū reꝝ gestarum nūcium ad Vespasianū dirigit. Qui ad eū intromissus & collaudatus est:& ꝓditoris dedecus insperatis protexit honoribus. Romæ aút Sabinus ubi Antoniú appropinquare cognouit fiducia tecreatus est:collectisq; uigilum militū agminibus nocte occupat capitoliū. Luce uero facla multi nobilium sociati sunt ei:& Domitianus fratris filius pars ingens obtinendæ uictoriæ. Sed Vitellius de primo qdem minus curabat. His aút iratus qui cú Sabino desecerant & nobiliú sanguinē pro ingenita crudelitate sitiens īmittit capitolio quá secum adduxerat militū manum. Vbi multa ab his itēq; aliis q templum tenebant pugnantibus audacter admissa sunt. Postremo aút germani q multitudine supabant collē obtinuerunt. Et Domitianus qdem cú multis Romanoꝝ uiris insignibus diuina q̄dam ratione saluus euasit. Reliqua uero multitudo tota laniať. Et Sabinus qdē ad Vitellium ductus occidiť. Milites aút direptis donariis tēplum incendunt. Tumq; postero die cú exercitu uenit Antonius:eumq; Vitellii milites excipiunt: & trifario cōmisso intra urbē prælio oēs interiere. Procedit aút ebrius de palatio uitellius:& ut assolet in extremis longiore luxu ꝓdigæ mensæ refertus. Tractus aút per populū uarioq; uerboꝝ genere dehonestatus in media urbe iugulatur. Octo menses ac dies quinq; potitus imperio:quem si uiuere diutius contigisset: ut opinor:eius luxuriæ minime sufficere potuisset imperium. Aliorū uero mortuorum supra quinquaginta milia numerata sunt. Hæc quidem gesta sunt die tertio mensis octobris.

Mutianus urbem ingrediť cum exercitu amoniū cum aliis subleuat:occidit multos q consenserant cú Vitellio domitianus filius Vespasiani:rector efficiť populus Vespasianum clamat imparorem:ad Vespasianū qui alexandriā iam applicauerat, ueniunt legati:intendit aíum Vespasianus in reliqas iudeæ:Titum mittit ad Hyerosolimam. Cap. XX.

Postero autem die mutianus cú exercitu romam ingrediť; & Antonii militibus a cæde repressis adhuc. n. hospitia pscrutando:& Vitellii milites & ex populo plurimos q cum illo senserant occidebāt:examinationis diligentiá iracundia ꝓuenientes. Domitianum productū populo rectorem insinuat:usq; ad patris aduentum. Populus aút iam timore liberatus imperatorē prædicat uespasianum:simulq; & illum confirmatū:& Vitellium esse deiectum festa lætitia celebrabat. Cum aút Vespasianus Alexandriam uenisset:gesta ei romæ nunciata sunt:& legati ei ex toto orbe congratulantes affuerunt. Cúq; maxima post romam ciuitas esset:angustior multitudini ꝓbabatur. Firmato aút iam totius orbis imperio rebusq; populo præter spem conseruatis Vespasianus in iudeæ reliqas intendit aíum. Et ipse quidem exacta hyeme romā proficisci parabat:tesq; apud Alexandriá mature cōponere proponebat. Filiū uero Titū cum externis copiis ad liberandá hyerosolimam dirigit. Qui terreno itinere Nicopolim usq; progressus ab Alexandria ciuitate uiginti stadioꝝ interuallo distantē inde militē longis nauibus imponit. Isq; Nilo flumine post mensium tractus Thumú usq; uehitur. Hinc aút egressus in terram apud Thánim ciuitatem diuertit. Vnde secunda ei mãsio fuit ciuitas Heraclius:& Pelusiú tertia. Hinc aút milite per biduú recreato tertio die pelusii fines transit: unáq; mansionem profectus ꝑ solitudines ad Cassii iouis tēplum castra posuit. Posteroq; die apud Ostraciné: quæ mansio aquæ inops est:ob quá causam aduentitia utuntur indigenæ. Hinc apud Rinocoruriá requiescit:& inde progressus in quartam mansionē Rasiam uenit:quæ prima occurrit Tyriæ ciuitatem. Gaza uero quintæ mansionis castra suscepit:& postea in Ascalonē atq; hinc iamniá:deinde ioppam:& ex ioppa Cæsaream peruenit. Decreto apud se alias militum copias congregare.

¶ De bello Iudaico. Liber. vi. incipit.

¶ Tito existente adhuc apud Alexandriã hyerosolimis orit̃ trifaria seditio zelotarũ Symonis &
Ioannis: inter eos congrediunt̃: ita ut tẽplum uniuersum inundaret̃ sanguine. Cap. I.

Titus quidem ad eum modum quem prædiximus emensa ultra ægy-
ptum ad Syriam ad solitudinẽ Cæsaream uenerat. Ibi enim exercitũ
decreuerat ordinare. Illo autem adhuc apud Alexandriam una cum
patre imperium quod nuper eis deus permiserat disponẽte: contigit
etiam seditionem quæ apud hyerosolimã erat aucta trifariã diuidi: &
aliorum partem in alterã uerti. Quod ut in malis optimũ quis dixe-
rit factumq; iustitiæ. Nam Zelotarũ quidem i populum dominatio
quæ auctor erat excidii ciuitatis: unde cœperit & p quos creuerit di-
ligenter superius declaratum est. Hanc autem non errauerit quisq̃ di
cens seditionem in seditiõe esse factam: ac ueluti tabida fera externa
rum penuria i sua uiscera sæuire solet. Sic Eleazarus Symonis filius
qui & abinitio zelotas in tẽplum a populo separauerat: uelut indignati simulans ob ea quæ in di
es singulos Ioannes audeter. Cum ne ipse quidem a cædibus quiesceret. Re autem uera sese poste
riori tyranno subiectum esse minime ferens summæ rei desiderio propriæ potẽtiæ cupiditate ab
aliis defecir. A scitis etiam iuda Chaliæ filio & Ezenonis Symonis potẽtissimis: præter quos erat
etiam Ezechias chobari filius non ignobilis. Horum singulos zelotæ non exigui sequebant̃. Oc
cupatoq; interiore templi ambitu sup eius portas in sacris foribus arma ponunt: & abundare qui
dem se suis necessariis confidebant: sacrarum enim rerum copia suppetebat nihil impium existi-
mantibus paucitati uero suorum timentes plærũq; in locis suis ociosi manebant. Ioannes autem
quanto superior erat uirorum multitudine tanto loco superabatur: hostesq; habẽs a uertice: neq;
sine metu conabatur incursus: & præ iracundia cessare non poterat. Plus aũt mali perferẽs quam
Eleazari partem afficiens tamen non remittebat. Crebri enim fiebant impetus & missiliũ iactus
totumq; polluebatur cædibus templum. Filius aũt Gioræ Symon quem rebus desperatis inuita-
tum ultro sibi tyrannum spe auxilii populus introduxerat: & superiorẽ ciuitatis retinens partem
& inferioris plurimam partem animosius iam Ioannem eiusq; socios adoriebatur: quasi qui desu
per impugnaretur. Subiectus autem illorum manibus erat sicut & illi superiorum. Et Ioannẽ eue
niebat duplex prælium præferentem lædi pariter ac lædere: quantoq; uincebatur: eo q̃ Eleazaro
esset humilior: tanto plus habebat Symone celsior constitutus: cum inferiores aggressus etiam so
la manu sine labore prohiberet. Desuper uero ex phano iaculantes machinis deterrerẽt. Quippe
balistis & non paucis lanceis utebantur saxorumq; tormentis: quibus non solum bellantes ulci-
scebantur: sed multos etiam sacra celebrãtium perimebant. Quanq̃ enim ad omne impietans ge
nus rabidi ferebantur: tamen eos qui sacrificare cuperent recipiebant cum suspitione & custodi-
bus indigenas perscrutando. Hospites enim etiam qui exorassent eorum crudelitatem post exitu
ri subsicius seditionis opera consumebantur. Missilia nanq; machinarũ ui ad aram usq;: templũq;
peruenientia in sacerdotes sacra celebrantes cadebant: ac multi qui properantes ab ultimis fini-
bus terræ ad sanctissimum locum uenissent ante ipsas hostias procubuerunt: aramq; uniuersis
græcis & barbaris adorandam suo sanguine imbuere. Indigenis autem mortuis alienigenæ ac sa-
cerdotes eum prophanis miscebantur per quæ atria diuina stagnum fecerat diuersorum cadaue-
rum sanguis. Quid tantum passa es miserrima ciuitas a romanis: qui tua intestina scelera purga-
turi flammis introiere. Iam enim dei locus non eras neq; manere poteras domesticorum facino-
rum facta sepulchrum: & quæ phanum ciuili bello tumulum constitueras poteris autem denuo
fieri: poteris si unq̃ uastatorem tui deum placaueris. Sed enim reprimenda sunt quæ dolent lege
scribendi: q; non domestici luctus sed exponendarum rerum hoc tempus est. Prosequar autem se
ditionis facinora cætera.

Describit̃ discordia quæ ĩter eos fuit & scelera q̃ inter eos comittebant̃: post q̃liter oẽs quasi
romanos expectabant: post quõ Titus misit diuersas legiones in Hyerosolimam. Cap. II.

Ergo diuersis trifarie isidiatoribus Eleazarus quidem eiusq; socii qui sacras primitias
conseruabant in Ioannẽ ebrii ferebantur. Qui uero huic parerent plebem diripientes
in Symonẽ rebellabant cum ipsi quoq; Symoni contra diuersæ partis seditiosos adiu-
mento esset ciuitas. Si quãdo igitur utraq; parte patiebatur Ioannes obuertebat socios
& de ciuitate quidem subeũtes missis ex porticibus tælis de templo uero iaculantes machinis ul
ciscebatur. Quotiens aũt desuper instantium molestia caruisset: frequenter enim ebrietate & la-
bore cessabant libentius in Symonẽ eiusq; socios quãpluribus irruebat. Semper aũt quantũ in ci
uitate pepulisset in fugã uersos ædes frumenti plenas oiumq; utensiltum incendebat: idemq; hoc
illo egrediẽte Symon insecutus agebat: ueluti pro romanis oia consilio corrumperẽt quæ ad ob-

ſidionem ciuitatis erant præparata: ſuarumq; uiriũ neruos abſcinderent. Deniq; cõtigit una exuri oia circum téplum & inter ꝓprias acies ſolitudinem atq; aream pugnæ fieri ciuitaté concremari aũt paulominus oẽ frumentum quod non paucis annis ſufficere potuiſſet obſeſſis. Deniq; fame capti ſunt ꝙ minime quiuiſſent niſi eam ſibimet cõparauiſſent. Vndiq; aũt inſidiatoribus & con finis oppugnãtibus ciuitaté medius populus quaſi aliquod magnũ corpus lacerabatur. Senes uero ac mulierculæ inteſtinis malis attonitæ pro romanis uota faciebãt: externũq; bellum quo domeſticis malis liberarentur expetebãt. Grauis aũt metus ac terror fœdiſſimus occupauerat: & neq; conſilii capiendi tp̃s erat ut uoluntaté mutarent neq; pactionis aut fugæ ſpes cupientibus. Etenim cuſtodiebantur oĩa: diſſidenteſq; latronũ principes quoſcũq; romanis pacatos eſſe uel tráſſugere ad eos uelle ſentirent quaſi cões hoſtes interficiebant: ſolũq; in occidendis uita dignis cõcordes erãt. Et pugnantiũ quidem nocte dieq; clamor perpetuus oriebatur: ſed metu acerbiores erãt lugentium quæſtus. Et aſſiduas qdem lamentationis cauſas calamitates præbebant: timor aũt includebat ululatus: atq; obmuteſcente dolore præ fortitudine tacito gemitu cruciabant̃: neq; iam aut reuerétia uiuis apud domeſticos erat: neq; mortuis cura ſepulturæ habebatur. Quoꝝ amborum hæc cã erat ꝙ quiſq; de ſe ſperabat. In omni enim re amicos remiſerant: qui cũ ſeditioſis non erant: quaſi continuo modis oĩbus morituri. At uero ſeditioſi congeſta in tumulũ cadauera conculcantes dimittebant: & ex mortuis haurientes audaciam quos ſub pedibus cernerẽt immanius ſæuiebant: ſemperq; aliquid in ſe pnitioſum excogitantes: & quod uiſum fuiſſet ſine miſeratione facientes: nullam cædis aut crudelitatis uiam prætermiſere: adeo ut etiá ſacris materiis ad bellica conficienda inſtrumenta Ioannes abuterec̃. Nam cum olym fulcire templum populo itemq; pontificibus placuiſſet: idq; uiginti cubitis altius ædificaret: rex qdem Agrippa ex monte libano aptas ei materias maximis ſumptibus & labore deuexit: hoc é ligna & magnitudine ſimul directa proceritate ſpectabilia. Interuenti aũt belli opere interrupto Ioánes his ſectis ꝙ ſufficere longitudinem credidit: turres ædificauit & aduerſus eos conſtituit qui deſuper a templo pugnarent. Poſt muri ambitum contra exedram occidentalé admotis qua ſolum poterat ꝙ aliæ partes ratibus ex longinquo fuerunt occupatæ. Et ille quidé fabricatis ex impietate machinis ſubactum iri ſperauit hoſtes. Deus uero laborem eius inutilem demonſtrauit: & priuſꝗ in his quicq; poneret romanos adduxit. Etenim Titus poſtꝗ partem ad ſe collegit exercitus aliis uero ut ad Hyeroſolimam occurrerent ſcribit: Cæſaream profectus eſt. Erãt autem tres legiones quæ pridem ſub eius patre iudæam uaſtauerãt: & duodecima quæ olym cum Ceſtio male pugnauerat: quæq; licet per id fortitudine eſſet inſignis: tunc tamen eorum etiam memoria quæ pertulerat alacrius ad uindictam properabat. Harum quidem quintam legionem iuſſit ſibi per amaus occurrere. Decimam uero aſcendere per iericuntha. Ipſe quidem cum cæteris regreſſus eſt: quo regum quoq; ſubſidia plurima quádudum multiq; ſyri auxiliatores comitabantur. Suppletum eſt autem quatuor legionum quantum Veſpaſianus electum cum Mutiano miſerat in italiam: ex his qui cum Tito acceſſerát. Duo nãq; milia de Alexandrino exercitu lecta: tria milia uero ex Euphrate eum ſequebantur & amicorum ſpectatiſſimus beniuolentia ſimulq; prudentia Tyberius alexander: qui antea quidem ægyptum adminiſtrauerat: tunc autem dignus qui exercitum regeret: propterea iudicatus ꝙ primus inſipienti fuit hoſpes imperio: & cum fide clariſſima incertæ fortunæ ſociatus eſt: idemq; cõſultor in uſus bellicos ætate ac peritia præcipuus aderat.

Deſcribitur ordo Titi & militum & oĩum alioꝝ in eundo Hyeroſolimá: peruenit: ſuſná opidum quod Veſpaſianus cœperat: ciuitaté tentat adire: tádem coactus eſt ſi uoluit euadere irruere in hoſtes: ad ſuos ſaluum ſe recepit. Cap. III.

PRogredientem uero in hoſtilem terrá Titum antecedebãt regia oĩaq; auxilia poſt eos uiarum ſtratores caſtrorumq; metatores. Deinde rectoꝝ ſarcinæ atq; armati. Poſt hos ipſe Titus & alios lectos habens & ſigniferos: quoꝝ agmé equites ſequebantur. Hi uero ante machinas ibant: & ſecundũ illos una cũ lectis Chiliarchi & pfecti cum cohortibus. Poſt aũt circum aquilá ſigna: & ante ſigna tubicines: deide acies ſenum uiroꝝ ordinibus dilatata. Seruile aũt uulgus a tergo cuiuſq; agminis: & ante hos ſarcinæ. Oĩum uero nouiſſimi mercenarii eorũq; cuſtodes coactores armoꝝ. Procedens aũt decenter exercitus: ita ut mos eſt romanis: in Suſná per Samaritidé uenit: quæ & prius ab eius patre fuerat occupata: & tunc pſidiis tenebatur. Ibi autem unam moratus eſt ueſperam: mane inde proficiſcitur: peractaq; in die manſione: caſtra ponit in loco quem iudæi ſermone patrio Achanto canlona uocitant: iuxta uicum quendá Gabe Saul nomine: quod ſignificat uallem Saul: diſtantem ab Hyeroſolimis ſtadiis fere triginta. Hinc ſexcentis prope lectis equitibus comitatus perrexit in ciuitatem ꝗ tuta eſſet: iudæorũq; animos exploraturus: ſi forte ſe cõſpecto priuſꝗ ad manus ueniretur metuerẽt. Audierat enim quod erat uerum: a ſeditioſis & latronibus oppreſſum populum deſiderare quidem pacem: ſed quod rebellãtibus infirmior eſſet nihil conari. Quãdiu quidem mane per uiam quæ ad murum duceret equitabat. Nemo autem portas aperuit. Vbi uero itinere ad turrim ſaxeam declinato tráſuerſum agmen equitum duxit infiniti ſubito proſiliunt: qua muliebres turrés uocantur: & per eam quæ

contra monumentum Helenæ porta est egressi equitatum intercedunt;atq; alios etiam tunc uia currentes ne cum his qui deuerterent sese iungerent a fronte oppositi prohibuerunt. Titũ uero cum paucis sepant.Ille aũt ultra qdem minus progredi poterat:a muro.n.cũcta fossis patebant.& transuersi erant hostes:multisq; materiis ĩpedita.Ad suos aũt in aggere cõstitutos recursus intercidente hostili manu desperabaẽ.Quoꝝ plærięq; ĩpatoris piculũ nesciebant;sed existimantes eũ secũ reuerti ipsi ẽt fugiebant. Titus aũt in sua tantũ fortitudine sitam esse ꝓspiciens spem salutis flectit equũ:& ut sequerenẽ cum clamore comites adoratus in medios hostes irruit ui ad eos trãsire festinans.Quo qdem tpe maxime intelligi potuit & belli momenta & ĩperatoꝝ pericula deũ curare.Tot.n.aduersus Titum missilibus quom neq; galea neq; torace septus esset nõ bellator.n. sed expoliator:ut dixi:ꝓcesserat;nullum in eius corpus delatũ est;sed tanq̃ ne eum ferirent ex industria mitterentur oĩa præteruolabant.Gladio uero sp a lateribus instantes dirimens multosq; ante ora subuertens sup cadentes agebat equũ.Illorum aũt clamor erat pp audaciam Cæsaris ut eum aggrederenẽ cohortatio.Fugaq; & discessio repentina quocũq; diuerteret cursum.Huic aũt se periculo participes cũ a tergo & a lateribus foderenẽ adiunxerant.una enim erat cuiq; spes salutis uiã cito patefacere priusq̃ circũuentus opprimeretur.Deniq; duo ex minus ptinacibus alter cũ equo ꝑcussus est;altero uero deiecto & occiso equus eius abductus est.Titus uero iam cũ cæteris in castra saluus euadit.Iudæis qdem q aggressione prima superiores fuerant incõsulta spes animos extollit;magnamq; his in posterum fiduciam momentum temporaneum comparuit.

Titus ciuitati nocte appropinquat;castra ponit in monte elacõ dicto:exeunt iudæi:in legionẽ decimam irruunt fugantq; romanos:nuntiatur tito:fert auxilium:dimicatur utrinq;:Titus tandem legionem liberat. Cap. IIII.

CAesar aũt postq̃ ex amaus agmen sibi sociatũ est nocte luce inde digressus ad locũ qui Scopos appellaẽ accedit.Vnde iam & ciuitas & clari tẽpli magnitudo cõspici poterat:qua parte septẽtrionalem regionẽ continens ciuitas humilior proprie Scopos noiatus est;distans a ciuitate stadiis septẽ:ibiq; duabus legionibus simul qntæ uero retrorsum stadiis tribus castra muniri iubet.Labore naq; nocturni itineris attritos milites progredi uisum est ut sine fortitudine murũ struerent.Mox aũt cœpto ædificio decima quoq; legio ꝑ hiericũtha aderat a Vespasiano præoccopata:ubi quædam pars armatoꝝ in ꝓsidio fuerat collocata.His aũt ꝓceptum erat sexto ab Hyerosolimis stadio castra ponere qua in pte mons q appellaẽ Elacon cõtra ciuitatẽ ab oriente situs est atq; interiacente ualle discernẽ:cui nomen est Cedrõ.Intra ciuitatem uero sine requie confugientiũ dissensionẽ tum primũ ingens subito bellũ foris interueniẽs refrenauit;& cũ stupore seditiosi romanoꝝ castra inspectantes trifariã distributa malam inter se inire concordiã;rationemq; inuicẽ reqrebant quidnã expectarent:qd ue perpessi tres muros cõtra uitã suam paterenẽ opponi;bellaq; tanta se fundente licentia tanq̃ spectato res bonoꝝ operũ sibiq; utiliũ residerent mœnibus clausis remissisq; armis ac manibus in nosmetipsos profecto exclamat aliqs tantummõ fortes sumus:romanoꝝ aũt lucro ex nostra seditione sine sanguine oppidum cedet.His alios atq; alios cõgregantes exhortabanẽ:raptisq; armis subito in legionẽ decimã ruunt:perq; uallẽ facto impetu cũ ingenti clamore muꝝ ædificantes romanos aggrediunẽ.Illi ãt in opere distributi armis ob eã causam plærięq; depositis;nec.n.excursum iudæos ausuros esse credebant;& si maxime uellent aĩos eoꝝ seditione distractũ iri arbitrabanẽ.Præter opinionem pturbati sunt;atq; opere qsq; derelicto confestim alii recedere.Multi aũt ad arma properantes priusq̃ se in hostes corrigerent feriebanẽ.Plures ãt iudæis sp adiiciebanẽ eoꝝ freti uictoria qui præcesserant;& q cũ pauci essent multiplex numerus & sibi & hostibus uidebanẽ:q secunda fortuna uterentur.Romani aũt maxime ordinari consueti cũ decore atq; præceptis bellũ gerere scientes ex perturbatione trepidabant.Vnde tunc quoq; præuenti aggressione cedebant.Siquãdo tamẽ sese conuerterent ab insequentibus occupati & a cursu reprimebant iudæos & ob impetũ minus cautos feriebant.Semp uero excursione gliscẽte magisq; turbati postremo castris pulsi sunt:totaq; legio in periculũ uentura fuissẽ uidebatur:nisi hoc mature sibi nũciato Titus eis tulisset auxilium:multisq; increpans ignauiam & suos a fuga reuocasset;iudæosq; a latere ipse cũ his irruens quos circa se habebat electos;multos quidem occidisset:plures uero sauciasset.Omnes autem ĩ fugam uertisset;atq; in uallẽ præcipites compulisset.Illi autẽ in prono loco multa mala perpessi postq̃ in aduersam partem euasere.Flectunt se iterum & ualle intercedenẽ cum Romanis dimicabãt.Igitur ad medium diem bellatum est.Paulo autem post meridiem Titus his qui secum erant in subsidio collocatis;alisq; cohortibus aduersus excurrẽtes oppositis:reliquum agmen ad murum in summotis ædificandũ remisit.Iudæis aũt hæc fuga esse uidebator.Cũq; speculatorẽ quẽ in muro posuerãt amictu agitato signũ dedisset;freqntissima multitudo tanto ĩpetu ꝓsiliuit:ut eoꝝ cursu imanissimis bestiis eẽt assimilis.Deniq; in aduersa acie stantiũ nemo ĩpetum sustinuit;sed tanq̃ machina ꝑcussum agmen cõtinuo dissipatũ est:pulsiq; in montẽ refugiũt.In ascensu ãt medio Titus cũ paucis relictus:multũq; monẽtibus amicis q pro ĩpatoris reuerẽtia cõtẽpto piculo ꝑdurãte ut mortẽ appetẽtibus iudæis cederet.Neq; ꝑ his ĩ discrimẽ uẽiret:quos ãte ipm saluos eẽ

oporteret:sed potius fortunã suam reputaret q non militis officio fungeretur:neq & belli & orbis terræ dominus esset:ne in fugã uerti uideretur in quo oia niteterentur. Hæc aũt ne audiret simulãs & ad se recurrentibus obstabat:eosq in ora feriens cũ ui obniterentur occidebat: & in galeã repente incũbens multitudinẽ repellebat. Illi aũt & uiribus eius & obstinatione perterriti: ne tũ quidẽ in ciuitatẽ fugere:sed in utrũq latus ab eo declinãtes rursum fugiẽtes insequebantur. Quos tamen aggressus a latere ipsorum quoq ĩpetum præpediebat. Dũ hæc aguntur ẽt illos q superiora castra muniebant:ubi fugere inferiores uidere metus ac turba occupat: totũq agmen dispergitur suspicantium:excursum qdem iudæorum ferre non posse. Titũ uero in fugam reuersum. Nec.n.unq̃ illo manente alios fugituros fuisse:& tanq̃ laruali terrore circundati alius alio ferebantur:donec qdam cũ in medio bello uersari ĩpatorẽ uidissent:plurimũ metuentes uniuerso agmini suorum eius periculum cũ clamore nunciauerunt. Itaq pudore reuocati & fuga maius aliqd sibi exprobrãtes q Cæsarẽ deseruissent:totis uiribus in iudæos utebantur:& semel ad descensum transuersi urgebant eos in decliuia. Illi autem in pedem recedẽtes pugnabant. Cũq romani plus possent:eo q superiores erant:in uallẽ omnes coacti sunt. Titus aũt contra se positis imminebat: & legionem quidem ad muri fabricam redire iubet:ipse uero cum his quibus antea resistendo hostes arcebat. Itaq si me nihil addentem obsequio neq inuidia detrahentem uerum dicere oportet:ipse Cæsar his rotã legionem periculo liberauit:atq ipse castra muniendi copiam militibus præbuit.

Remisso aliquãtisper bello oritur discordia inter eos:in duas ptes seditio remanet: Titus ad ciuitatẽ electos milites mittit:explanare fecit oia ita ut repletũ sit quicqd cauũ erat. Cap. V.

Remisso aũt paulisper bello externo:rursus intestinũ seditio suscitauit. Azimorũq instãte die qui est aprilis mensis q̃rtusdecimus. Hoc.n.se primũ tpe opinantur iudæi ab ægyptiis esse libera os. Eleazarus qdem cũ sociis portã subaperiẽs introire cupiebat:ex populo qui tẽplum adorare cuperent. Ioannes aũt die festo ad protegẽdas insidias ausus est. & suorum quosdam ignotiores armis sub ueste latẽtibus instructus. Quorum plærĩq de industria aggressi erant occulte:inter alios phani occupandi gratia submittit. Illi aũt postq̃ intrauere uestimentis abiectis:subito armati apparuerunt. Magna uero statim turba circa tẽplum ac tumultus erat:cũ alienis qdem a seditione populus oibus discrimen iputaret. Zelotæ uero sibimet solũ insidias comparatas. Verum hi quidem relicta portarum custodia & alii expugnaculis disilientes priusq̃ manus consererent in tẽpli cloacas confugere. Populares aũtẽ ad arã delati & circũ templum appulsi conculeabantur:cum lignis passim ferroq cæderentur. Multos ociosorum inimici priuato odio q̃si diuersæ factionis socios interficiebant. Et quicũq ante hæc insidiatorem aliquem offenderat tunc agnitus q̃si Zelotes ducebatur ad mortẽ. Sed qui atrocitate magna innocentes afficeret indutias concessere nocentibus:progressosq ex cloacis dimiserunt. Ipsi ãt interius tẽplum & oẽs eius apparatus tenentes confidentius oppugnabant Symonẽ. Seditio qdem hoc modo quæ tripartita fuerat in duas partes diuisa est. Titus aũt castra propius ciuitatẽ transferre cupiens de Scopo contra excursus qdem lectos equites ac pedites quos satis esse arbitrabatur: aliũ uero exercitum iussit totum quod erat usq ad muros spaciũ complanare. Cunctis igitur materiis ac sepibus dirutis quibus hortos ac lucos incolæ pmunierant:omniq oppolita:quis mãsueta silua excisa repletum est quicquid erat cauum & uallibus impeditũ. Saxorum aũt eminentissimis ferro truncatis humiliorem totum illum tractum a Scopo usq ad Herodis monumenta fecerunt serpẽtium stagnum continentia quæ Colibethara uocatur.

Iudæi romanos quærunt decipere instituunt quosdam qui pacem simulant: romanosq uelle introducere: Titus noluit quia suspecta erat ei talis inuitatio. Cap. VI.

His deniq diebus iudæi romanis huiuscemodi insidias parauere. Seditiosorum audacissimi extra muliebres quæ sic appellantur progressi turres simulato q pacis eos studiosos pepulissent:eo q timerent impetum romanorum:ibidem uersabantur & alter sub altero uitabundi latebant. Alii uero per muros dispositi populumq se esse simulantes clamore pacem implorabant:fœdusq poscebant portasq se patefacturos esse pollicentes inuitabant romanos. Hoc autem uociferantes una etiam contra illos ueluti portis eos ambigerẽt lapides iaciebant. Illiq se ui perrumpere aditus uelle simulabant & ciuibus supplicare. Cunq ad romanos sepissime ire conarentur:reuersiq perturbatis similes uidebantur. Verum hæc eorum calliditas apud milites quidem fide non carebat:sed tanq̃ hos quidem in manibus haberent paratos ad supplicium. Illos uero ciuitatem sibi aperturos sperabant:opusq aggredi festinabãt. Tito autem suspecta erat inuitatio:quia rationem non haberet.

Quidã ex romanis ad urbẽ usq accedentes eo q crediderunt illis:interficiuntur:multi feriũtur:unde irascitur multum Titus pp inobedientiam eorum eisq arguit. Cap. VII.

Pridiæ nãq prouocatos eos ad pactionẽ per Iosephum: nihil mediocre sentire cognouerat. Etiã nunc milites manere loco suo præcepit. Iã uero qdam operibus oppositi raptis armis ad portas excurrere cœperant. Hi aũt qui expulsi uidebantur:primo qdem cedebant; deinde ubi ad turres portæ propinquabant cursu eos circũueniunt & a tergo

persequebantur. Qui uero in muro stabant lapidũ his multitudinẽ oĩgenumq; tæloꝝ simul infũ
dunt: adeo ut multos quidẽ necarent plurimos quidẽ sauciarent. Nec.n. facile erat a muro diffuge
re: aliis tetro uiolenter instantibus. Et pter hoc pudor ꝙ rectores peccauerant: itẽq; metus in dile
cto perseuerare suadebat. Quamobrẽ hostes diu decernẽtes multis uulneribus acceptis neq; pau
cioribus redditis. Postremo eos a qbus circumuenti fuerant repulere. Quos tamen recedẽtes usq;
ad Helenæ monumentũ iudæi urgendo iaculis sequebant̃. Deinde insolenter fortunæ maledicẽ
tes & romanos uituperabant fraude pellectos: scutaq; alta sublata crispantes tripudiabant & cum
lætitia uociferabant̃. Milites ãt interminatio principũ & Cæsar iratus huiusmodi oratione corri
puit. Iudæi quidẽ quos sola regit desperatio oĩa cũ deliberatione faciũt atq; prudentia: fraudes &
insidias cõponendo: eorũq; dolos fortuna ꝓsequit̃ ꝙ sunt morigeri: sibiq; inuicem beniuoli ac fi
deles. Romani uero qbus ad disciplinã & consuetudinẽ obediendi rectoribus fortuna famulat̃.
Nunc cõtrario peccant & intẽperantia manuũ debellant̃: quia oĩum est pessimũ præsente cæsare
sine rectore dimicantes. Certe inquit plurimũ ingemiscent militiæ leges: plurimũ pater cum hoc
uulnus audierit. Ille quidẽ cũ bellando senuerit nunq̃ isto modo peccauit. Leges aũt si cũ in eos q
minimũ aliquid præter ordinẽ mouerint mortẽ uindicent: nũc totũ deseruisse exercitũ uideant.
Modo ãt scituros esse q arrogãter egere: ꝙ apud romanos ẽt uicere sine ꝓcepto ducis ifamiæ est.

Intercedunt cõmilitones pro illis apud Titum; admonens eos indulget illis: cogitat ulcisci iu
dæos: castra ponit prope ciuitatem: ordinat legiones circa ciuitatem; describitur situs ciuitatis &
templi per salomonem ædificati; & quomodo distinguebatur secundum loca sacerdotum & ui
rorum & mulierum. Cap. VIII.

HAec Titus ad rectores locutus cũ indignatiõe: certum erat quia lege in oẽs erat usurus
Et hi quidem abierunt aĩs quasi iam iamq; iuste morituri. Circunfusa uero agmina Ti
tum ꝓ cõmilitonibus obsecrabant: paucorũq; temeritatẽ cõdonari cunctoꝝ obedien
tiæ precabant̃ emendaturos: peccatũ.n. ꝓsens futuræ cõpensatione uirtutis. Placatus ẽ
cæsar utilitate simul ac præcibus. Nanq; unius hoĩs aĩaduersionẽ usq; ad factũ promouendũ puta
bat: multitudinis uero ad ueniã. Militibus quidẽ reconciliatus est multũ monẽs: ut post hæc pru
dentius agerent. Ipse uero quẽadmodum iudæoꝝ ulcisceretur insidias cogitabat. Interuallo quod
usq; ad muros ciuitatis erat per quadriduũ coæquato sarcinas aliãq; multitudinẽ cupiẽs tuto tra
ducere militũ ualidissimos a septentrionali tractu in occiduũ septenos per ordinẽ cõtra muꝝ ꝓ
tendit altius ualle depressa. Peditibus aũt in fronte ac post eos equitibus acie terna dispositis: cũ
singuli ordines septenos haberent: semoti sagittarii stabant. Excursibus ãt iudæoꝝ tanto agmine
circũclusis impedimenta trium legionũ: itẽq; alia multitudo sine timore transiit. Ipse quidẽ titus
cum prope duobus stadiis adesset muro; ad anguli eius partẽ contra turrim quæ appellatur pso
phines castra ponit. Ad quã muri ambitus ex aquilone ptinens flectitur ad occidentẽ. Altera uero
pars exercitus eam turrim uersus quæ appellatur hippicus muro circundatur. Dum stadioꝝ spa
cio similiter a ciuitate descendens. Decima tamen legio in Cleonos monte ubi erat manebat. Ciui
tas aũt trino muro circũdata erat: nisi qua uallibus inuiis cingebatur. Ex ea nãq; parte unius mu
ri habebat ambitũ: & ipsã quidẽ super duos colles erat condita contrariis fontibus semet inspiciẽ
tes interueniente ualle discretos: in quã domus creberrime desinebant. Colliũ uero alter quo su
perior ciuitas sedet: multo est excelsior & in prolixitate directior: adeo ut quoniã tutum erat ca
stellũ quondam a Dauid rege uocaretur. Is pater Salomonis fuerat: qui primus templũ ædificaue
rat. A nobis aũt forum superius ædificatũ est. Alter aũt qui appellat̃ Acra: inferiorẽ sustinet ciui
tatem: & undiq; decliuis est. Contra hunc aũt tertius collis erat natura humilior quã Acra: & alia
lata ualle ante diuisus. Verum postea qua tẽpestate Samonei regnabant: & uallẽ aggeribus reple
uerunt. ut templo coniungerent ciuitatẽ: & Acre altitudinẽ cæsam humiliorem fecerant: ut ex ea
quoq; phanũ supereminens cerneretur. Vallis aũt quæ Propeon appellatur qua parte diximus su
perioris ciuitatis collem dirimit: ab inferiori usq; ad Siloã ptinet. Ita.n. fontẽ qui dulcis est ac plu
rimus uocabamus. Foris aũt ciuitatis duo colles profundis uallibus cingebant̃: & utrinq; obstan
tibus rupibus nulla ex parte adiri poterant. Triũ uero muroꝝ uetustissimus quidẽ propter ualles
imminentẽq; his desuper collem quo erat conditus: facile capi non poterat. Ad hoc aũt quod lo
co præstabat etiam firmissime structus erat Dauid & Solomonis aliorũq; interea regũ largissimis
impensis operis sumptibus decore. Hac uero parte incipiens a turri cui nomen est Hippico; & ad
eam quæ dicitur Xistus pertinens. Deinde curiæ cõiunctus in occiduam tẽpli porticũ desinebat.
Parte aũt altera ad occidentẽ ex eodẽ loco ductus: ꝑ eom qui uocatur Becizo descendens in Esse
noꝝ portam. Deinde supra fontẽ Siloam in meridiẽ flexus: atq; inde rursus in orientẽ uersus qua
stagnũ Solomonis est & usq; ad locũ pertinens quẽ Ophlan uocant: cũ orientali porticu tẽpli cõ
iongitur. Secundus aũt murus ex porta quidẽ habebat initiũ quam Genetham appellabant. Hæc
aũt fuerant muri prioris. Septentrionalẽ uero tantũmodo tractum ambiens usq; antoniã ascende
bat. Tertio muro turris Hippicos principiũ dabat unde ab Beroe tractum pertinẽs. Deinde ad Se
phinam turrim ueniens contra monumentũ Helenæ quæ Adiabenoꝝ regina fuerat Azitæ regis

filia:& per speluncas regias in longū ductus:a turri quidē in angulo posita flectebaᷓ cōtra phullo nis quod dicitur monumentū. Cū uetere aūt ambitu iunctus in Cedronā uallē quæ sic dicitur de finebat. Hoc muro eā partem ciuitatis quā ipse addiderat Agrippa cinxerat:cū esset oīs āte nuda. Exuberans.n.multitudine paulatim extra mœnia serpebat:tēplicꝫ septētrionali regione colli proxima ciuitate adiuncta non paululū ꝓcesserant : quin & quartus collis incollebaᷓ cui nomen est Abisade : situs quidē ex aduersum antoniæ fossis aūt altissimis separatus quæ de industria ductæ sunt ne antoniæ fundamentis colli adherentibus & accessiu facilis sit & minus æditus : unde etiā fossæ altitudo plurimū turribus celsitudinis adiiciebat. Nominata ē pars addita ciuitati uoce indigena Zabathana:quod græco sermone diciᷓ noua. Eius aūt partes incolis ꝓtegi desiderātibus parer huius regis eodē nomine Agrippa muroꝝ quidē:ita ut prædiximus:inchoarat. Veritus autem Cladiū cæsarē ne magnificentiā cōstructionis ad nouaꝝ reꝝ ac discordiæ suspitionem traheret: fundamentis tantūmodo iactis ab opere destitit. Nec.n.expugnabilis esset ciuitas si ꝑfecisset muros ut cœperat. Saxa.n uiginti cubitis longa.& decem lata contexebanᷓ:quæ necꝫ ferro facile suffodi possent:necꝫ machinis demoueri. Hiscꝫ murus dilatabaᷓ: ꝓfecto aūt tantū altitudinis quocꝫ plus habuisset:si eius magnificentia q̄ ædificiū aggressus erat minie fuisset ihibita. Rursus āt idē murus ēt iudæoꝝ studio fabricatus ad uiginti cubitos creuit & murus quidē binis cubitis:ꝓpugnacula uero trinis habebat:totacꝫ multitudo eius ad uigintiquincꝫ cubitos erigebaᷓ. Muroꝝ aūt supereminebant turres:uiginti quidē cubitis in altitudinē: uiginti uero in longitudinē quadratis angulis structæ sicut ipse murus plene ac solide. Præterea structura ac pulchritudo saxoꝝ nihil erat tēplo deterior. Post altitudinē uero turriū solidū uiginti cubitis elatā:cellæ desuper ac cœnacula erant:aquarūcꝫ pluuialiū receptacula ex tortuoso laticꝫ singuloꝝ ascensus. Eiusmodi quidē turres nonaginta tertius murus habebat. A turris aūt interuallo cubitos ducentos. Medius uero murus in quatuordecim turres:& antiquus in sexaginta diuisi erant. Omne autē ciuitatis in gyro spatiū trigintatribus stadiis finiebaᷓ. Cum āt totus admirabilis esset tertius murus admirabilior sephini turris ad septētrionē occidentēcꝫ surgebat in angulo:qua parte Titus castra posuerat. Ex ea nancꝫ ꝑ septuaginta cubitos ædita sole orto Arabia prospici poterat:& uscꝫ ad mare:itemcꝫ ad ultima finiū hæbreoꝝ. Erat āt octo angulis. Contra eam uero turris Hippicos & iuxta duæ:quas Herodes rex i antiquo muro ædificauerat:quæcꝫ magnitudie siue pulchritudine ac firmitate uniuersis quæ toto orbe essent ꝑstabant. Nam præter naturalē animi libertatē rex ꝓ amore ciuitatis opeꝝ excellentiā ꝓprius affectibus indulgebat ꝑsonisꝗ tribus carissimis: quaꝝ noibus turres appellauit fratri & amico & cōiugi memoriā dedicando. Illi quidē:ut dixi:amoris cā peremptæ. His aūt bello amissis cū fortiter decertassent. Hippicos quidē turris amici uocabulo dicta q̄tuor angulis erat. Singulæ āt.xxv.cubitos in latitudine. itēcꝫ longitudine habebāt & excelsæ triginta cubitos erant nusq̄ inanes supra soliditatē saxis quæ aduīatā cōpaginē: puteus uiginti cubitis altus erat imbribus excipiendis. Super hūc āt duplici tecto domus uigintiquincꝫ cubitis alta:in q̄ uaria mēbra diuisa:& desup eam minæ quidē binis,ꝓpugnacula uero ternis cubitis ambiebāt:& oīs altitudo ad octogintaquincꝫ cubitos numeraᷓ. Secunda uero turris quā fratris noie Phaselon appellauerat:æque lata fuerat ac longa cubitis quadragenis. Per totidē aūt cubitos in pilæ modū facta & solida eius altitudo surgebat: & sup hanc decem cubitis ædita porticus erat instructa brachiis: itēcꝫ ꝓpugnaculis septa. In media uero porticu supeminens alia turris stabat in mēbra magnifica & balneas:nequid regalis ei usus uidereᷓ deesse. In summo aūt ꝓpugnaculis nimiscꝫ erat ornata: cum oīs eius celsitudo prope ad nonaginta cubitos tolleretᷓ : & specie qdē uidebaᷓ assimilis Phari & turri:q̄ alexandriā nauigantibus ignē ꝓcul ostendit:ambitu uero ampliore dilatabaᷓ. Tūc āt tyrānicū domiciliū existebat Symoni. Tertia uero turris mariānes:sic.n.regina uocabaᷓ uscꝫ ad quinquaginta cubitos facta:ꝑ uiginti alios patebat in latitudinē tendebat & magnificentiora cæteriscꝫ ornatiora diuersoria sustinebat : cū id ꝓpriū secꝫ dignū esse rex putauisset ut uxoris noie appellata turris plus haberet pulchritudinis q̄ quæ uiroꝝ noibus uocitatæ sunt: sicut illa minor erat cui fœmina nomen dederat:& cuius oīs altitudo per.lv.cubitos erigebaᷓ. Sed quāq̄ tres turres tantæ magnitudinis erant:ex loco tamen quo erāt sitæ multo uidebantur esse maiores:nā ipse antiquus murus in quo erāt excelso loco fuerat cōditus:& ipsius collis uelut qdā uertex altius ꝓpe ad.xxx. cubitos eminebat:supra quē turres positæ multū sublimitatis assumpserant. Mirabilis ēt fuit lapidum magnitudo:nec.n.ex uulgaribus saxis:aut quæ hoies ferre possent:ueꝝ secto marmore candido & singulis ꝑ.xx.cubitos longis latiscꝫ.x.ac per quincꝫ altis erant ædificatæ : quæ ita inter se copulata erant:ut singulæ turres singula saxa uiderenᷓ. Sic āt manibus artificū in faciē angulosꝗ formata ut nusq̄ iunctura cōpaginis appereret. His aūt in septētrionali parte positis intus aula regia coniungebaᷓ narratione omni præstantior: nec.n.uel magnificentia uel structura opis aliqua ex parte superabaᷓ; sed tota quidē muro ꝑ triginta cubitos ædita cincta erat. Aequali aūt ambitu turribus ordinatissimis ambiebaᷓ:itēcꝫ muroꝝ receptaculis ex cœnaculis lectoꝝ centum capacibus. Inenarrabilis aūt fuit saxoꝝ uarietas: collectiscꝫ ibi plurimis quæ ubicꝫ rara uidebanᷓ: & fastigia simul ꝓceritate trabiū & ornamentoꝝ claritudine mirabilia. Membroꝝ aūt altitudo & in-

numero sæ spẽs ædificii plenaq; oĩa suppellectilis cũ plæraq; ĩ singulis ex auro essent atq; argẽto. Ad hæc multæ porticus alia p aliam in circulũ flexæ colũnæq; in singulis: & quæ inter eas sub diuo patebant spatia cũ essent utiq; uiridi siluisq; uariata: cũ ꝓlixas ambulatiões habebat altis euripis cinctas: & cisternis ubiq; signoꝝ æneoꝝ plenis: qbus aqua effundebat: multæq; turres mãsuetaꝝ circũ latices columbaꝝ. Sed.n.neq; pro merito exponi regia qualis fuerit potest. Habet memoria cruciani referens quantas res latrocinalis flamma cõsumpserit: nec.n.hæc a romanis incensa sunt sed ab insidiatoribus intestinis: ut supra memorauimus in principio dissensionis. Et ab antonia quidẽ corripuit ignis: trãsiit ãt in regiã triũq; turrium tecta corripuit. Phanum aũt conditũ erat: ut dixi supra durissimũ collẽ. Et initio quidẽ uix templo atq; areæ sufficiebat: iacens in summo planicies: q undiq; ꝓceps erat atq; decliuis. Cum ãt rex Salomon qui etiã tẽplũ ædificauerat muro eius partẽ ab oriente cinxisset: una porticus aggeri est imposita: & manebat ex aliis ptibus nudũ q a sæculis posterioribus semp aliqd aggeris accumulante populo coæqtus collis effectus est. Perrupto ãt septẽtrionali quoq; muro tantũ assumpsere spatiũ quantũ postea totius phani ãbitus incluserat. Triplici ãt muro colle circũdato sæpe maius opus extructũ: in quo lõga sæcula cõsumpta sunt oẽsq; thesauri sacri quos toto orbe missa deo munera repleuerãt tã in supiore ãbitu q inferiore tẽplo ædificatis: cuius quod humillimũ fuit trecentenis cubitis muniẽrant. In qbusdã uero locis pluribus non tamen oĩs altitudo fundamentoꝝ uideri poterat multũ uallibus obrutis: ut angustas uias oppidi coæquarent. Saxa uero quadragenũ cubitoꝝ magnitudinis erãt. Nam & pecuniaꝝ copia & populi largitas maiora dictu conabant: quodq; nunq̃ posse perfici sperabat: diuturnitate ac pseuerantia explicabile uidebat. Tantis ãt fundamentis digna erant opa imposita duplicis porticus. Omnes q̃s colũnæ sustinebant qnis & uicenis cubitis altæ de singuli saxis marmore candido & laqaria cedrina ꝓtegebãt. Quoꝝ naturali magnificentia quodq; ligno tasili erãt apteq; cohærebant opæpretiũ spectantibus exhibebant: nulloq; aut pictoris aut sculptoris opere extrinsecus ornabant. Latæ aũt pro .xxx. cubitis erant: oẽsq; gyrus eaꝝ sex mensura stadioꝝ cum antonia concludebat. Totum ãt sub diuo spatiũ uariebatur oium quidẽ generum lapidibus stratum: qua uero ad secundũ templum ibatur cancellis: septem saxeis ad tres cubitos altis: tumũq; grato opere factis: ubiq; æquis depositæ interuallis columnæ stabant: legem castimoniæ ꝓmonentes aliæ græcis aliæ latinis in sanctũ locum transire alienigenas non debere. Sanctum.n.uocabat alteꝝ phanum & quatuordecim gradibus ascendebatur a primo: quadratũq; sursum erat & proprio muro circundatũ. Cuius exterior celsitudo quãuis quadraginta cubitis surgeret tamen gradibus tegebatur. Interior uigintiquinq; cubitis erat: quoniã in altiori loco per gradus ædificata nõtora pars iterior cernebatur colle obtecta. Post quatuordecim aũt gradus spaciũ erat usq; ad murum .ccc. cubitis planum. Hinc rursum alii quinq; gradus & scalæ ad portas ducebant: a septẽtrione quidem ac meridie octo quaternæ utrinq; uidelicet: duæ uero ex oriente. Necessario nanq; ꝓprius locus religionis causa mulieribus destinatus muro discernebatur: altera quoq; parte opus esse uidebatur. Contra primã uero secreta erat ex aliis regionibus una porta meridiana & una septentrionalis: quibus ad mulieres introiebatur: per alias enim transire ad mulieres nõ licebat. Sed nec suam portam interiecto muro transgredi licebat. Patebat enim locus ille pariter indigenis & hospitibus fœminis religionis causa uenientibus. Occidua uero pars nullam portã habebat: sed ꝑpetuus ibi murus erat extructus. Inter portas ãt porticus a muro intro prope ad thesauros aduersæ magnis ac pulcherrimis columnis sustinebantur. Erant autem simplices ac præter magnitudinem nulla re ab inferioribus aberant. Portarum autem aliæ quidem auro & argẽto undiq; tectæ erant itemq; postes ac frontes. Vna uero extra templum ære corinthio quæ multum argento inclusas & inauratas honore superabat. Et binæ fores quidem in singulis ianuis erant tricenis cubitis altæ: qnisdenis etiam latæ. Post introitum uero ubi latiores fiebant tricenis utrinq; cubitis exedras habebant exemplo quidem turrium longas: & latas: supraq; uero quadraginta cubitis celsas. Singulas autem binæ columnæ duodenum cubitorum crassitudine sustinebant. Et aliarum quidem portarum magnitudo par fuit. Quæ uero supra corinthia posita erant quo mulieres conueniebant ab oriente aperiebatur. Porta templi sine dubio maior erat: quinquaginta enim cubitis surgens quadraginta cubitorum fores habebat: ornatumq; magnificentiorem: quoniam crassiori argento atq; auro uestiebatur: quod quidem nomen portis infuderat Tyberii pater Alexander. Gradus autem quindecim a muro qui mulieres segregabant ad maiorem portam ducebant. Nanq; illis qui ad alias portas iter dirigerent quinq; gradibus erant breuiores. Ipsum uero templum in medio positum hoc est phanum sacrosanctum duodecim gradibus ascendebatur. Et a fronte quidem altitudo eius & latitudo centenos cubitos habebat: pœne autem quadraginta cubitis angustior erat. Aditus enim ueluti quibusdam humeris utrinq; uicenum cubitorum producebantur. Prima uero eius porta septuaginta cubitis alta erat: & uigintiquinq; lata: neq; fores habebat: cœli eni secreta q interclusa erat significabat: Erantq; totæ frõtes inauratæ: ac prima ædes omnis perlucebat extrinsecus auro: quæ circum phani portam splendida cuncta cernentibus occurrebant. Cum ãt iterior eius pars duplici tecto fulgeret: adiacẽs ei prima porta patebat in altitu

dinem perpetuam perq; nonaginta cubitos tollebatur cũ longa quadraginta cubitis esset ac uigiti transuersa. Ipsius uero ædes tota inaurata erat: ut dixi: & circũ eas saxeus paries. Desuper aũt habebat aureos pampinos unde racemi statura hominis dependebant: & q; duplex tectũ erat templi exterior humilior uidebať: & fores habebat aureas quinquaginta & quinq; cubitis altas: sexdeci uero latas. Et ad hæc aula eũ longitudine pari: hoc est uelũ Babyloniũ hiacyntho & bysso & cocco & purpura uariaꝝ mirabili opere factũ: neq; rationis inopia coloꝝ ꝑmixtiõe: sed uelut oium reꝝ imaginem præferens. Cocco enim uidebatur ignem imitari: & bysso terram: & hiacyntho aerem ac mare purpura His quidẽ coloribus: bysso aũt ac purpura natiuitatem: quoniã byssum quidem terra: mare aũt purpurã gignit. Eratq; in eo perscripta oĩs cœli ratio præter signa. Introgressos aũt in templũ planities excipiebat: cuius altitudo habet quidem sexaginta cubitos & longitudo totidẽ: ac latitudo uiginti. Rursus aũt quadraginta cubitis diuisi erant. Et prima quidem pars ad quadraginta cubitos auulsa. Hæc tria mirabilia & prædicanda opera cunctis hoibus habebat. Candelabrum & mensam & thuribulũ. Septem uero lucernæ stellas errantes significabant: tot. n. ab ipso candelabro diuidebantur. Duodecim uero panes in mensa positi signorum circulum atq; annum. Thuribulum autẽ per. xiii. odores quibus replebatur ex mari & in hospito & inhabitabili designabant oĩa dei esse deoq; seruire. Intima uero templi pars uiginti cubitorum erat. Discernebatur autem similiter uelo ab exteriore nihil quæ prorsus in ea erat positum in accessa uero & inuolura & inuisibilis oĩbus habebatur sanctiq; sanctum uocabatur. Circa latera uero inferioris tẽpli multa erant membra parua triplici tecto suspensa: & ad utrunq; latus ad eam introitus a porta patebat. Desuper aũt pars eadẽ membra non habebat: quo minus erat angustior: celsior ãt. xl. cubitis nec ita ut inferior ambitiosa. Colligitur enim ad. xl. cubitos omnis cælsitudo: cum in solo centum cubitos habebat. Exterior aũt facies nihil quod animus aut oculi mirarentur non habebat. Crustis. n. aureis grauissimis undiq; tecta uala primos ortus igneo splendore lucebat: ut cum intuerentur contendentium oculi quasi solis radiis auerterentur. Hospitibus quidẽ adeuntibus procul monti niueo similis uidebatur. Nam ubi deauratũ nõ erat templum candidissimum erat. In summo autem aureis uerubus horrebat acutissimis: ne ab insidentibus auibus pollueref. Nonnulloꝝ ãt saxorum eius longitudo. xlv. cubitis erat; altitudo quinq; & latitudo sex. Ara uero pro templo quindecĩ cubitis alta: lata uero & longa cubitis quadragenis quadrataq; stans ueluti cornuos angulis eminebat: & a meridie ascensus in eam clementer arduus resupinabať. Sine ferro ãt constructa erat: nec unq̃ eam ferrũ tetigerat. Templũ ãt aramq; cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratissima usq; ad cubitũ surgens: quæ populũ a sacerdotibus segregabat. Canorutos hoc est semine fluentes itẽq; leprosos tota ciuitas arcebat: & fœminis mẽstrua soluẽtibus clausa erat. Prædictum aũt limitem ne puris quidem mulieribus transgredi ꝑmittebať. Viri aũt qui non per oĩa casti fuissent: ab interiori aula & q essent a sacerdotibus prohibebanť. Qui uero ex origine sacerdotum genus ducentes cæcitatis causa munere non fungebãtur cum incolumnibus intra limitẽ aderant parresq; generis consequebantur: uestibus tantũ utebantur plebeis: quoniã sacerdotali solus qui sacra celebrabat amiciebatur. Ad altare uero templumq; accedebant careotes omni uitio sacerdotes ueste quidem amicti byssina: maxime uero mero abstinentes ac sobrii religionis causa ne quid res diuinas faciendo peccarent. Pontifex autem cum ipsis non tamen semper ascendebat: sed diebus quibusq; septimis & per singulos menses calendis: uel si quando prima festiuitas atq; annua ab omni populo agebatur. Et sacrificabat uelamine præcinctus eoq; tectus femora usq; ad genitalia: lintheum uero habens intrinsecus demissum usq; ad pedes: hiacynthinum desuper indumentũ rotundum ex equo fimbriæ pendebant aurea tintinabula malaq; granata sustinẽres tintinabulis quidẽ tonitrua: malis uero fulgura designantibus. Pectoris ãt tegmentũ uittæ cingebãt. v. uariatæ coloribus hoc est auri & purpuræ cocci byssi & hiacynthi: quibus etiã uela tẽpli diximus esse contexta. Habebat etiam chlamidem temperatã: in qua plus auri erat: habito qoidẽ: indumento thoraci similis uidebatur. Duabus aũt fibulis aureis aspidum specie uinciebatur: qbus inclusi erant optimi maximiq; sardonices: scripta tribuum gentis iudeæ noĩa præferentes. Ex altera uero parte. xii. pendebant alii lapides in quatuor partes terni diuisi: hoc est sardiũ: topaciõ: smaragdus: antrax: iaspis: saphirus: achatis: amensthus: ligurius: onix: berillus: chrysolithus: quoꝝ singulis singula iterum cognomina erant scripta. Caput ãt byssinus thiaras tegebat hiacynthis coronatis & circa eã alia corona erat aurea scripea ferens sacras litteras; quæ sunt quatuor elementa uocalia. Ea quidem ueste post tẽpus: minus ãt ambitiosa utebatur: si quando adyta introibat. Solus autẽ atq; semel in anno intrabat quo die cunctos ieiunare deo mos erat.

Describitur adhuc magnificentia ciuitatis & templi: eorum quæ continebantur in eo: quæ aduersis fuerunt constituta. Cap. IX.

DE ciuitate quidem ac templo iterum & moribus & legibus diligẽtius referemus. Non enim pauca super his exponenda sunt. Sed antonia quidem in angulo duarum porticuum sita erat prioris templi quæ ad occidentem septentrionemq; spectarent. In saxo autem fuerat extructa. l. cubitis alto & undiq; prærupto: quod opus Herodis fuit: ubi

maxie ingenii sui magnificentiam demonstrauit. Primum.n.a radicibus saxūq; ipsum leuatis crustis obtergebatur: quo & decus aderat operi & facile dilaberentur qui uel ascendere uel descendere tentauissent. Deinde ante priores turres ædificiū murus erat cubitis tribus. Intra hunc omne spatium antoniæ in.xl.cubitis erigebat. Intus aūt regiæ latitudinē ac descriptionē habebat diuisā in omnem usum habitationē & genera & spēs: idest atria & balnea & aulas castris aptissimas ut quantum ad usum necessariā ptinet ciuitas uideretur magnificentia uero palatiū: instar uero turris toto habitu formata quatuor aliis per angulos turribus cingebatur. Quarū cæteræ.l.cubitis erant altæ: quæ uero ad meridianū orientalēq; angulum sita erat.lxx.cubitis eminebat: ut ex ea tātum templum uideri potuisset. Qua uero porticibus iungebat in utrinq; descēsus habebat unde custodes cōmeabant. Semper nanq; in ea romani milites residebant: & cū armis circa custodes positis ne quid populus festis diebus noui cōmitteret obseruabant. Castrum.n.erat impositum oppido & oppidum quidē templo: templū uero antoniæ. In hac aūt porticu custodes erant & supioris ciuitatis aliud castellū regia Herodis erat. Besethe aūt collis: ita ut dixi: ab antonia separabat: qui cū oīum esset altissimus ēt parti nouæ ciuitatis cōiungebatur: temploq; septentrionali solus obstabat. De ciuitate quidē ac muris eius iterū scribere plenius cupiens in psentia satis dixi.

Quomodo Symon & Ioannes dissidebant: & eos diuisa ciuitas sequebatur: & quomodo unusquisq; ptem ciuitatis seorsum tenebat: Titus querit qua pte ciuitatem sit impressurus: constituit agerem tripartitum exercitum circa ciuitatem: cogitant iudæi concordari aduersus Titū & romanos: coeuntq; in unū corpus exeunt iudæi aduersus romanos fugantur in ciuitatem quidā unus iudæorū capitur: sagitta demissa occiditur inde iudæis luctus maximus oritur. Cap. X.

PVgnacissima quidē maxieq; dissentiens multitudo circa Symonē erat hominū decem milia præter idumeos.l.uero.x.milium duces qbus ipse quasi dominus oīum præerat. Idumei aūt qui erant eius partium cū essent numero quinq; milia duces habebāt. Horum autem principes uidebantur Sosiæ Iacobus & Catiæ filius Symon. Ioannes āt qui templum occupauerat: sexq; armatorū milia habebat: quos.xx.duces regebant. Tunc autē illi accesserant etiam zelotarū depositis discordiis duo milia trecenti qui eleazaro quem ante habuerāt & Symone Arimini filio utebantur ducibus. His aūt: ut diximus: bellū inter se gerentibus populus erat præmium: & plebis pars quæ non eadē quæ ille cōmitteret ab utrisq; diripiebat. Tenebat aūt Symon quidē superiorem ciuitatē murūq; maiorem usq; ad cedron: & antiquioris muri quātum a Siloa flectitur ad orientalem & usq; ad Monebazi aulam descendit. Is aūt rex est Adiabane gentis ultra Euphraten habitantis. Tenebat āt etiā frontem Acræ: quæ inferior est ciuitas usq; ad helenæ regiam: q̄ Monobazi fuerat mater. Ioannes aūt templo & circum templū aliq̄tenus incēsis oībus itemq; Ofla & ualle quæ Cedron appellat & aliis quæ interiacebant mediū bello quod inter se gerebāt spatium aperuere. Nec.n.castris romanorū prope murum positis intra ciuitatem seditio quiescebat: sed ad primum eorum impetum paulisper sanitate recepta mox ad morbū pristinum redire. Rursumq; discreti pro sua quisq; parte pugnabat: omnia faciendo quæ obsidentes optarent. Nihil.n.impius a romanis passi sunt: quam ipsi se tractarunt: neq; post illos ciuitas aliqd nouæ calamitatis experta est. Sed illa quidem grauiores casus pertulit anteq̄ subuerteretur. Qui uero eam debellarant maius aliquid perfecere. Dico.n.q̄ seditio ciuitatem romani uero seditionē cœpere: quia multo erat mœnibus tutior. & res quidem aduersas suis: iustitiam uero recte qs romanis ascribit. Intelligit autem quod dies cuiq; suggesserit. Veruntamen his intra ciuitatem ita se habentibus. Titus cum lectis equitibus foris circuiens quam muros aggrederetur explorabat. Hæsitanti autem quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus qua ualles erant & ab alio latere prior murus instrumentis sine machinis firmior uidebat placuit ad ioannis pontificis monumentū. Hæc.n.tantūmodo & prius humilior erat nec secundo muro contingebatur inuadere. Neglecta enim munitio propterea q̄a non satis noua ciuitas frequentabatur. Sic in tertium murum facilis aditus illac erat: per quem superiorem ciuitatem & per antoniam templum capi posse cogitabat. Hoc eo collustrante quidam ex amicis eius Nicanor noīe ad humerū lætuum sagitta percutit: cū propius una cum Iosippo accessisset: pacemq; in muro stantibus: dicendi enim peritus erat: suadere tentaret. Vnde cognitis eorum conatibus Cæsar ex eo q̄ nec ad salutē se hortantibus abstinuere excitatur in obsidionem simulq; suburbana militibus uastare permittit. Collectaq; omni materia iuber aggerem construi. Tripitito autem exercitu ad opera medios in aggeribus iaculatores & sagittarios constituebat: & ante eos balistas aliasq; machinas atq; tormenta: quibus & excursus hostium in opera prohiberet: & qui ex muris obstare tentarent. Cæsis autem arboribus momento suburbana spoliata sunt. Collectis autem lignis in aggeres cum totus operi intentus esset exercitus nec iudæi segnes erant: populum quidem in rapinis & cædibus constitutum fiducia nūc habebat q̄ respiraturus esset. Illorum aduersus hostes distractis existimantem pœnas se ab noxiis repetiturum si romani superassent. Ioannes autem quamuis in externos socii sui re uera properassent: metu tamen Symonis manebat. Verum Symon quiescebat. proximus enī erat obsidioni missilibus per murum dispositis: quæ pridem romanis abstulerat: cum præsidium quod apud Antā

fuerat cœpit. Sed horum possessio propter imperitiam plærisq; non erat utilis. Pauci autem a trãs
fugis docti male utebantur instrumentis. Sed cum lapidibus & sagittis aggerem iacentibus militi
bus imminebant: per quæ cuneos excurrentes manus etiam conferebant. Operãtes autem mino-
ra scuta super uallum exposita protegebant: oĩbusq; agminibus excursus contra erãt machinæ cõ
paratæ mirabiles. Præcipue uero decimæ legionis balistæ uehementiores & tormenta saxorum:
quibus non solum irruentes: sed etiam super murorum stantes euertebantur. Nam & singula saxa talẽ
ti pondus æquabant & ultra stadii modum torquebantur. Ictus autem non solũ primis quos of-
fendisset: sed aliquando posterioribus quoq; intolerabilis erat. Iudæi primo quidem cauebãt a la-
pidibus quia erant candidi: nec tantum sono ac fremitu noscebantur: sed etiam claritudĩe prospicie-
bantur. Deniq; speculatores in turribus præsidentes prædicabant quando impelleretur machina
saxumq; ferretur: patria lingua clamantes filius uenit: itaq; præsciebant in quos ueniret atq; ante
uitabant: & hinc eueniebat ut illis declinantibus lapis irritus intercideret. Proinde romani cogi-
tabant atramento decolorare lapides. Tunc. n. missi nõ similiter incertos ictus habebãt multosq;
simul unius impetu corrumpebant. Sed ne male quidem affecti iudæi aggeris instruendi copiam
dabant. Omni uero molitione atq; audacia die noctuq; prohibebant. Perfectis aũt operibus plũ-
bo & ligno & aggeribus iacto fabri quod erat ad murũ spatium metiuntur. Nec iam aliquid fieri
poterat quoniam desuper tælis petebantur. Cumq; pares interuallo arietes inuenissent eos appli
cant propiusq; dispositis machinis. Titus ne ex muro arietes prohiberent ex tribus ptibus murorum
pulsari iubet. Sonitu ãt circũstrepente ciuitatẽ clamor ingens ciuiũ sublatus est: itẽq; seditiosos pa
uor inuasit. Et quia piculum cõmune utrisq; uidebat: cõmuniter iam repugnare cogitabãt. Voci
ferãtibus inter se discordibus quia oĩa pro cõmoditate hostium facerent cũ non si ppetuam con-
cordiã deus illis pbeat saltẽ in præsentia contra romanos oporteat cõspirare. Symon ãt præcone
misso uolentibus ex tẽplo ad murorum aggrediendi copiã fecit: idemq; & ioannes ne minus crederet
misit. Illi ãt obliti odiorum ac discordiarum suarum in unum corpus coeunt: murũq; amplexi faces in
de quã plurimas iaciebant cõtra machinas romanorum contraq; impulsores arietum: eosq; sine ĩter
missione tælis petebant. Audacissimi uero cateruatĩ prosilientes machinarum tegmina dissipabant.
Hisq; appositis irruentes peritia quidẽ pauca: plura uero audacia perficiebant. Semp aũt erat adiu
mento laborantibus ipse Titus: & iuxta eas machinas eqtibus ac sagittariis ordinatis ignẽ quidẽ
ferentes prohibebat: iaculantes uero a turribus reprimebat nocendi tẽpus arietibus faciens & ta-
men murus ictibus non cedebat: nisi quod quintæ legiõis aries cõmouit angulũ turris: murus ãt sta-
bat incolumis. Nec. n. statim cũ turri periculũ sensit quæ multo altius eminebat: nullãq; partem
muri secũ trahere poterat in ruinã. Cum ãt ab excursibus paulanm quieuissent obseruato roma-
nos per opera & castra dispersos: quia labore & formidine iudæos discessisse arbitrarentur excur-
runt oẽs qua turris erat hippicus porta latenter: ignẽq; operibus iniciunt. Vsq; ad castrorum quoq;
munimenta in romanos animati pcedebant. Horum aũt periculo mature & qui erant ppius excita
ti sunt: & qui procul aberant conuenere. Romanorum autem disciplina uĩcebat audaciam iudæorum
& quos prius offenderant in fugã uersis aliis qui colligerent instabant. Grauis ãt circa machinas
pugna cõmissa est illis incendere his incendiũ prohibere certantibus. Incertusq; clamor utriq; tol
lebatur: & multi qui in fronte steterant ceciderunt. Sed iudæi confidentia superiores erãt ignisq;
opera tetigerat. Incensaq; oĩa cum instrumentis penitus essent nisi lecti de Alexandria restitissent
plærisq; præter opinionẽ sui utiliter dimicãtes. Nam gloriosissime in hoc bello psilan sunt: donec
imperator equitum potẽtissimis comitatus in hostes irruit: & ipse quidẽ. xii. repugnatores pemit.
Metu aũt cladis eorum cætera multitudine in fugam uersa omnes compulit in ciuitatem: eoq; mo-
do aggeres liberauit incendio. In hac aũt pugna unum ex iudæis uiuum capi contigit: eumq; Ti-
tus crucifigi pro muro iussit. Si forte reliqui uel hoc spectaculo territi considerent. Post eius ue-
ro discessum etiam dux idumeorũ Ioãnes dum ante muros cũ noto milite loqtur a quodã arabe
pectus sagitta percussus continuo periit: magnumq; & iudæis luctum & seditiosis mœrorem reli
quit. Nam & manu promptus erat & sapientia nobilis.

Concutitur timore exercitus romanorum eo quod turris quædam lapsa sit nocte: & propter ma
ximum sonitum timuerunt romani: credentes hostes castra inuasisse: percutiunt muros illis ma-
chinis murumq; uicinorum frangunt. Cap. XI.

NOcte uero quæ secuta est ĩcredibilis tumultus romanis incidit. Nã cum tres turres im
perator Titus quinquagenum cubitorum cõstrui præcepisset ut his per aggeres singu
los positis: hinc hostes in muro stantes facilius in fugam uerteret: una earum spõte sua
nocte intempesta lapsa est. Ingenti uero sonitu facto metus occupauit exercitum. Co-
nati autem aliquid iudæos suspicati ad arma currebant: eaq; re turba in legionibus ac tumul-
tus erat. Cumq; nemo quid accidisset referre posset: diu queruli alius aliud opinabantur: nullisq;
interuenientibus hostibus semetipsos timebant: signumq; diligenter singuli a proximis require-
bant tanq̃ idumei castra iam possiderent: laruralisq; terrore capti uidebantur donec Titus cogni-
tis quæ res erant uerum cunctis indicari iussit: tandemq; tumultus eo nuntio conquieuit. Iudæi

quidem cætera fortiter sustinentes male turribus affecti sunt. Machinis enim leuioribus & iaculatoribus ac sagittariis saxorumq; tormentis inde feriebantur. Sed neq; harum æquare ipsi poterant celsitudinem & turres excidendi spes non erat. Cumq; euerti propter grauitatem neq; incendi propterea q ferro tegebantur facile non possent ultra iactum tæli fugientes arietum impetum non uitabant: qui sine intermissione ferientes paulatim aliquid proficiebant. Itaq; muro iam cedente magno arieti romanorum: quem iudæi Niconam uocabant q omnia uinceret quamuis & antea defessi erant pugna & uigiliis cum longe ab oppido pernoctarent: tamen etiam negligētia uel quod male consulerent murum sibi superuacuum esse credentes: quibus alia duo munimenta superessent lassatiq; plurimi recessere.

Ingrediuntur romani ea porta qua murus fractus erat: dimicatur postea unde iudæi audacia resistebant: romani uero belli peritia uincebant. Cap. XII.

CVm autem romani qua primum murorum Niconas perruperat ascendissent ad secundum omnes iudæi relictis custodibus refugerunt. Portis autem romani qui transierūt patefactis exercitum recepere. Et hi quidem hoc modo potiti muro die. xv. mensis maii & partem eius maximā diruunt: ad septentrionalem ciuitatis regionem quā ante Cestius uastauerat. Titus aūt notato quia assyriorum castrum est militem transfert: occupato enim quod inter cedrona fuerat spatio & ultra sagittæ iactum a secundo muro sepatus expugnationē statim ingressus est. Tunc igitur partiti murorum iudæi fortiter restiterunt. Et ioannes quidem eiusq; socii ex antonia & septentrionali porticu templi ab Alexandri monumento pugnabant. Symonis aūt manus iuxta monumentum ioannis aditum clauserant usq; ad portam qua in Hippico turrim aqua inducebat. Sæpe āt prosilientes e portis cōminus dimicabant: fugatiq; a muris in conflictu quidē romanorum disciplina pp imperitiā uincebant: in murali āt certamīe supabant. Eos āt fortuna atq; sciamiudæos uero ēt audacia quā timor aleret sustētabat q natura erāt in calamitatibus duri.

Iudæi sperant salutem: romani uictoriā: unde ex iudæis quis fuisset promptior ad periculū is primus erat: ex romanis uero: q fortem se pferebat: quia Titus semper aderat. Cap. XIII.

AD hæc autem & istis suberat spes salutis & romanis citæ uictoriæ. Neutros aūt lassitudo fangabat: sed aggressiones murorumq; oppugnatiōes & excursus crebri p cuneos diebus totis agebant: nullaq; præliorum species aberat cū a prima luce incipientia utrisq; in somnis & die grauior nox dirimeret. His quidē occupatū iri murorum cōtinuo metuentibus: illis uero ne iudæi castra puaderent: itaq; in armis pnoctantes prima luce utriq; pugnæ pati erant. Et iudæi quidē certabant quis esset promptior ad periculū eoq; mō gratia emineret a ducibus suis. Maxīe uero Symonis eos metus ac reuerentia cōmouebat: illum singuli subiectorum colebant: ut ad semet quoq; interficiēdos parati essent: si hoc ille iussisset. Romanos āt ad uirtutē hortabat cōsuetudo uincendi: & quia uinci non assueuerāt crebræq; militiæ exercitatiōesq; ppetuæ & imperii magnitudo. Ante oīa uero Titus semp ubiq; præsens. Nam & inertiam spectante atq; opitulante Cæsare grauissimū facinus uidebatur: & ei qui bene decertasset testis aderat qui rependeret præmium. Præterea fructus erat uel cognosci solum principi uirum fortem: iccirco multorum malorum rebus alacritas demonstrara est.

Quidam Longinus in medios hostes irruit: duobusq; interfectis ex mediis hostibus ad suos reuertitur. Cap. XIIII.

DEniq; istis ipsis diebus ualidissima iudæorum acie instructa p mœnibus tælisq; utriq; missis qdam longinus de numero equitū ex acie romana pgressus in mediā aciem iudæorum irruit: hisq; deiectis hoc īpetu duos fortissimos pimit unius obuiā tēdētis ore pcusso: alterius eodē tælo: quod priori extraxerat trāsfixo latere refugientis & ex mediis hostibus ad suos primos occurrit. Ille qdē ob uirtutē insignis erat: æmuli āt eius fortitudinis multi extiterūt. Et iudæi quidē negligēter qd paterent tantūmō qliter afficerēt cōsiderabāt: morsq; his leuissima ducebat: si quo īterfecto hoste cecidissent. Titus āt nō minus saluti militis q̄ uictoriæ cōsulebat & temerarios īpetus despationē dicēs: solā uero eē uirtutē si qs prudēter & caute sine pprio īcōmodo fortiter faceret i ea re potius q̄ piculū nō hēret diros eē pcipiebat.

Castor quidam ex iudæis simulat uelle inire fedus cum Tito ut aliquantulum cōquiescat: ut Symon interim consulat de rebus occurrētibus: fingitq; quosdam socios uelle pacem: quosdā nō: accēsus his titus uehemētius utebat arietibus: diruptoq; muro cū militibus īgredit. Cap. XV.

TAq; septētrionali parte mediæ turri applicat arietē: in q̄ iudæus qdā uersutus ac subdolus castor noīe cū. x. aliis militibus suis deliruerat fugatis cæteris formidīe sagittarum. Hi cū pauidi sopotatibus aliquādiu qeuissent cōcussa turri surgūt. Extentisq; manibus castor ueluti supplex cæsarē īplorabat: & uoce miserabili ut si hi parceret obtestabat. Cui Titus p simplicitate sua credulus iāq; iudæos existimās belli pœnitere: arietes qdē īpulsione cessare iubet ac sagittarios a supplicibus phibet. Castori āt qd uellet eloqui pmittit. Cūq; ille respōdisset ad fœdus uelle descendere: Titus gratulari se ait si oēs eadem sentire uoluissent: paratoq; aīo fidem pacis etiam ciuitati daturum. Sed cum ex illis. x. castoris sociis quinq; itidem supplices esse

simularent: cæteri nunq̃ se romanis seruituros clamant dum mori liberis liceat. Denique illis super hoc ambigentibus cessabat expugnatio. Castor autẽ interea Symonem per internuntios admonebat ut dum uacuum esset tempus de rebus urgentibus consilium caperet: paulisper enim se illudere imperatori romano. Simul autem hoc agens ad pacem rogare contradicentes socios uidebatur. Illi autem uelut hæc referentes in thoracas nudos fixere gladios hisque percussis uelut interfecti ceciderunt. Titus uero eiusque socii obstupuere tanta eorũ pertinacia cũ ex inferiori loco quod factum erat uere uidere non potuissent: mirabanturque simul audaciam & calamitati miserabant̃. Interea castorem ad narem quidam sagitta percunt. Tumque ille tælum extractum imperatori ostẽdens iniqua se perpeti querebatur. At Titus incusato qui hoc emiserat astantem iosippum dirigit ut castori dextram porrigeret. Verum is neque se iturum nihil enim sanum supplices cogitare respondit: & amicos qui uoluere ire prohibuit. Cum uero quidam ex profugis Aeneas iturum sese dixisset ad eum & inuitãte Castore ut etiam q̃ secum ferret argentum aliquid susciperet. Ad hæc cum ille studiose aperto sinu cucurrisset: ille super eum saxum demisit. Et ipsum quidem quomõ præcauerat ferre non potuit: alterum uero militem qui aderat uulnerauit. Cæsar uero fallaciam reputans intellexit misericordiam in bello nocere: minusque decipi calliditate sæuitiam: arietis impulsionibus iracundia fraudis uehementius utebatur. Castor autem eiusque socii turrim ictibus iã cedentem incendunt: perque flammas in eiusdem missi cuniculis iterum magni animi opinionem apud romanos habuere tanq̃ se ignibus tradidissent. Capit autem hac parte murum tiius die quĩ to postq̃ primum cœperat: fugatisque inde iudæis intro cum lectis mille transit: quos circa se habebat armatis ubi noua ciuitas & lanæ uenditores erant: fabrique ærarii: uestiumque mercatus: & ad murum angustæ uiæ transuersæ tendebant. Enimuero si uel statim muri disturbasset maximam partem uel quæ cœperat lege belli uastasset: nullum credo damnum uictoriæ fuisset admixtum. Nunc ãt iudæos male tractando exoratum iri sperans cũ liceret capere facile discessioni aditum non dilatauit. Nec enim quibus consulebat insidiatores sibi putabat.

Ingresso tito: iudæi circũcludunt romanos: multosque ex eis occidũt & nisi titus ferret opẽ: uix euasissent: ad ultimum murum sunt expulsi Titus iterum aggreditur: ad illum murum irruit: totamque partem illam diruit præsidia ponit munit turres & loca: alia parte ciuitatem aggredit̃: eosque hortat̃ ut uellẽt saluari & Iosephus oratiõe patria adẽ eos hortabat̃. Cap. XVI.

DEnique postq̃ ingressus est: neque occidi quemq̃ permisit eorum qui cõprehendebant̃ neque domus incendi sed tam seditiosis si pugnare uellent sine populi detrimento copiã dabat q̃ ipsi populo fortunas proprias se redituorum pollicebatur. Plurimi namque petebant sibi ciuitatem seruari: tẽplum uero ciuitati. At.n. populũ quidem ad ea quæ hortabat̃ & antea paratum habebat bellicosi ãt pro inertia ducebant humanitatẽ. Titũque in belli aio q̃ cæteram ciuitatẽ tenere non posset has proponere conditiones putabant: mortẽ populo denunciantes: & si uerbũ quisq̃ de traditione fecisset pacemue nominasset mox interficiendũ eũ esse minitãtes. Romanis qui intro ire alii per uiarum angustias obstabant: alii ex ædibus alii murorum per superiores partes egressi pugnare cœperunt. Quibus rebus perturbati custodes de muro sese demiserãt relictis turribus in castra recessere. Clamor ãt audiebat̃ militũ intra ciuitatẽ q̃ ab hostibus cingerent̃: foris ãt degentium clausis cõtubernalibus metuentiũ crescẽte numero iudæorum: & propter locorum peritiam uiarũque sciam præualente multique romanorum trucidabantur: & ab incumbentibus pellebant̃ cum magis necessitate resisterent. Nec.n. multi simul fugiendi copia per angustias muri patebat: oẽsque pœne qui transierant perempti fuissent nisi Titus eis opem tulisset. Dispositis enim per summa uiarum sagittariis: & ubi plus erat multitudinis astans missilibus hostes abigebat: & cũ eo Domitius Sabinus uir bonus etiam in illo prælio comprobatus: durauitque tãdiu sagittis eos prohibens irruere: donec omnes milites recessere. Romani quidem ita secundo muro potiti ad extremũ pulsi sunt. Oppidanis uero qui pugnaces erant spiritus creuit & secundis rebus amentes erant: neque romanos ausuros esse ad ciuitatem accedere suspicantes: neque uinci se posse si ad prælium processissent. Nam quia iniqui erant officiebat eorum sententiis deus: & neque romanorum multo maiorẽ illa quæ pulsa fuerat superesse cernebant: neque famẽ iamiãque serpentẽ. Adhuc enim malis publicis alebantur: & sanguinẽ ciuitatis bibebant: propter bonos aũt continebatur exitiũ & penuria uictus iam multi defecerant: populi tamen interitũ seditiosi pro uelamine sui ducebant: & solos eos q pacem nõ probarent saluos esse cupiebant quique uiuere cõtra romanos optarẽt. Contrariã uero multitudinẽ uelut onus quoddã consumi gratulabant̃: & ita quidẽ circa suos affecti erant. Romanos aũt q̃ ciuitatem iterum ingredi conabant̃ armati prohibuerũt disiectis muri partibus obiectũ corporum præmunitis: ac per triduum sustinuere fortiter dimicantes. Quarto aũt die Titũ uehemẽtius aggressum nequaque ferre potuerunt: sed ui coacti rursum quo antea refugerũt: ille ãt interim muro potitus totam eius septentrionalem partẽ statim deposuit. In meridiana uero per turres præsidia collocauit: iamque tertium murum aggredi cogitabat. Videbatur autem breuissimi temporis eius obsidio: spatiumque consilii seditiosis esse dandum si quid disturbatione secundi muri aut famis metu dimitterent nec enim diutius eis prædas posse sufficere: & ipse otio commode utebat̃:

nam cum dies aduenisset quo militibus oportebat alimenta distribui in conspicuo hostibus loco iussit duces ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illi auté prolans armis: & inuolucris & uaginis septiq; procedunt eqtibus ornatos equos ducentibus: locaq; suburbana p multum spatium auro argentoq; locebant: illo aūt spectaculo nihil aut iocundius suis aut horribilius hostibus uidebat. Spectantibus.n.& uetera plena erant mœnia & septétrionalis regio. Quin & domos refertas intuentibus cerneres: nullamq; ciuitatis parté non infusa multitudo regebat. Metus aūt q̄uis audacissimos cœperat oém simul exercitum armorúq; pulchritudinem conspicientes: & ordinationé uirorum. Et fortasse ad illá speciem seditiosi aíos mutauissent: nisi malo℞ immanitate quæ in populú cōmiserant dandam sibi ueniam a romanis desperassent imminente si destitissent morte supplicii bello mori præstabilius esse ducebant. Præualebat ét fatum quod innocentes cú innocentibus: & ciuitaté cum seditiosis perire decreuerat: quattiduo p singulas legiones aliméta consecuti sunt. Quinto aūt die cum oía faciens Titus nihil iudæis pacatú cogitare sensisset: bifariam diuiso exercitu Antoniá uersus ad Ioannis monumentú aggeres ichoauit: ista parte superiorem ciuitaté captum iri cogitans & per Antoniá templum. Náq; hoc nisi cœpisset: nec oppidum qdem tutum erat obtinere: in utraq; aūt parte duo aggeres erigebant: a singulis agminibus singuli. Et iuxta monumentú quidem operantes a iudæis: & Symonis sociis infestantibus prohibebantur: ad Antoniá uero ab Ioannis sociis cú multitudine zelota℞ nō solum quia de superiore loco pugnabant: uerú etiam quia machinis iam uti didicerant. Paulatim enim usus quotidianus aluit peritiam: habebant aūt balistas trecentas: & quadraginta tormenta saxorum: quibus difficiliorem aggerum extructionem romanis efficiebant. Titus aūt sibi saluam fore fortunam sciens & perituram esse ciuitatem una & obsidioni uehementer instabat: nec pœnitudinem iudæis suadere cessabat consiliumq; factis admiscens & orationem sæpe armis efficatiorem cognoscens tam ipsos ut saluari uellent rogabat: tradita sibi ciuitate quæ iam capta uideretur: quam & Iosippum allegabat patria lingua uerba factutum: sperans eos hominis gentilis monitu aliquid remissuros.

Iosephus circuit ciuitatem ea parte qua possit audiri facilius iudæosq; orat ne uelint romanis resistere: persuadetq; pluribus uerbis: illi uero conuitiis eum afficiunt. Cap. XVII.

ITaq; Iosippus murum circuiens simulq; extra teli iactum stans unde ex audiri facilius posset multis orabat: ut sibi ac populo parcerent téplo ac patriæ neue contra hæc fierent alienigenis duriores. Romanos.n. sancta reuereri cum qbus nulla sibi societas eét: manusq; suas ad hoc usq; cohibere. Ipsos uero in his edoctos conseruare possent sponte ad eo℞ interitum ruere quin potius uidere muros concidisse firmiores: excisis uero infirmiores superesse romanorúq; uires cognoscerét sustinere non posse: hisq; seruire non esse nouú: neq; inexpertum iudæis. Ná licet pulchrum sit pro libertate pugnare tamen id in principio decere fieri. Semel aūt subditum qui multo tpe paruisset imperio iugú excuti: malæ mortis cupidú non libertatis moré uideri. Debere aūt dedignari dominos humiliores nō quo℞ in potestate sunt oía. Nam quid romanos effugisse: nisi q̃ pp æstus aut frigora esset inutile: imo uero tráisse ad eos undiq; fortunam: deúq; per singulas nationes ducenté imperium tum esse in italia. Hanc aūt ualidissimam legé tam feris bestiis quam hoibus esse p̄finitam potentioribus cedere: quosq; armis ingétes obedire uictoriæ. Iccirco ét maiores eo℞ quam multum & aīs & corporibus & aliis subsidiis meliores cessissent romanis q̃ nisi deum scissent illis fauere núq̃ perpessi fuissent: ipsos uero quia tunc refertos resistere: cú ex magna parte capta sit ciuitas: ciues aūt etiam si muros integros haberent excidio pariter affecti sunt. Nec.n. latere romanos quæ fames teneat ciuitatem & modo qdé consumi populú continuo uero etiam bellatores interituros: nam & si romani desierint & ab obsidione cessauerint neq; ciuitate strictis gladiis irruerint: iudæis tamen inexpugnabile bellú intus assidere q̃ horis singulis aleret: nisi forte quoq; contra famé arma caperent ac dimicarent: soliq; possent etiá clades superare. His addebat optimú esse ante intolerabilem calamitaté mutare sententiam dumq; liceret salutare consiliú sequi: nec enim antea gestorum causa succensere romanos nisi ad finé usq; insolentes fuissent: natura eos esse in imperio mansuetos atq; iracundiæ præferre: quod utile est. Vtile aūt putare neq; ciuitaté uacuam uiris neq; desertá habere prouinciá: iccirco uelle impatoré cum his dexterá iungere: nec.n. cuiq̃ salutem datu℞ si cœperit ciuitaté p̄sertim q̃ nec in extremis ei cladibus rogati paruerunt. Breui át muro℞ quoq; tertiú captú iri priores q̃ capti sunt fidé facere. Et q̄uis perrúpi tutamina non possint famé pro romanis pugnaturá. His monentem Iosippú multi in muro stantes uituperabant multi uero conuitiis: nonnulli ét iaculis appetebant. Ille aūt cum manifestis eos calamitatibus minime flecteret ad gentiles transit historias.

Iosephus clamat aduersus iudæos adducés diuersa exempla maiorum: ut uelint redere: deúq; eis aduersum esse: propterea amplius ne uelint resistere. Cap. XVIII.

O Miseri uociferans uirorúq; auxiliato℞ imemores armis & manibus cú romanis bellú geritis: q̄si quem aliú sic uicerimus. Quando aūt non deus oíum conditor iudæo℞ defensor est: si lædantur: non respicietis. Vnde progressi pugnatis quantúq; auxiliatorem uiolastis? Non recordamini opera diuina parentum: atq; hunc sanctum locum quanta

bella nobis aliquando peregit. Ego aūt facta dei narrare auribus indignis horresco: sed tamen audire ut cognoscatis non solū uos romanis sed etiā deo resistere. Nechias qui tūc erát rex ægyptiorum: idemq; Pharao uocabatur cū infinita manu descendit: reginamq; Sarā nostri generis rapuit. Quid igitur uir eius Abraá proauus noster? Armis credo ultus est iniuriā. At qui .ccc.&.xviii. præfectos habebat: quorꝫ singulis infinita multitudo parebat. An ipse qdem quiescere maluit absente deo? Puras aūt manus ad hunc locum tendens: qué uos polluistis inuictum sibi auxiliatoré ad militiam legit. Nonne secunda uespera incorrupta regina remissa est ad maritū? Adorans aūt qué uos gentili cæde cruentastis: ac tremés nocturnis somniis ægyptius exagiratus aufugit: auroq; & argento amantissimos deo donauit hebræos dicā translata in ægyptum maiorꝫ nostrorꝫ domicilia. Qui cum annos .cccc. tyrannis ac regibus alienigenis subiacerét: armis ac manibus ulcisci possent semetipsos deo potius pmisere. Quis nescit ægyptū repletam omni genere serpentiū: omniq; morbo corruptam? Quis terram infructuosam? quis Nili defectioné & continuas decem plagas? & ob hoc parentes nostros cū præsidio incruentos & sine periculo deduci: quos deus sibi sacerdotes ducebat. Sed ab assyriis raptá nobis sanctam arcā palestina & dagon simul ægrum genuit: & iā tota gens quæ rapuerat: corruptis uero occultis corporꝫ: ac per eā cum cibo uisceribus exhaustis cymbalorum ac tympanorꝫ sono manibus noxiis reportarunt sanctū placationibus expiantes deus erat qui hæc parétibus administrabat: propterea ꝙ omissis armis ac manibus eius se iudicio pmisere. Rex assyriorꝫ sennacherib cum totam ducens asiā ad hanc urbem castra posuisset: manibus non humanis cecidit: nā ab armis quiescentes in uotis erant: & angelus dei una uoce infinitū deleuit exercitum. Posteroq; die excitatus assyrius .clxxxv. milia reperit mortuorꝫ: atq; ita cum reliquis hebræos inermes: nec persequentes fugiebat. Scitis ēt in babylone seruitium: ubi per annos lxx. populus exultans non ante libertaté respexit quam eam dominus donaret qui eos etiam est psecutus: iterumq; auxiliatori suo sacerdotū more seruiebant. Breuiter dicam: nullū est operæpretium quod armis parentes nostri persecere: aut non sine armis deo permissa potestate imperii. Domi aūt manentes ut placebat iudici superabant. Pugnantes uero semp de spe ceciderūt. Nam ubi rege babyloniorum oppidū obsidente contra Hyeremiæ prædicationé Sedechias rex noster cum eo congressus est: tam ipse captus est quā cum templo ciuitaté uidit excindi. At quin uidete quanto ille rex uestris ducibus: eiusq; populus uobis erat mediocrior. Deniq; Hyeremiā uociferantem inuisos esse deo propter delicta quæ in eum cōmiserát captum iri: aut nisi traderent ciuitaté: neq; rex neq; populus interfecit. Sed uos ut intus gesta prætermittam: neq; digne possum iniquitates uestras exponere: me qui uobis salutem suadeam q̄rimoniis: telisq; appetitis irati: q; uos uestrorum cōmonefacio peccatorum ne dici ea toleratis: quorꝫ quotidie facta committitis. Idem tūc fuit cū antiocho qui dictus est Epiphanes: obsidente ciuitatem multis modis offensa diuinitate maiores nostri cum armis progressi: ipsi quidem in pugna perempti: oppidum uero ab hostibus direptum est: sanctumq; per triennium sexq; méses poenitus desolatum est. Et quid pluribus opus est. Ipsos romanos quis te contra iudæorum gentes ad militiam prouocauit. Nonne indigenarū impietas: unde scaturire coepimus. Nonne a seditione maiorum quando Aristoboli & Hyrcani furor: & inter eos contétio Pompeium intulit ciuitati: & romanis deus indignos libertate subiecit. Deniq; tres menses obsessi quāq̄ nihil quale uos in sanctum legesq; deliquerant: & maioribus ad bellum subsidiis utebantur sese tradiderunt. Antigoni autem filii Aristoboli nescimus exitum. Quo regnum obtinente: deus iterum captiuitate persequebatur populum delinquétem. Et Herodes quidé Antipatri filius Sossium & romanum adduxit exercitum. Circundati uero per sex menses obsidebantur donec capti peccatorum suorum supplicia pependerūt: direptaq; est ab hostibus ciuitas: ita nunq̄ genti arma data sunt. Oppugnationi uero sine dubio cohæret excidiū. Oportet ergo ut opinor sacri loci possessiones iudicium deo de omnibus promittere manusq; tunc humanas contémnere: cum a superno sibi duce non recedant. Vos aūt qui ex his quæ legis conditor bene dixit egistis? Quid quod is execratus est prætermisistis? Quantum autem illos: qui cito periere impietate supesastis: nam occulta dedignantes peccata: hoc est furta: insidias atq; adulteria: rapinis: cædibus certatis; nouasq; maleficiorum excogitastis uias. Sāctum uero templum factum est oīum receptaculum & indigenarꝫ manibus pollutus est locus: qué romani ex tam longinquo adorabant: multa per legé nostram de suis moribus derogantes. Deinde post hæc in qué fuistis impii hunc auxiliatoré sperastis? Valde qdem iusti estis supplices priusq; manibus adiutoré uestrum rogastis? Talibus rex uester pcibus aduersum Assyrium supplicauit: cum magnū illum exercitū deus una nocte prostrauit? Similia uero assyriis romani cōmittunt ut etiam similé ultionem speretis: nam ille qdem ab rege nostro accepta pecunia ut uastitari parceret ciuitatis neglecto iureiurando adincédium templi descendit. Romani aūt solēne poscunt tributum: quod parentes nostri eorum parétibus pensabant. Et si hoc impetrauerint neq; populantes ciuitaté neq; sancta oīno tangunt. Concedunt aūt nobis familias liberas & possessiones tenere: sacrasq; leges saluas manere patiuntur. Insania est profecto sperare deum talé circa iustos fore: qualis iniustis apparuit: præsertim q statim ulcisci nouerit cū oportet. Deniq; assyrios prima nocte q̄ castra ciuitati admouerant: fregit ꝙ si etiā

uestram progenié liberaret:romanos uero dignos pœna iudicaret:confestim eis illo tpe sicut assy-
riis irasceretur:quo genti manus Pompeius attulit:quo post illum Sossius ascẽdit: quo Galileam
Vespasianus excidit.Postremo nõ nunc Titus ciuitati appropinquaret.Sed neq; magnus neq; sos-
sius passi sunt:& ciuitaté uictoria cœperunt.Vespasianus aũt ex bello quod nobiscũ gessit etiam
imperium adeptus est.Nã Tito quidem etiã fontes uberiores profluunt: qui prius uobis aruerãt.
Deniq; ante huius aduentum.scitis & siloã & omnes extra ciuitatem fontes adeo defecisse ut ad
utrũq; aqua mercaretur. Nunc aũt ita hostibus nostris largi sunt ut non modo ipsis & iumentis
eoy:sed etiam hortis sufficiant.Deniq; huius prodigii:& ante periculũ factum est in excidio ciui-
tatis quando supra memoratus babylonius rex cũ exercitu uenit:qui & captã ciuitatem incendit
& templum q̃uis ut opinor nihil tũc illi quantũ uos impie nunc cõmisissent.Itaq; sanctis relictis
deum fugisse putauerim.Hisq; nunc adesse q bus cum bellũ geritis.An bonus qdem uir domum
flagitiosé fugiet & domesticos oderit?Deum uero malis uestris inhærere arbitramini qui etiã oc-
culta conspicit & audit oĩa quæ tacentur. Quid ãt apud uos tacetur? quid celatur qd non etiam
planum inimicis factũ est?iniquitates enim uestræ uelut in promptu neminé latent:inq; dies sin-
gulos quis peior sit certamen habetis atq; ita nequitiã ut uirtutem demonstrare contenditis.Ve-
rũtamen reliqua salutis uia est si uelitis & diuinitas confessis ac pœnitẽtibus solet sese placabilis
offerre.Arma proiicite:pudeat uos patriæ iam dirutæ:conuertite oculos & ꝓspicite eius quã pro-
ditis pulchritudiné:quale oppidũ:quale templum:quã multaꝝ gentiũ munera.Quis in hoc flam-
mas adducit?quis hæc iam nõ esse desiderat?Et quid est hoc quod saluũ esse debeat dignus?o la-
pidibus duriores.Si hæc non ueris luminibus cernitis saltem familiaꝝ uestraꝝ miseremini.Ver-
sentur in cõspectu cuiusq; filii cõiuges:& parẽtes:quos paulo post aut bellũ aut fames absũpse-
rit.Scio qa una cum his periclitabit̃ mihi mater & coniũx:& familia nõ ignobilis domusq; olym
clarissima:& fortasse proptereа me quisq̃ hæc suadere crediderit.Interficite illos:accipite merce-
dem salutis uestræ sanguinem meũ.Ipse quoq; mori paratus sum si post me resipiscitis.

Clamante Iosepho cũ lachrymis ut uellent sedare nõ flexerunt aĩos seditiosi;sed diu ꝑstitunt:
ita ut cogerent̃ fame ꝑire:Tantam famẽ perpessi sunt ut matres ex filioꝝ ore cibum raperent:se-
ditiosi illi domos ui irruebant ut cibum caperẽt:summa miseria & summa crudelitas describitur
Symonis & Ioannis. Cap. XIX.

HAec Iosippo uociferante cũ lachrymis seditiosi qdem: neq; aĩos flexerũt: neq; tutã sibi
mutationé fore iudicauerunt.Populus uero ad ꝓfugiendum cõmotus est:& alii qdem
possessionibus suis aliisq; rebus carissimis exiguo ꝓcio uenundatis solidos qdem ne la-
trones eos depræhẽderent trãsglutiebant.Qui uero ad romanos elapsi fuissent exone-
rato uentre habebant usui necessaria.Titus aũt plærosq; p agros quo uellet quisq; pergere dimit-
tebat:idq; magis eos ad ꝓfugiũ hortabatur:q intestinis malis carebant romanis cõseruire:Ioãnes
aũt & Symon cũ sociis ne bis magis pateret exitus quã ne romanis aditus obstruebant:& qui uel
umbra suspitionis dedisset continuo necabat̃.Ditioribus qdem manere ẽt sicut profugere par cã
erat pereundi:nã quasi transfugere uoluisset pp matrimoniũ quisq; occidebatur.Cum fame auté
crescebat desperatio seditiosoꝝ:& in dies singulos uiriũq; malum amplius accẽdebatur.Et palam
quidem nulla erant frumenta:irrumpentes aũt scrutabãtur domos. Et siquidé inuenissent aliqd
eos qui negauerunt uerberabant:si uero nihil inuenissent quasi diligentius celauissent tormentis
itidé afficiebant.Habendi aũt argumento erant corpora miseroꝝ cum ea quæ solidis uiribus sta-
rent abundare cibo putarentur. Tabidi ãt transfigebantur:nec rationis esse uidebat̃ statim fame
morituros occidere: multi uero clã substantiam suã uno frumenti modio q ditiores essent; itẽq;
pauperes ordei ꝑmutarunt.Inclusi deinde intimis ædiũ rectis quidã summa penuria infectũ triti-
cum comedebant.Panem alii cõficiebant ut necessitas metusq; monuisset. Et mensa qdem nusq̃
apponebat̃;sed incoctũ subtrahentes igni cibum diripiebant; miserabilis aũt erat uictus dignũq;
lachrymis spectaculum:cũ potentiores qdem plus haberent: infirmiores ãt iniuriam deplorarẽt:
quippe fames super oẽs clades haberetur;nihil sic perdit hoiem ut pudor:nam quod reuerẽtia di-
gnum est in fame negligitur.Deniq; uxores uiris & filii parentibus : & quod miserrimum matres
cibum infantibus ex ipo ore rapiebant:& marcescentibus inter manus carissimis nemo parcebat
quin uitæ guttas auferret.Edentes uero talia non latebant ; sed ubiq; aderant qui ista diriperent:
nam sicubi clausam domũ uidissent:eos qui intus erant cibũ capere hoc suspicabant̃ iudicio: sta-
timq; ruptis foribus irruebant:uictumq; iam cõtusum dentibus ex gutture pœne reuocabãt ipse
faucibus strangulantes. Pulsabantur aũt senes ne cibum defenderẽt:lacerabant̃ mulieres ea quæ
haberẽt in manibus occulentes; nullaq; miseratio uel cani capitis uel infantiæ sed abstractos pue-
ros & ex bucello pendentes humo allidebant.Si quis aũt incurrentes anteuenisset quodq; rapturi
fuerant deuorasset:tanq̃ si læsi cruentiores erant. Acerbissimos autem cruciatus excogitabant
dummodo alimenta repetirent;nunc extruentes genitalium uias; nunc uirgis acutis podices trãs-
figendo.Horrendaq; etiã auditu quis patiebatur in unius panis confessionem & unum pugnum
farinæ abditum indicaret.Tortores auté nec esuriebant;minus enim crudele uideretur quod ne-

cessitas speraret. Exercentes aũt dementiã suam sexq; sibi dierũ uiatica præparãtes hisq; occurrẽtes q per romanorũ custodias agrestis oleris herbarũq; gratia colligendarũ nocte reppeurissent: cũ iã se hostes euasisse credebãt: quæ attulissent eripiebãt: multũq; supplicãtibus & horribile dei nomen iplorantibus ut aliquã ptem sibi concederẽt: eorũq; cum piculo sibi collegissent nihil pœnitus dabant: gratũq; uidebatur si spoliati nõ perirent. Hæc qdẽ humiliores a satellitibus patiebantur. Honorati uero ac diuites ad tyrãnos pducebant: quorũ alii insidiarũ falso accusati occidebantur: alii qa romanis pderẽt ciuitatẽ. Et plærũq; delator subornatus agebat q pfugere uoluissent. Sic uero quẽ Symon expoliasset eũ ad Ioannẽ remittebat: & quẽ Ioãnes expoliasset eũ Symon excipiebat: sibiq; inuicẽ propinabãt sanguinẽ popularium miserorũq; cadauera partiebantur. Et dominandi qdem erat cã in utrũq; dissensio: scelerũ uero concordia. Nã qui ex alienis malis partẽ alteri sibi totũ uendicans non dedisset neqssimus uidebat. Et q non accepisset uelut boni alicuius dãno dolebat: q crudelitatis pte doluisset. Sigillatim qdem iniqtates eorũ explanare non potero: ut aũt breuiter dicam neq; aliã ciuitatem unq̃ talia perpessam puto: neq; ullã nationem post hominũ memoriam malitia ferociorẽ fuisse. Postremo ẽt gentibus hebræorũ maledicebãt ut minus imperii uiderent in alienos. Verũtamen q erãt & seruos se & degeneris gentis abortiones esse cõfessi sunt. Deniq; ciuitatẽ ipsi euertere: & romanos inuitos hanc tristẽ admittere uictoriam coegere: tardiusq; uenientẽ in templum ignẽ pœne traxere. Deniq; cum hi ardere superiorem ciuitatẽ uidissent: neq; doluere neq; illachrymauere: sed apud romanos qui hæc parerentur inuenti sunt. Verum quæ per territorium gesta sunt postea cum rerum documentis dicemus.

Multi propter famẽ ciuitatem exeuntes capiebantur ex his multi incisis manibus ad Symonẽ & Ioannem mittebantur. Tito acclamante, ne tantam uellent pati miseriam: ipsi cõuitiis Tito & patri eius maledicebant. Cap. XX.

Tito aũt aggeres proficiebant q̃uis a muro milites male afficerentur: parte uero equitatus directa iussit p ualles ad alimenta cõportanda exeũtibus insidias tendi. Erant aũt in his nonnulli ẽr pugnatores: qbus iam minime præda sufficeret: maior uero pars ex populo pauperes: quos pfugere deterrebat pro affectibus suis metus: nec clã enim seditiosis fieri posse sperabantur cũ coniugibus ac liberis diffugerent: eosq; latronibus relinquere non patiebant uice sua iugulandos. Audaciores aũt faciebat ad exeundũ fames: restabatq; iam latitantes egredi & ab oĩbus capi. Depræhensi aũt necessitate repugnabãt: metu supplicii rerumq; uidebãtur supplicare. Post pugnam itaq; uerberati: & ante mortẽ modis oĩbus excruciati contra murũ excruciabantur. Tito qdem miserabilis uidebatur ista calamitas cũ iudæi in dies singulos quingenti nonnũq̃ etiam plures caperentur: sed neq; captos dimittere tutum erat tantamq; asseruare multitudinẽ custodum uidebant esse custodiã: maxime uero propterea non phibuit citius eos existimans ea facie remissuros: tanq̃ similia passuros nisi se dedissent. Milites ãt diuersis modis suffigebant ira & odio & ludibrii cã & pp multitudinem quã cœpissent. Iamq; spacium crucibus deerat: & corporibus cruces. Seditiosis uero tantũ defuit ut ea clade mouerentur: quod etiã in contrariũ eis cessit ad decurrendã reliquam multitudinẽ. Transfugarũ enim familiaribus ad murũ tractis: & siqui erant populariũ proniores ad pacem: & quæ paterent qui ad romanos profugerent demonstrabant: & qui cõpræhensi tenebantur eos supplices non captiuos eẽ dicebant. Ea res multos perfugere cupientiũ donec uerum cognosceretur inhibuit. Fuerunt ãt qui statim dilapsi sunt quasi ad uerũ supplicium properantes. Illatam enim ab hostibus mortẽ comparatione famis requiẽ esse ducebant: multis aũt captiuorum Titus etiã manus abscindi pcepit: eosq; ad Ioannem & Symonẽ intromisit ut pp calamitatem nec uiderentur profugi: nec crederent: saltem nunc desinerent admonens: nec uere cõpellerent ad excidium ciuitatis. lucrarentur in extremis mutata uoluntate: & proprias aĩas & patriam tantã & templum cuius participem non habebant. Simul aũt dictis aggeres circũeundo operantes urgebat ueluti facta uerbis non multo post secutura. Ad hæc in muros stantes & ipsi cæsari: & patri eius maledicebant: mortẽq; se contẽnere clamabant: eamq; seruituti recte præferre: multa uero mala in romanos facere dum sperãt se nec patriam curare ut ipse diceret pituros mundũq; deo templum hoc melius esse q̃uis & his secutus sit qui incoleret: quem ipsi quoq; auxiliatorem habentes oĩbus interminationibus illusores qbus facta non addere finem enim dei esse. Talia conuitiis admiscentes uociferabantur.

Antiochus æpiphanes cũ macedonibus: admirat romanos q muros non adeãt: ipse cum suis muros adit: multi ex his fugiũt & multi interficiunt: post a tito ageres fiunt: ad motis ad muros Symon fossa intus facta submisso igne ageres ruunt: & incendunt: Symonq; cũ multis aliis pficiscit in machinas illas: easq; incendunt: cũ romanis cõgrediunt: ita ut nõ diiudicari possit amicus ab inimico: qdẽq; ex romanis corruptis machinis desperabãt ciuitatẽ captũ iri. Cap. XXI.

Et inter hæc antiochus quoq; aderat Epiphanes: multos alios armatos ducens: & præterea caterua stipatus qui macedones appellabantur: oẽs ætate pares & paulo magis pceres adolescentuli more macedonum instructi armis & erudiri unde ẽr nomen habebant: plærĩq; tamen famam gentis æquare non poterãt. Oĩum.n. regum qui romanis

parebant fœlicissimum cōmagenum fieri contigit priusq̃ fortuna mutaretur. Ostendit ille quoq̃
in senecta ætate nullū ante mortē beatum dici oportere. Cæterū filius eius adhuc eo uigente præ
sens se mirari aiebat: quidnā esset quod romanos adire pigebat muros. Erat. n. bellator ipse natu-
raq̃ promptissimus: tātusq̃ uiribus ut multū peccaret audacia. Cū uero Titus ad hoc subrisisset:
laborēq̃ cōem esse dixisset: sicut erat antiochus cū macedonibus in muꝝ impetū fecit: & ipse qui
de n pro uiribus suis ac peritia cauebat tæla iudæoꝝ sagittis eos appetens adolescentuli aūt oēs
præter paucos attriti sunt. Nā pudore promissionis diutius pugna certauerat: & ad extremū mul
ti fiuni recessere: hoc reputantes q̃ etiā uitis macedonibus uincere cupientibus fortuna opus sit
alexandri. A romanis enim duodecimo die mensis maii aggeres inchoati uix nono & uigesimo p
fecti sunt: cū totos dies septem & decē laborassent ingentes. n. quatuor acti sunt: & unus qdem q
erat ad Antoniā & a quinta legione fuerat extructus contra mediū stagnum quod strunthiū uo-
catur: alter uero a. xii. uiginti cubitis distans. Decima uero legio quæ supra memoratis pstabat in
septētrionali parte opus erexerat: ubi stagnū est quod appellat amigdalon. Adhuc aūt quintadeci
ma legio xxx. descendentē cubitis aggerē fecit ad pōtificis monumentū. Iam uero admotis agge-
ribus Ioānes suffossa intus terra usq̃ ad aggeres antoniā uersus dispositis p cuniculum subdibus
opera suspendit: illataq̃ silua pice ac bitumine illita ignē immitit. Succensis aūt fulcimentis fossa
repente subsedit: cūq̃ magno sonitu in ea aggeres decidere: ac primo qdem cū puluere fumus ex
alto excitatus est cum ignē ruina concluderet. Peresa uero materia: qua pmebatur flāma iam ela
rior apparebat. Et romanos repentini qdem facti stupor occupat molitionem iudæoꝝ ægre fere
bant, iamq̃ se uicisse credentiū: & spes eos cassa refrixit: & in posteꝝ subuenire aduersus ignē mi
nus utile uidebatur ēt si esset extinctus semel aggeribus deuoratis. Biduo uero post alios etiā ag-
geres Symon cū sociis aggreditur. Illa. n. parte romanis admotis arietibus concutere muꝝ cœpe-
rant. Testeus aūt quidā ex Garsi ortus ciuitate galileæ & Magassatius ex regalibus familiis mariā
nes: cūq̃ his Adiabenus quidā filius Nabatæ nomen habens ex fortuna Egiras: cuius est interp-
tatio claudus: raptis facibus in machinas euolarunt: hisq̃ uiris neq̃ audaciores in illo bello extra
ciuitatem apparuere neq̃ magis horrendi. Nam uelut in amicos: non ut in agmen hostium excur
rerent nihil cunctati sunt aut subsistere; sed p medios inimicos facto impetu machinas incēdere.
Acti aūt missilibus & gladiis detrusi non prius a periculo dimoti sunt quā ignis instrumenta cor
riperet. Sublata uero iam flāma romani qdem concurrentes e castris auxilio properabant: iudæi
uero ex muro eas prohibebant: manusq̃ cū his conserebant qui flammas extinguere conarentur
propriis corporibus nullo modo parcētes. Et illi quidem arietes igni subtrahere cum eoꝝ tegmi
na cremarentur: iudæi etiam per flammas eos retinere certabant: & q̃uis feruens nacti essent: fer-
rum tamen arietes non amisere. Hinc aūt auxiliantes flamma trāsiit: & aggeres iam occupabat in
cendium itaq̃ romani flāma circundati; quoniā seruare posse opera desperabant in castra descen-
dunt. Iudæi uero magis instabant; cum semper eoꝝ numerus cresceret ex ciuitate accedētibus ad
iumentis minusq̃ cautos haberent impetus freti uictoria. Progressi āt usq̃ ad munimenta castro-
rum prælio cum eoꝝ custodibus dimicabant. Est ergo quædā pro castris per uices stantiū arma-
torum & acerbissima in eos sanctio romanoꝝ: ut qui loco de qualibet causa cessisset occideret;
hi pœnali loco de gloriosa morte prælata steterunt fortiter: eorumq̃ necessitate simul ac pudore
plurimi fugientiū redierunt: balistisq̃ in muro dispositis ex ciuitate accedentē multitudinem pro
hibebant: nihil pro cautione siue tutamine suoꝝ corporum prouidentem; nam quoscūq̃ obuios
habuissent cū his congrediebantur iudæi: & in spicula irruentes incaute ipsis corporibus inimi-
cos feriebant. Sed neq̃ hi iactus magis quā fiducia superabāt: & romani plus audaciæ quā q̃ ma-
le tractarentur cedebant. Iam uero Titus aderat ab Antonia quo secesserat locum aliis aggeribus
pspiciens: multumq̃ increpatis militibus si cum hostibus muros optinebant in suis periclitarētur:
& uelut ex carcere contra se dimissis iudæis obsessoꝝ paterentur ipsi fortunam cum electis mili
tibus hostes alatere circūuenit: illi aūt cum mora ferirentur contra eum cōuersi durabant: mixta
uero acie puluis quidem lumina: clamor uero aures exuperabat. Neq̃ aūt amicum quisq̃ interno
scere poterat aut inimicum. Iudæis aūt non tam uirium fiducia quantum salutis desperatione p
seuerantibus: etiam Romanos pudor armoꝝ & gloriæ & præsentiæ periclitātis Cæsaris reddidit
fortiores. Itaq̃ putauere in eos ad extremū nimia ferocitate aīorum uel totam multitudinem iu-
dæorum fuisse rapturos nisi præuento pugnæ momēto in ciuitatem se recepissent. Corruptis au
tem aggeribus romani sono tenebātur q̃ tam longum laborem una hora perdidere; & multi qui
dem solutis machinis captum iri ciuitatem iam desperabant.

Consulit duces Titus quid faciendum: an aggredi muros debeant an ageres struendi: aut per-
mittendum q̃ ipsi fame coacti ciuitatem sint tradituri: an circūdanda sit ciuitas ne exitū habeāt:
sicq̃ dicit Titus opus nō paruū sed inextricabile romanos eē facturos. Cap. XXII.

Titus aūt cum ducibus quid fieret deliberabat. Et callidioribus quidem placebat omni
admoto milite ui muros experiri: adhuc enim iudæos cum exercitus parte dimicas-
se; uniuersi uero militis impetum tolerare non posse uerum sagittis esse obruendos.

Prudentiores autem rursus aggeres fieri suadebant:alii & sine aggeribus assideri gressus eoꝶ tantummodo obseruantes:ac ne uictus intro ferretur monebant:& ciuitatem fami relinquere: neq; cum hoste manu confligere:nec enim expugnari eorum confidentiam posse:quibus optatum est ferro procumbere:uel etiam sine hoc interficere:quæ sæuior est cupiditas:ipsi autem Tito cæsari quidem prorsus tanto cum exercitu honestum non uidebatur & pugnare cum his superuacuũ qui semetipsos perdituri essent. Aggeres autem fieri impendiorum penuria operosum iudicabat: egressus uero ciuitatis obseruari operosius. Nec enim circundari eam propter magnitudinem locorumq; difficultatem ab exercitu posse:& propterea ad excursus incautom : contra manifestam uero uiam obseruatam occultas uias excogitaturos iudæos tam necessitate q̃ locorum sciẽtia. Si quid autem clam esset illatum diutius obsidionem trahendam uerendumq; ne uictoriæ gloriam diminuat temporis longitudo. Hæc enim quidem effici posse:sed celeritatem ante gloriã duci debere tamẽ si celeritate uti uelit & cautione totam muro cingere ciuitatem. Hoc enim modo omnes exitus posse percludi : & iudæos aut omnibus modis salute desperata ciuitatẽ tradituros aut fame uictos facillime capiendos:aliter enim se non posse quiescere:uerum & aggeres curaturum esse:cum infirmiores habeat qui prohibent:q; si cuiq; magnum opus & inextricabile uideatur eũ cõsiderare debere q; neq; paruum opus romanos decebat facere:& sine labore magnum quid perficere ne deo quidem facile sit.

Exhortatus Titus his uerbis duces iubet exercitus in opera distribui: murumq; circa ciuitatem cum castellis.ii.per suos construi fecit mira celeritatis:nocteq; quilibet suo ordine ac uigilia explorabat:uigilesq; somnos inter se sortiebantur. Cap. XXIII.

His duces exhortatus iubet eos exercitus in opera distribuere. Diuinus autem quidẽ impetus militibus incidit:ambitumq; ptiti non solum rectores inter se:uerum ipsi etiam ordines certabãt. Et miles quidem decatarcho, Decatarchus autem Ecatontarcho usq; Chiliarcho placere properabat. Chiliarchorum uero ostentatio ad duces usq; pertinebat. Ducum uero certamina Cæsar ipse diiudicabat. In dies enim singulos circuiens opus sæpissime inspiciebat. Cœptum enim a castris assyriorum:ubi ipse tendebat ad inferiorẽ cenopolim murum duxit. Hinc per cedronem ad Elcona montem reuertens a meridie montem complectitur usq; ad saxum quod per insterconos uocatur : eiq; proximum collem qui super uallem imminet. Siloã ac inde ad occidentẽ flexo ædificio ad uallem fontis descendit. Hinc subiens ad Anani pontificis monumentum circundato monte ubi Pompeius castra posuerat: ad septentrionalem redit regionem eam cum præcessisset ad uici partem cui nomen est crebitonicus. Post illum Herodis monumentum ab oriente clausum castris suis coniunxit unde cœperat murus quidem uno minus.xl.stadiis erat. Adhuc autem foris castella.xiii.ædificata sunt:eorum gyrus denis stadiis numerabatur. Totum autem opus triduo constructum est ut id quidem dignum mensibus uideretur:celeritas uero fide careret. Muro autem circũclusa ciuitate per castella custodibus collocatis: primam quidem uigiliam noctis ipse circuiens explorabat. Secunda uero Alexandro permiserat. Tertia uero obtigit agminum ducibus. Somnos autem uigiles inter se sortiebantur:totaq; nocte per castellorum spatia circuibant.

Ablata facultate exeundi fame omnes moriebantur:unus alium mori intuebatur:non erat facultas sepeliẽdi:latrones uero ex mortuis esse uestes risu expoliabãt:multi ex muris i fossas pciebantur:quæ uidens Titus ingemuit. Cap. XXIIII.

Iudæis autem cum exeundi facultate:omnis etiam spes salutis a dẽpta est: auctaq; iam fames tota domus ac familias depascebatur. Et recta quidem plena erant mulieribus exanimatis atq; infantibus:uiarum autem angusta senibus mortuis. Adolescentes autẽ ac iuuenes turgidi uelut umbra mortuorum per oppidum uolutabant & ubi quem casus occupauerat decidebant. Sepelire autem funera neq; poterãt præ labore: & eos quibus aliquatus supererat pigebat & propter multitudinem mortuorum:& quod de ipsis erat incertũ. Deniq; super eos quos sepellierant multi moriebãtur. Multi autem ad sepulchra priusq̃ fati dies ueniret & uiui properabant:neq; luctus in illis calamitatibus neq; fletus erat: sed fame superabantur affectus. Siccis autem oculis & corruptis oribus qui tardius morerentur eos qui ante se requiescerẽt tuebantur. Altum uero silentium ciuitatem plenaq; mortuis nox compræhenderat. Et latrones his acerbiores domus enim tantum sepulchra erant:& cadauera spoliabant uelamina corporibus detrahentes cum risu egrediebantur. Hisq; gladiorum mucrones propinabant:nonnullosq; iacẽtium adhuc spirantes ferro experiendi causa transuerberabãt. Si quis autem manum rogasset aut ferrum sibi commodari quo famẽ euaderat:superbissime negligebatur. Animas uero efflantium quisq; in morte templum obtutibus intuebatur cum uiuos relinqueret seditiosos. Illi autem primo quidem sumptu publico iubebant mortuos sepeliri cum dolorem ferre non possent. Deinde q; non sufficiebant in ualles eos ex muro præcipitabant. Quas circuiens Titus ubi plenas cadaueribus uidit:altaq; sanie tabefactis corporibus defluentes ingemuit & extentis manibus deum testabatur factum illud suum non esse. Ciuitas quidem ita erat affecta.

Romani uidentes seditiosos fame cruciari letantur:copiam maximam frumenti iudæis osté-
dendo ad maiorem doloré:Titus etiam aggeres inchoabat ut uideret si uellent tradere ciuitatem
miseratus eorum calamitatem:seditiosi uero non placabantur. Cap. XXV.

[R]Omani uero cum nemo iam seditiosorum auderet excurrere; ná etiam eos mœror fa
mesq; tangebat:dies lætos agebant. Frumenti aliarumq; rerum necessariarum haben
tes copiam de syria proximisq; prouícíis. Multi autem iuxta murum stantes magnáq;
alimentorum abundantiam demonstrantes satietate sui famé hostium incendebant.
Seditiosis autem nihilomagis calamitate cedétibus Titus reliquias populi miseratus:
& properans saltem hoc liberare quod superest:iterum aggeres inchoabat quáq̃ difficulter mate-
riam repetiret. Omnes enim ciuitati proximas siluas opera p̃rima cósumpserant. Ex nonagesimo
uero stadio milites alias congregabant & ad antoniam solam ex quatuor partibus maiores p̃riori
bus aggeres struebátur. Cæsar autem agmina circuiens atq; opus urgens demonstrabat: q̃ in ma-
nibus eorum latrones haberet. Sed illis pœnitudo plane perierat:& a nimis & corporibus separa-
ti utrisq; uelut alienis utebantur. Nec enim uel animas affectio mansueta uel corpora dolor tan-
gebat:qui etiam mortuam plebem quasi canes lacerabant:replebantq; languentibus carcerem.

Symon mathiam cuius ciuitatem obtinuerat peremit cum tribus filiis suis : corpora sepeliri
prohibuit:alios etiam nobiles occidi fecit. Cap. XXVI.

[D]Eniq; Symon & mathiam quidem p quem obtinuerat ciuitaté in cruciatum peremit
boechi filius erat ex pontificibus populo maxime fidelis & carus. Is cũ a Zelotis ma-
le populus tractaretur:quibus iam Ioannes accesserat ut adiutorem Symonem recipe
ret populo persuasit:nulla cum eo prius habita pactione:aut aliquid mali metueos. In
gressus autem ille postq̃ obtinuit ciuitatem:inimicum eum æque atq; alios esse dice-
bat:qui pro se cósilium dederat: uelut hoc simplicitate suasisset productum eum & accusatum q̃
cum romanis sentiret morte dánauit : ne purgationis ei facultate concessa cum tribus filiis suis.
Quartus enim ad Titum ante profugerat. Prius autem se occidi quá filios obsécrantem: atq; hác
pro illa q̃ ciuitatem ei apuissent gratiam postulantem;ut augeret eius dolorem nouissimum ius-
sit intersici. Ille quidem super cæsos in conspectu suo filios iugulatur coram romanis productus:
ita enim Symon Anano magadi filio p̃ceperat:qui erat eius satellitum crudelissimus:cauillatus si
quid eum iuuarét ad quos exire uoluisset. Corpora uero sepeliri prohibuit:post hos Ananias qui
dam pontifex filius Masábali nobilis & scriba curiæ uir fortis ex Amua genus ducens:& cum his
xv. ex populo clariores necabantur. Iosippi uero patrem conclusum asseruabant;missoq; præcone
denunciant ne quis in ciuitate degentium uel colloqueretur cum eo:uel in unum ueniret prodi-
tionis metu proposito:& eos qui hæc cum illo deflerent ante q̃stionem perimebant.

Quidam ex iudæis qui custodiebat turrim a Symone sibi traditam;uidens tantam crudelita-
tem humano consilio cum quibusdam ex turri romanis signum dedit se traditurum turrim: illi
noo credentes;cognito hoc a Symone illũ ex turri in fossas proiecit:uidens hæc titus:& Iosephus
saxo capite percutitur letantur iudæi credentes eum mortuũ esse:resipiuit Iosephus uulnere:quo
cognito seditiosos stupor inuadit:multi ad romanos profugiũt: multi ex profugis ab assiriis uen
tribus apertis occiduntur: eo q̃ aurum ex uentre eorum per fimum uentris exire cognouissent :
Titus uero hac iniustitia cognita omnes interfecisset nisi esset maxima multitudo noxiorum:in-
crepat milites titus; sed occulte multi occidebantur ob insaniam propter hoc pauci ad romanos
amplius fugiebant. Cap. XXVII.

[I]Sta uidens quidam Iudas filius Dudi unus ex numero præfectorum Symonis qui tur-
rim ab eo sibi creditam custodiebat. Fortasse quidem nõ nihil etiam misericordia cru-
deliter pereuntiũ:magis autem sui prouidentia conuocatis. x. fidissimis contubernaliũ
quousq; tádem inquit hæc mala sustinebimus? quam ue salutis spé habemus seruantes
pessimo fidem? Ecce iam fames oppugnat:romani uero pœne intus sunt. Symon aũt bene quoq;
meritis ĩfidelis est:metusq; sibi etiam apud eum pœne & apud romanos certa fœderis dexteram.
Ergo age tradito muro & nosmet seruemus & ciuitatem. Nihil aũt graue Symon patietur si cum
de se desperauerit poenas citius pendet. His ubi decem assensi sunt mane cæteros quos subiectos
habebat per diuersum dimittit:ne quid eorum quæ cogitauerat proderetur. Ipse uero de turri ho
ra tertia romanos iouocabat:illorum aũt alii superbiam contẽnebant:alii non credebant:alios ẽt
pigebat uelut mox capturos ciuitatem nullo periculo. Interea uero cũ Titus ad muꝶ cum arma-
tis accederet:ante rem Symon cognouit:turrimq; uelociter occupat. Romanis eos inspectátibus
peremit:& p muꝶ proiecit corpora mortuoꝶ. Ibiq; circuiens Iosippus:nec eos rogare cessabat:
caput uulneraẽ lapide:statim attonitus cadit. Excursus aũt ad eius casum factus est iudæoꝶ:abre
ptusq; esset in ciuitatem nisi Cæsar misisset:qui eũ protegerent. Illis át pugnantibus Iosippus q̃dẽ
tollitur nihil quod ageret intelligens. Seditiosi uero táq̃ interfecto quẽ maxime cupiebant cũ læ
titia conclamauerũt. Diciẽ aũt hic noncius p ciuitaté ex quo residuá multitudiné mœror tenuit
uere p̃isse credentem:cuius fiducia profugere cogitabát. Audito át Iosippi mater in carcere mor-

tuum esse filium suum ad custodes quidē ex iotapatis hæc ait:certo se credere nec enim uiuo po nti.Secreto aūt flens ad ancillas:hunc inquit fœcunditatis recepisse fructū ꝙ ne sepelire quidem sibi filium licuisset a quo sepeliri sperasset. Verum ne illam quidem mendaciū diutius cruciauit: neqꝫ latrones refecit.Cito enim curato uulnere Iosippus resipuit: progressusqꝫ clamabat illos quidem non sibi multo post uulneris pœnas daturos;populum aut rursum ad fidem rogabat.Vnde populo quidem fiducia:sediciosis uero stupor incidit eius aspectu.Profugorum autem alii statim de muro necessitate prosiliebant:alii uelut ad pugnam cum lampadibus progressi simulātes mox ad romanos profugiebant.Hos autem sæuior ea quam intus pertulerant fortuna cōsequebatur & fame quam domi reliquerant ueIociorem apud romanos inueniebant ad exitium satietatem. Aderant autem inflati ex inedia & uelut morbo intercutis aquæ turgidi. Deinde uacuata replentes corpora disrumpebātur:nisi ꝙ perin desideria cohibuissent: paulatimqꝫ cibum desueto corpore obtulissent.Verum & eos qui hoc modo seruarētur alia plaga suscepit.Quidam enim apud syrios ex transfugis depræhenditur e fimo uentris aureos colligēs. Transglutientes autem:ut supra diximus;eo ueniebant ꝙ cunctos seditiosi scrutabantur:& maxima uis auri fuerat in ciuitate.Deniqꝫ.xii.atticis comparabant quod antea.xxv.ualebat.Verum hac arte per unum detecta totis castris fama percrebruit ꝙ auro transfuge pleni uenirent. Arabum autem multitudo & Syri scissis uentribus supplicium minitabantur.Et hac ego clade nullam credo sæuiorem cōtigisse iudæis: yna deniqꝫ nocte duorum miliū patefacta sunt uiscera. Et hac Titus iniustitia cognita pœne iussisset auctores circūfuso equitatu iaculis appeti:nisi magna fuisset multitudo noxiorum;multoqꝫ plures puniendi q̄ qui fuerant interempti.Conuocans autem auxiliatorum ducibus itemqꝫ militum romanorum;nam etiam militum quosdam hæc tāgebat inuidia utrisqꝫ iratus dicebat: si qui militum suorum hæc committerent lucri causa incerti nec arma propria quisq̄ erubesceret auro argentoqꝫ facta.Arabi autem & Syri primo quidem in alieno bello iure suo calamitatibus uterentur.Deinde qui crudelitatem in cædibus & in iudæis odia romanis ascriberent. Hac enim quosdam eorum milites infamia participare.Et his quidem mortem īterminatus est; si quis in eadem postea repertus fuisset audacia.Ad legiones autem litteras dedit ut suspectos inuestigarēt atqꝫ ad se referrent. Verum profecto auaritia contēnit omne supplicium sæuusqꝫ hominibus lucrandi amor innatus est nullaqꝫ omnino calamitas plus habendi cupidinæ comparatur:immo uero hæc alios & modum habentem metus subiūgitur. Deus autem qui dānauerat populum omnemqꝫ uiam salutis ad interitum uerterat.Deniqꝫ id quod cum pœna interdixerat Cæsar occulte in profugos admittebatur.& si quis transfugisset circūspectantes autem ne quis romanorum uideret: eos scindebant:& ex uisceribus quæstum nefarium trahebant.Illi paucis autem reperiebatur; & plærosqꝫ sola spes consumebat.Hic quidem casus multos transfugarum seduxit.

Ioannes ad sacrilegium se cōuertit: Aninus ad Titum fugit:narrat maximum numerum mortuorum fame:ex eo ꝙ castra posuit:coactosqꝫ stercore uti pro cibo. Cap. XXVIII.

IOannes autem ubi rapinæ ex templo defuere:ad sacrilegium sese cōuertit:multaqꝫ donaria templi retinēs:multaqꝫ uasa diuinæ rei ministerio necessaria crateras & lances & mensas:urceolis quidem abstinuit quos Augustus eiusqꝫ uxor miserat.Romanorum quidem imperatores honorauerunt semper templum atqꝫ ornauerunt;nunc autem iudæus etiam alienigenarum dona detrahebat:ad socios autem dicebat sine metu diuinis abuti debere;qui pro deo;qui pro templu militarent.Ex ipso alii proptereaqꝫ sacrum uinum & oleum quod sacerdotes sacrificiis reseruabant:tutum erat effudisse.Nāqꝫ in templo & multitudini distribuisse & illi sine horrore ungebantur & potabant.Non equidem recusabo dicere quæ dolor iubet. Puto si romani contra noxios uenire tardassent:aut hiatu terræ deuorandam esse ciuitatem:aut diluuio perituram:aut fulgura:aut sodomitana incendia passuram.Multo enim magis impiam progeniem tulit:q̄ quæ illa pertulerant.Deniqꝫ cum eorum pertinacia desperata totus populus interiit.Et quid opus est sigillatim narrare cædes?Ac Aninus Eleazari filius transgressus ad Titū per unam portam quæ sibi credita fuerat;centum & quindecim milia &.lxxx.dixit elata cadauera: ex quo die castra prope ciuitatem posita sunt.Ex die quartadecima mēsis aprilis usqꝫ ad calendas iulii.Hæc autem immensa est multitudo;nec tamē uel ipse fuit appositus portæ;sed publicam mercedem diuidens mortuos ex necessitate numerabat.Cæteros enim propinqui sepeliebant. Sepultura autem fuit elatos ex oppido proiicere. Post hūc autem nobiles profugi omnia mortuorum sexcenta milia portis eiecta nunciabant. Aliorum uero numerum minime posse compræhendi. Cum autem pauperes ferendos non sufficerent; congesta in maximis ædibus cadauera essent inclusa.Et frumenti quidem modium uenisse talento.Post ubi autem muro circundata ciuitate ne herbas quidem legere iam liceret:ad hoc necessitatis quosdam fuisse compulsos ut cloacas rimarentur:boumqꝫ ueterem fimum alimentum haberent.Stercus inde collectū & quod nec usui quidem tolerabile fuerat cibus erat. Hoc romani quidem audientes miserati sunt; seditiosos autem ne uidentes quidem pœnitebant:sed patiebantur usqꝫ ad ea progredi;fatum enim eos reddiderat cæcos;quod iam & ipsis erat & ciuitati.

¶ De bello Iudaico. Liber. vii. incipit.

¶ Aggeres struuntur a romanis: quærunt iudæi incendere: cū autem nequissent: admouent roma
ni aggeres certatur utrinq;: murus labitur ea parte qua Ioannes suffodierat pro incendendis ag-
geribus: moxq; alium murum struit quem nemo audebat ascendere eo q̄ qui prius tentasset
certissimum exitium tentasset. Cap. I.

Clades quidem hyerosolimoꝝ in peius quotidie procedebant: cū &
seditiosi magis accenderentur inclusi: postq̄ populum fames ipsosq;
iam possederat. Quin & multitudo congestoꝝ in ciuitate cadaueꝝ
& uisu horrenda erat: odoremq; pestiferꝝ emittebat: cum excursus et
pugnantium moraretur. Nam ueluti ꝑ aciem ruerent plurima cæde
excitata conculcare mortuos cogebātur; & q̄ super eos pedem pone-
rent neq; superabantur neq; horrebant; nec saltem sibi augurio fore
putabant contumeliam mortuoꝝ. Gentili aūt cæde polluti dextras
ad extremum bellum præparabant: tanq̄ exprobrantes deo: ut mihi
uidetur: supplicii sui tarditatem. Nō. n. spe uictoriæ maior pars eoꝝ:
sed desperatione salutis ferocius ferebantur. Romani autem quāuis
plurimum in aggreganda materia laborarent: tamen intra. xxi. dies
aggeres erexerunt attonsis omnibus ad nonaginta usq; stadia circum oppidum lucis: erat autē mi
serabilis terræ facies. Nanq; antea arboribus & paradisis ornata fuerat: ea tunc deserta ꝑcisis undiq;
arboribus cernebatur: nec ullus qui prius iudæam uiderat alienigena & soburbana pulcherrima
ciuitatis: cū eius solitudinem tunc uideret continere lachrymas poterat: uel non gemere mutatio
nem naturæ quantum pristinæ derogassent. Omnia nanq; insignia pulchritudinis bellum deleue
rat: ne si quis subito adueniens qui locum prius sciera eum cognosceret: sed præsens quæreret ci
uitatem. Romanis autem ac iudæis finitū opus aggeꝝ par faciebat timoris initium. Nanq; hi nisi
eos quoq; exurerent captum iri ciuitatē putabant. Romanis aūt fortasse nec uoluntatem sibi fo-
re illis incensis: nam & materiæ defecerant: & labori quidem corpora militum crebris autē offen-
sionibus cæssarant. Veꝝ ciuitatis cladibus tristius romani quā ciues ea habitantes afficiebantur.
Ad mala. n. quæ hinc accedebant etiam pugnatoribus nihilo segnius utebanꝰ. Sed eoꝝ spes fran-
gebatur cum aggeres insidiis machinæ siue soliditate muri: manus uero conflictus audacia repu-
gnantium superaretur: & præcipue q̄ cum seditione fameq; ac bello: totq; malis præstantiores iu
dæoꝝ animos inuenirent. Viroꝝ quidem inexpugnabiles esse impetus arbitrabantur: inuictā ue-
ro animoꝝ magnitudinem quæ calamitatibus aleretur. Nam quis eos in rebus secundis sustineat
qui malis ad uirtutem incitarentur. Illi quidem propterea cautius custodias ꝑparabant. Ioannis &
factio apud Antoniam simul & futura timebantur. Si dificereꝰ murus cauebat & anteq̄ arietes
admouebantur operibus instabat: nisi quia conatus irritus fuerit. Aggressi. n. cum facibus aggerē
spe decepti remeare. Nam primum ne concordare quidem eoꝝ uidebatur consiliū paulatim & p
interualla & cunctanter nō sine metu prosilientium neq; iudæoꝝ more: ut breuiter dicam. Dee-
rant. n. quæ propria gentis essent audacia cursus & oīum simul impetus: & ut sine offensione rece
derent. Languidiores progressi quam solebant etiam romanos solito promptiores offendere: qui
corporibus quidem atq; armis ita undiq; aggeres sepsere: ut nusq̄ igni aditum relinquerent. Ani-
mum uero ira confirmauerunt ne quis loco anteq̄ occumberent moucreꝰ. Nam præter omnium
reꝝ desperationem si etiam illud opus esset exustum acerbissimus pudor milites occupauerat: si
aut calliditati uirtus cederet aut arma temeritati aut ꝑitia multitudini aut iudæis romani. Simul
aūt missilia cum illis faciebant in prosilientes delata; & q̄ cecidisset posteriores impediebat ac ꝑi-
culum antecedentes meliores afficiebat. Qui uero intra cœli iactum uenire ꝓpetassent: alii disci-
plina hostium & densitate perterriti: alii confixi hastis retrocedebant: & ad extremū alius alium ti
miditatis arguens re infecta reuertebanꝰ. Calendis aūt iulii tentata fuerat expugnatio. Iudæis aūt
inde digressis romani machinas admouere: qui cum ab antonia saxis atq; igni ferroq; peterenꝰ;
& quodcunq; hostibus tælum necessitas attulisset. Nam licet multū mœnibus iudæi confiderēt
machinasq; contēnerent; tamen eas applicare prohibebant romanos. Illi aūt iudæis studiū esse ra-
tione muroꝝ ne infirmitate antonia læderetur: & fragilibus eam fundamentis suspicantes cōtra
certabant. Nec tamen q̄ feriebatur ictibus obediebat sed ipsi quidē crebris in se missilibus iactis
cū nullis periculis desuper uenientibus lassarenꝰ arietum opus urgebant. Cum uero inferiores es
sent ac lapidibus frangerentur: alii scutis super corpore concameratis: fundamenta manibus & ue
ctibus suffodiebant. Itaq; saxis quatitur obstinato labore concussis. Quietē utrisq; nox attulit: &
in ea murus arietibus labefactatus ex qua parte prioribus Ioannes aggeribus insidiando muꝝ suf
foderat subsidente cuniculo repente labitur paꝝ præter spem muriq;: & animi affecti sunt. Nam

iudæi quidem qbus memoria esse oportebat quod ruina præter spem accederat & aduersum eã
precauti non fuerant tanq̃ mansura esset antonia considebant. Romanoꝝ aũt inopinatá lætic á
sub celeri subuersione natá: conspectus alius murus qué intrinsecus Ioannes ædificauerat cito re-
strinxit. Verũtamen prior facilior ĩpetus uidebatur. Tunc.n.& ascensum p ruinas promptioré &
antoniá satis esse infirmioré. Murus quoq; qui recens erat cito destrui posse arbitrabaẽ. Nemo ta
men eũ audebat ascendere ꝙ qui primus id tentauisset certissimũ esset exitium.

Hortatur Titus militones suos ad ascendendum murum: facta exhortatione sabinus quidam
sirus se optulit ascensurum: susceptaq; asta cum.xi.murum ascẽdit: hostes in fugam uertit ipse ue-
ro sagittis obrutus cecidit. Cap. II.

Titus uero spe atq; ratione putans alacritaté pugnantiũ excitari: & adhortatione atq; p-
missis sæpe quidé periculoꝝ nasci obliuia: interdũ aũt morté solere ac conténi in unũ
congregatos fortissimos experiebaẽ dicens. O cõmilitones hortari quidé ad ea quæ pi
culũ non afferunt aparte & ipsis qui rogant & qui eos rogant ignauiæ repræhensioné
parit. Exhortatione aũt opus est in solis rebus ambiguis: quippe illa per se quéq; gerere dignũ est.
Itaq; difficilé uobis in muꝝ esse ascẽsum ipse ꝓfiteor: q aũt uel maxime oporteat gloriæ cupidos
pugnare difficilimis rebus pulchrũq; sit cũ laude mori. Nec erit infructuosum: qui primi fortiter
fecerunt ꝓsequar. Primũ quidé uos illud hortetur: ꝙ nõnullos fortasse deterreat iudæoꝝ paciens
aĩus: & in aduersis rebus dura constantia. Romanos.n.eosq; milites qbus in pace bella discere: in
bello aũt uincere consuetũ est: a iudæis manu uel aĩo superari turpissimũ est: idq; in fine uictoriæ
cũ etiam dei nitamur auxilio. Nãq; offensionis nostræ iudaicæ desperationes sunt. Illoꝝ ãt clades
fauore dei uestrisq; uirtutibus crescunt. Etenim seditio fames obsidio murorũq; sine machinis ca
sus: quid sit aliud q̃ in illos ira dei nostrũq; adiumentũ. Igiẽ non solũ deterioribus inferiores uide
ri: sed etiam diuinũ præsidiũ prodere uobis non conuenit. Quo pacto aũt non turpe uideatur: iu
dæos quidé qbus non magni pudoris est uinci: qui seruire didicerint: quo minus in posteꝝ patiá-
tur morté conténere: atq; in nos medios frequenter excurrere nõ uictoriæ spe: sed ostentationis
gratia. Vos aũt totius pœne terræ marisq; uictores: quibus etiá non uincere probro habetur otio
sos sedentes: ne semel quidem in hostes aliquid audaciter expertos: famam ac fortunam cũ his ar
mis operiri: maxĩe cũ paruo discrimine totum possitis efficere. Deniq; iam in Antoniá si ascende-
rimus habebimus ciuitate. Nam & si pugnandũ sit aduersum intus positos quod non arbitror: at-
tamen capta hac respiratiõe hostium incedere uictoriá nobis plenissimá repromittit. Et ego præ-
termissa nunc meoꝝ laude: qui in bello cecidere & imortalitate q manto furore ꝓstrati sunt ex
morbo pacis tempore morté aliter sentientibus imprecabor: quoꝝ anima cum corpore sepultu-
ra damnaẽ. Quis.n.uiroꝝ fortium nescit? ꝙ animas in acie ferro corporibusq; absolutas purissi-
mum elementũ æther hospitio receptas inter sidera collocat: manesq; se bonos ac ꝓpicios hero-
as uidendos offerre posteris suis. Quas uero morbus corporis tabesq; consumpserit: & si maxime
probris ac piaculis purgatæ sunt: subterraneæ tenebræ operiunt altaq; obliuio suscipit: & corpo-
ris simul ac uitæ ac memoriæ fine circunscriptas. Quod si necessario mors homini fato decreta
est: ad hoc omni morbo leuius est ferri ministeriũ: qui non uideatur ignauum negare usui quod
debim rediturus sit. Et hæc quidé ueluti seruati nequeant: uel qui conati fuerint ꝓsecutus sum.
Est aũt salutis spes in maximis quoq; periculis: q uirilem aĩum gerunt: primũ.n.quod didicit pa-
tet incessũ. Deinde totũ quod ædificatũ est facillime dissolui potest. Vosq; plures hoc opus aggre
dientes: alius alii pro adhortatione fiet atq; subsidio: uestraq; obstinatio in breui aĩos hostiũ fran-
get: ac fortasse nobis si eá tantũ cœpimus incruenta res efficieẽ. Etení ascẽdentes quidé nos ꝓhi-
bere.s.conabunẽ. Si uero clam uel ẽt p uim aliqd egerimus semel q̃uis paucos non sustinebunt.
Me autem profecto pudeat nisi qui primus hoc fecerit: inuidendũ remunerationibus fecero: & q
uixerit quidem similibus ꝓsit: beatissima uero præmia sequantur occisos. Talia dicente Tito: cæ-
tera quidem multitudo piculum magnitudine timuit: eoꝝ uero unus qui in cohortibus milita-
rent Sabinus quidé genere syrus uir & manu simul & aĩo fortis apparuit: licet si quis eum ante ui
disset: quantũ ex habitu corporis ne specie quidé milité esse credidisset. Erat.n.colore nigro exilis
habitudine: sed aĩa quædá heroica in macro corpore atq; angustiore uiribus suis habitabat. Cum
primus surrexisset: itaq; dedome inquit tibi alacri animo Cæsar.& ante oẽs: in murũ ascendo: atq;
opto quidem ut uires ac uoluntaté meá sequatur fortuna tua. Quod si cœptum casus inuiderit:
scito me non præter spem ꝙ res aliter cesserit: sed ꝙ sic decreuerim pro te moriturum. His dictis
& scutum læua manu capiti ꝓtendés: strictoq; dextera gladio circa horá diei sextá muꝝ petebat.
Sequebantur aũt ex aliis qui soli eius uirtuti æmuli esse cupiebant.xi.uiri. Multo aũt omnes an-
tecedebat diuino quodá impetu excitatus: cum de muro custodes iaculis & sagittis undiq; infini-
tis appeterent: atq; ingentia saxa deuoluerent: qui nonnullos de.xi.deceperunt. Sabinus aũt missi-
libus occurrens: licet obstrueretur sagittis: non tamen ante impetum cõhibuit quá summá muri
ꝓtenderet hostesq; in fugam uerteret. Viribus ãt eius atq; animi ptinacia territi pluresq; ascẽdisse.

ran non ſteterunt. Qua in re fortunã quis uelut uirtutibus inuideat ſupq; præclaris facinoribus officiat non incuſauerit: Siquidem hic uir neq; ab incepto errauit & offenſione lapidis cum maximo crepitu pronus decidit. Vnde factum eſt ut iudæi reuerſi ubi ſolum & iacẽtem uidere ex omni eũ pre iaculis peterent. Ille genibus nixus & ſcuto ꝓtectus primo quidẽ ulciſcebaẽ hoſtes multoſq; ad ſe appropinquãtes ſauciauit: uulnez aũt multitudine remiſit dexterã: & ad extremũ priuſq̃ redderet aĩam ſagittis eſt obrutus uir dignus ꝓ fortitudine q̃ meliori fortuna uteref. Pro mẽſura uero cœpti facinoris cedit. Cæteri ãt tres pœne iam ſumma tenẽtes obtriti lapidibus pierũt: & octo ſauciati detracti & in caſtra relati ſunt. Hæc qdem tertia die mẽſis iulii geſta ſunt.

Quidam ex cuſtodibus agerũ Antoniã accedunt primos cuſtodes occidũt: facto ſigno p buccinã cæteri fugierũt. Titus audito ſigno armat exercitũ: pugnaẽ ex utraq; pte ad ſeptimam noctis horamq; romanis uiſum eſt ſatis pro tunc Antoniam obtinere. Cap. III.

Biduo aũt poſt. xx. de numero excubantiũ p aggeres militum cõgregati ſigniferum ordinis ſui & duos quoſdã ex ala equitum & tubicinẽ unum ad ſe uocãt: nonaq; noctis hora per ruinas ad antoniam ocioſe ꝓcedunt: occiſis aũt primis cuſtodibus ſomno oppræſſis muꝶ obtinẽt: ac buccina ſignũ dari ꝑcipiũt: quo cæteri qdẽ uigiles ſubito exſuſcitanẽ & fugiũt priuſq̃ multitudinẽ quæ muꝶ aſcẽderat cernerẽt. Nã & timor illis & tuba imaginẽ quãdã ubi magnũ hoſtiũ numeꝶ aſcendiſſe crederẽt oſtendit. Cæſar ãt ſigno audito ꝓpere armat exercitũ: & cũ ducibus primis lectoꝶ caterua comitatus aſcendit. Cũ aũt iudæi ad tẽplũ interius cõfugiſſent: ipſi quoq; p cuniculũ irruperunt: quẽ Ioannes aduerſum romanorũ aggeres aperuerat. Diſpoſitiq; amboꝶ agminũ ſeditioſi tam Ioannis q̃ Symonis arcebãt eos ſumma ui atq; alacritate repugnandi. Si quidẽ excidii finẽ putabãt locum ſanctũ penetraſſe romanos quod & his uictoriæ principiũ fuit. Ad ipſum ãt adytũ ualidiſſima pugna cõmittiẽ. His quidẽ tẽplũ ui occupare certãnbus: iudæis uero antoniã uerſus eos repellẽtibus. Et ſagittæ quidẽ atq; haſtæ utriſq; inutiles erãt. Strictis ãt enſibus dimicabãt. Neq; cõflictu diſcerni poterat: ex q̃ pte q̃ſq; pugnaret permixtis uiris & ꝓpter anguſtias pmutatis: cũ & uocis intellectũ magnitudo cõfunderet: multaq; mors eſſet utriq; arma ſimul & cadauera iacentiũ cõculcata frangerẽt ꝓſtantes. Semp ãt ſi bellũ fluens grauaſſet alterã partem ponoꝶ exhortatio & inferioꝶ cõqueſtio naſcebaẽ: neq; aut fugæ aut ꝑſecutioni locus erat ſed ꝓpinquæ mutationes confligentium & inclinationes permixtæ fiebãt exercitus. Qui uero inter primos ſtetiſſent aut occidẽdi aut moriẽdi neceſſitatẽ habebant q̃ refugere non dabatur. Nam & poſteriores utriuſq; ptes ſuos in frontem urgebant: nullumq; interdimicantes bello uacuum interuallum reliquerant. Cum autem iudæorum animi romanorum peritiam uincerẽt iamq; omnino tota acies pelleretur: ex nona. n. hora noctis ad ſeptimam uſq; diei pugnabant. Hi quidem ſimul oẽs & excidii periculum pro nutrimẽto uirtutis habentes: romani uero exercitus parte nondũ. n. aſcenderant agmina illiſq; ſpes pugnantium tutebatur ſatis eſſe uiſum eſt in ꝑſentia antoniam obtinere.

Iulianus qdã uidẽs romanos ſupari armatus irruit in hoſtes & ad tẽplũ uſq; fugauit cũq; non hẽret auxiliũ multis ĩterfectis diu reſiſtẽs obiit. Iudæi romanos ĩ Antoniã recluſerũt. Cap. IIII.

IVlianus uero quidam Ecatontarchus ex Bithynia non ignobilis quidem in illo bello & armorum peritia & uiribus corporis & cũ ſpiritu omnium fortiſſimum ipſe cognoui ubi romanos iam cedere & male repugnare conſpexit: propter Titum aũt qui apud Antoniam ſtabat: ſubito proſilit iamq; iudæos uincentes ſolus ad interiorem uſq; templi angulum perſecutus eſt. Fugiebat autem uniuerſa multitudo: neq; uim eius neq; audaciam hominis eſſe opinantes. At ille per medios ruens quo alios alio diſiecerat per ipſos quem occupaſſet interficiebat: eaq; facie nihil Cæſari admirabilius aut aliis horribilius uiſum eſt. Verum & ipſum profecto fata perſequebantur quæ ab homine uitari non poſſunt. Calceos nanq; habens creberrimis atq; acutis: ut cæteri ſolent milites: fixos. Dum ſtrato ſaxeis cruſtis ſolo occurreret labitur: magnoq; cum armorum ſono deiectus in tergum fugientes reduxit. Et romanorum quidem clamor ex Antonia ſublatus ſaluti eius metuentium: iudæi uero multis ſimul gladiis & haſtis undiq; feriebant. Ille autem multam quidem ferri uim ſcuto excipiebat: ſæpe autem conatus erigere percutientium multitudine reuolutus eſt. Et iacens tamen gladio multos perculit. Nec enim cito peremptus eſt: quando galea & thorace omnia membra neci opportuna ſeptus erat. Nãq; diu uerticem contraxerat: donec conciſſis aliis eius membris remiſit uires: cum ei nemo auderet ſuccurrere. Nimius autem dolor cæſarem tenuit: ubi tantæ fortitudinis uirum in conſpectu tantæ multitudinis uidit occidi: & q̃ locus ſe quidem intercludebat auxilium ferre cupiẽtem. Alios autem ne poſſent metus impediebat. Iulianus quidem diu cum morte luctarus: cum non paucos interfectorum ſuorum ſautios reliquiſſet ægre peremptus eſt: magna ſui gloria non apud romanos tantũ & Cæſaremq; ueꝶ apud hoſtes quoq; relicta. Iudæi uero etiam mortui rapto corpore Romanos in fugam uerſos iu Antoniam concluſere. Fortiter aũt in eo prælio decertare Alexas quidam ægyptius ex agmine Ioãnis: ex parte uero Symonis Malchius & Milironis filius Iudas & Ioſuæ filius Iacobus duces Idumeorum. Zelotarum uero fratres duo iuuenes Arſimon & Iudas.

Titus mittit ad Ioannem si uelit congredi & si uelit sacra intermissa celebrari per electos iudæ
os:consulit Iosephum Titus:hebraico sermone scripsit mãdata Iosephus pro Cæsare ad Ioannem:
hortatur ut sedat:exempla inducens sed magis irritantur in eum ac capere quærũt:multi ex iudæ
is ad romanos fugiunt quos a romanis occisos iudæi dixerunt ne plures ad eos confugerent:Ro-
mani uero eos populo ostendebant propterea multi fugierunt. Cap. V.

Titus autem militibus suis imperat Antoniæ fundamenta diruere: facilemq; ascensum
cuncto exercitui præparare . Ipse uero Iosippo ad se uocato:nanq; audierat eo die qui
erat mensis iulii septimusdecimus diuinam obseruantiã quæ entelechismos uocat᷑ ui
torum penuria defuisse:eaq; re populum nimis dolere: iterum dici Ioanni præcepit q̃
ante mandauerat:quod etiam si quis eum pugnandi sæuus amor teneret:cũ qua pla-
ceret ei multitudine ad bellum progredi liceret. Dummodo non una secum & ciuitas interiret si
mul & templum:sanctum tamem locum uiolare desineret:ne ue in deum nephas admitteret.Po-
testatem autem habere si uellet sacra intermissa celebrare per iudæos quos ipse delegisset.Itaq; Io
sippus ne soli Ioanni hæc intimarent᷑: sed etiam pluribus: unde exaudiri posset cõstitit & mãdata
Cæsaris hebraico sermone disseruit.Multum aũt ab his quo patriæ parcerent præcabat᷑:ignemq;
depellerent iam templo contiguum:deoq; uota redderent consueta. His dictis populus tristitia si
mul & silentio tegebatur.Multis aũt conuitiis tyrãnus Iosippo cũ execrationibus lacerato:postre
mo addidit nunq̃ sibi excidium esse metuendũ:quoniam dei ciuitas esset.Atq; cũ exclamanõe sa-
ne uero inquit Iosippus eam purã deo conseruasti:inuiolataq; sancta mansere.Nec in eũ cuius spe
ras auxiliũ quicq̃ impium deliquisti:sed solẽnia sacra consequitur. Et si quidem tibi quisq̃ quoti-
dianũ auferat cibum impium eũ hostẽm putabis:Deũ uero quẽ perpetua religiõe priuaueris bel-
li auxilio speras fututꝝ?Et romanis peccata imputas:qui nostras leges etiã nunc tuent᷑:& quæ ipse
intercidisti sacra deo reddi cõpellunt Quis nõ inopinatæ mutationis causam gemat ac defleat ci-
uitatem:cũ alieni quidẽ hostesq; impietatem tuã corrigant?Tu uero iudæus & inter leges educa-
tus illis quoq; in has sæuior inueniaris?At quin Ioannẽ etiam quidem pœnitere maloꝝ non est
turpe in rebus extremis honorũq; tibi exẽplo patriam seruare cupienti ꝓpositũ est.Iechonias rex
iudæoꝝ qui quondam babylonis bellũ sibi inferentibus: spõte ciuitatem priusq̃ caperetur exces-
sit:& cũ cognatione sua uolũtariam captiuitatẽ sustinuit . Ne hæc sancta hostibus proderet:deiq;
domum uideret exuri.Ob hæc sacra iudæoꝝ cõmemoratione laudatur:eumq; memoria trãsmis
sa per sæcula semper nouam immortalitatẽ posteris tradit.Bonum o Ioannes exemplar:& si peri-
culum præsto fit:ego autem ueniam quoq; tibi a romanis spondeo:dũ memineris ꝙ gentilis mo-
neo:& iudæis ista permittam spectari quæ oporteat qui sit uictor & unde consilium.Absit.n.unq̃
ita captiuũ uiuere:ut gentis aut leges patrias obliuiscar.Rursum indignatis & clamas mihiq; ma-
ledicis.Etiam acerbiora mereor q̃ hæc aduersus fata suadeo:deiq; sententia condẽnatos seruare cõ
tendo.Quis ignorat scripta ueteꝝ prophetaꝝ & responsum impendens miserrimæ ciuitati .Iam
tunc.n.eius excidiũ prædixere cũ his homicidium gentile cœpisset . Vestroꝝ autem cadaueꝝ nõ
ciuitas tantũ: sed etiam templũ omne repletum . Deus plane deus ipse cũ romanis ignem sibi lu-
strationis infert totq; sceleꝝ plenam eximit ciuitatem.Hæc Iosippo cũ fletu & lachrymis ꝑsequẽ
te uox eius singultibus interrupta est. Et romani quidẽ miserati dolorem admirati sunt. Ioannes
aũt eiusq; socii magis contra romanos irritabantur:illum quoq; capere cupientes.Nobiliũ tamen
plurimos cõmouit eius oratio & nõnulli quidem seditiosoꝝ custodias formidantes locis suis ma
nebant:iam dudum certi de suo pariter & ciuitatis exitio.Fuerunt aũt qui capto discessionis tem
pore ad romanos confugere:in quibus erant pontifices.Iosippus & iesses.Filii uero pontificũ tres
quidem Hismaeli:cui apud Cyrenẽ fuerat caput abscissum:& Mathiæ quatuor:alterius uero Ma
thiæ unus:qui post interitũ patris aufugerat:quẽ Symon Gioræ cũ tribus filiis:ut supra dictũ est:
interemit.Multi aũt nobiles cũ pontificibus defertere:eosq; imperator cum per alia humanæ susce
pit:tunc sciens alienigenis moribus illic uersari molestum esse:in Gnopham dimisit ut ibi mane-
rent:interim monitos etiam pollicitus possessiones cuiq; peracto bello redituꝝ esse. Illi quidem
in destinatum municipiũ læti cum omni cautione discedunt His autem in ciuitate non uisis ru-
mor seditiosis iteꝝ diffamatus est ꝙ romani transfugas occidissent ut hoc metu uidelicet a fuga
reliquos deterrerent.Et paulisper quidẽ hæc caliditas eoꝝ sicut antea ualuit: timor aũt profuge-
re cupientes inhibuit. Rursus aũt postq̃ eos Titus reuocatos ĩ Gnopha cũ Iosippo muꝝ circũire
& populo conspici iussit multi ad romanos fugiebant.In unum uero congregati & ante romanos
stantes cũ lachrymis atq; ululatu seditiosos rogabant. Primo quidẽ paucos in ciuitate romãos su
sciperent patriãq; seruarent.Si hoc displiceret saltẽ de phano certi exirent templũq; sibi liberarẽt.
Nec.n.ausuros sine maxĩa necessitate romanos ignẽ sanctis immittere.His illi magis aduersaban-
tur: multiq; transfugas uociferati cõuitia supra sacras portas iacula & balistas & saxoꝝ disposue-
re tormenta:ut omne quidẽ circũ phanum spacium multitudine mortuoꝝ sepulchro: templum
uero ipsum castello simile uideretur .In loca uero sancta & iaccessa cum armis adhuc & manibus
gentili cæde calentibus insiliebant:& hanc processere legis iniuriam ut quam iudæos indignatio

nem oporteret exercere si hæc romani admitterent:& tunc in iudæos ꝓpria sacra temerátes ute-
rentur romani milites.Nemo tamen fuit eoꝝ qui non cũ honore templũ aspiceret atq; adoraret:
latronesq; optaret anteq̃ intolerandum malum contingeret pœnitere.

Increpat eos Titus q; templum polluerint: pollicetur q; non passurum romanos templum es-
se polluturos. Cap. VI.

TItus autẽ dolens uicem eoꝝ iterum Ioannem eiusq; socios increpabat dicens. Nonne
uos o sceleratissimi cancello sancta loca protexistis? Non litteris græcis ac nostris inci
sas tabulas cõstituistis?quibus ne septa cuiq̃ transgredi liceret edicitur. Non eos q trã-
sissent quamuis romanus quis esset uobis necare permisimus? Quid igitur in eo etiá
mortuos conculcastis o nocentissimi. Aut cur templũ & extremi & gentilis sanguinis confusione
polluistis? Testor ego patrios deos:& si quis nunq̃ hunc locum ante aspexit:nũc.n.neminé credo:
iteq; testor & exercitũ meũ & iudæos q apud me sunt & uosipsos quod non ego uos uiolare hæc
cõpellam:quin & si locũ acies uestra mutauerit: neq; accederet ad sancta quispiá romanoꝝ: neq;
quicq̃ in eius contumeliá faciet. Seruabo aũt uobis etiam templũ nolentibus.

Iosephus referebat dicta principis iudæis qui magis eleuabantur in superbiá: statuit iteꝝ Ti-
tus bellum gerere contra iudæos ipso remanente in Antonia.exercitum misit in iudæos: Certa-
turq; a nona noctis hora:usq; ad quintam diei Tito spectante ab antonia:multi ex iudæis fortiter
multi ex romanis fortissime bellum gesserunt. Cap. VII.

HAec iosippo internũciáte principis dicta: latrones ac tyráni existimátes nõ beniuoléTia
sed timiditate hos sermões fieri ĩ sͥpbiá tollebanť. Titus át q neq; seipsos misterari eos:
neq; tẽplo pcere pspiciebat:rursus bellũ gerere decreuit iuitus. Sed uniuersum qdẽ his
militẽ q; locus eũ nõ capet inferre nõ poterat. Tricenis.n.de singulis cẽturiis uiris for-
tissimis lectis ẽt chiliarchis singulis millenos attribuit:hisq; duce ꝑposito Cereali hora noctis no
na iubet ĩ custodias ĩpetũ fieri. Cũ át ipse quoq; ĩ armis esset unaq; descendere statuisset:amici eũ
pp piculi magnitudiné ducũq; dicta cõtinuerũt. Plus.n.operis antonia sedentẽ:q̃ militũ certamie
factuꝝ esse dixerunt:quá si piculũ subisset. Omnes.n.fore sub oculis impatoris optimos bellato-
res:his puit. Deinde ob hoc solũ se manere locutus ad milites:ut de eoꝝ uirtute iudicaret.ne aut
fortis quisq̃ indonatus abiret: aut cõtra ĩpunitus ignauus lateret: sed oĩum spectator ac testis fie-
ret ipse:q & ulciscẽdi & remunerádi esset dominus:illos qdẽ ad aciẽ hora q̃ supra memoratũ ẽ di
misit. Progressus át ad Speluncã de Antonia qd fieret expectabat. Veꝝ hi q missi fuerát nõ ita ut
sperabát somno oppressos inuenere custodes: sed excitatis cũ clamore cõfestim manus cõseruere
excubitoꝝ intus. Mane át cæteri cateruati excurrere. Itaq; primoꝝ qdẽ impetũ excipiebát rõani.
Qui át illos sequerenť:in agmen ꝓpriũ incidebát:multisq; suoꝝ uelut hostibus utebanť. Vocis
nanq; agnitioné cõfusus ptim clamor oculoꝝ singulis nox ademerat:cũ ꝑterea quosdá furor cæ
tus:alios iracũdia alios timor efficeret:iccirco obuiũ quenq; sine discretiõe feriebát. Romanis q-
dem scutoꝝ cõiunctione septis & p globos ꝓsiliẽtibus ignoratio minus nocebat: signi.n.sui quisq;
meminerat. Iudæi uero disiecti rã ipetus q̃ recessus temere facientes: sæpe imaginé inter se hostiũ
alius alii demõstrabát:cũ reuertẽtẽ suũ q sq; p tenebras romanũ quasi aggredientẽ excipet. Deniq;
plures a suis q̃ ab hostibus sauciati sunt:donec orto die uisu iam pugna discerneret:& in acie stan
tes ordíe sagittis atq; lapidibus agerenť. Neutri uero cedebát neq; labore fatigabanť. Sed romani
qdem & sigillarim & multi simul in cõspectu ĩperatoris de uirtute certabant. illũq; diẽ sibi quisq;
promptionis initiũ fore putabat:si fortiter dimicasset. Iudæis át & ꝓpriũ cuiusq; piculũ:& quod
tẽplo metuerẽt ministrabat audaciá:q; tyrãnus stans hos rogaret: alios uerberaret:ad pugnádũ in
terminationibus ĩcitaret. Cõminus át plærũq; pugnantiũ. Sed cito & breui momẽta ꝑlii mutabá-
tur. Neutra.n.pars ꝓlixum fugæ spatiũ uel ꝑsecutionis habebat. Pro suoꝝ aũt euentu & Antonia
tumultus erat:& confidere superantibus:& stare si fugerẽt:acclamantiũ eratq; uelun quoddá bel-
li theatrũ. Nec.n.uel Titum uel alios q una erant quicq̃ eoꝝ quæ in pugna gerebanť latebat. Po-
stremo nona hora noctis cœpto prælio:quinta diei dissoluti sunt. Cum neutri eo loco unde pu-
gnam iniere certa fuga cessissent. Veꝝ mediam in ancipati prælio uictoriá reliquissent. Romano
rum qdem plurimi nobiliter decertarũt. Iudæoꝝ partis qdem Symonis iudas Marion filius:& Si
mon iosaiæ. Idumeoꝝ uero Iacobus & Symon alter Carthæ filius: Iacobus aũt iosiæ. De ioannis
aũt sociis Getheus & Alexander. De zelotis aũt Symon filius Tagiræ.

Septĩo die reliq̃ manus romanoꝝ submersis antoniæ fundamẽtis uiá fecerũt latá ad templũ:
admouẽt aggeres ad angulũ tẽpli:qdá cõgregati pp famẽ:impetũ fecerũt cõtra romanos:cognito
ĩpetu eoꝝ p rõanos dimicatũ est undiq; fortiter:ĩ uallẽ quádá coacti sunt iudæi: capiť qdá q du-
ctus ad Titũ ĩterficiť:curatq; Titus ut aggeres mature cõstruanť. Cap. VIII.

ET romanorum reliqua manus die septimo submersis:antoniæ fundamentis:latam ui-
am usq; ad templum composuit. Admotaq; muro agmina mox aggeres inchoabant:
unum contra interioris templi angulum qui ad septentrionem orientemq; spectabat:
alterum cõtra exdram ad aquilonis parte inter duos muros ædificatum. Alioꝝ duoꝝ

unum cõtra portã occidentalẽ tẽpli exterioris:alteꝝ ab aqlone. Magno tamen opus cũ labore ac miseriis ꝑficiebat cũ materias sexcẽtesimo usq; stadio deportarẽt. Interdũ ãt insidiis lædebantur: cũ ipsi qdẽ uincendi facultate minĩe cauerent:iudæis uero ꝓpter despatiõnẽ salutis audacioribus uterent̃. Nõnulli.n.equitũ quotiens ad ligna siue fœnũ colligendũ exissent: interea dum id facerent equos suos frænis exutos pasci sinebant:quos iudæi per cuneos erũpentes rapiebãt. Itaq; dũ id crebro fieret cæsar existimãs quod erat ueꝝ negligentia suoꝝ magis quã iudæoꝝ uirtute rapinas contingere: tristi aĩaduersione cæteros ad equoꝝ custodiã reuocare statuit; unoq; milite qui equũ ꝑdiderat morte dãnato eo metu equos suos cæteris conseruauit. Nunq̃.n.eos post hæc ĩ pascua dimittebãt:sed tanq̃ natura his cõnexi ad necessitatẽ egrediebant̃. Illi qdem tẽplũ oppugnabant aggeresq; erigebãt. Altera uero die post eoꝝ ascensum multi seditiosoꝝ quos rapinæ defecerant & fames urgebãt:cõgregati in ꝑsidia romanoꝝ quæ Elenoã montẽ uersus collocata erãt circa undecimã diei horã impetũ faciũt. Sperabãt.n.primo qdẽ inopinatos:deĩde curãdi corporis cãqescẽtes facile decipi posse. Veꝝ cognito illoꝝ conatu romani & de ꝓpriis custodiis celeriter collecti obstabant eis muꝝ transcendere ac ꝑrumpere uiolenter conatis. Conflato ãt uehementi prælio multa qdem & alia ab utraq; parte fortiter gesta sunt cũ romani præter fortitudinẽ etiam bellandi peritia:iudæi uero ĩmoderato impetu & effrenatis aĩs uterent̃. Dux aũt his pudor erat:illis necessitas. Nam & amittere iudæos ueluti laqueis irretitos romanis turpissimum uidebatur & illi unam spem salutis si muꝝ ui perrũpere potuissent habebãt. Ibi tum quidam ex alia eqtum Pedanius noĩe iudæis in fugam uersis atq; in uallem coactis: equo in aduersum montem a latere incitato prætereuectus rapit unum exhostibus fugam petentẽ iuuenem & grauẽ corpore & armis undiq; sẽprum:talo cõpræhensum tantum se inclinauit equo currente:tanq; dexteræ uim itemq; cæteri corporis & equestris peritiam demonstrauit. Iste quidem tanq̃ munus aliquod rapuisset captiuum ferens ad Cæsarem uenit. Titus autem uires eius qui cœperat admiratus & captum quia ad murum uel aggredi tentauerat supplicio affici iussit. Et ipse quidem templi oppugnationem curabat:utq; aggeres mature fierent perurgebat.

Porticus tẽpli incendit̃.abrumpunt romani ad uiginti fere cubitos ex muro: ĩmittuntq; ignẽ sanctis: isdem diebus quidã ex iudæis de romanis inuitat quis uelit certare:diuq; nemine uolẽtẽ qdam ex romanis exosus illius audaciã cũ illo certat & occidit̃: romanosq; derident: ex romanis quidam eum sagitta transfixit:clamor excitatur maximus. Cap. IX.

INterq; iudæos aduersis præliis male tractatos tumescẽte paulatĩ bello & in serpẽte tẽpli ꝑnicie sicut ĩ putrefacto corpore ad sola mẽbra peste occupata ꝑuenientes ne ulterius ꝓcederet abscindebat. Porticus.n.ꝑte quæ ab aqlone in orientẽ ꝑtinẽs antoniæ iũgebatur incensa. Deinde ad.xx.fere cubitos abrupere:imisso sanctis incendio manibus suis. Biduo ãt post idus ꝑdicti mensis uicesimo & quarto die romani porticũ inflãmare:& usq; ad quartũdecimũ cubitũ igne ꝓgresso:iudæi similiter culmẽ abiiciũt:neq; oĩno recedẽtes opibus & antoniæ continẽtia diruẽtes:cũ liceret eis ac deberẽt incendiũ ꝓhibere. Itaq; ĩmisso igne cursum eius ociose ꝓ sua utilitate metiebant̃. Circa templũ aũt nunq̃ ꝑlia cessauere: sed frequens paulatĩ contra se excurrentiũ bellũ. Hisdem aũt diebus quidam ex iudæis uir & corpore breuis & uultu despicabilis tanq; genere quã rebus aliis uilissimus Ionathes noĩe ꝓgressus ad Ioãnis põtificis monumentũ:cum alia multa superbæ ad romanos ꝓlocutus est:tum quẽ fortissimum haberẽt ad singulare prælium prouocauit. At qui contra stetere multi quidem dedignabant̃:erant aũt inter eos ut assolet etiam qui timerent: quosdam uero nõ incõsulta moueret ratio cũ mortis cupidine non debere cõfligere. Nam qui de salute desperassent eos neq; cautos impetus neq; deũ habere placabilem:& cũ his in discrimen uenire quos neq; uincere magnũ sit & uinci cũ dehonestamẽto piculosum non fortitudinis sed ferocitatis uideri. Cum aũt diu nemo procederet multaq; iudæus eorum timiditati illuderet:erat arrogantissimus quidã superbus e romanis ex ala equitũ putans nomini addere uerba:& insolentiã eius exosus. Fortasse aũt ẽt corporis breuitate sublatus incõsulte ꝓsiliit:& cæteris cõmissa cũ eo pugna risum ꝓbuit:sed a fortuna ꝓditus est. Ipsum.n.Ionathes interfecit;deinde pede supra mortuũ posito:læua scutũ dextraq; cruẽtũ gladiũ coruscabat armisq; cũ fremitu cõcussis exercitui & iacenti insultãs spectantes romanos increpabat:donec eũ tripudiantẽ & uaoa iactantẽ quidã priscus centurio sagitta transfixit. Eoq; facto & iudæoꝝ & romanoꝝ clamor excitatus est. ille aũt dolore in uertiginẽ tortus supra corpus hostis incubuit: belliq; fœlicitatẽ ratione carentem quã uelox ultio sequeretur ostendit.

Iudæi iplent lignis aridis sũmitatẽ tẽpli. fingunt fugã ex romanis multi ascendentes tẽplum; submisso igne ꝑ iudæos succẽsi sunt:Titus eos miseretur.morientibus satis erat remedii q; Titus dolebat:iudæi uero quidã in porticu existentes obsessi oẽs ceciderunt. Cap. X.

SEditiosi uero templum tenentes aperte quidem & quotidie militibus ĩ aggeribus positis repugnabant. Vicesimo autem septimo die prædicti mensis huiusmodi dolum excogitant. Occidentalis porticus spatium quod inter culmen & trabes erat uacuum siluis aridis:itemq; sulfure ac bitumine repleuere. Deinde uelut oppressi cedebant. Qua

re multi quidem temerarii fugientibus instabant:& in porticũ ascendere positis scalis nitebantur. Qui uero prudentiores erant nullã fugæ cãm iudæis fuisse cogitantes locis suis manebant: Veꝝ porticu repleta his qui ascenderant ignem immittunt iudæi. Excitata undiq; subito flamma: romanos & q extra periculum steterunt ingens stupor inuasit:& desperatio quos incendiũ cœperat occupauit. Flammis.n.cincti semetpsos in oppidũ:alii uero in hostes ꝓcipitabant. Multi spe salutis desilientes in puteos ilico debilitabant̃. Alios dum conant̃ ꝓueniebat incendiũ: alii ferro flãmam an[illegible]debãt. Stati uero & alios fugiẽtes ignis cõpræhẽdebat plurimũ ꝑuagatus. Cæsarẽ uero licet ꝑmoriẽtibus indignaret̃:q; iniussi porticũ ascenderãt:misericordia tamẽ eoꝝ tetigit. Cũq; nemo ꝓhibere posset incẽdiũ:hoc erat tamẽ solatio pereũtibus:q̃a uidebãt eius dolorẽ ꝓ quo ipsi animã ꝑderent. Vociferans.n.& ante alios ꝓsiliens: & comites suos quã possent auxiliũ ferre obsecrans cernebat̃. Eiusq; uoces & affectiones q̃sq; uelut aliquã ꝑclarissimã sepulturã secũ afferẽs moriebatur. Nonnulli tamen recepti in ꝑtem porticus latiorẽ.flãmaꝝ quidẽ periculũ euasere. Obsessi aũt iudæi cũ diu fautii restitissent:postremo uniuersi cecidere.

Iuuenis romanus quidã qui euaserat incẽdium:oratur a iudæis ut ad eos descẽdat: ne militiæ romanæ tantum dedecus faciat sublato ense seipsum interfecit: inceditur q; porticus ea parte q̃ ad orientalem protendit: Moriebantur multi fame ita ut fœnum calciamenta corigias coacti sint comedere iudæi. Cap. XI.

Post omnes autem quidã iuuenis nomine Logustoti huic ornamẽto fuit calamitati: & quamuis sigillatim digni sint memoria q̃ perierẽ: oĩum tamẽ fortissimus demõstratus est. Quem iudæi quidẽ & quia fortis erat: & quia interficere eũ cupiebant:ad se descendere promissa fide hortabãtur. Frater uero eius Cornelius qui ex altera parte stabat:ne gloriam suam romanãq; militiã dehonestaret orabat: cui magis obtẽperauit: sublatoq; altius gladio ut ab utrisq; partibus cerneretur semetipsum occidit. Eoꝝ quos ignis obsederat Argorius quidã calliditate seruatus est. Appellato.n.clara uoce Lucio quodam cõmilitone & contubernali suo: heredem te inq̃t relinquo totius patrimonii mei:si me excepis. Cum ãt ille prompto aĩo accurrisset:ipse quidẽ qui se in eum ꝓiecerat uixit. Lucius uero pondere oppressus: constratoq; lapidibus solo allisus cõtinuo moritur. Ea calamitas paulisper q̃dem romanis tristitiã cõparauit. In posteꝝ tamen cautiores effecit:& aduersus iudæoꝝ insidias inuit: q̃bus plærumq; loca moresq; hosium nescientes lædebant̃. Exusta est uero porticus ad turrim usq; ioannis:quã ille belli tẽpore quod cũ Symõe gerebat supra postes quæ in Xistum ducerẽt ædificauerat. Reliquũ uero iudæi quoniã cõsumpti fuerant q̃ ascenderant absciderunt. Postera aũt die Romani quoq; porticũ quæ in borræ parte fuit ad orientalẽ usq; torã incendunt: continentẽ angulos eius q̃ appellat̃ cedronis sup uallem ædificata:unde ẽt ꝓfunda erat:& horribilis eius altitudo.

Maxia multitudo erat eoꝝ q̃ fame per ciuitatẽ peribant: q̃ inter se erãt amicissimi ꝑp cibũ:si quẽ iuenissent:ad manus ueniebant:si q̃s moriebat̃ alii scrutabant̃ si q̃d cibi ĩ sinu habebat:patiebant̃ ea cõedere q̃ ne sordidissimũ aliq̃d aĩaliũ comedisset:multaq; hmõi describunt. Cap. XII.

Circa templũ q̃dem ita res se habebãt. Eorum uero qui ꝑ ciuitatem fame corrumpebãtur infinita multitudo moriebatur. Inenarrabiles aũt clades eueniebant. In dies nanq; singulos si uel nunq̃ aliquid cibi apparuisset bellum ilico gerebatur: & amicissimi inter se ad manus ueniebant miseris diripientes animæ uiaticum. Fides ãt penuriæ nec morientibus habebatur:sed etiam quos uiderent expirare scrutabant̃ latrones:ne quẽ forte cibum sinu occultãs quispiã moreret̃. Ipsos aũt spes egestate uictus hiãtes ueluti canes rabidos decipiebat: & impingentes in hostia tanq̃ ebrii ferebant̃: easdẽq; domos bis ac ter eodem momẽto desꝑatiõe inquietabant:oĩaq; dentibus necessitas subigebat:& ea colligẽtes quæ nullũ quãuis sordidissimũ mutoꝝ animaliũ nõ horreret comedere patiebant̃. Deniq; nec cingulis nec calciamẽtis abstinuere coriaq; scutis detracta mandebant. Quin ẽt fœni ueteris laceramenta uictui habebant̃:cuius nõ nulli exiguũ pondus quatuor atticis uenundabãt. Et quid opus est famis iprobitate ex rebus aĩa carentibus demonstrare? Factum.n.relaturus sum neq; apud græcos neq; apud barbaros cognitũ & dictu quidẽ horrendũ: auditu uero incredibile. Itaq; libenter hanc calamitatẽ intermitterẽ ne mentiri me posteri æstimarent:nisi testes multos haberem & fortasse aliquã patriæ referrem gratiam prius ea differens quorum facta perpessa est.

Mulier q̃dam maria noie cũ sublata fuissent sibi oĩa ꝑ seditiosos filiũ suũ fame comedit:cogitur ostẽdere latronibus q̃d pauerat ꝓ cibo: cognito scelere tãto eos horror q̃dã ĩuasit uehemẽtissimus:nũciat̃ Tito tãta calamitas:q̃ deũ placare cœpit dicẽs se uoluisse obliuisci iniurias eoꝝ: sed illi noluerũt pollicet̃ q; tantũ scelus non ꝑmittet impunitum. Cap. XIII.

Mulier quædã ex plebe trãs iordanem habitantiũ incolaꝝ Maria noie Eleazari filia de uico Vatezbbra quod significat domos Esopi genere ac diuitiis nobilis cum alia multitudine fugiẽs in hyerosolima recepta cũ cæteris obsidebat̃. Huius alia q̃dẽ bona tyranni diripuerũt:q̃ ex trãsamnanis locis in oppidũ cõportauerat. Reliquias uero cõditoꝝ & si alimẽta repperissent irrũpentes domũ eius satellites quotidie auferebãt. Grauiter ãt mulier

indignabatur:proptereaq; ſæpiſſime raptoribus maledicens:& imprecans eos contra ſe uehemen
tius irritabat cũ neq; iratus neq; miſerans eã quiſq̃ uellet interficere. Sed uictum quidẽ patrando
aliis parabat. Vndiq; autem adempta iam erat ei etiã reperiendi facultas fameſq; uiſceribus & me
dullis irrepſerat. Plus uero q̃ fames iracundia ſuccendebat. Igitur ui animi ac neceſſitate impulſa
rebus aduerſus naturam excitatᷣ:raptoq; filio quem latentẽ habebat miſerum te ait infans in bel
lo & fame & ſeditione cui te ſeruauero? Apud romanos etiam ſi uixeris ſeruiturus es: fames autẽ
præuenit ſeruitutem. His uero ſeditioſi ſæuiores ſunt. Eſto igitur mihi cibus & ſeditioſis furia
& humano uitæ fabula quæ ſola deeſt calamitatibus iudæoꝝ. Et hoc ſimul dicens occidit filium
coctũq; medium comedit. Adopertum aũt reliquum ſeruauit. Ecce aderant ſeditioſi & cõtamina
tiſſimi nidoris odore capti mortẽ ei ſtatim niſi quod paraſſet oſtenderet minabantᷣ. Illa uero bo-
nam partem ſe reſeruaſſe reſpondens aperit filii reliquias. Illos aũt cõfeſtim horror cœpit atq; de
mentia uiſuq; ipſo diriguerunt. At mulier & hic inquit eſt uere filius & facinus comedite:nam &
ego comedi. Nolo ut ſitis aut fœmina molliores: aut matre miſericordioresq; ſi uos pietatem co
litis & mea ſacrificia repudiatis:ego quidẽ comedi:reliquũ eius me manebit. Poſt hoc illi quidem
trementes exiere unũ:ad hoc ſolum timidi uixq; hoc cibi matri ceſſere. Mox aũt repleta eſt eo ſcele
re tota ciuitas:& unuſquiſq; ante oculos ſibi cladem illã ꝓponens tanq̃ hoc ipſe admiſiſſet horre
bat. Ab oĩbus aũt quos fames urgebat properabantᷣ ad mortem & beati appellabantᷣ qui priuſq̃ id
paterentᷣ interiiſſent. Cito aũt romanis nunciata eſt illa calamitas:eorũq; alii non credebant: alii
miſerabantur:multos aũt uehementius eius gentis odium cœpit. Cæſar aũt ſup hoc deum placa-
bat:ſiquidẽ iudæis pacem obtuliſſet eiſq; liberam ꝓpoſuiſſet oĩum obliuionẽ quæ commiſerant.
Illos aũt pro cõcordia ſeditionẽ:bellum pro pace:pro ſatietate atq; opulentia famem optaſſe:& q
propriis manibus tẽplũ quod ipſa eis ſeruaſſet incendere cœperant:huiuſmodi alimentis eos eſſe
digniſſimos. Verũtamen ſcælus huius nefandi uictus ruina ſeſe patriæ operturũ:neq; relicturũ in
orbe terræ:ut ſol inſpiciat ciuitatẽ in qua matres ſic ueſcerentᷣ. Ante matres autẽ patribus hmõi
alimenta deberi: q nec poſt eiuſmodi clades arma deponerent. Simul hæc dicens deſperationem
hoſtium reputabat:nec eos ſanam mentem recepturos exiſtimabat:qui cuncta iam pertuliſſent q
bus anteq̃ ea paterentᷣ mutare ſententiam ſperabantur.

Admouere iubet aggeres cũ ariete muris: nihil proficientes cum ſcalis tẽtant aſcendere:unde
multa cædes facta eſt ex romanis:iratus Titus ignẽ portis ſubici fecit creſcente igne conſulit pro
ceres ſuos de templo:quidam ſuadent ruinam templi: quidam ut ſeruetur:iubet reſtinguere ignẽ
interim pugnatur: uidẽs Titus cum militibus electis iudæos profugat:in templum cõcludit oẽs
ſuccendereq; templum parat. Cap. XIIII.

Octauo aũt die menſis auguſti:cũ duæ legiones aggeres perfeciſſent ad exedram occidẽ
talem templi exterioris admoueri arietes iuſſit. Cum diebus aũt ſex qui firmiſſimus
erat aries parientem ſine intermiſſione pulſando nihil oĩno profeciſſet. Veꝝ & huius
& ceteroꝝ magnitudines ſtructura lapidum ſupabat. Sepẽtrionalis aũt portæ alii fun
damenta ſuffodiebant:multũq; fatigati exteriores tantũ lapides euellere potuere. Ab ĩterioribus
aũt portæ ſuſtinebantur: iãq; diu manſere donec inſtrumentoꝝ & uectium conatibus deſperatis
romani ſcalas porticibus applicauere. Iudæi uero præuenii ne eos ſubire prohiberent cũ his con-
greſſi dimicabant. Et alios quidem retro depellentes præcipitabant:accedentes alios ſubſidio tru
cidabant. Multos de ſcalis egredientes priuſq̃ ſcutis obtegerent ferientes gladiis ꝑueniebant. Nõ-
nullas aũt ſcalas armatoꝝ plenas in latus deiicientes declinabant. Vnde romanoꝝ quoq; nõ pua
cædes ſequebatur. Alii ſignis ablatis pro his decertabant; rapinam eoꝝ grauiſſime fore turpidini
ducentes. Poſtremo tamen iudæi & ſignis potiuntur:& eos qui una aſcenderent interficiunt. Cæ-
teri uero clade intereuntium perterriti deſcendũt. Romanoꝝ quidẽ nemo non aliquo facto ope
ꝓcubuit. Seditioſoꝝ aũt qui prioribus prœliis etiam tunc fortiter pugnauerũt. Et præterea Elea-
zarus fratris Symonis tyranni filius. Titus aũt cum uideret ſe alienis & templo cum damno & ne
cem militum parcere:ignem portis ſubici iuſſit. Inter hæc aũt ad eum profugi ueniunt Ananus
ex Maue Symonis ſatellites crudeliſſimus:& Archelaus filius Magaditi:idcirco ſperantes ueniam
q iudæos uictores relinquerant. Titus aũt cũ hanc eoꝝ in iudæos crudelitatẽ audiuit:utrũq; ob
trũcare decreuit. Dicebat.n.neceſſitate nõ uolũtate ueniſſe:ne ſalute dignos eſſe incenſam ipſoꝝ
cã patriã deſerẽtes. Verũtamẽ cohibuit iracũdiã fides:eoſq; dimiſit: ſed niſi eo loco habẽdos quo
& iam alios credidit. Iã uero portis milites ignẽ admouerant:liq̃factoq; argento cito lignũ flãmæ
abſumpſerant:cũ ſubito auctæ ꝓximas inde porticus corripuere. Iudæis uero ignẽ circũ ſe uiden-
tibus:corpora ſimul aĩæq; ceciderunt:& ſtupore attoniti adiuuare quidẽ uel extinguere nemo co
natus eſt. Stantes uero aſpiciebant:nec tamẽ his quæ abſumerentᷣ dolẽtes:ſaltẽ ut quod reliquum
eſſet ſaluũ haberent aĩum colligebant. Illo quidẽ die & q̃ ſecuta eſt nocte creſcebat incendiũ:pau-
latim.n.nec ſimul undiq; inflãmare porticus potuerũt. Poſtero ãt die Titus ꝑtem militũ iuſſit in-
cendium reſtringere perq; proxima portis loca uiam ſternere: ut facilior agminibus eſſet aſcen-
ſus: rectores ad ſe conuocat:ſexq; collectis qui erant proceres: Tiberio Alexandro totius militiæ

præfecto:& Sexto cereali quintæ legionis ꝓposito:& Largio lepido decimæ: & Tito phrygio quītedecimæ:cū quibus erat etiam fronto ac ternius magister duaꝝ alexandrinarum legionū &.M. antonius iulianus procurator iudeæ. Congregatisq; terea chiliarchis & procuratoribus cōsilium de templo proposuit. Aliis quidē uidebatur lege belli utendū esse:nunq̄.n. iudæos a nouis rebus posse desinere templo manente:quo oēs ubicunq; essent colligerentur. Nonnulli monebant:ut si templum reliquissent iudæi neq; armis pro eo quisq̄ certaret:conseruandum esse suadebāt. Si uero id pugna obtinuissent ignibus cōsumendū: quoniam castellum iam uideretur esse nō templū & piaculum:non ipse id uerum illi qui fieri coegere cōmitterent. Tito aūt nec si stātes dimicarēt iudæi pro hominibus animo carentibus:ulciscendum esse dicente: neq; se unq̄ tantum opus incensurum:iam.n.romanorum fore hoc damnum:sic ornamētum quoq; foret imperii si maneret: iam certi quid uellet:ad eius accedunt sententiam fronto Alexander & Cerealis tunc quidem cōsilium dimisit. Iussisq; militibus requiescere itemq; ducibus ut his in procinctu ualidioribus uterentur:uiam sternere per ruinas lectis ex coloribus imperat ignēq; restinguere. Illo quidem die iudæos labor itemq; timor ab impetu continuit. Postremo āt collectis uiribus & recepta fiducia ꝑ orientalem portam contra templi exterioris custodes secunda hora diei ꝓcurritur. Illi aūt primā quidem concionem fortiter excepere:septiq; scutis a fronte muꝝ condensā acie inclinantur. Certum tamen erat eos non diu duraturos ꝙ & multitudine infestantium & animis uincerent. Cæsar aūt priusq̄ uerterentur acies: nam pugnam ex antonia prospectabat: cū equitibus lectis uenit auxilio. Impetū uero eius non sustinuere iudæi:sed primis interfectis plæriq; fugā perunt. Et cedētibus qdē romanis reuertētes instabant. Cum āt illi retorsissent iteꝝ refugiebāt:donec circa horā qntā iudæi ui coacti tēplo introire cōclusi sunt. Titus āt discessit in antoniā decreto postridie mane cū oī exercitu aggredi templūq; obsidere. Sed id plane dei sententia iamdudū igne dānauerat: euolutisq; tēporibus aderat fatalis dies q erat decimus mensis augusti:quo ēt prius a rege babyloniοꝝ fuerat concrematū. Ex ædibus āt cām principiūq; sumpsit incendiū. Nam cū paulisper Titi discessu seditiosi quieuissent romanos rursus aggrediunt custodūq; tēpli cū ignē interioris phani restinguētibus pugna cōmittit. Hicq; iudæis in fugā uersis usq; ad tēplū transierunt.

Quidam ex militibus romanorum ignem portat ad templum:succenditur templum:hoc audito Titus iubet extingui sed pro nimio clamore & quia molti simulabant audire eius præcepta & prohibitionem ipso inuito exuritur templum. Cap. XV.

Hic itaq; tunc militum unus non expectato cuiusq̄ edicto neq; tantū facinus ueritus:sed diuino quodam motus ipetu a contubernali suo sustollit: & ex ardente materia raptū ignem in fenestram inserit auream inde membra circū templū ædificata de septentrionali regiōe aditus erat. Flamma uero excitata iudæoꝝ quidē calamitati dignus clamor exoritur:& ad ulciscendum ꝓperabant; neq; iam uitæ pcendum rati neq; uiribus temperandum: amisso eo cuius gratia cautissimi uidebantur. Mature aūt hoc Tito quidam nunciat. Et ille nāq; casu in tabernaculo quiescebat sicut a prælio redierat:exilit templūq; curriculo petit ꝓhibiturus incendiō:omnesq; post eum duces & hos agmina perterrita sequebant. Clamor aūt ac tumultus erat tanto exercitu sine ordine concitato. Cæsar autem uoce simul ad dextera pugnantibus signo dato ignem iubebat extingui. Sed neq; uox eius audiebat ꝙ aures eoꝝ maior clamor obstrueret: nutūq; dexteræ non attendebant cū alios bellum alios ira distraheret. Introcurrentiū uero agminum impetū non præcepta neq; interminatio continebant: sed quo furor ea duceret sequebant. Ad ipsos aūt introitus obstrusi multi quidem sese inuicem conculcabant multi uero ardentibus adhuc & fumantibus porticū incedentes ruinis liuore quidē utebantur. Cum uero ad templū accessissent edicta quidē cæsaris non audire simulantes: ꝑcedentem quisq; ut ignē immitteret hortabat. Seditiosis aūt iam subeundi quidem spes nulla erat:sed fuga & cædes oīa possidebat. Magna uero populi multitudo inualida & inermis ubicunq; occupati fuerant interficiebant: & circum aram quidam ingens mortuoꝝ numerus cōgerebat. Per gradus uero tēpli & sanguis multus profluebat:& eoꝝ corpora qui supra ceciderant delabebant. Cæsar aūt ubi neq; impetū insanientiū militū continere poterat: & flāma dominabatur intro cum rectoribus ingressus & secundū templi & quicquid illic erat aspexit:ea quidē quæ apud alienigenas erāt fama maiora. Pompa uero & opinione domestica non minora. Cum aūt flamma nondum ex ulla pte ad interiora penetrasset: nec membra quæ circū erant templū depasceret:quod erat ueꝝ existimans adhuc illud opus posse seruari:& ipse ꝓsiluit militesq; rogare ut ignem restinguerent conabat:& liberalem & hecatontarchū destipatoribus suis fuste mulctatos:qui non obedirent iussit arcere. Illorum aūt furor belliq; impetus quidam uehementior iudæorūq; odia & cæsaris reuerentiam & prohibentis metum superabant. Plærosq; aūt prædaꝝ spes incitabat suspicantes intus oīa pecuniæ referta esse:quoniam fores auro factas conspicerent. Præterea quidam miles ex his qui intrauerant: cum cæsar ad inhibendum incēdium cucurrisset ignem iam cardinibus portæ subiecerat. Tunc; subito postq̄ flamma intus appetuit:& duces cum cæsare discedebant: & stantes extra succendere nemo prohibebat. Templum quidem hoc modo inuito Tito exuritur.

Templũ incendit̃ mense & die mensis confor mi incendio templi babylonis:in ipsa incẽsione etiam multæ cedes etiam fiebat dephensorum; nec erat discreno puerorum nec mulierũ cuiusq; ętatis;clamor ingentissimus fiebat:duo in ignem se proiecerunt incendunt romani diuersas porticus & loca ubi iudæi res suas ac pecunias deposuerãt; quidam pseudo prophetæ persuaserat populo ut expectaret dei auxilium. Cap. XVI.

SEd hoc multum qs deflendũ putet:ut opus oĩum quæ audiuimus aut uidimus maxime admirabile tã extructionis genere quã magnitodinis;itẽq; munificentiæ in singulis rebus & gloriæ q̃ de sanctis habebant̃:maximũ tamẽ ex facto capier solatiũ:quod ut aialibus ita opibus locisq; fatũ sit ineluctabile.Mirabitur aũt in eo etiam circũacti tpis fidem.Nã & mensem ut dictũ est euq; diẽ seruauit;quo primũ ab babylonis templum erat incẽsum.Et a prima structione tẽpli quã Solomon rex ĩchoauerat; usq; ad hoc excidiũ quod euenit secundo anno principis uespasiani;mille.cxxx.colligunt̃ anni:& septẽ menses ac dies xv.A posteriore uero quã secundo ãno Cyris regis aggeus fecerat;usq; ad excidiũ quod Vespasiano ĩperante sustinuit ciuitas anni.dcxxxix & dies.xlv. Dũ templũ autẽ incenderetur ẽt quicqd in manus forte uenisset rapiebatur: & cædes erat ĩfinita dephensoꝝ.Nec actæ fuit ætatis miseratio aut reuerẽtia castitatis;sed & pueri & senes & sacri ac prophani similiter interficiebant̃:atq; oẽ genus hoĩum belli calamitas psequebat̃ unaq; supplices cũ repugnantibus necabant̃; flãmaq; ulterius ꝑgrediens cũ gemitu occũbentium concrepabat. Et pro altitudine qdẽ collis ardẽtisq; opis magnitudine totã quis ardere crederet ciuitatẽ.Illo aũt clamore nihil maius aut horribilius excogitari põt.Nam & romanoꝝ agminũ fremitus erat & seditiosoꝝ: ferro igniq; clausoꝝ clamor ingens tollebat̃:& populi sursum dephensi ad hostes fuga cũ stupore ac calamitate cõquestio.Incolle ãt constitutis ẽt multitudo oppidi cõsonabat.Iam uero multi fame marcidi in mortẽ poene luminibus clausis postq̃ ignem tẽpli uidere in q̃stus interim clamoremq; uiresq; recepeŕut. Resonabat aũt & trans fluuiũ regio:& montes circũpositi grauiorem impetũ faciebant;& tamẽ erant clades acerbiores tumultuũ.Nam collẽ qdem in quo tẽplum erat euelli radicitus qs putaret; ita undiq; belli plenus uidebat̃ & sanguis igne largior esse pluresq; interfectoribus interfecti oĩsq; terra cadaueribus tegebat̃:& supra corpora mortuoꝝ gradientes milites cursum fugientiũ sequebantur.Latrocinalis qdẽ multitudo tandẽ pulsis romanis in exterius tẽplum;deinde ciuitatẽ euadit. Populi aũt quod fuit reliquũ in exteriorem porticũ confugerũt.Sacerdotum ãt iudæoriũq; nonnulli primũ qdem uiribus itẽq; sedibus suis quæ ex plũbo factæ erant:auulsis in romanos ꝓmissilibus utebant̃.Deinde cum nihil proficerent ignisq; in eos euomeret̃:in parietem descendentes octo cubitis latũ ibi manebant.Duo tamen ex nobilibus cũ ad romanos transeundo seruari possent aut cõem cum cæteris durare fortunã:semetipsos in ignẽ iniecere : & cũ templo concremati sunt Hynerius filius Velgæ;& Iosippus Dareæ.Romani aũt q frustra se circũ templum ædificiis parcere iudicabant;cum ipm templũ arderet oĩa simul incẽdunt;& quicqd ex porticibus reliquũ erat & portis;ꝑter unam ex parte orientali; alteram ex meridiana q̃uis eas quoq; postea funditus euerterint:qn etiã arculas quæ gazophilatia uocant̃ incendunt in qbus magna uis erat pecuniæ ac plurimũ uestiumaliaq; substantia. Et ut breuiter dicam oẽs iudæoꝝ congestæ diuitiæ q opulentissimus qsq; illuc totas domos exhauserãt. Venerunt ãt etiam sup eam quæ restabat unã porticum extra tẽplum quo confugerant ex populo mulierculæ itẽq; pueri & promiscuæ multitudinis prope ad sex hoium milia. Sed priusq̃ de his Cæsar quicq̃ decerneret uel ducibus ĩperaret:ira flagrantes milites incendunt porticũ.Hincq; contigit ut alii cũ se ex flãma præcipitarent morerẽtur;alios ipsa corrũperet.Ex tanto autẽ numero nemo seruatus. His eã interitus quidam pseudo propheta fuetat;qui eo die prædicauerat in ciuitate;q eos in tẽplum deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim a Tyrannis tunc subornati prophetæ populo denunciabãt ut expectarent dei auxilium:quo propterea minus profugerẽt:& eos qui supra timorem & custodiam fierent spes retineret:cito autem in aduersis persuadetur. Quod si etiã malorum instantium liberationem polliceatur qui fallit:necessario qui ea patitur spei totus efficitur.

Quædam prodigia quæ superuenerant iudæis describũtur:quæ in eorum fortunam & auxilium interꝑtabantur:quidam uero sapientes hæc esse ruine prodigia iudicabant. Cap. XVII.

DEniq; miserabilis populus illis qdem fallacibus deũq; calũniantibus credulus erat.Certis uero ꝓdigiis & futurã solitudinẽ ꝓnunciãtibus neq; attẽdebant aĩo neq; credebãt: sed uelut attoniti nec aut oculos habẽtes aut aĩas edicta dei dissimulauere:mõ cum supra ciuitatẽ sidus stetit simile gladio & p annũ pseuerauerit cometes; mõ cũ ante defectionẽ primiq; belli motus ad diẽ festũ azymoꝝ populo cõueniente. Octauus ãt dies erat aprilis mẽsis:nona hora nocturna circũ aram itẽq; templũ tantũ lumẽ effulsit ut clarissimus dies putaretur.Et hoc usq; ad mediã ꝑmansit horã quod ĩperitis qdem bonum auguriũ esse uidebat̃:sacroꝝ uero peritis priusq̃ ueniret stati diiudicatũ est. Eodẽq; festo die ẽt bos cũ ad hostiã duceret̃ agnũ in medio phani peperit.Orientalis autem porta interioris templi cũ esset ænea atq; grauissima:& post meridiem uix a.xx.uiris clauderetur; serisq; ferro iunctis obseraretur: pessulosq; altos habe-

ret in saxeum limen dimissos uno perpetuo lapide fabricatũ uisa est noctis hora sexta patere. His
aũt curriculo per custodes templi magistratui nunciatis ascendit: ille uixq; eam potuit claudere.
Verum & hoc iterum ignaris qdem signũ optimum uidebatur. Deum nãq; bonorum portã sibi
aperuisse dicebant. Prudentiores uero tẽpli tutamẽ sponte sua dissolutũ iri cogitabãt & hostium
domũ esse. Portas aperiri solitudinẽ uero illo ostento signari inter se ꝓnunciabãt. Post dies ãt fe-
stos in diebus paucis uicesimoprimo die mẽsis maii Laruialis quædã imago uisa est fidẽ superãs.
Monstrum aũt fortasse quod dicturus sum etiã his est cognitum ꝙ uiderunt & quæ secutæ sunt
clades dignæ ꝑsagiis extitere. Nãq; ante solis occasum uisi sunt p inane ferri currus totis regioni-
bus & armatæ acies tranantes nubila & ciuitatibus circũfusæ. Festo aũt die quã penthecosten uo
cant nocte sacerdotes intimũ templũ more suo ad diuinas res celebrandas ingressi primũ qdem
motũ quẽdamq; strepitum senserunt. Postea uero subitã uocem audiere quæ diceret migremus
hic. Quid aũt his horribilius fuit? Iesus qdã filius Anani plebeius & rusticus quadrienniũ priusq̃
bellum gereret in summa ciuitatis pace atq; opulentia cũ ad festum diẽ uenisset quo Attegias in
honore dei componi in tẽplo ab hoĩbus mos est repente exclamare cœpit. Vox ab oriente. Vox
ab occidente. Vox a quattuor uentis. Vox in Hyerosolimã & templũ. Vox in maritos nouos no-
uasq; nuptas. Vox in oẽm hunc populum: atq; hæc interdiu noctuq; oẽs ciuitatis uicos clamitãs
circuibat. Nonnulli aũt uiroꝝ insigniũ aduersum omen indignæ ferentes corripiunt hoĩem: mul
tis uerberibus afficiunt. Ille aũt neq; pro se nec ad eos qui se mulctabant secreto quicq̃ locutus ea
dem quæ prius uociferans ꝑseuerabat. Magistratus autẽ rati quod erat uerum: magis diuini esse
hoĩs motum: ducũt eum ad romanoꝝ præfectum ubi plagis usq; ad ossa laceratus: neq; supplex
quicq̃ fuit neq; lachrymauit: sed ut poterat inclinans maxime flebiliter uocem ad singulos ictus
respondebat. Veh ueh hyerosolimis. Albino ãt interrogãtis nãq; iudex erat: quis eẽt uel unde or
tus: aut cur ista diceret: nihil rettulit. Non prius ãt cessauit luctus miseræ ciuitatis donec eum Al
binus furere iudicatum dimisit. Ille aũt ad belli usq; tẽps neq; adibat quẽq̃ ciuium nec quẽq̃ uidit:
sed quotidie uelut orationem quãdam meditatus ueh ueh hyerosolimis q̃rebatur. Sed nec in ꝑca
tus est cum in dies singulos mulctaretur: nec uictum offerentibus benedicebat. Sola uero eius re
sponsio ad oẽs erat in triste ꝑsagium. Maxime ãt diebus festis uociferabatur: idq; per annos septẽ
& quinq; menses continuos faciens neq; uoce raucior fuit: neq; laborauit donec obsidionis tẽpo
re perspectis auguriis ipse quieuit. Supra murum enim circuiẽs iterum: ueh ueh ciuitati ac phano
ac populo uoce maxima clamitabat. Cum aũt ad extremum addidisset: ueh etiam mihi: lapis tor-
mento missus eum statim peremit animamq; adhuc illa omnia lugentem dimisit.

In sacris libris erat ꝙ cũ templũ quadratũ redigeretur ꝙ ciuitas erat destruẽda. hi uero incitabã
tur ad ꝑliũ dicẽtes ꝓp dictũ quoddã ambiguũ inuẽtũ. s. ꝙ eo tpe qdã eẽt ex eoꝝ finibus orbis ter
ræ habiturus iperiũ: ex hoc dicto decepti sũt q̃si ꝓpriũ eoꝝ iudicãtes dictũ cõuenire. Ca. XVIII.

HAec si quis reputet profecto inueniet. Deum quidẽ hominibus consulere: modisq; om
nibus præmonstrare quæ sunt eorum generi salutaria: ipsos autem ad demẽtiam suam
malis uoluntatis interire: quãdo quidẽ & iudæi post antoniam captã quadratum pha-
num fecerant: cum in sacris libris scriptum haberent capiendam ciuitatem ac templũ:
si phanum quatuor angulis esset effectum. Sed quod maxime eos ad bellum excitauerat respon-
sum erat ambiguum itidem in sacris libris inuentum ꝙ eo tempore quidem esset ex eorum fini-
bus orbis terræ habiturus imperium. Id enim illi quidem quasi proprium acceperunt: multiq; sa
pientes interꝑtatione decepti sunt. Hoc autem plane respõso Vespasiani designabatur imperium
qui apud iudæam creatus est imperator. Sed etiam homines fatum uitare non possunt etiã si præ
uiderint. At uero his signorum quædam pro sua libidine interꝑtati sunt: alia contempsere: donec
patriæ excidio suaq; perniciæ eorum iniquitas confutata est.

Romani Titũ impatorẽ declarant in tẽplo: Iudæi ꝓuocãt Titũ ad colloquiũ: ipse naturali hu
manitate eos recipit: alloquiturq; eos increpãdo: tãdem in diligẽdo eos si uelint in pace uiuere nol-
luerunt: ipse cognita eoꝝ neq̃tia eos militibus fieri ꝑdam tradidit interim ignis ꝓgrediebatur: qui
dam supplicant ut eis fidẽ Cæsar dat: suscipit ipse in custodiaq; eos reclusos tenet. Cap. XIX.

ROmani quidem postq̃ seditiosi ad ciuitatem confugere templo itemq; omnibus circũ
locis ardentibus signa in phano reposuere cõtra portam orientalẽ. hicq; ibi sacrificio ce
lebrato maximis cũ clamoribus declarant Titũ imperatorẽ. Vsq; adeo uero præda sa-
tiati sunt milites uniuersi ut in Syria dimidio quãpridem fuerat ꝑcio pondus auri ue-
nisset. Et his aũt sacerdotibus qui in tẽpli ꝑiete perdurauerãt: puer sitiẽs romanis custodibus pa-
cem petebat: sitimq; fatebatur. Sed ubi illi tã ætatis quã necessitatis miserati dedere ei dexterã: &
ipse bibit. & quã secum attulerat lagenã replerã sursum refugiẽs abiit ad suos. nec eũ quisq̃ custo
dum insequi ualuit: sed eius perfidiæ maledicebant. Ille aũt nihil se præter placita fecisse dicebat.
Dextera enim sibi data non ut apud ipsos remaneret: sed ut tantum descẽderet atq; ut aquam ac
ciperet: quæ cum fecerit in fide mansisse. Astutiã quidẽ præter ætatem maxime pueri qui decepti
fuerãt mirabantur. Quinta uero die sacerdotes opꝑssi fame descendunt: & a custodibus ad Titum

perducti ut salutem sibi concederet orabant. Ille autem ueniæ quidem tempus illis prætetisse fa
tus;peiisse uero id cuius eos gratia merito conseruasset.Decere autem sacerdotes interire cú tem
plo duci homines ad supplicium iubet.Sed tyranni cum sociis quoniá bello undiq; tenebantur:cir
cundatis autem nusq̃ erat fugere copia:Titum ad colloquia prouocant.Ille autem pro humanita
te naturali saltem oppidú seruare cupiés & amicis prætetea suadentibus. Lattones enim iam mo
deratiores factos esse arbitrabantur:in parte occidua templi exterioris cósistit.Hac.n.sup xistum
erant portæ ac pons qui ciuitaté templo iungebat: isq; tunc inter tyrános ac Titú interueniebat.
Multitudo aút utrinq; densi astabát:iudæi qdem circú Symonem ac Ioanné suspensi ueniæ spe.
Romani uero ad Cæsaré speculandi studio qualiter eos reciperet.Edicto át dato militibus Titus
ut & iracundiá & sagittas continerent:adhibitoq; interpre: quo argumento supior ostendebatur
prior alloqui cœpit.Etiá ne saturati estis patriæ malis? O uiri qbus neq; uirtutis nostræ neq; ifir
mitatis propriæ uenit in menté:sed inconsulto ípetu ac furore pditis populo & ciuitate simul ac
templo ipsi quoq; iuste perituri.Qui primú quidem postq̃ uos Pompeius fortiter debellauerat no-
uas res affecta re non debuistis.Deinde etiam bellú apertum contra romanú populum extulistis?
Vtrú ne multitudine freti? an q̧ parua manus uobis romani exercitus satis restitit auxiliatoꝝ fi-
de? Et quæ gens ípeno nostro libera iudæos præ romanis optaret? sed uiribus corpoꝝ? At q̧ scitis
nobis seruire germanos.Firmitate muroꝝ & maior Oceano murus atq; obstaculú quo septi bri
tanni adorant arma romanoꝝ. Animoꝝ obstinatione uel astutia ducú.an qn etiá carthaginéses
captos esse noueratis? itaq; uos cótra romanos ipsoꝝ excitauit humanitas q̧ primú uobis & terrá
dedimus possidendá;& gentiles íposuimus reges.Deinde leges seruauimus patrias; & uiuere uos
non solú discretos;sed cú aliis ét uestra uoluntate cócessimus;quodq; maximú est;tributú capere
dei noíe ac donaria colligere pmisimus;eaq; offerétes neq; monuimus neq; prohibuimus:ut ho-
stes nobis efficeremini ditiores:nostraq; pecunia uos contra nos ístrueretis. Ergo tantis bonis af
fecti satietaté in eos q̧ hæc uobis pstiterát extulistis & ímitium exemplú serpentiú uirus bládien
tibus infudistis. Esto Neronis negligentiá contempsistis & ueluti ruptú aliquod membroꝝ siue
contractum alias male quieti in maiore uitio detecti estis;& ad spes íprobas etiá cupiditates ímo
dicas explicastis. Venit pater meus ad patriá uestram nó ut pœnas a uobis ob ea quæ incertæ có
miseratis exigeret;sed monitis emendaret.deniq; cú deberet si depopulandæ nationis cá uenisset
stirpem uestrá petere atq; hanc delere ciuitaté galileá & circa eam loca uastare maluit ut pœnité-
di uobis pberet indutias.Sed hæc eius humanitatis ífirmitas uidebatur; nostraq; lenitate aluistis
audaciam.Et Nerone mortuo,fecistis quod nequissimi solent;& ex intestinis uestris dissensioni-
bus fiduciam psumpsistis meq; ac patre meo digressis ad ægyptú ad struédum bello tps illud uti
le putauistis.Neq; uos puduit pturbare principes declaratos; quos etiá duces humanissimos fue-
ratis experti.Deniq; ubi ad nos confugit imperiú & oíbus in eo quiescentibus p legatos aút gra-
tulantibus exteris nationibus iteꝝ hostes iudæi & legatiões qdem a uobis trans euphraten usq;
nouaꝝ rerum gratia missæ;muroꝝ aút ambitus repabantur.Seditio uero tyrannorúq; contétio
& bellum intestinú quæ sola huiuscemodi nequissimos decent.Iussus eo ab initio patre cú man-
datis tristibus ad ciuitaté uenire lætabar : cognito populú de pace sentire.Ante bellum rogabam
uos desistere pugnantibus aliquádiu parcebá sponte aduenientibus dexteram dedi fidem seruaui
confugientibus:multos captiuos miseratus uerberibus urgétes bellum coercui;muris uestris ma
chinas inuitus admoui;sp cædis uestræ cupidos milites continui. Quotiens uici totiés uos ad pa
cem tanq̃ uictus prouocaui.Cú prope ad templú accessissem:consulto iteꝝ legis belli oblitus par
cere uos propriis sanctis orabam téplum seruare data uobis exeundi copia & fide salutis; uel etiá
pugnare alio tpe si uelletis in alio loco facultates præbui, ista oía spreuistis & templum manibus
uestris incendistis.Deinde sceleratissimi nunc me ad colloquium prouocatis:ut quid tale conser-
uens quale perit? Qua uosmetipsos salute dignos esse post templi excidium iudicatis? Quin etiá
nunc armati statis & nec in extremis supplices assimilatis , O miseri quæ fiducia? Nóne populus
uester examinatus? Templum uero perit;mihiq; subdita est ciuitas;in manibus aút meis habetis
animas uestras.Et tamen fortitudinis esse gloriam mortem arbitramini? Non contendam cú per
tinacia uestra.Proiectis autem armis traditisq; corporibus uitam uobis indulgeo:& sicut in priua
ta domo dominus mitis ultus grauiora cætera mihi seruo. Ad hæc illi responderunt: fidem qui-
dem se ab eo minime posse accipere.Nam iurasse nunq̃ id esse facturos: exeundi uero per muni-
tiones qua murum sepserat cum coniugibus ac liberis facultatem petebant.Ituros enim se in soli
tudinem ipsisq; oppidum relicturos.Hoc Titus uehementer iratus q̧ in sorte captorum constitu
ti uictorum conditiones sibi ponerent. Declarari quidem his iussit uoce præconis ne ulterius ad
se profugerent;ne ue fidem sperarent;nulli enim esse parcendum; cunctis autem uiribus dimica-
rent quantum possent saluti suæ consulerent . Iam enim se omnia iure belli gesturum:militibus
autem diripere ciuitatem atq; inflammare permisit.Illi autem ipso quidem die nihil egerunt.Po-
stremo autem die archium & aeram & curiam & qui uocatur ephlam succendere;& progredieba
tur ignis usq; ad Helenæ regiam; quæ in media erat acra; nec minus ciuitatis mortuis plenæ eo-

dem die galeza regis filia & fratres cum his multi nobiles ex populo congregati ut fidem sibi da
ret Cæsari supplicarunt. Ille autem quãq̃ cæteris omnibus iratus erat: mores tamen nõ mutauit:
sed eos suscepit. Et tũc quidem omnes in custodia habebat: regis autem filios ac propinquos po-
stea uinctos romam perduxit fidem obsidum præstaturus.

Seditiosi in domũ regiã cõfugiũt: romãos pellũt: multi occidunť ex popularibus: Titus uero
militẽ quẽdã q̃a uiuus captus ẽ ad ipm rediẽs ex acie pepulit: qđ grauius fuit illi morte. Ca. XX.

Editiosi aũt ad domum regiã profecti ubi q̃a tuta erat multi facultates suas deposue-
rant & romanos hinc pellunt: & oĩbus popularibus q eo cõuenerant ppe ad octo mi
lia & .ccec. occisis pecuniã etiam diripuere. Viuos autẽ duos milites romanos cœpere
unũ eqtem alteꝝ peditem: & peditẽ qdem interfectũ per oẽm traxere ciuitatẽ uelut
uno corpore oẽs romanos ulciscerenť. Eques uero qđã his quod saluti foret suadere
pollicitus deduciť ad Symonẽ. Cũq; qđ diceret nihil saperet; Ardali cuidã ex numero ducũ traiť
puniẽdus. is aũt reuinctis post terga manibus: ceruice atq; oculis in cõspectu romanoꝝ ueluti ca
pite cæsurus produxit. Verum ille dum gladium iudæus educeret ad romanos refugit. Hunc Ti-
tus quoniam ab hostibus esset lapsus non est passus quidem occidere. indignum uero esse roma-
norum militem iudicauit. quia uiuus fuerat captus: & armis ablatis eũ agmine pepulit. Quæ res
prudenti uiro grauior esse morte uidebatur.

Romani conuersis latronibus in fugam: oĩa igni tradidere: illi uero in superiorẽ ciuitatem re
cedebant: letantes q; nil essent relicturi hostibus & alacri uultu mortem expectabant: illi undiq;
per ciuitatẽ capiebantur: mortuiq; canibus proiciebãtur: spes quibusdam erat in cloacis latere: &
ignis latitantes cremabat: & qui descendebant necabantur. Cap. XXI.

Ostero aũt die romani uersis in fugã ex iteriori ciuitate latronibus oĩa Siloã usq; igni
tradidere: & oppidũ qdem gaudebãt absumi rapinis uero carebãt: quoniã latrones ex
inanitis prius oĩbus in supiorẽ ciuitatem recedebãt. Erat nãq; illis maloꝝ qdem nulla
pœnitudo: arrogantia aũt tanq̃ in rebus secũdis. Deniq; ardere ciuitatẽ lætis uultibus
aspicientes alacri uoto mortẽ expectare dicebant q; perempto popolo incẽso templo: & flagrante
oppido nihil essent hostibus relicturi. Sed tamen iosippus in extremis eoꝝ rebus pro reliquiis ci-
uitatis obsecrando laborabat. Sed multa qdem in eoꝝ crudelitatẽ atq; impietatẽ locutus multa
uero pro salute adhortatus nihil amplius quã elusus est: q̃a neq; se tradere pp iusiurandũ patiebã
tur: neq; pugnare cũ romanis ex equo iã poterant ueluti custodia circũuallati: cædisq; insup con-
suetudo dexteras cõmouebat. Dispersi aũt per ciuitatẽ per ruinas latitabant profugere parati insi
diantes. Multi aũt capiebantur oẽsq; interficiebanť. Nam pp inediã fugere non ualebant: mortu
os aũt canibus proiciebãt. Omne aũt per eundi genus fame leuius uidebať; adeo ut ad romanos
quoq; sine licentia desperata misericordia tamẽ fugerent atq; in seditiosos a cæde non cessantes
sponte inciderent: nullusq; in ciuitate locus uacuus erat: sed cũcta mortuos habebãt: quos fames
aut latrones cõfecerant: & cadaueribus eoꝝ plena erant oĩa: qui alimentoꝝ penuria uel seditione
perierant. Tyrannos aũt fouebat factionũ quæ latronum spes ultima sita in cloacis. Quo si fugis
sent minime inueniri posse arbitrabanť. Sed peracto excidio post romanoꝝ digressum prodire ac
fugere cogitabant. Id enim plane illis erat somniũ. Nec enim uel deũ uel romanos fuerant latitu-
ri. Tunc qdem subterraneis freti plura quã romani concremabant. & q ex incendiis fugientes in
cuniculos descendissent eos iprobe necabant itemq; spoliabant. Quin etiã cibum sicubi reperis-
sent concretũ sanguine deuorabãt. Erat ãt inter se illis iam rapinaꝝ causa bellũ: eosq; putauerim
nisi excidio ꝑuenti essent nimia crudelitate mortuoꝝ quoq; corpora degustaturos fuisse.

Cæsar prospiciens ciuitatẽ superiorem non posse capi sine aggeribus distribuit milites operi
bus ad occidentalẽ partem: legiones munit isdem diebus idumei mittunt ad Titum q; ad eũ uo-
lunt confugere remittit legatos pollicens pacem: Symon hoc intellecto quosdam occidit: quosdã
recludit: multitudo tamen maxima fugit. Cap. XXII.

Aesar aũt fieri non posse ꝓspiciens ut sine aggeribus superiorẽ caperet ciuitatẽ in præ
rupto undiq; loco sitam. distribuit opibus militẽ uicesimo die mensis augusti. Erat ãt
transuectio ipendioꝝ difficilis oĩbus, ut dictũ est. circũ ciuitatem usq; ad centesimum
stadiũ ĩmptioꝝ aggerũ extructionẽ detonsis. Quatuor qdẽ legionum opus in occidẽ
tali parte ciuitatis contra aulã regiã erigitur. auxiliatoꝝ uero manus & cætera multitudo xistum
uersus ac pontẽ & Symonis turrim quã ioãnes bellũ gerens pro castello sibi ædificauerat. His ãt
diebus idumeoꝝ duces clam cõgregati consiliũ de sui traditiõe cœpere missis ad Titũ qnq; uiris
ut dexterã sibi darent ꝓcabanť. ille tyrãnos sperans eẽ cessuros idumeis abstractis quoniã belli ps
uidebanť: sero qdem uerũ tamen uitã his pollicitus legatos remissit. Discessum ãt parantibus Sy-
mon ꝑsensit. & eos qdẽ q ad Titũ prexerãt qnq; uiros statim occidit. duces uero quoꝝ nobilissi-
mus erat Sosæ filius iacobus correptos in custodiã conicit. nec multitudinẽ idumeoꝝ abductis
rectoribus qd ageret nescientẽ sine custodia hẽbat: sed diligẽtioribus eã custodiis amplectebať &
tamẽ custodes ꝓfugientibus obstare nõ poterant. Quãuis multi necarenť: plures tamẽ erant qui

fugerent. Omnes aũt suscipiebantur a romanis: ꝙ Titus nimia lenitate priora pcepta neglexerat: ipsiq; milites iã & spe lucri & satietate cædibus tpabant sola.n.relicta plebe aliud uulgus cũ cõiu gibus ac liberis paruo queq; pñtio uenundabãt. Cũ multi ãt distraherent & emptores pauci eẽnt: qq̃ uoce pconis edixerat ne qs solus trãsfugeret:ut eo mõ familias suas educerẽt: tamẽ hos quoq; recipiebat: appositisq; q ab his secerneret si qs digno supplicio uideret. Et infinita qdem multitu do uenit. Ex populo uero seruati sunt plusq̃ milia.xl. quos ĩpator quõ cuiq; gratũ erat dimisit.

Quidam sacerdotũ promittens multa donaria Tito accepta fide pro fuga recessit: multaq; ua ria pulcherrima donaria dedit. Cap. XXIII.

ISdem autẽ diebus etiam sacerdotũ aliqs filius nebuthi noĩe iesus accepta fide salutis a Cæsare ut de sacris donariis quædã traderet: egredit ac tradit ex phani pariete candela bra duo. His quæ in tẽplo erant posita similia mensasq; & crateras oĩa ex auro solido & grauissimo facta. Tradit ẽt uela & pontificũ indumenta cum gemmis & uasa multa sacrificio cõparata. Quin etiã custos sacræ pecuniæ cõpræhensus phinees noĩe uestes & cingula sacerdotum ostendit: multaq; purpurã & cocchum quæ ad usum reposita catapitismatis seruabã tur. Cum qbus aliquantum cinami erat casiæ pigmentorũq; aliorum multitudo quibus cõmixta deo in dies singulos adolebant. Tradita sunt aũt ab eo & ex aliis opibus multa & sacra ornamen ta non pauca: quorum gratia licet ui capto transfugæ tamen data est uenia.

Perfectis aggeribus machinas romani admouẽt: multi despantes in iloachas demittũt: qdã in acrã confugiũt quidam romanos applicãtes arietes ad muros ulciscunt: Tyranni priuati spe: spon te descenderunt de turribus: iudæi ad siloã confugiunt: a custodibus recluduntur: romani in mu ris signa ponunt: ingreditur Titus admiratur ꝙ tantas munitiones tyranni deseruissent: admirata altitudine & compagine lapidum præficit Frontonem custodiæ illorum: multos in ægyptũ mit tit: multos uendidit multos etiam bestiis deuorandos tradidit. Cap. XXIIII.

IAm uero pfectis aggeribus septẽbris mẽsis die septimo: qui erat cœpto opere octauus & decimus dies: romani qdem machinas admouebãt. Seditiosoꝝ qdem alii q ciuitatẽ desperauerant muris relictis in acram recedebant: alii ãt se in cloacas demittebãt. Mul ti aũt dispositi ulciscebant eos qui arietes applicarent: & hos aũt supabant multitudi ne ac uirtute romani. quodq; maximũ est. læti mœstos atq; iã debiles. Cum aũt pars esset aliq̃ mu ri subruta nõnullæq; turres arietibus pulsatæ cessissent: statim qdẽ propugnatores eaꝝ diffugiũt timor aũt etiam tyrannos necessitate maior inuadit. Nã & priusq̃ transgrederent hostes torpore tenebant: & ad fugiendũ suspensi erant. Videres aũt paulo ante supbos & factis impiis arrogãtes ita tunc humiles esse ac tremere ut miserãda esset. quãq̃ in neqssimis. tanta mutatio. Conati sunt quidẽ ambitu & muro quo mœnia cingebant inuaso atq; perrupto custodes pellere atq; egredi. Cum uero quos antea fideles habuerãt nusq̃ uiderent fugiebant quo queq; necessitas impulisset. Adeuntes ãt alii totũ ab occidente muꝝ subuersum esse nũciarent: alii subiisse romanos aciẽ pro pinquare qrentes: alii ẽt uidere hostes in turribus affirmarẽt metu fallente conspectũ in ora pro strati pro sua dementia qrebantur: ac ueluti succisi neruos qua fugerẽt hæsitabant. Vnde & maxi me qs & uirtutẽ dei pspexerit contra iniustos & fortunã romanoꝝ. Tyranni qdẽ semetipsos tui tione priuauere: ac sponte de turribus descendere: unde ui nunq̃ sola uero fame capi poterãt. Ro mani uero q tantũ in muris infirmioribus laborauerãt: eos quos instrumẽtis non potuissent nũc fortuna cœpere. Omnibus.n.machinis tres turres ualidiores erant de qbus supra memorauimus. Relictis itaq; his uel. quod est uerius. dei nutu in his dephensi confestim qdem ad uallẽ siloã con fugere. Rursum aũt ibi a metu paululũ respirauerunt munitionẽ qua murus erat accinctus ex ea parte partire. Vsi aũt infirmiori audacia quã necessitate. iam.n. uires eoꝝ labor uictus: & calami tas fregerat. a custodibus retrudunt: & per diuersa disiecti in cloacis delitescũt. Romani uero mũ ris potiti signa in turribus posuere. & plausu atq; lætitia uictoriã cãtu celebrant: ꝙ principio finẽ belli multo senserant leuiorẽ. Deniq; sine sanguine muꝝ nacti nouissimum non esse credebant. cũq; nullum reluctantẽ uiderent. pro in certo mirabantur. In angustias autẽ uiaꝝ strictis gladiis fusi & quos cœpissent interficiebant: nullo discrimine: domosq; totas cum oĩbus qui eo confuge rant igni tradebant. Multas uero uastantes quas prædæ cã penetrassent. integras mortuoꝝ fami lias & plena mortuis tecta quos fames confecerat offendebant. Ipsum deinde horrẽtes aspectum uacuis manibus egredie bãotur. Nec tamen eodẽ modo peremptos miserantes. Non idem aũt cir cã uiuos patiebãtur: sed unum queq; obuium transfigendũ & angusta uiarum cadaueribus ob struxere: totãq; ciuitatem sanguine diluere ut plærosq; incisoꝝ cædes extinguerent. Et occidẽtes quidem uespere cessabãt. nocte uero crescebat incendium. Ardentibus aũt Hyerosolimis illuxit dies septẽbris mẽsis octauus ciuitati tot clades cũ obsideretur expertæ: quot bonis si usa esset ex quo condita inuidenda mãsisset. nulla tamen alia re tantis infœlicitatibus digna: nisi quoniã ta lem progeniẽ quã subuersa est edidit. Intro autem Titus ingressus & alia & ciuitatis munitiones ac turriũ causas miratus est. quas tyranni per dementiã deseruerant. Conspecta quidem earum so lida altitudine itẽq; magnitudine subtiliq; lapidũ compagine singuloꝝ quantumq; paterent uel

quantum erigerentur;deo inqt plane adiuuáte pugnauimus;& deus erat qui detraxit ab istis munimentis iudæos,ná quæ hoíum manus;aut quæ machinæ ad istas ualerent? Tunc qdem multa eiusmodi cú amicis collocutus est.Quos uero a tyránis uinctos in castellis repperit relaxauit.Cú aút alia ciuitatis deleret murosq; subuerteret eas turres fortunæ suæ monumentú reliquit;qa eo militante his potitus fuisset quæ capi nó potuissent. Quod ergo milites interficiendo laborabát magna adhuc extabat supstitum multitudo;solos qdé armatos Cæsar & q manú opponerent iubet interfici, reliquá uero multitudiné saluam esse.Illi aút cum his quos occidi mandatú fuerat: etiá senes ac debiles trucidabant,uegetos aút atq; utiliores coactos in téplum indestinatú mulieribus ambitú concluserunt.Custodes aút his Cæsar apposuit:unú ex libertis & amicis suis Frontoné:qui fortuná quá meritus esset qsq; decerneret. Ille aút latrones qdem oés atq; seditiosos cú alius ab alio iudicarent:occidit. Iuuenes aút lectos q procero atq; formoso essent corpe triúpho seruabat.Ex residua multitudine septé & decé milia maiores annis uinctos mittit ad ægyptú operibus deputandos.Plurimos aút p prouincias Titus distribuit in spectaculis ferro & bestiis consumendos.Qui uero infra.x.&.vi.anný ætatis agerent uendidere.Hisdé aút diebus qbus secernebátur a Frontone mortui sunt fame.xii.milia qbus partim odio custodú non pbebatur cibus,ptim quoniá ipsi uictus fastidio tenebant.Erat aút præ multitudine hoíum frumenti penuria.

Captiuorum numerus per omne tempus obsidionis numeratus fuit decies centena milia:Ioánes sempiternis uinculis seruatur,Symon uero seruatur triumpho. Cap. XXV.

ET captiuoꝝ quidem oíum qui toto bello cópræhensi sunt.xc.&.vii.miliú cópræhensus est numerus.Hostiú uero p omne tps obsidionis decies cétena milia. Hoꝝ plærique gentiles fuere;sed non indigenæ. A totis.n.regionibus ad azimoꝝ diem festú congregati bello subito circúfusi sunt: ubi primo qdem illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur,deinde citius fames.qp át caperet tantam hoíum multitudinem ciuitas certú erat ex his qui sub Cestio fuerant.enumeratis.n.tunc uiris ciuitatis ac florus Neroni significare cupiens cótenenti nationem a pontificibus petiit ut si quomó possent multitudiné numerarent . Illi aút cú dies festus adesset qui pascha uocať quando a nona quidé hora usq; ad undecimá hostias cædút per singula qdem contubernia non paucioꝝ quá decem hoíum fiunt:solum.n.epulari non licet: multi etiá uicini conueniunt.Hostiaꝝ qdem ducenta & quinquaginta milia & quingentas numerauere.Fiunt aút ut denos epulatores p singulas imputemus uicies centena ac septingentena milia sancti oés & puri.nec enim leprosis siue uitiliginosis & semine fluentibus:quos gonotitos uocant:neq; mulieribus menstruo cruore pollutis neq; aliis inquinatis participare sacrificia permittebantur;sed nec alienigenis qdem nisi qui legionis cá uenissent.Magna uero hæc multitudo ab extraneis congregabatur. Tunc tamé tota gens fato conclusa est & farta hoíbus ciuitas bello obsidebatur.Itaq; superat oém humanam & diuinitus emissam pesté numerus peremptorum. quos partim palá occidere partim cæpere romani.Rimantes.n.cloacas & sepulchra ruétes quos offendissent iugulabant.Inuenti sunt aút ibi quoq; plusq́ duo milia quoꝝ alii manu sua plures át mutuis se uulneribus interfecerant:cú alios fames corrupisset.Scæuus aút corpoꝝ odor introeuntibus excurrebat adeo ut statim multi recederent ; alii pluris habendi cupidine congesta cadauera calcantes se ímergerent.Multæ nanq; opes in cuniculis inueniebantur: nephasq; oém uiam lucri faciebat.Subducebantur aút multi quos tyranni uinxerát;nec enim in extremis a crudelitate cessauerant. Vltus est aút deus utrúq; merito. Et ioannes qdem oppressus fame cú fratribus in cloacis;qua sæpe despexit a romanis dextram sibi dari pcatus est.Simon uero multa ui cum necessitate luctatus,sicut designabimus.semet tradidi.Seruatus est át alter triúpho. Ioánes autem uinculis sempiternis.Romani uero extremas oppidi partes incendunt;murosq; subuertunt.

Capitur Hyerosolima secundo anno principatus Vespasiani die octauo mésis septembris; prius quinquies capta fuerat:Códitor primus eius fuit chaná;qui iustus fuit appellatus; Cæsar iussit ut turres & pars quædam ciuitatis pro custodibus remanerent;reliquum explanarunt;laudat Cæsar exercitum suum eiq; gratias agit de eorum uirtute & fortitudine;& pro gestis rebus dona largitur & coronas & pmia multa singulis. Cap. XXVI.

ITa quidé hyerosolima capta est secundo áno principatus Vespasiani septembris mésis octauo die.Quinquies aút prius capta tunc iteꝝ uastata est.Aegyptioꝝ quidé rex asobeus & post eú Antiochus;deide Pompeius & post hos cú herodes & Sossius captú oppidum seruauere.Antea uero rex babyloníoꝝ eo potitus excidit.Post ános ex quo ædificatum est mille.ccclx.& menses octo & dies sex . Primus át conditor eius fuerat chaná eoꝝ potétissimus q patria lingua iustus appellatus est rex.Erat quippe talis ideoq; sacerdotú deo primus exhibuit & phano primú ædificato hyerosolimá ciuitatem uocauit cú ante solyma uocareť chananeoꝝ quidé populo rex iudæoꝝ Ieobius pulso colendam suo tradidit; &.cccclxiiii áno post ac mensibus tribus a babyloniis euersa est. A rege aút Ieobio qui primus iudæus in ea regnauit usq; ad id quod Titus fecit excidiú anni.mille.clxxiiii. Ex quo primú aút cóndita est usq; ad excidiú anni.Mclxxvii.sed.n.neq; antiquitas neq; ingentes diuitiæ neq; p totú orbé terræ diffusa notio nec

magna religionis gloria quicq̃ iuuit quo minus periret. Talis qdem finis hyerosolimoꝝ obsidionis fuit;q uero quos occideret quidue raperet nõ habebat exercitus ꝑ iratis aĩs oĩa deerant: nec enim pcendo si esset quod ageret abstinuissent:iubet eũ Cæsar totã funditus iã eruere ciuitatẽ ac téplum relictis qdem turribus quæ ꝑter alias eminebãt:Phasello & Hyppico & Mariáne: murūq tanto quanto ciuitatẽ ab occidente cingebar. Id qdem ut esset castrũ illis custodiæ cã relinqndis: turres ãt ut posteris indicarent:qlem ciuitatẽ q̃ue munitissimã romanoꝝ uirtus obtinuisset. Aliũ uero totũ ambitum ciuitatis ita cõplanauere diruentes ut q ad eã accessissent habitatã aliquãdo uix esse crederent. Hic qdem finis eoꝝ dementiæq nouas res mouere tentauerunt hyerosolimis fuit clarissimæ ciuitati & apud oẽs hoĩes prædicatissimæ. Cæsar autem ꝑsidio qdem illic statuit relinquere decimã legionem;nonnullasq alas equitũ ac peditum cuneos. Omnibus aũt belli partibus administratis & laudare uniuersum cupiebat exercitũ pro rebus fortiter gestis & debita uiris fortibus ꝑmia ꝑsoluere. Composito ãt in medio ante hæc castris magno tribunali stans in eo cũ proceꝝ eminentissimis unde ab oĩ milite posset audiri: magnã illis ait habere se gratiã ꝙ beniuolentia erga se utendo ꝑseuerassent. Laudabat aũt ꝙ per oĩa bella morigeri fuissent quãq praeliando fortitudinẽ in multis magnisq piculis monstrassent patriæ p se amplificãtes imperium oĩbusq planũ facientes hoĩbus;quia neq hostiũ multitudo neq munitiones regionũ: neq magnitudines ciuitatũ uel audacia inconsulta & imanitates efferte aduersantiũ possint unq̃ romanoꝝ uires uel manus effugere;quis in multis rebus aliqui fortunã opitulãtem habuerint. Bonũ qdem esset ait illos ẽt bello finẽ ponere:quod & multo tpe gestũ sit. Nec.n.optasse his quicq̃ melius cũ id ingrederentur. Hoc aũt pulchrius atq ꝑclarius ꝙ duces romani & procuratores imperii ab his declaratos ac ꝑmissos imperiũ cuncti libenter suscipiunt. Et his quæ ipsi decreuere manendũ putant agentes his gratias q legissent; mirari aũt se eos ac diligere oẽs quia nemo uiribus alacritatẽ habuit tardiorem. Et illis tamen qui pro maiore ui clarius decertassent uitamq suam cõdecorassent fortibus factis etiã re bene gesta militiam suã nobiliorem fecissent. Dixit se & honores & ꝑmia redditurum nec ullum eoꝝ qui plus alio laborare uoluissent iusta uicissitudine cariturũ:magnamq sibi huius rei fore diligentiã ꝙ magis uellet honorare uirtutes eoꝝ qui militiæ socii fuissent q̃ punire peccata. Confestim ergo iussit eos quoꝝ partes fuot indicare:quos nam sciuet fortiter aliquid in bello fecisse:& noiatim singulos appellatos ꝑsentes collaudabat; quasi qui domesticis recte gestis nimium lætaretur:& coronas eis aureas imponebat & torques longasq hastas. & signa ex argento facta donabat:& uniuscuiusq ordinem mutabat in melius. Quin & ex manibus aurum & argentum itemq uestes aliamq prædam largiter distribuebat.

Cæsar donatis omnibus secundũ eorum merita:ad sacrificia se conuertit deinde ad cæsaream maritimam descendit reponitq in ea multitudinem manubiarum captiuosq seruat:quia hyemis tempus prohibebat in Italiam nauigare. Cap. XXVII.

OMnibus autẽ ita donatis ut qsq se meritũ ꝑbuerat:uotisq cũ uniuerso exercitu factis magno fauore descẽdit uertitq se ad sacra pro uictoria celebrãda. magnaq astãte boũ multitudine circũ aras imolatos oẽs exercitui dedit ad epulas. Ipse cũ honoratis p triduũ lætatus milites qdem alios quo quẽq cõueniret:dimittit. Hyerosolimoꝝ aũt custodiã decimæ legioni credit. Neq ad Euphratẽ qui pridẽ ibi fuerãt misit duodecimæ legionis memor:qđ Cestio duce iudæis cõcesserat:totã quidem illã de Syria pepulit. Erat ãt olym apud Taphaneos ad militẽ aũt q sic uocať misit. Hæc ad Euphratẽ in cõfinio Armeniæ & Cappadociæ sita est. Duas uero sibi obseq satis esse dixit; donec ad Aegyptum ꝑueniret qnta & decima legiones. Deinde cũ ad maritimam Cæsareã cum exercitu descendisset in eã manubiaꝝ multitudinẽ reposuit:captiuosq ibi asseruari ꝑcepit:q ad Italiam nauigare tempus hyemis prohibebat.

Eo tpe quo Titus Cæsar Hyerosolimis cõmorať obsidiõis cã Rhodũ trãsmeat Titus ex cæsarea maritia reuersus:aduẽit i cæsareã Philippi celebrat ibi oĩa spectaculoꝝ genera. Cap. XXVIII.

PEr idem uero tps quo Titus Cæsar obsidionis cã apud hyerosolimã commorabať ascẽsa naui onoraria Vespasianus Rhodũ transmittit. hinc ãt uectus triremibus postq̃ oẽs quas ꝑternauigauit ciuitatis inuasit. & ab his cum uotis exceptus in Græciam ex Ionia transiit. egressus deinde Cercica in Apigiã delatus est unde iam terra iter agebat. Titus aũt ex maritima Cæsarea reuersus in Cæsaream quæ Philippi uocať aduenit: diuq ibi commorabatur;celebrans omnia genera spectaculorum:multiq in ea captiui cõsumpti sunt. Alii bestiis obiecti. Alii autem cateruatim more hostium inter se depugnare coacti.

Inuenit Cæsar Symonem gorgiæ filium:& quomodo captus sit declaratur seruatur pro triumpho:quod romæ est facturus Cæsar. Cap. XXIX.

HIc Symonẽ etiã minorẽ Gorgiæ filium cõperit hoc mõ comꝑhensum. iste Symon cum Hyerosolima obsidereť in supiore ciuitate cõstitutus postq̃ muros ingressus fuit exercitus totã uastare ciuitatẽ cœperat:tunc fidelissimis amicoꝝ ascitis & lapidariis cũ ferramentis eorum necessitati congruis & alimeotis quæ multis diebus sufficere possent, una cũ illis oĩbus in aliquam occultiorẽ cloacã sese demittit; & quoad fossa patebat illa progre-

diebantur:ubi uero soliditas obstitisset:eã suffodiebant sperantes posse ulterius ꝓgressos tuto emergere atq; ita seruari. Sed hanc expectationẽ ueram non esse rei periculũ repellebat. Vix.n.paululũ fossores ꝓcesserant:iãq; alimenta quãuis ex pte his uterent̃ eos deficiebant. Et nunc igitur uelut stupore possit romanos fallere: albis tunicis innexaq; fibula ac chlamide purpurea indutus illum ipsum ex terra aditus ubi templũ fuerat appuit. Ac primo qdẽ obstupuere qui eũ uiderunt locisq; suis manebant. Deinde propius cũ accessissent q essent pcontanti sunt. & id qdem Symon non dicebat iubebat aũt ad se ducem uocari, statimq; accersitus ab his q ad eũ cucurrerãt uenit Terentius rufus. nanq; his rector militiæ relictus erat. oĩ aũt ab eo ueritate cõperta ipsum quidẽ uinctũ custodiebat. cæsari uero quẽadmodũ esset cõpræhensus indicauit. Symonẽ qdem in ultionẽ crudelitatis quã in ciues suos amare ac tyrãnice fuerat in potestate hostiũ quibus maxĩe inuisus erat ita deus posuit. non ui subditum eoꝝ manibus: sed sua sponte ad suppliciũ aductum propterea q plurimos ipse crudeliter interemerat falsis criminationibus insimulatos defectiõis. s. ad romanos: nec. n. potest iram dei effugere nequitia: nec inualida est res iustitia: sed quandoq; sui temeratores ulciscitur: & grauiorem pœnã ingerit criminosis cũ iam se liberatos esse crediderint: eo q non statim luere cõmissa. Id etiam Symon didicit postq̃ in iras romanoꝝ incidit. illius aũt ascensus e terra magnam etiam alioꝝ seditiosoꝝ multitudinẽ hisdem diebus fecit in cloacis deprræhendi. Cæsari aũt maritimã cæsaream reuerso uinctus symon oblatus est: & illũ qdem triũpho quem romæ acturus erat seruari iussit. Ibi ãt moratus fratris sui natalem diẽ clarissimẽ celebrabat multã partẽ dãnatoꝝ eius honori attribuens. Numerus. n. eoꝝ qui cum bestiis depugnarũt quiq; ignibus cremati sunt & inter se digladiatores piere, Duo milia quingentos excessit. Omnia tamen romanis uidebant̃ hæc licet mille modis illi consumerent̃ minus esse suppliciĩ. Postea cæsar beritũ uenit: hæc aũt est ciuitas phœnicis ꝓuinciæ; Colonia romanoꝝ: & in hac quoq; diutius demoratus est: maiore usus claritudine circa natalẽ patris diem tã magnificentia spectaculoꝝ q̃ sumptibus aliis excogitatis cũ enã captiuoꝝ multitudo eodem quo antea modo periret.

Cæsar inuenit multos iudæos apud Antiochiam inuidus Antiochus irruit multiq; cremantur ex his. Cap. XXX.

INuenit aũt per idem tempus iudæos q apud antiochiã reliqui erant acerba & exiciosa picula perpessi cõcitata in eos antiochiensiũ ciuitate rã propter criminationes illatas eis in psentia q̃ ꝓpter ea q̃ fuerant non multo ante cõmissa. De qbus necessariũ mihi uidet̃ pauca prædicere: ut etiã quæ postea gesta sunt cõsequenti narratione referamus. Iudæoꝝ nanq; gens multũ quidem totius orbis indigenis asseminata est. Plurimũ aũt syris in ciuitate permixta pcipue apud antiochiã uersabatur ꝓpter magnitudinẽ ciuitatis. Maxĩe uero his liberam domicilii facultatem reges qui post antiochũ fuerant præbuerunt. Nanq; antiochus qdẽ qui epiphanes dictus est uastatis hyerosolimis tẽplum spoliauit. Qui uero post eum regnũ assecuti sunt: quicquid æneum in donariis fuit hoc iudæis apud antiochiã degentibus reddiderei eoꝝ sinagoga dedicatũ est. Concesseruntq; ut pari cũ græcis iure ciuitatis uterentur. A secutis quoq; eodem postea regibus modo tractata & multitudine præfecere & extructione: itẽq; magnificẽtia munerum tẽplum clarius reddidere: semperq; religione sibi sociantes magnam paganoꝝ multitudinem etiam illos quodãmodo sui partem fecerunt. Quo tempore bellũ autem fuerat conclamatum & recens: in syriam Vespasianus delatus est nauigio: iudæoꝝ uero odium apud oẽs pullulabat tunc unus eoꝝ antiochus quidam plurimũ patris causa honorabilis: erat enim priceps apud antiochiam iudæoꝝ cum antiochensium populus cõcionaretur in theatro progressus in mediũ patrem suum & cæteros deferebat: insimulans eos q una nocte totam ciuitatẽ incendere statuissent: & ueluti gestoꝝ pticipes quosdam hospites iudæos tradidit. His autẽ auditis populus irã cohibere non poterat: sed in eos quidẽ qui traditi fuerant ignem iussit afferri; statiq; oẽs in theatro concremati sunt. In multitudine uero iudæoꝝ properabat irruere: si eos celeriter ulti essent patriam suam seruatũ iri existimantes. Antiochus aũt iracundiã magis accendere mutato quidẽ uolũtatis argumento quodq; iudæoꝝ mores exhibere ꝓ se ciedens si paganorum ritu sacrificaret, itẽq; iussit & cæteros cõpelli facere: renuendo. n. manifestos insidiatores fore. huius item rei periculo ab antiochensibus facto pauci qdem consenserunt: alii uero qui noluerunt perempti sunt. Antiochus aũt acceptis a romanoꝝ duce militibus sæuus instabar suis ciuibus nequaq̃ eos die septĩo ab opere cessare permittens: sed oĩa cogens facere quæ diebus aliis agerent. Tanq; ualidam necessitatem imposuit: ut nõ modo apud antiochiã ut septimi diei feriæ soluerent̃: sed ad hoc exordio in cæteris quoq; ciuitatibus ad breue similiter tempus fieret.

Declarat̃ noua calamitas q̃ accidit iudæis: accusant̃ iudæi ab ãtiocho q cremassent q̃dratũ forum cũ multis aliis: cognoscunt̃ non fuisse in culpa per legatũ uespasiani. Cap. XXXI.

IVdæis aũt apud antiochiam qui tunc erant eiusmodi mala perpessis: altera denuo calamitas accidit: de qua narrare conati hæc quoq; ꝓsecuti fuimus. Nanq; q quadratum foꝝ exuri cõtigit & archiua monimentorũq; receptacula publicoꝝ: itẽq; basilicas uix q ignis inhibitus est; super oẽm ciuitatẽ magnanimus uiuens. Huius facti Antiochus

iudæos accusat: & antiochenses quo.s.his infesti antea non fuissent recenti ex incendio tumultu facile calumnia perpulisset:multomagis ex ãteactis fidem habere dictis suis persuasit: ut pœne se uidisse ignem ab iudæis inici arbitrarentur: & tanq̃ furore correpti magno cũ ardore cuncti aduersus eos q accusabant:impetum facerent. Vix aũt motus eorum potuit reprimere colligas adhuc iuuenis legatus postulans sibi permitti referre ad cæsarem gesta. Rectorẽ nanq; Syriæ cesenniũ Priscũ.Iam quidẽ Vespasianus eum miserat:nondum aũt ille peruenerat. Habita uero diligenti quæstione collega reperit ueritatem.& eo⁊ iudæorum quidẽ quos Antiochus accusauerat nemo conscius fuit. Omne aũt facinus admisere hoĩes qdã nocentissimi necessitate debito⁊: rati quod si fo⁊ & scripta publica concremassent:exactione liberarent.iudæi quidem pro suspectis cõsultatione criminationibus futura expectantes magna fluctuabant.

Accipit Cæsar litteras a patre q̃ desiderabilis ipse peruenit Romã & quo honore sit susceptus describitur. Cap. XXXII.

Itus aũt cæsar a patre sibi allato nuntio q universis quidam italiæ ciuitatibus desiderabilis peruenisset:maxime uero q urbs eum Roma summa cũ alacritate & claritudie suscepisset:in maximã lætitiam uoluntatẽq; translatus est.curis de eo sibi erat suauissimum liberati. Vespasianum.n.etiam longe absentem oẽs hoĩes Italiæ uoluptatibus ut p̃sentem colebant expectatione sua q nimis eũ uenire cupiebant p eius aduentu ducentes: & oĩ habentes necessitate liberã erga illum beniuolentiã.Nam & senatus memor calamitatũ quæ mutatione principũ contigissent: optatum erat imperatorẽ suscipere senectutis honore bellicorũq; gesto⁊ maturitate decoratũ: cuius præsentiã sciebant soli saluti subiecto⁊ cõmodaturam: quod & populus malis intestinis sollicitus magis eum uenire cupiebat tunc se calamitatibus quidem p certo absoluendũ esse confidens: antiquã uero libertatem cũ opulentia receptu⁊:præcipue pars militaris ad eũ respiciebat. Hi.n.maxĩe bello⁊ per illum patrato⁊ nouerant magnitudinem:imperitiam uero alio⁊ ducũ experti atq; ignauiam magna quidẽ se optabant turpidine liberari. Eũ uero qui se & seruare & honestare solus posset recipere præcabant.Cũ uero hac beniuolentia diligeretur ab oĩbus honore quidem p̃populis uitis ulterius expectare itollerabile uidebatur. sed eũ longissime ab urbe Roma conuenire ante propabat:nec tamen quisq̃ moras eius conueniendi ferebat: sed ita simul oẽs effundebant & uniuersis facilius & promptius ire q̃ manere uidebatur ut etiam ciuitas ipsa tunc primũ inter se iocundã sentiret hoĩum raritatem.Erant aũt pauciores abeuntibus remanentes. Vbi uero eum appropinquare nũciatũ est:quãq; mansuete singulos suscepisset qui præcesserant nunciatũ est.oĩs iam reliqua multitudo per uias cũ cõiugibus & liberis præstolabant. & quo transiens aduenisset:uidendi eius uoluntatẽ uultusq; lenitatẽ oĩum gene⁊ uocibus prosequebant bene meritũ & salutis datorem solũq; dignum romano⁊ principem appellãtes.tota uero ciuitas ueluti tẽplum erat sertis atq; odoribus plena.cum ãt uix p circunstantẽ multitudinem in palatiũ uenire potuisset. ipse quidem penatibus diis aduentus sui gratulatoria sacra celebrauit uertunt ãt se ad epulas turbæ perq; tribus & genera & uicinias conuiuia exercẽtes deo delibabant & ab eo præcabant ipsum Vespasianum quãplurimũ tp̃is in romano imperio perseuerate & filium eius & qui ex his nascerent seruari inexpugnabilẽ principatum.urbs quidẽ romana Vespasiano ita suscepto statim maxima fœlicitate crescebar.

Describit defectio germanorum facta tp̃e quo Vespasianus erat in alexandria:qui credebant se posse liberari a dictione romanorum:his auditis a domitiano exercitus tẽdebat: tunc germani se sponte subdiderunt. Cap. XXXIII.

Nte hæc uero tẽpora q̃bus uespasianus qdẽ apud alexandriã erat.Titus uero hyerosolimã obsidebat,magna ps germano⁊ ad defectionẽ mota ẽ:q̃bus ẽt galata⁊ p̃ximi conspirãtes magnã spẽ cõtulerant q ẽt romano⁊ domino liberarent. germanos ãt deficere uelle belliũq; inferre sustulit primo nã bonis cõsiliis uacua p̃uaq; spes appetẽs piculorum deinde odiũ principiũ.quoniã soli sciũt p cæteris gentẽ suã ui coactã seruire romanis.necnõ eqdẽ maximã tp̃s eius fiduciã dedit.nã cũ uiderẽt romanũ iperiũ crebris imp̃ato⁊ immutationibus intestina seditione turbari: oẽmq; his subditã orbis terræ ptem pendere ac nutare cognoscerent.hoc sibi optimũ tp̃s ex illo⁊ rebus aduersis atq; discordiis oblatũ esse putauerunt.Id aũt cõsiliũ dabant:& hac eos spe decipiebãt classicus qdem & ballis ex eo⁊ potẽtissimus: q olym quidẽ res nouas cupiebant:tp̃e ãt abducti suã sententiã p̃didere.iamq; alacriter affectæ multitudinis piculũ factum erãt.Ve⁊ maxĩa parte germano⁊ defectione pollicita: & cæteris fortasse non dissentientibus,ueluti diuina p̃uidentia uespasianus ad petiliũ cerealẽ q pridem germaniã rexerat litteras mittit:q̃bus eũ consulẽ declarauit:iussitq; ad britãnias administrãdas p̃ficisci.igitur ille quod iussus erat abiciẽs audita rebellione germano⁊ in eos iam cõgregatos inuadit ordinata acie magnũ in conflictu nume⁊ peremit:depositaq; amentia ad sobrietatẽ coegit.Sed quanto cito illi ad loca non p̃uenissent:tũc aũt multo post erant supplicia luituri. Nã ut primũ defectionis co⁊ nũcius allatus ẽ romã.Domitianus cæsar hoc audito nõ sicut alter i illa etatæ fecisset.Nã oĩno adolescens erat tantã rei magnitudinẽ suscipe non detractauit: sed a patre habẽs ingenitã fortitudinẽ

& supra ætatem exercitatus illico tendebat in barbaros, illi autem expeditiõis fama perculsi ei se permiserunt: locum hoc existimare maximum nacti: ut sine ulla clade pristino iugo subiicerent. Omnibus ergo circa galitiam ut oportuit ordinatis: ne facile rursus unq̃ turbarent. Domitianus clarus atq; insignis ætate superãtibus factis & partũ decus afferentibus romã ingreditur.

Scythæ cõueniũt cũ germanis in defectione: transgressi flumen istrũ multos ex romanis inter quos Pompeiũ Agrippã occiderunt: Vespasianus hoc audito rubeũ gallũ mittit q multos occidit: alii domũ cõfugere: muniunt loca ne barbaris ãplius det locus talia faciẽdi. Cap. XXXIIII.

CVum supradicta uero germanorum defectione hisdem diebus etiã scytharum cõuenit audacia. Nanq; appellatur scytharum sarmatæ maxima multitudo clam transgressi flumen istrum uioleoti atq; sæuissimi propter inopinatum impetum; multos quidẽ romanorum quos in præsidiis offendere interficiunt. Et cõsularem uirum seniorem põpeium agrippam qui fortiter his obuius pugnauerat occidunt; proximasq; regiones totas feriendo atq; ducendo omnia quæ incendissent peruagabantur. Vespasianus autem hoc facto & uastitate mesiæ cognita rubrum gallum dirigit poenas his impositurum: a quo multi quidem in præliis trucidati sunt. Qui uero salui esse potuere cum timore domum refugere. Hoc autem bello magister militum diffinito etiam futuri temporis cautioni cõsuluit. Pluribus enim & maioribus præsidiis loca circundedit: ut omnino barbaris etiam impossibilis transitus. In mesia quidẽ bellum ea celeritate discretum est.

Titus reuersus ex berin spectacula per ciuitates syriæ celebrabat: antiochenses expectant cum summo desiderio: petunt iudæos expelli qui non exaudiuntur: ad alias petitiones se conuenerunt: Titus inde hyerosolimam proficiscitur: miseraturq; calamitatem ciuitatis curatq; captiuos in italiam asportari: cupiens eos triumpho præterducere. Cap. XXXV.

PRinceps uero Titus aliquamdiu quidem beriti commorabatur ita ut diximus. Inde autem reuersus & per omnes quas obiret syriæ ciuitates magnificentissima celebrans spectacula iudæorum captiuis ad ostentationem cladis eorum abutebatur. Conspicit autem in itinere fluuium cognitione dignissimum. is fluit medius iter arcas & raphaneas agrippæ regni ciuitates. Habet quoddam peculiare miraculum. Nam cũ sit quando fluit plurimus neq; meatu segnis: tamen interpositis sex diebus a fontibus deficiens siccum exhibet locũ uidere. Deinde quasi nulla mutatione facta septimo die similis exoritur: atq; hunc ordinem semp eum obseruare procerto compertum est. Vnde etiam sabbaticus appellatus esta sacro iudæorũ septimo die sic nominatus. Ciuitatis autem antiochensium populus quoniam Titum aduentare cognouit: manere quidem intra moenia præ gaudio non patiebatur. Omnes autem obuiam ei pgere properabant usq; ad tricesimum uel eo amplius stadium progressi non modo uiri sed etiam foeminæ cum pueris expectabant. Et cum appropinquãtem uidissent ex utroq; uiæ latere stantes dextras cum salutatione tendebant: multisq; fauoribus exultantes cum ipso reuertebantur. Crebro autem inter omnes alias laudes precabantur ut iudæos expelleret ciuitate. Titus quidem nihil præcibus istis indulsit: sed ociose quæ dicebantur audiebat, incerti autem quid sentiret q due facturus esset iudæi magno & attroci metu tenebantur. Nec. n. cõmoratus est ãtiochiæ Titus: sed continuo ad zeuma euphratẽ uersus iter contendit. Quo missi etiam ab rege parthorum uenere auream ei ferentes coronam q iudæos uicisset. Eaq; suscepta etiam cõuiuium exhibuit regiis atq; ita antiochiam remeauit. Curia uero & populo antiochensi multum petentibus ut in theatrum ueniret ubi omnis eum multitudo præstolabatur humanissime paruit. Rursus autem fortiter iisdem instantibus & crebro postulantibus expelli ciuitate iudæos ingeniose respondit patriã eorũ dicens quo expellendi fuerat interisse: nullumq; iam esse locum qui eos reciperet. Vnde ad aliam petitionem sese conuertunt antiochenses q priorem impetrare non potuerunt. Aeneas enim tabulas eum præcabantur eximere quibus incisa essent priuilegia iudæorum. Sed ne id quidem Titus adnuit, uerum in eodem statu relictis omnibus quæ habebant apud Antiochiã iudæi: ad Aegyptum inde discessit. Iter autem agendo cum ad Hyerosolimam uenisset tristemq; solitudinem quam uidebat antiquæ ciuitatis claritudini compararet. Disiectorum operum magnitudinem & ueterem pulchritudinem recordatus miserebatur excidium ciuitatis non sicut alius fecisset exultans q talem & tam funditus excidisset. Verũ multa imprecans seditionis auctoribus: & qui hãc poenam ei inferri cogere: ita certus erat q nunq̃ uirtutem suam uoluisset punitorum calamitate clarescere. Ex magnis enim diuitiis non minima pars in ruinis adhuc inueniebatur. Quædã enim eruebant romani. Plura uero captiuis indicantibus auferebant aurum atq; argentum aliaq; instrumenta præciosissima: quæ domini propter incertam belli fortunam terræ condidere. Titus autẽ ppositum iter ad Aegyptum tendens emensa uelociter solitudine peruenit. Alexandriã decretoq; ad italiam nauigare cũ se duæ legiones commitarent utranq; unde uenerat remisit, quintã quidẽ in Mysiam: quintam uero decimã in Pannoniã. Captiuorũ autem duces Symonem & Ioannem & alios numero septingentos uiros electos tã magnitudine corporũ q̃ pulchritudine præstantes illico ad italiam portare præcepit: cupiens eos triumpho præterducere.

Venienti Tito romam: pater eum tota ciuitate obuiam prodit: ordinatur triumphus cōmu-
nis:& pompa triumphi declaratur:& modus exeundi in triumphum:quo ordine quæcūq; sint di-
stributa & ostensa parantur conuiuia ab oībus p totam ciuitatē: diesq; gratulationis celebratur:
cum spe finis malorum ciuilium:& fœlicitatis principum. Cap. XXXVI.

PEracta uero nauigatione pro uoto similiter quidem Roma in eo suscipiendo erat affe-
cta:& excursus exhibuit ei quos patri. Claritudinē uiro tito pater attulit q uenit obuiā
eū quæ suscepit. Multitudini aūt ciuiū diuinā quandā letitiā suggerebat q uidebat in
unū tres cōuenisse. Non multis aūt diebus post unū cōem triūphū ob res gestas agere
statuere, quāuis utrisq; senatus propriū decreuisset, prædicto āt die quo futura erat pō-
pa uictoriæ: nemo ex tam infinita ciuitatis multitudine domi remansit. Omnes āt cum exissent
loca ubi tantū stare possent præuenerāt: quātus spectādus īperatoribus modus sufficeret cōcesso
necessario transitu. Cuncta uero parte militari ante lucē p turmas atq; ordines ,pgressa cū recto-
ribus suis & circa hostia cōstituta non palatii supioris: sed ,ppe Isidis templū ibi.n.principes nocte
illa qescebant, prima iam aurora incipiente ,pcedunt Vespasianus & Titus lauro qdem coronati,
amicti uero patria ueste purpurea:& ad octauianas ambulationes transeunt. Ibi.n.senatus & ducū
proceres & honorati equites eoꝝ præstolabantur aduentū. tribunal aūt ante porticus factū erat:
sellæq; eburneæ in eo præparatæ. Quo cū ascendissent consederūt. Statiq; partis eos militaris fa-
uor excepit: multis uirtutū testimoniis prædicans. Illi aūt inermes erant in ueste serica laureis co-
ronati. Perceptis aūt laudibus eoꝝ Vespasianus cū dicere adhuc uellent silentii signū dedit. Ma-
gnaq; oīum quiete facta surrexit:& amictu magnam partem capitis adopertus solēnia uota cele-
brauit: idemq; titus fecit. Perfectis aūt uotis Vespasianus in cōmune oēs breuiter allocutus ē. Mi-
lites quidē ad prandiū quod his ex more ab impatore parari solet dimittit. Ipse uero ad portā re-
cedit quæ ab eo q per illā semper triumphoꝝ pompa ducitur nomen accepit. ibi & cibū prius ca-
piebant & triumphalibus uestibus amicti diis ad portam collocatis: cæsa hostia inter spectacula
transeuntes triumphū ducebant ut multitudini facilior præberet aspectus. Pro merito aūt narra-
ri multitudo illoꝝ spectaculoꝝ & magnificentia non potest in oībus quæ quisq; cogitauerit uel
artium factis uel diuitiaꝝ opibus uel naturæ nouitate. Nam pœne quæ cū hoībus qui usq̄ sunt
fortunatis paulatim quæsita sunt: aliis alia mirabilia atq; magnifica. Hæc uniuersa illa die romani
imperii magnitudinē probauere. Etenim argenti auriq; necnon eboris in oī genere specieꝝ siue
operꝝ multitudinē: non ut in pompa ferre cerneres; sed si quis dixerit oīa fluere: & alias quidē ue-
stes ex rarissimis generibus purpura portari: alias diligētissima pictura uariatas arte babylonia gē-
mæ aūt clarissimæ & tam multæ aliæ coronis aureis aliæ speciebus aliæ fortunæ in clusæ tradu-
ctæ sunt: ut appareret frustra nos eoꝝ usq̄ ueꝝ esse aliquid suspicari. Ferebant simulachroꝝ sigil-
la: quæ illi deos habebant & magnitudine mirabili & arte non defunctoriæ facta. Hotumq; nihil
non ex ꝑciosa materia. Quin & aīalium diuersa genera producebant propriis ornamēns induta.
Erant aūt quæ ēt singula portarent magna hoīum multitudo purpureis uestibus atq; iauratis or-
nata. Ipsi etiam q ad pompā fuerant alia turba discreti: præcipua & mirabili ornamentoꝝ magni-
ficentia culti erant. Insuper his ne captiuoꝝ quidem uulgus inornatū uideres: sed uarietas & pul-
chritudo uestium natam ex fatigatione corpoꝝ deformitatem oculis subtrahebat. Maxime autē
stupor erat machinaꝝ quæ portabant siue pægmatū fabricatio pro cuius magnitudine timendū
uiribus portantium occurrentes putabant. Multa.n.in tertium nidum quartūq; surgebant:& ma-
gnificentia fabricæ eū admiratione delectabat: multisq; aurata ueste circundatis cum aurum præ-
terea factum atq; ebur omnibus esset affixum. Multis aūt imitationibus bellum aliter in alia di-
uisum certam sui faciem demonstrabat. Erat.n.cernere uastari fortunatissimam terrā: totas uero
interfici acies hostium & alios fugere: alios captiuos duci: murosq; excellentes magnitudine ma-
chinis dirui:& castelloꝝ excindi munimina & populosarum ciuitatum mœnia disturbari: exerci-
tumq; intra muros infundi: cædisq; omnia loca plena:& eoꝝ qui manu resistere non poterāt præ-
ces: ignemq; templis immissum ædiūq; super dominos:& post multam uastationē euersionis atq;
oīs tristitiæ defluentis: nō arua culta neq; ad hoīum uel pecorum potum: sed terram ex oī parte
flagrantem. Hæc.n.iudæi bello passuros esse ipsi experti sunt. Ars aūt & confectorum operū ma-
gnitudo nescientibus adhuc fieri tanq̄ præsentibus ostendebant. Erat aūt per singula prægmata
captæ ciuitatis dux ita ut captus fuerat: ordinatus, multæ āt naues sequebant spolia uero alia: alia
qdem passim ferebant. Eminebāt āt duces eoꝝ quæ apud hyerosolimā in tēplo repta sunt: men-
sa aurea ponderis talenti magni & candelabrū qdē similiter auro factū: sed opere cōmutato abu-
sus nostra cōsuetudine. Nā media qdē colūna basi hærebat: tenues aūt ab eo cānulæ ,pducebant:
formatæ ad similitudinem fuscinæ & summum cuiusq; in lichini speciem fabricatæ. Erāt autem
numero septem septimi diei: qui apud iudæos est indicantes honorem. Post hæc autem portaba-
tur lex iudæorum nouissima spoliorum. Deinde transibant plurimi uictoriæ simulachra portan-
tes: omnia ex auro & ex ebore facta. Post quæ Vespasianus prior ibat:& titus deinde sequebatur.
Domitianus autē adequitabat: ipse quoq; ornatus pulchritudine dignūq; spectari exhibens equū.

Pompæ autem finis fuit capitolini iouis templum. Quo postq̃ uentum est cõstitere. Erat autem uetus mos patrius operiri donec ducis hostium mortem quispiam nunciaret. Is erat Symõ gioræ tunc inter captiuos in pompa traductus: laquæo uero circundatus per publicum trahebatur: q eũ simul cæderent qui ducebant. Lex aũt romanis est ibi necare criminũ reos morte dãnatos. Postq̃ igitur eũ finẽ uitæ habere nunciatũ est oĩumq; fauor secutus est tũc hostias inchoare. Hisq; oĩno pactis secũdo p uota solẽnia in palatiũ recessere. Et alios qdẽ epulis ipsi excepe: aliis ãt oĩbus domi cõuiuioꝝ instructi erant appatus. Hunc.n.diẽ urbs romana celebrabat uictoriæ qdem in hostes gratulatoriũ; finem uero maloꝝ ciuiliũ & spei bonæ ꝓ fœlicitate principum.

Vespasianus peractis triumphis decernit ædificari templũ paci: donatq; templum muneribus pigmentoꝝ operibus omnia quæ fuerant iudæoꝝ in eodẽ templo reposuit. Cap. XXXVII.

POst triumphos uero & romani imperii firmissimũ statum. Vespasianus paci templum ædificari decreuit. Itaq; ita celeritate & quæ hoĩum cogitanonẽ superaret effectũ est. Magna.n. diuitiarum largitate usus insuper sectis id picturæ ac pigmentoꝝ operibus decorauit. Omnia nanq; in illud phanum collecta sunt; quoꝝ uisendoꝝ studio per totum orbẽ qui ante nos fuerunt uagabant̃ quõ aliud apud alios sitũ esset uidere cupientes. Hic ãt reposuit etiam quæ iudæoꝝ fuerant instrumenta hisq; se magnifice ferẽs. Legem uero eorum: & penetralium uela purpurea in palatio condita seruari præcepit.

Locilius bassus in iudæã legatus mittitur: statuit bellum inferre machetũtis: describitur Herodiõ fortitudo: & situs inaccessibilis: ab Herode hoc castellũ munitum est: nascitur in eius ualle herba q̃dam mirabilis uirtutis; sunt balnea amenissima: castellũ locilius accipit: multos occidit: q castellum tradiderunt dimisit. Cap. XXXVIII.

IN iudæam uero legatus missus Locilius Bassus suscepto a Cereali Vitelliano militũ magistro castellũ quidem Herodiõ ab incolentibus sibi sociauitq;. Post aũt omni manu militari collecta, multi aũt in partes, diuisi erant, & legione decima bellũ inferre macheruntis statuit. Valde.n. necessariũ uidebatur id excindi castellũ ne multos sui munimine ad defectionem inuitaret. Nam & salutis spem habitatoribus certam & aggredientibus hæsitationẽ atq; formidinẽ natura loci præstare maxĩe poterat. Nam ipsum quidem quod muro cinctũ est saxosus est collis in ꝓceram altitudinẽ surgens; & ob hoc etiã capi difficilis uideret̃; sed ne uel accedi posse eo natura excogitarat: quæ uallibus eũ ex oĩ parte uallueratiquaꝝ altitudo oculis cõpræhendi non posset: nec transire erat facile: nec a gestu ulla rõne cõpleri possibile. nã ea quæ ab occidente sita erat uallis. lx. stadiis distendit̃: unde Asphaltidis lacus ei limitem facit. Ex hoc uero tractu ipse macherus altissimo uertice supereminet, a septentrione ãt & meridie ualles magnitudine quidẽ supradicta uincunt̃, similiter uero sunt inextricabiles. Ad conarũ uero eius uallis quæ ab oriente est altitudo non minor centũ cubitis inuenit̃. Moote uero ex aduerso macherunti posito terminat̃. Ea loci natura ꝓspecta rex Alexander primitus in eo castellũ cõmuniuit: quod postea Gabinius bello cũ aristobolo gesto deposuit. Herodi aũt regnanti oĩbus locis dignior cura uisa est & constructione tutissima propter arabũ præcipue uicinitatẽ. Nãq; opportune situs est eoꝝ fines ꝓspectans. Magno ergo locũ muro amplexus ac turribus ciuitatẽ illic fecit incolis unde in arcẽ ipsam ferebant ascẽsum. Quin & ipm uerticẽ rursus ædificauerat: turresq; in angulis. clx. cubitis erexerat. In medio ãt ambitu regiã struxerat magnitudĩe simul habitationũ & pulchritudĩe locupletem. Multas uero cisternas recipiendis aquis abundæq; suppeditantibus locis maxĩe idoneis fecerat; ueluti eũ natura certaret; ut quod illa situ loci iexpugnabile fecerat: ipse manu instructis munitionibus superaret. Insuper.n.& sagittaꝝ multitudinem machinarũq; reposuit; & omnẽ apparatũ excogitauit qui habitatoribus posset magnæ obsidionis p̃stare contemptũ. Erat autẽ in ipsa regia ruta mirabilis magnitudinis; nullo enim caryce uel celsitudine uel magnitudine uincebatur. Ferebant ãt eam ex Herodis tẽporibus ꝑseuerasse; mansissetq; ulterius profecto: sed ab iudæis q locum cœperant excisa est. Vallis autẽ qua ciuitas a p̃te septentrionali cingit̃ quidã locus Babras appellabat̃: ubi radix in eodem nomine gignit̃ quæ flãme quidẽ assimilis est colore. circa uesperã ueto ueluti iubare fulgurans accedentibus eam q̃ euellere cupientibus facilis non est; sed tãdiu refugit nec prius manet quã siquis urinam muliebrem uel mẽstrũ sanguinẽ sup eã fuderit. Quin ẽt tunc siquis eã tetigerit mors certa est; nisi forte illã ipsam radicẽ ferat de manu pendentem. Capitur aũt alio quoq; modo sine piculo qui talis est. Totam eam circunfodiunt ita ut minimum ex radice terra sit conditũ. Deinde ab ea religant canẽ illoq; sequi eũ a quo religatus est cupiente radix quidẽ facile euellit̃: canis uero continuo morit̃: tanq̃ eius uice a quo herba tollenda erat traditus. Nullus.n. postea accipientibus metus est. tantis aũt periculis propter unã uim capiẽdam operepreciũ est. Nanq; uocant̃ dæmonia pessimoꝝ hominum spiritus uiuis imensa eosq; necantia quibus subuentũ non fuerit. Hæc cito etiã si tantũmodo offerat̃ ægrotantibus abigit. Fluunt aũt ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum multum inter se sapore diuersi. Alii nanq; amari sunt: aliis nihil dulcedinis deest. Multi autem frigidæ aquæ ortus non solum in humilioribus locis fontes alternos habent; sed quod amplius quis miretur in proximo. Etenim quædam

spelunca cernitur non quidem alte caua: saxo autem imminente protecta. Super hoc ueluti duæ mammæ inter se paululum distantes. Et altera quidem frigidissimum fontem: altera calidissimũ fundit. Qui mixti lauactum suauissimum præbẽt: multisq; morbis ac uitiis salutare: maxime uero neruorum curationi conueniens: hẽtq; idem locus metalla sulfuris & alumis: Bassus aũt contẽplatus undiq; regionem ualle orientali repletam expugnatione aggredi statuit: opusq; inchoauit ꝓperans agerem q̃plurimũ extollere facileq; per eum obsidionẽ facere. Qui uero intus fuerãt depræhensi ab externis segregati iudæi illos quidem coegere mane uulgus esse existimantes inferiorem obseruare ciuitatem ac pericula priores excipere: superius uero castellũ ipsi occupatum tenebant: & propter munitionis firmitatem: & ut saluti suæ consulerent. Impetraturos.n.se ueniã opinabanẽ si locum tradidissent romanis. Prius aũt spem uolebant experiendo obsidionis declinandæ conuincere. iudæiq; alacri animo in dies singulos excursus habebant & cũ his quos sors obtulisset consertis manibus multi quidẽ moriebanẽ multosq; romanos interficiebant: semp aũt utrisq; plus ex tempore uictoria captabaẽ: iudæis qdem si in cautiores aggrederenẽ: in aggere ãt positi si improuisum excursum eoꝝ bene septi armis exciperent. Sed non erat finis obsidionis futurus. Rex ãt quædã fortuitu gesta inopinatã castelli tradendi necessitatẽ iudæis ĩposuerat. inter obsessos iuuenis ex audacia ferox est & manu strennuus eleazarus noĩe. is ãt fuerat & incursibus nobilis multos aggredi aggressumq; ꝓhibere obseruans: ẽt imprælíis semp grauiterq; romanos afficiens: audaciaq; sua socios ꝓsequens: impetum quidẽ facilem his: periculo aũt uacuum discessum afficiebat nouissimus recedẽdo. itaq; discreto quodã die pugna ꝓgressa ex utraq; parte ipse tanq̃ despiciens oẽs existimans neminẽ tunc hostiũ prælium exceptuꝝ extra portã remansit: & ĩ muro stantes alloquebaẽ tutamen illoꝝ attendens. Hanc aũt oportunitatẽ uidit quidã ex castris romanoꝝ ægyptius nomine rufus: & quod nemo sperasset impetu facto cũ ipsis eũ armis repente correptũ cum hoc uiso stantes in muro stupor teneret in castra romanoꝝ traduxit. Postq̃ uero dux nudũ præcepit extendi & in aperto constitutũ ut ex ciuitate cõspiceretur cædi uerberibus uehementer iudæos confugit casus adolescẽtis uniuersaq; ciuitas in fletu erat: & quæstibus: unius uiri clade perculsa. Id ubi bassus animaduertit cõsilioꝝ aduersus hostes hoc principiũ sumpsit: eorũq; miseratione augere cupiens quatenus coacti ꝓ eius salute castelli traditionẽ facerent: quod sperauit adeptus est. Nam ipse quidẽ uelut mox eleazaꝝ suspensurus crucẽ defigi iussit. Ea uero cõspecta maior castellanos dolor inuasit: & ululando quærebanẽ intolerabilem esse calamitatẽ uociferantes. Tunc igitur eleazarus eos orabat: ne uel se despicerent: mortẽ miserrimã se subituꝝ sibiq; ipsis salutem præberent: postq̃ iam subacti oẽs romanoꝝ uiribus ac fortunæ concederent. illi aũt & eius sermõe fracti & quod multi intus pro eo ꝑcabanẽ: ex magna.n.& populosã propinquitate genus ducebat: & contra ingeniũ suũ misericordia uicti sunt. Et qbusdã celeriter missis colloquebanẽ castelli traditionẽ facere petentes ac reddito sibi eleazaro sine metu dimitti: Cum aũt his accensus esset dux romanoꝝ multitudo ciuitatis inferioris inita separati cũ iudæis cognita pactiõe ipsi clam nocte aufugere statuere Cũ uero portas aperuissent ab his q deditionẽ ꝓmiserãt ad bassum nũcius uenit: siue inuidia salutis eoꝝ siue formidine ne eoꝝ fuge cãs ipsi ꝑstarent. Sd fortissimi quidẽ fugientiũ q præcesserant euasere. Reliquoꝝ ãt uiri qdem mille septingẽti ꝑempti sunt: mulierculæ uero & pueri in seruitiũ ducti. sponsiones aũt cum his q castellum dedidere habitas: Bassus conseruandas esse ratus & ipsos dimisit: & Eleazarum reddidit.

Ad saltum qui appellatur larden ducit exercitum Locilius: militibus cingit: bellum committitur: nullus ex iudæis euasit: iudas dux eorum cloacis latenter effugit. Cap. XXXIX.

His ãt administratis in saltũ q appellaẽ larden ducere ꝓperabat exercitũ: multi n. illuc cõgregati esse nunciabanẽ: qui pridẽ tpe obsidionis ex Hyerosolimis & Macherunthe ꝓfugerant. Ergo cũ ad locũ uenisset neq; falsum fuisse nunciũ reperisset. primo quidem oẽm locũ cum eqtibus cingit: ut si quis iudæoꝝ conatus fuisset euadere: fugiendi per equites copiã nõ haberet. Pedites ãt siluam iussit cædere ne inde cõfugerent. Hoc mõ ad necessitatem adducti sunt fortiter aliquid faciendi uelut ex audaci certamine fortasse fugã etiã reperirent. Itaq; simul uniuersi & cũ clamore impetu facto in eos a qbus cincti fuerant irruũt. Illi ãt fortiter excipiebãt. multaq; his audacia illis cõtentione usis: diu qdẽ præliũ factũ est. Non aũt similis euenit finis pugnæ certãtibus. Nã romanoꝝ quidẽ. xii. tantũ cõtigit occũbere neq; multos sauciari. Iudæoꝝ uero ex illo ꝑlio nullus euasit. Sed cum non essent pauciores tribus milibus ꝓstrati sunt oẽs: eorũq; dux Iudas Giari filius: de quo supra meminimus ꝙ ordini cuidã præpositus cũ hyerosolima obsideretur: qbus demersus fuerat cloacis latenter effugit.

Scribit Cæsar ad Liberium procuratorem ut iudæam uendat iussitq; singulis annis ꝙ iudæi omnes binas dragmas in capitolium ferrent. Cap. XL.

Eodem uero tempore Cæsar etiam ad Liberium maximum scripsit. erat aũt ꝓcurator: ut omnem terram uenderet iudæoꝝ. Nec enim ciuitatẽ in ea condidit propria seruãs & patriã suam. Solis uero octingentis militibus illic relictis locũ dedit quẽ incolerent: qui uocaẽ Amasia. distat aũt ab hyerosolimis. xxx. stadiis. Stipendiũ uero ubicũq; dege

rent iudæis induxit binis drachmis singulis annis deferre in capitoliũ iussit: ita ut ante hæc hye-
rosolimorũ templo pendebãt: & res quidẽ iudæorũ illo tempore hunc statũ habebant.

Accusatur Antiochus apud Cæsarẽ a Cessennio peto: q deficeret a romanis: mittit Vespasia-
nus ut qd uideatur peto efficiat: Capit Antiochus post longã pugnam cũ filiis suis: ducit Romã
uinctus: Audiens Cæsar legatũ Antiochum iubet uincula auferri. filii cogitãt conciliaturos patrẽ
Cæsari: ueniunt Romã: cum patre aduecto ex lacedemonæ ibi manserunt. Cap, XLI.

IAm uero quarto anno Vespasiano administrante imperiũ contigit Cõmagenem regẽ
Antiochum in maximas clades cum tota domo incurrere ex cã huiusmodi. Cesennius
petus q tunc Syriam administrabat siue re uera seu ppter inimicitias antiochi certum
non ualde patefactũ est. litteras ad Cæsarem misit. Antiochũ dicens deficere ab roma-
nis cũ Epiphane filio decreuisse: pactis habitis cũ rege parthorũ: ppterea q debere illos antecapere:
ne si priores nouas res adorti essent: totum romanorũ imperiũ bello pturbarent. Non erat autem
Cæsar huiusmodi nunciũ ad se perlatũ necglecturus. nam uicinitas regũ maiore negociũ puiden
tia dignũ esse faciebat. Samosata. n. Commagene maxĩa ciuitas iuxta Euphratẽ sita est ut esset par
this: eo nanq id cogitauere facilimus transitus: tutũ aũt receptaculũ. fide igit habita & ptãte sibi
pmissa ut ageret quod expedire uideret: neglıgendũ non putauit. Subito tamen Antiocho eiusq
sociis nihil opinãtibus in cõmagenã ingressus est ex legionibus quidẽ sextã ducens: & insup quos
dam cuneos alasq equitũ. Habebat ãt auxilio reges terræ qdem quæ chalchaica uocat Aristobo
lum eius aũt fratrẽ Masadamũ. Introitus aũt illis sine certamine: q nemo indigenarũ manus uale
bat opponere. Antiochus. n. inspato perculsus nuncio bellũ quidẽ contra romanos ne cogitatiõe
concepit. Decreuit aũt toto regno in eo quo erat statu relicto cũ coniuge ac liberis egredi. Hoc
se romanis purũ ab ea suspitione quæ sibi ingeretur probaturũ esse ratus. Progressusq de ciuitate
cxxx. ppe modũ stadiis in campo tabernaculũ ponit. Petus aũt in Samosata qui eam capesserent
mittit: & p eos ciuitatẽ tenebat. Ipse uero cũ alio milite in Antiochũ ire tendebat. Non tamen rex
uel ipsa necessitate adductus est aduersum romanos aliquid belli congerere. Sed fortunã quæstus
quiduis pati sustinebat. Adolescentibus aũt belliq peritis uiq corporis præstãtibus filiis eius nõ
erat facile in calamitate sine pugna durare. Itaq ad uirtutem se conferunt Epiphanes & Callenni
cus. Vehementi aũt pugna per totã diem hibita insigni fortitudine demonstrati sunt: nullaq pre
suarũ uirium diminuta discedunt. Antiocho uero neq pugna hoc modo pacta manere domi to-
lerabile uidebat: sed abducta coniuge cũ filiabus in ciliciam fugit: atq hoc facto militũ suorum
animos fregit. Nam ueluti desperato ab eo regno defecere: & ad romanos se transtulere oĩumq
erat desperatio. Ergo priusq̃ poenitus destituerẽtur auxiliis epiphani cũ cæteris seruare se ex hosti
bus erat necessarium. Fiuntq omnes equites decem qui cũ his una transgressi sunt flumẽ euphra
ten: hinc iam sine metu profecti cũ ad bologessen parthorũ regem uenissent: nõ quasi fugitiui de
specti sunt: sed adhuc fortunam pristinã retinẽtes omni honore dignati sunt. Antiochũ uero ubi
tharsum ciliciæ uenit misso hecatontarcho petus uinctum romã transmisit. Vespasianus aũt ita
regem ad se deduci non passus est: dignius esse ratus ueteris amiciciæ habere rationem: quam bel
li occasionem inexorabilem iracundiam obseruare. Itaq iubet ei iter agenti auferri uincula inter-
missaq interim profectiõe Romam apud lacedemoniã degere: magnos uero ei pecuniæ redditus
præbet: ut non modo copiose sed etiam regie uictum haberet. His epiphanes & cæteri cognitis q
patri ante metuebant magna cura & inextricabili animos relaxarunt: & ipsi quoq spem reconci-
liandi cũ cæsare concepere. Cum ãt etiam bologessus de his scripsisset ad cæsarem nec. n. quãuis
foeliciter agerent: extra romanum uiuere patiebãtur imperium: & cum cæsar his mãsuete faculta
tem dedisset: romam uenerunt. Patre autem ad eos ex lacedemonæ statim aduecto cum omni ho
nore his haberetur ibi mansere.

Scythæ his tpibus cogitant medicã terram inuadere: colloquuntur cum hyrcanorũ rege: ad hi
bito aditu fines omnes populantur: ad Armeniam usq peruenere. Cap. XLII.

ALanorum aũt natio quod qdem scythæ sunt iuxta flumen tanain & meotides paludes
sedes habentes iam quodã loco memorauimus. His uero temporibus inito cõsilio ut
terram medicã & ulterius prædandi cã peruaderent cum rege hyrcanorũ colloquunt.
Nanq is est illius trãsitus dominus: quẽ rex Alexãder ita fecerat ut portis ferreis clau-
deretur. Aditu aũt sibi præbito uniuersi nihil suspicantibus medis incumbũt: eorũq fines popu-
losos omnigenũq pecorũ plenos diripiebãt: cũ resistere nullus auderet. Nam q regnum eius terræ
obtinebat Pacorus metu percussus indifficiliora loca refugiens cæteris qdem bonis oĩbus cesse-
rat: uix aũt ab illis coniugem ac concubinas captas datis centum talentis redemerat. Sũma ergo
facultate sine pugna pdabundi & usq ad armeniã uastantes oĩa pcessere. Eius aũt tyridatis erat.
Qui cũ his obuius bello conflixisset: non multũ abfuit quo uiuus in illa aciæ caperet. Procul. n. q
dam misso laquæo circundatũ tracturus fuerat nisi celeriter gladio rupisset laquæũ atq ita fugis
set: illi aũt pugna multo magis efferati terrã qdem depopulati sunt: magnã uero hoĩum multitu-
dinẽ aliamque ducentes prædam ex utroq regno ad sua domicilia redire.

Mortuo Basso Flauius siluius in administratione succedit: Castellum quoddam adhuc rebelle superesse uidens mouit militem aduersus illud: prīceps castelli erat Eleazarus cuius mores describuntur: & sociorum eius. Cap. XLIII.

APud iudæam uero mortuo basso flauius siluius in administratione succedit. Et aliam quidem terram bello subactam uidens unum aūt adhuc rebelle superesse castellum oīquæ in illis locis habebatur manu collecta aduersus id militem mouit. Nomen est aūt castello mesada. Princeps uero sicarioꝝ a quibus fuerat occupatū erat uir præpotens eleazarus ex origine iudæ: qui non paucis iudæis persuaserat, ut ante diximus ne professioné facerent quando censor cyrinus in iudæam directus est. Tunc.n.se sicarios uocauere: q romanis dicto audientes esse nollent: omniq; modo his quasi hostibus utebantur. deripiendo quidem & circumagendo eoꝝ bona: ignem uero dominus iniciendo. Nihil.n. illos ab alienigenis differre dicebant: qui pugna etiam petendam iudæoꝝ libertaté tanta ignauia perdidissent: magisq; se optare si romanis seruitium spopondissent. Erat aūt id plane causatio & crudelitas atq; auaritiæ dicebatꝰ obtentu: manifeste aūt rebus effectū est. Nam idem illi & defectionis socii fuerunt & bellū cū romanis cōiter suscepere. Causa uero peior illoꝝ in eos facta est: & cū mentita prior eoꝝ refelleretꝰ occasio peius tractabant eos q nequitiæ suæ iustis assertionibus exprobrarent. Fuit.n. quodāmō illud tépus apud iudæos oīum generꝝ malitiæ fœcundissimū: ut nullū opus intermitteretur infectū: ne siquis excogitando fingere uoluisset haberet quo magis nouū aliquid inueniret: ita & priuatim & cōiter oēs unum erant: & exuperare aliū alius tam impietate q̃ iniquitate in ꝓximos certabant. Potentes quidé multitudiné male tractando: multitudo uero ad interitū potentiū properando: illis.n. erat dominandi cupiditas: his aūt uim faciendi bonaq; locupletiū diripiendi. Primo quidem Sicarii fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis auctores nullis neq; uerbo indicto ad iniuriam: neq; facto intentato ad exitiū eoꝝ qbus insidiarentꝰ pœnitus ꝑtermisso. Veꝝ & hos Ioannes moderatiores esse demonstrauit. Non solū.n. omnes interficiebat qui necessaria & profutura suaderent tanq̃ inimicissimos eiusq; modi maxīe ciues tractans: sed etiam patriam malis plurimis cumulauit. Qualia facturus fuerat q deū quoq; iā esset ausus īpietate cōtemnere. Nā & mēsa nefaria uescebatur: & legitimā patriā: quæ exterminauerat castimoniā ut iā sit minie miꝝ si māsuetudinis cōioné minime seruabit hoībus: q dei pietaté furore contépserat. Rursus igitur Symō Gioræ qd mali nō cōmisit: q ue liberoꝝ corporū iniuria tēperauit; q eū creauere tyrannū. Quæ uero eos amicitia: quæ ue cognatio ad quotidianas cædes non ferociores effecit. Nā quæ alienos qdé male tractare inertis neqtiæ opus esse arbitrabantꝰ. Clarissimā uero gloriā parere crudelitaté in familiarissimos existimabant. Hoꝝ furoris æmuli etiam idumei fuere: illi.n. sceleratissimi peréptis pontificibus ne qua pars cōseruaretur pietatis in deum: totum quod ex ciuitatis facie supererat abscidere summainq; per oīa iniustitiam induxerunt. In qua illud hoīum genus qui zelotæ appellati sunt uiguit: qui nomé factis ueꝝ probauerunt. Omne.n. malitiæ facinus peremulati sunt, nullo inemulato: quod ante commissum memoriæ tradidit prætermisso quāuis nomen sibi ex honoꝝ æmulatione īposuissent: q eos quos lædetent propter effram sui naturā cauillando fallebant qui maloꝝ quæ maxīa essent bona ducebant. Ita quæ debitū finem innuere merita illis pœna dei uoluntate decreta. Cuncta.n. quæ natura hoīs posset ferre supplicia in eos usq; ad extremū uitæ terminū congesta sunt quæ uariis perempti cruciatibus ꝑtulere. Veꝝ fortasse dixerit aliqs minora eos quam cōmisere perpessos: uerum his qui iuste ea paterentur hærebant. De illis auté q in eoꝝ crudelitaté inciderunt non huius temporis pro merito conqueri. Rursum igitur ad eam narrationis partem redeam unde digressus sum.

Flauius siluius aduersus Eleazarū uenit: castellū cingit licet difficillimus adeunt accessus fuerat: per duo loca poterant accedere hoīes; declaratꝰ difficultas accessus: admouet machinas ꝑ unā uiam: fabricat arietem cum quo murum percutit: ignem ad muros ponit: letiq; romani custodiūt ne quis eorum ex castro fugeret. Cap. XLIIII.

VEnit aūt dux romanorum contra Eleazarum: & qui cum eo Mesadam tenebant Sicarios exercitum ducés: & fines quidem statim omnes obtinuit: præsidiis ubiq; locis opportunissimis collocatis. Castellum autem muro circūdedit: ne quis obsessorum fugiédi facultatem haberet: ut quæ custodes perseuerassent: ipse uero castris locum occupat ad obsidionem quidem idoneum: quem delegerat: qua parte castelli rupes monti proximo applicabantur. Cæterum difficilem ad copias utensilium: non solum enim commeatus ex longinquo & cum labore iudæoꝝ maxime portabantur: quibus hæc fuerat cura mandata: ueꝝ etiam potus aliunde in castra ducebatur: quoniam in eo loco nullus fons proximus nascebatꝰ. His aūt dispositis Siluius obsidionem agressus est: maxime molis ac laboris egentem propter castelli munitioné cuius natura huiusmodi est. Saxum gyro non exiguum; & excelsum longitudine undiq; abruptis atq; altis uallibus cingitur ex inuisibili super fundo habens scopulos: ipseq; omnium sunt animalium gressibus inaccessæ: nisi ꝙ duobus modis idem saxum indifficilem explicatur ascensum. Est autem unum iter ab lacu Asphalthide ad solis ortum: & alterū ab occidéte facilius ambulari. Vo-

catur autem unum coluber ex angustia crebrisq; flexibus capta similitudine. Quæ enim promi-
net rupes frangitur:ac sæpe in se reuertens paulatim rursum producit: uixq; illo itinere gradiens
promouet pedem. Nãq; mutanti uestigium necesse est pede altero niti. Est aũt certa pernicies. Al
titudo.n.rupium utrinq; dehiscit ut quæ horrore quẽuis terrere audacissimũ possit. Per eiusmo-
di uiam cũ.xxx.stadiis ascendens quod restat uerticis est non in cautũ finem coacti:sed ut habeat
in summo planicié. In hac primus qdem Ionathes pontifex castellũ ædificauit & appellauit Mesa
dã. Post aũt Herodi magno stadio fuit loci illius structio. Nã & murum per oẽm eius gyrum ere-
xit stadiorũ spatio.lx.& cãdido lapide factum:& per.xii.altum latũq; octo cubitis : & uigintiseptẽ
turres quinquagenis cubitis in eo stabant ex quibus aditus membra per oẽm murum intus ædi-
ficata. Rex.n.uerticẽ quo fœcundus omniq; planicie mollior esset culturæ destinauerat:ut si quã
do externorũ alimentorum penuria contigisset:hanc qdem laborarẽt qui salutẽ suam castello tra
didissent. Quin & regiã sibi ædificauerat ab occidentalis partis ascensũ ĩtra omnia quidem arcis
œpositam uergentẽ autem ad septentrionẽ. Regiæ uero murus erat magnus ac firmissimus celsi
tudine quattuor sexagenum cubitorũ in angulis turres habebat. Membrorum aũt intus & porti-
cum:itẽq; balnearum uaria erat & sumptuosa constructio:colũnis qdem & singularibus saxis un
diq; substitutis. Parietibus aũt membrisq; solida cõpage lapidum uariatis. Ad singula uero habita
cula & sursum:& circa regiam & ante turres multos magnosq; puteos in scopulis exciderat:custo
des aquarũ tantam molitus abundantiã quantam q̃ fontibus uterentur haberent. Fossæ uero iter
ex regia in arcem summã ducebant:quas foris nemo cernebat. Sed ne manifestæ qdem uiæ facilẽ
sui usum præbere hostibus poterant. Nam orientalis qdem uia natura est inaccessa : ut supra me-
morauimus. Occidentalẽ uero magna in augustia posita turri conclusit:quæ nõ minore mille cu
bitorũ spacio ab arce distaret quã neq; transiri posse neq; capi facile uidebatur. Inextricabilis autẽ
q̃uis licenter ambulantibus fuerat fabricata. Ita qdem a duersus hostiles impetus natura simul &
manu castellũ erat communitum: intus aũt repositi apparatus magis & diuturnitatem & opulen
tiam iuuare:nã & frumentum multum erat conditum:& quod in longũ tempus sufficere posset:
uinumq; multum & oleum:superant cuiusq; leguminis fructus:& palmæ coaceruatæ. Cunctaque
repperit Eleazarus castello per dolũ cum sicariis occupato matura:nihilq; recens depositis dete-
riora quãq̃ fere ex quo apparata sunt ad excidium a romanis illatum.c.annorũ tempus agebatur.
Quin etiã romani fructuum reliquias incorruptas offendere. Si quis aũt causam diuturnitatis au
ram esse existimet:nõ errauerit q̃ arcis altitudine ab omni terrena ac fœtulenta materia sit remo
ta:inuenta est aũt omnigenum quoq; armorũ multitudo ab rege condita: quæ decem milibus ui
rorum sufficerẽt:ferrumq; infectũ necnon æris & plumbi materia: quippe ut magnis de causis fa
ctum crederes apparatum. Aiunt.n. Heroden idipsum castellũ sibi ad refugium parauisse duplex
periculum insuspicantẽ:unum qdem ab iudæorũ populo ne se deposito illos qui antea reges fue-
rant ad principatum reduceret. Alterũ uero maius atq; atrocius ab regina ægypti Cleopatra. Hæc
enim suam sniam non celabat:sed cum Antonio sæpe uerba faciebat postulãs heroden interfici:
sibi autem obsecrans regnum iudæorũ donari. Et magis quis miraretur nondũ eius imperio An
tonium paruisse male eius amore emãcipatum:quã non dominaturam sperasset pp eiusmodi me
tus Herodes condita mesada in extremũ belli contra iudæos romanis opus dimisit. Nam q̃ foris
iam locum oẽm muro cinxerat dux romanorũ:sicut supra diximus:ac ne quis effugeret diligẽtis
sime procurauerat:icipit obsidionem uno tantũ loco reperto qui aggerũ iactum posset excipere.
Nam post eam turrim quæ iter ab occidẽte quod ad regiã summumq; montẽ duceret præclude-
bat:erat quædam cõtinentia saxi uastior latitudine multũq; porrecta:celsitudine aũt mesadæ tre
centis cubitis inferior:quã Leucem appellabant: hinc igitur Siluius ut ascẽdit ac tenuit aggerem
apportare militibus iussit:illis aũt alacri aĩo & magna manu operantibus solidus ad ducentos cu
bitos erectus est tumultus. Verũ neq; firma neq; sufficiens machinis ferendis hæc mensura uide-
batur:sed sup eum tribunal constrictis saxis ingentibus factũ est altum itẽq; latum cubitis quin-
quaginta. Erat aũt aliarũ machinarũ fabrica illis assimilis. Quas primo qdem Vespasianus ad ob
sidiones postea uero Titus excogitauerat turrisq; qnquaginta cubitis effecta est : tota ferro cõse-
pta. Vnde multis balistarũ tormentorumq; iaculis romani cito eos reppulere qui de muro pugna
bant:& caput exerere ꝓhibuere. Simul ãt ingente ẽt ariete fabricato Siluius crebro murũ pulsari
iubet:ac uix qdẽ tamen aliquã eius deiicit partẽ interruptã. Cito aũt ꝓuenere sicarii muro itus al
tero cõstituto. Qui ne machinis qdẽ simile aliqd pareret:mollis.n.adhuc erat & ĩpetus laxare uio
lentiã poterat:hoc mõ constructas trabes ꝓceritate magnas: & quæ sectæ sunt continentes cõpo
suere. Earũ aũt ordines erant duo similes tantũq; distantes quãtum esset muri latitudo & ĩter eos
ambos replebant aggeris spaciũ. Nec uero crescente cumulo terra deflueret aliis transuersis trabĩ
bus q̃s in longitudinẽ posuerant colligabãt. Erat ergo illis qdẽ opus ædificio simile: sed quod cæ
dendi inferebant machinarũ ictus euanescebant lutoq; subsidẽte structiorẽ fabricã faciebãt. Vbi
hoc Siluius considerauit igni magis murũ captum iri putans multas qdem ardentes faces militi-
bus intro iaculari præcepit:murus aũt quippe: ut maxima ex parte lignis constructus ignem cito

compræhendit:& usq; ad imum sui laxitate calefactus ingenti flamma colluxit. Incipiente quidẽ adhuc incendio spirans aquilo romanis erat horribilis auertens desuper flammas in eos abigebat:& pœne machinas quasi iam conflagraturas desperauerant. Deinde flatu mutato ueluti diuina prouidentia excitatus auster:multaq; ui contra obuios eas referens muro appulit:iamq; totus ardebat ex alto. Romani quidem cum dei uterentur auxilio ad castra læti digrediebantur decreto hostes luce aggredi:& nocte uigilias accuratiores facere ne quis eorum clam subterfugeret.

Eleazarus uidens non posse euadere manus romanorũ hortatur ut omnes combusta urbe se ipsos interficiant magis q̃ seruituti subiciantur:q̃busdam placuit: quidam uero molliores lachrymabãtur:reiterat exhortationem Eleazarus ꝓponens immortalitatem aĩæ: pulchrius eẽ pulchre mori q̃ turpiter uiuere. Cap. XLV.

S Ed neq; ipse Eleazarus de fuga cogitabat:neq; alii cuiq̃ ꝑmissurus erat ut faceret. Videns autem murum igne consumptum: aliũ uero nullum salutis modum neq; uirtutis exeogitans:sed his quæ romani in se liberosq; suos & coniuges facturi essent si uicissent ante oculos positis de oĩum morte consiliũ cœpit:idq; ex præsentibus fortissimum ratus ualidioris animi sociis uesperi cõgregatis talibus eos uerbis ad facinus incitabat. Cũ olym uobis decretũ sit uiri fortes neq; romanis neq; cuiq̃ alii seruire nisi deo:is.n.solus est uerus & iustus deus hoĩum:ecce nunc tp̃s adest q̃ factis uestros ꝓbare aĩos iubeat. Nec igitur ipsi nos dehonestemus ante quidẽ seruitutem nec sine periculo passi. Nunc aũt cum seruitute intolerabiles pœnas amplexi uiuemus sub romanis futuri. Primi.n.oĩum ab his defecimus:& nouissimi cum his bellũ gerimus. Puto aũt & hanc nobis a deo gratiã datam:ut bene ac libere possimus mori quod aliis non euenit:præter spem paupertatis:nobis aũt certum est orto die futurum excidiũ. Libera est aũt strenua mortis condictio cũ affectibus:nec.n.prohibere id hostes possunt:qui profecto nos optãt uiuos abducere:neq; nos illos iam possumus superare pugnando. Nã fortasse q̃dem abinitio statim oportuit quãdo libertatem defendere cupientibus oĩa & a nobisipsis acerba peioraq; ab hostibus eueniebant. De dei uoluntate conicere & scire q̃ amica ei quondam natio dãnata esset interitu:manens.n.propitius uel saltẽ nobis leuiter infensus nunq̃ tantorũ quidem hoĩum perniciẽ neglexisset. sacratissimã uero urbem suã igni hostium excidioq; prodidisset. Nos aũt soli.s.ex omni genere iudæorũ sperauimus seruata libertate superare tanq̃ nil in deũ deliquissemus:nulliusq; culpæ participes fuissemus:qui alios quoq; docuimus. Itaq; uidetis quẽadmodum nos uana spectasse redarguit fortiore nobis insperatis rebus malorũ necessitate illata. Nec enim quicq̃ nobis castelli natura inexpugnabilis profuit ad salutẽ:sed & alimentorũ copiam. Sed armorũ multitudinem aliũq; habentes abundatissimũ apparatũ ipso manifestissime deo spẽ salutis auferente ꝑdidimus. Ignis.n.qui ferebat̃ in hostes inædificatũ a nobis murũ non sponte reuersus est. Sed hæc multorũ ira sunt criminũ:quæ furore capti contra gentiles ausi sumus: pro q̃bus quæso ne romanis inimicissimis pœnas:sed ꝑ nos ipsos deo præstemus iste aũt illis moderatiores sunt:morient̃.n.coniuges iniuria uacuæ:liberi seruitutis expertes. Post illos aũt ipsi nobis honestam inuicẽ gratiam ꝓbeamus libertate seruata optima sepultura. Prius tamẽ & pecunias & castellum igni cõburamus. Merebũtur.n.romani certe scio si neq; corpora nostra tenuerint: cõpendio caruerint. Alimenta sola relinquemus:hæc.n.nobis erunt testimonio mortuis:q̃ nõ penuria uicti sumus:sed ita ut ab initio statueramus mortẽ seruituti ꝓtulimus. Hæc dicebat Eleazarus: sed nõ in eundẽ modum ꝓsentium sñiæ congruebant. Sed alii q̃dem ei obedire ꝓperabant: q̃si uolũtate replebant̃ pulchram esse mortẽ existimantes. Qui uero molliores erant coniugũ ac familiarũ suarum misericordia:uel ẽt propius quẽq; apertissimus deterrebat interitus alius alium intuens contrarium uoluntatis suæ motũ lachrymis designabant. Quos cũ uidisset Eleazarus formidare ac magnitudinẽ consilii animis frangi pertimuit:ne etiã qui fortiter dicta perceperunt effœminarẽt flentes ipsi ac deplorantes. Ergo exhortationẽ non intermisit:sed erectior multoq; repletus spiritu clariorem de immortalitate animæ orationem incipit magnaq; usus exclamatione lachrymantes attentius expectans plurimum inquit opinione deceptus sum:qui putarem uiros fortes pro libertate certãtes mori bene male quã uiuere. Vos autem nec cuilibet quidem homini quicq̃ neq; audacia neq; uirtute ꝓstatis qui etiam magna mala effugituri mortẽ timetis:cũ oporteret uos super hoc neq; cunctari neq; expectare monitorẽ. Olym.n.& a primo sensu nos eruditos patriæ orationis & sacræ maiorũq; nostrorum factis & aĩs confirmando ꝑseuerabant:quod uiuere hominis est:non mori calamitas. Nam mors quidem libertatem aĩs præstat ad proprium purumq; locum eas dimittit ab omni clade futuras intactas. Donec aũt mortali corpore iunctæ sunt. unaq; malis eius implentur:quod uerisimile dicitur mortuæ sunt. Diuina enim cũ mortali societas turpis est: multum quidem potest anima iuncta cum corpore:instrumentum enim facit suũ latenter id mouens & ultra mortalem naturam gestis producẽs. Verũtamen cum pondere quo in terram detrahitur:quodq; ab ea pendet absoluta proprium locum receperit: tunc beatam & undiq; liberã participat fortitudinem:& humanis oculis:ut ipse deus inuisibilis manens:nec enim cum est in corpore conspicitur:nam & accedit occulte; neq; rursus cũ recedit uidetur unã q̃dem ipsa habẽs in-

corruptam naturam:corpori autem causam præbens mutationis: nam quod anima attigerit hoc uiuit atq; uiuet.unde uero digressa fuerit hoc marcidum moritur tantum immortalitatis ei supe rabit.Huius orationis argumentum uobis sit somnus:in quo collectæ animæ nũq̃ eas detrahen-te corpore iocundissimã quietem agunt. Cum deo uero pro cognatione degẽtes ubiq; adsunt:ac multa futura prædicunt.Cur igitur mortẽ timere conueniat:qui somni diligimus q̃etem? Quem admodum aũt non sit dementissimũ breuitatem uitæ sequẽtes sibimet inuidere perpetuã.Opor-tebat q̃dem nos domestica institutione meditatos aliis esse exemplũ promptæ uolũtatis ad mor tem.Nam si ab alienigenis etiã rei fides petenda sit:indoꝝ uideamus sapientes:qui sapientiã pro-fitentur:illi enim cũ sint boni uiri uitæ q̃dem tempus quasi quoddã necessarium naturæ munus inuiti sustinent:properant aũt homines corporibus soluere:nulloq; urgente neq; exagitante ma-lo ꝑꝑ immortalis conuersationis desideriũ aliis q̃dem ꝑdicunt se esse abituros.Nec est q̃ prohibe at quicq̃:sed oẽs fortunatissimos appellantes eos ad familiares suos literas mittunt.Ita certã ue-ramq; aĩs esse inter se consuetudinẽ credidere.Alii aũt cum mandata percepetit: igni traditis cor poribus ut ĩmaculata puraq; aĩa secernatur paulatim moriunt̃. Facilius enim ad mortẽ illos ami cissimi ꝑsequũtur quam exteroꝝ hoĩum quisq̃ suos ciues in longinquã peregrinationem ituros. Et se q̃dem ipsos deflent:illos aũt beatos dicunt ꝙ ĩmortalitatis ordinem iam recipiant.Nõ ergo uos pudebit si deterius indis sapiamus? propriaq; ignauia leges patriasq; oĩbus hoĩbus æmulãdæ uiderentur inhoneste despiciamus:quãq̃ & si contraria nos a principio instituisset eruditio:quod ei summũ bonum est hoĩbus uiuere : mors aũt calamitas attamen tp̃s nos adhortatur eam bono aĩo & facile tolerare dei uoluntate:& necessario morituros.Olym quantũ enim apparet cõtra oẽ iudæorum genus hoc decretum posuit deus ut uita careremus qui ea nõ eramus q̃ẽadmodum oportebat usuri.Nec ausim enim uobismetipsis ascribere:ne ue Romanis gratificari ꝙ nos oẽs eo rum bellũ assumpserit.Non.n.uiribus illoꝝ hæc accidere : sed cã fortior interueniens illis ꝑstitit ut uincere uiderentur. Quibus.n.armis romanoꝝ perempti sunt qui Cæsarem incolebãt iudæi? Ac ne defecturos q̃dem ab illis dum diẽ septimum celebrarent aggressa cæsariensiũ multitudo: neq; manus referentes cũ coniugibus ac liberis mactauerunt:ne uel ipsos erubuere romanos.qui nos tantũmodo hostes ꝙ defeceramus putabant.Sed dicet aliquis cæsariensibus ſp cum suæ ciui tatis iudæis fuisse discordiam:tẽpusq; nactos uetus odium exuperasse. Quid ergo de scytopolita nis dicemus? Nobiscum.n.illi ꝑꝑ græcos bellum gerere ausi sunt:an non cum propinquis nostris romanos ulcisci.Multũ igitur his fides illoꝝ ac beniuolentia profuit:ac nõ ab ipsis cum totis fa-miliis acerbissime trucidati sunt:ac pro auxiliis gratias eis reddere? Nã quæ illos a nobis pati pro hibuere hæc passi sunt:uelut ea ipsi cõmittere uoluissent.Longũ fit si uelim nũc separatim de sin gulis dicere. Nostis enim ꝙ Syriæ ciuitatũ nulla est quæ non iudæos apud se habitãtes occiderit nobis quam romanos plus inimicos . Vbi etiã damasceni quom ne causam quidem probabilem confingere potuissent ciuitatẽ suam cæde nefaria repleuere.xviii.milibus iudæorum cum coniu gibus ac familiis iugulatis.Eorum aũt multitudinem plagis in Aegypto peremptoꝝ.lx.miliũ nu merum audiebamus excedere:illi quidem fortasse in aliena terra cum nullum inuenissent hostis aduersarium ita sunt mortui.Omnibus aũt qui domi cum romanis bellum susciperent:nihil de-erat eoꝝ quæ spem totam possent præbere uictoriæ.Arma enim & muri & castelloꝝ inexpugna biles fabricæ:atq; interriti spiritus ad pericula pro libertate subeunda cunctos ad defectionẽ red-dunt fortiores:sed hæc ad paucum tempus cum suffecissent:seq; sustulissent maiorum malorum extitere principium. Omnia enim capta sunt:oĩaq; hostibus succubuerũt: uelut illoꝝ nobiliores causa uictoriæ:non ad eoꝝ salutem a quibus instructa fuerant apparata sunt. Et in prælio q̃dem mortuos beatos existimari oportet:repugnantes enim & libertate nõ perdita periere.Eorum ue-ro multitudinis quia a romanis subiugati sunt quis non misereatur? quis ue non anteq̃ illa patia tur mori properet? Quorum alii torti tãq; ignæ quam uerberibus excruciari periere:alii ferocissi me a bestiis ad secũdum eoꝝ cibum seruati uiui sunt:illoꝝ quidem miserrimi habendi sunt: qui ad hæc uiuunt qui sæpe mortem optantes non accipiant. Vbi est autem illa magna ciuitas. Aut ubi est quæ totius gẽtis iudeæ metropolis fuit.Tantis quidem murorum septis munitissima: tot uero ante muros castellis turriumq; disiectis mœnibus tuta belliq; apparatum uix capiẽs;tot au-tem uirorum pro se pugnantium multitudinem contiens. Quid nobis facta est:quæ deum habe re incolam credebatur:radicitus ex fundamentis erepta est:solaq; eius monumenta restãt eorum a quibus excisa est:imposita reliquiis castra.Senes uero infœlices ad cineres templi assidẽt:& pau-cæ mulieres ad turpissimam pudoris iniuriam ab hostibus reseruatæ.Hæc secum reputans quisq̃ nostrorum aspicere solem durabit? etiam si uiuere sine periculo possit . Quis inimicus adeo pa-triæ?quis tam imbellis aut parcus animæ ut eum nõ pœniteat hucusq; uixisse? Atq; utinam om-nes fuissemus mortui priusq̃ illam sacram ciuitatem hostium manibus uideremus excindi prius-quam templum sanctum tanta impietate funditus erui:sed quoniam spes non instrenua nos alle-xit : quasi forte poterimus pro ea hostes ulcisci : nunc autem euanuit ac solos necessitate dere-liquit . Mori bene properemus nostri metipsi misereamur : & coniugum liberorum dum tio-

bis licet a nobisipsis misericordiam capere:ad mortem nãq; ipsi nati sumus: & quos ex nobis ge-
nuimus:eamq; fugere:ne fortissimi quidem possunt:iniuria uero & seruitus & uidere cõiuges ad
turpitudiné duci cum liberis nõ est malum hoibus ex naturæ necessitate profectum:sed hæc sua
timiditate perferũt qui ante mori cum licuit noluere.Nos aũt multum freti fortitudine a roma-
nis defecimus:& postremo nunc illis ad salutem hortantibus non paruimus.Cui igitur nõ est eo
rum iracundia manifesta?sinos uiuos subiugare potuerint; miserandi quidem adolescentes erunt
quoꝝ uires corporis ad multos sufficient cruciatus:miserandi ãt prouectiores quoꝝ ætas clades
ferre non poterit:uidebit alius coniugem abduci:alius manibus reuinctus uocem filii patrem im
plorantis exaudiet. Sed dum liberi sunt & gladios habent pulchrum ministerium nobis præbeãt
expertes seruitutis hostium:moriantur liberi cum filiis & cõiugibus uita decedamus nobis leges
præcipiunt:hæc nos coniuges & filii deprecantur:horum necessitatem deus misit his cõtraria ro
mani uolunt:& ne quis nostrum ante excidiũ pereat timent. Festinemus igitur eis prosperata po
tiundi nostri uoluptate stuporem mortis admirationemq; relinquere audaciæ.

Otantem Eleazarum oẽs interpellant decernuntq; sibi morté dare:oẽs mortui sunt:unus ul-
timus in cerusa regia:gladio se transfigens occubuit:clam cũ quinq; pueris mulier latuit; romani
de mane per scalas muros ascendunt:neminé uidentes admirantur mulier illa ex cloachis exiens
romanis rem gestam aperuit. Cap. XLVI.

ADhuc eum orare cupientem oẽs interpellabant: & effrenato quodam impetu pleni ad
opus incitabãt:ac ueluti laruis exagitati alius alium antecapere cupiebat : hoc specimé
esse fortitudinis:tectiq; consilii existimantes ne quis extremus remanere uideretur tan
tus eos & coniugum & filioꝝ & propriæ cædis amor inuasit . Sed nec id quod aliquis
putauerit cũ facinus accederet obtusi sunt:uerũ etiã seruare sententiã quam cum dicta pciperent
habuerunt:propriũ quidem earũq; effectum retinentibus cunctis:rõni uero cedentibus qa iã op-
time filiis consuluissent.Simul.n.ualere uxoribus cũ amplexu dicebant:ac liberos gremiis captos
extremũ lachrymantes osculabant. Et simul qdem manibus alienis iussa peragentibus ualentes
eas configebant:malorũq; subditi hostibus passuri fuerãt cogitationé habentes prosolatio neces-
sitatis ad cædé.Deniq; nemo hac audacia minor inuentus est.Cuncti aũt coniunctissimos transfi
xere miseri qbus id necesse fuit:qbusq; filios atq; uxores occidere:maloꝝ oĩum uidebatur esse le
uissimum.Igitur neq; hoꝝ iam factoꝝ dolorem tolerantes:& interfectos læsum existimãtes si il-
lis breuissimum tẽps ei superuiueret:cito qdem uniuersis bonis in unũ congestis ignem iniciunt.
Sorte uero ex numero suo decẽ lectis oĩum percussoribus uniuersi ẽt propter liberos ac cõiuges
prostratas cõpositi:eosq; cõplexi manibus cum cõmunicauissent parato aĩo se imactandos præbe
bant infœlicissimũ illud exhibentibus ministerium:isti aũt intrepide cunctis occisis eadé fortis
legem in sua quoq; morte statuerũt : ut cui obtigisset nouẽ peremptis semet super eos occideret.
Ita oẽs sibi confidebant:quod neq; in audiendo neq; in sustinẽdo facinore præstaret alius alii. Et
ad extremum cæteri qdem se neci supposuere. Vnus uero atq; nouissimus circũspecta multitudi
ne mortuorum:ne quis forte in multa cæde supesset qui suæ manus egeret: ubi cognouit omnes
peremptos:ignem qdem immittit regiæ: uehementi uero manu toto per se trãsacto gladio iuxta
suos affectus occubuit . Et illi quidem penerant nullam credentes aĩam ex numero suo romanis
subditam reliquisse:latuit autem una mulier senior:& alia quædam Eleazari cognata plurimum
doctrina sapientiaq; mulieribus præstans.Et quinq; pueri per cuniculos: qui aquam sub terra po
tui ducebant abditi:cum alii cædibus occupatas mentes haberent: qui erãt noningenti numero:
& sexaginta cum mulieribus simul ac pueris.Hæc aũt calamitas acta est Aprilis mẽsis quintode-
cimo die.Romani autem adhuc pugnam expectantes mane desistunt & aggeribus scalarum pon
tibus iunctis muros aggrediebãtur.Cum uero hostium neminẽ uiderent: sed undiq; uersum acer
bam solitudinem igneṁq; intus silentium quid factum esset conicere non poterant:ad extremũ
uelut impellentes ictum arietis ululatum siquidem forte prouocarent dederant. Clamorem autẽ
sensere mulieres & ex cloacis emersæ factum romanis ut erat indicarũt altera earum quemadmo
dum dicta uel gesta fuissent omnia narrante manifeste.Nõ tamen romani facile his uerbis addu-
cebantur ausi magnitudinem uerisimilem non credentes . Ignem uero extinguere conabãtur per
quæ hanc uiam sectantes cito in regiam peruenere:conspectaq; multitudine mortuorum non ut
in hostibus gauisi sunt:sed consilii fortitudinem & obstinatum in tanto numero rebus ipsis con-
temptum mortis admirabantur.

Peracto excidio Flauius siluius cum exercitu in Cæsaream proficiscitur: quidam ex iudæis in
Alexandriam confugerant: hi nouas res tentabant ex quibus multi occisi sunt:mortemq; potius
pati maluerunt:etiam pueri:q̃ Cæsarem dominom appellare. Cap. XLVII.

HViusmodi autem peracto excidio in castello quidem præsidium dux reliquit : ipse ue-
ro cum exercitu Cæsarem profectus est . Nec enim quisq̃ supererat in illis regionibus
hostium : sed iam tota iudæa belli fuerat longinquitate subuersa : multisq; suorum
etiam procul incolentibus sensim perturbationis periculum exhibuerat . Nam & cir-

cum Alexandriam ægypti ciuitatem postea cõtigit multos iudæorum perire. His enim qui ex factione sicariorum illuc effugere potuerũt non satis erat saluos esse: uerum & illic nouas res conabantur ut libertatem defenderent: & romanos quidem nihil se meliores putarent: deum uero solum dominum dicerent. Cum autem quidam is iudæorum nõ ignobiles aduersarentur: illos quidem mactauere: aliis quidem instabant ad defectionem eos rogantes. Eorum autem uidentes cõfidentiam principes seniorum iam cohibere tutum sibi non esse arbitrabantur: sed congregatis omnibus in congregationem iudæis sicariorum temeritatem publicabant: illos omnium malorum causam esse demonstrantes: & nunc aiebant eos q̃ nec sic fugissent certam spem salutis habituri uiderentur: a romanis enim cognitos statim esse perituros proprias calamitates explere. Ipsis autem qui nullius fuissent eorum delicti participes cauendum esse ab eorum exitio: & multitudinem præcabantur ut illorum causa romanis ipsorum traditione satisfacerent. His dictis prospecta periculi magnitudine paruere: multoq̃ impetu sicarios aggressi corripuere: quorum sexcenti quidem statim capti sunt. Qui uero in ægyptum ac Thebas qui in illo tractu erant elapsi sunt nõ multo post compræhensi reducti sunt: quorum non est qui duritia siue confidentia siue pertinatia uoluntatis sit dicenda non obstupescat. Omni enim genere tormentorum & uexatione corporum in eos excogitata ob hoc solummodo ut Cæsarem dominum faterẽtur: nemo cessit neq̃ dicere uelle uisus est: sed omnes ille necessitates ualidiorem sententiam conseruare tanq̃ brutis corporibus non animis etiam cruciatus ignemq̃ susciperent: maxime uero puerorum ætas miraculo spectantium fuit. Nec enim uel eorum quisq̃ commotus ut dominum Cæsarẽ nominaret: usq̃ adeo corporum infirmitatem uis audaciæ superabat.

Lupus rector Alexandriæ hæc omnia Cæsari indicat ad quem Cæsar scribit ut templum iudæorum destruat. Cap. XLVIII.

LVpus tunc Alexandriam rector administrabat: & de hoc ad Cæsarem motu uelociter retulit. Ille autem inquietum iudæorum circa res nouas studium cauendum esse existimans ac ueritus ne rursus in unum congregarentur: & quosdam sibi adiungant præcepit Lupo ut templum iudæorum quod esset apud Thannis quæ sic appellatur ciuitatem destrueret: hæc autem in Aegypto. Quæ ob hanc causam & coli cœpit: & nomen sumpsit.

Onias unus ex pontificibus ex Hyerosolimis fugatus Alexãdriam uenit: optinetq̃ ut templũ possit fabricare iuxta morẽ patrium: hoc autem fuit ꝑdictum per Esaiam q̃ in ægypto futura esset constructio templi. Cap. XLIX.

ONias Symonis filius unus ex pontificibus ex hyerosolimis fugatus Antiocho rege Syriæ cum iudæis bellum gerente Alexandriam uenit: & a Ptolomæo suscipitur humanissime propterea q̃ Antiocho erat inimicus: ait se gentem iudæorum eius auxilio sociaturum si dictis suis obtemperassent. Cum autem rex ea quæ possent fieri annuisset rogauit ut in aliqua parte ægypti templum sibi ædificare permitteret: & more patrio deum colere. Ita enim & Antiochum magis odiosum iudæis qui templum apud hyerosolimã uastauisset: ipsisq̃ beniuolentiores fore eosq̃ multos ad eos religionis diligentia colligendos. Paruit his Ptolomæus eiq̃ locum dedit centum & octuaginta stadiis a Mẽphi distantem. Heliopolitanus autem ille tractus dicitur: ubi castello fabricato Onias tẽplum quidem dissimile ab eo quod est in Hyerosolimis: turrim autem similem instruxit ingentibus saxis sexaginta cubitis erectam. Areæ autem fabricam secundum patriam imitatus est: & donariis similiter exornauit præter candelabri confectionem: candelabra enim nõ fecit: sed informatum aureum lignum tanq̃ iubare in luce radiante de aurea catæna suspendit. Totum uero circa templum spacium structo latere circũdedit saxeas portas habente: concessit autem rex etiam multum agri modum ac pecuniæ redditus: ut & sacerdotibus esset copia ad multa quæ dei cultus desideraret: non tamen hæc Onias sana uoluntate faciebat sed erat ei contentio cum iudæis apud Hyerosolimam degẽtibus propter fugæ memorem iracundiam. Et hoc templo ædificato arbitrabatur ad id omnem ab hyerosolimis multitudinem reuocaturum. Fuerat autem olym prædicto quædã annis nongentis septuaginta. Esaiasq̃ prædixerat huius templi futuram in ægypto cõstructionẽ a quodam uiro iudæo: templum quidem ita fuerat ædificatum.

Lupus rector ad templũ accedẽs ablatis denariis templũ claudit Paulinus eius successor. nihil reliq̃t: sacerdotibus cõminatus est: fecitq̃ ut ne uestigiũ q̃dẽ diuini cultus uideret. Cap. L.

LVpus autem rector Alexandriæ susceptis litteris imperatoris cum ad templum aduenisset nonnullis ablatis donariis templum claudit. Postmodum Lupo mortuo Paulinus qui eius potestati successit: neq̃ donariorum quicq̃ reliquit: uehementer enim sacerdotibus comminatus est nisi omnia protulissent: neq̃ ad templum religionis causa adire uolentes admisit: sed clausis foribus ita inaccessum fecit ut ne uestigium quidem diuini cultus in eo resideret. Tempus autem fluxerat usq̃ clausum templum ex quo fuerat conditum anni. ccc. xxxiii.

Ionathas quidam ex iudæis persuasit multis ut eum sequerentur: nūciatur Catullo rectori lybiæ: cōphensus ipse cum multis aliis tribus milibus: qui pecunia diuites erant; non cōscii tamē sceleris occiduntur: Curatq; Catullus ut Ionathas omnes iudæos criminetur: etiam illos qui Romā habitabant inter quos Iosephus erat: Vespasianus noluit ut aliud efficeretur: Catullus ob iniustitiam morbo grauissimo laborauit: ita ut ipse moreretur. Cap. LI.

AVdacia uero sicariorum ueluti morbus quædam etiam ea quæ circum Cyrenē oppida erant contigerat. Elapsus.n. ad eos Ionathes homo nequissimus: & arte Geneciarius non paucis imperitorum ut se attenderent persuasit: perduxitq; in solitudines cū signa umbrarum imagines se polliceretur ascendere: & alios quidem hæc agendo atq; fallendo latebat. Dignitate uero præstantes Cyrenem siue iudæorum apparatum eius & profectionem pentapolitanæ Lybiæ rectori Catullo pronunciant. Ille autem equitibus ac peditibus missis inermes facile compræhendit: & magna quidem pars manibus interit. Nonnulli autem uiui capti ad Catullum perducti sunt. Auctor autem consilii Ionathes tūc quidem potuit effugere: multum uero ac diligenter per omnes quæsitus regiones incidit; adductus est ad Catullum sibi quidem moram pœnæ moliebatur Catullus autem iniquitatis præbuit occasionem: nam ipse quidē locupletissimos iudæorum falso insimulans auctores sibi huius cōsilii fuisse dicebat. Catullus autem criminationes alacri animo suscipiebat: remq; delaram multimode icumulabat. Tragicis etiam uerbis exaggerās: ut & ipse quoddam bellum iudæorum parrasse uidetetur: quodq; hoc atrocius est prætet credendi facultatem etiam doctor erat calumniandi Sicarios. Deniq; cum uidisset iudæorum aliquem Alexādrum nomine: cui iādudum infensus odium publicauerat etiam uxore eius. Berenice criminationibus implicata. hos quidem priores occidit. Deinde omnes simul pecuniaq; copiis eximios tria simul milia trucidauit. Et hæc secure facere arbitrabatur: quod eorū patrimonia redditibus Cæsaris sotiabat. Ne uero uel alibi degentium quisq̄ iudæorum eius iniustitiā confutaret: etiam longius mendacium propagauit ac Ionathæ nonnullisq; aliis qui comprachensi fuerant persuadet nouarum rerum accusationem uiris inferre probatissimis iudæorum apud Alexādriam Romamq; degentium. Horum autem qui per insidias accusati sunt: unus erat Iosippus qui hæc scripsit. Non tamen Catullo factio: ita ut sperauerat: cessit. Nam Romam quidem Ionathen cæterosq; uinctos ducens finemq; arbitrabatur esse quæstionis apud se: ac per illam conflatam calumniam. Vespasianus autem rem suspicatus ueritatem requirebat cognitione nō iure hominibus accusationem illatam: illos quidem Titi studio criminibus soluit: merito uero pœnam in Ionathen statuit. Prius enim uerberatus exustus est. Catullo autem tunc quidem ob lenitatem principum obtigit ne quid amplius repræhensibile experiretur. Non multo autē post multiplici morbo & insanabili correptus acerbissime liberatus est: non corporis tantum cruciatum sustines: sed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enim expauescebat & crebro uidebat sibi instantes umbras eorum quos peremerat & clamitabat. Cumq; se tenere non posset exiliebat strans tanq̄ tormentis sibi & flammis adhibitis. Hoc autem semper multum proficiente malo extisq; defluentibus ac intestinis exhaustis: ita est mortuus; nulla re alia minus diuinæ prouidentiæ factus iudicio quam q̄ nequissimus ulciscatur. FINIS.

Hic nobis est finis historiæ: quam promisimus nos cum omni ueritate tradituros cognoscere cupiētibus quemadmodum hoc bellum romanis ita gestum est cum iudæis: & qualiter sit quidem expositum lecturis ut dicant relinquatur. De ueritate autem confidenter dicere non pigebit q̄ eam solam per omnia quæ scripsi habuerim coniecturam.

Explicit Iosephus Antiquitatum & de Bello Iudaico. Impressum Venetiis per diligentissimum uirum Albertinum Vercellensem. Expensis Domini Octauiani scoti & fratris eius. Anno Domini. M.CCCCXCIX. die. XXIII. Octobris.

Registrum

A
IOSEPHI
ditur: quod
quinq; &
flumen

B
mine iacob
rum:& non
permisit
ex mulieribus

C
præparatos
fecerant
dei credere
biliora:quã

D
inspexerant
concilium
Quemadmodũ
quæ ab eo

E
unusquisq;
mis constituti
rosolymitarum
enim fuit

F
uenit ad eum
ut non
usq; in dei
semetipsos

G
dominæ quidẽ
bum non
getem appellant
quanta &

H
Quomodo post
inquit syba
opera manuum
sacerdotem

I
Cũq; fateretur
diuinis
ricaretur leges
uxor:&

K
necessitatem
in his malis
duo.Post
cum deus

L
edos &
imperium: &
Princeps
barbaros

M
q; quidam
psis subiectas
membrorum
Nã duodecimi

N
amicis regis
usq; ad terram
De morte
& bethsuram

O
hierosolymorũ
sent:& aliquos
phonis frui
rent.Et

P
tissima.Tunc
testimonio
dominum
populo uel

Q
mam peruenit
illic iudæis
aula turbauit
De terremotu

R
mirandam
tam:non
eius fuisset
in honorem

S
Qualiter
taminum
ctionem suæ
hominibus

T
gnati fuere:
ex deliciis
Quantæ sint
Artabanus

V
præsentem
perditione
Hos pceperat
re constrictum

X
studuit eruditi
pulus ɔcurrebat
tus sim stola
Post mortem

Y
tenuere ptãtem
Chaldæos &
dos: &
quidem quia

Z
super nos
conuenit
uerb.Atheniẽses

AA
IOSEPHI
RVFFINI
Hyerosolymis
multitudo

BB
sum in idumeã
ra peruenit
stitit:qui
tamen arãbas

CC
de rebus
fratris erga
spatium pbui
cũ propinquis

DD
quidem tres
abstinentium
magis ad
esse plenam

EE
sus antecedebat
Quidam qui
bat:quosq;
daris sed

FF
Antonius
atq; perpetuum
obuiã prodeũt:
Fabricatis

GG
& uiolentia
ciuitate ad
bant:quorum
bus assimiles

HH
persequebantur
numerosæ
maxime ĩgenii
quidem cætera

II
¶ Aggeres
rati nõ steterũt
nem oporteret
re multi qdem

KK
diebantur:ubi
& supra ætatẽ
Pompæ autẽ
rent iudæis

FINIS.

in uno omnia

Carolus VI Dei gratia Rom. imp. sempex Augustus. Hisp. Boh. Ung. Rex. Arch. Austriȩ Brab. Dux &.

Duo Hexametra

Non te mi Carole Hispani pressere Leones
Maxime fudisti Gallorum mille Phalange

Disth.

Austriace Gentis resonent super Ethera laudes
Gloria que Augusteȩ surgat in astra Domus

Pluxima Romaneȩ totius limina Mundi
dunc xistant Aquile Perfide Galle ~~taces~~ rues

Invidus usquam nis famam lacerare ~~[illegible]~~ supernam
Austriace Soboli ledere [illegible] vere vales?
ipsa tamen xadians totum remanebit in [illegible]

Disce pietatem prolis disce timere Deum